

Amor siue dilectio dei quid est et qualiter deus ex amore pec
catoribo copiosissime beneficia largit. Sermo vi. ca. i.
Angelus bonu deputat homi a pma natuitate m vtero ser/
mo. vi. ca. i.
Angeli custodiam vtru[m] cruciatibus carentes vsu nacionis habe/
ant vbi sup.
Amor [illegible]ndit de peccatoribo illos supportãdo. vocãdo.
z offe[illegible]ti fuũ vnige[illegible]ũ ac sangume eius ꝑ. vi. ca. iij.
Adi[illegible]id sit et qu[illegible]modo sumitur multipliciter et ãli
ter[illegible]se in statu est matrimonij q̃ fuit pcius adul
teri q[illegible]ugati ꝑ. xxxi. ca.
Adulte[illegible]ecandus peccatũ quo maculata est magna ps
et mu[illegible]coniugatorũ vbi supra
Adulte[illegible]mandus est eo q. contrariat bono matrimo
nij et i[illegible]scandula multa et implicat adulteros multis la
queis vbi sup[illegible] ca. ij.
Adulteriũ [illegible]uita r puniunt omnes leges tam diume q̃ ec
clesiastice q[illegible]eciam ciulis vbi supra ca. iij.
Anima christi ipso mortuo vtrũ fuit a diuinitate sepata et
multa circa christi mortez ser. lxx.
Añchristꝰ horribilis bestia christo aduersus. do pmittẽte ꝑ. liij.
Antichristi veritas. et quomodo ostenditur futurus auctorita
tibo scripture et [illegible]sermo sanctorũ. ꝑ. liij. ca. i.
Antichristi [illegible]qualitas. co[illegible]cio. necessitas. malignitas. pote/
stas. vbi supra. ca. ij.
Antichristi tẽpus est prop[illegible]ũ. aper multa. vbi supẽ. c. iij.
Angeli mali vtrum sint mu[illegible]sermo ꝑ. xi. c. i.
Angelo[illegible]an malorũ pena[illegible]nẽz finietur et vtruz hoc p scrip
turas probari possit vbi
Ambicio est peccatum tu[illegible]pcedit a superbia. tuz quia
contrari[illegible]tur caritati. tum[illegible]opponit magnanimitati et
quot mo[illegible]dis honor appetitu[illegible]xiiij. c. i.
Ambicio[illegible]ũ solẽt esse homines[illegible]modis scilicet in appetitu
ordinato digmitatis ecclesiast[illegible]aut grado magisterij vel
temporalis dominij siue potestatis vbi supẽ. c. ij.
Appetere episcopatum vtrum sit licitũ vbi supra
Appetere [illegible]scopalem digmita[illegible]tem. alias dignitates vt
abbatũ prioratũ decanatũ ꝓpositꝰ[illegible]n vel archidiaconatum

Z KSIĘGOZBIORU dra ZBIGNIEWA RAU (1974-2020)
Dar Krystyny i Mieczysława Rau

Inc 408

BIBLIOTEKA UNIW. POZN.

1434729 A1

BU UAM
2020 D 17

Amor siue [illegible] quid est. et qualiter deus ex amore pec
catoribꝫ copiosissima [illegible] beneficia largit. Sermo. vi. ca. i.
Angelus bonu deput[illegible] homi[illegible] a p̄ma natiuitate in vtero ser/
mo. vi. ca. i.
Angeli custodiam. vtru[illegible] [illegible]ili carentes vsu racionis. habe/
ant vbi sup[illegible]
Amore [illegible] [illegible]stēdit deꝰ pe[illegible]catoribꝫ illos supportādo. vocādo.
ꝛ offe[illegible] [illegible]ī suū vnige[illegible]ū ac sanguinē eius ꝟ. vi. ca. iij.
Adi[illegible] [illegible]id sit et qu[illegible]modo sumitur multipliciter et q̄li
ter [illegible] se in statu est [illegible] matrimonij q̄ sūt pocius adul
teri q[illegible] [illegible]ugati ꝟ. xxxi. ca[illegible].
Adult[illegible] [illegible]xcecanduz peccatū quo maculata est magna ps
et mu[illegible] [illegible]coniugatorū vbi supra
Adult[illegible] [illegible]a[illegible]miandu est eo q̄ contrariat bono matrimo
nij et i[illegible] scandala multa et implicat adulteros multis la
queis vbi sup[illegible] ca. ij.
Adulterium [illegible]uiter puniunt omnes leges tam diuine q̄ ec
clesiastice q̄ [illegible]ciam ciuilis vbi supra. ca. iij.
Anima christi ipso mortuo vtrū fuit a diuinitate sepata et
multa circa christi mortez ser. lxx.
Añchristꝰ horribilis bestia christo ꝯtrius. [illegible]o pmittēte ꝟ. liij.
Antichristi veritas. et quomodo ostenditur futurus auctorita
tibꝫ scripture et [illegible]mo sāctorū. ꝟ. liij. ca. i.
Antichristi [illegible]ualitas. co[illegible]cio. necessitas. malignitas. pote/
stas. vbi supra. ca. ij.
Antichristi tēpus est prop[illegible] [illegible]ū. [illegible]pter multa. vbi sup̄. c. iij.
Angeli mali vtrum sint in af[illegible]ferno ꝟ. xi. c. i.
Angelo[illegible]m malorū pena [illegible]q̄z finietur et vtruz hoc p scrip
turas pro[illegible]bari possit vbi [illegible]
Ambicio est peccatum tu[illegible] [illegible]pcedit a superbia. tuz quia
contrari[illegible]tur caritati. tum [illegible]pponit magnanimitati et
quot mo[illegible]is honor appetitu[illegible] [illegible]xiiij. c. i.
Ambicio[illegible] solēt esse homies. [illegible] modis scilicet in appetitu
[illegible]o dignitatis ecclesiast[illegible] aut gradꝰ magisterij vel
temporalis dominij siue potestatis vbi sup̄. c. ij.
Appetere episcopatum vtrum sit lic[illegible]itū vbi supra
Appetere [illegible] [illegible]scopalem dignita[illegible]tem. alias dignitates vt
abbatū prioratū decanatū ꝓpositu[illegible] [illegible]n vel archidiaconatum

et similia vtrum sit peccatum vbi supra
Ambicio est abhominanda tum quia [illegible] mala tuz
quia omnis iustus illam fugit tum eciam quia pollit quietez
mentis vbi supra c·iij·
Amor filiorum in parentes et econuerso ꝟ·liij·c·i·
Amor inordinatus diuiciarum [illegible] verbo et exemplo
ꝟ·xl·c·i·
Adulacio quid sit et qualiter potest quis aliquem cum meri=
to et quandoqz sine merito laudare eciam cum [illegible] ꝟ·
xlv·c·i·
Adulatores qui sint· vbi supra c·i·
Affabiles amici agrestes qui sint ibidem
Adulacio quandoqz peccatum veniale quando [illegible] ale v/
bi supra
Adulacionis offensio·siue peccatum vtrum sit [illegible] pecca
to homicidij vbi supra c·ii·
Adulator vtrum ita grauiter peccet sicut ille cui [illegible] tur
Adulacio vtrum sit maius peccatum q̄ detractio
Adulatorum fraudes vt euitentur tria ponuntur remedia
vbi supra c·iij·
Apostoli quo tempore a christo fuerunt ordinati et consecrā
di acceperunt potestatem ꝟ·lxiij·c·i·
Astrologi aliquando vera dicunt in stinctu spirituum non bo/
norum ꝟ·xix·c·i·
Adiuuari a deo indigent homines ad [illegible] endā be[illegible]tudinē
ad pericula vitanda et ad tempo[illegible] impe[illegible]da· ꝟ·
xix·c·iij·
Baptismus quid sit·et qualis [illegible] ucio et que materia eius·
ꝟ·lxviij·c·i·
Baptismi immersio·effusio·vel [illegible] ersio·vtrum debeat esse v
na vel trina· vbi supra
Baptismi forma obseruant[illegible] omodo multipliciter vari
atur vbi supra
Baptizare vtrum possit di[illegible] s vbi supra c·ij·
Baptizare vtrum sit offic[illegible] esbiterorū vbi supra
Baptizare vtrum laicus [illegible] nt et vtrum mulier possit· Et v=
trum ille qui non est baptizatus possit baptizare vbi supra
Baptismus vtrum omnes teneantur ad suscepcionem baptis
mi vbi supra c·ij·
Baptismi necessitas et [illegible] ruz sine baptismo possit quis saluari

vbi supra.
Baptismus [illegible] differendus vel accelerandus. vbi sup̄
Baptismum a[illegible]dente[illegible] peccatores vtrum teneantur sua pec
cata confiteri. vbi supra. c. ij.
Baptisari vtrum debeant pueri iudeorum et infidelium in vi/
tis parentibus. vbi supra
Baptismi qualitas scilicet [illegible]itas simultas. modalitas. pater
nitas. solem[illegible] vbi supra.
Bapti[illegible]s del[illegible] culpe. remissio pene. collacio gra
cie. [illegible]pra [illegible] c. iij.
Bon[illegible] opera[illegible]acile est propter multa. ser. i. ca. i. et. ij
et. [illegible]
Bon[illegible] vite vel bonum superius vtrum sit copiosius
et a[illegible] bonum quibuslibet temporalibus bonis. ser.
p̄m9. c[illegible]
Bonum [illegible]s cū maiori difficultate vtrū magis mereat
ser. i. ca. [illegible]
Bonum operans vtrum de condigno mereatur vitam eter/
nam. ser. i. c. ij.
Bonum perpetuum melius est bono temporali. vbi supra.
Bonorum operum necessaria regula dicitur extrinseca ope/
racio. ser. ij. c. i.
Bene operari ad hoc necessarius est actus extrinsecus. vbi
supra
Bene operari volens. v[illegible]um necessario debeat sequi cristum
ea faciendo que ipse fec[illegible] vbi supra. c. ij.
Bonum dicitur tri[illegible] genere. bonum ex circū/
stancijs. bonum se[illegible]
Bona opera in mortali peccato [illegible]trum sint alicuius va/
loris. ser. ij. c. iij.
Bonum null[illegible] immune[illegible]malum impunitum
vbi su[illegible]
Bene [illegible]ri. [illegible] illi qui sunt in [illegible]u mortalis peccati
mone[illegible] et adhortandi vt bene op[illegible]tur et bene faciant
vbi su[illegible]
Bo[illegible]tum in mortali peccato habet nouem vtilitates q̄
pr[illegible] ex illo vbi supra
Benefici[illegible] multa deus peccatoribus elargitur s. vi. c. i.
Blasphemare siue maledicere non debet homo creature intel
lectuali neq; inferna neq; celesti s. lv. c. ij.

Beatitudo electorum vtrum maior erit [illegible] quam
ante ser·lxxiij·c·iij·
Christi diuinitas Et q fuerit verus deus ser·iij·c·i·
Christus verus deus et homo auctoritate veteris testamen/
ti et sybillarum ostenditur vbi supra
Christi diuinitas ostenditur experimento miraculorum·prop
ter speciem operum·propter modum et propter documentum
vbi supra ca·ij·
Christus est filius dei per adopcionem [illegible] nullo
modo est admittenda vbi supra·c·[illegible]
Christi diuinitas apparet racione [illegible] ratum·
racione remissionis peccatorum·et [illegible] su/
pra·ca·iij·
Cena domini
Christi passio et dolores eius ser·lxix·
Cristi sepultura ex parte carnis·ex parte anim[illegible]
Cristo mortuo per separacionem corporis ab anima vtrum ca
ro eius fuit mortua vbi supra ·c·i·
Christo mortuo vtrum caro eius fuit separata a diuinitate·
vbi supra
Christo mortuo vtrum propter mortem carnis sit mors ver=
sone verbi attribuenda vbi supra c·i·
Christi anima a carne separata vtrum eciam fuerit a diuinita/
te separata vbi supra ca·ij·
Cristi anima vtrum post infans separacionis impassibilis sit ef
fecta vbi supra
Christo mortuo vtrum [illegible] dignitate anima eius descendit
ad inferos vbi supra
Christo mortuo vtrum [illegible] eius moram contraxit in infer
no· vbi supra
Cristo mortuo [illegible] matris eius·et cri
sti sepelicio vb[illegible]
Cristi resurrecti[illegible] cunditus et multa circa i[illegible] equi=
re in resurrectio[illegible]
Christus sequendus [illegible] et in quibus operibus s·ij·
Christianos malos omnes damnabit iusticia dei si [illegible] miten
cia morientes et q̃re pena eorũ grauior erit aliorũ xi·c·iij·
Confessionis veritas contra eos qui dicunt [illegible] esse confi
teri peccata sacerdoti· ser·xxvij·
Confessio peccatorum est penitentibus ad salutem necessaria·

ser·xxvii·
Cōfessio [illegible] de necessitate salutis eo q̄ tempore legis gracie fuit institu[illegible] a domino ihesu et quomodo intelligitur qd̄ sit de iure nature et q̄lit' in lege scripta fuit figurata vbi·s̄·c·ii·
Confiteri obligant' homines de necessitate non solum propter primam institucōz ꝫ eciam propter preceptum ecclesie a q° nullus excipitur nisi qui eēt absq̄ peccato vbi sup̄ ca·iij·
Confessio et [illegible] sit confitendum et qualit' excusantur aliqui si non confite[illegible]tur semel in anno ⁊ an post peccatum necessarium sit confiteri ꝟ·xxviij·c·i·
Conf[illegible]ssio a[illegible]uius obligacione excusātur aliq̄ aut propter in[illegible] aut propter locucionem aut propter sacerdotis priua[illegible] vbi supra
Confi[illegible] vtrum d̄beat q̄s per lr̄as absente sacerdote vbi sup̄
Confe[illegible]alet ad octo vtilitates vbi supra
Confit[illegible]on tenetur peccator statim habita oportunitate p̄terq̄ [illegible] quibus casibꝫ vbi supra
Confiteri in qua etate homines obligentur · vbi supra ·
Confessionem audiens sacerdos debet habere auctoritatem · scienciam et bonitatem et quis dicatur proprius sacerdos · vbi supra c·ij·
Confitentem quemlibet in articulo necessitatis potest quilibet sacerdos absoluere vbi supra
Confessio debet esse integra vt penitentes confiteantur omnia peccata mortalia et circumstancias trahentes in aliud genus peccati · et in casu venialia vbi supra ca·iij·
Confiteri vtrum necesse sit omnem differenciam peccati mortalis siue latentis siue manifesti siue sit cordis siue sit oris · vbi supra
Confitende vtrum sint [illegible]cumstancie[illegible] quot sunt circumstāciarum genera vbi supra
Confiteri si debeant peccata veniala · vbi supra
Confiteri quomodo peccator debeat humiliter primo examinando conscienciam secundo accusando peccata tercio suscipiendo iniunctā sibi penitenciaz a sacerdote ꝟ·xxix·c·i·
Cōfessus ⁊ penitēs vtrū teneat' tēcione necessitatis acceptare ⁊ explere penitēciam sibi iniunctam a sacerdote vbi supra
Confessio debet esse secreta respectu circumstancium · respectu confessoris et respectu peccatoris vbi supra c·ij·
Confessionis sigillum quando frangitur vbi supra

Confessio si aliquando reuelari possit vbi supra c·i·
Confessio est reiteranda quando quis male cest[illegible]s fuit ꝓp/
ter suam negligenciam aut quando fraudolenta [illegible]uisit con=
fessionem vel quando confessus est cum deliberacione peccan/
di vbi supra c·iij·
Cogitacio mala et viciosa vitanda est nam propter illas eci
am absq; effectu operum exteriorum potest homo damnari·
ser·xlij·
Cogitaciones cordium certitudinaliter cognosci non possūt
nec a demonibus nec ab angelis beatis sed a solo deo q̄z nullū
latet secretum ꝯ·xlij·c·i·
Cogitando si homo possit offendere deum· sermone [illegible]lij·ca
pitulo·ij·
Cogitacio alia est nature alia gracie alia culpe ibi[illegible]·
Cogitacionum peccata vitari possūt per exercici[illegible]oracio=
nis·lectionis·operacionis·per euitacionem locucio[illegible] et audi
cionis ociosorum verborum et nutricionis ipsarum [illegible]gitacio
num ibidem c·iij·
Claues regni celorum et de indulgenciis· sermone·l·ca/
pitulo·i·
Cōmunio sacratissima ad q̄ oēs se disponere debēt sermōe·lxi
Cōicare debēt hoīes tū ob memoriā passionis xp̄i tū ꝓpt̄ ec=
clesie preceptum tū eciaz ꝓpt̄ xp̄i cōmunicacōm vbi s̄·ca·i·
Cōmunicare aliqui non debent vel ꝓpt̄ punicionem vel ꝓpter
defectum aut indisposicionem vbi supra c·ij·
Cōmunicādorū etas que debeat esse vbi supra
Cōmunicare volentes quid obseruare debent et quas condici
ones vbi supra c·iij·
Contemptus mundi a quem nos christus induxit verbo et
exemplo ꝯ·lxij·
Consecrando in missa vtrum sine aqua vere ouertitur in sā=
guinem ꝯ·lxiij·c·i·
Consecracō eucharistie quādo fuerit instituta·ꝯ·lxiij·c·i·
Cōicare sb̄utraq; specie si liceat vbi supra
Cōmunionem sanctam deuote suscipientes acquirunt septem
fructus ꝯ·lxiij·c·iij·
Consecracio sacramenti altaris vtrum transmutet panē ī cor
pus christi ꝯ·lxv·c·i·
Consecracō sacramenti altaris vtrum fiat in instanti vel suc/
cessiue vbi supra

Cõsecõ [illegible]enti altaris verũ fiat ĩ istãti vl̃ successiue ꝟ.ꝑ.
Consecracio[illegible]irtus trasmutatiua vtrum principalius re=
spiciat sacerdotum q̃ verba vbi sup̃
Corpus chr̃i multipliciter manducatur ꝟ.lxv.c.ij.
Corpus chr̃isti quomodo & qualiter consecratur ꝟ.lxv.
Cõmunio neta ꝟ.lxi. Sacramentum eucharistie et de illo
multa ꝟ.l[illegible]
Corpus c[illegible]pi manducent quidam sacramentaliter. quidaz
spiritualiter. quidam vtroqz modo ꝟ.lxv.c.ij.
Corp̃ chr̃isti vtrum mali veraciter sumant vbi sup̃ c.ij.
C[illegible]chr̃isti vtrum peccator sibi sumat cum certa sciencia
m[illegible]umat illud damnabiliter vbi supra
Vtrum peccatore ad hoc sacramentum cum conscienda pecca
ti sit g[illegible]mum omnium peccatorum vbi supra
Consacre corpus cristi si possint ipsi angeli. Item si non sa/
cerdotes possint ꝟ.lxv.c.ij.
Consacrare si possint sacerdotes mali et peccatores ibidem.
Consecrare si possint sacerdotes hereticí scismatici excõmuni
cati vel degradati vbi supra
Contumacie peccatum incurrit homo quadrupliciter et ꝓpt̃
illam excõmunicatur ꝟ.xxxvi.c.ij.
Contencionis peccatum quid vt plurimum ex vana gloria
habet ortum ꝟ.xxxvij.
Contencio quid sit et quomodo potest fieri vel prõpter emu/
lacionem vel propter disputacionem vel propter litigacionez
vbi supra ca.i.
Contendere potest aliqs cum alio tripliciter vbi supra
Contencionis vicium est [illegible]hominandum tum quia reddit ho
minem exosum tum propt[illegible]hon[illegible]rem tum eciam ꝓpt̃ scãda=
la que inde sequuntur vbi supra c.ij.
Contendendũ ñ est cum potencioribꝫ se nec cum diuitibꝫ nec
cum loquacibꝫ et linguosis vbi supra c.iij.
Dilectio de quid sit et vtrum verum sit q̃ deus peccatores
diligat ꝟ.vi.c.i.
Deus vult omnes homines saluos fieri et quot modis hoc ex=
ponitur ĩ.vi.c.ij.
Deus si vult omnes saluos fieri quare non omnes saluantur.
vbi supra
Deus nullius creature est debitor ex recepto tamen debitor
est ex promisso ꝟ.x.c.i.

Diuine iustitie veritas contra dicentes nullu[illegible] post hāc vitam ꝟ·x·c·i·
Deus non punit omnes peccatores in hac vita ubi supra
Deus iustus pro vno solo peccato mortali damnat eternaliter animam nec sufficit penitencia de omnibus aliis si vnum solū retineat vbi supra·c·ij·
Deus iusto iudicio permittit eos qui penitenciam differunt vsq; ad extremum vite ipugnari variis ipedimentis v̄·s̄·c·iij·
Deus iuste eternaliter damnat et punit iniquitatem quam actus peccati sit temporalis ꝟ·xij·c·iij·
Deus vtrum sit omnipotens et quod potest non solū possibile sed eciā ipossibile ēti creato dūmō illud n̄ dicat ipfectionem xv·c·i·
Deus timēdus ē triplici racōe et de timore multa ꝟ·xvi·c·
Dei auxilio indigent omnes ad acquirendam beatitudinem ad vitanda pericula et ad temporalia bona impetranda sermōe xix·ca·iij·
Dignitates alias infra dignitatem episcopalem appetere vtrum sit peccatum ꝟ·xxxiiij·c·ij·
Dignitates seculares si appetantur vbi supra
Deum non esse an possit cogitari ꝟ·xxxviij·
Discordia regna desolantur ꝟ·xxxix·
Discordie damnabilis tres possunt esse radices vel originales cause·scilicet vana gloria auaricia vel stulticia siue leuitas ibidem c·i·
Discordia est triplex·scismatice pravitatis·ciuilis parcialitatis et importabilis societatis ibidem ca·ij·
Discordia offendit omne bonum hominis spirituale scilicet corporale et tpale ibidem c·iij·
Diuiciarum inordinatus amore reprehenditur et damnatur verbo et exemplo ꝟ·xl·c·i·
Diuites diuicias habentes aut habere volentes an possint saluari ꝟ·xl·c·i·
Diuicie cum peccato habentur triplici racione inordinate affectionis·impie iustificacionis indebete dispensacionis·
Diuicie affligunt eos qui imoderate amant labore timore atq; dolore ꝟ·xl·c·ij·
Diuiciarum amatores maligni sunt eo quod subiciunt se terre vilissime et deuiant a regula omnis creature efficiuntur q; similes idolatriis ibidem ca·iij·

Dies festos obseruare approbat⁹ et omendat⁹ a gentilib⁹ iudeis et chr[illegible]ianis ꝑ·xlvi·c·i·

Dominica dies in quam sabbatum mutatum est propter multa ꝑ·xlvi·c·ij·

Dubia sunt in meliorem partem interpretanda·probat⁹ auctoritate· ratione et exemplo ꝑ·xlix·c·i·

Damnatus pro peccatis que cōmisit post peccata dimissa punitur tantum pro illis pro quib⁹ damnatus est aut pro alijs dimissis· [illegible]si peccata redibunt quantum ad penam· ꝑmo/ne·l·

Det[illegible]gna est et quomodo differunt contumelia conuicium improperium fufurracio ꝑ·lvij·

Detractionis vicium cōmittitur trib⁹ modis scilicet per modum mixtum astutum et assimulatum vbi sup̄ ca·ij·

Detracti[illegible]offendit tria genera hominum scilicet detrahentes· audie[illegible]s·pacientes vbi supra ca·iij·

Detrahentes tenentur ad restitucionem fame ibidem

Dolor christi et passio ei⁹ in parasceue ꝑ·lxix·

Dolor oracionis dolor comprehensionis·dolor deductionis et contradictionis vbi supra c·i·

Dolor presentacionis·dolor sentenciacionis christi·crucifixionis et inspeccionis vbi supra arti·ij·

Doloris passio vera vtrum fuerit in christo vbi supra articulo·secundo

Dolor illusionis·dolor collocucionis·incompassionis et sepacionis vbi supra ar·iij·

Damnabuntur omnes infideles de iusticia dei et quid sencien dum est de paruulis de philosophis et alijs infidelibus ser/mone ·xi·c·ij·

Damnatorum grauissima erit pena ꝓp̄t horribiles condicio/nes inferni ser·xij·c·i·

Damnatorum grauissima erit pena propter lamenta et blas/phemias que sunt in inferno et propter societatem demonuz vbi supra·c·ij·

Damnatos deus punit eterna pena siue infinita per duracionē quamquā actus peccati sit finitus et temporalis· vbi supra capitulo·iij·

Damnatorum pena grauissima eo q̄ nichil cognoscent preter illō quo otristari possūt et de illorum sciencia ꝑ·xij·c·i·

Damnati vtrum vtant⁹ sciencia in ꝯ mūdo acq̄sita ꝑ·xij·c·i·

Damnati distantes a nob vtrum cognoscant ea q[illegible]ē circa nos fiunt vbi supra
Damnati vtrum videant sanctorum gloriam [illegible]n celo · vbi supra
Damnati quid appetunt et q̄ desiderium eorum nunquam implebitur et eorum pena vbi supra capitulo·ij·
Damnatis suffragia ecclesie nullomodo possunt prodesse aut ꝯmunicari ꝑ·xiij·c·iij·
Damnatorum grauissima pena eo q̄ erunt de[illegible]ati· vbi supra
Damnati paciuntur acerbissimam penam pro[illegible] in=ferni ⁊ de illius ignis terribilissimis condicio[illegible]one xiiij·capitulo ·i·
Damnatorum pena superat omnem aliam penam seu purga/toriam seu presentem que in hac vita haberi pot[illegible] ·sermo/ne ·xiiij·c·ij·
Damnatorum pena grauis est propter car[illegible]ciam visionis diuine et de differencia pene sensus et pene damni · vbi su/pra capitulo·iij·
Demones si delectentur in peccatis nostris ꝑ·xxxij·c·i·
Diabolus est causa omnium peccatorum nostrorum· vbi su/pra
Demones in quibꝫ dolor et gaudium secundum q̄ sunt passi/ones esse non possūt vbi supra
Episcopatum appetere vtrū sit licitū ꝑ·xxxiiij·c·ij·
Elemosina pie largienda est propter septem raciones preci/puas ꝑ·xliiij·c·i·
Elemosina vt debite fiat septē requirit condicōes
Elemosine spirituales septem sunt vbi supra·c·iij·
Elemosine corpales septē sunt vbi supra c·iij·
Eucharistie sacramentum quomodo institutum·quō figuratū et quis eius fructus ꝑ lxiij ·
Exempla a christo nob exhibita in quibꝫ eum sequi debemꝰ precipue tpe coīonis sacre eucharistie ꝑ·lxvi·
Exemplum memorande mortalitatis
Exēpluꝫ ꝯsumāde caritatis sermone·lxvi·capitulo·i·et·capi/tulo·ij·
Exemplum tollerande aduersitatis vbi supra ca·iij·
Exemplum dedit nob christus contemnende prosperitatis · et mundanorū vbi supra capitulo ·iiij·

Exemplum dedit nobis obſeruande caſtitatis vbi ſup̃ ·c·v·
Exemplum dedit nobis exercende humilitatis · vbi ſupra ca·vi·
Exemplum dedit nobis deſiderande felicitatis· vbi ſupra ca·vij
Exemplum vt alter alterius lauet pedes vbi ſupra
Vtrum chriſtus lauerit pedes aliorum diſcipulorum priuſq̃ petri vbi ſupra
Excõmunicatorum inobediencia et quare poteſt quis excõmunicari et quomodo iniuſta excõmunicacio eſt timenda et ꝺ ſeptem penalibꝫ ſeparacionibꝫ quas excõmunicacio facit· ꝑ·xxxvi·c·iij·
Excõmunicatur aliquis vtrum ſolum peccatum mortale ſit illius cauſa vbi ſupra
Excõmunicantur homines pro peccato contumacie vbi ſupra
Excõmunicatus iniuſte vtrum debeat excõmunicatus reputari vbi ſupra
Fatum ſiue influencia celi et planetarum non imponit rebus neceſſitatem ꝑ·xix·c·i·
Feſta ſeruare·approbatur et commendatur a gentilibus a iudeis ⁊ a criſtiams ꝑ·xlvi·c·i·
Feſta cur ſuperaddita ſunt ad diem dominicum· ſermone xlvi·c·ij·
Feſta qui non obſeruant ſqualiter peccant· vbi ſupra capitulo ·ij·
Feſta ſeruanda ſunt cum deuocione cordis·oris·et operis·qꝫ tamẽ a multis non fit vbi ſupra c·iij·
Filij debent eſſe ſubiecti parentibꝫ ꝑ·liiij·c·ij·
Filij debent cum parentibꝫ conuerſari·benignitate·humilitate·pietate·vbi ſupra
Fuga peccati et quare eſt fugiendum·ꝑ·xxxij·
Fugiendum eſt peccatum eo ꝙ placet diabolo et qualiter ipſe indirecte cauſa eſt peccatorum et quomodo leticia vel delectacio poteſt eſſe in demonibꝫ· vbi ſupra ca·i·
Fugiendum eſt peccatum eo ꝙ priuat hominem diuina gracia et ſemper ei eſt annexus cruciatus et pena et interficit ipſam animam vbi ſupra ·capitulo ·ij·
Fugiendum eſt peccatum quia diſplicet ꝺo quia peccator trãſgreditur precepta eius contemnit infinitum bonum et ꝓuocat vitam eius vbi ſupra capitulo ·iij·

Gracia dei volentibꝫ non denegatur ꝑ·i·c·i· circa finem
Gracia dei adiuuat omnes illam volentes·licet neminem co/gat ser·i·c·ij·
Gracia dei vtrum sit necessaria homini ad bene operandum ita ꝙ absqꝫ illa non possit operari bonum vbi supra
Gracia sua deus tria in nobis operatur ·s· cogitare bonum· velle bonum·et perficere primum sine nobis·secundum nobiscum tercium per nos vbi supᵐ
Graciam ipsam vtrum deus det·facienti quod est in se ex necessitate aut ex liberalitate vbi supᵐ
Graciam non dat deus de necessitate coactionis et prohibicionis sed bene de necessitate immutabilitatis vbi supra
Gracia vtrū ex presencia gracie possit homo in hac vita esse sine peccato vbi supra
Gloria quid sit·et quid vana gloria ꝑ·xxxv·c·i·
Honor quot modis appetitur ꝑ·xxxiiij·c·i·
Honoris inordinatus appetitꝰ ambicio est peccatum tuꝫ quia procedit a superbia tum quia contrariatur caritati tum quia opponitur magnanimitati vbi supra
Heretici cum quibus verum liceat disputare ser·xxxvij·c·i·
Heresis et scisma differunt ꝑ·xxxix·c·ij·
Homicidium quid sit ⁊ de hijs qui interficiunt seipsos·sermone ·lx·c·i·
Homicidium vtrum possit fieri sine peccato· vbi supra capitulo·i·
Homicidium non solum manu sed eciam multis alijs modis damnabiliter committi potest·vbi supra·c·ij·
Homicidas acriter puniunt omnes leges diuine et humane· vbi supra ca··iij·
Jeiunium naturale·ieiunium generale et ieiunium speciale et quid est ieiunium·ꝑ·xvij·c·i·
Jeiunium quadragesimale et quatuor temporuꝫ et institucio illorum et aliorum vbi supra ca·ij·
Jeunij laudes et qūo emendatur ab oībꝫ sanctis tam veteris ꝙ noui testamenti vbi supra c·iij·
Jeunij tēpꝰ et hora emetēdi diebꝫ ieiuniorū et de cibis a q/bꝫ abstinēdum est ꝑ·xviij·c·i·
Jeiuniorū tpe cur non precipitur abstinencia ab vsu vini cū de vino tot mala dicantur vbi supra

Jeiuniorū [illegible] quibꝫ cibis abstinendum est vbi supra
Jeunium ad [illegible]od obligantur homines ꝓpt̄ preceptum ec/
clesie vel ꝓpt̄ impositam penitenciam vel propter indicio/
nem episcoporum vbi supra·c·ij·
Jeiumum fructuosum est vtile ad bona temporalia et ad bo/
na corporalia et ad bona spiritualia vbi supra·c·iij·
Imperfectum dicitur tripliciter scilicet ex genere·ex circum
stancijs et secundum se· ser·ij·c·ij·
Impius vtrum iustificetur in instanti ser·iiij·c·iij·
Justificacio quid sit et que requiruntur ad ipsam vbi supra
Justificacio impij vtrum sit maximum opus dei vbi supra
Justificacio peccatoris vtrum sit miraculosa· vbi supra
Justicie diume seueritas que mouere debet pecatores ad pe
nitenciam· ser·x·
Justicie diume veritas contra illos qui dicunt post hanc vi/
tam nullum malum ser·x·c·i·
Justicia vtrum sit in deo· vbi supra
Justicia dei vtrum tam restricta tamꝫ arta sit vt propter
vnum solum peccatum mortale damnare velit eum qui de oi
bo alijs penitenciam egerit illo solo reseruato puniens illum
pro illo et pro ommibꝫ alijs· vbi supra ca·ij·
Justicia dei seuera permittit illos qui differunt penitenciam
vsqꝫ ad extremum vite impugnari multis impedimentis et
signanter tribus ser·x·c·iij·
Justicia dei damnabit omnes infideles et quid sencíendum est
de paruulis de philosophis et alijs infidelibꝫ ser·xi·c·ij·
Justicia dei damnabit omnes malos cristianos sine penit̄cia
morientes et quare grauiori pena vbi supra ca·iij·
Jnferni veritas et qualitas et horribiles eius condiciones·
ser·xii·c·i·
Jnfernum inhabitantes vide superius in damnati·
Jngnis inferni an sit verus habꝫns formam naturam et spec
em ignis p·xiiij·c·i·
Jgnis inferni vtrum possit in corporeos angelos et spiritus
sepatos cruciare·p·xiiij·c·i·
Jgnis inferni vtrum erit post generalem resurrectionem et
vtrum corpora damnatorum in illo igne perpetuo pacientur
vt nec ignis deficiat nec corpora consumuntur vbi supra
Judicij tremendi veritas contra eos qui d illo male sencíunt
ser·xxiij·

Judicium futurum vniuersale et q̄ omnes pat[illegible]e prophe-
te veteris testamenti diuinitus inspirati dixeru[illegible]xpm esse ve-
turum ad iudicandos viuos et mortuos· f·xxiii·c·i·
Judicium vniuersale esse futurum cristus et ap[illegible]stoli predix-
erunt aperte vbi supra c·ij·
Judicium generale futurum de quo doctores ecclesie loquun-
tur terribilia vbi supra ca·iij·
Judicij tempore imminente multa signa fient in sole luna stel-
lis·celo terra·angelis et quasi in omnibus alijs creaturis· f·
xxv·c·i·
Judicium in quo signa fiunt ad significandum terri bilitatem
iudicis et ad accusandum peccata vel quasi ad compacien-dū
suo modo miseris damnatis vbi supra c·ii·
Judicium vbi terribilis erit vox tube vocantis mortuos ad iu
dicīū q̄ virtus diuina erit causa efficiens reformacionis cor-
porum ⁊ resurrectionis·et vox tube erit causa instrumentalis
vbi supra c·iij·
Judicij generalis ordo ⁊ condicio tam secundū locum q̄ secū-
dum modum et qualiter ab omnibꝫ siue bonis siue malis vide-
bitur cristus in maiestate sua f·xxvi·c·i·
Judicium in quo accusabuntur et nota fient peccata omniū
nec poterit quis se defendere aut excusare vbi supra c·ij·
Judicium in q̄ peccatores tres habebit testes contra se vbi sup̄
Judicium in quo qualiter cristus alloquetur electos benigne
malos vero aspere satis et quomodo impij separabuntur a iu-
stis vbi supra c·iij·
Jram dei contemnunt vel quia cogitant deum nō esse vel crē
dunt ipsum non iratsci vel quia diu expectauit illos deus ser·
xxxviij
Jra est triplex ibidem
Jra dei est terribilis eo q̄ seuit in paruulos et iniustos atq̄
oraciones supplicancium spernit et abhominatur ibidem
Jra dei cognoscitur propinqua tum cum peccata sūt consumata
tum cum peccatores sunt obstinati tum cum illam prophete
et amici dei pronunciant et cōminantur vbi supra
Judicium curiosum et temerarium propter qd̄ multi qui se iu-
stos credunt·peccatores sunt et inimici altissimi dei·de quo
f·xlix·
Judicium triplex est scilicet dubietatis·veritatis et temerita
tis·vbi supra·c·i·

Judicare in deteriorem partem aliena facta que nobis dubia sunt. et quare dubia sunt in meliorem partem interpretanda vbi supra. c. i.
Judicans et damnans manifesta mala non peccat. et qualiter proximorū peccata non sunt curiose exploranda ꝑ. xlix. c. ij.
Judicare de proximo malum. temerarium est eciam per qd̄cū qꝫ signum nil esset violētum. vbi supra. c. iij.
Indulgencia. de illa et de relaxacōibꝫ quas facit ecclesia in remissionem peccatorum. ꝑ. l.
Indulgencia quid sit. et pro quo valet. et d̄ clauibꝫ vbi supra. ca. i.
Indulgencias concedendi auctoritas. et varia illarum concessio et de causis pro quibus conceduntur. vbi sup̄. c. ij.
Indulgencie vtrum prosint existentibꝫ in mortali peccato vbi sup̄ ca. iij.
Indulgencie vtrum prosint hijs qui sunt in purgatorio. vbi supra
Indulgencie vtrum prosint hijs qui illas lucrantur et postea propter alia sua peccata damnantur ad infernum. vbi sup̄
Inuidia quid sit. et quomodo diffinitur ꝑ. lvi. c. i.
Inuidia maligna bestia semper inuadit virtuosos et sanctos viros. vbi supra ca. ij. et. iij.
Jurare vtrum sit licitum. et quid sit periurium ꝑ. lviij. ca. i.
Juramenti sunt comites tres. iudicium. veritas. et iusticia. vbi supra
Juramenti que sit forma vbi supra
Juramentum quot modis committatur ⁊ quot sunt q̄tuor indebita iuramenta vbi supra c. ij.
Juramentum indebitum si[illegible] periurium est peccatum malignum et graue vbi supra c. iij.
Interficere seipsum vtrū sit peccatum ꝑ. lx. c. i.
Interficere volucres et pisces vtrum sit peccatum vbi supra
Infidelitas paruulorum philosophorum et maliciosorum et quomodo damnabuntur. ꝑ. xi. c. ij.
Inobediencia primorum parentum propterquaꝫ abstulit eis deus plurima beneficia que contulerat et acriter puniuit pena multiplici ꝑ. xxxvi. c. i.
Inobediencia religiosorū q̄ aliqñ potest excusari aliqñ īterp̄tari aliqñ vero reprehēdi et reprobari ⁊ de septē gradibꝫ vere obediencie vbi supra c. ij.

Inobediencia excõicatorũ ⁊ quare potest quis excõicari ⁊ quo modo musta excoicacio est timenda et de ꝛep·ẽni penalibꝫ se paciombꝫ quas excõicacio facit vbi supra·c·iij·
Laudare qualiter quis aliquem potest quandoqꝫ cum merito et quandoqꝫ cum peccato ꝑ·xlv·c·i·
Laut christus pedes discipulorum· ꝑ·lxvi·c·viij·
Lauare pedes alter alteri· Et vtrum christus prius lauerit pedes aliorum discipulorum q̃ petri vbi supra·
Liberum arbitrium est causa originalis propter quam facile est vnicuiqꝫ bonum operari· ꝑ·i·c·i·
Liberum arbitrium vtruꝫ cogi possit aut violentari vbi sup̃·
Liberi arbitrij excellencia·et quare homim sit datum vbi supra ca·i·
Liberi arbitrij penitencia vtrum peccatores quamdiu in statu sunt vie ⁊ ad pemtenciã possunt redire quod si non faciunt an suo arbitrio et voluntati male sit imputandum vbi supra·
Lex diuinorum preceptorum vtrum sit a bono deo data· ꝑ· iij·c·i·
Lex mosi vtrum sit a nob conuenienter oseruata·
Luxuria fetidissimum viciũ ꝑ·xxx·
Luxuriam dicentes non esse peccatum errant et confutantur ac contrarium ostenditur per auctores raciones et exempla tam sanctorum quaꝫ eciam ꝓborum ꝑ·xxx·c·i·
Luxuria infatuat hominem et obdurat coꝛ eius et inducit scãdala at plurima mala vbi supra·c·ij·
Luxuriam deus acriter punit per aquas diluuij·et per incendium igms et punit quotidie per temporalia flagella·vbi·supra ca·iij·

Misericoꝛdia dei·que peccatoribꝫ demonstratur in scripturis figuris et exemplis ꝑ·iij·c·i·
Misericoꝛdia dei amplitudo et magnificencia remittit omnibꝫ peccatoribꝫ penitentibꝫ singula peccata grauia replicata et antiquata vbi supra·c·ij·
Misericoꝛdia dei propter quam deus peccata sine dilacõe penitentibꝫ remittit· vbi supra·c·iij·
Matrimonium habet tria bona que in eo reperiuntur scilicet fides·proles·et sacramentum ꝑ·xxxi·c·ij·
Matrimonio contrariatur adulteriũ abhominandum qꝫ multa scandala ĩducit vbi supra·c·ij·

Magisteri leg gradū multi appetunt indebite·p·xxxiiij·c·ij·
Magisterium ad quod promouendus congnosci potest legendo et disputando si sit idoneus ·vbi supra
Magisterialem gradum si possint habere monachi·vbi sup
Malum dicitur tripliciter sicut et bonum scilicet ex genere· ex circumstanciis·7 secundum se·p·ij·c·ij·
Maria magdalena · de illius triplici statu scilicet offensionis conuersionis·gratificacionis·p·lix·
Magdalena vtr fuerit peccatrix ista soror lazari·vbi s·c·i·
Magdalene peccatum vtrum fuerit tantum corde·aut eciā opere perpetratum·vbi supra
Magdalena vt rueret 7 peccaret que potuit esse causa·vbi sup
Magdalena cognouit peccatum suum et corde contrita ad pe ihesu humiliter satisfecit·vbi supra·c·ij·
Magdalena post conuersionem multiplicem graciam a deo est consecuta·vbi supra·c·iij·
Missam celebrare non licet in loco non sacro·p·lxvij·c·i·
Missa qualiter celebrari debet in cena domini·p·lxvij·
Missa celebrari potest in loco non sacro cum licencia episcopi·in necessitate·vbi supra·c·i·
Missam celebrare possunt fratres minores et predicatores in loco non sacro ex priuilegio·vbi supra·c·i·
Missa quo tempore debet celebrari ·vbi supra
Missam celebrans super altari non consecrato vtrum sit irregularis ·vbi supra
Misse tres celebrantur in natiuitate domini et racio quare· vbi supra·
Missa non celebratur in parasceue·et racio quare·vbi supra
Misse celebrande modus·qualiter fieri debeat·cum calice tali·et lumine et indumentis et q̄ sunt sex vestimenta sine quibus si sacerdos celebraret grauiter peccaret·vbi supra
Misse significacio vbi quedam pertinent ad incarnacionez· quedam ad passionem·quedaz ad resurrectionez·vbi s·c·ij·
Missaz beatꝰ petrꝰ apostolꝰ primꝰ omnium antiochie celebrauit·vbi supra
Missa quedam finitur cum Ite missa est·quedam cum benedicamꝰ domino·quedaz cum Requiescant in pace·vbi sup
Missa sacerdotis bonī vtr melior sit q̄ missa sacerdotis mali sermo·lxvij·c·iij·

Missam audire debent et obligantur secul[illegible]res/die domini/
co vsqꝫ ad finem ex precepto·vbi supra
Missam audire vtrum clerici et religiosi sint obligati ex hoc
precepto·vbi supra
Missa vtrum debeat audiri a proprio prochiano·vbi supra
Missa humiliter deuote et reuerenter audienda est·vbi s̄
Misericordia ad proximum est habenda et elimosina pie lā
gienda ad que septem inducunt sermo·xliiij·c·i·
Misericordie opera septem sunt spiritualia·et septem corpo
ralia·vbi supra·c·iij·
Mortuorum hominum tria sunt genera sermo·xlviij·c·i·
Maledictio siue blasphemia diuersarum creaturarum et eci
am dei sermo·lv·c·i·
Maledictionis ⁊ blasphemie peccatum est graue· vbi supra
ca·ij·et·c·iij·
Mundi contemptus ad quem nos christus verbo et exem=
plo induxit sermo·lxij·
Mundus contemnendus est racione diuine ordinacionis·fi=
nalis consumacionis et maligne condicionis · vbi supra·c·i·
Mundum vtrum deus produxerit ·vbi supra·c·i·
Mundus vtrum fuerit ab eterno productus · vel ex tempore
vbi supra
Mundus·vtrum sit vnicus vel vtrum sint plures· vbi supra
Mundi finem vtrum in generali cognoscere possumus · vbi
supra·c·ij·
Morientur omnes homines in fine seculi ⁊ postea resurgēt
vbi supra
Mundi finem vtrum possimus scire·Et vtrum certitudinali/
ter possimus cognoscere quantum tempus sit vsqꝫ ad con=
sumacionem seculi ·vbi supra·c·ij·
Mundum modicum duraturum Vtrum quis possit per con=
iecturas aliquas asserere ·vbi supra
Mundi falsitas·mundi vanitas·mundi damnabilitas·vbi su=
pra·c·iij·
Mundi reges et iudices qui putabant se felices vbi sunt·v=
bi supra
Mortuo christi sepultura eius et multa illam concernencia
sermo·lxx·
Mereri vitaꝫ eternaꝫ vtꝝ aliq̄s possit de ꝯdigno ·s̄·i·c·iij·
Mereri Vtrum qui cum maiori difficultate operatur bonū

magis mereà[illegible]r et ampliore bono glorie remuneretur a deo sermo·i·[illegible]

Moysi sanctita[illegible]robatur· et de illius preceptis dicitur ser= mo·iij·c·i·

Nupcie sc̃de [illegible] sint licite sermo·li·c·i·

Obediendum est deo quia per obedienciam assequitur ho= mo bona temporalia spiritualia et eterna sermone·iij·c·iij·

Obediendum est preceptis dei ob reuerenciam diuine maie statis et quare deus hominem obligauit ad illa sermo· iij· ca·ij·

Omnipot[illegible]cia dei quatuus potest non solum omne possibi / le sed eciam omne impossibile enti creato dumodo illud non dicat per imperfectionem sermo·xv·c·i·

Ommipotencia dei est incomunicabilis et tamen ad illa de= pendet ommis alia potencia et ipsa nunq̃ deficiet sed dura= bit metermum ·vbi supra·c·ij·

Ommipotencia vtrum anime christi comunicata fuerit· vbi supra

Obediencia vere septez gradus ⁊ de inobediencia multa ser mo·xxxvi·c·ij·

Operum bonorum facilitas patet ex causa originali que est hommis voluntas libera sermone·i·

Operari bonum facile est propter auxiliuz diuine gracie ser/ mo i·c·ij·

Operari bonum eciam facile est propter inteficiens premiuz eterne vite sermo·i·c·iij·

Orare ⁊ de vsu ac laudibus sanctissime oracionis contra eos qui dicunt nõ esse orandum neq̃ pro bonis acquirendis ne q̃ pro malis euitandis sermo·xix·c·i·

Oracionis vsus conmendatur auctoritate et exemplo sanc/ torum veteris et noui testamenti et precipue domini nostri iesu christi·vbi supra·c·ij·

Oracionis condicionis que requiruntur vt debito modo fi= at sermo·xx·c·i·

Orare non sufficit mentaliter sed in oracione necessaria est vocalis expressio vt in pluribus·vbi supra

Orare hymnos psalmos et alias diuinas laudes i offic̃is sta tuit ecclesia·decantari et hoc vt dicit·Augustinus nono con fessionum factum est mediolani tempore sanctorum ambro sij et augustini·vbi supra

Oracio in qua necessaria est attencio secu[illegible]um vim prime intentionis et qualiter hoc modo oracio es[illegible]ructuosa·licet p omnia non sit attenta·ser·xx·c·ij·
Orationis triplex effectus·vbi supra
Oracionis ordo seruand⁹ et qualiter possumus rogare sanctos tanq̄ intercessores et aduocatos nr̄os· vbi supra ·c·iij·
Oraciones quandoq̄ de⁹ non exaudit ꝓpter iniusticiam vel orantis vel oracionis vel eoꝝ pro quibꝫ oratur·ꝟ·xxi·c·i·
Oracio inqua duo sūt ꝯsideranda scz materia ⁊ forma·vbi s̄
Orantes de⁹ sepe non exaudit quia ipsi veniam [illegible]etentibꝫ dare nolunt aut crudeles sunt pauperibꝫ aut diffi[illegible] de deo vbi supra·c·ij·
Orantes de⁹ quandoq̄ non exaudit propter illorum impacienciam et qualiter orandum est perseueranter·vbi supra ·c·iij·
Omne regnum in se diuisum desolabitur et domus super domum cadet sermo·xxxix·
Oppiniones diuersas suorum magistrorum tenentes auditores·si non sint bone·an excusentur a peccato ibidem
Opera aliqua possunt fieri bene et male·ꝟ·xlix·c·i·
Occidere volucres pisces et bruta si sit peccatum·ꝟ·lx·c·i·
Occidere seipsum Vtrum possit fieri sine peccato·vbi supra
Occidere aliquem si possit fieri sine peccato·vbi supra
Origenes qualiter errauit circa saluacionem maloruz angelorum et quomodo tantus error per sacras scripturas roboratur sermo·xi·c·i·
Origenis opinio si fuerit ꝙ mali angeli saluabunt⁹ vbi sup̄

Passio christi in die pasceue sermone·lxix·

Precepta decalogi·Vtrum in illis sit regula salutis sufficienter assignata sermꝯ·iij·c·i·
Preceptorum diuinorum lex vtrum sit a deo data ·vbi sup̄
Preceptorum decalogi sufficiencia·vbi supra
Precepta decalogi habent prohibicionem· solum de duobꝫ capitalibus peccatis scilicet luxuria et auaricia explicite q̄re hoc fit cum tamen septem sunt capitalia peccata·vbi supra
Precepta dei ob reuerenciaz diuine maiestatis prompte seruare debemus et quare deus hominem obligauit ad illa sermo·iij·c·ij·

Peccata gra[illegible]mittit deus de amplitudine et copia sue misericordie·f·iiij·c·ij·

Penitentibus sine dilacione propter misericordiam dei remittuntur peccata·f·iiij· c·ij·

Penitentibo peccatoribo ipse deus propter conplacenciam quam habet de illorum conuersione restituit omma bona q̃ fuerant per peccatum mortificata·f·v·c·i·

Peccatoribo qui conuertuntur deus restituit omnia bona p peccatum mortificata·vbi supra

Peccatores quando conuertuntur gaudere faciunt angelos dei·vbi supra·c·ij·

Peccatores si reuertantur ad penitenciam· a deo exaltant⁹ et sublimantur ad dignitates spirituales· vbi sup·c·ij·

Penitencie dilacio et quare multi tardant ad penitenciam venire·f·vij·

Penitere differunt multi seducti a diabolo aut per timorem aut propter pudorem aut propter spem aut desperacionem sermo·vij·c·i·

Penitenciam differentes fatue agunt propter impedimenta qui possunt differendo prouenire propter que exponunt se periculo maximo·ser·vij·c·ij·

Peccator qui penitenciam differt iniqu⁹ est quadruplici iniquitate·vbi supra·c·ij·

Puniuntur mali post hanc vitam aeriter eterna damnatione sermo·x·c·i·

Potencia dei agnosci potest per creacionem· et conseruationem rerum· ac per puntionem ommum malorum tam angelorum q̃ hominum sermo·xv·c·ij·

Perfectum dr triplicit' sic̃ et bonum·aut malum·ser·ij·c·ij·

Parentum bonõ·parentes honorandi et diligendi sunt propter multa·ser·liij·c·i·

Parentum amor ad filios diuturmor est q̃ filiorum·ad parentes·vbi supra

Parentibo differunt filij esse subiecti·eciam parentibo spiritualibus et temporalibus·vbi supra·c·ij·

Parentibo filij debent esse benigni humiles et pij·vbi s̃·c·iij·

Predicare qui vult verbum dei fructuose habet quinq; cõditiones necessarias·f·viij·c·ij·

Predicare verbum dei quam vtile sit et multa de officio p̃dicandi·f·viij·c·i·et·c·iij·

Prelatus vtrum peccet conferendo benefic[illegible] bono preter=
misso meliore · Vel vtꝝ peccent eligentes min⁹ bonum pre
termisso meliori · ꝟ · xxxiiij · c · ij ·
Prelat⁹ ecclesie vtrum possit ꝯmittere ꝯsanguineo suo cu=
ram ecclesie postposito meliore · vbi supra
Peccatum vtrum aliquis in hac vita possit esse sine pecca/
to · ꝟ · i · c · ij ·
Peccatorum septem sunt signa quibꝫ adimpletis nichil ali
ud a nobis expectandum est q̄ ira vindicta flagellum ⁊ vl
cio diuina · ꝟ · xxxviij ·
Pecunia potest dari et recipi licite pro spirituali et sine sy=
monia quinqꝫ rationibꝫ · ꝟ · xli · c · ij ·
Purgatorium ⁊ de pena ei⁹ · ꝟ · xlviij · c · i ·
Purgatorij pena vtrum ponatur post hanc vitam · vbi sup̄
Vtrum aliquis locus sit propri⁹ ad purgandum animas de
putatus ·
Purgatorium · qui ingrediuntur · vbi supra
Purgatorij pena vtrum sit voluntaria · vbi supra · c · ij ·
Purgatorij pena vtrum sit maxima omnium penarum tem
poralium · vbi supra
Purgatorij pena vtrum per ministerium demonum infliga
tur · vbi supra
Purgatorij iocunditas Nam anime in purgatorio existen/
tes senciunt iocunditatem maxime propter tria p̄mo prop=
ter certificationem Secundo propter subuentionem Tercio
propter sanctorum affectionem · vbi supra · c · iij ·
Potestas triplex aperiendi celum et claudendi · et de indul/
gencijs · ꝟ · l · c · i ·
Periurium quid sit et an iurare sit licitum · quot sunt iura=
menti comites et que sit iuramenti forma · ꝟ · lviij · per totum
Peccatum vnum est grauis alio dupliciter et quam graue
peccatum peccatorem in peccatis sumere corpus christi · ser
lxv · c · ij ·
Philosophi morales qui non habuerunt fidem cum damna
tis sunt deputati · ser · xi · c · ij ·
Pena damnatorum grauissima propter horribiles conditio
nes inferni et de inferni veritate et qualitate · ser · xij · c · i ·
Pena mundi · pena purgatorij pena inferni · pena damnato=
rum grauissima · ser · xiiij · c · ij ·
Pena sensus et pena · damni · vbi · supra · c · iij ·

Pena dāmnatorū grauis est propter carenciam visionis diume vbi supra
Peccatum est fugiendum eo q placet diabolo et qualiter ipse mdirecte causa est peccatoruz vel quanto leticia vel delectacio potest esse in demonibo·p·xxxij·c·i
Peccatum est fugiendum eo q priuat hominez diuina gracia et semper ei est annexꝰ cruciatꝰ et pena ac interficit ipsam ammam vbi supra·c·ij·
Peccata omnia hommum vtq; puemiant ex diabolica suggestione vbi supra·c·i·
Peccata displicent deo qua peccator transgreditur precepta eius contemmit mmutatum bonum et prouocat iram eiꝰ vbi supra·c·iij·
Reges mundi et iudices qui putabant se felices vbi sunt ser·lxij·c·ij·
Reges m magno numero et iudices nominati vbi supra
Remuneratur bonum atco·vtrum qui cum maiore difficultate operatꝰ bonum magis mereatur ⁊ ampliore bono glorie remuneretur a deo·p·i·c·iij·
Resurrectio christi et illiꝰ iocunditas·p·lxxi·
Resurrectio christi m qua primus actus fuit sanguinis reassumpcio et vtrum omnis vbi supra
Resurrectio christi gaudē fecit animas·vel victos m limbo Et vtrum christus omnes animas que in inferno erant liberauerit vbi supra·c·ij·
Resurrectio christi·iocunditatem dedit·discipulis· ⁊ mulieribus et angelis vbi supra
Resurrectio christi letificauit matrem eius vbi supra·c·iij·
Resurrectionis christi tempus acceleratum ⁊ quare non distulerit illam vsqz ad generalez omniuz resurrectionem sermone·lxxij·c·i·
Resurrexit cristus inuisibiliter veraciter et feliciter vbi supra·c·ij·
Resurrectio cristi vtrum in suo actu debuit ommibus manifestari vbi supra
Resurrectionem suam sufficienter declarauit christꝰ verbo nuncio ⁊ argumento vbi supra·c·iij·
Resurrectio generalis ommium hominum ante iudicium veraciter fieri probatur auctoritate racione et exemplo·sermōe·lxxiij·c·i·

Resurrectione generali vtrum resurgent electi·vtrum damnati·vtrum paruuli vbi supra·c·ij·
Resurrectionis generalis qualitas· respectu loci dispositio / nis et finis vbi supra·c·iij·
Resurrectio omnium in q̃ etate fiat et vtrum in eadem forma omnes vbi supra
Resurgencium corpora vtrum resurgant cum deformitatibus suis vbi supra
Resurgencium electorum beatitudo vtrum maior erit post iudicium q̃ ante vbi supra
Sacramentum eukaristie qualiter [illegible] tempore legis gratie et non ante·f·lxiij·c·i·
Sacramentum eucharistie qua hora fuit institutum vbi supra
Sacramentum eucharistie in qua materia sit conficiendum vbi supra
Sacramentum eucharistie quare conficitur sub duabus specie/ ciebus vbi supra
Vtrum aqua sit de substancia siue integritate sacramenti v/ bi supra
Sacerdos si consecrat vinum sine aqua vere conuertitur in sanguinem vbi supra
Sacerdos non debet populum comunicare sub vtraq; specie
Sacramenti eucharistie figuratio vbi supra·c·ij·
Sacramento eucharistie conueniunt septem oditiones que reperiuntur in manna quod pluit dominus patribus in deser/ to vbi supra
Sacramentum eucharistie deuote sumentes septem acquirunt fructus vbi supra·c·iij·
Sacramenti eucharistie veritas·f·lxiiij·c·i·
Sacramentum eucharistie quare velatum nobis christus dedit vbi supra
Sacramenti eucharistie carnis et sanguinis veritas fidelibus rationibus probari potest vbi supra·c·ij·
Sacramẽti altaris miracula et exempla operata ostendunt ibi vere esse corpus christi vbi supra·c·iij·
Sacramentum altaris deuote suscipiendum et vtrum in consecratione sit vera transmutatio panis in corpus christi·ser/ mo·lxv·c·i·
Vtrum in ista conuersione siue transmutatione annihilet substancia panis vbi supra·

Vtrum illa conuersio fiat in instanti vel successiue vbi sup̄.
Vtꝝ virtꝰ transubstanciatiua p̄ np aliꝰ respiciat sacerdotez q̄ verba vbi supra
Vtrum accedere ad sacramentum eucharistie cum conscien cia peccati sit grauissimum omnium peccatorum. ꝟ. lxv. c. ij.
Sacramentum eucharistie videre prohibentur non baptisati vbi supra.
Sacramentum hoc videre et sumere differt vbi supra
Sacramentum hoc sumens infidel' grauiꝰ peccat q̄ fidel' pec cator eciam vbi supra
Vtrum angeli habeant potestatem ꝯsecrandi vbi supra. c. iij
Vtrum non sacerdos possit consecrare vbi supra.
Sacerdotes mali et peccatores vtrum possint ꝯsecrare vbi s̄
Sacerdotes heretici scismatici excomunicati vel degradati v trum possint consecrare.
Sacerdotis boni missa vtrum sit melior quam sacerdotis ma li sermone. lxvij. c. iij.
Sacerdotis mali ⁊ peccatoris inquantuz ministri ecclesie mis se et orationes sunt fructuose ibidem.
Sacerdotis peccatoris priuate orationes non sunt fructuose vbi supra
Sabatum mutatum in dominicuz ⁊ circumcisio in baptismuz sermone. iij. c. i.
Saluos fieri vult deꝰ omnes ⁊ bonos et malos et quot mo dis hoc exponitur. ꝟ. vi. c. ij
Spes in peccatoribꝰ diu viuendi. temporalia degustandi et misericordiam ꝯsequendi procrastinat penitere. ꝟ. vij. c. i.
Sanctos rogare possumꝰ tanq̄ intercessores ⁊ aduocatos no stros. ꝟ. xx. c. iij.
Sacerdos ꝓprius quis sit ⁊ quomodo multipliciter accipitur sacerdos ꝓprius. ꝟ. xxviij. c. ij.
Sacerdos audiens confessionem debet habere auctoritatem scienciam et bonitatem vbi supra
Sacerdos quilibet in articulo necessitatis est proprius et po test absoluere vbi supra
Sacerdos quid scire debet ad diuinum officium et quid in quantum iudex in foro consciencie vbi supra
Scisma et heresis differunt. ꝟ. xxxix.
Symonia execrandum ⁊ periculosissimum peccatum. ꝟ. xli.
Symonia quid sit. quare peccatum graue ⁊ quid intelligitꝰ

per spirituale aut spiritualibꝫ annexum ibidem·c·i·
Symonia peccatum ē ad quod pecunia inducit·multipliciter et multiplici munere ibidem·c·ij·
Symoniaci puniunt̄·7 per priuacionem gracie diuine·7 per suspensionem ordinis et beneficij symoniaci susceptorum·eciam per obligacionem ad restituendum·ff·xli·c·ij·
Sacerdos potest recipe pecuniā ꝓmissa quā dicit·ff·xli·c·ij·
Sabatum mutatum est in dominicam et cur alia festa sunt superaddita·ser·xlvi·c·ij·
Sepelienda sunt corpora mortuorum·ff·xlvij·c·i·
Sepultura qualiter prodesse potest vel obesse vbi supra·
Sepultura ecclesiastica si prosit mortuis vbi supra
Sepultura si prosit in caritate decedentibꝫ vbi supra
Sepultura ecclesiastica si obsit in peccato dicentibꝫ vbi supꝫ
Sepultura quibus interdicitur vbi supra·
Suffragia viuorum si prosint defunctis·ff·xlvij·c·iij·
Suffragia facta determinate pro vno si prosint existentibus in purgatorio vbi supra
Suffragia facta a viuis in peccato mortali existentibus si prosint defūctis vbi supra
Suspicio triplex est scilicet violenta·leuis et temeraria·ser·xlix·c·ij·
Suspicio de malo alterius potest tripliciter ꝓuenire vbi· s̄
Sepultura christi et multa circa illam·ff·lxx·
Superbia quam deus verbo et exemplo vocuit contemnen = dam·propter cuiꝰ odium deꝰ angelos malos eiecit de paradiso et per scripturas odium eiꝰ predicatur et qualiter co / minatur superbis 7 quomodo istos humiliauit·ff·xxx·ij·c·i·
Superbia prelatorum clericorum religiosorum et laicorum 7 qualiter vnusquisqꝫ in suo genere vel gradu superbꝫ exi stit·vbi supra·c·iij·
Superbia diuiditur in quatuor species scilicet cum quis credit bonum quod habet habere a se·vel a deo propꝛijs meritis·vel habere quod non habet·vel propter bonuꝫ quod habet ceteros spernit vbi supra·c·ij·
Tempꝰ bene dispensandum et de tribꝫ odiciombꝫ temporis scilicet breuitate mobilitate 7 irreuocabilitate·ff·xxij·c·i·
Temporis vocabulum expresstuuꝫ triplex scilicet nunc·tūc· et olim·vbi supra·c·ij·
Temporis triplex obseruacio·scilicet naturalis· supsticio sa

et virtuosa·vbi supra·c·iij·
Timor dei efficacissima medicina ad ouertendum peccatores ad penitenciam·p·xvi·
Timeri cur debeat et possit a nobis deꝰ qui sume... bonus ⁊ totus suauis est·p·xvi·c·i·
Timor multiplex et eiꝰ sufficiencia ⁊ qualiter potest homo in timore deficere aut proficé peccare vel mereri vbi s̄·c·ij·
Timor naturalis et timor vicios⁹·et timor virtuosus·vbi s̄
Timoris vsus qui est in patria qui dicitur reuerencialis·vbi supra·c·iij·
Testamentoꝝ execucio protest ⁊ dilacio preiudicat animabus testatorum in purgatorio·p·xlvij·c·ij·
Testamenta si possint infringi·vbi supra
Testamentoꝝ executores si teneãt' statim illa exeq̃·vbi s̄
Transmutacio panis in corpꝰ cristi vtrum fiat instanti vel successiue·p·lxv·c·i·
Transmutacio vtrum principalius respiciat sacerdotem q̃ verba·vbi supra
Transmutacio vtrum per eam annihiletur substancia panis vbi supra
Verbum dei vtile ⁊ fructuosum qꝰ mediante omnes gentes crediderunt in christum saluatorem nostrum·ser·viij·
Verbi dei predicati dignitas excellentissima·et de·officio p̄ dicandi·ser·viij·c·i·
Verbum dei qui vult predicare fructuose habet quinq; cōditiones necessarias·vbi supra·c·ij·
Verbi dei quinq; fructus et vtilitates habet et quare vtile est omnib⁹ illud audire libenter·vbi supra·c·iij·
Verbi dei audicio ad quam omnes inducuntur a scriptura· a natura·et ab exemplis·ser·ix·c·i·
Verbum dei est audiendum cum sollicitudine·deuotione· et humilitate·vbi supra·c·ij·
Verbum dei audire obligantur homines pro loco ⁊ tempo/re·et memoriter retinere ac opere implere·ser·ix·c·iij·
Verbum christi vtrum plus esse videatur·an corpus christi ser·ix·c·ij·
Verbum dei audiri! cur non precipit ecclesia ita expresse sicut ⁊ missas cum tante vtilitatis sit audire predicacōes · Et fit ꝑ propter tria·vbi supra·c·iij·
Vita hominis secundum triplicis statꝰ ꝯsideracionem · scd̄m

statum ei⁹ ante peccatum que erat sine passione·sine labore et sine moriendi necessitate·ꝟ·xxiij·c·i·
Vita hominis secundum statum ei⁹ post lapsum et qualiter prolongata fuerit vita hominis ad multos annos et ante et post diluuium et modo abbreuiatur· vbi supra·c·ij·
Vita hominis in beatitudine que erit cū plena sacietate absq; admixtione cuiuscunq; cōtrarij et cum perpetuitate·vbi supra·c·iij·
Vana gloria quid sit ⁊ quomodo differt a gloria sancta q̄ esse potest in bonis ⁊ virtuosis ⁊ a gloria beata·ꝟ·xxxv·c·i·
Vna gloria est fugienda quia per illam offendit⁹ de⁹ tum quia homo per eam spiritualiter infatuatur·tum eciam q̄a omnes iusti ipsam conati sunt vitare·vbi supra·c·ij·
Vana gloria generat septem peccata que dicuntur septem eius filie·vbi supra·c·iij·
Venit ira dei in filios diffidencie·ꝟ·xxxviij·
Votoꝝ emissio quomodo debet obseruari a q̄ multi deficiūt q̄ post impetratas gracias vota ꝓmissa non soluunt·ꝟ·xliij·
Votum debet habere septem ꝯditiones ad hoc vt habeat racionem virtutis·ꝟ·xliij·c·i·
Vouere interdicitur septem generibꝫ personarum in quibꝫ est limitata racionabiliter facultas vouendi·vbi supra·c·ij·
Votorum·dispensatio· vbi supra·c·iij·
Vtrum expediat homini vouere·vbi supra
Vtꝝ sit magis laudabile et meritorium aliquid facere cū voto vel sine voto·vbi supra
Vtrum expediat inducere iuuenes vt voto se obligent ad religionis ingressum·vbi supra
Vtrum votum possit coniecturari·vbi supra
Vtrum quodlibet votum cōmutari possit in votum religionis·vbi supra·
Vtrum omne votum sit dispensabile·et ·Vtrum solus papa possit in votis dispensare·vbi supra
Viduitas ꝟuanda·ei⁹ laudes·atq; preconia q̄bꝫ sublimatur sermo·li·
Viduitatem meli⁹ est seruare q̄ ad secundas nupcias transire·ꝟ·li·c·i·
Viduam si liceat denuo nubere·vbi supra
Viduitas ꝯmendatur multipliciter·vbi supra·c·ij·
Viduaꝝ regule seruande·et qualis debet esse eaꝝ ꝯuersacio

vbi supra·c·iij·
Verbum dei ad hoc exhortari debet populus verbo et exem=
plo·ser·lxvij·c·iij·
Vult de⁹ omnes homines saluos fieri·ser·vi·c·ij·
Xpūs vide supra c·de c ¶Nam latine·scribi debet per litterā c
Xpūs passus mortu⁹ sepult⁹·vbi supra
Xpi anima·vbi supra capitulo c·

Tituli sermonum secundum ordinem alphabeti

De
Anticristi aduentu·ser·liij·
Amore dei erga peccatores·ser·vi·
Adulterij execrando vicio·ser·xxxi·
Ambicionis vicio·ser·xxxiiij·
Adulacionis vicio simulato·
Baptismo·ser·lxviij·
Bonorum operum facilitate·ser·i·
Bonorum operum qualitate et odicionibus·ser·ij·
Cogitationibus malis vitandis·f·xlij·
Contemptu mundi·ser· lxij·
Comunione sacramenti·ser·lxi·
Cōplacencia dei quando conuertuntur peccatores ad pēniten
ciam sermo·v·
Confessionis necessitate·f·xxvij·
Confessione sermo·xxviij·et·f·xxix·
Contencionis vicio·f·xxxvij·
Diuicijs·f·xl·
Damnatorum pena sermo·xij·
Discordie vicio sermo·xxxix·
Diuicijs sermo·xl·
Dierum festorum cultu sermo·xlvi·
Defunctis exhibenda pietate·f·xlvij·
Diuinitate iesu cristi·f·liij·
Detractionis vicio sermo·lvij·
Exemplis a christo nobis exhibitis sermo·lxvi·
Fuga peccati sermo·xxxij·
Festorum dierum cultu sermo·xlvi·
Homicidij vicio sermo·lx·
Inuidie vicio sermo·lvi·

Jeiunio sermo·xvij·et·xviij·
Judicio curioso et temerario sermo·xlix·
Justicie diuine seueritate sermo·x·
Justicie diuine veritate contra origenistas sermo·xi·
Judicio tremendo·f·xxiij·
Judicij signis·f·xxv·
Judicij ordine et conditionibus·f·xxvi·
Inobediencia·f·xxxvi·
Ira dei sermo·xxxviij·
Indulgencijs·f·l·
Luxuria fetidissima sermo·xxx·
Litigacionis vicio sermo·xxxvij·
Misericordia dei sermo·iij·
Misericordia proximis exhibenda·f·xliij·
Mundi contemptu
sermo·lxij·
Munda multa
Maledictionibus diuersarum creaturarum·f·lv·
Maria magdalena sermo·lix·
Missa sermo·lxvij·
Morte domini nostri ihesu christi sermo·lxx·
Obediencia dei et que moue habent peccatores ad ip̃m·f·iij·
Oracione sanctissima et eius laudibus sermo·xix·et·xx·
Oracionis impedimentis sermo·xxi·
Penitencie dilacione·f·vij·
Pene damnatorum grauitate sermo·xij·
Pene damnatorum caritate·f·xij·et·xiij·
Potencia dei·f·xv·
Peccati fuga·f·xxxij·
Pietate defunctis exhibenda f·xlvij·
Purgatorio et eius penis·f·xlviij·
Parentum honore sermo·liij·
Periurij vicio sermo·lvij·
Passione domini nri ihesu christi et eius doloribo sermo·lxix·
Resurrectione domini et eius iocunditate sermo·lxxi·
Resurrectionis domini temporalitate qualitate et veritate
sermo·lxxij·
Resurrectione generali omnium defunctorum·ser·lxxiij·
Sacramento eucharistie sermo·lxij·
Sacramenti eucharistie veritate sermo·lxiij·et·ser·lxv·

Sacramenti communione sermo·lxi·
Superbie vicio sermo·xxxiij·
Symonie vicio execrando sermo·xli·
Timore dei sermo·xvi·
Tempore bene dispensando sermo·xxij·
Verbo dei vtili sermo·vij·
Verbo dei et eius auditore·f·ix·
Vita hominis sermo xxiij·
Vane glorie vicio sermo·xxxv·
Votorum emissione sermo·xlij·
Viduitate seruanda et eius laudibus sermo·li·

Explicit tabula sermonum secundum ordinem alphabeti

Explicit·Registr̃ in sermones et materias hꝰ libri quam breuiter ex his sermonibꝰ collectum: vt quisq; id de quo legere intendit·facile inuenire poterit egregiam aliquam sẽtenciam·siue sermonem ad populum · siue ad clerum · Vbi aduertendum est q; in hoc libro a dominica in septuagesi = ma per omnes dies et singulas ferias habetur vnus sermo diebus vero dominicis per quadragesimam duo·vñ in mane·et alter postprandium·Alijs autem feriis vnum semper vsq; ad terciam feriam pasce meluisue · Et quilibet sermo posthabitum thema·diuiditur in tria capitula que sunt declaratiua materie thematis pulcherrime cum dubijs aliquã/do insertis·et racionibus pro et contra et notabilibus·aliqñ eciam exclamacionibus elegantissimis·Ideo volens habere aliquid ex his sermonibus: in registro videat iuxta ordinẽ alphabeticum·Vbi semper remittitur ad eum sermonem in quo talis sentencia vel materia continetur cum annotacione numeri sermonis adiuncto capitulo primo · secundo vel tercio·Et quando in registro inuenitur·vbi supra: recurrendum est ad quottaz proxime antepositc capitalis sentencie vel ꝓpositionis·Et ita seruandum est per omnia in omnibꝰ sentencijs allegacionibꝰ auctoritatibus et titulis in hac tabula remissoria signatis·

Hec est tabula omnium sermonū cōtentorū hoc in volumine·

Dñica in lxx De facilitate bonorum operum sermo·i·
Feria scda De q̄litate ꝯdicōibꝫ seu r̄gl'a bonoꝝ operꝝ ꝑ·ij
Feria tercia De his q̄ mouē hn̄t pctōres ad obediēdū dō ꝑ·iij
Feria quarta De infinita misericordia dei ꝑmo·iiij· ciā ꝑ·v·
Feria quinta De ꝯplacēcia dei qn̄ pctōres ꝯūtūt' ad penitē=
Feria sexta De īflāmato ⁊ ādētissimo amore dei erga pecca
Sabbō·do·ī·lx· De dilacōne penitēcie ꝑmo·vij· tores ꝑ·vi·

Dñica in·lx· De fructuoso et vtili verbo dei sermo·viij·
Feria scda De verbo dei et eius audicione sermo·ix·
Feria tercia De seueritate diuine iustitie sermo·x·
Feria quarta De seueritate dīne iusticie ꝯt̄ Origenistas ꝑ·xi·
Feria quinta De grauitate pene damnatorum ꝑmo·xij·
Feria sexta De grauitate pene damnatoꝝ ꝑmo·xiij·
Sabbō dñice ī·l· De grauitate pene damnatoꝝ ꝑmo·xiiij·

Dñica in·l· De potencia dei ꝑmo·xv·
Feria scda De timore dei ꝑmo·xvi·
Feria tercia De ieiunio ꝑmo·xvij·
Feia q̄rta cine· De ieiunio ꝑmo·xviij·
Feria quinta De vsu ⁊ laudibꝫ sāctissime orōnis ꝑmo·xix·
Feria sexta De ꝯdicōnibꝫ q̄ requirunt' in oracōne ꝑmo·xx
Sabbō·i do·ī·xl De impedimentis oracōnis ꝑmo·xxi·

Do·i·ī·xl·ī māe De tempore bene dispensando ꝑmo·xxij·
Post prandiū De uita hominis ꝑmo·xxiij·
Feria scda De veritate tremendi iudicij ꝑmo·xxiiij·
Feria tercia De formidabilibꝫ iudicij signis ꝑmo·xxv·
Feria quarta De ordine et ꝯdicōnibꝫ iudicij ꝑmo·xxvi·
Feria quinta De necessitate sāctissime ꝯfessiōis ꝑmo·xxvij·
Feria sexta De sanctissima confessione ꝑmo·xxviij·
Sbbō·do·ii·ī xl· De fructuosa et vtili confessione ꝑmo·xxix·

Do·ii·ī·xl·ī ma· De fetidissimo luxurie uicio·ꝑmo·xxx·
Post prandiū De execrando adulterij uicio ꝑmo·xxxi·
Feria scda De fuga peccati ꝑmo·xxxij·
Feria tercia De superbie uicio ꝑmo·xxxiij·
Feria quarta De periculoso ambicōnis uicio·ꝑmo·xxxiiij·
Feria quinta De uicio vane glorie ꝑmo xxxv·
Feria sexta De inobediencia sermo·xxxvi·

Sbbō·iij·ꝺo·ī·xl·De vicio contencionis ſermo·xxxvij·

Do·iij·ī·xl·ī ma·De ira dei ſermo·xxxviij·
Poſt prandiū De diſcordie vicio ſermo·xxxix·
Feria ſecunda De diuicijs ſermo·xl·
Feria tercia De execrando Symonie vicio ſermo·xli·
Feria quarta De cogitacionib⁹ malis vitandis ſermo·xlij·
Feria quinta De religioſa votorum emiſſione ſermo·xliij·
Feria ſexta De miſericordia proximis exhibenda ſmo·xliiij
Sbbō·iiij·ꝺo·ī xl·De ſimulato adulacionis vicio ſermo·xlv·

Do·iiij·ī·xl·ī m·De ſacro cultu dierum feſtorum ſermo·xlvi·
Poſt prandiū De pietate defunctis exhibenda ſermo·xlvij·
Feria ſecunda De p̄gatorio ⁊ atrociſſimis eiꝰ peīs ſmo xlviij
Feria tercia De iudicio curioſo et temerario ſermo·xlix·
Feria q̄rta De ſacratiſſimis eccleſie indulgencijs ſermo·l·
Feria q̄nta De viduitate ſeruanda ⁊ eiꝰ laudib⁹ ſermo·li·
Feria ſexta De duinitate domini noſtri ihēſu xp̄i ſermo·lij·
Sbbō ꝺo·ꝺe paſ·De aduentu Antixp̄i ſermo·liij·

Do·ꝺe paſ·ī ma·De honore parentum ſermo·liiij·
Poſt prandiū· De maledictōib⁹ diuſaꝝ creaturaꝝ ſermo·lv
Feria ſecunda De iudicio vicio ſermo·lvi·
Feria tercia De detractionis vicio ſermo·lvij·
Feria quarta De periurij vicio ſermo·lviij·
Feria quinta De Maria magdalena ſermo·lix·
Feria ſexta De horrendo homicidij vicio ſermo·lx·
Sbbō·ꝺo·palm· De ſacratiſſima cōmunione ſermo·lxi·

Dn̄ica palmaꝝ De contemptu mundi ſermo·lxij·
Feria ſecunda De miſterijs ſacramenti Euchariſtie ſmo·lxiij
Feria tercia De veritate ſacramenti Euchariſtie ſmo·lxiiij·
Feria quarta De ſacramento Euchariſtie ſermo·lxv·
Feria·v·ī cēa ꝺo De exēplis a Criſto nobis exhibitis ſmo·lxvi·
Feria·v·ī ce·dn̄i De miſſa ſermo·lxvij·
Feria·v·ī ce·dn̄i De baptiſmo ſermo·lxviij·
Fe·vi·ī paſceue De paſſiōe dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i ⁊ eiꝰ doloib⁹ ſmo lxix
Sabbato ſāc̄to De morte domini noſtri ihēſu criſti ſermo·lxx·
te ſermo·lxxi·

Do·r̄ſurrectōis De ip̄a reſur·dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i ſcz ꝺ eiꝰ iocūdita
Feria ſecunda De reſur·dn̄i tpalitate q̄litate ⁊ veritate ſ·lxxij·
Feria tercia De reſurrectōe g̃nali oīm defūctoꝝ ſmo·lxxiij

Sacre theologie magistri necnon sacri eloquij precomis celeberrimi fratris Roberti de Licio ordinis Minorū professoris opus quadragesimale per vtilissimum quod de penitencia dictum est Feliciter incipit.

Dominica in Septuagesima .De facilitate bonorum operum seu bene operandi propter quam peccatores ad penitenciam redire debent. Sermo .i.

Multi sūt vocati pauci vero electi habentur hꝰ verba Mathei.xx. capitulo et in euangelio hodierno. Propter nimiam caritatem suā qua diligit deus racionalez creaturam non desinit vocitare miseros peccatores post lapsum atqz ruinam peccati vt ad eum redeant per penitenciā. Monet eos et expectat blande multifariam multisqz modis attrahit et allicit illos vt nō desperent sed curiant cōfidenter ad fontē clemencie fue. Plerisqz vero negligunt remuūtqz obedire voci eiꝰ suauissime existimantes opa bona in quibus penitentes exerceri oportet non solum difficilia et dura sed omnino impossibilia Quo errore firmato in eorum mente licenciam in malo perseuerandi suscipiunt indiesqz deteriores fiunt. Quapter existimaui rem fructuosissimam facere si apuero quanta sit ad bene operādum rectеqz viuendum facilitas et suauitas Unde in hoc sermone ad excitanda corda dura peccatorum quos deus vocat vt per penitenciam electorum numero ascribantur ō facilitate bonorū operum ero verba facturus quoniam sapientissimus mundi redemptor in themate iam proposito explicat manifeste tarditatem penitencium quibus salus esse non potest asserens multos fore vocatos electos vero paucos. Quia pauci sunt fortes animo ad virtutum opera aggrediēda .quibus facilitatem actuum virtuosorum ostendendam duxi maxime propter tria. : .

Primo ꝓpter causam originalem
Secundo ꝓpter adiutorium diuinale
Tercio ꝓpter premium eternale

q̄ facile est vnicuiq̄ operari bonum propter causam origi=
nalem que est hominis voluntas libera que non cogitur

Capitulum primum

PRimo ostendo facile esse vnicuiq̄ operari bonum ꝓpter
causam originalem. Nam si recte considerem⁹ vnde est
q̄ aliqui boni aliqui mali sint. nōnulli recte nōnulli vero
perniciosissime viuant inueniem⁹ profecto id prouenire ab vni
uscuiusq̄ libero arbitrio et spontanea voluntate. Hoc asserunt
omnes sapientes siue philosophi siue sancti. Vnde Ari. v. ethico
rum. c. vij. ait. Justum operari omne voluntarium ē. Et in. iij.
eth̄. c. iij. Virtus voluntarium est et nichilminus et malicia vo=
lūtarium est. Et ibidem Beatus inquit null⁹ nolens est Et Se/
neca libro de moribus ait. Omne peccatum actio est voluntaria.
Et idem ad Lucillum. Valencior omni fortuna animus est et in
vtramq̄ partem ipse res suas ducit beateq̄ ac misere vite si=
bi causa est Et salustius in iugurtio. Dux atq̄ imperator vite
mortalium animus est. Hinc Aug⁹ libro. v. de. ci. dei. x. c. dicit.
Sunt nostre voluntates in nobis et ipse faciūt quicquid volen=
do facim⁹ siue bonum siue malum. In libro vero de libero arbi/
trio. Peccatum asserit vsq̄ adeo fore volūtarium q̄ si non esset
voluntarium nullum esset peccatum. Quod dictum eciam sacri
Canones sepius confitentur sicut patet. xlv. di. c. De iudeis Et
xv. q. i. c. Merito. c. illa. c. Non est Et. xxxij. q. v. c. Sicut enim.
Et. xxiij. q. iiij. c. Nabuchodonosor. vbi dicitur Vasis ire nūquā
deus redderet interitū si non spontaneum inueniret⁹ homo hr̄e
peccatum Et idem habetur d̄ sentencia excōmunicacōnis. c. Cū
volūtate. l. di. c. Si qua feīa Si quis. c. Quantum. c. Hi qui. c. Se
pe contingit Et. C. ad. l. Corneliam de siccariis. l. i. Et. ff. de fur
tis. l. Qui in iur̄. in principio Et hoc retulit Tulius in. ij. Retho
noue inquiens Voluntatem in omnibus rebus spectare conue=
nit Et seneca ad lucillum Actio ait recta non erit nisi recta fue
rit volūtas Ab hac em̄ actio Gracianus insuper ꝯfirmat q̄d dici
mus de pe. di. ij. c. Si enim. §. Liberi arbitrij Nec ad virtutē
nec ad vicia necessitate trahimur sed voluntate Iheronim⁹ au/
tem in questionibus ad Helbidiam sic pulchre loquitur Homi
nes suo arbitrio derelicti sunt. Neq̄ enim bonum necessitate

faciunt sed voluntate vt credentes coronã accipiant incredduli
supplicijs mancipentur Et iterum ibidem ait Deus equali cunc
tos sorte genauit et dedit arbitrij libertatem ut faciat vnus
quisq; quod vult siue bonum siue malum · Intantũ autem dedit
hominibo libertatem vt vox impia disputet contra creatorem
suum et causas voluntatis illius perscrutetur · hec ille · Que oĩa
sapiens breui sententia collegit · Eccl' · xv · c · vbi ait · Deꝰ ab in
icio constituit hoĩem et reliq̃t eum in manu consilij sui · Et pau
lo pꝰ subdit Apposuit tibi ignem et aquam ad quod volueris
porrige manũ · q̃ autem homo liberi sit arbitrij ꝓbat sanctus
Tho · i · parte sume · q · lxxxiij · Qñ nisi sic esset frustra essent con
silia exhortacões et precepta prohibicões premia et pene In
super idipsum colligitur a sufficientia agencium diuisione Que/
dam · n · sunt que agunt absq; iudicõ sicut lapis mouetur deor/
sum absq; cognicõne · Quedam agunt iudicio sed non libero si/
cut animalia bruta · Judicat quidem ouis videns lupum eũ esse
fugiendum naturali iudicio ⁊ non libero quia non ex collectõne
sed ex naturali instinctu · Et similiter est de quolibet brutorum
animalium · Sed homo agit iudicõ quia per vim cognoscitiuaz
iudicat aliquid esse fugiendum vel prosequendum · Et quia iu
dicium illud non est ex naturali instinctu in particulari operabili
sed ex collectione racionis ideo agit libero iudicio potens in di/
uersa ferri · Racõ quippe circa contingencia habet viam ad op
posita vt patet in dyaleticis syllogismis et rethoricis persuasio
nibus · Particularia autem operabilia sũt quedam contingen=
cia · Et ideo circa ea iudicium racionis ad diuersa se habet et nõ
est determinate ad vnum Et pro tanto necesse est q̃ homo sit
liberi arbitrij eo ipso q̃ est racõnalis · hec Tho · Quevero sit dif
ferencia inter liberum arbitrium hominis aut angelorum vel bea
torum siue ipsius fũmi dei non est propositi nostri cum intendaz
tantum dare patefacere cunctis quod probatum est per iã dic
ta · videlicet q̃ qui volunt bene operari et boni esse id facile pos
sunt quia ex eorum volũtate id dependet · Qui vero mali sũt et
mala facere non formidant ideo sic faciunt quia sic volunt ⁊ ex
consequenti si propter peccata damnantur mali et propter iu/
stície opa saluantur boni · nullus damnatur neq; saluatur inui/
tus · Sed nõ imerito propter ea que dicta sunt circa tria dubita
re otingit Primo circa liberi arbitrij violenciam Secundo circa
liberi arbitrij excellenciam · Tercio circa liberi arbitrij pemi/
tenciam · Primo dubitatur circa liberi arbitrij violenciam ·

vtrum scilicet liberum arbitrium cogi possit aut violentari. Et quibusdam videtur q̄ sic. Primo a ꝓpria natura. Secūdo ab alia creatura. Tercio a creatrice diuina essencia. Primo videtur quibusdam non bene intelligentibꝫ q̄ liberum arbitriū i ali quibus cogi possit et violentari ab eorum ꝓpria natura ꝓpter vehementes quasdam passiones ⁊ naturalem concupiscēciā quibus quasi videntur impelli ad maliciam inuoluntarij sicut patet de quibusdam qui nulla disciplina nulla correctione nulla monicione timore pumcōne castigacioneq̄ emendātur. Quare videntur talibꝫ adeo annexa vicia et peccata vt eciam si velint abstinere non possint. Ego vero dico cum Giraldo otoms sup. iij. etī q̄ nulla naturalis concupiscēcia quantūcūq̄ intensa per natiui tatē vel p etatem necessitat vel cogit hoiem ad esse malum et vicioſum inuoluntarie eo q̄ per racionez vnusquisq̄ supare potest quāscūq̄ passiones eciam potentissimas inclinantes ad malum. Et hoc constat non solū ex scripture sacre testimonijs sed eciam ex dictis atq̄ exemplis moralium phoꝝ. Sūt Senece verba ad Lucillū. d. Erras. n. si existimas nobiscum vicia nasci. Superuenerunt ingesta sunt. nulli nos vicio natura conciliat. nos illa integros ac liberos genuit. hec ille. Qualiter autem hi qui malicioſissimi videntur esse si volunt boni fieri possunt ostendit Valerius maximus li. vi. de mutacōe morum et fortune. Ibi. n. d. Lucio Sylla sic loquit⁹ Lucius sylla vsq̄ ad questure sue cōnicia vitam libidine vino ludicre artis amore inquinatam p̄duxit Quaꝓpter. C. mariū consulem moleste tulisse traditur q̄ sibi asprimum in affricam bellum gerenti tam delicatus questor sorte obuenisset. eiusdem virtus quasi preruptis ⁊ discissis nequicie qua obsidebatur claustris cathenas Jugurte iniecit manibus Mitridatem cōpescuit sociales belli luct⁹ repressit Ibidez narrat de Temisto de plō qui adolescens tāta fuit pollutus infamia. q̄ se ab eo pater abdicauit et mater ꝓpter filij turpitudinē laqueo se suspendit Eualit deinde robustiore etate plūs clarissim⁹ et Athenarum princeps Apparet ergo ⁊ clarum est ab homine volente supari posse omnē malam inclinacōem prauāq̄ consuetudinem Secundo videtur alijs non recte sapientibꝫ q̄ liberum arbitriū cogi possit atq̄ cōpelli ab alia creatura vt puta ab influencia celesti videlicet corporum siue a malicia demonum Sed ꝺ corporibus celestibus quemadmodum michil possint supra liberum arbitrium ad illud cogendum diffusius suo loco dicam Nunc audire sufficiat qꝺ de dyabulo sit tenendum.

Posset namq; quis dr̄e q̄ quandocūq; aliquis potens et sapi/
ens preliatur cum debili et insipienti q̄ de necessitate vincit et
superat illum et per consequens cogit et violentat eum iuxta
dictum ph̄i·ix·eth̄·Qui habiles sunt ingenio naturaliter sūt do
mini Qui vero lubrici corpore naturaliter sunt serui·Sed dyabo
lus potencior et sapiencior homine īportune temptat illū vt ma
la faciat·ergo seq̄tur q̄ de necessitate hominē vincat ⁊ superet
eiq; supato atq; deuicto vim inferat ac violenciam· De sapien
cia siq̄dem siue astucia hostis antiq̄·Aug⁹ loq̄tur in libro de na/
tura demonum·d·Dyabolum habere mille nocendi modos · Qd̄
eciam notatur in decretis·xxvi·q·iiij·in·c·Sciendum de potesta
te eciam eius loq̄tur iob·xli·c·d· Non est potestas super terrā
que cōpetur ei Quod io·Apoc·xij·declarauit cum dixit·Vhe t̄re
et mari quia descendit ad vos dyabolus habens iram magnā ·i·
potestatem·q̄ īportuna autem et frequēs sit cōtra nos ei⁹ pug
na·Petrus apostolorum princeps·i·epistola·c·v·clamās audi
atur·Sobrij estote et vi·quia ad·vr̄·d·t·l·ru·c·q·quem de Er/
go videtur q̄ null⁹ eciam volēs cauere sibi possit a malo ⁊ opa
ri bonum cum dyabolus indistincte dn̄s oppugnet·His ita re
spondeo·q̄ dyabolus nō temptat hoīem quantum potest quan
tum scit et quantū vult sed q̄ntum a deo nobis benigno ꝑmit/
titur·At ut gencium doctor Paul⁹·i·cor·x·c·memīt·Fidelis de
us est qui nō patitur vos temptari supra id qd̄ potestis sed fa=
cit cum temptacōe ꝓuentū vt possitis sustinere Propterea de
bilis est hostis et non vincit nisi volentem Tercō instant aliq̄
q̄ liberum arbitrium cogi possit ab ipsa creatrice diuina essen
cia·ex eo q̄ io·vi·scribitur·Nemo potest venire ad me nisi pat̄
qui misit me traxerit illum·Sed tractus est motus violētus ut·
d·ph̄s·ergo liberum arbitriū violentatur·Et Prouer·xx·habe
tur Sicut duisiones aquarum ita cor regis in manu domini quo
cūq; voluerit īmutabit illud Sed talis īmutacō ē quedā coactio
ergo deus cogit liberum arbitrium Preterea deus potest om=
nia facere quia est omnipotens·ergo potest et cogere ac vio/
lentare liberum arbitrium · Propter hec declaranda notanda
sunt tria secundum dominū·Bon̄·in·ij · d·vicesimaq̄nta· Pri
mo notandum q̄ de libero arbitrio possumus loqui dupliciter
scilicet quantum ad actum exteriorem·et quantum ad actum
interiorem·Si loquamur primo modo respectu talis act⁹ potest
interuenire coactio·Potest enim quis compelli ut ipso nolen=
te genua coram idolo flectat · Si autem loquamur quantum

ad actum interiorem qui·s·est velle eligere ⁊ consentire sic nu
lo modo potest cogi nec ab agente creato nec a deo creatore
Secundum notandum q̄ cū dicit² liberum ārbitriū a deo nō pos
se cogi dupliciter potest intelligi·aut ita q̄ deus non possit au/
ferre libertatem et sup inducere coactionē·Et hꝰ falsum est q:
pro īmensitate potencie sue non solū potest cōdictionez mutare
nature sed naturā ipsā creatā i melius ecīā vertere·Alio modo
potest intelligi q̄ deus non possit liberū arbitriū cogere salua
ꝓprietate libertatis et eius natura·Et hoc modo verū est q̄ im
possibile ē deū liberum arbitriū violentare posse pro eo q̄ ipsi/
cat in se duo cōtradictorie oꝓposita·Ex hoc·n·q̄ liberū ē si ali=
quid vult libere vult Et ex hoc q̄ volūtariū est si aliquid vult
voluntarie vult et seipso mouente vult q: sedm Ari·iij·eth̄·c·
iij·voluntariū vtiqz videtur esse cuius principiū in ipso ē Ex hꝰ
autem q̄ liberum arbitriū cogit² si quid vult seruiliter vult ⁊
si quid vult in vite vult ⁊ si quid vult ab alio vult·q: iuxta sē
tenciā Ari·iij·eth̄·c·i·violentū est cuius prīcipiū ē extra nichil
cōferente vim passo·Ergo liberū arbitrium a deo cogi non est
aliud quam actū eius simul et semel esse liberum et seruilē·esse
voluntarium ⁊ non voluntariū·esse a se et non a se·Si ergo ē im
possibile q̄ claudat in se vtrāqz partē cōtradictionis nō tantū
est impossibile creature sed ipsi optimo deo quia illud posse nō
est posse·Et sic respondendū est ad terciū obm̄ Terciū no/
tandum q̄ differt dicere·voluntatē inducī·voluntatē mutari·⁊
voluntatē cogi·Tunc·n·inducī dicit² quando aliq̄ pſuasio ei fit
qua disponit² vt ad aliqd appetibile melimetur que si valde in/
tensa est nomen coactionis sortitur quāuis non sit vera coactio
Tunc autem voluntas mutatur q̄ndo ipsa nolente vnū potenti
virtute affectio immittitur ei in contrariū et de nolēte fit volēs
ita q̄ vna affectio expellitur ⁊ contraria inducit²·sicut cū deus
amatorē temporaliū facit tēporaliū contemptorē Et de hꝰ dicit
Dauid i psal·Hec mutacio dextere excelsi·Et hic dr esse quedā
cōpulsio ⁊ tractio diuina·Tūc vero volūtas dr cogi qñ intelligit²
ipam inuitā aliqd velle ⁊ repugnāte actu volūtatis deliberatio
aliena vtute mouēte ⁊ repugnācia manēte ad aliqd ielmari no
lēdo·voluntas ergo inducī pt ab agente creato·mutari vero
ab alio non potest nisi ab agente increato Et pro hac mutaci
one sumitur tractio illa de qua dictum est oꝓponendo· Cogi au
tē volūtas a nullo potest Et hꝰ·Bern̄·tenuit i li d·li·arbitrio cū
dixit·Volūtas ꝓ igenita sui nobilitate nulla cogit² necessitate

Secūdo dubitat circa liberi arbitrij excellēciā. qm̄ hō qd̄ homi
ni ꝯcessū ē ab opifice sūmo ad decorē ⁊ gloriā q̄dā ꝓbare nitū
tur ei cedere ad dānū dedec⁹ ⁊ detrimentū. Arguūt quippe sic
Optimū ē optima queqz facē ut ait Dionisi⁹ ī li. de diuīs no. Sz
de⁹ ē optim⁹. g̊ debuit hoīem optimū facere. Sz in vertibilitate
arbitrij nō fecit eū optimū qm̄ meli⁹ esset homī peccare nō pos
se q̄m peccādi facultatē hr̄e. ergo de⁹ rectū mīme cōdidit hoīez
His ergo rn̄deo scd̄m Alex. de ales. ij. ꝑte su. et d. Bon̄. di. xxiij
scd̄i li. ꝙ optimū duplicit̄ d̄r. s. simplicit̄ et in ordine De⁹ oīa q̄
fecerat vidit ⁊ erāt valde bona. i. optima. Cren̄. i. nō simpliciter
sz in ordīe in ꝯpacōe ad totū vniuersū ī quo nichil ē supfluū ni=
chil diminutū nichilqz inordīatū. Fōmica optima ē nō simplicit̄
et ī se qr leo melior ē illa atqz nobilior in gn̄e aīalium brutorum
et irracōnabiliū Sz ī ꝯpacōne scd̄m ordinē vniūsi sic leo optim⁹
ē quo tn̄ dignior ē hō. Sic hō optim⁹ ē quo tn̄ dignior ē angel⁹
in sua natura Oīa tn̄ ista et cūcta q̄ fecit de⁹ scd̄m ordinē cōside
rata optīa sūt et optīa esse dicūt. Scd̄m hūc igit ordinē deus
cōdidit hoīem optimū qn̄ ei libertatē dedit arbitrij eo ꝙ finis
hoīs ē ip̄a beatitudo Ad beatitudinē vero ꝯsequēdā voluit de⁹
hoīez dispositū fore aliquo suo merito īteruenīēte vt sic hō bea=
tificabil' āpliore gl̄a refulgeret et dei liberalissimi iusticie satisfi
eret. Accedit itaqz liberi ābitrij cōdicō ad dei viuētis p̄coniū q̄
iuste saluat bn̄faciētes et deliquētes eternalit̄ punit Facit ⁊ ad
hoīs laudē q̄ potuit mala facere et nō fecit Ex q° Lact. ī. vi. li.
di. insti. ait Nulla laus ē nō facē qd̄ facē nō possis Ibero⁹. vero
diffusi⁹ ꝯprobat ea que dico in epistola ad Demetriadē. v. quā
sic alloquit Jam ꝓuidendū ē ne forte illud remordeat te ī q°
temere īperitū vulg⁹ offendit vt ideo nō vere bonū factum ho
minē putes eo ꝙ is facere malū potest nec ip̄a natura astringa
tur ad īmutabilis boni necessitatē Nam si diligent̄ rem tractes
et ad subtiliorez intellectū animū cogas hinc tibi melior ac su /
perior hoīs status apparebit vnde putat inferior In hō. n. ge=
mī itineris discrimine in hac vtriusqz libertatis parte racional'
anime decus positum est Hic inquā totus nature nostre honor
consistit hic dignitas hic premiū. hīc deniqz optī quiqz laudē
merent Nec esset hominis vlla virtus in bono ꝑseuerantis si is
ad ima transire non posset. hec ille Tercio dubitat circa liberi
arbitrij penitenciā Vtrū. s. peccatores omnes quādui ī statu sūt
vie ad penitenciā possint redire Qd̄ si nō faciant an suo libero
arbitrio et voluntati male sit īputandū Et respondeo secūdum

veritatem rei affirmatiue ꝙ sic Ad qd̄ induco Aug·doc·egre=
gij sentenciā inuincibilē q̄ in libro de li·ar·exēpla affert ī mediū
Phōnis ⁊ Nabuch̄·d·Nabuchodonosor penitēciā meruit fruc
tuosam Nōne post inumeras impietates flagellatus rex isteve
re penituit ⁊ regnū qd̄ perdiderat rursus accepit: Pharao aūt
ipsis flagellis durior ē effectus et perijt Hic michi racionē red
dat qui diuinū consilium nimiū alto et sapienti corde diiudicat
Cur medicamentū vnius medici manu confectum alij ad interi
tum alij ad vitam valuerit et salutem nisi quia xp̄i bonus odor
alijs est odor vite in vitā alijs odor mortis ī mortem Quātū ad
naturā ambo homīes erant quantū ad dignitatez ambo reges·
quantum ad causam ābo captiuū dei populum possidebāt· quan
tū ad penā ambo flagellis clement' admoniti Quid ergo fines
eorum fecit esse diuersos nisi ꝙ vnus manum dei sup se senciēs
in recordacione ꝓprie iniq̄tatis ingemuit·alter vero libero cōt̄
dei misericordissimā veritatē pugnauit arbitrio: hec ille Et no
tatur·c·superius all'to·Nabuchodonosor·xxiij·q·iiij·in q̄bꝫ ver
bis īnuit Aug⁹·ꝙ pharao a deo percussus decez plagis humi
liare se noluit et suo arbitrio penitenciā spreuit Nabuchodono
sor vero vt d̄r Danielis·iiij·post septennē sui castigacionez qua
fuit mutatus quasi in bestiā leuauit oculos ad celū ⁊ se deo hu
milians et pro suis iniquitatibꝫ ingemiscens peccatorum veniā
scd̄m Nico·de lira ⁊ regni fastigiū simul adeptus est·Neqꝫ alia
causa potuit assignari q̄re ad deum conuertit cor suū nisi qr vo/
luit Volens Nabuchodonosor ⁊ nō inuitus post peccatū salutē
est assecutus·volens Pharao mentē indurauit et perijt·Sūt si/
milia exempla discipulorum cristi·Petri negantis ⁊ proditoris
iude quorum alter post peccatū flendo et lacrimādo cristi mise/
ricordiā inuenit et in apl'atum restitutus factus est apostoloꝝ
princeps regni celorum clauiger ⁊ in empireo celo dign⁹ assi
stere ih̄u xp̄o filio dei· Alt' autem·s·iudas desperacione victus
laqueo se suspendit Quis eū ad desperacionē ad suspēdiū ⁊ sui
met crudelem occisionem induxit nisi eius ꝓpria voluntas Sꝫ pe
nituit inquies iudas vt patet in euangelio Mathei·xxvij · vbi
dicitur · ꝙ penitencia ductus retulit·xxx·argenteos prīcipibꝫ
sacerdotū et senioribus·d·Peccaui tradens sanguinē iustū Er·
go videtur ꝙ damnari non debuit·Sed io·os aureum de pe·di·
iij·c·iudas·respōdet·d·iudas penituit sed male quia laqueo se
suspendit Dicit⁹ eciā ī·c·Nemo·de pe·di·i Nemo potest bn̄ agē
penitenciam nisi sperauerit indulgenciā Hic leo papa ī sermōe

quodam iudam sic alloquitur Sceleracior omnibus o iuda et in
felicior extitisti quē nō penitencia reuocauit ad dominū sz despe
racio traxit ad laqueum. Fuit itaqz falsa penitencia iude quā cō
secuta ē desperacio. Nec dubium est qꝫ si ad pedes domini cucur
risset inuenissetqz eum siue in medio derisorum ⁊ ꝑcuciencium
decoram faciez eius ac caput angelicis spiritibus tremebundū
siue columne inherentē ⁊ in ea dure ligatum ac ꝓpter flagella
terram suo sanguine madefacientē siue int' duos latrones pen /
dentem in cruce nudatum vulneratū et totum confusum. et hu
mili corde indulgenciam postulasset numquā ei fuisset negata
Paratissim⁹ erat cristus qui ꝓ peccatoribus paciebat⁹ ꝓ pec
catoribus sanguinem suū fundebat pro peccatoribꝫ moriebatur
in cruce iudam si penitenciam veram agere voluisset ad se pio
amore suscipere et indulgere graciamqz imꝑtiri Est de hoc dic
tū. Graciam de pe. di. i. c. His potestatis. vbi ait Arbitror qꝫ eci
am iudas potuisset tanta miseracione domini non concludi a ve
nia si penitēciam non solū apud iudeos sed apd' cristū agere vo
luisset. Quare voluntati eius ascribenda est desperacio illa que
super omnia peccata displicet misericordissimo deo. Quid Pe /
tri animū mouit vt post tam grande peccatum ab eo cōmissuz
non desperaret sed confideret in bonitate incarnati dei dulcissi /
mi sui magistri? Certe gracia eius fuit quā ipse. Petrus volēs
acceptauit volens non recusauit Egressus inquit euangelista
foras fleuit amare. Luc. xxij. Quid flebat? quid dicebat? q̄d co
gitabat ī corde? q̄d sonabat ī ore? Vide o anima mea ⁊ considera
Petrum flentem et lacrimantē quia negauerat cristum huma/
no timore deuictus. Dicebat forte. O quanta est iniquitas mea
O quam graue peccatum. Negaui me scire ihesum quē vidi quē
amaui qui me dilexit. Vidi eum super aquas ambulare mōtuos
suscitare illuminare cecos et mundare leprosos et iureiurando
dixi me eum non nouisse. Heu me magister mi dulcissime nega/
ui nosce te quem aspexi oculis ꝓprijs transfiguratum in monte
et captus pulchritudine et splendore claritatis tue dixi. Facia=
mus hic tria tabernacula. O pijssime saluator mundi. O fons in/
deficiens omnis mansuetudinis. Tu me ad tuā societatem voca
sti. Tu michi reuelasti secreta tua. Tu michi familiarē te et af
fabilem exhibuisti. Tu lauisti humiliter pedes meos exemplum
humilitatis me docens. Tu innumera michi beneficia cōtulisti ⁊
ego negaui te. O bone ihesu peccaui. inique egi Tu vero miseri
cors indulge peccatis meis et nō me despicias penitentē. O quā

libenter pepercit ei cristus cui tamen nullam intulit violenciam
Sume et tu peccatrix anima exēplū et si volueris cū Petro gra
cioſum tibi ꝓpiciumq; dominū ihesum cristum habebis. Si vero
peccata tua dimittere nolueris tuam damna tuā accusa duriſſi
mā volūtatem. Intellexit hoc Aug⁹. postquā ad lucem gracie
dei venerat qui in libro confeſ dicebat ad eum. Vocasti me ⁊ nō
erat qui responderet tibi dicenti michi. Surge q̄ dormis et exur
ge a mortuis. Ligatus. n. eram non alieno ferro ſed mea ferrea
voluntate. O quantus ē numerus peccatorū qui catħena dyabo
li trahuntur ad inferna volentes. O miſeri O negligentes O vo
biſipſis crudeliſſime belue. Surgite a mōtuis ſoluite vincula vi
ciorum veſtrorum et ad deum reuertimini nec vos terreant
opa bona que facile eſt exercere dūmodo adſit ipſa voluntas.
Q̄ facile eſt operari bonū ꝓpter auxilium diuine gracie q̄
adiuuat oēs illā volentes licet neminem cogat

Capitulum .ij.

Secundo oſtendo facile eſſe vnicuiq; operari bonum ꝓpter
adiutorium diuinale. Paratus equidem de⁹ eſt adiuua
re gracia ſua omnes volentes et cupientes facere bene
verūtamen ſolent pleriq; de ipſa gracia benedicta dubitare ho
minē adiuuante maxime circa tria. Primo circa neceſſitatē Se/
cundo circa liberalitatem. Tercio circa ipeccabilitatē Primo
dubitant aliqui de gracia ipſa circa neceſſitatē Verum ſit neceſ
ſaria homini ad bene opandū ita q̄ abſq; illa nō poſſit operari
bonum. Et ꝓ vna parte ſtat ſentencia theologorū qui in ſecū-
do ſententiarum attribuūt omnē motū voluntatis et liberi arbi
trij ad bene faciēdum gracie dānanteq; Pelagianos hereticos
qui dixerunt liberum arbitriū ſolum et per ſe ſufficere homini
ad opera bona. Hinc et Magiſter ſentēciarum. xxviij. di. ſecūdi li.
inducit Aug. li. i. retractacionū. d. Hereticī Pelagiani ſic libe-
rum aſſerunt voluntatis arbitrium vt gracie dei non relinquāt
locum quam ſecundū merita noſtra dari aſſerunt At et pbat⁹.
Aug⁹. in pleriſq; locis Pelagianos viriliter expugnat oſten/
dens gracie neceſſitatem Vnde ad Bonifacium papam. d. Non
poteſt homo aliquid bonī velle niſi iuuet⁹ ab eo qui malum nō
poteſt velle Et in li. de predeſtinacione ſanctorum Pri⁹ inquit
eſt cogitare bonum quā credere et ipſū cogitare bonū ex deo ē
Et idem in libro de correpcione et gracia Sine gracia dei nullus
prorſus ſiue volendo ſiue agendo faciunt homines bonum Et idē
ad Valentinū Cogitare vel agere ſecundum deū nulla racione

sine gracia dei possimus Et idem in enchi· Gracia preuenit vt
velimus bonum Et idem in libro de ecclesiasti·cog·Mouet ad q̄
rendum salutem libertas arbitrij sed mouēte prius deo Et idē
in soliloquijs ad deum loquens Velle eciam qd̄ bonum est non
possum nisi tu velis Hoc idem dicit Bern̄·i li·de libero arbitrio
cum ait Tria in nobis opatur deus·cogitare·s·bonum velle·t
perficere·Primum sine nobis·secūdum nobiscum·terciū p nos
Ad idem est illud ysidori in libro differenciarum Gracia est diui
ne misericordie donum per qd̄ bone voluntatis est exitus· Et de
hoc Magister in textu sic scribit Bona voluntas comitat̄ gra-
ciam non gracia voluntatem·Et doctor gencium Paul9· ij·cor·
iij·c·eandem sentēciam approbans inquit Nō sum9 sufficiētes
cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis Ex quibꝰ ommbus col/
ligim9 vsq; adeo graciam fore necessariam ad explenda virtu
tis opa vt eciam sine illa nec cogitare nec velle ea q̄s possit
Ex parte altera contrariū ostendi potest et racione t experimē
to·Racione sic Magis se habet vnumqdq; ad illud ad qd̄ na
turaliter ē ordinatū quam ad illud ad qd̄ naturaliter non est or
dinatum·Sed homo naturaliter ad bonum ordinatus est nō au/
tem naturaliter ad malum Ergo magis se habet homo ad bonū
quam ad malum Si itaq; potest facere malum per se poterit eci
am facere bonum per se·ergo gracia non est necessaria ad hoc
q̄ operetur bonum·Insuper ommis creata natura potest in suū
actum et illum educere absq; admīc'o gracie·sicut ignis lucet
et calefacit canis latrat celum mouet̄ aque fluūt et cetera hu
iusmodi in quibꝰ gracia nō est ·ergo aut homo poterit absq;
gracia per naturam in suum actum et illum educere aut peioris
condicōnis erit quam cetere creature Sed hoc est falsum·Er =
go per naturam potest homo suum actū educere ·Sed act9 eius
est viuere secundum racionem rectam et operari bonum vt pa
tet ex·i·etli·ergo videtur q̄ gracia non sit ei necessaria·Expe/
rimento hoc adhuc clarissimum est quā quidem inuenti sunt
tot gentiles ydolatre et infideles qui virtutis opera miro modo
fuerunt p̄secuti·Quis neget bonam fuisse iusticiam Bruti·fidelita
tem Marci reguli · constanciam Mucij · paupertatem · Valerij
publicole·continenciā Scipionis·et plōr̄ morales actus·Non
op9 nūc ē eor̄ recensere gesta ꝺ quibus tamē in historijs mul
ta legimus laudabilia et memoratu digna·Operati sunt ergo il
li opera bona plurima et tamen in eis nulla erat gracia Pro hu/
ius difficultatis solucōne afferam in medium responsionem dñi

Boñ·qui in·ij·sentenciarum di·xxviij·distinguit triplex bonum quod homo potest operari·Primū moralis condicōnis Secūdū disposicionis Tercium ordinacōnis Primum bonum est cū actus transit super materiam debitam nō tamen ordinatur ad finem vltimū·ad summuz bonum·ad beatitudinem siue ad ipsum deum·Sicut cum quis nō ꝓpter deū nec vt preceptis eius obediat sed tantū quia racio dictat subuenit misero ⁊ indigenti·fideliter seruata restituit·iusticiam inferioribꝫ administrat et huiusmodi·ut testatur phs in libro poli·d·ꝙ homo est animal politicū quia indiget diuersarum operacōnum·Ideo natura permisit nos simul habitare ut alter alteri subueniret Et ideo dicit·P·Solitariꝰ homo aut deus aut bestia Ad talia bona potest liberum arbitriū absqꝫ gracia exire cooperāte sibi deo sicut cooperatur alijs creaturis·Nam sine primo agente nullum agens potest agere·Secundū bonū dicit⁹ disposicōnis Et est illud qđ fit pro amore dei licet extra caritatem quod quidez de congruo disponit ad finem vltimū vt dicetur in sequenti sermone·In tale bonū non potest liberum arbitrium absqꝫ munere gracie gratis date ꝑ quod illuminetur dirigatur et excitetur vt velit aliquid facere quod sit deo placitum·Tercium bonum dicitur ordinacōnis·quod scz ordinatur in finem et fit in caritate Et in hꝰ non potest liberum arbitrium lapsū absqꝫ auxilio gracie gratū facientis·Ex hac gꝰ di·Respōdeo ad obiecta in contrarium·ꝙ licet homo possit operari bonum morale sicut fecerunt gentiles et phi absqꝫ gracia dei non tamē bonum meritorium siue sit meritorium merito congrui siue merito condigni·Et sic eciam soluuntur racōnes oꝑposite que concludūt de bono morali nō meritorio· Secundo nōnulli dubitant de gracia ipsa circa liberalitatem·Vtrum scilicet deꝰ det graciam ipsam facienti quod est in se ex necessitate aut ex liberalitate·Et ꝙ ex necessitate arguendo posset ostēdi sic·Primo quia Augꝰ super illud·ij·ad·Thi·ij·Negare seipsū nō potest·ait·Cum sit iustꝰ nō ꝑt negare suā iusticiam·ergo cum sit bonꝰ et misericors nō potest negare suā bonitatem et misericordiam quia ꝓnior est ad largiendum de misericordia et bonitate quā ad puniendum de iusticia· Si ergo nō potest suam iusticiam negare facientibꝫ malū multo magis nec suam misericordiam illis qui requirūt eaz·Sed qui facit qđ in se ē requirit bonitatem eius et misericordiaz·Ergo de necessitate dat illi·Secundo quia Augꝰ super illud Ro·v· Iustificati ex fide pacē habeamꝰ ait Deꝰ recipit confugientes ad se aliter

in eo esset iniquitas. Ergo impossibile ē q̄ nō recipiat fugientes ad se q̄ impossibile est q̄ in eo sit iniq̄tas. Sed faciēs qđ ī se ē cōfugit ad ipsum. Ergo necesse est q̄ ipsum recipiat. Sz ipsū recipe est per infusionem gracie. ergo nē. Tercō impossibile est fūmam veritatem mentiri. Sed necesse habet implere illud qđ dicit. Sed dicit q̄ conuertēti ad ipsum conuertet se. zacharie. 1. Conuertimini ad me et ego cōuertar ad vos. Ergo cum faciēs quod in se est cōuertatur ad ipsam veritatem primā necesse ē q̄ deus cōuertatur ad illum. Sed hoc nō est nisi per graciā. Ergo nē. Soluitur hec questio secundum Alex. in. iij. volumine summe. q̄ deus dat graciam suam sola liberalitate. Et cum concluditur ex his que dicta fūt q̄ dat illam ꝺ necessitate. distinguenda est duplex necessitas Prima vocatur coactionis et ꝓhibicōnis qua aliqua res cogitur vel ꝓhibetur esse vel nō esse. Et hec nullo modo cadit in deo Secunda necessitas dr̄ imutabilitatis q̄ deo conuenit. Et sic dicimus necesse est deum esse imortalē nō q̄ aliqua vis cogat eum esse imortalem. z necesse est non esse iniustum non q̄ aliqua uis prohibeat eum esse iniustum. sed quoniam nulla res potest facere vt non sit imortalis seu vt sit iniustus Non dat igitur deus graciam de necessitate coactionis et prohibicionis quia deus non potest cogi. sed bene de necessitate imutabilitatis qua imutabiliter se habet diuina bonitas ad omnium gracie omni volenti recipere faciendo qđ in se est sicut sol imutabiliter dat lumen suum omni volenti suscipere sz disposito ad hoc et se habenti in recta dispositiōne ad solem que oīa reducuntur ad illam affluentissimam liberalitatem dei qui quātum ex se ē creature racionali coopatur vt bona sit vt bene operetur vt demiq̄ salua fiat O indeficiens pelagus caritatis diuine que tanta est ut ommibus se offerat nemimem abiciat nisi eā nolentem et respuentem hic Cyprianꝰ in epistola ad Donatuz sic suauissime loquitur ꝓfluens largiter spiritus nullis finibus premitur nec vllis cohercentibꝫ claustris intra certa metarum spacia refrenat̄ manat iugiter exuberat affluenter ſm̄ tantum pectꝰ sitiat et pateat. quantum illic fidei capacis afferimus tantum inde gracie inundantis haurimꝰ. hec ille Quam g̃ excusacionem habere poterunt qui bene operari nolūt quando deū sciunt ad se aduuandum patū! Quod negare nō potest cū ī promptu sint tot sanctorum exempla qui carnem suam crucifixerunt cum vicijs et concupiscencijs. ieiunādo orando vigilādo oberrando in solitudinibꝫ et ferocissimos cruciatus eciam vsq̄

ad̃ mortem ferendo homines fuerunt martires homines cõfes
sores homines eciaz et delicate virgines·que seipsas mundũ ac
tirannos omnes et dira tormenta supare potuerunt Eiusdẽ na/
ture erant cuius nos sumus tamẽ quia obtulerũt corda sua do=
mino muenerũt adiutorium abundantis gracie eius qua medi
ante et assistente illis reliquerunt poste · tot virtutum exẽpla ·
O vere damnabil' multorum malicia qui suam fragilitatem ac
cusant ex qua recusant operari bonũ super addentes q̃ deus sal
uat quos vult sine aliq̃ eorum dispoſicõne siue consensu Sed au
diant Aug·in libro de libero arbitrio·d·Qui fecit te sine te non
saluabit te sine te Nec contraria sũt eiusdem verba que in eo=
dem libro scribit cum asserit Virtutem de9 in nobis sine nobis
operatur Quia secũdum Alex·d ales· vn9 idemq3 sensus conti
netur in ombo Nam cum Aug9·d·Deus opatur virtutẽ zẽ ·
notat duo ad salutem hominis concurrencia Causam effectiuaz
que est ipsa gracia dei 7 causam susceptiuam seu dispositiuã que
est ipsa voluntas consenciẽs et nõ repugnãs Unde verba Aug·
sic exponũtur Virtutem deus in nobis consencientibo operatur
sine nobis efficientibus Id ipsũ cõplectitur primum dictũ qd̃
sic exponitur Qui fecit te sine te efficiente nõ saluabit te sine te
cõsenciẽte Tercõ alij dubitãt circa impeccabilitatez Verum
ex pñcia gracie possit homo in hac vita esse sine peccato Et
secundum Aug·in li·de perfectione iusticie·hereticꝰ quidam ar
guebant·d·Aut deus vult nos esse sine peccato aut cum pecca
to·Non vult q̃ simus cum peccato quia hoc meõuemens est ·g̃
vult q̃ simus sine peccato in presenti vita·Ergo aut possumus
esse sine peccata aut deus vellet aliquid q̃ non posset esse·quod
est meõuemens magnum·Et post multa recitata preuatus hoc
Aug9·firmiter·d·q̃ null9 in hac vita potest esse sine peccato
venali de cõmuni lege·Et hoc propter fomitem peccati qui ẽ
inclinãs ad malum et auertẽs a bono·propter qd̃ exclamabat
apostol9·Ro· vij·dicẽs·Quod nolo malũ hoc ago·Et iterũ vi
deo aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis
mee·Ad dictum vero hereticorum respõdet idez Aug9 q̃ homo
potest esse sine peccato mortali in vita ista per graciã ·Potest
eciam esse sine peccato in gloria Quãtum vero ad presentẽ sta
tum licet posset quis vitare peccata venialia in particulari et
pro aliquo interuallo temporis·nõ tamẽ in vniuersali nec omni
tempore·Ideo io·i·cano·c·i·mquit·Si dixerim9 quia peccatum
nõ habem9 ipsi nos seducim9 7 veritas i nob nõ ẽ Et sapi·pũ·

xx·Quis potest dicere mundum ē cor meum Et Ro·iij·Est autē deꝰ verax omnis aūt hō mendax Et Gre·in pastorali Nemo est qui ita viuat ut aliquatenꝰ non delinquat Et i Aut·de monachꝫ ·§· Triennij·Humana natura labitur ad delicta Sed ꝓpterea nō est diffidendum de bonitate dei quia venialia peccata caritatez non excludūt et graciam ab anima nō eiciunt neqz ianuā claudunt regni celorum De quorum qualitate et condicōe in tractatu de peccatis plenꝰ erimus dicturi Nūc vero satis esse debz qꝫ deus benedictus tantam graciam nobis offert quanta sufficit ad peccata mortalia deponendum et euitandū quanta qz necessaria est ad virtuosos actus exercendos Ideo salubre est cōsiliū valeqz remedium et documentum ut psepe inuocemꝰ deū eiqz mentem offeramus intencione recta·

qꝫ facile debet esse vnicuiqz operari bonum propter indeficiēs premiū eterne vite qđ datꝫ benefacientibꝫ ¶ Capitulū iij

Tercio ostendo facile esse vnicuiqz operari bonum ꝓpter premium eternale· Promittitꝫ eteni omnibꝫ bene operātibꝫ ꝑmium eterne vite de quo·quādoqz in tribꝫ accidit dubitare Primo in cōdignitate Secundo in difficultate Tercio in superioritate Primo solet dubitari in ꝺdignitate vtrū scilicet aliquis possit de condigno mereri vitam eternaz Et qꝫ non videtur ꝑmo quia apostolus Ro·viij·ait Non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis Et idem ad Thitū·iij·c·Nō ex operibꝫ iusticie que fecimꝰ nos sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit p lauacrum regeneracōnis et renouacionis spiritus scilicet quē effudit in nobis abunde per ihesum cristum saluatorē nostrū ut iustificati gracia ipsius heredes simꝰ vite eterne Secundo arguitur p dictū glo·Ro·vi·sup illo verbo·gracia dei vita eterna· q sic inquit·Posset recte dicere Stipendium iusticie vita eterna ꝫ maluit dīre·gracia dei vita eterna ut intelligeremꝰ deūm in eternam vitam pro sua miseracōne nos ꝓducere non meritis nostris Ex his verbis apparet qꝫ homo non mereatur ex condigno vitam eternam·quia illud quod ex cōdigno quis meretꝫ nō est ex miseracione dei Tercio obicitur quia illud meritum videtur esse condignū quod equatur mercedi Sed nullus presentis vite actꝰ potest equari vite eterne que cognicionem et desiderium nostrum excedit Excedit eciam caritatem vel dilectionem vie· ergo non potest homo mereri vitam eternam de condigno In oppositum adhuc posset dici quia illud quod redditur scōm

iustum iudicium videtur esse merces condigna Sed vita eterna
redditur a deo scdm iustum iudiciū iuxta illud apostoli·ij·Thi
iiij· In reliquo reposita est michi corona iusticie quā reddet mi/
chi dominus in illa die iustus iudex Ergo videtur q̄ homo me=
reat² vitam eternam ex condigno Respōdeo ad istam·q· scdm
Tho· i·ij q·vltima·q̄ op⁹ meritoriū hominis dupli^r ɔsiderari p̄t
vno modo scdm q̄ procedit ex libero arbitrio Alio modo scdm
q̄ procedit ex gracia spiritus · s· Si consideretur scdm sub=
stanciam operis et scdm q̄ procedit ex libero arbitrio sic nō p̄t
esse condignitas ꝓpter maximā inequalitatez sed est ibi ɔgrui
tas ꝓpter quandam equalitatem ꝓporcionis videtur enim con
gruum vt homini operanti scdm suam virtutem deus recōpen/
set scdm excellenciam bonitatis sue Si autem loquamur de ope
meritorio scdm q̄ procedit ex gracia spiritus · s· sic est meri
torium vite eterne ex condigno quia tunc valor meriti attendi
tur secundum virtutem spiritus ·s·mouentis nos in vitam eter
nam scdm illud io·iiij·Fiet in eo fons aque salientis in vitaz eter
nam Attenditur eciam precium opis scdm dignitatem gracie
per quam homo consors factus diuine nature adoptatur in filiū
dei cui debetur hereditas ex ipso iure adopcōnis scdm illud apli
Ro·viij·Si filij et heredes Ad primam ergo auctoritatez apo
stoli dicendum q̄ loquitur de passionibꝫ sanctorum scdm eoruz
substanciam Ad auctoritatem et ad dictum glo· respondeo q̄
intelliguntur quantum ad primā causam ꝑueniendi ad vitam
eternā que est miseracio dei Meritum autez nostrū est causa sub
sequens· Ad tercium dicendum q̄ gracia spiritus · s· quam in
presenti habemus et si non sit equalis glorie in actu est tamen
equalis in virtute·sicut est semen arborum in quo est virtus ad
totam arborem Similiter per graciam inhabitat hominē spiri=
tus· s· qui est sufficiens causa vite eterne vnde dicit² pig=
nus hereditatis nostre·ij·Cor·i· Secundo solet dubitari de p̄/
mio vite eterne in difficultate vtrum qui cum maiori difficul=
tate operatur bonum magis mereatur et ampliore dono glorie
remuneretur a deo Et omissis obiectionibꝫ que pro vtraqꝫ ꝑ/
te fieri possent dico cum doc·seraphico Boñ·in libello quodam
qui Apologia pauperum aduersus calumniatorem intitulatur
ab ipso·q̄ triplex ē difficultas Prima ex genere operis sic dif
ficilius est omnia vendere et pauperibus erogare· quam mīmū
aut minutum de suis bonis erogare pauperibns ⁊ difficilius
est pati mortem pro cristo quam absqꝫ ipsa quoscumqꝫ alios

labores Talis difficultas simpliciter auget meitum qꝛ magis
meretur qui maius operatꝰ bonum Et de hac dicit Jheronimꝰ
ad Exupanciū hec verba Nudum cristum nudus sequere duꝝ
grande difficile sed magna sunt premia. Secūda difficultas ad
bene operandum est excircūstancia extrinseca originem trahēs
sicut difficilius est abstinere a cibis ⁊ ieiunare vbi multi sūt cō
uiuantes et comedentes quam in solitudine. Et hꝰ difficultas ꝑ
accidens auget meritum quando scilicet quis tales occasiones
ab abstinencia retrahentes euitare non potest. Sed si quis hu=
iusmodi temptacōnes declinare nolet nō ꝓpterea quia difficī=
lius operatur bonum magis mereretur. Hic iheronimꝰ ad ūsus
Vigilancium qui ei dicebat. Cur pergis ad heremū? Respōdit
Vt te non videam ut te non audiam ut tuo furore non moueat
ut tua bella non paciar. ne me capiat oculus meretricis et pul
cherrima ad illicitos deducat amplexꝰ. Respondebis. Hoc nō
est pugnare sed fugere. Sta in acie aduersarijs armatꝰ obsiste
Fateor imbecillitatem meam. Nolo spe pugnare victorie ne per=
dam aliquando victoriam. si fugerō gladium euitaui. Tercia ē
difficultas ex vicio persone agentis ꝓueniens. Sicut difficilius
est seruare castitatem ei qui diu libidini deseruiuit quā illi qui
continenter vixit. Et talis difficultas meritum non auget. Qd
ieronimꝰ expresse testatur in epistola ad Eustochiū ad quaꝫ sic
scribit. Soror tua Blesilla etate maior sed ꝓposito minor septio
mense post acceptum maritum viduata est. O infelix humana
condicō et futuri nescia. Nam virginitatis coronam et nupcia
rum perdidit voluntatem Et quamquā secundum pudicine gra
dum teneat quas illam existimas per momēta sustinere cruces
spectantem quottidie in sorore qd in se videt amisisse ⁊ cum dif
ficilius expta careat voluptate minorem tamen continencie ha
bere mercedem. hec ille Tercio dubitari solet circa bonū eter
ne vite in superioritate. An supius sit copiosius et affluencius
bonum quibuslibet temporalibꝫ bonis. Et quia de illo diffusius
tractaturi erimus loco suo. ꝓ presenti sufficiat audire sic dicē
tem Greg. in omel'. Si considerem⁹ fratres carissimi que ⁊ quā
ta sunt que vobis promittuntur in celis vilescunt animo omnia
que habentur in terris. Terrena namqꝫ substancia superne feli
citati cōpata pondus est non subsidium. Temporalis vita eter
ne vite cōpata mors est pocius dicenda quā vita Ipse. n. quot/
tidianꝰ defectus corrupcōnis quid est aliud quam quedā ꝓli/
xitas mortis Que autem lingua dr̄e vel quis intellectꝰ capere

sufficit illa superne ciuitatis quāta sint gaudia angelorū cho
ris interesse cum beatissimis spiritibꝫ glorie conditoris assiste/
re presentem dei vultum cernere incircumscriptum lumen vi
dere nullo mortis metu affici incorrupcōnis perpetue munere
letari: hec ille. O vere bonum desiderabile bonum amabile bonū
quietum bonū perfectum bonum ab omī malo sepatum quod
deus piissimus parat laborantibꝫ pro suo amore. O bonum inde
ficiens. Bonum excedens quecūqꝫ temporalia cōmoda queli=
bet huius seculi blandimēta quod negligentes peccatores et
miseri pro momentanea huius temporis breuissimi prosperita
te amittunt. Quid dici potest magis ingratum quā dei iuguꝫ
refugere ad quod sequitur tam copiosa merces: O surdi. O
stulti et tardi corde ad credendum. Non sit vobis difficile ope
rari bonū. non vos terreant actus virtutum. Estote fortes esto
te constantes ad benefaciendum. et audite vocem benigni ihe
su clamantis in euangelio. Mathei. v. capitulo. Merces vestra
copiosa est in celis. Ad quam nos perducat ipse filius dei qui
cum patre et spiritui sancto viuit et regnat per eterna secu/
lorum secula Amen.

Feria secunda post dominicam in septuagesima. De qualita
te condicōnibꝫ seu regula bonorum operum quibꝫ peccato
res scientes quid eos oporteat facere ad penitenciā aī antꝰ

Sermo .ij.

Multi sunt vocati pauci vero electi. Iterum vbi sup̄. Exi
stimaui necessarium esse his qui volunt benefacere sci
re qualiter habeant in bonis operibꝫ regulari. quoniā
dubia et ꝓplexitates que super id possent oriri faciunt quinqꝫ
ignorantes viam domini et salutis ꝓprie accepto ꝓposito bo/
no deficere. Quare in presenti sermone de condicōnibꝫ bonorū
operum dicere statui ut sic nullus excusare se possit. d. nescire
quid sibi esset agendum Declarabimus itaqꝫ que operari bene
volentibꝫ expediat nosce vt ex hoc magis excitetur vnusquis
qꝫ ad opera virtutis amplectenda quoniam ad illa vocat deus
peccatores qui nisi nouerint illorum ordinem de electorum nu
mero esse minime possunt. Idcirco ad tria consideranda de bo
norum operum necessitate et qualitate sermo est extendendꝰ.

Primum dicitur extrinseca operacio.
Secundum exemplaris imitacio.
Tercium caritatiua informacio.

Q ad bene operandum cum facultas adest necessari⁹ est actus extrinsecus nec sufficit intencio sola·

Capitulum ·i·

PRimo considerandum circa regulam necessariaꝫ bonorum operum dicitur extrinseca operacō·Pro cuius declaracōne queritur·Vtrum ad bene operandū necessarius sit actus extrinsecus·Et videtur ꝙ non·Et ꝙ sola intencio bene operandi sufficit ad salutem probatur per sanctorum dicta·Inquit·n·Greg·in omel'·Nunquā vacua est manus a munere cū archa cordis repleta fuerit bona voluntate·Et Bern̄·de hoc ait·Intencō sufficit ad meritum·bona actio requiritur ad exmplū·Et glo·super illud psal·Dixi confitebor aduersum me votum pro operacione iudicatur·Et Augustinus·xiiij·q·v·c·Si quid Deus interrogat cor non manum·Et io·Cryso⁹·xxij·q·v·c·Qui periurare Deus nō ex operibus iudicat sed ex cogitacionibꝫ ⁊ ex corde Et de pe·di·i·c·Si cui·§·sequenti Voluntas renumeratur non opus Et·xv·q·vi·c·Si a sacerdotibꝫ Magis inspector cordis est deus quam operis·Et voluntas ꝓ facto reputatur·sicut patet in capitulo Homicidiorum in capitulo Omnis in capitulo Nūquid in capitulo Noli ī capitulo Homicidium et in capitulo Si propterea·de pe·di·i·His et similibꝫ auctoritatibꝫ quidam inherentes debent nō esse homini expediens vt laboret in actibꝫ extrinsecis bonorum operū sed sufficit habere cor bonum et mentē bene dispositam Sed incōtrariū induci possunt alia dicta sanctorum Ait·n·iaco·ij·c·Fides sine operibꝫ mortua est Et Ambrosius in libro de officijs Non satis est bene velle sed eciam bene facere·nec satis iteruꝫ bene facere nisi id ex fonte bono procedat·hoc est ex bona voluntate proficiscatur·Que verba notātur·lxxxvi·di·in·c·Nō satis Et paulus ad gal'·vi·Dum tempus habemus operemur bonum Et Apoc·xxij·inducitur deus iudex omniū·d·Ecce venio cito et merces mea mecum est dare vnicuiqꝫ secundū opera sua Et Apoc·xiiij·dicitur de bonis·Opera enim illorum secūtur illos Et Mathei·xvi·c·Reddet vnicuiqꝫ secūdū opa sua·Ex q̄bꝫ oībꝫ colligit' ꝙ astringūt' oēs salutē volētes acquirē nō solū ad bn̄ volendū ītrinsecus ꝫ eciā ad bn̄ opandū extrinsecus·Insup̄ pn̄s euāgeliū explicat maīfeste ꝙ opariis tm̄ dn̄s

mercedem tribuandam designat. Pro huius. q. solucione notā
da est sentencia. d. Boñ. d. xl. secundi vbi ait. Q̄ volens opera
ri bonum aut potest in actum extrinsecum aut nō potest. Si nō
potest voluntas reputat' pro facto et intencō bona sufficit ad
eius meritum. quia ut dicitur. ff. de re. iu. l. Impossibiliū. Ad
impossibile nemo tenetur. Et hoc attestatur Greg. in omel'.
supra Math. Estimacionem regnum dei non habet. Tantū va
let quantum habes quantū potes. Si vero quis dicit se velle
operari bonum et potens illud non operatur credens proficere
decipit seipsum. quia talis voluntas semiplena est ⁊ pigra nec
racionem virtutis habet nisi ducatur ad opus. O quot sunt ta
li errore delusi qui cum admonentur ut bene faciant respondere
re solent. Sufficit nobis intencio nostra. Sicut dicit vsurarius
valēs vsuras restituere et non restituens. Sufficit michi inten
cio mea. Scio q̄ bonam habeo voluntatem et tamen illam non
exequuntur in re. Sic faciunt adulteri sic fornicatores. Sic et
alij peccatores quam plurimi. O miserabilem errorē quo fit vt
insensati et stupidi suas infirmitates sanare non curant.

Q̄ volentes bene operari debent sequi cristum in generali. s.
quo ad obseruanciam diuinorum preceptorum ex debito ⁊
consiliorum de consilio.

Capitulum .ij.

Secundum considerandum circa regulā necessariam et
qualitatem bonorum operum dicitur exemplaris imi/
tacō. Vbi dubium non immerito declarādum occurrit
Vtrum scilicet necessarium sit volenti benefacere sequi cristuz
in operibꝫ bonis ea faciendo que ipse fecit Et pro vna par=
te probo q̄ sic per dicta sanctorum. Inquit. n. Petrus. i. cano.
ij. c. Crist⁹ passus est pro nobis vobis relinquēs exemplū vt
sequamini vestigia eius. Et io. i. cano. ij. c. Qui dicit se in cri/
stum credere debet quomodo ille ambulauit et ipse ambulare
Et Aug⁹ in libro de doctrina cristiana. Ex sacramento vnctio
nis cristianorum omniū vocabulum descendit et nomen quod
nomen ille frustra sortitur qui cristum minime imitatur. Et
Greg⁹. in omel'. Qui vestigia cristi dedignantur sequi qua te
meritate superant ad eius claritatis gaudia contuenda perue
nire. Et in capitulo Cum venisset. extra de sacra vnctione. A
cristo cristiani dicunt' tāquā vncti deriuātur ab vncto ut oēs
currāt ī odorē vngētoꝝ illi⁹ cui⁹ nomē oleū ē effusū Et io. viij

cristus ipse dicebat Ego sum lux mundi·Qui sequitur me nō ambulat in tenebris sed habebit lumē vite·Et io·xiij· Exem/plum·n·dedi vobis vt quēadmodū ego feci ita et vos faciatis Ergo per auctoritates predictas concludere possumus homi/nes de necessitate teneri ad seruanda opera cristi·Et sic cū cristus fuerit pauper et multi sint diuites ·cristus virginitatem seruauerit multi sint comugati·crist⁹ per noctes orauerit multi in suis lectulis dormiant·cristus sine calciamentis incesserit multi calciamenta deferant crist⁹ passus fuerit et mortuus in cruce violenta morte atq; terribili ab omnib⁹ derelict⁹ multi moriantur morte naturali inter man⁹ et amplex⁹ carorum· Ergo tales et omnes alij qui vitā suam aliter ducunt quā cri/stus salui esse non possunt·Et ex consequenti sequeret⁹ q; dā/nabitur totus mundus·Et q; nec sancti essent ī paradiso quia nec ipsi fecerunt que fecit crist⁹ Non fuit ad columnā flagellatus Paul⁹ vt xp̄s·Non spinis coronatus Petrus Nō clauis confixus Paulus prim⁹ heremita·Non nudus pendens in cruce inter duos latrones magn⁹ Atomus·Non felle et aceto potatus Jheronim⁹ Non derisus a transeuntib⁹ Augustin⁹ Igitur cum ipsi et alij aliū modum in suis operib⁹ aliāq; regulam tenuerint quā Cristus nō sunt beatitudinē assecuti·si auctoritates ad hanc partē inducte aliter sani⁹ non exponātur ꝛ intelligantur Pro altera parte arguere possumus q; nō sit necessarium ad salutem sequi cristū ihesū neq; teneamur opera eius facere·Et arguo sic Omnis quisq; tantū operari bonum meritoriū potest quantum cōmunicatur ei gracia·Sed nulli cōmunicatur tanta gracia quanta cōmunicata fuit anime cristi·Ergo nullus tenetur imitari cristum quia illud impossibile esset·Ad solucionē huius difficultatis induco dominū Bonaventuram dicentem in Apologia pauperum·Q; in cristo contingit repire triplices actus· Primi respiciunt dignitatez excellencie· Secundi condescensionē misericordie· Tercij informacionem vite prefecte Primi actus respiciunt dignitatem excellencie vt illi in quib⁹ apparet sua potencia sicut opa miraculosa·Vel sapiencia sicut reuelacio secretoꝝ cordis·Vel seueritas iudicij sicut eicere vendentes et ementes de templo ꝛ dura increpacione arguere pontifices·Vel auctoritas officij sicut sacramentū conficere et manus imponere ac relaxare peccata·que omnia cristo conuenient quia ipse erat de⁹ omnipotens erat homo et ex gracia vnionis omnia sciens·erat iudex

Maioris perfectionis in eo conuersacio cum hominibo quam solitudo iohannis in heremo quomã hec et similia proueniebãt ex fonte fue ardentissime caritatis. Nam sicut humanã assumendo naturam in nostris quidem factus est humilis sed in ꝑpriis remansit excelsus. sic ex fũme caritatis dignacione ad actꝰ quosdam nostre ifirmitati et iperfectioni conformes deprimitur et a fũme perfectionis rectitudine non curuatur. et ideo talia opera in ipso perfecta fuerunt. Neqꝫ acceptanda est sentencia falsa illorum qui dicunt. Qꝺ perfectio et iperfectio differũt sicut duo contraria vt rectitudo et distorsio iusticia et peccatum gloria et ignominia vita et mors. Sed bene verum est qꝺ magis differũt sicut magis bonum et minus bonum magis meritoriũ et minus meritorium Ideo nõ vilomodo valet obsequẽcia. virginitas est cõmẽdabilis ergo matrimoniũ vitupabile. virginitas ẽ bona. ergo matrimonium est malum. quia hec duo non differũt sicut bonum et malũ sed sicut bonum et melius. Ideo Augꝰ. in libro de bono coniugali ait. Bonũm erat qꝺ marta faciebat occupata circa misteriũ sanctorum sed melius qꝺ maria eius soror. Bonum fuit anne in coniugali castitate laudamus sed tamen ei bonũ vidue anne ac multomagis Marie virginis antepoñimꝰ. Bonũ erat qꝺ faciebant qui de substancia sua christo et eius discipulis ministrabãt sed melius qꝺ faciebant qui omnẽ substanciam dimiserunt ut christũm expediciꝰ sequerentur. hec ille Tercij actus in christo respiciunt informacionẽ vite perfecte sicut virginitatem et paupertatẽ extremã seruare et similia. In his operibo non tenemur christũ sequi nisi vel in quantũ volumus sicut si voto nos astringeremus ad obseruanciã diuinorũ consiliorum vel in casu quo extrema necessitas expostularet velut si aliquis mortem pateretur ut non negaret christũ. Ideirco mali iudices fuit qui ex operibo pfectionis in christo aut sanctis eius consideratis eos lacerant in ꝗbus talia opa oĩno relucent. Si. n. vident sacerdotem aut clericum vestes sibi conuenientes ferentẽ protinus fufurrantes illum redarguunt et dicunt. Non sic fecit christus. Si vident prelatũ secundum sui gradus dignitatẽ honorata familia associatum protinus asserunt. Non fecit sic christus nec petrus. Si vident religiosum apposita sibi cibaria licet quinqꝫ delicata nec contra sue regule aut statutorum suorum prohibicionem comedentem seu vestimenta sibi concessa habentem aut equitantem interueniente legitima causã statim clamant. Non sic fecit dominicus non benedictus non demqꝫ ipse franciscus.

Temerarios reprehensio

Reputant ex his malos et damnãtos prelatos clericos religi
osos temporales dominos ciues nobiles et artifices omnes qui
non faciunt que cristus fecit et sancti. O rudes intellectus O ari
da ingenia. O temerarium damnabileq; iudicium quod diui ie
ronimi verbis confunditur. Inquit. n. ipse ad demet' . v. scri=
bens. Prohibentur mala precipiuntur bona oceduntur media
suadentur perfecta. In duobo primis omne peccatum occludit
reliqua vero in nostra posita sunt potestate ut aut vtamur con
cessis ac licitis aut ob maius premium ea q̃ nobis permissa sũt
respuamus. hec ille Dicendum igitur q; tenemur sequi cristum
in generali non in particulari. i. ut benefaciamus seruantes mã
data dei. Quod ipse docuit quando adolescentulo cum interro
ganti et dicenti. Magister bone quid bom faciam ut habeã vi/
tam eternam! Respondit Si vis ad vitam ingredi serua mãda
ta. Ideo in quolibet statu volentes seruare dei mandata potẽt
obtinere vitam eternam. Hoc dico de regibus hoc de princi
bus hoc de militibus hoc de mercatoribo hoc de religiosis hoc d̃
secularibus hoc de virginibo hoc de coniugatis hoc de ommbo
demq; mundi hominibus.

Q; semper homo debet bñfacere eciam si sit extra caritatem ꝛ
de vtilitatibo bonoꝝ q̃ sũt in peccato mortali.

Capitulum .iij.

Tercium considerandum circa regulam necessariam et q̃
litatem bonorum operum dicitur caritatiua informacio
Solent. n. quidam trepidare et in seipsis nõ confidentes
quia faciles se cognoscunt ad ruendum in peccata ne benefaciẽ
do laborem et tempus amittant. Pro quibo in hac vltima par=
te disputandũ est. Vtrum bona facta in mortali peccato sint ali/
cuius valoris. Et arguí posset q; non. Primo ex verbo. Gre. in
omel'. Nec habet aliquid viriditatis ramꝰ bom operis si nõ mã
serit in radice caritatis. Secundo quia apostolus ait. ij. cor. xiij.
Si linguis hominum loquar et angelorum caritatem autem nõ
habeam factus sum velut es sonans aut cimbalum tiniens. Et si
habuero humero prophẽciam et nouerim misteria omnia et omnẽ scien
ciam et si habuero omnem fidem ita vt montes transferam cari
tatem autem non humero michil sum. Et si distribuero m cibos
pauperum omnes facultates meas. et si tradidero corpus meuꝫ
ita vt ardeam caritatem autem non humero michil michi pro=
dest Et ad idẽ ẽ text9. i. q. i. c Vide. ꝛ i. c. Teneam9. ꝛ ẽ tritũ vl
tatũq; dictũ. Opa ī peccato mortali facta ad michil esse ꝓficua

et erat sacerdos. In huiusmodi operibus velle sequi cristū fatuū esset et temerariū nisi ab ipso qs vel ab aliq° a xpo auctoritatē habente ad talia exequēda foret deputat9 Vnde si quis diceret Volo miracula facere quia sic cristus fecit presumtuosus censendus esset nisi ab ipso ihesu cristo potestatem hanc accepisset sicut apostoli de quibus dicitur Mathei .xx. Conuocatis ihesus duodecim discipulis suis dedit illis potestatem spirituū immundoz ut eicerent eos .ut curarent oñem languorem 7 omnem infirmitatē .Similiter non liceret alicui reuelare secreta cordium et futura contingencia que nesciret q: et si cristus id egit sciebat illa .Nec recte faceret si quis conficere vellet sacramentum quia et cristus id egit nisi ad hoc ordinatus esset vel a cristo sicut apostoli vel ab alijs quos cristus designauit et deputauit .Vnde vt breuiter dicam .Cristus non est sequendus in operibus excellencie et dignitatis nisi prout ē tactū .Secundi actus in cristo respiciunt cōdescensionū misericordie ut nupcijs interesse inter hoies familiariter conuersari in domo plēi magdalene et marthe mathei publicani et zachei publicanoz um pncipis comedere et bibere cibaria et pocula cōmuna que sibi dabantur tunicam inconsutilem non hispidam rudemq; deferre et huiusmodi que omnia facere voluit non ut sensualitati pareret cuius in eo nulla contradictio inueniebatur non vt voluptati deseruiret corpusq; suum nutriret in delicijs qui pro nobis omnibus pati venerat sed vt in talibus exemplis condescenderet imperfectis .Quoniam si omnes act9 eius quantum ad apparenciam extitissent perfecti facile potuissent hereticī asseuerare passim et indistincte ad perfectionis opera omnes teneri sicq; damnassent coniugium damnassent ciuilem vitam damnassēt temporales dignitates damnassēt artificum officia damnassēt possidentes diuicias damnassēt demq; omnes qui perfectionis vitam non obseruarent Veruntamen aduertendum est q; licet actus imperfectionis qui fuere in cristo viderentur imperfecti quantum ad apparenciam erant tamen perfecti perfectionis actus quantum ad existenciam .quoniam sicut bonum dicitur tripliciter et malum tripliciter et pfectum tripliciter ita et imperfectum dicitur tripliciter .Primo bonum dicitur tripliciter. q: est bonum ex genere sicut act9 transiens super debitam materiam vt ire ad ecclesiam ieunare orare et similia .Est bonum ex circumstancia sicut actus circumstancijs debitis informatus ut occidere hoiez q: lex ita iubet Est 7 bonū scōm se q; nullo modo

potest fieri male sicut diligere deum ex caritate. Secundo malū dicitur tripliciter. Primo est aliquid malū ex genere ut actus transiens super materiā indebitam ut occidere hominem. Est et malū ex circumstancia sicut dare elemosinā diuiti pauperibus fame perire permissus et ieiunare per inanem gloriaz. Est eciā malum secundum se ꝙ nullo modo potest fieri bene sicut odire deum et de facto mortaliter peccare. Tercio perfectum dicitur tripliciter. Est .n. quoddam perfectū ex genere vt actus difficilis et excellens sicut omnia relinquere et religionē intrare. Est quoddam perfectum ex circumstancia sicut est actus debitis circumstancie perfectionibus informatus sicut fugere mortē non ex infirmitate et timore sed pro meliori bono siue quantum ad deum siue quantum ad proximū. Est quoddā perfectum secundum se sicut inter blandicias et vana promissa acerbitatemqꝫ penarum forti et leto animo mortē subire pro cristo. Quarto imperfectū dicitur tripliciter. Est quoddā īperfectum ex genere ut est actus facilis ad quē humana infirmitas cōmuniter inclinatur vt possidere pecuniā habere vxorē secundum suum statū vti vestibus delicatis et similia. Est quoddā īperfectum ex circumstancia sicut dimittere vestem illā violenter accipienti ꝓpter fugam maioris iniurie. Est et quoddā īperfectū secundum se ꝙ nullo modo potest stare cū euangelica perfectōne sicut fugere paupertatem. Bonū ergo secundum se nullo modo potest esse malum et econuerso neqꝫ perfectū secundum se potest esse īperfectum et econuerso. Sed bene bonum ex genere potest esse malū ex circumstancia sicut si aliquis iret ad ecclesiaz vel faceret ecclesiā vt placeret hominibus et non deo. Et malū ex genere potest esse bonum ex circumstancia sicut si iudex maleficos iuxta legum sanctiōes occideret Ita eciam perfectū ex genere potest esse īperfectum ex circumstancia sicut intrare religionē causa alicuius cōmodi temporalis consequendi. Imperfectum adhuc ex genere potest perfectū fieri ex circumstancia sicut facere aliquod opus ad debitum finē caritatis ordinatū ex radice intime caritatis procedens sicut declinare mortē non propter timorē sed ꝓpt' maius bonū et magis necessariū quēadmodum paulus fecit qñ euitauit eciā fugiens furorē iudeorū et a fr̄ibꝫ per murū submissus fuit ī sporta Hoc mō xp̄s bn̄dictꝰ om̄ia ꝑfectissime fecit ⁊ om̄s actꝰ illiꝰ ī q̄bꝫ apparet aliq̄ īꝑfectio ꝑfectissimi erāt ex c̄cūstācia caitatis sue Quo fit ut maioris ꝑfectōis fuerit ī ip̄o cibꝫ et potꝰ q̄ ī iohāne baptista illorū abstinencia

temporaliter flagellari. Sed ꝓpter bona que faciunt deꝰ tempo
ralis pene mittigat seueritatē. q̄ putamꝰ esse sodomitas vsu=
rarios et sacrilegos homicidas periuros plasphemos et scelera
tissimos homines quos nisi seruarent bona que faciunt extermi
naret de terra potentissimus deꝰ ꝫ eos suffert eos tolerat eisq̄
que mala in presenti vita mererentur suspendit. Ideo quanto=
magis quis voluntatem suam sentit ad penitenciam minus di=
spositā tantomagis conari debet facere aliqd̄ bonū vt sic saltē
vitare possit terribilia iudicia dei Quarta vtilitas dicitꝫ aug
mentacōnis. Adauget siquidē deus his qui ī peccato mortali
aliqua sua precepta seruare contendūt temporalia bona quibꝫ
dat salubrem aerem fertiles agros armenta fecunda vberes
fructus letam familiam amicorum copiam sanitatis leticiā ho=
noris excellenciam et alia similia. Propterea dicit deꝰ peccato/
ribꝫ omnibꝫ illud Isaie. i. Si volueritis. s. adhuc ī peccato existē
tes benefacere et audieritis me bona terre comedetis Quinta
vtilitas dicitur liberacōnis. Liberat profecto bonū a peccatoribꝫ
opatum a potestate dyabolica. Quanto. n. quis magis peccatis
habundat tanto maiorem auctoritatem sumit dyabolus contra
eum et secundum multitudinem peccatorum ita iusto dei iudicō
permittitꝫ vexare et molestare malos animam et corpꝰ sil' quā
doq̄ ledendo. Sed cum inter tot peccata interseritur aliqd̄ opꝰ
bonum piissimus deus restringit audaciam eius. tamquā mag/
na est opis boni vis eciam ī peccatoribꝫ vt nō solum dyabolo re
sistere sed illum vincere valeat et expugnare. Est de hoc exem
plum Greg. ī dyal'. li. de iudeo illo non baptizato qui nocturno
tempore existens sub quodā antiquo tecto et in heremo sito ido
lis consecrato signo crucis tantum cōmunitus demones om̄es
qui ibidem conuenerant terruit atq̄ fugauit. cui demōes ipsi
ꝓpter signum crucis tantum nullam molestiam inferre potue=
runt Sexta vtilitas dicitur disposicō. Valet adhuc bonū factū
a peccatoribꝫ vt magis dispositi sint ad suscipiendam graciā dī
vocantis ad eos illustrantis ad penitenciam. Vnde de eo qui non
est paratus peccata dimittere. Greg. ait de pe. di. v. ī. c. Falsas
Nec tamen desperet et interim quicquid boni poterit facē hor/
tamur vt faciat vt om̄ipotens deus cor illius illustret ad pe=
nitenciam. Hīc Alex. in. iiij. volumine sūme consulit his qui nō
sunt parati sua peccata relinquere ut semel in anno scd̄m eccle
sie statutum sacerdoti se representent eiq̄ dicant. Ora pro me
ad deum pater quia tale peccatū habeo qd̄ dimittere nō ꝓpono

Ex hoc inquit ipse possibile esset vt qui credebat ꝓpositū ma-
lum mutare non posse tantam a deo assequatur graciam ut mu
tetur m alterum virum et de non contrito fiat contritus· Sic ꝛ
Ric·m·iij·di·xx·cum querit· An valeant existentibꝫ in mortali
indulgencie sacre et relaxacōnes quas facit ecclesia Respondit
q̄ quāuis non possit fieri remissio pene manente culpa et ex cō
sequenti existentes m mortali indulgenciam non consequantur
tamen si faciunt illud quod continetur in forma indulgencie pru
denter faciunt quia bona facta in mortali peccato peccatorē de
congruo disponunt ad penitenciam et illa mediante ad suscep
cionem gracie et remissionis peccatorum per diuinam miseꝛ/
diam·hec·Ric·Et quod ipse doctissime loquitur·Marie egipci
ace peccatricis exemplum roborat et confirmat·Que ex alexan/
dria vbi·xvij·annis libidini publice deseruierat discessit vt iret
ierosolimam cum his qui ibant ad adorandum crucem xp̄i non
eo ꝓposito ut a turpitudine sua desisteret sed tantum vt modi
cum illud bonum ipsa cum alijs oparetur·In itinere nauigādo
nautis suū corpꝰ prostituit·Cum tādem ierosolimā aduenisset
terq̄ temptans ingredi templum et tāquam meretrix repulsā
passa a domino tacta se conuertit ad lacrimas peccata deflere
cepit que iam cognoscebat illa abhorrebat illa detestabatur
illa amplus non prosequi confirmabat clamabat ad dominuꝫ
Miserere mei quia peccaui nimis·Clamabat ad virginem ma
trem·Succurre et tu michi clementissima genetrix dei·Ecce iā
tercio ingredi volui ecclesiam vt adorarem crucem filij tui in
qua pependit pro me peccatrice et vilit' ut mereor eiecta sum·
Succurre tu michi o fons pietatis·o misericordie speculum Et
audiuit vocem de celo dicentem sibi·Si trāsieris iordanem sal-
ua eris·Qua voce confortata iterum ad ecclesiaꝫ accessit ac eā
libere intrauit absq̄ contradictione et cum lacrimis ꝛ cōpunc
cione cordis deosculata cruce foras prodijt affuitq̄ illi psona
quedam venerabilis tot nūmos illi afferens quot ad tres panes
ementos sufficere potuere·Quibus emptis deserta trans ior/
danē petijt·Ibi·xvij·annis oracioni contemplacioni et deuocōi
insistens tres tantum illos panes consumpsit·Multiplicabantꝫ
siquidem ex miraculo dei ita q̄ toto illo tempore illam cibarūt
Ibi eciam·xvij·alijs annis supuixit sine cibo et potu gracia dei ꝛ
cibo celesti recreata·Ibi abbatem Zosimā deserta pcurrentē
spiritu prophetico nouit nomine proprio eū vocauit bñdictōeꝫ
ab eo petijt et vitam suā illi reuelauit postulauitq̄ ut sancto

Sed in oppositum est auctoritas. Aug⁹. in li. de libero arbitrio.
d. Nullum malum ipunitum nullum bonum irremuneratū. Pro
huius dubij declaracione tria sunt videnda. Primū quādiu di=
citur quis extra caritatem esse in statu peccati. Secunduz quid
est bonum in caritate factum esse meritorium vite eterne. Ter=
cium an illi qui sunt in statu peccati adhortandi sint vt benefa/
ciant Primum videndum quādiu dicatur quis esse in statu pec
cati et extra caritatem. Et in hoc non pauci solēt grauiter erra
re tenentes q̄ post peccatum mortale cōmissum vsqz ad cōfessi
onem sequentem semper homo peccator sit extra caritatem. Sz
ego dico q̄ post peccatum mortale vsqz ad contricionez sequē
tem homo est in statu peccati. ita q̄ si vnus nunc peccet et hic
ad vnam horam vel ad vnam diem vel ad vnum annum vel ad
plures non conteratur quādiu non conterit⁹ semp est extra gra
ciam et caritatem et bona per eum facta in peccato fieri dn̄r. Si
quis vero post mortale cōmissum statim aut paululū post esset
contritus et a contricōne vsqz ad confessionem sequentem vel
vsqz ad aliquod aliud peccatum mortale p eum nouiter ꝓpetra
tum bona aliqua faceret illa essent facta in caritate. Qualit' au
tem p contricionem anima iustificetur et quare confessio vltra
illam sit necessaria plenius dicet⁹ ī sequentibꝫ Secundum vi
dendum est quid est bonum in caritate factum esse meritorium
eterne vite. Et dico q̄ cū ī beatitudine sanctorū detur gradus
quia non omnes equaliter illam ꝑcipiunt quanto plura quis ī
caritate opatur bona tanto plures illius beatitudinis grad⁹ me
retur Vtputa si aliquis opatur decem bona in caritate pos/
sibile est ipsuz ī beatitudine sublimari ad equalitatē angelorū
Si idē supadderet alia decē bona posset eq̄ri gl'ie archāgelorꝫ
Et quantomagis in bono ꝓficeret ⁊ bonis bona adderet tāto
alci⁹ ꝯscēderet ad alciorē beatitudinis statū. De illo g̊ q̄ in pec
cato mortali opatur bonum dico q̄ nichil meretur d̄ condigno
quantum ad meritum vite eterne. Vnde posito q̄ aliquis in sta
tu peccati opatus esset tot bona q̄ omnes sancti simul si ad pe/
nitenciam rediens ꝓpter illa moriatur ī statu salutis nichilomi/
nus ex operibus illis nullum gradum beatitudinis obtinebit Et
licet in statu peccati fecerit illa bona que fecerunt illi qui me
ruerunt esse cum angelis aut illi qui meruerunt esse cuz archā
gelis aut illi qui meruerunt esse cum virtutibꝫ dominacionibꝫ
principatibꝫ potestatibꝫ tronis cherubin et seraphin tn̄ ꝓpter
illa tal' nō merebit⁹ esse eciam in īfimo āgelorꝫ loco ⁊ ordine

Opa facto in pcto mortali Quid?

Et hoc modo bonum in peccato mōtali factū dicitur michil esse michilq; prodesse. ſ. quo ad meritum eterne vite. Terciū vi-
dendum an illi qui sunt in statu peccati mortalis mouendi sint et adhortandi vt bene opent⁹ et bene faciant. Et dico q; sic dū modo opentur bona animo et intencōne honorādi deum eiq; ac
eius ecclesie obediendi quia talia bona semper vtilia sunt semp
q; fructuosa nec patitur deus liberalissimus manem esse laborē quorūcūq; opancium bene quunimo ut patet ī sermone p̄cedēti
ca. ij. ipse est qui obstinatos ⁊ duros sua gracia gratis data mo
net vt velit et opentur bonum. A deo est a deo o peccatores ne
quissimi. Si quando vobis firmantibo mentē m aliquo vestro de
licto de quo emendari non vultis veniat in corde vt faciatis ali
quod bonū ut ieunetis ut oretis ut visitetis ecclesias ut elemo
sinas pauperibo erogetis et similia. Audite vocē dei et facite q;
imittit in animo vestro. Non laborabitis eciam in peccato bene
faciēdo absq; mercede. Et vt id clarius videatur ommbo assig
nabo nouem vtilitates que ꝓueniunt ex bono facto in mortali
peccato que ponuntur ab Alex. de ales m. iiij. volumine summe
Prima dicitur delectacōnis. Secunda satisfactionis. Tercia di-
minucōnis. Quarta augmentacōnis. Quinta liberacōnis. Sexta
dispoſicōnis. Septima cōtinuacōnis. Octaua aleuiacōnis. Nona
glorificacōnis. Prima vtilitas que prouenit ex bono facto in
peccato mortali dicitur delectacōnis. Valet namq; tale bonum
ad delectacōnem et iocunditatem mentis. Hinc Ari. ait in. iiij.
ethi. Nullus est qui non gaudeat bonis operacionibo. Et in. ij.
rethi. Benefacere et bene pati delectabilissimū est secundū na
turam. Et. ix. ethi. Bona operacio studiosa delectabilis est sēm
se ipsam. Et tulius in li. de senectute. Conscīēcia bene acte vite
multorumq; benefactorū recordacō iocundissima est. Secūda
vtilitas prouemiens ex bono q; fit in peccato mortali dicitur sa-
tisfactio. Per illud quidem satisfit preceptis dei et ecclesie et
inobediencie peccatum vitatur. Nam si quis in peccato mortali
existens tenetur officiū diuinum dīe si illud omittit mortalit
peccat si vero illud persoluit satisfacit precepto. Sicut eciam si
laicus obligatur diebo festiuus audire missam licet in peccato
sit si illam ex contemptu omittat aliud peccatum mōtale meut
rit. Si vero audiat preceptum impleuit et sic de reliquis est di
cendum. Tercia vtilitas dicitur diminucō. Valet bonū in pec-
cato mortali factum ad diminucionē temporalis pene. Merent⁹
siquidē; peccatores quandoq; non solum puniri eternaliter sed

Q; lex illa pro illo tẽpore bona erat et optima licet ipfecta fit re ſpectu tẽporis euangelij et legis gr̃e. Q; autẽ fuerit a bono deo probatur triplicit̃er. Primo ex moyſi ſanctitate Secundo ex cri ſti auctoritate. Tercio ex legis bonitate. Primo probatur ex moyſi ſanctitate. Ipſe equidem legiſlator ſanctiſſimus ⁊ amicꝰ dei fuit amator veritatis et iuſticie ſanctior. Nũma põpilio qui ſecundum plitorum. vi. ethimol'. leges dedit romanis et Foro neo qui grecis et Mercurio thermegiſto qui egipcijs et ipſo Ligurgo qui leges tulit lacedemonijs de quibꝰ oĩibus eſt. c. Moyſes. di. viij. decretorum. De ſanctitate vero moyſi loquitur ſapiens ecc̃. xlv. cum de eo dicit. Dilectus deo et hominibꝰ cuiꝰ memoria in benedictione eſt. Similem illum fecit in gloria ſanc torum et magnificauit eum in timore inimicorũ et i verbis ſuis mõſtra placauit. Glorificauit eum in conſpectu regum et vnxit illum coram populo ſuo et oſtendit illi gloriam ſuam. In fide ⁊ lemitate ipſius ſanctum fecit illum et elegit eum ex oĩi carne. Audiuit. n. vocem ipſius et induxit illũ in nube. Et dedit illi cor ad precepta et lege vite et diſcipline Et numeri. xij. c. de eo dr Erat moyſes vir mitiſſimus ſuper oĩes homines qui morabantur in terra. Et exo. xxxiiij. recitatur hiſtoria qualiter moyſes ieiunando xl. dies et. xl. noctes legem accepit a domino. Et actum. vij. Stephanus leuita accuſantibꝰ eum quaſi male ſenſiſſet de lege et de moyſe reſpondebat. d. Moyſes fuit grãtus deo et eruditus in omni ſapiencia egipciorum potens i verbo et i ope/ribus ſuis. Et j. Hic eſt moyſes de quo dixit deus filijs iſrahel. Prophetam vobis ſuſcitabit de fratribꝰ veſtris tanquã meipſũ audietis. Et j. Accepiſtis legem in diſpoſicione angelorum. Et gal'. iij. apoſtolus inquit Lex data eſt per angelos in manu mediatoris. Secundo probatur q; lex moyſi a bono deo fuerit data ex criſti auctoritate. Nam mathꝫ. v. dixit. Non veni ſoluere legem ſed adimplere. Si igitur fuiſſet lex a principe tenebrarum non impleuiſſet eam. Et luc̃. ij. dicitur. Poſtquam impleti ſunt dies purgacõnis marie ſecundum legem moyſi tulerunt illum in hieruſalẽ vt ſiſterent eum domino ſicut ſcriptũ eſt in lege domini. Et luc̃. xvi. Habent moyſen ⁊ prophetas audiant illos Et luc̃. vltimo. c. Neceſſe eſt impleri omnia que ſcripta ſunt in lege moyſi et prophetis et pſalmis de me. Et apoſtoli ſcientes voluntatẽ criſti de lege moyſi eis predicata illã cõmendarunt Vñ paulus ad ro. vij. ait. Lex quidem ſancta et mandatum ſanctuz eſt. Et. i. tim̃. i. Scimus autem qua bona eſt lex ſi quis ea iuſte

vtatur. Tercō ꝓbatur ꝙ lex fuerit bona ex legis bonitate quia lex illa homines ordinabat ad bonū illud precipiendo et maluz prohibendo. Non enī dyabolus legem tulisset per quā homines fierent boni et dyabolꝰ ipse esset confundendꝰ Secundum dubium declarandū erat. Vtrum lex moysi sit a nobis conuenient' obseruata. Et videtur ꝙ non quia nos illius legis sumꝰ manifestissimi violatores. Nam in lege illa multa dantur precepta que non obseruantur a nobis vtputa preceptū d' sanctificacōe sabbati exo. xx. De celebracōne senophegie pasce pentecostes ⁊ de esu agni pascalis. de lapidacōne filij inobedientis mulieris adultere et violantis sabbatum ac de alijs omnibꝫ de quibꝫ habetur in li. leuit. numeroꝝ et exodi in pluribꝫ capitulis. Si lex illa bona erat et cristus illam impleuit ea faciens que et iudei faciunt perseueranter quō possunt ea cristiani dimittere absqꝫ peccato? Ad hanc difficultatē ego respondeo secundū Alex. de ales ī. iij. volumine sūme. et Tho. i. ij. q. lxxxxviij. Q̄ ī lege moysi tria erant genera preceptoꝝ Judicialiū Cerimonialiū Moralium. Primo in lege illa erant precepta iudicialia quibꝫ plectebantur delinquentes et puniebantur rei. Sed seueritas taliuz preceptoꝝ finem habuit in aduentu ihesu cristi redemptoris per quem facta est pax inter deum et homines peccatores. Ex hoc inquit Jheronimꝰ ad Damasū papam de filio prodigo Lex quippe iusticie tenax clemenciā non habebat sed quicunqꝫ adulter fraudator homicida et ut breuiter dicam mortali crimine detinebatur nulla venia penitencie laxabatur a crimine oculuz pro oculo dentē pro dente animaz pro anima iubebat' exoluere Sed misit deus filiū suum natū ex muliere factum sub lege q̄ austeritatem legis euangelij gracia temperauit. Vnde apostolus ecclesiis scribens. Gracia inquit vobis ⁊ pax a deo pr̄e ⁊ dominꝰ ihesu cristo gracia que non ex merito retributa est sed ex donante concessa. Pax vero qua deo reconciliati sumꝰ habentes propiciatorem dominū nostrū ihesū cristū et ipse est ꝓpiciacio pro peccatis nostris. hec ille Ideo dicendū ꝙ per cristū dominū liberati sumꝰ ab onere iudicialiū preceptorum et a timore penarum legis que non obligabat quantū ad hoc nisi vsqueq° cristus venisset qui adultere dixit Johannis. viij. c. Nec ego te condemnabo Vade et amplius noli peccare. Secundo ī lege erāt precepta cerimonialia de quibꝫ scribitur exo. xviij. c. Esto populo in his que ad deum sunt ostendesqꝫ ei cerimonias et ritum colendi. hꝰ precepta continebant omnia ad dei cultū ꝑtinencia

dominice resurrectionis die ad ripam iordanis sanctissimum sacramentum dominici ferret ibique illam expectaret Distabat locus ille a iordanis flumine p dietas ·xxx· Recessit Zosimas fecitq; que· Maria humiliter petierat· et ipsa die pasce stans in ripa iordanis vidit eam venientem et facto crucis signo super aquā siccis pedibus ambulantem· Et cum peruenisset ad eum reuerentissime cōmunione susceptā per eandem viam rediit ad locum vnde recesserat· Eadem enim die per angelos deportata fuit p omne spacium illud quo distabat locus ad quem rediit a iordane ·Sequenti vero anno ad locum illuz Zosimas peruenit vidit q; in terram Mariam iacentē corpusq; eius examine ad caput vero scripturaz quādā dicentem Sepeli Zosima marie corpusculum que die pasce qua a te sacramentū venerabile suscepit migrauit ad dominum ·Intellexitq; q; non nisi angeli portauerāt eam quando per ·xxx· dietas vna die iter p fecit· Et cū ō sepultura eius sollicitus Zosimas cogitaret nec haberet moduz effodiendi terram vidit leonem verocissimum ad se gradiētez qui fortiter cepit fodere sepulturaq; locum conuenientissime p̄parauit· In qua recondito corpore sancte leo viam suam tenuit et Zosimas ad suam cellam rediit in dominico consolatus· O admirabilis bonitas patris nostri dei que non respicit peccata hominum redeunt ad penitenciā· Non negligit eciam peccatores ad penitenciam illustrari si et ipsi bonis operibo se adiuuare voluerint· Septima vtilitas dicitur cōtinuacio· Valet bonū in peccato mortali factum ad continuandū et perseuerandū in bona vita· Facilius enim potest pseuerare in bono qui benefacere consueuit quam qui benefacere nūquā didicit sicut diffusius dixi in tractatu de virtutibo sermone· i· c· ij· Hinc sapiēs· ecc· xij· c· ait· Non est ei bene qui assiduꝰ est in malo· Octaua vtilitas dicit alleuiacio· Posito· n· q; quis in peccato mortali faciens bonum propter suam ipenitenciam esset damnatus virtute illius boni penam forciꝰ substineret leuioraq; ei fieret· Vnde Augꝰ· i enchi ait· Tale bonum facit ut tolerabilior fiat damnacio· Nona vtilitas dicitur glorificacio· Nam si peccator per penitenciā moriatur in statu salutis et p illam obtineat vnum tantum gradū beatitudinis in eo gradu erit cum āpliori gaudio accidentali propter bonum quod in peccato mortali fecit quam si illud omisisset Animētur ergo omnes et iusti et peccatores ad opa bona ꝑpt̄ que pijssimus deus prouocatur et ipse eciam peccatores equanimiter ferre eisq; sua bñficia innumera ipertiri largiēs hic gr̄az

et in futuro gloriam in qua viuit et regnat per infinita seculo
rum secula Amen.

Feria tercia post dominicā in septuagesima de his que moue
re hn̄t penitentes ad obediendū deo et qualit' om̄s hoīes stu/
dere debent ad seruandū precepta altissimi.

Sermo .iij.

Multi sunt vocati pauci vero electi Iterum vbi sup̄. Data
est ab omnipotenti d̄o suo digito conscripta lex manda
torum ad que obseruanda om̄es homines conuocauit.
Sed paucissimi reperiuntur qui vt decet tā excelso et gloriosissi
mo domino obedire velint nec recte excusare se possunt diuino
rum preceptorum transgressores quos om̄es voces scripturarū
excitant et inuitant ad obedienciā dei. Et quia vt premissū est
in sermone precedenti merces eterne vite non datur nisi seruan
tibꝰ dei mandata. Idcirco in hoc sermone de his que merito in
ducunt nos ad ferendū iugum obediēcie diuine ero dicturus ut
sic hij qui ad penitenciā redire disponunt magis animentur ad
exequenda opera bona et esse valeant de numero illorum pauco
rum qui electi erunt. Notabimus ergo tria esse illa que nos ad
dei obedienciam precipue ⁊ principaliter debent animare.

Primū ē legis excellencia
Secundū dei reuerencia
Terciū obediēcie efficacia

De excellencia mosayce legis
et q̄re nō seruat' a nobis nisi
quo ad precepta moralia.

Capitulum .i.

Primum quod nos animare et inducere debet ad obedi/
enciā dei dicitur legis excellencia. Mandatur quidē no
bis et iniungitur seruare legem excellentissimā continē
tem precepta virtutū vt dicit Alex. de ales in .iij. volumine sū=
me Sed pro clariori intelligencia huius partis tria erunt dubia
declaranda. Primū vtrum lex diuinorum preceptorū sit a bono
deo data. Secundum vtrū lex moysi sit a nob̄ cōuenīēter obser
uata. Tercium vtrum in preceptis decalogi sit regula salutis
sufficienter assignata. Primū dubium declarandū vtrum lex
diuinorum preceptorum sit a bono deo data quia lex illa est ea
quam moyses dux populi hebreorum tulit et promulgauit.
Et statī offerūt se heretici asserentes illā legē esse nō a deo pn̄ Ba
cipe tenebrarū Et āguebāt scd̄m q̄ Aug. dicit ī li. cōt̄ adūsariū
legis et ꝓphārum dicētes. Dei perfecta sūt opera. Sed lex moy
si erat īperfecta Hebre. vij. Nichil ad perfectum adduxit lex Er
go non erat opus dei Sed sanctus Tho. i. ij. q. lxxxxviij. rn̄dit.

de q̄bꝫ in tractatu de legibꝫ deo dante tractabo distincte Ideo
nunc sufficit declarare quare illa obseruare pretermittimus.
Et dico quia id facimꝰ racōnabiliter et absq̄ peccato quoniā
omnes cerimonie veteris legis vmbra erant et figura eorum
que per cristū erant gerenda. Ideo aduenīēte veritate cessat
figura. Vnde et apostolꝰ ad hebre. x. dicebat. Vmbrā habens
lex futurorū bonoꝝ non ipsam imaginē rerum vmbra siquidē
minus est quā imago tanquam imago pertineat ad nouā le=
gem vmbra ad veterē. Et iterum col. ij. Nemo vos iudicet in
cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sab/
batoꝝ que sunt vmbra futuroꝝ. Et Augꝰ. i. vij. libro de ci.
dei. c. xxxij. de hac re sic pulchre loquitur. Omnes. n. non solū
ꝓphīe que in verbis sunt nec tantū precepta vite que mores
hominū pietatemq̄ conformant atq̄ illis lr̄is continentur. ve
rum eciam sacra sacerdocia tabernaculū siue templū cerimo=
nie et dies festi et omnia alia que ad eā religionez pertinent q̄
deo debetur et grece proprie latria dicitur ea significar̄t ⁊ ꝓ
nunciarunt que ꝓpter eternā vitam fideliū īpleta in cristo cre
dimus īpleri cernimus et implenda confidimꝰ. hec ille. Sed cō
tra arguere possumus. Quia cerimonie veteris legis non ces
sauerunt in cristi aduētu Primo quia Baruch. iiij. dicitur Hic
est liber mandatorum dei et lex que est meternū. Sed ad legez
pertinebant cerimonie. ergo durature erant meternū Secundo
dicitur quia oblacō leprosi mundati ad legis cerimonias per/
tinet. Sed eciam in euangelio precipitur leproso mundato ut
huiusmodi oblacōes offerat. ergo cerimonie legis veteris nō
cessauerūt cristo veniēte. Tercō obicitur ex eo q̄ circumcisio
erat instituta in signum fidei abrae obseruacō autem sabbati
ad recolendum beneficium creacionis et alie sollemnitates le/
gis ad recolendum alia dei beneficia. Sed fides habrae ē semp
īmitanda eciam a nobis et beneficium creacionis et alia dei be
neficia semper sunt recolenda. ergo ad minnus circumcisio et
sollemnitates legis cessare non debuerunt. Responsio ad hec
omnia secundum Tho. i. ij. q. ciij. Ad primum Q̄ lex vetus dici
tur esse meternum secundum moralia quidez simpliciter ⁊ ab
solute. secundum cerimonialia vero quantum ad veritatem per
ea figuratam Ad secundū dicendum. Q̄ misterium redempcō
nis humani generis cōpletum fuit in passione cristi Vnde tūc
dominus dixit. Consumatū est io. xix. Ideo tunc totaliter debu
ere cessare legalia iam veritate eorū consumata in cuiꝰ signū

in passione cristi velum templi cissum est math·xxvij·Et ideo
ante passionē cristro predicante et miracula faciente currebat
lex et euangelium·quia iam misteriū cristi erat inchoatū sed
nondum consumatum·Et propter hoc mādauit dominus āte
passionē suaz leproso vt legales cerimonias obseruaret Post
passionom vero cristi vsqz ad tempus euangelij diuulgati le
galia cum euangelio currebant non de necessitate sed ex qua
dam congruitate ne scandalizarentur iudei·Ideo paul⁹ circū
cidit thimotheum qui ex matre iudea erat·Titum vero quia
simpliciter erat gentilis circūcidere noluit ut in circumcisiōe
thimothei ostenderet sacramēta legalia non debere damnari·
et in hoc ꝙ titū circumcidere noluit ostenderet ea non esse ne/
cessaria·Post diuulgatum autem euangeliū sunt omnia pro/
hibita et mortifera Concordat his Alex·in·iiij·volumine sūme
et Ri·in·iiij·di·i·Ad tercium obiectū sic respondit Tho·Q fi/
des habrae fuit comendata in hoc ꝙ credidit diuine promissi
oni de futuro semine in quo benedicerētur omnes gentes·Et
ideo quādiu hoc erat futurum oportebat protestari fidem ha-
brae in circumcisione Sed postqnā iam hoc est perfectum opor
tet alio signo declarari·s·baptismo qui in hoc circūcisioni suc
cedit secundum illud apostoli cl'·ij·c·Circumcisi estis circum/
cisione non manifesta·Sed in circumcisione cristi consepulti ei
in baptismo in quo et resurrexistis per fidem operacōnis dei·h
i lle·De sabbato autem quod significabat primā creacōnez di
cimus quia mutatū est in diem dominicū in quo cōmemoratur
noua creatura inchoata in resurrectione cristi·Similiter alijs
sollemnitatibꝫ veteris legis noue sollemnitates succedunt qr
beneficia illi populo exhibita significant beneficia nobis ꝑ cri/
stum concessa·Vnde festo pasce succedit festum passionis cri
sti et resurrectionis·Festo pente·in quo data fuit vetus lex
succedit festum pente·in quo data fuit lex spiritus vite Festo
neomenie succedit festum beate virginis in qua primo appa/
ruit illuminacō solis·i·cristi per copiam gracie·Festo tubaꝝ
succedūt festa apostolorum·Festo expiacōnis succedūt festa
martirorum et confessorum·Festo tabernaculoꝝ succedit fe/
stum consecracionis ecclesie·Tercō in lege moysi erant p̄cep/
ta moralia de quibꝫ dicitur ecc̄·xvij·Addidit illis disciplinaz
et legē vite hereditauit illis·Vbi glo·ait·Disciplina ē erudicō
moruz·Talia ergo precepta moralia a nobis obseruari debēt
que exo·ij·c·cōmemorantur·Et hec duratura erunt vsqz ad

Quare Paulꝰ vnū disciplinā circūcidit aliud vero non?

cõpletum numerum electorum. Tercium dubium declaran/
dum erat. Vtrum in preceptis decalogi sit regula salutis suffi
cienter assignata. Nam ex. x. c. exodi colliguntur tantum decẽ
mandata videlicet Primũ non habebis deos alienos. Secundũ
non assumes nomẽ dei tui in vanum. Terciũ memẽto vt diẽ
sabbati sanctifices. Quartum honora patrem tuum et matrez
tuam vt sis longeuus super terram. Quintum non occides Sex
tum non mechaberis. Septimũ non furtum facies. Octauũ non
loquaris contra proximum tuum falsũ testimonĩ. Nonum nõ
concupisces domum proximi tui. Decimũ non desiderabis vxo/
rem eius. In quibus preceptis plene continentur omnia per
que possit homo eternam salutem accipere. Quoniam ut iñqt
Boñ. in. iij. di. xxxvij. Omnis lex mandat iusticiam que cõmuni
ter dicta nil aliud est nisi ut homo ad deum sit et ad proximũ
ordinatus. Vnde luc. x. et matthi. xxij. cristus dixit. Diliges do
minũ deum tuum et proximũ tuum sicut teipsũ. In his duobus
preceptis tota lex pendet et ꝓphe. Ex hoc moysi date fuerunt
due tabule lapidee in quarum prima continentur mandata ad
deum nos ordinancia. in secunda mandata nos ad proximũ or/
dinancia. Sufficiencia vero mandatorũ prime tabule sumi po
test tripliciter. Ex parte obiecti. Ex parte subiecti. Ex ptẽ ac/
tus medij. Primo sumitur ex parte obiecti sic. Nam cum ĩ deo
sint tres persone et tria appropriata et triplex genus cause se
cundum qꝫ cõpatur ad creaturam triplex est preceptuz secũ
dum qꝫ creatura racionalis ordinari habet ad deum. Nam secũ
dum racionem maiestatis que appropriatur patri et conuenit
deo secundum qꝫ est causa efficiens creature ordinatur ꝑ illud
preceptum Non habebis deos alienos Secundum racõnem ve
ritatis que appropriatur filio ⁊ conuenit deo secundum qꝫ est
causa formalis ⁊ exemplaris creature ordinatur per illud Nõ
assumes nomen dei tui in vanum Secundum racõnem bonitatis
que appropriatur spiritui sancto et conuenit deo secundũ qꝫ ẽ
causa finalis ordinatur homo per illud preceptum Memento
vt diem sabbati sanctifices. Ita ut per hec tria subiaceat sum
me maiestati. credat summe veritati. et adhereat summe bonĩ
tati Secundo sumitur sufficiencia ex parte subiecti ordinabilis
quod ẽ anima racionalis in qua ẽ triplex vis motiua secundũ
quam habet in deum ordinari vt patet Racõnalis. concupisci
bilis. et irascibil' Mandatũ de ad racõe respicit ipsã irascibilẽ.
mandatum vero secundum ipsam racõnalẽ. ⁊ mandatũ terciũ

de sanctificacōne sabbati respicit ipsam concupiscibilē Tercō
sumitur sufficiencia ex parte actus medij · T triplex · n · est ac
tus secundum quem habet homo in deū ordinari videlicet C or
dis oris et operis · Penes actum operis attenditur primū man
datum de adoracōne · Penes actum oris attenditur secundum
mandatum quo prohibetur falsa inuocacio nominis diuini Se
cundum actum cordis attenditur tercium mandatū in quo p̄/
cipitur sanctificacō mentis · Et sic mandata ad deum nos diri/
gencia sufficientissime tradita esse constat Sufficiencia autē
mandatorum secunde tabule haberi potest ex parte actus me
dij · Nam ad proximum ordinari habemus secundū beneficien/
ciam et secundum innocenciā · i · ut ei benefaciamus et illi non
noceam⁹ que sunt duo precepta iuris nature de quibꝫ dicitur
di · i · decretorum · c · i · Jus naturale est quod in lege et in euan=
gelio continetur quo quisqꝫ iubetur alij facere que sibi vult fi
eri et prohibetur alij inferre quod sibi non vult fieri Vnde cri
stus in euāgelio · Omnia quecūqꝫ vultis vt faciāt vobis hoīes
et vos facite illis · Hec est enim lex et ꝓphe · Secundum benefi
cienciā igitur ordinatur homo ad proximū per illud preceptū
Honora patrem tuum et matrem tuā · Secundum innocenciā
vero necesse est triplicem ordinem obseruare · s · operis oris et
cordis · i · ut proximo non noceam⁹ non opere nō ore non corde
Nocere autem quis potest proximo suo tripliciter ope · Aut ī
persona propria et hoc prohibetur per illud preceptū · Nō oc
cides · Aut in persona coniuncta · et pro hoc est illud preceptū
Non mechaberis · Aut in passione terrena · ⁊ pro hoc est aliud
preceptum · Non furtum facies · Secundo potest proximo no/
cumentū inferri ore · et ad id reprimendum datur illud p̄cep=
tum · Non loquaris contra proximū ⁊c̄ · Tercō secundum actū
cordis proxim⁹ ledi potest · Aut concupiscendo eius vxorem ·
et sic est illud preceptum · Non concupisces vxorem eius Aut
inordināte desiderādo eius bona tēporalia · et d̄ hꝰ datur vltimū
preceptum · Non concupisces rem proximi tui Et sic patet suf
ficiencia mandatorum Sed statim est qui obiciat et dicat Q̄
cum septem sint capitalia peccata et non nisi de duobꝫ fiat ꝓ
hibicio · s · luxuria et auaricia nichilqꝫ dicatur de superbia d̄ ac
cidia de gula de inuidia et de iracundia · Aut ergo ista non sūt
peccata aut regula preceptorum deficiet quia illa non prohi/
bet · Respondet dominus Boñ · Q̄ omnia hec p̄cepta ꝓhibēt⁹
in preceptis decalogi implicite · Nam superbia prohibetur in

adoracione dei · Inuidia et ira in fuga homicidij · Accidia in sanctificacõne sabbati· et gula in detestacione luxurie · Luxu / ria autẽ et auaricia prohibentur explicite propter maiorẽ pro mitatẽ quã ad illam omnes vniuersaliter habent · Et propter dicta asserit Boñ·q̃ in oĩibꝫ preceptis quando deus explici / te aliquid prohibet implicite precipit eius contrariũ et quan/ do aliquid explicite precipit implicite prohibet eius contrari um · Est igitꝫ preceptorũ decalogi regula cõpendiosa breuis et suauissima continensq̃ oĩa ad salutem spectancia· Ab eiꝰ obligacione nullus excipitur·sed omnes illaꝫ seruare tenentur Verũtamen dolendũ puto ꝺ cristianoꝝ ignauia ignorancíaq̃ multorum qui non precepta dei trãsgrediuntur verum eciam illa scire non curant · Hi sunt qui si interrogentur que et quot sunt legis precepta respondere nimime scient·O vere detesta bilis cecitas O reprehensibile malum·O damnabilis demq̃ ne gligencia·Verificatur certe in talibꝫ illud ·Osee·iiij·ꝺ· Audí / te verbum domini filij israhel quia iudiciũ domini cum habita toribꝫ terre· Non est veritas non est misericordia et nõ est sci encia dei in terra·Maledictũ enim et mendaciũ homicidium et furtũ et adulteriũ inundauerunt · Sanguis sanguiñ tetigit · propter hꝰ lugebit terra ⁊ infirmabitur omnis qui habitat in ea·hec ille· Que·n·confusio que verecũdia inesse debet igno / rantibꝫ salutis sue regulã cum sciant tot cantilenas vanas tot inutilia et curiosa et illud quod dei seruiciũ respicit dei honorẽ deiq̃ obediencíã addiscere nolunt ·

Q̃ omnes debent prompto animó seruare precepta dei ob reuerenciam diuine maiestatis·et quare deus hominem ob/ ligauit ad illa·

Capitulum ·ij·

Secundũ quod nos aĩat et inducit ad obediencíã dei ꝺi dei reuerencia·Dictat equidẽ ipsa natura reuerenciã ex hibendam fore sũmo impatori celi terre angelorum et hominum ommũq̃ creaturarum· Hoc autem maxime fit cum eius mandata seruantur ad q̃e ipse homines ligauit raciona biliter maxime propter tria·Primo propter auxiliacionẽ ·Se/ cundo ꝓpter iustificacionẽ·Tercõ ꝓpter humiliacionẽ Primo deꝰ racionabiliter obligauit hoies ad obseruãciam mãdatoꝝ ꝓpt auxiliacionẽ·ut sic auxiliũ hret liberũ ãbitriũ qõ poterat a bono deficere ⁊ in malũ declinare· Quomã ut inquit Jheroꝰ·

ad demet' · v · Utrumq; nos posse voluit optim⁹ creator ꝫ fa-
cere tantū quod impauit · Et si obiceret⁹ · q̄ obligacō repug
nat libertati · Et ut Aug⁹ · dicit supra gen̄ · ad lr̄am · Meliores
iudicauit homines qui ei liberaliter deseruirent · Si ergo a prin
cipio deus reliquit hominē in manu consilij sui dando ei liberta
tem arbitrij videtur q̄ nullo modo debuerit addere obligacio
nē precepti · Responderi potest secundū Bon̄ · Q̄ obligacō ad
bonū non repugnat libertati simpliciter sed repugnat liberta/
ti peccandi · Quanto autē quis magis inheret virtutibꝫ et eui/
tat peccata tanto liberior esse censetur · Qd̄ plene ostendi ī ser
mone · i · de virtutibꝫ · Et hoc expresse asseruit · Tulius in pado
xis · Dictuꝫ inquit est ab eruditissimis neminē nisi sapientē libe
rū esse · Nam cum seruitus sit obediencia fracti animi atq; ab/
iecti et arbitrio suo carentis q̄s neget om̄s leues oēs cupidos
om̄es deniq; improbos esse seruos · hec ille · Secundo de⁹ ra/
cōnabiliter obligauit homines ad obseruanciā preceptorum
propter iustificacionē · Decens nāq; est iustuꝫ iudicē secundū
merita retribuere · Sed meritū et demeritū non habet locum
vbi nulla cadit obligacō legis · Quare conueniens fuit ut de⁹
hominē cui contulerat liberū arbitrium secundū iusticiā remu
neraret · Q̄ si obiceretur q̄ maioris liberalitatis est dare aliq̄d
sine merito quā cum merito et deus est liberalissim⁹ ergo vide
tur q̄ debuit homini dare beatitudinē sine merito et per con/
sequens sine mandatorum obligacione Dici potest q̄ licet hoc
verꝫ sit ex parte dei dantis beatitudinē sine merito non tamen
est tante glorie et excellencie ex parte suscipientis · Et quoniā
dominus in conferendo premiū non tantum attendit sue libera
litatis manifestacionē ymo eciā et glorie nostre promocionez
Hinc est q̄ maluit nobis dare eternā beatitudinez per imple/
cionē mandatoꝝ et meritū obediencie quā nullo merito pre/
cedente · Neq; propterea merita nostra derogant diuine libera
litati quia deus remunerat vltra condignū · Ob quod Ihero⁹ ·
in q̄stionibꝫ ad helbidiā exclamat · d · O quanta beatitudo pro
puis magna recipere eterna ꝓ p̄uibꝫ ꝓ morituris sp̄ viuēcia
et hr̄e deū debitorem · Et idem ad celanciam inquit · Quid tam
ingratum quid tam superbum videri potest quaꝫ aduersus ei⁹
viuere voluntatē qui ideo aliquid impat ut causas habeat re
munerandi ! Neq; enī obsequij nostri deus indiget sed nos illi/
us indigem⁹ īperio · h̄ ille Tercō racionabilit' de⁹ obligauit
hoīes ad obs̄uāda mādata ꝓpt' hūiliacōz Decēs nāq; eāt ut hō

deum cognosceret superiorē et commū suū se autem seruum et inferiorez · Et si ad eius famulatum cuncta mouentur eiqꝫ obediunt vt insensibilia elementa terra aqua aer ignis planetē herbe arbores et pecora campi fontes flumina maria volucres celi pisces maris sol luna stelle et celestia corpora quāto magis homo sui creatoris imperio parere debet · Sed heu heu quia in ordine creaturarum nulla est tā pertinax tā presumptuosa tāqꝫ temeraria ad contemnendū deū quā ingratissimus homo · Quia ut ait Augꝰ · ad heremitas · Ad nutum dei sol sua via non deuiat non luna non stelle · Cāpi decorantur floribus frondibꝫ crispatur silua in nemore cythorizat auicula · Insensibilia et irracionabilia obediunt deo · solus homo dei voluntati resistit · hec ille · Expergiscimini itaqꝫ o peccatores · ⁊ audite loquentē deū · Deutro · iiij · c · dicentēqꝫ · Custodite mandata mea que ego precipio vobis · Et ō hoc cristus deꝰ noster Joh̄ · xiiij dicebat · Si diligitis me mandata mea seruate ·

Qꝫ deo est obediendum quia per obedienciam assequitur hō bona temporalia spiritualia et eterna ·

Capitulum ·iij·

Grecium quod nos inducere debet ad obediēdū deo est obediencie efficacia · Est quidem obediencia efficacissima ad impetrandū maxime tria bona · Primū temporale · Secundū spirituale · Terciū eternale · Primo obediencia ē efficax ad impetrandū bonū temporale · s · prosperitatē et rez temporaliū habundanciā · Quod īmortalis deus Leui · xxv · sic declarauit dicens · Si in preceptis meis ambulaueritis et mandata mea custodieritis ⁊ feceritis ea dabo vobis pluuias temporibꝫ suis · Terra gignet germen suū et pomis arbores repleburtur · Apprehendet messū tritura vindemiā et vindemia occupabit semētē et comedetis panē vestrū i saturitate et absqꝫ pauore habitabitis in terra vestra · Dabo pacē in finibꝫ vestris dormietis et non erit qui exterreat · Auferam malas bestias et gladius non transibit terminos vestros · Persequemini inimicos vestros et corruent corā vobis · Persequentur quinqꝫ de vestris centū alienos et centum ex vobis decem millia · Cadēt inimici vestri in conspectu vestro gladio · Respiciam vos et crescere faciam et multiplicabimini · Et firmabo pactum meum vobiscum · Comedetis vetustissima veterum et vetera

nouis superuenientibꝫ proicietis. Ponam tabernaculum meū
in medio vestri et non abiciet vos anima mea. Ambulabo in/
ter vos et ero vester deꝰ vosqꝫ eritis populꝰ meus. hec ibi He
sunt promissiones quas audiuimus a deo factas in quibꝫ tem/
poralia bona offeruntur possidenda obseruantibꝫ dei manda/
ta. Sed econtra inobedientibꝫ in dicto. c. sic deus omnipotens cō
minatur. d. Si spreueritis leges meas et iudicia mea contēp/
seritis vt non faciatis ea que a me constituta sunt et ad irritū
perducatis pactum meū ego hoc quoqꝫ faciaꝫ vobis. Visitabo
vos velocit' egestate et ardore qui ꝯficiat oculos vr̄os ⁊ cōsu
mat aīas vestras Frustra seretis sementē que ab hostibꝫ deuo=
rabitur. Ponā faciem meā contra vos et corruetis coram ho=
stibꝫ vestris et subiciemini his qui oderunt vos fugietisqꝫ ne/
mine persequente. Sin autē nec sic obedieritis michi addaꝫ ad
correpciones vestras septuplum propter peccata vestra et
conteram superbiā duricie vestre daboqꝫ vobis celū desuper
sicut ferrū et terram eneā. Consumet' incassū labor vester. Nō
proferet terra germen suū nec ābores poma prebebunt. Si am
bulaueritis ex aduerso michi nec volueritis audire me addaꝫ
ad plagas vestras vsqꝫ in septuplum propter peccata vestra
Immittā in vobis bestias agri que consumant vos ⁊ pecora vo
stra et ad paucitatez cuncta redigant deserteqꝫ fiant vie ve/
stre. Qꝫ si nec sic volueritis recipere disciplinā sed ābulaueritis
ex aduerso michi ego quoqꝫ contra vos incedaꝫ et percuciam
vos sepcies propter peccata vestra inducamqꝫ super vos gla
diū vltorem federis mei. Cunqꝫ confugeritis in vrbes mittam
pestilenciā in medio vestri ⁊c̄. ibi. Secundo obediencia est
efficax ad impetrandū bonū spirituale dei. s. graciaꝫ amiciciam
et beniuolenciā. Hec fuit illa decora virtus propter quā abra
hā meruit audire angelū sibi. d. Per memetipsū iuraui dicit
dominus quia fecisti rem hanc et non pepercisti filio tuo vni/
genito propter me benedicā tibi et multiplicabo semen tuum
sic̄ stellas celi et velut arenā q̄ ē i littore maris. Possidebit se
men tuum portas inimicorum suorū ⁊ benedicentur in semine
tuo omnes gentes terre quia obedisti voci mee. Grande admi
randumqꝫ obsequium deo prestitit abraham vt ei obediret ꝫ
maiora consecutus est diuine liberalitatis beneficia. Tempta/
uit siquidem deus illum sicut scribitur genesis vicesimo se/
cundo. idest experienciā fecit secundū Nicolaum de lira. non
propter se sed propter aliorum exemplum vt filium suum

dilectum et vnigenitum imolaret in monte. Quod vtiqꝫ gra/
uissimū erat impiū. Primo quia iniungebatur ei ut re sibi ca
rissima se priuaret. Secundo ꝙ filium suū occidi et mori vio/
lenta morte pateretur. Tercio ꝙ ad hoc exequendū et cōmit
tendum suis propriis manibꝫ astringebatur. Quarto quia
filius ille vnigenitus erat neqꝫ aliū ex libera vxore filium ha/
bebat. Quinto quia miraculose illum genuerat senex iam cen
tum annoꝝ cū vxore vetula et sterili. Sexto quia magna ꝓ
missio facta erat abrahe de ipso. Septimo quia ipse isaac sola/
ciū erat matri sue et baculus senectutis patris. Octauo quia
debebat eum non solū occidere sed eciam in igne vrere. No/
no quia noluit deus eū statim audito precepto illud perficere
sed triduo perseuerare quousqꝫ venirent ad montez ad quem
potuissent cicius ꝓperare. Sed ideo deo volente vsqꝫ in terciū
diem ibidem non peruenerunt ut sic magis lucesceret firmi-
tas volūtatis abrahe secundū Nicolaū d' lira. Vnde et glo. gen̄
xxij. ait. Non est iussus abrahā statim occidere filiū sed per tri
duū ducere ad imolacionis locum ut longitudine tēporis tēp
tacio augeretur et crescentibꝫ curis presencia viscera crucia/
rentur. Accepto itaqꝫ precepto tā difficili abrahā non se ex/
cusauit nec precepti causam interrogauit neqꝫ in eius exce/
cucione filij blandientis dulci presencia mutatus est a propo/
sito. Ibant simul erantqꝫ cū eis duo famuli domus qui ligna i
ciderant pro holocausto. et die tercio remanentibꝫ illis cū asi/
no tulit abrahā ligna et imposuit super isaac filium suum qui
secundū iosephū agebat tunc annū. xxv. ipse vero abraham
portabat in manibus suis ignē et gladium. O quā reuerenter
cum pergerent duo simul dicebat isaac patri suo Ecce ignis
et ligna vbi est victima holocasti! O quā ādenter respondebat
ei pater seipsū superans seipsū vincens. Dominus prouidebit
sibi victimā holocausti fili mi. Voluntate sensualitatis forte se
cum tacite colloquente atqꝫ dicente. Tu es victima quē ego
propriis manibꝫ interficiā quem aduraz super altare vt satis
faciā deo nostro. O quale spectaculū. O quale virtutis exēpluz
mente inspicere illos. postquam venerunt in montem postquā
ibi construxerunt altare postquam deniqꝫ super illud ligna
cōposuere Inquit. n. Josephus in. i. antiquitatum li. Q abra/
ham antequam filium ligasset aduocauit illum ad se dixitqꝫ
illi. O puer quem innumeris votis optaui a deo m̄ ꝯferri ⁊ dū
pueīsses ad vitā nichil ē qd̄ pro alimēto tuo nō feci. Neqꝫ me

feliciorem magis arbitrabar quā cū te ad hāc viderē etatez
successorē mei pricipat⁹ relinquē Cōgaudebā qr dei volūtate
tu⁹ pater sū factus denuo secundū eius placitū te reponam.
Hanc fortiter porta dicacionē. Deo namqz te cedo qui michi p
omnia placitus fuit et suffragator. Natus ergo morere non
cōmuni modo hac vita egrediens sed a patre proprio oblat⁹
cunctorū ob legitimū sacrificium. Reor. n. quia te dignū iudi-
cauerit non egritudine nec bello nec qualibet alia passiōe que
solet hominibꝫ accidere hac vita liberare sed cum igni ⁊ sacri
ficijs tuam aīaz suscipere et apud se retinere. Eritqz decetero
mei curā habens senectutē regens qua gracia te maxime nu/
triebā. Auditis his isaac humili voce patri respondit. O pat'
mi colendissime rem audio grandem ac durā Asseris te patrez
meū velle me proprijs manibꝫ interficere et igne adurere ut
obedias. deo. Doleo nempe gratissime iuuentutis mee florem
amittere. doleo patris mei me diligentis experiri ī me gladiū
seuientis. Doleo insuper tali modo deserere dilectā matrez et
te patrez meū cui parauerā in hac senectute sua in omībꝫ sub/
uenire. O care genitor. O pater amantissime. Credebā me esse
baculū senectutis tue. et ecce michi dicis vt fortiter ferā mor
tem per te michi inferendā. O inaudita res. O admirandū no/
uum quo viscera mea cōmouentur aīa turbatur et cor vndiqz
vexatur angustia. Veruntamen pater mi dulcissime quia sic
placet deo ita fiat. Et si nunquā hoc fieri ille mandasset et tu
tantum iuberes adhuc promtissim⁹ obedirē. Non fugiā a tua
presencia non me defendā. Et huiusmodi verbis prostrauit se
in terrā patremqz adhuc alloquebatur. d. Habes me filiū tuū
ad vota pater stringe manus meas ⁊ pedes meos funibꝫ inter
fice me sicut tibi et deo nostro placet. O quid erat videre ve/
nerandū senem illum mirando feruore ligare manus et pedes
filij eleuantēqz euaginatū gladiū vt illū pimeret. O inaudita
obediencia patris et filij. O vtriusqz ardentissima voluntas ad
obsequiū deo O deniqz īmensa diuine largitatis beneficia eis
dē collata Multa quidē susceperūt ābo āpliora dona a liberalis
simo d̄o q̄ fuerit illoꝝ ad obediēdū ꝯmēdabil' feruō volūtatis
Tercio obediencia est efficax ad impetrandū bonum eternale
Diximus. n. in precedentibꝫ sermonibus quēadmodum de⁹ be/
nedict⁹ largit⁹ eterne vite premiū oībus seruantibꝫ ei⁹ māda
ta. Sz tanta ē humana neq̄cia q̄ magis hoīes dyabolo obedi/
re volūt q̄ d̄o Clamat de⁹ Nō habeb' d̄os alienos Et dya⁹. d

Sint tibi dij tui temporalia bona que magis quā deum diligas
Noli scripturis credere. Noli debita vota cōplere. Supersticō
nes incantacōnes et diuinacōnes sectare Cultum dei negligas
et contemnas. Sacris locis atq; personis reuerenciam nullam
exhibeas. Ecclesiasticas leges atq; censuras despicias vociq;
mee obedias. ut deum minime colas. Clamat deus. Non assu/
mes nomen dei tui inuanum. Et dyabol⁹ .d. Sis piurus blas/
phema sepius. Maledic nomē sanctū dei ⁊ omniū sanctorū su/
orum ac matris eius nomenq; meū in omnibꝫ tuis operibus
frequencius cōmemora et dei nomen in turpibꝫ cantilenis ad/
misce. Clamat deus Sabbata sanctifices. Et dyabol⁹ .d. Diebꝫ
festis nulla sit inte memoria dei nulla recordacio salutis ꝓprie
et eternorum bonorum. Ecclesias fugias ⁊ predicaciones euā
gelij ad quas si accesseris nullam modestiam serues. Vano a/
spetu mulieres et viros circumspice. Vestibꝫ inhonestis diebꝫ
illis vtere ludo choreis atq; tripudijs tempus expendas et ꝓ
lucro temporali si quid operis facere poteris facias. Clamat.
deus. Honora patrem ⁊c̄. Et dyabol⁹ dicit. Parentibꝫ tuis in
festus sis disciplinam eorum et correctonem fuge pietatez re
uerenciam et obedienciam eis denega contumelijs illos affice
et si potes verbis verbera adde atq; de domo illos expelle Cla
mat deus. Non occides. Et dyabol⁹ .d. Iniuriam noli sufferre
Sume de inimicis vindictam. da locum ire. percute interfice ⁊
que nō potes manu prosequere corde. Clamat de⁹ Nō mecha
beris. Et dyabol⁹ .d. Nullum sit pratū quod non ꝑtranseat lu/
xuria tua. Non erubescas adulterij fornicari incestū moliciem
sacrilegium et sodomiā nefandissimā et innominalē perpetra/
re. Clamat deus non furtū facies. Et dyabol⁹ dicit. Rape de/
predare furare quantū potes. Nulla sit tibi consciencia prop=
ter lucrum de periurijs de mendacijs de fraude de simlacionibꝫ
de iniusticia de vsuris de extorsionibꝫ de malis contractibꝫ et
de excōmunicacionibꝫ. Clamat de⁹. Non dices salsū testimoni
um contra proximū tuū. Et dyabol⁹ ait. Loquere sine mensu/
ra ī dedecus aliorum. detrahe vicinis extraneis sacerdotibꝫ reli
gioꝭ ꝑlatis dn̄is v̄ginibꝫ viduis ⁊ ꝯiugatis. Clamat deus Nō
concupisces vxorem proximi tui. Et dyabol⁹ dicit. Omnes mu
lieres quas vides concupisce et voluptuosa mente desidera.
Clamat de⁹ Non concupisces rem proximi tui. Et dyabol⁹ .d.
Appone cor tuum ad aliorum bona desidera mortem propin/
quorum tuorum vt eorum bona ad manus tuas peruenant.

Et tamen sine cōpacione magis auditur vox dyaboli quā dei. O extrema demencia O stulticia perniciosissima seruire dya/bolo pro eternis incendijs et relinquere deum liberalem et mu nificentissimū qui seruis et amicis suis pollicetur gaudia para disi. Ad que nos perducat cristus dei filiꝰ qui viuit et regnat per infinita secula Amen.

Feria quarta post dominicā in septuagesima. De infinita mi sericordia dei qua ipse pater pijssimꝰ dulcissime vocat ani/mam ad penitenciā omnes eciā pessimos peccatores ꝓmit tens eis liberaliter indulgenciā et remissionem.

Sermo .iiij.

Vox dilecti mei pulsantis. Aperi michi soror mea spon/sa. Anime peccatricis ad penitenciam redire disposite verba sunt ista originaliter. Cant. v. c. Pijssimꝰ omni um pater deus offert peccatoribꝫ ut occasionē habeant ad eū reuertendi vberrimū fontem et indeficientē et inhauribilē mi sericordie sue Neqꝫ vnquā tam grandis peccator inuentus est qui ad eū confugere volens non fuerit benigne misericordissi meqꝫ susceptus. Hec est illa misericordia que fiduciam presta re debet cunctis peccatoribꝫ ne vnquā desperent. Hec est illa decora et formosa regina que semper astat a dextris dei in ve stitu deaurato circumdata veritate. Hec est que blanda voce humiliqꝫ sermone delinquentes admonet vt ad fontem aque viue deū propiciū atqꝫ benignum currant sicientes. Et quoni am multoꝝ corda moliri nolunt et duriora saxis indies obsti nantur in malo. statui in hoc sermone verba facere de iocun=dissima voce misericordie dei qua ipse dilectus animaꝝ spon/sus illas ī peccatis errātes liberalissime aduocat ut ꝺ erratis cō puncte veniā et indulgenciā suscipiant. Quod bene sensit aīa peccatrix disposita iam preterita mala corrigere et ꝺcetero a futuris cauere. d. in verbis notatis in themate Vox dilecti mei qui creauit me qui me fecit qui me redemit qui michi polli/cetur gaudia paradisi pulsantis per intrinsecas inspiraciones per extrinsecas moniciones per spirituales illuminaciones per sacramentorū disposicionē. Aperi michi. s. cor tuū. o soror mea. o aīa mea ad meā imaginē et similitudinē facta O sponsa mea quam desponsaui michi in fide cum sacꝝ suscepisti baptisma et ego tibi meam graciam sum largitus Aperi inquam m̄ vt audias me exhortantē te q̄tenꝰ penitenciā agas et peccatorū tuorū veniā īdulgēciāqꝫ a misericordia mea habūde suscipias

mollirī

In quibus verbis ꝺ voce miſericoꝛdie dei animā vocantis tria miſteria proponimus contemplanda.

Primū dicitur reuelacōnis — De preconijs ⁊ laudibꝫ miſeri
Secundū ampliacōnis — coꝛdie dei q̄ petōribꝫ demīatꝛ
Terciū acceleracionis — ī ſcripturis figuris ⁊ exēplis

Capitulum .i.

PRimū miſterium contemplandū dicitur reuelacōis in quo exquirere licet qualiter dei miſericoꝛdia qua pec/catoꝛes allicit reuelata et preconizata eſt. Et ad hoc dico q̄ miſericoꝛdia ipſa maxime manifeſtatur in tribꝫ. Prīo in ſcripturis. Secundo ī emigmatibꝫ ⁊ figuris. Tercō ī exēplis

Primo manifeſtatur ⁊ reuelatur precomū miſericoꝛdie dei in ſcripturis que videntur eſſe lr̄e quaſi quedam familiares et domeſtice ex cācellaria celi ad miſeros peccatoꝛes ex parte vi uentis dei miſſe ac deſtinate. Ideo reuerenter atq; iocunde il/lorum lectio a cunctis eſt audienda. Dicant igitur prophete et ſancti quid ferunt ꝺ miſericoꝛdia dei. Moyſes ad deū loquens exo.xxxiiij.inquit ſic. Dominatoꝛ domine deꝰ miſericoꝛs et cle mens paciens ⁊ multe miſeracōnis. Et deutro.iiij. Reuerteris ad dominū deum tuū et audies vocē eius quia deꝰ miſericoꝛs dominus deꝰ tuus. Et ſapiēſ.ecē.ij Pius et miſericoꝛs eſt deꝰ et remittit in die tribulacōnis peccata. Et.e.xvij. Quam mag na miſericoꝛdia domini et propiciacō illius conuertētibꝫ ad ſe Et.e.xviij. Quis addiciet enarrare miſericoꝛdiā eius! Et li.e. Letetur anima veſtra in miſericoꝛdia eius. Et ſapiencie.ij. Mi ſereris ommū quo mā oīa potes Et.xv Tu autē domine iuſa uis et verus es paciens et in miſericoꝛdia diſponēs oīa Et per iſa.liij. dominus ait Derelinquat impiꝰ viam ſuam et vir iniquus.co.ſ.et re.ad.d.et mi.e.⁊ ad.d.n.q.m.eſt ad ignoſcē dum. Et lviij. Inuocabis ⁊ dominꝰ exaudiet clamabis et dicet Ecce adſum quia miſericoꝛs ſū dominꝰ deus tuus. Et liiij In miſericoꝛdia ſempiterna miſertus ſū tui dicit redemptoꝛ tuꝰ dominꝰ Et ioel'.ij. Conuertimini ad dominū deuz veſtrū quia benignꝰ et miſericoꝛs eſt paciens et multe miſericoꝛdie ⁊ pīa bilis ſuper malicia populi. Et ionas.iiij. Scio īquit quia tu deꝰ clemens et miſericoꝛs es paciens et multe miſeracionis. Et dā uid pſal.lxxxxix. Laudate nomen eius quoniam ſuauis eſt dominus in eternum miſericoꝛdia eius. Et pſal.xxviij. Mag nificata eſt vſq; ad celos miſericoꝛdia tua. Et pſal.lxxxv.

Tu autē dñe suauis ⁊ mitis ⁊ multe misericordie om̄ibꝫ iuocā
tibꝫ te. Et psal. l. Miserere mei deꝰ sc̄dm magnā misericordiā
tuā Et psal. cxxix. idē hēt. Et petrus. i. epistola. i. c. Bñdictus
deꝰ et pater domini nostri ihesu cristi qui secundū magnā mi
sericordiam suam regenerauit nos in spem viuam. Et paulus
eph̄. ij. c. Deus diues est in misericordia. Et. ij. cor. i. Benedic
tus deꝰ ⁊ p. d. n. i. x. pr̄. m. ⁊ d. t. cō. qui. cō. n. m. o. tri. nr̄a. Et
cytharista sp̄us sancti virgo gloriosissima. Luce. ij. Et miseri
cordia eius a ꝓgenie et in ꝓ. ti. eum. Et luce. vi. Estote mi=
sericordes sicut et pater vester celestis misericors est. Et Ihe/
ronimꝰ de pe. di. i. m. c. Quia diuinitatis natura. ait Diuinita/
tis natura clemēs est et pia magisq; ad indulgenciam prona
quā ad vindictā que non vult mortē peccatoris sed ut magis
conuertatur et viuat. Et idem Iheronimꝰ in. c. iude. d. pe. di. i
Vide benignum dominū misericordiam cum seueritate miscen
tem. Et ambrosius li. de. pe. Deus misericordiā suam omnibus
promisit et relaxandi licenciā sacerdotibꝫ suis sine vlla excep
cōne ꝯcessit. Et xxvi. q. vi. c. His q̄. Misericordie dñi nec men=
suras possumꝰ ponere nec tempora diffinire Ex quibꝫ omnibꝫ
a ꝓprehendimꝰ deū nostrum benignū esse misericordem et piū
Secundo manifestatur et reuelatur preconium misericordie
dei in enigmatibꝫ et figuris. Loquebatur sepe dominꝰ ihesus
in parabolis secundum morem palestinorum ut dicit. Nicoꝰ.
de lira quoniam sic clarius potuit veritas elucescere maxime
idiotis et rudibꝫ ꝓ ut testat. Dyonisiꝰ. i. c. celestis iherarch̄.
Et ideo ad suam et patris eius misericordiaꝫ notificandā vsus
est triplici enigmate seu metafora in parabola per eum dicta
Prima fuit de egroto paciente de qua Mathei. ix. c. vbi au
diens murmuraciones ph̄eorꝫ qui ei detrahebant qꝛ cū publi/
canis et peccatoribꝫ manducaret ait. Non est opus valentibus
medicus sed male habentibꝫ. Euntes autem discite. quid est
misericordiam volo et non sacrificium. Non enim veni vocare
iustos sed peccatores Secunda parabola est de pastore per/
ditam ouem requirente de qua Luce. xv. scribitur Q̄ dimissis
lxxxxvix. aliis ouibꝫ in deserto sollicitus pastor ob errantem
vnā ouem. i. deꝰ peccatricem animā perquisiuit diligenter in
uentamq; custodiuit intactum imposuitq; super humuros su
os gaudens remittendo. s. sibi penitenti potēcia sua om̄ia pec/
cata atq; delicta Tercia parabola est de filio prodigo ad pa/
trem postquā oīa dissipauerat reuertente. ꝑ quē ut Iheroꝰ.

inquit ad Damasū papam de filio prodigo · Peccator homo
vere penitens intelligitur Quē cum vidisset a longe pater mi
sericordia motus occurrit illi cadensq; supra collū illius oscu/
latus est eum nichil illi improperauit non tristem vultuz aut
turbulentam faciem ostendit non asperis verbis contristauit
sed quā letanter in domū eum introduxit afferri fecit vestimē
ta et ānulum conuiuium sollemne preparauit choreasq; can/
tus et sonorum melodias in domo esse iussit quia recuperaue/
rat filiū mortuū et perditum per quē intelligimus peccatorem
cōpūctū cui deꝰ se grōsissimū exhibz Tercō manifestatur ⁊
reuelatur preconiū misericordie dei in exēplis · Quotquot eñ
inuenti sunt peccatores qui ab illo veniam postulart oēs fue
runt exauditi sic patet in veteri et nouo testamento Dauid e/
quidem per penitenciā adulterij simul et homicidij a misericor
de deo veniā impetrauit De cuius penitencia Jheroꝰ ad Sabi
nianū dyaconem lapsum ita scribit Totā penitenciā ostendit
psalmus · l · quando ingressus est dauid ad vxorem vrie et a na
than propheta correptus respondit dicens Peccaui statimq;
meruit audiri · Et dominus abstulit peccatū tuum a te Adulte
rio enim iunxerat homicidium et inde conuersus ad lacrimas
Miserere ait mei deus secundū magnā misericordiam tuam ·
Magnum enim peccatum magna indigebat misericordia vn
de iungit et dicit Multum laua me ab iniquitate mea ⁊ a pec
cato meo munda me · quoniā iniquitātē meā ego cognosco et
delictum meū ꝯt me est semp · tibi soli peccaui · Rex · n · alium
non timebat · Et malū coram te feci ut iustificeris in sermoni
bus tuis ⁊ vincas cum iudicaris Conclusit deus oñia sub pec
cato vt omnibus misereatur tanquā profecit vt dudum pec
cator et penitens transierit in magr̄m vt dicat · Docebo ini=
quos vias tuas · Hec ille Et idem ad oceanū de dauid loquens
inquit · Dauid sancti et mansuetissimi viri homicidium pariter
et adulteriū septem dierum emendauit fames Jacebat in ter
ra volutabatur in cinere et oblitus regie maiestatis lumē que
rebat in tenebris illumq; tantū respiciens quem offenderat la
crimabili voce dicebat · Tibi soli peccaui et malum corā te fe/
ci · et redde michi leticiam salutaris tui et spiritu principali cō
firma me · Atq; ita factuz est vt qui me docuerat v̄tutibꝫ suis
quomodo stans non caderem doceret ꝑ penitenciam quomodo
cadens resurgerem · hec ille Que omnia notātur secundo regū
xij · c · Est et de niniuitis exēplū de quibꝫ habetꝰ li · ione · ꝑ totū

et de pe·di·i·in·c·Niniuite·vbi dicitur Niniuite quos domin⁹ in euangelio cōmendat penitenciaz egerunt in predicacione ione et ex misericordia domini indulgenciā consecuti sbuersionis interitū subterfugere meruerunt·hec ibi · Et ut breuiter perstringā exempla adduco illud dictū Bernardi sermōe xxij ad ihesū d̄ sua misericordia loquētis vbi ait·Om̄nio propt̄ mā suetudinē que de te predicatur curremꝰ post te domine ihesu audientes ꝙ pauperē nō spernas peccatorez nō horreas nō horruisti confitentē latronem non lacrimantē peccatricē non chananeā suplicantē non deprehensam in adulterio non sedentem in theloneo non suplicantē publicanū nō negantē discipl'm nō persecutorē discipulorū non ipsos crucifixores tuos·hec ille Expergiscimini igitur o peccatrices anime Audiuistis o peccatores vocē dei qui misericordiā suā infinitā vobis declarauit Nolite obdurare corda vestra deponite peccata atqz delicta Accedite ad eū et veniam obtinebitis quia ipse est deꝰ misericordiarū qui per ezechielē prophetā·c xviij·inquit Si autē impiꝰ egerit penitenciā ab om̄ibꝫ peccatis suis que opatus est et custodierit omnia precepta mea et fecerit iudiciū et iusticiā vita viuet et nō morietur omniū iniquitatū eius q̄s operatꝰ est non recordabor In iusticia sua quā operatꝰ est viuet Nūquid volutatis mee est mors impij: quasi dicat non Et ·j·Nolo mortē morientis·s·peccatoris sed ut conuertatur et viuat Reuertimini et viuetis·

De amplitūdine et magnificencia misericordie dei que remittit omnia peccata grauia replicata et antiquata peccatoribꝫ penitentibꝫ·

Capitulum ·ij·

Secundum misteriū contemplandū circa misericordiam dei peccatores vocantis ad penitenciā dicitur amplia/cio in quo patefaciendū esse duxi quomodo āpla lata profunda ac copiosa sit ipsa misericordia dei benedicti que licet in se sit infinita quia sit nichil aliud quā ipse deus est· secundū illud Augꝰ·de fide ad petrum ·Quicquid est in deo est ipe deus tamen eciā in suo effectu considerata tam grandis inuenitur ꝙ om̄ia nostra superat peccata atqz vincit · Tria enī sunt in peccatis horrenda et timenda valde que tamen a misericordia dei superantur·Primū grauitatis cōdicio Secundum frequens iteracio Terciū diuturna detencio Primū quod in

peccatis cōsideratur horrendū dicitur grauitatis cōdicio · quā
do scilicet peccatū ex sua condicione et ex suo genere graue ē
et nefandum · Verūtamen tanta est misericordia dei ꝙ nullum
est peccatū adeo execrandū de quo si quis penitenciam egerit
indulgenciā non recipiat · Quinimo clemētissimꝰ deus miseri=
cordia sua illud penitenti plene remittit · Hinc Crisoꝰ d̄ pe·
di·iij·in·c· Talis ait Talis michi crede talis est erga homines
dei pietas nunquā spernit penitenciam si ei pure et simpliciter
offeratur eciam si ad summū quis perueniat maloꝝ et inde ta
men reuerti velit suscipit enī deus illum libenter et amplectit⁹
Et hoc est quod dicitur de pe·di·i·c· In actione Cor contrituꝫ
et humiliatum deus nunquā spernit Sed circa hec dubitatur d̄
peccato in spiritū sanctum Vtrum deus misericors remittat il
lud penitentibꝫ Et videtur ꝙ non · Quia peccatum in spiritum
sanctum est irremissibile · Vnde Augustinꝰ in libro de fide ad
petrum ait · Hi qui peccant in spiritū sanctum neqꝫ hic neqꝫ ī
futuro remissionē peccatoꝝ accipiunt · Et idem in libro de ser
mone domini in monte · Peccare in spiritum sanctū est ꝑ mali
ciam et infidiā fraternā impugnare caritatē post acceptā spi
ritus sancti graciaꝫ · quod peccatū neqꝫ hic neqꝫ in futuro re/
mitti dicimus · Hoc ipsum magister sentenciaꝝ confirmat ·
xliij·di·ij· Ergo videtur ꝙ dei misericordia non superat omne
peccatum Respōdet ad hoc Alex · de ales ī·ij·ij· in·iij · summe
vbi tractat de irremissibilitate peccati ade Q̄ peccatum tripli
citer dicitur irremissibile · s· Negatiue Priuatiue Cōtrarie Ne
gatiue dicitur irremissibile quod nullo modo potest remitti si
cut peccatum luciferi aliorumqꝫ damnatorum Priuatiue di/
citur irremissibile peccatum quod non habet aliquid dignuꝫ
vt remittatur · et sic omne peccatū mortale ē irremissibile q̄
nullū mortale habet aliquid per quod sit remissione dignum ·
Contrarie vero dicitur irremissibile quia habet contrariā di
sposicionē ad graciā sine qua peccatū nullo modo potest remit
ti · Et sic est irremissibile peccatum ī spiritū sanctū quia direc
te est contra effectū spiritus sancti qui quidem dicitur gracia
penitēcialis · Sunt autem huius peccati sex species ut patet ꝑ
Aug · in enth · et de fide ad petrum et de sermone domini ī mō/
te et de baptismo paruulorum · i · Desperacio · presumpcio · in/
uidencia fraterne gracie · obstinacō · finalis īpenitencia et im/
pugnacio veritatis agnite · quarū specierum numerus secundū
Bon · in dis · xliij · ij sic assignat⁹ · Omne peccatū in spūm sanctū

est contra penitencialē graciam·Tunc autem est contra ipsaz racōne sui aut racōne antecedenciū aut racione subsequencium Si racōne antecedenciū cum ad pemtenciā antecedant tāquaz due mole·spes et timor·contra timorē est presūpcio cōtra spē est desperacō·Si racōne consequenciū cū ad pemtenciā conse/quatur emendacō que consistit in duobꝰ videlicet in vera con/fessione et bona satisfactione·sic sumuntur due species quaz vna est impugnacō veritatis agnite altera detestacō bonī· Si rōne sui sic ē obstinacō q̄ cōprehēdit eciā finalē penitēciā ·Di citur ergo peccatū in spiritū sanctum irremissibile magis quā alia peccatoz genera quia secundū magm· Vix aut raro aut difficulter remittur pro eo q̄ non tantū repugnat gracie sed eciā dispositōi ad venīā et graciā suscipiendam Remissibile vero est secundū Boñ·tum racōne diume potencie remittētis tū quia homo potest de illo penitere excepto finalis īpemten/cie que eciā dupliciter sumitur·Uno modo pro proposito non pemtendi·alio modo pro continua permanencia in malo·Im/penitencia primo modo sumpta est peccatū irremissibile con/trarie non negatiue eo q̄ claudit viā ad graciaz et īpedit in/gressū spiritus sancti tamen possibile est ut de illa homo pen teat ⁊ remissibilis fiat·Impenitencia secundo modo dicta nul lo modo potest remitti·Hec autē nemini est attribuenda vsqz ad illud instans in quo dici de aliquo posset q̄ finaliter sit īpe/nitens·Hinc Leo papa dī pe·di·viij·capitulo Nemo ait Nemo desperandus est dū in hoc corpore constitutus est Idē dr·xxxij q·ij·c· Ancillā ⁊·xxiiij·q·iij·c Corripiantur·Patet g̃ oīe pec catum per penitenciā liquefieri ad conspectuz misericordie dei qui nichil tantū abhoīatur quantū impenitenciā et desperacō nē·Hinc Jhero9·ad Rusticū monachū ait·Nichil sic offendit deū sicut cor īpenitens·Solū desperacōis crimen est quod ve nīā consequi non potest Secundū q̄ in peccatis consideratur horrendū et periculosū est peccatoz frequens iteracō quan/to ·s·frequencius iterantur· Tamen tanta est misericordia dī q̄ si quis meperet peccare a prima hora diei ⁊ peracto pec/cato statim penitenciā ageret et pemtencia facto subito labe retur et post lapsū itez surgeret et post surrectiōnē itez ca deret et post casū denuo contricōnem haberet semper deū im mobiliter propiciū inueniret ad remittendū·Hinc Aug9·de pe·di·iij·m·c· Adhuc instant ait·Quoniā cottidana est offen/sio oportet ut cottidiana sit remissio · Cur locutus est dominus

orãtes dicere · dimitte nob debita nra nisi ipse nob misericors
pseueraret qui nos ab hac petiõne non vult deficere · Et leo
papa de pe · di · i · c · Multiplex misericordia da · inquit · Multi /
plex misericordia dei ita lapsibus humanis subuenit ut non so
lum p baptismi graciã sed eciã pemtencie medicinã spes vite
reparetur eterne ut qui regeneracõnis dona violassent ꝑprio
se iudicõ condemnantes ad remissionẽ crimmũ peruenirẽt Et
Lactancius in li · di · mi · ti · ad · g · sic loquitur · Nemo potest esse
tam circumspectus tã prudens qui non aliquando labatur Jo
circo deus imbecillitatẽ nostrã sciens aperuit hominĩ portũ salu
tis ut huic necessitati cui fragilitas nostra subiecta est medici
na pemtencie subueniat · Et Jheronimꝰ ad rusticũ monachuz
de pe · di · iiij · iij · c · Septies · ait · Septies in die cadit iustus ⁊ re
surgit Si iustus quomõ cadit : si cadit quomõ iustus : Sed iusti
vocabulum non amittit qui p pemtenciã semper resurgit · Et
non solum septies sed septuagies septies delinquenti si conuer
tatur ad pemtenciam peccata donantur · Hoc cristus petrum
docuit · Mathei · xviij · c · Sed nonnulli heretici temere asserue /
runt duo falsa ⁊ merito reprobanda · Primũ q̃ si homo cadat
a pemtencia q̃ non vere pemtuit · Contra quod dictũ Alex · de
ales in · iiij · volumine fũme adducit distinctionẽ de veritate pe
mtencie · d · Q̃ dupliciter potest fieri · Uno modo vt pemtencia
vera dicatur que verum habet virtutis actũ qui est detestari
malũ cõmissum et pro illo tempore nullũ cõmittere et propo /
nere non cõmittere de futuro in quo statu si quis decederet
saluus esset · Et ab hac potest homo cadere et in peccata labi
Alio modo ut dicatur pemtencia vera que perducit in finem
vt finalis et continuata et ab hac non est cadere · Sed adhuc
heretici ad sui erroris robur auctoritates et dicta sanctorũ ad /
ducunt Et primo illud · Ambro · in sermone quadragesime · d ·
Pemtencia est mala preterita plangere et plangenda iteruz
non cõmittere · ergo qui iterum peccat veram pemtenciã non
fecit · Secundo ad idem allegant Grego · sic · d · Qui ita alia pec
cata deplorat ut tamen alia cõmittat adhuc pemtenciã agere
aut ignorat aut dissimulat · Insuper ad hoc propositũ habent
ysidorum in libro de fũmo bono sic loquentẽ · Irrisor est non pe
nitens qui adhuc agit quod penitet nec videtur deuz poscere
subditus sed subsanare superbus Et his concordat Augꝰ · in
libro sotilo quio ⁊ quando dicit · Inanis est pemtencia quam
sequens culpa inquinat · Que auctoritates et alie similes hñt

in decretis de pe·di·iij·de quibus pro solucōne·Cracianus ibi/
dē in ·§·Sed verba ait·Q illa verba auctoritatū nō aduersa tē
pora sed ad idem tempus referuntur ut·s·eo tempore quo q̄s
deflet mala que commisit et penitenciā facit non peccet et sce
lera non cōmittat·Q autē in diuersis temporibꝫ possit quis fa
cere penitenciā veram et post illā iterꝫ possit peccare probat⁹
racione eo q̄ penitencia habet esse in libero arbitrio secundū
statum vie quod vertibile est et potest a bono in malū ⁊ a ma
lo in bonū sepius exire·Hoc eciam apparet euidenti exemplo
Nam niniuite propter veram penitenciā graciā consecuti sūt
sed post ad vomitum redeuntes deū prouocarunt ad iracun=
diam et eoꝝ ciuitas ut Herodotus scribit a rege medoꝝ sub
uersa est apud hebreos regnante iosia·Est et de hoc exempluꝫ
conueniens peccātis dauid qui penitencia quam fecit de pecca
to mortis vrie deum sibi placabilē fecit·et tamen post pecca=
uit iterum innumerando populū prout habetur·ij·Regum·c·
penultimo Quare sileant heretici et confundāt⁹ Secūdū fal
sum quod ipsi predicant est q̄ deus non nisi semel peccata di
mittit·Quibꝫ et si obstent auctoritates allegate in principio
huius secunde particule tamen ipsi curiose suū errorem confir
mare cōnantur dicuntq̄ꝫ·Q si baptism⁹ nō iteratur ergo nec
penitencia·Ad quod domin⁹ Boñ·in·iiij·di·xiiij·sic respondet
d·Q penitencia potest iterari baptism⁹ autem non·Primo q̄r
in baptismo imprimitur caracter qui est indelebilis ī peniten/
cia non Secundo quia baptismus est contra morbū non iterabi
lem qualis est morbꝫ originalis·Sed penitencia contra morbū
iterabilem qualis est morbꝫ peccati actualis·Et medicina de/
bet aptari morbo Et ideo baptism⁹ non iteratur penitencia ve
ro iteratur secundū q̄ voluntas nostra conuertitur et reuerti
tur·Concludim⁹ ergo q̄ de⁹ benedictus misericorditer subue
nit nostre fragilitati·Quisnā non nisi impie d̄ illo conquerit⁹ !
O peccator negligens O peccator obduratissime disrumpe vī
cula colligacionis agnosce blandiētem tibi dominū qui nō tā
tum semel sed millies millium et tociens quotiēs postulaue /
ris indulgenciam tibi cōferet indefesse Tercium q̄d in pecca
tis consideratur horrendum dicitur diuturna detencio quando
peccata diu retenta sūt ita ut de illis penitenciā quis differat
vsq̄ꝫ ad decrepitā senectutem extremūq̄ꝫ tempus vite·Et li/
cet periculosū sit sic differre posito tamē q̄ aliquis excederet
annos mathusalē quos expendit in iniuriaꝫ dei proposuit q̄ꝫ in

animo nūquam benefacere. cum anima tamen a corpore egre
ditur vere ingemiscit et dolet tanta est dei misericordia q̄ ei li
beralissime pcit. Hinc Iheronim⁹ ad paulā de dormicōne ble=
sille. Secura esto o mi Blesilla. Confidim⁹ probantes vera esse
que dicimus nunquā est sera conuersio Vox h̄ primū in latrone
dedicata est. Amen dico tibi hodie mecū eris in paradiso. Et
idem ad damasū papā ⁊ po. de. pe. di. iij. c. Importuna. Crist⁹
de cruce in paradisū latronez tulit et ne quis aliquando seram
conuersionē putaret fecit homicidij penā martirium Et Juli⁹
papa. xxvi. q. vi. c. Si presbiter. Vera enī confessio in vltimo
tempore potest esse quia domin⁹ non solū temporis sed eciam
cordis inspector est. Sicut latro vni⁹ momenti penitencia me/
ruit esse in paradiso in hora vltima confessionis. Et celestin⁹
papa in. c. Cognouim⁹ eadem cā. ij. q. ait. Perdidisset latro
in cruce premiū ad cristi dexterā pendens si illū hore vni⁹ peni
tencia non iuuisset. Cum esset in pena penituit et pro vnius
confessione sermonis habitaculū paradisi eo promittente pro
meruit. Vera ergo ad deū conuersio in vltimis positoꝝ mente
pocius est estimanda quā tempore ꝓpha hoc taliter asserente
Cum conuersus ingemueris tunc saluus eris. Et ad idem facit
illud dictum Cipriani in epistola. ij. ad demetrianum. In isto
mundo manenti penitencia nulla sera est. Patet ad indulgen
ciam dei aditus et querentibꝫ atq̄z intelligentibꝫ veritatez fa
cilis est accessus. O amplissima misericordia dei. O largissima
caritas summi creatoris que tanta est vt si daretur homo via
tor secum ferens peccata omnia que dyaboli commiserunt et
omnes homines qui in iudicio damnabuntur imo quot sunt in
celo stelle et in mari aque gutte in nemore frondes et in pra=
tis lilia et de illis penitenciam faceret ac humili mente deum
exoraret pro venia semper audiretur benigne.

Q̄ deus remittit penitentibꝫ propter misericordiaz suā pec
cata sine dilacōne et de iustificacione impij ac eius condicō
nibus.

Capitulum .iij.

Tercium misterium contemplandū circa misericordiam
dei dicitur acceleracōnis. Non. n. differt deus remitte
re peccata penitentibꝫ non tempus aliquod īterpoint⁹
videtur quasi sitire salutem peccatorum quibꝫ quam primum

fuerint contriti vel cōpūcti statim eis percit illosq; iustificat.
De ipsa vero peccatoris et impij iustificacione solet a doctori/
bus dubitari maxīe circa tria Primo circa tēporis circumstan
ciā. Secundo circa operis excellenciā. Tercio circa miraculi re/
lucenciā. Primo solet dubitari circa tēporis circūstāciā Vtrū
scilicet impius iustificetur in instanti. Et ad hoc intelligendū
notanda sunt tria. Primū notandū secundū Tho. i. ij. q. cxij Q
iustificacō est quedā motus quo anima mouetur a deo a statu
culpe in statū iusticie. Justicia autem dicitur tripliciter. Vno
modo prout importat rectitudinē ordinantē actuz hominis in
cōpacione ad aliū singularem hominē. Et sic est iusticia parti
cularis et virtus cardinalis. Secundo modo dicitur prout īpor
tat rectitudinē ordinantē actū hominis in cōpacione ad bonuz
cōmune multitudinis Et sic dicitur iusticia legalis Tercō mo
do dicitur iusticia secundū q īportat rectitudinez ordinantem
actū hominis in cōpacione ad bonū propriū cū homo subicitur
deo et vires inferiores subduntur anime racōni. Et hanc iusti
ciam phs. v. et h. appl'at metaphoricā. Ab hac igitur iusticia
tercio modo sūpta sumitur iustificacio passiue accepta. s. pro
fieri iustū non pro facere iustū. Et hoc eciam non per modum
simplicis generacōnis quia sic posset opetere ei qui non esset
in peccato dum iusticiā acciperet a deo sicut adā in principio
accepit iusticiā originalē cum adhuc non haberet peccatum.
Sed sumitur prout huiusmodi iustificacō in homine includit
racionē motus de contrario in contrariū. s. iusticia ad iniustici
am. Secundū notandū q ad iustificacionē impij concurrunt
quatuor per ordinē. Primū est gracie infusio. Secundū motus
liberi arbitrij per fidem formatā in deū. Terciū motus liberi ar
bitrij ī detestacōe peccati. Quartū est remissio culpe. Terciū
notandū secundum Ric. in. iiij. di. xvij. Q iustificacō impij quā
tum ad ea que sunt de eius essencia. s. quantū ad peccatoꝝ re
missionē et gracie infusionē fit in instanti. quia secundum glo.
Actuū. ij. c. super illo verbo. Factus est repente de celo sonus
tanquā aduenientis spiritus vehementis. Nescit tarda molimi
na spiritus sancti gracia. Secundo cōtingit dubitare de iu/
stificacōne impij circa operis excellenciā. Vtꝝ sit maximū op⁹
dei. Et videtur q sic. Nam in psal. dicitur Miseracōnes ei⁹ sup
omnia opera eius. Et ecclesia cantat. De⁹ qui omnipotenciam
tuam pcendo maxime et miserando maiestas. Et Aug⁹. ex/
ponēs illud Joh. xiiij. Maiora horum faciet. ait. Maius ē ut ex

impio iustus fiat quā creare celū et terrā Sed in contrariū ar
guere possum⁹. Primo quia per iustificacōnem impij conseq̄
tur aliquis graciā vie sed per glorificacōnez consequitur ali/
quis graciam patrie que maior est. ergo glorificacō angelo=
rum vel hominū est maius opus quā impij iustificacō Secundo
arguimus quoniā iustificacō impij ordinatur ad bonū particu
lare vnius hominis. Sed bonū vniuersale. s. vniuersi est maius
quā bonū vnius hominis ut patet in .i. eth. ergo maius opus
est creacō celi et terre quā iustificacō impij. Respondet Tho.
i. ij. vbi sup̄. Q̄ opus aliquod potest dici magnū dupliciter vno
modo ex parte modi agendi. Et sic maximū est opus creacō/
nis in quo ex nichilo fit aliquid. Alio modo potest dici magnū
aliquid propter eius magnitudinē quod fit. Et secundū hoc
maius opus est iustificacō impij que terminatur ad bonū eter
num diuine participacōnis quā creacō celi et terre que termi
natur ad bonū nature mutabilis. Vnde Aug⁹. cum dixisset. Q̄
maius est vt ex impio fiat iustus ꝛc. subiunxit Celū. n. et terra
transibit predestinatoꝝ autē sal⁹ et iustificacō permanebit.
Ad primū autem argumentū quod infertur. Q̄ glorificacō an
geloꝝ et hominū est maius op⁹ quā impij iustificacō dicendū
Q̄ aliquid magnū dicitur dupliciter. Vno modo secundū quan
titatē absolutā. Et hoc modo donum glorie est maius quā do/
num gracie iustificantis impiū. Et secundū hoc glorificacō iu
stoꝝ est maius opus quā iustificacō impij. Alio modo dicitur
aliq̄d magnū quantitate proporcōnis sicut dicitur mons par/
uus et miliū magnum. Et hoc modo donum gracie iustificantis
impiuz est maius quā donum glorie beatificantis iustum quia
plus excedit donum gracie dignitatem impij qui erat dignus
pena quā donum glorie dignitatē iusti qui ex hoc ipso q̄ est
iustificatus est dign⁹ gloria. Et ideo Aug⁹. vbi sup̄ dicit Iu
dicet qui potest. Vtꝝ maius sit iustos angelos creare quam
impios iustificare. Certe si equalis est vtrumq̄ possibile hoc
maioris est misericordie. Ad secundum dicendum q̄ bonū vni
uersi est maius quā bonum particulare vni⁹ si accipiat⁹ vtrū
q̄ in eodem genere. Sed bonum gracie vnius est mai⁹ quā bo
num nature toci⁹ vniuersi Tercō contingit dubitare de iu
stificacione peccatoris. Vtrū sit miraculosa Et respondit Ric.
et tho. Q̄ iustificacō impij et si fiat per potenciā supernatural'
agentis tamen miraculosa non est loquendo ꝓprie de miraculo
eo q̄ naturaliter anima est gracie capax Eo enim ipso q̄ facta

est ad imaginē dei capax est dei per graciam vt Aug⁹. dicit. xiiij. de tri. Si vero deus quandoqz tā vehementer animā moue ret vt statim quandā perfectionē iusticie assequeret² sicut fu it in conuersione pauli adhibita eciā exterius admirabili visi= one et prostracōne aliisqz circumstanciis miraculosis tunc ta/ lis iustificacio miraculosa diceretur. Ideo conuersio pauli tan/ quā miraculosa in ecclesia cōmemoratur celebriter. Quare ve ro deus nō occurrat semper ad iustificandos impios cū similibꝫ signis non interest nostra diiudicare. Nobis satis esse debet qꝛ post facinora et delicta postqz inueterata mala quandocūqz vo luerimus graciam eius et caritatē nobis conciliare semper ad vota illū inuenemus paratū non differre animaz peccatricē si eā cōpunctā viderit iustū facere. Redite ergo preuaricatores ad coꝛ et cognoscite miseriā animaꝝ vestrarū. Videte pericula inferni que vobis imminent. Cogitate clemenciā mansuetudinē pietatē et misericordiā omnipotentis dei et exuentes veterē ho minē reuertimini ad illū et agite penitenciā ut sic obtineatis graciā in presenti et in futuro eternā gloriā Amen.

Feria quinta post dominicā in septuagesima. De complacē cia quam habet deꝰ quando peccatores reuertunt² ad peni tenciam. Sermo .v.

Vox dilecti pulsantis. Aperi michi soror mea sponsa Iterū vbi sup̄. Excogitat creatoꝛ noster deus semper hoies saluos facere non solū iustos sed peccatores si eorum malicia non obsistat. Quos t si vocet cum misericordia ut dic tū est in precedenti sermone excitat adhuc vt ad penitenciam reuertantur cū voce cōplacencie. Ostendit enim signis mani= festissimis sūmā habere cōplacenciā de conuersione peccatoꝝ Nā non solum peccata illis remittit sed adhuc copiosa benefi/ cia illis clementissime tribuit. Quāobrem in presenti sermone colligere volo qui sint effectus diuine cōplacencie qui sequun tur penitenciā anime audientis vocē dilecti sponsi. Et notabo tres principales effectus.

Primus dicitur bonoꝝ restitucio.
Secundus angeloꝝ letificacio.
Tercius peccatoꝝ exaltacō.

Qꝛ deus restituit peccatoribꝫ penitentibꝫ ꝓpteꝛ cōplacenciā quā habet de illoꝝ conuersione oīa bona que fuerant p pec catū mortificata. Capitulum .i.

Primus effectus qui sequitur ad conuersionē peccato=
ris in quo relucet cōplacencia dei dicitur bonorum re/
stitucio. Secundum enim doctrinā theologoꝝ Ric. de
media uilla. tomim Boñ. et aliorum di. iiij. quarti libri. Deus
restituit penitenti opera per culpam mortificata que antea vi
ua fuerant. Ad quod clarius intelligendum notanda sunt tria
Primū notandum q̄ omnia opera bona in caritate facta adue/
niente mortali culpa mortificantur et deperdūt. secundū illud
Ezechiel. xviij. Si auerterit se iustus a iusticia sua et fecerit
iniquitatem secōm oēs abhominacōes quas operari solet impi⁹
nūquid viuet? Omnes iusticie eius quas fecerat non recordа
buntur. Secundum notandū q̄ cum dicitur in scripturis deum
non recordari vt in prefata auctoritate aut nescire ut matthei
xxv. Nescio vos. sic est intelligendum q̄ non recordet aut ne/
sciat illos quos non approbat vt remuneracione dignos. Naz
vt inquit tomim⁹ Boñ. in. i. di. xxix Duplex est sciencia in deo
vna que dicitur simplicis noticie qua cognoscit omnia bona et
mala in quam nulla cadit ignorancia. Alia vocat sciencia ap/
probacōnis vt dicatur scire aliquid quando illud approbat et
nescire cum reprobat. Sic eciam non recordari dicit nō q̄ ob
liuio cadat in eo sed quia non recordat malorum que quis fe
cit ꝛ de illis penituit vt ea punat nec recordatur bonoꝝ que
quis fecit et per peccatum ab illis cecidit vt ea remuneret
Terciū notandum q̄ si quis ante peccatum propter bona p
eum in caritate facta meruisset esse de secūdo aut de tercio vel
de vltimo ordine angelorum et postea peccato aduemente ta=
le meritum perdidisset et talis ad penitenciam rediret reuiui
scunt ei bona preterita que fuerant mortificata eo q̄ in tali sta
tu meriti est in quo erat antequam caderet vtputa si erat i me
rito peruemendi ad secundum ordinem beatorum ad penitenci
am veniens in tali merito se reperiret. Et sic de omnib⁹ gradi
bus beatitudinis. Quod expresse saluator noster innuit in pa
rabola de filio prodigo Luce. xv. Quem cum vidisset pater se
minudu⁹ vestes laceratas habentem ꝛ discalciatum idest prop
ter suam culpam priuatū merito precedenti dixit ad seruos su
os. Cito proferte stolam primam et induite illum et date an=
nulum in manu eius et calciamenta in pedes eius per que om/
nia precedens meritum deperditum per peccatum bonitate
dei penitentibus restitutum verissime intelligitur. Sed con/
tra hoc nonnulli arguunt per quoddam Hugonis dictum.

Nemo inquit in spe correctionis peccare debet q; quod semel amittitur ipsū amplius nō recupatur. Ad hoc rndet Boñ. vbi sup̄. Q; dictum hugonis intelligitur de illo ope bono qđ homo potuisset facere vel fecisset illo tempore quo peccauit qđ quidem non recupabitur q; si alio tempore velit facere quod omisit perdit opus quod deberet facere pro illo tempore. Et si ad huc instetur per illud quod Jhero⁹. ait in. c. Quicūq; di. l. Reuerti in pristinum gradum difficile est. Possumus respondere q; Jhero⁹. loquitur ibi de gradu tempalis dignitatis aut spiritualis et ecclesiastice. sicut patet in verbis eius et in pleriscq; capitulis precedentibo et consequentibo. Nos autē loquimur de statu eterne salutis et merito triumphantis ecclesie.

Q; deus facit angelos letari in conuersione peccatoz; et de augmento gaudij in angelis beatis.

Capitulum .ij.

Secundus effectus qui conseq̄tur conuersionē peccatri/cis amme in quo relucet cōplacencia dei dicitur angelos letificacō. Facit vtiq; deus angelos oīes iubila/re et exultare cū peccatore conuertitur ad penitenciā Vnde Luc̄. xv. dicitur verbo cristi. Gaudium est angelis dei super vno peccatore penitenciam agente. Ad quod intelligendum notandū secundum Boñ. di. xxi. ij. li. Q; gaudium angelorū crescere po/test intelligi dupliciter Aut extensiue Aut intensiue Extensiue dicitur crescere quando quis de pluribo gaudet. Intensiue vero quando affectus eius de aliquo copioſius gaudet Si ergo loquamur de cremento gaudij secundū primū modū sic verū est et doctores cōmuniter senciunt q; ipsis beatis āgelis accrescit gaudiū ex salute peccatoz; q; de pluribo gaudent secundū q; plures saluantur. Si autē loq̄mur de cremento gaudij quantū ad intensionē sic est distinguendū Nā gaudiū duplex ē. Quod dā est gaudiū in quo consistit premiū substanciale et illud est gaudiū de bono increato qđ angelus habet de deo et est i deo Est itez; gaudiū quoddā accidentale q illud est gaudiū quod angel⁹ habet de bono creato siue ꝓprio siue alieno. De huius vero gaudij augmento triplex fuit opinio. Pria eoz; q̄ dixerūt Q; in angelis beatis accrescit vtrūq; gaudiū intensiue q; nondum sunt perfecte beati quamuis sint confirmati in gracia. Sz hꝫ opinio falsa ē qm̄ pfecta beatitudo i visiōe consistit diuine essēcie Et mathei. xviij. dicitur. Angeli eorum semp vident faciē p̄ris mei qui in celis est. Secunda opinio fuit eorum qui dixerūt q;

neutrum gaudiū crescat in angelis intensiue sed solum extensiue sicut caritas eorum non est maior quā fuit ab inicio quamuis plures nunc diligant quā tunc. Sed istud non videtur ꝓbabile quia si angelis accrescit materia gaudij accrescit et ipsum gaudium Tercia opinio catholica et secura est eorum qui tenent q̄ in angelis nullo modo accrescit gaudium in quo cōsistit premium essenciale quia quantū ad illud perfecte fuit de ati. Sed gaudium in quo cōsistit premium accidentale accrescere potest non solum extensiue verum eciam intensiue et racione boni proprij et racione boni coniuncti q̄ ministrando alijs bona opera faciunt in quibus premiū accidentale merent⁹ et q̄ eciam conciues suos ad beatitudinē perducunt super quibus cōgaudulantur O quā vigilanter itaq̄ atq̄ solicite debent curare peccatores miseri de suis peccatis penitenciam facere quos expectāt omnes āgelici chori quos mittant angeli ad paradisi delicias. Venite in quiunt o peccatores fetidi. Venite ad possidendam ciuitatem omnū bonorum vbertate refertissimā. Venite per sanctam penitenciā ad cenam magni dei. Quid queritis male opando cum tenebrarum principe? Quid cum cōmercio demonū? Quale premium de peccatis et malis omissis spectare potestis? Stipendia inquit apostolus peccati mors est Ro. vi. Nostra sit vobis gracia societas vt simul conuiuamus in felicissimo regno dei. O peccatores duri. O peccatores obstinati vos expectamus ut agatis penitenciaz que tantū placet deo nostro vt et nos velit eciam in vestra conuersione letissimos fieri atq̄ iocundos.

Q̄ deus eciā in ecclesia militanti exaltat et sublimat ad dignitates spirituales peccatores si reuertant⁹ ad penitenciam

Capitulum .iij.

Tercius effectus qui consequitur cōuersionē peccatoris dicitur peccatorū exaltacio. Voluit quidē deꝰ ostendere quā gratum sibi est cū peccatores ad penitenciā cōuertunt⁹ eos nimirum immodū sublimando et exaltādo in vtraq̄ ecclesia militanti. s. et triumphanti. Et licet secundū rigorem disciplime q̄q̄ factū ut ab ecclesiasticis dignitatibꝰ ꝓpter crimina nōnulli caderent ad q̄s eciā post pactā penitēciā nō licebat redire vt scribit⁹. l. di. c. Vt ostituerēt⁹ et. c. Si laplis. et. c. Qui sel'. et. c. Presbiterū. et. c. Miror. et. c. Clericū. et. c. Clici. et. c. Si epꝰ. Verūtamē hꝰ nō dicitur ex desperacōne indulgēcie Quinimo multi sunt quāplures qui post lapsū per penitēciā

restituti fūt ad spirituales ordines ⁊ ecclesiasticas dignitates
Fuit princeps apostolorum petrus restitutus p pemtenciā ad
apostolatum et principatū apostolorum non obstāte precedenti peccato sicut scribitur·l·di·c·Ponderet ⁊·c·Considerandum et·c·Fideliter·In·c·vero·Si post ordmacionē·ꝯ·Si contra·alia peccatorum pemtencium inducuntur exempla· Dicitur em̄ ibi sic·Maria soror aaron postquā lepra percussa est quia im moysen murmurauerat acta pemtencia a peccato mundata est et p̄ stimā graciam prophetandi recepit· Aaron post conflatum vitulum in fūmum sacerdotez consecratus est· Dauid post adulterium homicidium prophecie spiritum recepit et in proprio gradu pmansit Achab quoqz post mortem nabothuri sanctissimi per pemtenciam humiliatus m regia sede remāsit·Et vt pretereamus multa exempla veteris testamēti· Petrus negauit cristum et postea princeps apostolorum factus est·Paul⁹ stephanum lapidauit et tamen a deo in apostolū est electus· Multi quoqz ab hereli ad vnitatem fidei catholice reuertētes in suis ordinibꝫ fūt recepti· Alij vero ad ep̄alem eciam gradū sunt promoti vtpote Aug⁹·et alij plurimi·hec ibi·Verūtamē inter omnes peccatores per pemtenciam restitutos ad precedētes gradus siue ad alios aliquos de nouo eis collatos efficaciorem nobis fiduciam et animū prestant tres illi nequissimi viri·Paulus superbissimus·Dauid luxuriosissimus· Mathe⁹ vero cupidissimus et auarus· Horum tamen voces magis quam alioꝝ volut spiritus sanctus in ecclesia resonare· Licet em̄ scripserit euangelia Johānes Lucas et Marcus tamē frequēcius legitur euangelium secundū mathēū·Et licet inueniant⁹ psal·alioꝝ multorum non solum illi quos dauid cecinit tamē ecclesia illos dauid sepius decantat·Licet eciam Petrus Jacobꝫ et Johānes ac Judas thadeus suas epistolas canonicas scripserint tamen epistole pauli magis ī diuinis officijs habētur in vsu· Quod ideo factū esse credendū est ut oīs p̄cipiant quā cara deo sit conuersio peccatoꝝ quos tā sublimiter p pemtenciā in ecclesia sua dignatus est exaltare Quanta autez erit talium in regno celorū gloria a redemptore mundi dictum est Mathei·xxi·Meretrices inquit ⁊ publicani precedent ī regno celoꝝ·Et hoc exemplo mīratum est in Tharsi meretrice pulcherrima et formosa que postquā multoꝝ aīas illaq̄uerat desistetqz multis occasionē seipos iterficiēdi accedēte ad eā Panucō sanctissimo viro extricōnē et cōpūctōez fuorū scelerū hūit

adustisq; om̄ib; vanitatib; ī platea publica ut daret exemplū
his cum quib; peccauerat in cellula quadam paruula se inclu
sit in qua per fenestram paululū panis et aque quib; sustenta
retur die qualibet accipiebat Cum ergo trib; annis fuisset in
clusa profectus panuci⁹ ad abbatem. Anthoniū cui multa re/
uelabantur a deo vt ab eo inquireret si ei de⁹ sua peccata re=
misisset. Narrata causa sanctus Anthoni⁹ conuocatis discipul'
precepit vt illa nocte orarent statimq; abbas. Paulus maior
discipul⁹ Anthonij vidit in celis lectum speciosis ac preciosis
vestib; ornatū quem tres virgines sacre facie clara custodie/
bant Cūq; paulus diceret gloriam illaz esse anthonij audiuit
vocem. d. sibi. Non est Anthonij sed tharsis meretricis. Quod
cum mane audisset panucis cum gaudio discessit. Et cum illā
eduxisset de cella. xv. dieb; superuixit post quos meretrix peni
tens quieuit in domino. Audiuim⁹ igitur ex trib; effectibus
enarratis q̄ sūma est in deo cōplacencia vt peccatores reuer/
tantur ad illum. Et tamen cum ipse hac voce melliflua īcitet
omnes nescio vnde fiat nisi ex humani cordis duricia vt nō au
diatur. O infelix aīa peccatrix. O seua īmanis et crudelior om̄i
belua desine iam male facere. Impone finez delictis tuis quere
dominū deum tuum duz inueniri potest vt accipias ab eo gra
ciam in presenti et in futuro ꝑpetuam gloriam Amen.

Feria sexta post dominicā in septuagesima. De inflammato
et ādentissimo amore dei ipse clemētissim⁹ pat' peccatorib;
quem exhibet et ostēdit vt illos ad se trahat ac reuocet et
inducat ad penitenciam.

Sermo .vi.

AMore langueo. Habentur hec verba in persona cristi
dei et hominis salutem peccatorum siscientis originali
ter: Cant. v. c. Si cogitarent excecati peccatores quāta
dilectione cōplectitur illos piissimus deus profecto omni stu/
dio et vigilancia deposita delictorum sarcīa ad diligentem se
properarent. Neq; em̄ inueniri quispiā potest non pater non
mater non frater non soror non filia non filius nō deniq; dome
sticus quilibet amicus siue propinquus qui tantuz diligat eos
quātum amat ipse mitissimus pater celestis. Quod considerās
Hugo in li. de arra sponse sic alloquitur animam peccatricem
Sponsum habes et nescis pulcherrimum omniū et faciem eius
non vidisti. Ille te videt quia nisi te vidisset non te diligeret.

Noluit adhuc seipsũ tibi presentare sed munera misit arrã de dit pignus amoris. hec ille Est vtiq; anime legitimus et ĩma= culatus spõsus de⁹ dei filius qui ĩ cruce exaltatus clamat grã di et amorosa voce dicitq; anime propter peccata pereunti et ad inferna currenti illud Jhere. ij. Tu autem fornicata es cum amatoribꝫ multis tamen reuertere ad me et ego suscipiam te. Quidnam dulcius quid suaui⁹ quidue clemencius potest audi ri. Ostendit nempe multis diuersisq; modis rex regum de⁹ no ster q̄ hominẽ diligit eiusq; salutem eciã post peccata et nefã da facinora ardentissime sitit. Quapropter ut euigilent somno lenti peccatores et expgiscantur ad vocem beniuolencie summi dei in presenti sermõe de amore quẽ de⁹ peccatoribꝫ exhibet nonnulla erunt videnda ut verificetur ĩ corde omniũ quod dic tum est in themate in persona illi⁹ quia. s. amore langueo. In quibꝫ verbis de amore illo tria misteria principaliter proponi mus declaranda.

Primum de ipsius veritate.
Secundum de eius voluntate.
Tercium de illius copiositate.

Qualiter de⁹ ex amore malis et peccatoribꝫ copiosissima be neficia sua largitur. Et quid est amor siue dilectio dei.

Capitulum .i.

PRimũ misteriũ declarandum de amore quo de⁹ pecca/ tores diligit dicitur veritatis. Nam posset non imme/ rito aliquis dubitare. An verꝝ sit q̄ de⁹ peccatores di ligat. Quoniã si diceret⁹. Q̄ sic statim occurrerent dicta scrip ture sacre quibꝫ insinuari videtur contrariũ. Vnde in persona dei ꝓuer. viij. c. dicitur. Ego diligentes me diligo. Et io. xiiij. crist⁹ dixit. Qui diligit me diligetur a patre meo et ego dili gam eũ. Sed peccatores non diligunt deũ. ergo nõ de⁹ diligit illos. Et ecc̃. xij. sapiens inquit. Altissim⁹ odio habet peccato= res. Et iudith. v. c. scribitur Deus peccatoꝝ odit iniquitatẽ Et Aug⁹. xij. li. de ci. dei. c. iij. ita asserit. Dicuntur in scriptu/ ris inimici dei omnes qui eius aduersantur imperio nõ natura ꝫ vicijs nichil ei nocere valẽtes ꝫ sibi. Inimici em̃ sũt potesta te nõ resistẽdi ꝫ voluntate ledendi. Et idẽ Aug⁹. in li. d̃ penitẽ cia refert qd̃ eciã ponitur de pe. di. iij. i. c. Sunt plures scio do minũ inimicũ om̃i criminoso. Et dauid ĩ psal. ad deũ sic loq̃t⁹. Odisti oẽs obs̃uãtes vaĩtates. i. peccata Et sapie. xiiij. c. similit̃ d̃r. Sũt deo odio impius et impietas eius. Si itaq; inter deũ ⁊

peccatores est inimicicia et odium ergo deest amor quoniam
simul ista stare non possunt. Sz contra est dictū sapientis. Sapi
encie. ij. c. qui deo dicit. Diligis omnia que sunt et nichil odi /
sti eorum que fecisti. Pro huius dubij declaracione notanda ē
sentencia domini Bon. di. xxxij. ij. li. que talis est. Q deus non
dicitur creaturam diligere racione affectionis animi sed racio / Dilectio dei: Quid sit?
ne cōmunicacōnis alicuius bonī. Ita q dilectio dei dicitur po /
cius esse dilectio effectus quā affectus. Cōmunicacō autē bonī /
tatis diuine si attendatur quantū ad effectū gracie non se ex-
tendit ad peccatores. ideo propter huius bonī fuberationē di
citur illos odire. et sic intelliguntur auctoritates superius alle
gate. Sed cōmunicatō aliorum beneficiorz z bonis et malis ea
dem est obquod et malos eciam diligit non vt malos sed sua
illis beneficia tribuens vt boni fiant. Sūt autē inter cetera tria
beneficia peccatoribz a deo collata. Primum creacionis Secun
dum gubernacōnis. Terciū sociacionis. Primū beneficium
q deus peccactoribz confert ex dilectione et amore dicit creā
cionis. Quisnā estimat quantum bonū est esse in numero crea
turarum non quarumcūqz sed racionabilium! Nullo quidē pre
cio emi posset vnus ex oculis vel alijs membris nostris multo /
magis nec aliqua potencia anime. Et quis est qui dedit aīam
cum potencijs et corp9 tam bonis quam malis nisi de9! Et cur
dedit nisi ex mera caritate et liberalitate sua! Hoc ē qđ Lactā.
in. ij. li. di. insti. ait. De9 veri patris officio functus est Ipe cor
pus effinxit ipse animā qua spiramus infudit. Illius est totuz
quicquid sumus Et Bernard9 in sermonibz. Parum ne tibi vi
detur o homo. Cogita qualem te fecit. Nempe secundū corp9
egregiam creaturam secundū animā magis imagine creato /
ris insignē racōnis participem beatitudinis eterne capacē Por
ro ambo sibi coherere fecit artificio in cōprehensibili et sapien
cia inuestigabili. Nec hoc ante promeruit qui ante non fuit.
Nec spes retribucōnis fuit quoniā bonorz nostrorū non eget
hec ille. Sed qui non recte de deo sentiunt de eius beneficijs in
gratissimi conqueruntur dīnt etenim. Q licet magnū bonuz sit
esse quod p creacionē peccatores acceperunt a deo tamen cuz
de9 prescierit eos futuros malos atqz damnādos cur illos cre
auit. Quibz sic respōdet Aug. ij. li. d ci. dei. c. xviij. Neqz enim
de9 vllū non dico angelorz sed vel hominū crearet quē malū
futurz esse pscisset nisi pariter nosset qbz eos bonorū vsibz cō
modaret atqz ita ordinē seculorz tāquā pulcherrimū carnē ex

quibusdã quasi antithetis honestaret · Antitheta · n · q̃ appellãt in ornamentis elocucõnis sunt decentissima que latine appellantur apposita vel quod expressius dicitur contrapposita · Non est apud nos huius vocabuli consuetudo cum tamen eiusdem ornamentis elocucionis eciã sermo latinus vtatur ymo lingue ommũ genciũ his antithetis · Et paulꝰ apostolus in · ij · epistola ad cor · illuz locũ suauiter explicat vbi · d · per arma iusticie a dextris et a sinistris per gloriam et ignobilitatẽ per infamiã et bonam famã vt deductores et veraces vt qui ignoramur et cognoscimur quasi morientes et ecce viuimus vt temptati et non mortificati vt tristes semper autẽ gaudentes sicut egẽtes multos autem locupletantes tãquam nichil habentes et omnia possidentes · Sicut enim ista contraria contrarijs oppposita seriem pulchritudinẽ reddunt ita quadã non verboꝝ sed rerum eloquencia contrarioꝝ oppositione secundi pulchritudo cõponitur · hec Aug · Et si adhuc arguerent impij et maligni q̃ secunduz Aug · verba videretur quasi necessariũ fore ut alii qui mali essent ut sic seculi pulchritudo perficeretur · Ego dico q̃ licet deus secundũ Aug · in li · de li · ar · nouerit ex quocunq̃ malo bonum eligere tamen si nullus vnquam peccasset siue angelus siue homo adhuc vniuersũ perfectum esset nichilq̃ quod ad eius ornatum spectaret siue decorem inueniretur diminutũ · Neq̃ propterea culpandus est sapientissimus artifex deus qui creauit illos qui damnari debebãt quoniã non propterea damnantur quia sunt creati sed quoniã post creaciones sua voluntate facti sunt mali · Quinimo in hoc maxime relucet immensa bonitas dei q̃ tam grande beneficium conferre dignatus est eciam illis quos presciebat futuros ingratos ⁊ malos ·

Secundum beneficium quod deus peccatoribus confert ex dilectione et amore dicitur gubernacõnis · Indiget equidem homo auxilio ommũ creaturaꝝ celi · s · et terre celestiũ inferiorumq̃ corporum sine quibus viuere minime posset · Omnia tamen ista dei sunt de quo in psal · dicitur · Domini est terra et plenitudo eius or · t · et · u · q̃ · h · in eo · nichil omnino exclemencia largiflua et affluentissima sua libere donat fructum hominũ omniũ eciã impijs et malis · Inde hugo in li · de arra sponse ait · Respice vniuersũ mundum istum ⁊ considera si aliquid in eo sit quod tibi non seruiat · Omnis natura ad hunc finẽ dirigit cursum suum vt obsequijs tuis famuletur ⁊ vtilitati deseruiat tuisq̃ oblectamẽtis pariter ⁊ necessitatibus secundũ affluenciã ideficientẽ occurrat

hoc celum hoc terra hoc mare hoc aer cum his que sunt in eis vniuersis explere non cessant. hec ille. Et christ⁹ i euāgelio Mathei. v. ait. Pluit super iustos et iniustos et solem suū oriri facit super bonos et malos. Tercium beneficiū quod deus erogat et largitur ex dilectione et amore ipsis peccatoribꝰ dicitur sociacōmis. Magnum quippe bonuz est vt vnusquisqz habeat socium angelum. Vnde magister senten. di. secundi li. allegat Jhero. super mathеuz sic. d. Magna dignitas animaz ut vnaqueqz ab ortu natiuitatis sue in sui profectū et custodiam habeat angelum specialiter delegatum Ex qua auctoritate secūdum doct. thee. colliguntur tria catholica documenta. Primū documentum secundum Alex. de ales in. ij. volumine summe z Archi. canonista super. c. firmissime. de cōse. di. iiij. Q duplex est hominis natiuitas. s. in vtero et ex vtero. Prima est quādo anima creatur simul et infunditur corpori. Secunda vero quando exit de ventre matris. Angelus autem deputatur homini a prima natiuitate. s. in vtero. Racio autem quare non debeat ante infusionē anime angel⁹ deputari ad custodiā corporis secundū Bon. in. ij. di. xi. in declaracione littere est quia illa custodia principali⁹ respicit spiritū quam corp⁹. Et ideo non debet specialiter angelum ad suā custodiaz habere antequā spiritus infundatur. Non debet ecia differri vltra anime infusionem quia ex tunc defendere potest et aduuare Vtz autē quādiu paruul⁹ caret racionis vsu aliquē occultum effectū habeat custodia angeli quantū ad habitacionē et directionē in bonuz assignare est difficile. sed negare non est tutū. Secundum documentū est q angel⁹ beatus propter custodiam hominis nō est homine inferior viatore neqz indignior cū id fiat ex dulcedine fūmi dei. Tercium documentū est quando angel⁹ non deserit obstinatū in peccatis vsqz ad mortem. Racio est secundū Bon. quia promior est bon⁹ angelus ad iuuandum quam mal⁹ ad perdendum Si ergo mal⁹ angelus non derelinquit vsqz ad mortem hominē ecia quantūcunqz sanctum. nec bon⁹ hominez quantumcūqz sceleratū dimittit vsqz in finē. Sed contra hoc instant nonnulli quoniā glo. super illud Jhere. l. i. Curauim⁹ babilonem et non est curata derelinquam⁹. eam. ait. Medici sunt angeli quos a nobis repellim⁹ dum eorum consilio non acquiescimus. Item. Dama. d. Q anticristus carebit angelico presidio. Ex quibus colligi posse videtur. Q angelus quandoqz subtrahit ab homine propter peccata custodie beneficium.

Respōdet ad hꝰ dñs Boñ· ꝙ cōmunit̄ tenet̄ a doctoribꝫ sacre scripture· Q̄ angelus non om̄mo deserat obstinatos quamdiu sunt viatores· nec tamē ideo diligenter custodit bonos aut mediocriter malos· Ideo cōmuniter dicitur· Q̄ quodā modo deserit et quodā modo semper custodit· Explicacio autē huius potest diuersimode fieri· Nam aliquē custodiri ab angelo potest dupliciter intelligi· vel secundū habitū· vel secundum actum Voluerunt ergo aliqui dicere· Q̄ angelus obstinatū secundū actū custodiendi relinq̄t pro eo ꝙ ipse custodienti angelo non obedit ymo contra monita mentē obfirmauit· Quantum vero ad habitum non deserit quia semper promptus est ei subuenire si quo modo ipsū ad viam veritatis videat inclinari Sed hic modus dicendi non sufficit quia nullus est adeo malus et peruersus quin āgelus bonus possit ei aliquod beneficiū custodiendo largiri· Ergo si semper est ei promptus facere bonū videt̄ ꝙ nūquā subtrahat omnē actum· Et ideo est secundus modus dicendi· s· Q̄ duplex est custodie angelice actus· Vnus respectu corporis· Alter respectu spiritus· Vnus consistit in repulsione hostis ne opprimat corpa· Alter arcendo ipsū ne peruertat animas· Primi actus efficacia est in angelo· Secundi vero non solum est in angelo sed eciā in nobis· Quantum ad primū actū bonus angelus hominē vsq̄z ad mortē non derelinquit q̄r non patitur ipsū a demone opprimi vel occidi nisi quādo al'r exigit fieri sentencia diuine iudicij· Quantum vero ad secundū actuz quia illius efficacia non tantum est in angelo sed eciā in nobis subtrahit custodie beneficium ab his circa quos videt se frustra exēceri vtpote ab excecatis et obstinatis qui nec recipiūt instructionem nec exhortacōnem· Sed cum custodia magis respiciat animā quam corpus adhuc non videtur omnino probabile ꝙ angelus omnē actum custodie subtrahat respectu āie· Et ideo adhuc est tercius modus dicendi probabilior istis· s· ꝙ effectus angelice custodie est respectu boni et respectu mali· Respectu boni conseruandi vel acquirendi vel augendi Respectu vero mali discernendi vel euitandi vel diminuendi· Bonus ergo angelus obstinatos non deserit quātum ad actū custodie qui respicit malum quia semper retrahit homīes ne labantur ī peius· Quantum vero ad actum qui respicit bonuz obstinatos deserit et anticristum non custodiet· hec Boñ· Considera nunc omnia peccatrix quanta fecit tibi deus et cum admiracōne dic ei illud iob· vij· Quid est homo quia magnificas

eum aut filius hominis quia reputas eum ⁊ quare apponis erga eum cor tuum! Cur o magne deus creare voluisti hominez paulominus ab angelis minoratum quibuslibet alijs a te creatis conditisqz naturis excellenciorem imagine tua decoratum precotatumqz in signibo potēcijs anime racionalis quē presciebas tibi futurz rebellem atqz contrarium! Cur tot beneficia innumera creaturaz tuarum prestas his qui te fugiunt qui te despiciunt qui te contemnunt! Grandis profecto numerus ē eoz qui te dereliquerunt venā aquarum viuenciū. Dereliquerunt inquā te et auerterunt se a te qui es via recta omnes infideles ydolatre iudei heretici scismatici ⁊ cristiani diabolicis operibo seruientes excōmunicati sacrilegi proditores sedicioli iracundi odioli crudeles detractores murmuratores bilingues falsarij cursores periuri deceptores mēdaces cupidi raptores fures furarij sortilegi malefici incantatores elati superbi hypocrite ambicioli arrogantes inanis glorie cupidi glorioli blasphemi lusores fornicatores adulteri sodomite ⁊ alijs celeribus nefandissimis inoluti. Et tamen tu deus me⁹ impasti terre ut sustineret illos produceretqz fructus quibo sustentare se possent. Jussisti soli lune et stellis ut suos motus exercerent ad illorum vtilitatē mandastiqz ombo que in celis terrisqz reperiuntur vt se cōmunicent prenominatis inimicis tuis. Cur mi/ super et angelos cum talibo conuiuere eciam vsqz ad mortez ad illorum custodiā dispoſuisti! Cur ita blandiris tu de⁹ iust⁹ et rectus peccatoribo ⁊ iniquis! O pectora dura. O ferreas mētes. O saxea et adamantina corda eorum qui intelligere nolūt quam ardens sit amor dei eciā ad peccatores quibo ut tactum est beneficia sua gracioſissime imptitur vt sic occasionem habeant confidenter ad illum redire

Qualiter deus quantū de se est vellet omnes peccatores esse saluos et quare si sic vult non omnes saluantur.

Capitulum .ij.

Secundum misteriū declarandum de amore quo de⁹ peccatores diligit dicit² de eius volūtate. Vellet em̄ de⁹ ex caritate sua omnes homines non solū bonos sed eciā malos saluos fieri secundum illud apostoli. i. ti. ij. Oēs hoies vult saluos fieri et ad agnicionem venire. Verūtamen ex hoc apostoli dicto perplexa poterit esse dubiaqz mens non multuz rectaqz intelligenciū Nam si deus vult omnes homines saluos

fieri·ergo omnes homines saluabuntur· Quia vt inquit psal· Omnia quecūqz voluit fecit dominus in celo et in terra i mari et in ōmnibz abissis·Sed non omnes homines saluabūtur·Igi tur non vult dꝰ omnes homines saluos fieri .Soluitur hec dif ficultas per doct·sacros qui apostoli auctoritatē triplicīter ex ponere solent·Prima expositio est Aug·quā inducit magister in textu dis·xlvi·i·li· Quod dictum apostoli potest itelligi ut in eo sit distributio accōmodata sicut cum dicimus· Ois homo timet in mari secundū cōmunē modum loquendi intelligendū est qui est in mari·Similiter si dicatur magister iste docet om nes pueros huius ciuitatis intelligitur quia docet eos qui ad discunt·Nullꝰ·n·docetur nisi per ipsuz ·Sic in proposito potest esse sensus ·Qz dꝰ vult saluos fieri omnes homines qui saluan tur quia nullꝰ saluatur nisi velit deus·Secunda expositio ē ma gistri in textu qui dicit·Qz ibi est distributio pro generibz sin gulorz et non pro singulis generum·Sicut cū dicitur · Omne animal fuit in archa noe quia de ommbz generibz aīalium fu erunt ibi aliqua indiuidua·Et sic dꝰ de omni genere vult ali quos saluari·de grecis de latinis de iudeis de prelatis de subdi tis et de aliis Tercia expositiō est secundū Jo·dama·d·Qz deus vult omnes homines saluos fieri voluntate antecedente nō cō sequente Voluntas autē antecedens secundū euntē religiosqz theo·ē q̄ qs vult aliqd absolute·Volūtas vero consequens est qua quis vult aliquid consideratis circumstanciis·Volūtas er go antecedens in deo est volūtas respectu eius propter quod dꝰ hominem facit et est irrefragabiliter bonorz· Volūtas cō sequens est qua vult aliqua secundū prescienciā meritorum nō que sequitur merita ·Prima·s·antecedens dicitur a magistris volūtas condicionalis siue voluntas qua dꝰ vult quantum in se est·Secunda autem·s·consequens dicitur absoluta ·Differen cia autem inter hanc volūtatem et illā non est secundū diuersi tatē affectionis siue modi volēdi qui sit in deo sed secundū ra/ cionē connotandi et intelligendi·prout enim dꝰ dicitur velle ommū salutem quantū in se est et antecedenter connotatur in ommbz hominibz ordinabilitas ad salutē tum ex parte nature date tum ex parte gracie oblate·Dedit enim dꝰ naturam se/ cundū quam possent homines cognoscere illū et cognitū que/ rere et quesitū inuenire ac inuento inherere et per hoc salutē obtinere Gracia similiter obtulit dū filium misit cuius meritū ommū saluti sufficit· Leges et mādata salutis tribuit q oīdis

Ipse eciam prestó est oñibꝫ inquirentibꝫ et inuocantibꝫ eũ · Velle ergo hominẽ antecedenter saluare est ordinatũ ad salutem facere et saluari volenti non deesse · Unde velle antecedenter saluare non connotat salutẽ sed ordinabilitatem ad salutẽ Velle autem consequenter siue absolute saluare · est velle dare salutem ei quẽ prescit ad salutẽ peruenturũ per suũ auxiliũ et graciã ꝛ connotat salutis euentum · Et sic non est dicere · ꝙ deꝰ velit omnes homines saluos fieri · Et hꝫ tercia expositio magis efficax est ad clare intelligenda apostoli verba · Ex quibꝫ elicitur · Q amorosus deꝰ nec in minimo deest ad succurrendũ subueniendũ fauendũq; peccatoribꝫ vt saluentur · Qui si nõ saluantur ipsi soli sunt accusandi meritoq; reprehendendi qui bibere noluerunt aquam fontis indeficiẽtis amoris diuini

Qualiter deꝰ ostendit amorem suũ peccatoribꝫ illos supportando vocando et offerendo filium suũ vnigenitũ ac sanguinem eius · Capitulum · iij ·

Tercíũ misteriũ contemplandũ de amore quo deꝰ peccatores diligit dicitur de ipsiꝰ copiositate · Nam preter ea que dicta sunt in primo et secundo misterio precedentibꝫ inuenio adhuc precipue tria signa exprimẽcia copiosissimũ ampliſſimũq; amorem diuinũ erga peccatoꝝ salutem Primũ dicitur supportacio · Secundũ vocacõ · Tercíũ oblacio ·

Primũ signum dicitur supportacõ · Supportat equidem deꝰ et expectat pacienter peccatores qui post commissa peccata iuste meritoq; puniri possent · Omnis · n · q̃ peccatum facit ꝛ mortaliter peccat meretꝫ subito priuari quibuslibet beneficijs corporalibꝫ temporalibꝫ et spiritualibꝫ · Meretur adhuc descendere viuens in infernũ · Et q̃d est ꝙ deus hunc rigorez iusticie cõtra peccatores non exercet · quinimo differt vlcionẽ non solũ p dies sed per menses et annos · O quot reperiũtur in hac mortali vita qui per · x · aut · xx · aut · xxx · aut plures annos semp i peccatis tormierunt et tamen illos non extermimauit deꝰ · An forte putamꝰ id factum esse quia sibi peccata nõ displicent vel q; iustus illa punire negligat vel quia ignorans illa non videt aut ipotens factus illa vindicare non valet ! Absit ut ista cogitemus de deo magno et immortali qui optimus ab hominatur omne malũ iustusq; nullũ relinquit impunitum sapiens omnia videt omnia nouit omnia perscrutatur cuius potencie nulla

creatura resistere sufficit · Cur ergo tam diu punire peccata dissimulat nisi quia languet amore ! Hinc est q̄ Petrus · ij · epistola · c · iij · ait · Dominus pacienter ait nolens aliquos perire ꝫ omnes ad penitenciam reuerti · Et salomon · sapiencie · ij · c · d · Misereris omniū domine quoniā om̄nia potes et dissimulas peccata hominū propter penitenciā Secundū signū exprimēs copiosissimū amorē diuinū dicitur vocacō · Apparet vtiq̄ quantū velit deꝰ peccatorum salutē quando non solū illos nō punit et suffert verum eciā multipliciter inuitat et vocat · Quidnaꝫ sunt tot dei beneficia peccatoribꝫ collata de quibꝫ paulo ante memoriā fecimus nisi voces blande ipsos peccatores alliciētes ! Quid sunt scripture sacre ! Quid sanctoꝝ exempla ! Quid doctoꝝ tā diffusa dicta ! Quid promissiōes ! Quid omunicacōes ! Quid precepta legis ! Quid ecclesie sacramēta ! Quid deniq̄ viue voces tot predicatoꝝ et huiusmodi ! Omnia siquidē ista clamor q̄dam sunt ad peccatorum aures fortiter sonās Et tandem ab alto crucis auditur vox illa nō paruipendenda pendentis ī ea crucifixi ihesu · Sicio · Sicio · Sicio · Sciebat em̄ vt Bernardus et Augꝰ · exponunt nostram salutem · Vnde et Bern · ait Ascendit in altum crucis vt ab omnibꝫ videretur voce magna clamauit vt ab om̄nibꝫ audiretꝰ · clamori lacrimas addidit vt homo ei cōpateretur · Qui ad eius clamorem non excitatur ad vocem non cōpungitur grauior est terra durior petra ⁊ fetidior sepulchro Terciū signum in quo relucet erga nos amor diuinus dicitur oblacō · Pro salute namq̄ peccatoꝝ obtulit deꝰ pater vnigenitum filium suū illumq̄ misit in munduꝫ · Vn̄ Jo · iij · Sic deꝰ di · mū · vt · fi · s · vni · da · vt · o · q̄ · c · in illum non pe/at sed habeat vitam eternā · Ipse vero dei filiꝰ incarnatus se/ipsū obtulit in ligno crucis holocastum et hostiam sanguineꝫ propriū fundens in remissionē peccatoꝝ qui tante fuit efficacie vt sufficere posset ad salutem infinitoꝝ hominū si tot darentur · Vnde Apo · i · dicitur · Dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo · Sanguinem itaq̄ illum passim et indistincte offert omnibꝫ peccatoribꝫ · Offert inquaꝫ de capite suo spinis pungentibꝫ coronato · de facie sua decora alaphis dure percussa · de manibꝫ et pedibꝫ clauis in cruce confixis · de toto corpore ad columnā crudeliter flagellato et de latere suo lancea aperto et vulnerato · Propter que omnia deuotus Bern · sermone · xxij · super cant · ait · Ad cumulum pietatis tradidit in morte aīam suam et de proprio latere protulit preciūꝫ nostre

satisfactionis. Vnde ad se versiculum illum traxit. Apud dñm misericordia et copiosa apud eum redempcō. O amor vere incōpabilis. O amor incogitabilis. Stat in cruce dei filiꝰ et peccatoribꝫ dicit. Si saluari cupitis si salutem queritis. Et ego pro vobis ut saluemini patri meo sanguinē innocentēqꝫ vitā offero. Sed tanta est humani cordis duricia vt paucissimi inueniantur qui velint sua peccata corrigere deoqꝫ sūmo bono firmiter inherere. Qui autem redire non neglexerint saluabuntur per misericordiam et clemenciam illius qui est benedictus in secula seculorum Amen.

Sabbato dominice sexagesime. De dilacōne penitencie et q̄re multi tardant seu differunt ad penitenciā redire audientes deū benignum sic misericorditer ipsos vocantem.

Sermo .vij.

Dum tempus habemꝰ operemur bonū. Doctoris gencium verba sunt ista originaliter gal. vi. c. Cuꝫ audiūt peccatores quāplurimi ea que dicta sunt d̄ benignitate beniuolencia ac dilectione dei vocātis et muitantis illos ad penitenciā statuunt in animo suo oīmo ad illam redire. Sed diabolica fraude decepti interponunt spacia temporꝝ asserētes se penitenciam facturos non in presenti sed in futuro cum vel infirmitas aliqua vel languor grauis aduenerit vel cum senecta iā seculi delicias āplius nō gustabit. Talibꝫ aūt sic opinātibꝫ videtꝫ tutā ducē vitā esseqꝫ ī statu salutis ⁊ gr̄e verūtn̄ q̄ periculosissime errent in hoc sermone aperire censui in quo de dilacōne penitencie aliqua pulchra et vtilia deo duce pcurram quoniam nō est procrastinandum vt benefaciamus secundum apostoli documentū qui. d. in verbis in themate nostro propositis. Dum tempus habemꝰ. s. nūc et nō postea hodie ⁊ nō cras operemur bonū ad deum per penitenciā reuertentes. Vbi de dilacōne penitēcie seu prolongacōne tria misteria occurrūt declaranda.

Primū dicitꝫ causalitatis.
Secundum fatuitatis.
Terciū iniquitatis.

Q̄ multi differūt penitere seducti a diabolo aut ꝑ timorē aut ꝓpter pudorē aut ꝓpter spem aut desperacōnem.

Capitulum .i.

Primum misteriuꝫ dicitur causalitatis. In quo exquirere licet que est causa cum peccatores efficaciā ⁊ necessitatē

penitencie cognoscentes illā differre volunt. Et possunt assig
nari principaliter quatuor cause potissime ac pricipales quib⁹
homines peccatis inuoluti procrastinant penitere. Prima dici
tur timor. Secunda pudor. Tercia spes. Quarta desperacio.
Prima causa dicitur timor. Timent enī multi ad penitenciam
redire quia cogitant laboriosum esse de suis culpis atq⁹ pec/
catis satisfacere Sed his tria remedia ad timorem repellendū
dari possunt. Primū est consideracō presentis pene facilitatis.
Secundū consideracio presentis pene modicitatis. Terciū cō
sideracō presentis pene breuitatis Primū remedium est con
sideracio facilitatis et possibilitatis pene quam exigit satisfac
tio de qua dico tria notanda secundū Tho. m. iiij. di. xv. Pri/
mum notandū q⁹ licet penitencia ifructuosa sit sine satisfactōe
tamen aliud est facere equiualens aliud possibile. Deus nō exi
git a peccatore equiualens vel equale quia hoc est impossibi/
le. Nam secundum plūm. i. etiō. In his honoribo qui fūt ad deū
et ad parentes non tenetur homo ad equiualens sed ad possi/
bile ideo tenetur homo satisfacere secundū possibilitatem suā
Vnde apostolus ad thitū. Non ex operibo iusticie que fecim⁹
nos. Secundū notandū q⁹ quāuis homo totū posse suum debe/
at deo non tamen exigitur de necessitate vt totū quod possit
faciat quia hoc est impossibile secundum statū presentis vite
cum oporteat hominē circa multa sollicitum esse. Terciū no
tandū q⁹ facere aliquid acceptum deo potest intelligi duplici
ter. Aut virtute propria et sic nullus potest satisfacere de pec
catis in deum cōmissis. Aut virtute alterius et sic vnusquisq⁹
merito cristi potest satisfacere quod est infinitum. Et si obice
retur. Q⁹ crist⁹ liberauit nos a pena debita pro peccatis nostris
iuxta illud. i. Petri. ij. c. Peccata nostra ipse ptulit in corpore
suo sup lignum. Quod exponens Magister sentenciaruz in. iiij.
di. xix. ait. Peccata portare est penam illoz exsoluere. Et ad
hoc est dictuz Ysaie. liij. Vere lāguores nostros ipse tulit ⁊ do
lores nostros ipse portauit. Ergo nulla satisfactio penalis erit
necessaria. vel si erit necessaria non plene cristus satisfecit p
nobis. Respondeti potest secūdum Bon. in. iiij. di. xix. Q⁹ passio
cristi liberat nos a pena penitencie quantum est ꝺ se quia secū
dum q⁹ ꝺ. Magister in lra. In baptismo omnis pena que pro
peccato debetur penitus relaxatur Sed cū homo peccata iterat
reddit se indignum tanto beneficio. Et p passionē nō remittit⁹
ei tota pena sed nominatur secundum q⁹ dicit magister in lra

quantū decet ⁊ expedit salua diuina iusticia. Est ergo possibil' facilisq; pena satisfactoria. quoniā vt scribit' ff. de reg. iu. l. Impossibiliū ad īpossibile nemo tenet'. Et vt Aug⁹. d. i ſmone. Deus seruū pigrum non damnaret si ea que nullo modo fieri poterant imparet Secundum remediū contra timorē satisfactionis est consideracō modicitatis ipsi⁹ pene Omnis etenim pena temporalis modicum est et quasi nichil respectu future pene non solum inferni sed eciā purgatorij. d' cuius grauitate suo loco disputabitur. Terciū remedium contra timorem pretactum est consideracio breuitatis pene satisfactorie. Nā sicut breuis est vita ita breuis est penitencia p quam salui esse valemus. Quare nullo timore penitencia est differenda Secunda causa quare plerique differunt penitenciam agere dicit' pudor siue verecundia. Erubescunt enim et verecundantur benefacere. quoniā solent vtplurimū homines mali quoꝝ mult⁹ est numerus volentes benefacere suamq; malam vitā emēdare in derisum haberi. Sed ad confutacionez erroris huiusmodi triplicem pudorem notare debemus videlicet. Primus dicitur cōmendabilis. Secundus vitupabilis. Tercius abhominabilis. Primus pudor seu verecundia dicitur cōmendabilis cū. s. quis erubescit malefacere. Nam secundū Jo. dama. Verecundia est timor alicuius turpitudinis. Quod Ar. explicauit in. iij. ethico. Qui timet decens ⁊ verecundus est. qui autē non timet inuerecundus. Et de verecundia loquitur Valerius li. iiij. d. Verecundia est pars omnis honesti consilij tutela sollemniū officiorum magīa innocēcie cara proximis accepta alienis omī loco omni tempore fauorabilē pre se referens vultū Et sapiēs ecc. xxxij. ait. Ante grandinē preibit coruscacio et ante verecundiam preibit gracia. Hec verecundia refrenat sensus moderat' gestus librat verba ponderat sermones ornat senes decorat iuuenes magnificat reges subleuat subditos extollit prelatos et mores deaurat quoniā qui erubescitiui sunt hac erubescēcia et rubore declinant mala. Sed vhe mundo a scandalis quoniam rarissima est hec erubescencia inter homines deprauatos. Nam non erubescunt publice blasphemare ludere rapere fenerari p/iurare lasciua verba et scurilia non solum dicere sed cantare ī honesta vestimenta deferre et precipue mulieres pectus colla brachiaq; nudantes et ornatu meretricio coram hominibꝰ exeūtes ⁊ turpissima scelera adulterij fornicacōis stupri sodomie ⁊ sacrilegij perpetrare. Secūdus pudor dicitur vitupabilis cū

scilicet quis omittit virtuosos actus eciam ad salutē necessari
os ne mali irrideant eum. Certum .n. est q̄ displicet malis vita
bonoꝝ. Vnde sapiēs ꝓuer. xxi. ait. Anima impij desiderat ma/
lum. Et. xxv. c. idem ait. Abhominantur impij eos qui in recta
sunt via. Et. xiiij. c. Ambulans inq̄t recto itinere et timēs deū
despicitur ac eo qui infami graditur via. Et. xiij. c. Detestant⁹
stulti eos qui fugiunt mala. Et hoc ideo est q̄r vt dicitur. Jo.
iij. Omnis q̄ male agit odit lucem. Quod verbū ponit⁹. xviij.
q. ij. in. c. Perniciosum Verūtamen fatui sunt et abhominabi/
les qui ne irrideantur a malis maloꝝ socij effici paciūt⁹ Quā/
do etenī mali irrident eos qui boni sunt idem est ac si ceci irri/
derent eos qui vident aut claudi eos qui recte ambulant aut
laceratas vestes habentes illos qui regio habitu sunt amicti.
Terci⁹ dicitur pudor abhominabilis quando .s. quis ad penitē
ciam redire recusat eo q̄ sua peccata turpiter cōmissa confi/
teri confunditur. De isto vero pudore laci⁹ dicam ī tractatu de
confessione Tercia causa quare multi penitenciam in longū
protrahunt dicitur spes. Hec autē triplex est. Prima diu vi/
uendi Secunda temporalia degustandi Tercia misericordiam
consequendi Prima est spes diu viuendi de qua innumerabi
les decipiuntur promittentes sibiipsis longitudinē dierū. Nā
vt inquit Cicero in li. de senectute. Nemo est .n. tam senex qui
se non putet annum viuere. Et ihero⁹. ad Gerūciaꝫ. Nemo est
tam fractis viribꝫ et tam decrepite senectutis ut non se putet
adhuc annum posse superuiuere. Vnde subrepit obliuio cōdi
cionis sue vt terrenum animal iam iamq̄ soluendū erigat⁹ in
supbiam et animo celum teneat Verūtamen sic quantumcun/
q̄ excogitare quis velit diuturna vita semp breuis erit Vn=
de et iacobꝫ. iiij. c. ait Que est vita nostra! Vapor ad modicum
parens et deinde exterminabitur. De vite autez breuitate ple
ne scribam in sermone de vita hominis et de contemptu mūdi
et in sermone de tempore et in tractatu de virtutibꝫ. Secunda
spes est tempalia degustandi. Sperant eñ diligentes mundum
mundanis bonis pro libito posse diucius iocundari. Et tamen
experiēcia docet q̄ cūcta huius seculi falsa et desiderata bona
caduca sunt et vana nullam in se stabilitatem firmitatemq̄ re
tinencia. Hinc Seneca ad lucillum ait. Noli huic tranquillitati
confidere. Momento mare euertitur et eodem die vbi luserūt
nauigia sorbentur Propterea a domino ihesu cristo p pulchre
dicta ē parabola quaꝫ Luc̄. scribit. xij. c. Hominis inq̄t cuiusdā

diuitis vberes fructus ager attulit. Et cogitabat intra se. d. Quid faciam quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit Hoc faciam Destruam horrea mea et maiora faciaz ⁊ illuc congregabo omnia que nata sunt michi ⁊ dicam aie mee Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos. reqe sce comede bibe et epulare. Dixit autē illi dominus. Stulte hac nocte animā tuam repetent a te. Que autez parasti cuiꝰ erūt? Sic est qui sibi thesaurizat et non est in domino dives. Tercia est spes misericordiaz consequendi ℔ā plericz deliberant omne suum tempus in miuriam creatoris sui exponere et tandem ab eo misericordiam impetrare. Hanc spem refrenat sapiens cum dicit ecc̄. v. ℔e dixeris. ꝑpeccaui. et quid michi accidit triste. Altissimꝰ est paciens redditor. De propiciatu peccatorum noli esse sine metu neqz addicias peccatuz super peccatum Et ne dicas. Miseracio domini magna est multitudinis peccatorū meoꝝ miserebitur. Misericordia eī et ira ab illo cito proxi/mat et in peccatores respicit ira eius. ℔e tardes cōuerti ad dominum. Subito. n. veniet ira illius et in tempore vindicte disperdet te Quarta causa quare peccatores penitenciā retardant dicitur desperacō. ad quam inducuntur propter tria videlicet Primo propter peccatoꝝ magnitudinē. Secundo propt̄ pec/catoꝝ multitudinē. Tercō propter peccatoꝝ vicissitudinem Sed per precedencia que dicta sunt in sermone de misericordia dei omnia ista dissoluūtur. ℔on sunt itaqz pretacte cause sufficientes et necessarie ad retinendum peccatores ne conuertan/tur ad deum.

QUam fatue agunt qui differunt penitenciam propter im/pedimenta que possunt differendo prouenire propter que exponunt se periculo maximo.

Capitulum ·ij·

SEcundum misterium declarandum de dilacōne peniten cie dicitur fatuitas. Qui. n. sic differunt quadruplici fatuitate laborant. ꝑrima dicitur periclitacōnis Secūda abreuiacionis Tercia ruinacōnis. Quarta cessacionis. Prima fatuitas dicitur periclitacōnis quia illi qui penitenciā non faciunt cum possint exponunt se periculo non facere illam posse cum credunt. Hinc Ihero. ad Saluinam de nebridio ⁊ viduitate sic ait. Cauendū est vulnus quod periculo et dolore curatur. Aliud est integra naui et saluis mercanciis portum

intrare salutis aliud nudum herendo tabulis et crebris cursibꝰ fluctuū ad asperrima saxa collidi hec ille. Potest equidē eue/nire vt post diuturnam peccatorum consuetudinem malꝰ ha/bitus nō ita defacili amoueatur sicqꝫ peccator impenitēs fiat vnde et Job. xx. c. de tali sic loquitꝛ Ossa eiꝰ implebūtꝛ vicijs adolescencie sue et cū eo in puluere dormiēt. Et sapiēs ꝓuer. xxij. ait. Adolescens ābulans iuxta viā suam eciam cū senuerit non recedet ab ea. Et Jhere. xiij. c. inq̄t. Si mutare potest et hi ops pellē suaꝫ ⁊ pardus varietates suas sic vos poteritis bene facere cū didiceritis malū. Ex hoc est ꝙ peccatū ex consuetudi ne cōmissum morti. Lazari cōparatꝛ. Propter ꝙ Augꝰ. de pe. di. ij. c. Sicut. ait. Sicut tribꝰ gradibꝰ ad peccatum peruenitur suggestione delectacione cōsensu ita ipsius peccati tres sunt differencie. s. in corde in facto et in consuetudine tanquā tres montes. Vna q̄si in domo idest cū in corde consentitur libidini altera q̄si prolata iam extra portam cū in factū procedit assen sio. tercia cū in vicio consuetudinis male tanquā mole terrena premitur animus quasi in sepulchro iam putens. Que tria ge nera mortuoꝝ dominꝰ resuscitasse quisquisqꝫ euangeliū legit agnoscit hec ibi in glo. vero ponuntur his versus super verbo tanquā Mens mala mors intus malus actus mors foris vsus. Tuba puella puer lazarus ista notant. Hanc verbo hūc motu lacrimando suscitat illū. Cristus et in medio nascitur eger hō. In lazaro autē resuscitando quatuor erant condicōnes. Prima quia fetebat. Secunda qꝛ lapis erat eius sepulchro supperpo/situs. Tercia quia ligatos habebat pedes et manus. Quarta qꝛ sudario velata erat facies eiꝰ. Jo. xi. c. Sic repiuntꝛ spiritua liter ista q̄tuor in peccatore q̄ longo spacio peccata retinuit. Primo fetet deo angelis et hominibꝰ. Secundo ē ei lapis sup/positus idest mala consuetudo. Vnde glo. Jo. xi. ait. Dominus fremuit et lacrimatꝰ ē ⁊ clamauit voce magna qꝛ difficile sur git quē mola male ꝯsuetudīs p̄mit Hoc ē ꝙ iuuenal' pulchre decātat li. iij. satyra. i. Cōsuetudo mali tenet insanabile vulnꝰ. Et Marcialis cocus. Mens assueta malo firmius heret ei. Et Ouidius de arte amandi. Fac tibi consuescat nil consuetudine maius. Racō est quia scd̄m Ar. li. de memoria et remiscencia. Consuetudo est altera natura Et li. vij. eth. Consuetudo natu re assimil'atur Et li. i. retho. Similis est consuetudo nature. pro pe enim quod sepe ei quod semper est. Est autem natura eius quod semper cōsuetudo eius quod sepe. hec ille. Tercō habet

manus et pedes ligatos quia impotens factus est post pecca/
tum ad bene operandum. Quarto peccator habet faciem vela
tam sudario quia ex quo in tenebris peccatorum fuit spiritua
lem visum amisit. De talibus namque peccatoribus inquit. Sopho
nias primo capitulo. Ambulabunt ut ceci quia domino pec/
cauerunt. Et sapiencie .ij. capitulo sapiens ait. Excecauit illos
malicia eorum. Quare periculosum est frequentare peccata
et penitenciam prolongare Secunda fatuitas illorum qui
differunt conuerti ad penitenciam dicitur abreuiacionis quia
cum tempus breue sit non curant sibi de salute necessaria pro
uidere. Fatuus namque non in merito reputari posset si quis iter ce/
pisset ad locum aliquem ad quem longa esset via et vix ibi
ambulans per totam diem vsque ad noctem peruenire valet
et tamen post ceptum iter stans quiesceret dicens. Hora ve
spertina vel hora completorij perficiam iter meum. Sic fa=
tuus est quia ad regnum celorum debet accedere horam tar=
dam prestolans qua se ad penitenciam conuertat Tercia
fatuitas eorum qui differunt penitenciam facere dicitur rui
nacionis quoniam peccata non deponens facile ad alia trahi=
tur. Et quanto peccata magis multiplicantur magis grauant
animam et ex consequenti cum maiori difficultate resurgit id
o legitur in vitis patrum. Quod venit vox ad beatum. Arsenium. di.
Egredere et ostendam tibi opera hominum. Et egressus vidit
ethiopem nigrum cedentem ligna securi et facientem grandem sar
cinam et temptabat leuare eam sed pre magnitudine non po/
terat. Et iterum cedebat alia ligna et addebat sarcine. In=
mittebatur quoque adhuc leuare illam et minus quam prius poterat. Quam
deponebat et iterum cedens alia ligna sarcine adiungebat et
fatigabatur sicut prius illam leuare et propter maius pondus maiorem
quoque grauitatem nequibat illam mouere. Fuit hec visio sibi exposita sic
Quod qui cedebat ligna et addebat sarcine homo peccator est qui peccatis o
neratus sepius illa leuare non sufficit. sed superaddens et alia intra se di
cit Postquam congregauero multa peccata plura prioribus tunc illa le
uabo et de illis penitenciam faciam Quarta fatuitas .d. cessacionis
cessat equidem multociens et deficit illud quod fuerat homo premedita
tus. Premeditati namque fuerant multi mori in senectute et
mortui sunt in iuuentute et mori in domo et mortui sunt extra
domum mori inter suos et mortui sunt inter extraneos
mori loquentes et mortui sunt lingue vsu priuati mori
in diuicijs et mortui sunt in egestate mori cum penitencia et mortui

sunt obstinati ·O vita fallax· O vita fragilis · O vita muta/
bilis cuius exitum nullus prescire mortalium potest vnde
sapiens Eccl' ·ix·capitulo ait ſNescit homo finem suum sed si/
cut pisces capiuntur hamo et aues comprehendunt laqueo
sic capientur homines in tpe malo cuz eis exemplo supuenerit
¶Quam miqui sunt qui penitenciam tardant et conuerti ad
dominum et agunt contra deum et angelos et contra seipsos
et contra omnem creaturam.

¶Capitulum tercium·

TErcium misterium contemplandum circa penitencie
dilacionem dicitur miquitas·Peccator namqz qui pe
nitenciam differt miquus est quadruplici iniquitate·
Prima est contra deum·Secunda contra angelos·Tercia cō/
tra seipsum·Quarta contra omnem creaturam Prima miq̄/
tas est contra deum cui apponit fel in escam iuxta illud psal·
Dederunt in escam meam fel ⁊ in siti mea potauerunt me ace
to·velut enim esca hominis est op⁹ bonuz quia in eo dñs delee
tatur tangꝫ inter flores scdm illud Cant·ij·ca·pascitis inter li
lia id ē mē munda opera·Esce ergo hominis fel apponit qui bo
nis operibꝫ que agit amaritudinem peccati admisset peniten
ciamqz refugit·Talis eciam qui senectutē ad penitenciam a/
gendam expectat deteriorem partem vite sue deo reseruat
et meliorem diabolo imolat·Secunda iniquitas est in ange/
los ·Impenitentes vtiqz pro suo modo quantum de se est āge
los affligere non erubescunt·Nam licet angeli beati impassi/
biles sint et omni iocunditate repleti tamen vt diximus in
precedentibꝫ de malorum conuersione gaudium aliqd acci=
dentale suscipiunt ·Hoc vero eis deesse necesse est cum
peccatores conuertuntur·Tercia iniquitas peccatricis aīme
impenitentis est in seipsam·Naz dum peccator differt conuiti
vult potius habere se malum quam bonum infirmum quaz
sanuz seruum quam liberum in statu latronis quaz in statu re
gis nichil habentem quam omnium bonorum ecclesie partici
pem mutilem quam multum valentem·Peccatū nempe facit
hominem malum infirmum mortuū seruuz latronē quia furat
bona dei pauperz et mutilē·Quarta iniqtas ē in omnē creaturā q
ꝓpt' duriciā hoiz petrorū creatūe irracōabiles quodāmodo pu
mūt Obscurat⁹ ē enī sol tpe passionis ꝓpt' iudeorū crudelitatē
pierī in diluuio tot aialia ⁊ volucres celi ꝓpt' petā hoiz·Male/
dicta fuit t'ra ꝓpt' peāta ꝑmoꝝ pētū Exp gisimī g̊ o pet̄es

tardi. Ecce nunc tempus acceptebile inquit apl's. ii. Cor. vi. ecce nunc dies salutis. Nemini dantes vllam offensionem nec deo nec angelis nec vobismetipsis nec eciam creaturis p tarditatem conuersionis vestre. Et sic facientes accipietis hic a deo graciam et in futuro gloriam. Amen

Dominica ī Sexagesima De fructuoso et vtili verbo dī quo mediāte om̄es gētes crediderunt in Cristum saluatorem nostrū.

Sermo. viii.

Semen est verbum dei. Scribuntur hec verba Luc̄. viii. c. et in euangelio hod. erno et presētis dominice. Nichil taz efficax esse potest ad conuersionem cuiuslibet peccatoris et cuiuslibet virtuosi confortacionem sicut deuota et frequēs audicio verbi diuini. Scimus etenim per predicacionem euangelij mundum totum ab idolatrie errore reuocatum Nam antea omnes gentes vna excepta populi iudeorum deos falsos cū damnatissimis supstitionibꝫ excolebant. At vbi vox euangelij audita est in omni terra omnis error ab eius conspectu fugatus est tanquam si tenebre a lucis radijs fuissent depulse. Ex hoc inquit eusebius panphili libro primo de euangelica preparacione. Non enim per se qui cristum secuti sunt matres suas nefandis nupcijs cognoscunt non humanis vescuntur carnibꝰ scythe quoniam ad eos vsqꝫ predicacio cristi peruenit nec carissimos falsa religione impulsi filios iugulant. Hec certe ac talia pene infinita hominum quondam vitam vexabant. Massagethe ac derbices traduntur propinquos atqꝫ affines suos qui senectute conficiebantur miserrimos putasse ac ideo imolatas carnes eorum quos plurimi fecerant deuorabant Tibareni viuos seniores suos precipitarunt. Hircham rapacis generis auibꝫ ac canibꝫ proicere soliti. Que quidem cuncta religiosissime faciebant. Nunc vero sola euangelica virtute vndiqꝫ truculentissima hec pestis expulsa est hec ille. Et vt plenius intelligatur ab omnibus quanta sit virtus diuini verbi in hoc sermone de ipso conuenienter tractabimus eo q̄ saluator omnium in verbis allegatis in themathe dixit, verbum dei fore semen scilicet spiritualium carismatum et

donorum in quibꝫ v̄bis tria misteria sunt declaranda.

Primuꝫ ē de verbi dei p̄dicati dig̃tate
Scd̄m de p̄dicātis verbum q̄litate
Terciū de audicionis eius vtilitate

Q̄ quīqꝫ sūt egregie ⁊ excellentissime dig̃tates v̄bi d̄i ⁊ officij p̄dicādi.

Ca. .i.

PRimum misteriuꝫ declaranduꝫ ē de dig̃tate v̄bi dei p̄dicati seu officij predicādi Et ad hoc intelligendū sb̄ notabimꝰ quinqꝫ excellencias de dignitate eius Prima dicitur cristi exercitacio Scd̄a apostolorum electio Terci a miraculorum coruscacio Quarta predicatorū defensio Quinta ecclesie sb̄limacō Prima excellencia verbi diuini et officij predicādi dicitur xp̄i exercitacio Dn̄s quidez ihesus deꝰ d̄i filius predicare voluit et p̄dicacionis officium exercere vnd̄ Mathei.iiij.di.cepit ihesus predicare et dicere Penitenciaꝫ agite. Et Luc̄.viij.de ipso dicitur Iter faciebat per ciuitates et castella predicās et euangelizans regnum dei Et ut colligitur ex dictis euangelistarum precipue. Johannis. viij.et xviij.capitulis sepius docebat predicando in templo et ī synagoga verumtamen non ab re querere quis potest vtrum cristus debuit solum iudeis et non gentilibꝫ predicare. ad qd̄ rn̄det Thomas tercia p̄te.q.xlij. Q̄ cōueniens fuit predicacōz xp̄i tā p̄ apostolos q̄ p̄ ipsū a p̄ncipio solis iudeis exhiberi triplici racione Primo racione impletionis Scd̄o racione ordinacionis. Tercio racione triumphacionis prima racio dicitur impletionis predicauit enim cristus iudeis ut impleret promissiones factas antiquis patribꝰ non autem gentilibus quoniam populus ille iudeorum tantum viuebat sb̄ d̄i veri cultu vnde apostolꝰ Ro.xv.ait. Dico xp̄m ministruꝫ fuisse circūcisionis idest predicacōnis iudeorū ꝓpter veritatez d̄i ad ꝯfirmādas ꝓmissiōes patrū Et ut eciā Jeroꝰ.di.sup illd̄. Mathei.x.in viā gēciū ne abieitis oportebat p̄mū aduētū xp̄i nūciari iudeis ne iustā haberēt excusacōz dicētes. Jd̄o se dn̄z reiecisse q̄ ad gentes trāsierit verūtamē sic̄ nō debuit a principio indifferenter suam doctrinam gentibꝫ communicare ita eciam non debuit gentiles omnino repellere ne spes salutis eis p̄cluderet. Ideo aliq̄ gētiliuꝫ p̄ticularit̄ sunt admissi sicut samarithana Jo.iiij.⁊ chananea Math̄.xv. ꝓpt̄ excellēciam fidei et deuotionis earum. Secunda racio quare cristus tantuꝫ iudeis ⁊ nō gētilibꝫ p̄dicauit dicit̄ ordīacōis Exigebat nāqꝫ debitꝰ ōdo ut iud̄is q̄ erāt ꝓpinq̄ōes p̄ fidē ⁊ cultū vniꝰ dei

pruis doctrina xp̄i ꝓponeret⁹ ⁊ per eos transmitteret⁹ ad gē
tes sicut et in celesti ierachia per superiores angelos ad infe/
riores diuine illuminacōes puemūt · vnde · Iero · super illd ma
thei · xv · Non sum missus nisi ad oues q̄ perierūt dom⁹ israhel ·
Non inquit hoc dicit quin ad gentes missus sit sed ꝙ p̄mū ad
israhel missus est · Et hoc predixit Isaias vltimo · c · Mittaz ex
eis qui saluati fuerunt scilicet ex iudeis ad gentes in mare in
affricam in lidiam tenentes sagittam in italiam in greciā ad
insulas longe ad eos qui non audierūt de me et non viderunt
gloriam meam et annunciabunt gloriam meam gentibꝫ Ter
cia racio quare crist⁹ voluit iudeis et non gentibꝫ predicare
dicit⁹ triūphacionis vt ostenderet triumphum et victoriam
crucis et passionis sue per quam meruit potestatem et do/
minium super gentes secundum illud · Mathei vltimo · Data
est michi omnis potestas in celo et in terra · Maioris siquidē
potestatis et virtutis ostensiuum fuit post passionem suam p
apostolos reducere gentes quam si ante passionem ipse perso
naliter eis predicasset Scd̄a excellencia verbi diuini et offi
cij predicandi dicitur apostolorum electio · Ad hoc siquidem
illos elegit cristus ut ad predicandum illos mitteret · vnde ·
Io · xv · dicebat eis · Ego vos elegi de mundo ut etatis et fruc
tum afferatis et fructus vester maneat · Post passionem vero
suam et resurrectionem dixit eis illud · Marci vltimo · Euntes
in mundum vniuersum predicate euangelium omni creatuē
Et illud · Mathei vltimo · Euntes docete omnes gentes · Q̄ et
ipsi perfecerūt de q̄bꝫ di · ī psal · In · o · ter · ex · so · e · et ī · fi · or · t̄ ·
v̄ · eo · Ipsa vero expiēcia docet ꝙ ex eorū doctrina mund⁹ to/
tus illuīatus ē Sz h̄ q̄ri ab aliq° potest · Vtrū apostoli ex diui/
ne gracie presencia aut aliq̄ vi seu arte ꝓpa predicando popu
lorum corda mentesq̄z attraxerunt ad cristum · Et dico ꝙ nō
potuissent tam cito euangelium omnibꝫ gentibꝫ cum illoruz
em̄dacōe p̄dicaē n̄ eis affuisset v̄t⁹ diuīa ⁊ sp̄us sācti gr̄a scd̄z
illd̄ · Mārci vltīo p̄dicauer̄t vbiq̄z dn̄o coopāte ⁊ s̄mōez cōfir-
māte sequētibꝫ signis Nā tria sūt illa q̄ vel p naturā vel ar/
tez hoīes inducere possūt ad aliq̄d credēdū vel opandū q̄ ta/
men in apostolis xp̄z p̄dicātibꝫ nō sunt inuēta Primū est dya
letica et loical' argumētacio Scd̄z est r̄thorica psuasio · Tēciū
est bonorum temporalium promissio Primum est dyaletica ⁊
loicalis argumentacio Argumentum namq̄z ut loici tradunt
ē racō rei dubie faciēs fidē hijs āgum̄tis omoti sūt pleiq̄z ad

sequendum platonez alij aristotelem alij phytagoram alij re
liquos philophos et eorum discipuli facti inimicis insuper ar
gumentacionibus. Arrij Apollinaris Manicheus valentini Cher
inthus Photinus Nestorius Paulus samosithanus Carpocrates
Appelles. Marcion Hermogenes. Sabatus. Macedonius.
Florianus. Tertullianus. Pelagius Nestorius et ceteri alij su
arum hereseum venena pestifera dissemmauerunt quibus con
taminati fuere et populi et naciones. Secundum quod potest ho
mines inducere ad aliquid credendum vel operandum dicitur ri
thorica persuasio. Inquit enim seneca ad lucilium incredibile est
quod facile magnos viros dulcedo oracionis abducat a vero. Et
idem de consolacione ad paulinum ait potest eloquencia que p
ua sunt approbare pro magnis. rursus magna attenuare et
ad pua reducere et. Tullius libro. ij. de oratore sic loquitur.
Quid admirabilius q̄m res splendore illustrata verborum. Tan
tam vim habet illa que recte a bono poeta dicta est vox atq;
minimarum regina rerum oracio ut non modo melmantem erigé
aut stantem melmare sed ecias aduersantes atq; repugnan
tem ut imperator bonus ac fortis capere possit hec ille. Sūt ad
hoc apposita exēpla. Mā recitat. Valerius quanta sit vis elo
quencie. Et Tullius in questionibus tusculanis. Q. egesias cy
renaicus philosophus quidam cyrene ciuitatis egipti adeo co
piose differebat de bono mortis mala vite plenissime demon
strādo q̄ multi auditis illis sibi inferebant mortes quapropt̄
a rege ptholomeo prohibitus est illa amplius edocere. Re
fert adhuc. Valer. de studio et industria. Q. cato celorinus tā
eloquens fuit q̄ nunquam ab aliquo grauatus per alium de
fendi voluisset. Et ut plinius dicit in libro de viris illustribus
quadragesies quater accusatus per se solum causam dixit op
time q̄ fuit absolutus. Et ut Tullius in primo questionum tus
culanarum scribit. Fuit in eo tanta eloquencia quāta illis tem
poribus dici potuisset. De tullio insuper sic ait. Lactancius. li.
ij. di. institu. Tullius summus philosophus secte academice
perfectus orator sua eloquencia corda hominum in manibus su
is habuit ut quicquid vsq; eloquij per latinorum aures flux
it ab hoc fonte progressum est Quāta aūt vis dicendi fuerit in eo
ante potit plutarchus vitā eius describēs. d. enī q̄ cū cicero veīt
rodū ad apollōiū milesium claissimū oratorē t̄ posidonium philo
gloriosum audit. Apollonium cū eēt exps latie lingue rogasse ci
ceronē ut grece aliq̄d declaret q̄ cicero libēs fecit ex illa decla-

racione omnes in stuporē versi non poterant saturari de laudi
bꝫ·ciceronis sed et Apollonius venit in tantam admiracionē
ꝙ velut per extasim tractꝰ non intelligebat et per multā mo
ram tacitꝰ sedit dixit tandē· Te nempe Cicero laudo et admi/
ror· Sed me fortuna grecorum misit ut videam erudicionem
et eloquenciam q̄ sola bonoruꝫ nob̄ relicta erat per te romam
accessisse Subdit et idem plutarchꝰ de facundia ciceronis ·Q̄
dum orauit apud cesarem pro quinto ligario qui ex aduersa
riis cesaris erat tanta gracia admirabilis fuit vt cesar in plu
rimos colores vultū verterit manifestumqꝫ fuit ꝙ animꝰ ce
saris mutabatur ·Pharsalicā tamen pugnam cū orator attin
geret cesar velut amens corpore ac mente alienatꝰ est quos
damqꝫ emanibꝫ suis fluxisse libellos dicunt· Quare cesar dul
ci oracione victus eum crimine liberauit Tercium qd̄ po/
test homines inducere ad aliquid credendum vel operandum
dicitur temporalium bonorum promissio Sic Maumeth d̄mul
sit aures omnium eorum qui ipsum colunt et venerantᵘ· Pro
misit eis diuicias concessit lasciuias et ad omnem voluptateꝫ
libere laxauit habenas· Quid igitur de apostolis predicanti/
bus euangelium tenendum est? An ipsi dyaletici aut rethori
ci vel forte temporalia promittentes? Absit d̄ illis etenim ait
augꝰ·li·xxij·de ciuitate dei capitulo quinto· In eruditos libe
ralibꝫ disciplinis ⁊ omnino quātū ad istorū doctrinas attinet
impolitos non peritos gramatica non armatos dyaletica non
rethorica inflatos·piscatores cristus cum retibꝫ fidei ad ma
re huius seculi paucissimos misit atqꝫ ita ut ex omni genere
tam multos pisces et tanto mirabiliores quanto rariores eci
am ph̄os cepit h̄ ille Neqꝫ īsup tp̄ale aliquid policebātᵘ apo
stoli predicando quandoquidem et ipsi aspernabantᵘ tempo=
ralia cuncta spernendaqꝫ ꝓ eterna īmōtaliqꝫ vita clamabāt
Fuerunt igitur ipsi tube spiritus sancti superno munere dei
ad officium predicacionis deputati Tercia excellencia ver
bi dei et officij predicandi dicitur miraculorum choruscacio·
concomitatᵘ quippe sepenumero v̄bū dei claitas miraculorū
Nam scd̄ꝫ Tho·ij·ij·q·clxxviij·deꝰ facit miracula maxīe ꝓpt̄
tria Primo ꝓpt̄ sāctitatis alicuiꝰ d̄mōstracōꝫ· Scd̄o ꝓpt̄ fidi
approbacōꝫ Tercō ꝓpt̄ veritatis predicate confirmacionem
Primo facit deus miracula ad ostēdendam sanctitatem alicu/
iꝰ quē pro merito vite vult preponere aliis ī exemplū v̄tutis
sicut fecit d̄ magno antonio machario et aliis Secūdo facit

de⁹ miracula ut fidē approbet · vñ glo · sup illd · psal · vt det il
lis hereditatē gētiū ait Hec fuit ītēcio miāculorū ut credrēt
gētes Tercio facit de⁹ miracula ad cōfirmādā veritatē p/
dicatā Et sic facta sunt miracula et signa predicātibꝫ aposto
lis apostolicisqꝫ viris · Quisnam explicet quot signis claruit
confessor domini gloriosus sanctus · Antoni⁹ de ordine mino
rum predicator egregius ! Referam ex multis qd̄ in eius le/
genda magna continetur Dum enim quadam die in ciuitate
bituricensi populo predicaret tam ingens multitudo ad eum
audiendum conuenit ꝙ nullus locus ciuitatis illā capere pos
set · vnde canonici ciuitatis processionaliter ciuitatem exeun/
tes cum populo ad quoddam pratum latissimum peruenerūt
Dum autem beatus antonius predicare cepisset subito tem=
p⁹ surrexit ⁊ tempestas valida adeo ꝙ omnes timere ceperūt
tam de pluuia futura q̄ de choruscaciombꝫ et tonitruis ⁊ sic
ceperūt fugē et velle abire qd̄ cernens beatus antonius dixit
eis Ego pro parte domini nostri ihesu xp̄i vob̄ dico · Q̄ null⁹
vestrū aliquid mali habebit Stetis firmi et non timeatis qui
eius verb̄ fidentes immobiles ad audiendum predicacionem
eius steterūt et cum grando grossissima descendisset super t̄/
ram circa audientes nec grando nec pluuia descendit cum ta=
men grando ex nimietate ad altitudinem magnam omnez lo/
cū ambijsset · quo viso miraculo cuncti gr̄as deo dederūt · Et
hoc miraculum sculptū est in lapide in frōtispicio ecclesie ma
ioris bituricen̄ · quid dicam d̄ sancto petro martire ! quid d̄ sā
cto patre nostro frācisco ! quid de sancto dn̄ico ! quid deniqꝫ d̄
sancto bernardino ! Longum certe esset singillatim eorū mi
racula ꝓ confirmacione euangelij diuinit⁹ facta enarrare
Quarta excellencia diuini verbi et officij predicandi dicitur
predicatorum defensio · Defendit equidem illos deus qui no=
men eius predicant maxime a tribꝫ Primo ab emulis Se
cundo a dyabolis Tercio a periculis Primo defendit de⁹
predicatores ab emulis · Nam ut scribitur secundo questiōe
tercia in capitulo · quicūqꝫ contristauerit doctorem veritatis
peccat in cristum et patrem omnium exacerbat deum ꝓpter
qd̄ et vita carebit · Hinc legitur in vita beati · Amandi epi/
scopi · Q̄ cum predicaret quidam ioculator irridebat eum q̄
arreptus a dyabolo iniuriam factam sancto ex verbis eius
fatebatur et se discerpens et lacerans vnguibus et denti/
bus expirauit · Legitur adhuc de · Beato frācisco · Q̄ dum

predicaret in castro Citerne q̄dam mulier superueniens cū cim
balo pulsabat et eius p̄dicacōz irrisōbat et a sancto Francisco
premonita ut desisteret noluit obedire tādem sanct⁹ Francis
cus dixit Tolle tolle diabole qđ tuū est Et statiz capta ē mu/
lier misera et in aerē leuata ac deinceps amplius non visa· Se=
cundo defendit de⁹ predicatores vbi fui a dyabol' ·Legim⁹ e
nim de beato antonio de padua q̄ vltima quadragesima ante
obituz suū vacans p̄dicacionibz et confessionibz audiendis in
p̄cipio ipsi⁹ quadragesime a dyabolo temptat⁹ est suffocari
Qui nom̄ v̄gims Marie duo te muocās et crucis signuz fronti
ip̄mēs totā cellā lumine diuino circūfulsā cōspexit ·et dyabo/
l⁹ statim aufugit· Tercio defendit de⁹ predicatores a pericu=
lis sicut patz in paulo q̄ de seipso ·d·in epistola hodierna q⁹ fu
it ī pericul' flumin̄ piculis latronū pericul' ex genē pericul' ex gē=
tibz ꝛc̄ Quita excellencia vbi dei et officij p̄dicādi dicit⁹ ec=
clesie sublimacō· Sublimat enim ecclesia sācta officium p̄dicā
di triplicīter Primo mulierū exceptione Secō laicorū prohi/
bicione Tercō prelatorū obligacione Primo ecclesia exci
pit mulieres ab officio predicandi· iuxta illud· i· Corin· xiiij·
Mulieres in ecclesijs taceant Et· i· Thi· ij· Docere mulieri n̄
permitto Et de· cōse· di· iiij· c· Mulier Mulier quamus docta
et sancta viros in conuentu docere vel baptizare aliquos non
presumat· Ad idem facit capitulum· Mulierem· xxxiij· q· v· ⁊
capitulo· Mulier· xxiij· di· Racio autem quare mulieribz inte:
dicitur actus predicandi secudum Tho· ij· ij· q· clxxvij· potest
esse triplex Prima ꝓpter condicionem sexus femmei cui ꝓp
ter peccatū ouenit subici viro· Docere autem publice non pe:
tinet ad subditos sed magis ad prelatos· Secunda racio est
ne animi hominum alliciantur ad libidinē· quoniam ut ait sa
piens eccl' ·ix·c· Colloquium mulieris quasi ignis exardescit
et speciem eius admirari reprobi facti sunt· Tercia racō assig
natur quia ut communiter mulieres sunt insip[illegible]entes et non sunt
in sapiencia perfecte vt eis posset conuenienter publica doc/
trina committi· Priuate tamen possunt mulieres docere que
scunt· Secundo ecclesia magnificat officium predicandi lai/
corum prohibicione quia prohibet laicis ommibus publice
predicare· vnde gregorius nonus archiepiscopo mediolanen
si ait illud qđ notatur extra de hereticis· capitulo Sicut in v/
no· Cum nonnulli laici predicare presumant et veren=
dum existat ne vicia sub specie virtutum occulte subintrent·

Nos attẽdentes q̃ doctorũ ordo est quasi precipuus i ecclesia dei mãdam⁹ quaten⁹ cum alios dñs apostolos dederit alios ꝓ phetas alios vero doctores interdicim⁹ laicis vniuersis cuiuscunq; ordinis cẽsẽat⁹ officiuz p̃dicãdi. Ad hoc ꝓpositus diffuse loquitur Capitulũ. Cuz ex iniucto. eẽ. eodẽ. Raco aũt assignatur i glosa sup̃ dicto. c. cuz ex iniucto Quia singula officia singulis debent esse cõmissa sicut eciam aperte p̃z. lxxxix. di. ca. singula. Et non solũ de p̃dicacõe sed eciam de quibuslibet aliis negocijs ecclesiasticis se intromittere laici nõ debẽt sicut patet extra de iudicijs. c. Decernim⁹. Et de rebꝰ ecclesiasticis non alie. c. cum laicis et de arbitris. c. Contingit et de constitu. Ecclesia. et. lxxxvi. di. c. Bene q̃dẽ. Tercio ecclesia magnificat verbum dei et sublimat illud prelatorũ obligacõe Obligat enim p̃latos ut de p̃dicacõe sollicitã curã habeant. vnde eẽ de officijs. iudi. ordinarij. c. Int̃ cetera sic habet⁹. Int̃ cetera que ad salutem spectant populi xp̃iani pabulum verbi dei per maxime sibi noscitur necessarium quia sicut corpus materiali sic anima spirituali cibo nutritur eo q̃ non in solo pane viuit homo sed in omni verbo q̃d procedit de ore dei. vnde cũ sepe contingat q̃ episcopi propter occupaciões multiplices vel mualitudines corporales aut hostiles incursus seu occasiones alias ne dicamus defectum sciencie q̃d in eis reprobandum ẽ ommino nec de cetero tollerandũ p̃ seipsos non sufficiunt ministrare verbũ dei populo maxime per amplas dioteses et diffusas generali constitucione sancim⁹ ut episcopi viros ydoneos ad sancte predicacionis officium salubriter exequendũ assumant potentes in opere ⁊ sermone qui plebes sibi cõmissas vice ipsorum cum per se idem nequiuerint sollicite visitantes eas vbo edificẽt et exẽplo quibꝰ ipsi cũ indiguerint congrue necessaria subministrent ne pro necessariorum defectu opellã/tur desistere ab incepto. hec ibi Jn clementina vero dudum de sepulturis apostolica auctoritate conceditur predicatoribus et minoribus ut in eorum ecclesijs locis et plateis cõmunibus populo et clero libere valeãt predicare ea hora dumtaxat exceptа qua ipsi ordinarij locorum per se predicarent aut coram se facerent sollempniter predicari nisi contrarium ex eorum voluntate manaret Arbitror autem et ego dispositione spũs sancti actum esse ut prefata lumina predicandi minoribꝰ ⁊ p̃dicatoribꝰ impertiretur quoniam nisi ipsi ceteriq; mendicantes excolerent vineam domini sabaoth vtique vepres ⁊ spine

iam implerent illā cunctaq; erroribꝰ multiplicibꝰ et heresibꝰ essēt maculata. Hij pauperes frēs defudāt studijs lr̄arum ut p̄dicacōnū suarum fulgore orbem illuminent.

Utinam sic fieret [illegible]

Q̄ quinq; sunt cōdiciones necessarie in vno q̄ qui vult bene fructuose et vtiliter predicare verbum dei.

Capitulum .ij.

Secundum misterium declarandum est d̄ qualitate seu condicione predicātis verbum dei et notabimꝰ quinq; p̄cipuas cōdiciones quas habere debet qui officiū predicacionis exercet Prima dicitur sciencia. Secunda mundicia Tercia sapiencia Quarta caritas Quinta paciencia. Prima cōdicō que in vno quoq; predicāte inueniri debet dicitur sciencia vbi Aduertendum scd̄m. Alex. de ales in .iij. volumine sūme q̄ triplex est doctrina. Prima simplicis exhortacōis Secunda assūpte professionis. Tercia predicacōnis Prima est doctrina simplicis exhortacōnis qua potest vnusquisq; fraterna admonitione corrigere et docere proximū suū et h̄ cōmunis est omnium scd̄m quaz om̄es scire tenentur symbolum oracionem dn̄icam p̄cepta decalogi peccata capitalia opera miscd̄ie et ecclesie sacramenta. Secunda doctrina dicit' assūpte professionis. E scd̄m hanc vnusquisq; scire debet ea que pertinent ad facultatem suam ad minus conpetenter. Sic medici scire debent regulas medicine et non iuriste. Juriste vero scire debent sentencias legum et non medici et sic de alijs. Tercia doctrina dicitur predicacionis cuius ministri idest p̄dicatores scire tenentur non tantum credenda sed eciam exposiciones preceptorū ita ut saltem ꝯpetenter docti possint alios instruere et docere. vnde ext̄ de hereticis. c. Ex iniūcto d̄r Sciencia valde necessaria est sacerdotibꝰ ad doctrinam quia iuxta verbum ꝓpheticuz labia sacerdotis custodiunt idest custodire debent scienciaz scd̄m glosā. Que verba eciam notantur. xliij. di. c. Sit rector. Et. viij. q. i. c. Oportet. vbi sic habetur. Oportet eum qui docet et instruit animas rudes esse talē ut pro ingenio discencium semetipsū possit aptare et verbi ordinem ꝓ audientium capacitate dirigere. Debet ergo apprime esse eruditus et doctus. Et xvi. q. i. c. Sic viue. Et. c. Si clericatus d̄r. Multo tēpore disce ⁊ postmodū doceas. Et. xxxviii. di. c. ignorātia. Sacrum cōsiliū inquit. Ignorātia mr̄ cūctorū errorum maxime in sacerdotibꝰ vitanda est qui docendi

officium in populo susceperūt. Sacerdotes enim admonentur legere sanctas scripturas. Paulo apostolo dicente ad. Thi. Attende lectioni exhortacioni et doctrine. Et ad hoc facit capitulo. Si in laicis et capitulo Nulli sacerdotum et capitulo. Si iuxta et capitulo qui ea prefata. di. xxxviij. et. lix. di. capitulo Ordinatos dicitur. Qui minime literis operā dedit preceptor esse non potest literarum et Jeronim⁹ ad Nepocianuz ita scribit. Diuinas scripturas sepius lege ymo nunquam de manibꝫ tuis sacra lectio deponatur. Sermo sacerdotis scripturarum sale condit⁹ sit. Nolo te declamatorem esse et fabulū garrulumqꝫ sed misterij peritum et sacramentorum dei tui eruditissimuz. Verba voluere et celeritati dicendi apud imperitū vulg⁹ admiracōe sui facere indoctorū hoīm est. Ex quibꝫ omnibus colligitur ꝙ nullus predicare debet nisi sit doct⁹ ita ut saltē in eo sit mediocris sciencia et si non multū eminēs vt habetur extra de electione. ca. Cū nob sed ut Jero. inquit ad paulinuz. Qd medicorū est ꝓmittūt medici tractāt fabrilia fabri. Sola scripturarū ars ē quā sibi omnes passim vēdicant. Scribim⁹ indocti doctiqꝫ poemata passim. Hanc garrula an⁹ hanc delirus senex hanc sophista verbosus hāc vniūsi presumunt lacerāt docēt añquā discāt. Alij adducto supcilio grādia v̄ba trutinantes inter mulierculas de sacris literis philosophant². Hec ille. Sed nonnulli impiti illiterati et ydiote presūptionis vento tumefacti scienciam damnant studia literarū sacrarum vituperant. laudant vero ignoranciam et rusticitatem. Asserunt enim cristum humilimos piscatores apostolos scilicet ad predicandum misisse Qd paulus p̄mo corin. ij. ca. approbat. d. Que stulta sunt mūdi elegit deus ut confundat sapientes. Si igitur apostoli omnino rudes ad predicacionem euangelij sunt electi non videtur racioni consonum dicere sciēciam fore predicantibꝫ necessariam. Talibꝫ sic arguentibus Respondet Jeronim⁹ ad Paulinum Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest et quantum edificat ex vite merito ecclesiā xp̄i tātū nocz si d̄struētibꝫ ñ r̄sistat. Mala. ꝓpha ymo p. ma. dn̄s īterrogat sac̄dotes legē ī tātū sac̄dotis officiū ē īterrogatū rn̄dē d̄ lege et ī deutro. legim⁹ īterroga pr̄ez tuū et ānūciabit tibi seiores tuos ⁊ dicēt tibi ī. psal. q̄z. c. xviij. Cātabiles m̄ erāt iustificacōes tue ī loco pegnacōis mee. Et ī descripcione viri iusti cuz eum arbori vite dauid que ē in paradiso compararet inter ceteras virtutes hoc eciam nitulit. In lege dn̄i

vo·eius·et in lege eius meditabitur die ac nocte Daniel in fi
ne sacratissime visionis iustos ait fulgere quasi stellas ⁊ intel
ligentes idest doctos qsi firmamentū vides quantū inter se di
stant iusta rusticitas et docta iusticia·Alij stellis alij celo com
parantur· quamq; iuxta hebraicam veritatē vtrūq; de erudi
tis possit intelligi·Ita enim apd eos legim9 · qui autem doc
ti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti et qui ad iusti
cíam erudiunt multos quasi stelle in perpetuas eternitates ·
Cur dr·Paulus apostolus vas electionis ? Nempe qua vas le
gis et scripturarum sanctarum armarium erat·Pharisei stu-
pent in doctrina domini et mirantur in petro et iohanne quo-
modo legem sciant cum non didicerint lras· quicquid enim
alijs exercitacio et quotidiana in lege meditacio tribuere so/
let hoc illis spiritus sanctus suggerebat et erāt iuxta qd scip
tū est docibiles deo hoc ille ·Ex cuius verb clare dēplendim9
q licet apostoli sciencíam non habuerint acquisitam tamen
illam habuerunt infusam Similiter et pater noster francisc9
ex dono spiritus sancti tantam plenitudinem gracie et sciencie
accepit ut predicans omnes in stuporem conuerteret audien
tes vnde·d·Bona·ij·parte legende maioris de eo sic ait ·E/
rant eloqua eius non inania nec risu digna sed virtute spiri/
tus sancti plena erant medullas cordis penetrancia ita vt in
vehementem stuporem audientes conuerterent·Et i·xij·par/
te legende inquit ·Erat verbum eius velut ignis ardens pe/
netrans intima cordis omniumq; mentes admiracione reple-
bat cum non humane inuentionis ornatum pretenderet sed
diuine reuelacōis afflatu redoleret Scd̄a condicō quam p̄-
dicator habere debet dr mūditia·Debet enim esse mund9 ⁊ im
maculat9 non solum in se sed proximis exemplo bono illos e-
dificās qz ut inquit gregorius in omel'·Cuius vita despicāt9
restat ut eius predicacio ptemnat9·Et·Iero·ad ·Nepotianū
ait Nō cōfūdant opa tua sermōes tuū ne cū in ecclesia loq̄ris
tacitus ās rūdeat Cur ergo q̄ dicis ipse non facis ? Delicatus
magr ē qui vētre pleno de ieuunijs disputat·Et·Io·crisos ·
di·xl·c·Multi·ait·Si bene vixeris et bene docueris populus in
struus·Si bene docueris et male vixeris tui solius condemna
tor es Nam bene viuendo et bene docendo populū instruis q9
modo debeat viuere Bene autē docendo et male viuēdo deū
instruis quomodo te debeat condemnare·Ad hoc ꝓpositū eci
am ·Lactañ·in·iij·li·di·inst·ait· Homines malūt exēpla q̄

verba quoniam loqui facile est prestare difficile. Vtinaz qdē
tam multi benefacerent q̄ multi bene loquuntur. Et idem in
tercio. li. inquit Qui docent tantum nec faciunt ipsi precep /
tis suis detrahunt pondus hec ille. Nec sufficit extrinsec⁹ exē
plum bonum prebere nisi et mens ipsa predicatoris intrinse/
cus fuerit munda quia ut inquit Gregorius super ezechielē
Sermo dulcedinem non habet quē infra consciencia vita re
proba remordet Tercia condicio predicatoris verbi dei dr
sapiencia siue prudencia. Debet namqz prudenter doctrinam
cōmunicare ita ut non semper omnia dicat nec semper om̄ia
taceat sed pro loco et tempore scdm qd viderit auditoruz v=
tilitati melius cōuenire hinc greg⁹. in pastorali ait illud qd
pōit². xliij. di. c. Sit rector Sit rector discretus in silēcio vtilis ī
verbo ne aut tacenda ꝓferat aut proferenda reticescat. Naz
sicut in cauta locucio in errorem protrahit ita indiscretum si=
lencium eos qui erudiri poterant in errorem derelinquit. Se=
pe namqz rectores inprouidi humanam graciaz amittere for
midantes loqui libere recta pertimescunt hec ille. Et licet in
quolibet officio publico exigatur prouidencia ipsa tamē mul
tū est necessaria hijs qui predicāt verbum dei ita ut locis per
sonis et temporibꝫ suos sciant aptare sermones. Nam secun
dum apostolum Sapienciam loquimur inter perfectos paruu
lis autem lac damus in potum Verumtamen ꝑsepe contrari/
um fieri videmus ab insipientibꝫ Predicauit quidam tempoē
meo coram vetulis septem vel octo de ludo alearum et ebdo/
mada sequenti de vicio sodomie. Alter vero in die spirit⁹ san
cti coram ingēti multitudine doctorū virorū laudes narrauit
sancti Bernardini et similia multa omitto ne videar ꝓbos pa
tres velle corrigere. Illud tamen silencio non est pretereun
dum. Q̄ quidam qui feruentes sed vere pocius furentes vo=
cari possūt gloriantur sub specie dtestacionis viciorum talia
publice tamqz sordida et obscena spurcissimaqz verba fant²
qualia minus quilibet histrio ioculator satyra et fetidissimus
leno loqui erubesceret. Ex quorum imprudenti doctrina quā
plures ne dum peccata quedam que ignorabant didicerūt ve
rum eciam et illa perpetrari conati sunt. O reprehensibiles. O
viciosi. O deniqz nefandi viciorum corruptores. Audite beati
Francisci consilium in regula sic d. Moneo q̄z et exhortor fra=
tres meos in domino ihesu xp̄o ut in predicacione quam faci
unt sint examinata et casta eorum eloquia ad vtilitatem et

edificacōz populi annunciando eis vicia et v̄tutes penā ⁊ glo
riam cum breuitate sermonis. Nonnulli gloriantur populuz
induxisse ad risum et trufas. Contra quos Jeronim⁹ ad nepo/
cianum ait Lacrime auditorū laudes tue sint h̄ ille Tales aūt
magis dicendi sunt trufatores q̄ p̄dicatores qui quibusdam
gesticulacōibꝫ et trufis conantur populum in risum vertere
Igitur qui prudens est vicia hec reprehensibilia de quibꝫ dixi
m⁹ vitare curat Quarta condicō p̄dicācium dicitur pacien
cia. Euenire quippe solet ut inter multos qui laudant p̄dica-
tores inueniantur nonnulli detractores qd̄ diuina agitur di-
spensacione ut pondere detrahencium fum⁹ deprimatur inanis
glorie qui oriri posset ex verb̄ blandiencium. Hinc gregori⁹
vi. q. i. c. Sunt plurimi. inquit Sunt plurimi qui vitā bonorum
amplius q̄ debent laudant et ne q̄ elacio de laude subrepat
permittit omnipotens deus malos in obtrectacione et obiur
gacione prorumpere ut si qua culpa ab ore laudanciuz in cor
de nascitur ab ore vituperancium suffocetur hec ille. Pacient̄
itaqꝫ et equo animo ferendi sunt rumusculi plebis nec curan
dum de omnibꝫ que dicuntur nisi talia essent ꝓpter que si non
confutarentur infamia notabilis in p̄iuditium animarum ori
ri posset. vnde iheronim⁹ ad Nepocianum ait Caue ne hominū
rumusculo aucuperis et offensam dei populorū laude ꝯmutes
Per infamiam et bonam famam xp̄i miles graditur nec laude
extollitur nec vituperacione frangitur et leta contemnit et t̄
stia per diem sol non vrit eum neqꝫ luna per noctem hec ille.
Et vere nisi predicator paciens extiterit multam senciet ama
ritudinē qn̄ qd̄ vnus laudat alter vituperat. Laudāt docti sb̄
tilitates et profūda dubia scipturarū vitupāt ista vulgaēs
et ignorātes. Extollūt ignorātes et muliercule vulgaria q̄dā
exempla siue parabolas et de illis viri periti q̄ non habēt d̄uo
cionez risū suscipiūt. Et sic ꝓ varietate audienciuz varia est
opinio variusqꝫ appetitus vnoquoqꝫ secundum suum moduz
referente Quinta condicio predicatoris euangelij nuncupa
tur caritas. Hec facit predicatores querere non que sua sunt
sed que ihesu cristi. Et. i. Corin. xiij. et x. capitulis doctor gen-
tium ait Non q̄rēs qd̄ m̄ vtile ē scd̄z qd̄ multis ut salui fiāt q̄-
rūt q̄ sua sūt q̄ predicāt aut cupiditate glorie aut appetitu ā
bicōis honoris et dig̃tatis aut amore lucri et spe quest⁹ aut
deniqꝫ r̄spectu cuiuslibet ꝯmodi tēpalis. Non stant ista cum
caritate que deum diligere facit ꝓpter se et proximū ꝓpt̄ deū

De quinq; fructib; et vtilitatib; verbi dei et quare vtile ē oīb; illud audire libenter

Capitulum· ·iij·

Terciuz misteriū declarandū est de vtilitate audienciuz verbuz dei et licz multi sint fructus et vtilitates deuote audienciuz verbuz dei tamen nos in presenciarū tm̄ quīq; explicabim⁹ q̄ten⁹ hijs fructib⁹ excogitatis vnusquisq; animetur ad libenter et deuote audiendū illd̄· Prima dicitur illumīacō Scd̄a confortacio· Tercia fortificacio· Quarta d̄lectacio· Quinta exemplacō· Prima vtilitas verbi dei dicitur illumīacio· Illumīat quippe intellectum hominis sicut sol illuminat mundum· Et hoc inquit dauid in psal· Declaracō s̄monum tuorū· il· et· intel· d· p· Et iteruz· Lucerna pe· in· ver· t· et i· s· in· illuminatur siquidē mēs attēte audienciū et cum vtilitate Primo r̄spectu credēdorū ut sciat fidei rudimēta Scd̄o r̄spectu colēdorū ut deū colat creatorem· Tercio respectu abhorrendoruz ut vicia abhorreat et vitet· Quarto respectu acceptandorū ut v̄tutes acceptet et insequat⁹· Quinto respectu spernendorū ut mundū spernat et eius bona· Sexto r̄spectu agendorū ut opera agat que mandant⁹ in lege· Septimo respectu timendorū ut penas inferni timeat· Octauo respectu d̄siderandorū ut beatitudinē eternaz d̄sideret· Nam nisi h̄s ⁊ huiusmodi populis predicarent⁹ omnes velut ceci varijs inuoluerentur erroribꝫ Scd̄a vtilitas quam ꝯsequunt⁹ verbū dei audiētes dicit⁹ confortacio· Nam licet multi sciant bona que operari tenentur et mala a q̄bꝫ sibi cauere debēt tamen q̄nq; nec bona faciunt nec mala fugiunt deuicti quadam tepiditate vel pocius sensualitate et delectacōe horum temporalium Alij eciam quamuis sciant penas inferni fore timendas desid̄randumq; celum pieq; cristi passionē deflendam tam̄ cor habēt insipidum sine timore sine desiderio et sine vlla pietate cū vero tales audiunt v̄buz dei frequenter ꝯfortātur ad deponēdam omnē tepiditatē ad āplectendas virtutes ad surgendū a peccatis ad ꝯpaciendum xp̄o passo ad timendos gehēne cruciatus ⁊ ad desiderandum regnū dei· Quia vt Jeronim⁹· ait ad paulinum· Habet nescio quid latentis energie viue vocis

actus et in aures discipuli de doctoris ore trāsfusa forcius
sonat vnde et hescines cum rodi exularet et legeretur illa.
Demostenis oracio q̄ aduersus eum habuerat mirantibꝫ
cunctis atq; laudantibus suspirans ait. quid si audissetis ip
sam bestiam sua verba resonantem ! Hec ille. quanta autez
sit vis in verbo dei predicato apparet vndiq; ex mirandis
exemplis tam apostolorum quam aliorum. petrus namq;
post susceptum spiritus sancti vna predicacione tria millia
ammarum conuertit ad cristum. Actuum secundo capitulo.
quid fecit paulus vas electionis ! quid reliqui omnes apo/
stoli et discipuli cristi ! Et diebus nostris vnde quasi renoua
ta videtur religio cristi sustentata ecclesia et peccatores ad
penitenciam animati nisi ex auditu predicancium ! O verbū
dei benedictum. O verbum salutiferum. O predicacio fecū
dissima. O instrumentum salubre. quo commoueri possunt
mentes dure ad agendam penitenciam et corda ommum ad
virtutes sectandas Tercia vtilitas audiendum verbum
dei dicitur fortificacio. Fortificat enim eos qui boni sunt vt
in melius proficiant et perseuerent ita q̄ ex verbo dei quasi
conseruantur et nutriuntur sicut plantula que ut viriditatez
seruet irrigatur aquis. Ideo cristus ait. Mathei .iiij. Non
in solo pane viuit homo sed in omni verbo qd̄ procedit de
ore dei Quarta vtilitas dicitur delectacio. Delectat ete=
nim verbum dei et recreat spiritualiter audientes. Nam
omnis anima bona letanter audit magnalia summi impera
toris celorum. Et quicunq; aliquem diligit de ipso liben/
ter loquitur et libenter audit bene de illo loquentes. Sic qui
deum amant et ex xp̄o sunt verba eius audiunt ut dicitur
Johannis .viij. capitulo Et Maria magdalene que dilexit
multum. Luce .vij. saturari non poterat audiendo verba mel
liflua cristi ihesu Luce .x. capitulo Quinta vtilitas dici=
tur exemplacio. Prebent namq; audientes verbum dei ex/
emplum bonum proximis suis. Nam sepe contingit ut hij
qui ~~in fine~~ infimę sunt condiciōnis videntes viros graues utputa
religiosos viros doctos nobiles et honestos ciues ad predica
cionem confluere animētur et ipsi ad eam audiendam dili/
genter. Ergo vt finem huic sermoni faciam cum tam gran
dia tamq; mirifica sint priuilegia verbi diuini omnes ad
uoco cunctos inuito singulisq; clamo. Venite et audite
vt audiendo verbum dei acquirere possitis eius graciam ⁊

deinde peruenire ad beatam gloriam in qua christ⁹ benedictus viuit et regnat in secula seculorum Amen.

Feria secunda post dominicam in sexagesima. De verbo dei et de eius audicione.

Sermo ix.

In corde bono et optimo audientes verbum retinent et fructum afferunt in paciencia. Verba sunt christi ihu fu saluatoris originalit' Luc. viij. capitulo. Quamuis multa dicta sint in superiori sermone de predicato verbo dei restant tamen adhuc de eius audicione aliqua differenda Opus enim est confutare illos qui vel audire respuunt vl' negligenter audiunt aut audientes non custodiunt verbum Et reuera satis super que necessaria est hec confabulacio vt indicantur hommes ad audiendum verbum diuinum cum effectu et vtilitate salutis sue. Nam non desunt dyaboli tẽptamẽta ad mẽtes ꝛmouẽdas ab auditu spiritualis doctrine cuꝫ ipsa sit quasi sagitta vulnerans affluciam eius ideirco de audicione verbi dei dicere volentes notabimus in hoc sermone principaliter tria misteria declaranda.

Primum dicitur inductio.
Secundum modificacio
Terciũ obligacio

Qualiter omnes inducuntur ad audiendum verbum dei a scriptura a natura ⁊ ab exempl'.

Capitulum. j.

Primum misterium declarandum de audicione verbi dei dicitur inductio. Ad illud etenim audiendum inducimur propter tria. Primo propter naturam. Secundo propter scripturam. Tercio propter exempla Primo inducimur vt libenter audiamus verbum dei ab ipsa natura. Nam vt Seneca ad Lucillum ait. Doctes natura nos edidit. Et secũdũ

Ciceronem in sua rethorica. Is docilis est qui vult attente audire. Et vt idem. Cicero in questionibꝫ tuscul' ait. Inest mentibꝫ nostris insaciabilis quedam cupiditas veri videndi. Qd̄ in. i. de officijs confirmat. di. Omnes trahimur et ducim' ad cognicionis et sciencie cupiditatem in q̄ excellere pulchrū putam⁹. Et hoc ipsum. Aristoteles explicauit in primo methaphisice inquiens. Omnes homines natura scire desiderant. Et in. iij. ethicorum et nona parte problematum asserens. Addiscere quidem facile et delectabile natura omnibus est. Cum ergo quasi incredibilis sit numer⁹ ignorancium viaꝫ domini ⁊ predicatores illam doceant natura ipsa mouere debet omnium animos ad illos audiendum. Nec valet quorumdam de se superba presumpcō qui se credunt omnia scire quoniam vt ait sapiens Prouerbiorum. i. Audiens sapiens sapiencior erit. Quinimo null⁹ est adeo perit⁹ qui pericior fieri non possit Hinc Lactanci⁹ de ira dei de. Socrate ait. Socrates cum eēt omnium philosophorum doctissim⁹ vt ceterorum argueret in scienciam qui se aliquid tenere arbitrabāt' ait se nichil sciē nisi vnum ꝙ nichil sciret Et. Mercuri⁹ thermegist⁹ philoso. maxim⁹ dicebat. Maxima pars eorum que scim⁹ est minima pars eorum que ignoram⁹. Ideo notabilia valde sunt. Jero/nimi verba qui ad. Palmachium et. Oceanum ita scribit. Dum essem iuuenis nimio feruebam amore discendi nec iux/ta quorumdā presumpcionem ipse me docui. Appollinarem audiui antiochie frequenter et colui. Jam canis spergeba/tur caput ⁊ magistrum poci⁹ quam discipulum docebat Per rexi tamen. Alexandriam audiui. Didimum ī multis eis gracias ago quia qd̄ nesciui didici qd̄ sciebam illo docente non ꝑdidi. Putabant me homines finem fecisse discendi. Veni rursus. Jerosolimam et bethleem quo labore quo precio. Baraniam nocturnum habui preceptorem. Timebat enim iudeos et alterum michi exhibebat. Nicodemum hec ille. Si itaqꝫ tantus doctor luce sciencie preditus audire vt addisceret nō erubescebat que presumpcio illa est eorum qui vel ignorantes vel parum docti sunt dicencium se predicacionem non velle audire quia illa non egent. Propter tales vtiqꝫ. Seneca libro de tranquillitate animi ait Puto multos ad sapienciam venire potuisse si non putassent se peruenisse. Secundo inducimur vt prompte audiamus verbum dei ab ipsa scriptura. Cōcordant quippe voces omnium scripturarum ne dū diuinaruꝫ

verum eciam et moraluim philosophorum Q vnusquisq; soli
citus esse debet ad discendū vnde Aristoteles·i·ethicorū ait·
Qui neq; ipse intelligit neq; aliuz audiens in aīo ponit hic ī
utilis natus est·Et·Macrobius li·ij·saturnaliuz·Sine doctrīa
vita est q̄si mortis imago·et Tullius·li·ij·q·tus·Vt ager q̄ꝫ
uis fertilis sine cultura fructuosus esse non potest sic sine doc
trina animꝰ·Et idem libro p̄mo·di·oratore·Non ignoro ea
que bona sunt meliora fieri posse doctrina·Et Jurisconsultus
ff·de fidei omissarijs libertatibꝰ·l·Apud·Julianū inquit·Cu/
piditas discendi est optima racio viuendi·Vnde Julianꝰ dix/
isse fertur·Et si alterum pedē in sepulchro haberē adhuc di/
scere quid vellem·Hinc est q̄ eciam sapiēs eccl'·vi·ait·Si ī
clinaueris aurez tuam accipies doctrinam et si dilexeris audi
re sapiens eris·Et idez prouer·xij·Qui diligit disciplinaz di
ligit scienciaz et prou̅·xvij·qui euitat discere incidit in mala
Et prouerbiorum·xix·Suscipe disciplinam vt sis sapiens in no
uissimis tuis·Et·xxij·Ibidem·Inclina aurem tuam et audi
verba sapiencium·Sunt ⁊ alie huiusmodi scripturarum voces
quasi innumerabiles hortantes homines vt prompto aīmo au
dire velint verba doctorum et sapientuz vt et ipsi p exerciti
um discipline docti euadere possint Tertio inducimꝰ ad au=
diendum eos qui docent bene beateq; viuere ab exemplis sci
bit enim valerius maximꝰ·Ru·de studio et industria·qd̄ eciā
refert·Tullius libro de senectute·Q·Solon philosophꝰ sig/
nificauit versibꝰ se quotidie senescentem aliquid discere·Sup̄
mo vero die vite assistentibꝰ amicis quedamq; inter se confe
rētibꝰ satis iam pressum caput erexit īterrogatusq; quaprop
ter id fecisset respondit vt cum istud quicquid est de quo di
sputatis percepero moriar·At et Jeronimꝰ ad paulinum in/
ducit multorum philosophorum exempla qui auiditate di/
scendi nullum timuerunt laborez·Legimꝰ inquit in veteribꝰ
historijs quosdaz lustrasse prouincias nouos adijsse populos
maria transisse vt eos quos ex libris nouerant coram quoq;
viderent·Sic·Pithagoras mēphiticos vates Sic plato egip
tum et architam tharentinum eam oram ytalie que quondaz
magna grecia dicebatur laboriosissime peragrauit vt qui a
thenis·Magister erat cuiusq; doctrina achademie gymnasia
personabant fieret peregrinꝰ atq; discipulꝰ malens aliena
verecunde discere q̄ꝫ sua imprudenter ingerere Deniq; cum
literas quasi toto fugientes ōbe persequitur captꝰ a pirratis

et venundatus tyranno crudelissimo paruit captiuus vinctus
et seruus Tamem quia philosophus maior emente se fuit ad
Titum liuium lacte eloquencie fonte manantem ex vltimis hi
spanie galliarumq; finibꝫ quosdam venisse nobiles legimus
et quos ad sui contemplacionem roma non traxerat vnius ho
minis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum seculis cele/
brandumq; miraculum vt vrbem tantam ingressi aliud extra
vrbē quererent. Appolonius ille magus vt vulgus loquitur
siue phs vt pythagorici tradunt intrauit persas pertransiuit
caucasum albanos scitas massagetas opulentissima indie reg/
na penetrauit et ad extremū latissimo physon amne transmis/
so peruenit ad Brachmanas vt Hyarchan in throno sedentē
aureo et de tantali potantem inter paucos discipulos de natu
ra de moribꝫ de cursu dierum et siderum audiret docentem In
de per helamitas babylonios chaldeos medos assirios par/
thos syros fenices arabes palestinos reuersus alexandriam p/
rexit ethiopiam vt gymnosophistas et famosissimā solis men
sam videret in sabulo. Inuenit vir ille vbiq; quid disceret et
semper proficiens semper se melior fieret. Scripsit super hoc
plenissime octo voluminibꝫ Philostratus. hec ille. Et idem ihe
ronimus ad Nepocianum commendans sapiencie studium ait
de demostene. Sapiens vir ille grecie. Demostenes cum exple
tis centum septem annis se mori cerneret dixisse fertur se do/
lere q̄ tunc egrederetur e vita cum sapere cepisset. His igi/
tur exemplis damnari potest temeritas illorū qui se existimāt
omnia scire omnia sapere omnia deniq; intelligere Quo fit ut
predicatores doctos non solum audire recusent verum eci=
am et sepe paruipendant et aspernentur. Ex dictis tamen cla
rissime constat nil vnicuiq; tantum conuenire posse quantuz
audire disciplinam et erudicionem. Nam ex eius auditu fruc
tum non mediocrem suscipiunt viri et mulieres senes et par
uuli boni et mali docti pariter et indocti.

Q̄ verbum dei est audiendum cum sollicitudine deuocōne ⁊
humilitate.

Capitulum secundum

Secundum misterium contemplandum dicitur modifi/
cacio. In quo aperire licet qualiter dei verbum sit ab
omnibꝫ audiendum vt in omnibꝫ seruetur ordo debitꝰ
et mensura. Et ad hoc intelligedum dico ꝙ verbum audiri de
bet tripliciter. Primo sollicite. Secundo deuote. Tercio humi/
liter Primo verbum dei audiendum est sollicite vt qui fruc
tum eius habere cupit conetur a principio interesse sermoni.
Nam sunt nonnulli qui ad predicacionem confluūt sed tamen
ob pigriciam et somnolenciā raro integram illam audiūt. Alij
vero auaricia victi diebꝫ ferialibꝫ nolūt predicaciones audire
timentes amittere tēpus et lucra. Quibꝫ ego dico ꝙ non bene
faciunt quoniam si audirent quinquaginta predicacōnes non
expenderetur in illis audiendis trium dierū spacium. Et tamē
maius esset lucrum anime quod inde euenire posset quā lucrū
omnium temporaliū bonorum. Sed si aliquis tanta necessitate
constringeretur ꝙ nisi laborando victū acquirere non posset
tunc illum ad audiendum verbum dei non cōpellerem. quoniā
vt ait Ar. iij. topicoꝝ. Melius est phōphari quam ditari sed
non indigenti necessarijs Secundo est audiendū verbum dei
deuote. Et hoc dico aut propter eos qui in predicacione dor/
miunt aut propter illos qui inter se confabulantur aut ꝓpter
alios qui deambulando cum suo strepitu et irreuerencia pre=
dicatorem et ipsum audientes turbāt aut propter lasciuos et
vanos iuuenes leuesqꝫ mulierculas qui dum predicatꝰ mutuo
se se iocando concupiscendo ridendoqꝫ conspiciunt. In quibus
nulla est cōpunctio nulla fides nulla religio Et pro his omnibꝫ
facit illud dictum Aug. i. q. i. c. Interrogo. sic. d. Vos fratres
vel sorores dicite michi quid plus esse videtur vobis corpus
cristi an verbum cristi? Si verum vultis respondere hoc dr̄e de
betis quia non sit minꝰ verbum dei quam corpꝰ cristi. Et ideo
quanta sollicitudine obseruamꝰ quando nobis corpus cristi mi
nistatur ne ex ipso de manibꝫ nostris aliquid in terram cadat
tanta sollicitudine obseruemꝰ ne verbum domini quod nobis
erogatur dum aliud cogitamus aut loquimur de corde puro
depereat quia non minus reus erit qui verbum dei negligen=
ter audierit quam ille qui copꝰ cristi sua negligencia in ter/
ram cadere permiserit. hec ille. Archi. vero super hꝰ. c. d. Q cō
pacio corporis cristi ⁊ verbi predicati non fit respectu digni=
tatis et excellēcie sed respectu efficacie quoniam non minorem
efficaciā conseq̄tur qui cū deuocōne audit verbū dei quā q̄ cū

reuerencia suscipit corpus cristi. Vnde glo. super dicto verbo d. Verbum idest predicacō que plures conuertit et plus facit cōpungi hominem ita vt omnia peccata per eam tollantur. Sz per corpus cristi tolluntur tatuz venialia. Vt de conse. d. ij. c. Itereratur. Tercio est audiendum verbū dei humiliter. Cōsistit autem humilitas in auditore vt bene interpretetur ⁊ in bonam partem suscipiat ea que predicantur. Nam reperiunt⁹ et quidem plurimi qui vellent omnia secundum appetitū suū dici. nec cogitant ꝙ in predicacōne satisfaciendum est tot varietatibꝰ personaꝝ. Alij autem si non sensiunt euangelij textū de verbo ad verbum explicari statim detrahunt murmurant arguunt. d. cristum misisse apostolos ad predicandum euangelium. Et tamen quicquid reducitur ad dei et proximi caritatē quicquid inducit homines ad deum colendum timendum ⁊ diligendum quicquid deniqꝫ ipsos a vicijs retrahit et ad virtutes hortatur recte euangelium dicitur. Vnde ihero. in epistola ad Galathas scribit illud qđ ponitur. i. q. i. c. Marchion. Marchion et Basillides et cetere hereticorum secte non habent dei euangelium quia non habent spiritū sanctum sine quo humanum fit euangelium quod docetur. Nec putemus i verb̄ scripturarum esse euangeliū sed in sensu non in superficie sed in medulla non in sermonum folijs sed in radice racionis. hec ibi Nō nulli insuper egre ferunt si quandoqꝫ vicia reprehendant⁹ eo ꝙ et ipsi viciosi sunt nec de suis vicijs corrigi paciuntur. Pro quibꝰ est illa Ihero. sentencia ad Nepocianum. Neminem specialiter meus sermo pulsauit. Generalis de vicijs disputacō est qui michi prius itaqꝫ irasci voluerit ipse de se ꝙ talis sit confitebitur. hec ille. Cōcludo igitur dicendo omnibꝰ illud Jacobi i. In mansuetudine suscipite insitum verbum quod saluare potest animas vestras.

Qꝫ obligantur homines pro loco et tempore audire verbum dei et memoriter retinere ac opere implere.

Capitulum .iij.

Tercium misterium declarandū dicitur obligacio. Obligantur siquidem homines circa audicionem verbi dei maxime ad tria. Primo ad illud audiendum. Secundo ad retinendum. Tercio ad faciendum Primo obligant⁹ homines ad verbum dei audiendum. Quod accipi potest tum qꝛ vnusquisqꝫ suā salutē desiderare debet quā assequi potest verbo

dei mediante tum quia ad hoc inducit scriptura ut superius vi
sum est. Sed queri potest. Cur non precepit ecclesia audiri di
uinum verbum ita expresse sicut et missas cum tante vtilita/
tis sit audire predicacones. Et dicimus q hoc fit propter tria
Primo propter obligacionem curatorum. Secundo propter pau
citatem predicatorum. Terco propter icomoditatem popula
rum. Prima racio est propter obligacionem curatorum. Nam
qui curam animarum habet tenetur suo populo predicare sic
patet in capitulo superius allegato in sermone precedenti me
cetera de officio iudicis. ordi. Et. xxxvi. di. c. Ecce Et. xvi. q. i.
c. Adiecimus. c. Ecce. Si ergo prelati obligant suo populo p
dicare ergo populi pro loco et tempore predicacones debent
audire. Vnde de conse. di. i c. Sacerdote. dicitur. Sacerdote ver
bum in ecclesia faciente siquis egressus fuerit de auditorio ex
comunicetur. Et in. c. Omnes fideles. dicitur. Omnes fideles q
conuenunt in sollemnitatibo sacris ad ecclesiam et scripturas
apostolorum et euangelium audiant Secundo non obligauit ec
clesia ad audiendum verbum dei determinate sicut ad audien
dum missas propter paucitatem et raritatem predicatorum qr
rari sunt qui predicent et multi sunt qui celebrant missas.
Tercia raco e propter icomoditate populorum. Nam multi sut
rurales et in motibo habitantes et in aliis locis quibo difficile
esset sic audire predicacones sicut et missas. Non tamen excu
santur huiusmodi pro loco et tempore addiscere per aliquam
viam que sunt secundum statum suu eis necessaria ad salutem
Secundo obligantur homines ad verbum dei retinendu. De/
bet namq vnusquisq facere quod in se est vt et si no ommu
que predicantur saltem aliqua memoriter teneat. Ad qd mul/
tum prodesse potest domestica confabulacio et omunicacio cu
vxore filiis aut amicis de his que pdicata sunt Tercio obli/
gantur homines ad verbum dei faciendum. Nam vt dr Luc. xi
c. Beati qui audiunt verbu dei et custodiunt illud. Et mathei
vii. cristus intulit. Omnis qui audit verba mea et facit ea assi
milatur viro sapienti qui edificauit domum suam supra petra
Et descendit pluuia et venerunt flumina et flauerunt venti r
irruerunt in domum illam et non cecidit Fundata enim erat su
pra firmam petram. Et omnis qui audit verba mea r no facit
ea similis est viro qui edificat domu suam supra arena. Et de/
scendit pluuia et venerunt flumina et flauerunt venti et impe
gerut in domu illa r cecidit et fuit ruina ei magna hic ecia

et iacobꝰ·i·c· Estote factores verbi et non auditores tantum fallentes vosmetipsos quia siquis auditor est verbi et non factor hic cōpabitur viro consideranti vultum natiuitatis sue in speculo· Considerauit enim se et abijt et statim oblitus ē qualis fuerit Ergo seruentur omnia que tacta sunt de audicione verbi dei vt sit semen cadens in bonam terram non secus viaꝫ non supra petram nec inter spinas· afferens fructum prout saluator benignus in lectione euangelica explicauit quam et proposuit per similitudinem loquens indeqꝫ illā exposuit sicut patet in textu sapienter concludens· Q̃ qui bono corde deuotaqꝫ mente dei verbum audiunt fructum in presenti suscipiunt gracie et in futuro perennis glorie in qua cristus saluator omniū sedet ad dexteram patris cum quo viuit et regnat in secula seculorum Amen·

Feria tercia post dominicam in sexagesima De seueritate diuine iusticie que mouere debet peccatores ad penitenciam

Sermo ·x·

Reddet vnicuiqꝫ secundum opꝰ eiꝰ· Domini nostri ihu cristi verba sunt ista originaliter Mathei·xvi·c· Letātur plurimi in malis suis neqꝫ de illis penitenciam agere vllo pacto proponunt quoniā non arbitrantur deum peccatorum suorum vltorem· Quinimo falso sibi blandiuntur et persuadent nullam post hanc vitam obstinatis peccatoribꝰ penaꝫ a iusto iudice fore paratam Quo fit vt indies deteriores fiant et ad vicia quelibet sine timore labantur· Quapropter in presenti sermone aliqua de diuine iusticie seueritate dr̄e statui vt per eiꝰ tremendam consideracōnem dura peccatoꝝ corda molescant quibꝰ ostendemus quam//sceue si se non correxerint punientur a deo· quoniā ipse vt verba proposita dicunt· Reddet vnicuiqꝫ secundum opus suum bonis·s·gaudia paradisi et malis gehenne cruciatum· In quibus verbis de diuine iusticie seueritate tria misteria sunt consideranda·

seuere

Primum dicitur punicio·
Secundum restrictio·
Tercium permissio·

Qualiter deus punit malos post hanc vitam si se non correxerint contra eos qui dicunt non esse aliud malum neqꝫ bonū quam illud quod expimur in presenti·

PRimum misterium considerandum de veritate diuine iustitie dicitur punicio· In quo declaranda est falsa et erronea sentẽcia et opinio eorum qui dicunt· Non expedire peccatoribꝫ ad penitenciam reuerti quia post hanc vitam nullum amplius sencietur malũ· Contra tales ergo theologi sacri sic potentissime arguunt· Vbicũqꝫ est fũma iustitia ibi debet esse iusta meritorum retribucio Sed cum non punat malos in hac vita· ergo punet illos post hanc vitam· Maior propositiõ constat ex dictis Tullij in epistola de casu rei publice· d· Justicia est constans et perpetua volũtas ius suũ vnicuiqꝫ tribuens· Et hec est diffinicio iustitie que habetur· ff· de iustitia et iuris· l· Justicia· Et institute de iustitia et iuris· l· Justitia· Probare eciam debemus tria que continentur in racõne ptacta· Primo iustitie diuine veritatẽ· Secundo malorꝫ in hac vita impunitatẽ Tercio otra ipsos rigidam asperitatẽ Primo probare debemus diuine iustitie veritatẽ· Et ad hoc fũt scripture sacre copiosissima dicta· Vnde dauid in psal· c· ait· Justꝰ dominus et iustitiam dilexit equitatem vidit vultus eius· Et psal· xviij· Justitie domini r· l· c· Et psal· xxx· In iustitia tua libera me Et psal· xxxix· Annunciaui iustitiam tuam in ecclesia magna· Et psal· lxx· Memorabor iustitie tue solius· Et psal· lxxxiiij· Justitia ante eũ ambulabit Et psal· xlvij· Justitia plẽa d· t· Et psal· lxxxviij· Justitia ⁊ iud· p· se· t· Et psal· cx· Justitia eius manet in l· s· Et Ysaie li· Dicit dñs iustitia mea non deficiet Et Ysaie· lix· Indutus est iustitia vt lorica Et baruch· i· Domino deo nostro iustitia Et Jhere· xij· Justus quidem tu es domine Et· i· thi· ij· In reliquo reposita est michi corona iustitie quam reddet michi dominꝰ in illa die iustus iudex· Sed aliquis potest arguere Qꝫ in deo nulla sit iustitia· Primo qꝫ secundum phm· v· et hõ· c· ij· Domini ad seruũ non est iustitia qꝫ iustitia in quadam equalitate ad alterum consistit· Sed deꝰ est dominus ommium· ergo in ipso non est iustitia· Secundo arguitur quia iustitia respicit debitum deus autem nulli debitor est ergo in ipso non est iustitia Hanc questionẽ soluit Richardꝰ de media villa· xlvi· di· iiij· d· Qꝫ iustitia potest accipi pro rectitudine voluntatis qua vult aliquis reddere vnicuiqꝫ in distribuendo vel commutando quod ei debet· Et secundum

hoc duplex est iusticia·s·distributiua q̃ aliquis vult omnibus
qui sunt de cõmunitate distribuere bona cõmunia secundum
debitam proporcõnis equalitatem·Et cõmutatiua qua aliquis
in cõmutando vult seruare debitam equalitatez secundũ quan
titatẽ Cõmutatiua iusticia proprie loquendo in deo non est qꝛ
nulli est debitor ex legis necessitate et de bono retribuit vltra
meritũ et de malo circa demeritum·Iusticia vero distributiua
in deo est·Omnibꝫ·n·distribuit bona sua secunduz debitã pro/
porcionis equalitatẽ·Ad primũ ergo argumentũ dicendũ·Qꝛ
licet domini ad seruũ non sit iusticia cõmutatiua secundũ ple/
naz racionẽ eiusdem quia inter dominũ et seruũ non est equali
tas eo ꝙ omnia que sunt serui sunt domini·Tamen domini ad
seruos potest esse iusticia distributiua que non requirit equa/
litatem quãtitatis sed proporcionalitatis que est equalitas du
arũ proporcionũ que consistit in hoc ꝙ seruis proporcinaliter
retribuit secundũ merita sua·Ad secundũ dicendũ·Qꝛ et si de
us nulli creature sit debitor ex recepto tamen debitor est ex
promisso·Nulli em̃ est debitor nisi cui vult·Si autem queratur
quare vult non respondebo nisi quia vult quia voluntas sua ẽ
prima causa·hec Ric·Ergo quãuis deꝰ nichil paciatur ex pec
catis cõmissis nichilqꝫ eius infinite bonitati adaugeatur ex bo
nis cõmissis·tamen malos punire bonosqꝫ premiare ex iusti/
cia distributiua debet quoniã sic ipse promisit·Dixit enim per
ꝓphãm psal·xxxvi·Qui malignantꝰ exterminabũtur·Et apc̃·
xx·Ecce venio cito et merces mea mecum est dare vnicuiqꝫ
secundũ opera sua·Propter hoc dixit sapiens Prouer··v·Im
quitates sue capient impiũ et funibꝫ peccatoꝝ suorũ cõstrin:
getur·Et prouer·xi·Simplicitas iustoꝝ diriget eos et sup/
plantacio peruersoꝝ vastabit illos Et prouer·xiij·c·Peccato
res persequetur malũ et iustis retribuentur bona·Et ꝓu·xiiij
Domꝰ impioꝝ delebitur tabernacula iustoꝝ germinabunt
Et Job·xxxiiij·Opus hominis reddet illi deꝰ et iuxta vias sin/
guloꝝ restituet Et paulꝰ Galth̃·vi·ait·Que em̃ seminauerit
homo hec et metet·Et·i·Cor·iij·Vnusquisqꝫ propriaz merce
dem accipiet secundũ suũ laborem·Et eph̃·vi·Vnusquisqꝫ qd̃/
cumqꝫ fecerit bonũ hoc percipiet·Que auctoritates et sancto/
rũ dicta iusticiam distributiuã sũmi dei narrant Secundo ꝓ/
bare debemꝰ peccatoꝝ impunitatez·s·ꝙ in hac vita non oẽs
peccatores de suis malꝰ puniũtur·Et ad hꝰ ẽ auctoritas iob·xij
d·Abũdãt tabernacula p̃donũ Et ibere·c·xij·q̃ sic deũ alloq̃tꝰ

Quare via impiorum prosperatur bene est omibꝫ q̄ p̄uaricātꝰ
et inique agunt ! Plantasti eos ⁊ radicem miserunt proficiūt
et faciūt fructum. Et abacuch idem. d. i. c. Quare non respicis
super inique agentes et taces deuorante impio iustiorem se !
Et ne multa dicamus experiencia ommū rerum magr̄a docet
qualiter multi iniqui in via sua mala prosperantur. Tercio
probare debemꝰ contra illos sic prosperantes preparatam esse
post hanc vitam rigidam seueritatez penamq̄ horribilē dam
nacionis eterne. Et ad hoc propositu sic. d. Augꝰ. xx. li. de. ci.
dei. c. ij. Nunc autē et mala ferre equo animo discimus que pa
ciuntur et boni et bona non magnipendere que adipiscuntur et
mali. Ac per hoc et in his rebꝫ in quibꝫ non apparet diuina iu
sticia salutaris est diuina doctrina. Nescimus enim quo iudicō
dei bonus ille sit pauper malꝰ iste sit diues iste gaudeat quez
pro suis perditis moribꝫ cruciari debuisse meroribꝫ arbitramꝰ
contristetur ille quem vita laudabilis gaudere debuisse p̄sua
det. Exeat de iudicio non solum multus verum eciam damna/
tus innocens aut iniquitate iudicis pressus aut falsis obrutus
testimoniis. Econtrario scelestus aduersariꝰ eius non solū im/
punitus verum eciam vindicatus insultet Impius optime va
leat pius languore tabescat. Latrocinentur sanissimi iuuenes
et qui nec verbo quemquam ledere potuerunt diuersa morbo
rū atrocitate affligātꝰ īfantes. Vtilis rebꝫ humanis īmatura
morte rapiatꝰ. Et q̄ videtur nec nasci debuisse diutissime īsup
viuat. Plenꝰ crimībꝰ sublimetur honoribꝫ ⁊ hoīem sine quere
la tenebre ignobilitatis abscondant ⁊c̄. huiusmodi que quis
colligit quis enumerat ! Que si haberent in ipsa velut in ob/
surditate constanciam vt in hac vita in qua homo sicut sacer
psal. eloquitur vanitati similis factꝰ est et dies eius velut vm
bra pretereunt non nisi mali adipiscerentur transitoria ista at
q̄ terrena nec nisi boni talia paterentꝰ mala posset hoc refer/
ri ad iudicium iustum dei siue eciam benignum vt qui nō erāt
assecuturi bona eterna que faciunt beatos temporalibꝫ decipe
rentur vel pro malicia sua vel pro dei misericordia consolaren
tur bonis. et qui non erant passuri eterna tormenta temporali
bus vel pro suis quibuscumq̄ vel quantuliscumq̄ peccatis af
fligerentur vel propter implendas virtutes exercerentur ma
lis. Hec ille. Et Idem in. i. de ci. dei. c. vij. ait. Placuit quippe
diuine prouidencie preparare in posterū bona iustis quibꝫ nō
fruentur iniusti et mala impiis quibꝫ non excruciabuntꝰ boni.

Ista vero temporalia bona et mala vtrisq; voluit esse commu-
nia vt nec bona cupidus appetantur que mali quoq; habere
cernuntur nec mala turpiter euitentur quibꝫ et bom plerūq;
afficiuntur. Interest autē plurimum qualis sit vsus vel earum
rerum que prospere vel earum que dīr aduerse. Nā bonus tē
poralibꝫ nec bonis extollitur nec malis frangitur Malus autē
huiuscemodi infelicitate punit² q: felicitate corrūpitur. Ostē
dit tamen deus sepe eciaz in his distribuendis euidencius opa
cionem suam. Nam si nunc omne peccatū manifesta plecteret
pena michil vltimo iudicio reseruari putaretur. Rursus si nul
lum peccatū nunc puniret aperte eius diuinitas nulla esse di-
uina prouidencia crederetur. Similiter in rebꝫ secundis si non
eas deus quibusdam petentibꝫ euidentissima largitate conce
deret non ad eum ista pertinere diceremus. Itemq; si omnibꝫ
ea petentibꝫ daret non nisi propter talia premia seruiendum
illi esse arbitrarentur. nec pios nos faceret talis seruitus sed
pocius cupidos et auaros. hec ille. Non letentur ergo peccato
res et inimici dei quibꝫ blādus est mundus si prospera viderint
sibi cuncta succedere quia non est abreuiata manus domini
qui peccata que nunc impunita relinquit strictius puniendo
reseruat post hanc vitam. O quidi peccatores ad vos clamo
vobisq; dico. Nolite confidere in iniquitate. Nolite inebriari
dulcedine bonorum huius mundi quia omnia temporalia cito
deficient et illorum gaudium quod in presenti gustatis vobis
conuertetur in luctum. Non tristentur insuper hi qui deo ser-
uiunt si in presenti aliquod paciantur laboriosuz quia post la
borem calamitatis et erumnas subsequetur quies et pax om-
niumq; bonorum affluencia in repromissa felici ac beata vita

Curdeq; petit ne impiis diu punit.

Q; pro vno solo peccato mortali iustus deus damnat eterna
liter animam nec sufficit penitencia de omnibꝫ aliis si vnuz
solum retineat.

Capitulum .ij.

Secundum misterium declarandum de seueritate diuine
iusticie dicitur restrictio in quo disputandum est con-
tra nōnullos q̄ multa peccata relinquētes aliqd̄ tñ sibi
i q° delectent² reseruāt ostendentes p talē penitēciā posse saluari

Queritur ergo. Vtrum tam restricta tamq3 arcta sit dei iusti-
cia vt propter vnum solum peccatum mortale damnare velit
eum qui de omnibꝫ alijs penitenciam egerit illo solo reserua/
to puniens illum et pro illo et pro omnibus alijs. Et respon/
sio ꝙ sic. Ita ꝙ si vnꝰ mille peccata mortalia cōmisisset et ꝓ
illis omnibꝫ tandem vno duntaxat excepto longam fecisset
penitenciam moreretur q3 cum illo peccato mortali damnatus
vtiq3 foret et puniretꝰ pro illo ac pro alijs de quibus peniten
ciam egerat illo vno stante. Probatur autem hoc quod dici/
mus tripliciter. Primo auctoritate. Secūdo racione Tercō exē
plis Primo auctoritate. Vnde sapiens eccs. ix. ait Qui ī vno
peccauerit multa bona perdet. Et iacobi. ij. c. habetꝰ illud qđ
ponitꝰ de reg. iu. c. Defleat. Qui totam legem seruauerit of/
fendat autem in vno factus est ommū reus Et de pe. di. iij. c.
Penitenciam agere prope. c. Si apostolus. Gregꝰ. ait. Quid
enim prodest si peccata luxurie quis defleat ⁊ tamen adhuc a/
uaricie estibꝫ anhelat. Et Augꝰ. in li. de penitencia inquit illud
quod ponitꝰ de pe. di. iij. c. Sunt plures Sunt plures quos pe/
nitet peccasse sed non omnino reseruantes sibi quedam in qui
bus delectentur non aīaduertentes dominū mutū simul et sur
dum a demonio liberasse per hoc docens nos nūquaz nisi de om
nibꝫ posse sanari. Si. n. vellet peccata ex parte reseruari habē
tem septē demonia perficere poterat sex expulsis. Expulit au
tem septem vt omnia crimina simul eicienda doceret. Legio/
nem autē ab alio eiciens neminē reliquit de om̄ibus qui libera
tum possiderent ostendens ꝙ si eciam peccata sint mille oportē
re de omnibꝫ penitere. Secundo probatur racione ꝙ deus nec
penitenciam acceptat illorum qui sibi aliquod peccatū reser/
uant nec si eos damnat illoꝝ penam remittit. Et est prima ra
cio. d. Bona. ⁊ Ric. de media uilla in. iiij. di. xv. Quia om̄e pec
catum mortale contrariatur gracie gratū facienti sine qua pec
cata remitti non possunt. Et quia in anima nō potest esse simꝰ
peccatum et gracia predicta vno peccato mortali tantū huic
gracie contrariante non potest de alijs venia impetrari. Et di
citur racio ista contrariacōnis Secunda racio est quam tangit
Tho. iij. parte. q. lxxxvi. que dici potest falsificacōnis Nā deus
peccata non dimittit sine penitencia vera. Sed penitencia que
est in anima adhuc vel actu vel voluntate peccante mortaliter
est penitencia falsa. ergo deus per talem penitenciam falsā mi
nime peccata dimittit Ideo ait Isidorus d̄ pe. di. iij. c. Irrisor.

Irrisor est nō penitēs qui adhuc agit quod penitet nec vide/
tur deuz poscere subditus sed subsanare superbꝰ. Et de pe. di.
v. c. Fratres nostros dicitur falsam penitenciam esse constat
cū spretis pluribꝰ de vno solo penitencia agit. Tercia racō se
cundum preuatos theolog. est pfectionis quia deus pfectissi
mus nichil facit imperfectum. Cum ergo iustificacio impij sit
opus dei debet esse opus pfectum. Aut ergo nichil dimittit se
cundum ordinem sue iusticie aut totum secundum cōdescensio
nem sue infinite misericordie. Ex hoc inquit Augꝰ. in prealle/
gato. c. Sunt plures Quedam impietas infidelitatis est ab eo
qui iustus et iusticia est dimidiam sperare veniam. Nec prop/
terea tamen desperandi sunt peccatores qui de multis peniten
ciam agunt vno reseruato cum facilius possint ad graciam et
veram penitenciam redire si multa peccata vel aliqua licet nō
omnia deponant. Tercio probatur ꝙ tam arcta sit dei iusticia
vt propter vnum solum peccatum mortale damnet eū qui cū
illo ex hac vita migrauerit manifestis exemplis. Narrat quidē
Gregꝰ. in. iiij. dial. li. Q. fuit in monasterio quodaz monachꝰ
vnus qui cum appareret vir probꝰ et totus religiosus exte/
rius longe aliter quam apparebat fuit. Nam cum se ieiuna/
re cum fratribꝰ demonstraret occulte manducare cōsueuerat
Corporis autem superueniente molestia ad vite extrema per
ductus est. Qui cum iam esset in fine fratres omnes ad se qui
erant in monasterio vocari fecit. At illi putabant viro morien
te magnū quid ac delectabile se ab eo audire. Quibꝰ ipse af/
flictus et tremens cōpulsus est prodere cui hosti traditus co/
gebatur exire. Nam dixit Quando me vobiscum ieiunare cre/
debatis occulte comedebam. Et ecce nunc ad deuorandū dra/
coni sum traditus qui cauda sua genua mea pedesqꝫ colliga/
uit caput vero suum intra meum os mittens spiritum meū ebi
bens abstrahit Quibꝰ dictis statim defunctus est atqꝫ vt peni
tendo liberari potuisset a dracone quē viderat expectatus non
est ꝙ nimirꝫ constat quia ad solam audiencium vtilitatem vi
derit. Ad idem est exemplū quod recitat. Cyrillus scribens ad
Aug. de transitu Ihero. Nepos inquit quidez meus Ruffus no
mine vtroqꝫ priuatus parente a teneris annis ad meas deue/
nit manus qui vtinam ex vtero non exisset ne illi quod sustinet
contigisset. Quez tanta diligencia enutriui ut a pluribꝰ a me
genitus putaretur. Crescens itaqꝫ infelix puer etate quidem
non sapiēcia ingenti pulchritudine corporis decoratus sed nō

anime a cunctis dilectione superflua colebatur. Is nāq; .xvsij etatis sue anno imbecillis ⁊ miserrimus expirauit De cuius morte tantus ab om̄ib; insonuit luctus q̄ vix per mensem potuit quietari. At ego nimie eius incūbens dilectioni pluries rogaui gloriosū Ihero. vt michi quid acciderat nepoti meo reuelaret Oranti autē michi die quadam hora nona tantus affuit fetor q̄ nullaten⁹ potui sustinere. Et dum tacitus mirarer vnde tant⁹ fetor esset supra meū verticem eleuatis oculis infelicem nepotem meū vidi terribili visione ita q̄ visum in eū imprimere nō audebaz. Nam cathenis igneis circumligatus flāmas fetidissimas erūpebat. Ad hanc terribilē visionē subito me tantus timor inuasit vt dum plurimū loqui vellem formare vocē penitus non valerem. Postremo aliquantulū ad me rediens si meus erat nepos voce cepi perquirere tremebunda. Ad hec inq̄t ille vlulatib; et suspiriis. Vtinam non essem ne tam diris essez cruciatib; deputatus. Nam scias me perpetuis temporib; mansionib; tartareis p̄mansuꝝ. Heu quid dicā! His dictis tantus michi dolor affuit vt perpluries sim miratus quomodo e vita protin⁹ non decessi. Longis autē expletis colloquiis ab eo scissitatus fui. Cur ita diuinā misericordiā perdiderat cū tot virtutib; videretur pollere. Pro nulla inquit me scias causa fore damnatū nisi quia in ludis maxime delectabar. Atq; in morte volūtarie postposui ꝯfiteri. Quib⁹ dictis disparuit et tantus fetor remansit vt in locum illū per magnū spacium nullus ausus introire. hec Cyrill'. Ve igitur his qui cum talia vel legūt vel audiunt non timent non mutantur nō cōuertuntur ad dominū deum suum. Nam si pro vno peccato solūmodo hominez dei iusticia eternaliter damnat quid faciet pro multis! O somnolenti peccatores. O peregrini velocissimi et aduene in hoc seculo. considerate que ventura sunt et cognoscite quanta vobis īpenitentib; et in peccatis obstinatis diuina iusticia cōminat⁹ mala. Nec sufficit aliqua peccata relīquere vt patet ex dictis nisi omnia pariter relinquantur.

Qualiter de⁹ iusto iudicio permittit eos qui penitenciā differunt vsq; ad extremum vite impugnari variis impedimentis

Capitulum .iij.

Tercium misterium contemplandū de seueritate diuine iusticie contra peccatores impenitentes dicit⁹ pmissio Consueuerūt nāqꝫ in peccatis suis aliqui esse securi ꝓmittentes sibi in extremo vite penitenciam se facturos. Verū tamen iusticia dei seuera quam frequenter permittit tales impugnari maxime a tribꝫ quibꝫ eorum penitencia impeditur. Primo a passionibꝫ. Secundo a demonibus. Tercio a parentibus Primo permittit deꝰ tales peccatores impugnari a passionibꝰ. Nam vt inqt Scotus in. iiij. Solet euenire ꝙ in extremo vite quando peccatores infirmantur in sensitiua parte adest maximꝰ dolor et maximꝰ timor. Dolent relinquere mundū quem cum suis bonis magis dilexerunt quam deū. Timēt mortem que priuat eos omī terreno bono et vita temporali quam preposuerunt eterne. O quātus labor eorum corda mētesqꝫ occupat. Alteratur ex huiusmodi passionibꝰ racio quia secundū Aug. passiones tristabiles plus racionem suffocant quā delectabiles. Inde fit vt et ipsi miseri qui proposuerunt malefaciendo in extremo vite ad penitenciam venire nichil de deo cogitent nullamqꝫ de propria salute memoriā habeāt. qꝛ ut Aug. in sermone de innocentibꝰ ait. Percutitur hac animaduersione peccator vt moriens obliuiscatur sui qui dum viueret oblitus est dei. Sunt de hoc quottidie exempla clarissima. Nam et ego vidi quendam in extremis laborantem qui ditissimus erat et diuicias non sine peccatis congregauerat. Cūqꝫ monerem eū vt iam anime salutem quereret male libenter audiebat huiusmodi verba. Quinimo in lectulo in quo iacebat se voluēs suspirabat gemebat ymo rugiebat. d. O quantū laboraui vt thesaurizarem et alij gaudebūt de thesauris meis. O diuicie mee. O pecunie mee. O iocalia mea quis vos possidebit et quibꝰ vos relinquam. Et in his et similibꝰ retinens cor et animū miserrimꝰ expirauit. In ciuitate eciam. Spoletana puella quedaꝫ formosa fuit que vanitatibꝰ semper intenta nil de futura vita cogitabat. Hec infirmitate percussa moniciones et hortamenta salutis abhorrebat sicut michi retulerunt q̄ viderunt et audierunt illam. Tandem inualescente morbo cum cerneret infelix iuuencula de proximo sibi īminere mortem rogauit instāt̄ matrem vt eam vestiret et preciosis indumentis que ferre consueuerat ornaret poliretqꝫ illam tanquā si ad nupcias esset accessura. Annuit ei mater fecitqꝫ quod filia volebat. O terribile iudiciū. O stupēdū et admirabile dictu. Sic ornata sic īduta

suspirando clamare cepit iuuencula vana· Heu q; moriar ego sic pulchra moriar ego sic decora moriar ego in tã tenera eta te· Dicebant illi circumstantes· Cõmitte te deo filia quia be, nignus ⁊ clemens est· At illa magis lamentabiliter respon debat· Et quid michi cum deo! Vem o dyabole suscipe tu animã meam· Inter que verba expirauit damnata et desperata· Se cundo permittit de⁹ impugnari peccatores impenitentes i ex tremo vite a demonibꝫ Ipsi etenim spiritus maligni et si a cir cumstantibus non videantur apparent tamen his qui morium tur aspectu horribilissimo tẽptãtq; infestant ac conantur du rissimo certamine vt de misericordia desperent· Vñ Beda re / fert de gestis Angloꝝ· Q; rex quidam anglie· Aduerẽd⁹ nomine habuit militem in armis probum sed corruptũ in mo/ ribꝫ· Cum autem improuisa infirmitate feriret⁹ a rege visita/ tur et monetur ad penitenciam qui renuit· d· Q; videretur hoc facere ex timiditate cordis· Cum vero ad mortis deduceretur terminos iterum rex visitauit eum confortãs vt peniteret· O domine mi rex tarda hora est cum iam iudicatus sim et dam/ natus· Nam paulo ante quam hũc intrares ingressi sunt duo clarissimi iuuenes quorum vnus sedit ad pedes lecti mei alter ad caput et dixerunt· Iste adiudicatus est morti· Videamus si aliquod ius habemus in eo· Et vnus extraxit librum speciosis simum sed valde paruulum de sinu suo literis aureis et fulgen tibꝫ conscriptum in quo legẽs vidi aliqua parua bona que fe ceram in iuuentute mea antequam mortaliter peccassez· Et cũ miromodo exultarem in visione horum ecce duo teterrimi de= mones intrauerunt et vnũ magnuz librum literis nigris scrip tum in quo vidi oñia peccata mea· Et dixerunt demones an= gelis qui ibi erant· Quid hic facitis cum in eo nullũ ius habea tis et liber vester nichil valeat sed noster! Et responderũt an geli q; verum est et recesserunt· Et hi duo demones cruciant me· Quibꝫ dictis infelicissimus expirauit· Est ergo molestus dyabolus morientibus non solum impijs atq; peruersis sed eci am sanctis et amicis dei· Scribit enim Cyrill⁹ ad Aug· i transi tu Ihero· Q; Eusebus vir sanctissimus quõdam ihero· glorio= sissimi discipulus· Cum esset e vita migraturus aduemente die qua se ex Ihero· reuelacione migrare sciebat die tercõ pre eunte labore febrium concussus valide se super terram magri non imemor nuduz deferri fecit a fratribꝫ et a singulis osculũ accipiens benigna eos consolacione confortauit vt in sancto

manerent proposito. Deinde saccum quo operiebatur glorio/
sus Jhero⁹. deferri ⁊ supra se poni fecit ordinauitq; se nudum
instar magistri sui Jhero. gloriosi extra ecclesiam in qua iace
bat sancti Jheronimi corp⁹ sepeliri. Post hec corpe sacratissi/
mo domini se muniens deo et beato iheronimo deuote se cōmē
dauit. Et sic per triduum locucione corporali ac visione priua
tus circumstantibꝫ fratribꝫ psalteriū ac passionem domini ac
alia sancta legentibꝫ. Die vero quo moriturus erat ante beate
anime exitum per duas horas venerabilis. Eusebius ce/
pit ita terribiles act⁹ peragere ꝙ circumstātes monachi pa/
uore perterriti velut amentes in terra iacebant. Nam quandoq;
transuersis oculis manibꝫ simꝫ iunctis voce dira facieq; ter
ribili clamabat. Non faciam. Non faciam. Mentiris mentiris
Post hec ad terram rediens faciem in terra firmabat quantū
poterat clamans. Adiuuate me fratres ne peream. Quod mo
nachi videntes lacrimantibꝫ oculis eū interrogarunt quid es
set. Ad quos ille. Nonne videtis demonū agmina qui me deuo
rare cupiunt. Et illi. Quid te factuꝝ volebant cum dicebas.
Non faciam mentiris! At ille. Conabantur namq; vt nomē dei
blasphemarem et ego hoc nolle facere acclamabam. Dicebāt
insuper vt de dei misericordia desperarem eo ꝙ essem damna/
tus. Quibꝫ ego respondebam ꝙ mentirentur. Abscondebā au
tem faciem meā ne viderem eoꝝ aspectū qui taꝫ terribilis est
vt sustineri non possit. Si ergo hic dei amicus tam duꝝ pre/
lium a demonibꝫ sensit quid facient peccatores nefandissimi q̄
tam diu dyabolo seruierunt! Tercio permittit de⁹ peccato/
res impenitentes impugnari in extremo vite a parentibꝫ a do
mesticis et propinquis. Ipsi equidē sunt qui egrotantibꝫ con
fessionem nominare nō audent sacerdotes et religiosos nomi/
nare volentes indignanter expellunt notarios si cōparuerint
vt testam conficiāt turpiter eiciūt. O amici carnales. O inimi/
ci animaꝝ carorum vestrorum. De vobis dicitur Mathei. x. c.
Inimici hominis domestici eius. Propterea salubriter prouisū
est per. c. Cum infirmitas. de pe. et re. Dicit enim sic Cum infir
mitas corporalis nonnūquam ex peccato proueniat dicente do
mino languido quez sanauerat. Vade et āplius noli peccare ne
deterius tibi contingat presenti decreto statuimus et distric/
te precipimus medicis corporum vt cum eos ad infirmos vo/
cari ꝯtingerit ipsos añ omnia moneāt et īducant vt medicos

aduocent animaꝝ ut postquam infirmo fuerit de spirituali sa
lute prouisum ad corporalis medicine remedium salubrius ꝓ
cedatur cum cessante causa cesset et effectus. hec ibi. Sed per
mittente deo ad puniendam negligenciam impenitenciuꝫ nec
ipsi medici statutū hoc saluberrimū ecclesie obseruant. Timē
dum igitur est omnibꝫ peccatoribꝫ ne seuiat in eos iusticia dī
Ideo in tempore oportuno sine dilacōne studeant ad peniten/
ciam redire ut illa mediante faciant se dignos gracia ⁊ conse
quenti beata gloria in qua viuit deus in secula seculoꝝ Amē

Feria quarta post dominicā in sexagesima. De seueritate di
uine iusticie contra Origenistas qui dicūt in fine oīs dya/
bolos ac homines fore saluandos

Sermo .xi.

Reddet vnicuiqꝫ secundum opera sua. Sapientissimi fi/
lij dei verba sunt ista Mathei. xvi. c. originaliter scrip
ta. Offert se nobis ex omni parte magis ac magis tre
menda iusticia dei que non respicit personas hominum non cu/
rat angeloꝝ dignitatem sed omnibꝫ peccantibꝫ et de peccato
non penitētibꝫ cōminatur indifferenter damnacōnez eternam
Sunt tamen origeniste quidam pertinaciter asserentes q̄ in fi
ne deus lapsis angelis et damnatis veniam dabit quodqꝫ in/
fideles omnes reuocabuntur ad celum et q̄ cristiani quilibet
habitabunt in paradiso itaqꝫ dei misericordia superabit oēm
rigiditatem iusticie eius. Contra tales in presenti sermone
dr̄e statui ostendereqꝫ quam fortis et aspera sit diuina iusti/
cia contra peccatores quoscumqꝫ. Ad quod intelligendū con
siderandamqꝫ illam proponimus ex triplici parte.

Primo ex parte angelorum maloꝝ.
Secundo ex parte infidelium excecatorum.
Tercio ex parte cristianorum falsoꝝ.

Qualiter errauit Origenes circa saluacionem malorū āge/
loꝝ. et qūo tantus error per sacras scripturas roboratur.

Capitulum .i.

Primo proponimus cõsiderandum dei iusticiam terribilem et seueram ex parte angelorũ malorum. Nã eos excellentissimos nobilissimos perfectissimosq; in omni natura multos et quasi innumerabiles propter vnum solũ peccatum superbie a paradiso seu empireo celo eiectos eternaliter condempnauit. Verũ pro clariori noticia huius partis tria dubia emergunt disputanda. Primũ vtr Origenis opinio fuit q; mali angeli saluabuntur. Secundum vtr mali angeli sint in inferno. Terciũ vtr per scripturas probari possit q; angelorum malor; pena nũquã finietur. Circa primũ dubium est triplex modus dicendi. Primus est quorũdam qui Origenem excusare volunt. d. Nũquam eum falsa aut reprehensione digna non solum scripsisse sed nec docere potuisse. Sz mendacia quorũdam attribuunt omnia que de Origene erronea et hereticа predicantur. Inuidi autem talia Origeni vt illum crimmarentur imposuerunt. Mouentur autem isti defensores Origenis ad sic tenendum. Tum propter eius sanctimoniã. Tum propter profundam scienciam. Tum propter feruentissimũ zelum. Nã vt colligitur ex dictis Eusebij in historia ecclesiastica et ihero. in li. de viris illustribus Origenes habuit patrem Leonidã christianum et martirem post cuius martirium cum rebus patrimonialibus ob confessionem nominis christi esset priuatus cum matre vidua et sex fratribus pauper derelictus habens annos circiter. xvij. etatis studio literarum intentus se matrem et fratres de eo quod docens lucrari poterat sustentabat. Et sepius martir migrasset ad dominum nisi mater eius pia fraude nocte vestes eius subripuisset. Consecutus tandem est a deo scientie graciam. Eratq; potentissimus in gramatica et omnibus secularibus lris in omni quoq; phia et naturali erudicõe perfectus sed instructus maxime in lectione et doctrina diuinor; voluminum vnde pro incredibili sciencie sue prerogatiua doctor ecclesie. Alexãdrine a Demetrio ipsius loci epo institutus est cathedrã q; doctoris post Pantherium et Clementem tercius obtinuit. Cuius. s. Clementis et ipse auditor extiterat. Vbi dum verbum domini doceret palam tam viros quam femimas instruxit. Et vt omnis maledicti turpis occasionẽ infidelibus tolleret quod dã minus perfecti sensus sed feruentis fidei castitatis op9 exercuit. Nam illud euangelicum attendens. Sunt eunuchi qui se castrauerunt propter regnũ celor; mox illud in se cõpleuit. Tũcq; nulla aduersarijs detrahendi occasione relicta vigilãter

doctrine et predicacōni vacauit in abstinencia plurima in ieiu
neis in vigiliis. Ex eius vero auditoribꝫ multi martires sunt ef
fecti. Et nūquā ꝑmisit ea q̄ in ecclesiis disserebat a notatoribꝫ
excipi nisi qn̄ sexagesimū etatis sue annū agēs multo vsu et la
bore plurimū in verbo dei fiducie accepat. Isidorus autē in .vi
ethimo. li. sic de ipso ait. Origenes in scripturarū labore tā gre
cos quā latinos operū suoꝝ magnitudine supauit. Deniq; ihe
ronimꝰ sex millia libroꝝ eius se legisse fatetur. Propter hec
omnia g̊ non videtur quibusdā vt diximꝰ q̄ Origenes tā gra
uiter potuerit errare vt diceret eciā dānatos angelos fore sal
uandos Sꝫ his ego respondeo q̄ nullꝰ ē tā sanctus tā iustus tā
doctus in lege dn̄i tamq; exercitatus in via eius vt cadere nō
possit scdm cōmunē legē. Sapiencior certe mundiorq; ipso Ori
gene erat in celo empireo Lucifer et tn̄ propt' peccata expul
sus ē inde. Quare autē deꝰ permittat ruere eos q̄ diu in virtu
tibꝫ pseuerarunt penitus ignoramꝰ qꝛ iudicia dei abissus mul
ta. Secundus modꝰ dicēdi de origene ē alioꝝ qui tenent ipsū
errasse ꝫ post errorē ad penitenciā venisse. Ostendunt aūt plāc
tum quendā q̄ ascribit' Origeni tn̄ planctus ille inter apocri
phas scripturas ānumerat' ut patꝫ .xv. di. c. Sācta ro. ecclesia
Terciꝰ modꝰ dicendi de origene ē q̄ in veritate errauerit vn̄
Augꝰ .xxi. li. de ci. dei. c. xvii. vel. xxi. ait Nunc iā cū misericor
dibꝫ nostris agēdū esse video et pacifice disputanduꝫ qui vel
om̄ibꝫ illis hom̄ibꝫ quos iustissimꝰ iudex dignos gehenne sup
plicō iudicabit vel quibusdā eoꝝ q̄ nolunt credere penā sem
piternā futurā ꝫ post certi tēpois metas ꝓ cuiusq; peccati q̄n
titate longioris siue breuioris eos inde estimāt liberātos Qua
in re misericordior ꝓfecto fuit Origenes q̄ et ipsū dyabolū et
angelos eius post grauiora ꝓ meritis et diuturniora suppli /
cia ex illis cruciatibꝫ eruendos et sociandos sanctis angel' cre /
didit. Sꝫ illū ꝓpter hꝰ et propter alia nōnulla nō īmerito repro
bauit ecclesia. hec ille. Et ihero⁹ ad palmachiū inquit. Si mi/
chi creditis Origenista nūquā fui et si nō creditis nūc esse ces
saui. Male sentit de filio peius de spiritu sancto aīaꝝ de celo
ruinā īpie ꝓtulit verā tociꝰ carnis resurrectionē negauit. Et
idē ad Desideriū ait Origenes melior in bonis peior in mal' fuit
cuius hereses in libris Periarchon quos ipse cōposuit maxīe
inueniri dn̄r. Et idem aduersus Vigilanciū sic loquit' Operis
mei est ⁊ studii multos legere vt ex plurimis diuersos flores
carpā non tam ꝓbaturus omnia quā que bona sint electurus

Assumo multos in manu mea vt a multis multa cognoscam.
Origenes hereticus quid ad me! qui illū in plerisq; hereticuz
esse non dubito. Errauit. n. de dyaboli penitencia errauit et de
animaz statu et qđ his deteri9 est patrem et spiritū sanctum
in cōmentarijs Ysaie seraphim esse testatus est. Si errasse nō di
cerem et hec quottidie non anathematizarē essē erroris illius
soci9. Neq; n. ita debem9 illius bona suscipere vt mala quoq;
suscipere videamur. Ad idem in multis scripturis bene interp/
tatus est et ꝑphārum obscura disseruit et tam noui quam ve/
teris testa. reuelauit maxima sacramēta. hec ille. Secundū
dubium erat Vtrum mali angeli sint in inferno. Et ad hoc re
spondet domin9 Bon. di. vi. ij. li. d. cū. Alexandro de ales in. ij.
volumine fūme. Q; locus demonū post lapsū vsq; ad diem iu/
dicij nō ē locus subterraneꝰ quē vocam9 infernū ꝫ aer caligino
sus in quo generaliter demonū habitat multitudo. Vtrum aūt
aliqui detrusi sint in infernū hoc ego nescio nec inuenio deter/
minatū a sāctis. Hoc autē bene credo q; aliqui descendent ad/
torquendas animas secundū quod habent iter se deputata ma
ledictionis officia. Si eciam in isto aere puniantur pena ignis
diuersi senciunt diuersa. Quidā dīnt q; sic licet min9 intense q;
post iudiciū Alij autem dicunt. Q; talis pena differtur eis vsq;
ad iudicium et interim grauem penā suscipiunt ex eo q; fūt in
isto aere caligmose quia locus in quo conditi sunt erat celum
empireū qđ est luminosū et ē eis locus naturalis ad quem nō
possunt āplius reuerti. Terciū dubium ꝓpositū. Vtrum per
scripturas ꝓbari possit q; nūquā dyaboli saluabūtur. Et ad hꝰ
Aug9. xxi. li. de ci. dei. c. xxiij. Inducit duas auctoritates vna ē
Jo. Apoc. xx. d. Dyabol9 qui seducebat eos missus ē i stagnū
ignis et sulphuris vbi bestia et pseudo ꝓphe cruciabunt2 die
ac nocte in secula seculoz. Alia ē auctoritas cristi qui Mathei
xxv. ait. Ite maledicti in ignē eternū qui patus est dyabolo et
angelis eius. Ex quibꝰ sic Aug9. d. Qđ hic dicit2 in eternū ibi
dr i secula seculoz. Quibꝰ verb scriptura diuina nil aliud sig
nificare cōsueuit nisi q; finē temporis nūquā habet. Ideo aug.
audacter in li. de fide ad Petrū sic loq̄tur. Firmissime crede dy
abolū et angelos eius in ignē eternuz a cristo esse mittendos
vbi nūquā carebunt pena quā eis preparauit diuina iusticia.
Si igit2 deꝰ tam dure punuit angelos q; peccauerūt et i ma/
licia sua obstinati permanserūt quō securi sunt transgressores
homines diuinorū preceptoz! O reprobi offensores maiestatis

diuine. O profumtuosi et temerarij executores oīm malorum affectionū cur non timetis? Cur non pauescitis? Cur demq̄ nō cōpungimini ad cōminantē vocē fūmi dei. Ipse quidem vt in sermone p̄cedenti patet ad vos clamitat. Nisi conuersi fueritis sicut angelis non peperci nec vobis parcā sicut angelos a sedibꝫ celi eieci ita et vos eiciam. sicut illos perpetuo cruciandos dānaui ita et vos damnabo. O tremenda iusticia dei cui resistere nullꝰ potest non hoīes nō angeli spūs potentissimi.

Qualiter iusticia dei damnabit omnes infideles et quid sen/ciendum ē de paruulis de philosophis et alijs infidelibꝫ.

Capitulum .ij.

Secundo proponimꝰ cōsiderandā terribilem iusticiā dei ex parte infideliū excecatoꝝ. quos omnes quotquot fuerunt quot sūt vel erunt cū infidelitate moriētes dānacōni perpetue deputauit. Sciendū tamen q̄ triplex ē infidelitas. Prima paruuloꝝ. Secunda phōꝝ. Tercia maliciosoꝝ.

Prima ē infidelitas paruulorū. Et hec dicitur secundū purā negacionē ex hoc solo q̄ puuli non habēt fidem. Et hec secundum Tho. ij. ij. q. x. non habet racionē peccati sed magis pene quia talis ignorancia diuinoꝝ ex peccato primoꝝ parentum secuta ē. Ideo qui cū tali infidelitate moriuntꝫ dānantꝫ quidē non propter infidelitatis peccatū sed propter originalē culpā ab illis contractam ita q̄ oīnes puuli sine baptismo moriētes et in lege veteri sine alijs remedijs contra peccatum originale adhibitis erant de numero dānatorū. Verūtamen de illis dubitari solet. Vtrum puniendi sint pena materialis ignis quoniā Augꝰ. de fide ad Petrū ait. Firmissime tene puulos q̄ sine sacramento baptismatis de hoc seculo transeunt eterni ignis supplicio sempiterno puniendos. Et idē in Enchꝫ. contrariū videtur dicere. Mitissima īquit sane eoꝝ erit pena qui pret̄ peccatum qd̄ originaliter contraxerūt nullū insuper addiderūt Sz si punirētꝫ pena ignis non esset mitissima. Ideo dicit. d. Boñ. in. ij. di. xxxiij. Q̄ quidam attendentes rigorem diuine iusticie ac sentenciam qua deus hominem pro vno modico mortali in quo momentanea et quasi nulla fuit delectacō cruciat eternaliter dn̄t q̄ paruuli cremabuntur igne materiali longe tamē minus quam illi qui peccauerunt peccato actuali. Et hoc dn̄t sensisse Aug. cum dixit in Enchꝫ. penam paruulorum esse mitissimam. Et in libro de fide ad Pertrum. Pāuuli cruciabuntur eterno supplicio. Mitissimam enim illaz vocat nō absolute

sed respectu aliorũ Sed cum valde durum videatur q̃ deꝰ tã
dure tã aspere agat cum paruulis sic decedẽtibꝫ Ideo alia ex
tat posicio mitior que magis cõcordat pietati fidei et iudi/
cio racionis Q̃ q̃ paruuli decedentes cũ originali culpa carẽt
iusticia et spiritus sancti gracia que est pignus hereditatis e/
terne priuantꝫ in eternum visione dei Quia nõ in carne fuit fe
ditas ideo ponentur in loco vili vtpote infernali. Sed quia ñ
habuerunt in se actualem delectacionez peccati nec in spiritu
nec in carne ideo non sẽtiunt pene ignis acerbitate. Et huic
opinioni inheret magister in lr̃a et in textu Ad dictum vero.
Augꝰ. preallegatum in libro de fide ad petrum dicere possu
mꝰ. Q̃ ipse sic locutus est non intendens dicere q̃ paruuli sẽ
sibiliter crucientur sed pociꝰ manifestare voluit penam eoruz
quantum ad carentiam visionis dei et quantum eciam ad vili
tatem loci. Et hoc valde abundanter exp̃mit plus dicens et
minus volens intelligi Nec sine causa sic loquitur facit enim
hoc ad extirpandam illam heresim que dicebat paruulos nul
la pena puniri vnde sicut in moribꝫ documentum est Q̃ qui
vult ab vno extremorum peruenire ad medium debet decli/
nare ad aliud extremũ sic̃ docet phs. ij. et h̃. c. ix. Nõ pumẽtꝫ
g̃ puuli pena sẽsꝰ ⁊ materialꝫ ignis ꝫ pena dãni ⁊ carẽcia visio
nis diuĩe vtruz autẽ insit eis aliq̃s dolor ĩteriõ satis apud doc
tos dubiũ est quidã enĩ voluerunt dicere carebũt cognicõe et
dolore. Cog̃tione q̃dez exigente dei iusticia et dolore exigẽte
miscdia: diuĩa iusticia nãq̃z exigit vt ñ dt̃ eis pꝰ hãc vitã do
nũ aliq̃d cog̃cõis q̃d ĩ hac vita ñ habuer̃t vñ sic̃ caruer̃t cog̃/
cõe fidei et oĩ genẽ cog̃cõis ĩtellectiue illi q̃ mortui fũt añ vsũ
racõis sic eciã carebunt pꝰ hãc vitã nec diuturnitate tempo
ris addiscent. Misericordia exigit vt non habeant penam ac
tualis doloris cum non habuerint maculam actualis culpe et
ideo iusto suo iudicio priuat eos deus omni eorum cognicio/
ne que possunt eis inferre dolorem. Melius est enim talia ig
norare quam scire. Sed quia difficile est intelligere q̃ anima
separata non habeat vsum racionis et non cognoscat ea
saltem quorum cognicio est ei naturaliter inserta cum ex p̃
te corporis impedimentum non habeat. Ideo alij aliter o=
pinantur scilicet q̃ anime paruulorum et habebunt cognici=
onem et habebunt dolorem. Scient enim ꝓpt̃ q̃d facte fũt ⁊
sciẽt se ab illo bono merito originalis culpe eẽ p̃uatos ⁊ tam̃
non habebunt dolorẽ q̃ mereatꝫ dici vermis q̃ nõ habebunt

De pena puuloꝝ sine baptismo decedentiu:

1ꝰ modꝰ

2ꝰ

remorsū q̄ perdiderit illd̄ bonū ꝓpt̄ ꝓpam negligēciaz et cō
tēptuz. Et ꝓ tāto dolor eorum erit multo mitior q̄ dolor ad
ultorū. Sed opinio ista bene stare nō potest tū ꝓpter hoc q̄ do
lor ille est absq̄z spe et ita cum murmure et despacōe tū eciā
quia dolor aīe redundat in carnem. Et si talis dolor ex delibe/
racione procedit non videtur eē absq̄z actuali obligacōe. ꝓp/
39 terea ē terci⁹ mod⁹ dicēdi probabilior et ꝯmunio. Q̄ aīe par
uulorum carebunt actuali dolore et afflictiōe ñ tamē carebūt
cog̃cione Et hoc potest satis racionabilit̄ intelligi per hunc
modum. Decedentes enim in solo originali mediū tenēt inter
habentes gr̄am et culpaz actualez ⁊ quoniam status retribu
cionis debet respondere statui vite presentis in tali statu de/
bent anime paruulorum poni vt quasi medium teneant inter
beatos ⁊ eternis ignibꝫ cruciatos. Nm̄ g̊ beati carēt malo pe
ne sēsibilis et cū h̊ habēt dei visionē dānati ecōr̄rio sūt ī tene
bris ⁊ pūiunt̄ pena sēsibili Paruuli sc̄dz ordīez rectū diuīe eq̄
tatis debēt ꝯmūicaē ī vno cū dānatis et ī alio cū beatis. Sz nō
possunt ꝯmunicare cum beatis in habendo diuinam presenciā
quia tunc in nullo ꝯmunicarēt cum damnatis. Presencia enī
visionis dei non stat cum pena sensibili. Ideo cum beatis com
municant ī hoc q̄ carent omni afflictione exteriori ⁊ interiori
cum damnatis vero in hoc q̄ priuantur visione dei et lucis
corporalis. Paruuli igitur sic diuino iudicio inter beatos et
simpliciter miseros quasi in medio constituti hic nouerunt. et
cum ex vna parte consideracio generet desolacionem ex alte
ra consolacionem ita equa lance diuino iudicio eorum cogni
cio et affectio liberantur et in tali statu perpetuantur vt nec
tristicia deiciat nec leticia reficiat. Et in hoc mirabilis osten
ditur ordo diuine sapiēcie que cuncta nouit suis locis disponē
⁊ ad suā gl̄iaz ordīare Nā sic ī btis potissime māifestat̄ mise
ricordia ⁊ ī. dā. iust. ita ī istis misc̄dia siml̄ ⁊ iusticia ⁊ ex h̊ pa
rz q̄ ñ facit de⁹ aīas frustra q̄s nouit d̄ corpe añ suscepcōem
bap. egressuras Oīa enī facit d̄⁹ ad suā gl̄iaz māifestādā vñ
si tu q̄ras q̄d puuli faciūt vtrū addiscāt vl̄ ꝯferāt vl̄ aliqd̄ op⁹
exerceant breuit̄ ego respōdeo Nd̄ diuine iusticie eq̄tas ⁊ im
mutabilitas ī eodē statu q̄ntū ad corpa ⁊ q̄ntū ad aīas siue
ad cog̃tiuam ⁊ q° ad affectuā ꝓpetualiter eos consolidat vt
nec ꝓficiant nec deficiant nec letent̄ nec tristent̄ sed sēp sic
vniformit̄ maneant vt sint materia laudandi diuinū iudiciuz
qd̄ sic equū ⁊ iustū ē vt nullū malū r̄linq̄t īpūitū ⁊ nullū bonū

bonuz irremuneratū et perfectissime teneat mediū inter super
fluuz et diminutū hec · Boñ Ego autē dico q̄ difficile ē assig-
nare puulorū damnatorū q̄litatez et condicōez · Nobis tamē
sufficere debet q̄ dei iusticia eos ꝓpetuo cōdemnabit Et in hꝰ
redarguende sunt libidinose mr̄es fornicarie et adultere imo
filicide quaruz culpa fit sepenumero vt vel in vtero vel extra
vterum puuli interficiant' · O nefādissimū scelus · O detestādū
maluz quo fit vt anime simul et corpa pimant' Secūda infi
delitas ē moraliuz phorum q̄ scdz racōis regulā vixer̄t extol
lentes v̄tutes vicia v̄o r̄probātes tam̄ fidē ñ habuer̄t nec ex
plicitā nec īplicitā q̄ profecto oēs ex diuīa iusticia cū dānatis
sūt d̄putati · Nec durū vid̄ri d̄bet ista sētire d̄ sapiētibꝫ huiꝰ
seculi Quoniā vt inq̄t · Paulꝰ ad ro · i · Inexcusabiles sūt q̄
cū deū cognouissēt ñ sic̄ deuz glorificarūt aut gr̄as egerūt ꝫ
euanuerūt ī cogitacōibꝫ suis et obscuratū ē insipiēs cor eorū
et dicentes se eē sapiētes stulti facti sunt Tercia ē infidelitas
maliciosorū Que scd̄m Tho · ij · ij · q · x · ē p contrarietatez ad fi
dem quando · s · aliq̄s repugnat auditui fidei vel ipsaz cōtēnit
Et in hoc ꝓpe perficit' racō īfidelitatis que peccatū ē morta /
le · Et in hac impliciti sūt iudei idolatre machometā et alij ꝯ
tradicētes xp̄iane fidei quorū ꝓchdolor grādis ē numerꝰ oēs
q̄z d̄i iusticia dānabit ad īferos eciā si alia pctā ñ habēnt Nec
valet opinio illorū q̄ dicūt vnūquēq̄z in sua fid̄ vl' lege ex q°
credit eā bonā posse saluari q̄z vt scribit' ex̄ de sūma · t · et fide
cath̄ · vna ē fideliuz vniūsal' eccl' · ex̄ quā nullꝰ omīo saluatur
Et de hac · d · cyp̄anꝰ · xxiiij · q · i · c · Loquit' · Hanc vnam eccl'
in cātico cāticorū sp̄us sanctꝰ ex persona xp̄i dn̄i designat · d · v
na est columba mea formosa mea Hanc ecclesie vnitatez ⁊ be
atus paulus docet ⁊ sacramentum vnitatis ostendit · d · vnus
deus vna fides vnū baptisma vnū corpꝰ et vnus spiritus vna
spes vocacionis nostre Ad idem est · c · Quoniam vetus · xxiiij ·
questione prima Et · c · aliud de conse · di · iiij

Erroneū ꝓfecto dr̄e.

Qualiter iusticia dei damnabit omnes malos xp̄ianos sine
penitencia moriētes et quare pena eorū grauior erit aliorū
Capitulum · iij ·

Tercio proponimus considerandam acerrimam iustici/
ā dei ex pte xp̄ianorū falsorū quos cū dyabolis ⁊ īfid̄li
bꝰ si in peccato moriāt' ꝯdēnabit · Et ad hoc clariꝰ ī
telligēdū d̄ illorū dānacōe notabimꝰ tria Primo verificacōz

Secundo racionez · Tercio grauacionem Primo notabimus verificacionem vnde scilicet verificari potest q̄ xp̄iani mali cum impenitencia morientes saluari non possint · Ad hoc sufficiat audire augustinuz in libro de fide ad petrum d· Fir missime tene et nullatenꝰ dubites nō om̄es q̄ int̄ eccl'· cath̄· baptizantᵘ accepturos eē vitā eternā sed eos qui percepto baptismate recte viuūt idest q̄ abstinuerūt se a vicijs et ocupiscencijs carnis Regnuz enīz celorū sic̄ heretici infidēles atq̄z scismatici non habebunt sic catholici criminosi possidere non potuerunt· Et sic animose locutus est augustinus propter verba cristi dicens· Mathei septimo· Non omnis qui dicit mi/chi domine domine intrabit in regnum celorum· Multi di/cent m̄ in illa die dn̄e nonne in noīe tuo ꝓph̄auimꝰ et ī nomīe tuo demoīa eiecimꝰ et in noīe tuo v̄tutes multas fecimꝰ · Et tūc cōfitebor illis· q̄r nūq̄ noui vos Discedite a me oēs q̄ opa/mī iniq̄tatē· Scd̄o notabimꝰ racōz quare· s· baptizati xp̄iani dānabuntᵘ cū Marci vltīo dicatᵘ· Qui crediderit et baptiza/tus fuerit saluꝰ erit· Et ad h̄ respondet iacobꝰ· ij· c· Q̄ fides sine operibꝰ mortua ē· Ideo notāda ē illa ambro· sētēcia que pōitᵘ· xxij· q· v· c· Cauete cauete fr̄es īq̄t fr̄es m̄daciū q̄r oēs q̄ amāt mēdaciuz filij sūt dyaboli Mēdaciuz nāq̄z est xp̄ianū se dicere et opa xp̄i non facere Mēdaciuz non soluz in falsis v̄b̄ sed in similatis consistit opibꝰ et vt augꝰ· d· in· iiij· de doctrīa xp̄iana Ex sac̄mēto vnctionis xp̄ianorū oīm vocabulū descen=dit et nomen qd̄ nomē ille frustra sortitur qui xp̄m mīme imi tatur· Quid miruz igitᵘ si contra malos xp̄ianos seuiet iusti=cia diuina quādo et ipsi criminosi flagiciosi viciosissimiq̄z rep iuntur· Heu heu non solum de infidelibꝰ sed et de xp̄ianis dici potest illud ꝓph̄e· Corrupti sūt ⁊ abomīabiles facti sūt in stu dijs suis non est qui faciat bonuz Naz baptismate dūtaxat ex cepto tp̄ibꝰ istis deteriores sūt in malis moribꝰ xp̄iani quam iudei siue gentiles · Non est in eis hoc est pro maiori parte in pluribꝰ fides nō religio non pietas non reuerencia non timor non amor dei non zelus non iusticia nō simplicitas non rectitu do non veritas non innocencia non compassio non liberalitas non humilitas non mansuetudo non modestia non continē/cia non sobrietas non pudicicia non castitas· Quinimo vbi q̄z regnāt vicia ꝯr̄ria· hereses sup̄sticiones erronee crudelita tes irreuerēcia ad sac̄ p̄sūpcio amō seculi tepiditas īiusticia duplicitas fraudulēcia falsitas neq̄cia auaicia symōia sup̄bia

iuidia odiū icōtinēcia lasciuia ī omni aboīacōe blasphemie sa
crilegia et huiusmodi. O xp̄iam tm̄ noīe et non re O xp̄iam oī
dolo et maligtate plem q° itis: q° itis: quoue spatis ire cū tā
ta mole viciorū vr̄orū: Cēte vob̄ dico q̄ nisi redieritis ad vir
tutum semitam et ad penitenciam habitabitis in inferno q°/
mam vt dictum est sic exigit diuina iusticia Tercio nota-
bimus de damnatione cristianorum falsorum grauacionem
Nam ceteris pib̄ grauiꝰ ī inferno puniēt̄ xp̄iam falsi q̄ īfid̄
les dānati qd̄ ɔstat exēplo. Macharij alexādrini in cuiꝰ vita
legit̄ q̄ q̄daz die duz ipse d̄ambulaēt ī heremo repit caput
cuiusdā d̄functi et duz orasset interrogauit cuiꝰ capd̄ iud fu
erit Et respōdit se fuisse pagani cuiusdam dixit ei. Mach̄.
vbi est aīa tua: Respōdit in īferno Cumqz req̄reretur si mul
tū in profundo eēt. Respondit. Q tantū quātū distat celum a
terra Cui Macharius Sunt ne aliq̄ ꝓfūdioēs: Cui ille ꝓfun
diores fūt oīb̄ falsi xp̄iam q̄ xp̄i sāguīe redēpti ⁊ sacro baptis
mate mūdati tot bn̄ficia ꝑuipendūt Sollicite ēgo curemꝰ om
nes errata corrigere de peccatis q̄ ɔmisimꝰ duz facultas adē
duz tempꝰ dat̄ verā agere peītenciā vt sic euadamꝰ mōtez
gehēne a q̄ nos libēt benedictꝰ d̄ꝰ dei filiꝰ xp̄s ihs q̄ est bene
dictus in secula seculorū. Amen.

Feria q̄nta pꝰ dn̄icaz in sexagesima d̄ grauitate pene dāna
torū ɔt̄ illos q̄ dicūt leui cruciati t̄reri dānatos Sēmo .xij.

c Cruciabūtur die ac nocte in secula sel'orū. Scribūt̄ h̄
v̄ba apoc̄. xij. c. satis dura et insensibilia sunt corda il
lorū q̄ n̄ pauescunt non timēt neqz mouēt̄ ad vocē t̄-
ribilis iusticie dei cui ꝓfecto nulla virtus creature resistere
nec in mīmo q̄dem potest Nam licet in superioribꝰ multa dic
ta sint de illa tam̄ adhuc nonnulla occurrūt declarāda quibꝰ
merito ɔpungi debet vniuscuiusqz peccatoīs mens excecata.
Non loq̄m̄ sōnum non recitamꝰ fabulas cū narramꝰ seueita
tez iustissimi et om̄ipotentis dei q̄ oīm iniq̄tatum aspimꝰ vl/
tor est idcirco cū timore audiēda fūt eloquia diuīarū scriptu
rarū q̄ pro emēdacōe nostra manifestāt nob̄ q̄ grauis et dūa
erit dānatorū pena de quibꝰ dicit̄ in themate Q cruciabunt̄
in penis atrocissimis per infinita secula In q̄bꝰ verb̄ de graui
tate pene dānatorū assignabimꝰ triplicem racionem.

Prima d̄r localitatis
Scd̄a horribilitatis
Tercia eternitatis

Q grauissima erit dānatorum pena
ꝓpt̄ horribiles ɔdicōes inferni et d̄
īferni veitate ⁊ q̄litate Ca. p̄mū

PRima racio quare grauissima est damnatorum pena dicitur localitatis. Nam concludentur in loco satis inepto scilicet in inferno in quo tres sunt penales condiciones videlicet. Prima dicitur vilitatis. Secunda tenebrositatis Tercia pauptatis Prima pēal' ꝯdicio inferni ⁊ loci dānatorum dicitur vilitatis Est infernus locus vilissimus in cētro terre velut carcer damnatorum a deo sapientissimo ordinatus. Neqꝫ fictio est sicut. Tullius inuectiuarum In. Catilinam libro quarto videtur asserere vt inquit aliqua formido improbis esset posita apud inferos antiqui supplicia impijs ꝯstituta esse voluerunt. In quibꝫ verbis quasi videtur innuere ꝙ ad terrorem impiorum sapientes ficte de inferis sunt locuti. Sed talem errorem eliminant et destruunt maxime tria q̄bꝫ probatur inferni veritas merito cum timore excogitanda Primum est theologicalis racio Secundum scripture cōfirmacio Tercium fidei confessio Primum qđ ostendit inferni veritatem est theologicalis ratio. Nam vt colligitur ex dictis sancti. Thome. Ricardus de media villa et domini. Boñ. in. iiij. di. xliiij. Sicut se habet misericordia dei ad electos ita se habet eius iusticia ad reprobos et malignos. Sed misericordia dei preparauit electis locum deliciosum et amenum celum scilicet empireum in quo eternaliter permanebūt Ergo iusticia preparauit reprob' ⁊ malignis locum vilissimū et horrendum in quo eternaliter cruciabuntur. Ista racio fundatur super dictis Aug⁹. qui decimonono libro de ciuitate dei capitulo decimotercio ait. Ordo est parium disparium qꝫ rerum sua cuiqꝫ loca tribuens disposicio et libro quinto ibidem ca. nono dicit. Deus nichil inordinatum relinquit ergo vnicuiqꝫ rei locum tribuit suo ponderi conuenientem. Sed qđ est pondus in corporibꝫ est amor in spiritibꝫ et creaturis racionalibꝫ vnde Idem augustinus vndecimo libro de ciuitate dei capitulo vicesimo octauo inquit Ita corpus pondere sicut animus amore fertur et decimo tercio libro confes. Amor meus pondus meum eo feror quocunqꝫ feror Ergo sicut deus ordinat corpora in suis locis secundum exigenciam suorum naturalium ponderum sic ordinat creaturas racionales ī locis secūdū exigēciā amorū Ex q° sic electi sūt ī celo qꝛ celestia terrēis ꝓposuerūt ī suo amore ita r̄probi erūt ⁊ sūt ī loco īfimo qꝛ ī suo amore īfima et terrēa superioribus ⁊ celestibꝫ ꝓposuerūt

Locus autem omnium infimꝰ ē in centro terre Ideo sb terra
in centro infernus ē. vñ Isidorꝰ. li. xiiij. ethymo. Infernus dr
q̄si inferiꝰ et hanc racōz secutꝰ est. Zeno phs de qº sic inquit
Lactañ. in. vi. li. diuinarū institu. Esse inferos Zeno stoycus
docuit et sedes piorū ab impijs esse discretas et illos quidez
quietas ac delectabiles incolere regiōes hos vero penas lue
re in tenebrosis locis atqz in ceni voraginibꝫ horrēdis et se/
neca in tragedijs Ingens vorago faucibꝫ vastis patet latūqz
pandit oībꝫ populis iter Secunduz qd ostendit inferni veri
tatez est scripture testificacō. Omnis nāqz scriptura ta vete/
ris q̄ noui testamenti tā doctorū sacrorū q̄ et gētiliū morali
ūqz phorū infernuz predicat. vnde Geñ. xxxviij. Jacob dixit
Descendaz ad filiuz meū lugēs in infernuz. Et Job. vij. Qui d
scendit ad inferos non ascendit. Et idem. xvij. c. Si fuit inuero
infernꝰ domꝰ mea est. Et idem. xiiij. Quis m̄ hoc tribuat vt ī
inferno protegas me. et idez. xxi. In puncto ad inferna descē
dunt et dauid in psalmo sexto in inferno quis confitebitur ti
bi. Et psalmo nono. Conuertantur peccatores in infernum.
Et psalmo decimo quinto. Non derelinques animam meam
in inferno. et psalmo decimo septimo dolores inferni circū=
dederunt me. Et psalmo vicesimonono. Erubescant impij ⁊
deducantur in infernum. et psalmo quadragesimooctauo. Si=
cut oues in inferno positi sunt. et psalmo octuagesimosexto.
Vita mea inferno appropinquauit. et psalmo centesimo deci
mo septimo. Pericula inferni inuenerunt me. et sapiens
prouerbiorum nono. In profundum inferni conuiue eius.
Et ecclesiastes nono Corda filiorum hominum implentur ma
licia et contemptu in vita sua et post hꝰ ad inferos deducen
tur et Canticorum octauo capitulo Dura sicut infernus emu/
lacio. et Isaie decimoquarto. Infernus subtus conturbatus
est in occursuz aduentus tui. et ibidem Ad infernum detra=
heris in profundum laci. et Ezechielis tricesimo secundo. Om
nes in circumcisi interfectiqz gladio descendunt ad infernum
et Apocalipsꝫ vicesimo. Mors et infernus dederunt mortuos
suos et actu. ij. Hūc deꝰ suscitauit solutis īferni doloribꝫ ⁊. ij.
petri. ij. Deꝰ āgelis peccātibꝫ ñ pepcit ꝫ rudētibꝫ īferni dtrac
tos ī tātarū tdidit cruciādos ⁊ ad phil. ij. ī. n. i. o. g. f. c. t. et
infernorum. ⁊ in glosa. xiij. q. ij. capitulo tempus super verbo
abitis infernus est sub terra et celum supra et notatꝰ eciam
xxiij q. iiij. c. Hec autem vita et Luc. xvi. Mortuus est diues

et sepultus est in iferno et Math. xi. et tu capharnaum vsqꝫ
ad infernum descendes. et virgilius. i vi. eneidos facilis desce
sus auerni et Seneca in tragedijs. Nunq̄ stigias fert ad vm
bras inclita virtus. Nec letheos sceua per amnes nos fata tra
hent Sunt et alie in numere quasi auctoritates ꝓbātes q̄ in
fern⁹ sit loc⁹ sbterrane⁹ deputat⁹ dānatis quas breuitatis
causa dimittim⁹. Sed increduli quidam statim sbridendo re /
spondēt sanctos de inferis ita fuisse locutos vt homines terre
rent prout paulo ante commemorauim⁹ qui audire debent.
Ihero⁹. ad. Palmachiū et Oceanum sic scribētez An putam⁹
fr̄es q̄ iocādo ꝓphe predicent ridēdo loquāt apostoli crist⁹
iudiciū infantiliter ommetur! Sed ioci nō sunt vbi supplicia i/
tercedunt. Si iocādo passi sūt credantur et iocando locuti Isa
ias serra secatur. Damel leonibꝫ deputatur. Paulus truncat
gladio. Petrus in cruce domini exemplo suspenditur Et hec
totum vt nos a peccatis sua doctrina reuocarent. hec. ille. O
igitur impia. O peruersa. O deniqꝫ dyabolica cogitacio eoruꝫ
qui existimant infernum non esse. Quibꝫ sufficere debent ⁊ sa
tisfacere tot clarissima testimonia. Tercium qd̄ ostendit in
ferni veritatem est fidei confessio. Nam in symbolo apostolo
rum dicitur de cristo ⁊ scribit capitulo p̄mo de sūma trinita
te et fide catholica. Descendit ad inferos Secunda condicio
penalis īferni dicit tenebrositas Est enim infernus locus ob
scurus et totus tenebrosus vnde Mathei. xxij. dicit rex de non
habente vestem nupcialem Mittite eum in tenebras exterio/
res Et Job. x. Dimitte me vt inquit plangam paululum do/
lorem meum. a. q̄. u. et. n. r. ad. t. t. et. op. m. c. et. t. u. vmbra
m. et. nullus. o. sed. s. horror inhabitat. Notandum secundum
Ricardum in quarto distinctione. xv. Q̄ lumen per se est delec
tabile per accidens vero potest esse tristabile in quantum ali
quid ostendit qd̄ displicet. Et quia infernus locus est omnis
tristicie ideo simpliciter locus tenebrosus est in quo non est
aliqd̄ purum lumen qd̄ visum delectet. Est tamen ibi aliqd̄
lumen obscuritati permixtum quo damnati videre possint
vnde doleant. Et hoc inquit Gregorius nono libro moraliuꝫ
versus finem dicit. Ignis inferni quamuis ad consolacionem
lucat non liceat tam̄ vt magis torq̄at ad aliqd̄ lucet. Nam seq̄ces
quosqꝫ suos secum in tormento r̄probi flāma illustrāte visuri
sunt quoruꝫ amore dliq̄runt. Hoc ipsum in sētencia. d. Isido
li. i. d̄ sūmo bono Ignē gehēne ad aliqd̄ lum̄ habē ad aliqd̄ vo

non habere hoc est habere lumē ad dānationē ut videant impij vnde doleant ⁊ non habere ad consolacionem ne videant vnde gaudeant apta fuit compacio de cammo trium puerorum ad exemplū ignis gehenne ¶Nam sicut ignis ille non arsit ad trium puerorū supplicium et arsit ad conburenda ligamia vinculorū ita ignis gehenne lucebit miseris ad augmentū penarū vt videāt vñ doleāt ⁊ ñ lucebit ad solacōz ne vidāt vñ gaudeāt sic' huiꝰ vite et future infelicitatis miseriā multa discrecō ē· Illic enī miseria ē ꝓpt' cruciacōz dolorū et tenebre ꝓpt' lucis auersiōez quorum vnū in hac vita est id est miseria et aliud non est· In inferno autem vtrumqz est· Hec ille Simpliciter ergo locus inferni tenebrosus erit ad quem sol non expandet lumen suum non luna nec stelle in quo michil videbitur nisi qđ habet meuertere terrorem sicut· Exodi decimo dicitur de tenebris egipti· Facte sunt tenebre horribiles in vniuersa terra egipti tribus diebꝰ nemo vidit fratrē suum nec mouit se de loco in quo erat Super que verba dicit· Nicolaus de lira q tenebre ille ideo dicuntur horribiles quia inter illas videbant egiptij visione ymaginaria fantasmata quedam et figuras turpes que non paruum eis ingerebant timorem· Ita et in inferno erunt horribiles tenebre qua damnati inter illas et vere videbunt se mutuo inter tormentorum angustias laborantes et visione ymaginaria inspicient malignos spiritus qui damnatis diuersis modis et figuris horribilissimis apparebunt· O quam tolenda erit hora illa qua miser peccator intrabit in infernum nunquam visurus lucem per tot annorum millia et post audiuium per infinita secula· O quantus timor tunc cor eius inuadet cum videbit nocte sine die tam longissimam sibi factā ¶Nam si hoc in mundo viderent homines noctem protrahi vsqz ad mensem vel annum cuncti clamarent ad sidera misericordiam· Inquit· Virgilius primo· Georgicorum ꝺ obscurato sole post cesaris mortem· Ille eciam extincto miseratus cesare romam· Cum caput obscura nitidum ferrugine texit Impiaqz eternam timuerunt secula noctem· Que igitur mens ꝗlis fue animꝰ fiet dānatis in tenebris inferni vbi nō solum priuati erunt meternum omni splendore ⁊ luce delectabili verum eciaz vt dixim⁹ quicquid videre poterunt accedet eis ad merorem et luctum! Tercia penalis condicio inferni dicitur paupertatis· Omnes quidem ibi habitantes pauptate

affligentur et egestate nimia. Et qui in hoc mundo afflue/
bant diuicijs abundabant temporalibꝫ bonis possidebant the
sauros et imperabant alijs induebantur purpura et bysso dor
miebant in lectis eburneis nutriebant canes et pascebant a=
ues celi gaudebant in sonis canticis et choreis et letos duce
bant dies. omnibꝫ hijs in inferno penitus expoliati guttam
aque concupiscent et illam habere non potuerunt pro vt ex=
presse redemptor noster apperuit. Luce. xvi. capitulo asserẽs
de diuite epulone. Q̃ instanter rogabat abraham quatenus
mitteret lazarum vt intinctum in aquam digitum non totuꝫ
sed extremam partem ad eum deferret oriqꝫ eius imponeret
nec fuit exauditus. De quo Gregorius in omelijs dicit. Gut=
tam aque pecijt qui micas panis Lazaro negauit. Ideo audi
etur flebilis vox diuitum et potentum in inferno sic lamentã
cium vt dicitur Sepiencie quinto. Errauimus a via veritatis
et iusticie lumen non luxit nobis et sol intelligencie non est or
tus nob̃. Lassati sumus in via iniquitatis et perdicionis et am
bulauim⁹ vias difficiles viam autem domini ignorauim⁹ q̃d
nob̃ profuit superbia nostra aut diuiciarum iactancia contu/
lit nob̃. Transierunt omnia illa tãq̃ vmbra et tãq̃ nuncius ꝑ
currens et tanquam nauis que pertransit fluctuantem aquaꝫ
cuius cum pertransierit non est vestigium inuenire neqꝫ semi
tam carine illius in fluctibꝫ aut auis que transuolat in aere
nullum inuenitur argumentũ itineris illius sed tantum soni/
tus alarum verberans leuem ventum ⁊ scindens per vim itine
ris aerem ꝯmotis alis transuolauit et post hoc nullum signuꝫ
itineris inuenitur illius aut tãq̃ sagitta emissa in locũ destĩa
tum diuisus aer continuo in se reclusus est vt ignoretur trã=
situs illius. Sic et nos nati continuo desinim⁹ esse et virtutis
quidem signum nullum valuim⁹ ostendere In malignitate au
tem nostra consumpti sum⁹ hec ibi.

Q̃ grauissima erit damnatorũ
pena propter lamenta et blas/
phemias que sunt in inferno et
ꝓpter societatem demonum.
Capitulum. ·ij·

Secunda racio quare grauissima erit dãnatorũ pena. d.
horribilitatis Nam int̃ cetera q̃bꝫ miseri illi afficient̃
dolore tria erũt maxime horribilia Primũ horribilis

lamentacio Secundum horribil' blasphemacio · Terciuz horri
bilis sociacio · Primuz horribile erit lamentacio · Ibi inq̄t cri
st⁹ erit fletus et stridor denciū · Scd̄m vero Ric · in · iiij · di · l · nō
erit ibi corpalis flet⁹ in quantū ē quedā resolucō corpaliū la=
crimarū quia tal' resolucō tūc nō erit sed pertinet ad corrup=
tibilem statum tamē erit ibi maxim⁹ dolor interior qui signifi
cabitur per signa in facie et oculis cum turbacōe et motu ca
pitis et cum stridore dentium vultusqz tristicia · Quisnā expli=
cet q̄ntus meror erit in cordibꝫ dānatorū int' illos strepit⁹ v
lulatus atqz querelas · O beati qui nunc lugent vt ait crist⁹ ·
Mathei quinto quoniam ipsi consolabuntur · Et Luce · vi · Ve
vob' qui nunc ridetis quia lugebitis et flebitis Secundum
horribile erit blasphemacō · Pro desperacione vtiqz blasphe/
mabunt damnati seipsos parentes suos deum et angelos et
omnem creaturam vnde Apocalipsis · xvi · Johannes ait · Blas/
phemauerunt deum celi pre doloribꝫ et vulneribꝫ suis · Ad
hoc est exemplum qd̄ legitur in summa de septem donis · Cū
quidam vsurarius infirmaretur ad mortem nec sacerdos vel/
let ei sacramenta conferre nisi restitueret vel caucionem face
ret illeqz recusaret hortabant² ad hoc filij ne ad infernum de
scenderet moriens · Ille vero respondebat · Nescitis quid pe
tatis · Si vellem male ablata restituere relinquerem vos pau
peres et egenos meliusqz est se omittere misericordie dei q̄p
misericordie hominum · Et in hac partinacia mortuus est vsu
rarius ille ac in inferno sepultus · Ex filijs autem eius duob⁹
dixit alter ad alterum · Pater noster damnatus est non imite
mur eum retinendo vsuras per illum extortas sed reddamus
creditoribꝫ vt saluari possumus · At ille respondit · Ego me/
am partem retinebo nec illā restituere curo · Si pater noster
vsuras fecit et n̄ restituit ipse non ēgo penā portet · Alter g̊
porcionem suam restituit et seculum deserens d̄i obsequio se
totum tradidit · Dum autem qui in seculo remanserat munda
nis se immergeret infirmatus ad mortem nec penitens secu=
tus est patrem · Qd̄ frater audiens rogauit deum vt patris
et fratris eius statum ei dignaretur ostendere · vna igitur di
erum cum oraret vidit terram apertam et in inferno patrem
ī flāmis peīt⁹ sepultū et filiuz eius fratrē suū iacentē super
eum maledicebatqz pater filiuz dicens · Maledicta sit hora
in q̄ te genui fili et tu sis maledict⁹ qr ꝓpt' te feci vsuras nec
volui r̄stituē ne te paupē r̄linq̄rē ⁊ ꝓpt' h̄ cruciō ī hac flāma

Exm̄ d' vsurario dampnato

Et filius respondebat · Maledictꝰ sis tu pater et maledicta dies in q̄ me genuisti qꝛ exemplo tuo docuisti me fenerari ⁊ v suras extortas noluisti reddere ꝓpt' quos cruciō in inferno et post ambo piter eiulantes blasphemabāt cūcta creata ⁊ creatorē illorum Q̄ cernens ille seruꝰ dei gracias deo egit q̄ euꝫ liberauit de tāto malo · Tercium horribile erit sociacio · Erunt namqꝫ socij damnatorū neq̄ssimi spūs et maligni dyaboli quātum enim sit eorum societas dira atqꝫ molesta potest cognosci per effectꝰ pestilentes quos exercent in ill' quos deo permittente obsident in hac vita Nam adeo illos turbant et sic obsessi muti aut surdi fiant quandoqꝫ manibꝫ proprijs scipsos lacerent et disserpant quandoqꝫ nisi cathenis constringerentur eciam domesticos et amicos conētur opprimere quid igitur facient diaboli cum illis quos in inferno volente dō ꝓ libitu suo vexare poterunt si talia agunt hic cum hijs qui d̄ eorum manibꝫ et potestate possunt penitus liberari ! Nullus profecto aut cogitare aut dicere potest q̄ importabil' erit damnatis miseris societas dyabolorum ·

Q̄ racionabiliter punit deꝰ damnatos pena eterna seu infinita per durationem licet actꝰ peccati secundum se sit finitus et temporalis

Capitulum tercium ·

Tercia racio quare grauissima erit damnatorum pena dicitur eternitatis · Duratura quippe in scripturis sāctis ponitur pena dānatorū in eternuꝫ vt patet ex dictis · verumtamen vt augustinꝰ di · · xxi · li · de · ci · dei · ca · xi · Quidam iniustum putant vt peccatis quantumlibet magnis paruo scilicet tpe perpetratis pena quisqꝫ damnetur et'na quasi vllius id vnquam iusticia legis attendat vt tanta mora temporis quisqꝫ puniatur quanta mora temporis vnde punietur admisit · Octo genera penarum in legibꝫ esse scribit · Tulius damnum · vincula · verbera · talionem · ignominiam · exilū · mortem · seruitutem · Quid horum est qd̄ in breue temporis pro cuiusqꝫ peccati celeritate coaptetur vt tanta vindicetur morula quanta deprehenditur perpetratum nisi forte talio · Id enim ait vt hoc paciatur quisqꝫ qd̄ fecit vnde illud est legis · Oculum pro oculo dentem pro dente · Fieri enim potest vt tā breui tempore quisqꝫ amittat oculum seueritate vindicte q̄ tulit ipse alteri improbitate peccati · Porro autē si aliene femine osculum infixum racionis sit verbere vindicare nonne q̄ illud puncto temporis fecerit in comparabili horarum spacio

ꝟberatur et suauitas voluptatis exigue diuturno dolore pu=
nitur: quid in vinculis: Nūquid tamdiu quisqꝫ iudicādus est
in illis esse debere quamdiu fecit vnde meruit alligari: Hec
Augustinꝰ. Qui eciam de damno ignominia exilio et seruitute contēdit ꝙ plerumqꝫ infliguntur pro momētaneo qua/
si dlicto longo tempore duratura que ideo eterna esse non pos
sunt quia presens vita non potest esse eterna. Quanto magis
ergo approbāda est dei seuera iusticia que peccata punit eter
na pena licet in tempore sint commissa verumtamen vt tan/
te veritati melius animus acquiescat ex dictis sanctoruꝫ tres
principales raciones apertissime producuntur quibꝫ liquido
cōstat iuste deum facere cum punit malos eterno supplicio.
Prima racio est propter voluntatem Secūda propter ob/
iectum Tercia propter cōtemptum Prima racio est ꝓp=
ter voluntatem. Nam si cōsideremꝰ in peccato voluntatem
iustum est vt peccatum damnatorum eterna pena puniatur
quia omne peccatum tantum graue est quantum voluntas
ad illud ardencius se inclinat. Et quia voluntas malorum q̄
diu in hac vita sunt ita se inclinat ad peccatum ꝙ semper ve
lit peccare. Ergo iustus iudex qui cor aspicit magis quam o
pus debet eos pena in eternum duratura punire Quidnam est
ꝙ tam multi se sētiunt morituros et tamen peccare non desi=
nunt: Veniunt ad ianuas mortis et de peccatis non dolent nisi
ꝙ semper peccare vellent: qd vtiqꝫ ipse deus scrutator cordi
um oculo sapiencie sue clarissime intuetur. Hanc racionem tā
git gregoriꝰ quarto li. dial. vbi petrus interrogat euꝫ ꝛ. d.
Scire vellem quomodo iustū est vt culpa que cuꝫ fine ꝓpetr̄ꝫ
sine fine pūiatꝫ: Et Gregoꝰ. rn̄det hꝰ recte Petre dicētꝫ si iu
stꝰ iudex n̄ corda hoīz sed facta pēsaret Iniq̄ enī ideo cū fine d
liquerunt quia cum fine vixerūt. Naꝫ voluissent vtiqꝫ si po
tuissent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato sē
per viuere cupiūt qui nūq̄ desinūt peccare dum viuunt. Ad
magnam ergo iusticiam iudicantis pertinet vt nūqꝫ careant
supplicio qui in hac vita nunq̄ voluerunt carere peccato hec.
ille Que verba eciam habentur de pe. di. i. c. voluissent Et ad
hꝰ facit illd qd scribitꝫ. lxxxxiiij. di. c. Dyaconi vbi sic habetꝫ
Moderacio dei ac pietas solum nostrum reditum q̄rit ac nos
cupit longa bonitate sua saluari. Si non conuertimur si duri
colli sumus si in peccatis vsqꝫ ad mortem illicite perduramus
assidue peccancium non miseretur deus Ad idem est capituluꝫ

Legatus·xxim·q·ij· Augustin⁹ insuper de pe·di·vij·c·vltimo in fine ait Qui impenitens moritᵗ oino moritᵗ et eternaliter cruciatur·Qui autē ipenitens finitᵗ si sēp viueret semp pec/ caret Secunda racio quare de⁹ iuste eternaliter dānat ⁊ punit miquos est ꝓpter obiectum·Quelibet emm offensa consideratᵗ non solum respectu actus sed respectu dignitatis illi⁹ q̄ offenditur·Quanto etemim psona que offenditur dignior ē tanto culpa in illam cōmissa grauior et per sequens pena debet esse durior Sicut qui regem offendit grauius puniturquaz q̄ offendit fuum famuluz vel aliquem rusticuz Qui ergo mortaliter peccat deuz qui est infinitum bonū offendit et caritatem p q̄ ē societas beatorū g̃ tā vilioē dei q̄ btōrū societate et ꝑpetualiter ꝑuari debet ⁊ eterna pena puniri·Ber·autē sup Cāti·dicit Q̄ qui mortaliter peccat vult non esse deum qđ sic probat·q̄ vult deum aut impotentez aut iniustuz aut insipientem esse vult deum non esse Sed qui mortaliter peccat vellet deū aut sua peccata nescire aut vindicare non posse aut vindicaē nolle ergo vellet deum non esse deum Et qui vult deuz non esse deum merito puiend⁹ est eterno supplicio Tarcia racio q̄re iuste dus malos eternaliter damnat est ꝓpter contemptū Peccatores namqz contempnunt infinitū bonū ⁊ eternū gaudium qđ potuissent eligere et quia voluntarie elegerūt eternum malum iuste illis eterna supplicia condonantᵗ vñ·aug⁹· xxi·li·de ci·dei·ca·xij·inquit Factus est malo dignus eterno q̄ m se penit bonum qđ esse posset eternum hec ille· Audiunt li quidem peccatores scripturas clamantes promittentesqz taz felicissima et copiosa bona atqz iocunda in regno celorū amicis dei et ipsi de hijs non curant vocat eos deus per dicta sāctorū per hortamenta ꝓphārū per instructiones doctorū per terrores cōminacionum per suauitatemqz beneficiorū venite inquit ad cenam magnam ad iocunda gaudia ad paradisi delicias vbi bonum absqz malo et letitia est absqz merore Et tamē impij sic blādientem deum nolūt audire quinmo ipsum q̄ntum possūt suis malis operibo impugnāt et persequuntur· O benedicti dei ordinata iusticia que malos eterms cruciatibo deputasti nullus profecto de te cōqueri potest·O miserabilis dānatorum cōdicō que tātam experitur seueritatem vt finem illorum pena nunq̄ suscipiat Durum esset hominī sano per diē et noctem assidere lecto et in eius mollicie volutari· Durum esset cuiusqz dissoluto iuuenī per longa spacia cum formosis

iuuēculis puellisq; ornatissimis chorizare · Durum esset muli
ercule cuicūq; corporis ornamenta deponere et vt experien/
cia docet hec et huiusmodi que solaciose et delectabiliter fie/
ri solēt fastidium inducūt assiduitate sui Heu inqua heu cur
dormiunt peccatores ⁝ Cur non euigilant ⁝ cur nō corrigunt
malam vitam ⁝ cur non cōsiderant q̄ eis parati sunt in inferno
cruciatus horrendi ⁝ Et tamen semper ibi habitabūt post cen
tum annos post mille post millia millium imo nunquam
pena ipsorum terminabitur · O anima sterilis · O anima dura ·
O anima insensata · O anima viciosa ⁝ quid agis ⁝ quoue tēdis
iter ⁝ quare ad infernum properas vt ibi in eternum iteliciter
viuas ⁝ Reuertere ergo ad dn̄m deum tuum qui te libenter a
periculis damnationis et tibi concedat graciam in presēti et
in futuro gloriam in qua viuit deus per infinita secula scl'orū
Amen.

Feria sexta post dominicam in sexagesima de grauitate pe=
ne damnatorū contra illos qui plus timent mala vite pre
sentis q̄ future

Sermo · xiii ·

CRuciabuntur die ac nocte in secula seculorū · Apoca=
lips · xx · Magna profecto detestabilisq; est crudlitas
eorum qui cognoscentes ꝓpter sua peccata iminere si
bi interitum damnacōis eterne non timent non formidant nō
corrigūt suam vitam malam · quidnam magis vnusquisq; ꝑ
timescere debet q̄ cruciatus acerbissimos atrocesq; penas
ac luctus intollerabiles inferni ⁝ Timent pleriq; in hac vita
existentes labores angustias paupertatem egritudines illa=
tas contumelias diuina seruitute exilia carceres tempestatez
aeris vehemenciam vētorum aliaq; pericula quibꝫ vexari so
let mortalium genus · Sed reuera si recte saperent magis ti=
mere deberent ad inferna dscendere vbi labores angustie tō
menta calamitas luctus gemitus suspiria clamores lamenta
blasphemie fames et sitis ignominia et ardor ignis · ꝛc̄ · quibꝫ
damnati molestabuntur et nunquam deficient Et quoniam n̄
parum prodesse potest vnicuiq; talia cogitanti ad contricōz
et deletionem pctōrum idcirco adhuc in presenti sermone de
grauitate pene damnatorum aliquid prosequemur Et nota/
bimꝰ tres raciones precipuas quibꝫ intelligere valemus dā
natorum penam fore grauissimam ·

Prima racō dicitur cognicionis.
Secunda contrariacionis.
Tercia desperacionis.

Q grauissima est damnatorum pena eo q̄ nichil cognoscent preter illud quo contristari possunt et de illorum sciencia.

Capitulum. .i.

PRima racio ostendens grauitatem pene damnatorum dicitur cognicionis quia nichil cognoscunt aut cognoscere possunt nisi ea vnde dolere possint atq̄ contristari. Ad qō plenius intelligendum tria dubia proponimus declaranda. Primum est de damnatorum sciencia. Secundū de nostra distancia. Tercium de beatorum gloria Primum dubium est de damnatorum sciencia. Vtrum scilicet damnati vtantur sciencia in hoc mundo acquisita. Et arguitur q̄ non Primo quia in vsu sciencie magna est delectacio vnde philosophus quarto ethicorum capitulo octauo videtur inquid philosophia magnas delectaciones habere et. Lactancius in primo libro diuinarum. Nullus est suauior animę cibo quam cognicio veritatis. Sed damnati nullam habent delectacionem sicut nec beati tristiciam. ergo non vtuntur aliqua sciencia. Secundo arguitur ex illa maxima philosophi. Si de quo minus videtur esse et est ergo et de quo magis. Sed per aliquas penas huius mundi que minime sunt respectu penarum inferni perditur vsus sciencie. ergo multo forcius deficiet ad penas inferni que maxime predicantur. Tercio arguitur quia damnati magis possent cogitare de deo q̄ de quocunq̄ alio intelligibili quia propinquior est intellectui eorum Sed sicut dicit magister sententiarum in. iiij. di. l. Damnati post iudicium in profundioribus tenebris erunt vbi nullam lucem dei videbunt ergo multo minus de quocunq̄ alio intelligibili cogitabunt Sed contra arguit potest Primo quia Luce decimosexto habetur. Q̄ abrahā dixit diuiti damnato. Fili Recordare q̄a recepisti bona in vita tua. Q̄d sibi non diceret nisi ille vti potuisset sciencia acquisita in hoc mundo. Secundo arguitur q̄a

damnati odiunt deum. Sed nullus odit illud de quo non cogi
tat ergo damnati de deo cogitant et a simili possunt de aliis
cogitare. Tercio arguitur quia damnati habent remorsum
consciencie et vermen sed consciencia non remordet nisi de pec
catis que cognoscuntur. ergo in damnatis est vsus sciencie re
spondent ad hanc questionem. Ricardus de media villa ⁊ do
minus. Boñ. m. iiij. di. l. Q̃ damnati vtuntur sciencia acquisita
in hoc mundo maxime quantum ad aliqua. Considerant enim
mala que fecerunt et bona opera que omiserunt vt hic vsus
sciencie sit ad maiorem eorum afflictionem Ad primum er
go argumentum in oppositum est dicendum q̃ quamuis v=
sus sciencie sit per se delectabilis tamen per accidens potest el
se tristabilis. In damnatis enim post iudicium erit eorum na/
tura ita plene comprehẽsa tristicia vt omnino sint indispositi
ad aliquam delectacionem. Et quia sicut dicit philosophus
secundo de anima. Actus actiuorum sunt in paciente bene di/
sposito. Ideo vsus sciencie nullam in eis delectacionem pote/
rit generare. Notandum tamen q̃ demones ante iudicium
possunt habere et interdum habent aliquas modicas delecta=
ciones vanas et multum respsas amaritudine. Anime autẽ
damnate nullam penitus vnquam habebunt delectacionem.
Ad secundum argumentum dicendum qd̃ quamuis ille pene
sint maiores quam iste tamen non ita poterunt auferre dam/
natis vsum sciencie sicut possunt alique pene hominibus in hoc
mundo quia organa corporum illorum ex voluntate dei serua
buntur in corruptibilia ad maiorem afflictionẽ. Que organa
hic per vehemenciam penarum aliquando contingit corrum/
pi. Damnati tamen multominus erunt apti ad vsum sciencie
nisi respectu eorũ quorum consideracio erit ad augmẽtum sue
tristicie Ad tercium argumentum dicendum. Q̃ quamuis d̃
us sit propinquior intellectui eorum per essenciam quam alia
obiecta non tamen sub racione obiecti nisi in quantum est pu/
niens et sic de eo maxime cogitans non ex amore sed ex odio.
In quantum autem est dulcis et misericors minime de eo
cogitant Secundum dubium est de nostra distancia. Vtruz
videlicet damnati distantes a nobis cognoscant ea que circa
nos fiunt Et videtur q̃ sic vt habetur. Luce decimo sexto Dix
it ille diues damnatus ad abraham se quinq̃ fratres habe/
re. Ergo sciebat adhuc illos superuiuere. In contrarium est
auctoritas augustini in libro de cura ꝓ mortuis agenda que

ponitur decimatercia questione secundo capitulo · Fatendum
vbi ait · Fatendum est nescire quidem mortuos quid hic aga
tur Respondetur ergo secundum · Ricardum in · iiij · di · l · Ad
damnatos cognoscere que circa nos fiunt potest intelligi tri
pliciter · per scienciam · p coniecturā · per reuelacionez · Primo
modo non cognoscunt ea que circa nos fiunt quia cognoscere
sic non possent nisi accipiendo similitudines a rebus ad quas
accipiendas requiritur proporcionata propinquitas intellec
tus ad ipsam rem · Quamuis autem distancia non impediat
cognicionem intellectus respectu rei cuius iam habet speciez
tamen proporcionata distancia qualis est inter animas que
sunt in inferno et ea que circa viuos fiunt in hoc mundo impe/
dit cognicionem intellectus respectu rei cuius non habet spe
ciem quia prohibet speciei acquisicionem · Secundo modo dā
nati cognoscunt multa que circa nos fiunt Ex statu enim pre
terito in quo homines viderunt postea coniecturant multa q̄
accidunt circa eos · Et sic cognoscebat ille diues damnatus
quinqz fratres suos ahuc viuere quia secum in tormentis il=
los non videbat nec cum requiescentibꝫ in sinu abrahe tamen
non erat cognicio certa quia mortui ex speciali priuilegio
quandoqz penitenciam faciunt in locis in quibus peccauerūt
Tercio modo cognoscunt aliqua que circa nos fiunt vel per
reuelacionem demonum vel animarum ad eos descendenciuz
Sed nūquam fit eis aliqua reuelacio nisi talis vnde tristentur
et sic patet solucio ad obiecta Tercium dubium est de san
ctorum gloria · Vtrum scilicet damnati videant sanctorū glo
riam in celo et Ad hoc respondet Ricardus vbi sup̄ · Q̄ dam/
nati gloriam sanctorum non vident quia visio ē cognicio in/
tuitiua et clara proprie loquendo de visione Sic enim non pos
set videri gloria beatorum quin viderentur beati et ipse de=
us · Cum ergo gloria in perfecta eorum coniunctione cum deo
consistat · Non enim potest videri immediate et clare coniūc
tio aliquorum quin videantur ipsa coniuncta In generali ta/
men et partim in speciali cognoscunt gloriam beatorum q̄si
arguēdo Nullum enim vident damnatum qui tenuerit fidem
et bonos mores · vnde cogitur intellectus eorum assentire q̄
vera est sacra scriptura et ex consequenti q̄ boni habeant ea
que ipsis in sacra scriptura promittuntur · Et quia beatitudo
in sacra scriptura promittitur iustis non tantum in generali s̄
eciam partim in speciali in quantum est bonū transcēdēs omīa

temporalia bona ideo damnati cognoscunt gloriam beatorum non tantum in generali sed partim in speciali De hac vero cognicione damnati tristantur propter inuidiam felicitatis aliene et carentiam beatitudinis proprie · Post iudicium tamen damnati eo q̄ ad proprias penas quasi totaliter eorum cog/nicio reflectetur cognitionem istam non habebunt nisi forte in esse generalissimo quia per complementum voluntatis intel/lectus eorum predicte argumentacionem non vacabit · O quanta igitur erit in dānatis angustia quanta amaritudo quanta/que tristicia quando cognoscent distincte omnia peccata per illos commissa quantus dolor quando cognoscent bona que facere potuerunt quando cognoscent mala que pacientur quando reuelabuntur eis ea que in hoc mundo fiunt vt dilectionem habeant quando considerabunt q̄ dom et amici dei sunt in perenni gloria propter hec et huiusmodi omnis eorū cognicio erit eis dolorosa

Qualiter grauissima erit damnatorum pena eo q̄ illorum desiderium nunquam implebitur ⁊ q̄d est q̄d ipsi appetunt.

Capitulum secundum.

Secunda racio ostendens grauitatem pene damnatorum dicitur contrariacionis · Fertur namq̄ eorum voluntas ad desiderandum ea quorum contrarium semper euenit · Primū est beatitudinis participatio · Secundum peccati delectacio · Tertium sui annichilacio · Primum q̄d dānati appetunt est beatitudinis participacio · Nam secundum Ricardum in ·iiij· di· l · Cum peccatum vt · Augustinus dicit decimonono de ciuitate dei capitulo duodecimo · Delere non potuit extrema nature vestigia in damnatis remanet aliqua naturalis cognicio et appetitus naturalis · Cum ergo primus motus naturalis appetitus sit respectu finis in generali quia secundum philosophum septimo ethicorum capitulo duodecimo · Finis est principium in appetibilibus ⁊ agibilibus · sequitur q̄ damnati naturaliter appetunt finem in generali Sed vltimus

finis est beatitudo sequitur ergo qd naturaliter appetunt be/
atitudinem in generali quamuis appetitu debili et exili · Sed
hic naturalis appetitus in hijs ex deliberatiua voluntate quo
ad hoc peruertitur quia bonum qd naturaliter appetunt sub
circumstancijs malis appetunt · Nec est iste appetitus ad eo
rum complecionem sed magis ad afflictionem · Naturaliter
enim appetere qd appetens videt se non posse consequi mag
na est afflictio appetentis · Secundum autem · Thomam secū
da secunde questione decimaseptima · In damnatis nulla est
spes beatitudinis consequende · quoniam sicut de racione bea/
titudinis est vt in ipsa quietetur voluntas taliter q beati sci/
ant certitudinaliter se nunquam beatitudinem amissuros ita
de racione damnacionis est vt in ipsa molestetur voluntas sic
vt damnati certitudinaliter sciant se nunquam beatitudinem
adepturos Secundum q damnati appetunt est peccati de
lectacio · Vellent enim se non peccasse et illud est impossibile ·
verumtamen dicit dominus · Boñ · di · l · quarti · Q mala volun
tas dicitur dupliciter scilicet actus et habitus · Timor ergo
seruilis damnatis non aufert habitum male voluntatis sed
aufert actum · Iste enim non vult luxuriari quia timet puniri
de ipsa tamen voluntate habitum non aufert quia si separa=
retur impunitas vellet vtiqz luxuriari · Sic est intelligenduz
in damnatis · Q dolor penalis aufert ab ipsorum voluntate
actum volendi peccare quia reuera damnati non appetunt
luxuriari nec dñari ppt penas q̃s ex illis actib9 sēciūt se incur
risse · Habent tamen habitum male voluntatis per quam ap/
peterent peccare si non crederent ex hoc puniri · Damnati er=
go vellent se non peccasse non propter hoc q peccatum eis
displiceat quia iniustum sed quia displicet eis pena iusta · Et
ideo malam habent voluntatem hoc volendo et ideo adhuc
viuit in eis voluntas peccandi licet dolore penarum impedia
tur ne exeat in actum suum Tercium qd damnati appetunt
est sui annichilacio · Et circa hoc varie opinati sunt eciā mag
ni doctores An scilicet damnati vellent non esse · Quidam nā
qz dicunt Q damnati non possunt velle non esse quia hoc nō
est appetibile nec per accidens nec per se et allegant augusti
num in libro de libero arbitrio dicentez · Si quis dixerit non
esse quam miserum esse me mallem respondeo · Mentiris insu
per et aristoteles in secundo d anima dicit · Omnia appetunt
esse et illius causa agunt quicquid agunt secundum naturaz

Et idem augustinus libro de libero arbitrio Considera quantum bonum esse qđ et beati et miseri volunt et idem ·xi· libro de ciuitate dei capitulo ·xxvij· inquit Ita vero quadam vi naturali ipsum esse iocundum est vt non ob aliud et hij qui miseri sunt nolint interire et paulo inferius ait Quid animalia oīa ⁊ irracionabilia quibus non est datum ista cogitare ab immensis dracombus vsqꝫ ad exiguos vermiculos nonne se esse velle atqꝫ obhoc interitum fugere omnibus quibus possunt motibus mdicant Est adhuc in promptu racio talis Qꝫ p electio presuppomit electionem ·Sed non esse non est eligibile quia oīne eligibile habet apparenciā bom ꝫ ipm nō ee in habet appēciā bom quia qđ appaēt bonū apparet ee·g⁹ ⁊c Alij aūt doctores vt doctor ſbtilis ·Ric·de media villa et·d· Bona· di· l·i· quarti dicunt ·Qꝫ damnati vellent non esse non voluntate naturali quoniam id velle non possunt quia esse in pena melius ē q̄ nichil esse cuz in nichilitate nulla penitus sit bomtas Et sicut dicit philosophus secundo de generacione ·In oīnibus in quibus est esse melius est deliderare naturam ·loquendo de melioritate naturali · Volunt ergo damnati se non esse voluntate deliberatiua non per se sed per accidens in quantum scilicet ad non esse sequitur carencia pene q̄ per se appetunt · Vident enim ex suo esse qđ non possunt consequi delectacionem nec vtilitatem nec per suum esse vident posse acquirere aliqđ bonum · Ideo non est mirum si tali esse vellent carere vt malis que essendo paciuntur carerēt Nam non tantum bonum est per se obiectum voluntatis sed eciam carencia mali quamuis non primo · Quapropter dicitur quinto Ethicorum capitulo sexto · Qꝫ in bom racione fit minus malum ad maius malum qua minus malum magis est eligibile maiori · Et racione huius carencie mali non esse per esse apprehensum potest esse damnate voluntatis obiectū Ex quibꝫ colligim⁹ hanc sēdam opimonem sequētes Qꝫ tanta pena dānati vexantur vt si possibile esset vellent nō esse et hoc est qđ Johannes dixit Apocalipſ·nono·In diebus illis querēt homines mortez et non inuemēt eam desiderabūt mori et fugiet mors ab eis ⁊ aug⁹·li·de miseia hui⁹ mūdi di· O mors q̄ dulcis es q̄bꝫ tā amara fuisti Te solam desiderant q̄ te vehemēt oderunt ·et si queratur cur de⁹ dānatos esse non priuat et ad nichilum redigit · Respondet · Thomas·i· ij·q·lxxxvij·arti·q̄rto in solucōe ·i· ar· Qꝫ ſ̄ ē per tres causas

Prima est quia redigi in nichilū euz q̄ peccat non ouenit di-
ume iusticie qr repugnat ꝓpetuitati pene q̄ ē scdz diuinā iusti
ciam. Scda ē qr esse p̄suppoit ad meritū ⁊ demeritū. Tercia
racō ē qr per inordinacōz peccati esse non tollit vel corrūpit
et ideo p̄uacō eē non potest eē pena debita alicuius culpe. Di
citur tamē methaphorice in nichilum redigi scdm illud psal
mista. Ad nichilum deductus est in conspectu ei⁹ malign⁹ qr
s. spūalibꝫ bonis p̄uat. vnde et. i. Cori. xiij. Si caritatem nō ha
buero nichil sū.

Qd grauissima erit pena dānatorū eo ꝙ erūt desperati nec
suffragia ecclesie possūt eis prodesse aut cōmunicari.

Capitulum. tercium

Tercia racio ostendens grauitatem pene damnatorum
dicitur desperacio Naz inter tot asprima mala hoc eis
vnum supadditū adauget ip̄oruz dolorez qr videlicet
desperati sūt scientes et experientes nullo eccl'ie suffragio eo
rū penam posse mitigari. Nam si colligerēt in vnū oms lacr
me oms oracōes oīa ieiunia oīaqz pietatis opa quorūcūqz iu
storū qui in hoc mundo placuerūt deo et offerent ꝓ vno dā
nato nichil eis ꝓdessēt. Et licz quidaz canoniste dixerint ꝙ
suffragia ecclesie licet non ꝓsint dānatis quātū ad liberatio/
nem a pena ꝓsunt quātū ad aliquā mitigacionē siue aleuiaci
onez. Contr eos est sētencia theologorū. xlv. di. iiij. li. d. Qz suf
fragia ecclesie nullo modo ꝓsūt dānatis eo ꝙ sūt ex̄ carita-
tem et cū non sint ad vitā ordīati nec possint beatitudīe par-
ticipare non sūt ex caritate diligēdi. Caritas autē est q̄ facit
suffragium acceptabile ob qd suffragia ip̄is nichil ꝓsūt. h̄
Ri. idō dr. xiij. q. ij. c. Pro obeūtibꝫ. Pro obeūtibꝫ q̄ ꝓpe cōsu-
luisse cognosceris si liceat ꝓ eis oblacōes offerri. Sancta sic
tenet ecclesia vt q̄sqz ꝓ mortuis vere catholicis offerat ob/
lacōes atqz presbit' memoriaz eorū faciat Et quāuis omēs
peccatis subiaceam⁹ cōgruit vt sacerdos ꝓ mortuis catho/
licis memoriā faciat et ītercedat nō tam̄ ꝓ impijs quāuis cri
stiani fuerint tale q̄d agere licebit h̄ ibi Et idē ponit ī ca. Cū
arce. de. ce. mis. Sed ꝯt hāc opīonē īducūt aliq̄ exemplū. Tra
iani de q° legit ī vita beati gre. Qz cū quodā die ip̄e festīaret
ad bellū vidua q̄dā occurrit ei. d. Obsecro vt sāguinē filij mei
īnocētis pēpti vīdicaē digneis. Cūqz traian⁹ si san⁹ r̄ūtēt
dixisset se vīdicaē vidua. d. Et q̄s m̄ h̄ prestabit si tu ī prelio

mortuus fueris. Traianus respondit ille qui post me impabit
Cui vidua. Et quid tibi proderit si alter m iusticiam fecerit.
Traianus dixit. Vtiqz michil Et vidua Nonne inquit melius ē
vt tu michi iusticiam facias q̄ alteri hanc transmittas: tunc
Traianus pie omotus de equo descendit et vidue iusticiaz mi
nistrauit Fertur namqz q dum filius traiani per vrbem equi-
tando nimis lasciue discurreret filium vidue interemit et tra
ianus filium suum qui hoc fecerat vidue loco filij sui defuncti
tradidit et magnifice ip̄az dotauit Dum igitur quadam vice
defuncto traiano. Greg⁹. per forum. traiam transiret et eius
mansuetudinis recordatus fuisset ad sancti petri basilicam per
uenit et ibidē pro eius errore amarissime fleuit Tunc sibi di
uinitus responsū ē. Ecce peticionē tuā opleui et traiano penā
eternam peperci. De cetero aūt caue ne pro damnato aliq° p̄
ces fundas. Damascen⁹ autē in quodā suo sermone. d. Q gre
gorius audiuit vocem diuinitus euz alloquētez. Vocem tuaz
audiui et traiano veniam do. patet ergo ex hoc exemplo q o
racio. Gregor. profuit traiano damnato. Sed super hoc di/
uersi diuersa sunt opinati. Aliqui enim dixerunt q traianus
fuit reuocatus ad vitam vbi graciam consecutus est et veni
am meruit et sic gloriam obtinuit. Alij autem dixerunt. Q
anima traiani non fuit simpliciter a reatu pene eterne abso/
luta sed eius pena vsqz ad tempus scilicet vsqz ad diem iu/
dicij fuit suspensa. Alij autem inquiunt sicut est iohannes dy
aconus qui vitam beati gregorij descripsit Q non legitur o-
rasse sed fleuisse et frequenter deus misertus concedit qd̄ ho
mo quamuis desiderans petere non presumit. Ideo anima
traiani n̄ fuit ab inferno liberata et in paradiso reposita ꝫ tā
tum ab inferni cruciatibus facta exempta. Potest enim ani-
ma et in inferno existere et inferni cruciatus per dei miseri/
cordiam non sentire. Aliorum tamen opinio communior est
et verior. Q traianus et a pena liberatus et ad gloriam sit as
sumptus racione beati gregorij Q non est factum secundum
communē legē sed scd̄z dispēsacicōz diuine sapiencie q̄ p̄uidēs
gre. oraturū ꝓ traiano n̄ dānauit ip̄z p diffinitiuā sētēciā Et
ideo n̄ ē dicēdū ex illo exēplo vno ⁊ singl'ari q dānatis p sētē
ciā diffitiuā eccl'ie suffragia ꝓsint nec ī mīmo possint fauē.
quinimo audiendum ē salubre documētū ⁊ obs̄uādū sapientis
eccl'. ix Qd̄cūqz inq̄t potest man⁹ tua facere īstant' opare q
nec op⁹ nec racio nec sciēcia nec sapiēcia erūt apd̄ īferos q° tu

ꝓperas O igitur dolenda damnatorū pena que mitigari ⁊ ad
iuuari nullo modo poterit non ꝓpriis viribꝫ non lacrimis nō
diuiciis non amicorū suffragiis non amicoꝝ potencia non d̄
niqꝫ aliqua omnium creaturarū industria. O timenda vindic
ta dei ad cuius conspectum velut cera ante faciem ignis pec/
catores eliquescent O peccatores inebriati dulcedīe bonorum
huius seculi fugite iram dei et nolite pugnare cum omnipo/
tenti deo qui dānatis vt dictum est tam tremenda commina
tur mala quibus nos ipse per suam clemenciaꝫ liberet cui est
honor et oīs laus et gloria per infinita secula seculorū Amen

Sabbato post dominicā in sexagesima de grauitate pene
damnatorum ad terrorem incorrigibilium et obstinatorū

Sermo xiiij

c. Cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum Apoca.
xx.c. Cum mente reuoluo quante erunt in inferno an=
gustie reproborum admirari plurimum cogor cur taꝫ
diu peccatores dissimilant agere penitenciā. et certe si d̄ hijs
malis de q̄bus loquimur aut nūq̄ aut pꝰ longissima spacia tē
porum traherentur aliqualem de sua impenitencia excusaciōꝫ
haberēt Sed cum tam exiguum velocissimumqꝫ sit huiꝰ la=
bilis vite tempus post qd̄ mali incorrigibiles descendunt ad
tartara nescio quid ipsi dicere possint. Reprehensibiles quidē
sunt et pro sua tarditate merito redarguendi. et licet in p̄=
cedentibꝰ explicauerimus multa que duras mētes domaē suf
ficiunt tam̄ adhuc d̄ grauitate pene dānatoꝝ nonnulla occur
rūt ꝯsiderāda quoꝝ ꝯsideracione diligēti molliantꝫ ꝑtinaces
mentes obstinatorum peccatorum. Dicemus ergo ꝙ grauissi
ma est et satis acerba pena dmnatorum adhuc triplici racōe.

Prima d̄r ꝯbustio. Qualiter dānati patiūtꝫ acerbissimaꝫ
Scd̄a d̄r supacio penam ꝓpter ignem inferni et de illiꝰ
Tercia d̄r p̄uacio. ignis terribilissimis cōdicionibus

Capitulum .i.

p Rima racio qua ostenditur grauitas pene dānatoruꝫ
dicitur conbustio. Tradentꝫ namqꝫ damnati misere e
ternis ignibus ꝯburendi. Et hoc colligitur ex scrip/
turis sacris. vnde Job. xx. dicitur. Deuorabit eos ignis qui n̄
succēdetur et Judith vltimo capitulo. Dabit ignē ⁊ vermes
in carnes eoruꝫ et Abacuc. ij.c. Laborabūt ꝓpli ī multo igne.

Et Isaie vltimo capitulo · vermis eorũ non moriet⁹ et ignis
eorũ non extinguet⁹ · Et dauid in psal · decimo · Pluet sup pec
catores laqueos ignis · et Ezechiel xxij · In igne ire mee ꝯsũp
si eos · et Apocalipsis decimooctauo · In vna die veniẽt plage
eius mors et luctus et fames et igni ꝯburetur et Apoc · vicesi
mo Qui non est inuẽtus in libro vite scriptus missus ẽ ĩ stag/
nuz ignis et Mathei decimotercio · Exibunt angeli et sepabũt
malos de me · iu · et mit · eos in ca · ig · ⁊ Mathei septimo · Omis
arboor que nõ facit fructum bonuz excidetur ⁊ in ignez mitte
tur et Math · xviij · Bonũ est tibi cũ vno oculo in vitaz intraẽ
q̃ duos oculos habentẽ mitti in gehẽnã ignis et Math · deci
mo · Eum timete qui habet potestatem corpus et aĩam perd̃
re in gehennam et Math · vicesimoquinto Ite maledicti in ig
nem eternum · verũtamen de hoc igne dubitatur circa tria
Primo circa veritatem Secundo circa potestatem Tercõ
circa qualitatem Primo contingit dubitare de inferni ig
ne c̃ca veritatẽ An · s · sit ignis verus habens formam et na/
turã et spẽm ignis et Respondet Ric · in · iiij · Q̃ quorũda opi/
nio fuit q̃ ille ignis non est corpore⁹ ꝫ est quedam spiritua=
lis pena que ꝓpter suum acumen metaphorice dicitur ignis
quia vt ipsi dicunt Cũ diuina potencia reprobos possit cruci
are sufficient̃ spũali pena supfluum fuisset in ĩferno ponẽ cõ
poreum ignem Et ad hoc adducunt illd̃ · Luc̃ · xvi · de diuite q̃
dicebat linguam suam cruciari in hac flãma cũ eni ꝯstet aĩ=
mam illius diuitis linguam corporalem non habuisse videtur
q̃ sicut scriptura ibi de lingua loquitur methaphorice aliq̃d
spirituale vocans linguam ita aliqnã penam spiritualem me=
taphorice vocet ignez · Sed opinio ista falsa est et cõtra scrip
turam que distinguit int̃ ignẽ et dãnatoꝝ penã spũalẽ q̃ vo
catur noĩe vermis vñ Eccl̃ · vij · vindicta carnis impij ignis et
vermis · Ideo ꝯmunit̃ doctores oẽs concludũt · xliiij · di · q̃rti ·
Q̃ in inferno est ignis corpore⁹ a p̃ncipio mũdi cũ alijs crea
turis product⁹ et ordinatus ad reprobos cruciandum · Et hoc
asserit augustinus in libro de mirabilibꝫ sacre scripture · et
idẽ in li · xxi · d̃ ci · d · c · x · ait Gehẽna illa qd̃ ⁊ stagnũ ignis ⁊ sul
phuris dicitur corpore⁹ ignis erit · Cui consonat illud · Gre/
gorius in quarto dyalogorum libro dicit · Ignem gehenne cõ
poreum esse non ambigo et secundum theologos · Ignis ille
q̃ntũ ad illd̃ qd̃ ĩ eo ẽ d̃ essẽcia ignis ẽ eiusdẽ spẽi cũ igne ele/
m̃tali q̃ sic̃ oĩs aq̃ omni aque est eadẽ spe scd̃z p̃hm · i · thopi ·

ita omnis ignis omni igne est idez specie. Diuersificatur tam̄
quo ad disposicionem et operacionem quia sibi ꝯpetit aliqua
actio que igni elementali non conuenit Nam ignis in a=
liena materia multum diuersificatur in operacionibꝫ suis secū
dum exigenciam disposicionis materie. Q; aperte patet ī ful=
gure vbi ignis respectum habet ad diuersas materias secun
dum diuersitatē celestis īfluencie in materia incorporate vnd̄
aliquando non ledit materiam mollem et dissoluit duram et
ecōūso qn̄qꝫ calefacit ⁊ n̄ ꝯbuit ⁊ ecōūso Aliq̄ tn̄ opinātꝰ q̄ ī
īferno sit ignis ī materia ꝓpa q̄uis ibi n̄ luceat n̄ ad modicū
et satis īpfecte. Patet g̊ q̄ ī inferno verus ē ignis ad malo=
rum cruciatum dispositus et deputatus Secundo contin=
git dubitare de igne inferni circa potestatem vtrum scilicet
possit incorporeos angelos et spiritus sepatos cruciare. Et
ad istam questionem multi multipliciter responderunt. Nam
quidam dixerunt spiritus seperatos igne non affligi nisi per
priuacionem boni desiderati. Ex qua priuacione tanquam quo
dam malo presenti in eis vehemens tristicia generatur. Et
hec fuit opinio Algazelis sexto libro phisicorum. Sed contra
hanc sunt dicta sanctorum .di. spiritus incorporeos posse pe/
na corporalis ignis affligi sicut aperte dicit. Gregorius in
quarto dyalogorum. Et augustinus vicesimo primo libro d̄
ciuitate dei capitulo decimo. Ideo alij dicunt spiritus se/
peratos cruciari igne corporeo in quantum vident ipsum p̄/
paratum ad hoc vt eo crucientur in corporibus suis sicut la/
tro suspendendus patibulo ipsum videndo cruciatur antequā
suspendatur in eo Et hec opinio non sufficit quia nullo mo/
do potest ad angelos malos applicari qui tamen illo igne im/
ꝓpetuum cruciabuntꝰ. Quidam autem alij dicunt q̄ cruciabū
tur igne corporeo in quantū eorū intellectui imprimetꝰ sup=
excellens illius ignis similitudo Sed hoc dictū deficit q; scd̄m
philosophū .iij. de aīa. Non sic excellencia intelligibilis ledit
intellectuz sicut excellēcia sēsibilis ledit sēsū q; pꝰ excellēs sē
sibile sēsus īpeditꝰ ī sēciendo ꝫ intellectꝰ pꝰ excellēs intelligi
bile nō minꝰ intelligit īfima sed magis q; sensꝰ app̄hendit p
organū corporeū intellectꝰ aūt nō. Nōnulli insup tenēt q̄ spi/
ritꝰ sepati igne cōpeo cruciētꝰ n̄ ī q̄ntū ipꝫ app̄hēdūt app̄hē=
siōe simplici ꝫ cū firma estīacōe q̄ ē ꝯtriꝰ sue nature quāuis
estīacō falsa sit vn̄ Auic. ix. meta. loquēs d̄ disposicōe aīarū a
corpibꝫ sepatarū. di. sic Aīe male vidēt penā q̄ ymagīauerāt

in hoc mundo et affliguntur ea. Forma enim ymaginata nō est debilior sensibili sed est maior impressione et claritate sicut videmus in somnijs fortasse enim sōniatum maius est pro modulo suo quam sensibile tunc quantomagis illud quod est in alio seculo est forcius quam quod est in somnis propter paucitatem impediēcium et expedicionem aīe et claritatez recipientis. Sed hec opinio inconuenientes videtur quia secūduz hoc spūs nō paterētur ab igne corporeo sed a sua falsa estimacione Preterea nō videtur probabile quod demones qui subtilitate ingenij vigēt illū ignem estimarēt sue nature cōtrariuz et lesiuum nisi ita esset in re. alij adhuc dicunt quod spiritus paciuntur ab igne corporeo non per virtutem illius ignis absolute sed in quantum est instrumentuz diuīe iusticie. Videmus enim res multas habere actiones in virtute pn̄cipalis agentis que eis nō competerēt absolute. Verbi gracia. Calor naturalis in virtute anime conuertit nutrimētum in carnem. Lumē solare a luna receptuz et cum virtute lune ab eo deriuatū in v̄tute lune generat humiditatem et fātasma in v̄tute lumīs intellectus agētis mouet intellectum possibilem. Corpora celestia cum inaīata sint tamen in virtute ītelligēciarū motricū generāt in hijs īferioribus vitam vt patz in generatis p putrefactionem. Securis in virtute motoris scindit arborē. Tenendo ergo quod ignis affligat spiritus in quantū est instrumentū diuīe iusticie adhuc p quirendū ē magis in speciali per quez modū dicunt aliqui quod supnaturalit' īpressus ē igni īfernali q̄daz special' v̄tus p quaz spūs affligit naturali v̄tute ignis adhoc nō cooperante nec disponente quia vt dicunt n̄ eē possibile vt aliqua v̄tus naturalis cooperetur ī supnaturali actione cū p se ad eā nullo modo nec cōplete nec īcōplete possit attingere. Pro tanto ergo ille ignis affligere dicitur spūs quia supnatural' virtus existens in eo sic ī subiecto illos affligit sic aliqua sb̄stancia supnaturaliter dealbata posset dici visū disgregare Sed hec opinio in tribus deficit vnū ē quod scdz eā ignis nō affligit illos spiritus vt īstrumentum quia oportet quod in instrumento sit aliq̄ naturalis aptitudo ad illam actionē ad quā applicatur a v̄tute motoris vt patet in securi respectu actus scindendi et in maleo respectu actus cōterēdi Aliud ē quia n̄ vidētur pbabile v̄tutē spūa ē eē īmediate in re corporali sicut in subiecto ita vt sit ibi manens et non in fieri sicut ponit opinio predicta. Tercium est quod videmus quod naturale lumen racionis per quod solum intellectus nullo

modo potest attingere ad visionem dei cooperari cum lumi/
ne glorie ad illam visionem. verumtamē quid in actione sup/
naturali que adeo non est mediate finita virtute sed tantum/
modo immediate vt creare non potest cooperari virtus super/
naturalis. Idcirco dicit Ricardus. Q ignis infernalis non ob
stante qd sit corporeus spūs seperatos affligit in quantum ē
diuine iusticie instrumentum eos affligit afflictione ad quaz
disponit naturalis virtus illius ignis nec tamen qualemcun=
qz afflictionem potest causare in illis spiritibus nisi in virtu=
te increate iusticie principaliter illos spiritus punientis mo/
uentis et dirigentis illum ignem ad illorum spirituum crucia
tum in illo enim igne est naturalis aptitudo vt eius species
recipiatur in intellectu spiritus seperati sed q per talem mo/
dum in illo intellectu imprimatur et vehemencia talis q ita
ad se reuocat seu conuertit intencionem ipsius spiritus q per
hoc ita notabiliter impediatur in aliarum rerum consideraci=
onem contra suam voluntatem et q tale impedimentum sibi
sit pro graui onere hoc est per virtutem iusticie indite. In il=
lo eciam igne est naturalis aptitudo vt in ipso sit spiritus sep
atus sicut in loco diffinitiue. Sed qd spiritum seperatum deti
neat contra suam voluntatem hoc ei conuenit in virtute iusti
cie indite Illa autem inuoluntaria detencio est ipsi reprobo
spiritui inexplicabilis cruciatus quamuis eciam ille ignis sua
virtute naturali tantum non posset in spiritu seperato causa=
re disposicionem repugnantem illi disposicioin que conue/
nit esse spiritus secundum debitum statum sue nature tamē
in eius cantione cooperatur virtute indite iusticie in quantū
est instrumentum eius. Ex apprehensione autem predicte di
sposicionis que contraria est bono statui nature generantur
in ipso reprobo spiritu cruciatus experimentalis vnd. Grego
rius quarto dyalogorum dicit. Q anima non solum videndo
sed eciam experiendo incendium patitur. Per peccatū aūt in
spū ē disposicio vt igni īfernali modo p̄dicto ī paciēdo sb̄da/
t² ⁊ sic patz q d̄o volente poterit ignis affligē spūs sepera/
tos Tercio contingit dubitare de igne inferni circa qualita
tez seu ꝓpetuitatez vn̄ scilicet erit q p⁹ generalem resurrec=
tionem corpa damnatorū in illo igne ꝓpetuo pacientur ⁊ nec
ignis deficiet nec cōpa illa ꝯfuent² Et licz possint multa dici
tam̄ p̄ncipalis racio ē ōdo diuīe iusticie vt enī īquit. Ric. ille
ōdo exigit illa cōpa ī et'nis suppliciis fore ꝑmāsura. Et ideo

assistente influēcia dei generali ad hoc vt ignis ille infernalis
illa corpora fortiter calefaciat et affligat non adest tamē ad
hoc vt consumat. Sicut autem creatura nō potest manere in
esse suo nisi in supposita influencia dei generali secundum qd̄
dicit augustinus quarto super genes ad literam. Et commē/
tator super prima proposicione de causis sic dico q̄ actionem
suam habere non potest nisi illa influēcia generali assistente
sicut patuit in passione ihesu cristi quando fuerūt tenebre su/
per vniuersam terram ñ super terram iudeorum tantum vt a
liqui senserunt et male. Eclipsis autem solis quo ad vniuersū
orbem non potuisset esse per solam interposicionem lune. Vnd̄
cum interposicione lune fuit alia causa scilicet quia influencia
generalis cause prime tūc ñ affuit soli ad irradiādum. Et sic
hec influēcia adesse potest ad hoc vt res sit et ñ operetur ita
aliquādo adest ad hoc vt creatura habeat vnam sui actionem
et nō aliam. Et hec est principalis racio quare ignis inferna/
lis calafaciet dānatorum corpora ⁊ affligat nec tamē ꝯsumet
hec Ricard⁹ aug⁹ vero .xxi. li. de ci. dei ait. Omnes huiusmo=
di opacōes ignis infernal' attribuit volūtati et potēcie dei
a q° sūt de nichilo meē cūcta producta diuersisq; nature sue
ꝓpetatibꝫ ⁊ legib⁹ regulata vñ c. ij. eiusdē li. ait Oñdā vñ ꝯ
uincāt' īcreduli posse humana corpa aīata atq; viuēcia non
solū nūq̄ morte dissolui ꝫ ī eternorū q̄ ignīū durare tormētis
Nolūt enim hꝰ ad omnipotētis nos referre potēciaꝫ ꝫ aliquo
exēplo ꝑsuaderi sibi flagitāt. Quibꝫ si rñdebim⁹ eē aīalia ꝓ
fecto corruptibilia q; mortalia que tam̄ in mediis ignibꝫ vi/
uāt nōnullū eciaꝫ genus vermiū in calidarū aq̄ruꝫ scaturigīe
repiri q̄rum feruorē nemo impune cōtractat. Illos autez nō
soluꝫ sine vlla sui lesiōe ibi eē sed ext̄ esse nō posse. Aut nolūt
credere si ostendere non valem⁹ aut si valuerim⁹ siue oculis
demonstrare res ipsas siue per testes idoneos edocere non sa
tis esse ad hoc exemplum rei de qua questio est eadem infideli
tate contendent. Quia hec animalia nec semper viuūt et in il
lis feruoribꝫ sine doloribꝫ viuunt. Sue quippe nature conue/
nientibꝫ vegetantur illis non cruciantur elementis quasi non
īcredibil' sit vegetari q̄ cruciari talibꝫ r̄bꝫ Miabile ē enī do/
lē ī ignibꝫ ⁊ tñ viuē ꝫ miabili⁹ ī ignibꝫ ñ dolē Si aūt hꝰ cre=
dūt cur ñ ⁊ illd̄ ⁊ iiij. c. dic. li. idē ait q̄d adhuc a nob̄ rerū po/
scunt' exempla quibꝫ doceam⁹ ñ esse incredibile vt hominū
corpora sēpit' no supplicio punitorum et in igne animam non

amittant et sine detrimēto ardeant et sine interitu doleant ⁝
Habebit enim tūc ista corporis substancia qualitatem ab illo
inditam q̄ tam miras et varias tot rebꝰ indidit quas videmꝰ
vt eas quia multe sūt non miremur. Nam sicut scripserūt q̄
naturas animalium curiosius indagarūt. Salamādra in igni=
bꝰ viuit. Et quidem notissimi. Sicilie mōtes q̄ tanta tempis
diuturnitate ac vetustate vsq̄ nunc ac deinceps flammis e/
stuāt atq̄ integri perseuerāt satis idonei testes sunt nō omne
q̄ ardet absumi et omnino indicāt nō omne qd̄ dolere potest
posse eciam mori. Quis enim nisi deus creator omnium dedit
carni pauonis mortui ne putresceret ⁝ Qd̄ cum auditu incre/
dibile videretꝰ euenit vt apud cartaginem cocta nobis ap=
poneretur hec auis de cuius pectore pulparū quantuz visū ē
decerptum seruari iussimus. Q̄ post dierum tantum spacium
quantū alia caro quecunq̄ cocta putresceret perlatum atq̄
oblatum nichil nostrum offendit olfatum. Itemq̄ repositu̅
post dies amplius q̄ triginta idem qd̄ erat inuentum est idē=
q̄ post annum nisi q̄ aliquantulum corpulencie sictioris et cō
tractioris fuit. Quis palee dedit vel tam frigidam vim vt
obrutas niues seruet vel tam feruidam vt poma immatura
maturet ⁝ De ipso igne mira quis explicet q° queq̄ adusta in/
grescunt cum ipse sit lucidus et pene omnia q̄ ambit et lam/
bit colore pulcherrimus decolorat atq̄ ex pruna fulgida cā
bonem teterrimum reddit ⁝ Neq̄ id quasi regulariter diffini
tum est. Nam econtrario lapides igne cadente decocti et ipsi
fiunt candidi et quamuis magis ille rubeat illi albescant con
gruit tamen luci qd̄ album est sicut nigrum tenebris. Cum
itaq̄ ignis in lignis ardeat vt lapides coquat contrarios ha
bet non in contrariis rebus effectus. Etsi enim lapides et lig=
na diuersa sint contraria tamen non sunt sicut albū et nigru̅
quorum vnum in lapidibus alterum facit in lignis clarus il=
los clarificans hic obfuscans cur in illis deficeret nisi in istis
viueret. Quid in carbonibus ⁝ Nonne miranda est et tanta in/
firmitas vt ictu leuissimo frangantur pressu facilimo conte/
rantur et tanta firmitas vt nullo humore corrumpantur nul/
la etate vincantur vsq̄ adeo vt eos sustinere soleant qui li=
mites figunt ad conuincendum litigatorem quisquis post
tempora quantumlibet extiterit fixumq̄ lapidem limitem nō
esse contenderit ⁝ Quis eos in terra humida infossos vbi ligna
putrescerent tamdiu durare incorruptibiliter posse nisi rerū

Caro pauonis īputri/
bilis

ille corruptor ignis effecit. Intueamur eciam miraculum cal
cis excepto eo de quo iam satis diximus. Quod igne cādescat quo a
lia terra redduntur eciam occultissime ab igne ignez concipit
eumqz iam gleba tangentibus frigida tam latenter seruat
vt nulli nostro sensui prorsus appareat. Sed compartus ex=
perimento eciam dum non apparet sciatur esse sopitus prop
ter qd eam viuam calcem loquimur velut ipse ignis latens a
nima sit inuisibilis corporis. Jam vero quam mirum est qd cū
extinguitur tunc accenditur. Vt enim occulto igne careat a/
qua infunditur aquaue perfunditur et cum ante sit frigida
inde feruescit vnde feruencia cuncta frigescunt velut expiran
te ergo illa gleba discedens ignis q̄ latebat apparet ac dem
de tanquam mortua sicut frigida est vt abiecta vnde non sit
arsura et quam calcem vocabimus viuam vocemus extinctam.
Quid est qd huic miraculo addi posse videatur: et tamē addi
tur Nam si non adhibeas aquam sed oleum qd magis fomes
est ignis nulla eius perfusione vel infusione feruescit. Hoc mi
raculum si de aliquo indico lapide legeremus siue audiremus
et in nostrum experimētum venire nō posset profecto aut mē
dacium putaremus aut certe granditer miraremur. Quarum
vero rerum ante nostros oculos cottidiana documēta versan
tur non genere minus mirabili sed ipsa assiduitate vilescūt ita
vt ex ipsa india que remota est pars orbis a nobis desierimus
nonnulla mirari que ad nos potuerunt miranda perduci. Ada
mātem lapidem multi apud nos habent et maxime aurifices
insignitores gemmarum qui lapis nec ferro nec igne nec ali
a vi vlla perhibetur preter hircino sanguine vinci. Sed q̄ euz
habēt atqz nouerunt nunquid ita mirantur sicut hij quibus p̄/
mum ostenditur potencia eius: Quibus autem non ostenditur
fortasse nec credunt aut si credunt inexperta mirantur et si o
tigerit experiri adhuc quidem mirantur insolita. Sed assidui/
tas experiendi paulatim subtrahit admiracionis incitamentū
Magnetem lapidem nouimus mirabilem ferri esse raptorē q
cum primum vidi vehemēter inhorrui. Quippe cernabaz a la
pide ferreum annulum raptum atqz suspensum. Deinde tanq̄
ferro q rapuerat vim dedisset suam communemqz idem fecis
set ānulus alteri admotus est eundemqz suspēdit atqz vt ille
prior lapidi sit alter ānulus priori ānulo coherebat. Accessit
eodem modo tercius accessit et quartus iamqz sibi per mutu
a circulis nexis nō implicatorum intrinsecus sed extrinsecus

Adamas Lapis

adherenciũm quasi cathena pependerat annulorum·Quis istã vim lapidis non stuperet que illi non solum inerat verum eciam per tot suspensa transibat et mussibilibꝰ ea vinculis sublimabat Sed multo est mirabilius qđ a fratre et coepõ meo se uero ·Mileuitano de isto lapide compi · Seipsum namqꝫ vidisse narrauit quemadmodum Bathanarius quondã comes affrice cum apud eũ diuuaretur episcopus eundem protulerit lapidem et tenuerit sub argento ferrumqꝫ super argentum posuerit deinde sicut subter mouebat manum quia lapidem tenebat ita ferrum desuper mouebatur atqꝫ argento medio nichilqꝫ paciente concitatissimo cursu et recursu infra lapis ab homme supra ferrum rapiebatur a lapide · Dixi qđ et ipse despexi dixi qđ ab illo audiui cui tanquã ipse viderim credidi· Quid eciam de isto magnete legerim dicam quando iuxta eũ ponitur adamas non rapit ferrum et si quando rapuerit vt ei propinquauerit mox remittit· India mittit hos lapides Sed si eos iam cognitos nos desistimus admirari quantomagis illi a quibus veniunt! Et capitulo quinto idem ait·Agrigentinum ·Sicilie salem perhibent cum fuerit admotus igni velut in aqua fluere cũ vero ipsi aque velut in igne crepitare Apđ garamãthas q̃dã fõtẽ tã frigidũ dieb9 vt bibat2 tã feruidũ noctibꝰ vt ñ tãgat2 In Epiro aliũ fontẽ i q° faces vt i ceteris extinguuntur accense sed non vt in ceteris accenduntur extincte Assuesion archadie lapidem propterea sic vocari qꝫ accensus semel iam non possit extingui· Lignum cuiusdam fici egiptie non vt ligna cetera in aquis natare sed mergi 7 qđ est mirabilius cum in imo aliquamdiu fuerit inde ad aque superficiem rursus emergere quando madefactus debuit humoris pondere pregrauari hec Augustinus · que v̊ba ob sui prolixitatem non sunt textualiter recitanda sed tantum vulgariter· Ex quib9 manuducimur qꝫ omnipotẽcia dei cuius v̊tute facta sunt oĩa et mouentur damnatos i inferno eternis ignib9 faciet cruciari O quã vrẽs·O quam ardẽs·O demqꝫ q̃ laboriosa est illa flãma in q̃ miseri lugebunt clamabunt suspirabũt et nõ exaudiẽtur ·O si possibile esset vt aures ad os ponerem9 inferni audirem9 profecto diuitẽ epulonez imo secũ omnes auaros oĩs superbos omnes luxuriosos omnes demqꝫ pectatores clamorosis vocib9 lamentãtes atqꝫ dicentes heu heu q̃ ardens est ista flamma·quis dabit nob ad refrigeriuꝫ guttulam aque!·quis nos liberabit a cruciatib9 gehẽne!·quis

nos cōsolabitur in tot meroribꝰ! et vbi sunt amici! vbi beni
uoli! vbi diuicie! vbi virtus! vbi potencia! O vita nostra ple
na omni dolore omniqꝫ angustia. O vita destituta omni auxi
lio omniqꝫ solacō Credite credite o incorrigibiles peccatoēs
Non parcet vobis iusticia dei nisi peccata deposueritis. quini
mo vos proiciet in ignem eternum. O quid erit esse in igne
illo quando ad modicum sustineri non potest coctura candele!
Et vt Isaias tricesimotercio dicit. quis poterit habitare de
vob̄ cum igne deuorante! quis habitabit de vob̄ cum ardori
bꝰ sempiternis!

Qualiter pena damnatorum superat
omnem aliam penam seu purgatori
am seu presētem que in hac vita ha
beri potest.

Capitulum. secundum.

Secūda racio qua ostenditur grauitas pene damnato=
rum dicitur superacio. Supat enim omnem aliaꝫ penā
Qꝫ vt melius intelligatur triplex pena est distīguēda
Prima est pena mundi. Secūda pena purgatorij Tercia ē pe
na inferni Prima pena est mūdi que in hac vita sētitur. Et
licet multiplex sit vt experiēcia docet tamen terribilis fuit il
la quam pro cristo sancti sustinuerūt de quibꝰ dicitꝫ. Hebre.
vndecimo. Ludibria et verbera experti sunt insuper et vincu/
la et carceres. Lapidati sunt secti sūt temptati sūt in occisio/
ne gladij mortui sūt Circuierunt in melotis et ī pellibꝫ capri
nis egentes angustiati afflicti. quisnam explicet quot torm̄
torum genera exquisierūt tyrāni quibꝰ cruciari mandabant
matres sāctos! Quis enarrare sufficiat quot disciplinis ieiu/
niis et oracionibꝰ carnem suam amici dei crucifixerūt cum vi
cijs! Et tamē omnia ista minima sūt et quasi nichil in comp=
acōe pene damnatorū. Ideo gregorius ī tercio moral̄. libro
ait. Ecce autem dum beati. Job vulnera cruciatusqꝫ cōsidero
repente mētis oculos ad Johānem deduco et non sine grauis
sima admiracione perpendo. Qꝫ ille prophecie spiritu intra ma
tris vtrum repletus atqꝫ vt ita dixerim antequam nascere/
tur renatus ille amicus spōsi ille quo inter natos mulieruꝫ ma
ior nemo surrexit Ille sic propheta et plusq̄ꝫ ꝓpha ab iniq̄s

Gre:

in carcere mittitur et pro puelle saltu capite truncat⁹ Et vir
tante sobrietatis pro risu turpiuz morit⁹. Nūquid credimus
aliquid fuisse in eius vita q̄ illa sic despecta mors tergeret!
Sed quādo ille vel ī cibo peccauit q̄ locustas solūmodo ⁊ mel
siluestre ꝯmedit! Quid deo vel de q̄litate sui tegmīs deliquit
qui camelorū pilis corpus cooperuit! Quid de ꝯuersaciōe sua
offendere potuit q̄ de heremo nō recessit! Quid illum loq̄cita
tis reatus polluit qui disiūctus longe ab homībꝰ fuit! Quādo
illum vel silencij culpa attigit qui ad se veniētes taz vehem̄
ter increpauit. d. Genimīa viparū quas docebit vos fugere
ab ira vētura! Quid est ergo q̄ iob dei testimonio prefertur
⁊ tamen plagis vsqz ad sterquiliniuz sternit⁹! Quid est q̄ io
hannes dei voce laudat⁹ et tamē ꝓ temulentis v̄bis insaltaci
onis p̄mium morit⁹! Quid est qd̄ omnipotēs deꝰ sic vehemen
ter in hoc seculo d̄spicit quos sic sublimiter āte secula elegit
nisi hꝰ qd̄ pietati fideliuz patet qm̄ idcirco sic eos p̄mit in īfi
mis quos videt quomodo remuneret in sūmis! Hic g̊ vnusq̄s
qz colligat quid illic passuri sint quos reprobat si hic cruci=
at quos amat! Aut quomodo feriētur qui in iudicio arguen/
di sūt si sic eorū vita premitur qui ipso iudice teste laudant⁹!
hec ille. Et ad idem est illud Jeromm⁹ ad palmachiuz et oce
anum. d. Job sanct⁹ in temptacōe ad gloriam suam deuotus
sic in suo dolore clamabat Quid ꝓdest in tormēto modo lux!
Vt quid michi iuncta sunt genua! vt quid vbera suxi! Cur
non in ventre matris mortuus sum et mox vt de vtero exiui
non protin⁹ obij! Si hoc dei amicus dicebat in lumine q̄d ab
inimicis eius dicetur in tenebris! Si ille dolet genua sibi fuis=
se coniuncta cuius pedes ī dei timoē semper cucurrerunt q̄d
dicturus est cuius nunq̄ in veritate steterūt! Si ille ingemi/
scit quem febris vrebat quid dicturus ē quem gehēna con/
sumet. Displicet et illi q̄ natus ex vtero vixit qui bene vixit
quia illum vermis moritur⁹ edebat quid facient quos ignis
eternus et vermis nunquam moritur⁹ exspectat Secunda
est pena purgatorij de qua suo loco dicem⁹ Tercia est pe=
na inferni cui omnis alia pena tam mundi q̄ purgatorij non
est compabilis .:.

hic assigna locū quē hic misit

Quā grauis erit dānatorū pena propter carenciam
visionis diuine et de differencia pene sensus et pene
damni

Capitulum· ·iij·

Tercia racio q̄ ostēdit⁹ grauitas pene dānatorū dicit⁹ priuacio Priuabunt⁹ siq̄dem damnati ī eternum visione dei· Et vt·d·Ric·vl·di·iiij·li· Inter penas dāni carencia visionis dei ē maxima et tristicia causata ex illa carencia app̄hensa vt proueniens ex actuali malicia ꝓpe voluntatis ē maxima inter penas sensus q̄ quāuis dānati nō appetāt videre deū ꝓpter amorē sue bonitatis tam̄ vehementissime illud appetūt ꝓpter desideriuz ꝓpe delectacōis eo qd̄ credere firmiter cōpellunt⁹ ex illa visione maximā delectacōz in vidēte causari· Carencia enī visionis illius app̄hensa vt ex actuali malicia ꝓpe voluntatis ꝓueniēs maior est pena q̄ pena sēsus· In paruulis tamē mitior ē hic pena dāni quia ipsaz app̄hendūt nō eē in eis causatā ex actuali malicia sue ꝓpe volūtatis· Procurēt ergo peccatores duz tēp⁹ et facultas datur ad veraz redire penitēciaz quoniaz vt tactuz est in p̄cedētib⁹ irrepabilis erit inferni iactura in q° non semel sufficit ītroisse· Semel q̄ ꝓpe dānat malos de⁹· Semel sētenciam irreuocabilem profert· O q̄z amara erit illa dies imo illa hora quando peccatrix anima terrenum hoc corp⁹ derelinquēs presētabit⁹ eciam inuita et nolēs corā maiestate sūmi dei suscipietqz punicionez et penā delictorū suorū· Ideo dico q̄ non ē expectanda sed pocius timēda dies illa· Ergo conuertimī peccatores et agite penitenciā vt deus misereat⁹ vr̄i· Qui est benedict⁹ in scl'a scl'o ꝛ· Amē·

Dominica in quadragesima · De potencia dei ꝓpter quam humiliari debent peccatorū corda vt ad penitenciā redant

Sermo· ·xv·

Omnis plebs vt vidit dedit laudem deo· Habent⁹ h̄ v̄ba luce·xviij · et ī euāgelio presētis dn̄ice · Ex miraculo ceci illumīati ꝑ xp̄z d̄ q°· Luc̄· meminit in euāgelio· hodi· ꝯmoti fuere vniuersi q̄ rem tam grandē viderūt magnificare omnipotētez deū cui⁹ soli⁹ v̄tute cecus ille potuit illumīari· Clamat inquit euangelista· Ihesu fili dauid miserere mei· Et ad vocē xp̄i dicētis sibi · Respice · Fides tua te saluū fecit· subito videndi bn̄ficiuz obtinuit et accepit

Neqz alia vis q̄ increata diuinalis talē potuisset effectuz ꝓ
ducere. Ideo admirātes illi q̄ hō inspexerūt deuz extollēdo lau
dabant. Nos vero qui non solum hoc vnuz sed tot dei miracu
la et videm⁹ ⁊ audim⁹ magis ac magis laudibꝫ ei⁹ debem⁹
insistere. Qd̄ vtiqz plene exoluimus cū ob eius reuerēciam ti
morez parit' et amorē peccata relinquim⁹ v̄tutib⁹ inherēdo
Et quoniam ad id faciendum satis efficax est consideracio al/
tissime potencie dei Idcirco in presēti sermone de illa erim⁹ t̄c-
taturi q̄tenus illā ꝯmemorātes ad penitenciam reuertam' et
corde ꝯpuncti cū plebe ꝑiter collaudemus īmortalem deū. De
cuius potencia tria misteria p̄ncipalia ponim⁹ cōtēplanda.

Primū d̄r vniūsalitas
Sc̄dm qualitas
Tercium claritas

Q̄ deus possit non soluz omne possi
bile sed eciā omne īpossibile agen
ti creato dūmodo illd̄ non dicat ī-
perfectionem

Capitulum primum

Primum misteriuz ꝯtēplanduz de potencia dei dicitur
vniuersalitas In quo disputanduz est. vtrū de⁹ sit oī/
potens et ꝓ parte vera et affirmatiua est confessio fi
dei. Nam in vtroqz symbolo patrū. s. et apl'oꝝ deum omīpo
tentez decātamus et hoc colligitur ex vtiusqz testamenti pa-
gina. vnde gen̄. xvij. dixit deus ad abrahaz Ego sū deus omni
potens ambula coram me et gen̄. xxxv. dixit deus ad iacob e-
go sū deus omnipotens cresce et multiplicare et gen̄. xliiij. q:
iacob remisit filios in egiptum ait. Deus me⁹ omnipotēs fa/
ciat eum vob̄ placabilē et Exodi. xv. oīpotēs nom̄ ei⁹ et Tho
bie. xiij. Nō est alius de⁹ oīpotens pret' eum et. Judith. xvi.
Deus oīpotens t̄didit Holofernez in man⁹ femine et ꝯfudit
euz et Job. xiij. Ad omnipotentē loq̄r et disputare cū deo cu/
pio et. xxiij. Deus molliuit cor meuz et oīpotens conturbauit
me et Hester. xiij. Mardocheus orās dixit ad deuz. Dn̄e rex oī
potens in ditione tua cuncta sūt posita et non est q̄ possit resi
stere voluntati tue et sapiens Eccl'. i. vnus est altissim⁹ crea
tor omnium omnipotens rex et metuend⁹ nimis ⁊. Apoc. i. c.
Ego sū alpha ⁊ omega p̄ncipiuz et finis. d. dn̄s deus q̄ est et
q̄ erat et q̄ vēturus est omnipotēs et Apoc. iiij. Clamabāt q̄
tuor aīalia. Sanct⁹. s. s. d. d. o. et Apoc. xv. Magna et mirabi-
lia sūt opa tua. om. d. d. Et xvi. Audiui alteruz āgelū dicētē
Eciam domine deus omnipotens vera et iusta sūt iudicia tua

Sed contra hanc veritatem instari potest tripliciter · Primo
quia deus nō potest om̄e possibile Scd̄o quia nō potest quod
libet impossibile Tercō quia in deo nichil ē defectibile Pri
mo instatur qd̄ deꝰ nō sit omnipotēs ex eo q̄ non potest om̄e
possibile · Nam multa sunt possibilia agenti creato vt posse
pati posse currere posse peccare posse mori posse mentiri · q̄
tamē nullo modo potest deus · g̊ non est omnipotēs · Ad hoc r̄
spondet · d · Bon̄ · di · xlij · i · Q̄ scd̄m philosophi sentenciam q̄dā
sunt que dicūt potenciam quantuz ad modum dicendi dicūt
tamen īpotenciam a parte rei vt posse mori posse corrumpi ·
Nam si interrogarem aliquem quid magis eligeret an potē/
ciam habere moriendi aut illa priuari respōnderet protinus
magis velle potencia illa carere Propter hoc intelligendum
notandum est q̄ quedā sūt que posse ē potencie simpliciter ⁊
perfecte vt posse intelligere diligere et operari Quedā sunt
que posse est potencie tamē īperfecte vt currere et ambulare
Isti enim actus dicūt simul actionem et passionem siue defec
tum in agente · Quedam que posse ē impotencie simplicit' vt
priuaciones vt posse peccare posse mori et huiusmodi Scd̄m
hoc intelligendum q̄ cum potencia dei sit potencia perfectis/
sima illa potest deus per se ⁊ in se que sunt potencie simplicit'
vt intelligere et operari · Illa vero que sunt imperfecte potē
cie potest quidem non in se sed per se potest · Ex hoc qd̄ ē ibi
perfectionis in se non potest ꝓpter illud qd̄ est ibi impotencie
et imperfectionis que in eo non cadunt · Illa autem que sunt
simpliciter impotencie nec potest in se nec per se Per se non
potest quia nichil est a deo qd̄ non sit a deo per se et immedi
ate Hoc autem qd̄ est defectus non potest eē in deo nec a deo
quia deꝰ non deficit in essēdo nec in agendo Ideo augꝰ · vt re
citat Magister in textu remouet a deo quatuor · s · mori · falli ·
miserum esse · et mentiri · quia ista dicunt defectum ipsius ho/
minis Nam quadruplex est actus et qudruplex potencia Pri
ma est potencia viuificatiua et huius actus est viuere et cont̄
hunc est defectus mori · Scd̄a est cognitiua cuius actus est no
sce et contra hunc est defectus falli · Tercia est potencia affec
tiua et huius actus est velle siue amare et delectari et contra
hunc est miserum eē Quarta est potencia operatiua et huius
actus est agere et contra hunc est vinci ⁊ superari Ex hijs au
tem quatuor genera actuum remouentꝰ a deo · s · corporales si
ue instrumentales vt currere et ambulare · actus culpabiles

vt peccare et mentiri· actus passiui vt vinci et supari· actꝰ d
fectiui vt mori et falli· Et tales actus habent potenciā ꝯiūc
tam defectui· Et sic patet solucio obiectionis p̄me Scd̄o in/
statur et obicitur ꝙ deus non sit omnipotens quia n̄ po
test omne impossibile · Nam impossibile dicitur triplex vel se
cundum naturā vt de ceco fieri videntem vel secundum tem/
pus vt te non fuisse ex q° fuisti· vel secunduz disciplinā vt idē
esse nigrum et album quia omnis sciencia supponit illud p̄nci
pium qd̄ duo opposita non possunt simul eē vera · Sed deus n̄
potest impossibile secūdum naturam quia vt dicit aug· in li·
de vera innocencia Deus ita est omnipotēs vt nunquam racō
ni sue instituta euellat· Et idem augꝰ· sup gen̄· ad literaz· Tā
non potest deus facere contra naturam quā bonā instituit q̄
non potest facere contra voluntatez suam Non potest eciam
deus facere impossibile scd̄m tempus quia vt inquit iheroni·
ad eustochiuz· Cum cetera possit deus non potest de corrupta
facere virginem· Qd̄ dictum non est intelligendum quin deꝰ
possit repare claustra ꝫ quia que corrupta ē impossibile ē nō
fuisse corruptam Item non potest deus impossibile secunduz
disciplinam scilicet vt duo opposita sint simul in eodez subiec
to vt patet omnibus sapientibꝰ· ergo sequitꝰ ꝙ deus non sit
omnipotens Respondet· d· Bon̄· ꝙ nos iudicamꝰ aliquid īpos
sibile quadrupliciter· vno modo p limitacōz naturalis potēcie
vt virginem pere Alio modo per limitacōz nature intellecti
ue vt duo corpora eē simul in eodem loco vel idem corpus eē
in diuersꝰ vel maius corpus eē in minori loco que nullo mo=
do possumus capere cum nostra ymaginacō sēp dicat opposi=
tuz vnde eciam quādo deus sic facit in sacmento altaris neces
se est vt racio sup̄ se eleuetur et credat· Tercio modo iudica=
mus aliquid īpossibile ꝓpter ꝓporcionem omnis existencie se/
cundū omnē cōpacōz· s· p̄ncipij medij et vltimi vt p̄teritum n̄
fuisse p̄teritū Omnis enim potencia que intelligitꝰ aliquid fa
cere respicit ens vl'm raciōe p̄ncipij vel t'mini vel vtroqz mo
do· vnde deus potest facere de ente non ens et d̄ nichilo aliq̄d
et de vno aliud· Sed non potest de vno ente facere non ens qꝛ
hoc nullius est potencie· Quarto mō iudicamus aliq̄d īpossibi
le scd̄m illustracionem veritatis eterne et ordinez diuine sapi=
encie· Nam qd̄ duo opposita insint eidem et scd̄m idem hoc ip
sa veritas eterna eo ipso ꝙ veritas est indicat et illustrat vt
iudicetur impossibile sicut duo et tria non eē quīqz· Quando

ergo dicitur q̄ deꝰ non potest quodlibet impossibile quia nō
potest impossibile ꝑ limitacionē naturalis potencie respondemus q̄ hoc est falsum sicut experiencia docet in operibꝰ miraculosis. Et ad illud qd̄ obicitur ex dictis aug. dicēdum qd̄ ē duplex ordo nature specialis et generalis. Ordo nature specialis transmutari potest et destrui quia potest in alteram differenciam res relabi Sed generalis non sic Specialꝰ ordo attēditur scd̄m potenciā nature specialis Generalis ordo scd̄m potēciam obediencie que ē generalꝰ. Contra hunc ordinez nō facit deus sed contra aliuz Quia vt augꝰ. xix. li. de ci. d. ait. illud ē vnicuiqz rei naturale qd̄ de ipsa facere disposuerit omnipotētis voluntas Et de hꝰ diffusius dixi in sermone de miraculꝰ in q. vtrū potencia dei in miracula faciendo sit cōtraria nature Ideo sufficit nunc cōcludere q̄ deꝰ potest om̄e īpossibile scd̄m limitacionem nature quia potēcia dei non est limitata sed infinita et ideo supra naturam Scd̄o potest deus quodlibet impossibile per limitaciōez nostre intelligencie quia potencia eius superat nostram intelligenciaz. Ideo basiliꝰ dicit et hilariꝰ plura potest deꝰ facere quam intellectꝰ possit intelligere Qd̄ paulꝰ eciam ad. Ephꝰ. iij. ꝯfirmat. d. Potēs est oīa facere sup abundantꝰ q̄ petimꝰ aut intelligimꝰ. Impossibile vero tercio modo non potest deus quia illud facere est nichil facere Et ideo cum preteritum nichil sit deus non potest facere preteritum non fuisse preteritum Impossibile eciaz q̄rto mō non potest deus quia illud esset posse mordīata contra ordinem sapiencie sue Et qm̄ deꝰ sic est omnipotēs vt nichil possit nisi qd̄ suam potenciam decet et non deordīat sapienciam. Ideo hꝰ impossibilia non potest Tercio instatur q̄ deꝰ nō sit omnipotēs quia in eo nichil est defectibile Si potencia eēt in deo tunc esset aliqd̄ imperfectum quia secundū Ari. ix. me. Qualibet potencia melor est eius actus Nam forma meliō est materia et actio q̄ potencia actiua. Est enim finis eius Sz nichil est meliꝰ eo qd̄ ē in deo. g̊ nulla potēcia sibi erit attribuenda. Ad hoc respondet Tho. parte. i q. xxv. Q̄ duplex ē potencia actiua. s. et passiua. Prima est principium agendi ī aliud Secunda est p̄ncipiuz patiēdi ab alio vt patet. v. Meta. Potencia passiua non est in deo sed actiua tm̄ eo q̄ sibi maxime cōpetit esse principiuz actiuum et nullo mō pati. Ideo ad auctoritatem Ari. dicenduz est q̄ quando actꝰ aliud est a potencia oportet q̄ actus sit nobilior potencia Sed actio dei non

est q̄ quando act⁹ aliud est a potencia oportet q̄ act⁹ sit nobilior potencia Sed actio dei nō est aliud a potēcia ei⁹ sed est vtrūq3 essencia diuina q̄ scd3. Aug. li. de fide ad petrū. Quicquid est in deo ē ipe de⁹ Cōuenit igit⁹ oīpotēcia ipi deo scd3 fidei sācte et scripturaꝝ sacraꝝ dogmata. Et ideo instancie p̄tacte cū iam sint solute ei preiudicare nō possunt.

Qualiter omnipotēcia dei ē incōmūicabilis ⁊ tam̄ ab illa depēdet omnis alia potencia et ipa nūquā deficiet sed durabit in eternum.

Capitulū secūduz.

Secūdum misterium cōtemplandum d̄ potencia dei d̄r q̄litas In quo notabūtur tres ei⁹ q̄litates seu cōdictiones Prima dicit⁹ īcōmūicabilitas. Scd̄a p̄ncipalitas Tercia d̄r durabilitas. Prima q̄litas seu condictio potēcie dei dicit⁹ incōmūicabilitas Nā licet de⁹ multa dederit tā āgelis q̄ hominibꝫ tamē nūq̄ ꝯmūicauit omnipotenciam suam Naz vt dicit. d. Boñ. di. xiiij. tercij li. Omnipotencia ꝯmunicari non potest alicui creature quia oīs creatura eo ipso q̄ ex nichilo est deficit a sua stabilitate vnde non existit per seipsā deficit a sūma simplicitate vnd̄ nō agit per se totā deficit a sūma immensitate vnde distare potest in ipsa virt⁹ a substancia. ⁊ q̄niam per se non subsistit nec in se nisi sustentetur a diuina potencia qm̄ non potest seipsā sustinere ideo impossibile est ipsā esse omnipotentē. Rursus quoniaz ex seipsa tota non agit nō potest in totā rei substanciaz et ideo non potest esse oīpotens cum non possit totuz producere Postremo q̄ virtus eius distat a substancia tantum potest elongari q̄ oīno deficiet vnde non potest in omnia. Sicut ergo soli deo ꝯuenit sūma stabilitas summa simplicitas summa immensitas sic eciaz omnipotencia q̄ necessario req̄rit hec tria. Sed dubiuz est de aīa cristian ei ꝯmunicata fuerit omnipotencia quoniaz videret⁹ q̄ sic ex verb̄ eius Math̄ vltimo Data est inq̄t m̄ omnis potestas ī celo et in terra vbi glo. hoc non de coeterna patris deitate s̄ de assumpta dicitur humanitate Et iterū glo. sup illud Luc̄. i. h̄ eit magn⁹. d. Nō q̄ añ ptū v̄gis magn⁹ ñ fuerit s̄ q̄ potēciā q̄ dei fili⁹ naturalit̄ habet hō ex tpe erat acceptur⁹ verū tam̄ Ric. d̄ media vill̄ in. iij. di. xiiij. ꝯcordās cū bona. ceteisq3 theol̄. dicit Q̄ aīa xp̄i ñ ē oīpotēs q̄ oīpotēcia includit actiuā potēciā īfinitā ītēsiue. ī aīa aūt xp̄i cū sit creatura nō ē nec cē potest actiua potēcia īfinita ītēsiue q̄ cū vnūq̄d̄q3 agat scd̄m

q̄ est in actu et paciatur inq̄ntum est in potencia quantuz
res hz de actia potēcia tm̄ hz de actualitate Ergo potencia
actiua infinita includit actualitatē infinitā in habēte illam ·
potēciaz Actualitas aūt infinita ī nulla creatura esse potest
quia oīs actualitas creature cū passibilitate pmixta ē Pos
sum⁹ tn̄ dicere q̄ anime xp̄i ɔmunicata sit omnipotēcia eo
mō quo ɔmunicat⁹ ei nomē et existēcia deitatis h̄ ē p ɔmu-
nicacōez idiomatū q̄r ortū hz ex psonali vnione Sic enī pos
sum⁹ dicere q̄ hō est de⁹ ita possum⁹ dicere q̄ hō est omni
potēs Et sic intelligunt⁹ · glo · superi⁹ allegate scd̄m · s · illum
modū loquēdi q° idiomata ɔmunicant⁹ · Scd̄a ɔdicio seu
q̄litas potēcie dei d̄r p̄ncipalitas Ip̄a etenim vna sola p̄nci
palis et singularis est potēcia que a nullo dependet a q̄ sūt
omnes alie · Vnde xp̄s in euāgelio · Jo · xix · dixit Pilato Non
haberes in me potestatē n̄ tibi esset datū desuper · Et Pau-
lus · ro · xiij · Non est inq̄t potestas n̄ a deo Que v̄ba ponunt⁹
xxiij · q · i · c · Quid culpat⁹ Ideo nichil potest creatura nisi qd̄
de⁹ iubet vel sinit · Et tā diu potuerūt hoīes et poterūt dn̄ari
q̄diu sibi placuerit · Tercia ɔdicio diuine potencie dicit⁹
durabilitas Ipsa q̄dem est que semp durabit et non deficiet
Vn̄ Daniel · vij · Potestas ei⁹ potestas eterna que nō aufe-
ret⁹ et regnum ei⁹ qd̄ nō corrumpet⁹ · Et reuera ita est qn̄
omnia regna mundi que potētissima olim fuere ad nichilū
deuenere de quibꝰ laci⁹ dicem⁹ cum tractabim⁹ d̄ ɔtemptu
mundi · Q̄ potencia dei ɔgnosci potest per creacionem et
ɔseruacōez rez ac p punicionem omnium malorz tam an-
gelorz q̄ hominum · Capitulū · iij ·

Tercium misterium ɔtemplandum de potencia dei d̄r
claritas Nam licet sit infinita tamen magnitudo ei⁹
in triplici effectu nobis declarat⁹ · Primus dicitur
creacionis · Secund⁹ ɔseruacionis Terci⁹ punicionis · Pri
m⁹ effect⁹ in quo declaratur nobis potencie dei magnitudo
dicitur creacionis Nam totum hunc mundum ɔstat ei⁹ vir
tute esse factum Ipse enim de⁹ potencia sua cuncta creauit
de nichilo in quo admirari cogimur ineffabilem potenciam
ei⁹ Nam si omnes ph̄i omnes viri docti omnes h⁹ seculi sa
pientes omnes denicz reges et principes terre quotq̄t fue
runt vsqz in hanc horam et quot sunt eciam et quot erunt
vsque ad consumacionem mundi congregarentur insimul
et deliberarent siue contenderent de nouo in esse producere

vnum minimum floſculuz cāpi aut minimum vnículū terre vel piſcículū aque aut auículaz celi ꝓfecto laborarēt inua/num Et q̄s ē q̄ creauit oīa qui fundauit terrā q̄ mari eā cir cūdedit q̄ odidit celos ſolem et lunaz et cuncta ſidera q̄ ſūt in eis q̄ angelos ꝛ homines fecit ad beatitudinē ordinatos! Nempe dei potencia O magne deus tibi non imerito loqui tur Dauid in pſal·d·Potens es tu et veritas tua in circuitu tuo Tu dñaris poteſtati maris motum autem fluctuum ei⁹ tu mitigas Tui ſunt celi et tua eſt terra orbem terre ꝛ ple=nitudinem ei⁹ tu fundaſti aq̄lonez et mare tu creaſti· Sed̄s effect⁹ in quo relucet potencia dei dicitur ſeruacio Naz vt inquit·Grego· Cuncta in nichilum tenderent niſi man⁹ con ditoris ſeruaret Que verba ponuntur in textu a Mgr̄o·di xxxvij·ſecundi·li· Et ſic̄ creaturas in eſſe ſeruat ita cū vult illaz ꝓpetates imutat Ipſa equitē potencia dei diuiſit ma re rubz in diuiſiones Exodi·xiiij·c·Ipſa fuit que tot ſigna oſtendit populo iudaico in deſerto vt patet Exodi in capi/tulis ſequentibo Ipa temperauit ignem vt non vreret pue ros poſitos in fornace babilonis Danielis·iij·c· Ipſa demq̄ ſuperna potencia dei quoſcunq̄ miraculoſos effect⁹ ſuper na turaliť opata· Terci⁹ effect⁹ in q⁹ declarat² nob magnitu/do diume potencie dicitur pumicio Puniuit ſemper equidem quando voluit de⁹ omnes inimicos ſuos et null⁹ vnq̄ inuen tus eſt qui valuerit ſe ab illo defendere Non angeli non ho mines qui cōfidebant et gloriabantur in virtutē ſua Ecq̄s angelos malos de celo empireo et de illa delicioſa habita/cione priuatos omni beatitudine exire fecit! Potencia dei Quis a terreſtri paradiſo primos homines q̄ impabant aui bus celi piſcibus maris et beſtijs terre ad hanc vallez lacri marum eiecit! Potencia dei ·Quis gigantes potentiſſimos et robuſtos ſubmerſit in aquis diluuij! Potencia dei ·Quis tot reges et tyrannos tot malos homines crudeles et impios quot in mundo ſepius fuere vt Senacherib Pharao ·Holo=fernes Anthiocus Nero Domicianus Julianus Antoni⁹ Se=uerus Ceſar Pompeius Hannibal et reliquos exterminauit de terra! Potencia dei Quis omnes homines mundi ſtare co git ante tribunal iudicantis racionem de ſuis operibo reddi turos! Potencia dei ·O miſeri mortales ·O vermiculi O pre ſumptuoſi peccatores! An confidítis in viribo vr̄is! An igno ratis q̄ magna ſit potencia dei nr̄i! Et cur illū otemnitis! Cur

ei⁹ p̄ceptis nō obeditis! Cur mōitis nō acq̄escitis! Cur a pec-
catis q̄ sibi displicēt nō abstinetis! Humiliamī inq̄t Petrus
i·epistola i·c· sb potēti manu dei vt vos exaltet qm̄ q̄ se hu
miliat exaltabit⁹ et q̄ se exaltat humiliabit⁹ Ergo vt finis
sit h⁹ ꝑmonis id agere vnusq̄sq̄ debet vt ꝯsiderata potēcia
dei reūtat⁹ ad penitēciaz ⁊ cū plebe collaudet illū q̄ parat⁹
ē penitētibꝫ liberalit' indulgē ꝯcedēs h̄ gr̄iaz ⁊ ī futuro glo
riam In qua vi·et·reg·d·p infinita secula seculorū ·Amen

Feria scd̄a post dn̄icaz in q̄nquagesima De timore dei q̄ ē
efficacissima medicina ad ꝯūtenduz peccatores ad pn̄iaz

Sermo ·xvi·

OMnis plebs vt vidit dedit laudē deo Luce·xviij· hec
v̄ba scribūt⁹ Que dicta sūt ī p̄cedētibꝫ mouē debēt
oīm hoīm corda ad deū omnipotentē vt illū timeāt
et vereant⁹ Qm̄ aūt paucissimi sūt q̄ ei⁹ timorē hūc sāctuz
habeāt idcirco in h̄ sermone de ip̄o erim⁹ tractaturi · Ipse
etenī deū optime laudat q̄ eū vt decet timet ac colit · Nam
vbi timor ē ibi et fuga mali siue peccati qr vt dicit· Aug⁹·
sup·x·c·Jo·Timō ē fuga mali sp̄ualis ne p̄dat hō qd̄ amat
Vt igit⁹ plenā de ip̄o habeam⁹ noticiā tria principalia mi
steria proponimus declaranda·

Primum dicitur racio·
Secūdum distinctio
Tercium duracio

Cur de⁹ q̄ summe bon⁹ est
ac totus suauis et dulcis ti
meri debeat et possit a nob̄

Capitulum ·i·

PRimum misterium declaranduz dicitur racio in quo
disputandum est cur deus timeri debeat·Nam vide-
tur quibusdam id nullo pacto conuenire eo q̄ ob-
iectum timoris est malum Vnde· Ar·ij·rhetori·Illa inquit ti
memus ex quibus nobis mala proueniunt Sed deus est sum
mum bonum a quo non egrediuntur nisi bona secundū Dio
nisium in libro de diuinis nominibus Ergo deus non potest
esse timoris obiectum et per consequens non erit timend⁹
Sed in contrarium est omnis scriptura que vt deum timea-
mus amplissime ꝯmendat et clamat Vnde ·Deutero·iiij· dei
viuentis hec sunt verba ad Moysen Congrega ad me po-
pulū vt audiat ꝑmones meos et discat timē me oī tp̄e Et
ibidez·vi·c·Dn̄m deū tuū timeb̄ ⁊ illi soli ꝑuies Et · Josue
xxiij· Timete deū et ꝑuite illi corde p̄fecto Et ·i· Reg·xij·

Timete dñm et seruite illi soli in veritate Et · Thobie·iiij· Multa bona habebim⁹ si timuerim⁹ deum Et ·Judith·xvi· Qui timēt te magni erunt apud te p oia Et Dauid· psal·ij· Seruite dño in timore Et psal·v·Adorabo ad templū sanctū tuū in timore tuo Et psal·cxviij·Cōfige timore tuo carnes meas Et sapiēs Eccl'·i·Timor dñi gloria et gloriacō et letícia ⁊ corona exultacionis Et ibidē Timēti deū bñ erit i extremis ⁊ in die defunctionis fue bñdicet⁹ Et iterū ibi Jnicium sapiencie timor dñi Et·ij·c·Fili accedens ad seruitutē dei sta in iustícia et timore Et·c·x·Gloria diuitū honoratorū et pauperū timor dei est Et·xix · Da locū timori altissimi quia omnis sapiēcia timor domini Et·xxiij·Nichil melio⁹ q̄ timor dei Et·xxv·Beat⁹ vir cui datū est habere timorem dñi·Et Prouer·xiiij·Timor domini fons vite vt declinet quis a ruina mortis Et·xxiij·Time deum fili mi et regem ·Et ·Malachie·i·Si ego dominus vbi timor me⁹ ! Et Mee·v· Quare non ambulatis in timore domini ! Et Hiere·x·Non est similis tui domine magn⁹ tu ⁊ magnum nomen tuum in fortitudine ·quis non timebit te o rex gencium ! Et ·Michee·vi· Salus erit ommib⁹ timentib⁹ nomē tuum Et·ij·Cor·v·Sciētes timorem domini hominib⁹ suademꝰ Et crist⁹ Math·x·Euz timete qui habet potestatem corp⁹ ⁊ animaz perdere in gehennam Et propter hec omnia Jo·Apoc·xiiij·ait ·Vidi alterum angelum volantem per medium celum habentem euāgelium eternum vt euangelizaret sedentibus super terram et super omnem gentez tribum et linguam et populum dicens magna voce Timete deum et date illi gloriam ⁊ honorem Ex hijs auctoritatib⁹ apparet q̄ deus est timendus Et pro solucione obiectionis facte notandum est secundum Tho·ij·ij·q·xix·Q timor duplex obiectū habere potest Quorum vnum ē ipsum malum qđ homo refugit Aliud autem est illud a q⁹ malum puenire potest Primo modo de⁹ qui est ipa bomtas obiectū timoris esse nō potest Sedo aūt modo potest esse obiectū timoris in q̄ntū ab ipo vel p opacionē ad ipm nob̄ pt aliqđ malum immimē Ab ipo q̄dez pt immimē malū pene qđ nō ē simplicit' malū ꝫ sēm qđ ·Bonum aūt simplicit' cū bonū dicat⁹ in ordie ad finē·malū aūt iportat h⁹ ordis puacōez Illud aūt ē malū simplicit' qđ excludit ordiez a fie vltio qđ ē malū culpe Malū aūt pene ē q̄dē malū iq̄ntū p̄uat aliqđ ptic'arit'·ē tñ·bo·simplicit' iq̄ntum

dependet ab ordine vltimi finis. Per ꝯpacionez autem ad
deum potest nob malum culpe ꝓuenire si ab eo sepemur.
Ideo differencie possum⁹ q triplici racione de⁹ merito sit ti
mend⁹ a nobis et ab omnib⁹ hoib⁹ Primo rōne sepacionis
Secundo racione flagellacōnis Tercio racione damnacōis.
Primo timend⁹ ē de⁹ rōne sepacionis quia licet ipe sit bo=
n⁹ grande tamen malū est ipi anime cū ꝓpter suaz culpam
ab illo sepat⁹ Mai⁹ etenī malum ē p culpaz separi a d̄o q̄
sine illa omnes atrocissimas penas sustinere Vñ Ansel. in li.
de similitudib⁹ ait Si h̄ cernerē peccati pudorem et ibi in=
ferni horrorē ⁊ necessario vni eorum haberē īmergi p̄us me
in infernum mergerē q̄ in me peccatū dimitterē Mallez. n.
pur⁹ et innocēs gehennaz intrare q̄ sorde polut⁹ et sorde in
dut⁹ celestia regna tenere. h̄ ille Et nimirum ita ē q omne
damnum in ꝯpabile ē sepacioni ab ipo d̄o Qd̄ ꝯsiderās Da
uid post ꝯmissionē peccati dicebat Fuerunt m̄ lacrime mee
panes die ac nocte dum d̄r m̄ quottidie vbi ē de⁹ tu⁹ Cog
noscebat se q̄ ꝓpe a deo sepatum ⁊ dolebat ꝯsiderabat dam
num et tristabatur Audiebat suaz ꝯscienciam sibi dicentez
Vbi est de⁹? Vbi fons omnis boni Vbi q̄ te creauit vt sui p
ticipem in eterna gloria faceret? Et tunc amarissime flebat
Heu me quia perdidi illum perdidi inq̄ quando per pecca
tum ab illo discessi et me sponte sua gracia priuaui O flen
dum malum O dolenduz damnum perdidisse deum O pec=
catrix O vana creatura Cur peccare non times quando cer=
tissima esse potes per peccatum priuari deo? Times perdere
temporalia hec et caduca bona cur non times perdere deum
celi? Timend⁹ itaqz est vt dictum est de⁹ ne per peccatum
anima separetur ab illo Secundo timend⁹ est de⁹ racione
flagellacionis. Ipse eq̄dē ē q̄ et sepe et multiplicit' ꝓpter
peccata peccatores flagellat Multa inquit. psal. flagella
peccatoris Ab illis autem nullus vt in superiori sermone
tractatum est se defendere valet Non valuit se defendere.
Senacherib cum centū octoginta quinqz millibus armatorū
quando vna nocte angel⁹ dñi omnes illos interemit et filij
ipsi⁹. Senacherib iudicio dei percusserunt eum gladio et in
terfecerunt in tēplo vt dicitur. iiij. Reg. xix. c. Non valuit
se defendē. Antioch⁹ cū omni potentatu suo quē supbia re
pletū ignē spirātē ī iudeos man⁹ d̄i horribili plaga ꝑcussit
⁊ de curru cecidit Isqz q̄ sibi videbat⁹ eciā fluctibus maris

Ansel.

impare sup̄ humanum modū supbia replet⁹ et monciū al-
titudines in statera appendē humiliat⁹ ad terrā in gestato
rio portabat⁹ manifestā dei v̄tutez in semetip̄o ɔtestans ita
vt de corpore impij v̄mes scaturirēt ac viuētes in doloribꝰ
carnes eius effluerēt odore eciam illius ac fatore exercitus
grauaret⁹ Et q̄ paulo ante sidera celi tangere arbitrabatur
eum nemo poterat ꝓpter intoleranciā fetoris portare In do
loribꝰ eciaz suis dicebat Justum ē subditū esse deo et mor/
talem non paria sētire de deo Igit⁹ homicida et blasphemꝰ
pessime percussus et vt ip̄e alios tractauerat pegre in mon
tibꝰ miserabili obitu vita defunct⁹ ē vt habet⁹ ij· Macha-
beorum·ix·Nō valuit se defendē ɔtra deum Herodes agrip
pa cū suis deliciis de q° refert Eusebiꝰ in·ij·Eccl·historie·li
et Josephꝰ·ix·li· Antiq̄tatum Q cū regnasset tribꝰ annis in
impio iudeorū veit Cesariaz ciuitatē q̄ p̄us turris stracōnis
appostolabat⁹ vbi in honorē ·Cesaris spectacula oībꝰ edi-
dit Ad quam ciuitatē maxima nobiliū ciuiumqz multitudo
ɔuenerat Scd̄a vero spectaculorum die indut⁹ veste fulgē-
ti mirabiliter auro et argēto ɔtexta incipiente die ꝓcedit
ad theatrum vbi cū p̄mos solis radios argentee vestis gre
mio suscepisset repcussio splēdoris duplicatā spectātibꝰ lu-
cē fulgor metalli vibrātis effudit ita vt intuentibus pstrin
geret aciē terroris aspect⁹ Et p h° pl⁹ aliq̄d de eo q̄ huma
na natura ē artifex arrogācia mentiret⁹ ·Illico g° adulantis
vulgi ɔcrepāt voces honorē sonātes hinc atqz illinc deū ac
clamant ·Post paululum vero mortiferam corde passionem
suscipiens et vehementer vteri dolore percussus cum festi
nacione a suis ad regalia portatur quos ipse respiciens di/
cebat ·Heu ego vester deus ducor ad mortem ·Post quin
qz vero dies nimio ventris dolore confectus vita priuatus
est· Quid dicam de ·Herode ascalonita ! Quid de ·Diocli-
ciano et Maximiano Quid de Domiciano ! Quid de Hero-
de ! Quid deniqz de omnibus presumptuosis et arrogantī/
bus peccatoribus quos dei manus humiliauit ! Longum cer
te esset singulorum exempla recensere · Idcirco nullus in-
seipso confidere debet non in deliciis non in pulchritudine
non in fortitudine non in dominio non vtiqz in quocunqz tē
porali presidio · Ab omnibus timendus ē deus quia potest
omnes eciā tpaliter aspa disciplina castigare Tercia rō q̄re

timendꝰ est deꝰ dr damnacionis ·Ipse namqꝫ vt diximꝰ in
superioribꝫ dānabit iniquos eternis ignibꝫ cruciandos Et li=
cet damnacō iniquorū mala sit eis quos affligit verūtamē
bona ē in quantū ꝓuenit a iustitia dei ordinata ad malos
puniendos ideo vt rationes ptacte bñ ocludunt deꝰ merito
est a nobis timendus·

De multiplici timore et sufficiētia eius et qualiter potest
homo in timore deficere aut ꝓficere peccare vel mereri·

Capitulum ·ij·

Secundum misterium declarandum dr distinctio ·Vt
enī colligit² ex dictis ·Magistri in ·iij·di·xxxiij·tri=
plex timor potest distingui · Primꝰ dr naturalis ·
Secundꝰ vitiosus· Tereiꝰ dicitur virtuosus· Primus ti=
mor dr naturalis q̄ orit² ab ipa natura qꝰ q̄libet timet natu
raliter quelibet otraria atqꝫ nociua Cui timor nō est meri
toriꝰ nec demeritoriꝰ hic timor fuit in cristo de qꝰ dr Ma=
thei·xxvi·Cepit ihesus pauere et tedere et mestꝰ esse· Se/
cundꝰ timor dr vitiosus q̄ nasci² a ocupiscētia ·Et ꝫ dupli
citer q̄a aut a ocupiscētia sui aut ā ocupiscētia suorū Si a
ocupiscētia sui dr timor humanꝰ Si a ocupiscētia suorū vo
ca² timor mundanꝰ Timor humanꝰ ē cū aliq̄s timet plus
debito corpi suo hic ꝓhibet² ·Matꝫ·x·ex vbo xp̄i dicētis
Nolite timere eos q̄ occidūt corpꝰ Et ·Jo·xij · Qui amat
animam suā pdet eā Et sumit² ibi aīa ꝓ vita sic etiam su
mit² Matꝫ·ij·Jo·x·et in plerisqꝫ scripture sacre locis ·Pro
ꝫ timore cohibētur·d·Jo·Criso·xi·q·iij·c·Nolite timē Noli
te timē eos q̄ occidūt occidūt corpꝰ ne forte ꝓpter timorē
mortis non libere dicatis que audistis Ideo non excusantur
qui veritatem quam predicare tenentur tacent timore de /
victi Non excusatur Petrus qui tali timore negauit domi/
num xp̄m Non excusantur demiqꝫ q̄ peccant ꝓpter timorez
alicuiꝰ personalis nocumenti quia vt·d·Augꝰ·i·li·de·ci·dī
et ponit²·xxxij·q·v·c·Ita ne Prociꝰ debet quis quelibet ma=
la tolerare q̄ malo consentire Et de hoc dr·xxxi·q·ij·c·Lo=
tariꝰ Nec etiā occisores corporis sūt timēdi extra iustitiā ho
mines impellentes Sunt de hoc exempla martirum et vir=
ginum aliorumqꝫ amicorum dei qui pocius mori elegerūt
quam negare cristum aut facere contra bonos mores ·Sic
Susanna passa est pocius falso crimināta accusari condem
nariqꝫ ad mortē q̄ libidinosis senibꝫ in adulterio cōsentire vt

habet⁹ Danielis·xiij·c·Sic sancta illa vidua tpe Antiochi p̄
elegit cū septem filijs quos ip̄a ad martirium monuit et in
duxit crudelit' vitā finire q̄ ɔtra legem carnes manducare
porcinas·Sic Katherina sic Lucia sic Cecilia sic Agnes sic re
lique tandē v̄gines magis elegerūt ad mortē tendē q̄ a suo
spōso xp̄o viuētes discedē O neq̄ et subdola excusacō eorū
q̄ mortaliter peccāt asserētes id facē ꝓpter humanū timorē
Nunq̄d cū dei adiutorio nō potest a volētibꝫ supari. Eiusdē
q̄ ꝓpe nature cui⁹ et nos sum⁹ fuerūt sācti et sācte in q̄bꝫ hu
man⁹ timor locū nō habuit ·Est ali⁹ timor q̄ dr mūdan⁹ q̄
nascitur a ɔcupiscēcia suorū ·Et est qn̄ aliq̄s nimis timet de
rebꝫ suis q° fit vt magis quis velit ꝑdere deū q̄ h̄ mundi /
alia bona Iste timor fuit in iudeis cū occiderūt xp̄m Dicebāt
enī vt scribit⁹·Jo·xij· Si dimittim⁹ eum sic omnes credēt in
eum et veniēt romani et tollēt locū nr̄m et gentē· Terci⁹
timor dr v̄tuosus q̄ nascit⁹ a gracia Et si a gr̄a gratis data
dr timor seruilis Si a gr̄a inchoata dr timor inicialis Si a gra
cia ɔsumata dr timor filialis Timor seruilis est vt ait Aug⁹·
cū ꝓpter timorē gehenne hō abstinet a peccato Et de hoc ti
more dicit dn̄s·Bona·di·xxxiiij·tercij·li· Q̄ ē donum spirit⁹
sancti·quia vt d· Aug⁹ quem allegat Magister in lr̄a Bo
n⁹ ē timor seruilis ⁊ vtilis ꝑ quē fit paulatim ɔsuetudo iusti
cie Insuper sicut donum dei est nosse siue credere penas fu
turas pro eo q̄ est ibi quedam cordis illuminacio et direc/
cio sic donum dei est illas penas eternas refugere et time
re pro eo q̄ ex tali dono est quedam cordis illuminacio et
fluxus concupiscencialis restrictio et in hoc quedam rectifi/
cacio ·Sed posset aliquis contra hoc obicere sic ·Omne do
num spiritus sancti potest stare cum spiritu sancto quia ·s·s·
non repugnat suis donis Sed quando spiritus·s·infunditur
tunc timor seruilis expellit⁹ sic dicit ·Aug⁹ quē ·Magister
allegat in textu Ergo timor seruilis non est donum·s·s· Re
spōdet·d·Bona · Q̄ dona·s·s· sunt in multiplici differencia
Quoddam namq̄ donum est a spū·s·ꝫ non cū·s·s·q̄ ꝓparat
ad spm̄ salutis ⁊ tale donū est timor seruilis Quoddam do
num ē a spū·s·et cum·s·s·quia per ipsum ɔsecratur habita/
culum·s·s·sicut est donum caritatis · Quoddam vero est do
num qd̄ est a spiritu sancto ⁊ aliquando cum·s·s·aliquando
sine·s·s· sicut donum quod est ad spiritum·s·manifestacio
nem et est ordinatum non solum ad ꝓpriam sed eciam ad

Timor { seruilis / Inicialis / filialis

alienam vtilitatē sicut donum ꝓphe et donum sciēcie q̄ ali-
quando in bonis aliqn̄ ī malis repiri habēt Cum g° dr̄ q̄ do
num·s·s·ꝯpatit' secum·s·s·dicendū q̄ istud hz instanciam in
scdo dono qd ordinat' ad habitacōez spūi·s·ꝓparandaz Est
ali⁹ timor ꝓueniens a gracia inchoata q̄ dr̄ inicialis q̄ ē cū
perfecta caritate qr̄ ꝑ hunc timorē timet puniri aliq̄s et ti/
met a deo separi quē iaz amat ꝫ timor separacōis p̄ncipaliō
ē Ali⁹ ē timor filialis q̄ ē cum caitate ꝑfecta q° q̄s cauet of
fensā p̄ris celestis sic bon⁹ filius eciaz si sciret ex illa offensa
nichil mali sibi accidē Sz vtinam hoīes mūdano et huma/
no timore postposito modicū de illo seruili timore tenerent
Sz vhe mūdo a scādalis qr̄ nō ē timor dei an̄ oculos hoīm nō
filialis non inicialis non vtiqz seruilis Perpetrant q̄ꝓpe ma-
la letantes et gloriantes ridētes et ꝑuipendentes terribilia
iudicia dei Quis aiūt hodie populi peccatores poterit nos
offendē? Quid nobis mali aut nocumēti potest euenire? Et
si qn̄ audiūt peccatores ꝯminantē irā et indignacōez dei ui
detur eis audire insomniū aut fabulā O fatuitas reprehēsi-
bilis O p̄sumpcio detestabilis nō timere deū Nā in diluuio
piere gigātes eo q̄ deū timere noluerunt·

de vsu timoris q̄ ē ī patria q̄ dicitur timor reuerēcialis

Capitulum ·iij·

Tercium misterium declarandum dr̄ duracio Videndū
namqz ē si ī patria vbi sancti viuūt in ꝓpetua pace
q̄ete securitate et leticia erit aliq̄s timor dei Et hec
ꝓpter v̄ba ꝓphe·d·Timor dn̄i sāct⁹ ꝑmanet ī·s·s· Et omis-
sis obiectionibꝫ audienda ē sentencia·d· Bona· q̄ pretacta
xxiiij·di·tercij·li·dicit Qr̄ timoris ē facere tria videlicet Pe/
nam vt fugiat Offensionem vt ip̄az caueat · Maiestatē sū-
mam vt illi subiaceat exhibeat debitam reuerenciam Et se
cunduz ꝫ triplex ē doni timoris differēcia ·Vn⁹ timor ē q̄
p̄ncipaliter respicit penaz et iste ē seruilis vt superi⁹ dictum
ē Ali⁹ vero q̄ vnū oculū hz ad penā ꝫ tn̄ p̄ncipaliorez ha/
bet ad offensam vitandam Et hic ē inicialis Terci⁹ autem
q̄ vnum oculū hz respectu offense vitāde aliū respectu reue
rēcie exhibēde Et ꝫ ē filialis ·Cui⁹ et si vsus sit ī refugiēdo
vt separet' a d̄o excellēcior tn̄ ⁊ magis p̄cipuus vsus ē ī re
uerendo deum et in resiliendo a summa maiestate per pro-
priam prauitatem ·Et hic quidem vsus fuit in cristo de q°
dicitur Isa·xi·Requiescet super eum spūs timoris dn̄i Et ē

in sanctis angelis et erit in omnibꝫ beatis q̄ eciam nominari potest timor reuerēcialis Et q̄ntum ad istum oculū et vsum manet donū timoris in patria Quantum vero ad alios inferiores tollit⁹ q̄a isti ꝯpetunt ei secundum statum imperfectōnis Quia vero remanet ei vsus p̄ncipalis hinc est ꝙ non dicitur euacuari sed magis perfici ⁊ saluari·hec Boñ· Ergo vt inquit psal·Beat⁹ vir qui timet dominum quia timō domini expellit peccatum·Eccl' ·i·c·Et qui timent dominum p̄parabunt corda sua et in ꝯspectu illi⁹ sanctificabunt animas suas Eccl'·ij·c· Et qui timet deum faciet bona· Eccl'·xv·c· Et ut Hieronim⁹ inquit in epistolis Timor virtutum custos ē securitas ad lapsum facilis Ergo ꝓcuret vnusq̄sq̄ timere deum vt sic illum collaudet et benedicat q̄ timentibꝫ se largit⁹ in presēti graciam ⁊ in futuro gloriam in q̄ omnes sancti exhibebunt ei cum gaudio timorem ⁊ reuerenciam per infinita secula seculorum Amen ·

¶ Feria tercia post dominicam in q̄nq̄gesima De ieiunio ad quod penitentes debent animari ¶ Sermo· xvij·

Conuertimini ad me in toto corde vr̄o in ieiunio ⁊ fletu et plāctu Dei viuētis ad peccatores v̄ba sūt ista originaliter Joelis·ij·c· Prope iaꝫ est sācte q̄dragesime deuotissimū tēp⁹ in q° sācta mr̄ ecclesia cūctos fideles inducit ad penitenciam hortaturq̄ maxime vt ꝯmissas culpas ieiunando abluant et expurgent Veruntamen ut Jeronim⁹ d· ad Palma· et Ocea Quorū de⁹ venter ē cultū nolūt amare ieiuniū ·Sūt nōnulli q̄ ieiunia spernūt ieiunare nolūt irridēt ieiunātes et qd̄ hijs deteri⁹ ē de ieiunio falsa p̄dicant et loquūtur Aiunt enī ad nichil fore vtile ieiuniū neq̄ deo gratum stomachū affligē fame abstinereq̄ a cibis quos deus creauit ad vtendū neq̄ sapiētis ē aut boni viri esse dn̄t vt se fame macerādo corp⁹ velit ꝑimere ante temp⁹ Qua ꝓpter ī h̄ ſmone de ieiunij laudibꝫ v̄ba facē arbitrat⁹ sū ꝑ vtile ac necessariū Nā ad illud ꝑ os ꝓphē ·Joelis inuitat nos·s·s· vt patet ī verb̄ p̄missis ī themate In q̄bꝫ de ieiunio tria misteria ꝓponim⁹ ꝯtēplanda

¶ Primum dicitur distinctio
¶ Secundum institucio
¶ Tercium ꝯmendacio

¶ De multiplici ieiunio ⁊ q̄d ē ieiuniū ꝓut ē pars penitēcie siue act⁹ satisfactōis · ¶ Capitulum ·i·

Primū misteriū ɔtēplandū de ieiunio dr·di·Vt·n·po/
p test colligi ex dictis · Allexan·in·iiii·voluīe sume et
Ric·in·iiii·di·xv·triplex est ieiunium Primum dicit⁹
naturale Scdm generale·Tercium speciale Primum est ie
iunium naturale cum quis non ɔmedit in nocte nec mane cū
statim surgit de lecto nec in loco aut tempore quo edere nō
licet nisi vrgente necessitate Tale ieiunium non est merito/
rium quia in hijs que insunt a natura nec landantur nec vi=
tuperantur ut patet ex·ij·Ethicorū·Scdm est ieiunium gene
rale quando scilicet abstinem⁹ a peccatis ⁊ offensione dei Et
de hoc inquit Aug⁹ super ·Jo·et ponitur de ɔsecracione·di=
stinctione·v·c·Jeiunium Jeiunium magnum et generale est
abstinere ab iniquitatibus et ab illicitis voluptatibus seculi
Et de hoc loquitur Pius papa de ɔsecracione·di·v·c Nichil
d· Nichil prodest homini ieiunare et orare et alia bona reli=
gionis agere nisi mens ab iniquitate et ab obtrectacionibꝫ
lingua cohibeat⁹ ·Glo·vero super dicto·c·in v̄bo prodest·di=
cit ad vitā eternam vt de·pe·di·ij·c·Opponitur·c Si quis au
tem Tamen ⁊ nos declarauim⁹ ad quid valent bona opera ī
mortali peccato facta·De ieiunio eciā isto generali Ambro·
in omelia·di·lxxxvi·sic loquit⁹ Quid ꝓdest ieiunare visceri
bꝫ ⁊ luxuriari venatibꝫ· abstinē a cibis ⁊ errare peccatis: An
putatis illū ieiunare fr̄es q̄ p̄mo diluculo nō ad ecclesiaꝫ vi=
gilat nō beatorū martirū sācta loca perq̄rit ꝫ surgēs ɔuocat
suulos disponit recia canes ɔducit salt⁹ siluasq̄ ꝑlustrat: De
h̄ siq̄dez si loq̄t⁹ Gregori⁹ ī omelia q̄dragesime Incassū caro
atterit⁹ si a p̄uis voluptatibꝫ anim⁹ nō refrenatur·Hieroni=
mus eciam de hoc sic scribit Tunc preclara est apud deuꝫ ab
stinencia corporis cum aīus ieiunat a vicijs Tercium ē ie
iunium speciale quod sic Alex·diffinit in iiij·summe Jeiuni/
um ē abstinēcia a cibo ⁊ potu s̄m formā ecclesie intuitu satis
faciēdi vel vitādi peccatū vel acq̄rendi vitā eternā Ex qua
diffinicōe habet⁹ qd materiale in ieiunio est abstinere a ci=
bo et potu scdm formā ecclesie·formale vero vt id bono ani=
mo et recta intencione fiat·Propterea ieiunantes cum intē=
cione corrupta et viciosa et deprauata damnant⁹ a cristo q̄
ait Math̄·vi·c·Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tri
stes exterminant enim facies suas vt ap·ho·ie · Amen dico
vob̄ q̄a rec·in suā Tu a·cum ie·vnge c·t· et·f·t·la·ne·vi·ho·
ie·ꝫ p·t qui est in ab· Et p·t·q̄ vi·ī abs·red·t · Jeiunium g̊

hypocritarum infructuosum ē qꝛ deficit in eo racio formal' v̄tuosi ieiunij Jeiunantes vero cū intencōe recta ad reprimēda vicia carnis et ad satisfaciendū deo v̄tuose facē ꝯprobant' qm̄ scd̄m · T ho · ij · ij · q · cxlvij · Abstinēcia h̄ mō ꝯsiderata ē pars subiectiua tēperancie et hꝫ racionem timoris ·

¶ De institucōe ieiunij q̄dragesimal' ⁊ q̄tuor temporū aliorumqꝫ ieiuniorū ¶ Capitulum ij

Secundum misteriuꝫ p̄ncipale d̄r institucō Possum⁹ enim distinguere triplex ieiuniū ab ecclesia institutum videlicet Primū d̄r q̄dragesimale · Scd̄m tp̄ale Terciū p̄ticulare · Primū ē ieiuniū q̄dragesimale qd̄ ꝯgrue institutū ē adhuc triplici rōne · Primo rōne temporis Secundo numeri · Tercio termini · Primo q̄dez rōne tēporis q̄dragesimale ieiuniū ē ꝯuenient' tēpore veris institutū · Primo rōne trāsgressionis p̄morū parentū q̄ peccarūt ī vere secundū Alexan · in · ij · volumine sūme Et si diceret' vnde probari posset ꝙ temp⁹ veris fuit illud in q° peccauit · Adam Ego respōdeo ꝙ h̄ colligi potest ex q̄daꝫ historia quā memini me legisse Rome in quodā Jsidori ethymo · li · viii · existēti ī bibliotheca de Ara celi Qd̄ ideo dico q̄a ī aliis libris eiusdē Jsidori h̄ nō viderim Dicit' g° ibi Q̄ p⁹ ascensionem dn̄i saluatoris apostoli occupati ī p̄dicacōe euāgelij nichil de obseruācia pasce q̄ · s · die celebrari deberet tradē potuerūt Cū vero ip̄i ex h̄ mūdo trāsissent p vniūsum orbē diūsa introducta fuere ieiunia et oīs Gallia vnū diē anni idest octauo kal' · aprīl' pasca tenebāt Orientales vero sic̄ historia Eusebij Cesariens̄ nārat quocūqꝫ die mens̄ marcij lūa · xiiij venisset pasca celebrabāt Jn italia aūt alij plenos q̄dragīta dies ieiunabāt Alij viginti Alij dicebāt octo dies in q̄bꝫ mūd⁹ ꝯcludit' sibi sufficere ieiunare Alij q̄a dn̄s q̄dragīta dies ieiunasset Alij q̄draginta horas abstinē deberēt Cū he tales obseruacōes p singulas ꝓuincias tenerentur Rome meror eāt sacerdotibꝫ vt vbi eāt vna fides dissonarent ieiunia Tūc papa · Victor Romane vrb̄ ep̄us direxit ut daret auctoritatē ad Theophilū cesarie palestine ep̄m qꝛ tūc in iherosolima ecclesiā metropol' dicebat' vt inde pascalis ordinacō ꝓueniret vbi xp̄s ī cāne fuisset versat⁹ Acceptā itaqꝫ auctoritate Theophil⁹ tm̄ op⁹ sibi iniunctum ꝯsiderans non solum sue patrie sꝫ ⁊ aliarū ꝓuinciarum q̄plures episcopos et viros sapientes ad ꝯcilium ꝯuocauit · Cunqꝫ

grandis illa multitudo eruditissimorum virorum fuisset in vnū
collecta ꝓtulit · Theophilꝰ episcopꝰ auctoritatez ad se di/
rectā et qđ sibi erat iniunctum patefecit Tūc pariter oēs
illi viri docti dixerūt · Primū nob dic qđ a nob petis · Theo=
philꝰ dixit eis Quem diem ꝑmū creditis in mūdo creatum!
Et ordinant omnes de dñico Theophilꝰ eps dixit Quō hoc
ꝓbare potestis! Respondēt illi Ex auctoritate diuine scrip=
ture q̄ ait Factum ē mane ⁊ vespe dies ꝑmꝰ demde·ij·dem=
de·iij·iiij·v·et·vi· Septimꝰ in qᵒ q̄euit deꝰ ab omni ope suo
quem diez sabbatū appellauit Cū g̃ sabbatū dies sit no
uissimꝰ q̄s potest esse ꝑor nisi dñicꝰ At Theophilꝰ accepta
uit Sz iterum interrogauit De tpe qđ vob videt⁹ ! Quatuor
enī tpa in anno accipiuntur Ver estas autumnꝰ et hyemz·
Qđ g̃ tempꝰ credimꝰ ꝑmum factū! Ep̄i rñderunt Ver Theo
philꝰ·d·Probate qđ dicitis Et illi Habemꝰ scripturā q̄ ait
Germinet terra herbā virentē et afferentē semē secdm genꝰ
suū lignūq̄z pomiferū faciēs fructum Et hꝫ tpe veris vide=
mꝰ fieri· Theo·dixit Verū ē Tñ qm̄ tribꝰ mēsibꝰ veris tēpꝰ
accipit⁹ qᵒ loco mūdꝰ cepit esse·i ꝑncipio medio vel i fine!
Ep̄i rñderunt In eq̄ noctio idest octauo kal'·aprilis Theo·
dixit Probate qđ dicitis At illi Ex scriptura dicēte Fecit de
us lucē et vocauit diē fecit tenebras et vocauit noctē et di=
uisit deꝰ lucē a tenebris Theo·d· Ecce de die et tpe ꝓba=
stis de luna qđ vobis videt⁹ ! Quō dicitis fuisse creatā crescē
tem an plenā an minuentē! Ep̄i rñderunt Plenā dicit scrip=
tura Fecit deꝰ duo luminaria magna et posuit ea i firmamē/
to celi vt lucerēt sup terrā Luminare maiꝰ vt ꝑesset diei et
lūmare minꝰ ut ꝑesset nocti Et cū tali inuestigacōe in illo
concilio statuerūt pascha nō debere celebrari añ·xi·kal'· april'
Multaq̄z alia ordinauerūt ad paschē celebritatem ptinencia
Quare clare patet qꝺ ꝑmi parētes tpe veris i ꝑncipio mun
di qᵒ in paradiso terrestri fuerāt collocati diuinū otē ꝑsert ꝑ=
ceptū Et ideo tali tpe xp̄s mortuꝰ ē ⁊ i carne cū hoibꝰ oūsa
tus Secdo tempus veris oueniens fuit q̄dragesimali ieiunio
quia tunc maxime insurgunt et inualescunt motus carnales
Tercia racio ē propter memoriam dominice passionis que
celebratur in vere Nam vt inquit · Augustinꝰ·xviij·li·de·ci·
dei·c·lv·Mortuus ē christꝰ·viij·kal'·aprilis Secundo ieiuni/
um quadragesimale est cōuenienter institutum racione nu/
meri dierum Nam numero quadragenario institutum ē qa

deo tenemur reddere decimas Et decima pars dierum anni
sunt·xxxvi·dies Et quia tenemur satisfacere p transgressio
ne decalogi secundum mordinacoēz q̄tuor affectionum sup
adduntur·iiij·dies ad designandum ieiuniū purgatiuū esse
mordinacionis q̄tuor affectionū Et omma h̄ colligunt ex
dictis ·Gre·in·c·Quadragesima·de·cō·di·v·Propterea nu-
merꝰ ille q̄dragenariꝰ est penalitatis ⁊ afflictionis Quadra
ginta·n·diebꝫ et·xl noctibꝫ pluit deus aq̄s diluuiū in penam
mundane corrupcionis vt patet·Geñ·vij·c·Quadraginta an
nis p desertum vagauerūt filij israhel vbi mali afflicti sunt⁊
mortui et alij per illam peregrinacionez meruerunt vt pa
tet in·li·Numerorum Quadraginta diebꝫ ieiunauit Moyses
vt legem domini mereretur accipere sicut scribitur ·Exodi
xxiiij·Quadraginta dies dati sunt Ninuitis ad pēnitenduz
sicut notatur Jone·iij·Quadraginta diebꝫ Helyas peregri
natꝰ est vsq̄z ad montem dei oreb ·iij·Reg·xix·Quadragi-
ta diebꝫ cristꝰ ieiunauit in deserto Matħ·iiij·Quadraginta
diebꝫ stetit post resurrectionez anteq̄ celos ascenderet Ac
tuum·i·c·Ideo secundum hunc numerum q̄dragenariuz die
rum q̄dragesimale ieiunium est institutum De qᵒ sic cantat
ecclesia Lex et pphē primitus hoc pretulerunt postmodum
cristus sacrauit omnium rex atq̄z factor temporum Tercio
ieiunium q̄dragesimale fuit conuenienter institutum racione
termini·quia interponatim non continuum determinatuz ad
tempus non perpetuum Quod factum est secundum· Alex·
in·iij·Tum propter humane infirmitatis debilitacionē Tū
propter fastidium continue afflictionis Tum propter anni
hilacionez deuocionis ·Nam continuum ieiunium et perpe/
tuum debilitas hominis sustinere non posset sed illum diseri
mini disponeret Fastidium afflictionis nimis fatigaret et ī
pacienciam induceret et deuocio ieiunandi periret Si autez
quereretur quare dominica die non ieiunamus ·Respondet
Alex·q̄ hoc fit ī memoriam leticie dominice resurrectionis
Dicitur enim in decreto·c·Jeiunium·de·conse·di·iij·Jeiunū
dominici diei ⁊ quinte ferie nemo celebrare debet vt int̄ ie
iunium cristianorum ⁊ gentilium et veraciter credencium ⁊
infidelium atq̄z hereticorum vera et non falsa discrecio ha/
beatur hec ibi · Tempore tamen quadragesimali diebꝫ do-
minicis abstinemus a carnibꝫ ⁊ lacticiniis vt ieiunium nīm
conforme sit ieiunio cristi quantum congruit· Secundo

principaliter institutum fuit ieiunium tpale·s·q̃tuor tempo
rum ab ecclesia de q° sic·d·Calist⁹ papa·lxxvi·di·m·c· Jeu
nium ·Qđ ter in anno apud nos celebrare didicisti quemen
ci⁹ nunc p q̃tuor tpa fieri decernim⁹ vt sic̃ ann⁹ p q̃tuor vol
uitur tpa sic nos q̃ termũ sollemne agam⁹ ieunium p qua
tuor anni tpa ·Assignat⁹ vero a doctoribo racio q̃re in istis
q̃tuor temporibo ieiunam⁹ videlicet vt emendemus que in
istis q̃tuor temporibo peccata omisim⁹ Et fiunt per tres di
es vt satisfaciam⁹ in die qđ deliq̃m⁹ in mense Et fiunt i fe=
ria q̃rta q⁹ tunc dñs a iuda tradit⁹ fuit·In sexta q̃a crucifix
us In sabbato q⁹ iacuit in sepulchro et tristes fuer̃t aposto
li de nece dñi· Tercio institutum est ab ecclesia ieunium
pticulare·s·in vigilijs q̃rundam festiuitatum Naz vt scribit
Jo·de leth Mos fuit antiquit⁹ vt in precipuis festiuitatibo
sanctorũ hoies cũ vxoribo et filiabo ad ecclesiaz venirent et
ibi cũ luminaribo pnoctarent Sz q⁹ multa adulteria in hijs
vigilijs fiebant statutũ fuit vt vigilie in ieunia oũterent⁹
Nomen tamen antiquum retentum est q̃a non ieunia sed
vigilie appellantur ·

¶ De laudibo ieunij qđ verbis et exemplis omendatur ab
ommbo sanctis tã veteris q̃ noui testamenti·

¶Capitulum ·iij·

Tercium misterium cõtemplandum de ieunio dicitur
omendacio Nam licet multa sint quibus ieuniuz et
abstinencia omendari posset tamen laudes ei⁹ accí=
piem⁹ a tribus Primo a gentilibus et plis · Secundo a pa
tribus ⁊ ꝑplis Tercio a doctoribus et sanctis Primo ac=
cipimus laudes ieunij ⁊ abstinencie a gentilib⁹ ⁊ plis Ip
si etẽim suo modo abstinenciam mãgnificare studuerunt·
Vnde Valeri⁹ maxim⁹ omendat mulieres romanas qui ab
stinebant a vino Inquit enim·li·ij·Fuit antiquoruz illa sim
plicitas in cibo capiendo humanitatis simul et otinencie in=
dex certissima Nam maximis viris prandere et cenare in ꝑ
patulo non erat verecundie quia nec illas epistolas habe=
bant quas oculis populi subicere erubescerent Vini vsus o
lim romanis feminis ignotus fuit ne·s·in aliquod dedec⁹ ꝑ
laberentur q⁹ prim⁹ a libero pr̃e intemperancie grad⁹ ad i
concessaz venerem esse osueuit Dicearch⁹ vt ait ·Hieroni=
m⁹ otra Jouinianuz in libro antiq̃tatũ laudat aurea secula
Saturni quoniam cum tunc omnia humus funderet nullus

comedebāt carnes ꝫ vniūsi viuebant pomis et herbis que terra spōte gignebat Xenocrates phs de · Triptholomi le/gibꝫ tria tm̄ p̄cepta in templo Eleusine residere scribit Venerandos deos Honorandos parentes Carnibꝫ nō vtendum Tuliꝰ in · q · tus · ꝯmemorat Q̄ lacedemonij magis ꝑ simonia delectantꝫ Huiꝰ rei Xenophō Theophrastꝰ ⁊ pene oēs greci scriptores testes fūt Cherimō historicꝰ vir eloquentissi/mꝰ narrat de vita antiquorū egipti sacerdotū q̄ oībꝫ mūdi curis postpositis sp̄ dum in templo fuerūt et rerum naturas causasq̄ ac rōnes siderum ꝯtemplati fūt nunq̄ se mulieribꝫ miscuerūt nūq̄ ꝯgnatos seu ꝓpinquos ac liberos q̄dez viderūt ex eo tp̄e q̄ cepissent diuino cultui deseruire ⁊ carnibꝫ ⁊ vino sp̄ abstinuerūt Pane raro vescebātꝫ ne onerarēt stomachum et si quando ꝯmedebāt tunsū pariter hisopū sumebant in cibo vt escam grauiorē illiꝰ calore decoquerēt Eubolꝰ q̄ꝫ q̄ historiam Mitridatis multis voluminibꝫ explicauit narrat ap̄ ꝑsas tria esse magorum gn̄a quorum p̄mi q̄ fūt doctissimi et eloquentissimi excepta farina ⁊ olere nichil amplius in cibo sumebant Euripides in · Creta Jouis ꝓphās non solum carnibꝫ ꝫ coctis cibis abstinuisse refert · Barzafrines vir babylonicus in duo genera ap̄ Indos gymnosophistas diuidit quorum vnum appellat Bragmanas alteruz Samaneos q̄ tante ꝯtinencie sunt vt pomis arborum iuxta gangē fluuium alantꝫ De Bragmanis eciaz scribit Didimꝰ in epistola ad Alexandrum Q̄ pura et simplici vita viuunt nullis rerum capiuntur illecebris nichil appetunt ampliꝰ q̄ nature rō flagitat Nulla apd̄ eos mōborū genera nullꝰ medicine vsus quia per simonia est illis medicina Si g̊ tm̄ gentiles homines abstinebant vt mundanam sapienciam acq̄rerent quid nos agere debemus vt in vera sapiencia proficiamus! Audiuimꝰ enim quanti apud illos habita sit abstinencia · Secundo accipimus laudes ieiunij a patribꝫ et ꝓphetis veteris testamenti apud quos non parum celebre est reputatum Vnde · psal · xxxiiij · Dauid ait Humiliabam in ieiunio animam meam Et Joelis · i · Sanctificate ieiunium Et Thobie · xij · Bona est oracio cum ieiunio Et Judith · iiij · dicitur de filijs israhel quando timebant impetum Holofernis Humiliauerunt animas suas in ieiunijs ipsi et mulieres eorum Et de · Judith · viij · c · dicitur Jeiunabat omnibus diebus vite sue preter sabbata et neomenias et festa domus israhel ·

Et·i· Reg·vij·quando filij israhel preliaturi erant cū phili/
steis ieiunauerūt inquit scriptura in die illa et dixerūt Tibi
peccauimꝰ dñe. Tercio accipimꝰ laudes ieiunij et abstinē
cie a doctoribꝫ et sanctis Oēs namqꝫ doctores ecclesie absti
nenciaꝫ ⁊ ieiuniuꝫ miris efferūt laudibꝫ quoruꝫ dicta elegā/
tissima adducentur in sequenti sermone cū dicetur de fructibꝫ
ieiunij Nunc vero tm̄ ꝯtemplari sufficiat sanctorū exempla
q̄ ieiunando et orando carnē suaꝫ crucifixerūt cū viciis ⁊ cōcu
piscenciis Refert Eusebiꝰ in·ij·li·eccl'·historie Q̄ inter sāc
tos egipcios quos euangelista Marcꝰ instituit vinū aut cā
nes nemo gustat tm̄ aq̄ est eis potꝰ et panis cū sale ⁊ isopo
cibꝫ Item Hieronimꝰ ad Eustochiū cū vitā ꝯmendasset ce
nobitarum q̄ apud eos viuitur pane legūibꝫ et oleribꝫ sub
iunxit Ad terciū genꝰ veniaꝫ quos anachoritas vocāt q̄ de
cenobijs exeuntes excepto pane et sale amplius ad deserta
nichil ꝓferūt Huiꝰ vite auctor Paulꝰ illustrator Antonius
et vt ad supiora ꝯscendā p̄nceps Jo·baptista fuit Et idez
scribēs vitaꝫ Pauli p̄mi heremite sic inq̄t de illo Omnē i ora
cionibꝫ in solitudine duxit etatez Cibū et vestimentū ei pal
ma p̄bebat Qd̄ ne cui impossibile videatur Jesū testor et sāc
tos angelos vidisse me monachos e q̄bꝫ vnꝰ per·xxx·annos
pane ordeaceo et aq̄ lutulēta vixit Quid dicemꝰ de abstinē
cia oīm ꝯfessorū xp̄i Ilarionis Agathonis·Amonis Serapio
nis Basilij Bn̄dicti Frācisci oīmqꝫ aliorū: Nullꝰ etenī inuētꝰ
est q̄ in deliciis suiuerit deo·Ideo patet p oīa exemplataꝫ
xp̄ianorū q̄ iudeorū siue eciaꝫ gētiliū q̄ abstinēcia sublimā
da ē et nō spernēda Habemꝰ exempla auium que fame et
abstinēcia amicabiles fiūt hoībꝫ et familiares Ergo scd̄m i=
tencionē spūs·s·sanctā ecclesiā dirigētis disponamꝰ mentez
et animū vt inchoemꝰ hꝰ sacratissimū q̄dragesimale ieiuniuꝫ
q° mediāte obtinebimꝰ h̄ grāꝫ ⁊ in futuro gloriaꝫ quā no=
bis largiatur clemētissimꝰ deꝰ cui est honor ⁊ gloria per infi
nita seculorūm secula Amen·

Feria quarta Cineruꝫ De ieiunio ad qd̄ maxime tali die
ecclesia conuocat et inuitat fideles·

Sermo ·xviij·

Thezaurizate vob̄ thesauros in celo·Verba sunt sal=
uatoris nr̄i originaliter Math̄·vi·⁊ i euāgelio hodi=
erno Ecce aduenerūt dies penitencie ad redimenda
peccata ad saluādas animas Hodie namqꝫ inicium ē sācri

q̃dragesimalis ieiunij de quo cantat ecclesia · Paradisi portas ieiunij temp⁹ nob̃ aperuit idcirco cũ omni sollicitudine et deuocione vigilare debem⁹ ad ieiunia venerãda quoniaz per ipsa acquirim⁹ thesauros regni celoruz Et quoniaz sapientissim⁹ omniuz magister in v̄bis allegatis ĩ themate cõuocat nos vt de futura vita nob̃ prouideam⁹ ideo in hoc sermone fideles xp̃i ad ieiunij reuerẽciaz precipuaz merito inducem⁹ Videbim⁹ autez de ipso ieiunio adhuc tria misteia principalia ·

Primum dicitur ɔdicionis· Secundum obligacionis · Tercium fructificacionis

De cibis a quibꝫ abstinendum ẽ, in ieiunio et de tp̃e siue hora ɔmedẽdi diebus ieiuniorum et q̃re non ẽ determinata q̃ntitas cibi sicut vicissitudo comedẽdi· ¶·Ca· ·i·

PRimum misterium videndum de ieiunio d̃r cõdicio Secundum·n·ecclesie ordinacionẽ triplex ɔdicio ponitur de ieiunio· Prima dicitur q̃litas Secunda tẽporalitas· . Tercia q̃ntitas· Prima ɔdicio dicitur q̃litas q̃r in ieiunio secunduz formaz ecclesie abstinenduz est ab aliq̃bus cibis vtputa carnibꝫ ouis ⁊ lacticiniis Oua vero et lacticinia interdicunt̃ ieiunãtibꝫ in q̃ntuz sũt orta ab aĩalibꝫ cãnes habẽtibꝫ sic̃ patet·di·iiij·c·Deniq̃z Notandũ tñ qd̃ in ieiunio q̃dragesime interdicunt̃ vniũsaliter oĩa sup̃dicta sic̃ notat̃ de·ɔse·di·iij·c·Nõ oportet Pisciũ tñ esus vt sit infirmitatis solaciuz nõ vt luxurie pariat incẽtiuũ ɔcẽdit̃ ·Et licet esset a marinis beluis abstinendũ tñ de ɔsuetudĩe ẽ tolerandũ qm̃ q̃ nimis emũgit elicit sanguĩez vt patet ĩ dicto c·Deniq̃z In aliis vero ieiuniis abstinẽcia a carnibꝫ sp̃ p̃cipitur Ab ouis aũt et lacticiniis nõ n̄ scd̃m ɔsuetudĩez p̃rie Nã dicit Hieronim⁹·lxxvi·di·c·Vtinã Et ex̃ de sepulturis·c·Certificari Vnaqueq̃z patria abũdat in suo sẽsu Concõdat his Ric·in·iiij·et Tho·ij·ij·q·cxlvij·ar·viij·ĩ respõsione ad·iij·ar Sz dubitari p̃t cur ieiuniorũ tp̃e nõ p̃cipitur abstinencia ab vsu vini cũ de illo tot mala dicãt̃ Naz sapiẽs Prou̅·xx·ait Luxuriosa res vinũ Et Eccl'·xxxi·Multos extermĩauit vinũ Et Paul⁹ eph̃·v·Nolite inebriari vino in q° ẽ luxuria ·Et Hieronim⁹ ad Eustochiũ Hoc moneo h̃ obtestor vt sp̃osa xp̃i vinũ fugiat ꝓ veneno Et idẽ ad Furiã O filia si apostolus castigauit corp⁹ suũ et in s̃uitutez redegit quõ tu iuuẽcula adhuc in feruore iuuẽtutis posita dapibꝫ ⁊ vino plena

poteris esse de castitate secura? Idē insup inter ceteras sancte Paule laudes hāc ipe enumerat singularē quia ·s· a vino abstinētissima fuit Inqt ·n·m descripcione eiꝰ vite· Sic refe tām qđ expertꝰ fū Mēse iulio feruentissimis estibꝰ incidit i ardorē febris et post desperacōez cū dei misericordia respirasset et medici suaderēt ob refectionem corporis vino esse opꝰ tenui et puo ne aquam bibēs in hydropē vteretur · E go clam beatū Epiphanium papā rogarē vt eam moneret imo opelleret vinū bibere vt erat prudēs ⁊ solertis ingenij statim sensit insidias ⁊ subritōes mimicū esse qđ ille dicere intimauit Quid plura? Cū beatꝰ pōtifex post multa hortamenta exiisset foras querenti michi quid egisset respondit T̄m ꝓfeci vt semi homini pene persuaserim ne bibat vinū Similit' ad laudē abstinencie multorum sanctorum vita inducitur q̄ vinum non gustauerint Ergo si tā celebris est illa abstinencia videretur q̄ salubriter fuisset preceptuz vt ieiunantes vinum non biberent· Respondet ad hoc · Alex· in iij· summe et ·Ric·di·xv·quarti Q̄ esus carnium magis cōmouet concupiscenciam q̄ vini potus quia cum ad meita cionem concupiscencie concurrant tria·s·abundancia caloris et spirituum et semimis · Ex esu carnium multiplicatur semē quia in eis est multum de nutrimento· Et ideo ex earum esu maxime multiplicatur superfluitas tercie digestionis que semimis est materia · Ex esu ventositatum multiplicatur abundancia grossorum spirituum Ex potu vini abundancia caloris Et abundancia seminis magis est incentiua concupiscēcie q̄ abundancia caloris maxime causati ex potu vini quia illa cito euanescit et calor in semine manet Licet ergo vinū prouocatiuum sit ad libidinem non tamen sicut cānes Ideo ecclesia minuxit abstinenciam a carnibo et non a vino Et si adhuc queratur quare non a vino dicit· Alex·Q̄ hoc factum est propter infirmorum renuicionem quia multi fuissent ob ediencie contemptores cum tolerabilius sit a carnibus q̄ a vino abstinere Eciam sic institutum est propter necessitatē digestionis Multi etenim habent debilem stomachum q̄bo necessarius est vsus vini propter digestionem perficiendam Sed a ꝺdicō ieunij ꝺr tpalitas ſm̄ scōm Tho·ij·q·vbi ꝑ·ar· vij· Jeiunātibo assignat' temp' ome ꝺdi·s·hora none Cū·n ieunijū ordietur ad deletionē ⁊ cohibicōez culpe oportet q̄ aliq̄d addat' sup̄ cōez ꝺsuetudinē ita t̄n q̄ ex ꝺ non multū

naturā grauet⁹ Est aūt debita et omnibus consuetudo hoīb⁹ co
medēdi circa horā sextā tū q⁹ iā videt⁹ esse copleta digestio
nocturno tpe naturali calore interi⁹ reuocato ꝑpt⁹ frig⁹ noc
tis circūstās tū etiā q⁹ tūc natura corporis hūana indiget iu
uari· Vt ꝯ ieunātes aliq̄ afflictōez sentiāt quemlibet eis
taxat⁹ hora nona q̄ quemēs ē misterio passionis xp̄i q̄ cōple
ta fuit hora nona q̄n mediato capite tradidit sp̄m·Hora aūt il
la determinat⁹ secūm grossā estimacōez ·Si vero diceret⁹ q̄
stat⁹ veteris testamēti ē pfectior q̄ noui·Sz i veteri testamē
to ieunabāt a vespa diei p̄cedētis vsq; ad vesperaz diei se/
quētis vt patet·Leui·xxiij·Ergo sic debet fieri in nouo testa
mēto·Rn̄det Tho· Q⁹ stat⁹ veteris testamēti oparat⁹ nocti·
stat⁹ vero noui oparat⁹ diei secūm illud·Ro·xiij·Nox p̄cessit
dies aūt appropinq̄uit·Ideo i veteri testamēto ieunabāt vs
q; ad noctem non autez in nouo ¶Notāduz tamē secūm Alex·
Q⁹ hora nona non est in precepto vel si sit in precepto quia
hz magnaz latitudinez non est determinata·Ideo si q̄nq; p
uenīat⁹ vel ꝓlonget⁹ causa necessaria vel racionabili nō ex
hs ieunās peccat mortaliť Sn̄ q̄nq; religiosi possent ita ma
ne surgere et tm̄ fatigari añ horā sextā q⁹ ex dispensacione
ordis possent anticipare horā nonā De ꝓlongacōe aūt hore
q̄a ex omestione p⁹ horaz nonā nō aufert⁹ pena hz poci⁹ aug
get⁹ et ē magis superogare q̄ a debito deficē Similiter qui
nulla hora omedit nō deficit hz magis supererogat·hs· Alex·
Tercia odicō ieunij dr q̄ntitas Ordiauit·n·ecclesia q⁹ semel
omedat⁹ in die nō aūt pluries et q̄libet vice paz q⁹ nō po
tuit determinare i ieunio q̄ntitatez pōderis cū vn⁹ secūm na
ture sue q̄litatē magis cibo indigeat q̄ ali⁹ Sz bn̄ q̄ntitatez
vicissitudis Excess⁹ aūt i q̄ntitate hz mīuat meritū nō tn̄ sol
uit ieunīū n̄ esset nimi⁹ et īmoderat⁹ vt si aliqs excederet i
q̄ntitate cibi notabiliť multiplicādo ꝑcula omedēdo vasa ci
baria deuotādo vsq; ad fūmū vētris vt dīneat tpus ne af
fligat⁹ Talī mq̄ soluit ieunīū et decipit seipm̄ Sn̄·Aug⁹·i
hmōe d̄ q̄dragesima ait Sūt q̄dā obbuatores q̄dragesime de
licioši poci⁹ q̄ religiosi q̄ vasa i q̄bo cocte fūt carnes tāq̄ i
mūda hōrētes deuitāt ꝛi fua cāne vētris aut gutturis luxu
riam non formidant · Jeiunant autem vt non solitam ieiu-
nando mīuant evacitatem sed vt īmoderate in differendo
augeant auiditatē Artificiosis ac peregrinis condimento-
rum diuersitatibo gulā irritāt tantūq; capiūt manducando

quātuz digerere possūt nō ieiunādo. Et. Jero. ad Furiā ait nō nulli vitaz pudicā appetentes in itinere medio corruūt dū carniuz abstinenciā ieiunium putāt et stomachum legumbꝫ onerant. Omnia tamē intelligēda sūt cuz discrecione quia ut scribit⁹ i. q. v. c. Presenciuz Discrecō mater est omniū v̄tutuz. Q̄ ideo dixerim quia multi indiscretas ieiunioꝝ r̄gulas considerātes qn̄qz nimis ācta ymo eis īpossibilia sumūt ieiunia Pro q̄bꝫ q̄etandis stat sentencia illa Jero. ad rusticū monachum d. Balnearum fomenta nō q̄ras q̄ calorē corpis ieiunioꝝ frigore cupis extinguere que ip̄a moderata sint ne nimia debilitēt stomachuz et refectionez maiorē poscencia erūpāt īcruditatē que parēs libidinū ē. Et idez ad Nepotianū d̄ vita clericorū ait. Tātuz tibi impone ieiūioꝝ q̄ntuz ferre potes Sit pura casta simplicia moderata et non supsticiosa ieiūia Et idē ad demetriadē. v̄. inquit. Neqz vero īmoderata tibi impam⁹ ieiūia et enormē ciboꝝ abstinenciā quibꝫ statim corpora delicata franguntur et ante egrotare incipiūt quā sancte conuersacionis possint iacere fundamenta. Phorum q̄z sentēcia est moderatas esse v̄tutes Et idem ad rusticum monachum ita scribit Sunt qui amore cellularum īmoderatisqz ieiunijs tedio solitudinis ac nimia lectione dum diebus ac noctibꝫ auribꝫ suis personant vertunt⁹ ī melancoliam ut ypocratis magis fomētis q̄ nostris indigeant monitis. Idcirco seruanda est regula. Fulgēcij qui ita scribit ad probum ieiunijs sic est adhibenda temperies ut corp⁹ nostrum neqz saturitas excitet nec media immoderata debilitet. Saturitas facit ut in cassum ieiunemus debilitas vero ne ieiunare possumus hec ille

¶ Q̄ obligantur homines ad ieiunium vel propter preceptum ecclesie vel propter impositam penitenciam vel propter indictionem episcoporum ¶ Capitulum secundum.

Secundum misterium videndum est de ieiunio dicitur obligacio. Obligantur siquidem homines ad ieiunia sub pena peccati maxime propter tria. primo propter ecclesie precepcionem. Secundo propter penitencie ac voti impletionem. Tercio propter episcopalem indictionem. Primo obligantur ad ieiunium propter ecclesie precepcionem quia scilicet ecclesia precepit ut aliqua ieiunia a fidlibꝫ obseruent⁹ quia ut scribitur decimaq̄rta. q. i. c. Quisquis Quisquis preceptis nō obtēperat re⁹ ē et debitor pene. Et paulo īferi⁹. Q̄ p̄cipit⁹ īpatur ⁊ q̄ īpat⁹ necesse ē fieri. Et. di. xij. ca.

Preceptis dr̄ p̄ceptis apostolicis non dura superbia r̄sistatur
s̄ p obediēciaz q̄ a sancta romana ecclesia et apostolica aucto
ritate iussa fūt salutifere īpleant. Et eadē. di. c. Nō dcet. Ca
lixtus papa ait Sic filiꝰ dei vult facere voluntatem p̄ris sic et
vos īplete voluntatez m̄ris vestre que ē ecclesia Ad idem ē c.
Sic omnes. xix di. vbi sic dicit. Sic omnes apostolice sedis sāc
tiores accipiēde fūt tāq̄ ipsiꝰ diuīa voce. Petri formate. Et i
dē habet in. c. In memoriā In c. Eniuero et i. c. Nulli fas. e
adē di. Et hoc colligit ex verbo xp̄i d. Math. xviij. qui eccle
siam non audierit sit tibi sicut ethnicꝰ et publicanꝰ. Sācta g̊
mater ecclesia instituit ieiuma q̄dā sb̄ precepto fidlibꝫ obs/
uanda. Et p̄mo instituit ieiunium q̄dragesimale d quo superi
us diximꝰ Clericis autē q̄buscunqz īiunctum ē ieiuniū a q̄nq̄/
gesima sic patz di iiij. c. Statuimꝰ ⁊ c. Deniqz Sz consilium ē
non p̄ceptū scdm glo. Scdo precipitur ieiuniū q̄tuor tempoꝝ
sic notatur. lxxvi. di. c. ieiunium c. constituimꝰ ⁊ c. de ieiunio
Tercio precipitur ieiuniū in omnibꝫ vigiliis apostoloꝝ phi
lippi et iacobi et io. euange. dumtaxat exceptis ut apparet
extra de obseruacione ieiuniorum c. Consilium. quarto preci
pitur ieiunium in vigilia natiuitatis dñi que si venerit feria
sexta hij qui nec voto nec regula ad abstinenciam carnium a
stricti sunt tali die carnibus vti possunt scdm consuetudinem
ecclesie generalem Non tamē reprehendendi sunt hij qui ab
eis ob deuocionem voluerīt abstinere Extra de obseruacione
ieiunioꝝ c. explicari. quinto precipitur ieiunium in vigi. pē.
lxxvi. di. c. Nosse credo Sexto precipitur ieiuniū in vigilia as
sumpcionis virginis marie. Extra de obseruacione ieiunioꝝ
capitulo primo. Septimo precipitur ieiunium in vigilia Jo/
hannis baptiste et beati. Laurencij. Et hoc de consuetudine
approbata que ligat et tenet ut patet distinctione prima Ca
pitulo consuetudo et distinctione vndecima capitulo ecclesia/
rum et capitulo In hijs. Nam secundum. Astensem in sum/
ma sua. Si in aliqua regione vel diotesi sit aliqd ieiunium
consuetum qd tamen non est preceptum per ius scriptum
nichilominus ab existentibus ibidem ē oseruanduz Ne hꝰ puto
intelligendum pro illis tantum qui in locis ill' domicilium ha
bent sed eciam pro alijs forensibus et peregrinis qui eo
tempore ibi se reperirent. Vnde. Aug. xij. di. ca. Illa aūt ait
Mater mea. Mediolanum me secuta inuenit ecclesiam sab/
bato non ieiunātez cepat fluctuari quid ageret Tunc ego

Ieiunium clericorum

consului de hac re beatissime memorie. Ambrosium epm. At
ille ait. Cū romā veio sabbato ieiuno cū mlī fū ñ ieiuno. Sic et
tu ad q̄ forte ecclesiā veneris eiꝰ morē ꝑua si ñ vis reliq̄re cui
q̄ scādalū nec quēq̄ tibi. Hec cū matri renūciasse libēt āplex
a ē Glo. vero in dicto. c. sup v̄bo veneris d. Viatores tenēt² se
qui ꝯsuetudīem loci ad quē veniūt. Et hꝰ idez colligi videtur
ex. c. Que contra mores. di. viij. in textu ⁊ ī glo. et in. c.
Quisquis xli. di. Octauo precipit² ieiuniū in vigi. sancti. Bar/
tholomei q̄ seruari debz scdm ꝯsuetudinē festi dicto. c. Consili
uz. extra de obseruacione ieiunioꝝ. Ieiunia autē triū dieruz
Rogacionū ante ascensionē domini que ponunt² de ꝯse. di. iij.
c. Rogaciones scdm glo. ibidem sunt de cōsilio non de precep
to nisi vbi esset contrariū de ꝯsuetudine approbata. Similiter
ieiuniuz. Aduētꝰ si est in patria de cōsuetudīe est preceptum
aliter non secudum. Hosti. licet honestum sit q̄ ieiunent cleri
ci et maxime presbiteri. In decretis eciam īuenitur q̄ sit ieiu
nandum feria quarta sexta et sabbato de consecracione distīc
tione. iij. c. Ieiunia et c. Sabbato. Tamen istud consilium
est non preceptum nisi de consuetudine approbata. In diebꝰ
tamen sabbatis a carnibus abstinendum esse. dicit. capitulo
Quia dies de consecracione distinctione quinta. Et hoc vtiq̄z
consilium est nisi adhuc contrarium videretur per consuetu/
dinē. In omnibꝰ vero vigiliis festorū que secunda feria veni=
unt ieiunandum ē ni sabbato ut patet in capitulo. Ex parte.
et dicto c. Consilium. extra de obseruacione ieiunioꝝ. Notan
dum tamen q̄ a precepto ieiunij excusantur et absoluuntur
qui legitimam habent causam siue necessitatem ut non ieiu/
nent. quia ut scribitur in sepe alligato capitulo. Consilium.
necessitas legis non subiacet et in capitulo Remissionem. Ne
cessitas nō habet legē i. q. i. Sz caueat vnusquisq̄z ne decipiat
seip̄z. Qm̄ si q̄s posset ieiunaē pro vno floreno lucrādo posset
eciā ieiūare ut īplēt ecclesie p̄ceptū Possūt tñ aliq̄ racionabi
liter excusari a ieiunio. Et p̄mo excusantur pueri qui scdz tho
mā et Ric. ꝓpt' d̄bilitatē natuē īdigēt freq̄nti cibo ñ multo si
mul sūpto indigēt multo nutrimēto ꝓpt' v̄tutē augmēti Ido
vsq̄z in finez tercij septemnij idest xxi. āni ieiunaē ñ obligā/
t² Et pro hijs est dictū illud Iero. ad lethā. Ante annos ro/
buste etatis periculosa ē teneris abstinencia et grauis. Tamē
ꝯueniēs ē ut añ dictā etatē īducāt² hoīes ad ieiūiuz Tū ꝓpt' ge
nēalē ꝯmōicōz ⁊ miscdie d̄i īpetcōz sic d̄r ioel'. ij. Coadunate

Excusant a ieiunio hi

senes cōgregate puulos et suggētes vbera. Tu eciam ꝓpt̄
viciorū refrenacōez q̄a ut plurimū ⁊ maxime tpibꝰ hijs iuue-
nes sunt lasciui et dissoluti. Ego vero dico et teneo q̄ cōside-
rata malicia que i multis supplet etatez et corruptela detesta-
bili nefandissimorum facinorū que ꝓpetrant̄ tā a masculis q̄
a femīs. Nō tales non soluz inducendi sunt ieiunare ꝑmo stri-
gendi sunt quos valentes onus ferre ieiunij eciam ante xxi. ā-
nū ad illud credo fore obligatos sub virtute precepti. Secun-
do excusantur a p̄cepto ieiunij pauperes q̄ n̄ habent ad ꝯme-
dendū in vna cōmestione sufficienter. Tercō excusantur peg-
nantes q̄ ꝓpter laborem nimiū cōmede ieiunare nō valēt. Nec
obstat si dicatur q̄ preceptum cōsilio non est postponendum.
Cum ergo ieiunare sit in precepto peregrinari vero ad indul-
gēcias est de cōsilio ergo non videtur q̄ ꝓpter peregrinacōez
sint soluenda ieiunia. Quia ut dicūt. Ric. et. Tho. Intēcio dā-
tis p̄cepta de ieiunijs excludē n̄ fuit alias pias et necessarias
causas. Secus tamē ē d̄ p̄ceptis legis natuē. Quāto excusant̄
senes et d̄biles. quīto īfirmi. Sexto mēse mobiliū seruitoēs d̄ q̄-
bꝰ d. Ric. q̄ si ex causa necessaria preueniunt aliquantulum
comedendi horam ex toto vel modicum prehibendo ne seruiē-
do deficiant et hoc faciant iam positis mensis vel modicū ā te
ita q̄ ꝓpter temporis ꝯtinuacōz vna mensa habeat deputari n̄
peccant sic n̄ peccāt q̄ surgūt de mēsa ut pro vino vadāt vl̄
exenia deferant et iterum reuertentes ad mensam continuant.
Septimo excusantur laborantes qui dietim viuunt nec possūt
laborare simul et ieiunare. Octauo excusantur mulieres preg-
nantes et que lactant filios et regulariter omnes quibus le-
gitima adsunt impedimenta. De dispensacione tamen ieiu-
nij secundum. Alexandrum. Notandum est q̄ si euidens cau-
sa sit potest stati hō p se ipꝫ statuti obseruāciā p̄teriē p̄serti
si n̄ possit d̄facili hr̄e r̄cursū ad supiorē. Si aūt causa sit dubia
d̄bꝫ hō ad supiorē r̄currē q̄ auctoitatē habꝫ i talibꝰ dispēsaē.
Scd̄o obligāt̄ hoīes ad ieiuniuz ꝓpt̄ peītēcie vl̄ voti īplecōz qn̄
s. q̄s teneret̄ ieiūaē cū sibi fuisset īiūctū ꝓ peītēcia aut voto
se obligasset. Tercō obligāt̄ hoīes ad ieiuniū ꝓpt̄ cp̄alē īdic-
tiōz qn̄ s. eps i sua diotesi īdicēt aliqd̄ generale ⁊ districtū ie-
iūniū puta ꝓ pace ꝓscreitate aeris ꝓ pluuia postulāda ⁊ hu-
iusmodi tūc oēs eiꝰ cuē sbiecti obediē tenēt̄ vt exp̄sse pōit̄ d̄
cō. di. iij. c. Pronūciādū ⁊ di. v. c. ieiuīa v̄ d̄r leuīa i eccl̄ia a sa-
cerdotibꝰ ꝯstituta sine necessitate racōnabili nō soluāt̄ hec ille

Qd ieiumium fructuosum est vtile ad bona temporalia et bo
na corpalia et ad bona spiritualia ¶ Capitulum tercium

Tercium misterium videdum de ieiumio dicitur fructifi/
cacio Possumus namqz triplicē eius fructum annota/
re· Primus dicitur corporalis· Secundꝰ tempal' Terci
us spūal'· Primꝰ ieiumij fructꝰ dicitur corporal' Ipsi eterni cor
pori prodest tripliciter· Primo refrenando sedo sanando · Ter
cio fortificando Primo ieiumium ꝓdest corpori ipsum refre/
nando· Nā nullus remedium est ita efficax ad repmendum car
nis rebellionē ad spiritum sicut macerare ⁊ affligere illā ⁊ po
tissimum p ieiumiuz· Et qs non indigeat tali medicina qñ om/
nes pungūtur vexantꝫ et agitantꝫ stimul' carnis! Ideo· Pau·
ij·Cor·ix·c·dicebat· Castigo corpꝰ meum et in seruitutem re/
digo· Ex hoc Jeronimus ad rusticum monachum inquit · Vas
electionis in cuius pectore cristꝰ sonabat macerat corpus suū
et subicit seruituti et tamen cernit naturalem carnis ardorem
sue repugnare sentencie ut qd non vult hoc agere cōpellatur
et quasi vim paciens vociferatur et d· Miser ego homo qs me
liberabit de corpore mortis huiꝰ Et tu te arbitraris absqz lap
su et vulnere posse transire nisi omni custodia seruaueris cor
tuum ! Et· Idem in epistola ad Furiam d viduitate seruanda
Apostolus inquit macerat corpus suum et anime subicit impe
rio ne qd aliis precipit ipse non seruet · Et tu adolescentula
feruente cibis corpore de castitate secura es! Quasi dicens non
Et in epistola ad eustochium et ponitur in c· Si paulus· xxxij·
q·v· Si paulus inquit apostolꝰ vas electionis et preparatus in
euangelio xp̄i ob carnis aculeos et nicentiua viciorum repri/
mit corpus suum et in seruitutem subicit ne aliis predicans ip
se reprobꝰ efficiatur et tamen videt aliam legem in membris
suis repugnantem legi mentis sue et captiuantem se in lege
peccati· Si post nuditatem ieiunia famem carceres flagella su
plicia in semet reuersus exclamat · Infelix ergo homo quis
me liberabit de corpore mortis huius tu te putas securam esse
debere! In epistola vrō ad· Saluinam de nebridio et viduita
te idem · Jheronimus sic loquitur· Sicut irasci hominum est et
iram non perficere cristiani sic omnis caro concupiscit quidem
ea que carnis sunt et quibusdam illecebris ad mortiferas ani/
me voluptates trahit · Sed nostrum est voluptatis ardorem
maiore cristi amore restringere et lasciuiens umentum
frenis medie subiugare ut nō libidinem sed cibos querat

ac desideret et sessorem spiritum s. moderato atq; composito portet incessu. Quorsum ista? Et hominē te esse noueris t nisi caueas passionibo humanis subiacere. De eodem cūcti facti sumus luto hisdem compacti exordijs et in serico et pannis eadem libido dominatur. Nec regum purpuras timet nec mendico q; spernit squalorem meliusq; est stomachum te dolere q; mētē iperare corpi q; seruire gressu vacillare q; pudicicia Et in epistola ad demetriadem v. idem. d. Ignita sunt dya/boli iacula que simul vulnerant et inflammant et a rege babilonis tribus pueris preparantur. Sed quomodo ibi quartus speciem habens filij dei intensos mitigat ardores sic in animo virginali rore celesti t ieiuniorum frigore puellaris calor extinguitur ex humano corpori angelorum conuersacio preparatur. Item in epistola ad. Eustochium sic refert. Solicite prouidendum est ut quos saturitas a paradiso expulit esuri/es reducat non qđ deus intestinorum nostrorum delectetur rugitu sed q; aliter pudicicia tuta esse non possit. Propterea et ipse. Jeronimus. in seipso ostendit qđ alijs predicauit eius verba sunt ad eustochium loquentis. Quociens in heremo constitutus et in illa vasta solitudine que exusta solis ardoribo horridum monachis prestat habitaculum putabaz me romanis interesse delicijs. Horrebant sacco membra dēformia t squalida cutis situm ethiopisse carnis obduxerat. quotidie lacrime quotidie gemitus et si quando repugnantem somnus imminens oppressisset nude humo vix ossa herencia collidebam. De cibis vero et potu taceo cum eciam. Languentes monachi aqua frigida vtantur et coctum aliquid accepisse luxuria sit. Ille igitur ego qui ob gehenne metum tali me carceri damnaueram scorpionum tantū socius et ferarum sepe chorus interesm puellarum et in frigido corpore et sicca iam carne premortuo sola libidinum incendia bulliebant. Ita q; quotidie flebam et repugnantem carnem ebdomadarum inedia subiugabam. Memini me clamantem diem crebro iunxisse cum nocte nec prius a pectoris cessasse verberibus q; redderet domino imperante tranquillitas. Ipsam q; cellulam meam quasi cogitacionum mearum conscienciam pertimescebam Et michimet iratus et rigidus solus deserta penetrabam Et ut michi testis est dominus p9 multas lacrimas p9 celo oculos inherentes non nunq; videbar mi interesse agminibo angelorum. Hec. Jeronimus sed quid de alijs ommbus

sāctis dicā: Nōne per abstinēciam afflictionemq; ieiuniorꝝ su/
pauerūt luxuriam: Et ut de alijs taceam dicā tam̄ qđ đ beato
francisco scribit in sua legēda d. Bon. inq̄t enim sic. Attē dens
illud apl̄i verbum. Qui aūt sunt xp̄i carnem suam crucifixer̄t
cū vicijs et concupiscencijs. ut crucis armaturam iugiter suo
ferret in corpe tāta disciplinе rigiditate sēsuales appetit⁹ ar/
cebat ut vix necessaria sumeret sustentacioni nature. Diffici/
le namq; fore dicebat necessitati corpis satisfacere et ꝓnitati
sensuū non pere. Propter qđ cocta cibaria sanitatis tēpe vix
admittebat et raro. Admissa vero aut conficiebat cinere aut
condimenti saporem admixtione aque ut plurimuz reddebat ī
sipidū. De potu vini q̄d dicā cum de aqua duz sitis estuaret ā
dore vix ad sufficienciaz biberit. Patet ergo qđ ꝑ ieiunium cor
pus anime inimicum maxime refrenatur Secundo prodest ie
iunium corpori ipsum sanando. Nam visum est ꝑ experienciaz
q̄ magis prodest sanitati corporis abstinencia moderata q̄ ni
mius et excessiuus ciborꝝ vsus. Quinimo ut plurimum ex gu
la om̄s eg̃tudīes eueīre solēt vñ đ ɔse. di. v. c. ne tales đr Mō
bi saturitate nimia cōcitātur. Et seneca ad lucilluz sic ait. Me
dicina quondū paucaꝝ sciencia fuit herbaꝝ quibꝫ sisteretur
fluens sanguis vulnera coirent paulatim. Deinde ī hanc pueīt
tam multiplicem varietatem. Nec est mirum tunc illam min⁹
negocij habuisse firmis adhuc sollidisq; corporibus et facili
cibo nec per artem voluptatemq; corrupto qui postquam ce/
pit non ad tollendam sed ad irritandam famem quare inuen/
te sunt mille conditure quibus adhibitis excitaretur. Que de
siderantibus alimenta erant onera sunt plenis. Inde pallor et
neruorū vino marcencium tremor et miserabilior ex cruciati/
bus q̄ ex fame macies. Inde īcerti tabēciū pedes et semper q̄si
in ipsa ebrietate titubacio. Inde ⁊ in totam cutem humor ad
missus distentusq; venter dum male assuescit plus capere quā
poterat. Et tandem concludit multos morbos multa fercula
fecisse. Et Jo. os aureum de cons. di. v. in. c. Nichil hoc ipsum
confirmat đ. Abundancia morbū facit et molestias ingerit et
egritudīes generat Jō. Jeronim⁹ ɔtra Jouinianū ait. Egro/
tanti tibi non aliter sanitas restituitur nisi tenui cibo victuq;
castigato que dieta dicitur. Et idem Jheronimus in c. Legim⁹
de cons. di. v. Legimus q̄uosdam morbo articulari et podagre
humoribꝫ laborātes ꝓ scripcōe bonorū ad simplicē mēsā ⁊ pau
pes cibos r̄dactos ɔualuisse Caruer̄t enī solicitudīe dispēsādo

dom⁹ et epistolarum largitate que et corp⁹ frangunt et ani/
mam Tercio prodest ieiunium corpori ipsum fortificādo. Nā
moderata ieiunia ex consequenti corpora magis sana ⁊ magis
robusta reddunt. Et si dicatur hoc non esse verum quoniam ꝑ
ieiunia debilitantur corporis vires secundum illud psal. Genu
a nostra infirmata sunt a ieiunio respondere possum⁹ qd̄ Pau.
dicebat ij. corin. xi. Cum infirmor tunc fortior sum eo ꝙ infir/
mitas et debilitas corporis reddebat eum fortem et promp/
tum ad dei obsequia . Secundus ieiunij fructus dicit⁹ tempo/
ralis. Prodest enim adhuc tripliciter temporaliter. Primo pla
cando. Secundo liberando. Tercio impetrādo Primo prodest
temporaliter placando dum quando iratus propter peccata po
puli temporali flagello eos percutere conminatur sicut patz
Jone li. per totum de. Niniuitis de quibus ita ait. Jheronimus
li. ij. contra iouinianum. Niniue ciuitas magna iram dei ieiuni
orum miseracione retrorsit quam vtiqz. Sodoma atqz gomor/
ra placassent si penitenciam agere lacrimasqz penitencie fun/
dere ieiunio patrocinante deum conciliare voluissent. Missus
siquidem fuit ad niniuitas. Jonas et audierunt illi vocem eius
et timuerunt deum et ieiunantes et orantes iram eius placaue
runt Secundo prodest homini ieiunium temporaliter liberando
s. a periculis et aduersitatibus huius seculi sicut patet d̄ mul
tis qui ieiunantes ob reuerenciam virginis et aliorum sancto
rum liberati sunt a multis periculis celi terre et marium. Ter/
cio prodest ieiunium temporaliter impetrādo scilicet tempora/
lia beneficia ut pluuiam tempore siccitatis sanitatem tempore
infirmitatis serenitatem tempe imbriū pacē tempe guerraruz
et similia Terci⁹ fructus ieiunij dicitur spiritualis. Prodest
enim spūaliter tripliciter Primo clarificādo. Sedo cibādo Ter
cio glorificādo Primo ꝓdest clarificādo. Naz ad ꝑspicacita/
tē et puritatem oraciōis et ꝯtemplacōis miro modo disponit
Nōne lectio oīo p̄dicacō ieiunio stomacho meli⁹ capiunt⁹ ⁊ ex
ercēt⁹. Hic. Jheronim⁹ ꝯtra. Jouinianū ait Daniel atqz tres
pueri īterp̄tacōez sōniorz ieiūia r̄uelāt pastiqz legūibꝫ prudē
ciōes ⁊ pulchriōes īueniūt⁹ h̄ ille Johī euāgeliste ī īsula path
mos ieiunāti r̄uelata sūt secreta celestia Apli ieiunātes s. s. lu
mīe sūt illustrati Actu. ij. sedo ꝓdest ieiuniū spūalit̄ cibādo. Cū
enī mēs fuerit illūiata ⁊ diuīe ꝯtēplacōi ītēta ex ꝯseqnti d̄lecta
cōe spūali īebriat⁹. Tercō ꝓdest ieiuniū spūalit̄ gloīficādo qr
ꝑ illd̄ ītroducim⁹ in beatā vitā sic̄ helyas post ieiuniū rapt⁹ ē

in celum iij. Regum ij. In huius autem misteriuz post ieiuniuz quadragesimale statim resurrectiōis celebrat⁹ gloria. Ergo animo feruenti vnusquisqz secundum facultatem suam hodie ieiunium incipiat vt sic in fine adipiscatur et nam gloriam amen

¶ Feria quinta post diem cinerum. De vsu et laudibꝫ sanctissime oracionis contra eos qui debent non esse orandum neqz pro bonis acqrendis neqz ꝓ malis euitandis ¶ Sermo xix

dicunt

Accessit ad eum. Centurio rogans eum. Notantur hec verba. Math. viij. c. et in euangelio hodi. Promptissim⁹ deus semper est ad liberaliter exhibendum nobis beneficia sua que ideo sepe non accipimus quia negligentes sumus ad fiducialiter postulandum. Nam qui petit accipit et qui querit inuenit et pulsanti aperietur vt dicitur. Luce. xi Et vtiqz satis clarum est in historia sancti euangelij die hodierna recitati in qua conmemoratur sanitatis donum a xp̄o collatum puero. Centurionis paralitico et male habenti. Ad vtiqz xp̄us fecit commot⁹ fidelibus precibus Centurionis humiliter eū deprecantis. Quoniam autem apud aliquos incredulos et indeuotos oracionis vsus vilis et inutilis reputatur idcirco in presenti sermone de cōmendacione et laudibus oracionis erimus tractaturi ut sic omnis vere penitens audeat cū Cēturione clare securi⁹ ad dominū ihesum xp̄um Notabimus ergo tria per que principaliter ostendemus vsum oracionis commendabilem esse et in hac vita omnibꝫ conuenire

Confutacio d̄bilium racionum quas plerique adducere solēt ad ostendendum ꝙ sit superfluum orare Primum dicitur contrariorum debilitas Secundum dicit⁹ sanctorum dignitas Tercium dicitur omnium indigencia ¶ Capitulum primum.

Primum quo ostenditur commendabilis vsus oracionis dicitur contrariorum debilitas Nam qui dicunt non esse orandum neqz pro bonis acquirendis neqz pro malis amouendis assumunt ad defensionem erroris sui triplicem racionem videlicet. Prima est diuine prouidencie. Secunda diuine ꝑmanencie. Tercia diuine clemencie Prima racio est diuine ꝓuidencie. Dicunt enim ꝙ facta nostra et ista omnia inferiora non reguntur a prouidencia dei ⁊ ex consequenti prospera ⁊ aduersa bona et mala ab ipso non peruenire Si autem interrogentur a quo ergo ista gubernantur. Aliq̄ rn̄debūt ꝙ a fato. Aliq̄ ꝙ a fortūa Aliq̄ ꝙ a nulla ꝓiudēcia ꝫ veniūt sic Primi dicūt ꝙ om̄ia ista q̄ in hꝰ mūdo fiūt ⁊ q̄ hominibꝫ accidūt veniūt a fato

noīe fati intelligēdo influēciā celi et planetaꝝ scdz quā asserīt
oīa regulari. Et huius opinionis fuit. Ouidi⁹ qui ī libro de tri
stibꝫ dixit. Racio fatuz vincere nulla valet. Idē ꝯfirmauit. Se
neca in tragediis. d. Regit² fatis mortale genus. Et de ꝯsolaci
one ad Paulinū. d. Mutare fata nō possum⁹. stāt dura et inex
orabilia. Et lucan⁹ libro. vi. īquit. Preceps agit oīa fatū. Nec
medij dirimunt morbi vitamqz necēqz. Et luuenal' libro iij sa/
tyra. i. Seruis regna dabūt captiuis fata triumphos. Et tuli⁹.
libro. i. de diuinacōne. Fato omnia fiunt. Et qn̄tilianus in decla
racionibꝫ. Fato viuim⁹ languemus conualescim⁹ morim². Me/
dicina quid prestat n̄ vt vita nemo desperet. Inde ē ꝙ quidā
astrologi ingerunt se ad iudicandū de futuris euētibꝫ hominuz
de vita et moribꝫ regum de pace et guerris ꝓpl'orum de diui-
ciis et pauptate de fecunditate et sterilitate vxorum de honori
bꝫ et dignitatibus acquirendis et similibꝫ quasi ista omnia de
pendenciā habeant sicut a causa necessaria ab influencia plane
tarum et celestium corporum Et ex hoc versum est in prouerbi
um int' vulgares. Qd non iuuat orare deū cum iam diffinitū sit
ꝙ vnusqnisqz aut boni habere aut mali pati habeat. Contra
quos. Augustinus libro v. de. ci. dei. c. i. sic ait. Prorsus diui/
na prouidencia regna constituuntur humana que si propterea
quisq̄z fato tribuit ꝙ ipsam dei voluntatem vel potestatem fati
nomine appellat sentenciam teneat linguam corrigat. Cur nō
hic primum dicit qd dicturus est cum ab illo quisq̄z q̄sierit q̄d
dixerit fatū. Nam id homines quando audiunt vsitata loquēdi
consuetudine non intelligunt nisi vim posicionis siderum qual'
est quando quis nascitur siue concipitur qd aliqui a dei volun-
tate alienant. Aliqui eciam ex illa hec pendere confirmant. Sz
illi qui sine dei voluntate decernere opinantur sidera q̄lis quisqz
sit id bonoꝝ habeamus maloꝝ ve paciamur ab auribꝫ omniū
repellendi sunt non solum eoꝝ que veram religionē tenent sed
qui deorum qualiūcunqz volunt esse cultores Hec enim opinio
quid agit aliud nisi ut nullus omnino colat² aut rogetur de⁹
Et paulo inferi⁹ subdit. Quale deinde iudicium de hominū fac
tis deo relinquit² quibꝫ celestis necessitas adhibetur cum dn̄s
ille sit et siderum et hoīz. nec ille. Si quis vero obiceret ꝙ astro
logi ꝑsepe vera debēt audiat. Aug⁹. p̄fati li. c. vii. dicētē. Nō ī
merito credit² dū astrologi muta vera rn̄dent oculto instinctu fi
eri spirituum non bonorum quorum cura est falsas et noxas opi
niones d̄ astralibꝫ fati inserere humanis mentibꝫ atqz firmare

Ideo friuola est mathematicorū sētencia que nos nr̄osq; succel
sus astris subdere moliunt. Scdi asserūt oīa ista inferiora mo/
ueri ad imperium fortune et disponi. vnd. Plutarchꝰ li. de re/
medio ire d. ⁊ inducit. Suripidē sic loquentē. Deꝰ magna regit
pua vero in fortune māibꝫ dreliquit. Hanc fortunā rudes hoīes
et ydolatrie gētiles deā quandā esse putauerūt. vñ. Lactañ. li.
iij. Crediderūt inq̄t populi fortunā quādaz deā esse res huma/
nas varijs causibꝫ illudentē qr nesciebāt vnde sibi aut bona aut
mala venirent. Hos tamē sic opinantes Augꝰ. li. iiij de ci dei ca
xviij. sic deridet. Fortuna dea putat. et colit. Certe oīs deos
vtriusq; sexus et si sexuz habent nō nisi bonos estimaē debemꝰ
Hoc plato dicit hoc alij philosophi hoc excellentes reipublice
populorūq; rectoēs Quomodo ergo dea fortuna aliqñ bona est
aliqñ mala. An forte qñ mala est dea nō est ꝫ in malignū demo
nez repente ouertit. Sz aristo. li. ij. phy. d. fortunam esse causā
per accidens in agentibꝫ secundū ꝓpositum. Et tunc ut d. Tho
m ij. summe contra gentiles. ⁊ d. Boñ. d. xxxvij. scdi libri. Licz
aliq̄d sit causale vel fortuitu respectu agēti pticulari utpote pti
cularis natuē et intellectus creati nichil tam̄ ē causale aut for
tuitum respectu prouidencie dei a qua omnia preuisa sunt et p̄
ordinata. Tercij contendunt prouidenciam dei nullam esse cir/
ca ista inferiora et hominum facta sed omnia currere sic sine vl
la prouidencia regulante. Qui error perniciosissimus est et dā
natur. Tum racione. Tum auctoritate. Et licet multe raciones
ad hoc possent induci tamen dicam eam quam. Thomas ponit
in iij. contra gentiles ca. lxiij. Ait enim sic impossibile est ꝙ ali/
qua non cognoscencia finem operentur propter finem et ordi/
nate prouenant in ipsuz nisi sint mota ab aliquo habente finis
cognicionem. Sed omnia corpora naturalia mouentur et operā
tur propter finem licet illum non cognoscant Ergo oportet ꝙ
tota operacio nature ab aliqua cognitione ordinetur. Pretere
a omnia que sunt natura distincta in vnum ordinem non conue
niūt ñ ab vno ordinante colligāt. in vnuz in vniūsitate aūt re/
rū sunt res distinctas et contrarias naturas habētes que tamen
in vnum ordinem conueniunt. Ergo oportet ꝙ vnus sit vniuer
sorum ordinator et gubernator. Sunt ad hoc eciam scriptu/
re sacre auctoritates. Ait enim sapiens. Sapiencie. xiiij. ca. Tu
autē sapiencia tua gubernas omnia. Et. Ecclesiast. v Ne dicas
corā angelo tuo non est prouidēcia. Et. Math. vi. reprehēdens
cristus immoderataz sollicitudinem eorum q̄ diffidūt gubnari

posse a deo ostendit qualiter ipse prouidencia sua decorat terram floribꝰ pascitq3 aues et volucres celi. Ideo. Lact. li. i. diui institu. contra dei prouidenciam negantes sic pulcre loquitur. Suscepto igit' illustrande veritatis officio non putaui ad'o necessarium ab illa questione inicium sumere que videtur prima esse natura sit ne prouidencia que rebꝰ omnibꝰ consulat an fortuitu vel facta sint omnia vel gerant'. Cuius sentencie auctor ē. Democrit⁹ confirmator. Epicurus quos tamē ceteri philosophi ac maxime stoyci acerrime retulerūt docentes nec fieri mundū nec constare nisi summa racione potuisse. Sz ⁊. M. Tullius quāuis ac hademice discipline defensor esset de prouidencia gubernatrice rerum et multa ⁊ sepe disseruit qd̄ facit tum in omnibꝰ philosophie sue libris tum maxime in hijs que sunt d̄ natura d̄orum. Nec difficile sane fuit paucoꝝ hominum praua sencien/cium redarguere mendacia ceteris philosophis in hac vna re non dissidentibꝰ. Nemo enim est eciam taz rudis tam ferus moribus que oculos suos in celum tollens tam et si nesciat cui⁹ ꝓuidencia dei regat' hoc omne qd̄ cernitur nisi aliqua tamen esse intelligat ex ipsarū motu magnitudine pulchritudine vtilitate temperacione nec fieri posse quin illud qd̄ mirabili racione constat consilio aliquo maiore sit instructum hec ille. Dicim⁹ g̊ et catholice tenemus ꝙ omnia regunt' secundū prouidenciam dei que bona vel mala hominibꝰ iuste distribuit scd̄m ꝙ iudicat melius conuenire Secunda racio quare dicunt aliqui non esse orandum est diuine permanencie. Dicunt enim ꝙ licet omnia fiant secundum diuinam prouidenciam cum ipa nichil aliud sit q̄ ipe deus et deus sit īmutabilis scd̄m illud Numeri xxiij. Nō ē d̄us quasi homo ut menciat' neq3 ut fili⁹ hominis ut mutet'. Et. Malachie. iij. Ego dominus et non mutor. Et. Jacobi. i. Apud quem non est transmutacio. Et. Augustinus in li. de natura boni. Solus deus immutabilis est. Ergo si disposuit benefacē hominibꝰ indigentibus absq3 oracione illoꝝ illud implebit Et si deliberauit mala aliq̄ īptiri non ꝓpt' orōnes cessabit. Sed contr̄ istos est auctoritas. Jheremi. xviij. vbi deus sic loquitur. Repēte loquor aduersum gentem et aduersuz r̄gnuz vt eradicem et destruaz et disperdaz illud. Si penitenciaz egerit gēs illa a malo suo qd̄ locut⁹ sū aduersū eam agā ⁊ ego penitēciam semper malo qd̄ cogitaui ut facerem ei Et subito loquor de gente ⁊ d̄ regno vt edificem et plantem illud. Et iterū ezechielis. xxxiij deus d. Si dixero iusto ꝙ vita iuuat et confisus in iusticia sua

fecerit iniquitatē omēs iusticie eius obliuioni tradent⁹ et īmiq̄
tate sua quā operat⁹ ē moriet⁹ Si aūt dixero impio morte mo
rieris et egerit penitēciaz a peccato suo vita iuuet et nō mori
et⁹. Et hoc est qd dicit⁹ xxij. q. iiij. c. Vnusquisqz ipse dn̄s freq̄n
ter suaz mutat sentenciam. Et in c. inconmutabilis. idē habet⁹
Et de pe. di. i. c. Nouit. Nouit deus mutare sentenciaz si tu no/
ueris emendaē delictuz. Ex q̄bꝫ verb̄ patet q̄ scd̄m q̄ nos mē
tem nr̄am et voluntaria opera siue in bonum siue in malum diri
gimus ita ipse sentenciam suaz aut reuocat et īmutat aut exe
quit⁹ sine sui īmutacione. Nā ut di. Ari. viij. phy. et xi. metha.
De⁹ est mouēs om̄ia īmobilis. Et boe. Stabilisqz manens das
cūcta moueri. Ido dicit. d. Bon. di. viij. i. li. Qd diuīa essēcia ē
īmutabilis. Nam non mutatur loco quia vbiqz est nō tpe qr
eternitas simul est non forma quia pure actus est. Vnde muta
cionem scd̄m formam tollit simplicitas scd̄m tempus tollit et'
nitas. scd̄m locum tollit immensitas. Et ideo in deo est summa
stabilitas et inde omnis motus causalitas. Sine sui itaqz muta
cione produxit deus in tempe munduz. sine sui mutaciōe carnē
nostram assūpsit. Sine sui eciam mutacione petentibꝫ et oranti
bꝫ sua dona largit⁹. Nam ut inquit Tho. ij. ij. q. lxxxiij. articu.
scdo. Ex diuina prouidencia non soluz disponitur q̄ effect⁹ fi/
ant sed eciam ex quibꝫ causis et quo ordine prouenant. Inter
alias etenim causas sunt eciam quorūdam effectuum cause ac/
tus humani. Vnde oportet homīes agere aliq̄ nō ut p suos ac
tus diuinam disposicionez īmutent sed ut per act⁹ suos imple
ant quosdam effectus secundum ordinem a deo dispositum Et
idem eciaz est in naturalibꝫ causis Nam neqz qui plantat est a
liquid neqz qui rigat sed qui incrementū dat de⁹. ut dicitur ī
c. Cum non sit in homīe. Extra de d̄cimis. Et tamen si homo nō
plantat aut non seminat deus non dat incrementuz. Simile ē
de oracione. Non enim propter hoc oramus vt diuinam dispo/
sicionem īmmutemus sed ut illud impetremus qd deus dispo /
fuit mediātibꝫ orōnibꝫ nob̄ donare ut. gre. d. i. dial'. li. Ter
cia racō quaz assumūt negantes et dāmantes orōnis vsum est
diuine clemencie. Deus inquiunt clementissimus est et libera/
lissim⁹ ideo cū noscat om̄ia q̄bꝫ īdigem⁹ nō op⁹ ē orōnibꝫ ab
illo ea petere. Quia ut inq̄t. Seneca. Nulla res cari⁹ emit⁹ q̄ q̄
precibꝫ empta est. Ideo sūme liberalitati ei⁹ n̄ ꝯueīt bn̄ficia pre
stare rogat⁹. Ad hoc rn̄det aug. ad ꝓbā d̄ orādo deuz. Qd deus
multa nob̄ ex sua liberalitate prestat non petita. Sed q̄ aliqua

vult prestarē nob̄ petētibꝫ hꝰ est ꝓpter nostraz vtilitatē ut s.
fiduciaz quandam accipiamꝰ recurrendi ad deum et ut recog
noscamꝰ eū eē bonoꝝ nr̄oꝝ actorē Et sic interimuntꝰ om̄es ob
iectōes supradicte quibꝫ oronis vsus īpugnabatꝰ quia debiles
sunt et nullius roboris aut momenti

Qd̄ vsus or̄onis ꝯmendatur auctoritate et exēplo sanctorū
veteris et noui testamēti et p̄cipue dn̄i nr̄i ihu xp̄i Ca. ij.

Secundū quo ꝯmendabilis oracōis vsus dicitꝰ est sanc/
toꝝ dignitas. Omnes etenim sancti verbo piter et exē
plo orare nos docuerunt vnde. Dauid in psal. xxxi. ora
cionē ꝯmendās ait. Subitus esto dn̄o et ora eum Et psalm. v.
Quoniam ad te orabo dn̄e mane exaudies vocē meam. Et psal
xxxiij. Exquisiui dn̄m et exaudiuit me ex omnibꝫ tribulacōibꝫ
meis eripuit me. Et sapiens. Ecclesi. xxxv. Oracio humiliantis
se nubes penetrat. Et thobie. xij. Bona est oracio cum ieiunio.
Et. Ihere. xxxiij. Clama ad me et ego exaudiam te d. dn̄s. Et.
i. Petri. iij. Omnes vnanimes in or̄one estote. Et Jacobi. v. O
rate pro īuicem ut saluemini et doctor gētiū. Pau. ro. xij. Spe
gaudētes in tribulacōe pacientes or̄oni īstātes ⁊ i. Cor. vij va
cetis oracioni. et. phi. iiij. Nichil soliciti sitis ꝫ ī omni or̄one et
obsecracōe cū graciarū actione peticiones vestre innotescant
apud deum. et. Col. iiij. Oracioni instate vigilantes in ea. et. i.
Thi. ij. Volo viros orare in omni loco leuantes puras manꝰ et
i. Thessa. ultimo. Sine intermissione orate ⁊. xp̄us in euangeli.
Lu. xi. Petite et accipietis. q. et in. p. et apd̄ vob̄. ⁊. Luce xviij
Oportet semper orare ⁊ non deficere ⁊ Luc. xxij. ⁊ Math̄ xxvi
Vigilate et orate ne intretis in temptacionem et Math̄ xxiiij
Orate ne fiat fuga vr̄a hyeme vel sabbato et Marci. xiij. Vide
te vigilate et orate. Et qd̄ docuerunt sancti verbis opere con/
pleuerūt atqꝫ orando amplissima dei munera impetrauer̄t. Vn̄
Gen. xxv. Isaac deprecatus ē deū ꝓ vxore sua. Rebecca eo ꝙ
esset sterilis q̄ exaudiuit eum et dedit Rebecce conceptum et
exodi. viij. ix. et. x capitulo Orauit Moyses pro amocione pla
garum ab egipto et exauditus est licet illi mali essent. et Exo
xvij In bello qd̄ habuerunt filij israhel ꝯtra amalechitas plus
fecit moyses orando q̄ iosue pugnando et exo. xxxij. post ado/
racionem vituli quando videbatur dominus velle delere popu/
lum. Moyses per oracionis instanciam obtinuit veniam et Nu
meri. xi. Per oracionem moysi absortus est ignis qui deuora
bat castra murmurancium. Et numeri xij per oracionem moysi

Efficacia oronis Moysi

curata est maria a lepra. Et numeri xxi. Per oracionem eciam
moysi liberatus est populus a serpentibus et. i. Reg. i. Anna q̄
sterilis erat orauit dn̄z ⁊ ꝯcepit et peperit filiū ⁊ vocauit no/
mē ei⁹ samuel eo ꝙ a dn̄o postulasset eū Et i. Regū vij. Orāte
samuele filij israhel ꝺbellarūt philisteos Et thobie vi. Rapha
el. Angel⁹ monuit thobiā iuniorē ne demones haberēt potest
atē ī eū ut oraret Et iudith iiij. Tpe ꝑsecucōis holofernis filij
israhel orabant deū ut visitaret populū suum et Judith. xiij.
Armis oracionis munita illa mulier uidua caput amputauit.
Holoferni et ysa. xxxviij. Orantem cum lacrimis. ezechiaz ex/
audiuit de⁹ et addidit diebꝫ ei⁹ ānos xv ⁊ Da. xiij. Susāna ꝑ o
racionem liberata est a crimīatione falsa et dānacōe mortis Et
Jone ij. De ventre piscis per oracionem ad litus maris adduc
tus est ionas et. i. Machabeorum xi. Videns Jonathas ꝙ om/
nes exceptis paucis dereliquerunt eum pugnantem contra a/
lienigenas scidit vestimenta sua et rogauit dn̄m et postea mi/
sericordiā obtinuit et victoriam. et secūdo. Machabeorum. iij
Onias summ⁹ pontifex orauit ꝓ heliodoro diuina virtute gra
uit flagellato eo ꝙ voluerat errariū expoliaē De⁹ aūt illi vitā
donauit. Quid referam de oracionibus apostolorū aliorumqꝫ
sanctorum qui orando tot mira fecerunt. Sed omnibus dimis/
sis breuitatis causa ad xp̄um est deueniēdum. De ipso siquidē
dicitur. Math. i. Abijt in desertuz locum ibiqꝫ orabat. Et. Lu
vi. Erat pernoctans in orōne dei. Et. Lu. x. Facta est dum ora/
ret species eius altera. Et Luc. xxiij. Et. Math. xxvi. Legitur
ad patrem orasse et ad heb. v. ꝺ ipso dicit². Cum clamore va/
lido et lacrimis exauditus est pro sua reuerencia. Sed circa hoc
nonnulli dubitant. cur xp̄us orauit cum aug⁹. dicat libro ꝺ cō
reptione et gracia. Nemo querit ab alio qꝺ per se potest. Sed
cristus omnia poterat per se ergo nichil debebat ab alio pete
re nec orare. Ad hoc respondet d. Bon. di. xvij tercij libri. Qꝺ
decens fuit et conueniens orare xp̄um propter tria. Primo ꝓp
ter meritum. Secundo propter exemplum. Tercio propter ar
gumentū. Primo propter meritum quia sua petiēōe et postu/
lacōe merebatur nobis qui minus ydonei eramus ad suscepcio/
nem beneficiorum dei. Secundo orauit propter exemplum scili
cet ut in se ipso inuitaret nos ad oracionis studium in cuius
exercicio maxime superatur aduersarius. Tercio orauit propt̄
argumentum ut ostenderet se esse verum hominem et vere a
deo missum. Petere ergo et orare cōpetit xp̄o secundū naturā

Nō ad passionē

assumptā et sic soluitur qd̄ dicebatur in contrarium. Conclu/
denda est ergo hec secūda pars p̄ncipalis nr̄i sermonis in qua
ꝓbatuz est per exempla et auctoritates sanctoꝝ ꝙ oracionis
exercicium apprime est cōmendabile

¶ Qd̄ omnes indigent auxilio dei ad acquirendam beatitudi/
nē ad uitāda picula ⁊ ad tpalia bona īpetrāda ¶ Ca. terciū

Tercium quo ostendemus ad oroem omnes obligari d̄be
re dicitur indigencia. Omnes etenim cuiuscūqz status
gradus et condicionis existant egent a deo adiuuari
maxime quātum ad tria. Primo quantū ad beatitudinē acqui
rendam. Scd̄o quantū ad pericula vitanda. Tercio quantū ad
temporalia bona impetranda Primo indigent omnes a deo
adiuuari q̄utū ad beatitudinē acq̄rēdā eo ꝙ nullꝰ illā viribꝰ
proprijs aut virtute valet adipisci Ideo vnusquisqz oraē de
bet cum. Petro. d. Domine salua nos. quia ut īquit psal. Gra
ciam et gloriam dabit dominus Secundo indigent omnes a
deo adiuuari propter pericula euitanda q̄uibꝰ fragilis nostra
condicio subiecta ē. Et d̄ hijs sic eliganter loquitur. Augusti.
xxij. li. de ci. dei. c. xxij. Sed preter pueriles penas sine quibꝰ di
sci non potest ꝙ maiores volunt q̄ vix aliquid vtiliter volunt
quot et quantis penis genus agitetur humanū que non ad ma
liciam nequiciamqz iniquorum sed ad cognicionem pertinent
miseriamqz cōmunem quis vllo sermōe digerit? Quis vlla co
gitatiōe conprehendit? Quantus est metus quanta calamitas
ab orbitatibus atqz luctu a damnis et a damnacionibus et de
cepcionibus et mendacijs hominum a suspicionibus falsis ab
omnibus violencijs facinoribus et sceleribus alienis quando/
quidem ab eis et damnacio et captiuitas et vincula et carce/
res et exilia et cruciatus et amputacio membrorum et priuaci
o sensuum et oppressio corporis ad obscenam libidinem oppri
mentis explendam et alia multa horrenda sepe contingunt?
Quid ab innumeris casibus qui forinsecus corpori formidantꝰ
estibus et frigoribus tempestatibꝰ imbribus illuuionibus co
ruscacione tonitruum grandine fulmine motibus hyatibusqz
terrarum oppressionibus ruinarum ab offensionibus et pauoē
vel eciam malicia iumētorum a tot venenis fructuum aquarū
aurarum bestiarumqz ac ferarum non tantum modo molestis
sed eciam mortiferis morsibꝰ arabie que contingit a rabido ca
ne ut eciam a blanda et amica suo domino bestia nonnunquaz
vehemēciꝰ ⁊ amarius q̄ leones draconesqz metuatꝰ faciatqz

hoīez quē ɔtamīauerit ɔtagiōe pestifera ita rabiosū ut a parē
tibꝫ filijs ⁊ ɔiuge peiꝰ omī bestia formidꝫ: q̄ mala patiūtꝫ na
uigātes: Que t̄ rena itinera gra diētes: Quis ābulat vbicūqꝫ n̄
inopinatis subiacens casibꝫ: De foro quidam domum rediens
sanis pedibꝫ suis cecidit pedem fregit et ex illo vulnere fini/
uit hanc vitam Quid videtur sedente securiꝰ: De sella in qua
sedebat. Helij sacerdos cecidit et mortuus est Agricole ymo
vero omnes homines quot et quantos a celo et terra vel a pi
culosis animalibꝫ casus metuunt agrorum fructibꝫ: Solēt ta
men de frumentis tandem collectis et reconditis esse securi Sꝫ
quibusdam qđ nouimus prouentum optimum frumentorum
fluuiꝰ in prouisus fugientibꝫ hominibꝫ de horeis eiecit atqꝫ
abstulit. Contra millefomes demonum incursus quis in inno
cencia sua fidit: Quandoquidem eciam peruulos baptizatos
quibꝫ certe nichil est innocenciꝰ aliquando sic vexant ut in
eis maxime deo ista sinente monstretur huius vite flenda ca
lamitas et alteriꝰ desiderando felicitas. Jam vero de ipso cor
pore tot exeunt morborum mala ut nec libris medicorū cūc
ta cōprehensa sint in quorum pluribus ac pene omnibꝫ et ad
iumenta ipsa et medicamenta tormenta sunt ut homines a pe
narum exitio penali eruantꝫ auxilio. Et licet in prefata aucto
ritate multa dixerit. Auguꝰ propter que nullus viuere secu/
rus debet nisi qui confidit in deo. Nos tamen diebꝫ nostris tā
ta vidimꝰ euenisse q̄ merito fatuus reputari posset qui per o
raciones ad domini auxilium non confugit. Tempore namqꝫ
iubilei. Anno domini. M.cccc.l. regnante Nicolao quīto pō/
tifice maximo hora xxiij. cum ingens multitudo populi euntis
et redeuntis congregata esset apud pontem sub castro sancti
angeli a deo intra se existentes ibi compressi sunt ut illis ex/
ceptis qui in flumine cadentes submersi sunt ducentorum et
septem hominum suffocatorum in ponte predicto corpora sūt
inuenta. Tempore. Alfonsi regis. Arragonie ⁊ vtriusqꝫ. Sici
lie ex nocturno et repentino terremotu in ciuitate Neapolita
na aliisqꝫ ciuitatibꝫ regni et terris ruentibꝫ ex inprouiso do/
mibꝫ et hedeficijs multa milia hominum perire. Anno domini
M.cccc.lxv. in dominica de passione in ciuitate. Venecis. Pe/
tri morem ī lacunis illis nauicule plurime submerse sūt mul/
tisqꝫ vtriusqꝫ sexus pariter naufragium passis. Noui et ego
episcopum. Brixieñ. qui morsu caniculi sui quem in camera đ
tinebat post xl. dies in rabiem versus extinctus est. Noui ego

non vnum sed plures quos fulgur de celo veniens ex improui
so vita priuauit. Vidi tot et tanta picula q̄ si illa enumerare
vellem longissima profecto temporum spacia occuparem O
vita labilis. O vita innumerabilibꝫ periculis circūdata. O vi
ta misera et laboriosa in qua nullus securus esse potest. Non
ꝓpter diuicias non propter celsitudinem gradꝰ non propter
amicorum copiam non propter acutam prudenciam ideo hoc
vnum nobis debet esse singulare refugium ut orantes recur
ramꝰ ad deum Tercio indigent homines a deo adiuuari q̄n
tum ad bona temporalia impetranda que et si tanquam princi
palia petenda non sint ut. Augꝰ inquit ad probam postulari
tamen possunt tanquam quedam adminicula quibꝫ adiuua/
mꝰ ad tendendum ad beatitudinem in quantum scz p ea vita
corporalis sustentatur et in quantum nobis organice deserui
unt ad actus virtutum ut eciam philosophus d. in .i. ethico
rum. Centurio etenim orauit pro sanitate pueri et exauditꝰ
est. Accedamus ergo et nos cum ipso orantes deum omnipo
tentem et oracionibꝫ insistentes ut dignetur nob̄ salutem ani
me deinde si ei placuerit et corporis impertiri concedens hic
graciam suam et in futuro gloriam Amen

¶ Feria sexta post diem cinerum de condicionibꝫ que requirū
tur in oracionibꝫ ut debito modo fiant ¶ Sermo xx.

Orate verba sunt dn̄i nostri ihesu cristi in euangelio ho
dierno. Math. v. c. Puto multos ex hijs qui audierūt
considerauerunt q̄z diligenter ea que diximus ī sermo
ne precedenti iā deliberasse decetero feruēciꝰ solito orōni va/
care. Sed scire vellent qualiter orandum est ut oracio ipsoꝝ
non sit inanis et infructuosa. Ea propter hodierna die demonstrando
oracionis aliqua et quidem necessaria declarare curabo. Naz
audimus cristum saluatorem in verbis in themate allegatis
ad oracionem nos exhortantem. Vt ergo voci eius promptic ē
animo vnusquisq̄z pareat et obediat triplicem modum in o
racione obseruandum ostendemus.

¶ Primꝰ modꝰ dr̄ exp̄ssiōis Qualit̄ in orōne necessaria est
Scd̄us modꝰ dicit̄ attēcōis vocalis exp̄ssio ut ī pluribꝫ ꝛ
Terciꝰ modꝰ dr̄ ōdīacōis q̄re n̄ sufficit orae tm̄ mētalit̄

Primus modus qui seruandus est in ora ¶ Ca. p̄mum.
cione dicitur expressionis quia debet orans exprimere
voce qd̄ gerit in corde scd̄m illud psalmista voce mea
ad dominum voce mea ad dn̄m deprecatus sum. Effundo in

conſpectu eius ōracionē meam et tribulacionem meam ātē ip
ſum pronuncio · Et · Math · vi · criſtus docuit orātes voce dīe
Pater noſter cē Et ad inflamandum fidelium corda que rez
varietate ſatis mouentur ſancta eccleſia ultra oracionem dñi/
cā hymnus pſalmos et alias diuinas laudes in officijs in qui=
bo oratur deus ſtatuit decantari · Sz contra hoc arguī poteſt
q oracio non debet eſſe verbo aut voce expreſſa · Sunt ad hoc
auctoritates ſanctoz doctorum · Vnde ambroſius libro de ſa=
cramentis quādo oras īquit noli vō clamare Et glo · Mathei ·
vi · In fide interiorī oratur deus non ſtrepitu labiorum ſed de
uocione virtutum Et · Iſidorus libro de ſummo bono · Oracio
cordis ē non labiorum · Non enim verba deprecantis deus at
tendit ſed orantis cor inſpicit · Et aug⁹ · in libro de ſermōe do
mini in monte vos autem cum oratis introite in tabernacula
veſtra que ſunt ipſa corda Et iterum ibidem ait claudendum
eſt hoſtium ideſt corporali ſenſui reſiſtendum ut oracio ſpiri/
tualis dirigatur ad patrem que fit in hymnis cordis vbi pat
oratur in abſcondito · Et iterum ibi Agere debemus apud de/
um non verbis ſed rebus quas animo gerimus cum deuocōe
pura et ſimplici affectu · Et Auguſtinus ad probam Multum
loqui in orando eſt rem neceſſariam ſuperfluis agere verbis
Et gre · veraciter orare eſt amaros in compunctione gemitus
non cōpoſita verba reſonare Ergo ſedz tantorum doctoz do
cumēta non videtur in oracione vox fore neceſſaria · Reſpon=
dent ad hanc difficultatem tollendam · Alex · de ales in quar
to volumine ſumme et Ric · in iiij · di · xv · et Tho · ij · q · que ·
lxxxiij · q⁹ duplex eſt oracio · Prima eſt cōmunis que ſez fieri
habet per miniſtros eccleſie in perſona totius populi que ad
horas dicendas obligantur ut ī ca · Preſbi · de cele · miſ · Et ta
lis oracio debet innotescere populo pro quo offertur ut excite
tur ad deuocionem · Ideo clerici qui obligantur ex ſtatuto ec
cleſie et religioſi qui tenentur ex uoto regule aut ſtatuto/
rum vigore dicere horas debent illas voce exprimere · Et ſi qñ
contingat ut extra chorum per ſe illas perſoluant tam alte d
bent verba proferre ut ipſi ſaltem intelligant qđ loquuntur
Et in ca · Dolentes reprehenduntur illi qui ſincopizando et ſi/
ne deuocione diuinum officium celebrant · Secunda eſt oracio
ſingularis ſez que offertur ab homine in quantum eſt ſingula
ris perſona ſiue oret pro ſe ſiue pro alio Et quamuis nō ſit ne/
ceſſarium talem oracionem eſſe ſenſibili voce tamen vox q

adiungitur triplici racione Primo racione deuocionis excitā
de·Secundo racione reuerencie exhibende·Tercio racione af/
fectiōis explicande Primo racione deuocionis excitande vt
scilicet per vocem et verborum sonum cor excitetur ad deum
magis timendum colendum diligendum siue desiderandū·Ex
quadam enim naturali vnione anime ad corpus motus cor/
poris diuersimode anime affectiones maxime si sint fortes
diuersas mutaciones faciunt in corpore·Ideo cum quandoq;
et quasi sepius contingat q̄ orare volentes et ꝓpter pondus
carnis et propter occupaciones seculi ⁊ propter dyaboli tēp
tamenta mentem habeant aridam insipidam debilem et d̄ de
o parum cogitantem aut certe nichil adiungenda est taliū
oraciō vox viua in qua nominatur magnus et excelsus bonꝰ
pius clemens misericors et huiusmodi ut per talem prolacio
nem euigilent quasi sensus interiores Idem dico de genufle
xionibus de prostracione ad terram de tōsionibus pectoris et si
milibus·Non indiget his qui omnium corda scrutatur et vi
det·Sed ideo fiunt ut per tales motus gestusq; corporis cor/
poris mentis excitetur et mens magis inflammata efficacius p
oracionem vnitatur d̄o Secundo adiungitur vox oracioni ra
cione reuerencie exhibende ut scilicet deo reuerenciam impen
damus non tantum cord̄ sed eciam lingua quoniam ut ait Jo·
dama·in iij·li·Quia ex duplici natura cōpositi sumus intellec
tuali scz ⁊ sensuali duplicem honorem debemus deo offerre s·
spiritualem et corporalem·Si tamen in casu a deo quis esset i
contemplacione perfectus q̄ vocalis oracio remitteret interi
orem feruorem tunc non esset vocaliter orandum oracione sin
gulari Tercio adiungitur vox oracioni racione affectionis
explicande Nam ex abundancia cordis os loquitur ut dicitur
Math̄·xij·Quandoq; ita feruet interius anima itaq; inflāma
tur in dei amore aut humiliatur in eius timore aut obligatꝰ
in eius recordacione beneficiorū q̄ quasi vim paciens in ver/
ba prorumpere cogitur·Sicut legitur de beato francisco quē
semel audiuit beatus frater·Leo eius socius et confessor per
longum spacium in oracione eleuatum a terra clamantem et
dicentem·Quis es tu et quis sum ego·Et dum hec eadēz v̄ba
sepius replicaret suspirabat lugebat et totus videbatur liq̄
factus amore Nam ut ipse postea interroganti eum fratri Le
oni predicto qui eum exploraverat retulit predicta verba id̄
o sic dixisse quoniam in corde suo tam profunda versabatur

(sui cognicio siue scilicet paruitatis et dei

magnitudinis a quo ipse puul⁹ ⁊ mīm⁹ taꝫ copiosa beneficia
suscepat sperabatqꝫ se vberiōa suscepturū ꝙ ex vehemēcia ani
mi cū admiracōne deuꝫ cōpellebat² laudare et benedicere di/
cendo sibi. Quis es tu de⁹ me⁹ qui nullo indiges in quo ē om=
ne bonuꝫ et q̄ sū ego qui nichil boni habeo nec habere possum
nisi tu de⁹ meus deleris. Quis es tu qui teipsū eciā m̄ dare ꝓ=
mittis! Et multa alia buliebant in corde eius ꝓpter que verba
predicta ingemīabat. Similiter d. Bern. miles et doctor de a/
bisso qui fuit primus quē sanctus frāciscus traxit ad xp̄m an/
tequam mūduꝫ reliquisset inuitassetqꝫ quodam sero in domo
sua pauperez. Franciscuꝫ cū in p̄ma vigilia noctis obseruasset
euꝫ quid faciebat audiuit euꝫ in oracione positū cū suspiriis ⁊
lacrimis sepius replicātem. De⁹ me⁹ et om̄ia de⁹ me⁹ et om
ma In quibꝰ verb̄ ut ipse postea declarauit dn̄o ber. ꝓfundis
sime cōtemplabatur excessū maiestatis diuine et infinitā boni
tatem sūmmi dei.

Q̄ in oracione necessaria est attencō scd̄ꝫ vim p̄me intencio
nis et qualiter hoc modo oracio est fructuosa licet non sit ꝑ
omnia attenta Ca. scd̄m

Scd̄s mod⁹ q̄ seruād⁹ ē ī or̄one dicit² attēcōis Debet nā
qꝫ oracō quātū fieri potest esse attēta qm̄ ut dicit Je/
ro. et ponit² de conse. di. v. c. Non mediocriter. Nō ver
b̄ tātum sed corde orandus est deus. Quapropter melior ē qn̄/
qꝫ psalmorū decantacō cum cordis puritate ac serenitate et
spirituali hilaritate quam psalterij modulacō cum anxietate
cordis atqꝫ tristicia Et ad hoc facit c. Nūq̄ de cōse. di. v. ⁊ c.
Quando de cōse di. i. Et ad idem sunt apostoli verba. i. Corin.
xiiij. dicentis. Nam si orem lingua spiritus meus orat mens
autem mea sine fructu ē. quid ergo est! Orabo spū orabo et mē
te Sed satis durum hoc videtur quando eciam et sancti viri o/
rantes mentis euagacionem paciuntur secundum illud psalmi
sta. Cor meum dereliquit me. quomodo ergo qui īperfecti sūt
poterunt orando semper esse attenti! Et si oracio sine attenci=
one infructuosa est quis poterit orando mereri. Idcirco ad h̄
clare intelligendum tria sunt notanda secundum. Ric. Tho.
et Alex. vbi supra Primo notandum ꝙ si adsit intencō debi
ta et actualis in principio oracionis vocalis quāuis postea nō
concomitetur tamen oracio vocalis est meritoria et im/
petratiua per virtutem prime intencionis nisi interrum/
pat² postea per ītencionē cōtrariā sic̄ cuꝫ aliq̄s ex bona ītēcōe

ĩcipit pegnari ul' elemosinã daẽ tot⁹ act⁹ sequẽs meritori⁹ ẽ
vtute p̃me intẽcionis quãuis cesset sua intẽcõ actual' Sedm
notãdum q̃ triplex est oracõnis effect⁹. Prim⁹ merendi et ad
hunc effectum nõ ex necessitate requirit' q̃ attẽcio adsit ora/
cioni per totũ sed vis p̃me intencõnis sufficit ut dictum ẽ Se/
cundus effectus est impetrãdi et ad hunc eciam sufficit inten/
cio ut in p̃mo. Tercius effect⁹ est spũaliter delectandi in quã
tum orans spirituali delectat' contẽplacõne dei et ad talem ef
fectum necessaria est attencõ et quanto maior est tanto maio
rem delectacionem et spiritualem gustum sentit ille qui orat
Si tamen aliquis hoc gustu bona intencione orans eo q̃ non es/
set attentus eciam contra voluntatem suam non gauderet Nõ
propterea tanquam infructuosam oracionem relinquere debz
quoniam rarissimi sunt qui orando semper possint mentem at/
tentam habere ideo dicitur in legenda sancti bernhardi. Q̃ q̃/
dam vice cum ipse equitãs ĩ itinere cuidam rustico obuiasset
materia sic se offerente de cordis instabilitate in oracione bern
hard⁹ conquestus ẽ. Qd rusticus audiens mox eum despexit
et in oracionibꝫ suis cor fixum et stabile dixit se habere. volẽs
autem bernhardus eum conuincere et a sua temeritate coher
cere dixit. Sequestrare parũp a nobis et tota qua poteris at/
tencione oracionem dominicã inchoato quam si sine aliqua cor
dis euagacione finire poteris equum cui insedeo proculdubio
tibi dabo. Tu autem michi in fide tua spondeas q̃ si aliq̃d ibi/
dem cogitaueris hoc aliquatenus non michi celabis. Letatur
ille et tanquam se lucratum iam reputans audacter se cedit.
Et seipsum recolligens oracionem dominicam dicere inchoa=
uit. Vix autem oracionis expleuit dimidium et ecce importu
na cogitacio de sella cordi suo se ingerit vtrum habere eam
debeat cum iumento. Qd ille aduertens concitus ad bernhar=
dũ rediit et quid in ipsa oracione sollicite cogitauerit indica/
uit. Et de se ut prius temere non presumpsit Tercium no
tandum q̃ triplex est attencio que oracioni vocali potest adhi
beri. Vna quidem qua attenditur ad verba ne quis in eis er=
ret. Secunda qua attenditur ad sensum verborum. Tercia
qua attenditur ad finem oracionis scilicet ad deum et ad rem
propter quam oratur que est maxime necessaria et hanc ha/
bere possunt eciã idiote. Quicũqꝫ ergo ad oracõem accedit ea
intẽcione ut honoret deum seqꝫ orando sibi subiciat et com=
mendet si dolens et male contentus mentis patitur vagaciõeꝫ

non perdit oracōis fructum quātuz ad effectuz meriti et impe
tcionis licet priuetur effectu delectacōnis · Idcirco deponēdi
sunt scrupuli ⁊ extremitates consciencie quibꝫ nonnulli diabo
lo instigante deuicti ab oracione desistunt existimātes eo ꝙ at
tēti non sunt inuanum oracōni vacare·

De ordine in oracōne seruando et qualiter possum⁹ rogare
sanctos tanquam intercessores et aduocatos nr̄os

Capitulum· tercium· ·:·

Tercius mod⁹ in oracione seruand⁹ dicit⁹ ordinacionis
Debet oracō esse ordinata ut orans intendat impetraē
a d̄o omne donū qd̄ postulat quia ut inq̄t psal· Graciā
et gloriam dabit dn̄s Sanctis vero preces sunt porrigend̄ ta/
q̄ intercessorib⁹ et aduocatis nostris apud deuz· Nam ut inq̄t
Bon̄·di·xlv·quarti libri · Deus instituit et voluit ꝙ sanctos
rogarem⁹ triplici ex causa Prima ꝓpt̄ nostram inopiam· Se=
cūda ꝓpter dei reuerenciaz· Tercia ꝓpter sanctoꝝ gloriaz
Prima propter nostram inopiam siue in contemplando siue ī
amando siue in merendo· Sumus inopes in contemplando sum
mā lucem que ipse de⁹ ē Sum⁹ inopes in amando quia miser
homo magis quandoqꝫ sentit se affectum ad vnuz sanctuz q̄z
ad ipsum deum· Sum⁹ inopes in merendo eo ꝙ exigua sunt ⁊
parua merita nostra· Ideo deus voluit nos rogare sanctos ut
ī ipsis eum contēplemur vt per ipsos fiduciaz habeamus et ꝑ
eorum merita indigenciam nostram suppleamus Secunda
causa est propter dei reuerenciam ut homo peccator ad deū q̄si
pro reuerencia non audens confugere imploret auxilium ami
corum eius Tercia causa est propter sanctorum gloriam ut ip
se deus glorificetur in sanctis suis quorum amore deuotis eo
rum gracias dona et beneficia plurima dignatur conferre· Ne
qꝫ audiendi sunt illi qui dicunt superfluum esse ad sanctos per
oracōes ꝯfugere qn̄ ecclesia sanctis oraciones porrigere cō=
fueuit Quinimo quotidie experimur quantum prodest nobis d̄
uocionem sanctis dei exhibere d̄ quibus dicitur in psalmo Le
uaui ocu· me·in mon·vnde ve·auxilium michi · Piis namqꝫ
sanctoꝝ precibus et precipue virginis gloriose liberati sunt
multi a periculis maris · Alij ab vlceribꝫ et egritudinibꝫ de=
speratissimis sanati· Alij a dyaboli temptacōibꝫ penitus mun=
dati· Alij ab infamijs et criminibꝫ falsis plene purgati · Alij
a varijs diuersisqꝫ t̄bulacōibꝫ ⁊ āgustijs ad q̄etē ⁊ trāq̄llitatē ꝑ
ducti Nārēt ista q̄ expti sūt dicāt d̄uoti sācti nico· sācti frācisci

sancti anthonij sancti bernhardini sācti petri martiris ⁊ aliorū sāctoꝝ q̄d acceperūt q̄d obtinuerūt illos inuocādo. Clament pijssime virgīs fideles deuoti quot munera dei ad inuocacionē nominis. Marie habundanter īpetrauerūt de qua bernhardus ait in periculis in angustijs Mariam cogita. Mariam inuoca. Ergo simus prōpti et fiducialiter orando īuocem⁹ sanctos q°rum patrocinio obtinere poterim⁹ h̄ graciā et ī futuro gl'az in q̄ viuit de⁹ trin⁹ ⁊ vn⁹ p infinita secula seculoꝝ. Amen

¶ Sabbato post diem cinerū de īpedimētis cōtrarijs orōni ꝓpter que orantes non exaudiūt² ¶ Sermo xxi .:.

ERat enī vent⁹ contrarius eis. Scribuntur h̄ verba Marci vi. c. et in euāgelio hodierno. Conquerunt² plurimi et quidē absq̄ vlla racione q̄ in suis oracōnibꝫ non exaudiūt² a deo neq̄ impetrant orando q̄d volūt Sed nō intelligunt q̄ vt Aug⁹ inq̄t xvi. q. i. in c. Decime. Benefacere deus semper est promptus sed hominum malicia prohibetur. Cessāte ergo ex parte hominum defectu non est correpta ad dandū man⁹ oīpotētis dei liberalissima Querit nāq̄ ipse ut sua beneficia eroget mentes nostras bene dispositas vnde naufragiuꝫ timentibꝫ discipulis ī nauicula ꝯstitutis sicut in euāgelio ho. legitur xp̄us dixit. Confidite. Nam ꝓpterea īminebat eis periculum et contrariebant² vēti quia erat cor eorum obcecatum nec ut decebat confidebant in virtute magistri sui. Sic et orātib⁹ euenire solet q̄ quandoq̄ non exaudiuntur quoniam non orant cum ea spe et fiducia quam habere debent in benignissimo deo Verumtamen vt magis quietetur animus eoꝝ q̄ dolent q̄ eorum preces deus non implet in presenti sermone de īpedimentis oracōis erim⁹ tractaturi videbimusq̄ qualia sint īpedimenta que contrariantur orantibus ne exaudiantur sicut venti contrariabantur in mari discipulis et notabimus tria principalia impedimenta.

¶ Primum dicitur iniusticia
Secundum dicitur iniq̄tas
Terciū dicit² īpaciencia

Q̄ propter iniusticiam vel orātis vel oracionis vel eoꝝ ꝓ quibus oratur quandoq̄ deus oraciones non exaudit

¶ Capitulum. primum

PRimum impedimentum quare multociens deus non exaudit orantes dicitur iniusticia que triplex esse potest Prima est ex parte orantis. Secunda ex parte oracionis. Tercia ex parte eius pro quo orat² Prima iniusticia est ex pte orātis q̄n orās a deo ē īiust⁹

vt exaudiri non mereatur Sed pro clariori noticia queritur. Vtrum peccatores impetrēt aliquid a deo suis oraciombus. Et ā guitur q̄ non ex verb̄ scriptuē. Scribitur nāq̄ ysaie. i. Cum extēderitis manus vestras auertā oculos meos a vob̄ et cū multiplicaueritis oīo ez non exaudiam manus enim vr̄e sāguīe plene fūt. Et Isa. lix. Ecce non est abbreuiata manus dn̄i ut saluare nequeat neq̄ aggrauata est auris eius ut non exaudiat s̄ iniquitates vestre diuiserūt int̄ vos et deum vestrū ⁊ peccata vestra absconderūt faciē eius a vob̄ ne exaudiret. Manus enī vestre sāguine plene fūt ⁊ digiti vestri iniquitate Labia vestra locuta sunt mendacium et lingua vestra iniquitatē fatur. Et Iere. trenorum iij. c. Nos inique egimus et ad iracundiam pro uocauimus te idcirco tu es inexorabilis. Et dauid in psal. Iniq̄tatē si aspexi in corde meo non exaudiet dn̄s. Et prouer. xxviij c. Qui declinat aurem suam ne audiat legē oracio eius erit execrabilis. Et Jo. ix. Scimus quia peccatores deus non exaudit. Et Criso. super. Math. Qui orat et peccat non orat deū sed d̄ ludit. Et pro. xv. Longe est dn̄s ab impijs et oracōes iustorum exaudiet At cōtra est auctoritas Criso. q̄ sic glosat dictū xpi Luc. xi. Om̄is qui petit accipit siue iustus siue peccator. Et ad idem augu. super Jo. ait. Si peccatores non exaudiret d̄us frustra publicanus dixisset. Deus propicius esto michi peccatori Respondeo pro huius dubij solucione sequendo. Alexander in iiij. summe volumine. Q̄ orantes homines in triplici varietate possunt inueniri. Nam aliqui licet valde pauci iusti sunt id est sine peccato mortali et oracio horum potētissima ē ut on̄dimus in sermone de vsu oracionis in ipso. Moyse. Et ideo Jacobi quinto dicitur. Multum enim valet deprecacio iusti assidua Aliqui sunt peccatores obstinati qui diucius in malo perseuerantes non se voluerunt corrigere a deo vocati nō se voluerunt emendare obdurauerunt corda sua spernentes dei iudicia. Hij cum quandoq̄ propter suam duriciem dei manum eos castigantes senciant in tribulacione positi clamant. Domine domine et dominus auertit faciem suam ab eis quibus dicit illud prouerbiorum primo. Vocaui et renuistis extendi manum meam et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consiliuz meum et īcrepaciones meas neglexistis. Ego q̄q̄ in interitu vestro ridebo et subsānabo vos cū vob̄ q̄d timebatis aduenerit cū irrueit repētina calamitas ⁊ īteritus q̄si tēpestas īgruerit quādo venerit super vos tribulacō ⁊ angustia tunc

inuocabunt me et non exaudiaz mane consurgẽt et nõ inuenient me eo q̃ exosam habuerint disciplinam · Aliqui orantes sunt peccatores humiliati quia licet quandoq̃ peccent non tamen semper retinent propositum male voluntatis humiliantur deo timent illum ob cuiusq̃ reuerenciam aliqua bona opera faciunt · Hij in suis necessitatibꝫ orant deum suamq̃ implorant clemenciam · Confortandi sunt certe tales ut sperent in dominmo qui ex misericordia sua eos audit nec inuanum orare permittit Q̃m vt augustinꝰ iquit in capitulo · Adhuc mstãt ꝺ̃ pe · di · ij · Cur decuisset dñs orantes dicere · Dimitte nob debita nostra nisi misericors ipse nob̃ pseueraret q̃ ab hac peticõe nõ vult nos deficere hec ille · Peccator erat publicanꝰ et humiliatus exauditus est · Luc · xviij · Peccator ezechias et oraciõez eius ꝓpter humilitatem exaudiuit deꝰ pecãtores · Minuite et orantes et ieiunãtes dei iudicium euaserunt · Ideo qui peccatores sunt dummodo non sint obstinati et obdurati in malicia sua fiducialiter orent ad deum · Auctoritates aũt in contrariuz allegate intelligende sunt de peccatoribus obstinatis aut de illis qui petunt aliquid a deo secundum desiderium peccati quos deus aliquando ex misedia non audit quandoq̃ vero ex vindicta exaudit permittẽs eos amplius ruere in peccata qui a vt d · Augꝰ · Deus quedam negat ꝓpicius que ocedit iratus

Secunda iustificia est ex pte oiõis quando sez oracõ nõ habet racõz virtutis M̃a ut d · Ioñ · di · xvij · ij · li · In qualibet oracõe duo sunt consideranda Materia s · et forma · Materia oracionis respicit desideriuz petẽtis · Forma vero respicit distrecionem ꝓponentis quando sez ille qui orat omittit omnia volũtati diuine sicut faciebat xp̃us quando orans dicebat ad patrẽ · Pa · si · po · ẽ · t · a · m · c · i · Verumtamen n̄ m · u · fi · s · t · Qui sic orat et si non semper impetret qd̃ petit et desiderat nunquam tamẽ orat sine merito quoniam sic orando deum honorat qui quandoq̃ denegat temporalia ista bona petentibus quia videt illa anime saluti esse contraria · Ex hoc legitur in vita sanẽte petronille quam sanctus Marcellus scripsit Q̃ cum ipsa filia esset petri apostoli et speciosa nimis deo volente febribꝫ laborare cepit Discipuli autem petri dixerunt ad eum · Cum omnes a te sanentur infirmi cur · Petronillam iacere permittis ? Quibus petrus respondit quia sic expedit ei · Verumtamen ne putetur impossibilitas sanitatis eius in nemine ibesu cristi illam sanabo · Dixitq̃ ei · Surge petronilla velocius

et mistra nob. Que statiz sanata surrexit et mistrauit eis. Cō/
pleto autē misterio Petrus dixit ei. Petronilla redi ad lectuz
tuū. Que statim rediit et ut pri⁹ febrib⁹ laborare cepit At v/
bi in dei amore cepit esse perfecta eaz perfecte sanauit. Simi/
le est qd legitur in vita sācti thome Cantuarieñ. Cum enim q̄
dam quem sāct⁹ thomas dum viuebat valde dilexerat graui/
ter infirmaretur iuit ad ei⁹ tumbaz et pro sanitate rogauit ī
petuitqz illam ad libituz. Sed dum sanatus rediret cogitare
cepit q̄ illa sanitas forsan anime sue non expediret vnde iterꝝ
ad sepulchꝝ rediens orauit ut si non esset vtile anime sue cō
tinuo ipsa infirmitas rediret. Statīqz rediit sicut pri⁹ ꝓptēa
dicim⁹ q̄ qui bene orare volunt omnia tandē omittere debent
voluntati diuine Tercia iusticia est ex parte ei⁹ pro quo o-
ratur. Fiunt enim q̄ñqz orōnes pro aliquibꝰ qui non merentur
beneficia que postulantur pro ipsis vnde deus dixit ad Iere. de
populo iudaico pessimo et indurato Tu noli orare pro populo
hoc nec assumes pro eis laudez et oracōz ⁊ nō obsistas in quia
ego non exaudiam te. Sed ad hoc facit exemplum sancti. Bar/
tholomei de quo in sua legenda sic habetur. Q̄ Anno dñi tricē
tesimoprimo. Sarracenī siciliam inuadentes. Liparitanam insu
lam vbi corpus sācti bartholomei quiescebat vastauerīt ac ei⁹
sepulchrum confringentes ossa ipsi⁹ dispersērt Apparuit au
tez sāct⁹ cuidam deuotissimo d. Surge collige ossa mea q̄ disp
sa sunt. Cui ille qua racione colligere aut aliquez tibi honorē
exhibere debem⁹ cū deleri permiseris nec auxiliū nob impendē
ris! Cui ille Per multum tempus meritis meis dominus huic
populo pepercit sed eorum peccatis nimium inualescentibus ⁊
ad celum clamantibus iam pro eis non valui veniam impetra
re Sed ex hijs dubitari solet an pro omnibus in hac vita existē
tibus sit orandum. Et respondet Thomas vbi supra ar. vij. in
responsione ad tercium argumentum. Q̄ pro peccatoribus
orandum est ut conuertantur quia sicut nulli quamdiu hic vi/
uit subtrahendum est correpcionis beneficium quia non pos/
sumus distinguere predestinatos a reprobatis ut Augustin⁹
dicit libro de correpcione et gracia ita eciam nulli est denegā
dum oracionis suffragium. Pro iustis eciam est orandum vt
perseurent et proficiant ⁊ ut non superbiant dum considerant
se aliorum suffragijs indigere.

Q̄ sepe deus non exaudit orantes quia
ipsi veniam petentibus dare nolunt aut

crudeles sunt pauperibus aut diffidentes de deo. Ca. scdm.

Secundum impedimentum contrarium orantibus ne exaudiantur dicitur iniquitas quando inueniuntur in eis potissime tres iniquitates vz. Prima dicitur irremissibilitas Scda dr crudelitas Tercia infidelitas Prima dicitur iniquitas irremissibilitatis quando orantes nolunt proximis suis qui eos lesert veiam petentibus indulgere et offensas remittere. Ido dr. ecci. xxviij Relique proximo tuo nocenti tibi et tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Xpus autem in euangelio Math. v. orari iussit pro persequentibus et calumpniantibus. Sz circa hoc satis in dubio versatur animus. Primo quia in sacra scriptura inducuntur multe imprecaciones contra inimicos. Dicitur enim in psal. erubescant et conturbentur omnes inimici mei et alibi. erubescant impij et deducantur in infernum muta fiant labia dolosa et alibi Confundantur et reuereantur inimici mei etc. Scdo qr vindicari de inimicis in malum inimicorum cedit. Sz sancti vindictam de inimicis petunt sicut patet. Apoc. vi vbi martires xpi inducuntur d. Vsqueq° non vindicas sanguinem nostrum de hijs qui habitant in terra Et heli. rogauit ut ignis descenderet de celo qui consumeret duos principes quinquagenarios et exauditus est. iiij. Reg. i. Tercio qa operacio hominis et eius oracio non deberet esse contraria. Sz homines quandoqz impugnant licite inimicos alioquin omnia bella essent illicita. Ergo videtur qd non sit pro inimicis orandum Respondet. Thomas ut supra. Qz eo modo quo tenemur diligere inimicos tenemur et pro eis orare. Diligimus enim in eis naturam non culpam. Diligere eciam inimicos in generali est in precepto non autem in speciali. Vt scilicet homo secundum imparacionem animi sit paratus eciam specialiter inimicum diligere et eum iuuare in necessitatis articulo vel si veniam peteret Sz in speciali inimicos diligere absolute et eos iuuare perfectionis est. Similiter et necessitatis est ut a omnibus nris orationibus qs pro alijs facimus inimicos non excludamus. Qz autem specialiter oremus perfectionis est non necessitatis nisi in aliquo casu speciali Ad primum ergo dicendum qd imprecaciones que in sacra scriptura ponuntur quadrupliciter possunt intelligi. vno modo scdm qd prophete solent figura imprecantis futura predicere ut. Augus di. in li. de sermone dni in monte. Scdo modo prout quedam temporalia mala peccatoribus qnqz a deo ad correpcionem mittuntur. Tercio modo intelliguntur petere non contra ipos homines sz contra regnum peccati ut s. correpcione hominum peccatum destruatur Quarto modo confirmando

voluntatē suā diuine iusticie circa dānacōz perseuerancium in peccato. Ad scdm dicendū q̄ sicut in eodē libro aug. ait vidicta sanctorum est ꝓpter diuinā iusticiam quia ut īquit psal. Letabitur iust9 cum viderit vindictam. Ad terciū dicendū q̄ licitum est impugnare inimicos ut cōpescantur a peccatis eo q̄ cedit in bonum eoz. Et sic ecia licet orando petere aliqua temporalia mala inimicorum ut corrigantur. Et sic oīo ⁊ operacio non erūt contraria Secunda iniquitas dicitur crudelitatis quando orantes deum liberalem inuenire volūt et ipsi ꝓximis suis auari sunt et crudeles. Ideo. Thobie xij. dicitur. Bona est oracio cum ieiunio et elemosina Tercia iniquitas dicitur infidelitatis. Orant multi sine fide sumendo fidē pro fiducia siue confidencia. Ideo dicitur. Jacobi. i. Si quis indiget sapiencia postulet illam a deo postulet autē in fide nichil hesitās Nam ut ait psalmista psalmo triceſimo secundo Oculi domini in eis qui sperant super misericordia eius. Et prouerbioz. triceſimo. Clipeus est omn9 sperantibo in se. Et. Eccle. secdo. Respicite filij et scitote naciones hominum quia nullus sperauit in deo et confusus est.

Q̄z deus quandoq̄ non exaudit orantes ꝓpter illoz impacienciam et qualiter orandum est perseueranter Ca. terciū

Tercium impedimētuz contrarium orantibo ne exaudiātur dicitur īpaciencia Sunt enim multi qui si statim nō exaudiantur cum orant efficiuntur impacientes murmurant de deo et ad eum amplius redire nolunt deum esse durum tenacem et auarum. d. Quibus sonare debet vox euangelica xpi. d. Luce xi. Quis vestrum habebit amicuz et ibit ad illuz media nocte. dicens. Amice accomoda michi tres panes quia amicus meus venit de via et non habeo q̄d ponam ante illum et ille deintus rndens dicat. Noli mihi molest9 esse. Jam clausum est hostiū et pueri mei sūt in cubili non possuz surgere et dare tibi. Et ille perseuerauerit pulsās. Dico vob et si nō dabit illi surgens eo q̄ amicus eius sit ꝓpter īportunitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis. Petite et dabitur vobis. Vbi cristus docet nos perseueranter orare q̄ pseuerancia obtinua īquolibz opere arduo satis ꝓdest. Ideo ait ouidi9 li. ij. d pūto. Percussu crebro saxa cauant aq̄s Et li. iiij. d Gutta cauat lapidē nō vi ꝫ sepe cadēdo ⁊ li. i. de ārte amādi Quid magis ē durū saxo: q̄d mollius vnda: Dura tamen molli saxa cauantur aqua. Et

Job·xiiij·Lapides excauant aque et alluuiõe paulati in terra consumitur·Nec ꝓpterea quia replicatis vicibꝰ deꝰ vult exorari illiberal' et murbanꝰ est censendꝰ qui ideo qñq; sua bñficia rogatus differt conferre ut nos humiliet ut corda nr̃a magis inflammet ut beneficia sua sapidiora reddat· Amoueant̃ ergo impedimenta predicta ⁊ erit tranquillitas in amma orãtis Cui xp̃us hic dabit graciam et postea gloriam Amen

Dominica prima in quadragesima in mane· De tempore bene dispensando Sermo xxij

Ecce nunc tempus acceptabile·Doctoris gẽcium verba sunt ista ij·cor·vi·⁊ in epistola presentis dominice·Ponderanda sunt verba apostoli que de tempore dicit in lectione occurrẽtis epistole qñ nulla grauiõ periculosiõq; iactura quã per dicio temporis illud namq; datũ est nob a deo ut possimꝰ mereri regnum eternum·Si tamẽ ꝺ fecerit sine merito deficiet eciam spes nostre salutis·Diximus enim in precedentibꝰ sermombꝰ ꝺ iusticia dei ãliter hij qui in inferno sunt extra omnem statum omneq; tempꝰ merẽdi volent se esse positos·Solerter itaq; vnusquisq; studere debz ut tempus sibi concessum fructuose dispenset q; plerieq; negligunt·idcirco in presenti sermone de tempore erimꝰ locuturi de quo principaliter tria misteria ꝓponimus contemplanda·

Primum dicitur condicio De tribus ꝺdiciombꝰ tpis seq;
Secundum dicitur nominacio breuitate mobilitate et ir
Tercium dicitur obseruacio reuocabilitate Ca·ꝑmum

Primum misterium cõtemplandum de tpe dicitur cõdicio in quo attente considerare debemꝰ quot sũt pncipales tpis ꝺdicões et reducimꝰ illas ad tres·vz·Prima dicitur breuitatis Secunda mobilitatis·Tercia irreuocabilitatis Prima cõdicio temporis dicitur breuitas qua vt inquit pau·i·cor·vij·Tempꝰ breue est·Et hoc tripliciter ꝑmo respectu sui·secundo respectu dei tercio respectu nostri Primo tempꝰ breue ẽ respectu sui quia incepit esse ⁊ desinet esse Q; tempus incepit esse patet per dicta doctorum·Vñ cassiodorus super psal·liiij·ait Tempus tunc cepit quando mundꝰ sumpsit iicium Et ·Origenes li·i·sup gen̄·Tempꝰ nõ erat antequam mundus non esset·sed esse cepit·Et yscorus li·i·ꝺ

sumo bono Nulla an̄ p̄ncipiū mūdi fuer̄t tp̄a q̄ cū ip̄z sit cre
tura i p̄ncipio mūdi factū esse credēdū ē. Et aug⁹. li. v. d̄ trini
tate. Tēp⁹ nō cepit ī tp̄e nō enī erat tēp⁹ anteqū eēt tēp⁹. Et
si diceret² q̄ om̄e qd̄ cepit eē aut cepit eē ī tp̄e aut i eternita
te Si ergo tēp⁹ cepit eē ⁊ nō cepit eē ī eternitate ergo cepit
eē in tempore R̄ndet d. Boñ. ij. di. scd̄i libri in declaracōe lr̄e
Q̄ scd̄m aug. differt dicere aliquid fieri ex tempore et in tp̄e
et cum tempore. Qd̄ enim īportat ordinē īportat cōtingenciā
cū īportat similitatē. Et ideo nichil factū ē in tp̄e nec ex tep̄e
nisi qd̄ exceditur a tēpore. Quia g̊ tēpus et ea que in p̄mordi
o tēporis creata sunt a tp̄e non excedunt². Ideo dicit aug. ea
eē creata cū tēpore nō in tp̄e nec ex tempore. Scd̄m autē bedā
quē magister inducit in textu quatuor fuerunt a p̄ncipio cre
ata. s. Materia p̄ria angelica natura Celum Empireū et tp̄us
dicit tn̄ d. Boñ. Q̄ tēp⁹ accipi ꝯfueuit in scripturis sanctoruz
quadrupliciter. s. ꝯmunissime cōmūiter ꝓp̄e et magis ꝓp̄e cō
munissime temp⁹ dicit mensuram cuiuslibet duracionis crea/
te. Et sic accipit illud. Beda ꝯmuniter dicit mensuram cuius/
cūqz mutacionis siue illius que ē de non eē in eē siue alteri⁹ q̄
ē de vno eē in aliud eē. Et sic accipit temp⁹ Ric. d̄ sācto vic
tore in glo. sup i. c. geñ. vbi d. Omne qd̄ cepit ex tempore ce
pit. Tercō modo accipit² ꝓp̄e et sic dicit mensuraz variacōis
successiue siue sit successiua successione regulari et cōtinua si/
ue non. Et sic dicit aug. ad horosium. Q̄ affectiones varie an/
geloꝝ mēsurant² tēpore et omnis variacō reꝝ. Quarto mo
do accipit² magis ꝓp̄e et sic dicit² mensura mot⁹ siue variaci
onis successiue continue et regulate scd̄m regulam motus oc
taue spere. Et sic consueuit accipi ab. Ar. et ꝯmentatore. iiij.
phy. Et ista est coarctata tēporis accepcio et sicut temp⁹ ce
pit eē ita desinet eē. vñ. Apo. x. Io. ait. Angel⁹ quē vidi stan
tem supra mare et supra terram leuauit manum suā ad celuz
et iurauit per viuentem in secula seculoꝝ qui creauit celum
et ea que in ea sunt q̄ temp⁹ ampli⁹ non erit. Quemadmodū
autem cessante motu celi cessabit eciam et temp⁹ pleni⁹ di
cā in sermone de contemptu mundi Secūdo temp⁹ est breue
respectu dei. Nam deus est eternus sine tempe sine successiōis
mensura qm̄ ut inquit Ar. iiij. phi. Ea dicuntur tēpore mensu
rari que p̄ncipium et finem habent. Est autem reperire p̄nci
piuz et finē in omni eo qd̄ mouet² qd̄ vero est omnino īmutabi
le sicut nec successionez ita nec p̄ncipiuz nec finē habē potest

Ideo cum deus sit maxime imutabilis sibi maxime cōpetit ut
sit eternus quia deus est suū esse vniforme. Vnde sicut est sua
essencia ita est sua eternitas. Et hoc expressit aug⁹ d. ad mar
cellinum. De⁹ solus est qui exordium non habet. Sz qd̄ soli de
o non cōpetat eternitas probare posset aliquis per dicta scip
ture vnde dani. xij. d Qui ad iusticiaz erudiunt multos fulge
bunt quasi stelle ipp̄etuas eternitates. Sed si solus deus esset
eternus non essent plures eternitates. Et dauid in psal. mon
tes vocat eternos Illūians inq̄t tu mirabilit' a mōtibꝫ eternis.
Et deutro. xxiij. Colles vocāt' eterni. Et. Mathei. xxv. Ignis
iferni adhuc noīat' eternꝰ g̊ ñ ē solꝰ d⁹ eternꝰ Respon. Tho
p̄te prime sūme q. x. Q̄ eternitas vere et p̄p̄e in solo deo ē eo
q̄ ꝯseq̄t' imutabilitatē ut dictū ē solꝰ aūt deꝰ oīo ē imutabil
Secūduz tamen q̄ aliqua ab ipso immutabilitatem recipiunt
scd̄m hoc aliquid eternitatis eius p̄ticipans. Quedam vero q̄n
tum ad hoc imutabilitatē sorciuntur a deo quia nūquam desi
nunt esse. Et sic dicitur eccl. i. Terra vero meternū stat. Que/
dam eciam eterna in scripturis dicuntur p̄pter diuturnitatez
duracionis licet corruptibilia sint sicut in verbis allegatis di
cuntur eterni montes ⁊ colles. Quedam ampliꝰ participāt d̄
racione eternitatis in quantum habent intransmutabilitatem
vel scd̄m eē ut ignis inferni vel scd̄m suam operacionem sicut
angeli et beati videntes deum in quibus non erunt quantū ad
visionem beatificam volubiles cogitacōes ut docet aug⁹. iiij.
de trinitate vnde dicuntur habere vitam eternam scd̄m illud
Jo. xvij. Hec ē vita eterna ut cognoscant te verum deū. Mul
te ergo eternitates sunt quia multi sunt p̄ticipantes eternita
tem ex ipsa dei cōtemplacōe Dicimꝰ ergo q̄ sicut solꝰ deꝰ est
bonꝰ per suam essenciaz ut dicit Boe. in li. de ebdomadibꝫ Si
cut oīa alia sunt bona per participacionem ita solus deus est
eternus per suam essēciaz. Alia vero dicuntur eterna per par
ticipacōz Tercō tēpus est breue respectu nostri quid enim
de tempore dicam ad vitaz presentez nobis concesso. Audia/
mꝰ sapientum sanctorumq̄z voces. Inquit enim iob. viij. c. Si/
cut enim vmbra sunt dies nostri super terraz Et. xiij. Homo
natus de muliere breui viuēs tēpore r̄pletus multis miseriis
Qui. q. fl. e. et cō. et f. u. vmbra. Et xiiij. Breues dies hoīs sūt
Et gre. xv. li. mora. Omnis longitudo tēpis vite p̄ntis punctꝰ
esse cognoscitur cū fine terminetur. Et ysidorus li. i. soliloqui
oruz quotidie dies vltimꝰ appropinquat. quotidie ad finem

tẽdim⁹ ad mortẽ quotidie properamus·Et·Jacobi·iiij·Que ẽ
vita nostra? vapor ẽ ad modicũ parens et deinde extermiabi=
tur Et seneca ad Lucillum·punctum est omne qđ viuimus et
adhuc puncto minus et iterum ad eundem quotidie morimur
quotidie demit⁹ aliqua pars vite et tunc qđ cũ crescimus vita
decrescit et idẽ de consolacione ad Martiã·Omnia humana bre
uia et caduca sunt et infiniti tẽporis nullam partem occupan/
cia et idem in tragedijs etate fruere mobili cursu fugit et idẽ
in·q·natũalibꝫ fugit tẽpus et auidissimos suos deserit pereun
do elegant'·Lesio quidam dicenti sexaginta ãnos habeo hos
inquit sexaginta dies quos non habes et ouidius libro ·iij·de
fastis· Tempora labuntur tacitisqꝫ senescimus annis et celer
admissis labitur annus equis et in x·Metha·Labitur occulte
fallit qꝫ volatilis etas et nichil est annis velociꝰ Hic sapienter
plus quidam quasdam sibi questiones ꝓpositas soluit Interro
gatus etenim cũ quibꝫ socijs est homo·Respondit·Cum sep=
tem qui eum assidue molestant hij sunt fames sitis calor fri=
gus lassitudo infirmitas et mors Interrogatus vbi est homo
Respondit In bello multiplici et diuerso intra se habet bellum
mordentis consciencie In ꝓpo corpore habet bellum quatuor e/
lementoruꝫ que secũ pugnant ad inuicem per contrarias qua
litates extra se habet bellum rerũ concupiscibilium et dyaboli
ce temptacionis Interrogatus terciõ quomodo se habet homo
Respondit ut lucerna ad ventum que cito extinguitur ut scin
tilla in mari que cito ab vndis absorbetur·Et spuma gracilis
que cito a procella dispergitur ut fumus qui cito diffunditur
Interrogatus quarto cui similis est homo·Respondit acerui
nius quia ut acceruus minis modico calore cito in aquam de q̃
fuerat resoluitur sic homo gemitus de putredine modica in /
firmitate in eam reuertitur·Similis est eciaz homo rose matu/
tine que dum colligitur mane pulchra videtur in sero vero mã
cida inuenitur·Sic homo ĩ iuuentute appãret floridus in senec
tute vero marcessit·Similis ẽ eciaz pomo nouo qđ dum in ãbo
re pendens ad incrementuz debituz peruenire creditur modi/
co tamen verme interius exorto corroditur et subito corruens
efficitur inutile·Sic homo in puericia sua aut in adolestẽcia se=
pius subita infirmitate preuẽtus moritur et mutilis efficitur·
Interrogatus quinto quid est homo Respondit Mãcipiũ mor
tis hospes loci viator transiens·Mancipium dicit⁹ quia manuz
mortis nequit euadere·Hospes loci quia recipitur cũ gaudio

sed cito obliuioni traditur·Viator vero transiens vocatur qa dormiens aut vigilans sedens aut ambulans vel quicquid aliud faciens semper ad mortem properat Absoluit ergo philosophus optime dicta sua ostendens vite humane tolendam breuitatem. Et quid prodest esse in delicijs possidere diuicias sedere in throno regm florere in iuuentute·Letari pulchritudine et quibuscunqz temporalibo bonis perfruj quando tam cito vita cessabit! Aut quomodo nō erunt irrisione digni qui deum derelinquentes in illa confidunt! Hinc aug⁹·libro d̄ miseria huius mundi exclamans ait O vita presens q̄ multos decipis que dum cognosceris nichil es dum exaltaris fum⁹ es·Sapientibo amara es insipientibo dulcis es· Qui te querūt non te cognoscunt·Qui te cognoscunt ipsi te fugiunt·Ideo paulus hanc breuitatem vite considerans i·cor·vij·c·dicebat qui habent vxores tāq̄ non habentes sint et q̄ emunt tanq̄ non possidentes et qui flent tanq̄ non flentes et qui vtuntur hoc mundo tanq̄ non vtantur et qui gaudent taq̄ nō gaudētes· Pretherit enim figura huius mūdi Secunda condicio temporis dicitur mobilitas·Semper enim temp⁹ est mobile et nunq̄ quiescit Sic et cōdicō nostra mutabilis est et mouetur semper cū tpe·Ideo Job dicebat xiij·c·loquens de homīe·Nunquā in eodē statu permanet Et Ouidius li·xv·meta·inquit·Nec speciēs cuiqz manet rerumqz nouatrix·Et alijs alias repat natura figuras· Nil equidem constare diu sub ymagine eadē credideri·Et in Auten·de no·alie·§·Vt autē dicitur·Quid est stabile inter homines et ita immobile ut nullam paciatur immutationem cuz omnis noster status sub perpetuo motu cōsistat! Et C·de veteri iure enucleando l·ij·§·Sz quia diē humani iuris condicio semper in infinitum decurrit et nichil est in ea qd̄ stare perpetuo possit Et Cassiodorus li·iij·epistolarū·humāe res mutabilitatem paciuntur Ideo seneca ad Lucillum pulcre sic loqtur·Noli huic tranquillitati confidere·Momento mare euertitur z eodē die vbi luserūt nauigia sorbentur videm⁹ omnia ista quotidie per experienciam deficere experimurqz emma vanitati fore subiecta et tamen omnez operaz adhibem⁹ ad huc teporalia bona assequenda Pro celesti autez mercede que meternum est duratura nec in minimo laborare sumus parati· Tercia condicio tēporis dicitur irreuocabilitas·Perditū nāqz tēp⁹ a deo irreuocabiliter euolat ut ampli⁹ recuperari non possit vnde Ouidi⁹ in tercō de arte amandi Nec que preterijt

hora redire potest. O quam preciosū est tēp⁹ cū q° lucrari pos
sum⁹ eternitatē ideo Seneca ad lucilluz dicebat. Omnia mi Lu
cille aliena sunt temp⁹ tātū nostruz est Ex hoc Jero. sic scribit
ad eustochiuz. Omne temp⁹ in quo te meliorez nō senseris ex
istima perdidisse et Bernhard⁹ videns occisoꝝ incredibilem
numerum in li. de contemptu mundi sic loquitur. Heu heu m/
chil preciosi⁹ tpe nichil hodie vili⁹ reputatur hec ille.

De triplici vocabulo expressiuo temporis scz. Nunc. Tunc.
et Olim Capitulum secundum.

Secundum misteriuz contēplandum de tpe dicit² nomīa
cio seu expressio. Nam secundū thomā in scripto super
.iij. ethy. et super v. phy. tēp⁹ triplici vocabulo exp̄/
mi et noīari solet. Primū vocabulū est nunc. Scd̄m vocabulum
est tunc. Tercium vocabulū est olim Primum vocabuluz q°
tēp⁹ exp̄mit² dicit² nunc in quo signat² tēp⁹ presens seu pre
sentis vite quando possum⁹ dumtaxat operari bonuz Naz in in
ferno operacō bona nulla erit vbi anime sunt irreuocabilit' cō
dēnate. In paradiso nulla erit operacō laboriosa necessaria v=
bi anime sunt beatificate. In purgatorio eciaz nulla potest eē
operacō meritoria sed tantum pena satisfactoria Ideo cū audi=
mus nunc euigilare debem⁹ et intelligere q tātū presens tē/
p⁹ est oportunuz ad agendam penitēciam. Et qui futuruz ex=
pectat mundi allect⁹ dulcedine grādi se exponit periculo. Ido
dixit sanct⁹ Barlaam Q qui delectacōnes corporales desiderāt
et in presenti dissimulāt agere penitēciam et prouidere sibi de
futura vita similes sunt cuidam homini qui dum a facie vnicō
nis ne ab eo deuoraretur velocius fugeret in quoddam bara/
trum magnum cecidit. Dum autē caderet manibꝫ arbusculam
quandam apprehendit et base quadam lubrica et instabili fix
it pedes Respiciens vero vidit duos mures vnum album et a
lium nigrum incessanter radicem arbuscule quam apprehend
rat corrodentes et iaz ꝓpe erant ut ipsaz abscinderent in fūdo
aūt baratri vidit draconez terribilez spirantē ignem et aperto
ore ipsum deuorare cupientē. Super basem vero vbi pedes te
nebat vidit quatuor aspidū capita inde prodeūcia. Eleuans au
tē oculos vidit exiguū mellis in ramis illius arbuscule oblit⁹
q̄ periculi in q° posit⁹ erat seipsuz totū ad mel comedendū cō
uertit. Vnicornis mortis tenet figuram que hoīem sēper perse
quit². Baratrum vero mund⁹ est omnibꝫ periculis plenus. Ar
buscula vniusciuiusq̄ est vita que per horas diei ⁊ noctis quasi

per murem album et nigrum incessanter consumitur et incisio
m appropinquat·Basis quatuor aspidum corpus est ex quatu/
or elementis cōpositum quibus mordmatis corpis cōpago dis
soluitur·Draco terribilis est os mferm cunctos deuorare cupi
ens·Dulcedo ramusculi delectacio fallax mundi qua multi deci
piuntur detinenturqz ne in presēti dum tēpus adest et facul=
tas datur clament ad dñm et toto corde conuertantur ad illū

Secundum vocabulum quo tempus exprimitur dicitur tūc
et significat illud qđ est remotum a presenti et precipue futu
rum·In scripturis vero diuims septem tunc nob se ingerunt
iugiter meditanda·Primuz tūc horribilis visioms quando s·
dānati miseri iudicem ommū in sua maiestate videbūt·Et de
hꝭ sic dicitur·Luce xxi·Tunc videbunt filium hominis venien/
tem in nube cum potestate magna et maiestate· Secm tūc est
generalis lamentacōis quando cōmums erit et infructuosa la
mentacio damnandoz Et de hoc dicitur Mathē· xxiiij· Tunc
plangent se omnes tribo terre·Tercium tūc est iocunde asso/
ciacōis de quo dicitur·Sapiēcie v·c·Tunc stabunt iusti i mag
na constancia aduer·e·qui se a·et qui ab la·eoz·Quartum
tunc est timende locucōis·De quo dauid in psalmo secdo ait·
Tunc loquetur ad eos in ira sua et in furore suo conturbabis
eos·Quintum tunc est dulcis vocacionis quando vocabuntur e
lecti ad possidendum glorioslissimum regnum dei et de hoc Ma
thei xxv·Tunc dicet rex hijs qui a dextris eius erunt·Venite
benedicti patris mei p·r·patum u·cō·mundi·Sextum tunc est
eterne damnacionis·De quo Mathē vicesimoquinto tunc dicz
rex hijs qui a sinistris eius Discedite a me in ignem eternum
qui paratus est dyabolis et angelis eius·Septimum tunc est
plene beatificacionis De quo Ysaie·lx· Tunc videb et afflues
et mirabitur et dilatabitur cor tuum·Si quis igitur hec sep/
tē tūc sepius mēte reuolueret et huiꝰ mūdi fallacijs profecto
non deciperetur Tercium vocabulum quo tempus exprimi=
tur dicitur olim·qđ presertim preterita nob habet denotare·
Inter omnia autem significare nob debet beneficia dei que sus
cepimus ex quibus ad penitenciam inducimur in presenti·Ie=
deo cristus dicebat·Mathei vndecimo ve tibi corozaim ve tibi
Bethsayda quia si in tyro et sydone facte essent virtutes que
f·s·i·uo·olim·in·ci·et cili·p· egissent

De triplici obseruacione temporis·s·naturali superstitiosa et
virtuosa Capitulum tercium·

Tercium misteriū cōtēplanduz de tēpore dicitur obser=
uacō. Nam a multis diuersimode tēporis obseruatur.
Ideo triplex eius obseruacio notari potest. Prima di
citur naturalis. Scda dicitur supersticiosa. Tercia virtuosa
Prima est obseruacio naturalis. quando quis comedit bibit dō
mit suaqz negocia facit tpe debito. Sic agricole seruant tēp9
frumenta ferendo tēpore autūnali non estiuo. Naute seruant
tēpus nauigando cum venti adsunt secundi. Medici seruāt tē
p9 egrotis medicinas tpe oportuno mīstrando quia. Eccl. iij.
dicitur Omnia tep9 habent. Et. Ouidi9 li. i. de remedio amo/
ris. Tēporibus medicina valet. data tēpore prosunt. Et data
non apto tēpore vina nocent Secunda tēporis obseruacō di
citur supersticiosa de qua loquitur aug9 ī Ench. ⁊ ponit xxvi
q. vij. c. Quis existimet. Quis existimet inqt q̄ magnuz pecca
tū sit dies obseruare et mēses et ānos et tepora sicut obseruāt
qui certis diebus siue mensibꝫ siue āmis volunt vel nolūt aliqd
inchoare eo q̄ scdz varias doctrinas hominum fausta vel īfau
sta existimēt tēpora. Similiter reprehēdit obseruacō tēpor s
supsticiosa eadē causa et. q. i. c. Nō licz ī c. Si qs. et ī c. Nō obs
uetis. Quia inquit apostol9. Siue manducatis siue bibitis siue
aliquid aliud facitis in noīe dñi nostri ihesu xp̄i facite in q° vi/
uim9 mouemur et sum9. Modernis vero tēporibꝫ exasperandi
maxime sunt astrologi quidam q̄ omnium hominū facta scdm
astrorum regulaz iudicant esse regulanda. Quos aug. li. v. de
ci. d. c. vij. deridet sic exclamando. O singularem stulticiam. E
ligitur dies ut ducatur vxor. Credo ꝓpterea quia potest ī diez
non bonuz nisi eligatur incurri et infeliciter duci. Vbi est ergo
qd nascenti iam sidera decreuerunt? An potest homo qd ei iam
constitutū est diei electione mutare? Et qd ipse in eligendo diē
constituerit non poterit ab alia potestate mutari? Et paulo ī/
ferius sequitur. Aug9. si autem ꝓpterea valent ad has res di
es electi quia terrenis omnib9 corporibꝫ siue animantibꝫ secū
dum diuersitates temporalium momentoꝝ siderum posicō do
minatur considerent q̄ innumerabilia sub vno temporis punc
to vel nascantur vel moriantur vel inchoentur et tam diuer=
sos exitus habeant ut istas obseruacōnes cui vis puero riden
das esse persuadeāt hec ille. ⁊ reuera que omnia inchoāda aut
agenda persuadēt scdm mathematicorum dogmata non soluz
peccant verum eciam et sepius inueniunt se delusos. Nam ut
ego ipse noui astrologum quendam in ciuitate camerini q̄ vix

domū exire volebat absq; ānotatiōe curs⁹ sideꝝ ⁊ planetarū
Hic ut a fide dignis ī prefata ciuitate michi relatū ē oblatas
sibi vxores ꝑ plures ānos respuit qm̄ scd̄z suā astrologiā ñ vi
d̄batur sibi tp̄s salubre Tādē ut ip̄e dicebat scd̄z astrorū fauo
rē vnā accepit illāq; duxit cui p̄dicabat diu secū ī leticia uic
tuꝝ. dz vix ꝑ ebdomadam steterūt simt̄ et statim rixe discor
dieq; pestilētissime exorte sūt int̄ ip̄m ⁊ vxorē Et modico p⁹
tp̄e elapso vxor in infirmitatē cecidit et mortua ē. Astrologo
vero mētita ē vis sideꝝ Idē eciam societatē q̄ndā cū merca=
torib⁹ q̄busdā fecit et septīgētos florenos ad negotiādū ꝓ
p̄te sua deputauit Emerūt aūt mercatores maxīaz q̄ntitatem
croci Qd̄ cum vellent venecias destinare noluit astrologus
onerare mulos donec vidit per suam artem sibi astra blandiri
Fatebaturq; copiosum lucrum ex croco illo sibi ac sociis pro/
uenturum. Verumtamen cum ex Ancona nauis quedam croco
predicto aliisq; mercibus onusta discessisset flantibus contra
riis ventis tempestateq; inualescente naufragium passa est.
Qd̄ cum audisset astrologus nunquam deinceps astris crede=
re voluit. Ideo abstinendum est a talib⁹ obseruanciis et in oī
opere nostro diuinum est implorandum auxilium et inuocan/
dum nomen domini nr̄i ihesu xp̄i Quoniaz ut dicitur. xxvi. q. ii.
Qui sine saluatore salutem vult habere et sine vera sapiencia
existimat se prudentem fieri posse non sanus sed eger non pru=
dēs sed stultus in egritudine assidua laborabit et in cecitatis
noxia et clemencia permanebit Tercia obseruancia tempo=
ris dicitur virtuosa eorum scilicet qui cōsiderantes ea que dixi
mus cognoscunt tempus visitacionis sue. Hij siquidem duz il
lud habent conantur operari bonum audientes vocem dei de q̄
Paulus in epistola dicit Tempore accepto exaudiui te ⁊ ī die
salutis adiuui te. Ecce nunc scilicet in presenti vita tempus
acceptabile orandi ieiunādi pegrinādi plāgēdi et lacrimādi ꝓ
delictis aliena restituendi confitendi peccata satisfaciendi deo
et proximo. virtutumq; actus agrediendi propter que conse/
qui valebimus et in hoc seculo dei graciam et in futuro eius
leticiam in qua cum cristo regnabimus per omnia secula secu
lorum Amen

Dominica prima in quadragesima infra diem. De vita hoīs
scd̄m triplicis status consideracōz Sermo xxiii.

Non in solo pane viuit homo · Verba sunt ꝛ̄p̄ toris nr̄i originalit · Matħ · iij · c · et in euangelio hodierno · Naturale est aīmātibꝫ cūctis vt super omnia se vitāq; suam tueantur · Ideo Boecius in tercio de consolacoe ait · Omne nā q; animal tueri salutem laborat mortē perm= iciemq; deuitat · Habetur quippe vita ab hominibꝫ rationabilibꝫ carior ac preciosior cūctis rebꝫ · Pro illa etēq; conseruāda nulluz laborem refugiunt quelibet alia mala pacienter tollerant ⁊ solicitissime omnia oportuna remedia ipsaz vitā adiuuā cia excogitāt et muenīūt · Verumtamen nullo ingenio nulla vi nullaq; arte fieri potest ut non finatur et terminet² · Eaprop= ter elaborandum est ut illa acquiratur vita que meternum erit duratura qm̄ ut dicit saluator noster in verbꝫ premissis · Nō in solo pane viuit homo quia nō hec sola vita est que fustentat² materiali pane sed et alia longe felicior lōge melior lōgeq; diuturnior que reficit² beata visione dei · Cuz ergo paucissimi reperiantur qui ad illam desiderāda; suā mentē inflammēt · Apterea in hoc sermōe de vita hois erimus verba facturi quā cōsiderāda; ꝓponm⁹ sed; triplicē statum videlicet

Primo sed; statū natuē odite
Sedo sed; statū natuē elapse
Tercō sed; statū natuē beate

De vita hois sed; statū ei⁹ ante peccatū q̄ erat sine passiōe sine labōe ⁊ sine mortē di necessitate ⁊ obligacōne

Capitulum primū

PRimo considerāda proponit² hois vita sedm̄ statū nature condite siue innocēcie vel originalis iusticie ante p · q̄ primi parētes peccassent ⁊ in tali statu reperim⁹ triplicē cōdicōez humāe vite · Prima cōdicō dicit² impassibilitatis Sedā trāquillitatis Tercia imortalitatis Prima illius vite cōdicō dicit² impassibilitatis quia viuebat tūc homo sine passione nullumq; contrariuz euz ledere poterat · Unde · Isidor⁹ libro de trinitate quem · Magister · xix · di · ij · li · allegat sic m̄q̄t Si homo in paradiso innocēter viueret nec ignis euz vreret nec aqua mergeret nec aeris absencia suffocaret nec omnia q̄ nocēt mortalibꝫ impedirēt · Et · Aug⁹ · xiij · li · de ci · dei · c · xxvi · ait viuebat itaq; homo in paradiso sicut volebat quamdiu ħ volebat qđ deus iusserat viuebat fruens deo ex quo bono bonus erat viuebat sine vlla egestate semper ita uiuere habens in potestate · Cib⁹ aderat ne esuriret pot⁹ ne sitiret lignum vite ne illum senecta dissolueret · Nichil corrupcōis in corpore

vel ex corpore vllas molestias ullis eius sēsib⁹ īgerebat. Nul
l⁹ internus morb⁹ null⁹ ictus metuebatur extrinsecus. Sum=
ma in corpore sanitas erat in animo tota tranquillitas hec au
gustinus. Sed contra ista instare possumus et arguere multi
pliciter. Primo sic. Nulla dos corporis gloriosi cōpetere pote
rat corpori non glorioso. Sed corpus primorum pentum non e/
rat gloriosum quia corpus efficitur gloriosum per redundan/
ciam anime beate. Et anima p̄morum parētum non erat beata
quia non videbat essenciam dei. Ergo corporib⁹ ill' non potu=
it conpetere aliqua dos corporis gloriosi. Sed īpassibilitas ut
docent theologi. xlix. di. quarti. Dos est glorificatorū corpo=
rū. ergo dos talis in p̄mis parentib⁹ eē non potuit. Scd̄o āgu
itur. Quia sentire et intelligere ē quoddaz pati. Sed in statu ī
nocēcie homo sēciebat et ītelligebat. ergo paciebat². Tercio
arguit² quia om̄e molle naturalit' passibile ē a duro. Ergo si
corpori hoīs primi obiectuz fuisset aliqd̄ durū pateret² ab eo
Et sic fuisset passibilis. Ad primuz argumentū respondet.
Scotus di. xix. scd̄i li. Q̄ īpassibilitas sumitur dupliciter. Que/
dam est que p̄uat et potēciā et actuz paciendi. Et hec dos est
corporū glorificatorū que nec paciuntur nec pati possūt. Et h̄
non fuit in parentib⁹ primis. Quedā vero est impassibilitas q̄
p̄uat actuz et non potēciam et hec enim est dos que fuit in ho=
minib⁹ conditis quoniā licet possēt pati tamē q̄mdiu diuinum
seruassēt imperium nunq̄ passi fuissēt. Ad scd̄m obiectum re=
spondet sanct⁹. Tho. pte. i. q. lxxxxvij. Q̄ passio dicitur dupli/
citer vno modo ꝓp̄e Et sic pati dicitur qd̄ a sua naturali dispo
sicōne remouetur. Passio enim est effect⁹ actionis. In reb⁹ au
tem naturaliter cōtraria agunt et paciunt² admuicē quorum
vnū r̄mouet alterū a sua naturali disposicōe. Et sic di. Dama.
Q̄ passio est mot⁹ preter naturam. Alio modo dicit² passio ꝯ/
munit' scd̄m q̄mcunqz immutacōz eciam si pertineat ad perfec
tionem nature. Et sic intelligere et sentire et huiusmodi que
ordinantur ad bonuz nature largo modo dicuntur passiones.
Cum aūt dicitur q̄ erat homo impassibilis intelligendum ē q̄
homo non paciebatur passione p̄mo modo dicta. Ad tercium
argumentum respondet prefatus doctor. Q̄ in illo statu pote
rat homo preseruare corpus ne pateretur ab aliquo duro par
tim quidē per propriam racionem per quam poterat vitaē no/
ciua. partim eciam per diuinam prouidenciam que sic ipsuz tu
ebatur vt nichil ei occurreret ex improuiso a quo lederetur.

(Act⁹ g̊ cuiuscūqz agentis

contrarij in corpus hominis fuisset impeditus ne illud le/
deret a potencia dei. Ipsa equidem suspendit vim ignis vt
non offenderet non vreret nec calefaceret tres pueros mis=
sos in fornacem succensam nimis iussu. Nabuchodonosor vt
patet. Danielis tercio. Similiter sanctissima virgo. Agnes
flammis mixta nichil nocumenti passa est. Et. Johannes e/
uangelista iussu domiciani crudelissimi. Rome in dolium
feruentis olei missus diuina se protegente gracia illesus
exiuit. Quibus exemplis et similibo manuducimur ut vera
esse indubitanter credamus ea que dicuntur de impassibili
tate hominis in statu innocencie. Secunda condicio vite
hominis in statu nature condite dicitur tranquillitas. Viue
bat equidem in tranquillitate in quiete absq; aliquo pe/
nali labore. Non erat ei opus fodere terram serere cam=
pos. colere agros plantare vineas. construere domos per/
agrare prouincias. nauigare maria. textere linum aut la/
nam vel alia facere que cum sudore a nobis fiunt ut vita
nostra misera sustentetur. Habitabat in paradiso delici/
arum vt inquit. Damascenus libro secundo. Et Augustin9
decimoquarto de ciuitate dei vbi aeris puritas et serenitas
aderat. vbi hum9 sponte suos fructus gignebat. vbi ani
malia et volucres celi homi deo obedieti obediāt Et si dicere
tur q; Genesis secundo dicitur. Q; deus posuit eum in pa
radiso voluptatis ut operaretur. ergo posset dici q; posu/
it eum ad laborem. Respondet. Augustinus super. Ge=
nesis. Qd operacio illa non laboriosa. non tediosa sed so/
lacios a et delectabilis erat qualis nunc esse solet in his
qui plantulas quasdam irrigant aut flores colligunt.
Tertia condicio vite hominis statu nature condite dici/
tur immortalitatis. Erat enim absolutus homo ab obliga
cione mortis quam propter peccatum in obediencie incur
rit. Vnde. Augustinus in questionibus noui et veteris te
stamenti. Inqt Deus hominem fecit qui quamdiu non pecca/
ret immortalitate vigeret. Et libro decimotercio de ciuita
te di. c. iij. ait. Fatēdū ē pmos hoīes ita fuisse istitutos ut si ñ
peccasset nullū gen9 mortis expirent2 ꝫ eosdē pmos pies ita
fuisse mōte mulctatos vt q̄quid eorū stirpe eēt exortū eadē
pena teneretur obnoxiū. Pro magnitudine q̄pe culpe illius
naturā dānacio mutauit in peius vt qd̄ penalit' p̄cessit in pec
cantibo primis hominibo naturaliter sequeretur in nascentibo

ceteris·Si autem diceretur quomodo poterat corpus illud ex elementis cõtrarijs compositum in dissolubile permanere cum compositum ex contrarijs naturaliter sit dissolubile quia ut·dicit·auicenna contraria semper appetunt ire in regio/nes contrarias respondet hugo libro de sacramentis dicens q̃ in paradiso celesti homo potest non peccare et non potest peccare potest non mori et non potest mori quia ibi est peccandi et moriendi ommmoda impossibilitas·Et in mun/do potest homo peccare et non potest non peccare·potest mori et non potest non mori quia est ibi peccandi et morien/di necessitas·In paradiso vero terrestri homo potuit pec=care et potuit non peccare potuit mori et potuit non mori ita q̃ in eo fuit moriendi et peccãdi possibilitas sine necessita=te·Sanct⁹ autẽ·Thomas in prima pte questione nonagesima septima dicit·q̃ aliquid potest dici incorruptibile tripliciter vno modo ex pte materie eo scilicet q̃ non habet materiaz si cut angelus·vel habet materiaz que non est in potencia mis ad vnaz formã sicut corp⁹ celeste et hoc dicitur incorruptibi le secõm naturam·Alio modo dicitur aliquid incorruptibile ex parte forme quia scilicet rei corporali inheret aliqua dispositio per quam totaliter a corrupcione prohibetur· Et hoc dicitur incorruptibile secundum gloriam quia vt dicit·Augustinus in epistola ad dioscorum·Tam poten=ti natura fecit deus animam vt eius beatitudine redunde in corpus plenitudo sanitatis et incorrupcionis vigor Ter cio modo dicitur aliquid incorruptibile ex parte cause ef/ficientis·Et hoc modo in statu innocencie fuisset incor/ruptibilis homo et immortalis quia vt Augustinus dicit in questionibus noui et veteris testamenti·Immortalitas illa erat secundum vim quandam supernaturalem in ani=ma residentem non autem per aliquam dispositionem cor pori inherentem ita q̃ mors et corrupcio hoñi nõ nocuis/set q̃ deus ita statuerat·Ideo·d·adhuc aug⁹·li·d baptismo puulorũ fiebat ordo iusticie ut sicut anima dño suo ita corp⁹ ei obediret·O dãnosa transgressio·O grauis inobediencia pri morũ parentũ q̃ et ipsi et nos cũ eis illius status omnia iura perdidim⁹·

De vita hois scdm statū eius p9 lapsum·et qualiter prolō/
gata fuit vita hoim ad multos ānos et ante et post diluuium
et modo abbreuiat2

Capitulum ·Secundum

Secundo cōsideranda ꝓponit2 hois vita scdm statū na-
ture lapse·Et quantuz ad ꝓpositū spectat tria de illa
inquirere debem9·Primū dicit2 prolongacio·Secūdū
dubitacio·Terciū abbreuiacio Primuz de vita homis inqui-
rendum dicitur ꝓlongacio·Naz licet post peccatum data sit
plena ptās hoīende morti ut cūctos hoies vita ꝑuaret Tam
de multis legim9 q longissimis annis vixerūt·vñ·geñ·v·ha
betur·Q adam vixit annis nongentis triginta·et seth nongē
tis duodecim·et enos nongētis quinqz· et chaman nongētis
sexaginta quinqz·et iareth nongētis sexaginta duobz· z ma
thusalem nongentis sexaginta nouez·Sed ō hjs annis apud
plerosqz satis dubitatū est·An tales fuissent quales z nūc fūt
ām nostri·Nam inquit·Augustim9·li·xv·de ciuitate dei· Pli/
nius secund9 cū audisset homies ad tot annos peruemisse hec
omnia in sciencia tēporū venisse ē arbitratus imēns quosdaz
termimasse annū estate alios hyeme·Archades trium mensiū
annos habuisse·Egipcios quatuor·Lauinos tredeciz· Anar
canas sex·Ex hoc quidam dicere voluerūt q decez anni illius
temporis accipiuntur pro vno anno nro volentes q nongē/
ti anni ex ill' essent ex nris nonagīta·Verūtamē falsū eē ostat
quia ut ex codicibz hebraicis colligitur cētuz triginta anno
rū erat·Adam quando terciū filiuz genuit qui anni scdz illos
tredecī ex nris essent Et hō tredeciz ānorū nō potuisset filios
generare·Sz omittam9 Adaz q fortasse eciam quādo creat9
est potuit·Quid de·Seth scdm hebreos erat centumquinqz
ānorū quādo genuit enos ac per hoc nōdū habebat·xi·ānum!
Enos vero septuaginta ānorū erat quando genuit malahel·
et sic erat·vij·ānorum·Quis homo septēnis generat si tūc ām
septuaginta nuncupant2 q septem fuerūt! Et ꝓpterea dici/
m9 cū prefato·Aug9·q tales erant tūc ām ql̄es et nūc q ꝑ/
bari potest via triplici·vz·Primo auctoritate·Scdo racione·
Tercō experiēcia·Primo ꝓbat2 auctoitate Nā·xiiij·pfati·li·
aug9·inducit scipturā·d·Sexcētesimo āno vite Noe mīse·ij·die

xvij· mensis rupti sūt oēs fōtes abissi magne· Et iterū· Geñ·
viij· Reqeuit archa mēse septimo· xxvij· die mensis sup mon/
tes Armenie At vero aque ibāt et decrescebant vsqꝫ ad deci
mum mensem et post subditur· Sexcentesimo primo anno
vite· Noe primo mense prima die mensis imminute sunt
aque supra terram· Ex quibus verbis aperte deducitur
ꝙ inter sexcentesimum annum et sexcentesimum pri /
mū vite· Noe fluxerūt menses xij· Scdo ꝓbat' ꝙ āni illi ta /
les erant q̄les sūt nr̄i racōe· Josephus enim in· i· antiq̄tatū li·
asserēs· Jero· egiptiū· berosiū caldeuz· et manetā in li· quos d̄
antiq̄tate scripserūt de āmis illis cōcordare nobiscum inducit
racōes q̄sdam ꝑsuadentes hoīes antiquos potuisse tā diu viuē
Et has racōes assūpsit sibi Nico· d̄ lira sup· v· c· geñ·· Prima
racō sumitur ex bonitate ꝯplexōis p̄morū pentum qui fuerūt
a deo īmediate formati et per cōsequēs optīe ꝯplexionati et
sic ad lōgiorē vitā dispositi Et illa bōitas ꝯplexiōis magis ve
nit ad hoīes ꝓpīquos illi⁹ tp̄is q̄ ad r̄motos tp̄is moderni Se
cūda racō sūit' ex modo tp̄ate viuēdi ut enī diximꝰ ī s̄mōe d̄
ieiunio Victus sobrius facit ad corporis sanitatē ⁊ p ꝯsequēs
ad conseruaciōem et ꝓlongacōem longioris vite· Tercia ra/
cio sumit' ex bonitate nutrimēti quia ante diluuiuz terre nas
cēcia fuere meliora q̄ pꝰ quia mundacio diluuij fuit ꝓ maio
ri parte ex aquis oceani sulsis que inducūt sterilitatē terre ⁊
per consequens reddunt peiora terre nascencia ex quibus bre
uiatur vita hominis Quarta racio sumitur ex perfectione
sciencie· Ade qui cognouit virtutes fructuum herbarum lapi
dum preciosorum et omnium rerum naturalium que faciunt
ad conseruandam sanitatem et vitam prolongandam et de
hoc docuit homines illius temporis· Quinta racio sumitur ex
bono aspectu siderum super regionem illam in qua manebant
quia aspectus multum facit ad longitudinem vite· Sed
per motum celi continuum mutatus est tempore proce:
dente· Sexta racio sumitur ex disposicione diuina hoc or
dinante ut per longam vitam hominum multiplicaretur
genus humanū Tertio probatur ꝙ illi āni tales erant quales
sunt nostri experiencia· Nam ut inquit augꝰ· octauo capitulo
libro decimoq̄nto d̄ ciuitate dei· Non potuissēt tot homīes ex
vno adhuc uiuente per ordinata coniugia et honesta ma/
trimonia multiplicari nisi illius vita fuisset diuturna· ut
enī di· Mgr̄ historiarū sup c· x· geñ· phi· ī libro· q· sup genes

narrat q̄ ex tribꝰ filijs. Noe adhuc eo viuēte pꝰ diluuiuz nati
sunt vigintiq̄tuor milia virorum et centum extra mulieres et
paruulos. vixit quippe. Noe post diluuiū annis trecentis qñ
q̄ginta et fuere omnes anni vite eius nongenti quinquagin=
ta ut patet geñ. nono capitulo. Dicit eciam augustinꝰ vbi su
pra. Q̄ ex vno abraham non multo amplius quadringentis ā/
nis numerositas hebree gentis tāta procreata est ut in exitu
eiusdem populi ex egipto sexcenta milia hominum fuisse refe
rantur bellice iuuentutis Secundū inquirendū de vita homīs
lapsi dicitur dubitacō. Dubitant namq̄ q̄dā utrū pꝰ diluuiū
vixerīt homīes vltra centum et. xx. ānos propter verba q̄ ge
neꝭ. ix. dixit deus ad Noe. Non permanebit inquit spūs meus ī
homine quia caro est. Erūtq̄ dies illius centū viginti annorū
Et respondet augꝰ. c. xxiiij. li. de ciuitate dei superius allega/
ti. Q̄ iste non fuit terminꝰ humane vite post diluuiū ꝫ termīꝰ
assignatus ad penitēciā hijs qui ī diluuio erāt perituri Et vt
testatur magister in historia scolastica. Deus dixit illa verba
ante ānos xx. q̄ cepisset archa fieri que legitur facta ī centū
ānorū spacio vel scdz strabū eo anno dixit dꝰ v̄ba illa qᵒ cepit
archa fieri. Sz quia in malicia perseuerauerūt ante prefixum
terminum s. anno centesimo deleti sunt. Q̄ eciam post diluuiuz
vixerūt hoīes supra centuz et viginti ānos patz ī scriptura vt
enim habetur geneꝭ vndecimo capitulo. Sem centum annorū
erat qñ genuit. Arphaxat biennio post diluuium et post vix/
it annis quingentis quinquagintaquatuor. Thare vixit annis
ducentis quinq̄. Et geneꝭ vicesimoquinto habetur. Q̄. Ha=
braam vixit annis centum septuagintaquinq̄. Isaac eciam
vixit annis centum octuaginta ut patet geneꝭ tricesimoquin
to. Et sic inuenti sunt quamplures alij qui post diluuium vixe
runt vltra centū. xx. annos Tercium inquirendum de vita
hominis lapsi dicitur abreuiacio. Nam omissis illorum tempo
rum que preterierunt condicionibus considerare debemus q̄
fragil' q̄ debilis q̄ ve breue sit vita hominuz temporis nostri
vix vnꝰ reperitur e mille qui centenarium ymo octogenariuz
aut sexagenarium numerū attingat annorum Deficit nēpe ut
in pluribꝰ nimis repente vita Quisnam non videat quot quoti
die infantes quot pueri quot adolescentuli robustissimi iuue/
nes et decore puelle cum luctu et lacrimis ducantur ad
sepeliendum ! O vana spes. O deceptrix fiducia eorum
qui confidunt in iuuentute in diuicijs in magnificencijs

et similibꝫ honoribꝫ dñijs et solacijs · Pretereũt nãq̃ oĩa ista velut vmbra oĩm vita breuissima ẽ · Faciant homines quicq̃d velit vt ad senectutẽ attingant et in etate decrepita moriãt⁹ adhuc satis angustum satisq̃ breue videbitur sapientibꝫ oĩne temp⁹ vite huius

¶ De vita hoĩs ĩ btitudine q̃ erit cũ plena sacietate absq̃ ad/ mixtione cuiuscũq̃ cõtrarij et cũ perpetuitate.

¶ Capitulum tercium

Tercio consideranda ẽ vita hoĩs scd̃z statum nature beate · qm̃ tãdem illa sola desideranda est illa amabil' illa denq̃ omni studio perq̃renda · Pro illa solicitatissime est cogitandum que vere vita est In qua potissime tres cõdi/ cões excellentissime reperiuntur · Prima dicit⁹ sacietas · Scd̃a puritas · Tercia eternitas Prima excellentissima condicõ vi te beate dicitur sacietas quia in illa ex plena omnium bonoruz participacõne plene saciabitur anim⁹ scd̃z illud psal · Saciabõ cũ apparuerit gloria tua · Et de hac sacietate copiosius disse/ rem⁹ in sermone de beatitudine in libro de virtutibꝫ Scd̃a c dicio excellentissima vite beate dicitur puritas quia pura erit et munda ab oĩni malo siue ab omni cõtrario · vñ Jo · apocal' · xxi · de beatis sic ait Absterget deus omnem lacrimaz ab ocul' eoruz et mors vltra non erit neq̃ luctus neq̃ clamor neq̃ do lor erit vltra · Et · vij · c · idez ait Non esurient neq̃ sitient ãpli⁹ neq̃ cadet super illos sol neq̃ vllus estus Tercia condicõ ex cellentissima vite beate dicitur eternitas · vita namq̃ illa dura bit in eternum et non deficiet Propterea sic pulchre in scrip/ turis sanctis noĩatur eterna vñ ij · Machabeorum septimo ca/ pitulo · Rex mundi defunctos nos pro suis legibꝫ in eterne vi te resurrectione suscitabit · Et sapiencie v · Justi autem imper- petuum viuẽt · Et primo petri · v · Deus omnis gracie vocauit nos in eternã gloriã suã · Et ij · capitulo primo · Abundant' mi nistrabitur nob̃ introitus in eternum regnuz domini nostri et saluatoris ihesu cristi · Et ad · Gal · sexto · Qui seminat in spitu d̃ spũ metet vitam eternã · Et · Johis tercio cristus dicit · Sic deus dilexit mundum ut filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in illum non pereat sed habeat vitam eter/ nam · Et sexto capitulo · Hec est voluntas patris mei qui mi- sit me ut omnis qui videt filium et credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam · Et decimo capitulo · Oues mee vo cẽ meã audiũt ⁊ ego agnosco eas ⁊ sequunt⁹ me et ego vitam

eternam do eis. Et Math. xix. Omnis qui reliquerit domū vl' fratres aut sorores aut patrē aut matrē aut vxorē aut filios aut agros propter nomē meū centuplū accipiet et vitā eter/naz possidebit. et Math. xxv. Ibunt hij in supplicium eternuz iusti autē in vitā eternam. Mirum certe cur tāta sit multoruz vecordia ymo insipīa qui tā mira tam alta tamqz iocunda audientes de beata vita ad eam ꝓperare non cogitāt. Nam si tāta faciunt pro conseruacōe vite pñtis cur eciam eadē et similia facere recusant pro adepcōe future vite? Hec vita laboriosa ē illa deliciosa. Hec inquieta illa tranquilla. Hec instabilis illa firma hec peiculosa illa secura hec dubia illa certa hec pericul' plena illa pericula non formidans hec cōmunis bonis et malis illa ꝓpa tātum bonorum Hec tandem breuissima momentāea et caduca illa vero ut diximus ꝑpetua et sempiterna. O igitur damnabil' reprehensibilisqz imprudēcia hominū huius seculi qui tantū procurāt panē ut viuāt uiuant īquā ad modicū et q̄ si nichil ⁊ non querūt virtutes non penitenciam non bona opera per que viuere possint vita illa beata perenni īquit cristus Non in solo pane viuit homo quia non hec sola vita est magnifacienda cui panis est necessarius sed alia exquirenda in q̄ deus presencia sue claritatis pascit intuencium omnium tam angelorum quam hominum desideria et appetitus vbi omnes pariter collaudabimus ipsum deum fontem bonorum omniuz qui sit benedictus per infinita secula seculorum Amen

Feria secunda post primam dominicam in quadragesima De veritate tremendi iudicij contra eos qui de illo male sentiunt ¶ Sermo xxiiij.

Cum venerit filius hominis in maiestate sua et omnes āgeli eius cum eo tunc sedebit super sedem maiestatis et congregabuntur ante eum omnes gentes. Saluatoris nostri verba sunt ista originaliter. Math. xxv. c. et in euangelio hodierno. Diem terribilem vltimi iudicij consideran/tes satis superqz timere debemus ne simul cum damnatis et dyabolis proiciamur in ignem eternum. Sunt tamen multi qui letantur cum male faciunt et deum non timent ac homines nō verentur qui credere nolunt ꝙ filius hominis venturus sit ad iudicandum omnes racionemqz ab omnibus exigendam. Ea propter vt ait. aug⁹. libro xx. de ciuitate dei capitulo p̄mo. De die vltimo iudicij dei qd̄ ipe donauerit locuturi eūqz asserturi adūs⁹ īpios ⁊ īcredulos tāq̄ ī hedificij fūdamēto p̄⁹ ponē

debem⁹ testimonia diuina. Hec ille. In hoc itaq; sermone de/
fudabim⁹ omni igemo vincere curiosos incredulosq; cōfund̄
re quibꝫ veritatem iudicij per sanctarum scripturarum sacro=
rūq; doctorū dicta dilucida oñdem⁹ Et ut ordinate veniam⁹ in
cāpum notabim⁹ in hoc sermone triplex testimoniū quo ꝓba
tur futurum vlle iudicium

Primū ē patrū ⁊ ꝓphetarū
Scd̄z xp̄i et apostolorū
Terciū eccl̄ie ⁊ doctorū
Ca. p̄mū

Q oēs p̄res ac ꝓphe veteris te/
stamēti diuīt⁹ īspirati p̄dixerūt
xp̄z eē vēturū ad iudicādos vi
uos et mortuos

PRimum testimoniū quo probatur futurum iudicium
vniuersale dicitur patrū et ꝓphetarū. Et licet Aug⁹.
quinto capitulo prefati libri. xx. de ciui. dei dicat pri⁹ e
legenda esse testimonia noui testamēti quam veteris quoniaꝫ
quamuis vetera priora sint tempore noua tamen anteponēda
sunt dignitate. verū in hoc dicendi genere michi pl⁹ satisfa=
cit ut a veteris testamenti pagina sumam originem. Ideo au
diamus quid ibi ponitur d̄ iudicō. Geñ. xv. c. De⁹ ad abrahā
loquēs ait. Ego iudicabo. Et deutro. xxxij. Judicabit domin⁹
populum suum et in seruis suis miserebit⁹. Et Job xix. Fugi=
te a facie gladij q̄a vltor iniq̄tatū gladi⁹ est et scitote esse iu/
dicium. Et .i. Regū. ij. Domin⁹ ascendit in celos et intonuit ⁊
ipse iudicat orbem terrarum et psal. ix. Parauit ī iudicō thro
num suū et psal. lxxi. Judicabit paupes populi. ⁊c̄. et ca. ix. Ju=
dicabit in nacōibꝫ implebit ruinas ⁊c̄ et prouer. xxij. Judica/
bit domin⁹. Et. xxix. A dño egredietur iudiciuꝫ singulorū. et
Eccl'. iij. Justum et impiū iudicabit domin⁹ et temp⁹ omnis
rei tunc erit et Sapiencie. iij. Fulgebunt iusti et tāquam scin=
tille ⁊c̄ et Judith xvi. Ve genti insurgēti super gen⁹ meuꝫ do
min⁹ enim omnipotēs iudicabit in eis in die iudicij visitabit il
los. Et Isaie. iij. Stat ad iudiciuꝫ domin⁹ et stat ad iudican/
dos populos domin⁹ ad iudiciū veniet cū senatoribꝫ ꝓpl'i sui et
p̄ncipibꝫ eius et xi. c. Nō scd̄z visiōeꝫ oculorum iudicabit neq;
scd̄m auditū auriū arguet ꝫ iudicabit in iusticia paupes ⁊ ar.
ī eq̄. ꝓ. mā. terre et ꝑcuciet terrā v̄ga oris sui et c. xiij. Ecce
dies dñi veniet crudel' ⁊ indignacōis plenus et ire furiosisq; ad
ponendam terrā in solitudine et peccatores eius cōterendos d̄
ea. Et. libro ca. brachia nostra populos iudicabūt ⁊ ezechiel'
septimo Judicabo te iuxta vias tuas ⁊ dañ vij. Judiciū sedebit

Et Joel'·ij·Conturbentur omnes habitatores terre quia ve/
nit dies domini quia prope est dies tenebrarū ⁊ caligims di-
es nebule et turbinis·et Michee·iiij·Judicabit populos mul/
tos et corripiet gentes fortes·Et sophonie·i·Juxta ē dies do/
mini magn⁹ iuxta et velox nimis·Dies ire dies iua dies tribu
lacōis et angustie dies calamitatis et miserie dies tenebrarum
et caligims dies nebule et turbinis dies tube et clangoris su/
per ciuitates mumtas et super angulos excelsos et tribulabo
homines et ambulabunt ut cecí quia domino peccauerunt et
effundetur sanguis eorum sicut hum⁹ et corpora eorum sicut
stercora·Sed et argentum eorum et aurum eorum non pote/
rit liberare eos in die ire domini·In igne zeli éius deuorabitur
omms terra quia consummacionem cum festinacione faciet
cunctis habitantib⁹ terram·Secundum autem· Augustinum
Temp⁹ iudicij aliquando dies iudicij aliquando dies domini
nuncupatur·Nunc vero vltimí iudicij diuim diem dicim⁹ no/
uissimum tempus·Nam per quot dies hoc iudicium tendatur
incertum est·Sed scripturarum more dies solet pom pro tem/
pore Si vero aliquis obiceret contra auctoritates predictas
quibus iudicium asseritur ꝙ aliter essent intelligende eó ꝙ
ut habetur Mau primo Non iudicabit deus bis in idipsum·Sz
nunc deus iudicat de singulis operibus hominum cum cuili-
bet post mortem retribuat penam vel gloriam ergo eos ite/
rum non iudicabit·Respondet·Richard⁹ quadragesimaseptí
ma distinctione quarti·Q iudicium quo nunc iudicat deus cu/
iuslibet persone singularis nec est ommbo manifestum nec tri
buit totum premium nec totum suplicium quia punit animas
non in corporibo et similiter pmiat de omuni lege·Illud autē
iudicium qđ futurum est erit ommium simul et oibo manifestū
et reddetur cuilibet sui premij et sui suplicij cōplementum et
cōpositum ex anima et corpore iudicabitur·Sic ergo patet ꝙ
non iudicabit bis in idipsum quia penam quam animabo ante
inflixerat iterum non infliget sed qđ deerat superaddet·Hinc
Augustin⁹ libro xx·de ciuitate dei capitulo pmo ait Iste dies
iudicij ꝓpe iā vocat⁹ eo ꝙ null⁹ ibi erit īperite ḡrele locus cur
iust⁹ ille sit felix ille iust⁹ infelix ommium nāqz tūc ñ nisi bono
rum vera et plena felicitas et ommum non nisi malorum dig/
na et summa infelicitas apparebit Hec ille·

Q xps ⁊ ei⁹ apli pdixerūt apte vniuſale iudicīū esse futurū

q° oēs boni ⁊ mali ogregabūt' ātē t'bunal iudicis Ca. scd̄z

Secundum testiomū q° probatur futurū iudicium ē cri
sti et apostolorū. Ipse namq; saluator cū obiurgaret
ciuitates in quibꝫ virtutes magnas fecerat neq; cre-
diderant. Math. xi. ait ve tibi corozam ve tibi bethsayda qui
a si in tyro ⁊ sydone facte essent v̄tutes que facte sunt olim in
vob̄ in cilicio et cinere penitēciam egissent. Verumtamē dico
vob̄ tyro et sydom remissius erit q̄ vob̄ in die iudicij. Et Ma/
thei xij. viri Niniuite surgēt in iudicō cum generacōne ista et
cōd. eam quia pe. ege. in predicacōe. Jone. Notandum tamen
pro intelligēcia istorū verborum scd̄m. Ric. in quarto di. xlvij
Q̄ extēdendo nomen iudicādi quinq; modis potest alicui con
uenire iudicium. Primo ex ordinaria potestate et sic iudicabit
tota trinitas. Scd̄o delegata potestate et sic iudicabit filius s.
xp̄us in quantum homo io. v. Pater omne iudiciū dedit filio.
Et daniel. vij. Aspiciebam donec throni positi sunt ⁊ antiq̄us
dierū sedit et. i. Aspiciebam in visione noctis et ecce cū nubi/
bꝫ celi quasi filius hom̄is veniebat et vsq; ad antiqum dieruz
peruenit et in conspectu eius obtulerūt eum et dedit ei pote/
statē et honorē et regnum ut omnes trib⁹ populi et lingue
ipsi seruirent et potestas eius potestas eterna que non aufere
tur et regnum eius qd̄ non corrūpetur. Tercō assessoria dig/
nitate et sic iudicabunt viri perfecti qui erunt pro perfectōne
meritorū suorū assistentes iudici vnde d̄ apostolis. Luc. xi. cri
stus ipse dixit. Ideo ipsi iudices vestri erūt. Et. Math. xix. a-
postolis ipsis r̄tulit Amē dico vob̄ q̄ vos q̄ secuti estis ⁊c̄ Quar
to approbacōne et sic iudicabūt omnes electi Omnes enim ap
ꝓbabūt iudicis sentēciā. vnde apoca. xix. Jo ait Audiui quasi
vocē tubarū multarū in celo dicēcium alleluya. Laus gloria ⁊
virtus deo nostro quia vera ⁊ iusta sunt iudicia eius. Quinto
cōparacōne quia minus mali iudicabunt magis malos et sic
sumitur iudiciū in auctoritate p̄allegata de Niniuitis predica
uit īsup xp̄us futurū iudicium. Math. xiij. vbi post pabolā de
bono semine in agro seminato et zizanijs exortis tādem illā sic
exposuit qui seminat bonuz semē est filius hoīs. ager autez est
mundus Bonuz vero semē hij sūt filij regni. zizania autē sunt
filij nequā inimicus autē q̄ supseminauit ea est dyabol⁹. messis
vero ꝯsumacō seculi est messores angeli. Sicut ergo colligēt'
zizania et igni cōburuntur sic erit in ꝯsumacōe seculi. Mittet
filius hoīs angelos suos et colligēt de regno eius oīa scādala

et eos qui faciunt iniqtatē et mittēt eos in caminū ignis ibi e
rit fletus et stridor dēcium. Tunc fulgebunt iusti sic sol in reg
no patris eorū qui habet aures audiēdi audiat vt autē scribit
Aug⁹. vi. c. xx. li. de ci. dei. Xp̄us in hac auctoritate iudiciū q̄
dem vel diem iudicij non nomiauit sed eum multo clarius ip-
sis rebus expressit et in fine seculi futurū esse p̄dixit in eodē e-
ciā loco euāgelij xp̄s iudiciuz fatet' quādo seqtur. Simile est
regnū celorū sagene misse in mari ⁊c̄ vsqz ibi et stridor dētiuz
Et vt breuius hāc veritatē futuri iudicij per xp̄m predicata
accipiamus adest lectio sancti euāgelij hodierna in qua nō so-
lum de futuro iudicō sed et demon de quo in sequentibꝫ sermo
nibꝫ dicem⁹ fit specialis mencō. Apostoli insuper hoc iudiciū
pronunciauere. vnde Petrus ij. epistola iij. c. ait. venient in no
uissimis diebꝫ in decepcōne illusores iuxta ꝓp̄as cōsciencias ā
bulātes et dicētes vbi est promissio aut aduentus eius. Exq°
enim patres dormierūt omnia sic p̄seuerāt ab inicō creature
Latet enim eos hoc volentes q̄ celi erāt prius et terra de aq̄ et
p aq̄ ꝯsistēs dei v̄bo p quā ille tūc mūd⁹ aq̄ iundat⁹ perijt.
Celi autem qui nunc sunt et terra eodem verbo repositi sūt ig
ne reseruandi in diem iudicij ⁊ perdicionis impio rum hominū
vnum vero hoc non lateat vos carissimi quia vnus dies apud
dominū sicut mille ām et mille ām sicut vnus dies Non tardat
dn̄s ꝓmissionē suā sicut quidā existimāt. Aug⁹ autē hāc auc-
toritatē xviij. c. xx. li. de ci. dei exponendo dicit. Celos istos ae-
reos intelligim⁹ quorum locū ac spacium aqua diluuij crescē
do superauit non autē illos supremos vbi sol et luna ac sidera
constituta sūt Et Ja. v. ait. Pacientes estote fr̄es vsqz ad ad-
uētū dn̄i. Ecce agricola expectat p̄ciosū fructū terre pacient'
ferēs donec accipiat tp̄aneū ⁊ serotinū Paciētes estote ⁊ vos
et ꝯfirmate corda vr̄a qm̄ aduētus dn̄i appropinq̄bit. ⁊ paul⁹
ij. corin. v. sic ait. Omnes enim vos manifestari oportet ante t'
bunal xp̄i ut referat vnusquisqz ꝓp̄a corporis prout gessit si-
ue bonum siue malum. Quid dicēt āplius increduli vbi tā va-
lidissima ⁊ fide digna de vēturo iudicio audiuntur testimōia!
O pertinaces peccatores. O vermiculi debilissimi credite cre-
dite. Non sunt locuti ꝓp̄he non apostoli non deniqz xp̄s verba
mendacij qui veritatē tāto opere dilexerūt ut pro illa eciam
mori non recusarent. O somnolenti O pigri et carnales hoīes
recordemini de p̄mo aduentu ihesu xp̄i filij dei de quo per tot
ānorum millia acclamatū est. Veniet veniet ad redimendum

populum et ad ſaluandas gẽtes et tandem venit et que p̃dicta fuerant de ipſo in ſcripturis plene cõpleuit · De ſecũdo modo aduentu ſcriptura ſacra ꝓclamat omnis et loquit⁹ · Ideo firmiter eſt tenendum q̃ omnino veniet · veniet mag̃ fortis et terribilis excelſus et glorioſus in maieſtate et gloria ad humiliandos ſuperbos ad reprobandum luxurioſos ad arguendum auaros ad condemnandũ tãdem eternis cruciatib⁹ cũ corpore et anima quoſcũq; miſeros peccatores · O anima ſteril' quid agis ! Quid dormis ! Cur vẽturũ iudicẽ tam ſeue tibi cõminante non times quare peccata tua non corrigis non dimittis nõ emendas ! Quomodo cũ illis comparere coram iudice audebis tã equiſſimo ! Propterea Jo · Apo · xiiij · Audiui angelum volãce magna clamantẽ · Timete deũ et date illi gloriã et honorẽ quia venit hora iudicij eius · O prelati et magni viri eccleſie · O imperatores o reges o p̃cipes o barões o duces o milites o doctores o iudices o plebi o eloquentes oratores · O delicati iuuenes o formoſe puelle o annoſi ſenes o ſolliciti mercatores o artifices O iudei o gentiles o xp̃iani o virgines o vidue o cõiugati timete deũ timete deũ timete deũ q; venit et nõ tardabit

Q; omnes doctores eccleſie ſancte loquant⁹ terribilia ⁊ tremenda valde de futuro iudicio generali Ca· tercium

Tercium teſtimoniũ quo probatur futurũ iudicium dicitur eccleſie et ſacrorũ doctorum · Ipſa namq; eccleſia in vtroq; ſimbolo tã apoſtolorum quam patrum vẽturũ xp̃m ad iudicium confitetur · Et hꝫ eſt ſeptim⁹ articul⁹ fidei ut dicit glo · c · i · de ſumma trĩ · et fi · ca · ſup verbo vẽtur⁹ · Ideo Aug⁹ · c · i · xx · li · de ci · dei ait Tenet omnis eccleſia dei veri xp̃m de celo eſſe venturũ ad iudicandos viuos et mortuos · Inſup de hoc iudicio clare et ſepius loquuntur ſacri doctores vnde Bernhard⁹ in quadam epiſtola ait · venit dies illa quando pl⁹ valebunt pura corda q̃ aſtuta verba conſciencia bona q̃ marſupia plena quoniamquidẽ iudex ille non flectetur donis nec falletur verbis · Et Jero · ad Sabinianum dyaconum lapſum Parce queſo amme tue et crede dei futurũ iudicium et ideꝫ ad Aſellam de fidelis amicis · Ante tribunal xp̃i ſtabim⁹ ibi patebit qua mente quis vixerit · Et idem ad helioderum de contẽptu mundi venit venit dies illa qua corruptiuum hoc et mortale induat incorrupcõem et imortalitatẽ Beatus ſeru⁹ quem inuenerit dominus vigilantẽ · Tunc ad vocẽ tube pauebit t'ra cum populis tu gaudebis cum iudicatur a dño lugubris mũd⁹

imugiet ꝛ tribꝫ ad tribū pectora ferient ·Potētissimi quon
dam reges nudo latere palpitabūt·Exhibebitur cū prole sua
Venere tūc igmtꝰ Jupiter Adducetur et cum suis stultꝰ pla
to discipulis · Aristo teli argumenta non proderunt· Tunc tu
rusticanꝰ et pauper exultab gaudeb ac dices·Ecce crucifixꝰ ō
us meꝰ·Ecce iudex qui obuolutꝰ pannis in presepio vagit·
hic est operarij ac questuarie filiꝰ hic matris geltatꝰ inu ho
minem deꝰ fugit in egiptum·hic veltitꝰ coccino ꝟ sentibꝫ
coronatꝰ hic magꝰ demonum habens ꝛ samarites Cerne ma
nꝰ iudee quas fixeras Cerne latꝰ romane qō fodias videte cō
pꝰ an idem sit qō dicebatis clam nocte fustuliſſe discipulos ꝟ
ille Et idem ad palma et oceanum Aderit illa dies in qua fac
ta nostra quasi in quadam tabula depicta mater anda erunt·
O quantis in die illa expediſſet si et sensu corporis et visceruꝫ
vigore caruissent quanti pastores philosophis quanti rustici
oratoribꝫ quanti ebetes et muti arguentis preferendi sunt· Ci/
ceronis Et gregoriꝰ omel' ·xxxix·Presentis temporis si qua ē
ita ē agēda letitia ut nunquam amaritudo sequentis iudicij re
cedat a memoria·Quis contradicere potest quis audet quis
debet tam probatissime veritati·Ecce iam audiuimꝰ tam pre
clarissimas voces que peccatoribꝫ terribile dei iudicium cōmi
nantur futurum ·Non letentur non securi uiuant si non pumū
tur in hac vita·Non sunt vane voces scripturarum que ve pec
catoribꝫ et malefacientibꝫ nunciant ve ajt ·Sapiens ·Eccl' ·se/
cundo dissolutis corde Et xli·ve vob viri impij qui dereliqui=
stis legem domini·Et·Isaie·primo ve genti peccatrici·Et t'=
cio·ve impio in mal' suis·Et·xlv·ve qui contradicit factori su
o et·Apocalipsi decimooctauo Audiui vocem vniꝰ aquile vo
lantis per medium celum voce magna clamantis et dicentis·
ve·ve·ve·habitantibꝫ in terra idest iniquis peccatoribꝫ ꝛ ma
lis hoibꝫ O hūana pūpcio O ōtestabil' ꝛ periculosa ofidencia
eorum qui in sua mala vita dei iudicium non formidant· O in=
sensati peccatores cogitate diligenter quid acturi eritis vel
quid responsuri in extremo iudicij die et dum cognoscitis nul
lam esse in vob astuciam nullamqꝫ virtutem quibꝫ iudici eter
no possitis obsistere reuertimini ad pentenciam ut sic esse va
leatis de numero electorum qui percipient regnum eternum·
In quo deꝰ cum omnibꝫ sanctis viuit et regnat in secula se/
culorum.
Amen·

Feria tercia sede ebdomade in quadragesima. De formidabilibz iudicij sigms Sermo xxv

Ejciebat omnes emētes et vēdentes de tēplo. Mathei. xxi. et in euangelio hodierno. Qz terribilis apparebit in iudicio xpus clare ostendit nob sacra euangelica lectio hodierna in qua narratur celebre ac famosum iudicium et signum potestatis que erat in xpo qui solus potuit flagello facto de funiculis grandem multitudinem foras templum eicere. Conuenerant quidem ibi ut solet fieri populi in magno numero neqz inuentus est quisquam qui potuerit resistere virtuti que erat in vno solo homine ihesu xpo propter latentem eiꝰ diuinitatem. Ipse ergo ut potuit eicere adhuc in nostra humilitate obsistens omnes vēdētes z emētes ꝺ tēplo venturꝰ ē in maiestate sua ad segregādū a consortio iustorū cūctos peccatores ipenitentes. Ante tamen aduentū eius precedēt terribilia signa que in hoc sermone merito contemplari debemus ut per illorum recordacionem deum timentes et ad penitenciam redeuntes non inuenamur in numero illorum quos xpus tam aēter a sua facie eiecit et eternaliter condemnabit. De ipsis ergo sigms iudicij tria misteria principalia erunt declaranda.

Primū ꝺ: odicō
Secundū racio
Terciū oclusio

Qz iminēte iudicij tpe multa signa fiēt in sole luna stellis in celo et in terra in angelis et quasi in omnibz aliis creaturis

Capitulum primum.

Primum misterium contemplandum de signis dicitur condicio in quo videre debemus qualia erunt et cuius condicionis signa iudicij. vnde Ric. in quarto. xlvij. di. inducit Jero. qui in annalibz iudeorum scribit se legisse. xv signa que sunt hec Prima die maria omnia exaltabuntꝫ xv. cubitis supra omnes montes Secūda die omnia equora prosternentur in profundū ita ut vix possint videri Tercia die redigentur in statum antiquum. Quarta omēs belue que mouentur in aquis congregabuntur z eleuabuntur super aquas mugientes. Quinta omnia volatilia celi congregabuntur in campis et non gustabunt neqz bibent sed emittent voces quasdā quasi flebiles. Sexta flamma surgent ab occasu solis ignea ꝺra faciem firmamenti vsqz ad ortum currencia. Septima omnia sidera erratica et fixa spergent ex se igneas comas sicut comete. Octaua magnus terremotus erit ita ut omnia alta edificia prosternantur. Nona omnes lapides scindētur et vna pe-

colliber aliam. Decima omnes planete fluent sanguineum ro/
rem. vndecima omnes montes et colles et edificia in puluerē
redigentur. Duodecima omma ammalia vement ad campos ō
filius et montibo rugiencia et mebil gustancia Terciadecima
omma sepulchra ab ortu solis vsqz ad occasum patebunt ca/
dauerib ad refurgendum. Quartadecima homīes de habita/
culis fuis recedēt discurrendo attoniti velud amantes et non
audentes loqui. Quintadecima omnes hoies morientur et rfur
gent cum mortuis longe ante defunctis. Et quamus incertū
sit vtrū talia signa sint precessura iudiciū cum. Jero. ea non af
firmet sed tātum legisse se asserat tamen ex euangelico textu
tria signa infallibiliter et certitudmaliter colliguntur Primū
dicitur corporum celestiuz imutacō. Scdm angelicarū vtutuz
cōmotio. Terciū sigm redemptoris apparicio. Primū signum
habetur. Matth. xxiiij. vbi dicitur. Sol obscurabit2 et luna non
dabit lumē suum et stelle cadent de celo. Et. Luc. xxi. Erunt
signa in sole et luna et stellis. Et hoc predixit. Isa. xiij. c. Stel
le celi et splendor earū non expandent lumen suum obtenebra
tus est sol in ortu suo et luna non splendebit in lumīe suo. Et.
Apoc. viij. Quartus angelus tuba cecinit et percussa est terci
a pars sol' tercia pars lune 7 tercia pars stellarum ita ut ob/
scuraretur tercia pars earum. Circa obscurationem solis notā
dum est secundum. Alex. in. iii. pte sume et Ric. qui sequunt2
Magrm. xl viii. di. quarti li. Q solez et lunam obscurari potest
intelligi vel in ipso aduentu iudicis et sic dicunt2 obscurari nō
sui luminis priuatiōe sed supueniente maioris lumis claritate
Et hoc predixit Isaias. xxiiii. c. Erubescet luna 7 confundetur
sol cum regnauerit dominus exercituum in monte sion et in
Jherusalem et in conspectu senum suorum fuerit glorificatus
Potest ecia intelligi solē 7 lunam obscurari āte iudicis aduen
tum et sic pacientur eclipsim supnaturaliter quomā si paterē
tur per naturam non oporteret hoc poni inter signa cū multo/
ciens hoc acciderit. Sed credendum est q contra naturam pa=
cientur simul eclipsim ad terrorem hominum. Per naturam
enim impossibile esset q simul paterentur eclipsim quia natu/
ralis eclipsis solis causatur p interposicionem lune inter aspe=
ctum nostrū solisqz Et naturalis eclipsis lune p interposicionē
terre diametraliter inter solem et lunam. De illa ergo eclipsi
sic dixit. Joel. ii. c. Sol vertetur in tenebras 7 luna in sag
uinem antequam veniat dies magn9 domini et horribilis. De

casu eciā stellarū scdz aug⁹. xx. d ci. dei c. xxiiij. Credendū est
q tropica sit illa locucō qua dicitur stellas cadere d celo eo q
ꝓpe loquendo verificari non posset quia corpora celestia ñ sūt
grauia nec corruptibilia ut dicit Ar. i. de celo et mūdo Ideo di
cūtur cadere de celo qr videbunt² lumīe suo p̄uari supuenien/
te claritate maiori vel potest intelligi q stelle cadent de celo
quantum ad apparicionem quia īflāmati vapores in tāta mul
titudine descendent q videbit² aspicientibꝫ q sint stelle de ce
lo cadentes Scdm signum erit angelicarū v̄tutū ꝯmotio. De
q°. Math. xxiiij. Virtutes celorū mouebunt². Et hoc scdm doc
tores prefatos potest dupliciter intelligi. Aut pro ordine vir
tutū q̄ scdz dyonisiū li. d angelica ierachia. est medi⁹ in media
ierachia. Aut ꝓ omnibꝫ celestibꝫ spiritibꝫ. Primo modo pro
tāto virtutes celorū ꝯmouebunt² q̄a angeli illius ordinis quo
rū officium est circa mundum regimē gerere faciendo aliqua
facta insolita ad reuocādum mentes hoīm in deū per modicuz
tēp⁹ ante xp̄i aduentū facient facta maioris admiracōis q̄ nū
q̄ ante fecerint. Et in ipso xp̄i aduentu mouere cessabunt cor
pora celestia. Accipiendo vero v̄tutes ꝓ omnibꝫ angel' beatis
dicuntur moueri scdm magistrū nō metu dānacōis vel aliqua
ꝑturbacōe pauoris ꝫ quadā admiratione eorū que vidbūt Et
sic ītelligit² illd. Job. xxvi. Colūne celi pauēt et cōtremiscunt
ad nutuz eius Terciū signum dicit² signi r̄demptoris appa
ricō de quo in euangelio. Tunc apparebit signum filij hoīs
qd multipliciter potest intelligi scdm allex. in tercio. Vno mo
do signū illd potest dici signū crucis d q° cātat eccl'ia hꝰ signuz
crucis eit ī celo cū dn̄s ad iudi. venerit Et criso. Crux appebit
sole lucidior exn̄s. Scdo modo potest dici signū passiōis ī carne
xp̄i iuxta illud Zacharie. xij. Videbunt in quem transfixer̄t. Et
Apoc. i. c. videbit eum omnis oculus et qui eum pupugerunt
Tercō modo potest intelligi signum crucis impressum menti
bꝫ fidelium. Hec sunt signa que colliguntur ex euangelio Ta
men ut Luc. addit. In terris erit pressura gentiū pre confusio
ne sonitus maris et fluctuum vsqꝫ vniuerso orbi. Ideo non est
dubitādum q ante diem iudicij videbuntur terribilia signa ñ
solum in sole luna et stellis. uerum eciam in aere in auibꝫ in t'
ra in arboribꝫ in mari in aīalibꝫ in aquis in flumīibꝫ et in omni
bꝫ abissis

Q signa predicta in p̄cedenti capitulo fient ad significandū

terribilitatem iudicis et ad accusandum peccata vel quasi ad cōpaciendum suo modo miseris damnatis

Capitulum secundum

Secundum misterium contemplandum dicitur racionis in quo considerare debemus quare predicta signa fiēant diem iudicij. Et dici potest q propter tres rationes. Prima racio dicitur ostensionis. Secda accusacionis. Tertia compassionis. Prima racio dicitur ostensionis ad ostendendum q terribilis erit aduentus filij dei iudicantis quando creature sue tātum terrorem incucient hominibus. Ideo gregorius in omel' d. Multa debent mala precurrere ut maiuz valeant sine fine nunciare. Nam si timent homines insolitam solis obscuracionem sicut virgilius dicit primo georgicoruz Ille eciam extincto miseratus cesare romam. Cum caput obscura nitidum ferrugine texit. Impiaq3 eternam timuerunt secula noctem. Si timent non cōsuetas tenebras sicut egipcij de quibz dicitur Exodi decimo. Facte sunt tenebre horribiles in vniuersa terra egipti tribz diebz nemo vidit fratrem suuz nec mouit se de loco in quo erat. Si timent terremotū si ventorum vehemenciam si nocturnos strepitus si draconum aut serpentum sibilos leonūq3 rugitus et huiusmodi quanto magis timebunt tremendam vocem seueriss̄imi iudicis damnantis et exprobrantis malos! Secunda racio illorum signorum dicitur accusacionis. Omnes enim fere creature immutabuntur parate ad vindictam contra peccatores iuxta illud Sapiencie quinto. Armabit creaturam ad vindictam inimicorum suorum. Nam cum deus omnes creaturas fecerit ad hominis vtilitatem et omnes deo obedierint homini seruiendo. ipse ueo hō rebellis z inobediēs creatori suo extiteit ideo accusabunt eum quasi ingratum. Clamabit namq3 suo modo celum O deus omnipotēs ego homini ministrau cum planetis meis influendo super terram et alia operando que iussisti ipse vero te offendit ergo vindica iustissime iudex Clamabunt sol et luna et stelle. O deus magne nos dedim9 peccatoribus lucem ut tuum prosequeremur imperium Illi vero in omnibus te contempserunt fac ergo vindictam clamabit hoc modo aer clamabit terra clamabunt aque et omnia que in eis sunt. Ideo. Hugo de sācto victore ait. In illa die ultionis nichil habebit

q̄ respondere possit homo peccator vbi celum et terra sol et luna dies et noctes et totus mund⁹ stabunt aduersū nos in testimoniū peccatorū nostrorū Tercia racio illorum signoruz dicitur cōpassionis. Mouebuntur vtiqz quasi quodam affectu pietatis et compassionis omnes creature ad compaciendum damnatis miseris. vnde. Crisostom⁹ super. Matheuz ait Patrefamilias moriēte dom⁹ eius turbatur familia plangit et nigris se vestibꝫ induit sic humano genere circa finem cōstituto celi ministeria lugent et candore deposito tenebris induūtur. Planget ergo sol damnacionem hominum planget luna plangent stelle plangēt omnia elementa et vniuersa q̄ creata sunt O q̄ durus es o tu peccator q̄ ferreus q̄ tibi ipsi crudel' qui te damnandum conspicis et morti sempiterne ad iudicandum et tamen non ploras Plange quia sol te plāget Plange quia planget te luna. plange quia plangēt te stelle Sed melius plange ut non plangas. plāge qui offendisti deū ut tibi indulgeat. plāge per contricionem et postula veniaz plāge per timorē ut sic penam effugias. O saxeum pect⁹. O adamancium cor O insensabil' mens peccatricis anime q̄ audiendo ea que dicim⁹ non commouetur non ꝯpungitur nō excitatur non deponit peccata nec reuertitur ad dominum deum suum

Q̄ terribilis erit vox tube vocantis mortuos ad iudicium et q̄ virt⁹ diuina erit causa efficiens reformacionis corporuz et resurrectionis mortuorum et vox tube erit causa instrumentalis.

Capitulum tercium.

Terciuz misteriuz contemplandum de signis iudicij dicitur conclusio. Concludentur namqz omnia signa terroris in illo vno pauescendo qd̄ erit vox tube de qua p̄mo. Corinth̄. decimoquinto. Canet enim tuba et mortui resurgent. i. et. n. i. Secunduz autez. Ricarduz distinctione. quadragesimatercia. quarti libri. Vox tube non erit causa efficiēs reformacionis corporum et vnionis animarum ad illa sed virtus diuina. Erit tamen causa instrumentalis Ideo. i. the. iiij. in iussu et in voce archangeli et in tuba dei de. d. celo vbi ponūtur tria que concurrent ad resurrectionem mortuoruz Primum erit iussio. Scd̄m reformatio. Tercium sonacio Primū

erit iussio quia cristus iubebit pulueres seu partes quascun/
qz corporum mortuorum recolligi per ministerium angelicũ
Et hoc notauit apostol9 cũ dixit in iussu. Secunduz erit refor
macõ. Precipiet eciam cristus ex illis pulueibꝫ recollectis cõ
pora reformari ⁊ reformatis animas vniri q̃ duo fient per v̄-
tutem diuinam. Et istud notatur ab apostolo cum dixit. In
tuba dei. Tercium dicitur sonacõ. Archangeli enim qui fue/
runt custodes prouinciarum in prouincijs quas custodierunt
clamabunt fortiter et sensibiliter sono articulato et median-
te aliqua sensibili creatura formata clamabunt inquaz ꝙ om
nes coram iudice cõpareant diffinitiuam sentenciam et irre-
uocabilem audituri. Et hoc notauit apostolus cum dixit ĩ vo/
ce archangeli. De hac autẽ sonorosa tuba sic inquit. Crisosto
m9 super. Matheum. Vere vox magna vox tube terribils cui
omnia obediunt elementa que petras scindit inferos aperit
portas tartareas frangit vincula mortuorum disrumpit ⁊ d̄
profundo abissi animas corporibus suis assignat. Hec autem
omnia cicius consumantur in opere q̃ sagitta transit in aere
dicente apostolo. In momento in ictu oculi in. n. t. Et Jeroni
mus super. Matheum sic loquitur. Quociens diem iudicij
considero toto corpore contremisco. Siue enim commedam si
ue bibam siue aliquid aliud faciam semper videtur illa tuba
terribilis ĩsonare auribꝫ meis. Surgite vos mortui ⁊ veĩte ad
iudicium. Et idem ad cromatium. Et heliodorum. Ego in sce/
lerum meorum latens sepulchro et peccatorum vin/
culis colligat9 quotidie dominicũ illum clamorem exspecto.
Jeronime veni foras. Ego deniqz omnia tuta timeo Quid au
dis peccator! Quid Jheronim9 dicit! Ecquis ipse erat! Non
ne sanct9! Nonne probus et virtuosus! nonne a curis terrenis
penit9 absolutus! nonne penitencia maceratus! nonne in dei o
pere assiduus! Et tamen clamat ego timeo Et cur non times
tu o amator seculi! O negligens in via domini! O peccator ne
quissime contremisce et concuciantur viscera tua depone fa-
tuitatem mentis tue qua fit ut non timeas et sepius mente re
uolue Jeronimi verba. d. Ego timeo. Ad hoc facit exempluz
ꝙ barlaam dixit de iosaphat Q̃ rex quidam magnus xp̄ian9
tamen et deuotus ut plurimũ mest9 omnibꝫ apparebat ⁊c̃ O
amara vox. O dura. O tediosa peccatoribꝫ omnibꝫ quando di/
cetur eis. Surgite et venite ad iudicium. Ergo prouideamus
ut dum temp9 adest ⁊ facultas datur p penitenciã ꝓcõciliem

deo quem offendim⁹ ut bonitate sua ipse absoluat nos a pec-
catis annumeretq; societati sanctorū ꝯcedēs hic nob̄ graciā
et in futuro gloriam qui sit benedict⁹ per infinita secula secu
lorum Amen

Feria quarta secunde ebdomade in quadragesima. De or/
dine et condicionib⁹ iudicij generalis et de sentencia cont̄
damnatos ferenda ac de suaui vocacione electorum

Sermo xxvi.

Viri niniuite surgent in iudicio. Verba sūt ista domini
nostri ihesu xp̄i. Math. xij. c. et in euangelio hodierno
Cōmemorabat frequencius saluator noster dilectissi-
mi diem iudicij quoniam nichil terribilius peccatorib⁹ potest
dici. Quisnā tā clemens tam stultus tāq; obstinatissimus esse
potest ut cum audit se iudicandum diuino iudicio reseruari
timere nō d̄beat. Iudicabit deus omnes homines omnesq; an
gelos qui peccauerūt et contra eos sentenciam proferet irre
uocabilem. Quoniam tamen preter ea que dicta sunt de futu-
ro iudicio generali non parum vtile est meditari et considera
re ea q̄ in illo iudicio fienda sunt idcirco in presenti sermone
adhuc de ipso aliqua erimus tractaturi De quo tria misteria
adhuc ꝓponimus contemplanda

Primū d̄r ordīacō
Scd̄m d̄r r̄uelacō
Terciū d̄r p̄miacō

De ordīe iudicij tā scd̄m locū q̄ modū
et q̄lit̄ ab oīb⁹ siue bonis siue mal' vid̄
bit⁹ cristus in maiestatate sua

Capitulum primum.

Primum misteriuz contemplandum de iudicio gene/
rali dicitur ordinacio. Ordinabitur etenim scd̄m doc
tores quantum ad tria Primo quantum ad locum.
Secundo quantum ad modum Tercio quantū ad aspectū
Primo ordinabitur quantum ad locum de quo aliqui dicere
voluerunt q̄ erit vallis Iosaphat propter verba Joel. iij. c.
Adducam omnes gentes in valle Iosaphat et disceptabo cuz
eis. Sed. Magister sentenciarum. xlviij. di. quarti. li. quem eci
am ceteri theologi subsequuntur r̄prehendit illos qui dictū
illud propheticum volunt intelligi quoniam omnes homines

in valle illa cõprehendi non possent. Et propterea est pocius intelligendum mistice et spiritualiter eo q̃ vallis Josaphat interpretatur vallis iudicij Dicit ergo magister q̃ cristus descenderet ad iudicandum supra montem Oliueti de quo in celum ascendit et sedebit in aere in loco alto et forte circa locum illum in quo apostoli desierunt ipsum corporaliter videre quando ascendebat in celum. Omnes autem congregabuntur in valle Josaphat cui preeminet mons Oliueti. Et quot in illa poterunt capi tot erunt ibi. Alij circa vallem quidam propinquius quidam vero remocius. Electis vero existentibus ad dexteram iudicis non in terra sed in aere. Juxta illud .i. Thes. iiij. Rapiemur cum illis in nubibus obuiam cristo in aera. Si. n. nõ raperentur in aera nisi post iudicium quando cum iudice ibunt in celum non dicerentur rapi obuiam cristo sed post cristum. Viri tamen perfecti magis emmencius et prope iudicem erunt. Magis autem congruum erit q̃ cristus veniat ad iudicandũ in aere super montem Oliueti quam super locum in quo passus est quia passus est in forma infirma et iudicabit in gloriosa sicut in gloriosa ascendit. Secundo ordinabitur iudicium quantum ad modum. De summis namq; celorum descendet filius dei cum potestate magna et maiestate cum omnibus angelicis choris et sua gloriosissima matre. Deferent ante eum ãgeli passionis instrumenta ex miraculo reformata videlicet columnam coronam spineam crucem clauos spongiam et lanceam. Et omnes electi reassumptis corporibus procedent ei obuiam. Quorum processionem et ordinem pie contemplari possumus secundum q̃ Jo. in apoc. describit Ait. n. vij. c. Audiui numerum signatorum centum quadraginta quatuor milia signati. Ex tribu Juda. xij. milia signati. Ex tribu Ruben. xij. milia signati. Ex tribu Gad. xij. milia signati. Ex tribu Aser. xij milia signati. Ex tribu Neptali. xij. milia signati. Ex tribu manasse. xij. milia signati. Ex tribu Leui. xij. milia signati. Ex tribu Simeon. xij. milia signati. Ex tribu Isachar. xij. milia signati. Ex tribu Zabulon. xij. milia signati. Ex tribu Joseph. xij. milia signati. Ex tribu Beniamin. xij. milia signati. Post hec vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus et tribubus et linguis et populis stãtes añ thronum in conspectu agni amictis stolis albis ⁊ palme in manibus eorũ. Et clamabant voce magna dicẽtes. Salꝰ deo nro qui sedet super throno et agno. In qua visione ponit Jo. numerum

electorum accipiendo more scripture numerū determinatū p
indeterminato describendo illum per nomina tribuum filiorum
israhel per que mistice designantur status illorum qui erunt sal
uandi. Primus ergo status ex tribu Juda qui interpretatur cō
fessio cōparebit in iudicio et signat omnes peccatores omnes
q̄s peccatrices qui post multa scelera et peccata commissa re-
dierunt ad penitenciam de quibus christus dixit. Meretrices et
publicani precedent in regno celorum. Secundus status cōpa
rebit ex tribu Ruben qui interpretatur filius visionis et sig
nat omnes viros doctos et illuminatos sciencia qui deum i om
nibus magnificauerunt. Tercius status comparebit ex tribu
Gad qui interpretatur accinctus latrunculus ꝛ signat quos/
libet coniugatos qui in sancto matrimonio cum dei timore et
obediencia vixerunt. Quartus status comparebit ex tribu Aser
qui interpretatur beatus vel diuicias habens et signat om-
nes sacerdotes diuites qui ministri sunt sacramentorum. Quin-
tus status comparebit ex tribu. Neptali qui interpretatur
dilatacio mea et signat omnes religiosos qui se dilatant non
solum propter deum ad seruanda precepta sed eciam consilia
Sextus status apparebit ex tribu Manasse qui interpretatur
obliuio et signat omnes monachos et solitarios qui obliti cu
iuscumq̄ cure temporalis eciam et actionis spiritualis per con
templatiuam vitam deo placere studuerunt. Septimus sta/
tus comparebit ex tribu Simeon qui interpretatur obedien-
cia et signat omnes filios qui mortui sunt sub cura parentum
quibus in vita fuerunt obedientes. Octauus status comparebit
ex tribu Leui qui interpretatur assumptus et signat omnes
prelatos ecclesie qui assumuntur ad regimen animarum. Nonus
status comparebit ex tribu Isachar q̄ interpretatur vir mer
cedis et signat mechanicos et artifices omnes qui laborāt p
mercede. Decimus status comparebit ex tribu Zabulon qui
interpretatur propugnaculum fortitudinis ꝛ signat omnes im-
peratores reges principes et alios quoscumq̄ dominos qui ob
rempu. defendendam augendam tuendamq̄ habuerunt pri
matum. Undecimus status comparebit ex tribu Joseph q̄ inter
pretatur augmentum ꝛ signat omnes bonos mercatores qui
sua industria sollicitudine et labore ciuitatum bona multi-
plicant et augmentant. Duodecimus status comparebit ex
tribu. Beniamin qui interpretatur continencia et signat

omnes continentes qui vicia carnalia maxime sunt detestati.
Post quos venient omnes martires confessores et apostoli ⁊
presentabunt se coram altissimo imparatore domino ihesu xpo
laudantes et benedicentes cum leticia nomē sanctum eius.
Ex alio vero latere damnati omnes reassumptis corpibus suis
vna cum dyabolis cōpebūt. Primi erunt omnes desperati quo
rum capitanei erunt Kain qui interfecit fratrem et Judas q̄
vendidit cristum. Secundi erunt omnes viri docti qui fuerunt
sapientes vt facerent mala bene autem facere nescierūt. Ibi
erunt inflati theologi. ibi curiosi et vani phi. ibi arrogantes
iuriste. ibi procuratores et aduocati dolosi. ibi notarij falsi. ibi
oratores mendaces et adulacionibꝫ veritatē despicientes Ter
cij erunt omnes vxorati qui matrimonij federa violauerūt. ibi
erunt qui ꝯtraxerunt in gradibꝫ prohibitis aut cum ordinibꝫ
sacris aut post continencie vota. Ibi erunt mulieres adultere
que de bonis virorum nutrierunt filios alienos. Quarti erunt
omnes mali sacerdotes qui curaꝫ animaꝝ acceperūt cū essēt
insufficientes qui non dixerūt officium ad quod tenebantur q̄
celebrarunt in mortali peccato qui tenuerūt secrete vel publi
ce concubinas et sacr̄a pro precio vendiderunt. Quinti erunt
omnes mali religiosi qui non seruauerunt regulas suas quas
promiserunt deo obseruare qui peiores fuerunt in moribꝫ quā
stipendiarij superbi presumptuosi hypocrite inuidi maliuoli
iniqui versipelles dolosi detractores susurrones bilingues mē
daces sacrilegi excōmunicati et quidam damnabiles heretici
Sexti erunt omnes mali monachi ⁊ solitarij ociosi pigri come
dentes bene paꝝ loquentes cum deo et minus cum hominibꝫ
stantes in solitudine ꝓpter gloriam mūdi pleni fantasijs et co
gitacionibꝫ eciam et factis turpissimis et pre verecundia ta/
lia confiteri omittentes. Septimi erūt omnes superbi filij qui
parentibꝫ suis inobedientes eos spreuerunt afflixerūtqꝫ ⁊ mo
lestauerunt contumelijs conuicijs īproperijs et quandoqꝫ ver
beribꝫ nec debitam impenderūt reuerenciam. Octaui erūt om
nes lupini prelati q̄ non intrauerunt per hostium ī ouile neqꝫ
vocati fuere a deo sicut Aaron sed munere precio arte dolo
importunitate temporaliqꝫ fauore et alijs indebitis modis ec/
clesiasticos rapuerunt honores et bona ecclesiarum non pau/
peribꝫ quorū sūt sed propinq̄s et amicis et q̄d peius ē leonibꝫ
⁊ meretricibꝫ distribuerūt ⁊c̄. Noni erūt oēs mali mercatores
fraudulenti falsarij simulati periuri deceptores et vsurarij.

Decimi erunt omnes tyrāni et mali domini q̄ seipsos deificane
tes non timuerunt deum et suos subditos grauarunt iniust
Vndecimi erunt omnes artiste nequaz qui suas artes cum in=
iusticia et aliorum damno exercuerunt Duodecimi erunt om/
nes inconstantes et luxuriosi et om̄s alij peccatores qui a pte
sinistra presentabuntur coram iudice clamantes ac dicentes ·
Heu heu cur nati sumus! O quam amara est dies ista · O miseri
nos quo trahimur! Ve nobis quia pergim⁹ ad rigorosum iu/
dicium · Tercio ordinabitur iudicium quantum ad aspectum
Secundum · n · Alex · in · iij · Ric · et Bon̄ · di · xlviij · quarti li · Boni
et mali visuri sunt iudicem viuorum et mortuorum · Mali ī for
ma qua filius hominis est sed tamen in claritate qua iudicabit
non ī infirmitate qua iudicatus est · Fiet · n · virtute diuina sup
naturaliter vt videant formā gloriosā corporis cristi ad ampli
orem illorum confusionem quia quilibet eorum tristabitur ac
confundetur videndo gloriam eius quem vehementer odit Dā
nati · n · vehementer odiunt deum non sub racione qua bon⁹ est
sed sub racōne qua eos punit Cognoscent insuper damnati di
uinitatē cristi nō per claram visionē sed per effectus · Boni ve
ro videbunt gloriam corporis xp̄i cum gaudio et leticia oculo
corporali et gloriam anime oculo mentali et eciam clare vide
bunt diuinitatem · Fietq̄ adhuc supernaturaliter ut ita eum
videant et audiant qui sunt a remotis sicut propinqui · Tunc
sicut dicit criso · super math̄ · Plangent iudei videntes viuen/
tem ⁊ iudicantem quez quasi hominem mortuum existimabāt
et conuincentes se corpore vulnerato scelus suum negare non
poterunt · Plangent et gentiles qui vanis disputacōibꝫ decep
ti ph̄oꝝ irracionabilem stulticiam putauerunt esse deū colere
crucifixuz · Plangent se cristiani peccatores qui magis dilexe
runt mundum quam cristum · Plangent se heretici qui puruz
hominem crucifixum dixerunt cū videant ipsum esse iudicem ī
quem iudei trāsfixerunt · hec ille · O quanta erit eciam ī damna
tis afflictio quantusq̄ meror cum videbunt multitudinē elec=
torum Tūc ut scribitur sapiencie · v · Stabunt iusti in mag · cō ·
ad · e · qui se an · et q̄ ab · labo · eorū · Vi · tur · ti · hor · et mi · in subi ·
in spe · s · d · intra se p · a · et p̄ · an · s · ge · Hi sūt quos aliquādo ha ·
in deri · et in si · im ꝓ · Nos in sen · vitam illorum ex · insa · et fi · il
lorum sin̄ · ho · Ecce quomodo cōpu · sunt inter fi · dei et int̄ sanc/
tos sors illorum est ·

Qualiter accusabūt' in die iudicij ⁊ nota fient peccata omnium nec poterit quis defendere se aut excusare.

Capitulum ·ij·

Secundum misterium contemplandū de iudicio vocat' reuelacio. Reuelabuntur qui ꝑpe omnia damnatorum peccata tam publica quam secreta circa quā reuelacionem occurrent tria. Primū dicitur accusacio. Secundum testificacō. Tercium arctacio. Primū accusacō. Stabunt nāqꝫ tres accusatores contra peccatores. Prim⁹ erit dyabolus qui dicet Equissime iudex iudica istum esse meum qui noluit esse tuus. Tuus erat per naturam meus est factus per suā maliciā Tibi inobediens michi obediens. Judica ergo istū esse meum mecūqꝫ damnandū. Cognoscent. n. tunc fatui peccatores quā grauiter errauerunt acquiescere dyabolicis suasionibꝫ quādo videbunt omnes demones contra illos clamantes. Secund⁹ accusator erit proprium scelus. Nā vt inquit Ric. in. iiij. di. xliij In iudicio cognoscet quilibet homo peccata que fecit tam iusti quam reprobi. Mali. n. cognoscent ut ex illa afflictione amplius crucientur. Boni vero quia ex cognicōne remissionis et indulgencie amplius consolabuntur et diuinam misericordiaꝫ collaudabunt. Non solum autez ipsismet sed singulatī vnicuiqꝫ manifesta erunt omniū bona et mala. Sed noticia illa et diuulgacio peccatorum que fecerunt electi non generabit eis penam nec ignominiam nec confusionem quinimo cedet ad eorū gloriam propter penitenciaꝫ quā fecerunt. Et hoc. d. grego. iiij. moraliū versus finem qui ait exponēs illud psal. Misericordias domini ī eternū cantabo. Quomodo misericordias domini cantat ī eternū qui miserū se ignorat fuisse! Et si miserie trās/acte non meminit vnde largitori misericordie laudes reddit! Manifestacio ergo peccatoꝝ quantum ad reprobos nō quantum ad iustos erit accusacio. Tercius accusator erit tot⁹ mūdus. Vnde criso. super math. In illa die vlcionis nichil est qd̄ respondeam⁹. vbi celū et terra aqua sol et luna dies et noctes et totus mundus stabunt aduersū nos ī testimoniū peccatorū nostroꝝ. Secundum quod occuret in reuelacōe peccatoꝝ erit testificacio. Tres enim testes habebit tunc contra se peccator. Vnum supra se scilicet deum. Secundum intra se scilicet conscienciam propriam. Tercium iuxta se scilicet ꝓpriū āgelū homini ad custodiā deputatum qui tanquā conscius omnium que homo fecit contra eum testimonium perhibebit. Vñ Job

xx·Reuelabunt celi id est angeli iniquitatem ei9. Terciū qđ occurret in reuelacione peccatorum erit arctacio · Arcte enī erunt tunc et stricte vie ommiū peccatorum quando non potuerunt negare non excusare non appellare non fugere non impetrare veniam non habere refugium·O quam flebilis erit tūc damnatorum condicio· Non valebunt eis preces non clamores non gemit9 non parentes non amici non demqz quicquā aliud· Vnde crisо·super matħ· Non erit tunc resistendi virtus contra deum nec fugiendi facultas ante faciem ei9 nec penitē cie locus nec satisfactionis temp9·Et grego·in omel'·inquit· O quam anguste erunt tunc vie reproborum·Superi9 erit iudex iratus inferi9 horrendum chaos a dextris peccata accusācia·a sinistris infinita demonia ad supplicium trahencia· intus conscientia vrens foris mund9 ardens·miser peccator sic cōprehensus quo fugiet! latere erit impossibile apparere intollerabile· hec ille·Poterit tunc vnusquisqz dīre illud psal·Quo ibo a spiritu tuo et quo a fa·t·fu·Si ascē·in·ce·t·il·es· si de·in infer·ades·Si·fu·pē·in·di·et ha·in extre·ma·Etenī il·in·t·de·me·et t·in·de·tua·

¶ Qualiter in iudicio cristus alloquetur electos blande atqz benigne malos vero aspe satis et dure et quomodo impij separabuntur a iustis·

¶ Capitulum ·iij·

Tercium misterium contemplandum de iudicio dicitur premiacio·Circa quod adhuc tria debem9 attētissime contemplari·Primum dicitur electorum allocucio·Secundum damnatorum contristacio·Tercium ommiū separacio· Primum dicit' electorum allocucio Loquetur nāqz crist9 electis suis tria suauissima verba·Primum verbum erit dulcis vocacionis quando facie leta ⁊ vultu hilari ad dexteram partem se vertens aspiciet suaz dulcissimam matrē et ceteros electos et sanctos poteritqz dicere licet in euangelio non ponatur·O genetrix mea veneranda et dignissima regina celorum ecce iā temp9 est ut cunctis hominibus qui fuerunt in mundo innotescat gloria tua videantqz oēs merita tua Tu nēpe es illa q̄ humilitate caritate ceterisqz virtutibus ad tuū vterum me ielmasti Tu me·ix·mēsibus in vētris tui tabernacl'o tenuisti Tu me natū deū hoiem in psepio adorasti iuoluisti pānis et lacte tuo mellifluo me pauisti Tu cū lacrimātē me cernebas lacrimabaris Cū vigilātē vigilabas cū paciēte paciebaris Tu me in brachijs sepe

portasti et corde et ope semp mecū fuisti· Mecū pretolore cuz
crucifigebar in cruce crucifigebaris in aīa·Et cū a toto mun/
do essē derelictus tu sola firma in mea fide māsisti· Junxisti vo
luntatē tuam voluntati mee·Sancta humilis ⁊ deuota celestia
semper desiderasti·En iaz toti mundo pariter ogregato ⁊ ego
excellā gloriā tuā quā tibi dare volu patent' mōstrabo ꝓ ost
modum vero apostol' referet·Vos discipuli mei filij et frēs di
lecti q reliquistis oīa ꝓpt' nomē meū et paupes et peregrini p
terraz orbem fideliter laboraſtis et tandē pacięter mortē fusti
nuistis·Et post martiribo dicet·O vos feruētes martires q ꝓ
meo amore tormēta et penas horribilissimas fustinuistis ⁊ mo
rí pocius quā me negare elegistis·Deinde alloqtur virgines·
O vos virgines mundi q sanctā illibatāqz castitatē tātoope a
mastis·Et vos o sancti confessores q corpora vra arctissima pem
tencia maceraſtis·O vos oēs sancti religiosi q abnegastis ꝓpri
am voluntatem·O demqz vos q misericordie opa ꝓximis vris
exhibuistis·Esuriui·n·et de·m·mā·si·et·d·m·bi·ho·e· et col·
m̄·Nudus et co·m·infir·⁊ in·ca·et ui·me·Venite ad me vos di
ligentem·Venite ad me fontem ommū bonoz Ad me fūmum
gaudum·Ad me summā pulchritudmē· Ad me summū solaci
um·Veni o cara gemtrix·Venite o omnes electi·O dulce vem/
te·O vox dulcior super mel et māna Ecq̄d facient tunc damna
ti q non vocabunt²·Audiēt tū xp̄m vocantē electos suos· Per
cuciēt ꝓfecto pectora clamabunt et dicēt·Ve nob cur nati fu
mus!Ve qz vocati sunt illi et nos non vocam² et nobis nil dici/
tur·Quinimo expectantes sumus audire sententiam horribilis
damnacōis·Sedm verbū suauissimū qd̄ loquet² xp̄s electis
suis dicitur benedictionis·Nam post vocacionem subiunget
eis benedictionē suam dicetqz vt pie credo primo matri sue·
Benedicta sis tu·benedicta sit anima tua·benedictū sit corpus
tuū·benedicti sint oēs labores tui·Deinde dicet et ceteris Be/
nedicti sitis vos omnes electi mei·O quā grata erit benedictio
illa ommbo illis O quam grauis ipsis damnatis qui tunc intel
ligent quantū ꝓfuit benefacere amare deum ⁊ odire peccatū
Tercium verbū suauissimū qd̄ loquetur xp̄s electis suis dicit²
remuneracōis quādo subiunget ꝓsidete pa·uo·r·a·cō mdi·
Regnū i q ē oīs iocūditas oīs plenitudo bonoz oīs suauitas
oīs trāq̄llitas oīs pax oīs cōcordia oīs leticia oīs quies oēs di
uicie oīs sacietas omne demqz bonū·Nullū icōmodū nulla tri
sticia null9 dolō null9 labor nulla infirmitas nullū fastidiū null9

merorꝫ nulla discordia nullū ꝛemiqꝫ malū· O peccatores insensā
ti·Cur non conamini et vos regnū illud acq̄rere cui totus mū
dus cū ommbꝫ suis bonis cōpari non potest Sedm contēplā
dum dꝫ damnatoꝝ ꝛristacio· ¶Nā post omnia q̄ sup dicta fue
vehementer peccatores ꝛristabunt⁹ ꝓpter tria·Primo prop
ter exprobracionē·Acriter nāqꝫ xps exprobrabit illos·d·illud
vel simile qd cryso·sup matb·ait· Ego ꝓpter vos hō factus su
alligatus et derisus cesus et crucifix⁹·Vbi ē tanta ꝛ iniuria =
rum mearꝫ fructus! Ecce preciū sanguinis mei quez dedi pro
redēpcōe aiarꝫ vrarꝫ·Vbi est seruitus vra qua michi ꝓ pre
cio sanguinis mei dedistis! Ego super gloriam meam vos hui
cū essem deus apparens hō et viliorē me ommbꝫ rebꝫ vris fe
cistis·¶Nā omnē rem vilissimā terre amplius dilexistis quā iu/
sticiam meā et fidem·hec cryso·O scelerati ⁊ ingrati peccatores
quid mali feci vobis!Quid ꝓ vra salute facere debui qd nō
feci! Videte caput meū splendidū hoc ē illud qd ꝓ vobis spinis
fuit coronatum·Habui faciē meā nunc sole lucidiorē fetidissi
mis sputis ꝓ vobis deturpatā Corpus hoc glorioū qd inspici
tis ꝓ vobis fuit dure flagellatū et in cruce ofixum·Ecce sig=
na·Aspicite loca clauoꝝ·aspicite manus·aspicite pedes·aspici
te latus·Inquit·n·cryso·Veniet xps in iudicō non solū vulne
ra ꝛ exprobratissimā mortem ostendens·Sedo contristabūtur
peccatores ꝓpter ꝛrariacionē·In tantis·n·angustijs ostituti
oīs sanctos contrarios habebūt·Tercio contristabunt⁹ ꝓpt̄
sentenciacionē qñ audient tonitruū illud grande et formidabi/
le vocē·s·ihesu xpi indignanter ipsis·d· Ite m·in ig·e·q̄ para·
ē dya·et an·eius· Terciū contemplandū dꝫ ommū spacio·
O si vellemus contēplari quando sepabuntur iusti a consor/
cio iustoꝝ et a visione dei quanta erit illorū lamenta quā fle
biles voces ꝓrumpemus certe in lacrimas·Ibunt quidem ipi
damnati eiulantes et querelantes in ignem eternū·Iusti autē
in vitam eternam in qua regnabūt cum cristo per infinita se/
cula seculorum Amen·

Feria quinta secunde ebdomade in quadragesima De neces
sitate sanctissime confessionis contra eos qui dīnt superfluū
esse aut inane confiteri peccata sua sacerdoti·

Sermo ·xxvij·

Accedentes discipuli eius rogabant eum·d·Dimitte illam
quia clamat post nos· Matbei·xv·c·et in euangelio hō·

Ordinauit cristꝰ sacerdotes suos mediatores fore futuros inter ipsum et peccatores penitentes voluit quoque ut absolucōnis beneficium ipsi sacerdotes per confessionē sacramentalem largirentur. Quod mistice innuitur in euangelica lectione in qua narratur quēadmodū apostoli p quos significantur sacerdotes supplicabant cristo pro chananee filia sanitatem postulante p quā peccatrix anima denotatur. Quoniā vero apud nonnullos curiosos extat opinio quedam falsa qua asserunt non fore oportunum ymo superfluum et mane sacerdotibꝰ confiteri peccata Idcirco in presenti sermone de necessitate confessionis tractare curabimꝰ quā necessariā esse cunctis penitentibꝰ ostendemꝰ triplici racōne.

Prima racō propter doctorum et scripturarum testificacōem
Secunda propter cristi institucionem.
Tercia propter ecclesie precepcionem

Quod per dicta sanctorum doctorum probari potest qualiter confessio peccatorum sit penitentibꝰ ad salutem necessaria.

Capitulum primum

Prima racō qua ostenditur quod confessio sit necessaria ad salutem est propter doctorum et scripturarum testificacōem. Et antequam inducantur testimonia premittenda est de confessione distinctio quedā quam ponit Alex. in iiij. volumine sūme et Tho. ij. ij. q. iij. qui dn̄t quod triplex est confessio. Prima eorum que sunt fidei et ista est proprius actꝰ fidei de qua Paulus Ro. x. ait. Ore autem confessio fit ad salutē Secunda est confessio graciarum actionis siue laudis et ē actꝰ latrie quia ordinatur ad honorem deo exterius exhibendum de qua Dauid in psal. Confitemini i domino quoniā bonꝰ Tercia est confessio sacramentalis que fit sacerdoti. Et de hac Ray. ait in sūma de pe. Confessio ē coram sacerdote legitima ꝓpriorum peccatorum declaracō. Et de hac sancti dn̄t. Quod loco et tpe expediat ad salutē Vnde de pe. di. i. c. Non potest inducitur Ambrosiꝰ li. de paradiso sic loquēs Nō potest q̄squā iustificari a peccato nisi peccatū fuerit añ cōfessus. Et ibidē ābrosiꝰ in sermone q̄dragesime inq̄t. Ecce nūc tēpus acceptabile in quo cōfessio a morte animā liberat. Confessio paradisū apit Confessio spem saluādi tribuit. Vnde scriptura dicit. Dic tu iniq̄tates tuas ut iustificeris Item io. os aureum in. c. Perfecta. In corde ꝯtricō i ore cōfessio in ope tota humilitas. hec ē fructifera penitēcia. Et idem de pe. di. i. c. Non potest. Non potest quisquam graciā

vite celestis accipere nisi purgatus fuerit ab omni sorde pec/
cati per penitencie confessionem. Et Aug⁹. in li. de pe. Agite
penitenciam qualis agitur ī ecclesia vt oret pro vobis ecclesia
nemo sibi blandiatur et dicat. Occulte ago apud deū ago. No
uit dus qui michi ignoscit que in corde ago. Ergo sine causa
dictum est. Que solueritis in terra erunt soluta et in celo. Er/
go sine causa claues date sunt ecclesie dei: quasi dicat non. Et
idē in eodē libro. Quem penitet omnino peniteat dolorez lacri
mis ostendat representet vitam suam deo per sacerdotem p̄
ueniat iudiciuz dei per confessionem Et Aug⁹. in li. de pe. Cō
fessio est salus animarum dissipatrix vicioꝝ oppugnatrix de
monum. Quid plura: Obstruit os inferni et portas aperit pa/
radisi. Et de pe. di. i. c. Multiplex misericordia dei. Leo papa
inquit. Mediator dei et hominum cristus ihesus hanc preposi/
tis ecclesie tradidit potestatem vt confitentibꝫ penitencie sa/
tisfactionem darent et eadem salubri satisfactione purgatos
ad cōmunionē sacramētoꝝ per ianuā recōciliacōnis admitte
rent. Et idem in sermonibꝫ Non remanet in iudicio cōdemnā
dum quod fuerit confessione purgatum. Ex quibꝫ colligitur
ꝙ penitentes ad confessionem sunt obligati. Sz contra posset
quis arguere. Primo quia nullus tenetur manifestare in ho/
nesta corporis sui. ergo multo minus nec anime. Secundo quia
vt dicit Ambrosi⁹ super lucā. Petrus doluit et fleuit quia er
rauit vt homo. Non inuenio quid dixerit. scio ꝙ fleuerit. La/
crimas lego satisfactionē non lego. Et Criso⁹. ait. Lacrime la
uant delictum quod voce pudor est confiteri. Tercio arguitur
quia si esset necessarium homines confiteri sacerdoti hoc non
videtur esse nisi ad taxandam emendā peccati. Sed homo po/
test sufficienter taxare emendam pro peccato suo. ergo vide-
tur ꝙ confessio nō sit necessaria Respondet ad hec Ric. i. iiij.
di. xvij. d. Ad primū. Q̄ inhonesta corporis expedit aliqn̄ mani
festare medico ad sanitatem consequendā iuxta illud Boecij.
Si opera medicantis expectas oportet vt vuln⁹ detegas. Sic
eciam inhonesta anime manifestanda sunt sacerdoti tanquam
medico spirituali. Ad secundū vero dicit Ric. ꝙ multa facta
sunt que scripta non sunt. Et quando dicitur ꝙ lacrime lauāt
delictum excluditur confessio publica non autē secreta que cū
ipsis lacrimis ītelligitur. Ad tercium insup argumentū dicit
Ric. ꝙ ille qui est nimis familiaris vni parti iudex non debet
esse ī illa causa. vt notat⁹ extra de officio et potestate iudicis

dele·c·Insinuante·quia dicit glo·ibidem·familiaritatis affec
cio veritatem impedire solet·Non autem minis familiaris est
carni sue et ideo nō est racionabile q̄ sit iudex in illa causa in q̄
agendum est de punicōne carnis sue quāuis illa punicō sit ad
anime correctionē·Multi insup si seipsos iudicare deberent de
grauissimis peccatis sibi conscienciā non facerent reperientur
q̄s vsurarij qui vsuras non contemnarent raptores et fures q̄
restitucōnem non approbarent adulteri et fornicatores qui lu
xuriam excusarent et huiusmodi· Quare oportune prouisū est
vt in foro consciencie alij·s·sacerdotes de peccatis nostris quā
do illa confitemur habeant iudicare·

Q̄ confessio est de necessitate salutis eo q̄ tēpore legis gra
cie fuit instituta a domino ihesu christo et quomodo intelli=
gitur q̄ sit de iure nature et qualiter in lege scripta fuit
figurata Capitulum ·ij·

Secunda racio qua ostenditur q̄ confessio sacramentalis sit ad salutē necessaria est propter christi institucōnem·Instituta quippe fuit confessio i lege gracie a domino ihesu christo secundū Ric·vbi supra implicite et explicite Implicite in figura cū dixit leproso mūdato Mathei·viij· Vade et ostende te sacerdoti Et eciam explicite sine figura in hoc q̄ nō tantum potestatem iudicandi in foro exteriori dedit discipulis accipiendam ab alijs mediante ꝑetro cui eam promisit ante passionem cum sibi dixit illud quod scriptū est Mathei· xvi· Tibi dabo claues regni celoꝝ· Et dedit post resurrectionem cū dixit Jo·xxi·ꝑasce oues meas·Sed eciam dedit eis potestatē iudicandi in foro cōsciencie non tantum apostolis quorū sunt epi successores sed eciam alijs discipulis quoꝝ sūt successores inferiores sacerdotes Et illam potestatem oīmbo immediate dedit per seipsū cum post resurrectionez suam dixit eis· Quoꝝ remiseritis peccata remittunt eis·Quibo autē datur potestas iudicandi de aliqua causa datur eis potestas cognoscendi de illa·Nullus·n·potest iudicare et esse bonus iudex de his que ignorat·Sacerdos aūt non potest cognoscere sufficienter facta peccatoris cōsciencie nisi peccator ei confessione cōscienciam apiat· Alex·autem·in·iiij·sume·d· q̄ duo sūt in confessione·Vnū formale et cōpletiuū et is est absolucio vel potestas absoluendi vel mediandi· Et is dominus instituit q̄ potestatē clauium concessit·Et penes hoc residet virtus·Aliud autē est materiale et is est detectio peccati siue morbi· Et hoc domin9

non instituit sed insanauit quia sufficit egroto exponē medicū
et medicinam · Vnde Aug⁹ · li · i · de pe · ⁊ ponit⁹ de pe · di · i · Quē
penitet Lazarum ait de monumento iam resuscitatum obtulit
discipul' soluendū xp̄s p hoc ostendens potestatē soluendi sa /
cerdotibꝫ fuisse ꝯcessā · Et hic q̄ri potest · vt ꝛ ꝯfessio institu /
ta fuerit in lege nature et in lege scripture sicut in lege gr̄e ·
Et de lege nature dr̄e possumus scd̄m Bon̄ · in · iiij · di · xvij · Q̄
duplici' sūt aliq̄ de dictamine iuris nature · s · Aut in generali ·
aut in speciali · In speciali vt honorare parentes · In generali
vero dictat natura ea q̄ supaddit lex euangelica · Intelligēdū
ē g̊ q̄ est ꝯfessio de peccato mental' et vocalis · Mental' ꝯfessio
ē recognicō peccati et offense dei · ⁊ h̄ ē de dictamine nature ī
speciali scd̄m q̄ cognicō offense ē de dictamine nature · Cogni
cio aūt offense humane ē de dictamine nature p se scd̄m q̄ est
racional' · Sz cognicō diuine offense ē de dictamine nature ad
iute aliquo modo p fidem Quō aūt scit hō se offendisse deū quē
non videt nisi p aliquē radium fidei hoc cognoscat ⁝ Cū g̊ deū
cognoscit hō se per p̄uaricōem inhonorare natura dictat q̄ ab
ipso misericordia ē humilit' petenda · Et h̄ nūquam ē nisi reco /
gnoscat⁹ culpa vocal' vero ꝯfessio est duplex · s · q̄ fit deo ⁊ que
fit homini · vocalit' ꝯfiteri deo dictat natura non simpliciter ꝫ
in casu ut puta quando de⁹ exigit sicut exigit ab adam ⁊ kain
de q̄bꝫ scribit⁹ sic de pe · di · i · § · Deniq̄z · ꝓpe · c · voluissēt · Deni /
q̄z vt perspicue appareat neminē sine ꝯfessione a peccato mū /
dari ab ipsi⁹ humani generis p̄ncipio sumam⁹ exordiū · Pecca
ti transgressionis p̄mi parentes corrupti a dn̄o sunt req̄siti de
culpa vt peccatū qd̄ transgrediendo cōmiserant ꝯfitendo dele
rent · Serpens aūt de culpa req̄situs nō ē q̄r p ꝯfessionē non re
uocabat⁹ ad veniā · Kain q̄z cū prime p̄uaricacōni fratricidiū
addidisset similit' a dn̄o d̄ culpa ē req̄situs cū ei d̄r · vbi ē abel
frater tu⁹ ⁝ Sz q̄r supbꝫ capiti suo peccatū suū ꝯfiteri noluit po
cius mēdacit' negando dn̄m suū fallere conatus ē · d · Nūq̄d cu
stos fr̄is mei sū ego ⁝ indign⁹ venia iudicatus ē · vn̄ in despera /
cōnis ꝓfundum mersus ē dū ait · Maior ē iniq̄tas mea quam
vt veniā merear et vagus et ꝓfugus exijt a facie dei · signifi /
cans eos q̄ peccatū suū ꝯfiteri dissimulant respectu diuine mi=
seracionis indignos hr̄i · hec ibi · Vocalit' vero ꝯfiteri homini nō
dictat natura nisi in gn̄ali · dictat · n · om̄ibꝫ modis reconciliari
oportere deo q̄bꝫ ipse statuit · Ideo natura dictat · Q̄ si de⁹ arbi
trū ꝯstitueret int' se et peccatorē q̄ ip̄i esset culpa reuelanda

et ita dictat in gñali. De lege aūt scripture dicit Boñ. Q̄ duo principaliʳ fūt in ɔfessione ꝓpter q̄ oportuit et ɔueniēs fuit cōfessionē institui. Primū ē ꝓpter declaracōem peccati et manifestacionē et ille ē finis ɔfessionis in se. Scdus finis ē ꝓpter recōciliacionē faciendā deo et eiꝰ ecclesie. Primo g̊ fit ꝓpt̄ peccati detestacōem. Peccator. n. dū male agit odit lucē et ideo in reuersione ad iusticiā oportet redargui īfructuosa opa tenebrarū. Que aūt arguūtur a lumine manifestantʳ. h̊ aūt ē p ɔfessionē. Et ideo debuit in ea lege institui ɔfessio ī q̄ ē manifestacio veritatis In q̄ verbū caro factū est ut intelligibile fieret sensibile et manifestū. hec quidē ē lex gr̄e. Ideo q̄ntū ad primū finem sibi cōpetit ɔfessionis institucio. Alius finis ē ad reconciliacōem faciendā humano arbitrio mediante. Ideo fit homini vt hō sit iudex et arbiter int̄ peccatorē et deū Arbiter aūt tal̄ debet esse q̄ possit apponere manū ī vtrūq̄. Talis aūt non potuit esse quousq̄ deꝰ factus ē hō Et tunc hō deificatus datus ē nobis mediator et arbiter xp̄s q̄ potuit arguere et manū ponere in vtrūq̄. Hic reliq̄t in ecclesia sucessores quos et arbitros ɔstituit et rectores ecclesie q̄bꝫ cōmisit auctoritatē recōciliandi. Et qm̄ hec auctoritas primo fuit in xp̄o et in nullo potuit esse añquā veniret ideo tantū in lege noua debuit institui ɔfessio. Confessio g̊ ꝓut ē sacramentū nō fuit in lege scripta nisi in figura. p̄cessit aūt in hoc q̄ sacerdotibꝫ data erat potestas et auctoritas discernendi int̄ leprā et non leprā sanctū et ꝓphanū. Sed hec quidem erant corporalia et nō spiritualia.

Q̄ homines obligantʳ de necessitate ɔfiteri non solū ꝓpter primā institucōem ꝫ etiā ꝓpter p̄ceptū ecclesie a quo nullꝰ excipitur nisi q̄ esset absq̄ peccato. Capitulum .iij.

Tercia racio q̄ ostēditʳ q̄ ɔfessio sit necessaria ad salutē ē ꝓpter ecclesie precepcōez. Precepit nāq̄ ecclesia ut hoīes ɔfiterētʳ in. c. Oīs. extra de pe. et re. vbi dr̄. Om̄is vtriusq̄ sexꝰ fidelis postquā ad ānos discrecōis puenerit oīa sua solus peccata saltē semel in āno fideliter ɔfiteatʳ ꝓprio sacerdoti et iniunctā sibi penitenciā studeat pro viribꝫ adimplere. Propter q̄ verba dicit Boñ. Q̄ om̄es siue boui siue mali obligantur ad ɔfessionē saltē semel ī āno. Teneri q̄dē ad ɔfessionē ē dupliciʳ. Vel ex institucōe p̄ma q̄ īstituta ē sub p̄cepto ut patuit Vel īstitucōe supaddita q̄ ē a gñali cōcilio ī. c. p̄allegato. Oīs. Racōne mādate p̄me institucōis. qm̄ īstituta ē directe ɔt̄ mōtale tenebātʳ om̄s q̄ pꝰ baptismū peccauerūt mortalit̄

Racõne vero ſcõe inſtitucõis tenẽt3 omnes ſaltẽ ad ſemel in
ãno·Racõ aũt huiꝰ iſtitucioĩs triplex ẽ·ꝓ1a ẽ vnũſalt' indi/
gencia·Oẽs·n·peccauerũt et oẽs egent gr̃a dei ideo q̃libet de/
bet deũ glorificare ofitẽdo ſe peccatorẽ·Qui·n·peccatorẽ ſe cõ
fitet3 deũ glorificat oñdens ſe deũ offendiſſe ⁊ eiꝰ miſericordia
ſe idigẽ·Scõa racio fuit ſacre cõioĩs reuerẽcia quia omnes te
nẽtur in paſca omunicare tã pfecti quã iperfecti·Et tũc quia
agnꝰ paſcal' mãducãdus ẽ cũ ſollẽnitate ut mundi eſſẽt mãdu
cãtes et digni oportuit p̃mittu remediũ purgacõis et ꝓbacio
nis ⁊ hꝫ ẽ i peccati ofeſſione· Tercia racio fuit diſcrecõ gregis
dñici ne lupi abſcõderent3 i grege q̃ mãducarẽt agnos Ideo i
ſtitutũ ẽ vt vultꝰ ſciẽcia3 ꝙ ſua3 ꝙ ſacerdotib9 oñderent·⁊ ne
hereticꝰ inocenciã paliarent ⁊ ſub pelle inocẽcie ſe abſcõderẽt
Sñ ſi q̃s nullũ h̃ret peccatũ mortale ofiteri debet venialia non
q̃ hõ obligetur illa cõfiteri de ſe vt declarabitur iferiꝰ propt'
vinculũ peccati ꝫ ꝓpter obligacõz ꝓcepti·Si aũt aliquis d̃ret
q̃ nõ h̃ret remortũ peccati venial' dic9 Boñ·q̃ ipoſſibile ẽ ſcõz
ſtatũ viatoris vt aliquis vnũ die vel ſeptimanã trãſeat ſine re
mortu venial'·tñ q̃ totũ ãnũ tranſeat illud magis ẽ ipoſſibile
vt vix credatur q̃ fuerit hꝫ donũ in aliq9 niſi in xp̃o et eiꝰ mr̃e
Et ideo vnuſquiſq3 vel habz ſciẽciã de venialib9 vel debz h̃re
et oĩs hõ petere·Dimitte nob9 debita nr̃a·Vix·n·ẽ hõ i vita iſta
ſine venili tum ꝓpter ignorãciã q⁹ in multis venialiꝫ peccamꝰ
⁊ ignoramꝰ ⁊ nõ conſideramꝰ· tũ ꝓpter adherenciã q̃ñ venialia
iſta magne fũt adherẽcie·Et ideo q̃ntumcũq3 aliãs ſit pfectus
debet recognoſcẽ et ope ofiteri ſe peccatorẽ·Si tñ q̃s repire
tur qui nõ h̃ret venialia ꝓpter ſupabundãtẽ gr̃az tal' nõ tene
tur ad illud mandatũ q⁹ ſol' peccatorib9 et viatorib9 datum ẽ
ipſe vero iã h̃itat in cel'·hec Boñ·Addit his Ric·q̃ regularit'
oẽs tã fideles quã infideles tenẽtur ad ofeſſionẽ faciẽdã ſacer
doti xp̃iano i q̃ntũ iſtud ꝓceptũ ẽ ꝓceptũ dei q̃ poteſtatẽ ha-
bet vnũſaliter ſup oẽs et ꝓceptũ vnũſaliꝫ dedit·Si aũt nõ eſ/
ſet ꝓceptũ niſi ab eccleſia ad eiꝰ obꝺuacõem nõ teneretꝫ ñ illi
qui ſacramẽtũ baptiſmi ſuſceperũt·Quia vicario xp̃i non fuit
cõceſſa directe poteſtas ſup illos qui ſacr̃m baptiſmi nõ ſuſce
perũt q̃ ẽ ianua q̃ intrat3 i eccleſiã militãtẽ·Et tãte obligacõ
nis ẽ ꝓceptũ de ofeſſione vt ſi q̃s nõ ꝑt loqui ofiteri debeat nu
tu vel ſigno eo modo q⁹ ꝑt ꝓput notatur·xxvi·q·vi·c·Qui re/
cedunt·Iſtud eciã ꝓceptũ cũ ſit euãgelicũ q̃ntũ ad inſtitucõz
q̃ntũ vero ad ẽcleſtãciã ſit de iure poſitiuo ꝑt a papa diſpẽſari

q̃ntũ ad circũstaciã. Sz q̃ aliquis nullo modo teneatur ofiteri papa nõ p̃t q: non p̃t dispensare otra euãgeliũ. Vñ Vrbanus papa. xxv. q. i. c. Sunt quidam. ait. Sunt quidã dñtes romano pontifici semp licuisse nouas cõdere leges qd̃ et nos nõ solum non negam⁹ ꝫ eciã valde affirmam⁹. Sciendũ vero sũmoope ẽ qm̃ et inde nouas leges cõdere potest vñ euãgeliste aliq̃d ne quaquã dixerint. Vbi vero aperte dñs vel ei⁹ apostoli ⁊ eos se quẽtes sancti p̃res sentencialit̃ aliq̃d diffinierũt ibi nõ nouã le gẽ roman⁹ pontifex dare ꝫ poci⁹ qd̃ predicatũ ẽ vsq̃z ad aĩaz et sanguinẽ ofirmare debet. Si. n. qd̃ docuerunt apostoli ⁊ pro phete destruere qd̃ absit niteret⁹ non sentenciã dare ꝫ magis errare cõuinceretur. hec ille. Ideo vsq̃z nũc ĩ hoc p̃cepto non ẽ dispensatũ nec q̃ntũ ad institucõem nec q̃ntũ ad circũstanciã. Ego aũt dico q̃ ĩ h̃ p̃cepto licet male tñ aliq̃s dispẽsauit. Nã vidim⁹ plerosq̃z stetisse per. x. xx. aut. xxx. ãnos sine ofessione Ecq̃s dispensauit cũ istis? Nõ de⁹. non angel⁹. nõ papa. non le gat⁹ a latere non ep̃s. non sacerdos. nec quisquã ali⁹ cleric⁹ Sz q̃s fuit ille dispensator? Rñdeant ipsi. Dic inquã m̃ o infelix xp̃iane q̃ per tot ãnos sine ofessione stetisti. Quare non es con fessus? Quis dispensauit tecũ? Et statim dicet. Ego nõ ofite: or ꝓpter luxuriã. Alt̃ dicet. Ego ꝓpter auariciã Alter ꝓpt̃ di/ scordiã. Ergo cũ his et similibꝫ dispensat dyabol⁹ Cũ luxurio sis dyabol⁹ luxurie. cũ auaris dyabol⁹ auaricie. cũ odiosis dya bol⁹ rixaꝝ et discordie. O iniq̃ odicio maloꝝ xp̃ianoꝝ. O pti nacia dãnabilissima. O venerata synagoga inferni. Cur tãdiu o fatui vr̃am salutẽ negligitis? Expgiscimini igit⁹ et cõfitemĩ peccata vr̃a vt p ofessionẽ in p̃nti efficiamini digni dei gr̃a et in futuro eterna gloria Amen.

Feria sexta secunde ebdomade in quadragesima De ofessio ne sanctissima Sermo vigesim⁹ octau⁹

Respondit ei languid⁹. Dñe hoĩem nõ habeo ut cũ tur= bata fuerit aq̃ mittat me ĩ piscinã ioh̃. v. ⁊ ĩ euãgelio hodierno. Egebat adhuc auxilio hoĩs vt poneretur in piscinã infirm⁹ et lãguid⁹ q̃ si ibi descẽdisset nõ hoĩs ꝫ dei vir/ tute sanitatẽ fuisset cõsecut⁹. Vt mistice ĩnuatur q̃ licet deus causa sit efficiẽs peccatoꝝ nr̃oꝝ saĩtatis tñ oportunũ ẽ ad eã assequẽdã mĩsteriũ sacerdotũ. Ipsi equidẽ ex auctoritate sibi ocessa peccatores penitentes p absolucõem adiuuãt vt saluẽ tur. Qm̃ aũt ĩ p̃cedenti s̃mone multa dixim⁹ ꝓpt̃ q̃ nõnulli sua peccata ofiteri disposuerũt ut eciã feruẽci⁹ aĩentur ad suum

ꝓpositū exequēdū idcirco hodierna die adhuc de cōfessiōe eri
mus dicturi de q̄ tria misteria ꝓponem⁹ contēplāda videlicet

Primū dr̄ tēporalitas
Secundum q̄litas
Tercium integritas

Qualiter excusant⁹ aliq̄ si nō ofi
teātur semel ī āno ⁊ an p⁹ pecca
tū necessariū sit ofiteri C ·i·

Primū misteriū declarandū de ofessiōe dr̄ tēporalitas in
q° videre debem⁹ qn̄ sit cōfitendū· Circa h° aūt triplex
tēpus subdistinguemus· Primū dr̄ tpus assignatū· Se
cundū festinatū· Terciū determinatū Primū tpus dr̄ assig/
natū de q° fit mēcio in·c·Oīs de pe·et re·qn̄ dicitur · Semel in
āno· Ex q° colligitur ꝙ de iure comuni saltē semel in āno oīs
hoīes ofiteri tenēt⁹· Notandū tn̄ ꝙ ab isti⁹ p̄cepti obligacōe
aliq̄ excusātur aut ꝓpter infatuacōem aut ꝓpter locucōez aut
ꝓpter sacerdotis p̄uacionē Primi excusātur ꝓpter infatuacōz
cū essēt fatui aut mēte capti q̄ in eo statu non pn̄t mereri nec
demereri· Sz sūt in eo statu siue dānacōis siue saluacōis ī quo
reperti sūt qn̄ ꝑdiderūt sensū vt dr̄ ext̄ de baptismo et eius ef
fectu·c·Maiores ī fine· Obligāt⁹ tn̄ tales ad ofessionē qn̄ hn̄t
lucida iterualla· Scd̄i excusātur ꝓpt̄ locucōem qr̄ sūt muti aut
ignorāt ydioma p̄rie in q° morāt⁹ tales ofiteātur eo modo q°
pn̄t·s· ꝑ signa aut ꝑ īterp̄tē si p̄t inueniri et tūc īterpres et sa
cerdos ꝓ vna ꝑsona oputāt⁹· Tamē dicit Ric·ī iiij·di·xvij·⁊
videt⁹ aliq̄bꝫ ꝙ ofiteri ꝑ īterp̄tem nō ē ostitutum iure diuino
nec positiuo et cū ofiteri sit multū difficile nō videt⁹ tutū pl⁹
artare ofessionē quā artetur ꝑ ius diuinū vl̄ positiuū· Vt em̄
dr̄ ꝓuer·penultimo et di·iiij·c·deniqz· Qui nimis emūgit eli/
cit sangumē· Tercij ꝓpter p̄uacōem seu absenciaz sacerdotis
excusātur quē tn̄ debent penitētes diligenter req̄rere ut dicit
magr̄ ī·iiij·di·xvij·c· Nūc p̄us Et illd̄ dictū magr̄i videlicz Si
defuerit sacerdos ꝓximo vel socio faciēda ē ofessio exponen-
dū ē de cōgruitate nō de necessitate scd̄m Ric· Vtꝝ vero ab/
sente sacerdote penitēs debeat ei ꝑ lr̄as ofiteri dicit Ric·ꝙ nō
qr̄ hoc nō īuenitur īstitutū Et qr̄ imineret ꝑiculū ne esset de/
fectus ī examīacōne peccatoꝝ quā facē debet sacerdos ut pos
sit salubria p̄bere remedia et ne reuelarent⁹ peccata alicuius
Lr̄e em̄ facilit̄ pn̄t perdi et ꝑ nūciū maliciose apiri aut ꝑ nun/
cij ignoranciā tradi illis quibꝫ nō mittūtur q̄ eas apirent ⁊ eci
am qr̄ alias maliciosus sacerdos possit otra penitentē agē ostē
dendo scripturā suā Scd̄m tpus c̄ca ofessionē dr̄ festinatū ꝓ
q° dubitari solet· an peccator statim teneatur cōfiteri habita

oportunitate sacerdotis. Et circa hꝰ varie sunt opiniões. Prīa
ē inocencij sup. c. Oīs de pe. et re. ⁊ archidiaconi super. c. Ille
rex. de pe. di. iij. qui videntur dicere ꝙ oīs q̄ cecidit in peccatū
mortale tenetur quā cicius poterit ex debito necessitatis Idez
dicit hosti. in sūma sua. li. v. titulo de pe. et re. versiculo. Qn̄ cō
fitentē Cui opinioni quidā inherētes dn̄t ⁊ in. c. Oīs nō subue
nit negligentibus vt non obligentur ad ꝯfessionē nisi semel
in āno ꝫ pociꝰ punit negligenciā illoꝝ q̄ sic saltē nō ꝯfitentꝰ
Racō aūt ē qꝛ quandocūqꝫ fit aliud p̄ceptū absqꝫ determina/
cōne tēporis debet impleri quācicius comode fieri potest Cū g̊
hō obligetur ad ꝯfessionē post peccatū mortale ex p̄cepto di/
uino. g̊ ⁊c̄. Scd̄o addūt racionē aliā qꝛ oēs deberent vitare pe
riculū. ꝫ differre ꝯfessionē ē esse in piculo et nō vitatur pericu
lum ꝓpter impedimenta q̄ pn̄t euenire et qꝛ differre confiteri
facit hoīem obliuisci peccatoꝝ suoꝝ qd̄ p̄t esse nociuū. Secū
da ē opinio Ric. qui. xvij. di. iiij. li. d. Qd̄ peccatō nō tenetꝰ cō
fiteri statī habita oportunitate p̄terquā ī aliquibꝰ casibꝰ Pri
mus racōne sacramēti qn̄. s. aliq̄s vult celebrare seu ꝯmunicare
Scd̄us ē racione periculi qn̄ aliq̄s esset ī expresso periculo mō
tis vel ꝓpter egritudinē vel aliā causā. Terciꝰ ē racōne ꝯsciē/
cie. qn̄ aliq̄s hr̄et cōscienciā dictantē sibi ꝙ statī teneatꝰ. Quā
tus ē racōne dubij qn̄ q̄s verisimilit̄ dubitaret illo āno se non
posse plꝰ hr̄e copiā sacerdotis. Quintus casus ē racōne statu/
ti q̄ cōpetit religiosis. Ipsi. n. racōne statutorū suoꝝ et sui sta
tus tenentur ꝯfiteri frequēciꝰ quā statuat cōciliū gn̄ale Nec
tn̄ ꝓpter hꝰ seq̄tur ꝙ statī teneātur ꝯfiteri habita oportunita
te sacerdotis nisi adsit dies qᵒ scd̄m statutū religionis sue ꝯfi
teri tenētur. Qd̄ aūt peccator regulaʳ nō teneatur statī cōfite
ri patet qꝛ ad hꝰ nō obligatur ex iure nature qꝛ cōfiteri sacer
doti nō ē de iure nature absolute. nec ad hꝰ obligatur diuina
lege qꝛ si xp̄s cōfiteri sacerdoti p̄cepit implicite nō statī tamē
p̄cepit hꝰ fieri nec ad hꝰ obligatur iure positiuo ꝫ tm̄ semel in
āno. Tercia ē opinio dn̄i Bon̄. xvij. di. iiij. q̄ ait. ꝙ de cōfessiōe
ē loq̄ dupliʳ. vel q̄ntū ad ꝓpositū interiꝰ. vel q̄ntū ad verbum
exterius. Si q̄ntū ad ꝓpositū interius sic cōmunit̄ cōceditur ꝙ
peccator tenetꝰ ꝓponē ꝯfiteri qn̄ ⁊ cōteri. Ad hꝰ aūt tenetꝰ qn̄
recogitat culpā cōmissā et dei offensā vel qn̄ tēpus se offert ī
qᵒ recogitare debꝫ sicut ī hora mortis vel piculo vel aliqᵒ alio
simili. Si autez loquamꝰ q̄ntū ad actū. dico ꝙ oportunitas loci
tēporis et sacerdotis p̄t se an̄ pasca offerre aut ita ꝙ timetur

ne vnquam se offerat. sic ē in his q̄ grauit' infirmātur et tales
tenētur absq; dubitacōe ad ofessionē. aut ita q̄ maior oportu
nitas expectatur vel q̄ntū ad tēpus vel q̄ntū ad sacerdotez et
sic p̄t sine aliq° peccato defferri. Quia g° tēpus q̄dragesimale
ē temp⁹ penitencie et aptū ad deuocōnem possūt laici temp⁹
illud racionabili^r expectare nec peccāt dū tamē ꝓponāt firmi-
ter ofiteri. h̄ Boñ. Alex. aūt in. iiij. Nō de necessitate ꝫ quadā
cōgruitate laudat illos q̄ statī et sepi⁹ ofitentur cū possūt As
serit. n. ofessionē ipsā ad. ix. vtilitates valere. Prima ē peccati
cognicio. Scda satisfactio. Tercia mētis securacio. Quarta pe
ne dimmucio. Quinta intercessoꝝ multiplicacō. Sexta gracie
augmētacio. Septima culpe remissio. Octaua peccatoꝝ euita
cio. Nona dei glorificacio. Prīa vtilitas d̄r peccati cognicio
Nā sacerdos tenetur ofitentē instruere eiq; ostēdere q̄ntū p̄t
peccatoꝝ q̄litatē quādo. s. aliq̄d peccatū mortale ē aut veni-
ale. Et sic ē ex osequēti q̄ sepius cōfitetur clarius sua peccata
cognoscit. Scda vtilitas ē satisfactio. Verecūdia nāq; cū qua
sua q̄s peccata ofitetur sacerdoti ē q̄si paliū p̄ciosū peccatū co
opiens vñ aug⁹. li. d̄ pe. et ponit' d̄ pe. di. i. c. Quē penitet ait
Qui p vos peccastis p vos erubescatis. Erubescēcia. n. ip̄a ptez
habet remissiōis. Et iteꝝ ibi. Dignus ē inquit misericordia q̄
spūali labore q̄rit gr̄am. Laborat. n. mēs paciēdo erubescēciaz
Et qñ verecūdia magna ē pena. q̄ erubescit ꝓ xp̄o fit dignus
venia. Tercia vtilitas ē mētis securacio. Valeat ofessio ad q̄n
dā mētis securitatē ex cogitacōe venie accepte vñ psal. In vo
ce exultacōis ⁊ ofessiōis son⁹ epulātis. Quarta vtilitas ē pene
dimmucio. Nā sacerdos ex vi clauiū potest aliq̄d pene debite
relaxare licet non omnē penā. Quinta vtilitas ē intercessorum
multiplicacō. Tenēt' nāq; sacerdotes orare ꝓ eis qui sibi cō
fitent'. Sexta vtilitas ē gr̄e augmētacio. Sepe. n. in ofessione
deuota dñs augmētat gr̄am collatā in cōtricōe. Septima vti
litas ē culpe remissio. Qñq; n. nō conterit' hō āte ofessionē et
ofitendo peccata fit otritus et remittūtur ei. Octaua vtilitas
ē peccatoꝝ euitacio. Propt' frequentē. n. ofessionē meli⁹ eui
tantur peccata Nona vtilitas ē dei glorificacō. q̄r quociēscūq;
quis sua peccata in spe venie confitetur deū clementissimū et
misecordē glorificat. Quare laudabile ē vt qui frequent' pec/
cāt nō tm̄ semel ī āno ꝫ frequent' eciā ofiteātur Terciū tē/
pus qd̄ notatur in cōfessiōe d̄r determinatū. In q° videndū ē. q̄
etate determinate obligat' quis ad ofessionē. Et ad h̄ dixerūt

aliqui. Q̃ ĩ etate. vij. ãnoꝝ qꝛ in glo. in. c. Oĩs sup v̄bo discre/
cõnis dr. Anni discrecõnis dñr cũ q̃s est doli capax. qꝛ tunc p̄t
peccare. Et idẽ habetꝛ. C. Si aduersus delictũ. l. pr̃ia. Et. C. Si
minor se maiorẽ dixerit. l. tercia. Et glo. sup verbo grãdiuscu
lis extra de delictis pueroꝝ. c. pueris grãdiuscul' dicit idest do
li capacibꝫ. videlicet. vij. ãnoꝝ. Tales. n. mẽtiri et veꝝ dr̃e ⁊
fateri et negare p̄nt ut dicit augꝰ. in epistola ad renatũ ep̄m
vt habetꝛ ĩ glo. sup. c. puuli de cõse. di. iiij. hosti. vero ĩ sũma
sua li. v. de pe. et re. Doli inq̃t capax ẽ cũ quis ẽ ꝓximꝰ puber
tati. ff. de actionibꝫ et obligacõibꝫ l. i. Et scd̃m eundẽ li. iiij. sũ
me ti. de despensacõe ĩ puberꝝ. Pubertas ĩcipit in muliere ĩ. xij
ãno ĩ masculo vero ĩ. xiiij. Sꝫ addit hosti. Q̃ qñ q̃s ẽ doli capax
ĩ exteriora vir bonꝰ extimabit. Vñ extra de presũcõibꝫ ĩ. c. Ex
studijs dr Ex studijs suis cognoscitꝛ puer Inuenitur nãq̃ ĩ li.
dial'. Q̃ quidã puer. v. ãnoꝝ iurãs et blasphemãs a dyabolo
raptꝰ fuit. Sed ĩ illo scd̃m hosti. li. v. de delictis puerorũ mali/
cia suplebat etatẽ. Si g̃ pueri nõ sũt doli capaces nõ tenẽtꝛ cõ
fiteri. Tales. n. furiosis cõparantꝛ qꝛ eoꝝ etas quicq̃d videt
ignorat. ff. d̃ aquirẽda possessiõe. l. i. § furiosus. Et. C. de falsa
moneta. l. i. In fine. Nec tñ ĩ pueris añ. x. vel. xiiij. ãnum negã
dũ ẽ peccatũ eo ꝙ peccare nõ p̄nt carnaliter qꝛ p̄ter carnalia
peccata repiuntꝛ et alia. Vñ in. c. i. de delictis pueroꝝ dr Pue
ris grãdiuscul' peccatũ nolũt tribuere quidã nisi ab ãnis. xiiij.
cũ iã pubescere ceperint qd̃ meito crederemꝰ si nulla essẽt pec
cata nisi q̃ mẽbris genitalibꝫ ꝯmittuntꝛ. Sꝫ q̃s audeat affirma
re furta mẽdacia et piuria nõ esse peccata! At his plena ẽ pu
erilis etas quãuis nõ ita in eis vt ĩ maioribꝫ puniẽda esse vide
antur. h̃ ibi. Sed heu ꝓhdolor. Quid referã! Tãta ẽ hodie in
pueris et puellis malicia vt eciã ĩ peccata carnis ãte ãnos pu
bertatis libidinosissime inardescãt Qua re solerti cura a paren
tibꝫ ad confessionem sunt inducendi.

Qualit' sacerdos audiẽs ꝯfessionẽ debet hr̃e auctoritatẽ sciẽci
am et bonitatẽ ⁊ q̃s dicatꝛ ꝓpriꝰ sacerdos. C. ij.

Secũdũ misteriũ declarandũ d̃ ꝯfessiõe dr q̃litas. In quo
notãde sũt q̃litates seu ꝯdicõnes q̃ req̃runtur ĩ sacerdo
te cui peccator ꝯfiteri debet et colligũtꝛ maxime tres
Pr̃ia dr potestas. Scd̃a sanctitas. Tercia claritas. Pr̃ia ꝯdi
cio ꝯfes. dr potestas. Nã scd̃m Durandũ in sũma li. i. parte. i. et
di. i. Ad absoluẽdũ ĩ foro penitencie tria req̃runtur. Primũ ꝙ
ꝯfessor habeat auctoritatẽ clauiũ Scd̃ꝫ ꝙ habeat auctoritatis

execucionē. Terciū ꝙ execucio sit libera nō ligata Et ꝓpter hꝰ
dr m.c. Oīs de pe. et re. Q vnusquisq; debet ofiteri ꝓprio sacer
doti qr sibi inest huiusmodi potestas Sz notādū scdm Ric. di.
xvij. iiij. Q ꝓpriꝰ sacerdos pt accipi multiplir. Vno modo est
ꝓpriꝰ sacerdos alicuiꝰ hns sup ipsū iurisdictionē ordinariā in
foro penitēcie modo tn inferiori. Et sic ē ꝓpriꝰ sacerdos ille q
cōmunit vocatur psbiter pochialis. Scdo modo dr ꝓpriꝰ sacer
dos habens iurisdictionē ordinariā modo pncipali. et sic eps ē
ꝓpriꝰ sacerdos omniū existēciū i suo epatu Nota tn ꝙ archi/
epi nō hnt auctoritatē absoluēdi subditos sufraganoꝝ suoꝝ
excepto casu qn visitāt ꝓuinciā. Extra d censibꝰ. c. Perpetuo
li. vi Tercio mō dr ꝓpriꝰ sacerdos hns iurisdictionē mō princi
palissimo. Et sic papa ē ꝓpriꝰ sacerdos omniū xpianoꝝ Quar
to mō dr ꝓpriꝰ sacerdos hns iurisdictionē delegatā ab aliquo
istoꝝ vel a legato dni pape Quinto mō dr ꝓpriꝰ sacerdos ha
bens iurisdictionē ex cōi concessiōe iuris Et sic sūt ꝓprij sacer
dotes illi quos epi et abbates exēpti sibi eligūt in cōfessores.
Talibꝰ em pmittitr ex lege cōmuni eligē sibi discretū et ꝓui
dū ofessorē extra de pe. et re. c. Ne ꝓ dilacōe. Sic eciā ē ꝓpriꝰ
sacerdos illius quē qs audit ostitutū i articulo necessitatis i q
casu qlibet sacerdos pt hoīem absoluē sic patet. xxvi. q. vi. c.
Si psbiter et. c. sequēti Et extra de furtis. c. Fures. Hoc eciam
mō ē ꝓpriꝰ sacerdos vagabundoꝝ quicūq; psbit pochial in
cuiꝰ pochia voluerint ofiteri qr tales nūquā hnt domiciliū ꝓ
priū. ff. ad municipales. l. Labeo Similir dico de illis q domici
lio relicto nauigant vel iter faciunt qrentes qo se transferant
Nā et tales sine domicilio sūt. ff. ad municipales. l. eius. §. Cel
sus Et similir scdm Innōc. Oīs Scolares pnt ofiteri illi quē ele
gerint loco in qo student si morā ibidē otraxerint vel otrahere
intendāt p vnū ānū Accipiēdo g ꝓpriū sacerdotē ꝓ sacerdo/
te hnte iurisdictionē aliqo pdictoꝝ modoꝝ q sibi ofitetur cō/
fiteri dr ꝓprio sacerdoti Sz hꝰ oritur dubiū vtꝝ illi q ofitētur
alicui hnti potestatē et auctoritatē audiēdi cōfessiones ab epo
teneātur illo eodē āno ofiteri suo psbitero pochiali Et aliqui
bus videtr ꝙ sic. qr ut psbiter. xi. q. i. c. puenit Si sua vnicuiq;
epo iurisdictio et potestas nō suatur ecclesiasticus ordo ofun
ditr. g similir si nō suatr psbitero pochiali Insup scdm Bern.
li. iij. de osideracōe. c. xiij. Ecclesiastica hierarchia ē ad exēplā
angelice hierarchie Sed āgelica hierarchia id qd cōueit āgel
alicuius ordis ex officio nūquā cōmittitur angel alteriꝰ ordis

ergo similiter fieri debet in ecclesia·Respondit Ric·vbi supra
Q; eps habet ordinariã iurisdictionẽ sup subditos sacerdotum
pochialiũ·Illud aũt qđ ouenit alicui ex ordinaria iurisdictõe
ipse p; omittere alij habenti ordinẽ conuenientẽ ad illud offi/
cium exequendũ extra de confe·ecclesie·c·Aliqua·Illi ergo q;
confitent⁹ legitime habenti potestatẽ epi et absoluunt⁹ ab eo
dem vere sũt absoluti nec eadem peccata i numero tenẽt⁹ suis
pbiteris pochialibꝫ confiteri·Vnde eps decedens potestatem
alicui audiendi cfessiones nõ aufert curato iurisdictõem ꝫ sibi
seruat dans ei coadiutorẽ·Et sic soluitur pmũ argumentum
Ad secm vero de similitudie ecclesie ad angelicã ierarchiã re
spõdendũ ẽ·Q; in hꝰ nõ ẽ simile q; angel⁹ sufficit plene ad exe
quendũ actꝰ ouemẽtes officio suo·Nõ sic aũt vere potest di/
ci de quolibet inferiore curato·Secda odicio cfessoris dr sancti
tas·Vt·n·d·Durandus in sũma vbi sup·Tantã debet habere
confessor habilitatem affectionis vt sit dignus⁹ cristi minister·
Vnde de pe·di·vi·c·qui vult cfiteri dr·Sacerdos cui ois offer
tur peccator añ quẽ statuitur ois languõ in nullo sit iudicãdus⁹
que in alio ꝓmptus ẽ iudicare·Judicans·n·aliũ qui ẽ iudicã-
dus cõdemnat seipm·Cognoscat ꝫ se ⁊ purget in se qđ alios
videt sibi afferre·Ex quibꝫ verbis sumitur argumentũ secm
Durã·q; exns in mortali peccat mortaliter absoluẽdo nisi pri⁹
peniteat·Nec solum debet esse sanctus confes·sed in sãctitate
solidus et firmatus·propter ea que audiuntur in confessione·
Vnde Bern·super canti·sermone·xvij·ait·Tu frater cui firma
caritas nondũ est sed adeo tenera et arundinea vt omni cedat
flatui qua fronte aliena vulnera curare aut ãbis aut acquie/
scis·Noli esse nimis iustus·Sufficit tibi si diligis proximum
sicut teipsum·Non·n·salutem proximi debes querere i salutis
proprie detrimentum hec ille·Caueant tamẽ qui confiteri vo
lunt ne fiant cfessorũ iudices curiosi ꝫ eis tantũ sufficiat nõ cõ
spicere malã vitã expresse Tercia condicõ cõfessoris dr claritas·Debet vtiq; habere claritatez cognicionis et sciencie vt
dr i·c·Ois·ꝫ·Sacerdos·Et i glo·in dicto·c·sup vbo sacerdoti·
Et i glo·sup vbo ꝓpriũ i·c·Nec ꝓ dilacõe de pe·⁊ re·Vnde dr
de pe·di·vi·i·c·Qui vult cfiteri Caueat spũal' iudex vt sic non
commisit crimẽ neḉie ita nõ careat munẽ sciencie·Oportet·n·
ut sciat cognoscẽ ḉḉđ debz iudicare Judiciaria nãq; ptãs ex
postulat vt qđ debz iudicare discernat·Diligens ergo inqui/
sitor subtilis inuestigator sapienter et quasi astute interroget

a peccatore quod forsitam ignorat vel verecundia velit ocul
tare hec ibi · Oportet ergo ut confessores sciant discernere qd
debeant iudicare sicut in veteri lege iudicabāt de lepra et le/
pra leuit·xiiij·Hinc ē q grego·li·i·pastoral'·c·i·ait Nulla ars
doceri presumitur nisi prius intenta meditacōne discatur Ab
īperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate assumit'
cum sit ars arcium regimē animarum: facit ad hoc·c ·Cuz sit
de etate et qualitate ordinandorum· Confessor ergo secundum
Durandū quociens se ingerit ad confes·audiendas tociens of
fert se ad respondendum de peccatis mortalibꝫ ⁊ preceptis d
contractibꝫ et vsuris de restitucionibꝫ· Debet itaqꝫ habere sci
enciam saltem cōpetentē·Vocatur autem cōpetens que neces
saria est ad execucionē cuiuscūqꝫ ordinis Vnde inquantū sacer
dos deputatus est ad diuinū officium celebrandū tenetur tan
tum scire de gramatica q sciat verba ꝓferre et q intelligat
saltem lr̄aliter ea que legit· Inquantum vero est minister sa/
cramentoꝝ tenetur scire que sit debita materia vel forma cu/
iuslibet sacramenti et modum recte singula dispensādi· Inq̄n/
tum doctor est tenetur scire saltem fidei rudimenta· Et inquan
tum est iudex in foro consciencie tenetur scire discernere inter
lepram ⁊ non lepram saltem in his peccatis que sunt omnibus
nociora· In aliis vero de quibꝫ eciam sapientes dubitant sciat
dubitare et querere supiorum consilium· Debet scire que sint
mortalia que capitalia saltem in cōmuni et que venialia in ge
nere· Debet eciam scire canones penitēciales non tantū ꝓpter
hoc vt sciat penitencias iniungere cum penitēcie hodie sint ar
bitrarie ut dicetur in sequenti sermōe sed vt per hoc sciat cul
parum penitencias agnoscere· hec Durandus· Ego tamen cre
do q potest quis dum non est nimis peritus ī tribꝫ casibꝫ sine
periculo confessiones audire· Primus est quādo periculū mor
tis īmineret confitenti nec alius posset haberi · Tunc quilibet
potest ⁊ debet audire ꝓpter efficaciam sacramenti ne ea priue
tur· Secundus est quando confitens est peritus sufficienter ita
q ipsum confessorem docet· Tercius quando ꝯfitentes sunt ꝑ
sone spiritualiter viuentes et crebro confitentes que non con
sueuerunt habere nisi venialia·

Qualiter confessio debet esse integra ut penitens confiteat'
omnia peccata mortalia et circūstancias trahentes in aliud
genus peccati et in casu venialia·

Capitulum ·iij·

Tercium misteriū de confessione declarandum d̄r integritas. Nā vt dicit. c. Omnis sepius allegatū. De omnibꝫ peccatis ꝯfessio ē facienda vni sacerdoti vt integra sit et nō diuisa. ꝫ in hoc solet dubitari quantū ad tria Primo quātum ad peccatoꝝ differenciā. Secundo q̄ntum ad eoꝝ circumstanciā. Tercio quantū ad peccata venialia Primo solet dubitari q̄ntū ad peccatoꝝ differenciā Vtrum necesse sit differēciam omnis peccati mortalis siue latentis siue manifesti siue sit cordis siue sit oris confiteri. Et respondit Boñ. di. xvij. iiij. Q̄ sic et de peccato manifesto dicit ꝙ necessariū ē vt dicat' ī cōfessione duplici ex causa. Vna ex parte audientis. alia ex parte cōfitētis. Ex parte audientis quoniā sicut ē in iudicio forēsi ꝙ iudex aliquid nouit vt p̄uata persona qd̄ tamē non nouit vt iudex nec ꝓcedit ad sentenciā quousq̄ ī notescat ei ut iudici q̄r ut d̄r. iij. q. vij. c. Judicet. Judex debet iudicare scd̄m allegata sic ē in iudicio penitenciali q̄r peccata publica q̄uis sint manifesta sacerdoti sicut homini nō tñ sunt manifestata sicut dei vicario ideo sunt cōfitenda. Scd̄a racio ē ex ꝑte confitentis quia per suā humilē cōfessionē habet iustificari. Vnde d̄ pe. di. i. §. Alij. Dic tu prius iniq̄tates tuas vt iustificeris. Dum ergo peccator confitetur oīa mortalia secreta ⁊ publica que fecit debet dicere sacerdoti ⁊ si non recordaretur omniuꝫ precedente sufficienti p̄paracōne sufficit ei ꝙ in genere doleat et confiteatur se in multis offendisse quoꝝ nō recordat' q̄r vt scribitur in glo. sup. c. porrecta extra de cōfirmacōe vtili vel ī utili. Et C. de veteri iuris enucleādo l. ij. § Si quid aūt Oīm h̄re memoriam et ī nullo penitus oberrrare diuinitatis ē poci⁹ quā hūanitatis. Si aūt peccator recordetur et nolit dicē vl' nō dat operam ut recordetur confessio sua infructuosa ē ut colligi potest ex dictis i. c. fr̄es nr̄os de pe. di. v. Secūdo solet dubitari q̄ntuꝫ ad peccatoꝝ circūstācias. Vtꝝ circūstācie sint cōfitende. Et dicit dñs Boñ. p̄fata. xvij. di. iiij. Q̄ tria sūt circūstāciaꝝ genera. Quedā sūt alleuiātes. Quedā aggrauantes. Quedam ad aliud gen⁹ trahentes. Prīe circūstācie alleuiant peccatū. ut si q̄s peccasset cū muliere ab ip̄a tñ tēptat⁹ ⁊ ꝓuocat⁹ ⁊ huiusmodi has circūstācias ꝯfiteri nō ē bonū ñ ꝓpt' h̄ ut satisfaciat aliene īq̄sicōi vl' ut ꝓuideat' ei⁹ scādalo ⁊ ꝑturbacōi vtpute si timeret ꝯfessorē ex h̄ accipe occasionē et exēplū malū vel si tm̄ ēcūstācia minuat peccatū ut sit ī gn̄e venial' aut nullū peccatū sic comedē cānes ī q̄dragesima ꝓpt' īfirmitatē h̄ excepto

peccator non debet tales circūstancias referre qr in confessiōe
habet se accusare non excusare Secūde cicūstancie dñr aggra
uantes que aggrauant peccatum non tamen trahunt in aliud
genus vel ī aliā speciē peccati. Vt si q̄s lusisset ad taxillos mul
tum libenter et fuisset fornicatus cū multa delectacōne vel cō
misisset aliqd̄ peccatū ex ꝓpria malicia nll'a tēptacōe p̄cedēte ⁊
tales circūstācias nō ē d̄ necessitate ꝯfiteri ꝫ d̄ ꝯgruitate. Ter
cie circūstancie dñr ad aliud genus trahentes eo ꝙ trahunt in
aliud genus vel in aliā speciē peccati ⁊ has confiteri ē necessa
rium. Scd̄m vero dicta sanctoꝝ. viij. fūt tales circūstācie. Pri
ma ꝑsone. Secd̄a loci. Tercia modi Quarta tēporis. Quinta nu
meri. Sexta q̄litatis. Septima inductionis. Octaua ꝯsequencie
Prima circūstancia d̄r persone. Notificanda nāqꝫ ē persona cū
qua vel ꝯtra quā peccatum ē cōmissum. Aliud. n. ē peccare cuꝫ
vna moniali aliud cū vna seculari aliud cū soluta aliud cū con
iugata aliud cū consanguinea aliud cū extranea aliud ꝑcutē
laicum aliud clericū vel sacerdotē et huiusmodi. Scd̄a circum
stancia d̄r loci. Nā si peccatum cōmitatur in loco sacro inducit
aliā speciē peccati qd̄ d̄r sacrilegiuꝫ sicut notat glo. de pe. di.
v. c. ꝯsideret. Tercia ē modi. Posset. n. quis tali modo pecca-
re ꝙ peccatū traheretur ī aliā speciē vt si quis cū muliere pec
caret contra naturā. Quāta ē tēporis. Qñ. n. peccatū cōmittit
in die festo inducit aliā speciē. s. transgressionē tercij precepti
vt dicit Nico. de lira super. xx. c. Exodi Ideo peccata in vestis
cōmissa cū temporis circūstancia sunt ꝯfitenda Qñta d̄r nume
ri qr quociens hō peccat tociēs distincta et plura peccata com
mittit. ꝓpterea oportet dicere quociēs peccatū ē cōmissū. Et
si quis non recordetur dicat numerū quē p̄t extimare secundū
ꝓbabilē opinionē. et si nō p̄t extimare numerū extimet quāto
tempore ī peccato stetit. Sexta d̄r q̄litatis. Oportet. n. ꝯfiteri.
quādo peccatum esset publicū qr induceret aliā speciē hoc est
scandalū ꝓximi. Septima d̄r inductionis. qñ aliq̄s non solū ip̄e
peccauit ꝫ alios induxit ad peccandū dans ꝯsiliū auxiliū vl' fa
uorē. Octaua d̄r ꝯsequēcie. Debet peccator eciā dicere peccata
que consequuntur ad alia peccata vtputa quia in vno pecca/
to occurrerēt mēdacia periuria adulaciones decepciones et si
milia q̄ ī confessione non fūt omittenda sed propalanda Ter
cio dubitari solet quantum ad peccata venialia. An expediat
illa confiteri. Et de hoc dicit Boñ. vbi supra. Q̄ confiteri veni
alia non est preceptum eo ꝙ absqꝫ confessione multipliciter

remituntur. Et primo p dignā eucaristie sumpcionē de cōfes. di. ij. c. cū om̄e crimē et. c. si quociēscūq3. Scdo per aque bene dicte aspersionē vt patet de conse. di. iij. c. Aquā sale cōspersā Tercio per ieiunia et p elemosinarū largicionem vt habetur lxxxij. di. c. p̄sbiter Et de pe. di. i. c. medicina. et. c. quāobrē et. di. iij. c. sane cauendū. Quarto per dominicā orōnem de pe. di. iij. c. de quottidianis. Quinto p deuotā peccatoris confessionez de pe. di. i. c. tres actiones. et di. ij. c. si ē inq̄t. Sexto p generalē confes. in ecclesia factā. vt d̄ pe. di. iij. c. de quottidianis. In casu tamē ɔtingit q̄ hō teneat' venialia ɔfiteri. siue ꝓpter dibiū siue ꝓpter ecclesiasticū statutū. Propter dubiū tamē qn̄ quis ꝓbabiliter d̄ aliq° peccato dubitat vtꝝ sit mortale vel veniale q2 peccator si nō penitet de illo sic̄ de mortali discrimini se exponit. Et ideo debet ɔfiteri. Similiʳ ꝓpter statutū ɔfitēda sūt venialia sic̄ dictū ē superi9 de necessitate cōfitendi semel ī ānō vel d̄ religiosꝭ. Quoniā vero multi h̄ audiētēs scrupulosi satis efficiūtur dubitātes nescire cōfiteri sua peccata ut decet. Ego dico et teneo q̄ si q̄s cū volūtate se emēdandi et ꝓposito bono ad confes. accedit faciēs qd̄ in se ē vt bene confiteat' et nulli9 peccati recordaret' et nullā diceret circūstāciā et multa omitteret q̄ ad confes. necessaria esse dicunt' cōsiderata volūtate bona et pēsata humana infirmitate vel ignorācia tal' fructu confes. mmīe p̄uaretur. Ergo cū bona ad deū fiducia disponant se oēs peccatores ꝓut poterunt et sciēt peccata sua cōfiteri et a xp̄o sanitatē et salutē simul cū lāguido quē sanauit ī euāgelio firmiter obtinebunt hic per graciam et in futuro per gloriam in qua viuit in eternum deus qui est benedictus Amen.

Sabbato scd̄e ebdomade ī q̄dragesima. De fructuosa et vtili confessiōe peccatoꝝ.

Sermo vigesim9 non9.

Hic est fili9 me9 dilectus in q° m̄ bene cōplacui ipsū audite Mathei. xvij. et ī euāgelio hodierno. Seruāda sūt xp̄i p̄cepta aīo leto et libenti corde quē veꝝ deū credimus saluatorē nr̄m. Testatur nāq3 euangeliū hodiernū q̄liter xp̄s transfiguratus ē ī mōte a deo pr̄e et spiritu sācto vestimētū diuinitatis accepit Ipse g° nobis viam salutis apperuit penitenciamq3 post cōmissa peccata illam esse predicauit. Ipse sacerdotibꝫ claues ecclesie consignauit quibus possent peccatoribus aperire ianuā regni celoꝝ Ipse sanguinez suū offert omnibꝫ quibus merita propria non sufficiunt ut illius merito

veniā assequātur et remissionē. Quoniā vero hoīes saluare sic voluit p grāz suā ut eciā ipi faciāt qd ī se ē ⁊ p̄cipue pc̄ta sua sacerdotibꝫ confitendo. Idcirco vnusquisqꝫ illū audire debet. Vox. n. eius ē Mathei. iiij. d. penitenciā agite. Et qr hec peni/tencia confes. īcludit idcirco p̄ter ea q̄ ī p̄cedentibꝫ dicta sunt adhuc ī hoc sermone tria misteria ponemus contemplanda.

Primum dicitur humiliacionis.
Secundum ocultacionis.
Tercium iteracionis.

Quō peccator debet humiliter ꝯfiteri. Primo examinādo cō sciēciā. Scd̄o acusando peccata. Tercio suscipiēdo iniunctaꝫ sibi penitenciā a sacerdote. Capitulum .i.

Primū misteriū de ꝯfessione declarandū dr̄ humiliacōis Qui. n. ꝯfitet̄ confiteri debet cū humilitate q̄ p̄cipue consistit ī tribꝫ. Primo ī diligenti examīacione. Scd̄o in peccatoꝝ acusacōe. Tercio ī penitēcie suscepcione Primo consistit humilitas penitentis ī diligenti examīacōe. Nā q̄ hu/milis ē añ confes. ī aliq° secreto loco examīat seipsū cogitans bñficia q̄ a deo accepit. bona q̄ omisit et mala q̄ cōmisit. d. illd̄ Isaie. xxxviij. c. Recogitabo tibi omnes ānos meos ī amaritu dine aīe mee Sz multi sūt q̄ ad confes. accedūt īdeuoti īpreme ditati sine vlla cōpunctione sine cogitacione aliq̄ aut recorda cione peccatoꝝ suoꝝ q̄bꝫ confes. qñ eos tales īueniūt persua dere debent vt p̄us se īparent et postea redeāt ad penitendū q̄ mouēdi sūt vt p. x. consideraciones discurrēdo conentur sua peccata colligē. Prīa ꝯsideracō ē stat⁹ ī q° peccator ē et ī quo fuit puta v̄ginitatis viduitatis aut matrimonij. Scd̄a ē etatis in q̄ peccator ē et ī q̄ fuit Tercia ē fortune ꝓspere vel aduerse Quarta officij artis seu exercicij. Quinta societatis cōmemorā do socios vel socias cū q̄bꝫ hō ꝯuersatus ē. Sexta ē locoꝝ in q̄ bus hō fuit. Septima tēpoꝝ puta pacis guerre sollēnitatum aut dieꝝ ferialiū. Octaua cordis speculādo. subtilir̄ q̄d ꝯt̄ deū et ꝓximū ē corde cōmissū. Nona ē verboꝝ notāter ī seipso q̄d in verb̄ male loquēdo potuerit errare ꝯsiderās. Decima ē facto rū et opeꝝ his modis discurrēdo p̄t hō multa peccata q̄ fecit ad memoriam reuocare ⁊ propter que in sua cellula aut came ra sic sol⁹ existēs pect⁹ suū percuciendo dr̄e debet cum publica no Luce. xviij. de⁹ pro. e. m. p. Et cum filio prodigo Luce. xv pater. pec. in ce. et co te. Et cum dauid. miserere mei deus. s. m. m. tuam. Et q̄ntū potest conetur detastari peccatoꝝ suorū

magnitudinē turpitudinē ⁊ multitudinē depcās oīpotētē deū
et dignet' ꝓ vulnera sui filij idulgē sibi delicta sua · Sicq; cū
tali disposicōe reuertatur ad sacerdotē · Sacerdos vero vbi vi/
det illū deficere diligent' adiuuet ⁊ examinet · Scdo ꝯsistit hu
militas ī peccatoꝝ acusacōe qñ peccatō licz cū rubore tñ libē
et maīfeste acusat peccata sua · Nā ut dr de pe · di · i · c · Qui do/
mū suā Taciturnitas peccati ex supbia nascitur cordis Ido · n ·
peccatū suū celare quisq; desiderat ne iniqtas sua alijs manife
sta fiat ne tal' reputetur apud hoīes foris q̄lit' se iādudū exhi
buit diuino ꝯspectui qd ex fonte superbie nasci nullū dubiū ē
Species superbie ē se velle iustū videri q̄ peccator ē Sz excusās
se et maxīe mulieres · d · Nolle ꝯfiteri peccata nō ꝓpter supbiā
sz ꝓpter verecūdiā · pro quibꝫ Bern · ait · O insania nimia hoīm
pudet ablui et nō · pudet inq̄nari pudet sordes abstergē et nō
pudet cōtrahē abstergitur calliga et cōtemnit' aīa ꝓpt' istos
eciā de pe · di · i · c · Nūc aūt · ait criso · Nūc aūt si recorderis pec/
catoꝝ tuoꝝ frequēter ea ī cōspectu dei ꝓnūciās ⁊ ꝓ eis cle
menciā ei⁹ depceris cici⁹ illa deleb Si aūt nūc obliuisceris pec
catoꝝ tuoꝝ tūc eoꝝ recordaberis volēs quō in toto mundo
publicabūtur et in conspectu ꝓferent' oīm tā amicoꝝ tuoꝝ
quā inimicoꝝ et sāctoꝝ angeloꝝ celestiūq; spirituū · h̄ ibi ·
Nulla g̊ verecūdia multo min⁹ nec supbia tacēda sūt ī ꝯfes ·
peccata q̄nimo illa humiliter ⁊ dolēter sacerdoti sūt reuelāda
sine duplicitate sine mēdacio sine excusacōe · Nec · n · incipiēdū
est vt multi faciūt a ꝓpria laude asserētes Ego ieiuno do ele=
mosinas adiuuo paupes nō sū blasphemus aut homicida licet
qñq; ut hō carnaliter peccē et huiusmodi · Non pura ē nec deo
accepta tal' confessio Dicēda eciā sūt peccata ꝓpria nō aliena
vt dicit · c · Oīs de pe · et re · Notādū tamē scdm Ric · in · iiij · di ·
xxi · Q̄ expressio aliene persone seu alieni peccati aut ē necessa
ria ad expressionē peccatoꝝ aut nō · Si sic tenet' eā exp̄mere
confessori · Vñ mulieri cū q̄ cōcubuit frater ei⁹ nō sufficit dicē
q̄ vn⁹ vir cōcubuit cū ea sz debet exp̄mere q̄ ille ē frater ei⁹
Et si nō habeat nisi vnū fratrē tūc scit sacerdos q̄s ē ille · Et si
ē religiosus debet exp̄mere q̄ ē religiosus · Et si ē laicus ⁊ est
cōiugat⁹ debet exp̄mē ⁊ sic de alijs · Si aūt exp̄ssio psone nō ē
necessaia ad exp̄ssionē q̄ntitatis pcti tūc distīgue · Quia aut ē
vtil' ad correctionē illi⁹ vel p̄suacionē a recidiuo aut nō Si sic ·
Tūc credo q̄ penitēs bñ fat' si ext' ꝯfessionē h̄ dit · alicui psone
q̄ illi peccatori possit ⁊ velit ꝓdesse ⁊ nō obesse Sz ꝓ alia causa

noīare ipsū in cōfes·nō expedit nec oportet qꝛ ꝑ talē noīacōez
confessor nō posset ꝓcedere ad correctionē illiꝰ· Si aūt noīacō
illa nō ē vtilis ad illiꝰ correctionez tunc sb̄distinguitur· Quia
aut p̄t esse vtilis ad seruādū a recidiuo aut nō· Si sic tunc bo-
nū est et expedit penitenti vt illā ꝑsonā exp̄mat cōfessori Po
test·n·contigere ꝙ confessor ꝑ cognicionem persone sciet in/
iungē penitenti penitenciā talē et talia dare documēta et ta-
les facere monicōes ꝙ meliꝰ et securiꝰ penitens poterit a re/
cidiuo p̄seruari Si aūt noīacio ꝑsone nō est vtilis ad magnitu
dinis peccati expressionē nec ad alterius correctionē nec ad p̄
seruādū a recidiuo penitentē tunc credo ꝙ penitens teneatur
ꝑsonā celare· Quilibet·n·tenetur nō gn̄are malā opinionē de
ꝓximo suo in corde alteriꝰ sine racionali et vtili causa· Tercō
ꝯsistit humilitas adhuc ī hūili penitēcie suscepcōne· Vt·n·de
criso·de pe·di·iij·c·Perfecta·Perfecta penitencia cogit pec/
catorē oīa libent' sufferre Sed dubiū ē vtrū penitēs teneat'
tencōe necessitatis acceptare ⁊ explere penitenciā sibi iniūctā
a sacerdote·Et respōdit Ric·di·xviij·iiij·Qꝛ sacerdos aut iniū-
git penitenciā racionalē et discretā aut nō· Si scd̄o modo peni
tens nō tenetur eā recipe nec cōplere qꝛ sacerdos indiscretas
penitencias iniūgendo abutit' claue sciēcie et potestate· Si pri
mo mō dico ꝙ tenetur tencione necessitatis eā recipe et ꝓ vi
ribꝰ adimplere qꝛ talē penitēciā iniūgendo clauibꝰ vtit' rec
te· Quilibet aūt tenetur sui iudicis iustā sentēciā ꝟuare· Vnde
si penitens talē penitenciā scient' et ex deliberacōe īplere omi/
serit mortalit' peccat cū facit absqꝫ legitima causa· Scd̄m em̄
hosti·in sūma de pe·et re·Pro quolibet peccato mortali regu
larit' deberet penitencia septēnis īponi· Vt patet·xxxiij·q·ij·c·
hoc ipsū·ij·§·sequēti·Et·xxij·q·i·c·predicandū Et ē racō vna
qꝛ deus p̄cepit mariā sororē Aaron lepra ꝑcussam poni ext̄ ca/
stra ꝑ·vij·dies· Et sic accipitur dies ꝓ āno· Alia racio ē vt sic
peccator ꝑ peccatū septiformē·spūs·s·gr̄am amisit sic ꝑ septē
nē penitenciā recupet· Tamē p̄t sacerdos in penitēciis dispen
sare ꝯsideratis criminis q̄ntitate et q̄litate et ꝑsone dignitate
ꝯdictione sexu officio paupertate infirmitate debilitate ꝯsue-
tudīe cōplexiōe societate causa aīo volūtate et sic ꝓ arbitrio
penitēcias taxare et īponē vt ꝓbat' plene ext̄ de pe·et re·c·
Significauit ⁊·c·Is q̄ et·c·Oīs·§·sacerdos ⁊ ext̄ de homicido
c·Sic dignū. Et extra de eo qui co·cōsan·vxoris sue·c· Trans/
misse · Et·xi·q·iij·c · Absit·et·xv·q·vi·c · Si a sacerdotibus·

Et·xxvi·q·vij·c·tpa·Et de pe·di·i·c·Mēsurā·Et de conse·di·iij·c·de penitentibꝫ·Ido dicat penitēti sacerdos·Carissime frater·Tu cōmisisti tot et talia peccata ꝓ q̄bꝫ deberes ꝓ quolibet sic penitere·Sꝫ forte vita tua ad hꝰ agendū tantū nō extenderetꝫ Iniūgo tñ tibi talē penitenciā ꝓ oībꝫ et elemosinas q̄bus peccata redimūtur et oīa alia bona q̄ feceris et mala que ꝓ xp̄o sustinueris accepta loco penitencie et q̄ ꝓsint tibi in remissionē peccatoꝝ tuoꝝ Et si īterim moriaris auctoritate dei et beatoꝝ apostoloꝝ petri et pauli et sancte ecclesie ⁊ nostra te absoluimꝰ ab oībꝫ his q̄ ꝯfessus es et ab aliis de q̄bus nō recordaris inq̄ntū possumꝰ et debemꝰ·Et si q̄d purganduꝫ remāserit ī purgatorio purgetꝫ iuxta misericordē dñi volūtatem·Caueāt aūt sacerdotes q̄ sic arbitrētur ne vilis fiat auctoritas ecclesie et potestas clauiū cōtemnatur·Vñ di·l·c· Absit dr· Absit a romana ecclesia rigorē suū tam ꝓphana facilitate dimittere ⁊ neruos seueritatis fidei auersa maiestate dissoluere vt cū adhuc nō tantū iaceāt ī peccatis ꝫ eciā cadāt euersoꝝ fr̄m ruine propata nimis remedia cōicacionū vtiq̄ nō ꝓ futura p̄stentur·Quō·n·poterit penitencie medicina ꝓdesse si eciā ipse medicus intemptata penitencia īdulget piculꝰ hꝰ nō ē curare ꝫ si veꝝ dicē volumꝰ occidere·Et extra de ui·et ho·clericoꝝ dr facilitas venie tribuit incētiuū delinquēdi· Et ad hꝰ fat·c·cū iusta·xxiij·q·iiij·Et·c·Loci·xxxv·q·viij·Et·c·Perueīt·lxxxx·di·Et·c· Si q̄s ī̄postera·l·di·Studeat eciā sacerdos vt peccatori penitenti semp īcontrariū penitenciā imponat ut supbo iniūgat humilē orōnez auaro elemosinarū largicionem accidioso peregrinacionē guloso ieiuniū luxurioso carnis maceracionē maledico bñdictionem et huiusmodi·hꝰ hosti· Addit Ric·vbi sup̄·Q̄ si penitēs senciat penitēciā sibi nimis grauē ⁊ ad obs̄uādū periculosā sua infirmitate pensata debet ad illum cōfes·cui confessus ē vel ad aliū si illū hr̄e nō p̄t recurrere et aleuiacionē vel cōmutacionē petere·Et ꝯfessor debet ꝯcedere eciā si videat q̄ peītēcia alleuiata nō sufficiat plenaie ad emēdā peccati ꝫ pꝰ eā inexpletū adhuc remaneat aliq̄d in purgatorio purgandū·Tuciꝰ·n·ē reseruare purgatorio penitentē puniēdū quā ipsū exponē periculo cadendi in mortale peccatū ꝓpter penitencie transgressionem iniuncte·hec Ric·

Qualiter confessio debet esse secreta respectu circumstancium respectu confessoris et respectu peccatoris·

Capitulum ·ij·

Secundū misteriū declarandū d ofessiōe dr ocultacō De
bz ofessio esse·ocl'tata atqz secreta triplici ocultacōe
ꝓma ē q̄ntū ad circūstātes. Secūda q̄ntū ad cōfesso
res. Tercia q̄ntū ad cōfitentes. Prima ocultacō ē q̄ntū ad cir
cūstantes vt ofessio fiat i secreto nō in publico nec corā aliis
Racio aūt ē secm Boñ. di. xvij. iiij. ꝓma qr i ofessiōe mani/
festant pecata sacerdoti nō ut manifestētur ꝫ ut deleātur et
ocultēt qr caritatis ofessio opit multitudinē peccatoꝝ Secū
da racio qr manifestātur sacerdoti vt do ad testimoniū consciē
cie interne Et ideo vt hō totā sciencīā reuelet homini tāquā
deo nō debet alius admitti ꝫ sacerdos ꝙ teneat locū xpi Ter=
cia racio qr publicare peēm corā aliis esset onerosū z ignomi
niosū Unde si oporteret publice confiteri nemo auderet ofiteri
pecata sua ·Quarta racio qr si ofessio fieret corā aliis infimi/
ta mala orirentur et rixe et discordie ac infamie ·ꝫ Boñ · Sed
ista ocultacō intelligenda est respectu psone nō respectu loci
Nā ego nescio laudare illos ꝙ audiūt ofessiones mulierū in lo
cis secretis in cellulis in cameris i angul' latebrosis in quib⁹
ecīā q̄nqz et sepe qui bonī et iusti creduntur ad enormissima sa/
crilegia et vitupabiles dissolucōes labuntur·Sed debet con
fessio esse oculta q̄ntū ad ofessores qr vt ait grego·et habet
in·iiij·sen·di·xxi· ꝙ nullo scandalo ē ofessio reuelāda·Et mgr
ibi dicit·Caueat sacerdos ne peccata penitenciū aliis prodat
alioquin deponat·Et de pe·di·vi·c · Sacerdos dr de cōfessore
reuelāte peccata·Qz deponatur et oīb⁹ diebꝫ vite sue ignomi/
niosus peregrinādo pergat·In·c·vero Oīs de pe· z re·scribit
sic·Qui peccatū i penitēciali iudicō sibi detectū presūpserit re
uelare nō solū a sacerdotali officio deponēdū decernim⁹ vez
ecīā ad agendā penitenciā i artū monasteriū detrudendū Joō
oēs theologi in·iiij·di·xxi·cōuenīūt·d·Qz i nullo casu licet sa=
cerdoti reuelare ofessionē siue confitens peniteat siue non siue
cōfiteat peccatū i ope ꝓpetū siue ꝓpetrādū siue sit peēm i fi/
de siue i moibꝫ ·ꝫ rō ē qr si licitū esset reuelare confessionem ·
ꝓnō confessio vil' redderetur i populo·Sed⁹ popul⁹ a re sibi
necessaria retraheretur·Tercio via fraudibꝫ apiretur qr cum
multū credatur homini i sua ofessiōe multi mali se i confes·iu
stos oīderent ut a sacerdote postea laudarent vt sic possent
ꝓmoueri et honorari·Quarto reuelās mētiretur qr eadē ꝑso/
na scōz naturā vere affirmare ꝑt aliq̄d i ꝑsona alteri⁹ loquēs
qđ vere negat loquēs in persona ꝓpria· Unde angelus loquens

moysi in psona dei vere dixit. Ego sũ dñs deus tuus q̃ eduxi te de terra egipti. Exodi. xx. Qd vere negasset in psona ꝓpria loquens. Ergo a simili hõ representãs dei psonã in foro ꝯfessiõis vere aliquid potest affirmare qd extra foꝝ cõfessiõis qñ loq̃tur ut personã propriã gerens vere negat. Verũ g̃ dicit negando se audisse vel scire q̃ ad noticiã eius nõ deuenerunt nisi mq̃ntũ rep̃sentabat personã dei. Ergo extra foꝝ cõfes. dicendo se illa audiuisse vel scire mẽtitur. Sz cont̃ hõ instatur multipliciter et arguit̃. Primo qꝛ Bern. in li. de p̃cepto et dispẽsa cõe. c. iiij. ait. Iniquũ ꝓculdubio foret si statuta ꝓ sola caitate cont̃ caritatẽ tenerẽtur. Cũ g̃ celacio ꝯfessiõis instituta sit ꝓ sola caritate si aliqñ esset vtile aĩe cõfitentis ut eius ꝯfessio reuelaretur g̃ iniquũ esset si celaretur Respondet ad hõ Ric. Qꝛ et si aliquãdo esset vtile cõfitenti vt sua ꝯfessio reuelaret̃ tñ nũquã p̃t esse vtile cõi vtilitati cui⁹ bonũ principali⁹ respicit caritas quã psone singularis bonuz iuxta dictũ. vij. q. i. c. Scias. Plurimoꝝ vtilitas vni⁹ vtilitati p̃ferenda ẽ. Scdo arguitur qꝛ vnusquisqz tenetur obedire pape. Ergo si papa preciperet alicui ꝙ reuelaret cõfes. ille deberet ei obedire Respõdet Ric. Qꝛ sacerdos nõ tm̃ tenetur celare cõfes. precepto ecclesie ꝫ iure nature et diuino. papa aũt et si sit supra om̃e ius positiuũ nõ tamẽ ẽ sup̃ ius nature vel diuinũ. Ido in tali casu pape nõ ẽ obediendũ. Tercio arguitur ꝙ esset possibile vt sacerdos hr̃et aliqd peccatũ mortale de q° nõ posset ꝯfiteri quin reuelaret illi cui confiteretur cõfes. sibi factã. g̃ in tali casu licet reuelare ꝯfessionẽ Respõdet Ric. ꝙ nõ et ꝙ tali casu durante sacerdos nõ debet illud peccatũ cõfiteri ꝫ sufficit sibi de illo ꝯteri cũ volũtate et ꝓposito ꝯfitendi quãdo hõ facẽ poterit sine reuelacione illi⁹ psone q̃ sibi cõfessa ẽ sine q̃cũqz p̃iudicio sigilli cõfes. forciori. n. vinculo obligatur ꝯfessor ad celandũ quã penitẽs ad cõfitendũ. Quarto arguitur ponãdo casũ ꝙ aliq̃s in confes. audiat hereticũ nolẽtẽ desistere ab heresi ⁊ volentẽ corrumpe alios tunc videtur ꝙ magis sacerdos tenetur ꝫuare fidẽ xp̃o quã ip̃i heretico Ergo magis debet cõfes. illi⁹ detegẽ quã pmittat eũ gregẽ dñi corrũpere Respõdet Boñ. et Scotus. Qꝛ propterea sacerdos nullo mõ debet illius confes. reuelare. p̃t tñ sine reuelacõe confes. supiori dicẽ. Vigila sup gregẽ qꝛ lupus q̃rit inuadere et tũc ꝯfitẽti et deo ꝫuat̃ fides Ex hoc Scotus improbat versiculũ illũ. Est heres crimẽ quod nec cõfessio celat. Quĩto arguit̃ ponẽdo casũ videlicet Si duo

euntes cū suo sacerdote ordinassent ipsū occidere in nemore p
qd̄ essēt transitū facturi et paꝝ āte nemoris introitum vnus
penitencia ductꝰ sacerdoti hꝰ ī cōfes·reuelaret tūc licitū vide=
retur tali se subtrahere ab ingressu nemoris qꝛ aliter corpali
morti se exponeret et daret alij oportunitatē crimē cōmittēdi
Sed subtrahēdo se crimē sibi cōfessū suo socio reuelaret· ergo
in tali casu licet reuelare confes·Respōdet Ric· Q̄ in tali casu
sacerdos posset renuere ītrare nemꝰ cū illis·s·p̄tēdendo aliquā
causā necessariā·Si tamē poneretꝛ casus q̄ oporteret sacerdo/
tem aut mortē subire aut reuelare confes·tenetur mortē subi/
re ne confes·reuelet·Sexto arguitur ponēdo aliū casū scilicꝫ q̄
aliq̄s p̄or de ordine monachoꝝ confitetur abbati ⁊ quā diu ē
in p̄oratu habet occasionē trahentē ad peccatū a qº nō vult de
sistere·Si p̄latus gº habet curā aīe sue debet illū inde amouere
ꝫ amouēdo īnotescit ip̄m peccasse·gº videtur q̄ cōfessio possit
aliquo modo reuelari Respōdet Boñ·Q̄ abbas debet persua/
dere tūc p̄ori volūtariā cessionē ⁊ q̄ ipse petat absolui ab one
re officij·Qd̄ si nō vult facē debet eū substinere ñ sit talis reli
gio in q̄ sb̄diti transmutari et transferri p̄nt sine nota īfamie
Septimo arguitꝛ q̄ multociēs posset esse q̄ penitens lniaret
p̄ sua vtilitate ꝯfessorē vt confessionē reuelet·gº in tali casu
nō esset peccatū Respōdet Ric·et Boñ·Q̄ sacerdos de licēcia
ꝯfitentis p̄t licite peccatū sibi ꝯfessū alij reuelare q̄ sibi necessa
rius ē vel vtil' ad perficiēdū q̄ req̄runtur ad illud foꝝ qꝛ quā
diu hꝰ pendet adhuc gerit p̄sonā vicarij dei·Sed de licencia cō
fitentis hꝰ reuelare alij persone nō licet ñ ille q̄ confessus ē hꝰ
iteꝝ diceret confessori ext̄ confessionē·Sed q̄ntumcūqꝫ peni/
tens hāc licēciā det cōfessori·confessor tñ valde debet vitare
scādalū · scilicet ne fractio sigilli reputetꝛ ⁊ qꝛ si dicat se licen
ciatum a penitente q̄ de peccatis eius possit loq̄ ⁊ penitens ne
gat ꝯfessori incūbit p̄bare q̄ p̄dictā licenciā a penitente ha
buerit qd̄ si p̄bari nō posset tanquā reuelator ꝯfessionis pu/
niretur·Quādo vero confessor aliq̄d nouit ext̄ confessionē et
postea illud audiuit ī ꝯfessione potest illud reuelare alteri ita
tamē q̄ modꝰ sciēdi per ꝯfessionē semp maneat ī oculto Qui
a tamē posset ex hꝰ scādalū generari maxīe apud penitentē et
apud alios de bono et equo magis debet celare confessor quā
vnꝰ aliꝰ Et ideo p̄pter vitandū scādalū penitentis debet ei p̄
testari in confessiōe quō nō debet illud celare nō qꝛ p illā p̄te
stacionē acq̄ratꝛ ius r̄uelādi ꝫ qꝛ p̄ximo aufertꝛ nota scādali

Debet ecia confessor peccata illa reuelare ꝓpter necessitatem
nō ꝓpter suā voluntatē·Et sic patet q̄nta ē vis sigilli confessi
onis Addit ecia Ric·q̄ sub sigillo confessiōis cadit ecia perso
na cū q̄ penitens ofitetur se peccasse Racio ē q: cū penitētia
sit sacramentū sacerdos tenetur celare omne illud qđ necessa
riū ē ad integritatē sacramēti· Sed penitens nō posset suffici
enter exp̄mere aliqñ peccatū suū n̄ notificando personā cū qua
peccauit scilicet cū cognouit filiā suā et nūquā habuit n̄ vnā
r similia·Insuper tenetur sacerdos celare oñe illud sibi dictū
in confessiōe quo ofitens posset ꝓdi vel mala suspicio de illo
generari in cordibo alioꝝ·Sz quādoq3 detegendo personā cū
q̄ penitens peccauit ꝓderetur cōfitens q: si detegeretur filiā
cōcubuisse cū p̄re suo ꝓderet² p̄ q̄ ofessus ē concubuisse cū
ea· Adhuc licitū nō ē facē aliqđ qđ sit occasio retrahēdi hoīes
a re sibi ad salutē necessaria·Sed reuelacio persone cū q̄ pen/
tens cōfitetur se peccasse esset occasio retrahendi hoīes a re ne
cessaria scilicet a confessione q: nō tantū q̄s retrahit² a re ali
qua ꝓpter timorē lesionis ꝓprie fame ꝫ ecia persone sibi con/
iuncte vinculo amicicie·Quarta racō subsequitur q: dicēs extra
forꝝ confessionis se audisse crimē de persona sibi i confessione
accusata qđ nullo modo audiuit extra confessionē mētiretur·
vt patet ex dictis peccata q̄ ipi⁹ penitētis i relacione ad ipsū
cadūt sub sigillo confessionis de necessitate et absolute r pri
mo et directe et explicite et ex oñibo causis·persona aūt cū q̄
ofitens ofitetur se peccasse cadit sb̄ sigillo ofessionis de neces
sitate et absolute nō p̄mo ꝫ ex consequēti et indirecte et iplici
te nec ex oñibo causis ꝫ ex aliqbo·Peccata·n· ipi⁹ penitentis
nō referendo ea ad psonā determiatā·sicut cū aliqs dicit Ego
audiui tale quid qđ tñ nō audiuit n̄ in ofessione cadūt sb̄ sigil/
lo ofessionis de necessitate nō tñ absolute ꝫ sub condicōe·s·
si ex prolacione taliū verboꝝ per se vel per accidens directe
vel indirecte aliq̄ verecundia vel ofusio vel suspicio mala vel
aliqđ aliud nocumentū illi q̄ ofessus ē posset ꝓuenire·Ea ve
ro q̄ penitēs interseit nō ofessione q̄ nō fuit peccata nec circū
stancie peccati nec q̄ deducūt in maīfestacōem confitentis vt/
pote si interserat i ofessione. In tali terra fuit blada et huius/
modi nō cadūt sb̄ sigillo ofessionis nisi de ogruitate·Si i dicē
do illa nō dant itelligē ofessori q: talia velit celare·vñ ofessor
d·se talia audiuisse mēdax nō ē q: per cōpacionem ad ea non
repsentauit psonā dei ꝫ hoīs. Similit et si aliqs aliq⁹ a ofessore

audiret aliq̄d ab aliq° dū confitetur debet illud tenere secretū ex lege nature q̄ dicit Qd tibi nō vis nō facias alijs Tercō cōfessio debet esse oculta q̄ntū ad cōfitentē vt nō reuelet ea que sibi ꝓ sua salute ī confessiōe vel dicta vel īposita sūt ex quoꝝ reuelacōe scādalū oriretur · De penitencia aūt īposita dit Ric · Qꝫ aut penitens maīfestādo penitenciā sibi iniunctā a confessore faceret p̄iudiciū absqꝫ vtilitate aut ꝓprie fame aut cōfessori q̄ forte talē iniunxit penitenciā ꝓ qua si sciret' īcurreret alicui⁹ vel aliquoꝝ maliuolēciā vtpote qꝛ īiunxit mulieri vt abstineret a familiaritate alicui⁹ viri periculosa Aut penitēs manifestādo suā penitēciā nec fame ꝓp̄e nec ɔfessori nec alicui p̄iudiciū gn̄araret · In p̄mo casu penitens tenet' penitenciā suā celare ī secūdo simili' Si · n · illud qd confessor sibi cōiungit seu cōsulit bona fide ꝓ salute aīe sue et secreto alij reuelaret ī cōfessori p̄iudiciū crimē ꝓdicionis incurreret et sigilli secreti fractionē · ī tercio casu nō tenet' tacere nec dicē ꝫ de h° irrep̄hensibili' p̄t facere qd illoꝝ duoꝝ sibi melius placuerit ·

Qꝫ confessio ē reiterāda qn̄ q̄s male confessus fuisset ꝓpter suā negligenciā aut qn̄ fraudolēt' diuisit confes · vel qn̄ confessus ē cū deliberacione peccādi · Capitulum · iij ·

Terciū misteriū contēplandū de confessiōe dr iteracio · Est · n · qn̄qꝫ necessariū reiterare confessionē peccatorū alias factā et dicere illa eadē peccata ī numero q̄ quis fuisset cōfessus maxīe ꝓpter tria · Primo ꝓpt' negligētē ellecionē · Scdo ꝓpter confessiōis diuisionē · Tercio ꝓpter malicie continuacōez Primo ē necessariū reiterare confessionē ꝓpt' negligentē ellectionē · Qn̄ quis ē negligens q̄rere sacerdotem pitum et absoluēdi auctoritatē habentē et cōfessus fuisset alicui q̄ eū aut nesciuit aut nō potest absoluere · Tal' ꝓfecto q̄ primū sibi cōstat de impicia ⁊ facultate sacerdotis cui ɔfessus ē et de negligencia ꝓpria q̄ magis sufficientē q̄rere noluit tenetur eadē peccata ī numero cōfiteri sacerdoti discreto et eum absoluere valēti ꝓpterea dr de pe · di · vi · c · Qui vult confiteri · Qui vult ɔfiteri peccata vt inueniat gr̄am q̄rat sacerdotē sciētem ligare et soluere ne cū negligens circa se extiterit negligatur ab illo q̄ eum misericordit' monet et petit ne ambo ī foueam cadāt · Secundo iteranda ē confessio racione diuisionis Qn̄ · n · quis fuisset cōfessus aut per maliciā aut per verecūdiā partē peccatoꝝ vni sacerdoti et partē alteri cum a nullo sit absolutus nec talis ɔfessio fuerit fructuosa debet si vere vult

cōfiteri eadē peccata ī numero vni tantū sacerdoti se accusādo
narrare. Nā vt scribit' de pe. di. v. c. Consideret. Caut⁹ sit pec
cator ne verecūdia duct⁹ diuidat apud se cofessionē vt diūsa
diuers' velit sacerdotibꝫ manifestare Quidā. n. vni celant que
alij manifestāda conseruāt qd ē se laudare et ad hypocrisim
tendere ⁊ semp venia carere ad quā frustra putant puenire. h'
ibi. Sz dubitatur vtꝝ confitēs alicui sacerdoti oīa peccata sua
de quibꝫ ē memor si diu post acceptā remissionē recordet' ali-
cui⁹ peccati mortalis de q° nō fuerit confessus qd añ suā ɔfes.
cōmiserat teneatur tencione necessitatis illud peccatū confite
ri illi eidē sacerdoti. Respōdet Ric. di. xvij. iiij. d. m̄ distinguē
dū videtur ꝙ aut tēpore confessiōis penitēs adhibuit debitaz
diligenciā ꝓut de lege cōmuni humana permittit fragilitas
vt memoriā hr̄et oīm suoꝝ peccatoꝝ mortaliū. Aut fuit ne/
gligēs et ignorās ignorancia affectata vel crassa. Si scdo mō
credo ꝙ recta racio exigit vt illud idē peccatū confiteat' eidē
sacerdoti si illū cōmode potest inuenire et non sit illi sacerdoti
postea īterdicta absoluēdi potestas. aut p̄dictū peccatū ⁊ oīa
alia peccata mortalia priori sacerdoti confessa ꝓut p̄t recole
re confiteatur alij sacerdoti. Si primo mō nō credo ꝙ priori
sacerdoti teneatur tencione necessitatis illud peccatū cōfiteri
Tenētur tñ illud peccatū confiteri absqꝫ alioꝝ cōfessiōe alij
sacerdoti. Quāuis. n. de isto fuerit absolutus q̄ntū ad iudiciuz
ecclesie triūphātis et militātis qꝛ sacerdos absoluē p̄t de con-
fessis et de p̄dicto modo oblitis tamē qꝛ absolucio d' oblitis de
bet intelligi sub hac ɔdicione vt. s. qñ reducta fuerint ad me
moriā dicātur illi sacerdoti in confessiōe q̄ ab illis p̄t absoluē
tenetur illud confiteri post ei⁹ remotā obliuionē Tercio ne
cessariū ē iterare confessionē ꝓpter malicie continuacōem qñ
s. ɔfessus ē peccata sua semel aut pluries tantū vt faceret qd
ecclesia mādat. Cōtinuādo tamē ꝓpositum male volūtatis quō
nō erat dispositus ab aliquo peccato se corrigere et emēdare.
Tal' etenī ad verā penitenciā reuersus si debite vult confiteri
oīa eadē peccata q̄ prius fuerat cōfessus debet reiterare Sunt
tamē aliq̄ scrupulose. d. Qꝛ si q̄s ī peccato mortali existēs confi
teatur sacerdoti accusans malā voluntatē suā et confitens oīa
alia peccata quoꝝ recordat' ex q° parat⁹ ē et ꝓmpt⁹ adhuc
peccare sic confitendo peccat mortaliter qꝛ quātū in se ē facit
irreuerenciā sacramēto et sine sacramēti ɔtēptu esse nō videt'
Sed ɔtra istos ē. c. Qꝛ quidā de pe. et re. vbi d'r. Qꝛ quidam ad

confessionē de criminibꝫ veniūt et quāuis ꝓfiteri velint se tñ asserūt abstinere nō posse consultacōi tue. taliter respōdemꝰ. q̄ eoꝝ cōfessionē recipe debes et eis de criminibꝫ consiliū exhibere qꝛ licet nō sit vera illa penitencia admittenda ē tamē eoꝝ ꝯfessio et crebris et salubribꝫ monitis ē penitēcia indicēda. Hec ibi. Dicit tamē Ric. Q̄ tales absoluendi nō sūt. Vnde si absolucionē nō recipiāt nō contēpnitur sacramētū nec a confessore nec a confesso. Si aūt confitens ī peccato mortali attritus ē de peccato suo ita vt ꝓbabiliꝛ possit p̄sumere se esse dispositum nō peccat absolucionē recipiēdo. imo frequēter virtute clauiū per suscepcionē absolucōis formatur sua attricio. h̄ Ric. Dent igitur operā oēs peccatores vt bene cōfiteātur quoniā confitentibꝫ largitur deꝰ in h̄ seculo gr̄am ⁊ ī futuro gloriam in qua ipse viuit et regnat per eterna. s. Amen.

Dominica scd̄a in q̄dragesima in mane De fetidissimo ac p̄niciosissimo vicio luxurie qᵒ q̄si maxia ꝑs viroꝝ ac mulieꝝ demergitꝛ ī infernum.

Sermo ·xxx·

Hec ē voluntas dei sāctificacio vr̄a vt abstineatis vos a fornicacōe. Doctoris genciū verba sūt ista. i. the. iiij. c. et ī epistola p̄ntis dn̄ice. Cogitāti m̄ q̄ multa milia miliū hoīm p̄cipitātur ī infernū ob fetidissimū luxurie viciū stati venit in mentē aurenū illud dictū et notabile. Aug. doctoris magni ī li. de agone xp̄iano Int̄ oīa xp̄ianorum certamīa duriora sūt prelia castitatis vbi quotidiana pugna et rara victoria. h̄ ille. Maximū aūt in eo peccato ꝑiculū ē quoniā cū grauissime ledat aīam nō sentitur q̄nimo vsq̄ adeo q̄ pluries facti sunt ceci vt ip̄i turpissimi ⁊ abhomīabiles dicere nō erubescant aut nullū aut satis leue peccatū esse illudq̄ deo aut nichil aut satis modicum displicere sicq̄ cū tali falsissima dānataq̄ opiniōe corrupti sūt ⁊ abhomīabiles facti in studijs suis. Qua ꝓpter aduersus eos q̄ntū poterimus modeste et sine auditorum offensiōe de ipsa luxuria in generali verba faciemꝰ de qua loquitur apostolꝰ in themate preallegato monēs omnes vt illam euitent. de ip̄a ergo tria misteria erunt ꝯtēplāda

Primum dicitur offensio.
Secundum condicio.
Tercium punicio.

Confutacio errorum illoꝝ qui dicunt luxuriã non esse pec/
catum quibꝰ contrariũ per auctores raciones et exempla tã
sanctoꝝ quã ecĩã pbꝰ ostendetur. Capitulũ .i.

PRimum misteriũ declarandũ de luxuria dr offensio ĩ qᵒ
p declarandũ ẽ quã graue peccatũ quãue pniciosũ sit ip
sa luxuria q̃ deus offenditur et aĩa maculatur. Ostende
mus aũt hoc tripliciter videlicet ꝓmo auctoritate. Secundo
racione. Tercio exemplis. ꝓmo ostẽdim⁹ luxuriã esse pec/
catũ graue aut mortale auctoritate Jnqt. n. Seneca ĩ ꝓhemio
declamacionũ. Nichil tam mortiferꝝ ingeniis quã luxuria. Et
idem in tragediis luxuria ẽ pestis blãda. Et idem ad Lucillum
Vanas fuge voluptates breues et penitendas. Et idẽ li. ij. de/
clamacionũ. Adolescens luxuriosus peccat senex luxuriosus in/
famit. Et Tuli⁹ .i. de officiis. Luxuria cũ omni etati turpis sit
sembꝫ tamẽ fetidissima ẽ. Et idem .i. de officiis. Si obliterare vo
lumus q̃ sit in natura excellencia et dignitas intelligem⁹ quã
sit turpe defluere luxuria ⁊ delicate atq; molliter viuẽ quãq;
honestũ pce continent seuere et sobrie. Et Val'. maximus li.
ix. Blandũ malũ luxuria Et Tob. iiij. c. Attende fili mi ab omĩ
fornicacõe Et vt dr. xxxij. q. vij. c. Non solum Omnis immũda
pollucio fornicacio dr quãuis quisq; diuersa turpitudinis vo/
luptate ꝓstituatur Et ad heb. xiij. c. Fornicatores ⁊ adulteros
iudicabit de⁹. Et .i. cor. vi. c. Nescitis quia iniqui regnũ dei nõ
possidebunt Nolite errare. neq; fornicarij neq; ydolis seruien/
tes neq; adulteri neq; molles neq; masculorum concubitores
regnũ dei possidebũt Et in eodem. c. Fugite fornicacõnẽ. Oĩe
eĩ peccatũ qd̃cũq; fecerit hõ extra corp⁹ ẽ. qui aũt fornicat⁹
in corp⁹ suũ peccat An nescitis quoniã membra vra templũ sũt
spũs sãcti Et eph̃. v. Ois fornicator aut immund⁹ aut auarus
nẽ. non habet partẽ ĩ regno xpi et dei Et gal'. v. manifesta aũt
sũt opa carnis. que sũt fornicacio immũdicia luxuria ipudicia
nẽ. que predico vobis sicut predixi quoniã q̃ talia agunt reg
nũ dei nõ cõsequẽt⁹ Et petrus .i. epistola. c. i. Obsecro vos tan
quã aduenas et peregrinos abstinere vos a carnalibꝰ desite/
ris que militant aduersus aĩam. Et apoc. xxi. Timidis et icre
dulis et execratis et homicidis et fornicatoribꝰ nẽ. erit ps illo
rum in stagno ardenti igne et sulfure. Et aug⁹. in li. de afflictu
viciorum. O quã parua concubitus hora ꝓ qua pditur eterna
vita. Et Jsidorus in ꝓallegato. c. Non solũ. xxxiij. q. vij. Inter
cetera septem vicia vicium fornicacionis maximi sceleris ẽ qr

per carnis immundiciam dei templū violatur. Ex cuius verbis colligitur q luxuria vnum ē de septem vicijs capitalibꝰ Qd ē patet. xxij. q. i. c. p̄dicādum. Et. xxv. di. c. Vnū orariū. §. Alias. Vnde claudianꝰ ait. Luxuries predula malū que dedita semp Corporis arbitrijs ebetat caligie sensus. Et ihero. ad susannā. O quā acerbꝰ est luxurie fructus amarior felle ⁊ crudelior gladio Et grego. xxxij. li. mor. dyaboli ꝓprie corpꝰ sūt q̄ sugestionum turpiū blandimētis decepti ei per luxurie fluxū succūbunt. Et ihero. ad damasū papam de filio ꝓdigo Luxuria inimica deo mimica virtutibꝰ ꝑdit omnē substanciam patris et a patris voluntate delirans futuraꝫ pauptatē cogitare nō sinit Et idem ad mr̄em et filiā in gallijs ꝯmorantes. Qui luxuriatꝰ viuens eciā mortuus est. Ferreas mentes libido domat. Quid ad tot dicta et moraliū phoꝝ et sanctoꝝ dei carnales poterūt respondere. Quō amplius suā luxuriā poterunt excusare. Sed vt forcius ꝯuincātur raciones supaddantur Secundo ostendimus luxuriam esse peccatum mortale racione. Nā multi qn̄qꝫ dicere solēt luxuriā nō esse peccatū qꝛ actꝰ eiꝰ ē naturalis ⁊ ad illum natura inclinat ꝓ quibꝰ triplicē racōnem assignabimus quare luxuria peccatum ē. Prima dr̄ contēptus. Scda excessus. Tercia damni Prima racō dr̄ contēptus. Vbi em̄ ē cōtemptus et transgressio mandatoꝝ dei ibi est peccatū ut dicemus die sequenti Sed ī luxuria ē contēptus dei et transgressio mandatoꝝ eiꝰ g̊ ibi ē peccatū. Mādauit nāqꝫ deꝰ homini. d. Exodi. xx. Nō mechaberis Et ut dr̄ ab aug. xxxij. q. iiij. c. Meretrices ꝓfecto noīe mechie oīs illicitus concubitus atqꝫ illoꝝ mēbroꝝ non legitimus vsus ꝓhibitus debet intelligi Secunda racō dr̄ excessus Nā scdm Tho. ij. ij. q. c. liij. Ideo luxuria peccatū ē quia modū racōis excedit circa venerea ī q̄bꝰ ordo racōnis ē ut causa ꝓcreande prolis et fornicacōnis euitā de vir habeat vxorem suā ut dr̄. i. cor. vij. Et mulier habeat virum suum Oīs ergo actꝰ q̄ non ē scdm legem matrimonij c̄ca venerea deficit a racione ideo ē peccatum Tercia racō ē quare luxuria ē peccatum damni Vt em̄ inquit Ric. xxxiij. di. iiij. Concubitus ꝯcubinarius seu fornicariꝰ ē contra legē naturalē non a natura generis ꝫ speciei Naturalꝰ em̄ racio dictat carnalem concubitum non dr̄e fieri in p̄iudiciū et damnū boni ꝓlis Sed concubitus ꝯcubinariꝰ seu fornicariꝰ ē in notabile p̄iudicium et damnū boni ꝓlis Sicut em̄ dicit Aug. ix. sup̄ gen̄. Bonū prolis ē ut amantꝰ suscipiatꝰ benigne nutriatꝰ religiose

educetur quo bono vt ī pluribꝫ caret ꝓles genita ꝑ ocubitū
cōcubinariū ¶Nam ꝑmo bono caret sepissime eo ꝙ non susci
tur Quisnam explicet q̄ fornicatores ⁊ adulterantes sacrilegi
et mœstuosi ne detegatur eoꝝ malicia ꝓli gemite aut gene /
rande inferant mala Audiamꝰ itaq; ad eustochiū sic·d·pudet
dicere quot quottidie virgines ruant q̄ntas de suo gremio p/
dat mater ecclesia sup quot sidera supbꝫ inimicus ponat thro
num suū quot petras excauet vt habitet coluber ī foraminibꝫ
eaꝝ videas pleraſq; viduas antequā nuptas et infelicē consci
enciā mentita tantū veste ꝓtegere quas nisi tumor vteri et ī
fantū ꝓderit vagitus erecta ceruice et lutentibꝫ pedibꝫ
incedunt · Alie vero sterilitatem ꝑtent et nondū nati hominis
homicidium faciunt ¶Nonnulle cū senserint cōcepisse de celere
abortiuo venena meditantur et frequēter eciā ipse cū mortue
fuerint trium criminū ree ad inferos ꝓducuntur· xp̄i adultere
fui homicide et nondum nati filij parricide ¶Ite fūt que solēt di
cere oia munda mundis Sufficit michi conscięcia mea Cur mū
dum desiderat deus Cur me abstineaꝝ a cibis quos creauit ad
vtendum Et si quando limpide et festiue videri volunt ⁊ se vi
no ingurgitauerint ebrietati sacrilegiū copulantes aiunt Ab
sit ut mea xp̄i sanguine abstineā Et si quā viderint tristē atq;
palentem miseram et manichęam vocāt consequenter·Tali
enī ꝓposito ieumū hęresis ē·hę sunt que ꝑ publicū nupcialiter
incedunt et furtiuis oculoꝝ nutibꝫ adolescēciū gregem post
se trahunt que semper audiūt ꝑ ꝓpham facies meretricis fac/
ta ē tibi·hec ille·Si honestas pateretur vt oia possent dici mul
ta q̄ diebꝫ meis euenerunt scandala aperirē ꝫ meliꝰ ē silencio
ꝓterire·Quid referā q̄due dicā de monasterijs! Quid de puel
lis ī domo parentū! Quid de viduis vanis atq; lasciuis! Quid
de alijs que sanctū nomē ꝓfitentur et quottidie cū p̄ribꝫ spiri=
tualibus colloquūtur! Taceo q̄ scio·Certe si ponerentur aures
in latrinis in flumibꝫ in ortis in foueis et cauernis terre audi=
rentꝰ voces ibi clamanciū paruuloꝝ interpretoꝝ et occi=
sorum a crudelissimis matribus·O libidinose mulieres·o lasci
ue et incontinentes belue·o impie matres comite carnē refre
nate libidinē si non vultis vt vterus intumescat· de sodomitis
aūt quo sermone impietatem loquemur! O inimici humani ge
neris·O abhominabiles peccatores· O pessimi homines vbi fūt
filij vestri·perierūt! certe perierunt et cur perierī! ve ac iteꝝ
ve vobis quia perierunt ꝓpter iniquitatem vestram·Similiter

ꝓles si nascatur aliunde quā de legitimo thoro ut in pluribus negligenter nutritur et ad virtutes raro disciplinat⁹. Et si qn̄ contrariū apparet illud ē satis rarum. Et ut scribit⁹. ff. d leg. l. Nam ad eam. Non solū ius scriptum ꝫ eciā naturale adaptatur pocius ad ea que vt ī pluribꝫ quā ad ea q̄ ꝑ raro eueniunt Sunt et alia mala q̄ incurrit ꝓles genita ex adulterio q̄ causa breuitatis omitto. Nam ut scribitur. lvi. di. c. Vndecūqꝫ dicit⁹ Vndecūqꝫ hoīes nascantur si parentum vicia nō sectantur honesti et salui erunt. Et ea di. c. Nūquā ait criso. Nūquam de viciis erubescamus pentum. Ad idem est. c. Nasci. ea. di. Tercō ostendim⁹ luxuriā esse peccatum exēplo. Ob nullā nāqꝫ causā sācti corpora sua duris flagellacionibꝫ castigarunt ñ vt luxuriam suparent. Elegit siquidē susanna falso criminari et accusari pocius quā in peccato consentire Daniel. xiij. c. Et ioseph passus ē criminari ab voxre phutifar p̄ncipis eunuchoꝝ pharaonis quā peccare cū illa Gen̄. xxix. Et bn̄dict⁹ vt carnis tēptacionē suparet inter pungentes spinas proiecit se nudum ut refert greg⁹. ij. dial. li. Et ihero. ī vita pauli p̄mi heremite recitat qualit' feruente persecucione decij et valeriani quidā iuuenis etate florēs in amenissimos ortos ē adduct⁹ ibiqꝫ in lectulo inter cādencia lilia et rubentes rosas ligatis manibꝫ ē collocatus. Quo cū recedentibꝫ cunctis meretrix sponsa venisset cepit delicatis stringere colla āplexibꝫ ⁊ qd̄ dictu quoqꝫ scel⁹ ē manibꝫ cōtrectare virilia vt corpore ī libidinē excitato secū meretrix īpudica supiaceret. Incipiebat voluptas iuuenē molestare. Tandē celitus īspiratus precisā mordens linguā ī osculantis se faciē expuit ac sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superauit.

Qualit' luxuria infatuat hominē et obdurat cor ei⁹ et īducit scandala ac mala plurima.

Capitulum .ij.

Secundū misterium cōtēplandū d luxuria dr̄ ꝯdicō Est em̄ illius peccati pessimi triplex ꝯdicio mala per quam eius grauitas declaratur. Prima dr̄ infatuacō. Secūda obduracio. Tercia scandalizacio Prima mala condicio detestabilis luxurie dicitur infatuacio. Ex ip̄a etenim infatuatur anima ut nec deum timeat nec homines vereatur. Vnde ihoro. ꝯtra iouinianū inquit Amor forme racionis obliuio ē ⁊ insanie ꝓxim⁹. Et ouidi⁹ ī epistol' Quid deceat nō videt vll⁹ amās. ꝓpterea apd̄ ātiqs īpudic⁹ amō cec⁹ depīgebat⁹ Et a greg.

xxxi·mor·pnia luxurie filia ponit⁹ cecitas mētis·Et de hoc ex
emplum habem⁹·Salomonis de q° ait·Gre·xxxij·q·iiij·c· Sa
lomō Salomō q̄ ꝓpe imoderato vsu atq; assiduitate mulierū
⁊ ad hoc vsq; ꝑduct⁹ ē vt templum idol' fabricaret et q̄ pri⁹
deo templū ꝯstruxerat idol' ꝯstruere templū nō timuit· Et
de eo·Hiero·ad·Eusto·inq̄t Rex··n·eāt Salomō aliū nō ti=
mebat q̄ disputauit a cedris libani vsq; ad isopum q̄ exit
ꝑ parietem a dño tñ recessit q̄a amator mulierꝝ fuit· Nam
vt habet⁹·iij·Reg·xi·Auerterīt mulieres cor ei⁹· Cunq; iā
esset senex deprauatū est ꝑ mulieres cor ei⁹ vt sequeret⁹ de
os alienos nec eāt cor ei⁹ perfectum cū dño deo suo sic·Da
uid pr̄is ei⁹ Sz colebat·Salomō astathen deam sidoniorū ⁊
chamos deum moabitarꝝ·et moloch idolū amonitarꝝ He=
dificauitq;·Salomō phanū chamos deo ⁊ idolo moab ī mō
te q̄ est ꝯt̄ hierusalem et moloch idolo ꝟuorꝝ amon ⁊c̄ ibi
Sz hoc occurrit dubium quō·Salomō dicat⁹ senex qñ depuā=
tus fueāt ꝑ mulieres q⁹ dicit·Rhabbi salomō·Q̄ eāt tm̄·xij
annorꝝ qñ regnare cepit·Et in textu biblie in·fi·c·p̄allega
ti d⁹ q̄ regnauit·xxxxij·ānis ·Ipe aūt deprauat⁹ fuit ꝑ mu
lieres ante mortem suā per sex annos vel circit' q⁹ hedifica=
uit p⁹ deprauacionē templa idolorꝝ in quorꝝ hedificacione
fluxerīt plures anni·Et sic qñ fuit deprauatū cor ei⁹ non vi
det⁹ habuisse vlt̄·xlvi·annos vel circiter Ex tali vero etate
null⁹ dr̄ ꝓpe senex·Ad hoc respondet mgr̄ in historijs·d·Q̄ sa
lomon regnauit·lxxx· annis ⁊ allegat iosephum hoc dicentē
Scriptura tñ regni sui tacet annos·xl·sic d⁹ de Saule·i·Re·
xiij·Q̄ duobꝫ ānis regnauit sup israhel·s· bñ et innocent' et
tacent⁹·xviij·āni in q̄bꝫ male se habuit ·Sed de dicto mgr̄i
historiarꝝ parꝝ ē curandum q̄ ꝯtradicit sibi ipi et eciā scrip
ture·Dicit·n Q̄ salomō·xi·annorꝝ genuit Roboā Et q̄ Ro
boam mortuo pr̄e·fuit·xli·anni·Et·iij·Reg·et·xiiij·c·d⁹ qui
xli·anni eāt·Roboā cū regnare cepisset Et sic reūtit⁹ p̄mū
dictum·s·q̄ Salomō vixit tm̄·lij·annis·Si autez diceret⁹ q̄·
Roboam regnauit viuente pr̄e·xl·annis ita q̄ principium
regni sui ꝯputat⁹ ab illo tpe q° pr̄ su⁹ incepit depuari seq̄
tur q̄ mortuo pr̄e fuit·lxxxi anni qd̄ ē ꝯt̄ dictū mgr̄i ⁊ eciā
scripturam que·xij·c·iij· Regum·dicit · Q̄ ·Hieroboam au=
dita morte salomonis reuersus est de egipto et venit cum
alijs in sichez vbi congregatus fuit populus ad constituē=
dum Roboam regem ex quo videt⁹ q̄ nō regnauit viuēte

patre. Insup dr̄ de Roboā q̄ derelicto ꝯsilio senum adhesit
ꝯsilio iuuenuz q̄ nutriti erāt cū eo. Ex q° patet q̄ tunc Ro
boam eāt adhuc iuuenis qd̄ nō potest dici de hoīe habente
lxxxi. annos. Ideo dicit Nico. de lira. Q̄ salomō postq̄ xl. an
nis regnauerat mortuꝰ est et successit ei in regnuz filiꝰ eiꝰ
Roboā habēs xli. annos sic dicit scriptura. Sz qn̄ salomō in
cepit regnare scriptura nō exp̄mit ꝫ tm̄ exp̄mit annos reg
ni sui habuit g° xx. vel plures annos in principio regni sui
Et sic qn̄ mortuꝰ fuit lx. annos habuit ad minꝰ. Et sic cō
uertent' potest dici q̄ pꝰ. l annos etatis sue depauatꝰ fuit p
mulieres. Et iam tūc poterat dici senex q̄a et leuite ꝯpleto
anno. l. etatis sue ꝑuire cessabant in tabernaculo tanq̄ senes
vt habetur. leui. ix. c. Sz Rhabbi salomō arguit ꝯt̄ qr. iij. c.
iij. Reg. Salomō dixit in p̄ncipio regni sui. Ego sum puer
puulꝰ ignorans exitum et introitum meum Ergo tunc erat
xij. annoꝝ Respondet Nico. q̄ v̄bum illud. Salomonis in
telligendū ē respectu tāti regiminis sibi impositi. Vn̄ exodi
xxxiij. c. dr̄ Josue filiꝰ Nun puer nō recedebat de tabernacu
lo et tn̄ tunc erat xlij. annoꝝ. Preterea ij. c. iij. Reg. dixit
Dauid Salomoni Vir sapiēs es Vir aūt nō dr̄ ꝓpe n̄ habēs
annos xxx. vel circit' Etsi adhuc dicat' Q̄ Hiero. in episto
la ad vitalem p̄sbiterū videat' dicere q̄ salomō xi. annoꝝ
genuit. Roboā. et q̄ xij. anno etatis sue accepit regnū. di
cendū Q̄ Hiero. nō loq̄tur ibi assertiue vt patet ex fine eius
dem epistole. h̄ de Salomōe sufficiāt Quid dicemus de aliis
luxurioꝝ ⁊ carnalibꝰ. nōne ip̄i insaniūt nūc corizādo nūc cā
tādo nūc ꝯponendo vestes nunc caput eleuando ad fenestras
mulierculaꝝ nunc vana et ociosa loquendo et huiusmodi.
Que oīa quid aliud dixerim q̄ fatuitates ⁊ insanias falsas.
Inuētꝰ siq̄dez ē aliq̄s nocturno tpe p longum spacium sb q̄
dam fenestra stetisse ibiq̄z ꝯspexisse gattā q̄ndaz quā suaz
credebat amasiā loquebat' illi et illa non rn̄debat Suspira
bat lāguebat gemebat et anxiabat' Tandē petrullā quan
dam ꝓiecit superiꝰ q̄ pterritum aīal. mie. mie. clamās aufu
git O pdicio tp̄is O deprauacio sc̄fus. O cecitas fatue mētis
Quid dicā de ill' mulieribꝰ stultis q̄s poete siue gentiles ex
tollūt eo q̄ amore victe se ip̄as interfecert. O fatua et libi
dinosa medea. Cur tibiip̄i mortem intulisti Clamant poete
tui propter amorem Jasonis qui te rapuit qui te eduxit a
patria q̄ te decepit et dereliquit. O damnabil' amor q̄ ad

tantam clemenciā te ꝑduxit vt vno momento corp⁹ simul ⁊
Animā interimeres Et tu O Cleopatra egipti regina q̄nta
scelera ꝓpetrasti ꝓ amore·Marci· Antonij tui:Scribit nāq̄
Plutarch⁹ in vita eiusdē Marci Antonij·Q̄ sepi⁹ in alexan
dria·Marc⁹·Antoni⁹ noctu famulo⁊ vestibꝫ indut⁹ ꝑ vrbē
ibat domos populariuꝫ obsidebat illudebatq̄ hoīes ⁊ repor
tabat q̄nq̄ v̄bera ·Sꝫ et cleopatra sequebat' deferēs ancille
vestimēta Et dū bellum nauale ꝯmitteret' int' Marcū An-
tonium et Octauianum cleopatra affuit ibi in aurea puppi
⁊ purpureo velo·Et p⁹ multas fatuitates deuicto Antomo
et a se ip̄o ꝑempto gladio ex merore cleopatra ꝓlapsa est
in febrim et tandem depulsis oībꝫ preter duas sibi amicissi-
mas mulieres ianuas claudi fecit acceptoq̄ aspide nudum
sibi brachium dedit cui⁹ morsu atq̄ veneno mortua est· O
quā libent' h̄ fatua exempla a fatuis amatoribꝫ audiuntur
Sꝫ vere si cogitarēt q̄ vana ⁊ transitoria imo ⁊ periculosa
atq̄ nociua sint anime ista deū diligerēt sup̄ omnia sic̄ sapi
enter sanctissima illa·Agnes dicebat qn̄ a filio p̄fecti q̄ eaꝫ
diligebat temporalia pollicebant' discede a me pabulū mō
tis fomes peccati nutrimentum facinoris q̄ iaꝫ ab alio ama
tore p̄uenta sum q̄ lōge te nobilior ē gn̄e ⁊ dignitate cui⁹
mr̄ v̄go est cui⁹ pater femīaꝫ nescit cui angeli ꝑuiunt cui⁹
pulchritudinē sol et luna mirant' cui⁹ opes nunq̄ deficiunt·
O si ꝯsiderarēt ista muliercule leues nō ita defacili crederēt
ruffianis nec ita cito tāgerent' in corde ad aspectū cuiuscū
q̄ speciosissimi aut formosissimi iuuenis Sc̄da ꝯdicio immū
de luxurie d̄r obduracio·Ex nullo siq̄dez peccato ita obdurā-
tur corda multo⁊ sic̄ ex maledicta luxuria ꝓpter illaꝫ fiunt
incantaciones veneficia ⁊ diabolice artes·Vn̄·xxxij·q·iiij·ca·
In eo d̄r·ꝑ vicia fornicacōnis maxime demones incolūtur·
ꝓpter illā legūtur libri in q̄bꝫ blasfematur ⁊ in vanū assu-
mitur sanctissimū dei nomē h̄ aūt tp̄e in domibꝫ nobiliū et
dn̄o⁊ magno⁊ ad instructionē ribaldā vt sic dicā et me-
retricalē nobiliū filia⁊ habētur senetti petrarche·ꝓpt' luxu-
riaꝫ multi nō ꝯfitētur Alij vero ficte ꝯfitētur ⁊ celebrāt aut
coīcant cū peccato mortali·Et vt omittā reliq̄ ꝓpter luxuriā
multi heretici fiūt nō credētes infernuꝫ negātes ꝑadisum et
huiusmodi Quinimo ꝓ maiori ꝑte omnes hereses aut ortū
habēt ad ip̄a luxuria aut termināt' ad illā·sic̄ factū ē diebꝫ
nr̄is i ill' q̄ dicebāt' del Barilecto ⁊ i ill' de aīa simplici ⁊ in

fraticellis de oppinione quorum pessimos mores et nefandā
opa honestiꝰ tacentꝰ q̄ referantꝰ In clementina eciā ad no/
stram de hereticis dr de begardis ⁊ beginis mulieribꝫ q̄ fue
runt ī alemania ⁊ pꝰ multas hereses de q̄bꝫ ibidē fit mencio
dicebāt carnalē actū nō esse peccatū O vere deflendū malū
quo vexatꝰ humanū genꝰ ·Paucissimi etenī sūt q̄ aīose ve
lint luxurie viciū expugnare Tercia ꝯdicō execrāde luxurie
dr scādalizacio Sequūtꝰ q̄ppe ex ipa scādala plurima ⁊ peri
culosissima Amō ꝓpt violenciā thamar sororis sue ab·Ab
salone fr̄e ī ꝯuiuio occisus ē·sic patet·xxi·Reg·xiiij·c·Sichē
⁊ Emor cū omī populo suo ꝓpt violenciā Dine filie Jacob
a filijs Jacob occisi sūt ⁊ ī captiuitatem ducti·gen̄·xxxiiij·c·
Semiramis regina pꝰ mortē viri ī libidinē exardescēs a ꝓ=
prio filio ꝯgnita ꝓpt horrorē facinoris ab ipo tandē occisa
ē ꝓut recitat paulꝰ horosiꝰ Troia magna vt scribit phry=
giꝰ vates ꝓpt raptū helene pꝰ bellū decēnale ī qº ex vtraq̄
pte tā troianoꝝ q̄ grecoꝝ multa milia hoīm gladio cor=
ruerūt incendio perijt interfectis·Priamo et hecuba regina
alijsq̄ innumerabilibꝫ mulieribꝫ atq̄ viris·Nos insup vide
mus quottidie odia rixas scādala dissensiones ⁊ homicidia
que non nisi propter luxuriam eueniunt·

Qualiter deꝰ punit acriter luxuriam per aq̄s diluuij et ꝑ
incendium ignis et punit quottidie ꝑ tꝑalia flagella·

Capitulum ·iij·

Terciū misteriū ꝯtemplandū de luxuria dr punicō·pu
nit nāq̄ deꝰ omnipotēs acerrime luxuriā in hoībꝫ sic
patet ī triplici punicōne·Prima gn̄alis·Scda specia
lis·Tercia pestilencial' Prima punicio gn̄alis fuit tpe di/
luuij qn̄ excepto·Noe ⁊ vxore sua·Sem·Cham ⁊ Japhet cū
vxoribꝫ suis q̄ saluati sūt ī archa ꝯsūpta ē oīs caro q̄ moue
batꝰ sup terrā·nō tm̄ hoīm ꝫ eciā exceptis illis aīalibꝫ ⁊ vo=
lucribꝫ q̄ introier̄t ī archā omniū volucꝝ animanciū bestia
rūm omniūq̄ reptiliū q̄ reptāt sup terrā vniūsi hoīes et cūc
ta ī q̄bꝫ spiraculū vite ē ī terra mortua sūt vt dr·gen̄·vij·ca·
O terribile iudiciū·O aspera vīdicta ⁊ crudel' q̄ seuit in tam
innumerabilem multitudinem hominum ⁊ animaliuz ac vo=
lucrum celi Et dicit · Nico· de lira q̄ interfecta sunt anima
lia terre ⁊ aues celi non autem pisces ad detestandum pec
cata hominum que facta fuerunt in terra et in aere non au
tem in aq̄s Que vero fuerint illa peccata facile ex scriptura

colligi pt·dr namqz·gen·vi· Videntes filij dei filias hoim q
essent pulchre accepert sibi vxores ex oibꝫ qs elegerant ꝛc
q ponunt ibi Que exponēdo Nico·de lira dicit·Q quorūdaz
opinio fuit vt p filios dei intelligerent demones incubi q
dicunt filij dei ꝓpter naturā spūalez et isti in specie hūana
ꝯmiscuert se cū mulieribꝫ et inde nati sūt gigātes·Et ꝓpte
rea indignatꝰ deꝰ inundauit diluuiū· Sz hec exposicio nō ē ra
cionabil qr diluuiū nō fuit in penā demonū sz hoim· Alij ve
ro dixert sic·R habbi· Salomō q filij dei accipiunt ꝓ filijs
iudicū aut potentuz q qn videbāt filias subditoꝝ pulchre
ornari ꝛ qn dabāt ad nupcias accedebāt ad ipas eas cog
noscēdo carnalit anteq̄ mariti illas ꝯgnoscerēt·Sz hec intel
lectꝰ deficit·qr vt dr in scriptura oīs caro corrupat viā suaz
sup terrā ꝓpterea dicit·Nico·de lira·Q filij dei intelliguntur
illi q fuert orti de·Seth ꝛ ab eo descendert·q a pre suo fue
rūt instructi in cultu diuino·p filias hoim intelligūt mulie
res descendentes de Chain q erāt lubrice lasciue ꝛ dissolute
Et de illis precepat Seth de volūtate dei filijs suis vt nō ꝯt
herēt cū eis·Et ipi ꝓcedente tpe fecert ꝯtrariū ·Et pꝰ vsqz
adeo hoies facti sūt dissoluti q̄ntum ad peccata fornicacōnis
et adulterij ac ꝯt naturā vt dicit·Nico·de lira et sāctꝰ·Me/
thodiꝰ martyr Aggrauabant aūt hec peccata qr nō fiebāt ex
passione tm̄ sz ex certa malicia et cū ꝯtinuacione ꝛ pseuerā
cia sine hoim verecūdia et absqz dei timore ꝓpterea dr · Q
multa malicia hoim eāt sup terrā·et q cūcta cogitacio cor
dis intēta eāt ad malū omni tpe· et q illi potētes erāt a se
culo viri famosi·i·male fame q gloriabant in malicia sua·
O inuincibil manꝰ omnipotētis dei·O potentissimū brachiuz
O insupabilis dextera·Post fabricatā archaz et p̄nunciatuz
diluuiū p centū annos cū illi pseuerarent in iniq̄tate sua sb
mersi sūt in aquis Vidisses tūc repēte mutari celū obscurari
aerē sonare ventos tonare fulgura et nubes celi et catarac
tas aperiri et aq̄s abundantissime fluere sup terrā· Vidisses
attonitos cūctos tremētes atqz pallētes ·Vidisses māducā
tes masticando ruminare ꝛ nō posse cibū ꝓicere aut deglu
tire Vidisses corizātes et luxuriātes omnes pauore pterri
tos· Audisses et pꝰ ꝯmunē eiulatū et clamores viroꝝ mu
lierum senum iuuenum et paruulorum mortem expectanci
um clamancium et dicencium·heu· heu·Vhe nobis·Ad quid
deuenimus vt pereamus in aquis ! O quid erat inspicere

inde ad modicum illos ab aquis sublatos et ibi extinctos · in breui omnes parit' deleti sūt ⁊ propt' luxuriā grauit' sic puniti Scd̄a punicō fuit special' · qn̄ indignat⁹ de⁹ sodomā incēdio destruxit · Vt · n · d̄r · gen̄ · xix · Pluit dn̄s sup sodomā et gemorrā sulphur et ignē de celo ⁊ subuertit ciuitates ⁊ oēz circa regionē vniūsos habitatores vrbiū ⁊ cūcta virēcia terre · Scd̄m vero mgr̄m historiaꝝ specialit' eciaz punitū fuit luxurie viciū in sodomitis ī nocte natiuitatis xp̄i in q̄ omnes subita mōte pierūt · Vn̄ · Hiero · sup illud · Isaie · ix · Habitātibꝫ in regione vmbre mortis lux orta ē eis · ait · Lux illa omnes isto vicio laborātes extinxit ne natura quā sūpserat tāta immūdicia fedaret' · Tercia ꝯdicio d̄r pestilencial' · Vt · n · colligit' ex · glo · in · c · Flagicia · xxxij · q · vij · Et in aut · Vt nō luxurient' ꝯt̄ naturā · peccatū luxurie et p̄cipue sodomie tēpestates ⁊ pestilēcias inducit · Et p̄terea ob nullā aliā causā credo tēporibꝫ istis tā crebro italiā peste fore vexatā n̄ propt' luxuriā ⁊ maxime sodomiā · O horrendū facin⁹ O fetidissimū malum · O execrandū flagicium q° pueri facti sūt meretricule · Et vbi racione etatis tenere inueniri deberet puritas ⁊ innocēcia iā reprehendēda et obiurgāda se offert turpitudo ignominiosissime sodomie · Vt g̊ deū habeam⁹ beniuolū nobisqꝫ semp ꝓpicium mūdicie et puritati vacem⁹ abhorreamusqꝫ ⁊ euitem⁹ dānatissima peccata luxurie Sicqꝫ merito obtinebim⁹ ī hac vita dei gr̄aꝫ ⁊ in futuro sempiternā gloriam in qua regnat crist⁹ dei fili⁹ cum patre et spiritu sancto per cuncta semper secula · Amen

Dominica secunda in q̄dragesima p⁹ prandiuꝫ de execrādo peccato adulterij q° maculata ē magna pars ⁊ multitudo ꝯiugatoꝝ ·

Sermo trigesim⁹ p̄m⁹ ·

Hec ē · n · volūtas dei sanctificacō vr̄a vt abstineatis vos a fornicacōe · Iteꝝ vbi s̄ Conq̄rebat' dolēs · Hieremias · c · xxiij · et dicebat Cōtritū ē cor meū ī medio mei ⁊ ꝯtremuerūt oīa ossa mea Fact⁹ sū q̄si vir ebri⁹ ⁊ q̄si hō madid⁹ a vino a facie dn̄i ⁊ a facie verboꝝ sāctoꝝ ei⁹ q̄r adulterijs repleta ē t'ra · Qd̄ ꝓfecto verificari p̄t tpe isto q° mr̄imonia q̄si ꝓ maiori pte ab adulteris siue viris siue mulieribꝫ polluta sūt ⁊ fedata · Quapropt' in h̄ s̄mone ꝯt̄ adulteros aliq̄ declarabim⁹ vt intelligāt ip̄i

miserabilem statum et damnabilez ꝯdicionem in quibꝫ sese repiunt. De adulterio igit tractaturi tria p̄ncipalia misteria p ordinē ꝓponim⁹ declarāda et annotāda. Videlicet.

Primū dr diffinicō.
Scdm abhominacio
Tercium punicio

Quid sit adulteriū ⁊ quō sumitur multiplicit ⁊ q̄lit multi credunt se in statu esse matrimonij q̄ sūt poci⁹ adulteri q̄ coniugati

Capitulum. .i.

PRimū misteriū de adulterio notādum dicit diffinicio ī q° q̄d ē adulteriū declarem⁹ Et dn̄s hosti. ī summa sua. li. v. ti. de adulterijs ait Adulterium ē alieni thori violacio vel ꝓprij deturpacio. Que v̄ba sumi possūt ex his q̄ dicūt. v. q. xxxij. c. Adulteriū Et. c. Nō mechaberis. ꝓ quoꝝ v̄boꝝ pleniore intelligēcia notāduz q̄ adulteriū potest sumi triplicit. Et h̄ triplici rōe. Primo in ꝓpe. Scdo ꝓprie. Tercio ꝓprijssime. Primo sumit adulteriū in ꝓpe inter viꝝ ⁊ vxorē. Primo rōe ꝯtrariacōnis. Scdo rōe inordinacōnis. Tercio rōne modificacōnis. Primo dr adulteriū inter viꝝ et vxorē rōe ꝯtrariacōnis qn̄ sūt int eos īpedimēta ꝯtraria propt q̄ mr̄imoniū stare nō potest. Et p̄mū impedimentū ē votū sollēne p⁹ qd si q̄s ꝯtraheret esset excoīcatus qn̄ faceret illud scient ⁊ mr̄imoniū nullū esset. Et ī clemen. eos. de ꝯsāguinitate ⁊ affinitate. Sec⁹ aūt de mr̄imonio contracto p⁹ votū ꝯtinēcie simplex. Nā vt. d. Ric. i. iiij. di. xxxviij Qui ꝯtrahit p⁹ votū simplex ꝯtinēcie peccat mortalit ꝯtrahēdo ⁊ eciā ꝯsumādo. Tn̄ mr̄imoniū tenet. Quō aūt sollēnizet votū. Et qd sit votū simplex aut sollēne specialibꝫ dicā in s̄mone de votis. Scdm impedimentū ē ordo sacer de q° nota scdm. Ric. vbi s̄ Q ordines minores n̄ īpediūt mr̄imoniū ꝯtrahendū nec dirimūt ꝯtractū nec īpediūt vsū ipi⁹ mr̄imonij n̄ ꝯtrahētes essent religiosi ꝓfessi tacite vel expresse. Et licz ꝯtrahēs cū vnica ⁊ v̄gine cleric⁹ ī minoribꝫ retineat priuilegiū clericale si vestes ⁊ tonsuraz deferat clericales ex̄ de clerico ꝯiugato. li. vi. c. i. Nō tn̄ retinet bn̄ficiū ecclesiasticū nec p̄t recipe Ordines aūt maiores. s. sb̄diaconat⁹ diaconatus ⁊ presbiterat⁹ siue sacerdociū īpediūt mr̄imoniū ꝯtrahēdū ⁊ dirimūt ꝯtractū q̄z mr̄imoniū nullū ē sic patet. xxxij. di c. Si quis eorum. ⁊ c. Erubescant Racio ē q̄a sic ordinatus in sacris tenetur seruare continenciam. eo q̄ ordo sacer loquendo de ordine maiori habet implicituz votum sollēne ex

cōstitucione ecclesie vnde petrus de palude in·iiij·di·xxxvij·
dicit Q eciā si quis añ annos discrecionis ordīaret' ī sacris·
Q tal' obligat' ad ɔtinēciaz ex statuto ecclesie licet nō vo/
to suo·Joh·vero Andree ī nouella dicit·Q greco cui licitū
ē vti ɔtracto illicitū ē in sacris ɔstituto ɔtrahere Vñ ista est
differēcia int' ɔstitutos ī sacris ecclesie occidētalis ⁊ ecclesie
oriental'·Nā p̄mis nō licet vti ɔtracto añ susceptū ordinez·
scd'is vero licet· Et q̄ ɔtrahit in sacris ē excoicat⁹ ī cle·eos
ex·d·cōsan·⁊ affi·Sciendū tñ q̄ q̄uis ordo sacri p̄cedēs ɔtrac
tū mr̄imonium dirimat illud Si tñ ordo seq̄t' ɔtractum ma-
trimoniū nō dirimit vt ī extrauagāte· Joh·xxij·Et si sciēte
vxore et assenciēte ordīat⁹ ē in sacris tenet' ad ɔtinenciam
vterq̄z ita q̄ eciā p⁹ mortē viri nō potest ɔtrahere· Intelli
git'·n·tacite cū viro ꝓfessaz ɔtinēciā Si aūt ordīat⁹ ē vxore
inuita vel sciēte factū ꝫ ius ignorāte ip̄o tñ sciēte ius debet
cogi p iudicē ad ingressū religiōis si nondū ē ɔfumatū ma
trimoniū vt sic illa possit cū alio cōtrahere Et si ad h̄ cogi
nō p̄t vel ɔfumatū ē mr̄imoniū debet exut⁹ bñficio clericali
restitui vxori eciā si esset ep̄us imo et papa Et intelligitur
si vxor eū petit Ip̄e tñ exigere nō potest debitū ꝫ reddē te
net'·h̄·tho·et pe·de palude in·iiij·vbi s̄· Terciū impedimen
tū ē machinacō mortis·qñ aliq̄s machinat' ī mortē viri ali
cui⁹ vt possit cū vxore ei⁹ ɔtrahere aut aliq̄ machinaretur
in mortē vxoris alicui⁹ vt viꝝ ei⁹ accipet si mors fuerit sb̄
secuta Et si sic machinātes ɔtraxerint mr̄imoniū nullū ē Et
tales sūt sepandi q̄ sūt ī adulterio siue fornicacōe vt notat'
xxxi·q·i·c·Si q̄s viuēte marito Et licz·Ric·teneat h̄ esse ve
rū tñ int' eos p̄cessit adulteriū dū p̄mum stabat cōiugium·
Tñ·Inno· et hosti·tenēt q̄ sola machinacō eū effectū diri/
mit tā ɔtractū q̄ ɔtrahendū Racio aūt ē ne adulteri ꝓpter
adulteraꝝ amorē essent ꝓni ad interficiēdos maritos eaꝝ
vt eas haberēt vxores et econūso Tñ si adult' interficit vi
rū adultere nō hac intencōne vt habeat ip̄az vxorem ꝫ ex
alia causa vel occasione ⁊ postea ɔtrahit cū ea mr̄imonium
tenet vt extra de ɔūsione infideliū in·c·Laudabile ·Et extra
de eo q̄ duxit ī mr̄imoniū q̄ polluit p adulteriū·c· sup eo in
glo·Vxor eciā ꝓcurās maritū interfici p infidelē cū q° adul
terata est q̄ post h̄ per eius studium ad fidem ɔuertitur nō
potest cum illo contrahere Et si postea ɔtrahat dirimendū
ē mr̄imoniuz·q̄ vt dicit·Ric·xxxv·di·iiij· Tale dānum tali

lucro ecclesie recōpensare non vult extrà de comū ·in fine ·c·
Laudabile Sz quō dicem⁹ de Dauid q̄ omisit adulteriū cū
Bersabee ⁊ postea machinat⁹ ē mortē viro ei⁹ ⁊ duxit eaz
in vxorē vt habet² ·ij·Reg·xi·c· Ad qđ rñdeo secm illud qđ
scribit² xxxi·q·i·c·Si q̄ vidua··ꝯ··Sz obicit² Qz ī veteri testa
mēto multa pmittebant² ꝓpter infirmitatē q̄ ī euāgelij per
fectione elimmata fūt Quartū impedimentū ē adulterium·
Vt enī dicit Ric· Si adult' dat fidē adultere viuēte marito
de otrahēdo cū ipa sciēs ipaz habere maritū tpe q° otrahit
cū ea vel dat sibi fidē de otrahēdo p⁹ ei⁹ mortē non poterit
eā ducere ī vxorē Et si p⁹ mortē mariti eā de facto duxeit
sepandi fūt sic notat² ·xxxi·q·i·c·Relatū Et ex de eo q̄ duxit
in mrīmoniuz quā polluit p adulteriū·c Si q̄s vxorē· h⁹ rō
ē ne adult' vel adultera ꝓm essent ad interficiendū maritū
adultere vt postea possent mrīmonialit' copulari Si aūt ad
ultes ignorat illā habere viz potest cū ipa otrahere p⁹ mō
tē mariti Sic ē de muliere otrahēte cū viro quez ignorabat
vxorē habere· ex de eo q̄ duxit ī mrīmoniū quā polluit per
adulteriū·c·Semēs Tñ si vir dat mulieri fidē de otrahēdo vi
uēte illi⁹ marito quam nec añ nec p⁹ ognouit viuente suo
marito si p⁹ illi⁹ mortē duxerit illā in vxorē nō fūt sepandi
extra de eo q̄ duxit ī mrīmoniū quā polluit p adulteriū·c Si
q̄s Quintū impedimentū ē aliud mrīmoniuz·qñ·s·q̄s haberet
vxorē ⁊ fumeret aliā Et nota diligent' q̄ illa aut scit istuz
habere vxorē aut nō si bñ otrahit cū ipo ⁊ scit illū habere
vxorē nō pt stare mrīmoniū ecia si mōtua prima vxore de
nouo ōtrahat Et idez iudiciū ē si nesciuit qñ otraxit· si postea
ipa ꝑma vxore illi⁹ adhuc viuēte sciuit ⁊ pmisit se ognosci
ab eo cū q° ꝺ facto otraxeāt Si vero ab inicō qñ otraxit ne
sciuit illū habere vxorē ⁊ sp stetit ī ista nescia vsqz ad mor
tē vxoris illi⁹ ꝛz p⁹ mortē ei⁹ scit ē ī potestate illi⁹ ignoran
tis mrīmoniū ratificare vel diuorciū petere Ita tñ q̄ si post
q̄ sciuit se pmisit ognosci nō poterit diuorciū petere extra
de eo q̄ duxit ī mrīmoniū quā polluit p adulterium·c·i·⁊· c
Semēs Et de diuicio suo·c·Proposuisti Et·xxxiiij·q·ij·c·
Si virgo Alias poterit petere si vult Et qđ dictū ē de viro
ducēte sedaz vxorem idem intelligitur de muliere ducente
secundum maritum Si autem inde mōtua prima vxore vir
non ognoscat illam adulteram secundam carnaliter que se
cum ignoranter contraxerat sed ipse ducat terciaz secundū

hosti· debet remanere cū tercia· q̄uis eciā postea ꝯgnoscat
scd̄az q̄ p̄ma viuēte ꝯsēsus hīt⁹ cū scd̄a null⁹ fuit ⁊ sic non
impediuit ꝯsensū tercie· Quīeciā si p⁹ mortē p̄me ꝯgnouit
cānalit' scd̄az q̄ fuit ignorās istū habere vxorē ⁊ nūc eciam
ignorās ē ⁊ ip̄e vir ꝯtrahat cū tercia adhuc remanebit cū
tercia· Dr̄ aūt scd̄m hosti·mulier īscia qn̄ hz iustā causā ig-
norādi vt q̄ vir d̄ remotis veniēs asserebat se nō habē vxo-
rē ex̄ de sp̄osalibꝫ·c·Cū ad publicū· Ideo aūt īscia nō ꝯmit-
tit adulteriū q̄ nō ꝯmittit' sine dolo vt patet ·xxxiij·q·ij·c·
In lectū·Sextū impedimentū ē affinitas q̄ scd̄m· Ray·ē ꝓxi-
mitas p̄sonaꝝ ex cānali copula ꝓueniēs oī carēs pentela·
Cōtrahit' aūt nō solū p copulā ꝯiugalē ꝫ eciā p copulā fō-
nicariā vt notat'·xxxv·q·iiij·c·Nec eā·Et de eo q̄ ꝯgnouit
ꝯsanguineā vxoris sue·c·Discrecōez·Hec affinitas opat' q̄
oēs ꝯsanguinei vxoris petri sūt sibi affines ī eodē gradu in
q° sūt ꝯsāguinei vxoris·Similit' oēs ꝯsāguinei petri sūt affi-
nes vxoris sue ī eodē gradu ī q° sūt sibi ꝯsāguinei·Et qd̄ d̄r
d̄ vxore idē intelligas d̄ q̄cūqꝫ muliere cānalit' ꝯgnita·Sed
ꝯsāguinei petri nō sūt affines ꝯsāguineis vxoris sue nec int'
eos ꝓhibetur mr̄imoniū·Ex̄ d̄ ꝯsā·⁊ affi·c·Sup his·Vn̄ ger-
mani possūt ꝯtrahere cū duabꝫ mulieribꝫ germanis·Et pr̄ et
fili⁹ possūt ꝯtrahere cū mr̄e et filia·Et relicta viri q̄ fuit ger-
man⁹ vxoris mee vxore mea mōtua p̄t esse vxor mea·Qui
g̊ ꝯtrahit sciēt' ī aliq° gradu affinitatis vsqꝫ ad q̄rtuꝫ gradū
ē excoicat⁹·vt hēt' ex̄ d̄ ꝯsā·⁊ affi·ī·cle·eos·Septimū impedi-
mentū ē ꝯgnacō siue natural' q̄ d̄r ꝯsāguītas siue sp̄ual' q̄ d̄r
ꝯpr̄nitas ⁊ legal' q̄ d̄r adopcō vel erogacō·Quelibet horum
impedit ⁊ dirimit mr̄imoniū·Qualit' aūt id fiat q̄ longū es-
set h̄ ponere·Et q̄ sint alia mr̄imoniū īpediēcia derelinquo
p̄ticularit' explicāda audiētibꝫ ꝯfessiones q̄ si piti sūt vt de-
cet nō debēt talia ignorare·Scd̄o sumitur adulteriū in ꝓp̄e
rōe īordinacōis·qn̄·s·int' viꝝ ⁊ vxorē inordīat⁹ ē amō ⁊ ad-
ulterin⁹ d̄ q° sic loq̄tur·Hiero·xxxij·q·iiij·c· Origo·d· Origo
q̄dez amoris eāt honesta ꝫ magnitudo deformis·Vn̄ ⁊ Sext⁹
pythagoric⁹ ī sentēciis ait·Adult' ē ī sua vxore amatō ardē-
cior·In aliena q̄ꝓpe vxore oīs amō turpis ē ī sua nimi⁹·Sa-
piens debet iudicio āmare ꝯiugem non affectu·s·libidinis·
Non regnet in eo impetus voluptatis nec preceps feratur
ad coitum· Nichil est infelicius q̄ vxorem āmare quasi
adulteram· hec ille· Potest autem amor viri ad vxorem

et econtra turpis et adulterinꝰ vocari· Aut rone intēcionis·
Aut rone modi· Racone intēcionis fit turpis cū ꝗs ognoscē
do suā vxorē mēte ⁊ cogitacōe exit terminos mīimonij aliā
cogitādo et appetēdo vel ita ꝙ vellet facē eciaz si non esset
ua vxor· Vñ· Bon· ī· iiij· di· xxxi· d· Qz si ꝗs ognoscit vxorem
ꝓpter delectacōez finalem aut mouetꝫ ī delectacōez tāto im
petu vt ognoscat vxorē tanꝙ meretricē ls est si ita ognos
cit ac si nō esset vxor ꝗa tūc ꝓmit delectacōez finez vltimū
Decꝰ aūt si vult in ea delectari qꝛ vxor ita ꝙ nullo mō eam
ognosceret si vxor non esset qꝛ tūc non est ommimoda mor
dinacio ē peccatū veniale quia excusatꝫ per bonum mīimo
nij vt nō sit mortale · Cōcordat· Ric· m· iiij· di· xxxi· Racione
ecia modi amor dr turpis qñ diuges modū et regulā bone
statis excedūt vel ptermittunt · Quō possūt ls turpia absq
verecundia narrari ! Quot int plerosqz sunt illicitu tactus!
Quot bestialia! Quot solacia inhonesta! Quot nefādissima
scelera! Bonū ē certe hedificare comū ad habitandū ꝫ imeon
uenies videtꝫ vt in fundamto ponatꝫ tectū et econūso O cō
iuges adulteri· qt crimina· quot scelera ꝓpetratis Non expe
dit illa clare loquī Ideo· Ambrosꝰ in· li· d patriarchis ⁊ no
tatꝫ· xxxij· q· iiij· c· Nulli· vbi ait· Grauꝰ ē crimē vbi celebm/
tu diugij iura temerantꝫ et vxoris pudor soluitꝫ· ls ibi· Tal
aūt adulterini amoris sūt signa cū vir plusqz debet ad va ≠
nitates aperit manū cū eam vanis oculꝰ aspicit inhonestisqz
vbis alloqtꝫ· cū ꝓpter eam parētes despicit et eā ociosaz in
domo esse nō curat Tercio sumitꝫ adulteriū improprie int
viz et vxorē racone modificacionis· qñ diuges et otrahen
do et ofumādo mīimonium modū ⁊ regulā honestatis exce
dunt aut pretermittunt· ꝓ qbꝰ dixit angelꝰ tobie qñ time
bat Sarā accipere in vxorem eo ꝙ tradita fuerat successiue
septē viris et demoniū occiderat illos vt dr tobie· vi· Audi
me et ostendā tibi ꝙ sūt qbꝰ pualē ꝓt demoniū In eos qui
diugia ita suscipiūt vt deū a se et a sua mēte excludāt ⁊ sue
libidini ita vacēt sic equꝰ et mulꝰ qbꝰ nō ē intellectꝰ hz po
testatē demoniū Tu aūt cū acceperis vxorē ingressus cu
biculū ꝓ tres dies otinēs esto ab ea et nichil aliud ñ orōi
bꝰ vacabꝫ cū ea hoc· Petrꝰ de palude in· iiij· ait· Qz otrahen
tes ī peccato mortali si otrahāt ꝓ vba d ptī peccāt mortā
liter ñ ofiteantꝫ Quia vt· Augꝰ· dicit Sacmenta talia fiunt
vnicuiqz cū qli dispēcia accedit ad ea Et vt idez dicit In oī

suscepcõe sacramẽti p⁹ baptismũ necessaria ẽ vnicuiq3 ɔfes/
sio si credit se peccasse. Ideo reprehensibiles sũt q̃ sine vllo
timore dei sine vlla deuocõe mr̃imonia ɔtrahũt. Magis aũt
rep̃hensibiles q̃ p⁹ ɔtractũ mr̃imoniũ ea exercẽt q̃ exercere
nõ licet. Nec expedit talia clare loq̃. Qui h3 aures audiẽdi
audiat. Hic. Ambrosi⁹ i. li. d̃ pr̃iarchis ait. Graui⁹ ẽ crimẽ ꝛc̃
2 vbi s̃. Scd̃o p̃t sumi adulteriũ ꝓp̃e cũ. s. aliq̃s vxorat⁹ acce=
dit ad aliquã p̃sonã solutã vel aliq̃ ɔiugata miscet se cũ ali
quo libero et soluto. S3 vt i pluribꝫ pl⁹ i h̃ defficiunt viri q̃
vxores. Et tñ q̃dam adeo fatui sũt vt existi ment viris ad
peccatũ ñ iputari si sic adulterẽt². Cont̃ quos ẽ dictũ. Inno.
pape. xxxij. q. v. i. c. Christiana religio adulteriũ in vtroq3
sexu pari rõe ɔdẽnat. Et de h̃ Hiero. ad Oceanũ ait. Qd̃ nõ
licet feminis eque nõ licet viris ꝛ eadẽ ꝑuit⁹ pari rõe cẽset².
Et Ambrosi⁹. xxxij. q. iiij. c. Nemo. Nec viro licet qd̃ mulieri
nõ licet. Et eadẽ a viro q̃ ab vxore debet² castimoĩa. Et Au
gustin⁹. xxxij. q. v. c. Si dicturi. Si dicturi estis vxoribꝫ vr̃is.
ꝑuate vos. Quales vultis eas inueĩre tales ꝛ ip̃e vos inueni
ant. Quis iuueĩs ẽ q̃ nõ velit castã ducẽ vxorẽ! Et si accep=
tur⁹ ẽ v̄ginẽ q̃s nõ intactã desiderat! Intactã q̃ris. itact⁹ esto
purã q̃ris pur⁹ esto. Nõ. n. illa p̃t si tu nõ potes. S3 his rõ ad
di p̃t. q̃ scd̃m apostolũ. i. cor. vij. Mulier nõ h3 potestatẽ sui
corporis s̃ vir ꝛ vir nõ h3 potestatẽ sui corpis s̃ mulier. S3
arguũt multi de pluribꝫ veteris testamẽti q̃ habuer̃t ɔcubi
nas vt. Abrahã ꝛ Jacob Abrahã. n. habuit filiũ de Ancilla
vt d̃r gen̄. xvi. ꝛ gal'. iiij. Et. Jacob habuit duas vxores et
duas ɔcubinas ꝛ tñ nõ fuit illis iputatũ ad peccatũ. Rñdit
Bon. di. xxxiij. iiij. li. Q̃ istud factũ ẽ ex dispẽsacõe diuina q̃
ɔueniẽs fuit ꝓpt' q̃tuor. Primo ꝓpt' ɔgruitatẽ. Scd̃o ꝓpter
necessitatẽ. Tercio ꝓpt' vtilitatẽ. Quarto ꝓpt' honestatem.
Primo ꝓpter ɔgruitatẽ. Congruũ q̃dez fuit qm̃ tẽp⁹ illud
eãt figure ꝛ q̃ xp̃s gñare debebat liberos ꝛ filios p baptis
mũ i ecclesia catholica ꝛ i hereticis diũticul'. Ideo i figura de
buit p̃cedere gñacio ꝛ libera ꝛ ãcilla. Et rursus qm̃ int' illos
q̃ ab hereticis baptizãt² q̃daz heresim sequunt² q̃daz ad ec
clesiã reũtunt². Ideo vtriusq3 figura p̃cessit p̃mi i hismaele
de q° dictũ ẽ Eice ancillã ꝛ filiũ ei⁹ Scd̃i i ancillis Jacob q̃=
rũ filij sũt int' liberos ɔputati vt habet² ab. Aug. i. li. d̃ bap
tismo puulo ꝝ ꝛ ab eodem sup. Joh̃. ꝛ notat². xxxij. q. iiij. c.
Recurrat Scd̃o fuit ɔueniẽs dispẽsacio illa ꝓpter necessitatẽ

Pauci nāq; erāt deū colētes ⁊ vt cult⁹ diuin⁹ piret necesse
fuit vt filios multiplicarēt ⁊ ɔtigit q̄ vxores steriles habe
bāt ideo necesse eāt ip̄os plures habere vel vxores vel cō
cubinas Tercio fuit illa dispensacō ɔueniēs ꝓpter vtilitatē
q̄ filij erudiebāt² a parētib⁹ ⁊ vt plurimū mores p̄rm ꝯua
bāt Et ideo q̄nto plures tāto dei cult⁹ celebriō Quāto fuit
ɔueniēs ꝓpt' honestatē q̄ nō affectū libidioso ꝫ casto nō af
fectu adulteri ꝫ mariti ɔcubinas ɔgnoscebāt Vñ Ambrosi⁹
in.li.de p̄riarchis de Abrahā ait Nō ardore aliq° vage suc-
cēsus libidinis nō petulātis forme capt⁹ decore ancille ɔcu-
berniū p⁹ hūit thoꝝ ꝫ studio querēde posteritatis ⁊ ꝓpagā
de sobol' Ad idē ē.c.Obiciūt².xxxij.q.iiij.Nō fūt itaq; antiq̄
p̄res i h̄ imitādi qm̄ alia fuit illi⁹ tp̄is q̄ nr̄i ɔdicio Reperi
unt² tñ et nūc plerique adulteri peccatum excusare volentes
ꝓpter vxoꝝ sterilitatē et apetitū habēdi filios Cōtra quos
Aug⁹.xxxij.q.iiij.c.Sic ait Sic nō fūt faciēda adulteria eciā
volūtate filios gn̄andi q̄zadmodū nec furta volūtate pascē
di paupes sāctos Et idē.xxxij.q.v.c. Si q̄s Si q̄s vxorē habe
at sterilē siue corpe deformē siue mēbris debilē vel cecaz vel
claudā vel surdā vel si q̄d aliud siue morb̄ siue laborib⁹ do-
loribusq; ɔfectā.⁊ q̄cq̄d excepta fornicacōis causa cogitari
p̄t vehement' horribile ꝓ fide societateq; substineat. h̄ ille
Malū g̊ ē reprehēsibile si vxorez q̄s relinq̄t ob ei⁹ sterilita
tē vel infirmitatē vel deformitatē ⁊ alteri adhereat Sz pessi
mū ē ⁊ iniquū si pulchrā vxorem si fecundā si bñ natā si mo
rib⁹ decorā si viꝝ amantē ip̄e ɔdēnat ꝓ q̄cūq; alia p̄sona.
Audi q̄so o vir infatuate q̄d ad te sapiēs loq̄t² ꝓuerbioꝝ
v.Letare inq̄t cū muliere adolescēcie tue.i.cū vxore.Et ec-
clesiastici.vij. Noli discedere a muliere sēsata et bona quaz
sortit⁹ es i timore dñi Gr̄a eni verecūdie ei⁹ sup auꝝ Vidi
ego plures venerabiles honestas pudicas formosas mansue
tas benignasq; vxores ab ingratis maritis derelictas ip̄osq;
amatores factos turpissimaꝝ meretricū.O ꝓditores viri.
O demētes ⁊ stulti.nonne vxores vr̄e corona fūt capitis vr̄i!
Nullū vtiq; ornamentū tp̄ale p̄t esse in domo q̄d vxori bone
ɔparet². Nō vasa argētea nō aurea nō eburnei lecti nō la-
te portic⁹ nō regie aule nō alia queq; decora Naz oīa ista
fūt q̄si stelle ⁊ luna i domo sua Sz v̄tuosa ɔiunx ē q̄si sol Vñ
Eccl'.xxvij.d̄r Sic sol oriens mūdo sic mulieris bone species
in ornamentū dom⁹ sue.Ip̄a est que data ē in adiutorium

viro nō ꝯcubina· Considera namq; mulieris bone in cunctis diligentē solerciā Hec·n·plada ⁊ frumēta ordinat et gubernat tuet⁹ oleum falsas carnes in domo esse ꝓcurat pannos laneos ne a tineis corrodant⁹ vēdilat· Lineos q̄ꝫ ꝓ necessitate ꝓcurat ⁊ lauat· dissipata ⁊ q̄si ꝯsumpta ꝯsarcit ꝑuigiles oculos mentēq; prudentē ad omnē substanciā dom⁹ habet· Colūna viri ⁊ filioꝝ ē· Si marit⁹ languet cū infirmo infirmat⁹ cibum p̄ dolore nō sumit sōni oblita q̄escere nescit· Erudit filios et omnē familiā ī timore dei ⁊ bonis moribus instruit· Sz q̄d ꝯcubina facit· Verba certe loq̄t⁹ blāda ꝫ venenosa fingit se pl⁹ amare q̄ amet Nūc mesta facie nūc leta· Aliq̄d sp̄ querit Si ī domo ei⁹ vxore absente ingreditur q̄cq̄d potest rape rapit Si sibi ī amicitie ⁊ fidelitatis signum aliq̄d adult⁹ ꝯuandū tradiderit aut ꝑdidisse se menciet⁹ aut ꝓcacissima īportunitate v̄borū ad se arripiet Euacuat bursā denigrat famā et ad peccatū ligat aīaz amatoris· Hic ē q̄d sapiēs ꝓuer·v·c· Ait Ne intēderis fallacie mulieris Fauus·n·stillās labia meretricis et nitidi⁹ oleo guttur ei⁹ Nouissima autez ei⁹ amara q̄si abscintiū et lingua ei⁹ acuta q̄si gladi⁹· pedes ei⁹ descendūt ī mortē ⁊ ad inferos gressus illius penetrāt ꝑ semitā vite nō ambulāt· Vagi sūt gress⁹ ei⁹ inuestigabiles Nūc g̊ fili audi me ⁊ ne recedas a v̄bis oris mei Lōge fac ab ea viā tuā ⁊ ne a ꝓpīques foribꝫ dom⁹ ei⁹· h̄ ille Docet itaq; sapiēs q̄lit⁹ vnusq̄sq; ꝯgnoscē debet mulieris fornicarie fraudē ⁊ dolū Sz ve mūdo a scādalis q̄ viri pleriq; his scelestiora nefādioraq; ꝯmittūt hi sūt q̄ ꝓpter pueros et masculos abhorrēt vxores· O pessimū O dānatissimū gen⁹ hoīm Quid turpi⁹ q̄d abhoīabili⁹ q̄ due fedi⁹ dici p̄t audiui vel cogitari· Tales siq̄dē sūt ꝓpt⁹ quos veīt ira dei ī filios diffidēcie Tercio p̄t sumi adulteriū ꝓpissime cū· s ꝯiugat⁹ accedit ad ꝯiugatā· q̄d peccatū ē grauissimū scd̄m Tho·ij·ij·q·cliiij·eo q̄ fit iniuria tā ꝓpe vxori q̄ eciaz viro adultere·

Q̄ abhominādu ē adulteriū eo q̄ ꝯtrariat⁹ bono mr̄imonij et inducit scādala multa ⁊ īplicat adulteros multis laqueis·

Capitulū ·ij·

Secundū misteriū ꝯtemplandū de adulterio d̄r abhominacio Abhominādu q̄dez fugiendūq; ⁊ detestandū ē adulterij mālū· maxime ꝓpt⁹ tria· Primo ꝓpter ꝯtrariacōez· Scd̄o ꝓpt⁹ scādalizacōez· Tercō ꝓpt⁹ īplicacōez

Primo ꝓpt̃ ɔtrariacionẽ q: ɔtrariat̃ omni bono mr̃imonij·
Scd̃m ·n· Aug· in· li· de bono ɔiugali· et notatur· xxvij· q· ij· c
Omne· Tria bona inueniuntur in mr̃imonio· s· fides Proles·
Sacr̃mentũ Quoꝝ sufficiẽcia scd̃m Astesariũ in sũma· li· viij
ti· ix· sumi p̃t a causa instituẽte vel efficiẽte Nã vno mõ mr̃i
moniũ ẽ a dictamĩe nature vt· s· vir cohereat cũ muliere ad
nature ɔseruacõez ⁊ sic ẽ bonũ ꝓlis Alio mõ a dictamĩe ra-
cionis recte vt· s· vir cohereat cũ vxore sua nõ cum aliena ·
et sic ẽ bonũ fidei Tercio a dictamĩe gr̃e et signat̃ vnio di-
uine nature et hũane et sic ẽ bonum sacram̃ti · Adulteriũ g̃
ɔtrariat̃ bono fidei q: ꝑ illud frangit̃ fides q̃ q̃dez in h̃ at-
tendit̃· ꝙ vir cũ alia nec mulier cũ alio ɔmisceat̃ ad quã
fidẽ se mutuo obligãt corde ore et ope Corde cũ a viro an-
nul9 ĩponit̃ digito vxoris vñ Isidor9· xxx· q· v· c· Femĩe· ait·
In p̃m9 annul9 a spõso spõse dat̃ ꝓpter mutue dilectionis
signũ vel ꝓpter id magis vt pignore eoꝝ corda iungãt̃
vñ et· iiij· digito annul9 infert̃ eo ꝙ in eo vena quedaz vt
fert̃ sanguis ad cor vsqz ꝑueniat h̃ ibi Ore se obligant q̃a
ore vel signo capitis vbi ẽ os exp̃mit̃ cordis ɔsẽsus Ope se
obligãt cũ sibi mutuo ɔsenciũt in copulã carnalẽ Exq° int̃
eos ɔstãs debet esse fides cordis oris et opis ɔt̃ qd̃ facit ad
ulteriũ Contrariat̃ eciã adulteriũ bono ꝓlis· Nã sollicitudo
natural̃ ẽ p̃ris vt de ꝓle sua certitudinẽ habeat Sz ꝑ adul-
teriũ tal̃ certitudo haberi nõ p̃t· Et multa ex h̃ mala ꝓlem
subsequunt̃ vt dictũ ẽ in p̃cedenti s̃mone· Contrariatur ad-
huc tercio adulteriũ bono sacr̃menti q̃a mr̃imoniũ significat
desponsacõez xp̃i cũ ecclesia quã nũq̃ dimisit· Sz ꝑ adulteri
um vxor dimittitur eo ꝙ apostol9 eph̃· v· ait · Viri diligi
te vxores vr̃as sic̃ ⁊ xp̃s ecclesiã · Scd̃o abhominandũ est
adulteriũ ꝓpt̃ scandalizacõez· Inducit siq̃dez ad multa peri
culosissima scãdala adulterãtes e q̃bꝰ vnũ referã· Retulit m̃
q̃daz frat̃ fide dign9· ꝙ in ciuitate· Asisij fuit quedã adulte
ra q̃ vt suũ amatorẽ ĩ viꝝ posset habere ordĩauit cũ eo vt
maritũ interficerẽt· Et sero quodã cũ vir isti9 domũ ingre
deretur ab vxore sua statim capitur et stricte amplexãs il
lum tãdiu tenuit donec adulter q̃ latebat ibi exiẽs cũ secu-
ri ꝑcussit caput ei9 et occidit· Quo facto clã se pelier̃t corp9
in domo q̃daz vetusta· Mane aũt surgẽs mulier visitauit ec
clesias asserẽs viꝝ suũ nocte recessisse a domo et v̄sus sanc
tum · Jacobum de galicia iter arripuisse mirabantur sui hoc

audiētes tā mr̄ q̄ reliq̄ quō nichil retulisset de pegrinacōe
sua Elapsis autem q̄busdaz diebꝫ mulier hꝫ viricida ī domo
sua plorādo eiulare cepit· heu vir mi dilecte· heu me infeli=
cem et miserā Ad quā puenientes vicini causā pecierūt mero=
ris sui· Que rn̄dit q̄ vir suꝰ mortuꝰ eāt in via qꝛ sic accepe
rat a quodā pegrino q̄ de sācto iacobo reūtebatꝛ sibi tn̄ in
ꝯgnito· Qd̄ cū puenisset ad aures parentū viri statim suspi
cari ceperūt de malicia mulieris Ad q̄ eciā vehemenciꝰ moue
bantꝛ ꝓpter nimiā adulteri sui familiaritatē cū illa· Recur
rētes aūt ad officiales indicauerūt factū q̄ ordīauerūt vt mu
lier illa maligna poneretꝛ in torturā Qd̄ cū factū fuisset ve
ritatē ꝯfessa ē· Qua de re territꝰ amicꝰ eiꝰ fugā pecijt ex ci
uitatē Et mane quodā data sentēcia mulier hꝫ pessima igni
adiudicata ē· Et dum ꝯbureretꝛ ille existēs ex ciuitatē sup
montē quendā vnde videre poterat spectaculuz respiciebat
et adeo infatuitatē v̄sus ē q̄ spōte sua redijt ad locū in q°
sua fuerat dilecta ꝯbusta· Vn̄ cum nollet discedē eciam a
multis monitꝰ captꝰ ē et die sequēti in eodē loco decapita=
tus· Tercio abhominandū est adulteriū ꝓpter īplicacōez
Implicat·n·in multos errores in q̄bꝫ difficile ē imo impossi
bile ꝯsulere ⁊ ꝓuidere· Quot nā filij illegitimi mr̄e sciente
succedūt in hereditatē! Quot vxores adulteras cū q̄bꝫ adul
terabantꝛ alijs maritis viuētibꝫ pꝰ illoꝝ mortē retinēt cum
peccato licet sub colore et noīe mr̄imonij! Repi ego in vna
italie ciuitate hoīez q̄ ex alteriꝰ vxore tres habebat filios
que tn̄ adultera duos alios habebat de viro ꝓpo qui crede
bat omnes simul esse filios suos· Adulteri aūt cū diu simul
familiaritatē habuissent licet secrete decreuerūt viꝝ interfi
cere Qd̄ cū fecissent accepit eā in vxorē ⁊ bona oīa viri ꝓ
q̄nqz filijs quoꝝ tm̄ legitimi erāt dispēsabat O quot vincu
lis eāt iste ligatꝰ peccauerat adulterādo peccauerat in ꝯtra=
hēdo mr̄imonium peccauerat in cōtracto ꝑsistendo peccabat
eciā bona ꝯmunicādo duoꝝ filioꝝ viri interfecti alijs tribꝫ
qui erant ex adulterio·

Q̄ omnes leges tam diuina q̄ ecclesiastica q̄ eciam ciui=
lis puniunt grauiter adulterium·

Capitulum ·iij·

Terciū misterium notanduz de adulterio dr̄ punicio·
Punitꝛ adulteriū grauit' scd̄m triplicē legē· Primo
scd̄z legē diuinā· Scd̄o scd̄z legē ecclesiasticā· Tercō

scdm legem ciuilem. Primo scdm legem diuinā Nā. leui.
xx. scribit. Si qs mechatꝰ fuerit cū vxore alteriꝰ et adulte-
riū ꝓpetrauerit cū ꝯiuge ꝓximi sui morte moriat ⁊ mech-
us et adultera. Sz quero. An liceat viro ꝓpter adulteriū int
ficere vxorē. Ad qd Rñdet. Ric. in. iiij. di. xxxvij. Q occidere
ꝓpter adulterium vxorē pt intelligi duplicit. Aut qr ipam
ꝯiūctam et ꝯdemnatā p iudiciuz vir ꝓcurat occidi a iudice
Et hꝰ viro licitū ē amore iusticie nō libidine vindicte. hꝰ tñ
nō licet fieri in iudicio ecclesiastico ꝫ ciuili vbi lex tal posi
ta est p illum q eā punire de iure potuit. Aut qr eā occidit
ex iudicium. Et hꝰ nunq̄ facere licuit scdm legē diuinā. Licz
in aliqo casu pmittat scdm legē hūanaz. Ideo mgr. sen. di.
xxxvij. iiij. li. ait. Sancta ecclesia mundanis nūq̄ stringit le
gibꝰ. gladiū nō hz n spūalem. Qd eciam ponit. xxxiij. q. ij. c
Res. Scdm vero. Ric. i. iiij. Si ꝯtraxissent nō semper dirimē-
dum ē matrimoniuz ꝯtractū. Scdo punit adulteriū scdm le
gem ecclesiasticā que illud punit p sepacionez. Scdm autez
Ric. in. iiij. di. xxxv. sepacio potest dupliciter intelligi Aut
quantū ad vinculū. Aut q̄ntum ad cohabitacōez et thoꝝ.
Primo mō vir non potest separi ab vxore ꝓpt adulteriū. ꝫ
bñ scdo mō in penā mulieris q fidē fregit et in fauorez viri
q fidē ꝯuauit. Excipiūt tñ casus septē in qbꝰ non licet viro
ꝓpter adulteriū vxorē dimittē. Primꝰ ē si ipe fuerit forni-
cariꝰ. Et de hꝰ. Augꝰ in. li. de ꝯmone dñi in mōte. Et. xxxij.
q. vi. c. Nichil ait. Nichil iniquiꝰ q̄ causa fornicacionis di-
mittere vxorē si et ipe ꝯuincit fornicariꝰ. Occurrit. n. illud
in qo alteꝝ iudicas teipm ꝯdemnas. Eadē. n. agis q iudicas
Quapropt quisqs causa fornicacionis vult dimittē vxorem
priꝰ debet esse a fornicacione purgatꝰ. Scds casus si vxor vi
oppressa fuit. p qo facit. c. Ita ne. xxxij. q. v. Cuiꝰ racio ē qa
vt scribit. xxxiiij. q. i. c. Cū p bellicā. Nullo mō ad obprobri
um male voluntatis trahit qd ꝯdicio necessitatis extorsit.
Terciꝰ casus si credebat maritū esse mortuū ⁊ ꝯtraxit cum
alio. qr tal p ignoranciā ꝓbabilē excusat vt dr in pfato. c
Cū p bellicā. Quartꝰ casus si alt sub specie mariti ꝯgnouit
eā. Et tal p ignoranciā excusat. xxxiiij. q. ij. c. In lectū. Qui
tus casus si maritꝰ tradidit eā adulterandā psertim in vitaz
Ex de eo q ꝯgnouit. cōsan. vxo. fue. c. Discrecionē qr in illo
casu adulteriū magis reputat viro q̄ vxori. Sextꝰ casus si
maritꝰ pꝰ adulteriū ꝯgnouit eā et tolerauit qr crimen per

reconciliacōez dimissū amplius obici nō debet n̄ recidiuū se-
quat. Septimus casus ē si mr̄imonio vtriusqz i infidelitate cō
tracto vir dedit vxori libelluz repudij et vxor alteri nupsit
Tūc·n· si vterqz reuertat ad fidē vir tenet eā recipere ex
de diuorcijs·c·Gaudemus Cuius racio ē·q̄a cū dedit sibi libel-
lū repudij qd facere illicitū eāt scdm iudiciū dei interp̄tati/
ue tradidit eā adulterandā Aliq̄ addūt· octauū casū·s·si vir
ꝯt voluntatē vxoris abstinēdo ei occasionē adulterādi dede-
rit Aliq̄ tn̄ dicūt q ꝓpter hoc non excusaret mulier adulte-
rās Notandū tn̄ scdm·Ric· Q dimittē vxorē ꝓpter adulteri
um ordinat ad correctionē adultere Aut g mulier q̄ adul/
tera ē·ē correcta vel pata se corrigē aut ꝓbabilit p̄sumit
incorrigibil Si correcta ē nō tenet eā dimittē qr nō ē pe-
na corrigēs vbi correctō iā p̄cessit Similit si pata ē se corri
gere vt iustū ē nō tenet eā dimittē qr nō ē necessariū ap-
ponere penā grauiorē ad corrigendū delictū qn̄ mitiori mō
potest expiari Si aūt ꝓbabilit p̄sumit incorrigibil tunc
credo q eā tenet dimittē ne suo crimi videat ꝯsētire dum
correpcionē nō apponit Vn̄ Crisostimus·sup Math·et·xxxij·
q·i·c·Sic crudel Sicut crudel ē ⁊ iniquus q detinet meretricē·
Pr̄onus·n·turpitudis ē q celat crimē vxoris ·Presumit aūt
tūc vxor incorrigibil aut qn̄ ptinaci aīo se corrigere renu
it aut qn̄ emendacōez ꝓmittēs ex ꝯsuetudie labit · Scien-
dum insup q q̄ntū ad sepacōez a thoro p̄t vir dimittē vxo
rem ꝓpo arbitrio statim cū scit ip̄az adulterasse Nec tenet
reddē debitū exigēti n̄ p ecclesiā ꝯpulsus ·Sz sic reddēdo nō
p̄iudicaret sibi q̄n posset agē ad diuorciū maxime si ꝓtesta
cionē p̄misit q ad illā copulaz accedet nō vt velit cedē uiri
suo ꝫ tm̄ ne sit ecclesie inobediēs Tn̄ scdm aliquos ecclesia
nō debet ip̄az ꝯpellē n̄ ꝯgnoueit de causa ⁊ diffinierit Si aūt
loquam q̄ntū ad sepacōez a cohabitacōne·tunc distinguo
Quia aut mr̄imoniū ē clandestinū ⁊ absqz testibꝫ·⁊ tūc lici
te potest vxorē dimittē·aut ꝯtractū i facie ecclesie vel saltē
corā testibꝫ·⁊ tūc nō licet dimittē eam sine iudicio ecclesie
Et sic vir potest ab vxore adultera separi ita ⁊ vxor a vi-
ro adultero· Tn̄ i sepacōne duo ꝯsiderāt vt dicit·Ric·s·ip̄a
dimissio ꝯiugis ⁊ accusacō q̄ ē via ad hāc dimissionē Quā-
tū ad p̄mū ·vir et vxor iudicāt ad paria qr sic vir potest
vxorē dimittē ꝓpt adulteriū ita ecōuerso q̄uis ad hoc iudi-
cent ex ineq̄li causa Nec ē hoc ꝯt iusticiam qr minor de illis

causis sufficit q̃ntum ad illū effectū. Sic̄ videm⁹ q̄ duo latro
nes quoꝝ vn⁹ pl⁹ furat⁹ ē q̄ ali⁹ iudicant⁹ ad suspendiuz
et ita ad eandē penā ex ineq̄li causa q̄a ille q̄ min⁹ fuit fura
tus meruit hāc penā. Quantū ad sc̄dm vir et mulier nō sūt
eq̄lis ꝯdicionis Fauorabili⁹. n recipit⁹ accusacō viri ꝯt vx-
orem q̄ econūso. Tū q̄ vir ē caput vxoris. Tum q̄ mulier
adultera magis ꝯfūdit viꝝ q̄ econūso. Tū q̄a adulterium
mulieris magis ledit mr̄imoniū q̄ causat incertitudinē pro
lis Et hac rōe graui⁹ ē adulteriū in muliere q̄ in viro licz
fornicacio simplex grauior sit in viro eo q̄ in ip̄o magis vi
get vsus rōis. Tercio punit⁹ adulteriū lege ciuili pena mō
tis. C. de adulteriis. l. Quāuis Ex q̄bꝫ oībꝫ apparet tāti pec-
cati grauitas. qd̄ ꝯiugati euitare debēt vt habeant in h̄ se
culo dei gr̄az et in futuro beatā gloriam in qua viuit bene
dictus deus per infinita seculorum secula amen .

Feria secunda secunde ebdomede in quadragesima de fu-
ga peccati qd̄ magis fugiendū ē q̄ q̄libet h⁹ seculi mala

Sermo. xxxij.

In peccato vr̄o moriemi. Verba sūt redemptoris nr̄i
originalit̄. Jo. viij. c. ⁊ i euāgelio hoiderno. Ad ostē
dendū q̄ graue malū sit esse in statu peccati replica-
uit saluator nr̄ loquēs phariseis peccatoribꝫ p eadē v̄ba eā
demq̄z sentenciā. s. q̄ i peccatis morerēt⁹ vt sic ꝯgnita infir-
mitate atq̄z piculo solliciti essent querere salutē ⁊ medicinā
qm̄ nichil ē qd̄ magis detineat in peccatis alligatas aīas q̄
erronea cogitacio eoꝝ q̄ arbitrant⁹ peccatū aut nichil aut
paꝝ obesse. Ideo. Seneca ad lucill̄. dicebat. Nō ē extrinsec⁹
malū nr̄m int̄ nos ē i visceribꝫ nr̄is sedet ideo difficult̄ ad sa
nitatē venim⁹ q̄a nos egrotare nescim⁹ Et. Aug⁹. sup. psal
l. Nemo ē insanabilior eo q̄ sibi san⁹ videt⁹. ꝓpterea i h̄ ser-
mone de fuga peccati dicendū ē de q̄ sapiēs. Eccl̄. xxi. dice-
bat. q̄si a facie colubri fuge peccatum Assignabim⁹ aūt tri
plicē p̄ncipalem racionem quare peccatum est fugiendum.

Prima racio d̄r ꝯplacēcie
Secunda nocencie
Tercia displicencie

Q̄ peccatū ē fugiendū eo q̄
placet diabolo et q̄liter ip̄e
indirecte causa ē peccatoꝝ ⁊
quō leticia vel delectacō po
test esse in demonibus.

Capitulum .i.

Prima racio q̃re peccatũ est fugiendũ dr̃ ꝯplacencie
Placet·n·multũ mimicissimo nr̃e salutis diabolo De
q° circa tria dubitare ꝯtigit·Primo circa causalita/
tẽ Scdo circa gn̄alitatẽ Tercio circa iocũditatez · Primo
ꝯtigit dubitare circa causalitatem Vtrꝫ diabol⁹ sit directe
causa peccati Et videt⁹ q̃ sic·qr peccatũ directe ꝯsistit in af
fectu Sz Aug⁹·dicit in·iiij·de trinitate Diabol⁹ sue societati
malignos affect⁹ ĩspirat Et Beda sup act⁹ apostoloꝝ Dia
bol⁹ aĩaz ĩ affectũ malicie trahit Et Isidor⁹·li·de sũmo bo
no Diabol⁹ corda hoĩm ocultis cupiditatibꝫ replet Ergo vi
det⁹ q̃ ipe sit causa peccati Sz ꝯt̃ ẽ qd̃ Aug⁹·ꝓbat ĩ·i·ꝛ·iij
de·li·arbitrio Q̃ nulla alia re mẽs fit ꝟua libidĩs ñ ꝓpa volũ
tate Ergo causa peccati nõ ẽ diabol⁹ ꝫ ꝓpa volũtas ·Rñdet
tho·i·ij·q·lxxx·Q̃ cũ om̃e peccatũ volũtariuz sit nichil p̃t di
recte esse causa peccati ñ qd̃ p̃t mouẽ volũtatẽ ad agẽdum
Volũtas aũt a duobꝫ p̃t moueri Vno mõ ab obiecto sic̃ dr̃
q̃ appetibile app̃hensũ mouet appetitũ Alio mõ ab eo q̃ in
teri⁹ inclĩat volũtatez ad volẽduz·h̃ aũt nõ ẽ ñ vel ipa volũ
tas vel de⁹ De⁹ aũt ñ p̃t eẽ causa peccati qr vt dicit Aug⁹·
li·lxxxiij·q·Deo auctore nõ fit hõ deterior Relinq̃t⁹ g̃ q̃ ex
pte sola volũtas hoĩs sit directe causa peccati ei⁹ Ex pte aũt
obiecti p̃t ĩtelligi q̃ aliq̃d moueat volũtatẽ triplicit̃ ·Vno
mõ ipm obiectũ ꝓpositũ sic̃ dicim⁹ ·Q̃ cibꝫ excitat desideriũ
hoĩs ad ꝯmedendũ Alio mõ ille q̃ ꝓponit huiusmõi obiec
tũ Tercõ mõ q̃ pſuadet obiectũ ꝓpositũ habẽ rõez boni q̃a
et h̃ aliq̃lit̃ ꝓponit ꝓpuz obiectũ volũtati qd̃ ẽ rõis bonũ ve
rũ vel apparẽs ·Primo mõ res sẽsibiles exteri⁹ apparentes
mouẽt volũtatẽ hoĩs ad peccãdum Scdo mõ ꝛ tercio modo
vel diabol⁹ vel eciã hõ p̃t incitare ad peccãduz vel offerẽdo
aliqd̃ appetibile sẽsui vel pſuadẽdo rõe Sz nullo istoꝝ triũ
modoꝝ aliq̃d p̃t esse causa peccati qr volũtas nõ mouet⁹ ex
necessitate ab aliq° obiecto ñ ab vltimo fine Vñ nõ ẽ suffici
ens causa peccati neqꝫ res exteri⁹ oblata neqꝫ ille q̃ eã ꝓpo
nit ñ q̃ pſuadet·Ideo cũ diabol⁹ suggerẽdo vel aliq̃ appeti
bilia ꝓponẽdo ĩducat ĩ affectũ peccati nõ ẽ directe causa pec
cati ꝫ solũ p modũ ꝓponẽtis vel pſuadẽtis appetibile Et sic
patet ad obiecta solucõ Ex q̃bꝫ colligim⁹ q̃ null⁹ p̃t si pec
cat de diabolo ꝯq̃ri ꝫ tm̃ sẽ ipm debet ĩculpare vel accusare
eo q̃ om̃e peccatũ vt ꝓbatũ ẽ ĩ p̃mo ꝟmone h⁹ opis ẽ vo
lũtariũ Scdo ꝯtigit dubitare circa gn̄alitatez Vtrꝫ omnia

peccata hoim ꝓueniant ex diabolica suggestiōe Et ꝙ sic vi
det⁹ qꝛ dicit·Dio⁹·in·li·de diuinis noibꝫ Multitudo demonū
ē causa oīm maloꝝ sibi ⁊ aliis Et·Dama·dicit Oīs malicia
⁊ oīs īmundicia a diabolo sūt excogitata Sꝫ ꝯt̄ est illud qd̄
dicit Aug⁹·in·li·de ecclesiasticis dogmatibꝫ Non oīes co
gitaciones male a diabolo excitant⁹ ꝫ aliquociens ex motu
liberi arbitrij emergūt Rn̄det·Tho·i·pte·q·cxv·Et·i·ij·vbi
s̄ Q aliq̄d d̄r causa alicui⁹ dupliciter vno mō directe Alio
mō indirecte Indirecte q̄dez sic cū aliqd̄ agēs causat aliquā
disposicōez ad aliquē effectū d̄r esse occasionalit̄ ⁊ indirec-
te causa illi⁹ effect⁹ sic si dicat⁹·ꝙ ille q̄ siccat ligna ē occa
sio ꝯbustionis ipsoꝝ Et h̄ mō dicendū ē ꝙ diabol⁹ ē causa
oīm peccatorū nr̄orū qꝛ ipe instigauit p̄muz hoīez ad peccā
dū·ex cui⁹ peccato ꝯsecuta ē in toto hūano gn̄e quedā ꝓ-
nitas ad oīe peccatū Et ꝑ hūc modū intelligēda sūt v̄ba·
Dionisij ⁊·Dama·Directe aūt d̄r esse aliq̄d causa alicui⁹ qd̄
opat⁹ directe ad illud Et h̄ mō diabol⁹ nō ē causa oīs pec /
cati·Nō·n·oīa peccata ꝯmittunt⁹ diabolo instigāte ꝫ q̄dam
ex corrupcōe cānis ⁊ libertate arbitrij qꝛ vt Origenes dicit
Si diabol⁹ nō esset adhuc hoīes h̄erent appetitū cibi ⁊ vene
reorū Tercō ꝯtigit dubitare c̄ca iocūditatē vtrū demones
possint in aliq° iocūdari·Et ꝙ sic videt⁹ qꝛ·Aug⁹·cont̄ ma-
nicheos dicit·potestatem habet in eos qui dei precepta cō-
temnunt ⁊ de causa infelici letatur·Itez·prouerbiorum·xiij·
dicitur·Desiderium si compleatur delectat animam·Sed ip-
si multa mala desiderant que eueniunt·ergo in illis delect an-
tur·preterea ph̄s·x·ethicorū·c·viij·dicit· Q ph̄ia habet mi
rabiles delectaciones puritate et firmitate·Sed mali angeli
multū sciūt de ph̄a·Ergo habēt magnas delectacōes Sꝫ ꝯt̄
arguit⁹ p̄mo·qꝛ dicit idē·Ar·i·ethicorū·c·xviij·Delectacō si
sit fortis expellit oīez tristiciā ⁊ q̄ sibi ꝯtraria ē ⁊ q̄ ꝯtingēs
Ergo a simili·Tristicia si sit fortis expellit omnē delectacio
nem ⁊ que sibi ꝯtraria est ⁊ que ꝯtingens· Sꝫ tristicia malo
rum angelorum est valde fortis·g° nullam ꝯpatitur secum ī
eis delectacionem·Item in angelis bonis leticia nullam con
patitur tristiciam· ergo a simili nec tristicia in angelis ma-
lis conpatitur leticiam· Item in nobis non potest simul esse
leticia et tristicia quia leticia est cum dilatacione cordis et
tristicia cū quadā cordis constrictōe· Constrictio aūt ⁊ dila
tacio mot⁹ sunt contrarij · Ergo a simili ī angel' nō p̄t esse

leticia simul ⁊ tristicia sed semp habēt tristiciā· g̊ nullā hn̄t
leticiā· Rn̄det ad hāc· q· Ric· i· ij· di· vi· Q̄ de pena malorum
angelorꝝ ꝯtingit loq̄ Aut ꝓ statu an̄ iudiciū Aut ꝓ statu
p⁹ iudiciū Primo mō adhuc pena eorꝝ non ē ꝯpleta q̄uis
sit grauis ⁊ multa ideo capaces sūt alicui⁹ vani gaudij pro
uemētis ex euentu malorꝝ q̄ desiderāt Vn̄· Aug⁹· de· ci· dei· li
iiij· Praua docēt turpibꝫ gaudēt Loquēdo vero d̄ pena eorū
ꝓ statu p⁹ iudiciū sic nō ꝯpaciet⁹ secū in eis aliqd̄ gaudiū
q̄ tūc pena eorꝝ esset ꝯpleta Et iō natura eorꝝ esset ita in-
disposita ad suscepcōez gaudij q̄ nullū agēs creatum hēbit
ꝓporcionalē v̄tutez ad causandū delectacōez in sb̄iecto indi
sposito· Agēs aūt increatū exigēte sua iusticia nullum causa
bit ī eis gaudium Preterea· Aug⁹· xiiij· de· ci· dei· c· xvij· ait·
Elacōis viciū ī dei adūsario q̄ est diabol⁹ maxime dn̄ari sa/
cris lr̄is edocet⁹· Sz scd̄m ph̄m· iij· ethicorꝝ· c· ix· Qualis est
vnusq̄sq̄z tal' ⁊ finis ei⁹ Videt⁹ g̊ q̄ diabol⁹ finē suū ꝯstituit
in excellencia Cū g̊ scd̄m ph̄m· vi· ethicorꝝ· c· vi· Fines sint
p̄ncipia operabiliū q̄cq̄d mal⁹ angel⁹ appetit· ꝓpt' excellēci
am appetit· Sz p⁹ iudiciū nichil eueniet de q° ꝯseq̄t⁹ excellē
ciā nec verā nec extimatā· Cū g̊ ex euētu rei desiderate nullū
ꝓueniat gaudiū si desiderās nō ꝯseq̄t⁹ finē ꝓpt' quē illud de
siderabat nichil eueiet p⁹ iudiciū ex cui⁹ euētu aliqd̄ in eis
gaudiū oriat⁹· Ad p̄muz argumentū dicendū Q̄ an̄ iudiciū
nō ē malorꝝ āgelorꝝ tristicia ita fortis q̄ expellat omnē de
lectacōez ⁊ magnā et paruā Ad scd̄m dicendū q̄ āgeli bo-
ni eo q̄ ita sint ꝯiūcti cū diuīa volūtate vt nichil eueiat ꝯt̄
eorꝝ volūtatez absolutā Et q̄ hn̄t sb̄stancial' glorie ꝯple-
mentū iō in eis nulla p̄t esse tristicia Sz ī angel' mal' nō est
adhuc tota pena ꝯpleta quā ꝓpetuo habituri sūt p⁹ iudi-
ciū Iō interdū ī eis ē aliqd̄ gaudiū Gaudēt· n· d̄ mal' euētibꝫ
q̄ eueīre desiderāt· Ad terciū dicendū· Q̄ cū ī hoīe simł' ē tri-
sticia ⁊ leticia tūc ē ꝯstrictio cordis in vna pte ⁊ dilatacō in
alia· vel p̄t dici· Q̄ si leticia maior ē q̄ tristicia cor dilatabit⁹
min⁹ ꝓpt' tristiciā· Si aūt tristicia ē maiō q̄ leticia esset ecō
v̄so· Si vero eq̄rent⁹ tūc cō nō ꝯstringeretur ꝓhibēte leticia
nec dilataretur ꝓhibēte tristicia· h̄· Ric· Notāduz tn̄ scd̄m·
Tho· pte· i· q· lxiiij· Q̄ dolō ⁊ gaudiū scd̄m q̄ sūt passiones ī
demonibꝫ esse non possunt· Sic enim sunt proprie appetitus
sensitiui qui est virt⁹ in organo corporali· Sed secundum
q̄ nominant simplices act⁹ sic possunt esse ī demoibꝫ Et sic

dolō nō ē aliud q̄ recursus ad illud qd ē vel nō ē. Multa. n.
vellēt nō esse vt oēs hoīes fore dānatos q̄ tn̄ nō sūt qꝛ multi
saluantꝛ iō ī eis ē dolō ⁊ qꝛ multos vellēt peccare ⁊ eoꝝ de
sideriū īpletꝛ iō in eis ē gaudiū eo mō qᵒ superiꝰ ē dictū Cū
g̊ peccatū diabolo sūme sit gratū q̄ demēcia ē illi ɔplacere
peccādo. An nescitis o excecati peccatores q̄ ipe vos q̄rit p
dere cupitqꝫ beata vita p̄uatos secū trahē ī infernū. O infe
lices aīe peccatrices ɔsiderate q̄d facitis cū diabolo obtēpa/
tis. ꝓfecto ɔtētatis letūqꝫ facitis hostē pestilentissimū q̄ nul
lo placatꝛ obseq̄o q̄nimo ꝑuiētes magis crudeliꝰqꝫ torq̄bit
Q̄ peccatū ē fugiēdū eo q̄ p̄uat hoīez diuīa gr̄a ⁊ sp̄ ei ē
ānexꝰ cruciatꝰ ⁊ pena ac īterficit ip̄aꝫ aīaꝫ. .C. .ij.
Scda racio q̄re peccatū ⁊ delictū ē fugiendū dꝛ nocen
cie. Nocet siq̄dē hoī plusq̄ꝫ cetera mala q̄ dici aut co
gitari possūt potissimū ꝓpt̄ tria. Primo ꝓpt̄ p̄uacō
nē Scdo ꝓpt̄ cruciacōez. Tercio ꝓpt̄ interfectōez Primo
peccatū nocet hoī ꝓpt̄ p̄uacōez eo q̄ p̄uat illū bono nature
qd p̄eminet cūctis hoīs fortune hꝰ dicit Augꝰ. ī. iij. ⁊ vij. Cō=
fessionū ⁊ ī. li. de fide ad petꝝ Sꝫ ɔt̄ posset q̄s arguē qꝛ di=
cit Dioꝰ. ī. li. de diuinis noībꝫ. Q̄ bona nature ī demoībꝫ ma=
nēt ītegra pꝰ peccatū. Sꝫ peccatū hoīs nō est grauiꝰ peccato
demonis g̊ ꝓpt̄ illud nō debet p̄uari bono nature. Respōdet
Tho. i. ij. q. lxxxv. Q̄ bonū nature hūane p̄t dici triplicit̄ Pri
mo ip̄a p̄ncipia nature ex q̄bꝫ natura ɔstituitꝛ ⁊ ꝓprietates
ex his causate sic potēcie aīe ⁊ huiusmōi. Scdo dꝛ bonū natu
re donū originalꝫ iusticie qd fuit ī p̄mo hoīe collatū toti hu
mane nature. Tercio dꝛ bonū nature naturalꝫ hoīs dignitas
q̄ ē q̄ hō sit rōis p̄ticeps scdm quā hꝫ naturalē inclinacionē
ad v̄tutes Primū bonū nature neqꝫ tollitꝛ neqꝫ diminuitur
p peccatū. Scdm totalit̄ ē ablatum p peccatū p̄mi parentis
Terciū vero diminuitꝛ ⁊ aufertꝛ p peccatū qꝛ vt inq̄t. psal.
hō cū in. ho. e. nō. ī. cō. ē. iu. in. ⁊. si. fa. ē. ill̄. In hꝰ eq̄dez qd hō
rōnalis ē dignior cūctis volucribꝫ celi ⁊ nobilior bestijs ter
re ⁊ piscibꝫ maris merito reputatꝛ. In eo vero q̄ peccando
rōez sbicit sēsualitati viuitqꝫ more brutorū ip̄is recte iuste=
qꝫ ɔpatꝛ. ꝓpterea loquēs deꝰ ad aīaꝫ peccatricē. Hiere. ij. c.
ait. Quā vil̄ facta es nimis iterās vias tuas. Similit̄ ip̄a na
turalꝫ inclinacio ad virtutez diminuitur p peccatū. Nā ex hꝰ
q̄ aliq̄d inclinatꝛ ad vnū ɔt̄rioꝝ diminuitꝛ īclinacō eiꝰ ad
aliud. Vn̄ cū peccatū sit ɔtrariū v̄tuti ex hꝰ ip̄o q̄ hō peccat

diminuit⁹ bonū nature qđ ē inclinacō ipa ad vtutē Per sep
tē q̄ppe grad⁹ ɔsciēcia diminuta bone nature ruit in ꝓfun
dū peccatoꝝ In p̄mo gradu peccatū ē impōtabile Mēs·n·
infueta peccatis cū peccare īcipit apparet ei adeo īportabile
on⁹ vt videat⁹ viuēs esse ī inferno In scđo gradu peccatuz
ē graue ·Nā lapsu tpis ꝓpt' precedēs peccatū iteꝝ peccare
nō iā videt⁹ īportabile ꝫ tñ graue In tercio gradu peccatuz
ē leue Nđ·n·p̄ma vice fuit īportabile·ī scđa graue·in tercia
fit leue In q̄rto gradu peccatū ē īsensibile eo ꝙ iā on⁹ ei⁹ ñ
sentit⁹ nec ei⁹ grauitas extimat⁹ In q̄nto gradu ē delectabi
le eo ꝙ cum maxīo studio ꝓpt' ei⁹ delectacōez ɔmittit⁹ ·In
sexto peccatū ē desiderabile qꝛ p⁹ diuturnā ī illo pseuerancia
adeo ad ip̄m inclinat⁹ volūtas vt sine vlla temptacōe cānis
aut diaboli querat⁹ ⁊ desideret⁹ vt posset ɔmitti In septimo
peccatū fit defēsabile tāq̄ bonū ⁊ iustū vt verificet⁹ qđ sapi
ens ait ꝓuer·xviij·Peccator cū in profūduz peccatoꝝ ve-
nerit ɔtēnit Contēnit siq̄dez dei iusticiā atq̄z iudicia ⁊ pec-
catū ridēs ⁊ ludēs ɔmittit Et si redarguit⁹ illud excusat at-
q̄z defēdit O quot vsurarij erroneā sibi fecē ɔsciēciaz q̄ ipissi
me vsuras exercēt ⁊ dicūt nō esse peccatū ·O quot adulteri
fornicatores ⁊ sodomite letant⁹ cū male fecerit vt dr̄· ꝓu·
ij·c· Et exaltāt ī rebꝰ pessimis luxuriāq̄z suā tāq̄ bonā defen
dētes dicūt īpossibile fore quē piā viuē sine illa Ecce q̄liter
isti ⁊ similes p̄uati sūt bono nature inclīacione·s·quā ad bo-
nos act⁹ hēbant Scđo nocet peccatū hoī ꝓpter cruciacōez·
Est siq̄dez sp ⁊ eciā ī hꝰ seculo mortali culpe ānexa pena in-
separabilit' Et sumitur racō scđm· Bon·ī·ij·di·xxxvi·triplicit'
Primo ex pfectōe diuine eq̄tatis Scđo ex pulchritudīe vni
uersitatis Tercio ex mordīacione culpe ⁊ ɔdicōe peccantis
Primo sumitur racio ex pfectōe diuine eq̄tatis Tāte·n·eq̄
tatis ē de⁹ q̄ ē iudex oīm vt non paciatur dedec⁹ peccati ad
modicū esse sine decore iusticie·Omni mō iusticia debet iniu
sticiā supare·Scđo racio ex pulchritudīe vniūsitatis· Vniū-
sū namq̄z ex ordīe pulchritudinē hz ⁊ tal' ē ista pulchritu-
do q̄lez decuit fieri ad ostensionē sūme sapīe dei et ꝓpt' hoc
nec ad momentū esse ī ea aliqđ mordinatum ⁊ ita nec pec
catum a pena separetur · Tercio sumitur racio ex corrup-
cione culpe et conditione peccantis·Nunq̄ enim culpa con
mittitur quin modus spēs ⁊ ordo circa actionem voluntatis
p̄uetur · Et dum volūtas voluntarie in suo actu deordinat

semetipaz incuruat. Et dū incuruat mō spē ⁊ ordine p̄uat q̄ntuz ad habilitatē ad bonū. Tal' aūt p̄uacio est in anima magna dammificacō ⁊ lesio. Vñ. Aug⁹. in s̄mone de innocentibꝫ. Nemo hz īiustum lucrū sine iusto damno vbi lucꝝ ibi damnū. Lucꝝ in archa damnū in ꝯsciēcia. Tulit vestē ⁊ p/didit fidē. Accepit pecuniā ⁊ amisit iusticiā. Preterea volūtas racional' q̄ est causa peccati ē q̄si media int' sinderesim ⁊ sensualitatē. Media eciā est int' deum ⁊ alias creaturas Et cū se ꝯūtit ad h̄ inferiora ab eo recedit q̄ sursū ē et dū acq̄rit paruū bonū vt nunc amittit magnum bonū simplicit' et que eāt media fecit se infimā ⁊ dū cum synderesi discordat incurrit ex illa repugnācia remorsū quendā et afflictionez internā. Ideo. Aug⁹. li. i. ꝯfe. Iussisti dñe ⁊ sic ē vt pena sua sibi sit oīs mordinat⁹ anim⁹. Ex q° ꝯcludit' q̄ ad culpā inseparabilt' seq̄t' pena siue pena dicat' dammificacio quedā siue quedā afflictio siue inuolūtaria passio. Sz pena que ē dāmnificacō sp̄ seq̄t' ⁊ actu et habitu q̄ nunq̄ hō ē ī culpa quin semp̄ sit ī damno. Afflictio vero siue remorsio semp̄ sequit' in habitu saltē q̄uis ꝓpter delectacōez intensā vel in ꝯsideracionē siue distractōez animi nō senciat' Tal' aūt pena cōpetit statui in p̄nti in futuro vero subsequet' alia pena ꝯsumata ⁊ p̄fecta Tercio peccatū nocet hoī racione interfectionis Peccatū nāqz interficit aīaz ⁊ facit eā mortuam mō suo Vñ. Aug⁹. in. xiij. de. ci. dei. c. ij. mq̄t. Quāuis. n. aīa hūana veracit' immortal' p̄hibeat' hz tn̄ quandā eciā ip̄a mortē suaz Naz iō dr̄ īmortalis q̄ mō q̄ntulocūqz nō desinit viuē atqz sētire. Corp⁹ aūt mortale ideo dr̄ q̄ deseri omni vita p̄t nec p̄ scip̄m aliq̄ten⁹ viuit. Mors igit' aīe fit cū eā deserit deus sic corpis cū id deserit aīa. g° vtriusqz rei. i. toci⁹ hoīs mors ē cū aīa. a deo deserta deserit corp⁹ Ita. n. nec ex deo viuit ipsa nec corp⁹ ex ip̄a. huiusmōi aūt mortē illa seq̄t' quā secūdā diuinoꝝ eloq̄oꝝ appellat auctoritas. hāc saluator significauit vbi ait. Eū timete q̄ hz potestatē aīaz ⁊ corp⁹ p̄dere ingehennam. h̄ ille. Ex q̄bꝫ v̄bis habet' dr̄ia triplicis mortis Prima mors ē corporal' q̄ fit p̄ sep̄acionē aīe ab ip̄o corpore Et h̄ ip̄i aīe q̄ īmortal' ē ꝯueīre nō p̄t. Scd̄a mōs ē sp̄ūalis q̄ ꝯpetit anime cum per peccatum separatur a deo. vita namqz anime est dei gracia sine qua mortua iudicat'. Tercia mors est gehennalis que priuat damnatos non omni vita sed vita beata vita gloriosa vita felicissima omni

iocunditate repleta. O q̃ntum reputati sũt crudeles q̃ seip-
sos interfecerẽt sua corpa occidẽdo Sed ꝓfecto crudelissimi
sũt peccatores q̃ peccãdo occidunt ⁊ perimũt animas suas.
ꝓpterea dixit in psal. Dauid Qui diligit iniq̃tatez odit ani
mã suaz. Et Pau. Ro. vi. racionẽ sb̃dit. d. Stipẽdia. n. peccati
mors. gr̃a aũt dei vita eterna.

Qualit̃ peccatũ ẽ fugiendũ qꝛ displicet deo quia peccatõ
transgredit̃ p̃cepta ei⁹ ꝯtemnit infinitũ bonũ et ꝓuocat
iram eius. Capitulum .iij.

Tercia racio q̃re peccatũ ẽ fugiendũ d̃r displicẽcie Di
splicet nãqz ⁊ abhominabile ẽ omnipotẽti deo prop
ter tria Primo propt̃ transgressionẽ. Scd̃o propter
derelictõez. Tercio propt̃ ꝓuocacõez. Primo peccatum di
splicet deo propt̃ transgressionẽ qꝛ ꝑ illud transgrediuntur
hoĩes ⁊ ꝯtemnũt mãdata ei⁹ propterea dixit. Aug⁹. in. li. ꝯt̃
maicheos. Peccatũ ẽ in veritatis p̃ceptis vel in ipsa veitate
errare. Et idẽ quẽ mgr̃ inducit ĩ textu. xxxv. di. ij. li. Peccatũ
ẽ dictũ vel factũ vel ꝯcupitũ ꝯt̃ legez dei. Et. Ambro. li. de
padiso peccatũ ẽ p̃uaricacio legis diuine ⁊ celestiũ mobedi-
ẽcia mãdatoꝝ. Si g̃ displicet pr̃i vt fili⁹ ei⁹ sua p̃cepta re-
cuset ⁊ puipendat si cuiusqz hoĩ mortali ĩ aliq̃ superioritate
cõstituto graue ẽ a suis sb̃ditis despici atqz ꝯtemni quãto
magis ab hoĩabile ẽ excelso celorũ regi si peccãdo homines
eiusqz mãdata violãdo maiestati sue iniuriã faciũt. O pecca
tores excecati ꝯgnoscite vias vr̃as Cognoscite errores me
rite dãnacionis Quocienscũqz peccatis mortalit̃ deũ omni-
potentẽ vilipẽditis Scd̃o peccatũ displicet deo racõe derelic
tionis qꝛ quocienscũqz q̃s mortalit̃ peccat derelinq̃t ip̃m q̃
ẽ summũ bonũ veꝝ bonũ desiderabile bonũ durabile bonũ in
q̃ q° solo aĩa repleri p̃t et saciari ꝓ bono vili ꝓ bono mo
mẽtaneo ꝓ bono tpali ꝓ bono qd̃ sine deo nullũ bonũ ẽ. Vt
enĩ inq̃t. Aug⁹. in. li. de. li. ar. peccatuz est sp̃to incõmutabili
bono bonis ꝯmutabilibꝫ adherere hĩc p. Hiere. ij. c. de pecca
toribꝫ de⁹ ꝯquerit̃. d. Me dereliquerẽt fontẽ aque viue ⁊ fo
derẽt sibi cisternas dissipatas q̃ ꝯtinẽ nõ valẽt aq̃s. fõs aque
viue d̃r ip̃e de⁹ qꝛ in eo ẽ oĩs boni indeficiens plenitudo hinc
Aug⁹. iiij. li. ꝯfes. ait. Reddite p̃uaricatores ad cõ ⁊ ĩherete
ei qui fecit vos state in eo et stabitis quiescite in eo ⁊ quie
ti eritis bonum quod queritis ab illo est. Cisterne autem dis
sipate vocant̃ hui⁹ seculi bona q̃ absqz deo nichil sũt. Ideo

Aug⁹ ip⁹ ofes⁹ dicebat· Omnis copia que deus meus non est egestas in est· Displiceret vtiqꝫ cuicūqꝫ formose puelle si sponsus suus ea derelicta turpissime meretricule adhereret Turbaret⁹ qlibet magn⁹ dñs grosus ⁊ liberal⁹ si ei⁹ famuli eo spreto fuirent alicui dño pauperi pessimo ⁊ auarissimo Quātomagis indignari debet de⁹ infinitū bonū cū a nob de seritꝫ ꝑpter superbū diabolū aut corruptibilē carnē vel trā= sitoriū ac labilē mundū· Tercio peccatū displicet deo ratiōe ꝓuocationis p illud vtiqꝫ ꝓuocatꝫ ⁊ inducitꝫ ad indigna / tionē ⁊ irā· Tot⁹ suauis ⁊ dulcis ē pi⁹ clemēs misericors at qꝫ benign⁹ ⁊ ꝑpum ei⁹ ē misereri tn inascitꝫ indignatꝫ ⁊ qñ cogitꝫ vt reos damnet quos voluisset saluare· Cur damna uit· Cai· ꝑpter peccatū Cur Judā· ꝑpter peccatū· Cur oēs illos q̄ in iudicio cū diabolo iudicabuntꝫ eternis ignib⁹ cru ciādi· ꝑpter peccatū O fūma ⁊ infinita pietas dei· Vbi ē dul= cedo tua· Cur tā dur⁹ atqꝫ seuer⁹ efficeris hoīb⁹ quos odi= disti· Reuera si peccata nō essent de⁹ nūq̄ amoueretꝫ furo= re Cū g̃ tāta sit in peccato miq̄tas tantumqꝫ periculū meri to illud cūcti fugere debēt ⁊ abhorrere vt hic liberentꝫ a mō te damnacionis eterne ⁊ peruenīant in regnum beate vite in quo viuit et regnat de⁹ p eterna secula seculoꝝ amen·

Feria tercia sēde ebdomade i q̄dragesima de superbia quaꝫ Christ⁹ vbo ⁊ exemplo docuit detestandam·

Sermo ·xxxiij·

Qui aūt se exaltauerit hūiliabitꝫ ⁊ q̄ se hūiliauerit ex altabitꝫ· Verba sūt redēptoris nri· Math· xxiij· c· ⁊ in euāgelio hodierno· Dñs ⁊ saluator nr̄ p̄cipu⁹ humi= litatis cultor discipulos suos ⁊ nos oēs psepe monuit taꝫ vbo q̄ exemplo euitare superbiā· In p̄nti vero euāgelio detes tat⁹ ē scribas ⁊ phariseos eo q̄ ad michil aliud vacabāt ñ vt in ceteros superbirēt· Nō timebāt deū· despiciebant ꝓxi mos ⁊ reputabāt sepos· Querebantqꝫ puerse ⁊ iordiate p ꝑpaꝫ excellēciā Et vt mq̄t· Aug⁹· xiiij· de· ci· dei· c· xiij· Quid ē aliud superbia ñ perūse celsitudis appetit⁹· Perūsa· n· ē celsi= tudo deserto eo cui debet anim⁹ inherere p̄ncipio quodā si= bi fieri atqꝫ esse p̄ncipium· Propterea ipi phariseī et scribe arguebantur a xp̄o ⁊ eoꝝ opa detestabantur· Nos vero si ad pēnitenciam redire querimus a superbia discedere debe= m⁹ q̄ non p̄t cū illa dei gr̄a inueniri Ea ꝑpt̄ in p̄nti bmone de ipa superbia vicioꝝ oīm venenosa regina aliq̄ peutrem⁹

de qua modo nostro tria misteria ꝓponemus declaranda·

Primū dr diuina odiacio
Secundū specificacio
Tercium distinctio

Qualit' deꝰ ꝓpt' odiuꝫ supbie ãgelos malos eiecit d̄ paꝺiso ⁊ p scripturas odiū eiꝰ p̄dicatur ⁊ q̄lit' ꝯmmat' supbis ⁊ quō istos hūiliauit · C· ·i·

PRimū misteriū declarandū d̄ supbia dr diuina odiacio· In q° ꝯsiderandū ē q̄ graue sit supbie viciuꝫ ex odio qd deꝰ hꝫ ad illud· qd q̄dem colligi p̄t ex quatuor Primo ex angeloꝝ deiectione· Scdo ex scripture testificacione Tercio ex multiplici ꝯmiacione· Quarto ex supborum hūiliacōe· Primo colligit' odiū dei ad supbos ex angeloꝝ deiectione deiecit q̄dez deꝰ et expulit angelos malos a celo empireo in q° ꝯdiderat eos egregios sblimes ac nobilissimos spūs· ꝓpterea dr· Isa· xiiij· ipi lucifero Quō cecidisti de celo lucifer q̄ mane oriebaris corruisti ī terrā q̄ vulnerabas gētes q̄ dicebas ī corde tuo In celū ascendam sup astra dei exaltabo soliū meū· sedebo ī mōte testam̄ti in lateribus aq̄lonis· Ascendā sup altitudiēz nubiū et simil' ero altissimo Verūtamen ad infernū detraheris inprofunduꝫ laci· Et licet aliq̄ exponāt hāc auctoritatē ad lr̄am de rege babilonis tn̄ vt dicit· Nico· p̄t intelligi de lucifero q̄ videt' lucifer ·i· pulchrior int' angelos sic lucifer q̄ est stella matutina inter stellas· Ideo alio noīe vocat' venus a venustate Ex hoc· Grego· de· pe· di· ij· c· p̄ncipiū de lucifero ait· Hūc p̄mum ꝯdidit· quē reliq̄s angel' emmenciorē fecit· hꝰ p̄mat' emmēciam respicit propheta cū dicit· Cedri nō fuer̄t alciores illo ī paꝺiso dei abietes nō adequauer̄t sūmitatē eiꝰ· platani non fuer̄t eq̄les frōdibꝫ illiꝰ· Om̄e lignū p̄ciosū paꝺisi dei nō ē assimilatū illi et pulchritudini eiꝰ· qm̄ speciosū fecit eū ī multis ꝯdensis frōdibꝫ· Quid nāqꝫ accipi ī cedris abietibꝫ ⁊ platanis p̄t n̄ illa v̄tutuꝫ celestiū ꝓcere celsitudīs agmīa ī eterne leticie viriditate plātata q̄ q̄uis excelsa sint cōdita huic tn̄ nec p̄lata sūt nec eq̄ta: h̄ ille· Oriebat' mane h̄ lucifer q̄a int' creacōēz eiꝰ q̄ vocat' h̄ ortꝰ ⁊ lapsū fuit modicū tēpus ⁊ corruit in terrā q̄ ꝓiectꝰ fuit in h̄ aere caliginoso Vulnerabat gētes ·i· alios angelos q̄bꝫ ip̄e fuit occasio cadēdi· Angeli· n· frequent' apparuer̄t boni ⁊ mali ī specie hūana· ⁊ iō nomine gencium et hominum nominant'· sicut actuum ·i· de duobꝫ sanctis ãgelis dr Ecce duo viri astiter̄t iux̄ illos ī vestibꝫ alb̄· Et de diabolo dicit saluator· Math̄· xiij· Inimicus

hō sup̄er semmauit zizania. piect9 fuit lucifer in terraz .i. in hūc aerem caliginosū q̄ supbiendo ascendē volebat sup̄ astē celi .i. sup alios angelos ⁊ sedē in mōte testaīti .i. ī celo empireo vel sup ecclesiā que dr mons in Lateribo aq̄lonis .i. in cordibo frigidis De ipo isup. Aug9. xi. sup. Gen. ad lr̄az iqt Fact9 otinuo se a luce veritatis aūtit supbia tumid9 et ꝑpe potestatis delectacōe corrupt9. dicit tñ. Bon. ī. ij. di. v Q pec catū luciferi inchoatū ē in ꝑsumpcione. Statim. n. vt suā pulcritudmē vidit ꝑsumsit Consumatū ē in ambicione q̄a ꝑsumens de se appetijt qd̄ ommno sup̄ se fuit ⁊ ad qd̄ puenire nō potuit Tercio ostumatū fuit in muidie ⁊ odij aūlione qr ex q° obtinē nō potuit qd̄ appecijt deo muidē cepit et affectū odij otrahere Et qm̄ dr in auctoritate ꝑallegata . Isaie q̄ appetijt esse deo simil'. distmguit. Bon. dupliciē similitudmem Prima dr eq̄litatis Scda imitacōis Similitudo imitacionis ꝑt appeti ordmatē et mordmate Ordiate vt appetatur similitudo ī his que nr̄e sūt aptitudis ⁊ nr̄i di acceptacōis. cuiusmōi sūt pfectiones ⁊ decores vtutū Inordmate vero vt hō appetat id qd̄ nō decet vel deo nr̄o nō placet vt si appetat hoibo ꝑesse vel se de adūsarijs vidicare . Similitudo eq̄litatis nullo mō ꝑt appeti ordiate Sz mordiate aliq° mō ē appetibil' aliq° mō nō Mō oīmoda similitudo non ē appetibilis q̄ nō ꝑt cadē in cogmicōez siue ī mtellectū et ideo nec ī appetitū Et si aliqs fingat nō appetit eq̄litatē ꝛ suā fictōez Alio mō ē similitudo eq̄litatis ī aliq̄ odicione vt i diuina p̄sidēcia sciēcia. Et sic credo q̄ ꝑt appeti. Notandū g̃ q̄ diabol9 quodā mō appetijt similitudiez imitacōis quodaz mō eq̄litatis. Et hꝰ apparet si attēdat² appetibile ⁊ modū appetēdi Diabol9. n. appetijt aliqs ꝑesse sua tñ auctoritate quod appecijt ꝑesse hꝰ fuit imitacionis. Et hꝰ q̄dez aliq̄n obtinuisset si stetisset. Vñ. Ansel. m. li. de casu diaboli ait. Nichil appetijt ad qd̄ nō pueniisset. Q aūt appetijt sic ꝑesse ꝑpa auctoritate sine meritis ⁊ sine datore et ita q̄ nulli ꝓesset hꝰ ē soliꝰ dei ⁊ hꝰ est eq̄parancie. Dicit g̃. Grego. Q appetijt esse sui iuris ita q̄ nulli ꝓesset. Et. Ber. dicit. Q appetijt eq̄litatem potēcie. Et. Ansel. Q appetijt ꝑesse sine meritis q̄ in sentēcia idē dicūt. s. q̄ voluit oibo ꝑesse ꝑpa auctoritate Angeli eciam minores peccauerunt peccato superbie adherentes lucifero querentes esse beati sine meritis . propterea dicit . Ygo de sancto. vic. Oēs in eandez malicīā osensert ⁊ vnum

ordinē perūse societatis fecerūt. Tūc vt ait. Joh. apo. xij. Factum ē p̄lium magnū in celo Michael et angeli ei⁹ preliabant⁹ cū dracone et draco pugnabat ⁊ angeli ei⁹ ⁊ nō p̄ualuerūt neq; loc⁹ inuēt⁹ ē eoꝝ ampli⁹ in celo. Et ꝓiect⁹ est draco ille magn⁹ serpēs antiqu⁹ q̄ vocat⁹ diabol⁹ et sathanas q̄ seducit vniūsum orbē et ꝓiect⁹ ē in terrā et āgeli ei⁹ cū eo missi sūt Preliū aūt illud gestū fuit iux̄ tria q̄ in spirituali natura repiunt⁹. Que sūt. Racō. Facultas. Voluntas Per racōez nēpe electi ⁊ reprobi angeli ɔtraria senciebant. Per voluntatē ad ɔtraria afficiebāt⁹. Per facultatem vero ad ɔtraria nitebāt⁹ Nā electi angeli sublimit' senciēbāt de deo ⁊ gr̄a ei⁹ ⁊ ad gr̄az ⁊ gloriā afficiebāt⁹ ⁊ ꝓ facultate sibi data ꝓ ill' nitebāt⁹. Angeli vero supbientes ɔtemnētes gr̄az ⁊ gloriā dei sblimit' senciebāt de bonitate nature sue et ꝓpter h̄ ad ꝓpaz gloriā afficiebant⁹ ⁊ toto missu in contrariū electionis spiritibꝫ ferebant⁹ O seuissima dei iusticia. O rectissimū ei⁹ iudiciū O sapiētissima disposicō Tā exosa fuit maiestati ei⁹ maloꝝ angeloꝝ supbia vt a celo empireo semel depulsos nūq̄ āpli⁹ ibidē sinat eos redire. Quinimo vt diximꝰ ī s̄mone de iusticia dī dānauit eos eternalit' ꝑ setenciaz diffinitiuā Vñ. Vgo in. li. de aīa Supbia ī celo nata ē ꝫ velut immemor q̄ via inde cecidit illuc postea redire nō potuit Scdo colligit⁹ odiū dei ad supbiaz ex scripturarū testificacōe Scribit⁹ nāq; Amos. vi. Dicit dñs exercituū. detestor ego supbiaz Et prou. viij. c. Arrogācia ⁊ supbiā ⁊ viam p̄uā et os bilingue ego detestor. Et. Eccl'. x. Odibil' est corā deo ⁊ hoībꝫ supbia Et. Jac. iij. c. Deꝰ superb̄ resistit humilibꝫ aūt dat gr̄az suā. Tercio colligit⁹ odiū dei ad superbiā ex multiplici ɔminacōe. sūt nāq; ī scriptura ɔminacōes plurime ɔt̄ supbos. Vñ. Isa. ij. Oculi sblimis hoīs hūiliati sūt et incuruabit⁹ altitudo viroꝝ Exaltabit⁹ aūt dñs sol⁹ ī die illa q̄ dies dñi exercituū sup omnē supbum ⁊ excelsū ⁊ sup omnē arrogantē et hūiliabit Et. xiij. c. Req̄escere faciā supbiā infideliū ⁊ arrogancia forciū hūiliabo Et idē. xxiij. c. Dñs exercituū cogitauit h̄ vt detraheret supbiam oīs glorie et ad ignomīaz deduceret et vniuersos inclitos terre. Et idem xxviij. c. Vbe corone supbie. Et ibidē Pedibꝫ ɔculcabit⁹ corona supbie Et. psal. xvij. Oculos supboꝝ hūiliab̄ Et sapiens. Eccl'. iij. Synagoge supboꝝ nō eīt sanitas Et Malachie iiij. Erūt supbi et omnes faciētes iniq̄tatez stipula Et Osee

vij·humiliabit⁹ supbia israhel Et Ezechiel·vij·Quiescē fa-
ciā supbiaꝫ potentū Et·Hie·v·c·Ecce ego ad te supbe dicit
dn̄s de⁹ exercituū qꝛ veit dies tu⁹ temp⁹ visitacionis tue ·ꝛ
cadet superbꝰ et corruet ꝛ nō est q̄ suscitet eum Et·Abdie·
i· Supbia cordis tui extulit te habitantē in scissuris petraꝝ
exaltantē soliū tuum q̄ dicis in corde tuo·Si exaltat⁹ fueris
vt aq̄la et si int' sidera posueris nidū tuū·inde detrahā te di
cit dn̄s·O superbi et inflati corde q̄ ꝯfidētes in diuicijs in de
licijs ꝛ in robore vr̄o ceterisqꝫ temporalibꝰ bonis dicē ꝯfue-
uistis Ecquis nocebit nob̄ Audite scripturaꝝ voces respon
dētes·de⁹ inuincibil' de⁹ insupabilis de⁹ supboꝝ inimic⁹ de
q° dr̄ in·psal·xxx Retribuet habundant' facientibꝰ supbiam
Ip̄e est eciā q̄ p·Isa·xxxxvij·c·superbā ciuitatem alloq̄t⁹·d
Audi h̄ delicata et habitans ꝯfident' que dicis in corde tuo
Ego sum et non est preter me ampli⁹ Non sedebo vidua et
ignorabo sterilitatē Veniēt tibi h̄ duo subito in die vna ste
rilitas et viduitas Vniūsa venerīt sup te ꝓpter multitudinē
maleficioꝝ tuoꝝ ·Quarto colligit⁹ odiū dei ad supbiaꝫ ex
supborum hoīm hūiliacione de q̄bꝰ dixit virgo gloriosissima
in cātico suo ·Luc·ij·Deposuit potentes de sede et exaltauit
humiles Et h̄ ꝯfirmat sapiēs ecclesiastici ·x· Iniciū supbie
hoīs apostatare a deo·quoniā ab eo q̄ fecit illū recessit cor
ei⁹ quoniā iniciū oīs peccati supbia ē ·Qui tenuerit illā ad-
implebit⁹ maledictis ꝛ subūtet eū in finē·ꝓpterea exhonera
uit dn̄s ꝯuentū malorū et destruxit eos vsqꝫ in finem Sedes
ducū superborū destruxit de⁹ et sedē fecit mites ꝓ eis·radi-
ces genciū superbarū arefecit de⁹ et plātauit hūiles ex ip-
sis gētibꝰ Patet h̄ in p̄mis pentibꝰ superb̄ q̄ de padiso fue
runt eiecti ꝓpter supbiam vt dr̄·Gen̄·iij·c· In gigātibꝰ q̄ pe
rierīt in diluuio ꝓpter superbiā·Gen̄·vij· In filijs filiorū noe
volētibꝰ hedificare turrim q̄ ptingeret vsqꝫ ad celū q̄ confu
si sūt vt nō intelligeret vn⁹ alterū et dispsum ē atqꝫ ꝯfusū
labiū eorū·Gen̄·xi·c·In pharaōe q̄ supbe detiebat ꝓpl'm dei
ꝛ indurauit cor ei⁹ et submersus ē in mari rubro exodi·xiiij·
c· In Senacherib q̄ deū blasfemabat post q̄ꝫ ab angelo oīs
eius exercit⁹ fuit interēpt⁹ centū·lxxxv·millia bellatorū et
ip̄e a filijs suis iudicio dei pcussus ē gladio ꝛ interfect⁹·iiij·
reg·xix·In Nabuchodonosor q̄ elat⁹ ī supbiā cū deābulaēt
in aulam·d· Nōne ē hec babilō magna quā ego edificaui in
domū regni in robore fortitudīs mee ꝛ in gloria decoris mei

Qui eiect⁹ a regno sept̄ ām⁹ discurrēdo p̄ memoria⁊ p̄ta fe
num ąsi bos omedebat mutat⁹ ąsi in bestiam Daniel⁹ iiij⁹ c⁹
Quid dicā de Anthioco⁹ ąd de Herode agrippa⁹ Quid de He
rode ascalonita⁹ ąd de oib⁹ q̄ supbe regnauer̄t aut in regno
assyrioꝝ siue babylonioꝝ aut in regno psaꝝ et medorum
aut i regno greciꝝ aut in regno egyptioꝝ aut i regno
sicionoꝝ aut in regno athenien̄siū aut i regno iudeoꝝ vel
similiū⁹ ¶Nōne diuina vt⁹ debellauit eos⁊ redegit ad nichi
lum⁹ Petit mąt⁹ psal⁹ memoria eoꝝ cū sonitu⁊ dn̄s i eter/
nū pmanet An omittēdi fuit Romani de ąbꝫ dicit Aug⁹ li⁹ i⁹
de⁹ ci⁹ dei⁹ c⁹ i⁹ Vbi vero qđ dei ē supbe ąs aie ip̄us inflat⁹ affec
tat amatąs sibi i laudib⁹ dici⁹ Parcere subiectis⁊ debellare
superbos Vbi nūc latū⁊ ci⁹ orb⁹ dominiū⁹ Vbi legiones et ex
ercit⁹ victoriosissimi⁹ Vbi legati⁊ nūcij pacē petētes vemē
tes a finib⁹ terre⁹ Vbi oratores solēnes auri⁊ argenti tam
multa pōdera p̄ tributo ferētes⁹ Vbi senatores⁊ pres sep
ti⁹ Vbi ciues honesti⁹ Vbi triūphales arc⁹⁊ iocūdi ludi⁹ Vbi
alta palacia⁊ edificia mirāda⁹ Vbi deoꝝ tēpla tā miro ar
tificio⁊ sapiēti dispoñēdo⁊ structa⁹ Tritū visitatūąs ē puer
biū Roma ānta fuit ipa ruina docet ⁹O hūana infemitas⁹O
odicio fragil⁹ hoim⁹ nō ē iustum nō equū supbire de⁹ cū
nō est q̄ possit eiꝰ potestati resistere ⁹ Ipe romanos domuit
q̄ totū⁊ orbē vi⁊ armis ac terro⁊re subegerāt⁹ Fugiēda est ḡ
supbia quā de⁹ tā fortit⁹ execrat⁹ ⁹De q̄ Cassiodor⁹ sup⁹ psal
xviij⁹ ait⁹ Supbia de āgelo diabolū fecit⁊ hoi mortē maulit⁊
dcessa beatitudine vacuauit omnium malorum mate⁊ scele
rum fons vena nequicie⁹

Q supbia diuidit⁹ in ątuor species⁹ s⁹ cū ąs credit bonum
qđ habet habē a se vel a deo p̄cipuis meritis vel habere
qđ nō hz vel p̄t⁹ bonū qđ hz ceteros spnit⁹ C⁹ ⁹ii⁹

Secundū misteriū declarandū de supbia dr specifica ō
im q⁹ notāde fuit supbie species⁹ has aūt⁹ Gre⁹ i⁹ mor⁹
iiij⁹ esse dicit⁹ Prima cū ąs existimat bonū qđ habet
a seipo habē⁹ Secda cū ąs bonū qđ hz a deo ascribit meritis
p̄cipuis⁹ Tercia cū ąs iactat se habē bonū qđ nō hz Quarta
cū ąs ceteris despectis singularit⁹ vult videri⁹ Prima spēs
supbie ē cū ąs ex inordinato appetitu p̄pe excellēcie bonū
habitū vt ingeniū intellectū memoriā fortitudinē corporis
pulchritudinē vel bonū temporale ut diuicias gloriā hono
rem potenciā vel bonū spūale vt gr̄az sciencias sapienciam

predicacionē ꝓpheciaꝫ ⁊ huiusmōi sibi attribuit vel a se ha
bere nō aūt a deo. Notandū tn̄ scdm. Tho. ij. ij. q. clxij. Q exti
macio racionis existimat vniuſale bonū qd̄ hꝫ nō habere a
deo ꝫ a seipso. Et hꝰ ꝑtinet ad infidelitatē cū recta fides ha
beat ꝙ deꝰ ē auctor oīm bonoꝝ. Scdo corrumpitꝫ extima=
cio racionis in ꝑticulari ꝓpter aliquaꝫ passionē. sic̄ v̄bi gr̄a.
Si aliq̄s sētiret in vniuſali fornicacōeꝫ n̄ eē peccatū esset infi
delis. Nō aūt infidel' censetꝫ fornicator q̄ fornicacōeꝫ eligit
tanq̄ bonū ꝓpter ocupiscēcie passionē. ita a simili Si q̄s exi
stimaret vniuſaliter et absolute deū nō esse oīm creatorē es
set heresis vel infidelitatis peccatū. Sꝫ ꝙ aliq̄s ꝓpter mordi
natum amorē ꝓpe excellēcie ita de bonis suis glorietꝫ ac si
ea a seipso haberet ꝑtinet ad suꝑbiaꝫ nō ad infidelitatem.
Cōtra tales sic superbiētes dicit apostolꝰ. i. cor. iiij. c. Quid
habes qd̄ nō accepisti: Si aūt accepisti q̄d gloriaris q̄si nō
acceperis: Et. Jac. i. Om̄e datū optimū ⁊ om̄e donū ꝑfectū d̄
sursū ē. Et. ij. pal'. Tua sunt oīa ⁊ que de manu tua accepi=
mus dedimꝰ tibi. Scda species suꝑbie ē cū q̄s bonum qd̄ hꝫ
ascribit sibi ⁊ ꝓprijs meritis credēdo aliquā excellenciā esse
in natura vel gr̄a vel fortuna idest tēporalibꝫ suis meritis ⁊
v̄tute. ꝑ q̄bꝫ videtꝫ suꝑbo ꝙ deꝰ sibi sit obligatꝰ. Contr̄ q̄s
est dictū apostoli. ij. ad titū. iij. c. Nō ex opibꝫ iusticie q̄ feci=
mꝰ nos ꝫ scdm suā misericordiā saluos nos fecit. Tercia spe
cies suꝑbie ē cū q̄s iactat se habē bonū qd̄ nō hꝫ vt aptum
ingenū capacē memoriā industriam in agēdis prudenciam
in regimīe pulchritudinē ī ꝑsona scienciā in mēte vel ꝑfec=
cionem in vita ⁊ similia de q̄bꝫ q̄s gloriatꝫ cū tn̄ illa nō ha
beat vel non tm̄ sic̄ existimat se habē. Et hꝰ existimacō satis
ꝑiculosa ē in his q̄ se sāctos reputāt ꝓpter bonoꝝ operꝝ ex
perienciā ⁊ in sua sāctitate ofidūt eo ꝙ defacili ruunt sic̄ pa
tet in petro q̄ dicebat in seipso ofidēs. Luc. xxij. Et si oportu
erit me mori tecū nō te negabo. Suꝑ qᵒ v̄bo.. Ambrosiꝰ ait.
Si petrꝰ lapsus ē qui dixerat. Et si oēs scādalizati fuerint in
te. ꝫ nō ego. quis aliꝰ de se iure presumat: Deniq̄ꝫ ⁊ Dauid
qui dixit. Ego dixi in abundācia mea nō mouebor in eternū
eā sibi iactanciā obfuisse ofitetꝫ. d. Aūtisti faciē tuā a me et
factꝰ sū oturbatꝰ. q̄ v̄ba notantꝫ. vi. q. i. c. Imitare. Ad hāc
speciem superbie pertinet excusare suos defectus et alleuia
re illos. Quarta species suꝑbie est cū quis ceteris despectis
singulariter vult videri. In hāc ruit phariseus qui seipsum

uistificabat ⁊ dānabat publicanū ⁊ ceteros peccatores. Luc. xviij. c. Dicebat. n. deꝰ grās tibi ago qꝛ nō sū sic̄ ceteri hoīes adulteri raptores iniusti velut eciā h̄ publicanus. Jeiuno bis ī sabbato decīas do oīm q̄ possideo. hac supbia piclitātꝰ q̄si tēporibꝫ istis oēs q̄ se credūt bn̄ viuē quoꝝ officiū ē cō placere mūdo iudicare ꝓximos detrahē ceteris magnificare seip̄os mēdacia loq̄ odia retinē ⁊ iactant̄ se nominare bonos reliquos appellare malos de q̄bꝫ expressiꝰ dicetꝰ in sequēti tercio misterio.

De supbia p̄latoꝝ clericoꝝ religiosorū et laicorū q̄liter vnusq̄sq̄ ī suo gradu supbꝫ existit. ·Ca· ·iij·

Terciū misteriū ꝯtemplādū de superbia dr̄ distinctio Possumꝰ. n. scd̄m varios hoīm gradꝰ distinguē q̄druplicē supbiaꝫ. Prima ē p̄latoꝝ. Scd̄a religiosorum Tercia clericoꝝ. Quarta laicoꝝ Prima ē supbia p̄latorū q̄ in q̄tuor superbiūt Primo ī h̄ q̄ extimantes meritis suis dignitatē p̄lacionis fuisse adeptos sb̄ditis suis meliores se esse arbitrātꝰ. Vn̄. Gre. xxxiiij. mor. ait p̄lato ī cogitacionibꝫ supbia se ingerit q̄a solo vite merito super ceteros excreuit Sꝫ q̄ntumcūq̄ q̄s sit certꝰ q̄ de volūtate dei sit p̄positꝰ aliis ⁊ videatꝰ bn̄ admīstrare nūq̄ tn̄ p̄t esse securꝰ si debitū suuꝫ faciat nec aliis debet se p̄ferre. Cottidie namq̄ ꝯtingit multos sb̄ditos meliores esse p̄latis simplicit̄ Nec sanctiorē dicimꝰ Sixtū. Laurēcio qꝛ Sixtꝰ papa Laurēciꝰ sb̄ditꝰ eiꝰ aut pfectiorē. Valeriū ep̄m Vincēcio eiꝰ diacono. Et q̄uis apostolꝰ dicat. Ro. xiij. Nō est potestas n̄ a deo. s. opante q° ad bonos tn̄ p̄t eē a d̄o sinēte ⁊ pmittēte q° ad malos Vn̄. viij. q. i. c. Audact̄. Hiero. ait Audact̄ dicimꝰ ꝫ tn̄ qd̄ scriptū est dicimꝰ nō sp̄ p̄nceps populi ⁊ iudex ecclesie p dei arbitrium datꝰ ꝫ ꝓut merita nr̄a deposcūt. Scd̄o superbiūt p̄lati q̄ tā q̄ essent dij volūt ī oībꝫ eciā indebitis reuerenciā ⁊ obedienciā sibi exhiberi magisq̄ dolēt de īobediēcia ⁊ irreuerēcia sibi facta q̄ de trāsgressione p̄ceptoꝝ dei. Tales multa seueritate vtuntꝰ erga sb̄ditos illos ꝓ leuibꝫ causis excoīcando ⁊ aliis cēsuris ecclesiasticis ꝯpescēdo ꝓ q̄bꝫ dr̄. xxxv. di. i. c. Vera iusticia. Vera iusticia ꝯpassionez hꝫ falsa vero dedignacionē. Jō hij q̄ d̄ falsa iusticia supbire solēt ceteros quosq̄ despiciūt nulla infirmātibꝫ misericordia ꝯdescendūt Tercio supbiunt p̄lati qꝛ sūt sui capitis ⁊ dedignant̄ audire ab aliis q̄ ip̄i nesciūt vel sequi ꝯsilia alioꝝ ne minus eis sapere

videant. Cōtra quos ē illud qd̄ scribit. xxij. di. c. de. Constā
tinopolitana Stult9 ē. n. q̄ adeo se p̄mum existimat vt bona
q̄ viderit discere ɔtemnat. Et. xxxviij. di. c. Null9 episcopus
dr̄. Null9 ep̄s ꝓpt̄ opprobriū senectutis vel nobilitatē gn̄is
a paruul' vel minimis eruditis si q̄d forte ē vtilitatis aut salu
tis inq̄rere negligat Quarto superbiūt p̄lati in eo q̄ nō pa
ciuntur reprehēdi ab alijs in his q̄ min9 benefaciūt Non sic
egit. Petr9 p̄nceps apostoloꝝ q̄ reprehēsus a Paulo de ni=
mia ɔdescensiōe erga iudeos in obseruacione legaliū eū au=
diuit vt dr̄ ad. gal'. ij. c. Scd̄a est superbia religiosoꝝ q̄ q̄
druplicit' peccāt Primo qr̄ despiciūt seculares ⁊ peccatores
credētes se inq̄nari ex eoꝝ ɔsorcio similes iudeis de q̄bꝫ dr̄.
Joh. xviij. Q̄ nolebāt introire in pretoriū vt nō ɔtaminarē
tur timentes coinq̄nari cohabitacōe infideliū nec sibi ɔscien
ciam faciētes de morte xp̄i ꝓcurata. Cōtra quos dicit de9.
deut. xxiij. Non abhoīaberis egypciū q̄a et ipse aduena fui
sti in terra ei9 Egypt9 interpretat' tenebre ⁊ significat se=
culares Ad qd̄ eciā facit illud. Hiero. xxxxv. di. iij. c. Recedi
te. Recedite. s. inq̄unt q̄ presumūt de sua bonitate ad pecca
tores pollutos Recedite a nob. nolite nos tangē nolite no=
bis coīcare. h̄ locucō nō illuminat cecū nō sanat egrotū nō
curat infirmū. ꝫ magis occidit ⁊ in desperacōez inducit. De=
bēt q̄ꝫ religiosi ɔsiderare q̄ aliquādo in seculo fūt aliq̄ deo
magis grati q̄ aliq̄ in religione. Ex h̄ legit' in vitis patꝝ
de beato. Pānucio q̄ cū oraret sibi reuelari cui assimil'aret'
in merito audiuit a dn̄o. Q̄ simil' eāt cuidaz symphoīaco q̄
querebat sibi victū ex arte cantādi Quē cū quesiuisset Pan
nuci9 ⁊ inuenisset interrogauit q̄d boni egisset in mūdo isto
Rn̄dit Q̄ semel cū esset latro ⁊ quedam mulier fuissꝫ rapta
quā socij ei9 volebat opprimē ipse defēdit eā ⁊ liberauit de
manibꝫ eoꝝ. Et alia vice cū inuenisset quandā mulierē per
heremū discurrētez ⁊ lamentantē eo q̄ marit9 ei9 et filij ex
debito tenerēt' captiui. ipse errātez reduxit ⁊ redēpcionem
dedit ⁊ pecuīas tribuit q̄bꝫ maritū ⁊ filios redimeret. Cū au
tem. Pānuci9 hortaret' illū vt descereret mundū acq̄euit et
fact9 religiosus in sācta vita pseuerauit. Iteꝝ p9 h̄ roga=
uit. Pānuci9 cui simil' esset. Et dictū fuit sibi q̄ simil' eāt p̄
maio cuiusdā vici q̄ eāt in ꝓximo. Et cū veisset Pānucius
ad eū ⁊ diligent' inq̄siuisset d̄ vita ei9 dixit se esse ɔiugatuz
et vxorē nō ɔgnoscē n̄ causa ꝓlis nō raptorē nō ledentem

alios sedantē lites et hospitalitatē suantē Qui demū vxore
mortua horcanu· Pānucij mtraut heremū et sācte vitā fini-
uit· Itē tercio rogauit· Pānucio cui assimilaret· Et rūsum
fuit sibi q̄ cuidā mercatori q̄ iuste lucrās subuenebat pau
peribo· Que oia sibi reuelata fuere ne eleuaret in superbiā
Quāuis aūt religiosus nō debeat despicē secularē vitaz vel
abhorrere ofortiū cū expedit nō tñ debet ex necessitatē secu
laribo nimis familiaris existere vel plo debito oūsari cū eis
Secundo superbiunt religiosi ex sua religione de pluribo se
iactātes preferētes statū suū oībo aliis· animo et alios despi
cientes et multa mēdacia fingētes ad se exaltandū et alios
deprimendū Monachi q̄dez gloriant se prez habē· Būdic-
tū prez oīm religiosoz in occidēte et· Basiliū in oriēte mul
tosq̄ sanctos ac rūmos pontifices ex monachis extitisse vt·
Gregoriū· Nazarenū· Eugenū· Vrbanū· Petz celestinū et
alios multos optimāq̄ partē eligisse· s· vitā otemplatiuaz·
Predicatores et mio.es mlta dñt suos ordies extollendo Au
gustinū sūme reuerant heremitam vt gēmaz doctorū indu
entes eū habitu suo· et canonici regulares hītu suo· Seruite
vginis se pcipuos fautores appellāt· Carmelite a mōte car
melo sō hēlia pphā micū habuisse fusticant partē regu-
le· Basilij fuscipiētes· Et ita vnuiqsq̄ superbe et passionate
suū oromē aliis pferre conat· Sz aduertāt omes illud qō di
xit· Petr· Actuū· x· c· Inueritate opi q̄ non ē acceptor ps
naz de· ꝫ m omni gēte q̄ timet deū accept ē illi· Nota hēt m
sup illud· Hiero· xl· di· c· Nō ē nō fuit filij sāctoz q̄ tenēt loca
sāctoz ꝫ q̄ exercēt opa eoz· Et illud· Grego· eadem· di· c·
Nō loca· Nō loca vel ordines creatori nro nos pximos faci
unt ꝫ nos ei aut merita bona diungūt aut mala disiungūt·
Tercio superbiūt religiosi in eo q̄ se sapiētes existimantes
seq̄ volūt in pemtēcijs sensū ppm et ppaz voluntatē· Quar-
to superbiūt religiosi· q̄ gloriant de diuicijs qs habuerūt
in seculo vel de nobilitate generis et huiusmōi· Tercia ē sus-
perbia clericoz q̄ q̄druplicit supbiēdo peccāt· Primo in su
perfluo ornatu vestiū q̄ audire debēt illud qō scribit· xxxxi
di· c· Clerico· Cerico pfessionē suā hītu et incessu phet· ideo
nec vestibo nec calciamētis decorē querat· Nō ofirmat· xxi
q· iiij· c· Ois iactācia· c· Nullus eoz· c· Epi· Et· c· precipimus
Et xps dixit Ecce q̄ mollibo vestiunt in domibo regū sunt
Scdo peccāt clerici superbiēdo i amplitudie ecclesiarū suarū

in picturis sculpturis marmoribꝫ ornamẽtis calicibꝫ vasis au
reis ⁊ argẽteis q̃ licꝫ ad dei honorẽ fiant ⁊ diuino cultui ap
plicẽt⁹ tñ q° ad supfluitates q̃ ibi sũt ⁊ ad pauperꝝ necessi=
tates reprehẽsibilia sũt Pro q̃bꝫ·xij·q·ij·c· Auꝝ·Ambro·ait
Auꝝ hꝫ ecclesia nõ vt ꝟuet ꝫ vt eroget et subueiat in ne=
cessitatibꝫ Quid ẽ op⁹ custodire qđ nichil adiuuat ⁊c̃·ibi·
Ad qđ facit ibidẽ·c·Gloria ⁊·c·Multi edificant Tercio pec/
cãt supbiendo clerici de audiẽcia ꝯfessionũ cũ hñt magnũ cõ
cursũ existimãtes se meliores ⁊ sãctiores q̃ sint·Quarto sup
biũt clerici cũ vidẽt aut ĩ missis aut in p̃dicacõibꝫ ecclesias
suas ĩpleri Et multis alijs modis inflant⁹ vẽto supbie quos
omittim⁹ ꝓ honestate Quarta ẽ supbia laicoꝝ q̃ q̃drupli
cit' supbiunt Primo de diuicijs·ideo·i·thi·v·apostolus dixit
Precipe diuitibꝫ h⁹ seculi nõ supbe sapẽ Et Aug⁹·Vermis
diuiciarũ supbia ẽ Sꝫ aduertãt illud diuites omẽs qđ dr in
psal·Dormierẽt somnũ suũ ⁊ nichil inuenerẽt oẽs viri diuicia
rũ ĩ maĩbꝫ suis Scđo supbiũt laici de nobilitate generis Vñ
Salusti⁹ Cõmune malũ nobilitatis ẽ supbia Sꝫ tales cõside=
rare debẽt qꝛ mors septra ligonibꝫ equat ⁊ morit⁹ doct⁹ pit'
⁊ indoct⁹ Tercio supbiũt laici de opibꝫ ex gñe bonis de eli=
mosinis de ieiunijs ⁊ similibꝫ cũ q̃bꝫ ꝯmiscẽt multa peccata
mõtalia ⁊ ꝓpt' illa bona opa reputãt se iustos nõ ꝯsideran/
tes illud ecclesiastici·ix· Qui ĩ vno peccauerit multa bona p
det Quarto supbiũt laici erubescẽdo cessare a q̃busdã pecca/
tis eis ꝯsuetis Cõtra quos dixim⁹ in ꝟmone de dilacõe pnĩe
Sũt ⁊ alia multa ĩ q̃bꝫ oẽs p̃dicti p supbiã offẽdũt deũ Nos
aũt hꝫ pauca dixim⁹ qꝛ alimẽta q̃ min⁹ sufficiũt auidi⁹ sumũ
tur·vt·Gre·dicit Ergo patet ex dictis q̃ q̃ se exaltat p sup
biam humiliabitur a deo ⁊ qui se humiliat exaltabitur hic
per graciam et in futuro per gloriam Amen

Feria quarta secunde ebdomade de piculoso vicio ambi=
cionis de q° xp̃s in euangelio discipulos suos redarguit·

Sermo trigesim⁹ q̃rt⁹

Si q̃s voluerit maior fieri int' vos sit vr̃ mister·Math
xx·c·⁊ ĩ euãgelio hodierno Rep̃hẽsibile valde ẽ atq̃
fugiẽduꝫ ãbicõis viciũ qđ xp̃s redẽptor nr̃ in lectõe
euãgelica terribilit' ⁊ sapiẽtissime ꝯfutauit Querebãt nãq̃
Jacobꝫ ⁊ Johẽs filij Zebedei mr̃e mediãte ⁊ ĩtercedẽte ha
bere p̃matũ sup ceteros ĩ regno xp̃i vt vnus sederet ad dex
tram ali⁹ ad sinistrã Sapiebãt adhuc aliq̃d terrenum atq̃

cānale· credebātq; p⁹ resurrectionē xp̄m tpalit' regnaturū
Alij eciā discipuli xp̄i adhuc debiles ⁊ nondū in sp̄ū solidati
talia dici audiētes indignabāt' ꝓpterea ip̄e dn̄s hūilitatis
mgr̄ ⁊ ill' duobꝫ qꝛ q̄d peterēt nescirēt rn̄dit ⁊ alios vt ābi
cionē euitarēt admonuit Quoniam autem propter illaꝫ pe
riclitantur multi in hoc sermone aliqua ad ambicionis de te
stacionem explicabim⁹ de q̄ tria misteria erunt declaranda·

Primū dr̄ offensio	Q̄ ambicō est peccatū tū qꝛ ꝓcedit a
Secundū distinctio	supbia tū qꝛ ɔtrariatur caritati tū q̄a
Terciū abhoīacio	opponit' magnanimitati ⁊ quot mo/
	dis honor appetit'

Capitulum ·i·

PRimū misteriū declaranduꝫ de ambicōe dr̄ offensio·
Offendūt ābiciosi grauit' deū·qd̄ ꝓbat' ab·Alex· in
ij·sūme et·Tho·ij·ij·q·cxiij·triplici rōe·Primo racōe
originacōis Scd̄o rōe ɔtrariacōis Tercio rōe opposicionis·
Primo rōe origīacionis Sic̄ fruct⁹ ē infect⁹ q̄ ex īfecta radi
ce gn̄at' ita ⁊ actus hūan⁹ q̄ ꝓcedit ex peccato oportet q̄
sit peccatū Sꝫ ābicio q̄ ē inordīat⁹ appetit⁹ honoris ꝓcedit
ex peccato g̊ ip̄a erit peccatū·Inq̄t·n· Aug⁹·i·li·de vera reli
gione·Q̄ ambicō ꝓcedit ex supbia ⁊ cupiditate·Sꝫ supbia
⁊ cupiditas sūt peccata· ꝓut aūt p potenciā vel dignitatē ī
tēdit q̄s acq̄rere apparētez ⁊ excellētez honorificenciaꝫ· Sic
orit' ābicio ex supbia Sꝫ ꝓut q̄s intēdit acq̄rere per huius
mōi sufficiēciaꝫ seu reꝝ abūdanciā sic orit' ābicio ex cupi-
ditate·Scd̄o ꝓbat' q̄ ābiciosi offendūt ⁊ peccāt rōe ɔtria
cionis qꝛ om̄e illud q̄ repugnat ⁊ ē ɔtrariū caritati ē pecca
tū Sꝫ ābicō repugnat caritati iō ē peccatū·Dicit nāq; apl's
i·cor·xiij·Caitas nō ē ambiciosa·i·scd̄m·glo·ibi Nō vult alij
p̄poni Caitas·n·diligit ꝓximū sic̄ scip̄m·Et iō nō vult eum
sb̄icere sibi ꝫ sociū esse appetit s̄uire ꝓxio ⁊ nō sibi s̄uiri sic̄
fili⁹ hoīs nō veīt mīstrari ꝫ mīstrare vt dr̄ in p̄nti euāgelio·
Tercio on̄ditur q̄ ābiciosi offendūt ⁊ peccāt rōe opposicōis
Om̄e·n· qd̄ opponit' v̄tuti morali q̄ ē scd̄m regulā racionis
peccatū ē· Sꝫ ābicio oppoīt' magnanītati q̄ ē v̄t⁹ moral' se-
cundū ph̄m·iiij·ethicoꝝ Ergo ē peccatū magnanītati siq̄/
dē adūsat' ābicio sic̄ inordīatuꝫ ordinato Notādū tn̄ scd̄m
Tho·Q̄ honor īportat q̄ndaꝫ reuerēciā exhibitā alicui ī te-
stimoniū excellēcie vel v̄tutis ei⁹·Circa excellenciā aūt ho-
minis duo sūt attēdenda ·Primo q̄dez q̄ id in q° hō excellit

non hz a scipso sz est q̃si quoddã i eo diuinũ ⁊ ideo ex hoc nõ
debetur sibi p̃ncipalit' honor sz ipi deo. Scdo aũt attendendũ
ẽ. Q̃ id in q° excellit dat' hoi a deo vt ex eo alijs ꝓsit. Vnde
in tm̃ debet hoi placẽ testimoniũ sue excellẽcie q̃ ab alijs ex
hibet' in q̃ntum ex hoc paratur sibi via ad hoc vt alijs prosit.
Triplicit' g° ꝯtingit appetitũ honoris esse inordinatũ. Vno
mõ q̃ appetit hõ testimoniũ de excellẽcia quã non hz qd ẽ
appetẽ honorẽ sup̃ suã ꝓporcionẽ vt si mal⁹ desideret hono
rem ac si esset bon⁹ ⁊ nil curãs de v̀tute desideret regimẽ et
presidenciã que non debetur n̄ v̀tuosis. Ex hoc refert. Aug⁹.
li. iiij. de. ci. dei. Antiquos romanos cũ dediti essent idolatrie
duo ꝯstruxisse templa int' cetera. Vnũ dee v̀tutis aliud dee
honoris ⁊ ꝯtigua tñ ordinata q̃ ad templũ dee honoris non
poterat esse accessus n̄ p templũ dee v̀tutis. Qui q̃uis erra-
rent vt infideles in facto ⁊ opinione tñ q° ad ordinẽ ꝯstruc
tionis temploꝝ nõ errabãt. Volebãt. n. cũctis ostendere. q̃
ad honorẽ q̃ multũ appetitur recte pueniri nõ potest n̄ per
opa v̀tutis. Scdo inordinate appetitur honor in q̃ntum non
refertur in deum iux̃ illud apostoli. Soli deo honor ⁊ gloria
Sz cupit aliq̃s illũ honorẽ vt quoddã bonũ. Sz posset aliq̃s
obicere sic. Quilibet potest absq̃ vicio appetẽ illud qd sibi
debetur ꝓ premio. Sz honor ẽ premiũ v̀tutis vt dicit. Ar. i.
ethicoꝝ. Ergo q̃libet v̀tuosus sine vicio potest honorẽ ap-
petere hic ẽ q̃ Juuenal' li. iiij. Satyra. i. ait. Quis. n. v̀tutem
ãplectit' ipam. Premia si tollas. Et. Cassio⁹. li. ij. epistolarũ
Nutriũt p̃mioꝝ exẽpla v̀tutes nec q̃sq̃z ẽ q̃ nõ ad moꝝ sũ
ma nitat' ascendẽ qñ irremuneratũ nõ relinq̃t' qd ꝯsciencia
teste laudat'. Et. Tulli⁹ i q̃stionibꝫ tuscu. Honor alit artes
Rñdet. Tho. Q̃ honor nõ ẽ premiũ v̀tutis q° ad ipm v̀tuosũ
vt. s. hoc ꝓ premio expetẽ debeat Sz ꝓ premio expetit beati
tudinẽ q̃ ẽ finis v̀tutis Dicit' tñ honor esse p̃mium v̀tutis ex
pte alioꝝ q̃ nõ habẽt aliq̃d mai⁹ qd v̀tuoso retribuant q̃
honorẽ q̃ ex hoc ipo magnitudinez hz qd ꝑhibet testimoniũ
v̀tuti Vñ patet q̃ nõ ẽ sufficiẽs premiũ vt dr̃. iiij. ethicoꝝ
Tercio mõ appetitur honor inordinate i q̃ntum appetit⁹ in
ipso honore q̃escit nõ referẽs honorẽ ad vtilitatẽ alioꝝ. Ap
petere g° honorẽ scdm tres modos predictos ẽ appetere il-
lum inordinate ⁊ cũ peccato Magnanimitas vero tẽdit ad
honores ordiate cũ. s. q̃s v̀tuosos act⁹ ꝓsequit' intendẽs ex
illis honorare deum et adiuuare proximos. licet ex cõsequẽti

sibi ꝓueniat honor de q° gaudet ⁊ ɔtentatur·

Q̃ in tribꝫ solent homines esse ambiciosi·s· in appetitu inordinato dignitatis ecclesiastice aut gradꝰ magisterij vel temporal' dominij vel potestatis· ¶·Ca· ·ij·

Secundum misterium ɔtemplandu̅ de ambicione dr̃ distinctio in q̃ destinguemus triplicem inordinatum appetitum honoris ambiciosum·Primꝰ dicitur ecclesiastice dignitatis Secundꝰ magisterial' sb̃limitatis·Terciꝰ temporal' potestatis·Primꝰ appetitꝰ inordinatꝰ honoris dr̃ ecclesiastice dignitatis·Sunt q̃dez multi inhabiles indocti illitterati insufficientes indigni q̃ siciunt dignitates ecclesiasticas illas quer̃t per fas et nefas illas ꝓcurant precibus et muneribꝫ ad illas habẽdas ⁊ acq̃rendas adhibent omne studium omnemq̃ sollicitudinẽ et qd̃ dolendu̅ est vt in pluribꝫ ipsis ɔferuntur· ꝓ q̃bꝫ dicit'·m·c·Nichil ex̃ de electione Nichil est qd̃ ecclesie dei magis officiat q̃ ꝙ indigni assumuntur prelati ad regimen aiaꝝ·Et ꝓ clariore particule huiꝰ noticia q̃tuor dubia occurrunt disputanda·Primũ est vtꝝ sit licitum appetẽ episcopatu̅ Secundu̅ dubiu̅ vtꝝ infra dignitatez ep̃alez sit peccatũ appetẽ alias dignitates vt abbatu̅ p̃oratum decanatum prepositura̅ vel archidiaconatum ⁊ similia·Tercium dubium vtrum prelatꝰ peccet in ɔferendo beneficiũ bono p̃termisso meliore· Siue peccent eligentes minꝰ bonũ p̃termisso meliori Quartũ dubiũ vtrũ p̃latꝰ ecclesie possit ɔmittẽ cõsanguineo suo curam ecclesie postposito meliore·Ad p̃mu̅ dubiũ arguit' ꝓ vna pte Q̃ nõ sit peccatũ imo sit licitũ appetẽ ep̃atu̅ Dicit·n·apostolꝰ i·thi·iij·Qui ep̃atu̅ desiderat bonũ opꝰ desiderat Sz licitu̅ ẽ ⁊ laudabile desiderare bonũ opꝰ·g̃ ẽ laudabile appetẽ ep̃atu̅ Scd̃o arguit' qr̃ statꝰ ep̃oru̅ ẽ pfectiõ q̃ statꝰ religiosoꝝ Sz licz appetẽ ꝓpter suaz pfectionez statum religionis g̃ statum ep̃alem·Tercio arguit' p illud qd̃ scribit' prou/bioꝝ·xv·Qui abscondit frum̃ta maledicet' in popul'·bene/dictio aũt sup caput vendencium ·Sz ille q̃ est idoneꝰ ꝓpter vitam et scienciaz ad ep̃atum videt' frum̃ta sp̃ualia abscondere si se ab episcopatu sb̃trahat·p h̃ autem ꝙ episcopatũ accipit ponit' in statu frum̃ta spiritualia dispensandi Ergo videtur ꝙ laudabile sit episcopatum appetere ipsumq̃ vituperabile refugere· Quarto arguitur quia facta sanctoꝝ que in scriptura narrantur proponuntur nobis in exemplu̅

secundum illud Roma·xv·Quecunqz scripta sunt ad nostraz
doctrinaz scripta sunt Sed legitur Isaie·vi·Q Isaias se obtu
lit ad officium predicacionis qd precipue competit episco/
pis ergo videtur q appetere episcopatum sit laudabile · Sed
incontrarium est Augustinus ·xix·de ciuitate dei qui dicit il=
lud qd scribitur octaua questione primo capitulo· Qui episco
patum ·Locus superior sine quo regi populus non potest etsi
ita retineatur atqz administretur vt decet tamen non decen/
ter appetitur·Respondet Thomas·ij·ij·q·c·lxxxv·Q in epis=
copatu tria possunt considerari Vnum est principale et fina=
le scilicet episcopalis operacō per quam vtilitati proximoruz
intenditur secundum illud Johannis vltimo Pasce oues me
as Secundum est altitudo gradus quia episcopus super alios
constituitur secundum illud· Mathei · xxv · Fidelis seruus et
prudens quem cōstituit dominus super familiam suam Terci
um est qd consequent' se habet ad ista vt reuerencia et honō
et sufficiencia temporaliuz secundum illud primo Thimoth·
quinto·Qui bene presunt presbiteri duplici honore digni ha
beantur · Appetere ergo episcopatum racione huiusmodi cir
cumstancium bonorum manifestuz est q non licet eo q finis
esset cupiditas et ambicō Et dominus reprehendit ambicio
sos phariseos di · Math · xxiij · Amant primos accubitus
in cenis et primas cathedras in synagogis et salutacōnes in
foro · Quantum autem ad secundum scilicet ad celsitudinem
grad9 appetere ep̄atū ē ābicōsū et presumptuosū vnde dn̄s
Math·xx · Arguit discipulos primatum querentes d·princi
pes gencium dominantur eorum vbi crisostomus dicit per
hoc ostendit q gentile est primatum sapere et sic gencium
opacōne aīarū eorū estuacōnem conuertit Sed appetere prox
imis ꝓdesse ē scdz se laudabile ⁊ v̄tuosuz verū quia ꝓut ep̄al'
actus habet ānexā celsitudiem grad9 presūptuosū vidt' q a
liq̄s p̄esse appetat ad h̄ q sb̄ditis ꝓsit n̄ maīfesta necessitate
īminēte sic gre·d·ī pasto·Q tūc erat laudabile ep̄atū appetē
qn̄ dubiū nō erat ꝑ hūc quēqz ad maiora suplicia ꝑueniē vnd
non defacili inueniebat' q̄ hoc onus assumeret presertim cuz
ad hoc aliquis zelo caritatis diuītus fuisset incitatus Potest
tamen quilibet absqz vicio presumpcōnis appetere talia ope
ra facere si contingeret in tali officio esse vel appetere se esse
dignum ad talia opera exercenda ita q bonum opus cadat
sub desiderio n̄ autē p̄mat9 dig̃tatis vn̄ criso·super ·Matheuz

ait · opus quidem desiderare bonum est primatum autē hono-
ris concupiscere vanitas est · Primatus enim fugientem se
desiderat desiderantem se horret ad primum g° dicendum · Q
sicut gre · d · in pastorali Illo tempe apostol⁹ dixit illa v̄ba q°
ille q̄ plebibꝫ p̄erat p̄m⁹ ad mātirij tormēta ducebat² aug⁹ ·
vero · xix · de ciuitate dei d · Q apostolus exponere voluit quid
sit ep̄atus q² nom̄ operis ē non honoris Ad scd̄z dicendū · Q n̄
est eadē racō d̄ statu religionis et statu ep̄ali ꝓpt̄ duo Primo
quidē q² ad statū ep̄alē preexigit² vite p̄fectio ⁊ p hoc dn̄s a
petro exq̄siuit · si plus ceteris eū diligeret āteq̄ ei ꝯmitteret
pastorale officiuz · Sed ad statū religiōis non preexigit² p̄fec
cō ꝫ est via ad p̄fectionē vnde et dn̄s Math · xix · non dixit · Si
es p̄fectus ꝫ si vis eē p̄fectus vad̄ et vēde oīa q̄ habes · Et hu
iusmodi dr̄ie racō ē q² secūdū Dyonisiū p̄fectio p̄tinet actiue
ad ep̄z sic̄ ad p̄fectiorē · ad monachū autē passiue sic̄ ad p̄fec
tū Requirit² autē q̄ sit p̄fect⁹ aliq̄s ad hoc q̄ possit alios ad
p̄fectionē adducere qd̄ n̄ p̄exigit² in eo q̄ debet ad p̄fectionez
adduci · Est autē presūptuosū q̄ aliquis se p̄fectuz reputet n̄
autē q̄ aliquis ad p̄fectionem tendat Scd̄o non est eadē racio
q² ille q̄ statū religionis assumit se alijs sb̄icit ad sp̄ualia ca/
pienda et hoc cuilibet licet Ille vero qui transit ad statum e
piscopalem sublimat² ad hoc q̄ alijs ꝓuideat · Et hanc subli
macionem debet sibi nullus assumere scd̄m illd̄ hebre · v · Ne/
mo sibi assumat honorem ꝫ qui vocat² a deo tanq̄ Aarō ⁊ vt
gre · dicit · viij · q · i · c · In scripturis Sicut locus regiminis desi
derantibꝫ negandus est ita fugientibꝫ offerendus · Ad terciū
argumētū dicendum · Q dispensacō sp̄ualiuz frumētorū non
est facienda scd̄z arbitriū ꝓp̄uz ꝫ principalit̄ q̄dē scd̄z arbitriū
et disposicōz dei Secūdario autē scd̄m argumentū superioruz
prelatorum Ex q° n̄ intelligit² ille abscondere frumēta sp̄ua
lia cui non ꝯpetit ex officio nec ei a supiori miūgit² si ab alio/
rū correctione aut gubernacione desistat sed soluz tunc intelli
git² abscondere si dispensacōem negligit cuz ei ex officio in
cumbat vel iniūctum officiuz p̄tinacit̄ recusat quia vt dicit²
extra de renunciacōe in · c · Nisi cum pridē Tunc in te verā hu
militatē custodies cum per eam locū sublimē effugies et per
obedienciā non dimittes Et · viij · q · i · c · In scripturis · Si is qui
valet omnipotentis dei renuerit pascere oues oñdit se sūmuz
non amare pastorem · Ad quartum vero argumentum Re/
spondet grego · in pastorali · q̄ Isa · q̄ mitti voluit ad p̄dicādū

vidit se ātea purgatū p altaris calculū Quia g̊ valđ difficile
ē quēlibz pūgatū se cognoscē idō nullꝰ p̄dicaē đbz n̄ mittat
periculosū g̊ ē et non sine ābicione eciā viris idoneis q̄rere et
petere ep̄atū Sz q̄d de illis ī q̄bꝫ nulla ꝯdicio q̄ in ep̄o ē req̄rē
da penitꝰ iuenit q̄ instāt satagūt ābiūt vt ꝓmoueāt ad dig̊
tatē ep̄alē. O temeraria p̄sūpcō O īflata elacō O diabolica su
pbia Audiāt tales id qđ scribit ex̄ đ electiōe. c. cū ī cūctis Cū
in cūctis sacris ordibꝫ et ecclesiasticis ministerijs sicut etatis
maturitas moꝝ grauitas ⁊ lr̄arū sciēcia inq̄renda multo for
tiꝰ h̄ in ep̄o oportet inq̄ri q̄ ad curaz ponit aliorū in seipso đ
bet ostendere q̄lit alios oporteat in domo dn̄i ꝯuersari Glosa
vero sup v̄bo lr̄arū dicit. ꝓpter defectū sciencie repellitur aliq̄s
ab ep̄atu eciaz iam ꝓmotus vt patz ex̄ de etate et q̄litate or
dinādoꝝ. c. vltimo et ex̄ de electione. c. ꝯgregato et. i. q. i. ca
Vilissimꝰ đr Vilissimus ē āputandus nisi p̄cellat sciencia ⁊ sāc
titate q̄ ē honore p̄stancior ad idez est ca. Non oportet. i. q. vij
Secundum dubiuz erat vtruz vltra ep̄alem dig̊tatem sit pec
catum appetere aliq̄s dignitates seu officia vel beneficia vt
abbaciam prioratum. ⁊c̄. Et videt q̄ non. Quia qđ non ē ꝓ
hibitum p aliqđ ius videt eē concessū. xiij. q. ij. c. hebrō. §. se/
quenti Sz ista nullo iure prohibentur. ergo vt licita concedū
tur Contra huius videtur esse reiueritas Et racio est quia v/
bi eadem racio. l. et idem ius Ne de similibꝫ idem est iudiciuz
ar. dis. v. c. Ad eius Sed racō quare illicitus est appetitus epi/
scopatus est propter curam quam habet annexam quia pre/
sumptuosum nimis est vt quis se reputet idoneum ad regen
das animas alioꝝ Sed eadē racō est in quolibet p̄dictoꝝ q̄a
scilicet in oībꝫ est cura annexa nec differūt ab ep̄atu nisi secū
dum magis et minus quia vt patet episcopus habet curam
vniuersalem tocius diocis̄ sue sed in predictis officijs consti/
tui habent curam particularem vt patet vnius parochie vel
vnius collegij Talium autem appetitus non diuersificat spe/
ciem sed quiditatem peccati sicut appetere furari vnum flore
num est eiusdem speciei cum appetitu furandi mille licet hoc
sit grauiꝰ Sic ī ꝓposito de appetitu ep̄atus et aliorū bn̄ficiorū
curatorū p̄terea scđz Tho Ray Host. et Gofre q̄ petit ꝓ se
aliqđ p̄dictorū si alias sit dignꝰ efficit indignꝰ racōe p̄sūpci
onis et ꝯmittit symoniā g̊ peccat mortalit Et ꝓ hac cōclu
sione faciūt dicta sanctorū vn̄ criso. xxxx. di. c. Multi ait. Qui
cūqz desiderauerit primatum in terra inueiet ꝯfusionē in celo

nec inter seruos cristi computabitur q̄ de p̄matu tractauerit.
Nullus autem inuenit confusionē in celo aut separat' a consorcio
seruorum xp̄i nisi ꝓpt' mortale. g. ꝛc. Et. i. q. i. c. Principatus.
Leo papa ait Principatus idest p̄lacō quē aut sedicio extor/
sit aut ambitus occupauit eciā si moribꝫ nō offendat aut ac
tibꝫ ipsius tñ micij sui est ꝑniciosus exēplo et difficile ē vt bo
no pagant' exitu que mala sunt inchoata p̄ncipio Sed non di
citur aliquid ꝑniciosū nisi mortale Sciendū autē qd̄ id qd̄ dic/
tū est s. qd̄ non licet petere beneficium curatū nec peti potest
absq; vicio symonie Aliqui illud nō tenent. vt Bern. et. v. v̄
hanc opinionez seq̄ vident' curiales ꝫ tamen non est tuta. for
te posset dici Q̄ qui intenderet deo seruire in clero non ꝓpter
honores maiores consequendos et diuicias in seculo ꝫ q̄ status
ille melior est q̄ secularis et diuinis applicatus et magis sibi
gratus et ī eo positus appetit sibi prouideri de beneficio et pe
tit illud a superioribꝫ vt possit scd̄m condicionez suā sustētari n̄
ad pōpaz ꝫ ad decenciā non habens intencōz ad curaz nec ad
honores et gradus ꝛ ad pinguiꝰ bn̄ficium ꝫ ad sui gubernaci
onez ita contentus de simplici bn̄ficio sicut de curato dūmodo
sibi sufficiens esset non peccaret Appetit enim et querit qd̄ ē
de iure diuino debituz Videlicet q̄ qui altari seruit de altari
debet viuere vt dicit apostolus. qd̄ est licitū cuilibet Et quā
uis cura ānexa sit ei qd̄ sibi confert' oculꝰ eius non est ad hoc
p̄ncipalit' ꝫ ad sustētacōz sibi debitā ex seruicio ecclesie Illud
autē s. qd̄ sit curatū ē accessoriuz et ꝑ accidēs et accessoriū na
turam sequi congruit p̄ncipale de re. iii. li. vi. Sed p̄ncipale in
tentuz s. sustentacio sui iure est licitū. Ergo et qd̄ inde sequi
t' non aliq̄d illicitū adiūgendo Tercium dubiū erat vtrū p̄la
tꝰ peccet conferendo beneficiū bono p̄termisso meliori. vel vtrū
peccēt sic eligentes Et videt' q̄ sic. Quia. viij. q. i. c. licet Je
roꝰ. ait Sciant omnes et certi sint quia qui prestancior est ex
omni populo q̄ doctior qui sāctior q̄ omni virtute eminenciō il
le eligatur ad sacerdociuz. Sed beatus Thomas in quadam q̄
stione de quolibet dicit Q̄ aliquis potest dici melior dupliciter
Vno modo simpliciter Alio modo secundum quid. Simplicit'
autem dicitur melor qui est sanctior et plus habens d̄ caritate
Secundum q̄d dicitur melior qui est melior secundum aliquez
respectum. contingit autem aliquem esse meliorem simplicit'
idest maioris sanctitatis qui non est melior quantum ad hoc
q̄ preficiatur in ecclesia Sed alius minoris sanctitatis esset

melior in r̄gimīe quia forte magis eccl'iā iuuare poterit vel
p lum̄ sapiēcie vel p auxiliuz potēcie vel q̄a diu in ecclesia des
uiuit Non ergo tenet' dare prelat⁹ officium vel beneficium
meliori simplicit' ꝫ meliori q° ad h° Ideo si p̄ferat vnuz alte=
ri ꝓpt' aliq̄z causā q̄ ptineat ad honorē dei et vtilitatē ecclesie
iam quantū ad hoc iste est melior et p̄latus recte facit ꝓmo/
uens illuz· sic eciam et eligētes hec ille Notandū eciaz ꝙ quā
uis min⁹ bonus simplicit' possit p̄ferri magis bono in regimi
ne ecclesie qꝛ vtilior non tamē si scit' eē malus q̄uis posset iu
uare ecclesiā p scienciā et potenciaz qꝛ in huiusmodi p maxīe
requirit' bonitas vite alias sine peccato cura exerceri non pōt
Hoc enim nō eēt p̄ferre min⁹ bonū ꝫ simplicit' malū· ⁊ pcōse
quēs q̄ non ē idone⁹ Vnde albert⁹ magn⁹ d· expresse· Q̄ pro=
mouētes ad ordines vel curā pastoralez vel aliqd̄ beneficium
ecclesiasticū scient' indignuz absqz dubio peccāt mortaliter·
Nec nobilitas excusare pōt ꝙ ꝓmoueat' mal⁹ qꝛ q̄nto nobi
lior tanto nociuior Et si dicat' ꝙ alius n̄ sit ita vtilis oīo ista
racio nichil valet quia vtilitas spūal' tempali ē ꝓponēda· nec
excusat paucitas ministrorū ecclesie h° Albertus Dicit' vero
aliq̄s eo ipso bonus q° non est malus ex̄ de p̄sumpcōibo· c· Du
dum Quartū dubiū erat Vtrū p̄latus ecclesie possit omittere
consanguineo suo curā ecclesie postposito meliore videt' ꝙ n̄
qꝛ Jero⁹· d· loquēs de Moyse Q̄ sustituit sibi successorē in r̄gi
mīe Jesuz naue· viij· q· i· c· Si g° nulla osāguinitatis racō nulla
ꝓpinquitatis habita cōtemplacio ē ꝓpīquis agrorū ⁊ p̄diorū
relinq̄tur hereditas gubernacio populi illi tradat' quē de⁹ e
legerit· hoī· s· tali q̄ habet in semetipso spm̄ dei et p̄cepta dei
in conspectu eius sūt Et idē Jero⁹· viij· q· i· c· Moyses Moyses
amicus dei cui facie ad faciē locutus ē deus potuit vtiqz suc=
cessoēs p̄ncipatus filios suos facē et posteris ꝓpā reliquē dig
nitatē Sz ex̄neus de alia tribu eligit' Jesus naue· vt sciremus
p̄ncipatuz in populos n̄ sāguini d̄ferēdū eē ꝫ vite Glo· d· ibi·
super v̄bo tribu Moyses fuit de tribu leui· Jesus naue siue Jo
sue fuit de tribu effraim Ad h° ꝓpositū eciam recitat Policra
tus li· iiij· Q̄ obsecrāte senatu Vt adrian⁹ filiuz q̄z habebat
augustū faceret r̄ndisse fert' Sufficere debet Q̄ ego regna=
ueri cū non merear· Principatus enī nō sāguini ꝫ meritis dā
dus est· Inutiliter quippe regnat qui rex nascitur nec meret'
verumtamen Thomas in quadam questione de quolibet di· ꝙ
aliter est· Dicendum de consanguineo eque idoneo aliter de

consanguineo minus idoneo Si autē consāguineꝰ sit eque ido
neꝰ pōt prelatus p̄ferre consāguineū n̄ ex hꝰ forte scādalū o
riatꝰ vel aliq̄ exinde maluz exēplū accipiāt vt qn̄ ꝓbabilit̄ ti
metꝰ q̄ alij prelati inducerētꝰ hꝰ exemplo ad dādū suis minꝰ
dignis Racio·hec·q̄a in hꝰ q̄ det ꝯsanguineo eq̄ digno nil de
perit vtilitati ecclesie nec est ꝯtra caritatē Et hꝰ figuratum ē
gen̄·xxxxvij·vbi pharao Joseph loquēs de fratribꝰ suis dix/
it Si eē nosti in eis viros industrios constitue illos magistros
pecorum meorum Si vero consanguineus prelati sit minus
idoneus n̄ debet eū p̄ficere ad curā ecclesie postposito meliore
Et sic faciendo ⁊ p̄ficiēdo illum grauiter peccat Quid tempo
ribꝰ hijs ī bn̄ficiorū collacōe ac distribucōe fiat n̄ opꝰ ē enar
raē cum iam manifesta sit oībꝰ ecclesie sancte iactura·prefici-
untur infames promouentur ambiciosi exaltantꝰ amici ⁊ qua
si nulla est amplius cura de regimine animarum preualuit ā/
bicio et ad lucra temporalia mundanamq̄z pompā omnia sūt
redacta·O deus de celis ·O deus omnipotens Inspice succur-
re visita et non derelinquas propter peccata nostra sponsam
tuam ecclesiam quam tuo precioso sanguine redemisti·Inua
serunt lupi rapaces gregem tuum ⁊ non est q̄ pascat oues tu
as·Secundus appetitus inordinatus honoris dicitur magiste
rialis sublimitatis· Appetunt namq̄z multi indebite magiste/
rialem gradum Et licet secundum host · in summa sua libro
quinto in rubrica de magistris Preceptor cuiuslibet discipli/
ne vocari possit magister vt in li· Quibus erga·ff·de verbo/
rum signifi·vel qui regimē habet preceteris ait ī ·l·i·ff· d̄ ex
dictionibus vel doctor legum vt in prohemio·ff·§·penultimo
Nos tamen loq̄mꝰ d̄ magistris ꝓut sic appellantur doctores
theologie in quibꝰ reprehensibilis esse potest magisterij gra/
dus et ambiciosꝰ reputari quadruplici racione Primo raciōe
insufficiencie ·Secundo racione repugnancie · Tercio racione
superbie Quarto racōe finis Primo racione īsufficiēcie·qn̄ ali
quis īsufficiens ē quia vel indoctus vel adeo parū doctꝰ vt si-
bi gradus magisterij conuenire nō possit·pro quibꝰ di·lxi·di·
c·Miserum·Miserum est eum fieri magistrum q̄ nūq̄ fuit di/
scipulus·Et·lix·dis·in c·ordinatus·debet ante esse discipulus
q̄sq̄s doctor eē d̄sid̄rat Et sic docē pōt qd̄ didicit·xvi·q·i·c·sic
viue ·Multo tempore disce que postmodum doceas· Et capi
tulo ·Si clericatus·Si clericatus titillat desiderium discas qd̄
possis docere·et racionabilem hostiam offeras deo miles ante

q̄z tiro nec prius magister sis q̄ discipul⁹. Et de electione .c.
Cuz in magistrū In magistrum assumi non debet qui formaz
discipuli n̄ assumpsit. hec ibi. Dicit autem host. vbi supra.
Q̄ promouend⁹ ad magisteriuz cognosci pōt legēdo ⁊ dispu
tādo si sit ydone⁹ Secundo est reprehēsibil' et ambicios⁹ ma=
gisterij gradus racōe repugnancie. Quando aliquis esset in
aliqua religione que talia cōtineret q̄ sibi magisterij grad⁹
repugnaret sicut d̄ monacho d. Jero. xvi. q. i. c. Monach⁹ Mo
nachus non doctoris ꝫ plangētis habet officiū. Ad qd̄ facit
ibidēz c. Si cupis et c. Alia causa Si autē tal' eēt religio in qua
possēt religiosi cū obseruancia regule et statutorū suorū va
care eciam studio lr̄arum et p̄dicacioni et instructioni alioruz
possēt huiusmodi viri religionis docti scd̄m Alexādrū in. iiij.
summe ad graduz magisterij ꝓmoueri. qd̄ confirmat' p ea q̄
scribūtur xvi. q. i. c. Doctos. c. Moderamīe. c. Sūt nonnulli. c.
Nos autē. c. In pochia. c. Cum ꝓ vtilitate. Et hoc apparet p
experienciam quia quotidie ex ordinibꝫ mendicāciuz multi fi/
unt magistri in theologia Tercio est rep̄hensibilis et ambici
osus gradus magisterij racione superbie. qn̄ aliq̄s querit illū
graduz īportune se ingerendo vt excelleat et appareat glori
osus qd̄ ꝓhibet xp̄s Math. xxiij. d. Nec vocemini magistri
s. cum elacione mentis quia mgr̄ vester vnus est cristus In q̄
bꝫ verbis non nomen aut gradum damnauit magisterij secū
dum omnes doctores sed tantum supbiam ad quam multi cū
nomine illo deueniunt qui eo q̄ magistri sūt et vocātur cre/
dunt se omnia scire. spernūt indoctos. et qd̄ ipsi sciunt alijs cū
difficultate et labore vix coicare volunt Quarto est reprehē
sibilis et ambiciosus magisterij gradus racione finis Quando
aliquis magisterium suscipit non ꝓpter honorem dei aut salu
tem propriam vel vtilitatē ꝓximorū. ꝫ ꝓpter temporalia luc̄
ꝓpter prelacōes obtinendas et acq̄rendas dig̃tates. Tales si
quidē q̄z a debito fine deficiūt honorē indebite appetūt et inor
dinate Judicet ergo vnusquisq̄z seip̄z Ego nō audeo aliena fa
cta culpare. p̄cor tn̄ deū celi vt magisterij dignitas tā multis
ad salutem accedat quot causa est damnacionis eterne. Ter
cius appetitus inordinatus honoris ⁊ ambicionis est secl'aris
ptātis qūo aliq̄ aspirant tirānice dn̄ia tp̄alia vsurpare. Rn̄dē
dū vt meli⁹ intelligat' notādū q̄ q̄druplicit' pōt aliq̄s recte
et merito esse princeps aut dominus. Primo ex diuina ordi=
nacione. Secundo ex ecclesie collacione. Tercio ex legitima

successiõe Quãto ex populi electõe Primo ex diuĩa ordĩacõe si
cut saul fuit vnctꝰ i rgẽ a samuele de volũtate dei vt habetur
p̃mi regũ·x·q̃ cũ fuisset absconditꝰ domi cucurrerẽt illi d̃ po
pulo et tulerũt eũ inde sicut fuerat diuinitus reuelatũ stetit-
q3 in medio populi· ⁊ samuel dixit Certe videtis q̃3 elegit do
minꝰ qm̃ non sit similis ei in oĩ populo·et clamauit cũctꝰ po/
pulus viuat rex Scd̃o põt aliq̃s ee p̃nceps ex ecclesie collatiõ
ne·qñ s·ecclesia auctoritate diuina ꝯferret alicui p̃ncipatũ et
p̃cipue ĩpalẽ dig̃tatẽ Papa eni ĩpatorẽ ĩstituẽ ⁊ d̃stituẽ d̃b3
et põt racõnabilib3 cauꝰ interuemẽtib3 sicut factũ fuit tẽpoẽ
Stepham·ij·vt·d·in cronica martimana qũo· Arstulphus rex
longobardorũ inq̃etabat romãos q̃ ꝓpter stephanꝰ romanꝰ
põtifex aduertens q̃ Constantinꝰ·v·constãtinopolitanꝰ ĩpa/
tor nõ poterat iuuare romanos venit ĩ franciã ad pipinũ r̃gẽ
francorũ· Qui cũ papa veniẽs liberauit romanos ab ĩiurijs lõ
gobardorũ et ꝯtinuo ĩ p̃mio ṽtuosi laboris factus est ĩpator ⁊
reuersus in franciam ĩpauit ãnis·xiij·Pipino autẽ successit ĩ
ĩperio Karolus eius filiꝰ mansitq3 impium apud francos an/
nis·xxxv·et mẽsib3·ix·vsq3 ad tp̃a Ludouici tercij cuiꝰ tẽpe
quia francigene non iuuerẽt romã ab iniurijs longobãdorũ fu
it diuisũ imperiũ eo q̃ vnꝰ ĩpauit in italia alius ĩ alemania· ⁊
scisma durauit vsq3 ad Ottonẽ q̃ liberauit ecclesiã ab impie-
tate Joh̃·pape·xij·quẽ cardinales suo adiutorio deposuerunt
Quare otto coronã impij suscepit Et eo mortuo impauit fili
us eius otto·ij·et pꝰ illum otto·iij·p hereditariã successionẽ
Sz pꝰ mortẽ ottonis·iij·fuit institutũ q̃ impator eligeretur
ab electorib3·s·magũtinẽsi treuerẽsi colomẽsi marchiõe brã
daburgensi palatino cliue saxonie ⁊ r̃ge bohemie De potesta
te vero pape sup̃ ĩpatorẽ dixi in s̃mone d̃ sacerdotali dig̃tate
Tercio potest aliq̃s eẽ p̃nceps et dñs ex paterna successione si
cut de salomõe d·iij·regũ·ij·c·Salomõ autẽ sedit super thro
num Dauid p̃ris sui ⁊ firmatũ ẽ regnũ eius nimis Quarto po
test aliq̃s eẽ p̃nceps ex electione qñ eligitꝰ vniformit̃ et ꝯcor-
dit̃ ab illis quib3 habz p̃esse·Hijs modis exceptis q̃ dñari cu
pit ambicionis vicio tãgitꝰ Sed dubitaret aliq̃s Quid d̃ offi
cijs et dig̃tatib3 secularib3 si appetantꝰ ⁊ procurẽtꝰ p preces
et obsequia vt officiuz potestatis senatoris capitanei ⁊ huius
modi· Nunquid est peccatum? Respondeo q̃ siquis huiusmo
di appetat et querat magis curans de honore et lucro q̃
de iusticia seruanda q̃ talis peccaret· Similiter si ignorat

ea que spectant ad execucoz debitā dicti officij nec iuuari p a
lium pōt Similit' si patus ē se intromittē de bnis ad que sua
ptās non extendit' q̄uis ibi ofueuerit fieri · puta si laicus ve
lit de clericis iudicare vel d' ecclesia disponē qd' eis prohibet'
dis' · lxxxvi · per totū Si autez appeteret quis illos gradus ze
lo iusticie et caritatis ꝓximorū exigente non ratione ꝓprij cō
modi non peccaret Sed q̄s est hic et laudabim⁹ eū Ideo mag
nus erit numerus damnatorum ·

Q abōianda est ambicio tū quia inducit multa mala tū q̄a
ois iust⁹ illam fugit tū ecia q̄ tollit q̄tē mētis.

Capitulum · tercium.

Tercius misteriuz declarandum de ābicōe dicitur abo =
minacō Abōiandum q̄ppe et fugiendū est huiusmodi
peccatuz ꝓpt' tria Primo q̄ multa crimia inducit · Se
cundo quia ois iustus illam fugit Tercō q̄ quietē mētis tol/
lit Primo ābicio multa crimina inducit · hoc maxime maluz
habet ambiciosus q̄ nec timet deum nec veretur hoies sepe ꝛ
libent' mētit' · adulatur sepe similat hūlitatē melmatur cūc =
tis seruus ē oim et tributarius crudelissim⁹ et venenos⁹ Q̄n/
q̄ ꝓpter ābicionē ecia fuis Romul⁹ quidez occidit fratrem ·
Remum vt solus regnaret · Juli⁹ celar Pōpeiuz est semp p/
secut⁹ vsq̄ ad mortez cū q̄ plurima bella gessit cupiditate i
perij Absalon fuū patrē Dauid tēptauit pellere r̄gno vt rex
ipe p̄ficeretur Et q̄d historias q̄rimus q̄n clara fūt oia bella q̄
fuerūt in mundo vsq̄ nūc Nec dubium est illa fuisse pro ma/
iori pte ofecta ex liuoe āpliādi dnia · ꝓterea Nin⁹ rex assiri
orū bellis vexauit puicias · ꝓterea magn⁹ alex · d · exercitū ex
patriā dē · Darū imo dē oēs r̄ges orientales ꝓterea · Marci
ales romanis sep fuerūt in bello ab vrbe odita vsq̄ ad tepa ·
Cōstātim habuerūt q̄ bella plurima adūsus sabinos cont' vol
scos coriolanos veios faliscos pelignos picentes sāmites tarē
tinos cart hagimēses hyspanos metridatē egiptū germāos
cybros ꝛ pārthos Et vt breuit' dicā dē totū mūdū Et q̄s enūe
ret q̄nt⁹ hoiz sāguis i tot plis sit effus⁹ quot milia miliū sint
extincti quot ciuitates d'populate quot violate vgies quot v=
triusq̄ sex⁹ p̄cio venūdati O ābicio tātorū sceleru mr' O vene
nosa radix ex q̄ facile ꝓdit ois factoris germē O bonorū morū
dissipatrix O inimica iusticie O sciatrix odioū O fōs ois scādali

O ofusio religiosorū. O turbatrix ecclesie. O desolatrix ciui/
tatuz. O demqz destructrix hūam generis ꝓpt ābicionē nāqz
vix potest aliqs p viaz rectā incedē ⁊ qñqz imo multociēs qui
bom credūt⁹ et sācti ꝓpt ambicōz efficiunt⁹ r̄probi et dyaboli
filij. Scdo aboīanda est ābicio qꝛ q̄libet iust⁹ eaz fugit. Dñs
nr̄ ihs xp̄s cū facto miraculo d. v. pambꝫ voluissent eum sibi
regē facere aufugit vt habet⁹ Joh. vi. Moyses cū esset āno
rū. lxxxiij. ⁊ mitteret⁹ a dño vt esset dux populi israhel multū
excusauit se. d. Q̄ esset impedicioris ligue exo. iiij. c. Jerem.
cū mitteret⁹ a dño et constituēt⁹ sup reges et regna ad ānū
ciandū v̄buz dei subt̄hebat se. d. ha. ha. ha dñe de⁹ nr̄ nescio
loqui Jer. i. c. Marc⁹ euange. vt sacerdocio īabilis esset am
putauit sibi policē. Gre. magnus a clero et populo acclama/
tus in papam occulte fugit Ambro. ne ꝓmoueret⁹ in archie
piscopū magnā resistēciā fecit. Et sic oēs bom et iusti viri ā/
bicionē sūt detestati Tercio aboīanda est ābicio quia quietē
mētis tollit. Semp enī ābiciosi hn̄t in cord ignem semp sūt i
cogitacōibꝫ sēper in desiderijs martires non dei ꝫ p̄ncipis te=
nebrarū. ꝓpterea Bern. li. iij. d ꝯsideracione ad eugeniū ait. O
ābicio ābienciū crux qūo oēs torques oībꝫ places. Nil acrius
cruciat nil molesti⁹ inq̄etat. nil taz apd miseros mortales ce/
lebri⁹ negocijs eius Et īdē in s̄mōe. xl. Ambicio s̄btile maluz
secretū virus pestis occulta doli artifex mat ypocris liuoris
parens viciorū origo tinea sāctitatis excecatrix cordiū. hec il
le. ꝓpt hec itaqz oīa vitari debet ambicio vt sic obtineri pos=
sit p hūilitatē diuina gracia et in fine sēpiterna gloria in qua
viuit regnatqz gloriosꝰ de⁹ p īfinita seculorū secula Amen

Feria quīta scde ebdomade ī q̄dragesima d vicio vane glo
rie q° laborabat diues ille dānat⁹ ⁊ qd plurimū timē dbēt
penitētes qꝛ oriri solz maxime ex opibꝫ boīs Ser. xxxv.

Induebat⁹ purpura et bysso verba sūt r̄dēptoris nr̄i
originalit. Luc. xv. c. et in euāgelio ho. Audiuim⁹ ex
lectione sancti euāgelij dānatuz fuisse diuitē in īferno
non qꝛ diuicias possidebat. ꝫ qm̄ male illis vtebat⁹. Erat enī
crudelis proximis ⁊ Lazaro mēdico cui⁹ vlcera canes ligebāt
animalia bruta ipse hō nullaz pietatē exhibebat. Cōstituerat
finē suuz in copia bonorū tpalium et ꝓpter illa supiorē n̄ cog
noscebat deuz exaltabat seipsū et elatus corde cupiebat ho=
norari et ꝓpterea induebat⁹ purpura et bysso gloriaz q̄rens
ī excessiuo ornatu ⁊ īmoderato Et qm̄ plurimi sūt illi⁹ diuitis

seq̃ces et imitatores q̃ omne suuz ꝺlideriuz inflām̃at ad hāc
gloriā tpalem manē et vacuā idcirco in pn̄ti sermōe de vane
gl'e vicio aliq̃ discutiem⁹ ꝺ q̃ tria misteia occurr̄t ꝺclarāda

Primuz ꝺr diffinicio Quid sit vana gloria et qūo differt
Secūduz detestacio a gloria sācta q̃ eē pōt in boms ⁊ ꝺ
Terciuz generacio tuosis ⁊ a gl'a beata Ca. ·i·

PRimū misteriū de vana gloria dicit² diffimcō i q⁹ q̃ꝺ
sit vana gloria videam⁹ Et Alex·m·ij· sūme diffinit
eam sic·ꝺ·Vana gloria ē appetitus mordmatus et m
ordinata delectacio humane laudis Naz gloria claritatez q̃n
dam sigmficat· vnde glorificari idē est q̃ꝺ clarificari vt aug⁹·
di·sup Joh̄·Et ābro·i·li· de offic̄ns Gloria est clara cū laude
noticia et Tullius in r̄thorica Gloria est freq̃ēs ꝺ aliq⁹ fama
cuz laude Laus vero vt Ari·ꝺ·i·r̄th̄·est sermo elucidās mag
nitudmē vtutis·Ideo nomē glorie importat manifestacōz ali/
cuiꝰ de hoc q̃ꝺ apuꝺ hoīes decorū videt² sive illꝺ sit aliq̃ꝺ bo
num spūale sive tempale·Possum⁹ tamen pro clarioē mtelli/
gencia distmguere triplicē gloriā Prima di·beata Secꝺa sāc
ta Tercia vana Prima est gloria beata de q̃ m psal·Gloria
et diuicie m domo eius Et psal·cxlix· Exaltabunt sācti i glo
ria·Et de hac diffusi⁹ loco suo dicem⁹ Secunda ē gloria sāc
ta Et hic sedm ·Tho·ij·ij·q·cxxxij·est cū quis cognoscit bo=
num suum dignuz laude et approbat illud cupiēs ab alīs lau
dari aut ꝓpt' diuinū honorē aut ꝓpt' ꝓximorū salutē·Nā sedz
Alex·laudari ꝓpt' deum et ꝓpt' bonuz ꝓximi non est aliud q̃
deum laudari m nob·Vnꝺ nō errat² ꝙ sācte appetit² gloria cū
virtuose viunt² et non ostituit² ibi finis· Ad hanc hortat² nos
xp̄s ·ꝺ·Math̄· v·Sic luceat·l·u·c·h·vt·vi·bo·opa·u·t·gl·p·
u·q̃·i·ē·Et·i·cor·x·Sine offensione estote iudeis ⁊ gētibꝫ et ec
clesie dei sicut et ego oībꝫ p oīa placeō non q̃rens q̃ꝺ m vtile
est sed q̃ꝺ multis vt salui fiant Et Ro·xij· ꝓuidentes bona n̄
tantū corā deo ꝙ eciam corā oībus hoībꝫ Et eccl'·iiij·Cura ba
be de bono noīe et ꝓuer·xv·fama bona mpinguat ossa Et o/
uidi⁹ li·ꝺ tristibꝫ Demq̃ nō puas aīo dat gl'a vires Et fecū
da facit pectora laudis amor Ideo aug⁹·in hmone ꝺ ofes·ait
Solet mouere carissimi q⁹ dn̄s·n·ih̄·cri·in sermone euāgelico
cū pri⁹ dixisset Luceat lux via coraz hoībꝫ vt videant vestra
bona opera ⁊ glorificent patrē vestrū q̃ m celis est postea·ꝺ·
Attendite ne iusticiam vīam faciatis coram hoībꝫ vt videam̄
ab eis Turbatur enim mēs parū intelligētis ⁊ p̄cepto otriq̃

obaudire cupientis et per diuersa et aduersa distenditur Tā
nemo enī pōt q̄uis vni dño obtpaē r̄pugnācia iubēti q̄ nemo
pōt eciam duobꝫ dñis ꝟuiē qd̄ eodē ꝟmōe saluatō ipe testatꝰ
ē. Quid g̊ faciat aīus nutās cū se obtpaē ñ posse existimat
et non obtemperare formidat? Si enim opera sua in luce posu
erit hominibꝫ intuenda vt faciat qd̄ preceptuz ē. Luceat lux
vestra coram hominibꝫ reum se teneri arbitrabitur quasi con
tra preceptū fecerit vbi dicitur Attēdite ne iusticiam vestrā
faciatis coram hominibꝫ vt videamini ab eis Qui autem rec-
te intelligit vtrūqꝫ implet et seruiet vni verissimo dño qui
seruum pigrū non damnaret si ea que nullo modo poterat im
peraret. hec ille Et ibi concludit d. Intencio quippe cordis hu
mani quo diriget⁹ et quid expectet intuendum est Ex quibꝫ
omnibꝫ colligitur. q̄ nō sunt v̄tutis opa p̄termittēda quomā
ad illa sequitur laus multorū et redūdant in virtuosorū famā
dummodo ibi intencio non constituat finem suum. Tercia est
gloria vana que secundum Alex. et Bon. vbi supra potest eē
triplex. Primo ex pte rei pro qua quis gloriam querit vtpu
ta si quis gloriam quereret de sapiencia quā non habet et hu
iusmodi vel de eo qd̄ est peccatū. propter qd̄ in psalmo dicit⁹
Quid gloriaris in malicia vel cum querit gloriam de eo qd̄ ñ
est gloria dignum vt de diuicijs de pulchritudine de dñijs et
huiusmodi. de quibꝫ non est gloriandum eo q̄ transitoria sūt
caduca et vana. Vnd̄ Isa. i. dicitur Omnis caro fenum et om/
nis gloria eius quasi flos agri Secundo gloria est vana ex p-
te eius a quo quis gloriam querit puta ab homine p̄ncipalit̄
cuius iudiciuz non est rectuz vnde in psal. Maledicta ossa eo/
rū qui hominibꝫ placēt. suple cū ponitur ibi finis Tercia glo
ria est vana ex parte eius qui gloriam appetit qui vz appeti
tum glorie sue non refert in debitū finem puta ad honorē d̄i
et proximi salutem Nam omnis gloria finaliter ad deum est r̄
ferenda vnde Dauid in psal. Non nob. d. n. no. s. n. t. da. glo.
Et xp̄s Jo. x. Ego gloriam meam non quero Si ego gloriam
meam q̄ro gloria mea nichil est.

Q̄ fugienda est vana gloria tum quia per illam offendit⁹
deus tum quia homo per eam sp̄ualiter infatuatur tum eci-
am quia omnes uisti ipsam conati sunt vitare

Capitulum secundum.

Secundum misterium declarandum de vana gloria dicitur
detestacio Est siquidem vicium graue et detestabile propter
tria. Primo propter offensionem Secundo propter infatuacionem
Tercio propter exemplacionem. Primo vana gloria est vicium gra
ue et detestabile propter offensionem quia per illam offenditur deus No
tandum autem secundum Bon. vbi supra Quod aliquando est peccatum veniale
aliquando mortale Veniale est cum ex subito motu trahitur ani
mus ad propriam laudem et gaudet de bona hominum opinione. tamen
cum racio excitatur statim reprimit et subicit motum illum recog
noscens deum et illi se humilians Difficile namque est primis motibus
glorie vt non veniant posse resistere quia vt dicit. Seneca ad
Lucillum nulla est tam excelsa virtus que dulcedine glorie non tan
gatur Et Jero. ad Sabinianum Naturali ducimur malo et ad
ulatoribus nostris libenter fauemus. et quamquam respondeamus nos
indignos et calidus rubor ora perfundat tamen ad laudem suam in
trinsecus letatur et Crisostomus. d. super Math. Cum cetera vicia lo
cum habeant in seruis diaboli inanis gloria locum eciam habet in
seruis xpi Si igitur amor humane glorie quamuis sit inanis non re/
pugnat caritati neque quantum ad id de quo est gloria neque quantum ad
intencionem gloriam querentis non est peccatum mortale sed veniale.
Peccatum autem mortale est vana gloria quando contrariatur caritati dei
dupliciter. Vno modo racione materie de qua quis gloriatur vt pu
ta de aliquo falso quod contrariatur diuine reuerencie secundum illud
Ezech. xxviij. Eleuatum est cor tuum et dixisti Deus ego sum vel cum
quis bonum temporale de quo gloriatur refertur deo aut eciam cum quis
prefert testimonium hominis testimonio dei. sic contra quosdam dicitur. Jo.
xij. Qui dilexerunt magis gloriam hominum quam gloriam dei. Alio
modo contrariatur caritati ex parte ipsius gloriantis quia intencio
nem suam refert ad gloriam tamquam ad vltimum finem ad quem
eciam ordinat virtutis opera et pro illo consequendo non preter/
mittit facere eciam ea que sunt contra deum. Sic faciebant antiqui
romani de quibus d. augustinus. v. de ci. dei c. xij. Veteres igitur primi
que romani quantum eorum docet et commendat historia quamuis vt a/
lie gentes excepta vna populi hebreorum falsos deos colerent
et non deo victimas sed demoniis imolarent tamen laudis auidi
pecunie liberales erant gloriam ingentem diuicias honestas vo
lebant hanc ardentissime dilexerunt propter hanc viuere voluerunt
pro hac mori non dubitauerunt ceteras cupiditates huius vni/
us ingenti cupiditate presserunt. hec ille. Secundo vana gloria
est vicium graue et detestabile racione infatuacionis quia in hoc

vicio mgna est fatuitas quam dominꝰ explicauit. Math. xxv.
Imparabola de decem virginibus quarum .v. erant fatue et
.v. prudentes. Et prudentes intrauerūt cum spōso ad nupcias
fatue vero licet essent virgines quia tamē oleum recte inten=
cionis ad dei gloriā ñ habebant excluse fuerūt a sponso. ꝓ q̄
bus dicit. Greg. in omelia. Sepe vos fratres carissimi ad mo=
neo praua opera fugere mundi huius inquinamenta deuitare
sed hodierna sancti euangelij lectione compellor dicere vt et
bona que agitis cum magna cautela timeatis ne per hoc qđ a
vobis rectum geritur fauor aut gracia humana requiratur ne
appetitus laudis subrepat et qđ foris ostenditur intus a mer
cede euacuetꝰ. Ecce enim redemptoris voce decem virgines
et omnes dicuntꝰ virgines et tamen intra beatitudinis ianuā
non omnes recepte quia earū quedā dum de virginitate sua
gloriam foris expetunt oleum in vasis suis habere noluerunt
Tercio detestabile est et graue vicium vane glorie ꝓpter ex
ēplacōz. Oēs q̄dē sancti dederūt nobis exemplū vanam gloriaz
fugiēdi vt patet ī eorū gestis cicēo eciā .i. đ offi. d. Cauēda ē
glorie cupiditas. Eripit enim animi libertatem pro qua mag
nanimis viris omnis debet esse contēpcio idest contēptus. Le
gimus in vitis patrum ꝙ cum quidā senex in spelunca requi
esceret rogatus est multis precibus a quodā seculari vt ve=
niret oracōnem facturus sup filium suum defunctum. Cunqꝫ
ille iret occurrerūt multi cum lampadibus in eius occursum
quia homo sāctus erat Quod cū pcepisset senex finxit se esse
stultum et expolians vestimenta sua in flumen descendit et
stans lauabat ea nudus. Secularis aūt ille erubescēs dixit po
pulo Reuertimini. senex noster infatuatus est. Et veniens ad
senem interrogauit eum. d. Quare sic fecisti quia omnes di=
cunt demonium habet senex. Qui respondit. Et ego volebam
hoc audire et sic redijt in speluncam suam Simile fecit beatꝰ
frater Iunipus de quo sepius sanctꝰ. Fran. dicebat. Vtinam
multi essent tales iunipi in ortis nostris Cum ergo semel pre
fatus iret romam et multi obuiam ei venirēt ꝓpter famam
sanctitatis sue eos declinare volens iunxit se ad ludēdum cum
vno puero ad vnam tabulam que dum leuabatur de vno capi
te deprimebatur in alio ꝙ illi videntes reputarunt eum leuē
et fatuum. Ipse vero sub illa specie vanā gloriā euitauit.

Q ex vana gloria generantur septem peccata que dicentꝰ
septem eius filie. Ca. .iii.

Tercium misteriū declarādū de vana gloria d̄r generacio Scd̄m enim gre·xxx·i·mor Inanis gloria generat septez filias Prima ē iactancia Secūda est p̄sūpcō nouitatū Tercia ypocris Quarta pertinacia Quinta discordia· Sexta contencio Septima īobediēcia Nam vt d·Tho·vbi sup̄ vicia illa q̄ de se nata sūt ordinari ad finem alicui⁹ vicij capitalis dicūt̄ fine eius· Finis autē inanis glorie est manifestacio ꝓpe excellencie ad quā pōt hō tendere duplicit̄ vno modo directe Alio modo indirecte Directe siue p verba ⁊ sic est iactācia siue p facta etsi sint habencia aliquaz admiracōz ē p̄sūpcio nouitatuz q̄s hoīes solent magis admirari Si autē facta sint simplicit̄ sic ē ypocris· Alio modo nitit̄ q̄s maīfestare suaz excellenciaz īdirecte oñdēdo se ñ eē alio mīorez Et hoc q̄drupliciter primo q̄ntū ad intēcōz ⁊ sic ē pertinacia per q̄z hō nimis īnititur sue sciencie nolēs credere meliori Scd̄o quātū ad voluntatē et sic est discordia dum non vult a ꝓpa voluntate discedere vt alijs concordet Tercio quantū ad locucōz et sic ē cōtencō dū aliq̄s verb̄ clamoros contra aliū litigat ·Quarto q̄ntū ad factum et sic ē inobediēcia dū s· aliq̄si nō vult exeq̄ supioris p̄ceptū Nos autē tres tm̄ filias p̄mas s· tria peccata declarabim⁹ Primū est iactancia Scd̄z nouitatū p̄sūpcō Terciuz ypocris Primū ē iactācia d̄ qua d· Ari·in·iiij·et h̄· q̄ ē ostētacio ꝓpe laudis cū veritas ñ suadet Naz sicut cū aliq̄s a lōge vult iactaē aliq̄d manū in altum leuat ita q̄ cupit se laudaē verb̄ ī altū extollit Cont̄ qd̄ d̄r ꝓuer·xxvij· Laudet te alien⁹ et ñ os tuū ex̄ne⁹ et nō labia tua Et Tullius in·i· de officijs ait Turpe est de seipso p̄dicare pres̄tim falsa Notandū tam̄ q̄ aliq̄s pōt seipsū laudare·t̄plicit̄ Primo meritorie Scd̄o veni alit̄ Tercō mortalit̄ Primo meritorie·et hoc adhuc triplicit̄ Aut ꝓpter caritatē dei Aut ꝓpter caritatē ꝓximi Aut ꝓpt̄ caritatē sui Primo ꝓpt̄ caritatē dei·cū s· quis bona ꝓpa laudat non ꝓpt̄ iactanciam s̄z vt ꝓ illis referat gr̄as deo·sicut gloriosissima virgo in cātico suo dicebat Luc̄·ij· Quia res·hu·a·s·e·e·ex·h·b·m·d·o·g·quia·f·m·m·q̄·p·e⁊·s·n·eius· Hinc est q̄ Cip̄anus in epistola ad Donatū ait Odiosa iactacio est quamuis non iactatum esse possit sed gratum quicquid non hom̄is virtuti ascribitur sed d̄ d̄i munere predicatur Secundo potest aliquis cum merito laudare seipsū ꝓpter ꝓximi caritatez Est enim quandoqz necessariuz ad reprimendas detractiones et falsas criminaciones malorum pro fame ꝓpe conseruacione

enarrare suas virtutes q: vt scribitur·vi·q·i·c·Sunt plurimi
verū maīfestū ē dyabolū q̄ sicut leo rugiēs circuit querēs q̄z
deuoret cordibꝫ plebiū suadere vt doctoribus suis atq̄z pa=
storibꝫ detrahāt vt plebes languescentes non tenentibꝫ pa/
storibꝫ frena earū lascuiāt atq̄z in ima ruant Ideo aug⁹·xij
q·i·c·Nolo dicebat Consciencia necessaria est m̄ fama ꝓxio
In sermone quodam qui legitur in festo eiusdē ipe ait Cari/
tati vestre de nob ipꝰ hodie sermo redendus est Quia enim vt
ait aplus Spectaculum facti sumus mundo et angeli et homi
nibꝫ Qui nos amant querunt quid laudēt in nob Qui nos od
rūt q̄rūt q̄d detrahant nob Nos autē in vtroq̄z medio ꝯstituti
et vitam et famaz deo adiuuante sic custodire debemus vt n̄
erubescant de detractoribꝫ laudatores Et paulus·ij·cor·xi·et
xij·c·Multis laudibꝫ predicat seipsū non ꝓpter inanem glori
am sed ꝓpter corintheorū salutem Nam vt dicit Iero·in āgu
m̄to ī epistolaz ad cor·Corinthij fūt achaici et hij ab aposto
lo audierūt verba veritatis ⁊ subuersi sunt multipharie a fal
sis apostolis Quidaz a phie verbosa eloquencia · alij a secta
iudaice legis inducti hos reuocabat apostolus ad veram et e
uangelicā sapienciam·Hec ille·quoniā vero multi illorū mul/
ta dixerūt paulo detrahēdo ex opposito ipse multa loquitur
seipsum laudādo Tercio potest quis cum merito laudare seip
sum ꝓpter caritatez sui vt consoletur seipsuz quando est in a/
liqua tribulacōe positus sicut dicebat Iob·xxix·c·d̄ se loq̄ns
cū amicis suis Oculus fui ceco et pes claudo pater eram pau/
perū Secundo potest quis laudare se venialiter cum aliqua d̄
se dicit ex quadam animi leuitate que non sunt contra carita
tem dei nec proximi Tercio potest quis laudare se mortaliter
Et hoc est secundum Thomam·ij·ij·q·c·xij·et secunduz alex·
in·ij·summe Cum quis laudat se de eo qd̄ est contra gloriaz
dei vtputa de aliquo peccato mortali eciam si dicatur veritas
aut cum quis nimis supbe profert de se falsa vt decipiat ꝓxi=
mos vel causa cupiditatis vel glorie aut cum quis refert ali
qua de se in expressam ꝓximi contumeliā sicut faciebat Goli
ath·i·reg·xvij·qui dicebat Ego exprobraui agmībꝫ isrl' ho/
die Et sicut peccatū ē hijs modis iactancia ita eciam et irro/
nia que ē cuz quis de se minora dicit vt reputetur bon·qd̄ se/
cundum Thomam ·ij·ij·q·cxiij · Potest dupliciter fieri vno
modo cum veritate vt si q̄s est ignorans et dicat se ignorantē
et huiusmodi Et sic non est peccatū nisi ꝑ alicuius circūstācie

corrupcōz Alio mō cū falsitate cū aliq̄s di· illd̄ qd̄ ī se nec re
cognoscit nec credit· vt si vir doctus dicat se indoctū aut for
tis dicat se eē debilē et similia et sic pertinet ad peccatū vnde
aug⁹· xxij· q· ij· c· Cū humilitatis Cū hūilitatis causa mentiris
si nō eras peccator añq̄ mētieris mēciēdo efficeris qd̄ vitasti·
Veritas ñ ē ī te ñ ita te dixeris peccatorē vt eciā eē cognoscas
Et idē in· c· Non ita Nō ita caueat² arrogācia vt veritas r̄li/
q̄t² Et gre· ibidē in· c· Incauti ait· Incauti fūt hūiles q̄ se mē
ciendo illaq̄ant· hec ille· Debet tñ vnusq̄sq̄s sēp estimaē se pec
catorē et si nō mueīat peccata de q̄bꝫ possit se excusare saltez
sciat q̄ null⁹ pōt deo ita pfecte ꝑuire qum ī aliq° deficiat ꝓpte
rea d· dis· v· ī· c· Ad ci⁹ Bonarū mētiū est ibi culpā timere vbi
culpa ñ Scd̄z peccatū qd̄ ex vana gloria nascit² ē p̄sūpcō no
uitatuz et ꝯsistit in hoc q̄ aliquis in actibꝫ exterioribꝫ aliq̄d
īcōsuetū facit sine causa racionabili Sic fūt īuētores nouitatū
q̄ nouos modos aut cerimoīas scd̄z suū caput in dei cultu aut
in diuīs officijs adīuemūt ꝓ q̄bꝫ dicit²· ij· q· v· c· Consuluisti·
Q̄ sāctoꝝ patrū documēto sācitū non est supsticiosa ad īuē/
cōe non est p̄sumēdū· sic fūt īuentores nouitatū clerici q̄ in of
ficiando omissis antiphonis vt placeāt populo cātāt dyaboli
cātica in q̄bꝫ oīa fūt vana mundana atq̄z lasciua et gloriant²
in suo cātu artificioso et modulato ꝯtra quos est· c· Cuz autez
et ca· cantātes· lxxxxij· dis· In ca· vero in sācta Greg· ait· Deū
manibꝫ stimulat idest ad iram ꝓuocat q̄ populū vocibꝫ delec
tat Sunt muētores nouitatū religiosi q̄ non contēti cōmuibꝫ
ordīacionibꝫ aliquid singularit̄ agere volūt in orādo come/
dēdo loquēdo ⁊ in alijs austeritatibꝫ vt p̄ ceteris reputēt² ·Sz
tales ꝯfusi remanēt nisi speciali instīctu moueāt² sicut dñicus
et frācis· et alij· Sūt et q̄ plures alij ī quolibet genere hoīz eci
ā et mulierū q̄ ꝓpt̄ superbiaz p̄sumunt sēp vt singulares vid̄
ant² adinueīre noua Tēciuz peccatū qd̄ ex vana gloria nasci/
tur est ypocrisis Et vt dicit ysidorus ethimoligiarum Ipoc̄/
ta greco sermone in latino simulator interp̄tat² qui dum īt⁹
est malus bonum se palam ostendit· Nam in eo est defectus
sanctitatis et bonitatis et tamen simulat ipsam· Alexander in
ij· Ipocrisis est amor apparentis bonitatis propter se· hoc vi/
cium maledictum īpugnat² a tribꝫ Primo a philosophis Se
cundo a sāctis Tēcio a xp̄o Primo a philosophis Scribit e
nim Ari· i· elencoꝝ Quibusdā est magis opere p̄cium videri
esse sapientes q̄ esse et nō videri· Et seneca ad Lucillū Quod

loquim⁹ sētiam⁹ cōcordet sermo cum vita Et idez ad eundē vir
tutez bona sequit⁹ fide q̄ se non exornat et pingit Sed idez si
ue ex denudato vidat⁹ siue īparatus ac subito nichil simulādo
ꝓficit veritas in oēz ptē sui eadē est Et idē ad eūdē multoma
gis ad rē ptinet q̄lis tibi q̄z q̄l' aliis videaris Et idē ibidē Ma
lum vbi se bonuz simulat tūc est pessimū Et iterū ad eundem
Illud te admoneo ne eorum more qui non ꝓficere ꝫ concu
pisci cupiūt Facias aliq̄ q̄ in habitu tuo aut genere vite no=
bilia sint Et tullius in li. de officiis Tocius iniusticie nulla ca
pitalior est q̄ eorū qui cum maxime fallunt id agunt vt viri
boni esse videantur. Et iterū in eodē li. Ficta oīa celerit' tanq̄
flosculi decidunt nec simulatū quicq̄z potest esse diuturnuz. ⁊
Oracius Nunq̄z te fallant animi sub vulpe latentes Impia sb
dulci melle venena latent Secūdo reprobat⁹ et impugnatur
ypocris a doctoribꝫ et sanctis vnde sapiens eccl'. i. ait Ne fue
ris ypocrita in conspectu hominuz Et Job. viij. Spes ypocri/
te peribit et. xx. Gaudium ypocrite instar puncti et Isa. ix Om
nis ypocrita est neq̄z et aug. super psal. lxiij. Simulata eq̄tas
non est eq̄tas ꝫ duplex iniquitas quia et iniquitas et simula
cō ⁊ criso⁹. super Matheuz Nulla res sic extermīat bonum sic
simulacō Nam maluz sub specie boni celatū dum non cogno=
scitur non cauetur et Petrus raueñ. in quodam sermone Ypo/
cris subtile malum secretū virus venenū latēs tinea sāctitatis
Tercō reprobatur ypocris a dño ihesu xp̄o quez sepe inueni=
mus contra ypocrisim reclamasse vnde Math. v. di. Cuz facis
elemosinam noli tuba canere ante te sic ypocte faciunt et Ma
thei. vi. ca. Cuz ieiunatis nolite fieri sic ypocrite tristes ⁊ Ma
th. xxiij ve vob scribe et pharisei ypocrite q̄ clauditis regnuz
celorū ante hoīes Vos enim non introitis nec introeuntes sim
tis intrare Ad dictum est eo q̄ scribe erant doctores legis et
pharisei erant religiosi apparentes boni existētes mali quibꝫ
similes sunt hodie multi et ꝓ hiis di. aug⁹. lxxxiij. dis. i c. Ne
mo Nemo nocet in ecclesia ampli⁹ q̄ qui puerse agens nom̄
vel ordinem sanctitatis et sacerdotis habet et iterum Mathei
xxiij. xp̄s ait ve vob scribe et pharisei ypocrite qui comeditis
domos viduarū oracōes longas orantes Istis similes sūt ho=
die qui promittunt dicere missas et psalteria et plures oracō
nes vt accipiant bona aliorū et iterū subdidit xp̄s ve vob scri
be et phari. ypocte q̄ circuitis maē ⁊ aridā vt faciatis vnū ꝓ
selitū et cuz fact⁹ fuerit facitis eū filiuz gehēne duplo q̄z nos

Proselitus dicebatur q̄ ex gentilitate conuertebat⁹ ad iuda=
ismuz ad qđ multum phariſei laborabant ꝓpt̄ manē gloriam
ſicut hodie faciunt multi religioſi ⁊ p̄dicatores qui paſſim ⁊
indiſtincte induunt habitū r̄ligionis vt̄ tercij ordīs quoſcūq;
viros vel mulieres ⁊ multiplicāt gētez ꝫ n̄ magnificāt leticiā
et iteruz xp̄s ibi dicit ve vob̄ ſcribe et phariſei ypocrite q̄ deci/
matis mētā et anetū et cimmuz et reliqſtis q̄ grauiora fūt le=
gis iudiciuz et miſcdiaz et fidem Similes fūt hodie illi qui cu/
rāt de q̄buſd ā leuibz vt puta frēs mīores magnuz peccatū re
putātes ſi quis ꝓ neceſſitate portaret duas tunicas aut fer=
ret calciamēta ⁊ ſimilia Et tamē de odio ꝓximi d̄ iudicijs fal
ſis de tractacōibz venenoz de liuore inuidie de faſtu arrogan
cie de ſpiritu p̄ſūpcōnis de ambicōe honoris ⁊ huiuſmodi aut
michil aut parū curant·Sequit⁹ ibi xp̄s ve vob̄ ſcribe et pha/
riſei ypocrite qui mundatis qđ de foris eſt calicis et papſidis im/
tus eſtis Plenī īmūdicia et dolo et iterū ibi ve vob̄ ſcri·⁊ pha·
ypo·qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis q̄ foris parēt hoīb̄z
ſpecōſa intus vero plena fūt oſſibz mortuorū et omni ſpurci/
cia et iterū ve vob̄ ·ſc·et·p̄h̄·qui edificatis monumēta ꝓphārū
p̄res autē vr̄i occiderūt illos . Ex q̄bz oībz habet⁹ q̄z acrit̄ q̄
ve duriter ꝓpter ypocriſim merepabat phariſeos xp̄s· Moder
nis autē temporibz O quanta diceret ſi nunc ſicut tunc oūſa/
rētur i t̄ra· Ecquis explicet q̄ntus ſit hodie ypocritarū nume
rus quanta vicia peccata et ſcādala ſb̄ ſpecie ſāctitatis et boī
tatis fiunt! O deus meus tu vides omnia·Facile eſt decipere i/
doctas plebes q̄ exteriora tantum cōſiderant. Sed tu intueris
et penetras eciam intima cordis Audeo dicere q̄ in die iudi=
cij multi qui nunc credunt⁹ bonī iuſti ſobrij continentes ama=
tores paupertatis puri recti et ſimplices videbunt⁹ in ſocieta
te dānatorū ꝓpt̄ maliciaz incontinenciā laſciuiā caſtimargiā
cupiditatē et alia peccata q̄ nūc hoīb̄z abſcondita fūt·tūc ve
ro omnib̄z fiēt nota·O ypocrite aīxp̄i diſcipuli q̄ ideo ad ꝓpe/
randa multa facinora eſtis prompti atq; ſecuri eo q̄ popul⁹
illa non videt imo ſāctos eſſe vos arbitr⁹· Ecce in celo teſtis
oīm nr̄m deus nr̄ cui michil eſt abſcōditū hinc Seneca ad Lu=
cilluz d·Quid ꝓdeſt aliq̄d ab hoīe cē ſecretū Michil deo clau
ſū eſt· Idcirco omnis ypocrita eſt reiciēda viuendumq; recte at
q; humiliter quoniam deus humilibus hic dat graciam et in
futuro ſempiternam gloriam in qua vuit et regnat per etez
na ſecula Amen

Feria sexta scde ebdomade i q̄dragesima de iobediēcia ꝓpt̄ q̄z de⁹ merito idignat⁹ ꝯt̄ ip̄os iobediētes et suorū p̄cepto rū transgressores.

Sermo. xxxvi.

Auferet⁹ a vob̄ regnū dei et dabit⁹ gēti faciēti fruct⁹ ei⁹ verba sūt saluatoris nr̄i originalit̄ Math. xxi. c. ⁊ in euāgelio ho. Irascit⁹ vald̄ omnipotēs de⁹ ꝯtra elatos supbos et inobediētes hoīes Et cū eos absq̄z fructu humilitatis et bonorū opuz iueīt merito suis bn̄ficijs p̄uatos inet̄nuz supliciū ꝯdemnat. h̄ mistice inuit⁹ i lectione sācti euāgelij in q̄ chr̄s sapientissim⁹ ph̄os iduxit vt sētēciaz ferrēt contra malos agricolas q̄ patrifamilias n̄ dedrūt fructuz vinee in tp̄e suo Dixerūt autē q̄ malos male perdet. At et ip̄e ih̄s supaddidit. q̄ regnuz dei eēt auferendū ab ill' q̄ supbissimi erāt ⁊ iflati vane glorie vēto ob q̄z sine fructu vere obediēcie legis dei viuebāt Qm̄ autē h̄ pestis virulēta iobediēcie iaz inuasit multos cū ip̄a sit vnuz ex peccatis descendentibꝫ a vana gloria et ꝓpt̄ ipsā deus aufert ab hoībꝫ regnuz gracie et glorie sue idcirco i h̄ s̄mone de ea erim⁹ t̄ctaturi distiguem⁹ autē triplicē inobedienciaz.

Prima d̄r ꝓtoplaustorū
Secūda religiosorum
Tercia excomunicatorū.

De inobediēcia p̄morū pentum ꝓpt̄ quā abstulit eis de⁹ plurima beneficia q̄ ꝯtulerat ⁊ acrit̄ puniuit pena multiplici C. .i.

Prima est inobediencia ꝓtoplaustorum siue p̄morū parentum pro q̄ deus abstulit eis regnum suuz id est graciam suā et beneficia illa q̄bus eos priuauit quando illos eiecit post peccatū de terrestri paradiso Ad qd̄ plenius intelligendum consideremus de illa inobediencia tria. Primo veritatem. Secūdo grauitatem. Tercio penalitatē. Primo considerem⁹ veritatē. pro qua disputandum est Vtruz p̄morū parentū peccatū fuit inobediēcia. Et q̄ sic patet per auctores scripture vnde apostolus. Romanos. v. ait Per vnius hominis inobedienciam peccatores constituti sunt multi et per vnius obedienciam iusti constituentur multi Et augustinus in libro de vera religione. Adaz propter trāsgressionem obediencie de paradiso deiectus est. Et idem s̄ geneſ ad literam. Non potuit melius et diligencius commendari quantum malum sit sola inobediencia cum ideo reus iniquitatis factus ē hō quia eaz rē tetigit ꝯt̄ ꝓhibicōz q̄ si non

ꝓhibit⁹ tetigisset ñ vtiqꝫ peccasset ⁊ idē·xiiij·li·d ci·di c·xij·
Non debet existimare q̄sq̄ꝫ leue ac paruuꝫ illud fuisse ꝯmissuꝫ
quia in esca factuꝫ est non q̄dez mala nec noxia nisi quia pro-
hibita·Neqꝫ enim quicq̄ꝫ mali de⁹ in illa tante felicitatis pa
radiso crearet atqꝫ plātaret Sed obediēcia ꝯmēdata ē in pre
cepto· Que virtus in creatura racionabili mat' est qd̄āmodo
oīm custosqꝫ v̄tutū·hoc itaqꝫ de vno cibi genere non edendo
vbi aliorum tanta copia subiacebat tam leue p̄ceptuꝫ ad ob
seruandum tam breue ad memoriā retinēduꝫ p̄serti cū nūdū
voluntati cupiditas resistebat·Qd̄ de pena transgressiōis po
stea sb̄secutū ē tanto maiore īiusticia violatū ē q̄nto faciliore
posset obseruancia custodiri·Confirmari eciā potest qd̄ dic-
tū est quia p̄mi parentes ꝓpter inobediēciaꝫ originali iustici
a sunt p̄uati·Inde gen̄·iij·dixit deus ade·Quis indicauit tibi
q̄ nudus eēs nisi quia de ligno de quo preceperā tibi ne ꝯme-
deres ꝯmedisti·Sed contra pōt quis arguere Primo qd̄ pec/
catum illud fuit superbia·Nam ecclesiastici·xvi·dicit' iniciuꝫ
omnis peccati superbia est·Et eiusdē·xxv·c·A muliere sump
sit inicium omnis ꝑdicio et aug⁹ in li·de virginitate·Diabo-
lus in celo voluit eē sicut deus·cadens autez persuasit homini
similitudinē voluntatis sue·Secundo arguit' q̄ peccatū illud
fuit auaricia largo modo sumpta·Sc̄dm enim gre·super Eze
chielem·Auaricia non tantuꝫ pecuie ē sꝫ eciam sciencie et alti-
tudis·Sꝫ mulier appeciit sciēciam q̄ndo dyabolus dixit ei·Eri
tis sicut dij scientes bonū et maluꝫ·g̊ peccatuꝫ id fuit auaricia
Tercō arguit' q̄ peccatū illud fuit gula quia ꝯmederūt po
mū ligni vetiti et Ambro·d·xxxv·dis·c·Sexto die·Gula reg/
nantez a paradiso expulit et Iero·ꝯtra Iouinianū sollicite ꝓ
uidendū est vt quos saturitas a paradiso expulit esuries r̄du
cat R̄ndet·Bon·di·xxij·ij·li·Q̄ p̄ncipale peccatū hoīs per qd̄
lapsus est fuit inobediencia Et ad hāc diabol⁹ conatus ē illū
adducere sꝫ q̄m nemo opat' aliqd̄ malū aspiciēs nec appetit
malū nisi sub specie boni Ideo clare dep̄hendens diabol⁹ q̄ ñ
posset mulierez p̄cipitare nisi ꝓponeret aliqd̄ appetibile illa
tēptando ꝓposuit ad que oīs hō naturalit' inclinat'·Natura/
liter aūt oīs hō appetit beatitudinē que est bonuꝫ gloriosū co
piosū et deliciosū·Vn̄ oīs hō naturalit' appetit excellenciā suffi
cienciam et leticiam·Et in ordinato appetitu talium consistit
iusticia·ī īmoderato vero culpa·Gula enī ē īordīat⁹ appetit⁹
cibi suauit' reficientis Auaricia ē īordīat⁹ appetit⁹ sufficiēcie

Supbia est imoderatus appetitus excellēcie dyabolus ergo primo pro
misit mulieri dignitatis excellenciaz cuz dixit eritis sicut dii.
Secdo subiunxit cogicionis abundanciā cuz dixit. Scientes bo/
nuz et maluz. Postremo sbiūxit suauitatis experienciā cū o=
stēdit lignū pulchrū visu et ad vescendū suaue Quia ergo mulier
dyabolice suggestioni osensit in appetēdo primo eē sicut deus.
fuit supba. Deinde appetēdo scire bonuz et malum fuit auara
Postremo in experiendo suauitatez ligni vetiti fuit gulosa.
Et in hoc fuit trāsgressiois rea et iobediencie culpa iuoluta.
Nec est iconuenies plura genera peccatorū scdm progressum
cōcurrere ad vnuz flagitiū ppetranduz hec. Bon. Ex cuius v
bis accipimus. q primi parentes p mobedienciā deliqrunt. Se=
cundo osideremus de mobediēcia primorū parentū grauitatem
vtrū scilicet fuerit peccatū eorū grauissimū oīm peccatorum
Ad qd Rndet dns Bon. dis. xxi. ii. li. Et. xxxiii. in declaracione
lre. d. Q vnum peccatū pōt dici grauius altero. xii. modis Pri
mo mō causalitate. Et sic peccatum dyaboli dicitur esse maxi
mum aliorū cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarū. Se/
cundo modo enormitate. Et sic peccatum iud dicitur eē maxi
muz eo q vendidit cristum. Tercio modo ingratitudine. Et
sic peccatum illius dicitur esse maius qui plura percepit dona
et beneficia. Quarto modo periculositate. Et sic peccatum
ignorancie dicitur esse maximum quia periculosū Quin=
to modo inseperabilitate et sic peccatum cupiditatis dicitur
esse maximum quia cum cetera vicia senescente homine senes
cant sola auaicia iuuenescit. Sexta importunitate Et sic super
bia dicitur esse maximum quia eciam ex ipsis bonis operibus
consurgit. Septimo modo pronitate. Et sic luxuria dicitur es
se maximum ad quam homines magis sunt proni. Octauo mo
do maioris gracie impugnacione. Et sic peccatum in spiritum
sanctum dicitur esse maximum. Nono modo racione ma/
ioris offense. Et sic peccatuz ydolatrie dicitur esse max/
imum. Decimo modo racione maioris improbitatis atqz libi=
dis. Et sic cuiuscūqz generis peccatū pōt fieri maius altero.
Vndecimo mō generalitate. Et sic peccatū primi parētis dici
tur fuisse maius quia in totum genus humanum se diffudit.
Duodecimo modo racione facilitatis resistendi. Et sic di. Ma
gister sen. in textu q peccatum ade fuit grauissimuz. vnde.
Augustinus libro decimoquarto de ciuitate dei ait. Magna
fuit i peccando iniquitas vbi tanta fuit i n peccando facilitas

Sed adhuc dubiū ē quis eorū grauiꝰ peccauit vir aut mulier
Ad qd̄ dicit Bon. Q̄ si loq̄mur de maiori grauitate quantum
ad ingratitudinē grauiꝰ peccauit vir q̄ muler ꝓ eo q̄ abun
danciora dona suscepat Et ideo cum beneficiorū oblitus bene
factorem suū ꝯtempsit et offēdit magis ingratus fuit. ⁊ i sui
igratitudine maiori culpabiliō extitit Si autez loquam' d̄ ma
ioritate quantū ad libidinē sic āpliꝰ peccauit mulier q̄ vir ꝓ
eo q̄ magis improba voluntate peccauit duz ꝯcupiuit deo as
similari. et ardenciꝰ appetiuit dū credidit h̄ se obtinē posse
qd̄ dyabolꝰ ei suggessit. et ideo ꝓpt' voluntatē magis īprobā
mulier peccauit ex maiore libidīe et q̄ntū ad hoc culpabilior
viro fuit Si autē loquam' de maioritate culpe quantū ad cor/
rupcionē distinguēdū. quia aliquid potest dici corrūpe dupli/
cit' Aut per moduz cause Aut per moduz occasiōis Si per mo
dum cause. sic quia peccatū viri fuit causa transfusionis pecca
ti in posteros et ita corrupit se et alios maior cōsecuta est ex
peccato viri corruptio Et quantū ad hoc culpa viri d̄r fuisse
grauior Si vero per modum occasionis. sic quia peccatū mulie
ris fuit occasio peccati viri et ita per ꝯsequēs oīm aliorū. hoc
modo mulier potest dici corrupisse ceteros non soluz posteros
s̄ eciam viruz suuz. vnde non solū peccauit in se s̄ eciam in ꝓx
imuz Et quantū ad hoc dici potest in muliē grauiꝰ fuisse pec
catū Tercio cōsiderem⁹ circa peccatū p̄morū pentū inobediē
cie penalitatez Puniuit nāq̄z deus inobedienciā illam triplici
pena Prima fuit tēpalis. Secūda corporal'. Tercia spiritual'
Prima fuit pena tēpalis qn̄ eiecit eos d̄ terrestri padiso in q°
habitabant in q̄ete et deliciis ac iocunditate p̄uauitq̄z illos
habitacione tā grata vt d̄r gen̄. iij. Secūda pena fuit corpal'
Naz per illam inobediēciaz introducte fuere oēs penalitates
oēs labores oēs āgustie oēs egritudīes oīa deniq̄z genera mō
tis quibꝰ affligit' humanū genꝰ vt enī docēt doctores in. iij.
di. xxx Nisi fuisset culpa non eēnt h̄ mala sb̄secuta. Quia vt
dicit Ansel. ij. Cur deus hō. c. x. ei q̄ factꝰ ē iustus ad beatitu/
dinem non debet infligi pena sine culpa propterea dixit deus
mulieri. Multiplicabo erumpnas tuas et conceptus tuos in do
lore paries filios. Ade vero dixit. Maledicta terra in opere
tuo in doloribus comedes eam cunctis diebꝰ vite tue. Spinas
et tribulos germinabit tibi et comedes herbas terre. In su
dore vultus tui vesceris pane tuo donec reuertaris in terram
de qua sumptus es quia puluis es et in puluerez reuerteris

Triplici pena primi parentes ob inobedientiam plexi sunt

Tercia pena fuit spiritualis · qꝛ ꝓpt' illaꝫ īobedienciā p̄uat⁹ fuit hō origīali iusticia et factus indignus beata visione dei · O q̄le fuit iud' maluꝫ ꝓpt' qd' īdignat⁹ de⁹ per tot ānoꝝ milia ī ira continuit miscdias suas O grandis culpa q̄ n̄ msi xp̄i sāguine vnq̄ꝫ potuit dleri O dānosa trāsgressio diui p̄cepti q̄ clausit oībus celū p tot ānoꝝ milia · Patet g̊ q' ablatū sit dei r̄gnum idest concessa beneficia ab hoīe īstituto ꝓpt' īobedienciā ·

De īobediēcia r̄ligiosorū q̄ aliqn̄ pōt excusari aliqn̄ īterp̄tari aliqn̄ v̄o r̄prehēdi ⁊ r̄probari ⁊ d' septē gradibꝫ v̄e obediencie Ca· ·ij·

Secunda inobediencia est religiosorū in q̄bꝫ possum⁹ īuenire p̄cipue triplicē inobediēciā Prima dicit' excusata Scd̄a interp̄tata Tercia reprobata Prima inobediencia est excusata quādo aliq̄s non obediret p̄lato Aut qꝛ p̄cipet aliquid cont̄ caritatez dei Aut cont̄ caritatez ꝓximi · Aut mādaret qd' vel nullo modo cum magna difficultate fieri posset · xi · q · iij · c · Non sēp malum est nō obedire p̄cepto · Cum enim dn̄s iubet q̄ deo ꝯtraria fūt vel aduersa sāctis scipturis tunc ei obediendum non est · vide alia · Secūda inobediēcia est interp̄tata quādo aliq̄s licet obediat interp̄tatiue tam̄ inobediens dici potest qꝛ defūt ei veri obedientis condiciones Scd̄m enī Ber · vij · fūt obediēcie grad⁹ · Quoꝝ p̄ma ē obedie libent' · quē gradū vt ipse ait nō potest ascendē q̄ volūtatē p̄cipiētis non fecerit · Hoc d'r ꝓpt' multos sb̄ditos q̄ p̄latos simulant aut vexāt in multis q̄bꝫ tūc obediūt cum prelati ea q̄ volunt ipsi sb̄diti mandāt Et si quādoqꝫ in alijs obediāt id facere vident' coacti · Secūdus grad⁹ obediēcie ē obtēpare simplicit' · Multos enim videm⁹ p⁹ p̄cipientis impiuꝫ multas facere q̄stiōes dicēdo · Quare ! vnd' ! Quis pōt h̄ facē ! Inde seq̄tur murmuracio excusacō simulacō et aduocacio amicorū Tēci⁹ gradus est obedire ilarit' · Ilarē enim datorē diligit deus ij · cor · ix · c · Quartus grad⁹ ē obedire velocit' in cui⁹ figuram xp̄s dixit Zacheo Luc̄ · xix · vestīans d'scēd' Quīt⁹ grad⁹ ē obedire virilit' Inq̄t enī sapiēs ī p̄sona obediētis aīe Manū suaꝫ misit ad forcia Sext⁹ grad⁹ ē obediē hūilit' iux̄ r̄gulā xp̄i · d · Lu xviij · Cū oīa feceritis q̄ p̄cepta fūt vob' dicite Serui inutiles sum⁹ · Septimus gradus est obedire indesinent' Quia vt dicit Berhardus Quid cum regula prodest et ante cursus metam deficere Notandum tamen secundum · Bon · in · ij · di · xxxxiiij ·

Q̄ d̄ obediēcia exhibenda p̄lato a s̄bito r̄ligioso possum⁹ loq̄
duplicit' Aut secundū p̄fectionem· aut scd̄m obligacionē ·Si
p̄mo mō sic dicit Bern· Q̄ perfecta obediencia finez nescit Et
perfectus obediens non solum in hijs que mandat sed eciaz su
pra ea q̄ prelatus mandat promptū habet officiuz Si autē lo
quamur d̄ obediēcia scd̄z obligacionē sic habet terminū et m̄
suram iuxta magnitudinez voti emissi Non enī āpli⁹ tenentur
subditi obedire suis prelatis n̄ in hijs q̄ p̄miserūt dn̄o obser=
uare et non sunt contraria aīe et regule sue Vnde si p̄latus a=
liquid p̄cipiat q̄ sit sup̄ votum subdit⁹ n̄ tenet' ad illd̄ iplē=
dū Tercia ē iobediēcia r̄probata eorū s. q̄ d̄ facto suorū plato
rū p̄ceptis q̄ iusta q̄ bona q̄ discreta sūt p̄sumūt r̄pugnaē· Et
qn̄qz totalit' sine vlla causa sine alicui⁹ supioris licēcia totali
t' a r̄ligiōe discedē ⁊ apostotaē a q̄bꝫ aufert' dei gr̄a ⁊ dat'
facientibꝫ fructus obediencie·

De iobediēcia excōicatorū et q̄re potest q̄s excoicari ⁊ quo
mō iniusta excoicacio est timēda· et de septem penalibꝫ se
pacōibꝫ q̄s excoicacio facit Ca· ·iij·

Tercia inobediēcia ē excoicatoꝝ eoꝝ q̄ ꝓpt' iobedien
cias et trāsgressiōes suas merito ab ecclesia excoicāt'
ꝓ q̄bꝫ de ipsa excoicacōe ꝯsiderem⁹ tria· Primo cau
sā Scd̄o iusticiā ·Tēcio penā· Primo ꝯsiderem⁹ causā ·Vtrū
s. solū peccatū mortale sit causa vt aliq̄s excoicet'· Et videt'
q̄ non· quia qn̄qz excoicat' inocēs cū ꝓbat' crimē ꝯtumacie
ꝯtra eū in foro iudicij nec tamē iudex hoc faciens rep̄hendit'
quāuis in sua ꝯsciencia sciat illū inocentē· g̊ aliqn̄ d̄bet homo
excoicari non ꝓ mortali Sz ꝯtra· ex̄ d̄ v̄borū signi· c· Ex p̄te in
glo· di· Nemo excoicat' n̄ ꝓ mortali Et quia aliter n̄ pōt cor
rigi Et· xi· q· iij· c· Nemo d̄r Anathema non nisi ꝓ mortali d̄bz
imponi crimīe et illis q̄ aliter nō possūt corrigi R̄ndet Ric· in
iiij· di· xviij· Q̄ excoicacio maior est grauissima pena q̄ ecclesi/
a possit īferre· vnde di· i p̄allegato· c· Nemo· Q̄ anathema ē
eterne mortis dānacio Et· xxiiij· q· iij· c· Corripiant' d̄r Q̄ exco
mūicacione nulla maior pena est in ecclesia ·et ideo sic̄· d· glo·
ibidē nō est infligenda ꝓ leuibꝫ crimībꝫ Vnde dicēdū q̄ iu=
dex nullū debet excoicare nisi ꝓ mortali peccato nec ꝓ quocū
qz mortali sz ꝓ peccato ꝯtumacie vel cui ꝯtumacia est ānexa
xi· q· iij· c· Absi et c· Ep̄i Quadruplicit' autē hō peccatū ꝯtu/
macie īcurrit s· Aut qn̄ sufficiēt' vocat⁹ n̄ veīt ad iudiciuz nec

r̄manēdi habz legitimā causā·xxiiij·q·iij·c· d̄ illicita Aut veī
ens rn̄dē ɔtēpnit ⁊ racionē reddē q̄re rn̄dē n̄ d̄bet Aut āteq̄
debeat discedit·xi·q·iij·c·Certū est Aut sētencie non obedit·
vt ·ij·q·vi·c·quisq̄s ꝓbatus Ille autē q̄ īpedit aut fraudulē
ter ꝓcurat ne ad ipsū citacio pueīat ꝓ citato debet haberi
Ille eciā q̄ veīens se n̄ r̄presētat iudici ꝫ se occultat reputā
d⁹ ē q̄si n̄ venisset Ad argum̄tū ī oppositū dicēdū Q̄ etsi ille
q̄ excōicatur in p̄dicto casu non sit in peccato mortali tamē iu
dex fert sentenciam sicut ꝓ mortali quia iudex in foro contē
cioso non debet iudicaē scd̄m sētēciā consciēcie ꝓpe ꝫ scd̄z alle
gata Jō iuxta leges et iura ꝓnunciat·Scd̄o de ipsa excōica=
cōe ɔsideremus īiusticiaz et querim⁹ vtrū excōicatus īiuste d̄
beat excoīcat⁹ reputari et videtur q̄ non·qr·xxiiij·q·iij·c·Cē
tū et·§·sequēti d̄r Illitita excōicacio non ledit eum q̄ notatur
ꝫ illum a q° notatur et·xi·q·iij·c. Si cui ē illata dicitur Si iniu=
sta est tanto curare eam non debet q̄nto apd̄ deū et ei⁹ ecclesi
ā neminē pōt grauaē iniq̄ sentēcia ɔtra ē qd̄ d̄r·xi·q·iij·c·Sētē
cia·Sentencia pastoris siue iusta siue iniusta fuerit timenda ē
Respondet Ric·vbi·s̄·Q̄ vt d̄r·xi·q·iij·c· Eps·§·Si ergo·Q̄
sentencia aliquando ē iniusta ex aīo ꝓferentis iusta vero ex ō
dine et causa Aliquando est iusta ex aīo et ordine ꝫ nō ex cau
sa cum autē ex causa fuerit iniusta quando nulluz delictū oīo
est in eo in quē fert² excoīcacio qd̄ sit excōicacione dignū·Ex
aīo iniusta ē sētencia quando non fertur amore iusticie ꝫ liuo
re odij vel precio aut fauore aduersariorū Ex ordine iniusta
est quando fertur iudiciali ordine non seruato vt d̄r·xi·q·iij·
c·Seruetur·§·Item sentencia In oībꝫ hijs casibꝫ sētēcia ex/
cōicacōis īiusta timenda ē quousq̄z ꝑ euz q̄ tulit eam vel ꝑ ali/
um supiorē fuerit reuocata exceptis aliquibꝫ casibꝫ ī q̄bus n̄
non timēda qui ponunt² in glo·in p̄fato ca·Sentēcia vnus est
quando excōicans non habet potestatem excōicandi Ali⁹ est
qn̄ fertur excōicacionis sētēcia p⁹ appellacionē legitimā ⁊ ɔ
tinet ītollerabilē errorē vt patz ex̄ d̄ appellacōibus·c·Ad mi
seicordiaz pn̄tia et de sētēcia exco·c·Per tuas·Terci⁹ cas⁹ cū
ꝓ indebitis ex actiōibꝫ aliq̄s excōicat² ex̄ d̄ excessibꝫ p̄latorꝫ
c·Cuz ad quorūdā·Ad auctoritates autē p̄mo allegatas di/
cēdū q̄ ītelligūt² d̄ lesione q° ad deuz·⁊ de illo q̄ excōicacionē
non contemnit et quando excomunicacio est iniusta ex causa·
Tercio consideremus de excomunicacione penam·Nam
excomunicacio maior dicitur·Anathema·qd̄ interpretatur

separacio eo q̄ sic excoīcat⁹ in penā ꝯtumacie et inobodiēcie se
pat² a septē magnis bonis Primo separatur a celo quia nūq̄ ī
trabit in illd̄ nisi absoluat² ab ea Vnde xp̄s dixit Math̄ ·xvi·
Quodcūq̄ ligaueris sup terram erit ligatū et in celo Prop/
terea Crisos·xi·q·iij·c· Nemo ait· Nemo contemnat vincula
ecclesiastica· Non est homo q̄ ligat ꝫ xp̄s q̄ hanc potestatē de
dit et dn̄os fecit hoīes tanti honoris Secūdo separat² excoīca
tus ab omni sacramēto ecclesie vt patet·iij·q·iiij·c· Engel/
tendā et ideo nulli⁹ sacramēti talis est capax quia sacr̄mēta ꝯ
feruntur existentibꝫ ī ecclesia Vnd̄ talis nec absolui potest a
peccatis in ꝯfessione quantumcūq̄ eēt contritus ⁊ disposit⁹
ad faciendum oīa nisi prius absoluatur a vinculo excoīcacio
nis sc̄dm Tho·in·iiij· Et si absolueretur nō valeret sed opor
teret eū postea absolui iterū Nec talis potest ꝯtrahere matri
moniū Si tn̄ ꝯtraheret teneret q̄dē mr̄imoniū· ꝫ peccaret morta
lit̄ ꝯtrahēdo vel si r̄cepit ōdines sacros vel exeq̄t² eorū act⁹ vel
celebrādo vel cātādo euāgeliū et huiusmodi efficit² irregula
ris īdigēs dispēsacōe pape Tercio separat² excōicat⁹ ab eccle
sie suffragio Dicit enī apostolus Ro·xij· Oēs sum⁹ vnuꝫ cor
pus in xp̄o·s·misticuꝫ et spūale Clarū est enim q̄ mēbrū sep
atum a corpe non recipit partē nutrimenti q̄d̄ p cibum assu
mitur· Cibus h̄ corpis sunt oraciones et alia bona que fiunt in
ecclesia· Sed excōicat⁹ est mēbruꝫ separatū ab ecclesia Dicit e/
nim aug⁹·xi·q·iij·c· Oīs xp̄ian⁹· Dilectissimi q̄ a sacerdotib⁹
excōicat² sathane t̄dit² q̄ · s·ex̄ ecclesiā eicitur Et d̄ hac eciā
loquit²·xxiiij·q·iij·c· Apostolice c· Tam sacerdos c· Secāde et
c· Corripiantur · Ex q° excōicatus nō habet partem bonorū q̄
fiunt a fidelibꝫ· Vnde dyabolus habet maiorem potestatēꝫ se/
uiendi in eum Quarto separatur a diuino officio vnde Isidorus
xi·q·iij·c· Cum excōicato dicit Q̄ non licet cum illo orare· ꝓpt̄
q̄d̄ dicit Raymundus in sūma et alij doct· Q̄ si excomunicat⁹
est in ecclesia quando dicitur diuinum officiuꝫ debet admone
ri vt exeat ⁊ si exire nolit violenter debet emitti Et si fieri nō
potest dimitti d̄bet officiū quousq̄ exeat eciam missa si nūdū
incepit canonēꝫ Secus si incepisset q̄a tūc debet proseq̄ vsq̄
ad ꝯmunionē sumptā et postea residuum exeundo in sacristiā
dicere· hoc vero intelligendum est quando excōmunicacio es/
set notoria Nā si occulta ē non est euitandus excōicat⁹ ī pub
lico ne ꝓdatur crimē· hodie tam̄ p decretū ꝯstāti· ꝓhibita ē
huiusmodi participacō ī diuīs q° ad excōicatos denunciatos in

eccl'a et noiati. Ipse tamē excōicat9 scient' ptcipās i diuis ñ euadit mortale peccatū. Quinto sepatur a fidelium consorcio q: nō potest ptcipare cū alijs fidelibꝫ nec ipsi cū eo m come/dendo vel bibendo vel salutando vel loquēdo exceptis casibꝫ q̄ ponūt2 .xi.q.iij.c.qm̄ in textu et i glo. d̄ q̄bꝫ loco suo plen9 dicem9. Sexto sepatur excōicat9 a quolibet actu legitimo. vñ nec testificari potest nec exculare nec aduocare nec iudicare. Et iudicata per eū cuz notoriū eēt nō tenerēt nec absoluere nec ligare nec eligi pōt ad p̄laturā seu dignitatez nec eligere. Soluz ad predicacionez admitti potest sic̄ et infidelis vt conu̇tat2 ex doctrina ad veram penitēciam et obediēciā de dsec. di. i. c. Eps. Septimo sepat2 p9 mortē ab eccl'a sepultura q: ñ pōt sepeliri i ecclesia vel i cimiterio. ꝫ extra sic̄ ānalia bruta Nec dbz deferri cū moro solueto fideliuz ad ecclesiā nec pollūt p̄ eo fieri oraciones sollēnes seu officiū msi prius absolueret2 p9 mortē a sētencia Qd̄ fieri potest quando appareret signa cōtricō/nis ante mortez et q: q̄siuit absolutionē Exemplum est de illi sanctimonialibꝫ q̄s beat9 Benedict9 excōicauit p̄t' loq̄citatē suā que p9 mortez earū fūt visse exire de sepulchris et d ecclesia quādo celebrabatur et dicebat2 officiū q̄s cū beatus Benedict9 reconciliasset non fūt amplius visse exire sic̄ refert g'regorius .ij. dial'.li. Non sint igit2 xp̄iam obstīati ad obediendū i/nentes eccl'. cēsuras et comūicaciones parupēdētes q: vt di. im.c. Nichil .xi.q.iij.c. Nichil sic debet formidaē xp̄ian9 sicut separi a corpore xp̄i A contumaciby itaqz et inobedientibꝫ a excōicatis aufert deus g'am suā Quā nobꝫ ei obedientibꝫ lāgi at2 in hac vita demō p̄ducēs ad ethēa regna q̄ sit benedict9 in eternum et in secula seculorū. Amen

Sabbato sēde ebdomade in q̄dragesima d̄ peccato otē cōis qd̄ vt plurimum ex vana gloria oriri solet.

Sermo. .xxxvij.

Dixit patri suo Ecce tot ānis seruiui tibi et nūq̄ mandatū tuum preteriui Luc̄.xv.c. et in euāg. Io. ap̄uz ē eorū qui manis glorie vētо impelluntur libenter contendere. Qd̄ vicium reprehensibile iuētū ē i filio semoē d̄ q° euangelium meminit. Nolebat enī ire foras domū ꝫ otē debat

non solū cū seruis ꝫ eciaz cū genitoē suo. Et qm̄ ad penitēcie integritatez requiritur vt oīa vicia deponant⁹ Cum vero cōtencio que ex vana gloria nascit⁹ piculosa possit esse atqz dā/nabilis. Idcirco de ip̄a in hoc sermone dicemus de qua tria misteria erunt declaranda

Primū dicit⁹ diffinicōis
Secūdū abomīacōnis
Terciū determīacōnis

Quid sit cōtencio et qūo potest fieri vel ꝓpt' emulacōz vel ꝓpt' disputationē vel ꝓpt' litigacōnē

Capitulum primum

PRimum misterium declarandū dicit⁹ diffinicionis. In quo q̄d sit contencio videam⁹. Et nō loq̄mur de cōtencione que est orō ad confutandū vel confirmādū accōmodata qui color ē rethoric⁹ vt dicit. Tullius in rethorica Sed loq̄mur de contēcione ꝓut est vicium. Et sic diffinit⁹ secundū Alex. in. ij. sūme hoc mō. Contēcio est impugnacō veritatis cū confidēcia clamoris. Est ergo contēdere verbis cōtra aliquem tēdere. hꝰ autē fieri pōt triplicit'. Primo racōe emulacionis Scdo racōe disputacōis Tercio racione litigacionis. Primo pōt aliquis ꝯtendē cū alio racione emulacionis et inuidie Nā aliq̄ sūt qui ita diligūt suos ⁊ gloriā eorū vt ñ possint sine displicencia famā et v̄tutes aliorū audire et dicētibꝫ atqz narrātibꝫ obstāt et ꝯtradicūt. Talis fuit ꝯtēcio q̄ fuit ī corrintheis ꝯuersꝰ ad fidē quos paul⁹ rep̄hēdit. i. cor. i. d. Obsecro vos fr̄es p nom̄ dn̄i ihesu xp̄i vt idipsū dicatis omnes et ñ sint in vobꝰ scismata Sitis aūt perfecti ī eodē sēsu et ī eadē sciēcia Significatū ē enī m̄ d' vobꝰ fr̄es mei ab hijs q̄ sūt cloes q̄a ꝯtēciones sūt int' vos. hꝰ autē dico qd' vnusquisqz vestrū. di. Ego q̄dē sū Pauli. ego autē appollo. ego v̄o cephe. ego autē xp̄i. diuisus est xp̄s! et. iij. c. cum sit int' vos zelus ⁊ ꝯtēcio nōne carnales estis et scd̄m hoīem ābulatis! Cum enī quis dicit. ego sū pauli alius autem ego appollo. nonne hoīes estis! Quid ergo est appollo! Quid autē paulus! Mīstri eius cui credidistis Et vnicuiqz sic dn̄s dedit. ego plantaui Appollo rigauit ꝫ deus incrementū dedit Itaqz neqz qui plantat ē aliquid neqz q̄ rigat sed qui incremētū dat deus Existimabant nāqz illi corrinthij ꝙ qui a meliore et maiore esset baptizat⁹ ille maiorem graciam assequeretur quasi homines darēt graciaz. Similiter eciam contendebant romani et iudei conuersi ad fidez Dicit enim. Iheronimus in prologo in epistolā ad. Romanos

Romani qui ex iudeis et gētibꝫ crediderūt hij supba contē/
cōe volebant se alterutrū exaltare Naz iudei dicebant · Nos
sum⁹ popul⁹ dñi quos ab micio fouit ⁊ dilexit · Nos circūcisi
ex genere abrahā et stirpe sancta dscendim⁹ · Nos de egipto
signis et vtutibꝫ liberati mare sicco ptrāsiuim⁹ pede · Nos per
xl · ānos expti sum⁹ mirabilia magna dei · Nos soli digni fui/
m⁹ accipe legē et vocē dei loquētis audire · Nob ꝓmissus est
xp̄s ad quos ipe venisse testat⁹ dicit enī · Nō fū missus nisi ad
oues q̄ pierūt dom⁹ israhel cū vos canes pocius q̄ hoīes appel
lauerit Non est g̊ equū vt vos hodie ydola deserentes cōpe/
mini nob Econt̄ gētiles dicebant Quāto maiora circa vos di
beneficia narraueritis tanto maioris crimīs reos vos esse mō
strabitis Semp enim hijs omnibꝫ ingrati fuistis · Nam ipis p̄/
dibꝫ q̄bꝫ ptransistis mare postea ante ydola ludebatis · Māna
vob fastidium fuit et sēper in deserto cōtra deū murmurastis ·
Sepe deuz ad iram prouocastis et ad vltimū xp̄z in lege et ꝓ
phecijs ꝓmissū occidistis · Nos itaqz vob digores sum⁹ q̄ vt
de xp̄o audiuim⁹ mox ī eū credidim⁹ Ideo p ꝓphaz d nob do
mim⁹ ait Popul⁹ quē nō cognoui seruiuit m̄ vnd ostat nos nō
ex industria s̄z ex ignorancia deliquisse hijs g̊ alt̄ cātibꝫ apo
stolus medius inter eos om̄s eorū contēciones dirimēs ad v
naz concordiaz eos adduxit ostendens nob eorū meritis suis
esse saluatos quia om̄s iudei et om̄s gētiles sb peccato tene
bantur s̄z per dei gr̄am liberati sūt ideo dicit ro · ij · Non est enī
personarū accepcō apud deū ⁊ · iij · c · Non est enī distictio oēs
enim peccauerūt et egent gracia dei et · xviij · c · Oīs q̄ credit ī
illuz non confūdet⁹ Non enī est distinctio iudei et greci · nā idē
dñs omniuz diues in oēs q̄ inuocāt illū Sic et discipuli · Johis
baptiste forte cōtendebant de Johe baptista et de xp̄o Sic et
quotidie ꝯtendunt aliq̄ d p̄dicatoribꝫ d doctoribꝫ de fūdato
ribꝫ religionū et de sāctis · Pro q̄bꝫ facit exēpluz illd qd poni
t⁹ ī legēda Johis bap · Q̄ duo doctores erāt famosissimi quo
rū vn⁹ in magna deuocōe habebat ioh · bap · ali⁹ vero io · euā
gelistā · Cum q̄libet satis sāctuz suum ꝯmendaret ⁊ alterū al
teri preferret tandē ꝯduxer̄t se velle facē publicaz disputaci
onē ad ꝓbandū quis maior esset · Sed nocte precedēti dispu
tacionē · Jo · bap · apparuit suo deuoto et Jo · euā · suo reuelan
tes q̄ disputacionē talē dimitterēt q̄ ipi bene ꝯcordabāt ī ce
lis ita ⁊ ipi dberēt ꝯcordari ī t̄ris ⁊ dmū in supnis vidrēt hāc
veritatē Scdo pōt q̄s ꝯtēdere contra aliū racōe disputacōis ·

Que scdm alex. si fieret ꝓ declaracõe mentis ⁊ seruato modo debito nullum eẽt peccatum Sed si fieret ex quadã titilacione honoris et glorie veniale peccatum eẽt sicut fuit in apl'is d' q̃ bꝫ dicitur Luc. xxij. Facta est ɔtencio inter eos q̃s eorũ videretur esse maior. Ipsi enim tunc vt dicit. Tho. ij. ij. q. xxxviij. Non contendebãt cuꝫ intencõe impugnandi veritatẽ qꝛ quilibet defendebat ꝙ sibi verũ videbatur Erat tamen in eoruꝫ contencõne deordinacio quia contendebant de q° non erat cõtendẽdũ. s. de p̃matu honoris Nondum enĩ erant spũales sicut di. ibi glo. Ideo dñs cõpescuit eos Sed nunq̃d licitũ est disputare cũ hereticis? Ad hoc respondet alex. in. ij. Q̃ hereticꝰ aut est ab ecclesia p̃cisus ꝓpter ꝑtinacẽ sẽtenciam aut non Si primo mõ tunc ñ ẽ cũ eo habenduꝫ ɔsiliuꝫ iuxta illud psal. Non sedi cum ɔcilio vanitatis Et de hoc apostolus ad Tituꝫ. iij. c. ait Hereticũ hoĩeꝫ pꝰ p̃mã ⁊ scdaꝫ correctõꝫ d'uita vñ hẽtici post damnacionẽ non vocãtur ad ɔsiliuꝫ. sicut patet. xxiiij. q. i. c. maiores Si vero heretici adhuc sũt corrigibiles licitũ est contendere et disputare cũ eis vt ad fidẽ reuocẽtꝰ vel vt falsitas eorũ alijs manifastetꝰ Hoc autẽ intelligendum est d' ꝓbatis in doctrina quia piculosũ eẽt simplicibꝫ cũ hereticis disputare Tercõ potest q̃s contẽdere ɔtra alium racione litigacõis sicut faciunt multi q̃ omneꝫ sentenciaꝫ proximi q̃runt infringere et clamorosis vocibꝫ multiplicacõeqꝫ v̄borũ volunt vincere et scdm Tho. ij. ij. vbi. s̃. Si contencio fiat ꝓpter notabileꝫ impugnacõꝫ veritatis aut iniuriam vel damnũ proximi sicut facere solent procuratores et aduocati peccatum est mortale.

.:.

Q̃ aboĩanduꝫ est viciuꝫ contẽcionis tũ qꝛ reddit hoĩem exosum tũ ꝓpt' honorẽ tũ eciã ꝓpt' scãdala q̃ inde sequũtur.

Capitulum. .ij.

Secundum misteriuꝫ declaranduꝫ d' contencione dicitꝰ aboĩacionis. Est enim aboĩabile ꝓpter tria hoc viciuꝫ Primo ꝓpter ɔfusionẽ Scdo ꝓpter honoracionẽ Tercio propter deriuacõem Primo propt' ɔfusionẽ Contencionamqꝫ facit ipsos contenciosos aboĩabiles et exosos hoĩbꝫ similes canibꝰ q̃ntum ad actum et demonibꝫ quantum ad maliciam Quisnam non vituperabit hoĩeꝫ sẽp clamantẽ ɔtẽdẽtẽ

patū ad oīa contradicere sētenciaz suā verā vel falsā supbe ⁊
ptinaciter defēdentē ⁊ Ideo aug⁹ ait Nichil est ita simile ac
tibꝫ demonū sicut litigare Et proū·xvi· Homo puersus fusci/
tat lites et· xviij· Labia stulti miscēt se rixis ⁊ os ei⁹ iurgi/
a ꝓuocat et iterū ·xvi· Vir īpius fodit maluz ⁊ in labijs eius
ignis ādescit Et·xvij·c· Semp iurgia q̄rit mal⁹ āgel⁹ autem
crudel' mittet' ꝯt euz Secundo abommāda est contēcio ꝓpter
honoracionē Est quidē hō qui ꝯtenciones fugit dign⁹ honoē
vnd ꝓū·xx· honor ē hoī qui sepat se a contēciombꝫ Oēs autē
stulti miscēt se contumelijs et pau·ij·thi·ij· Stultas aūt ⁊ sine
disciplina q̄stiōes deuita sciēs ꝙ generāt lites· Seruuz autem
dñi non oportet litigare ꝫ māsuetū eē ad oēs docibilē pacien
tē cū modestia corripientē eos q̄ resistunt veritati quāti autē
meriti sit apud deum non contēdē clarū eē potest ꝑ illd qd le
gitur in vitis patrū· Q̄ orāte sācto· Machario vox īsonuit ad
eum·d· Nunduz ad mensurā duarū mulierū veīsti q̄ habitāt in
ꝓxima ciuitate Cunqꝫ q̄siuisset Machari⁹ et mueīsset eas ꝯ
uersacionē earū interrogauit Ipse vero dixerūt ꝙ erāt mulie
res duoꝝ fratrū et ꝑ·v· ānos simul fuerāt nec v̄bum ꝯtēcio
sum fecerant Nec vnq̄ aliqua eaꝝ dicto vel facto aliam con
tristauerat Qd audiēs Machari⁹ bene hedificat⁹ recessit Ter
cio est aboīanda contencio ꝓpt' deriuacionē· Ab illa siquidem
sepe deriuantur plurima scandala odia discensiōes rixe ⁊ quā
doqꝫ p⁹ verba venit' ad verbera· ꝓpterea dicit' eccl'·xi· ab
vna scītilla auget' ignis et a doloso auget' sāguis Et xxviij·
Lis festinans effūdit sanguinem·

Q̄ nō est ꝯtendendū cū potēcioribꝫ se nec cū diuitibꝫ neqꝫ
cū loquacibꝫ ⁊ linguosis Ca· ·iij·

Terciuz misteriū contēplanduz de contēcione d̄r deter/
mīacio Nam licet non sit cū aliq° contēdēdum verūta
mē sapiēs enumerat tria hominuz genera· Primi sunt
potentes Secūdi locupletes Tercij linguati Primi cuz q̄bꝫ
non ē litigandū neqꝫ contēdēduz sunt potentes vñ eccl'·viij·
Non litiges cū homīe potēte ne forte incidas in man⁹ illi⁹· po
tentes autē dicuntur oēs supbi vel superiores dñi p̄lati et pē
tes cū quibꝫ non est contendēdū Secūdi sunt locupletes et
diuites vnd eccl'·vbi s̄·d̄r· Non contendas cū viro locuplete
ne forte econtra constituat tibi litem· Multos perdidit auruz
et argentū et vsqꝫ ad cor regū se extendit et conuertit ⁊ licꝫ
periculosū sit cū talibꝫ contendere verb· tamen periculosius ē

litigare factis O quot paupes voluerūt cum diuitibꝫ in iudi
cio contendere siue pro possessionibꝫ ab eis occupatis siue ꝓ
pecuniis et aliis rebꝫ vsurpatis et tandē diuites p̄ualuerunt.
Vt enim dicit sapiens ꝓu̅. Diuicie addunt amicos plurimos
a paupere autē et hij quos habuerit separāt⁹ ⁊ Isidor⁹. xi. q.
iij. c. Paup ait. Pauper dum non habet q̄d offerat non soluz
audiri contēnitur sed eciam contra veritatez opprimitur cito
violatur auro iusticia. nullamq̄z re⁹ ꝑtimescit culpā quam re
dimere nūmis estimat. nec tantū pauperibꝫ verū eciā et diui
tibꝫ huiusmodi litigia fūt damnosissima. qm̄ vt ait criso⁹. li.
iiij. epistolarū Longa questio litigantiū nō tam auget patri=
moma q̄ euertit Tercij cū quibꝫ non est contendendū fūt ho
mines linguati et sine racione loquentes vn̄ eccl. viij. c. non
litiges cum hoīe linguato et non struas ignem in lingua illi⁹.
Sunt de huiusmodi genere mulieres garrule loq̄ces et litigi
ose Vix vna domus reperitur in q̄ nō sit huiusmodi pestis ma
cula Contendit mulier nūc cū vno nūc cū alio nunc cum viro
nunc cuz socru nunc cuz nuru nūc cuz vicina. estq̄z contencio
illi velut cibꝫ De hac sapiens ꝓu̅. xix. d. Tecta iugiter per stil
lancia litigiosa mulier Quasi dicat. Q̄ q̄ habitat in domo per
stillante quando vult declinare stillicidium in vno loco inue=
nit in alio itaq̄z nō inueīt req̄em Sic et ille qui mulierē habet
litigiosā in domo Ipsa equidem est venenū amarissimuz tur=
bās om̄ia bona. Quia vt scribit⁹ ꝓu̅. xvij. Melior est buccella
sicca cuz gaudio q̄ domus plena cum iurgiis. Quisnaz valet
exprimere quot odia aut scādala exorta fūt et in dies oriri vi
dentur inter patrē et filiuz int' fr̄em et fratrē int' vicinū et vi
cinum ꝓpt' contencōes mulierū. Sed audiant viri q̄ sēsu et ra
cione mulieres supare debent salubre ꝯsiliuz q̄d illis damus.
Si in domo fūt duo germani simul cohabitantes ⁊ inuenerīt
litigantes vxores caueāt ne et ipsi litigent. ꝫ poci⁹ vnusq̄sq̄z
aduocet suaz et verb̄ vel factis corrigat illaz ꝓ vt necessita/
tibꝫ videīt expedire Sic faciant viri vxoribꝫ sic et paterfami
lias subditis suis Iustum nāq̄z est inuicē supportare et non oī
verbo contrarium referre sermonem. Ideo apostolus. Ephe.
iiij. d. Obsecro vos ego vīctus in dn̄o vt digne ābuletis voca=
cione q̄ vocati estis cū oī humilitate et māsuetudīe cū paciēci
a supportātes inuicē in caritate solliciti s̄uare vnitatē sp̄ūs in
vīculo pacis Quā nob̄ largiat⁹ de⁹ ꝯcedēs h̄ graciam et ī fu
turo gloriam Amen

Dñica tercia in q̃dragesima in mane de ira dei que efficax r̃/
medium esse potest ad inducendum hoĩes ad penitenciam
Sermo ·xxxviij·

Venit ira dei in filios diffidencie· Doctoris gen
ciuz verba sunt ista originalit' ad Eph̃·v·c·
et in epistola p̃sẽtis dñice Efficacissimũ reme
diuz arbitratus sũ peccatoribꝫ vt ad penitẽ/
ciã redeant añ illorũ faciem ꝓponẽ terribilita
tẽ et horrorẽ iracundie dei· Naz vt aug⁹·ait·
iiij·li·d̃ doctrĩa cristiana·plerosqz ĩcredulos miseicors dei paci
ẽcia lõga peccare facit ĩtrepidos quia deũ nõ arbitrãt' pecca
torũ suo ꝛ vltorez Nos igitur huic periculo ꝓuidere volen
tes in p̃sẽti sermõe de ira dei erim⁹ v̄ba facturi Et licz mul/
tis infectuz gustum habẽtibꝫ grauia sint huiuscemodi v̄ba ta
mẽ humilibꝫ et deuotis videbuntur aĩarũ lãguẽciuz medicĩa·
Inquit eniz aug⁹·xxiij·q·iiij·c· Ipsa pietas Molestus ẽ medi
cus furenti frenetico et pater indisciplĩato filio· Tamen ñ ꝓp
terea neganda est infirmo medicina neqz a filio disciplina ẽ
auferenda Ad hoc vocati sumus vt clamemus et arguam⁹ et
detestem' delicta ãnũciemusqz tremenda iudicia dei Per Isa·
enim·lviij·c· Dñs ait Clama ne cesses quasi tuba exalta vocez
tuam et ãnuncia populo meo scelera eorũ Propterea vtar v̄=
bis Iero· ad Palmachium et Oceanum dicentis adulari non
possum ne et fratrem meum decipiam et me sermo ꝑcuciat·
Salomonis qui ait v̄ba adulatorũ mollia sunt et h̃feriũt in=
teiora vẽtris Pro salute itaqz et correctiõe peccatorũ d̃ ira d̃i
secure loquim' de q̃ tria misteria p̃ncipalia erũt cõtemplãda

Primũ d̃r ꝯtẽptibilitas·
Secundum terribilitas·
Tercium ꝓpinquitas·
Ca· primum

Q̃ pleriqz cõtemnunt irã dei vel
q̃r cogitant deuz non esse vel q̃r
credunt ip̃m non irasci vel quia
diu expectauit illos deus·

Primum misteriuz ꝯtemplandnz de ira dei d̃r cõtemp
tibilitas in q° videre libet q̃re ẽ q̃ multi audientes lo=
qui de tremenda ira dei illã non timẽt ꝫ poci⁹ vt expe
riencia docet ridendo ꝯtempnunt Et colligi possũt hui⁹ erro
ris tres p̃ncipales racões Prima d̃r stulte cogitacõis· Sc̃da
false opinionis· Tercia diuturne epectacõis Prima racio q̃
re a multis non timetur ira dei dicitur stulte cogitacioĩs qm̃
stulte cogitant deum non esse pro quibꝫ querimus vtrũ pos/
sit aliquis cogitare nõ esse deuz et vid̃tur q̃ non·quia vt ait

Anſel·Deus ſcdm animi ꝺcepcōz ē quo mcbil meliꝰ mcbilqꝫ maius excogitari poteſt·Sed maius eſt qđ non poteſt cogitari non eſſe q̄ꝫ q̄ poteſt Ergo cū deo mcbil maius poſſit cogitari deum eē ita ē qđ nullo modo poteſt cogitari nō eē· Sed contra arguit² per textū Joh̄·dama·dicit emm ſic·Jn tantuz p̄ualuit permciola malicia hoim vt dicant non eē deum et Tullius·li·i·de natura deoꝝ ait Quidam dixerūt totam de dis̄ imortalibꝫ opimonē factam eſſe ab hoibꝫ ſapientibꝫ reipublice cauſa vt quos racio non poſſet eos ad officium regiuz duceret Reſpondet ·d·Bon·di·vin̄·i·li · Q̄ cogitare cū aſſenſu aliquid non eē poteſt ꝓuenire dupliciter· Aut ex defectu itelligentis· Aut ex defectu intelligibilis· Defectus intelligētis ē cecitas vel ignorancia obquā quia ignorat rem cogitat ipſā non eſſe ·contingit autē duplicit eſſe cognicionē ꝺ aliquo ēte ſ·Si ē Et quid ē Jntellectus autem noſter deficit in cogcione diuine veritatis q̄ntū ad cognicionē q̄ꝺ ē non autē q̄ntuz ad cognicionem ſi eſt·Ex hoc ait·Dama · Cognicio exn̄di deum nob̄ naturaliter eſt inſerta·et aug⁹·ꝺ fide ad petrū·Nichil tantum nouit mens quantum deum eſſe et ſe et·Hugo de ſancto vic·Sic deꝰ ab inicio cognicionem ſuam in hoīe tempauit vt ſicut nunq̄ qđ eſſet poſſit cōpretendi ita nunq̄ quia eſſet poſſit ignorari·Quia ergo intellectus nr̄ nunq̄ deficit i cogcione ꝺi ſi ē ꝺo nec pōt ignoraé ipꝫ eē ſimplicit·Quia vo dicit in cogcōe qđ ē ideo frequenter cogitat deum eſſe qđ non eſt·ſic idolum vel creaturā vel non eſſe qđ eſt ſicut deuz iultū·Sedo poteſt cogitari aliquid non eſſe per dfectuz a parte intelligibilis et huiuſmodi defectus poteſt eſſe duplex · Aut defectus pn̄tie· Aut defectus euidencie Defectus pn̄tie vtpute quia nō ſemper non vbiqꝫ non vbiqꝫ totaliter qđ non ſemper eſt ſed aliquando eſt aliquando nō aliqñ vero poteſt cogitari non eē· Similiter de eo qđ non ē vbiqꝫ qz eaꝺē racione qua poteſt cogitari non eſſe h̄·poteſt cogitari non eſſe alibi Similiter eciā de eo qđ ſcdm partem abeſt ſcdm partem abeſt Deus autem ē totus et vbiqꝫ et ſemper ideo non poteſt cogitari non eſſe· hanc racionem aſſignat Anſel·in li · contra inſipientem·Non ſolum ꝓpter defectum pn̄tie poteſt aliq̄ꝺ cogitari non eſſe ꝫ et ꝓpter defectum euidencie quia non eſt euidens in ſe et i ꝓbando Sed deum eſſe eſt veritas euidens in ſe et in ꝓbando i ſe quia eſt qꝰ nichil maius excogitari poteſt· Jn ꝓbando vero quia et ductu racionis hoc ꝓbarūt plōi ergo non poteſt

cogitari nisi insipienter et stulte q̄ n̄ sit deus · vnde · Dauid ī
psal · ait Dixit insipiēs in corde suo non est deꝰ · Stultus ergo
est qui cogitat vel dicit Non est deus quem confitetur intel/
lectus racionis naturale lumen · vnde Bern · in li · de diligēdo d̄
um · Inexcusabilis est omnino īfidelis si non diligit deuz toto
corde Clamat nempe intus eius innata iusticia quia se ex to/
to illum diligere debet cui se totū debere nō ignorat · hec ille ·
Clamat deuz esse omnis creata natura angeli hoīes celum et
terra et oīa q̄ in eis sūt · vnde Augꝰ · in li · de vtilitate creden/
di ait Non enim frustra intueri oportet et manit' ordinē celi
pulchritudinē syderū vicissitudines temporꝝ in quorū ꝯsidera
cione non curiositas est exercenda sed gradus ad eterna faci
endus Et Job · xij · Interroga iumenta et docebunt te et vola
tilia celi et indicabūt tibi Loquere terre et respondebit tibi
et narrabunt pisces maris Quis ignorat q̄ oīa hec manꝰ dn̄i
fecerit ! Mirabilis certe in tāta rerū varietate ordo reperitur
Est quidem ordo situal' siue localis quia q̄libet creatura tenet
suum locuz sedz suam dignitatez · Nam terra et terrena sicut
viliora in imis locata sūt Aqua vt dignior ei preeminet Aer
vt perfectior supior est et ignis ita actiuus ⁊ calidꝰ a nob' elō
gatur super alia elementa situatus Celi incorruptibiles Sol
et luna et stelle lucētes in suis speris altissime collocate sunt ·
Et celum empireuz nobilissimuz vbi gaudēt sancti cuz cristo
sup̄mū oīm est · Subsequitur et aliꝰ ordo qui tempꝰ pōt dici ·
Ordinatissime enim facit sol cursū suuz per signa zodiaci īfra
annum integrū · Et sic transeunt tempora veris estatis autūni
hyemis cum effectibꝰ suis Transeunt et dies naturales eadez
tempis mensura ad motum p̄mi mobilis completuz et ea q̄ ī
hyeme mortua videbant' in vere reuiuiscunt et in estate fruc
tificāt Predicat insuper deum esse sacra scriptura tā veteris
q̄z noui testamenti et omnis scriptura et ph̄orum et poetarū
omniumqz gētilium O q̄lis demencia illorū ergo qui tante ve
ritati acquiescere nolunt Tales vtiqz sūt q̄ dei iracundiaz nō
formidāt Scd̄a racio q̄re a multis non timet' ira dei dicitur
false opinionis Nam cuz multi negare non possint eē deū opi
nantur tn̄ false q̄ in illo ira cadere non potest Dicunt namqz d̄
um esse clementissimum iram vero clemencie fore contrariam
ideo nec ī deo cadere posse Pro quibus dicit · Lact · in p̄ncipio
li · de ira dei · Animaduerti sepe Donate plurimos id existimare
q̄ nonnulli ph̄orum putauerūt non irasci deuz qm̄ benifica sit

tantummodo natura diuina nec cuiquam nocere prestan=
tissime atq3 optime congruat potestati · Arguunt et se=/
cundo modo tales quia nulla passio cadit in deo · sed ira
est passio quedam · ergo non cadit in deo · Tercio contra=
riant errorem suum quia omne peccatum a deo est remo
uendum · Sed ira est vnum ex septem viciis capitalibus · ergo
est a deo remouenda · Verumtamen contra hic tenentes sunt
auctoritates et dicta siue scripture sacre siue gentilium et
moralium philosophorum · Vnde exodi decimoquinto · In
multitudine glorie tue deposuisti omnes aduersarios no=
stros · Misisti ira tuā q̄ deuorauit eos Et tricesimosecūdo ca=/
pitulo · Moyses ad deum orans ait · Quiescat ira tua et esto
placabilis super malicia populi tui · Et quarto · Regum
vicesimosecundo · Magna ira dei succensa est contra nos · Et
deutro · vndecimo capitulo · Iratus dominus clausit celum
et pluuie non descendunt · Et secundo paral' · duodecimo · Di
citur de filijs israhel · Quia humiliati sunt auersa est ab eis
ira domini · Et vicesimoquarto capitulo · Facta est ira dei
contra · Judam et · Jerusalem · Et Job nono capitulo · De
us cuius ire resistere nemo potest · Et Dauid in psalmo se=
cundo · Apprehendite disciplinam nequando irascatur domi=
nus · Et psalmo sexto · Domine ne in furore tuo arguas
me neq3 in ira tua corripias me · Et psalmo decimoseptimo ·
Fundamenta montium conturbata sunt et commota sunt
quoniam iratus est eis · Et psalmo septuagesimoseptimo ·
Ira dei ascendit in israhel · Et psalmo septuagesimooctauo ·
Effunde iram tuam in gentes que te non nouerunt · Et psal=/
mo octuagesimonono · Quis nouit potestatem ire tue et
pre timore tuo iram tuam dinumerare · Et ecclesiastici quin=
to · Ne dicas coram angelo non est prudencia ne forte iratus
dominus diffipet cuncta opera tua Et · Isa · quinto · Iratus
est furor domini in populo suo · Et · Isa · quarto · Plangite
et vlulate quia non est auersa ira furoris domini a nobis · Et
Trenen5 · quarto · Compleuit dominus furorem suum et effu=/
dit iram indignacionis sue · Et Osee quinto effundam quasi
aquam iram meam · Et · Nauum primo · Vlciscens dominus
in hostes suos et irascens inimicis suis · Et · Romanis primo ·
Reuelatur ira dei de celo · Et · Romanis tercio · Nunquid

iniquus est deus qui infert iram. Et primo thesalonicens se-
Peruenit ira dei super illos vsq; in finem. Et apocalips deci-
moquinto. Consumata est ira dei. Et decimosexto capitulo.
Audiui vocem magnam de celo dicentem septem angelis.
Ite et effundite septem phyalas ire dei in terram. Et. Va-
lerius maximus libro primo. Lento enim gradu ad vindic-
tam sui diuina procedit ira tarditatemq; supplici grauitate
conpensat. Et. Ouidius de arte amandi. Flectitur iratus vo-
ce rogante deus. Et. Augustinus decimooctauo de ciuitate
dei capitulo duodecimo. Apollini delphico instituti sunt Lu
di musici vt placaretur ira eius qua putabant afflictas esse
sterilitate grecie regiones quia non defenderunt templum
eius qd rex. Danaus cum easdem terras inuasisset bello
incendit. Et in primo libro vbi supra capitulo secundo di-
cit de. Junone que apud gentiles colebatur pro dea. A-
pud virgilium nempe Juno inducitur infesta. Troianis. E
olo ventorum regi aduersus eos irritando dicere. Gens
inimica michi tyrrhenum nauigat equor. Illium in ytali-
am portans victosq; penates. hec ille. Et idem. Virgili-
us commemorat in principio primi libri. Eneidos ob iram.
Junonis. eneam profugum fuisse cum reliquis troianis di
cens. Arma virumq; cano troie qui primus ab oris ytali-
am fato profugus lauinaq; venit. Littora. multum ille
et terris iactatus et alto. Vi superum. sceue memorem
Junonis ob iram. At et. Valerius maximus libro primo
Rubrica de neglecta religione multa narrat de iratis diis
Nos vero talia exempla non inducimus vt errores gentili-
um non comprobemus sed tantum vt ostendamus q eci-
am secundum illos ira ponenda sit in deo. Pro solutione ita
q; obiectorum tria sunt notanda. Primum secundum Bo
namuenturam in tercio sentenciarum distinctione tricesima
tercia et. Ricardus in quarto distinctione vicesimasexta et
Thomas prima parte distinctione vicesimasecunda. Q quan
docunq; dicitur aliquid de deo qd in nobis denotat passio-
nem de deo dicitur secundum effectum et non secundum pas
sionis defectum. Odium ergo amor ira et similia que in no
bis sunt passiones in deo dicuntur secundum effectum quo
ad nos vt tunc dicatur odire cuz effectum odij nobis exhibet

tunc irasci cum effectum ire nobis ostendit · Ipse autem de=
us stabilis manens sine passione aliqua dat cuncta mouere·
Secundum notandum q̄ non omma que secundum nomen so
nant virtutem dicunt virtutem in re nec omma que secun/
dum nomen sonant vicium dicunt illud in re · Propterea in/
quit·Juuenalis·fallit emm vicium specie virtutis et vmbra·
et·Seneca ad·Lucillum· vicia in nobis sub virtutum nomine
repunt· et gregorius quadragesimaprima distinctione capi/
tulo·Sepe vicia ait·Sepe vicia se ingerūt et virtutes esse mē
ciuntur·vt tenacitas per simoma emulic largitas crudelitas
zelus iusticie remissio pietas velit videri·Ideo non omne q̄d
dicitur ira vicium est aut peccatum·Tercium notandum se=
cundum·Bonamuenturam in tercio distinctione decimaquin/
ta·Q̄ triplex est ira·Quedam est preter racionis imperium·
Primus scilicet iracundie motus·Secunda ira est contra racio
nis imperium quando quis concitatus in iram passiom racio/
nē subiicit sequitur q̄s inordinate impetum ire · Tercia est ira
que est secundum racionis imperium quando quis irascitur
secundum q̄d merito irasci debet · Sic merito irascuntur pa/
tres filijs impijs et prout exigit illorum malicia ordinate
corrigunt eos·Sic irascuntur prelati et domim quilibet sub/
ditis inobedientibus·Sic iratus est ihesus quando eiecit om/
nes vendentes et ementes de templo · Dicimus ergo q̄ de
us qui est clementissimus sine sui mutacione sine passione si
ne peccato sua exigente iusticia irascitur sepe peccatores ob
stinatos in ira conculcans quando eis effectus ire demonstrat·
Hoc sunt guerre pestilencie tempestates grandines sterili/
tates terre fames terremotus terrores de celo et signa mag
na · O presumptuosi peccatores auduistis iam q̄ falsa est
opimo vestra · Dicebatis emm q̄ non irascitur deus ·Et ec/
ce tot precoma scripturarum clamant iram dei ab ommibus
esse timendam · Tercia racio quare a multis non timetur
ira dei dicitur diuturne expectacionis · Consueuit equidem
deus propter longanimitatem suam sufferre peccatores in=
iquos per tempora longa vt sic per dulcedinem eius ad/
trahantur ad penitenciam ·Sed inde multi sumunt audaciam
et deteriores facti iram dei non existimant · verumtamen vt
ait Jeronim9 in exposicione Jeremie·Quāto maior ē numer9

temporum quibus obliuiscimur deum · tanto maior est pe=
na peccati qd̄ nec longitudine temporum potuerit edomari·

Q̄ terribilis est ira dei·
eo q̄ seuit in paruulos ·
et in iustos atq̄ oracio
nes supplicancium sper
nit et abominatur ·

Capitulum · secundum ·

Secundum misterium contemplandum de ira dei
dicitur terribilitas · Considerandum namq̄ est
q̄ cum irascitur deus et prouocatur eciam ad
temporaliter flagellandum homines sibi rebel
les seuerus est et terribilis valde maxime prop
ter tria ¶ Primo propter paruulorum punicionem · Se/
cundo propter iustorum afflictionem · Tercio propter ora
cionum detestacionem ¶ Primo deus iratus est terribilis
propter paruulorum punicionem · Punit namq̄ paruulos
pueros et innocentes propter peccata parentum · Perie/
runt nempe et suffocati sunt in diluuio omnes infantes et
paruuli quotquot reperiebantur in mundo · Adusti sunt in
sodomis et incendio concremari omnes qui erant in vteris
matrum et qui suggebant vbera · Et tamen sepius vex/
atur mundus aut fame aut pestilencia aut qualibet alia
aduersitate que non nisi propter peccata veniunt paruu/
li qui ea non commiserunt puniuntur pro illis · O formida
bilis dei iusticia · O tremenda dei iracundia cur eos qui te
non leserunt exterminas ! paruulos cur tam acriter pu=
nis ! Et respondebit tibi protinus · q̄ propter peccata pa=
rentum · Sed hic oritur dubium · Vtrum filij propter pec
cata parentum puniri possint · Et videtur q̄ non · Nam per
Ezechielem decimooctauo capitulo · Deus dixit filius non

portabit iniquitatem patris · et pater nō portabit iniquitatē
filij iusticia iusti super eum erit · et impietas impij erit sup eū
Et Extra de hijs que fiunt a maiore parte capituli · c · Nuesi
uit · in glo · dicitur · Peccata suos debent tenere auctores · Et
idem · C · de penis · l · Sanctimus · Et · C · Ne vxor pro marito · l ·
ob maritorum Et · xj · q · iij · c · illud · Et de sen · ex · c · A romana · §.
vltīo · et · lvj · di · c · Satis · Et Augu · ait · j · q · iiij · c · Nullius · Nul
lius crimen maculat nescientem · Ad hoc facit ibidem · c · Placu
it · et · c · Judei · Sed contra arguitur · quia Exo · xx · Deus dixit ·
Ego sum dominus deus tuus fortis zelotes visitans iniquita/
tem patrum in filijs in terciā et quartam generacionem eorum
qui oderunt me · Ad idem facit · c · Vergentis Extra de hereti ·
Et idem habetur extra de fili · prespite · non ordinandis · c · j · c ·
Ad presenciam · c · Presencium · c · conquerente Et · c · Quoniam
Et · j · q · iiij · §. Item dicitur · Chā peccante Chanaan filius eius
maledicitur · Respondet dominus Boñ · di · xxxiij · ij · li · Nuod du
plex est punicio · vna eterna · alia temporalis · Filij non puniun
tur pro peccato parentum pena eterna · Vnde Ansel · de con/
ceptu virginali dicit · Nuod paruuli non damnantur pro cul/
pa ade tantum · sed pro culpa propria quam habent · licet non
habeant eam agendo sed contrahendo · Puniuntur tamen filij
pro peccato parentum pena temporali · eo q̄ filij sunt aliquid
patris · Et hoc patet per sacram scripturam in pluribus exem
plis · Ideo dicit Gre · j · q · iiij · c · Paruulos · Paruulos sodomita
rum non excusauit ignorancia quin pro paterno scelere cele/
sti igne consumerentur · Sed hoc igne pena illis dimmuta est
quibus successio paterni sceleris est adempta · Pariter eciam
demonstratum est peccatis parentuz paruulos aliquando cor
poraliter flagellari · Secundo deus iratus est terribilis pro
pter iustorum afflictionem · Affligit eciam et sepe bonos cum
malis · Sed dubitatur hic Vtrum possit esse in aliquo pena si/
ne culpa · Et videtur quod non · quia Jero · ait · Nuicquid pati
mur peccata nostra meruerunt · et Gre · dicit in collecta · Nulla
eis nocebit aduersitas si nulla dominetur iniquitas · Sed con/
tra est illud Job · xvij · Non peccaui et in amaritudinibus mo
ratur oculus meus · Et Joh · ix · Nuis peccauit · hic aut paren/
tes eius vt cecus nasceretur? Et respondit cristus Neq; h̄ pec
cauit neq; parentes eius · Et exponit Augu · Nō hoc non dicit̄
quia non peccauerit sed q̄ cecitas non erat pena peccati · Pre
terea pro peccato originali non meretur quis nisi semel mori ·

Sed lazarus non tantum fuit mortuus semel sed bis. ergo vi
detur ꝙ aut mors prima aut secunda fuerit ei absq; merito
peccati inflicta. Item cristus nullum habuit peccatum. et ta/
men in eo fuit pena. Respondet Boñ. di. xxxvj. ij. li. Quod ma/
lum pene dupliciter potest ordinari. Vno modo ad malum cul
pe quod puniendo ordinat. Aliomodo in comparacione ad bo
num quod deus elicit ex illa pena. Si ergo aliqua pena infli/
gatur cuius ordinacio principaliter consistat in comparacio
ne ad malum culpe puniendum. necesse est aliquaz culpam pre
cessisse. nec tantum precessisse sed eciam aliquo modo comuni/
cari inseparabiliter. Pena enim aut est directe ordinata ad
puniendu3. aut est ordinata principaliter ad malum excludē
dum. Primomodo est pena infernalis. Secundomodo est pena
purgatoria. Primomodo requirit pena presenciam culpe secū
dum deformitatem et maculam. Secundomodo requirit cul/
pe presenciam secundum reatum et sequelam. Si autem pena
infligatur principaliter propter ordinem quem habet ad bo
num quod inde elicitur. Aut ergo propter bonum proprium
Aut propter alienum. Si propter bonum proprium sic requi
rit ꝙ in subiecto illo aliq̄ndo fuerit culpa ⁊ ꝙ possit esse de fu
turo. Si autem propter bonum alienum sic sufficit pene vt
fuerit culpa in alio quam in eo qui punitur in eo. Videlicet
pro quo pena illa substinetur. per quem modum fuit in cristo
cuius mors ⁊ passio ordinata erat ad redimendum genus hu
manum. et liberandum et reparandum a lapsu in quem cecide
rat ex peccato primi parentis. Et sic patet ꝙ omnis pena ali
quo modo respicit culpam. Sed quedam vt presentem in se
vtpute pena infernalis. Quedam vt preteritam in se sed pre
sentem in reatu et sequela. sicut pena purgatoria. Quedam ve
ro solum vt preteritam et hoc in eo qui punitur Et sic est om
nis pena iustorum excepto cristo. Quedam vero respicit cul/
pam non in se sed in alio sicut in cristo. Potest eciam pena or/
dinari ad bonu3 quod inde elicitur. Et sic potest esse in aliquo
sine culpa talis pene meritoria quia illud malum pene recōpen
satur per maius bonum quod inde elicitur. sicut patet in ceco
nato. in Job. in Lazaro. in Thobia. et in quolibet viro iusto
hec Boñ. Alex. autem in. iij. summe allegando Joh. Dama. dic̄
Concedit deus iustum incidere in calamitates. propter mul
tas cās. Prima est vt eā que in ip̄o latet v̄tutē alijs maīfestā
faciat vt iob. j. Scd̄a ē vt nō ex rcta ꝯscīa cadat ꝑ sup biā vt i

Paulo·ij·Cor·xij·Tercia vt alij erudiantur vt in Lazaro ⁊ di
uite Lu·xvj·Quarta ꝓpter gloriã dei vt in ceco nato Joh·ix·
Quinta propter zelum alterius siue imitacionem vt gloria
eius qui passus est magnificata in pugna alijs passio fiat spes
future vite·vt in martiribus ad Hebre.xj·c· Propterea dicit
Augu·li·j·de ciui·dei·c·viij·hec cum ita sint boni et mali pari
ter afflicti sunt·non tamen ideo distincti non sunt·quia distin
ctum non est quod vtriqꝫ perpessi sunt· Manet enim dissimili
tudo passorum in similitudine passionum Et sub eodem tormẽ
to non est idem virtus et vicium·Nam sicut sub vno igne auꝝ
rutilat palea fumat ⁊ sub eadem tritura stipule ꝯminuuntur
frumenta purgantur· ita vna eademqꝫ vis irruens bonos ꝓ
bat·purificat·eliquat·malos dampnat· vastat·et extermiat·
Vnde in eadem afflictione mali deum detestãtur atqꝫ blasphe
mant·boni autem precantur et laudant Tercio deus iratus
est terribilis eo ꝙ quando post diuturnam expectacionez pro
uocatur ad iracundiam· non exaudit obstinatorum voces pec
catorum·prout plene diximus in sermone de impedimẽtis ora
cionis· ¶ Quod cognoscitur ira dei propinqua tum cũ pec
cata sũt consumata· tum cum peccatores sunt obstinati· tum
cum illam prophete et amici dei pronunciant et ꝯminãtur·

Tercium misterium contemplan ¶ Capitulum· iij·
dum de ira dei dicitur propinquitas· Quamuis eniz ne
sciamus certitudinaliter quando propinqua sit ira dei
ad flagellandum peccatores· possumus tamen id cognoscere
ex coniectura signorum· Sunt autem de hoc tria principalia
signa·Primum peccatorum consumacio·Secundum populorũ
obstinacio·Tercium prophetarum annunciacio· Primũ sig
num ad cognoscendum seu timendum ne propinqua sit ira dei
est peccatorum consumacio·Quando consumata sunt peccata·
et impleta est mensura· Possunt autem notari septem signa
consumacionis peccatorum· quibus signis adimpletis nichil
aliud nobis expectendum et timendum est· quam ira vindicta
flagellum et vlcio diuina· Primum est horribilitas peccato/
rum multorum· Secundum multitudo peccancium· Tercio im
punitas manifestorum scelerum· Quartum animaduersio in
peccatis· Quintum affectio ad scelera· Sextum studium pec/
candi·Septimum longa perseuerancia in peccatis· Nec con
dicõnes explicãt̃·Gen̄·vj·c· Prima ꝯdicio seu p̃mũ signũ qꝛ
ĩ mũdo tp̃e diluuij erãt magna pcc̃a ⁊ horrẽda nimis ꝓpt̃a dr̃

Videns autem deus q multa malicia·quod verbuz manifeste
ostendit horribilitatem et turpitudinem multorum peccato/
rum ·Secūdo communiter homines talia perpetrabant propte
rea subditur hominū·Tercio insuper peccata illa inuerecūde
et impune fiebant·ideo subiunctum est·Esset in terra·i·mani
festa erant et impunita·Quarto fiebant peccata tota mentis
animaduersione·ideo additur·Et cuncta cogitacio·s·non par
tim non diuisim·sed in malis integra et coniuncta·Quinto fi
ebant tota cordis effectione·ideo subditur cordis·Sexto p/
petrabantur toto studio·ideo subditur·intenta esset ad malū
Septimo fiebant perseuerantēr·propterea additur·omni tē
pore·Timeo satis ne hec signa verificentur in nobis·Tempo
re namq isto ne fandissima scelera comitti solent nec a paucis
sed a multis neq puniuntur aut corriguntur·quoniaz illi ad
quos spectat corrigere vel punire·deteriores sunt aliis·Et
non est veritas non iusticia neq rectitudo in filijs hominum·
fiunt peccata cum omni aduersione mentis·cum omni affectio
ne studio ac perseuerancia·O fatui populi cur nō timetis? Cur
non expauescitis? Cur ad penitenciam redire negligitis? Au/
dite psal·dicentem·Nisi conuersi fueritis gladiuz suum vibra
uit·arcum suum tetendit et parauit illum· Secundum signū
propinquitatis ire dei dicitur populorum obstinacio·Quādo
cunq populi peccatores obstinantur et obdurantur in corde
non moti beneficijs dei·non comminacionibus·non predicacion
bus·non signis·non demiq vllo alio modo·signum forte est q
prope est eis flagellum dei·Est de hoc exemplum obstinatissi
mi populi iudeorum quem deus deleuit·propter obstinacio/
nem suam Nam post multa mala a iudeis perpetrata·cristus vi
uens in carne in medio ipsorum vocauit eos ad penitenciā vi
ta miraculis et doctrina·Ipsi vero noluerunt audire ipsum·
In dominica autem oliuarum cum introisset ihero solimam·vt
dicitur Lu·xix·c·Videns ciuitatem fleuit super illam dicens·
O ciuitas ampla·O ciuitas regia·O ciuitas digna plena popu
lo affluens diuicijs et habundans peccatis·Venient dies in
te et circumdabunt te inimici tui vallo·et circumdabunt te ⁊
coangustabunt te vndiq·et in terram prosternent te et fili
os tuos qui in te sunt et non relinquent in te lapidem super la
pidē·eo q non cognoueris tempus visitacōnis tue·Propter ea
dic Iero·in questionibz ad Helbidiā Intātū aūt ihrusalem
amauit dñs vt fleret eā ⁊ plāgerz·⁊ pendēs i cruce loqueretē

Pater ignosce eis quia nesciunt quid faciunt • Itaqꝫ impetra
uit qđ pecierat ⁊ datū est eis tp̄s pnīe vsqꝫ ad· xlij ·ānū • Post
ꝙ pseuerātibus ī blasphemia egressi sūt duo visi de filijs rōa
norū• Vespasianus et Titus et eos interfecerūt atqꝫ laceraue
rūt hꝫ ille• Die autez qua crucifixus est ihꝫus dei filius ꝯuersus
ad mulieres que plangebant et lamētabantur eum dixit• Fi/
lie iherusalem nolite flere super me sed super vosipsas flete•
et super filios vestros • quia venient dies in quibus dicetis •
Beate steriles que non genuerunt• et vbera que non lactaue
runt • O saxea • O lapidea • O adamancia iudeorum corda• Nec
verbis xp̄i crediderunt • nec susceperunt testimonium aposto
lorum qui magna virtute predicabant resurrectionem magi
stri sui sed in dies crudeliores facti persequebantur ecclesiam
lapidauerunt Stephanum• interfecerunt Jacobum iustum ⁊
Paulo conuerso miraculose ac ceteris predicantibus cristum
impijssime restiterunt • Voluit tamen deus antequam iram su
am inferret in eos terroribus et signis celi illos ad penitenci
am vocare• Et vt memmit Josephus in libris de bello iuday/
co• Et Eusebius in hystoria ecclesiastica• Et Policratus in li/
bro de nug̃ curialium • Stella quedam sub forma gladij stare
visa est quasi imimens desuper ciuitati• Cometes exicialibꝫ flā
mis per totum annum visus est ardere• Luna eclipsim per• xij•
noctes passa est cōtinuas• Cum die festi plurimi cōuenissent
octaua die mensis aprilis noctis tempore ora nona tantus ful
gor luminis aram templumqꝫ circumdedit ut dies clarissimus
videretur/ mansitqꝫ spacio hore dimidie • hoc quidem ignaris
prosperum visum est / sed probos peritosqꝫ doctores porten
tum exiciale non latuit • Janua templi que erat ad orientem
cum esset ere sollido induta tanti ponderis ꝙ vix a •xx• viri sū
mo conatu impelletibus clauderetur repente hora noctis sexta
per seipsaꝫ aperta est q̄q̄ ferreis vectibus teneretur• Die•xxj•
maii ꝓpe occasum solis vise sunt currus et quadrige in omnem
regionem per aerem ferri ⁊ armatorum cohortes nubibus cō
misceri • In nocte pent• sacerdotes ingressi templum ad diuīa
officia celebranda• primo senserunt quosdam strepitus ⁊ pau
lo post audierunt voces clamātes • Discedamus ab his sedibꝫ
Ante quartum annuꝫ belli in die festi tabernaculorum quidaꝫ
rusticus et Plebeus Jesus nomine filius • Ananie repente cla
mare cepit • Vox ab oriente • Vox ab occidente • Vox a quatu
or ventis • Vox super Jerosolimam et templum • Vox super

sponsos et sponsas Vox super vniuersum populum Sicq; inde
finenter die ac nocte clamabat per vicos ꝛ plateas discurrēdo
Et flagellatus ac percussus eciam ante iudicem flagris vsq;
ad ossa laceratus vt taceret ipse quolibet die cum eiulatu sem
per illud replicabat addens · Ve iherosolimis · Ve masculis et
femellis · Nec vnquam in tot prodigijs atq; signis ille dure
ceruicis populus errores suos corrigere voluit · Ob quam ob
stinacōnem altissimus deus in illos suam iram effudit? O quis
explicet sine singultibus? Quis audiat sine lacrimis? Quis cō
sideret sine timore ciuitatis · Iherosolimitane excidium et deso
lacionem · Refert namq; Josephus in · vj · li · de bello iudayco ·
q; Titus et Vespasianus cum exercitu validissimo a romanis
missi in die solenni pasce quando eciam ex circumiacentibus lo
cis innumerabilis populus iuerat iherosolimam ciuitatem ob
sederunt · Feceruntq; in circuitu vallum munitissimum · ita vt
nullus ciuitatem exiens illud pertransire posset · Ob quam cau
sam in breui ciuitas fame cepit vrgeri · tantumq; inualuit pe
nuria rerum · q; propter famem hec que referam dicit Jose /
phus fuisse mala secuta · Primo q; predones per ciuitatez dis
currentes vi intrabant domos · et rapiebant si quid ibi inue /
nissent comestibile · Secundo q; filij ex ore parentum et econ
uerso violenter stricto gutture masticatuz cibum extrahebāt
et velut rabidi comedebant · Tercio q; eciam fimum boum ali
aq; vilissima sūpserunt cibum · Quarto q; multi contendebant
exire vt herbas colligerent et capiebantur a romanis · et tan
tus numerus fuit captiuorum vt tute custodiri non possent ·
Quapropter statutum fuit vt euulsis eorum oculis aut ampu
tatis illorum manibus compellerentur sic ad ciuitatem redire
Quinto q; quam pluries diuites ne iocalia sua peruenirēt ad
manus romanorum quos verisimiliter credebant ciuitatem de
bellaturos illa deglutiuerunt · Cuius rei fama cum deuenisset
ad aures romanorum commouit eos vt existimarent captiuos
iudeos quos tenebāt gemmas in ventre adhuc retinere · Qua
re vna nocte duorū miliū patefacta sūt viscera · Sexto q; mul
ti formosi iuuenes in via in plateis publicis in ꝓprijs domibz
fame afflicti in prouisa morte cadebant · Septimo q; inuente
sunt mulieres que filios proprios comederunt · Vnde refert
Josephus de quodā · q; cuz non haberet ad comedendū lactē
tē filiū in manibz tenēs dixit In felicis matris infelicior fili
in bello · in fame · in direpcōne · cui te reseruabo · Veni g̊ nunc

omi nate esto cibus matri predonibus furor seculis fabula Et
his dictis filium iugulauit et coxit ꝛ dimidium comedens ptē
alterā occultauit. Et ecce ꝯfestim p̄dones odorē carnis cocte
sentiētes in domū irruūt ꝛ nisi carnē ꝓdat mortem minantur
Tunc illa detegens infantis membra. Ecce inquit vobis par
tem optimam reseruaui. At illos tantus horror inuasit ꝙ nec
loqui potuerunt. Et illa. meus est inquit hic filius. meum est
peccatum securi edite quia prior ego comedi quem genui Illi
vero trementes et territi discesserūt O quot erant in ciuitate
illa amara spectacula vbi videbantur quotidie tot morientes
O quot infantes et pueri extendentes manum ad vbera matrū
et panem petents ad pedes illarum mortui deficiebāt. O quot
erant ibi flebiles voces. quot lamenta. quot singultus. quot
gemitus. et suspiria. clauserat eis deus et strinxerat venaꝫ mi
sericordie sue. Tandem post biennium capta fuit ciuitas et in
predam data. et muri et edifitia quelibet solo equata. Et vt
Josophus refert. Decies centenamilia iudeorum fame et gla
dio perierunt et. ix. milia vendita fuerunt. O si possem in taleꝫ
ascendere speculam de qua omnem italiam cernerem. omnesqꝫ
meam vocē possent audire profecto clamare. O italia plange
O italia time. O italia caue / ne ꝓpter obstinacōem tuam in te
deseuiat ira dei. Vocauit ipse te multis annis. dotauit amplis
beneficijs. Misit ad te predicatores suos. Terruit te signis et
prodigijs. Sensisti terremotus. pestilencias. et temporū steri
lem condicōem Cōminatus est tibi deus sic. Certe hꝰ fecit vt
te induceret ad penitenciam. et tu in dies durior efficieris in
peccatis et malicia perseuerando. Fiunt iam vbiqꝫ vsure pub
lice. Omnia fedata sunt spurcissimis vicijs carnis. et ignomi /
niose sodomie Superba pomparum iam occupauit omnes ciui
tates et terras. Blasphemie. dei periuria. mendacia. iniusticie
violentie. oppressiones pauperum. et similia superabundant.
O italia decora. O regio diuicijs plena Noli contemnere deum
Noli exacerbare maiestatem eius. Tercium signum propin /
quitatis ire dei dicitur prophetarum annunciatio. Cognosci
mus propinquam dei iram. quando per prophetas suos deus
illam pronunciat. Diebus autem istis multa dicuntur pronun
ciata ꝑ sanctaꝫ Brigidā que spū claruit ꝓphico ꝑ sanctū Me
thiodiū et per nōnullos alios. Ego aūt qui dc̄a ip̄orū ec̄ origi
nalr̄ legi cū illa clare n̄ ītelligā nō audeo quicq̄ temere diffī
re Hortor tn̄ om̄s populos vt cessent a via sua mala ne forte

si in illa perseuerauerint repente superueniat ira et indigna cio dei. a qua ipse nos liberet qui est benedictus ⁊ laudabilis per infinita secula seculorum Amen.

¶ Dominica tercia in quadragesima infra diem de vicio et peccato discordie quod nullo pacto stare potest cum veritate penitēcie ob quod penitētes ab illo sibi maxīe cauere debent

¶ Sermo. xxxix.

Omne regnuz seip̄m diuisum desolabit̄. et domus supra domum cadet. Verba sunt redemptoris nostri originalit̄ Lu. xj. c. et in euangelio presētis dn̄ice Non potuit efficacius aut clarius explicari quā p niciosum sit malum. aut graue discordia dāpnata quam in verbis domī nostri ihu xp̄i qui dixit contra pharise os. Et licet sua fuisset intencio ostendere demones ꝯcordes eē ad omnē maliciaz hominūqz perdicionē. verūtamen nos intelligimus dissensiones quelibz regna validissime exterminare. Ad hoc aūt astutus dyabolus innitit̄ vt caritate abiecta cuz discordijs odijs et dissensionibz deū omnipotētem offēdamus Ea ꝓpter ꝓvtilitate penitēciuz in p̄senti sermone ꝯtra discordie viciū stilum nostrū exacuemus. quoniā redemptor noster amaruz illius effectū qui est regnorū desolacio. aperuit ī verbis allegatis in themate in quibus de discordia tria misteria erunt declaranda. videlicet.

Primum dicit̄ originacio.
Secundum distinctio.
Tercium offensio.

Nd tres p̄nt eē radices vl̄ originales cause dāpnabil̄ discordie vana gloria. videlicet auaricia vel stulticia siue leuitas. Cap̄. j.

Primum misteriū declarādum de discordia dicit̄ originacio in quo videndū est que sūt discordie originales cause. Et assignari possunt tres cause. Prima dicitur vana gloria. Secunda dicitur auaricia. Tercia dicitur stulticia.

Prima causa discordie dicitur vana gloria. Scd̄m em̄ Gre. xxxij. mo. Discordia est vane glorie filia. nam vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxvij. Discordia importat quādam disgregacionē voluntatum inquātum scz volūtas vnius stat in vno ⁊ voluntas alterius stat in altero Nd autē voluntas alicuius in ꝓprio sistat ꝓuenit ex hoc ꝙ aliquis ea que sūt sua p̄fert hijs que sūt aliorum. Nuod cum inordinate fit pertinet ad inanem gloriam. et ad sup biā Et scd̄z circūstācias p̄t eē pcc̄m mortl̄e aut veniale Sz aliq̄s posset arguere ꝙ discordia nō ē pcc̄m. nā ac. xxiij.

Paulus posuit discordiam inter pheos et saduceos. quod nō fe
cisset si fuisset peccatum Item dicitur Actu. xv. facta est dissen
sio inter paulum et barnabam. Sed Tho. respondet ad primuz
Quod causare discordiam per quam tollitur mala concordia est
laudabile. ⁊ hoc mō fecit Paulus Cristus eciā de seipso dic̄ Mat
x. c. Non veni pacem mittere sed gladium. Ad secundum dicit
Tho. ꝙ discordia que fuit inter Paulum et Barnabam. fuit ꝑ
accidens et non per se. Vterqꝫ enim intendebat bonum. Sz vni
videbatur hoc esse bonum. alij aliud quod ad humanum defectū
pertinebat. nec erat talis controuersia in hijs que sunt de necessi
tate salutis. Sed hic oritur vnum dubium. Vtrum auditores
diuersorum magistrorum tenencium diuersas opiniones excusē
tur a pctō si opiniones suorum magistrorū tenent quando non
sunt bone. Et respondet Tho. in quolibetis. Quod si diuerse opi
niones doctorū sacre scripture non sunt contra fidem vel bonos
mores absqꝫ periculo. auditores vtrāqꝫ opinionez sequi possunt
sicut varia fuit opinio inter Aug. ⁊ Jero. de obseruacione lega
lium ante diuulgacōnem euangelij. In illis vero que pertinēt
ad fidem vel bonos mores nullus excusatur si sequatur erroneā
opinionem alicuius magistri. In talibus enim ignorancia non
excusat. alioquin īmunes a peccato fuissent qui secuti sunt opini
onē Arrij. Nestorij. ⁊ aliorꝫ heresiarcharū. Nec possunt excusaci
onem habere propter simplicitatem si in talibus opinionem er
roneam sequantur. In talibus namqꝫ dubijs non est de facili ꝑ
standus assensus. sed pocius vt dicit Aug. in. iij. de doctrina xp̄i
ana Consulere quis debet regulam fidei quam de scripturarum
planioribus locis et ecclesie auctoritate ꝑceperit. Qui ergo as
sentit opinioni alicuius magistri. contra manifestum scripture
testimonium siue contra illud quod publice tenetur secundū ec
clesie auctoritatem. non potest a vicio erroris excusari. Concor
dat Monaldus et Hosti. Aliqua tamen sunt que aliq̄ndo fuerūt
in varia opinione doctorum antequaz per ecclesiam fieret deter
minacio. Et pro illo tempore potuerunt excusari. qui vnā vel cō
trariam tenebant. Sed postquam determinatum est per ecclesiā
et firmata altera earum hereticum esset contrarium sentire. Sic
est exemplum de paupertate xp̄i. de qua ante Joh. xxij. Erāt va
rie ⁊ ꝯtrarie opīones. Vtrū xp̄s cū apl̄is hūit aliq̄d in cōi. Sed
det̄minatū fuit ꝑ ip̄m Joh. xxij. ymo ꝑ eccl̄iam ꝙ hūit ex eo ꝙ
ioh. iiij. dr̄. discipl̄i eius abierūt ī ciuitatē vt cibos emerēt ⁊ ioh
xij. de Juda dicit̄. fur erat ⁊ loclos hn̄s ea q̄ mittebāt̄ portabat

Et hoc ipsum dicitur xxj·q·ij·c·Habebat· Qui ergo contrarium
assereret ptinaciter hereticus haberetur·Addit Hosti·q quā
do sunt diuersa iura et opiniones·s·nec contra deum nec bonos
mores humaniores sentēcia est preferēda ceteris paribz· Extra
de trāsac·c·si alias Standū est ei que meliori immittitur rōm di·
xx·§·j·Et extra de ferijs·c·capellanus·Adde ecīā q in hijs que
concernunt forum conscīēcie in dubijs tucior via est eligenda·
Extra de spō salibz c·iuuenis·Nec tamē defacili otraria opinio
est reprobanda· Secūda causa discordie auaricia dicitur In
quit Sene·in li·de iiij·virtutibz Qui etissime viuerent homines
super terraz si hec duo pronomina tollerētur meum a tuum Et
plato in phedrone Propter pecuniarum possessionez vniuersa
bella nobis fiunt·Et Salustius in Catilmario Imperij a diui
ciarum causa bella atq certamina omina inter mortales sunt·
Et Lucanus li·iij·Certamē mouistis opes Videmus hoc p expe
riencīā omni die quādo propter auariciaz filius discordat a pa
tre·frater a fratre·et amicus ab amico· Tercia causa discor
die dicitur stulticia· Sunt nāq multi stulti a leues qui omnia
credunt que a susurronibus eis dicuntur·Susurracio siquidem
aptissimū est instrumentū ad discordias seminandas·Apterea
dixit sapiens prouer·xxvj·Cū defecerint ligna extinguetur ig
nis·et susurrōe subtracto iurgia conquiescūt·Et Ecē·xxviij·c·
Susurro a bilinguis maledictus Multos enim turbauit pacē
habentes Lingua tercia multos emouit a disperdit illos de gē
te in gētē Ciuitates muratas diuitū destruxit·a domos mag
natorū effodit·vtutes populorū ocidit·a gētes fortes dissol
uit·mulieres puatas eiecit·et puauit illas laboribus suis·Qui re
spicit illam non habebit requiē nec habebit amicum in quo re
quiescat·Flagelli plaga liuorez facit·Plaga autem lingue cō
minuet ossa·Hec ibi·Quisnam sufficeret enumerare discordias
que exorte sūt inter ciues·intervicinos·inē domos·inter po
pulos·intervxorem a virum·inter fratem a fratrem·propter
susurrātes O lingua ignita·O lingua venenata·O lingua im
manior et crudelior omni ferra pestifera Tu lingua susurronū
instrumētū es dyaboli Tu illius sagitta vulnerās Tu eius acu
tissimus ensis·Propterea susurracio ponitur inter ḡuia pecca
ta que execratur deus·de quibus sapiēs dicit prouer·vj·c·Sex
sunt que odit dominus et septimū detestatur anima eius·Ocu
los sublimes Linguam mendacē·Manus effūdentes innocium
sanguinē·Cor machinās cogitaciones pessimas Pedes veloces

ad currendum in malum Proferentem mendacia. Testem falla
cem Et eū qui seminat inter fratres discordiā Sed culpabiles
adhuc sunt illi qui a furibus sibi cauere aut nesciunt aut
nolunt. ¶ Quod triplex est discordia dampnabilis. scismatice
prauitatis. ciuilis parcialitatis. et importabilis societatis.

Secundum misteriū declarandū de di ¶ Capitulū. ij.
scordia dicitur distinctio. Distinguitur enim triplex di
scordia dāpnabilis ⁊ periculosa videlicz Prima ē scisma
tice prauitatis Secūda ciuilis pcialitatis. Tercia importabilis
societatis ¶ Prima discordia est scismatice prauitatis. Est autē
scisma vicium quo quis sūmo pontifici subesse recusat. ⁊ mēbris
ecclesie subiectis cōmunicare non vult. Scisma siquidez grecū
est nomen quod latine scissurā sonat vt dicitur xxiiij. q. j. c. scisma
Est autē peccatuz mortale quia cōtrariatur caritati eccleiasti
ce vnitati Est autem differencia inter hæresim ⁊ scisma. quia hæ
resis opponitur directe et per se fidei vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxix
⁊ scisma p se opponitur ecclesiastice vnitati caritati Vnde Iero
xxiiij. q. iij. c. Inter scisma. Inter scisma ⁊ hæresim hoc arbitror
interesse q hæresis peruersū dogma habet. scisma autē ab eccle
sia separat Contra scismaticos dicitur in c. j. de sū. tri. ⁊ fide ca
tholica Vna est fideliū vniuersalis ecclesia extra quā nullus om
nino saluatur Et xxiiij. q. j. c. loquitur Ciprianus ait. Loquitur
dominus ad Petrū. Ego dico tibi quia tu es petrus ⁊ super hāc
petrā edificabo ecclesiā meā Super vnum edificat ecclesiam Et
quāuis apostolis omnibz post resurrectōnē suā parē potestatē
tribuat ⁊ dicat Sicut misit me pater et ego mitto vos Accipi
te spiritū sanctū. tamen vt vnitatē manifestaret et vnitatis cuius
dem originē ab vno incipiētē sua autoritate disposuit. Ad idez
est c. Alienus. c. Omnibz c. Quoniā vetus pfata cā ⁊ questione
Sed hic oritur vnū dubiū Quid cum duo vel plures sunt in ec
clesia gerētes se p papa. ⁊ cuilibet horū habet suam sequelam
Quis eorū dicetur scismaticus cū suis sequacibus. Racio aut cō
stat aut omniter tenetur q quilibet eoruz intrusus est. i. nō
canonice electus. Aut constat vnū eorū canonice et rite electū
videlicet a duabz partibus cardinaliū ⁊ sine violēcia et postea
alius superinductus aut dubitatur quis illorū sit canonice vel
rite electus vnus vel alter. Et in primo casu nullus eorū est pa
pa sed quilibet eorū scismaticus cum hijs qui scienter sequūtur
ipsum et excōmunicati sūt ipso facto. Extra de electōne. c. licet
Et de hoc loquitur. c. si duo. lxxix. di. vbi dicitur. Si duo forte

contra fas temeritate concertanciuz fuerit ordinati in summos
pontifices nulluz ex eis futurum sacerdotē · i · sūmū pontificem p
mittimus · Sed illuz solū in sede apostolica p mansurū censemus
quem ex numero clericoruz · i · cardinaliū noua ordinacione diui
num iudicium et vniuersitatis ɔsensus elegerint · Nec obstat q
hoc statuit honorius Augustus ⁊ ad imp atorē non spectat sta
tuere aliquid de electōibz ecclesie sicut nec de rebz alijs ecclesia
sticis vt · lxxxvj · di · c · bene quia vt dicitur in glo · in prefato c · si
duo Honorius fecit illud rogatu ecclesie et ecclesia approbauit
Ideo racione approbacōnis statutū illud valet quasi fecisset ec
clesia · Quādo ergo constat nullū eorū canonice electū vt quia
non a cardinalibus sed ab alijs in quo casu loquit̄ · c · si quis ex
episcopis Et · c · si quis pecunia · lxxix · di · vel si a cardinalibz non
tamē a duabus ptibus cardinaliū vt in · c · licet de electōne qui
tali adheret vere scismaticus est · Et p ɔcilium ꝓuidendū esset
cum cardinales hmōi essent · Alias si ipsi cardinales aliuz elige
rent ille esset verus apostolicus · Et nota q ex hoc q electio pa
pe simoniace facta esset a cardinalibz · dūmodo alias rite cessare
non potest · nec tolli quin sit verus papa · Et similit̄ quātūcūqz
criminosus et irregularis esset electus · vt dicit glo · in · c · si quis
pecunia · In secūdo casu scz cum ɔstat vnum canonice electuz et
postea alius se intrudit · sicut Cornelius papa qui Fabiano suc
cessit · ⁊ post eū canonice creatū · Nouacianus q̄dā papā se fecit
vt dicit̄ vij · q · j · c · Factus est · et · c · Nouacianus · Tūc p̄mus est ve
rus papa · ⁊ secūdus apostaticus ⁊ scismaticus cū sequacibz eius
Sic sub Eugenio · iij · Factū est scisma tempe beati Bernh · Nam
ipso Eugenio rite electo alius intrusus est · Sed meritis et labo
re sancti Bernhardi · scisma illud ablatum fuit remanēte Euge
nio in apostolica sede · Deinde sub Joh · xxij · Factum est aliud scis
ma · Nam cum ipse declararet fore hereticos qui assererēt cristū
nichil habuisse in comuni eciam mobile · quidam fraticelli nun
cupati de opinione dixerunt ipsum papam Joh · hereticuz cum
successoribus et sequacibus eius · et fecerunt alium papam pisis
Greci autem circa annum domini nongentesimum scisma facien
tes in heresim · inciderunt de spiritusancto dampnatam · de sum ·
tri · et fi · catho · c · j · li · vj · Sed reducti fuere ad ecclesie vnitatem
tempore Eugenij · iiij · In tercio vero casu cum dubium est quis
horum duorum sit canonice electus · puta quia electio primi dici
tur facta per metum qui cadit in constantem virum · quamuis a
duabus partibus cardinalium postmodum ab eis fit electio sine

violencia et metu quocunq; · sicut accidit casus circa annos do
mini · M · ccc · lxxx · Nam mortuo Gre · xj · cardinales debentes ꝓ
cedere ad electōnem successoris · vt dicit̄ fuerunt a romanis
cominati · q̄ occiderēt̄ si non eligerent ytalicum aliquem · Ele
gerunt igitur archiepiscopuz barensem qui tunc erat Rome
exp̄mentes ei q̄ eligebāt eum ad vitandum periculū seu fige
bant eligere · Electo igitur illo qui Vrbanus · vj · dictus est il
le vt fertur dixit · q̄ si volebāt eum eligere voluntarie elige
rent quia intēdebat esse papa · Publicato igitur Vrbano pa
pa et a cardinalibus ipsis adorato et cōsecrato de cōsensu eo
rum ac principibus xp̄ianitatis ac per eos significato q̄ cano
nice esset electus · inde ad aliquot menses ipsi recesserūt ab eo
Et fugientes ad ciuitatem fūdensem que est in principio reg
ni ibi elegerūt alium qui dictus est Clemens vj · qui trāstulit
curiam suam in Auinione · illumq; venerata est ꝓ papa tota
francia et hyspania et cathalonia · Alteri v̄o · s · Vrbano adhe
sit ytalia · alamania · et vngaria · perseuerauitq; hoc pessimum
scisma vltra · xxx · ānos · Cum ergo hic esset dubium ex ignorā
cia facti · quia exceptis cardinalibus et paucis alijs tunc p̄sen
tibus ceteri scire non poterant si talia sic ꝓcesserūt vel aliter
cum diuersi diuersimode referrēt · et partim eciam ignorācia
iuris · quia dubium erat apud peritissimos vtrum fuerit talis
metus qui cadere posset in cōstātem virum vel nō · vel eciam
quia post electōnem habuerūt tempus ad recedendum et nō
fecerunt · ȳmo per signa expressa ostenderūt volūtarie et libe
re factam electionem · In illo ergo scismate illi ꝓprie erāt scis
matici qui scientes factum ꝯtra iura vel ꝯtra ꝯscienciaz facie
bant ducti amore vel odio vel cupiditate vel ambicione · Alij
vero excusabātur eciam adherēdo ei qui nō erat verus papa ·
quem tamen ipsi credebāt verum · Et quamuis vna pars exco
municaret alteram · tamē qui simpliciter inherebant · excusari
videbantur · Durāte vero illo scismate post Vrbanū successit
ex altera parte · Bonifacius · ix · Bonifacio successit · Inno · vj ·
Inno · Gre · xij · Ex alia parte · Clementi successit · Benedictus ·
xij · Sub hijs autem · s · Gre · xij · ex vna parte et Benedicto ex al
tera · factum est aliud scisma anno domini · M · cccc · x · Nam rece
dentibus cardinalibus ab vtroq; papa ꝛ ꝯuenientibus pisis
concilium celebrantibz depositis illis duobus · s · Gre · et Bene ·
sub ea videlicz racione quia dicebantur scandalizare facto suo
publico totam ecclesiam cum non vellent conuenire insimul in

aliquo vno loco vt promiserant et iurauerant. Demū creatus
est pisis Alex. papa qui fuit petrus de candia ordinis minorū
cui successit Joh. xxiij. bonomie electus. Et cum pene omnes re
ges et principes xpiamtatis dimissis Greg. et Benedicto obe
dientiam dedissent Alex. et successori suo tamē adhuc maximi
dubium erat vtrum causa ꝓpter quam creatus fuit Alex. vz
q̄ Greg. et benedictus scandalisabant ecclesiam essēt vera. m
chilominus ex quacunq; triuz parciū quicūq; simplr credebat
suum verum papam et non alios motus ꝺsciētie dictamine pa
ratus etiam adherere alteri si hoc sibi ꝺstaret excusatus credi
tur a vicio scismatis et sentencijs eius. cuius signum est q̄ in
qualibet obedientia erant multi peritissimi et sancti viri. ssam
sub Vrbano q̄ Bonifacō fuit sancta Brigida q̄ sancta Kathe
rina de senis Sub Clemente q̄ benedicto ex alia parte fuit bea
tus Petrus de Luciburgo clarus miraculis. Sub Benedicto
eciam fuit sanctus Vincencius de ordine p̄dicatoruz. Tandez
congregato concilio constancie Greg. p̄fatus sponte renunci
auit per Carolum de malatestis suum in hoc ꝓcuratorem Jo.
xxiij. fugam arripuit sed captus per imp atorem redit. et tan
dem depositus fuit. Benedictus eciaz qui nec venire nec mitte
re voluit depositus fuit vbi creatus fuit dominus Oddo de ca
lumna cardinalis qui fuit Martinus papa. v. Secunda est
discordia ciuilis parcialitatis. Quando ciues relicto amore cō
munis bom quertentesq; omnia ad ꝓpriū ꝺmodum discordāt
adinuicem. ssam vt ait Aris. ij. politice Ciuilitas quedaz ꝺmu
nicacō est. Et ibidem Politica est ordo quidam inhabitanciū
ciuitatem. Quando ergo ciues non reguntur ꝺm ordinem nec
sūt ꝺmunicatiui /ad dissensiones venūt. Tales sūt hodie qua
si in ommibus ciuitatibus italie tiranni quidaz de quibus dici
potest quod sapiēs ait Prouer. xxix. Omnes homines pestilen
tes dissipant ciuitatem. Et vt idem ait. xj. c. in benedictōne iu
storum exaltabitur ciuitas. q̄ ore impiorum subuertet. Impij
equidem q̄ parciales non reipublice sed ꝓpe vtilitati semp in
uigilant Contra quos ait Cassiodorus li. iij. epistolarum. ssa
bilissimi ciuis est patrie sue augmenta cogitare. q̄ Tullius in
primo de officijs. Omnino qui reipublice prefūt seruent duo
precepta Platonis. Vnum vt vtilitatem ciuium sic tueantur.
vt quecūq; agunt ad eam referant obliti ꝺmodum suorum.
Alterum vt totum corpus reipublice curent nedū ptē aliquā
tueantur relicquas deserant. Vt enim tutella. sic procuratio

reipublice ad eorum vtilitatem qui ꝯmissi sunt non ad eorum
quibus cōmissa est gerenda est. Qui autem parti ciuium cōsu
lunt partem negligunt. rem perniciosissimā in ciuitatez indu
cunt sedicionez atqꝫ discordiam. Hinc apud athenienses mag
ne discordie orte. et in nostra re publica nō solum sediciones
sed eciam pestifera bella ciuilia. que grauis ꝛ fortis ciuis in re
publica dignus principatu fugiet atqꝫ oderit. tradetqꝫ se to
tum reipublice neqꝫ opes aut potenciā ꝯsectabitur. totamqꝫ
eam sic tuebitur vt omnibus consulat. necnō criminibꝫ falsis
in odium aut inuidiam vocabit. omninoqꝫ ita iusticie honesta
tiqꝫ adherescet vt ea conseruet quamuis grauiter offendat.
mortemqꝫ appetat pocius quā deserat illa que dixi Miseria om
nino est ambicio. honorūqꝫ intencio. de qua preclare est apud
eundem Platonez. hec ille. Nam et antiqui romani eciaz ꝓpter
rempublicā domesticas iniurias dissimulabāt Vnde Valerius
Maximus. li. iiij. Rubrica de moderacione. Stagippus teciates
hortantibus amicis vt grauem in administracione reipublice
et emulum sibi vehementer aduersarium. sed alioquin ꝓbum
et ornatum virum qualibet racione vel tolleret vel submoue
ret negauit se facturū ne quem in tutelam patrie bonus ciuis
locum obtineret. malus et improbus occuparet. seqꝫ vehemē
ti aduersario vrgeri. quā patriam egregio aduocato carere
preoptauit. In eodem li. Valerius rubrica. Qui ex inimicis iū
cti sunt amicicia aliud refert exemplum. Emilius inquit. Lepi
dus bis consul et pontifex maximus splendoreqꝫ horum par vi
te grauitate diutinas inimicicias cum fuluio flacco eiusdē am
plitudinis viro gessit quas simul vt censores renunciati sunt
in campo deposuit existimans eos nō oportere priuatis inimi /
cicijs dissidere qui publice summa iuncti essent potestate O dā
nosum virus in ciuibus ytalie a dyabolo disseminatū Jamiam
vbiqꝫ parcialitates habundāt ꝓpter quos omne bonum pub
licum penitus destructum est et euersum omnisqꝫ iusticia con
culcata est et abiecta. Tercia est discordia importabilis so
cietatis eorum qui insimul conueniunt aut in vna domo aut in
vicinia. aut in religione. aut in aula principis. aut in quocūqꝫ
collegio q̄ discordant. nec vnus alium recto oculo respicere va
lent. eo ꝙ nesciūt seruare regulam Pauli dicentis ad eph. iiij.
Cum omni humilitate et mansuetudine cum paciencia suppor
tantes inuicem in caritate solliciti seruare vnitatem spiritus
in vinculo pacis. O infelix temporis huius condicio in qua ad

modicuz tolerare socius nescit sociū·frater fratrem· ꝓximus ꝓximū suuz Vir domus reperitur in qua non regnet diabolus discordie Vir eciam ut sic dicam aliqua ꝯgregacō eorum qui vocantur iusti·Vbiqꝫ secte vbiqꝫ dissensiones vbiqꝫ voluntatum ⁊ animorum ꝯtrarietates O quantos decipit presumpcō propria ⁊ suipsius elata opinio qui dum suas discordias ymo et odia ignita ꝯsiderant formant sibi ꝯscientiam debentqꝫ zelo et caritate odire ac discordare·Taceo quod scio quod vidi quod ve quotidie de multis qui sancti reputant̄ experior Vnū dico Quod vbi ꝯcordia non est non habitat ipse xp̄c Dixit em̄ Math·xviij·Vbi fuerunt duo vel tres congregati in nomine meo in medio eorum sum Et ecc̄i·xxv·Sapiens notabil̄r est locutus In tribus inquit beneplacitum est sp̄ui meo que sūt gracia coram deo ⁊ hominibus Amor fratrum·Contordia proxiorum Vir et vxor bene sibi ꝯsencientes·

Nd discordia offendit omne bonum hominis Sp̄uale scz Corporale et Temporale ¶Capituluz·iij·

Tercium misterium declarandū de discordia dicit̄ offensio·Offendit namqꝫ discordia tria desiderata bona Primum bonum spirituale Secundū bonuz corporale Tercium bonum temporale Primum bonuz quod offendit discordia dicitur sp̄uale bonum scz anime·Nam nullum est peccatum adeo graue ꝙ discordantibus nō fiat facile Ex illa siquidem ꝓuenerunt ire rixe odia inimicicie ⁊ lites ꝯtenciones mendacia periuria blasphemie homicidia obstinacōes ⁊ ꝯtemptns sacramentorum ecclesie·Propter illam pleriqꝫ per annos et annos nec confiteri nec ꝯmunicari curant·Propterea figurata ē discordia per bestiā de qua Johs apoc·xiij·ait Vidi de mari idest de amaro corde discordanciū bestiam ascendentez idest discordiam habentem capita septem·idest septē capitalia vicia·et cornua decem·idest transgressionez decem p̄ceptorū Et super cornua eius dyademata decem·idest gloriaz de malo·qm̄ discordantes et parciales letantur in malis suis Secundū bonum quod offendit discodia dicitur corporale·Facit namqꝫ discordia cor discordantiū triste Et vt dicitur prouer·xvij·Animus gaudens etatem floridam facit·Spiritus tristis exicat ossa·Et ecc̄i·xxix·Iocunditas cordis h̄ est vita hominis·Et iteruz ibi·Ante tempus senectam adducit cogitatus Terciū bonū quod offendit discordia dicit̄ temporale Vt em̄ Salustius ait in iugurtino Concordie parue res crescunt discordia maxime

dilabuntur ⁊ Tulius de amicicia Que domus tam stabilis que
ciuitas tam firma est que non odijs et dissidijs funditus possit
euerti. Patet hoc per experienciā in romane reipublice desola
cione. Cur destructa. Cur desolata. Cur ad nichilum deducta
romanorum gloria atq; potencia. Fatua certe falsaq; fuit opi
nio eorum qui dixerunt Romaz defecisse. eo q̄ ibi acceptatus
sit cultus xp̄i. ob quod indignati ipsorum dij ciuitatem ipsaz
odio graui sunt persecuti. Et licet Aug. satis copiose contra
sic dicentes disputet in li. de ciui. dei. Tandem non desunt poe
te et hystoriographi qui dicunt romanorū regnum amplissi
mum fore deperditum ꝓpter ciuilia bella Propterea Lucanus
in principio primi sui libri sic cantat Bella p emathios plus
quā ciuilia cāpos. iusq; datū sceleri canimus. populūq; poten
tem in sua victrici conuersū viscera dextra. Cognatasq; acies
et rupto federe regni. Certatum totis concussi viribus orbis.
In comune nefas in festis obuia signis Signa pares aquilas
et pila minaucia pilis. Quis furor o ciues. que tanta lnīa ferri
Gentibus in visis lacium p̄bere cruorez. Cumq; superba foret
babilon spoliāda tropheis. Ausonijs. vmbraq; erraret crassus
multa. Bella geri placuit nullos habitura triumphos. Heu
quantum terre potuit pelagiq; parari. Hoc quez ciuiles hau
serunt sanguine dextre. Vnde venit titan et nox vbi sidera fū
dit. Quaq; dies medius flagrantibus estuat horis. Et q̄ bru
ma rigens et nescia vere remitti. Astringit scithicum glaciali
frigore pontum Sub iuga iam seres iam barbarus ijsset aras
ses. Et in. ij. li. Idem ait. Summum brute nephas ciuilia bella
fatemur. Qui igitur considerat romane vrbis interitum. de q̄
dicitur. Roma quāta fuit ipsa ruina docet. Facile cognoscere
poterit quanta sit discordie vis ad nocendū. ad perdenduz. ad
destruendum. et anichilandum omne regnuz. Sed adhuc no
bis se offerunt exempla tot florentissimarū ciuitatum italie ī
quibus videntur palaciorum ruine. desolaciones viarum ⁊ pla
tearum paucitas populoruz. ⁊ p̄stine dignitatis ac felicitatis
antique omnimoda diminucō. O bononia studiorum mater. O
ianua regine maris. O Parma. O esculum. O placencia. O assi
sium. O viterbium. O alie ciuitates et terre que discordijs et
parcialitatibz locum dedistis Vbi est gloria vestra Vbi popu
li multitudo. Vbi antique diuicie. O discordia maligna. O dis
cordia detestanda. ꝓpter illam nempe ciuis insurrexit in ciuez
frater in fratrez. amicus in amicum. ⁊ platee ciuitatū hūano

sanguine sunt madefacte atq; in dies ciuitatuz condiciones deteriorate eo q; omne regnum vt dictum est in principio in seipsum diuisum desolabitur. a qua desolacione liberet nos xp̃us ihesus deus dei filius. qui cum patre et spiritu sancto viuit et regnat. per infinita seculorum secula Amen.

¶ Feria secunda tercie ebdomode in quadragesima de diuiciis. a quarum cupiditate amoreq; inordinato retrahendi sunt penitentes qui cupiunt eternas et celestes diuicias possidere

¶ Sermo. xl.

Tecerunt illum extra ciuitatem. Scribuntur hec verba originaliter Lu. iiij. c. et in euangelio hodierno. horribile satis est audire q; nazarem eiecerunt xp̃m foras materialem ciuitatẽ. sed multomagis detestabile est. q; xp̃iani ip̃m de suo corde repellant. Et licet multa sint vicia atq; peccata. ꝓpter que xp̃s a multis contemnitur. verũtamen vnum est satis generale auaricia. s. ꝓpter quaz pauci sunt odie qui xp̃m velint habere. Vt enim dicitur Jere. vj. c. A maiore vsq; ad minorẽ omẽs studẽt auaricie. et a ꝓpheta vsq; ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Est autem auaricia inmoderatus amor pecunie. vt dicit Aug. per pecuniam intelligẽdo quecũq; temporalia bona que possidere possunt. ſam. j. q. iij. c. Totum dicitur. Quicquid homines habent in terra omnia quorũ domini sunt pecuia est. ꝓptereа vt homines ad veram penitenciã per diuiciaz cõtemptum peueniant in p̃senti sermone de diuiciis eximus locuturi. in quo tria misteria erunt declaranda.

Primum dicitur damnacõ
Secundum condicio.
Tercium malignacio.

Qui amor inordinatus diuiciarum reprehenditur et damnatur verbo et exemplo. tam a sanctis quã a ꝓphis moralibus.

¶ Capitulum j.

Primum misterium declarandum de diuiciis dicitur damnacõ. Damnatur siquidem non solũ a sanctis verum eciam a gentilibus et moralibus ꝓphis Et vt id clarius habeaẽ queritur. Vtrum diuites diuicias habentes aut habere volentes possint eternã salutem acquirere Et q; non arguitur. Primo p testimoia scripturarũ sanctaz. Deinde per dicta et exempla ꝓphorum. Inquit sapiens Ecc. iij. c. Si dives fueris non eris immunis a delicto. Et prouer. xxviij. Qui festinat ditari non erit innocens. Et dauid psal. xxxiij. Diuites eguerũt et esurierũt. et j. Thi. vj. Qui volũt diuites

fieri incidunt in temptacionem et in laqueos diaboli · et desi
deria multa stulta et noxia que demergunt homines in interi/
tum et perdicionem · Et Jac·v·c·Agite nunc diuites plorate
vlulantes in miseriis vestris que aduenient vobis·Diuicie ve
stre putrefacte sunt·et vestimenta vestra a tineis comesta sūt
Aurum et argentum vestrum eruginauit·et erugo eorum in
testimonium vobis erit · et manducabit carnes vestras sicut
ignis·Et Augu·in li·lxxxiij· questionū· Caritatis venenū est
spes adipiscendorū·Et Jero·ad Eustochium·diuinis euange
lium vocibus intonat· Nemo potest duobus dominis seruire ·
Et audeat quisquā xp̄m mendacem facere deo· et mamone ser
uiendo? Vociferatur ille sepe· Qui vult venire post me abne/
get semetip̄m·et tollat crucem suam et sequatur me ·Et ego
onustus auro arbitror me xp̄m sequi ? Et idem ad Julianū ait
Diuitem pupuratum gehene fuscepit flāma·Lazarus pauper
plenus vlceribus·cuius carnes putridas lambebant canes · et
vix de micis mense diuitis miseram sustinebat animam in sinu
abrahe recipitur·et tanto patriarcha parente letatur· Diffi
cile ymo impossibile est vt p̄sentibus quis et futuris fruat̄ bo
nis·et hic ventrem et illic mentē impleat·vt de diuicijs trās
eat ad diuicias vt in vtroq; seculo p̄mus sit vta i celoa in ter
ra appareat gloriosus·hec ille·At sanctus sanctorum xp̄s·Lu·
vj·c·ait·Ve vobis diuitibus qui habetis consolacōnē vestrā
Et idem Math̄·v·Beati inquit pauperes spiritu quoniā ipso
rum est regnum celorū·Et Math̄·xvj·Facilius est camelum in
trare per foramen acus quā diuitem intrare in regnū celorū
Genitrix vero eius virgo sanctissima·Lu·ij·c·Sic cecinit·Esu
rientes impleuit bonis et diuites dimisit inanes· Satis enim
damnabiles fore diuicias xp̄s et sancti exemplo pariter a ope
demonstrarunt · Pauper siquidez xp̄s ex paupere matre natus
vsq; ad patibulū crucis paupertē vitam duxit·Vnde Bern· in
sermone quodam ait· Omniū bonorum eterna in celis affluen
cia suppetebat·sed paupertas nō inueniebat̄ in eis·hāc itaq;
dei filius concupiscens descendit vt eam sibi assumeret· et sua
estimacōne illam faceret precōsam· De paupertate aūt cristi
dixi in sermone de natiuitate·Pauperes adhuc ipe voluit esse
apostolos suos·p quibus dicat Crisō·super Math̄ · Si bonum
esset aurum hoc vtiq; dedisset apostolis xp̄us qui eis ineffabi
lia contulit bona· Nunc autez non solum non dedit sed ecia ha
bere p̄hibuit·Vnde et Petrus in pauptate gloriatur dicens

Aurum et argentum non est michi· Phi insuper atq; gētiles
suo modo dampnabiles et periculosas esse predicant diuicias
temp ales et illas fatentur noxias· Vnde Tullius in primo de
officijs ait· Pecunie fugienda cupiditas est· Nichil enim est
tam angusti animi tanquam parui quā amare diuicias· michil
honestius magnificenciusq; quam pecunias contempnere· Et
Sene· ad Lucillum· Aude hospes contempnere opes· et te q̄
dignū finge deo· Nemo alius ē deo dignior quā qui opes con
tempsit Et idem in li· de tranquilitate animi inducit exemplū
et verba zenonis· Zenō inquit noster cum omnia sua audisset
submersa· Jubet me dixit fortuna expedicius philosophari· a
Valerius Maximus de Anaxagora dicit· q; cum post longā pe
regrinacionem rediisset in patriam omniaq; sua dissipata vi/
disset retulit· Non essem ego saluus nisi ista perijssent· Et de
Socrate thebano dicit Jero· ad Paulinū et ponitur· xij· q· ij· c
Socrates· ꝓpe· c· multi· Socrates ille thebanus homo quōdā
ditissimus cum ad philosophandū athenas ꝑgeret· magnum
auri pondus abiecit nec putauit se posse et virtutes simul a di
uicias possidere· Et contra Jouinianū idem sic loquitur Legū
tur plurimi philosophoꝝ diuicias non tantum ꝓtempsisse sed
eciam abiecisse quasi impedimētum sapiencie et virtutis Fecit
hoc· Socrates quē omnū philosophoꝝ secte tanquā sapien
cie et virtutis vnicum fontem veneranē· Et· Lac· li· j· di· insti·
ait· Jam et abiecisse quosdam res familiares suas a renūciasse
vnuersis voluptatibz constat vt solam nudamq; virtutē nul
di expeditiq; sequerentē· Concludimus ergo ꝙ omnia dicta· q;
diuites cum quibus virtutes stare non possunt eternā salutē
non habebūt· Sed contra obici potest Dicit enim ꝓuer· xiij·
Redempcio anime viri diuicie ꝓprie· Et ꝓuer· xxvij· Propter
inopiā multi deliquerūt· et Salustius in Cathelinario Semp
in ciuitate quibus opes nulle sunt bonis inuident malos extol
lunt vetera odere noua exoptāt odio suaꝝ rerum mutari om
nia studen· et Aristo· iiij· ethi· Diuicie sunt vtilium· et· ij· Re
thoricorum Vnum aliquid necessariorꝝ est substācia· et ibi dez
Omnis indigencia mala est· a· j· Politice· Res possessa organi
est ad vitam· et· ij· Politice· Confert multitudo substācie· et i
euangelio Lu· xix· de Zacheo diuite et principe publicanorum
xps dixit· Hodie huic domui salus a deo facta est· et Math·
viij· c· Centurionem sub se milites habentē non damnauit sed
potius approbauit fidem eius d· Non inuem tantam fidem in

israhel. Respondeo ad hanc questionem. q diuicie possunt ha
beri cum peccato et absq peccato. Cum peccato habentur
triplici racione. Prima dicitur inordinate affectōnis. Secun/
da impie iustificacōnis. Tercia indebite dispēsacōnis. Pri
ma racio quare dampnabiles sunt diuicie dicitur inodinate
affectōnis cum quis ad illas inordinate afficitur constituēs
in eis beatitudinis finē. Et sic intelligunt omēs auctoritates
q̄ vident ocludere q diuites saluari nō pñt scz qñ diuicias di
ligunt tanq̄ sūmum bonū puipendētes deū. Vñ in ps. Diuicie
si affluāt nolite cor apponere. et Sene. ad Lucilū. Diuiciaꝝ ti
bi possessiōz ñ intdico sz efficere volo vt illas intrepide possi
deas. Quod vno osequeris mō si te eciā sine illis bte victurū p
suaseris tibi. ppt ea Aug9 li. j. de ciui. dei. c. x. ait. cū aplus dic
Qui volūt diuites fieri incidūt in tēptacōnē etc. pfecto in di
uicijs cupiditatē rep̄hendit non facultatē quā p̄cipit alibi di
cens. Precipe diuitibus huius mundi non superbe sapere neq
sperare in incerto diuiciaꝝ sed in deo viuo qui prestat nobis
omnia habundanter ad fruendum. Et Jero. ad Saluiniam de
Nebridio et viduitate. Nec diuiti obsunt opes si eis bene vtat
nec pauperem egestas omendabiliorē facit si inter sordes et in
opiaz peccata non caueat. Vtrumq nobis testimoniū et Abra
hā patriarcha et quotidiana exempla suppeditāt quoꝝ alter
in sūmis diuicijs amicus dei fuit. Alij quotidie in sceleribz de/
p̄hensi penas legibus soluūt de Abraham insup idem ad Pal
machium ita scribit. Diues erat abraham auro argento peco
re possessione multamq familiā habebat ita vt ad subitū nūci
um amare possz exercitū iuuenibz electis. Et. iiij. reges q̄ fuge
rant in helan secutus occiderat tñ post crebruz hospitalitatis
officiū dum homines nō recusat suscipere meruit deū. hec ille.
Damnatur g̊ non diuiciaꝝ possessio sed illaꝝ nimius supflu/
usq amor. Sunt autez hec amoris viciosi tria p̄ncipalia signa.
Primum cum quis sine reꝝ indigēcia plus debito in diuicijs
acquirendis se occupat et affligit. de q̊ dicit Eccs. iiij. c. Vnus
est et sedm non habet nō fratrē nō filium et tamē laborare nō
cessat nec saciant oculi eius diuicijs nec recogitat. d. Cui labo
ro et fraudo animam meam bonis. In quocunq vanitas est et
afflictio pessima. Secundum signum quod quis inordinate
diligit diuicias est cum illas quibus ipse non eget propter
deum pauperibus dispensare recusat. Et de hꝫ diffusi9 loq̄mur ī
sermone de elemosina. Terciū signū ē cū q̄s se diuiciaꝝ suū fac

Nam fūt nō nulli qui diuicias eciaz ad ꝓprium comodū necitate
vrgēte exponere nolūt. Noui ⁊ ego iohez fusco venerabil' ec
clesie sācte marie maioris de vrbe canonicū ditissimū quā plā
bñficia hñtē. eratq; ei suba multa. habūdabat vino frumēto
armētis ⁊ pecunijs. Remāserāt eciā ei argētea vascula indumē
ta pāni libri ⁊ alia bona plima. q̄ndā fratris ei9 cardial' sācti
marci. Ipe tñ miser ⁊ miserior cet'is auaricia vict9 panē ⁊ aquā
sepius comedebat. Multa cui insedebat ne famulū p̄cō detine
ret ipe solus gubnabat. Ad dormiēdū sine luīe accedebat Cal
ciatus incultū lectū intrabat. Duz infirmabat' vix p9 multos
dies cū mori iā timere incipet medicū aduocabat. Vestes anti
q̄s ⁊ laceratas deferebat nec caloribz aut frigore a labore po
terat ꝺtineri ꝓ vno denario paupes suffocabat Semp discur
rebat semp circuibat anxi9 ⁊ sitibūd9 ad thesaurizādū Crude
lis alijs crudelior sibi inimicissim9 deo. O reprobāda ꝯdicō. O
feral' natura. O deniq; rep̄hēsibile malū amare plus diuicias
quā deū quā ꝓximū quā ꝓpriā aīaz quā eciā ⁊ corpalē vitam.
Propt'ea Sene. in li. de bt̄a vita ait. Diuicie apꝺ sapiētē virū
in ꝟuitute sūt apꝺ stultū in impio Scꝺa rō q̄re dānales sūt
diuicie ꝺr impie iiustificacōis. qñ aut iniuste acq̄rūt' aut iniu/
ste possident' Tercia rō dicit' indebite dispēsacōis. qñ dispē
sant' aut his q̄bz dispēsari nō dñt. Et de hꝰ dicem9 in sermone
de elemosina aut qñ expēdūt' ꝓdigabilr in his in quibz expē
di nō dñt vt in supfluis edificijs ꝯuiuijs et indumētis ⁊ silibz
absq; pcto hñtur diuicie cū retinent' in vsū. nec ꝓpter alias of
fendit' deus aut ꝓximus ꝫ hñtur aut p iusta lucra acq̄site aut
p hereditariaz successiōz illisq; hō vtit' moꝺate nō ꝯstituēdo
in eis finē vltimum. ¶ Nꝺ diuicie affligūt eos q̄ illas immo
derate amāt labore timore atq; dolore q̄re pocius sūt ꝯtēnēde

Secundū misteriū de diuicijs ¶ quā diligēte ¶ Cap. ij.
e clarandū dicit' ꝯdicō. Reperiūt' siq̄dem in diuicijs cū
plus debito diligūt' tres pessime ꝯdicōnes. Prima dici
tur laboris. Scꝺa ꝺr timoris Tercia ꝺr doloris. Prima condi
cio ꝺr laboris. affligūt em̄ diuicie se diligētes triplici labore.
p̄mus ꝺr mētal'. scꝺs corpal'. t'cius ꝯscialis ¶ Prim9 ꝺr labor
mētal' qr mēs eoꝝ q̄ diuicias amāt nūq̄ pt̄ eē q̄eta eoq; cū in
sacietatē q̄rāt illā i eis nūq̄ iueniūt. ꝓpt'ea dic̄ sapiēs ecc̄. v.
Auarus nō implebit' pecuia. et Jero ad demetriadē virginem
Diuiciarū amor insaciabilis est. Et Ambro. xlvij. di. c. Sic hij.
Nec sacietas vnquā nec finis adheret cupiditati. Et Boecius

in·ij·Si quātas rapidis flatibꝫ incitus pontus versat arenas·
Aut q̄t stelliferis edita noctibꝫ celo sidera fulgent·Tātas fū
dat opes·nec ꝛtrahat manū plēo copia cornu·hūanū miseras
haut iō genus cessat flere q̄relas·ꝛ sene·ad lucillū Vidisti ali
qn̄ canē missa a dn̄o frusta panis aut carnis apto ore captātē
Quicquid excipit ꝓtinus integrum deuorat ꝛ ad spem vēturi
hyat·Idem euenit nobis q̄cquid expectātibus fortuna ꝓicit id
sine vlla voluptate dimittim⁹ statī ad rapinā alt̄ius attoniti
et erecti·Et idē ad eūdē·Cōgerāt̄ in te q̄cq̄d multi locuple/
tes possidēt ꝛ vltra p̄uatū pecuīe mod̄ fortūa te ꝓuehat auro
tegat purpura vestiat·Et ad h̄ mod⁹ deliciaꝝ ꝛ opū te ꝑdu
cat vt terrā marmoribꝫ abscōdas nō tm̄ trahere ſꝫ calcare di
uicias liceat·Accedāt statue ꝛ picture ꝛ q̄cq̄d ars vlla luxurie
elaborauerit maiora cupe ab hijs disces· Naturalia em̄ deside
ria infinita sūt ꝛ falsa opione nascēcia vbi desināt nō habent·
Et Juuenal̄ Crescit amor nūmi q̄ntū ip̄a pecuīa crescit· Quid g̊
ꝓdest ei q̄ multas hꝫ diuicias si nō q̄escit vel ꝯtentat̄·Inq̄t em̄
Cicero in ꝑadoxis·Contētū esse suis rebꝫ maxīe sūt certissime
qꝫ diuicie Propt̄ea magis diues est q̄ scit ꝯtētari in paucis q̄
q̄ in multis semꝑ aīo angustiat̄ ꝛ eget·Vn̄ sene·ad lucillū Bre
uissima ad diuicias ꝑ ꝯtēptū diuiciaꝝ via est·Et iteꝝ ad eū/
dem·Qui cū pauꝑtate bn̄ ꝯueīt diues est Et iteꝝ ibi de ꝯtēp
tu pecuīe Multa dicūt̄ ꝛ lōgissimis orōnibꝫ h̄ p̄cipit̄ vt hoīes
in aīo nō in pat̄moīo putēt esse diuicias eūqꝫ locupletē eē qui
pauꝑtati sue coaptat⁹ est·Et iterū ibi·Quid miraris·q̄d stu
pes·pōpa est·Ondunt̄ iste res nō possident̄·Ad veras pocius
te ꝯuerte diuicias · Disce ꝑuo esse ꝯtētus ꝛ illā vocē magnus
atqꝫ aīosus exclama·Habeam⁹ aquā hēamus polētā· Scd̄s
labor q̊ diuicie se diligētes affligūt est corꝑal̄·ꝓpt̄ea ait Ora
cius ·Impiger extremos mercator currit ad indos · Per mare
pauꝑiem fugies ꝑ saxa ꝑ ignes·Et sapiēs ecc̄s·ij·c·Cūcti di/
es ei⁹ pleni sūt laboribꝫ ꝛ erūnis · Terci⁹ labor d̄r ꝯscīalis
de q̊ aug·in sermone de inocētibus Lucrū inq̄t in archa dānū
in ꝯscia Quisnā explicet q̊t pc̄tis onerat̄ auaroꝝ ꝯscia misera
Obcupiditatē nāqꝫ fiūt rapine furta symonie violēcie dep̄da
cōnes vsure fraudes ꝓdicōnes iniusticie et vt sic dicā oīa mala
atqꝫ facinora·vn̄ Virgili⁹ in·j·eneidos ait·q̄d nō mōlia pecto
ra cogis auri sac̄ fames·q̄i dicat ad oīa mala·O voratrix aīaꝝ
auaricia O ardēs ignis cupiditat̄·O pestifeꝝ venenū salutis·
Magna siq̄dē incredibilisqꝫ multitudo genciū ꝓpter auariciā

demergit̃ in infernũ Scda ꝯdicõ pessima diuiciaꝝ dr timo
ris. Cruciãt nempe se diligẽtes timore ꝯtinuo. Naz q̃ inimis ad
diuicias afficit̃ semp est pauidus timet inimicos nõ min9 for
midat amicos. nõ ꝯfidit in vxore. nõ in filijs nec in fortissimis
seris. Abscõdit sepe aut in terrã aut intra muros p̃ timore pe
cunias. Terret̃ ad sonitũ venti. ad motũ fenestre. ad saltũ mu
ris suspicando semp omia latrones esse. In itineribz ei arborum
vmbre terrorẽ incuciũt. ⁊ vbiqz semp viuit suspectus. ꝓpt̃ea
exclamat Boecius in ij. de ꝯsolacõne dicẽs. O p̃clara opũ mor
taliũ beatitudo quã cũ adeptus fueris securus esse desistis. Et
iuuenalis dicebat Cãtabit vacuus corã latrone viator. ꝓpt̃ea
beat9 Frañ. paup tatẽ ꝯplex9 latrones nõ timuit dũ irruerũt
in eũ qñ ibat in p̃ncipio ꝯnersionis sue de Assisio v̄sus Eugu
bium. ꝓpt̃ea de illo dñs Boñ. sic dicit in rñsorio. Dũ seminudo
corpe laudes decãtat gallice zelator noue legis. latronibz in
nemore rñdit sic ꝓphice. p̃co sum magni regis. Audit in niuis
frigore ꝓiectus iace rustice futurus pastor gregis Tercia
ꝯdicõ diuiciaꝝ dicit̃ dolor. Afficiũt nẽpe dolore incredibili se
diligẽtes cũ dimittũt̃ aut reliquũt̃ in morte Naz moriẽtes ñl
de ill̃ secũ ferre pñt. Vñ dauid in p̃s. Dormierũt somnũ suũ et
ñl inuenerũt oẽs viri diuiciaꝝ in maĩbz suis. Et Job. xxvij. c.
Diues cũ dormierit ñl secũ affert apiet oclos suos ⁊ ñl inueiet
Apphẽdz eũ q̃i aq̃ inopia Et vt gg̃. inq̃t. iij. mor. Nũq̃ sine do
lore ꝑdit̃ qd cũ amore possidet̃ ꝓpt̃ea q̃ diuicias estimãt sic de
bẽt si illas aut viuẽtes ꝑdãt aut moriẽtes deserãt ñ ꝯtristãt̃
ꝓpt̃ea Tulli9 in paradoxis ait de Biãte pẽneo necnõ illũ laudo
sepe sapiẽtẽ q̃ noiat̃ vt opior int̃ septẽ c9 cũ pat̃ã p̃ẽnẽ cepis
set hostis cet̃iqz ita fugerẽt vt multa de suis rebz secũ asporta
rẽt cũ eẽnt admonit9 a q̃dã vt idẽ ip̃e facerz. Ego inq̃t facio
Nã oĩa mea mecũ porto Ille h̃ ludib̃a fortũe nec sua putauit q̃
nos eciã bona appellam9. ¶ Nd maligni sũt diuiciaꝝ tmato
res eoq̃ subiciũt se terre vilissiẽ ⁊ deuiãt a regula omnis crea
ture efficiũturqz similes ydolatrijs. ¶ Cap̃. iij.

Terciũ misteriũ declarãdũ de diuicijs dr malignacõ. Est
q̃ddã pct̃m malignũ diuicias iordiate diligere qr auari
cia ab auri cupiditate nũcupat̃. Grauitas at̃ ei9 apparz ex tri
plici rõe. p̃mo rõe s̃biectõis. scdo rõe dordiacõis. t̃cõ rõe ydo
latracõis Primo apparz g̃uitas auaricie rõne subiectõis. vñ
enim inqnit tho. ij. ij. q. c. xviij. Omne pct̃m ex h̃ ip̃o q̃ est ma
luui in aliqua corrupcõne seu priuacõne alicui9 boni consistit.

Inquantum autem est voluntarium consistit in appetitu alicui
us bñ duplicit er ergo ordo peccatorum potest attendi Vno
modo ex parte bñ quod per peccatum contemnitur vel cor/
rumpitur·quod tanto maius est tanto peccatum grauius est
Et secundum hoc peccatum quod est contra deum est grauissi
mum · Alio modo potest attendi grauitas peccatorum ex pte
bñ cui inordinate subditur humanus appetitus·quod quan
to minus est ac vilius tanto peccatum deformius ·Inter om/
nia autem bona exteriora minimum est et infimum quod spec/
tat ad temporales diuicias ſam si recte consideremus quid sit
argentum·quid aurum·quid gemme·quid iocalia q̄libet pre/
ciosa·quid domus·quid alta palacia· quid famulorum turba ·
quid greges·quid armenta·quid demq̄ omnia que diuicie vo
cari solent profecto inuenemus non aliud esse preter terram
Terra aut in ordine creaturarum infimum habet locum atq̄
vilissimum eamq̄ calcandaz deus pedibus hominum dedit·Vn
de·Iero·ad Demetriadem virginē ait ·In actibus apostolorum
quando domini nostri ihu x̄pi feruebat cruor a recens erat in
credentibus fides vendebant omnes possessiones suas · et po/
nebant precia ad pedes apostolorum · vt docerent pecunias
esse calcandas · propter hoc insuper Seneca ad Lucillum ait ·
Nichil natura quo auariciam nostram irritaret posuit in aper
to·pedibus aurum calcandum ac premendū dedit et quicquid
est propter quod calcamur ac premimur·Illa vlterius nostros
erexit ad superos et quicquid magnificum mirumq̄ fecerat
videri a suscipientibus voluit ortus occasusq̄ a properantis
mundi volubilem cursum tardos syderum incessus si compa/
res toti citatissimos·si cogites quanta spacia nunquam inter/
missa velocitate circumeant·Alia deinceps digna miratu siue
per ordinem subeunt siue subitis causis mota prosiliunt vt no
cturni ignium tractus celi patescentes columnas ac trabes de
fectus solis ac lune inuicez obstancium · hec supra nos itura di
sposuit·Aurum quidem et argentum quasi male nobis cōmit/
terentur abscondit·Nos Fortune mala nostra tradidimus nos
in lucem per que pugnaremus extulimus nec erubescimus sum
ma apud nos haberi que fuerunt ima terrarum · hec ille ·

Secundo apparet grauitas auaricie racōne deordinacionis ·
Deordinat siquidem auaricia homines vt priores fiant qua/
libet alia creatura · ſam vt dicit Augustinus Iudicium mari
mum diuine bonitatis est q̄ q̄libet creatura cogitē dare seip̄az

Auari vero omnia vellent appropriare sibi contra quoz̄ pau
citatem et crudelitatē ad proximos dicemus in sermone de ele
mosina. Tercō apparet grauitas auaricie racōne ydolatrac
onis Vnde Paulus Eph̄. v. dicit. q̄ auaricia est ydolorum ser/
uitus. q̄ scd̄m Nicolaum de Lira intelligendū est per quandaz
conformitatem quia ita se habet auarus ad nummum sicut ad
ydola ydolatra. propterea quia auari omnem spem suam ⁊ con
fidenciam ponunt in diuicijs. hec est itaq̄ illa auaricia nequissi
ma perdicōnis. mater pietatis inimica corruptrix. animarum
esca dyaboli et materia omnis peccati quam qui sequitur eicit
a se cristū qui nobis sit propicius vt valeamus sua gracia te
rena omnia conculcare atq̄ ad regna apparare celestia vbi san
ctis associati benedicemus xp̄m glorioſū et laudabilem per in
finita seculorum secula Amen. Feria tercia tercie ebdo
made in quadragesima de execrando ⁊ piculosissimo peccato si
monie propter quod non parum damnificatur atq̄ confundi
tur ordo ecclesiastice gerarchie.

Sermo xlj.

Quecunq̄ solueritis super terram erunt soluta ⁊ in
celo. Verba sunt redemptoris nostri originaliter
Math̄. xviij. c. Et in euangelio hodierno. Contu
lit saluator noster ministris eccl̄ie et sacerdotibus
suis inestimabilē dignitatez cum fecit eos spiritu
alium dispēsatores. Ideo tanto grauius estimatur si quādo pec
cant eoz̄ delictū quanto plura donoz̄ dei meremēta sumpse
runt. Maxime autem damnatur in illis vicium simonie q̄s ex a
uaricia p̄cedere nosciē. Illud siquidem est causa multoz̄ malo/
rum ⁊ ofusionis damnosissime in eccl̄iastica gerarchia obeā
causam in p̄senti sermone cōtra vicium simonie nōnulla erimꝰ
dissertaturi de quo otemplabimur tria misteria principalia.

Primū dicit̄ diffinicō — Quid sit simonia et vnde denominat̄
Secūdum inductio — et quare est peccatū graue et quid
Tercium punicio — intelligitur per spirituale aut spiri
tualibus annexum.

Capitulū. j.

Primum misterium otēpandum de simonia dicitur diffi
nicio. Et Rich̄. in. iiij. di. xxv. Et Tho. ij. ij. diffinunt
illam sic. Symonia est studiosa voluntas emendi vel
vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum. Que diff
finicio continetur implicite in. c. Qui studet. j. q. j.

Pro clariore autem declaracōne notabimus tria · Primo deno
minacōnem · Secundo racionem · Tercio determinacionem ·

Primo consideremus denominacōnem · Nam simonia deno /
minatur a simone · de quo habetur Actu · viij · c · Quod cum vi /
disset quia per imposicionem manus apostolorum daretur spiri
tussanctus · obtulit eis pecuniam dicens · Date michi hanc pote
statem vt cuicunqꝫ imposuero manus accipiat spiritum sanctū
Petrus autem dixit ad eum · Pecunia tua tecum sit in perdicio
ne ꝛc̄ · Sed non videtur ꝙ sit conueniens ista denominacio ·
eo ꝙ Symon noluit vendere spiritualia · sed emere · Et vt ha /
betur · iiij · re · v · c · Giezi spiritualia vendidit Naamā siro · ergo
non magis debet dici simonia quam Giezia · Respondet Rich ·
vbi supra · ꝙ conueniencius nominatur simonia quam Giezia
quia vicium tam empcōnis quaꝫ vendicōnis quantum ad vo
luntatem fuit in Symone mago · Ad hoc enim voluit emere
pecunia donum spiritussancti vt postea alijs venderet · Si ta /
men distincte loqui volumus · possumus vendentes spiritualia
appellare Giezitas et ementes simoniacos · Secundo conside /
remus racōnem quare spiritualium empcō siue vendicō sit il
licita · Prima est ex parte vendentis · Secunda ex parte emen
tis · Tercia ex parte vendicōnis · Prima racio ex parte ven
dentis quia ille qui vēdit spiritualia non est illorum dominus
sed dispensator · Vnde · j · cor · iij · c · apostolus dixit · Sic nos exi /
stimet homo vt ministros xp̄i et dispensatores ministeriorum
dei · Secunda racō est ex parte ementis · Ille qui emit rem mul
to minore precio quaꝫ valeat iniuste emit · Sed spiritualia sūt
tante nobilitatis et profectōnis et per consequens valoris ꝙ
nulli precio temporalium rerum possent adequari · Vnde ꝛ de
sapiencia que est res spiritualis · dicitur sapiencie · viij · c · Pre
ciosior est cunctis opibus et omnia que desiderantur huic non
valent comparari · Tercia racō est ex parte vendicionis quia
qui vtitur aliquo actu ad illud seu aliomodo quaꝫ ordinauerit
deus inique facit · ꝛ tanto peius quanto illud est in se dignius
Ordinauit autem deus spiritualia gratis conferri debere ho /
minibus per ministros eius · quod xp̄s declarauit d · Math · x ·
c · Gratis accepistis · gratis date · s · sacramēta et alia sp̄ualia
Vñ in cōnciliotolletano · j · q · j · c · q̄cq̄d dicit̄ Quicquid inuisibi
lis g̃cie ꝯsolacōne tribuit̄ · nūquā questibꝫ vl̄ q̄buslibꝫ p̄mijs
venūdari penitus debꝫ dicēte dn̄o · Gratis accepistis g̃tis da
te · Et sic colligit̄ ꝙ simonia ꝓpter dicta peccatū est mortale ·

Et sup addit̃ racio ꝙ nullus debet excõmunicari nisi pro mor
tali peccato vt dictum est in sermone de inobediecia. Sed pro
symonia debet quis excõmunicari. Vnde .j. q .j. c. Nui sacros
dicit̃. Anathema dãti idest fiat secũdũ glosam ãathema acci/
piẽti symonia. Tetcio ꝯsideremus determinacionẽ Nuid intel
ligitur per spiritualia aut spiritualibus annexa. Et secundum
doctores spiritualia dicunt̃ sacramenta. s. Baptismus. Chris
ma. Eucharistia. Ordo. Penitencia. Extrema vnctio. Et bene/
dictio nupciarum pro quibus dare pecuniam vel recipere vt
precium eorum est prohibitum quia symonia. annexa vero spi
ritualibus dicunt̃. Dedicacio ecclesiarum. Consecracio virgi/
num et aliarum rerum pertinenciũ ad cultum diuinum. Bene
dictio abbatum. Absolucio ab excõmunicacione vel alijs cẽsu
ris ecclesiasticis. Electio prelatorũ ecclesiasticorũ. Cõfirmacio
eorum. Renunciacio. Visitacio ipsorum prelatorum. Correctõ
criminũ vel desistere a correctione in iudicio ecclesie. Cura ani
marum. Ingressus religionis seu monasterij. Ecclesia seu bene
ficium simplex vel curatum. prebẽda. dignitas ecclesiastica vt
archidiaconatus. p̃positura. Episcopatus ⁊ huiusmõi. Offici
um sepulture vel locus ecclesie cõsecratus ad sepulturam vel
vbi iam est sepultus aliquis. Capelle ius patronatus. Ius p/
cipiendi decimas. Officia ecclesiastica vbi est aliquid iurisdic/
cionis. spũalis vt Iconius. Vicedominus et huiusmodi. Ferre
sentẽciã ĩ iudicio ecclesiastico Permutacõ dignitatis ecclesia
stice vel beneficij et similia. Pacisci ergo pro hijs symonia est
Vnde dicitur .j. q .ij. c. Nuam pio. Cesset omnis pactio. cesset
omnis conuẽcio. s. empcionis aut vendicionis. Notandũ tamẽ
ꝙ si quis sine pactione expressa vel ex actione cõferat aliquid
spirituale spiritualiter hac intencione vt propter illud recipi
at temporale. puta audit confessionẽ vel dicit missam vel con
fert. ordinem siue beneficiũ et similia principaliter. quia spe/
rat propter hoc se habiturũ pecuniam vel aliud precium. Et
similiter qui dat tempale principaliter. vt recipiat spirituale
puta eucharistã ordinẽ sac̃mentũ beneficiũ ⁊ huiusmõi symo
niam cõmittit mentalem que mortale est secundum. Ric. Tho
Ray. Hosti. et Innocẽciũ Sed talis symonia mẽtalis tollit̃ p
pn̄iam extra de symoĩa. c. Mãdato vbi aũt nõ fit pactõ vel ex
actõ vel principalis intẽcõ ad tẽpalia in collacõe spũaliũ vel
recepcõe sz g̃tis ⁊ elemosinalit̃ det̃ aliq̃ ⁊ accipiat̃ ad susten/
tatõz nature vel reuerẽciã sac̃mẽtoꝝ vel ad ꝟuãdã laudabilẽ

consuetudinem licite et sine symonia dari et accipi potest. Vnde gre. j. q. iij. c. Sicut episcopum ait. Eius oblacio nullam culpe maculam ingerit. que non ex ambitionis peticone processit nec symoniaci sunt tantum qui spiritualia vendunt vel emunt. sed eciam illi qui in his mediatores sunt. quos ecclesia grauiter punit. sicut patet. j. q. iij. c. Sicut episcopum.

¶ In pecunia est materia inductiua peccati symonie. et quomodo pecunia accipitur multiplicit. et multiplici munere.

Secundum misterium contemplandum de symonia dicitur inductio. Est nanq; huius sceleris materia inductiua pecunia. sumendo pecuniam large. vt in sermone precedenti dictum est. per omni eo q; potest temporalit possideri. Potest eciam pecunia dici. quicquid pcio temporali seu extimari potest seu mensurari. non solum pecunia numerata in monetis auri argenti et eris. vel ea que comuniter consueuerunt emi vel vendi. vt vasa aurea vel argētea animalia agri et huiusmodi. sed eciam pces ex quibus acquirit fauor populares. et obsequia temporaliter prestita. Vnde dicit Gre. j. q. j. c Sunt nonnulli Cuz viruz iustū pphēta describeret ait. Beatus qui excutit manus suas ab omi munere. Quia aliud est munus ab obsequio. aliud a manu. aliud a ligua. Munus ab obsequio est seruitus indebite impensa. Munus a manu pecunia est Munus a lingua Fauor secz mundanus. Et per quodlibet horuz munerum cum interuenit in spiritualibz omittitur symonia. vt ibidez Gre. dic. et ad idē j. q. iij. c. Saluator Vrbanus ait. Qui cumq; res ecclesiasticas. i. spiritualia que dei dona sunt non ad hoc q; instituta sunt. sed ad ppria lucra munere lingue vel indebiti obsequij vel pecunie largitur vel adipiscit symoniacus est. Et quantum ad munus a lingua. Sciendum q; si quis platus confert beneficiuz ecclesiasticū seu dignitatem ecclesiasticam vel aliquod sacramētum ad pces alicuius hac intencone principali vt eius precibus conferenti laus vel fama acquiratur. vel vt contrarium euitetur. symoniam comittit. Et si pces porriguntur ab alio pro indigno de beneficio curato vel simplici. et ille qui porrigit et qui exaudit symoniam comittit. si ad preces factas principaliter mouetur. Si autem preces porriguntur pro digno et ad ydoneitatem respicitur. non ad preces principaliter nec rogans nec cōferens male facit nec symoniam committit. Si vero quis pro se preces porrigat de beneficio simplici non reputat symonia. si alias est dignus

Capit. ij.

Nam si indignus simoniacus reputatur. Et similiter simoniaz inducunt. preces pro se porrecte de beneficō curato eciam si alias sit dignus. quia racione ambicōnis ꝛ p̄sumpcōnis reputatur. eo ipso indignus secundū beatuz Tho. in. iiij. di. xxv. ꝛ ij. ij. q. centesima. et Ray. in sum. sua. Quantum ad munus ab obsequio reputatur simonia. quando quis seruiret alicui p̄lato obsequio inhonesto. Sed quo ad obsequia honesta videlicz ordinata ad vtilitatē ecclesie vel p̄lati racionabilē non reputatur simonia. ita tamen ꝙ non principaliter seruiens faciat per illud consequendū. Vnde Greg. ait. Ecclesiasticis vtilitatibus deseruientē ecclesiastica oportet remuneracōne gaudere xij. q. ij. c. ecclesiasticis. Munus a manu est cum datur pecunia et huiusmodi. Vbi tamen notandū ꝙ pecunia potest dari ꝛ recipi licite ꝓ spirituali et sine simonia. v. racōnibus. Primo racōne permutacōis. Secundo racōne substentacōnis Tercō racōne ꝓuocacōnis. Quarto racōne punicionis. Quinto racione vitande vexacōnis. Primo racōne permutacōnis ꝓbatur sic. Qui vult remissionem peccatorū consequi. debet si pōt elemosinas facere. Vnde dani. iiij. Peccata tua elemosinis redime. et Ambro. de pe. di. j. c. Medicina. Peccatis tuis venūdatus es. redime te pecunia tua. Debet eciam quis ꝓ adepcione eterne vite temp alia cuncta dare. Juxta illud Math. vj. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Secūdo potest dari pecunia racōe substentacōnis. sicut sacerdos ꝓ missa quā dic̄ accipit pecuniam vel p̄bendam. non ꝙ illam accipiat ꝓ consecracōne eucaristie vel ꝓ oracōnibus et huiusmodi quasi p̄ciū sed vt stipendium sue substentacōnis Vnde Augu. j. q. j. in. c Judices ait Accipiant necessitatis substentacōnem a populo mercedem ministracōnis a deo Sic et ꝓphete antiqui testamēti si aliquando recipiebāt aliquid in ꝓphetando accipiebāt in modum elemosine ad substentacōem non ad p̄cium ꝓphie Tercio potest dari pecunia et accipi racōne ꝓuocacōnis. et sic dātur elimosine pauperibz ad inducendū eos et excitandum. vt orent ꝓ benefactoribz suis. non loco p̄cij quia oracō spiritual' est et ap̄ciari non potest. Quarto racōne punicōis. Exigitur quādoqz ab eo qui absoluitur ab excomuīcacōne pecunia. non pro ipsa absolucōne quia hoc esset simonia sed in punicōnem Quinto racōne redimende vexacōnis. Nam antequā ius acquiratur alicui in beneficō vel dignitate. non licet dare ad redimendam vexacōnem suam. quia esset simonia. sed postquaz fu

erit adeptus et ius sibi acquisitum · veracionem sibi iniuste fa ctam super beneficō vel dignitate licet pecunia redimere · sed non iustam veracōnem vt si iuste accusaretur ꝛ huiusmodi ·

¶ Qualiter puniuntur simoniaci · tum per ꝑuacōnez gracie di uine · tum per suspensionē ordinis et beneficij simoniace suscep torum · tum eciam per obligacōnem ad restituendum ·

¶ Tercium misterium ostemplādum ¶ Capitulum · iij · de simonia dicit̄ punicō · Punitur etem̄ hoc peccatum multiplici pena · Prima dicit̄ gracie dei perdicō · Secda iusta suspensio · Tercia restitucōnis obligacō · Prima pena dicitur gracie dei perdicō · Vnde · j · q · j · c · Qui studet · Gre · na zanzenus ait Judas omniū redemptorē vendidit · mox laqueo suspensus · eandem redempcōnis graciam non obtinuit · et me rito quia nemo potest retinere quod vendidit · Symon eciam magus cum eandem gracia spiritussancti emere vellet damna cionis sue sentencia audiuit a Petro · Dicit eciam Aug · j · q · j · c Sicut · q̄ ignis sacrificij qui per lxx · annos babilonice captiui tatis sub aqua vixerat extinctus est Anthioco iasoni venden te sacerdocium · qui significauit ignem · i · gracia spiritussancti non lucere in simoniacis sacramentis Secunda pena qua pu niuntur simoniaci est iusta suspēsio · Sunt enim notorij simoni aci suspensi ab ordinibus et beneficijs simoniace susceptis · vt j · q · j · c · statuimus Et · c · Nuisquis · Et hanc suspensionez vidēt Ambro · vocare excōmunicacōnem in · c · Reperiuntur · j · q · j · se cundum glo · Et tales sez conferentes ordines vel beneficia ꝛ officia ecclesiastica et ista eciam recipiētes per simoniam si sūt clerici debent deponi et priuari omni officio et beneficō simpli citer si comunicantur de hoc in iudicō ecclesie · Si sunt layci vt mediatores simonie debent excomunicari · j · q · ij · c · Si quis · Ef ficiuntur eciam infames et quilibet crimi nosus admittitur ad accusacōnem eorum · Extra de simonia · c · tanta Et · c · Si domi nus · Tercia pena simoniacorum est restitucōnis obligacio · Nam secundū Tho · Pecunia recepta per simoniam retineri nō potest sed restitui debet non conferenti quia turpiter dedit ij debet pauperibus erogari vel illi ecclesie in cuius iniuriaz da ta est applicari · Et hoc in omni simonia · Et secundū Tho · ꝛ Jn no · et Ray · Simoniacus quo ad beneficia simplicia vel curata per simoniam recepta p̄dit fructus · quia non potest illos reci pere et receptos tenetur restituere deductis expensis factis in vtilitatem ecclesie et gracia fructuum colligendoꝝ · Et hoc

quia fur est et latro in illo beneficio · In veteri autē testamē
to · vt habetur · iiij · re · v · c · Giezi ꝓpter simoniam quā comisit
accipiendo pecuniam a naamā siro · quem heliseus ꝓphēta cu/
rauerat · lepra percussus est cum omnibus posteris eius · Sed
quid dicam? Quo me vertam? Qualiter verba concludā? Au
diuimus ex his que dicta sunt · quam graue sit vicium simonie·
Et tamen hodie vbiq; regnat · vbiq; sua tela ꝓicit · O ecclesia
dei · O sponsa decora agni imaculati xpi ihu · Quis in te pfecit
tot ignaros indoctos inhabiles ad curam animaꝝ Quis ordi
nes dignitates et beneficia tua tam multis indignis tribuit ·
Audeo dicere q; pessima illa et turculenta bellua simonia mala
hec omnia fecerit · Et ne descendamus ad particularia tantuz
vnum tenere firmiter possumus q; si simonia cessaret a mistris
ecclesie cuncta bene optimeq; disponerentē · animas in pecca
tis allegatas absoluerent · ac de dyaboli laqueis liberarent · se
vero non illaquearēt · sed pocius velut ministri digni adipis
cerentur in hoc seculo dei graciā et in futuro sempiternā glo
riam in qua cristus viuit regnatq; p infinita secula Amen

¶ Feria quarta tercie ebdomode in quadragesima de cogitaci
onibus malis · et vicōsis vitandis ꝓpter quas solas et absq; ef
fectu operum exteriorum posset homo damnari ·

¶ Sermo · xlij ·

De corde enim exeunt cogitacōnes male Verba sūt
redemptoris nostri originaliter · Math · xv · c · Et
in euangelio hodierno · Extat apud nonnullos opi
nio quedam satis falsa et periculosa · quoniaz non
arbitrantē eē peccata · que p opa extrinseca non p
petrantur · cum tamen secundū rei veritatem multo plura sint
mala que latent in corde · in die iudicij manifesta fienda · quaz
ea que nunc apparent forinsecus et videntur · hoc autem euidē
ter satis aperuit omniū doctor ihesus xpus dei filius in electō
ne sancti euāgelij · Quapropter vt qui veram penitenciā age
re volunt totaliter mundentur · et quelibet expellantē facino/
ra in psenti sermone de cogitacōnibus disseremus · de quibus
tria misteria declarabo ·

Primum dicitur cognicio ·
Secundum offensio ·
Tercium remediacio ·

¶ Nō cogitacōnes cordium cer
titudialiter cognosci nō pnt
nec a demonibz neq; ab angel
beatis · iz bn a soli deo quem nul
lum latet secretum · Capit · j ·

Primum misterium declarandum de cogitacionibus dicitur cognicō · in quo videndū erit qualiter cogitacōes nostrorū cordium cognosci possunt · Et hoc tripliciter Primo respectu demonis · Secundo respectu angeli Tercō respectu dei · Primo videndum est qualiter cogitacōnes hominum cognoscuntur respectu demonis · De quo dubium esse potest · vtrum cognoscat secreta sciencie · et videtur q̄ sic · Primo quia officium demonū est accusare · Vnde apo · xij · Proiectus est accusator fratrum nostrorum · Ergo si in iudicō argueremur de secretissimis cogitacōnibus · videtur q̄ hoc non lateant accusatorem nostrū · Secundo arguit̄ quia dicit Augu · xij · super Gen̄ · ad litera n · Mali angeli cogitacōnes nouerunt quia multa predicunt que non predicerent si cogitacōnes nō nouissent · Tercō arguitur ex dictis Aris · ij · de anima · Nocior est operacō quam potencia · et potencia quam substancia · quia per cognicōnem operacōnis et potencie peruenitur in cognicōnem substancie · Sed substancia anime non potest latere diabolum · ergo nec eius operacō nec virtus · ergo si cogitacō q̄ effectō sunt passiones anime · ergo non possunt latere dyabolum · Sed contra arguitur ex dicto Augu · d · in li · de ecclesiasticis dogmatibus · Internas anime cogitacōnes dyabolū non videre certi sumus · Respondet Boñ · et Rich̄ · di · viij · ij · li · Nō duplex est cognicō · Prima certitudinalis · et tali cognicōne demones non possunt conscienciaz̄ secreta rimari · Secūda est cognicō coniecturalis · que est p̄ aliquos motus seu p̄ aliqua signa · Et quoniam pauca sunt ita secreta quin p̄deant · in opera exteriora vel appareant p̄ signa exteriora faciei vel per signa corporis quod diuersimode mouetur secundum diuersitatē affectōnum · hinc est q̄ multe cogitacōnes nostre dep̄hendi possunt a maligns spiritibus nisi arceant̄ uirtute diuina hec autem cognicio potius est coniecture q̄ certe sciencie · Ad primum ergo argumentū dicit Boñ · Quod in die iudicij non solum demon erit accusator · imo eciam et cor vestrum · Vnde de exterioribus accusabit dyabolus de secretis vero consciencia propria Ad secundū patet responsio per di · iam factam de duplici cognicione · Ad terciū vero · s · q̄ nociorem opacio quā substancia dicit Boñ · q̄ verum est de opacione extrinseca · De intrinseca autem anima non habet semp veritatem Multe · res sunt nobis note quarum virtutes et opaciones nos latent · Vel dicēdum q̄ illud habet locum in opacione naturali nō in

opacione voluntaria ·Opacio enim naturalis secundum q̄ naturalis est ita se naturaliter nata est repsentare nec se occultare potest sicut nec substancia ·p̄mo per ipsam manifestatur substancia·dum plus habet de racōne actualitatis·ac per hoc manifestacōnis et lucis· Jn operacōne autez voluntaria secus est·Nam cum substancia naturaliter se repsentet sicut naturaliter est et se occultare non possit operacō voluntaria·sicut voluntarie exijt messe· ita et voluntarie manifestat̄ et ita occultari potest·p̄mo non manifestat̄ nisi homo velit·Talia autez sunt que latent in secreto nostre cōsciencie·Jdeo quāuis dyabolus videre possit animā ꝓpria virtute·non tamen potest illam conspicere· Et sic concluditur q̄ certitudīaliter demones archana pectoris nostri scire non valent ·Secundo videndum est qualiter cogitacōnes cognoscunt̄ respectu angeli·Et licz hermes in li·quem fecit de quatuor materijs· et quidā alij cōtendant ꝓbare non latere ipsos angelos cogitacōnes nostras Verūtamen in hac parte inhereo doctrine sancti Tho·Colligo itaq̄ ex eius dictis in p̄ma parte sūme q·lvij·Et in·ij·scripto·Sen·di·viij·ar·v·ea que pro solucōne huius dubij faciūt· Dico ergo q̄ cogitacōnes dupliciter possunt cōsiderari · Vno modo ꝑut sunt in sua futuricōne Aliomodo ꝑut sunt in sua p̄sencialitate·Primomodo sez ꝑut cogitacōnes sunt future naturaliter cognosci vel videri ab angelo nec ab homine possunt Cuius racō est ·quia futura non cognoscunt̄ nisi secm̄ q̄ hnt esse determinatū in sua causa· Sed cogitacōnes cordis nō habent determinatū esse in voluntate·quia voluntas se habz ad vtrumlibet·et ideo non possunt cognosci·Secundomodo cogitacōnes cordis possunt considerari ꝑut sunt in sua presencialitate·Et hoc duobus modis Vel ꝑut sunt in suo principio·vel ꝑut sunt in signo· Primomodo ꝑut cogitacōnes sunt solū in suo principio sez cogitacōnes in intellectu · et affectōnes in affectu vel volūtate·ita q̄ ex cogitacōnibus non resultat aliquod exterius signum·puta aliquis effectus vel motus in corde·Et sic solus deus cogitacōnes cognoscit·Primo racōne causalitatis·quia ille solus cogitacōnes cognoscit·cui soli subiacet intellectus et voluntas creature racōnalis·q̄ qui solus potest operari in eā·et est eius p̄ncipale obiectū et finis vltimus Sed hoc ꝓprium est dei·ergo nec angelo nec homini conuenit sed soli deo· Secundo hoc ꝓbatur racōne entitatis·Nam quanto aliquid minus hz de entitate·minus hz de cognoscibilitate

Sed cogitacōnes minimum habent de entitate g̊ et minimum de cognoscibilitate. Additur et alia racio scz intimitatis. Nam quāto aliquid est magis secretū vel absconditū tāto min9 cognosci potest. Sed cogitacōnes cordis ipsi menti et intellectui et voluntati sunt valde intime eo q̄ sūt a p̄ncipio intrinseco. scz intellectu ⁊ voluntate. Nd patet quia cogitare dicit actionem intrinsecā. ⁊ ideo ille solus cogitacōes cordis potest cognoscere qui ipsi mēti potest se intimare. Talis aūt est sol9 de9 Secundo cogitacōnes ꝯsiderari p̄nt ꝓut sunt in exteriori signo et sic cognosci possunt et ab angelo et a demone vt dictum est et ab ipso homīe. Tercō videndū est ⁊ ꝯcludendū ex p̄missis. q̄ cogitacōnes cognoscunt̄ ab ip̄o deo. Ipsi nichil est absconditū. nichil occultū. cognoscit ⁊ quicquid patz et quicq̄d latet. Vnde iob. xlij. c. ait. Scio quia omīa potes ⁊ nulla te latet cogitacō Et Ecc̄. vij. Non te iustifices ante deū quoniā agnitor cordis ip̄e est. Et psal. xciij. Dominus scit cogitacōnes hominū. Et. j. pal̄. penult̄. Omnia corda scrutat̄ dn̄s ⁊ vniuersas menciū cogitacōnes intelligit. Et heb̄. iiij. Omnia nuda ⁊ aperta sunt oculis dei. Et Joh̄. j. canonice. c. iij. Maior est deus corde nostro ⁊ nouit omīa. Et. xxxij. di. c. Erubescāt. Secretorum cogitator et iudex deus est. Et Sene. ad Lucillū. Quid ꝓdest aliquid ab homīe esse secretuz nichil deo clausū est. Ip̄e cogitacōnibz nostris int̄uenit. Sic int̄uenit dico vt nūquaz aliquādo inde discedat. Ex quibz dep̄hendim9 quāta sit illorū fatuitas qui gaudēt delinquētes ab homibus non videri nec cogitant deū omniū secretoꝝ omniūq̄z cordiū esse inspectorem. Vnde et poeta Ouidius libro. xiij. metamorphoseos ait. Aspiciunt oculis superi mortalia iustis. ¶ Qualiter in cogitacōne potest esse peccatū et q̄ alia est cogitacō nature alia gracie ⁊ alia culpe. ¶ Cap̄. ij.

Secundū misteriuz declarādum de cogitacōnibus dicit̄ offensio in q̊ disputandū venit Vtrum in cogitacōne possit homo peccare ⁊ offendere deum. Et arguit̄ ꝓ vna parte. q̄ non. Nam omne peccatū aut est in volūtate aut in actu voluntatis. Sed cogitacō est act9 interius. ergo in cogitacōne non potest esse peccatuz. Sed in contrariū est auctoritas ih̄u xp̄i in euangelio p̄senti et iteruz in scripturis sepius ꝯfirmat̄ Vnde ecc̄hastes. xv. Ab homīacō domini cogitacōnes male. Et sap̄. j. puerse cogitacōnes separant a deo. Et ꝓuer. vj. Deus odit cor machinās cogitacōnes pessimas. Et ysa. j. Auferte malum cogitacōnū vestrarum ab

oculis meis·et·lv·c·Derelinquat impius vias suas·et vir ini/
quus cogitacōnes suas·et·Jere·iiij·c·Vsquequo morabunt̄ in
te cogitacōnes noxie·et Zach·j·Conuertimini de vijs vestris
malis et cogitacōnibz vestris pessimis·et Math·ix·Cum q̄dā
de scribis dicerēt intra se de xp̄o·hic blasphemat cum vidisset
ihs cogitacōnes eoꝝ dixit· Quid cogitatis mala in cordibus
vestris·Rn̄deo itaqꝫ ad hāc q̄stionē ex dictis Alex·in· ij·sūme
et sancti Tho·di·xxxix·ij·li·ar·ij· distinguēdo triplicē cogita
cōnem·Prima est nature·Scda gracie·Tercia culpe· Prima
est cogitacō nature quādo quis cogitat ea ad que naturaliter in
clinat̄·vt siquis sciens cogitat de potu·siquis grauat9 somno
cogitat de dormicōne ꝛ huiōi·Et in talibus cogitacōnibz nō
est peccatū·qꝛ ex hijs q̄ insūt a natura nec laudam̄ necqꝫ vitu
peramur vt dicit̄·ij·ethi· Secunda cogitacō dicit̄ gracie cū
quis cogitat bene facere·Nam vt diximus in p̄mo huius opis
sermone·Nō potest quis a seipso cogitare bonū· Quia vt inq̄t
aug9 in li·de p̄destinacōne sanctoꝝ·p̄us est cogitare bonū q̄
credere et ip̄m cogitare bonū ex deo est Notādum tamē q̄ nō
omīs cogitacō boni a gracia est inspirante·Nam cum duplex
sit bonū·scz quoddā de necessitate p̄cepti quoddā de supero/
gacōne pfectōnis· licet p̄mū bonū semp sit homini inspiratū
a deo non tamē semp secūdum·Numimo posset ꝛ quādoqꝫ dy
abolus pmittēte deo talia bona suggerere vt sub illoꝝ spē i
duceret ad grauiora mala·puta posset temptare aliquē vt pe
nitenciā faceret quā fecit beatus Fran·vt sub illa spē aut fa/
ceret illuz de se multū p̄sumere aut ad fatuitatē puenire ꝓpte
rea laudo vt cum similes cogitacōnes ascēdunt in corde velit
hō recurrere ad diuinū ꝯsilium parit̄ ꝛ auxiliū et petere bono
rum et sanctoꝝ viroꝝ iudicium· Tercia est cogitacō culpe
quādo quis cogitat de peccato aliquo·Et hec cogitacō potest
esse·aliqn̄ meritoria·aliquādo veīalis·aliqn̄ mōrlis·Potest eē
cogitacō de peccatis meritoria cum quis cogitat vel vt dole/
at vel ꝯteratur·Sicut dicebat ezechias ysa·xxxviij·c·Recogi
tabo tibi o·a·m·in·a·a·m ee·Vel cogitat quis peccata vt illa
cognoscat sicut qui habet ꝯfessiones audire varia peccata re
cogitat qualiter illa possit detestari siue punire·Quādoqꝫ co/
gitacō de peccatis potest esse venialis scz cū quis illa cogitat
cum aliquali delectacōne nō tn̄ ex ꝓposito nec ex deliberacōe sz
pocius ex quadā subrepcōe· Nn̄qꝫ insup cogitacō de peccatis
est peccatum mortale ·qn̄ videlicz quis cogitat illa cum sensu

deliberato ex delectacõne et cõplacencia peccati mortalis · Et quãuis non sequaẽ actus exterior · tamen voluntas deprauaẽ et maculatur interius · ꝓpterea graue periculũ immĩ et hijs qui nullam sibi sciencią faciũt de cogitacõmbus turpibus et immũdis · Idcirco seruãda est · Jero · regula ad Demetriadez virginem · d · Omniũ operum et cogitacõnũ tuarum speculatorez tuum deuz crede Jdeo caue ne quid loquaris aut cogites quod oculos diuine maiestatis offendat · hec ille ·

¶ Quod vitari possunt peccata cogitacõnum per exercicium oracionis · lectõnis · operacõnis · et per euitacõnẽ locucõnis ą audicõnis ociosorum verborz et nutricõnis ipsarum cogitacõnũ et per amaritudinem ·

¶ Capitulũ · iij ·

Tercium misterium declarandũ de cogitacõmbus dicitẽ remediacõ · in quo notabimus tria pncipalia remedia quibus cogitacõnum peccata declinari possint · Primũ est exercitacõ · Secundũ euitacõ · Tercium amaricacõ · ¶ Primum remediũ est exercitacõ · Aut in lectõne Aut in oracõne Aut in corpali occupacõne · Et de hoc ita dicit · Jero · ad salui / nam de nebridio et viduitate · Semp in manibus tuis diuĩa sit lectio et tam crebre oracõnes vt omniũ cogitacõnũ sagitte q̃ bus adolescencia percuti solet huiuscemodi clipeo repellantur Et idem ad rusticum monachũ et de conse · di · v · c · ſunquã · Facito aliquid operis vt dyabolus te semp inueniat occupatum · Et idem ad Demetriadez vginem ſNec ideo tibi ab opere cessandum est quia deo ꝓpicio nulla re indiges · sed ideo cum omnibz laborandũ vt per occasionẽ operis nil aliud cogites nisi quod ad domini pertinet seruitutẽ · ꝓpterea ecẽ · xxxiij · dicitẽ · Multaz maliciam docuit ociositas · ¶ Secundũ remediũ dicitur euitacio · Qui vult cogitacõnes malas aut fugere aut vincere euitet tria · Primo malam locucõnem scz ociosoruz verborz · Quia vt inquit apostolus · j · cor · xv · Corrumpunt bonos mores colloquia mala · E Aris · vij · politicoz · Ex die de facili quodcunq turpiũ fit et ipsum facere · Et Jero · in epitaphio sancte Paule · Jmmũdicia et turpe verbũ atq lasciuiũ nunquaz est de ore virgineo ꝓferendũ quibz signis libidinosus animus ostendi tur · Secundo euitet audicõnẽ vt non solum non loquaẽ verum eciam non audiat que sordida sunt ą vana · Et cum viderit q̃s q̃ de similibus colloquẽtes velut de serpentibz discedat ab eis Tercio euitet nutricõnem vt si cogitacõnes irruant nõ nutriat illas non retineat non in delectacõnez illorum assenciat sed

conetur eis repugnare ipsasq; a se repellere quantum potest. Vnde Iero. ad Eustochiū inquit. Nolo finas cogitacōnes crescere michil in te babilonicū vel confusionis adolescat. dū puus est hostis interfice. nequicia elidat in semine. Quia em impossibile est in sensu hominis nō irruere motū medularū calore ille laudat ille pdicat beatus qui statim vt cepit cogitatus infecit et allidit eos ad petrā petra aūt erat xps. Terciuz remedium dicit amaricacōnis. Sicut matres cuz a dulcedine lactis filios puulos volētes retrahere sup mamillas amara quedaz apponere solent vt illoz gustu cessent vbera suggere. Sic amaritudo mētis cogitacōnibz immūdis admixta eas amaras et insipidas reddit. Est aūt triplex amara memoria. Prima mortis de qua sapiēs Ecc. xli. O mors quā amara est memoria tua Secunda amara memoria est vltimi iudicij. de quo ecclesia cantat pbicum illud. Dies illa dies ire dies calamitatis a miserie dies magna et amara valde. Tercia mēoria est amara dñi nostri ihu xpi passio. Cum q; quis stimulat aculeis cogitacōnū malarum si diligēter recogitat se moriturū aut in dei iudicō racionem se redditurū aut videat xpm p se in cruce pacientē facile victor euadet. Ergo retineamus corda nostra ne impleant malicia malaz cogitacōnū vt sic valeamus adipisci in hoc seculo dei graciā a in futuro gl̄iam. Amen. Feria quinta tcie ebdomade de quadragesima de religiosa votoz emissione illorumq; obseruancia a qua multi deficiunt. qi post impetratas gracias vota pmissa non soluunt. Sermo. xliij.

IMpauit febri a dimisit illam. Scribunt hec verba originaliter Lu. iiij. c. et in euangelio hodierno. Subuenit deus vtute sua infinita necessitatibz hominū si tamē ipi religiosa pietate ad eus auxilium confluant. sicut patet in lectōne euāgelica in qua narratur benigna descensio xpi ad sanandū socrū Symonis a magnis febribz Fecit tamē illud rogatus a suis. Sic a quotidie curantur infirmi a varijs languoribz quibz humanū pfidiū succurrere mime valet. dei tamē adiutorio salutē recipiūt. Jo aūt vt pmuz impetrat non solū p deuotas oracōnes. sed eciā per fidelium uotoz emissionē. Facto nāq; voto deo et sanctis eius quā pmi incolumitatis beneficiū sūt adepti. Quia vo magna est ingratitudo emittere vota et illa nō exoluere. pterea in hoc sermone deuoto aliqua necessaria penitētibus p̄curramus ssam deutro. xxiij. dicat. Cum votū voueris dño deo tuo non

tardabis reddere quia requiret illud dominus deus tuus · Et
in ps · xlix · Redde altissimo vota tua · Et · lxxv · Vouete & reddi
te domino deo vestro · De voto itaq; tria misteria principalia
erunt declaranda ·

Primum dicit diffinicō — Quid sit votū & de septem ꝺdicōni
Secundum ꝓhibicō — bus que requirunt ad hoc vt habe
Tercium dispensacio — at racōnem vtutis · ¶ Cap · j ·

Primum misterium declarandū de voto dicit diffinicio ·
In quo quid sit votū videamus · Et ex dictis sancti tho ·
ij · ij · q · lxxxviij · Et Rich · di · xxxviij · quāti sumo hāc diffi
nicōnem · Votum est concepcō melioris ꝓpositi animi delibera
cione sumata · Ex qua diffinicōne colligunt septem ꝺdicōnes
que reperiunt in voto vt debite fiat · videlicet Prima dicit de
liberacō · Secūda ꝓmissio · Tercia superrogacō · Quarta ordi
macio · Quita formcacō · Sexta honestacō · Septima distinctō
Prima condicō que requirit in voto dicit deliberacō vt scilicz
fiat ex voluntate deliberata · Nam vt dicit Rich · vbi sup · Vo,
tum dicit a volendo · Vnde sicut in nobis est duplex velle scz
plenum quod est velle deliberatiuū · et semiplenū quod est vel
le ex subrepcōne sic dico q est duplex votum scz votū qđ ha/
bet plenā rōnem voti · Et de rōne talis voti est q sit factuz ex
deliberacōne qz vt dicit · xx · q · iij · c · Presens clericus · Nullū bo
num nisi voluntariū · Et · xv · q · j · c · Non est · Voluntariū sibi mi
litem sibi eligit cristus · Et est aliud votum quod non habet
plenam rōnem voti eoq; non fit cum deliberacōne sed ex q̄daz
subrepcōne et ideo non obligat · Sed in hoc oritur dubiū An
teneāt vota que fiūt in angustijs vt puta a mulieribz tempe
partus et a nauigantibz tempe tempestatis ab infirmis tem
pore infirmitatis et similia · Et quidā absolute & male respon/
dent q non · contra quos dicit · vv · Nō est distinguendū · quia
aut vota p̄dicta fiunt ex intencōne deliberata & sic tenēt & ob
ligant · vt patet in · c · Sunt qui opes · xv · q · iij · Si vero fiant
ex subrepcōne non tenēt in angustijs tamē magis subripitur
mens quā in pace et quiete eoq; scđm Aug · in li · lxxxiij · q · pas
siones tristabiles plus habent alterare vlum rōnis quā passi
ones delectabiles · Secunda ꝺdicō que requirit in voto dicit
ꝓmissio · Scđm em Rich · & tho · vbi sup · Propositū solū ad fa
ciendū aliquod bonum non facit votū sed ꝓpositū firmatum p
missione · Et si fiat corde ecia sine oris expssione adhuc tenet &
ligat in foro cōsciencie · Expssio em voti p vocem refertur ad

interiorem deliberacionem · Sed hic occurrit vnū dubium di
sputandum · Vtrum omne publicū p exp̄ssionē vocis factū co
ram alijs sit votum solēne · Et respondet Rich̄ · q̄ differēcia ē
inter votū publicum et solenne · q̄ q̄libet votum coram mul
tis et in publico factū publicū dici potest · Sed nō quodlibet
tale potest dici solēne · Non em̄ dicit̄ votus solenne nisi quod in
se habet aliquid annexū vt in publicū debeat venire et per q̄
vouens pom̄ sub alterius hominis potestate · Et tale est votū
in suscepcōne sacri ordinis p̄ quez suscipiēs ostituit̄ minister
ecc̄le ad deo publice seruiendū a pom̄ sub epi̇scopi potestate
Vnde tale votū esset solēne eciā si p̄dictum ordinē ab epo reci
peret in secreto Professio eciā in religione facta in manu eius
qui eaz potest recipe habet in se aliq̄d annexū q̄ debeat i pub
licum venire · Vnde talis p̄fessio solēnizat votum eciā si fiat
in occulto · Solennizat̄ g̃ votum per p̄fessionē in religione et
per sacri ordinis suscepcōnez · vt patet extra qui clerici vel vo
uentes · c · Rursus in glo · et · c · q̄ votum · Notandū tamē vt di/
citur in glo · xxvij · q · j · c · mulieres · Et extra de uersa · diuga · c
ex parte · Quod in p̄pria domo vti vestibus monachalibz a vo
tum facere non solennizat votuz · Tercia diuisio quę requirit̄
in voto dicit̄ superogacōnis a non de bono necessario quia ad bonū necessariū hō
tenet̄ eciā sine voto · Sed magister sen · di · xxxviij · quarti dicit
q̄ votoz aliud est omune aliud singulare Cōmune est q̄ om
nes in baptismo faciūt cum spōdent renūciare diabolo · vt ha
betur de ose · di · iiij · c · Prima igit̄ et · c · p̄mū interroget̄ · et ta
le votum fit de his que sunt necessaria ad salutem · Ibi tamē di
minute inuenit̄ racō voti · Singulare votum est cū aliq̄s spō
te p̄mittit se seruaturū aliquod bonum ad quod nō tenet̄ qua
uis teneat̄ post votum · Hinc dicit̄ · xvij · q · j · c · fūt quedā · Sunt
quedā que eciā non vouentes debemus · quedā eciā qui si vo
uerimus non debemus · Sed postquā ea deo permittimus neces
sario reddere ostringimur · Sed hic emergit vnū dubiū Vt p̄
vota que fiūt sub aliqua diuisiōe illa cessante sint obligatoria
Et rn̄det Ray · in sum · Q̄ duplex est diuisiō · Vna generalis ·
vt si vixero si potero si deus voluerit · que semp intelliguntur
eciā si non apponant̄ · vt patet · xxvij · q · j · c · beata maria · Alia
est diuisiō sp̄ialis · puta cum quis vouendo dicit · p̄mitto face/
re tale bonū si impetrauero sanitatem · Si diuisiō deficiat votū
non obligat · Facit ad hoc quod scribit̄ · xxxij · q · viij · c · nō soluz

Et extra de condicione apposita in dispensacõne. c. Verum. Et de restit. spo. c. Olim. Quarta condicõ que requiritur in voto dicitur ordinacõ. Debet votum fieri ipsi deo quia cum vouere sit actus latrie soli deo debet̃ Sed dubitat̃ circa hoc quia vota fieri solent eciam sanctis. Sed dicit Rich. q vota que fiunt sãctis non plene habent racõnem voti per compacõnem ad sanctos sed ad deum. Qui enim vouet sancto Jaco. eius ecclesiam visitare. Locucõ siue mentalis siue vocalis quam dicit se visitaturum sanctum Jacobum fit sancto Jacobo. Sed obligacio ad implendum illud quod dicitur proprie et simpliciter loquendo non fit nisi deo. Vnde qđ est materiale in illo voto fit sancto. et quod est formale fit deo. Quinta condicõ que requiritur in voto dicitur formacõ. Hec namq; est forma voti vt fiat deo de re bona ad bonum finem. propterea dicit Rich. Qđ votum factum propter malum finem non tenet. Nam magis dependet votum a suo fine quam a sua materia. quia secundum philosophum. ij. meta. fines est causa causarum. Sed votum factum de materia mala propter finem bonum non tenet. Idcirco vouens se facturum aliquid quod est absolute bonum. non tamen propter hoc intendens nisi finem malum grauiter peccat et non tenet votum. quia talis aut intendit per illud votum se posse consequi finem illum aut non. Si non iam non obligat se propter finem illum. Quia sicut dicit Philosophus. iij. ethi. Electio non est impossibilium. Ergo a simili nõ est alicuius impossibilis ad consequendum Si sic errat secũdũ Augu. in li. lxxxiij. q. Deo volente et auctore non fit homo deterior. Deterior autem fit homo per consecucionem finis mali. Sexta condicio que requiritur in voto dicitar honestacio. Debet votum fieri de re honesta et materia bona. Propterea dicitur. xxij. q. c. in malis. In malis promissis rescinde fidem imturpi voto muta decretum quod incaute nouisti ne facias. Sz dubiaatur hic de Jepthe de quo habetur iudi. xj. quod interfecit filiam suaz sicut vouerat. Et tamen ad hebre. xj. numeratur inter illos qui p fidem vicerunt regna. g̃ videtur q possit fieri votum de re mala et inutili. Respondet Rich. q votum iepthe non fuit obligatorium nisi ad imolandum animal occurrens imolaticium. Et quo ad hoc fuit licitum et placens deo quod ostendit victoria subsecuta. Vnde in occidendo filiam suam fuit fatuus et impius. De qua impietata postee penituit. Septima condicio que requiritur in voto dicitur

discrecō. Debet nāq; fieri votuz discrete prudenter et moderate
Nam sicut ꝓhibita est indiscreta pnīa ita ꝓhibet̄ ⁊ votū eius
Sz q̄d de votis stulti vt sūt vota illoꝝ q̄ vouent nō ꝯmedere
caput aut nō ꝯmedere pedes aut nō ꝯmedere colūbos vel non
lauare manus ⁊ sīlia. Rn̄det tho. ꝙ talia vota deridenda sūt po
cius q̄ꝫ seruāda. Accipim9 g̊ ex dictis q̄nta in vno q̄ꝫ dz eē ma
turitas in vouēdo. q̄nta insup diligēcia in ꝯplēdo qd̄ voto ꝓ
missuz est. Jō dicit rich. ꝙ oē votū licitū obligat vouētē ad illd̄
qd̄ vouit adimplēdū n̄ in q̄tuor casibz Vn9 est ꝓpt̄ impotēciā
adimplēdi. Scd̄s ꝓpt̄ auctoritatē supioris dispēsandi Terci9
ꝓpter defectū ꝯdicōnis appoīte vt dcm̄ est supi9. Quart9 qn̄
illud qd̄ tpe voti facti fuit licitū postea fit illicitum.

¶ Nd̄ vouere int̄ dicit̄ septē gn̄ibz p sonaꝝ in q̄bus est limita
ta racōnabiliter facultas vouendi. ¶ Capitulū ij.

Secundū misteriū pn̄cipale de voto declarādū dicit̄ ꝓhi
bicio Nā ꝓhibent̄ septē g̊dus p sonaꝝ vouere. p̄mi sūt
epi. scd̄i clici. tercij religiosi. q̄rti pueri. q̄nti filij famili/
as. sexti serui. septimi vxores. Primi q̄ non pn̄t vouere sūt epi
. Jpi em̄ nō pn̄t facere votū q̄ dissoluat̄ vinculū eccle sine licen
cia domini pape. Extra de renūciacōne. c. Nisi cum pridem. Est
em̄ epistopus eccle sue sponsus vt dicit̄ in. c. Int̄ corpalia. Ex
tra de translacōne epi et electi. Jdcirco non potest emittere vo
ta que essent in p̄iudiciū sue cure. Extra de vo. ⁊ vo. redemp.
c. magna. Secūdi qui non possunt vouere sunt clerici bn̄ficiati
qui non possunt vouere pegrinacōnem aut aliud ꝓpter quod
habeāt relinquere ecclesiā sine licēcia p̄lati sui. de conse. di. v.
c. non oportet. Excepto quod possunt vouere ⁊ votuz implere
eciam epo ꝯtradicente de intrando religionē. vt patet. xix. q
ij. c. Due sunt. Et sīlr de accipiendo crucem. vt habet̄ extra de
vo. ⁊ vo. re. c. ex multa. Tercij sunt religiosi. ꝓ quibz dicitur
xx. q. iiij. c. monacho. Monacho non licet votum vouere sine cō
sensu abbatis sui. si aūt vouerit frangendū erit. Racō autem
potissima std̄m rich. q̄re religiosus nichil vouere potest est.
quia pensata humana infirmitate ⁊ religionis onere nō posset
se ad aliq̄d vltra suā ꝓfessionē obligare qd̄ nō possz implere
sine q̄licūq; p̄iudicō vel p̄iudicij piculo obs̄uacōnis cuiuslibz
eoꝝ ad q̄ ex sua ꝓfessione tenet̄ ⁊ absq; piculo reddendi se in
terdū onerosū prelato suo vel alicui seu aliq̄bz fratrū suorum
ꝓpter sollicitudines ⁊ modos singl̄ares q̄s int̄dū haberēt illi q̄
essent ad plura q̄ꝫ alij obligati. propt̄ ea tante est altitudinis

religionis votum q̄ omnia alia in ipsum commutari possunt. Et ideo ecclesia considerans hꝰ voti altitudinē a hūane nature infirmitate voluit auctoritate de voto religionis nullū ꝓ se votum aliud supaddi ꝓpter piculū trāsgressionis vitandū Glo. tñ sup dicto. c. Monacho dicit monachū non posse voue/re esse intelligendū de voto abstinencie p qđ alij scādalizant Quarti sūt pueri ante ānos pubertatis. qr. p illo tpe non hñt expeditū vsum rōnis a liberi arbitrij. Et vt dicit extra de re/gu. a trāseunti bz ad religionē. c. Sic tenor. Carēs vsu liberi arbitrij vouere non pt qr non pt ꝺsentire. Quinti sūt filij familias. Nam filius familias qr subest patri in hijs que ad regi/men domus et familie ptinent non pt de illis votum facere seu de ptinētibus ad illa sine patris auctoritate. Sexti sunt serui qui non pñt vouere aliquid eoꝝ que ipsos impediant a seruicio dominoꝝ suorum sine ipsoꝝ auctoritate et volūtate. sicut patet. liij. di. c. ex antiquis. et. c. si seruꝰ. Septimi sūt vxores Pro quibz notandū q̄ vir et vxor sibi sūt mutuo debitores in reddendo debitū carnale Ideo quilibet eoꝝ ꝓhibet vouere de non reddendo sine licētia alterius. Sz qr in dispēsacōne domꝰ et regimīe familie mulier est subiecta viro et non econuerso. Ideo de ptinētibus ad illa mulier non pt emittere votū sine licencia viri. sicut patet. xxxiij. q. v. c. manifestū. ꝯ. ex pmissis. a. c. noluit. Ideo numeri. xxx. c. Dixit deus. Si vouerit vxor a iuramento se astrinxerit vt p ieiuniū vel ceteraꝝ rerū abstinēciā affligat animā suam in arbitrio viri erit vt faciat siue non faciat. Et forte hec est causa eoq̄ mulieres magis ad vouēdū ꝓne sunt quā viri nec reprehendimꝰ eas qr vouēt sz qr indiscrete vota facere solent. Sūt a sepe inconsiderate ac leues a vota emittunt irrōnabilia et stulta ꝓ quibz non expedit vt sacerdotem ꝓ absolucōne requirant. Vir in hoc casu auctoritatem habet soluendi non ex vi clauium que in ipso non est sed auctoritate presidencie quam in vxorē habet. Et cum vxor obedire nollet viro dicenti viro sibi nolle eam sua vota oplere potest verbis supaddere verbera ita tamen vt in omnibus modestiā gerat. Volui sic hec pauca dixisse quia noui mulieruz importunitatez que viros quandoq̄ affligunt et vexant. vt sub votorum oc/casione licenciam eis largiantur vagandi discurrendi ac expendendi pecunias domus cum damno et detrimento familie.

De dispensacōne votorum ad declaracōnem dubiorum que super illa possent oriri. Capitulum iij.

Tercium misterium de voto declarandum dicitur dispen
sacō· ꝓ cuius pleniore declaracōne septē dubia sunt di
sputanda· Primū vtrū expediat homī vouere· Secūdū
vtrum sit magis laudabile ⁊ meritoriū aliq̄d facere cuꝫ voto
vel sine voto· Terciū vtrū expediat inducere iuuenes vt voto
se obligent ad religionis ingressum Quartū vtrū votū possit
cōiecturari· Quintum vtrū quodlibet votum ꝯmutari possit
in votum religionis· Sextū vtrū omne votum sit dispensabile
Septimū vtrū solus papa possit in votis dispēsare· Primū
dubium vtrum expediat homī vouere· Et arguit̄ ꝙ non· ꝑmo
quia nullus debet se ꝑuare magno dono dei· ꝫ libertas hominis
est magnū donū dei qua in parte se ꝑuat ꝑ votum· ꝯ nō debet
homo vouere· Secundo arguit̄ qꝛ nullus debet se exponere ꝑi
culo alicuius trāsgressionis· ꝫ vouens exponit se ꝑiculo cui nō
erat expositus ante votū ꝯ non expedit vouere· Tercō argui
tur qꝛ nullus debet aliquid facere q̄ suum aggrauet̄ peccatuꝫ
si peccat· ꝫ religiosus si peccat grauius peccatū ꝯmittit q̄ se/
cularis· sicut dicit Ansel· in li· de similitudinibus · ꝯ non expedit
vouere religionis ingressum· et multo forcius nec quodcunq̄
aliud bonum· In cōtrariū est omīs scriptura et laudabilis vsus
fideliū· Rn̄det Rich· ꝙ vouere cū discrecōe expedit hoī ꝑ h̄ ꝙ
firmat āpli⁹ volūtatē suā ī bono ⁊ ꝓmagna ꝑte excludit a se
male faciēdi libtatē ⁊ fac̄ actū v̄tutis lat̄e ·⁊ iō vouēdo meret̄
Ad ꝑmū argumētū rn̄dꝫ ansel· ī li· de similitudibꝫ· ꝙ obligacō
ad bonū nō repugnat libtati simplr̄· vt eciā plene dcm̄ ē ī ser
mone de obīa dei· Ad scdꝫ dd· ꝙ vouēs discrete nō expoīt se ꝑi
culo trāsgressionis n̄ ꝑ accn̄s· Ad terciū dd· ꝙ licꝫ religiosus
g̃uius peccet q̄ sclaris tn̄ de pcto penitēs maiorē mīaꝫ ꝯseq̄t̄
quā sclaris· Scdꝫ dubiū Vtꝝ magis sit laudabile ⁊ meritoriū
facere aliq̄d cū voto q̄ sine voto· Rn̄dꝫ rich· ⁊ tho· ꝙ sic· ꝙ de
clarāt t̄plici rōe ⁊ vna similitudīe Prīa rō ē· ꝙ op⁹ īferioris v̄tu
tis mag̃ ē meritoriū impatū a supiori v̄tute q̄ nō impatū· ꝫ
lat̄a supiora v̄t⁹ ē q̄ abstinēcia ⁊ op⁹ abstinēcie ad qd̄ mouet̄
hō ex voto ē impatū ab ea· Vouere em̄ act⁹ ē lat̄e· ꝯ mag̃ me
ritoriuꝫ est opus abstinencie ad qd̄ mouet̄ hō ex voto· Scda
racō est hec· Quanto opus procedit a voluntate magis firma
ta in bono tanto est virtuosius et ex ꝯsequēti est magis meri
torium· Ad operari em̄ virtuose requiritur firmiter et immo
biliter opari vt dicit phs· ij· ethi· c· iiij· Sed cet̄is paribus vo
lūtas firmior est in bono cū voto q̄ sine voto· Tercia rō est h̄

Deus cum acceptet opus ꝓpter opantem tantomagis accep/
tat illud quāto est ab hoīe ad suum seruicium spālis deputato
Sed ceteris paribus homo spālius deputatur ⁊ dedicatur ad
dei seruicium cū voto quā sine voto. Ad idem eciā est similitu
do quā ponit Ansel. in li. de similitudinibꝫ in qua compat secula
rem faciētem bonū opus illi qui domino dat ꝺ fructu arboris
sue quantū vult. ⁊ religiosum illi qui domīo dat totam arborē
cū fructu qui magis est domīo acceptus q̄ p̄mus. Terciuꝫ du
biū Vtrū expediat iducere iuuenes vt voto se obligēt ad reli
gionis igressuꝫ. Et rn̄det notabilr Rich. ꝙ sic. si adsint debite
ꝯdicōes ex pte iuueīs ⁊ ex pte inductōis ⁊ ex pte obligacōis
Qui em̄ vult inducere iuuenē aliquē ad obligacionē p̄dictam
debet diligent̄ ꝯsiderare ꝙ iuuenis debitā habeat etatē ꝓ in
gressu religionis q̄ adminus complectit̄ tēpus. xiiij. annorum
Extra de regularibꝫ. c. j. et. c. Significatū est. Et ꝙ ꝓut pati
tur etas illa in ꝓpositis suis licitis et honestis habeat stabilita
tem. Et ꝙ ad ꝯsiderandū quid illa religio ponderet ⁊ obliga
cio habeat discrecōnem sufficientē. In inductōne eciā debꝫ eē
diligens asperitas religionis ad cuius obligacōnē inducit̄ ex/
plicacō et omnis suggestionis et falsitatis exclusio. Nec debꝫ
esse nimis importuna ꝑsuasio. Asperitatis em̄ religionis cela/
cio ⁊ paucitatis suggestio opant̄ decepcōnē. decepcō aūt ra
cōne ignorācie diminuit de rōne voluutarij. Tunc em̄ nimis
est importuna ꝑsuasio quādo fit cum rerū tempaliū ꝓmissiōe
vel cum indebita ꝯminacōne vel cū nimia sollicitudīe. Debet
aūt inducēs cauere a tali importnna ꝑsuasione. qꝛ tl̄is ꝑsuasio
opatur in iuuene vel ip̄m inclinat ad obligādum se ex subrep
cione. Et p̄dicta obligacō fieri non debet nisi ex plena volūta
te et deliberacōne Ex parte eciā obligacōnis tria sūt obꝑuan
da scꝫ vt fiat p̄uia deliberacōne ⁊ stabilitatis ꝓpositi examina
cione. Et ꝙ fiat cum discrecōne. vt scꝫ obligans obliget se ad
ingrediēdū vt ea experiat̄. et si deus dederit sibi graciā rema
nendi ⁊ religioni placuerit remaneat. Aut si ꝓpositum infra an
num mutatum fuerit libere possit exire absqꝫ hoc ꝙ teneatur
aliam religionem intrare. Debent eciam obseseruare ꝙ fiat cū
deuocōe et debent obseruari predicta. quia obligacōes facte
sine deliberacōne discrecōne et deuocōne frequenter malos
exitus habent. Quartum dubium. Vtrum votum possit ꝯmu/
tari. Et rn̄det̄ ꝙ sic. vt habetur in. c. magne. de vo. ⁊ vo. redē
Racō est ꝑm rich. qꝛ ꝑm bn̄. in li. de p̄cepto et dispensacōne

Iniquuz ꝓculdubio foret si ea que sunt pro sola caritate insti
tuta contra caritatem tenerent̃. Votum autem fieri debet ex
caritate et ꝓ caritate. Vnde eius obligacō tenere non debet
contra caritatē. Teneret autez contra caritatē si non liceret
illud ꝯmutare in melius. Votum g̊ potest in melius bonuz cō
mutari. non tamen hoc auctoritate ꝓpria fieri debet sed aucto/
ritate superioris. quia nullus fieri debet iudex in sue causa. Nn̄
tum dubium. Vtrum quodlibet votum ꝯmutari possit in votū
religionis. Respondet Rich̄. ꝙ volens facere ꝓfessionez in re
ligione si actualiter vel habitualiter vult remanere obligat⁹
ad vota que in seculo fecerat non ꝯmutant̃ in votū religio/
nis. tamē postquaz deuenerit ad noticiā p̄lati sui hoc factū po
terit ipsum ab illis votis absoluere. maxime si ignorabat ip̄m
esse ligatum ip̄is votis tempore ꝓfessionis. Si aūt actualiter
seu habitualiter intēdit amplius illis votis non teneri sed so
li voto religionis sue ab illis absoluit̃ ꝑ religionis votum ꝓp
ter religionis voti altitudinem et ꝑfectōnem. Vnde extra de
vo. et vo. redemp. c. Scripture dicitur. Reus fracti voti aliq̄
tenus non habet̃ qui temporale obsequium in perpetuā religi
onis obseruanciaz noscitur ꝯmutasse. Et de pe. di. j. c. mensurā
. §. hijs auctoritatibz Non est necassaria certa satisfactō pecca
ti cuius totum vite tempus impendit̃ sui seruicō ꝯditoris. Et
tamen si rex vnus vel imperator vouerit ꝙ vsqz ad triēnium
vel septennium militabit in terra sancta. ⁊ tenebit secuz duo
vel tria milia militum vel vnus alius dux vel comes existēs dux
tocius exercitus cruce signatorum. et de cuius absencia desola
retur vellet religionē intrare in hoc casu videtur michi sum
mus pontifex ꝯsulendus. Certum tamen est ꝙ persona medio
cris a voto transmarino absolueret̃ per religionis ingressum
Sextū dubiū Vtruz oē votum sit dispensabile Et arguitur ꝙ
non. Primo quia soluere ꝓmissum est de iure nature. ꝫ ea q̄ sūt
de iure nature sūt indispēsabilia. g̊ nullū votū est dispēsabile
Scdo arguit̃ qꝛ q̄ nō facit qd̄ ꝓmittit mētit̃. ꝫ null⁹ pt̄ i mē
dacō dispēsare. qꝛ ꝟm ph̄m. iiij. ethi. Mēdaciū ꝟm seip̄m p̄uū
est ⁊ fugiēdū. Cū g̊ oē votū sit ꝓmissio. nullū votū ē dispēsa/
bile. Tercō arguit̃. qꝛ extra de statu mo. c. cū ad monasteriuz
dr. Abrenūciacō ꝓprietatis ita monachali regule est ānexa vt
nec contra illū sūm⁹ pōtifex valeat dispēsare. g̊ nō oē votuz
est dispēsabile. Quarto arguit̃ qꝛ nullū votū ē dispēsabile qd̄
ī meli⁹ ꝯmutari n̄ pt̄. ꝫ votū religiōis n̄ pt̄ ī meli⁹ ꝯmutari cū

omnia alia vota in ipm omutari possint · g non omne votū est dispensabile · Ad hanc questionē licet multi multa dicant · tñ Rich · m · iiij · et Tho · ibidem quāuis aliter dicat · ij · ij · Johes ne apolitanus in quolibetis · Jnno · et Hosti · a omuniter omēs doc tenent · Qd omne votū quod est de hijs que sunt superogacō nis est dispensabile quia dispensacōnis in quolibet tali voto potest causa rōnabilis inueniri · scz pfectus maioris bonī vel euitacō siue per compacōnem ad rem publicam siue per cōpa racōnem ad vouentem · Reformacō em pacis inter regna ma ius bonum est comunitati q̄ otinencia vnius psone · Jn tali eci am casu si p sona que otinenciam vouerat nubat p p̄ceptū do mini pape sua obediencia magis meritoria est sibi quā otinen/ cia quantum ad p̄mium substanciale · Vnde aris · j · ethi · Amabi le est bonuz vni soli · melius vero a diucius genti et ciuitatibz Vitacō eciam omnis mali vt vitacō discordie inter regna q̄ sunt in pace et pbabilis trangressio voti si pbabilitas sit vehe mens posset esse racōnabilis causa dispensandi in quocunq̄z su perogacōnis voto · Recta enim racō dictare videtur esse aliquem in ecclesia loco dei q̄ periculis coitatum et personarū pensatis infirmitatibus vtilitatibus et damnis possit racōna biliter obuiare · Ad p̄mum argumentum dicenduu · q̄ obli/ gacio in votis non est de iure nature absolute sed sub condi / cione scz quousq̄z per superiorem ex causa racōnabili fuerit re laxata · Ad secundum dicenduz · q̄ qui non soluit quod promisit mentitur si sibi non remittatur obligacō et soluere possit · Sz obligacōne remissa non mētitur quia amplius debitor nō est Ad tercium dicenduz · q̄ quamuis summus pontifex non possit facere q̄ sit monachus absq̄z abrenunciacōne ꝓprietatis · quia hoc esset facere contradictoria simul tamen potest esse de mo/ nacho facere non monachū si causa racōnabilis affuerit · Ad quartum dicendum · q̄ quamuis votum religionis omutari nō possit in melius bonum p̄uatum potest tamen omutari in meli us bonum omune · Talis eciam condicōnis posset esse ille q̄ vo uit quod illud bonum siue votum omutari posset in aliud bo / num magis expediens sibi quāuis non posset omutari in mai9 bonuz simpliciter · Septimū dubium · Vtruz solus papa possit in votis dispensare · Et respondent doc · q̄ in votis maioribus sicut sunt votum continencie religionis et crucis solus papa dispensare potest · quia in istis votis non est dispensandum nisi ꝓpter ecclesie omunē vtilitatem vel aliq̄z magnā ncitatē

Et ideo ipsoruz dispensacio merito reseruari debuit illi ad q̄z pertinet tocius ecclesie cura. Secunduz v̄o morem curie vota pegrinacōnis ad visitanda aplorum limina et sancti Jacobi in ꝯpostella videnť romano pontifici reseruata In omnibz ať alijs votis que respectu p̄dictoꝝ dicunť vota minora possunt ep̄i dispensare. vt habeť extra de voto ⁊ voti redemp. c. j. Inferiores aūt ep̄is in nullo voto dispensare possunt nisi eis fuerit sp̄ealiter ꝯmissum ex p̄ceptis p̄latis religiosis qui dispensare possunt in votis subditorum suorum. Religiose itaqz curare debent omnes circa vota sua se gerere vt illa discrete emittāt emissa ꝯpleant aut si ꝯplere non possunt a supioribus dispensacōnem ꝓcurent vt sic mereanť in hoc seculo habere dei graciam. et in futuro sempiternā gloriā. in qua viuit et regnat deus per infinita seculoꝝ secula Amen.

¶ Feria sexta tercie ebdomade in q̄dragesima de misericordia ad ꝓximū hn̄da ⁊ pia largicōne elemosinaruz Sermo. xliiij.

Dicit ei ihesus. da michi bibere. Scribunť hec v̄ba Joh. iiij. c. et in euāgelio hodierno. Censenda sūt duriora saxis pectora eorum qui xp̄o ih̄u pietatez exhibere nolunt. Contulit quidem ip̄e nobis innumerabilia bona et quādoqz de illis a nobis petit vt sic ampliora sup̄addat. Petebat nāqz hodie bibere a samaritana vt illam saciaret aqua admirabili et suauissima gracie sue. Sic et sepe ab homibus exigit misericordiā ⁊ clemēciā ꝓ suo amore ꝓximis exhibendaz quatenꝰ largiať eis copiosius p̄mia eterne vite. Quia v̄o hoc maxime decet penitētes vt ꝑ elemosinaꝝ largicōnes satisfaciāt ꝓ peccatis suis. idcirco in p̄nti sermone de elemosina aliqua ꝑcurremus quā xp̄us a samaritana poscebat. d. Da michi bibere. De ip̄a itaqz elemosina tria misteria principalia erunt declaranda.

Primū diciť inductō
Secundum condicō
Tercium distinctō

Nd̄ septem sunt illa quibz inducim̄ ad misericordiā ꝓximis exhibendaz et ad ꝓmpte elemosinas largiendū

Primum misterium de elemosina de Capitulū. j.

Declarandū dicitur inductō. In quo videre debemus atqz notare septem rōnes p̄cipuas. quare vnusquisqz ꝓmptus esse debet ad elemosinas liberaliter largiendū Prima dicitur auctoritas. Secunda ꝯformitas Tercia exēplaritas Quarta ꝓprietas. Quinta societas. Sexta gracōsitas. Septima felicitas. Prima racō inducens omēs ad elemosinas liberaliter

largiendum dicitur auctoritas. Omnis enim auctoritas scrip
turarum hoc clamat. hoc dicit. hoc p̄dicat. Vnde dauid p̄s. xl.
Beatus qui intel. sup e. et pau. in d. ma. li. e. dominus. Et tho
bie. iiij. Noli auertere faciem tuam ab vllo paupe. Ita em̄ fiet
vt non auertatur a te facies domini. Et. xij. c. Bona est oracio
cum ieiunio ⁊ elemosina. Et Ecc̄. iij. c. Ignem ardentē extīguit
aqua et elemosina resistit peccatis. Et. vij. c. Facere elemosina
ne despicias. Et. xxix. c. Pone thesaurum tuum in p̄ceptis altis
simi et ꝓderit tibi magis q̄ aurum. Conclude elemosinā in sinu
paupis et hic orabit ꝓ te et liberabit ab omni malo. Et ꝓuer
xix. Feneratꝫ domino qui miseretꝫ paupis et vicissitudinē suam
reddet ei. Et isa. lviij. Frange esurienti panē tuū et e. v. q̄ in
duc. in d. t. cum vi. nu. opi e. et c. tuam ne despexeris. Et ioh. j.
canonica. iij. c. Qui habuerit substāciaꝫ huius mūdi et viderit
fratrē suum necessitatē habentem ⁊ clauserit viscera sua ab eo
quomō caritas dei manet in illo. Et. Jero. lxxxvj. di. c. Qui cle/
menciam. Qui clemenciā non habet nec indutus est viscera mi
sericordie et lacrimaꝝ quāuis spūalis sit non adimplet legeꝫ
xp̄i. Et Ambro. in li. de officijs. Natura ius ꝯmune generauit
vsurpacō v̄o ius p̄uatum fecit. Vnde sunt multi qui nullā ha/
bent in agris aut in vineis porcōnem horum inopie de copia
quam dedit dominus diuitibꝫ est ꝯsulendū vt et ip̄i deo ꝓ t̄re
fecunditate benedicāt nobiscum. quos ideo sub diuersis mole/
stijs laborare ꝑmittit dei sapiencia vt et miseros ꝓ paciencia
misericordes v̄o coronet ꝓ beniuolēcia. Et idem. xlvij. di. c. Si
cut hij. Neq̄ em̄ minus est criminis quam habenti tollere cum
possis et habendas indigentibꝫ denegare. Esuriencium panis
est quem tu detines nudoꝝ indumētum est quod recludis mi/
serorum redempcō est et absolucō pecunia quā tu in terra de
fodis. Et idem. lxxxvj. di. c. In singulis. Misericordia ꝯmuīs est
vsus. ideo p̄ceptum ꝯmune omnibus officijs omnibꝫ etatibus
necessaria et ab omnibꝫ deferenda. Non publicanus non miles
excipitur. non agricola. non vrbanus diues et pauper omēs in
cōmune admonentꝫ vt ꝯferant non habenti Et xp̄s in euange
lio. Lu. xj. Date elemosinā et omnia mūda sūt vobis. Et. c. xij.
Vendite que possidetis et date elemosinā. hoc ip̄m collligitꝫ ex
dictis moraliū ph̄oꝝ. hinc est q̄ tullius. j. d̄ officijs ait. Quic
quid sine detrimēto ꝯmodari potest id tribuatꝫ cuiq̄ vel igno
to. Et Ouidius li. de punto. Regia crede m̄ res est succurrere
lapsis. Conueniēs homini est hominem seruare voluptas. Et

Plato in thimeo. Bonos viros decet omodos esse Theologi in
super elemosinā laudant. di. sup di. xv. iiij. li. Ob ipsa est ter/
cia pars satisfactōis. Assignat nāq magister in textu tres
partes satisfactōis. Prima est ieiunium. Secunda oracō Ter
cia elemosina. Que scōm richā. sufficienter enumerantē tam ex
parte bonorum p que satisfaciendū est. quā ex parte causarum
peccati. q̄p eciā ex parte eorū contra quos peccatū omittitur.
De bonis em̄ nostris debemus satisfacere Et scōm Aris. j. ethi
c. xx. Tria habemus bona scz bona Fortune. bona corpis. et bo
na aie. De bonis exterioribz seu Fortune satisfacimus p elemo
sinam sub qua op̄hendit̄ totum quod expendit̄ in primorū vti
litatez. De bonis corporis satisfacimus per ieiunīū sub quo cō
p̄henditur quicquid ptinet ad corporis afflictōnez. De bonis
anime satisfacimus p oracōnē sub qua op̄hendit̄ quicqd deo
exhibetur p latrieūtutem. Secundo sufficiēter enumerantur
satisfactōis partes ex pte causarū peccati. Nam scōm ioh. j.
cano. ij. c. Tres sūt peccatorū cause scz ocupiscencia carnis. q
put possibile est excidit̄ per ieiunīū et ocupiscēcia oculorum
contra quā ordinat̄ elemosina et superbia vite contra quā ordi
natur oracō Tercō sufficiēter enumerant̄ satisfactōis p tes
ex parte eorū contra quos peccat homo contra deum. Et contra
hoc ordinat̄ oracō. Peccat contra seip̄m et cōtra hoc ordina/
tur ieiunium. peccat contra primū et contra hoc ordinatur ele
mosina. Et sic vndicq̄ resonant elemosine laudes. Secunda ra/
cio quare vnusquisq̄ promptus debet esse ad elemosinas libera
liter largiendū dicit̄ oformitas. Sumus nāq oformes et mui
cem membra. Ro. ij. c. Et vt dicit̄. j. cor. xij. c. Si quid patitur
vnum membrorū opacijunt̄ ei omnia alia membra. pterea ait
sapiens ecc̄. xvij. c. Vnicuiq̄ mandauit deus de primo suo. Et
hoc suo mō Sene. ad Lucillū explicauit. d. Non potest q̄squaz
beate degere qui se tm̄ intuetur qui omnia ad vtilitates suas
conuertit. Alteri viuas oportet si vis viuere tibi. et Idem in
li. de beata vita. Vbicūq̄ homo est beneficō locus est. Sed cir
ca hoc dubitat̄. Vtrum dare elemosinā cadat sub precepto. a
Respondet Richā. Nō sic. d. elemosinā esse sub p̄cepto legis na
ture que iubet alij esse faciendū qđ sibi quisq̄ fieri vellet. Lu.
vj. c. et di. j. decretorū. c. j. et di. ix. c. Sana. et. x. q. j. Placuit.
Est eciaz elemosina sub p̄cepto legis diuine. sicut patz in ver
bis allegatis in p̄ma rōne. vbi inducit̄ xp̄s. xj. et. xij. c. Lu.
qui dare elemosinaz iubet. Est adhuc elemosina sub precepto

legis positiue · sicut patet · xlvj. di · c · Pasce · Tercia racio inducens homines ad elemosinas liberalit̃ largiendū dicit̃ exẽplaritas · Exemplum quidez habemus a deo ab angelis ⁊ ab omni creatura vt omunicatiui esse debeamus · Deus quidez p̃ter illā omunicacōnē intrinsecā que est in p̃ductōne diuinaꝝ personarum · voluit adhuc extrinsecus omunicare seip̃m in p̃ductōne ois create nature · Vnde Aug⁹ in questionibz vet̃is testam̃ti inquit · Bonus est quia fecit existere que non erāt Et in · iij · de trin̄ · Volūtas est dei p̃ma ⁊ fūma causa ommū̃ specieꝝ et motionum · Nichil em̃ fit quod de intelligibili atq; aula fūmi imperatoris non egrediat̃ · Angeli insup sunt omunicatiui · quia vt Dyom⁹ · dicit in li · de angelica gerarchia · Per angelos superiores omunicant̃ gradat in secreta misteria dei angelis inferioribus · Omnia ecia corpora celestia omunicāt influenciaz suam corpibus inferioribus · Omnia tādem que in celis que in terris sunt sua beneficia omunicāt homini rōnali · vt sic et ipe homo discat homī se omunicare · Nam q̃ potest et non vult esse beneficus inanior atq; crudelior omni belua esset habendus · Quarta racō inducens homies ad p̃mptam elemosinaꝝ largicionem dicit̃ p̃rietas · Quicquid em̃ fit paupibus p̃ter x̃pm p̃rie fit ⁊ ipsi x̃po · Vnde Jero · ad Nepocianum · Mensulā tuā pauperes et pegrini nouerunt tu cum illis x̃pm ouiuam noueris · Et x̃p⁹ · Math̄ · x · Qui vos recepit me recepit · Et Math̄ · xxv · Nō vni ex minimis meis fecistis michi Fecistis · Est de hoc exemplū de sancto Martino · qui dum pauperi nudo partez clamidis sue dedisset · nocte sequenti vidit x̃pm illa vestitum · audiuitq; eum dicentez · Martinus adhuc catheczumenus hac me veste otexit · Quinta racō est societas · Est quidē elemosina socius fidelis quia animā nunq̃ deserit ymo sibi Fauet et assistit dum citatur ante tribunal eternū iudicis · Propterea legit̃ in vita · Joh̄ · elemosinarij · q̃ fuit quidam theolonarius diues valde nomine petrus hic paupibus durus cum ad suam domū accedebāt eos furibundus expellabat · Cum ergo semel pauperes inter se de eius auaricia et illiberalitate colloquerent̃ · quidam eorum dixit · Quid vultis michi dare et ego hodie elemosinam mit et elemosinā postulauit · At petrus domum rediens ⁊ pauperem p̃foribus videns · cum eius famulus panes siliginis in domum deferret · ille lapidem nō inueniens panem vnum ex illis arripuit · et cum furore pauperem percussit · Quem protinus
ab eo accipiam · Et faciētibus cum eo pactum ad domū eius ve

accipiens pauper ad socios rediit ⁊ q̄ de manu eius elemosinā acceperit indicauit. Post duos dies infirmatus ad mortem di ues ille vidit se ante iudiciū stare. et mauros quosdā super sta teram mala eius appendere. Ex altera aūt parte statere quidā dealbati tristes stabant eoq̄ michil quod ibi apponerent inue nire valebant. Tunc vnus eorum dixit. Vere michil habemus nisi vnum panē siliginis quē ante duos dies vi coactus dedit quem dum sup staterā ponerent equalitas vt sibi videbaē fa cta est Dixeruntq̄ ei ad auge ad siliginē hanc alioquin mauri te appēndent. Euigilans aūt et liberatus dicebat pape si vna siligo quā per furorem iactaui ita p̄fuit quantomagis omnia sua bona indigētibus elargiri. Et extunc liberalissimus paupe ribus semp fuit. Sexta racō inducens homīes ad elemosinas ⁊ pietatis opera dicit̄ gracōsitas. Facit equidez elemosinas abi/ lem hominē et ydoneum ad dei gracie susceptcōnem. Vnde ac/ xj. Tale ponitur exemplū. Vir quidam erat in cesaria nomine Cornelius centurio cohortis que dicit̄ ytalica religiosus et ti mens deum. cum omni familia sua faciens elemosinas multas plebi. et dēpcans deum semp vidit in visu manifeste quasi ho ra diei. ix. angelū dei introeuntē ad se et dicentē sibi. Cornelī Ad ille intuens in eum timore correptus dixit. Quis es domīe Dixit aūt illi. Oracōnes tue et elemosine tue ascēderunt in me moriam in ospectu dei. et nunc mitte viros in ioppē ⁊ accersi Symonē quendaz qui cognominaē petrus. ⁊ dicet tibi. quid te oporteat facere. Optinuit itaq̄ Cornelius elemosinis medi antibus graciaz vt ad ipm baptizandū mitteret̄ petrus. Sep tima racō dicit̄ Felicitas. pro ipsa vtiq̄ felicitatē eternevite consequemur. Vnde. j. thi. iiij. aplūs ait. Pietas ad omnia va/ let p̄missionē habens vite que nunc est⁊ future. Quod xp̄s de clarauit. Math̄. xxv. Vbi ad regnum celorū vocaturū se dixit eos qui misericordie opera dilexerunt. ¶ Nō septem condi ciones requirunē ad hoc vt elemosina debito modo fiat.

Secundum misterium declarandum ¶ Capitulū ij. de elemosina dicit̄ odicō in quo explicande sunt septem qualitates siue odicōnes que notant̄ in vbis Zachei d. Lu. xix. Ecce dimidiū bonorum meoz domīe do paupibus vbi innuit̄ q̄ elemosina debet esse Primo p̄mpta. Secundo copio/ sa. Tercō bona. Quarto p̄pria. Quinto ordinata. Sexto libe/ralis. Septimo discreta Primo elemosina debet esse p̄mpta p̄terea dicit̄. Ecce q̄si dicat Zachē. q̄ cum fieri p̄t elemosina

non est tardanda·non differenda·nō ꝓcrastinanda·sic̄ multi faciunt qui non nisi post multas p̄ces et diuturnū tempus ele mosinas erogare volūt·ꝓpterea dicit sapiens puer·iij·Ne di/ cas amico tuo Vade ⁊ reuertere·Cras em̄ dabo tibi cū statim possis dare·Et Sene·li·ij·de beneficijs·Ingratum est beneficiū quod diu inter dantis manus hæsit·Et vt ait Macrobius li·ij Saturnaliū·Pars beneficij est qđ petit̄ ficto neges· Verum tamē satis reprehensibiles sūt qui mortem expectāt vt bona su/ perflua quibus nō egēt paupibus tribuant̄·Pro quibꝫ facit sapiens v̄bū illud sancte Lucie q̄ siue matri dixit·Quod moriēs das ideo das quia tecuꝫ ferre non potest·Solet eciā deo p̄mit tente sepius euenire ꝙ auarozꝫ diuitum bona que post mort̄ impias causas distribuere disposuerūt rapiant̄ dillamentur ⁊ distrahant̄ a parentibꝫ a domesticis a ꝯsanguineis litigātibꝫ et q̄nq̄ ab extraneis versucia et calliditate illa querentibus· Quare ꝯsulendū est omnibus quibus sup habūdant diuicie vt velint ipi p se collocare illas in celo nec expectare vt ꝑ mor tem id faciant alij·quia vt diximus sepe fallūt·Secūda elemo sina dēt esse copiosa ꝓpterea dixit Zacheus dimidiū·Vñ Tho bie·iiij·Si multū tibi fuerit habundāter tribue·Neq̄ timēda est pauptas si elemosine ample fiant· Non em̄ deus vult supa riab aliquo de liberalitate· sicut videri potest exemplū de hoc in·ij·dyal·li·de Bonifacō fundēn·epo· Cui ex paucis vuis vi num collectū paupibus largienti illud miraculose multiplica uit deus·Tercio debet esse elemosina bona·i· de bonis rebꝫ nō infectis aut marcidis·ꝓpterea dixit Zacheus bonozꝫ·Quarto debet esse elemosina ꝓpria ·vt fiat de ꝓprijs bonis non de alieis ideo dixit Zacheus·meorum·Vnde·j·q·j·c·non est·Greg⁹ ait Non est putanda elemosina si paupibus dispēsetur quod ex il licitis rebus acquirit̄ glo·aūt ibi dicit·Non em̄ causa pietatis facienda est iniquitas vt patet·xiiij·q·v·c·Forte·xxxij·q·iij· c·Sic non sunt·xxxiij·q·v·c·si dicat·xxvij·q·j·c·si tu abstines xxij·q·j·c·ne quis·et xiij·q·v·c·nolite·Aug⁹ ait·Nolite vel/ le elemosinas facere de fenore ⁊ vsuris·et in·c·elemosina·Gre· dic̄·elemosina redēptoris nostri oculis illa placet q̄ non ex illi citis et iniquitate ꝯgerit̄ sed que de rebus ocessis et bene acq sitis impendit̄ Quinto elemosina debet esse ordinata vt sez fiat ꝓ dei honore ꝓximi salute et ꝓpria vtilitate·Non ꝓ vana glia ac huius seculi pompa·Vnde Zacheus addidit· Domine·i· ꝓ tuo amore et honore qui dicens elemosinas facio·ꝓpterea xps

Math. v. c. dixit. Cum facis elemosinam. noli tuba canere an̄te. sicut ypocrite faciunt in sinagogis et vicis vt honorificēt̄ ab hominibz. Amen dico vobis receperunt m. s. Sexto elemosina debet esse liberalis vt non fiat ꝓ susceptis seruicijs. Nā sūt plerique qui pauperes laborare cogūt et postea illis nomīe elemosine aliquid tribuūt cum tñ merces laboris pocius quā elēosina debeat appellari. ꝓpterea dixit Zacheus. do. i. non vendo sz liberaliter dono. Septimo elemosina debet esse discreta. vt detur hijs qui indigent. et non hijs qui habundāt. quod dictuz est ꝓpter illos qui habentes aut vicinos aut attinētes q̄ paupertate ⁊ egestate grauant̄ eḡias faciunt ad exornādas ecclesias aut eccl̄istica ornamēta amplianda. Quod nō damnamus nisi dum fame ꝑire ꝑmittunt̄ ꝓximi indigentes ꝓpterea dicit Ambro. xij. q. ij. c. aurum. Aurum habet eccl̄ia non vt seruet sz vt eroget ⁊ subueniat in necessitatibus. quid est opus custodire qd̄ nichil adiuuat. An ignoramus quātuz auri atqz argēti de templo assirij sustulerūt. Nonne melius ꝯflat sacerdos ꝓpter alimoniā pauperū si aliq̄ subsidia desunt q̄ꝫ si sacrilegꝰ cōtaminet et asportat hostis. Nonne dicturus est dominus. Cur passus es tot inopes fame mori. Et certe habebas auruz ministrasses alimoniā. Cur tot captiui in ꝯmerciū ducti nec redēpti ab hosti occisi sunt. Melius fuerat vt vasa viuēcium seruasses quā metalloꝝ. hijs nō posset rñsuz referri. Quid em̄ dices Timeo ne templo dei ornatus deesset. Respōdeo. Aurum sacramenta non querūt neqz auro placent que auro nō emunt̄. Ornatus sacroꝝ redempcō captiuoꝝ est. Et vere illa sūt vasa p̄ciosa que redimūt animas a morte. Ille verus thesaurꝰ domini qui operat̄ quod sanguis eius operatus est. Et Jero. ad Demetriadem v̄ginem inquit. Alij eccl̄ias edificent vestiāt parietes marmorum crustis. Sed tibi aliud ꝓpositum. xp̄m vestire in nudis visitare in languētibus ⁊ subuenire in opp̄ssis. hec ille.

¶ Qd̄ septem sunt opera misericordie quibus necessitatibus proximi est subueniendum ¶ Capitulū. iij.

Tercium misteriū declarandū de elemosina dicit̄ distictō Distinguit̄ eq̄dez in eḡias sp̄uales et corpales. Elēosine sp̄uales sunt cum datur vel aliquid sp̄uale ad subueniēdum sp̄uali indigencie ꝓximi ⁊ ꝯtinent̄ in hoc versu. Consule castiga doce solare remitte fer ora. Elemosine corpales sunt cum datur vel fit aliquid corpale ad subuēcōnem corpalis indigencie que sunt septem et ꝯtinent̄ in hoc versu. Visito poto

cibo redimo tego colligo condo scz Prima est visitare infirmū Secunda potare sicientē·Tercia cibare esurientē·Quarta re/ dimere incarceratum·Quinta vestire nudum·Sexta recipere hospitem·Septima sepelire mortuū·Et quomā corpales ele/ mosine magis se offerunt ꝙ occurrunt necessarie·quia multo plures sunt qui corpaliter ꝙ qui spūaliter affligunt·Ideo cor porales elemosinas explicabimus·Prima itaq; elemosina est vi sitare infirmos et tribulatos·Et de hac sapiens·vj.c·ecc̄·ait· Non tē pigeat visitare infirmum· Ex his em̄ in dilectōne fir maberis·Et·Ja·v·Religio munda ꝙ imaculata apud deum ꝙ pa trem hic est visitare pupillos et viduas in tribulacōne eorū Vnde in vitis patrū·Frater quidam interrogauit quendā se nem·d·duo fratres sunt quoz vnus ieunat sex diebus multū laborans·alius vo seruit egrotantibz·Cuius opus magis ac/ ceptum est deo·Respō det senex·Si frater ille qui sex diebz la borans ieunat appē det se per nares non potest esse eccl̄is illi q̄ infirmantibus deseruit· Secundū opus misericordie seu secū da elemosina est potare sicientem·Et de hoc xp̄s Math·x· ait Qui potum dederit vni ex minimis istis calicem aque frigide tantū in nomine discipuli·Amē dico vobis non p̄det mercedē suam·Tercia elemosina est cibare esurientē· Et de hac thobie iij·Panem tuū cum egenis et esurientibz ome de· Quarta elēo sina est redimere captiuos·Et de hac ecc̄·iiij·Libera eum qui i iuriam patit̄ de manu superbi·Quinta elemosina est vestire nu/ dum·Et de hac Lu·iij·xp̄us dixit·Qui habet duas tunicas det vnaz non habenti·Sexta est colligere hospites·hec aūt hospi talitas multa bona facit· Primo ad suscepcōnē gracie prepa rat·Quod figuratū est Lu·vlt̄·in hoc ꝙ duo discipuli xp̄z og nouerūt cū eū ad hospiciū inuisitassent· Secūdo bona tpalia multiplicat vt pz in illa vidua que Helyaz in hospicio suo susce pit· cui farina et oleum nō defecerūt·iij·Re·xvij·c· Tercio a malo tēpali seruat·vt patet in Raab que recepit nuncios fi liorū israhel·Et ideo a morte saluata est Quarto xp̄m recepit Vnde in vitis patrū iegit̄·ꝙ quidā Martinus noie monach9 valde honorabilis in suo monasterio visitacōis gracia ad aliud monasteriū tē debat p gēs itaq; leprosū q̄ndaz i via volētē ad suum hospiciū redire ꝙ p̄ lassitudine nō valentē repit·vir aī dei eiusdem leprosi lassitudinē miseratus paliū quo vestiebaī in trā ptinus piecit et expandit ac desup leprosū posuit eiq; suo palio vndiq; astrictū sup humerū leuauit·secūq; reuertēs

detulit. Cumq; iam monasterij foribus appropinquaret abbas eiusdem monasterij magnis clamare vocibz cepit. Currite et ianuas monasterij cicius apite. qr frat̃ Martinus venit portãs dñm xp̃m. Statim v̊ovt Martinus ad monasterij portã pueit is qui leprosus esse putabat̃ d collo eius exiliens ꝛ in ea spẽ apparẽs q̃ recognosci ab homĩbz solet redemptor humani gñis deus et hõ ihs xp̃s ad celũ Martino aspiciẽte redijt eiq; ascendens dixit. Martine tu nõ erubuisti me sup terrã. ego te non erubescã sup celos. Qui sanctus vir mox vt esset monasteriũ ingressus ei pater monasterij dixit. frater martine vbi est quez portabas. Cui ille rñdens dixit. Ego si sciuissem q̃s erat tenuissem pedes eius. Et narrabat qr dum eũ portasset mĩme põdus eius sensisset. Septima eĩa est sepelire mortuos. Et de hac diffusius dicemus cũ agemus de pietate defunctoꝝ. g̊ benigno corde impẽdamus nostris ꝓximis pietatis opa vt sic valeamꝰ in hoc seculo acq̃rere dei graciã ꝛ in futuro sempit̃nã glãz in qua viuit regnatq; deus p infinita sclõꝝ secula. Amen.

Sabbato tercie ebdomade in q̃dragesima de simulato vicio adulacõnis q̊ sepius phei vtebant̃ cum xp̃o loquentes.

Dixerũt ei magister. hec mulier Sermo xlv modo dep̃hensa est in adulterio. Simulãciũ pheorum. verba sunt ista originalit̃. Joh. viij. c. ꝛ i euãgelio hodierno. Sequunt̃ plũmi venonosos mores virulẽtosq; modos scribaꝝ pheoꝝ qui xp̃m blande reuerent̃q; magistrũ vocãtes eius tñ doctrinã nõ solũ spernebant. v̊m eciã alijs vilẽ ꝯtemptibilẽ exosamq; reddere satagebant. Ipsoꝝ aũt vestigia retinẽt adulatores qui suis mellitis v̊bis veritate neglecta falsitatẽ fouẽt. Eaꝓpter in hꝫ s̃mone de vicõ adulacõnis pulchra quedaz ꝛ vtilia apiemus de q̃ tria misteria sunt declaranda.

Primũ dicit̃ diffinicõ
Secundum offensio
Terciũ remediacõ

Quid sit adulacõ ꝛ qualiter pt̃ q̃s quãdoq; laudare aliquẽ cũ merito et qñq; cum pcto. Capitulũ. j.

Primũ misteriũ declarandũ de adulacõne dicit̃ diffinicõ In q̊ quid sit adulacõ videamus. et ex dictis Alex. in. ij. voluĩe sũme pt̃ sic diffiri. Adulacõ ẽ pctm ꝓueniẽs ex sermone vane laudis alicui facte intẽcõne placendi. ꝓ cuiꝰ declaracõe notãda sũt tria vz. Primũ notandũ scdz Tho in scp̃to sup li. iiij. ethi. q̃ circa humana colloq̃a per q̃ maxĩe homĩes ad inuicẽ ꝯuiuũt ꝛ ꝯuersant̃ scdz nature sue ꝓpetatẽ respectu

aliorum animaliuz que sibi in cibis vel in alijs huiusmodi ꝯmu
nicant · non autem in colloquijs in quibus ꝑprie consistit conui
ctus humanus quo ad delectare alium vel contristare triplex
differẽcia repitur · Quidã em̃ sunt qui in suis colloquijs tenẽt
medium in laudando vel ꝯtristando · et tales vocant̃ affabiles
vel amici · Quidam vero alij sunt q̃ tenẽt excessum in ꝯtristan
do et defectũ in delectãdo et tales agrestes discoli vel litigio
si nominant̃ · Quidam vo alij sunt q̃ tenẽt excessum in delectan
do ⁊ defectũ in alios ꝯtristãdo ⁊ tales placidi vel adulatores
vocant̃ Primo em̃ dico q̃ quidã sunt qui in suis colloquijs te
nent mediũ in delectãdo vel ꝯtristando alios eo q̃ tales delec
tant vel ꝯtristant̃ alios sicut oportet et qñ oportet ⁊ ꝑm ali,
as circũstancias et tales sunt laudabiles et vocant̃ affabiles
vel amici · Habens em̃ hanc ꝓtutẽ affabilitatis vel amicicie ·
quando q̃z laudat alios et delectat sc̃dm q̃ exigit debitus ordo
necessitatis ⁊ rõnis · Nñq̃z vero refugit delectare ⁊ eligit cõ
tristare · Et hoc duobz modis · Uno mõ ex pte ipĩius qui contri
stat · puta si non sit sibi honestũ talia colloquia audire · vt cum
aliquis loquit̃ verba turpia vel eciã si sit sibi nociuũ · puta cũ
alius loquitur in detrimẽtum eius · Alio modo ex parte illius
quem contristat puta si dicat vel faciat aliquid quod ad ꝑpri
am ipĩius magnam inhonestatẽ pertineat · vel eciã si multum
sit nociuum · Secũdo quidã alij sunt qui tenẽt excessum in ꝯtri
stando alios ⁊ defectũ in delectãdo · Suphabũdant em̃ in alios
ꝯtristando et volũt ꝯtrariari omibus que dicunt̃ vel fiunt ab
alijs · Et isti agrestes vocant̃ · Tercõ quidã alij sũt qui in suis
colloquijs tenẽt excessum in delectando ⁊ defectum in ꝯtristã
do · Unij em̃ in suis sermonibus et in rebus alijs quibus ꝯmuni
cant ⁊ conuersantur cum alijs omnia que ab alijs dicuntur vel
fiunt laudant siue bona sint siue mala ad hoc quod delectabi /
les se eis exhibeant et in nullo contradicũt eis quibus ꝯuiũt
ne eos contristent estimantes q̃ oportet omibus ꝯuiuere sine
tristicia · Et tales si hoc non faciũt ꝑpter aliud mĩ propter de
lectacõnẽ vocant̃ placidi vel placẽteri · Si aũt ꝫ faciũt ꝑpt̃ adi
piscẽdã pecuniã vel q̃cq̃d aliud q̃ꝫ pt̃ pecunia estiari blãdito
res seu adulatores vocãt̃ · Sc̃dz notãdũ q̃ cũ adulacõ ꝯsistat
in ꝯmone laudis alt̃i exhibite vt dem̃ ẽ sic hõ pt̃ aliq̃z laudare
bene et male ꝑut scilicet debite circumstancie seruant̃ vel ꝑte/
rmittuntur · Nam potest aliquis sc̃dm Tho · ij · ij · q · c · xv · Ali
quem delectare laudando eum tripl̃ · Primo vt deus honorẽ

Secundo vt ꝓximus adiuuetur ne in tribulacōe deficiat. Tercio vt virtus in ꝓximo augeat̄ vel vt eciaz conet̄ in bono ꝓficere. Tunc hijs tribus modis velle laudare aliquem vel velle placere quod est licitū et meritoriuz et ꝑtinet ad racōnē amicicie vel caritatis nec adulacō dici potest Alio mō potest quis male laudare aliquē. Primo quādo laudat ꝺ aliquo sibi dubio vel incerto. Vnde Ecc̄. xj. Non laudes virū in spē sua. Ibi glo Nec iuxta spēm corꝑis estimes qualitatē mētis. Scꝺo aliquis male laudat aliū qn̄ laudat de futuro. vn̄ Ecc̄. xj. Ante mortē ne laudes quēquā. Tercō aliq̄s male laudat aliū de illicito. scz quādo laudat de vicio scꝺm illud ꝑs. Laudat̄ peccator in desiderijs aīe sue Vel scꝺm Alex. in. ij. sūme pt̄ aliquis ꝑ adulacōz laudari. aut respectu mali. aut respectu boni. respectu mali. duobus modis. Primo laudādo malū tanq̄ bonū. Secūdo malum dimmuēdo. respectu boni fit ponēdo et laudādo bonū esse qꝺ nō est aut augēdo bonū ⁊ laudādo ip̄m magis q̄ sit. Tercium notandū ꝙ adulacō aliquādo est pct̄m veniale. aliq̄ndo mortale. Veniale peccatū est t̄ribus rōnibus ꝟm Alex. ⁊ Tho

Prima rō est cum aliq̄s adulat̄ sola auiditate alios delectandi ⁊ non intencōne nocēdi. Scꝺa est cum aliq̄s adulat̄ sola intencōne vitandi aliqꝺ malū sine alteriꝰ detrimēto. Tercia cū aliquis adulat̄ intencōne ꝯsequendi bonū aliqꝺ necessarium. Sed peccatū est mōrle duabus rōnibus. Primo rōne crimīs. cum scz quis aliquē laudat de pct̄o. Talis agit contra caritatem ꝓximi qꝛ ꝑbet ei occasionē in malo ꝑseuerādi. ꝓpt̄ea Au. sup illo v̄bo psal. Laudat̄ pct̄or ⁊c̄ ait. Hec est magna ira dei vt desit correctō et adsit laudacō. Adulanciū em̄ sigue ligāt animas in pct̄is. delectat em̄ illa facere in q̄bus nō solū nō metuitur rep̄hensor ꝫ eciā laudat̄ pct̄or. Scꝺo adulacō est pct̄m mortale rōne intencōnis cum aliq̄s adulat̄ alicui hac intencione et fine vt fraudulenter siue corporaliter siue spiritualiter ei noceat. ¶ Qualiter se habet adulacio in comparacione ad homicidium et ad detractionem et ad illum cui fit.

¶ Capitulū. ij.

Secundum misterium contemplandum de adulacōne dicit̄ offensio. In quo aperiendū est quam grauiter offendit et peccat adulator. Et ad hoc clarius intelligendum tria dubia disputemus. Primuz dubium. Vtrum peccatum adulacionis sit grauius peccato homicidij. Et Respondet Alex. quod adulacio et homicidium in grauedine se habent sicut excedencia ⁊ excessa Quod patet

quia homicidium est grauius peccatū adulacōne duplici rōne
Prima est qr lingua adulatoris non nocet ita efficaciter sicut
gladius psecutoris Nō patet quia gladius psecutoris effecti
ue occidit q̄si sufficiēs causa mortis. Lingua aūt adulatoris nō
ita efficaciter nocet. qr nullus potest esse alteri sufficiens cau
sa peccādi. g̃ cum gladius psecutoris sit causa mortis efficient
et lingua adulatoris sit causa peccādi non efficient ꝫ occasio/
naliter Ideo homicidiū est grauius pc̄m adulacōne. Secūda
racō est qr malum irrecupabile est grauius malo recupabili.
Sz nocumentū homicidij est irrecupabile. nocumētuz vo adu
lacōnis est recupabile. g̃ nc̃. Ex alia vo pte adulacō est gra/
uius peccatū homicidio duplici rōne. Prima est qr peccatū q̄n
to est magis nociuū in p̄cōsioribus rebus tāto grauius est. ꝫ
lingua adulatoris plus nocz in p̄ciosioribz homs. sez in homis
spūalibus q̄ gladius psecutoris q̄ nocet in corpalibus tm̄. g̃
nc̃. Secūda racō est qr peccatū q̄nto occultius nocet q minus
cauēri potest tāto est grauius. Sz peccatū adulacōnis occul/
tius nocet Magis em̄ p̄t cauēri a manu psecutoris q̄ a lingua
adulatoris. g̃ nc̃. Secundū dubiū Vtrū adulator ita grauí
ter peccet sicut ille cui adulat. Respōdet Alex. vbi sup̄ duobz
modis. Primo simplicit̄ et absolute sine aliqua distinctōne. q
ille qui adulat alteri et nocet ei plus peccat q plus nocet sibi
q̄ illi cui adulat. rō est. quia sibi nocet tanq̄ sufficiens causa
peccādi. Alijs aūt nocet q est causa peccati occasionaliter tātum
Secūdo rn̄det cum distinctōne. Nam distinguendū est de illo
cui aliquis adulat. Aut em̄ ille nō assentit adulacōi. aut assen
tit. Primo cuz quis nō assentit adulacōni tūc adulator peccat
mortaliter ex intēcōne inducēdi illū ad peccatū mortale quā
tum in eo fuit licet ille adulacōni non assentiret Secovo cum
aliquis adulacōni assentit q acquiescit tūc de tali distinguo. qr
est quidam qui decipit̄ credendo adulatori plus de seipso quā
sibi q talis cum decipitur ab adulatore minus peccat quā adu
lator. Est alius qui non solum credit adulatori sed eciaz fouet
ipsum et procurat vt fiat adulacō. et talis plus peccat quam
adulator. Tercium dubium Vtrum adulacō maius sit pecca
tum quā detractio. Respondet Alex. q detractio est grauius
peccatum. Primo ex parte radicis. quia detractio ex deteriore
radice surgit quam adulacō. scilicet ex odio et ex inuidia in
quibus detractor similitudinem dyaboli tenet. Adulacio ve/
ro ex libidine placendi procedet vel ex vanitate cordis.

Secundo detractio est grauius peccatū quā adulacō ex parte finis. quia adulacō intēdit magnificare nomē. detractō vō nititur auferre vel deprimere nomē. vel adulator querit delectacionē eius cui adulat̄. detractor vō querit diffamacōez ei9 cui detrahit. Sz nescio q̄d dicaz de adulacōne qn̄ tot inueniuntur adulatores tot eciā adulatoribz aures beniuolas accomodantes q̄ fit vt veritas ꝯculcet̄ ⁊ malicia sup habundet.

¶ De tribus remedijs quibz est vtēdum vt euitent̄ fraudes et decepcōnes adulatorum. ¶ Capitulum iij.

Tercium misteriū declarandū de adulacōne dicit̄ remediacio. Possunt em̄ tria remedia contra adulatores apponi. p̄mū est decepcōnis ꝯsideracō. scd̄m bone ꝯsciencie ꝯdicō. terciū ꝓprie miserie inspectō. Primū remediū est decepcōnis ꝯsideracō. Ab illo em̄ semp cauendū est q̄ semp decipit Sed omis adulator est talis. vn̄ Augu. sup. psal. Adulacō est fallaci laude seductō. Et idem sup psal. Plus psequit̄ lingua adulatoris q̄ manus psequētis. Et Jero. sup psal. Nichil ē qd̄ tam facile corrūpat mētes hominū q̄ adulacō. Plus em̄ nocz lingua adulatoris q̄ gladius psecutoris Et beda sup Lu. Ipsa peccati nutrix adulacō est. q̄ sicut oleum flāmis ita in culpa ardentibz solet admīstrare fomētū. Et Cassiodorus in epl̄is. Adulacō blāda omībz applaudit oībz salue dicit. ꝓdigos vocat liberales. auaros parcos ⁊ sapiētes. lasciuos curiales. garrulos affabiles. obstīatos ꝯstātes. pigros maturos ⁊ graues. hec sagitta leuit̄ volat cito infigit̄. Et se. ad lucillū. Malū hominē blāde loquētem agnosce tuū laqueū esse. Habet em̄ suū venenū blāda oracō. Et ꝓuer. j. Si te lactauerint pctores ne acquiescas eis. ¶ Secundū remediū ꝯtra adulacōnē est bone cōsciencie condicō. Nam bona ꝯsciencia semp minus existimat de se. Propterea xp̄us Lu. xvij. dixit. Cum bona feceritis que p̄cepta sūt vobis dicite serui inutiles sumus. qd̄ debuimus facere fecimus. Et Gre. di. v. in. c. ad eius. Bonaꝝ mēciū est ibi culpam agnoscere vbi culpa nō est. Tercium remediū contra adulacōnez est ꝓprie miserie inspectō vel recognicō Vnde Gre. ix. q. iij. c. inter verba ait. Inter verba laudanciū vel vituperanciū ad mentez recurrendū est. Et si in ea non inuenitur bonū quod de nobis dicit̄ magnā tristiciā gn̄are debet. Et rursus si in ea non inuenit̄ malū qd̄ de nobis homines loquuntur in magnam leticiam debemus prosilire. Et Seneca ad Lucillum. Intus teipsum considera non qualis sis alijs credas Et idē

ad Lucillum. Alex. cum in obsidione cuiusdam vrbis circuisset
muros ictu sagitte percussus cum represso sanguine sicci vulne
ris dolor cresceret et crus obstupuisset. Omnes inquit iurant
me esse filium iouis. sed vulnus hoc hominem me esse clamat.
Veruntamē hodie verificat̄ dictū Jero. ad sabinianū vbi ait
Naturali ducimur malo et adulatoribus nostris libenter faue
mus et q̄nquā rñdeamus nos indignos et calidus rubor ora ꝑ
fundat tñ ad laudez suam intrinsecus aīa letat̄. Jdcirco vt dixi
paulo ante. Languet veritas et iusticia ꝯculcatur. qꝛ adulacō
apud viros magnos et seculi huius potētes optinet magnum
locū. Abstineamus igit̄ nos ab hoc dānabili vicō vt meream̄
in hoc seculo ꝑticipes fieri diuine gracie ⁊ in futuro sempit̄ne
gl̄e in qua viuit gl̄osus deus ꝑ infinita sc̄lorum sc̄la Amen.

¶ Domica quarta in q̄dragesima in mane de sacro cultu dierꝝ
festorum illorumq̄ debita veneracōne. ¶ Sermo xlvj.

Erat ꝓximuz pasca dies festus iudeorꝝ. Scribūt̄ hꝰ
verba Joh. vj. c. et in euāgelio pñtis dñice. Mag
nificat euāgelista miraculū factū a xp̄o duz sacia
uit ex paucis panibz atq̄ pisciculis tot milia hoim
ꝓpt̄ circūstāciā diei festi Cūvo int̄ xp̄ianos sacro
rum dierꝝ obseruāeia religiosa penitus sit extincta q̄bus meri
to ꝯuenire pt̄ quod Jsa. j. dñs ait Kl̄as vestras ⁊ sollēnitates
vestras odiuit aīa mea facta sūt michi molesta. laboraui susti
nens ⁊ cum extēderitis manꝰ vestras auertā oculos meos a vo
bis. Jdcirco in p̄senti sermone ꝓ reformacōne p̄senciū ꝺ festis
erimus tractaturi de q̄bz tria misteria p̄ncipalia declarabimꝰ

Primū dicit̄ approbacōis
Secundum detractōnis
Terciū obseruacōnis

Nꝺ vsus sacrorꝝ festorꝝ approba
tur ⁊ ꝯmendat̄ a gentilibz a iude
is et a xp̄ianis. ¶ Cap̄ j.

Primū misteriuz de festis declarandū dicit̄ approbacōis
Nam sunt multi asserentes vanum esse vel mutile obser
uare et celebrare festa quibz festorum vsum approbatū
tripliciter oñdemus. Primo ꝑ gentiles. Scꝺo ꝑ iudeos. Ter
cio per xp̄ianos. Primo oñdimus approbatū vsum festorū ꝑ
gentiles. Ipsi nāq̄ licet scꝺm errores suos festa tamē sollenni
ter celebrabāt. Vnde Varro in vltimo volumīe rerꝝ diuinarꝝ
narrat. Quod romani prima die ianuarij celebrabāt festū Ja
ni. Janus vero fuit quidaz qui regnauit in partibz illis vbi ē
roma a q̄ mōs ianiculꝰ dc̄ꝰ ē. Et ex dictis Ouidij ꝺ fastis colli
git̄ ꝙ eodez mēse celebrabāt festū minerue q̄ erat dea bellorꝝ

Et q̄ in februario habebant festuz dee felicitatis et festū fau
m quem dicebāt deū monciū. In Marcō agebāt festū Martis
dei belloꝝ. In aprili festū fortune quā dicebāt deaz. In Madio
festū dee flore que fuit ministra veneris ⁊ dicebat̄ habere po
testatē sup flores. Erant eis ⁊ alia festa que causa breuitatis
omitto ꝓ q̄bus dicebat Tibull⁹ Luce sacra requiescat hum⁹
req̄escat arator. Et graue suspēso vomere cesset opus. ⁊ Se.
ad Lucillū. Festis maxime diebz aīo impandū est vt tūc volup
tatibz solus abstineat cum in illas oīs turba ꝓcubuit. Scdo
oñdimus vsum festorū approbatū esse p iudeos. Ip̄is em̄ festa
custodiēda freq̄nt̄ p̄cepit de⁹ Vñ Leui. xix. ait Sabbata mea
custodite ego dñs deus vester. Et. xxvj. c. Ego dñs deus ve/
ster. custodite sabbata mea ⁊ pauete ad sanctuariū meum. Et
deutro. v. c. Obserua diem sabbati vt sanctifices eū. Et Exodi
xvj. De māna colligēdo dixit. Sex diebz colligite in die autez
septima sabbatū est dñi. Idcirco non inuenietis. Et Iere. xvij.
Sanctificati diē sabbati sic̄ p̄cepi vobis. Et Isa. lvj. Omnē cu
stodientē sabbatū ne poluat illud ⁊ tenētem fedus meū addu
cam in montē sanctū meū. ⁊ letificabo in domo oracōnis mee.
Et ezech. xx. Ego dñs deus vester. In p̄ceptis meis ambulate.
et mādata mea custodite ⁊ facite ea. ⁊ sabbata mea sanctifica
te vt sit signū inter me ⁊ vos et sciatis qꝛ ego dñs. Pro decla
racōne tñ huius vocabuli sabbatū Notandū q̄ aliter denoīa/
tur dies a gentilibz. aliter a iudeis. aliter ab eccl̄ia Gētiles et
em̄ denominat̄ dies a planetis. ex hoc dicit Albertus magnus
in suo introductorio in astronomia. q̄ sapiētibz egipcijs ⁊ cal
deis visum est q̄ luna dñaret̄ in p̄ma hora diei lune. Ideo diē il
lam voluerunt denomīare ab ip̄a luna. Et q̄ Mars dominaret̄
in p̄ma hora diei martis. Et Mercurius in p̄ma hora diei Mer
curij. et Iupiter in p̄ma hora diei iouis. et Venus in p̄ma ho/
ra diei veneris. et Saturnus in p̄ma hora diei sabbati. et Soli
p̄ma diei hora domīce. Et sic s̄m p̄dictos septē planetas septē
dies ebdomade noīabant. Hebrei denomīabāt dies. d. p̄ma sab
bati. s. dñica die quasi die p̄ma post sabbatū. Iuxta illud Vespe
re aūt sabbati q̄ lucescit in p̄ma sabbati. Et sequētem diem di
cebant secūda sabbati. ⁊ sic ordinate alios. tercia sabbati ⁊c̄.
vsq̄z ad septimū diē quē appellabāt sabbatū. q̄ s̄m magistrū
in hystoria scolastica ⁊ Dam̄. interp̄tat̄ req̄es. eoq̄ illa die re
quieuit dominus ab omī op e qd̄ patrarat. vt habet̄ Gen̄. ij. c
Quandoq̄z eciā apud heb̄. tota ebdomada dicit̄ sabbatū. Iuxta

illud Lu·xviij·Jeiuno bis in sabbato Septimū tamen diē pro
prie dicebant sabbatū quē ipi sanctificabāt·et vltra istū diē
habebāt ipsi iudei alias sollēnitates · Eccl̄ia aūt denoīat dies
d·Diem dn̄icum de quo plenius in sequētibus dicemus et diez
sequētē scd̄am feriā·aliū terciā·aliū quartā·aliū quintā·aliū
sextam·et sequentē diem sabbati· Tercō ostēdimus appro/
batū vsum festoꝝ p xp̄ianos·Naz sancta mater eccl̄ia statuit
sub p̄cepto aliq̄s dies festos a fidelibus celebrādos q̄ ponunt̄
ꝓ maiori parte·de ꝯse·di·iij·c· ꝓnunciandū·et extra de ferijs
in·c·ꝯquestus·Hij sūt·Omnes dies dn̄ici p totū annū·Natiui/
tas dn̄i·Sācti stephani·Joh̄is euāgeliste·Innocētū·Siluestri
Circūcisio dn̄i·Eph̄ia·Tres dies resurrectōnis·Ascensio dn̄i
Penthecostes cum duobz diebz sequētibus·Quatuor sollēni/
tates p̄ncipales beate v̄ginis·scz natiuitatis· purificacōnis·
annūciacōnis·et assumpcōnis eius·Natiuitas Joh̄is baptiste·
Duodecim apl̄oꝝ·Sancti Laurēcij·Dedicacōnis sancti Mich/
ahelis·Omniuz sanctoꝝ·et Sancti Martini·Celebrande sunt
eciā ille festiuitates q̄s singuli ep̄i cum suo clero populo indi
xerint celebrādas·Insup de ꝯse·di·iij·in·c·crucis·statuit euse/
bius· ꝙ festum crucis in tercia die may sollēniter celebret̄·In
clemētina v̄o·si deum de re·ꝛ veneracōne sanctoꝝ mandat̄ ce
lebrari festū corpis xp̄i ·Sunt ꝛ alia festa p ꝯsuetudinē toci
us eccl̄ie introducta·sicut sancti Nicolai·Sancti Anthoni ab/
batis·et quedā alia que scd̄m morē patrie celebrāda sūt·Qua
re religiosus laudabilisqz apparet sanctoꝝ festorum vsus·
¶ Quare sabbatū mutatū est in dn̄icam et cur alia festa sūt su
paddita et de peccato illoꝝ qui festa nō custodiūt· ¶ Ca·ij
Secūdum misteriū de festis declarandū dicit̄ det̄minacō
In quo determiate dubitare ꝯtingit· circa quedā nō ī
merito aperienda·ꝛ maxime vt iudeis nos rep̄henden/
tibus rn̄dere valeamus Dubitat̄ g̊ de tribz·Primo de sabbati
mutacōne·Secūdo de festoꝝ addicōne· Tercō de peccato et
offensione· Primo dubitat̄ de sabbati mutacōne·Nam vt pz
ex dictis·Deus mandauit sabbatū custodiri·Exodi insup·xx·
Dixit· Memento vt diem sabbati sanctifices·Dicunt g̊ iudei·
Cur sabbatū ecclesia mutauit in domicā·Rn̄det Alex·de ales
in·iij·volumie sūme·ꝙ hoc factū est iuste ꝛ sancte ꝓpter tria·
Primo ꝓpter declaracōnē misterioꝝ·Scd̄o ꝓpter exclusionem
errorum·Tercō ꝓpter multitudinē p̄uilegioꝝ ·Prima rō est
ꝓpter declaracōnē misterioꝝ·Nam assignacō septime diei est

pure cerimonialis et omnes cerimonie veteris legis vt dixim9
in sermone de obediẽcia dei vmbra erãt et figura legis gracie
et euãgelij · Scõm aũt Aug · in · iiij · sup gen · ad lit erã · dici p/
babiliter pt obseruandũ sabbatũ iudeis fuisse ꝓceptũ in vm/
bra futuri que spũalem requiẽ fignificabat · cuius quietis ipe
dominus ihs xps q̃ non nisi quãdo voluit passus est in sepultu
re sue misteriũ ostumauit Cum g̃ p sepulturã xpi figura sit ad
impleta non est amplius necessariũ diez sabbati custodire q̃n
imo sollẽnizare · i · in sabbato festũ facere more iudeoz ꝓhibi
tum est et peccatũ · Vnde de ose · di · iij · c · puenit · Greg9 ait · per
uenit ad me quosdã pueri spũs domiẽs ꝓua inter vos aliq̃ et
sancte fidei aduersa semiasse · ita vt in die sabbati aliquid opa
ri ꝓhiberẽt · q̃s quid aliud nisi antixpi ꝓdicatores dixerimus ·
qui veniẽs diem sabbatũ atq̃ dñicũ ab omni faciet ope custo
diri · Quia em̃ mori se et resurgere filat haberi vult in venera
cõne dominicũ diẽ · Et qz populũ iudaizare opellit vt exterio
rem ritum legis reuocet et sibi iudeorum ꝓ fidiam subdat coli
vult sabbatũ · Scda racõ quare non seruat̃ sabbatũ sed muta
tum est in dñicaz est · ꝓpter exclusionẽ erroz · Naz gẽtiles do
minica die osueuerãt colere et adorare solẽ · Vt itaq̃ ab hoc er
roze retraherent̃ sancta mater ecclia statuit diẽ dñicã sancti/
ficandũ · Tercia rõ q̃re sabbatũ mutatũ est in dñicã est ꝓp
ter multitudinẽ ꝓuilegioz · Vt dicit̃ in · lxxv · di · in · c · Nõ die
dñico Dies dñica tantis diuinaz dispẽsacõnũ misteriis est cõ
secrata vt quicquid ad non insigne est ostitutũ in huius diei
dignitate sit gestũ · In hac mũdus sumpsit exordiũ · In hac per
resurrectõnẽ a mors interitũ et vita cepit principiũ · Et de cõ
se · di · iij · c · sabbato dicit̃ · Diem dñicam ob venerabilẽ resurre
ctõnem dñi nostri ihu xpi · non solũ in pasca celebramus verũ
eciã p singulas quasq̃ ebdomadas ipius diei imaginẽ frequẽ
tamus · Colligunt̃ aũt rij · ꝓuilegia diei dñice · Primũ est quia
fuit ꝓma ommiũ diez · Scõm qz erit vltimus dies ꝓsentis vite
in seculi huius fine · Terciũ est qz illã nulla ꝓcessit nox · Quar
tum quia sicut infra patebit nulla ei nox subsequet̃ · Quintuz
quia in ea creauit celũ et terrã deus · Sextũ qz in ea oẽs ange
li a deo creati fũt et dom̃ in celo glificati fuere et mali de celo
expulsi fũt · Septimũ qz ẽm Orosiũ in die illa ꝓmo ꝓcepta fũt
data filijs israhel · Octauũ qz in illa die incarnatus est xps · sñã
vt testat̃ magister hystoriaz Et die qua dixit deus fiat lux vi
sitauit nos oriens exalto Et xps incarnatus est · In h9 misteriũ

et figuram datum fuit manna in dominica die sicut ait Origenes sup exodū. Nonum qr in die dñica xp̄s destructis inferni claustris captiuā ducēs captiuitatē ac sanctoꝝ aīas de limbo eripiens triūphaliter surrexit a mortuis. Decimuz in domica die erit resurrectō mortuoꝝ ⁊ reddet vnicuiqꝫ iuxta opa sua Vndecimū quia in die dñica spūssanctus in linguis igneis missus est in apostolos. Duodecimū qr in domica die erit iniciū et ꝯtinuacō sine fine laudū dei et domī nostri ihu xp̄i. Secundo dubitat̄ de festorū addicōne cur vz supaddita sunt vltra diē dñicum alia festa. Et assignari potest triplex racō. p̄ma dicit̄ ꝯfutacōnis. scda gratificacōnis. tercia imitacōnis. Prima rō dicit̄ ꝯfutacōnis. Supaddita sūt sanctoꝝ festa vt ꝯfutaret̄ error eoꝝ qui dixerūt. Ante diem iudicij aīas sanctoꝝ nō cōscendere celū. Ad oñdendū ꝙ tales menciunt̄ statuit eccl̄a sanctorum suffragia et patrocinia in eoꝝ sollēnitatibz implorari p̄dicans ⁊ ꝯtestans illos in celo regnare cū xp̄o. Ad hunc eciā errorem ellimimandū eccl̄a cantat. Gaudent in celis anīe sanctoꝝ qui xp̄i ve. sūt se. Nd eciā colligi potest ex dictis scp̄ture atqꝫ doctoꝝ sanctoꝝ. Nam Lu. xxiij. xp̄us dixit latroni. Hodie mecuz eris in p adiso. Et glo. sup illo Lu. xj. Pueri mei mecum sūt in cubiculo ait. Pueri sūt apl̄i qui sūt in eterna requie. et Gre. in. iiij. dyal̄. Justoꝝ aīe mox vt huius carnis claustra exeūt in celestibz sedibus recipiūtur Et extra de celebra. mis. c. cum marthe dicit̄. De sanctis oībus senciendū est ꝙ non indigeāt oracōnibz nostris ꝓ eoꝙ cum sint p̄fecte beati omīa eis succedūt ad votū. Et extra de baptismo eius effectu. c. Debituz scribit̄ sic. Judeus seip̄m baptizās si ꝯtinuo decessisset ad patriā ꝓtinus euolasset Et de pe. di. vij. c. qui egerit dicit̄ Nuicunqꝫ bene post penitēciam vixerit sicut ante penitenciā viuere debuit. post recōciliacōnem qñcumqꝫ defunctus fuerit ad deum vadit ad requiē vadit ⁊ regno dei nō p̄uabit̄. Scdo superaddita sunt alia festa ꝓpter gratificacōnē. Nam ex debito gratitudinis ꝯmemorare debemus beneficia nobis collata. sic sunt bñficia natiuitatis passionis ascēsionis ⁊ ꝯsimiliū festiuitatum. in sollēnitatibz eciā beate marie virginis feriandū est ꝓpter sūmas perfectōnes quas in se habuit ꝓpter innumeras gracias q̄s ip̄a impetrāte suscipimus. Ceteras vero sollēnitates sanctoꝝ q̄s statuit eccl̄a catholica celebrari obseruare in sup obligamur. qr ⁊ ip̄i impetrāt nobis mīaz dei. Vñ dauid in psal. ait. Leuaui oculos meos in mōtes vnde v. a. m. In mōtes. i.

in sanctos. Tercia racio quare vltra diem dominicuz sup addi
ta sunt festa sanctoꝝ est. ꝓpter imitacōnē vt in eoꝝ sollēni
tatibz illoꝝ gesta recolētes conemur eos quātū possum⁹ imi
tari. Jō Aug. in sermone de martiribz ait. Nuociēscūqz fratres
carissimi ⁊c. sanctoꝝ martirū sollēnia celebramus ita ipis in
tercedentibz spectemus a dño ꝯseq̄ tpalia bñficia vt ipos mar
tires imitādo accipe mereamur eterna. Ab eis em̄ in veritate
sanctoꝝ martirū festiua gaudia celebrāt̄ qui ipoꝝ martiruz
exempla sequūt̄. Sollēnitates em̄ martirū exhortacōes mar
tirioꝝ sunt vt imitari non pigeat qd celebrare delectat. Sed
nos volumus gaudere cū sanctis ⁊ tribulacōnes mūdi nolum⁹
sustinere cū illis. Qui em̄ sanctos martires vel inquātū potue
rit noluerit imitari ad eoꝝ beatitudinē nō poterit peruenire

Tercō dubitat̄ de pcto ⁊ offēsione. Vtrū peccēt mōrliter
non seruātes festa. et rñdeo ꝙ sic. qr faciūt cōtra p̄ceptū dei
hinc est ꝙ in veteri lege vt habet̄ numeri. xv. Cū inuētus essz
hō colligēs ligna in die sabbati p Moysen ⁊ Aaron reclusus
est in carcerē. dixitqz dñs ad Moysen Morte moriat̄ homo iste
obruat eū lapidibz oīs turba extra castra Cūqz eduxissent eū
foras obruerūt lapidibz ⁊ mortu⁹ ē sic p̄cepat dñs. Pt̄ tamē
aliquis si laborat aut aliq̄d aliud facit diebz festis excusari a
peccato ꝓpter tria. Primo ꝓpter necessitatē. vt patz extra de
fe. c. ꝯquestus. et in glo. ibi sup verbo necessitas vrgeat dici
tur puta si res esset ꝑitura. Et sūt plura exempla. ff. de ferijs
l. j. ij. ⁊ iij. Et vbi res celeritatē desiderat. ff. de dā. infecto. l. j.
Scdo excusāt̄ laborātes in festis ꝓpter pietatē. puta ꝟm glo
in p̄alle. c. ꝯquestus causa debiliū p̄sonaꝝ. qr in opibus mīe
dieꝝ distinctō nō est hñda vt patz. lxxvj. di. c. vtinā. Et de cō
se. di. v. c. vnquā. Tercio excusant̄ laborātes diebz festis ꝓpt̄
modicitatē. qñ scz opus modicū esset et paruū. qr ꝟm theolo
gos. ꝙ modicū est rō app̄hendit quasi nichil. Sed quis expli
cet q̄ntus in xp̄ianis eciā festoꝝ sanctificacōnē inueniat̄ abu
sus. Naz cupiditate ⁊ auaricia ducti diebus festis mercata fre
quentant ⁊ nūdinas. qd ꝓhibet̄ in. c. j. Extra de ferijs. Nōnlt̄
eciā absqz necessitate vendunt ⁊ emūt missas et alia officia ne
gligentes ꝯducunt merces in curribus equis et mulis et faci
unt alia opera seruilia non sine peccato. Nec illud peccatum le
ue putandum est quo ingratus ⁊ miser homo dedignatur red
dere deo partē temporis sibi concessi.

Qualiter festa seruanda sūt cū deuocōne cordis oris ⁊ opis

qd tñ a xp̄ianis multis nō fit ymo videt̄ ɔtrariū. Ca. iij.

Tercium misteriū de festis dicit̄ obseruacōnis. Obseruā
da sūt festa a fidelibz cum oī deuocōne et sanctificāda
tripl̄r. p̄mo corde. scd̄o ore. tercō ope. Primo sūt san
ctificāda festa corde. vt vnusquisq̄ memor sit dei ⁊ beneficio
rum eius. Nam in p̄cepto solo de sanctificacōne sabbati positū
est hoc vocabulū Memēto ad denotandū q̄ tali die ad spūali
um ɔtemplacōnē aīmus sit reuocādus hinc ysidorus ait. Pur
gandus est p̄mo animꝰ atq̄ ad tp̄alium rerum cogitacōnibz
segregādus vtputa acies cordis ad deū vere ⁊ simpl̄r diriga
tur. Optima aūt est regl̄a a nobis tradita in tractatu de v̄tu
tibus. ⁊ in sermone de prudencia in q̄ ponūt̄ septē d̄ q̄bz vnus
quisq̄ memor esse debz. Jusup scd̄z quosdā cum p̄ceptū de san
ctificacōne festi sit affirmatiuū ⁊ obliget semp̄ s̄z nō ad semp
tenet̄ homo ex debito die domico vel semel ī ebdomada deo va
care atq̄ deū recognoscere in aliq̄ hora licz non in qualibet.
alit̄ peccat mortal̄r. Proinde qui est in mōrli culpa ⁊ nō ɔteri
tur vel dat opam vt ɔterat̄ in die domico de nouo mortalit̄
peccat q̄r transgredit̄ diuinū p̄ceptū q̄ p̄cipit̄ diebz domicis
esse vacādum deo. ⁊ maxime ɔteri oportz ɔgruis horis vtpu/
ta dum dicit̄ missa vel dicūt̄ vespere. Tenētur aūt ad ꝓpositū
ɔfitēdi ⁊ satisfaciēdi loco ⁊ tp̄e optuno. Qd q̄ ñ seruat nouā
incurrit culpā trāgressionis p̄cepti de sanctificacōne sabbati
atq̄ obseruacōne in ꝓpria culpa Scd̄o festa sūt sanctifican
da ore. vt in ipsis oremus ⁊ laudemus deuz sibiq̄ de susceptis
bñficijs gracias referamus. Vñ de ɔse. di. iij. ieiunio dicit̄ Die
domica n̄l aliud agēdum est nisi deo vacāduz. Nulla opacō in
illa die sancta agat̄ s̄z tm̄ in ymnis psalmis ⁊ canticis spūalibz
dies illa trāsigat̄. Tercō sanctificāda sūt festa ope. visitan
do eccl̄ias audiēdo diuina. De audicōne v̄o missarꝝ dicā diffu
sius in sermone de missa. sed ve mundo a scandalis. quia xp̄iani
diebus festiuis magis inhonorāt deū ⁊ sanctos q̄ diebus alijs
O quot pompis. quot vanitatibus. quot fastuositatibz in die
bus festiuis ornatur corpus ⁊ ɔfūditur spūs. Tunc quidez fe
licior est qui exq̄ficiori excessu belluz ordinat contra deū. Tūc
mulieres emula ɔcertacōne in sano studio ac conatu altera al
teram in vanitatibus supare ɔtendit. Tunc gestant stellas
ac laminas aureas vel argenteas vario fulgore pendentes nec
non et p̄larum torques cingentes collum et similia. Tunc in
ecclesijs dei mala plurima perpetrantur. Tūc insistūt homies

prohibitis ludis. Tunc mulieres choreis vacant et dissolucionibus. Apterea dicit de ose. di. iij. c. Irreligiosa. Irreligiosa consuetudo est quā vulgus per sanctorū sollēnitates agere osuevit Populi qui deberent officia diuina attēdere saltacōnibus turpibus insigilant. cantica non solū mala canētes sz eciā religiosorum officijs pstrepunt. Sunt et alia plūma que cōmittiolent temporibz deo ac sanctis dicatis. Nos vero conemur ab illis ommibus abstinere sollēnitatesq; sacras reuerenter ac debite celebrare. ficq; impetrabimus in hoc seculo dei graciā et in futuro sempiternam gloriā. ad quaz nos ille perducat qui viuit et regnat in secula seculorū Amen

¶ Dominica quarta in quadragesima infra diem de pietate quam viui exhibere debent mortuis ac defunctis.

¶ Sermo xlvij.

Accepit ergo ihesus panes et cum gracias egisset distribuit discumbentibus. Scribunt hec vba ioh. vj. c. et in euangelio hodierno. Qui de celo descendit in vterum vginis sola caritate motus ipe verbo pariter et exemplo docuit nos super omnia erga nostros proximos benuolenciam pietatemq; seruare. Ecce in promptu est sacra lectio euangelica in qua narratur quam benigne ꝙ clementer famelicam turbam cristus pauit in deserto. Nos vero si regni eius ac beatitudinis voluerimus participes esse. debemus quantum possumus proximorum nostrorum indigenciam miseriamq; releuare Quoniā autez circa defunctos multi sunt inhumani atq; crudeles cum in superioribus dixerimus de misericordia viuis exhibenda. Idcirco in presenti sermone de pietate que mortuis atq; defunctis debetur erimus locuturi. Distinguemus vero hanc in tres partes principales.

Prima de sepulture exhibicō
Secūda testamētorū execucō
Tercia suffragiorū omunicacō

Nā defūctorū corpa sunt sepelienda. et qualiter ecclastica sepultura prodesse potest vel obesse. ¶ Capitulū j.

Prima pars pietatis que debet defunctis dicit sepulture exhibicio. Et pro huius declaracōne tria sunt disputanda. Primum Vtrum defunctorum corpora sint sepelienda. Secundum Vtrum prosit morientibus ecclesiastica sepultura. Tercium Vtrū obsit in peccato mortali decedentibz

¶ Circa primum dubium posset aliquis arguere. ꝙ corpora

defūctoꝝ n̄ sint sepelienda. Naz dicit Virgili9. Facilis iactu
ra sepulchri. Et Seneca de remedijs fortuitorū Si nichil sen
cio non ꝑtinet ad me iactura corporis in sepulcro. Et idem in
li. de tranquilitate aī. Minabatur. Theodero ph̄o mortem in
sepultam. Cui respondet. Sanguis in tua ꝑtate est ꝫ te inep
tum dico si putas mea interesse sup̄ terram an infra putrifieri
Inquit eciā. Tullius. in questionibus tusculanis. Nd. Soc̄tes.
et Anaxagoras crediderunt sepulturas sūpuacuas nilq; mali
atq; īhonesti esse iacere cadauer squalidū abiectū et īhumatū
quem ritū seruabant. Caspij oēs. Diogenes īsup. Cinicus ius
sit se inhumatū ꝓicivolucribus canibus et feris. d. Nuid fera
rum michi nil sencienti oberit laniatus. Refert adhuc. Eusebi
us li. j. De euangelica ꝑparacione. Nd hircani rapacis generis
auibus ꝓicere defunctoꝝ corpora consueuerūt. Sed contra
tales damnatos mores inhūanasq; snīas est oīs scriptura tam
sanctorum quam moraliū ph̄oꝝ. Vn̄. Gen̄. xxiij. Laudatur de
pietate. Abraham qui sepeliuit Sarram mortuā in hebron in
terra chanaā et sepeliuit eam in spelūca agri. Et Gen̄. xxv. et
xiij. q. ij. c. Hebron dicitur Nd ysaac et Hismael. sepelierant.
Abraham in spelunca duplici. Et Gen̄. xlix. Jacob in extremo
vite benedictione data filijs sūis ꝑcepit eis dicens. Ego con
gregor ad populum meum. Sepelite me cum patribus meis
in spelunca duplici que est in agro hebron in terra chanaan
quam emit Abraham Et. Josue vltīo habetur qualiter eo mor
tuo sepelierūt eū filij israhel in finibus possessionis sue Ibidē
etiam habetur qualiter ossa. Joseph q̄ tulerāt de egypto sepe
lierunt in sichem et qūo Eleazaꝝ filiū. Aaron sepelierūt ī ga
laath fratres et filij eius Et iudic. xvi. fit mencio de sepultu
ra Sāsonis ꝛ. j. re. xxv. de sepultura Samuelis. Et. ij. pal. c.
ix. de sepultura Salomonis Et. j. Mach. ix. c. d sepultura Jude
machabei et. ij. Re. ij. c. Dixit Dauid viris labes Galaad q̄ sepe
lierant Saulē. bn̄dictiuos a dn̄o q̄ fecistis mīaz hāc cū dn̄o ve
stro Saul et sepelistis eū Et. xxi. di. decre. c. Nūc aūt ī glo. dr
Nd siq̄s mādaret corpus suū nō sepeliri qd et fecit Marcelli
nus papa in detestacionē ydolatrie ꝯmisse nō est īplendū. Et
Valeri9 li. v. rubrica de ingratis rep̄hendit atheniēses q̄ Mel
ciadez carcere mortuū sepeliri n̄ ꝑmiserūt n̄ Cimo ei9 fili9 car
cerem pro eo ītrasset vnde Valerius ait. Nec te Cimo silencio
inuoluaz qm̄ patri tuo sepulturam volūtarijs vinculis emere
n̄ dubitasti Et idez Valeri9 li. j. rubrica de sōnis narrat qualr

Symonides poeta pergere vades cum nauis in qua erat appu
lisset ad litus et corpus in humatū iacens vidisset sepultur
mandauit. huiusmōi bñficio is q̄ sepultus fuerat mot9 nocte
sibi i somnis apparuit eūq; ne ꝓximo die nauigaret monuit q̄
sōnio parens in terra remansit. Illi vero qui inde recesserat
nauigantes in eius conspectibus ꝓcellis et fluctibus absorp
ti sūt et suffocati et ip̄e letatus est qui vitā suā magis somnio
quā naui ꝯmiserat. Et idem Valeri9 li. v. rubrica de hūanita
te commendat. Cesarem qui caput sui hostis Pōpei sibi ꝑ re
gem egipti d̄stinatum honorifice cremari et sepeliri fecit. Ibi
dem etiam laudat Hānibalem q̄ successiue tres romanos Pau
lum Graccū et Marcellū hostes ipsius honorifice sepeliuit.
Rñdendum est ergo ad dubium ꝓpositū scd̄m. Rich. i. iiij. di.
xlv. Quod defūctoꝝ corpora sūt sepelienda ꝓpter tria. Prīo
ꝓpter astruendam resurrectionem futuraz propter quā Pau
lus mortuos vocat dormimentes Vt g̊ subleuet̄ spes ad resur
rectionem vere fiendam corpora sepulture traduntur. Scd̄o
corpora sepeliuntur propter amouendū horrorem. Vñ Quin
tilianus. li. v. Declamacionū ait. Ad opiendā feditatē subtra
hendamq; dolori materiam mortuus viuencium causa sepelit̄
Tercio corpora defunctoꝝ sūt sepelienda propter meritacō
nem vt illa sepelientes propter mīaz mereantur. Propter hec
omnia Aug9. li. j. de ci. dei. c. xiiij. ait. Non sūt contemnāda et
abicienda corpora mortuorum maxīeq; viroꝝ iustoꝝ atq; fi
delium quibus tanquā organis et vasis ad oīa opa bona scūs
vsus est spūs. Si em̄ paterna vestis ꝛ ānul9 ac siq̄d huiusmo
di tanto carius est posteris q̄nto erga ꝑentes maior affectus
nullo mō ip̄a spnēda sūt corpora q̄ vtiq; mlto faīliarius atq;
ꝯiūctus quam quelibet indumēta gestamus. Hec em̄ nō ad or
namenta vel adiutoriū qd̄ adhibetur extrinsecus sed ad ip̄am
naturam hominis ꝑtinent. Vnde et antiquoꝝ iustoruz funera
officiosa pietate curata sūt et exequie celebrate et sepultura
ꝓuisa. Ip̄iq; dum viuerent de sepeliendis vel eciam transferen
dis suis corporibus filijs mandauerunt Et Thobias sepelien
do mortuos deū ꝓmeruisse teste angelo cōmendatur. Ip̄e quo
q; dñs die tercia resurrecturus religiose mulieris bonū opus
ꝑdicat p̄dicandūq; commendat ut vnguentū p̄ciosū sup̄ mē
bra ei9 effuderit atq; hec ad eū sepeliēdū fecerit. Et laudabit̄
commemorantur in euangelio qui corpus eius de cruce accep
tū diligenter atq; honorifice tegēdū sepeliēdūq; curarūt hec

Aug⁹. Secundum dubium erat Vtrum ꝑſit in caritate mori
entibus eccleſiaſtica ſepultꝝ. Loquor de his qui habent aliq̄s
purgabile. Et ſñ dat Rich. ⁊ non ꝓ ſe ſz ꝓ accidens Et ſ̄ tri
plici rōne. Prima eſt propter inſpicienciū excitacionē i ⁊ntū
ſ. inſpicientes ſepulturā memoriam retinet defūctoꝝ et ꝓ eis
orant. Vnde Aug⁹. li. de cura ꝓ mortuis agenda ait Monuꝫ
tum eo q̄ moneat mentem. i. admoneat nuncupatur. hinc Gre
g⁹. li. iiij. dial. Petro eum interroganti et dicenti. putam⁹ ne
aīabus eoꝝ aliquid ꝓeſſe poſſe ſi mortuoꝝ corpora in eccle
ſijs fuerint ſepulta. ſñ dat cū grauia peccata nō dēpmūt ſ̄ ꝓ
deſt mortuis ſi in eccleſijs ſepeliantur q̄ eoꝝ ꝓpinqui quocies
ad eadem ſacra loca ueniunt ſuoꝝ quoq̄ ſepulcra aſpiciunt
recordantur ꝓ eis dño ꝑces fūdūt. ſſā quos peccata ꝯuia de
ꝑmunt nō ad abſolucionē ſz pocius ad maiorem dānacionis cu
mulum eoꝝ corpora in eccleſijs ponūtur. hec ille. Secūda rō
eſt propt̄ miniſtroꝝ eccleſie orōnē quia illi qui eccleſie deſer
uiūt tenentur ceteris paribus ꝓ illis frequenci⁹ et ſpeciali⁹
orare. Tercia rō eſt propter ſanctoꝝ deuocionē credendum
nāq̄ eſt q̄ ſancti illi ad quoꝝ honorem fabricata eſt eccleſia
orant ꝓ eo qui ſepelitur i illa vel eius cimiterio propt̄ reuerē
ciam et deuocionē ipſius eligentis ſepulturā ibidem. Vñ Au⁹
xiij. q. ij. c. ſſon exiſtimemus ait. ſñ vero qui ſq̄z apud memori
as martirum ſepeliatur hoc tñ michi videtur ꝓeſſe defūcto
vt cōmēdans eū ad martiꝝ patrocinio affectis ꝓ illo ſuppli ca
cionis augeatur. ſſotādū tñ circa electionē ſepulture q̄s qui
libet adult⁹ cōpos ſue mentis libere pt̄ vbicūq̄z voluerit in lo
co magis religioſo eligere ſepulturam. Vñ Gracian⁹. xiij. q.
ij. ſ. ij. ait Vbi q̄ſq̄z tumulandꝰ ſit i voluntate eius oſiſtit. Excipi
untur religioſi qui non pñt ſibi eligere ſepulturā ſz in ſuis mo
naſterijs et eccleſijs ſepeliūtur niſi quādo moriunt̄ eſſent a deo
remoti a monaſterijs ſui ordinis. q̄ non poſſent cōmode depor
tari ad illa. quia tunc poſſent eligere extra eo. c. Religioſi li.
vi. Impubres etiam non pñt ſibi eligere ſepultura ſz pentes
eorum pñt eos eligere vbicūq̄z voluerit ſi conſuetudo terre ſ̄
habeat. alias non. Extra de ſepulturis. c. in noſtra in textu et
glo. Et i. c. de vrore i glo. inſup q̄ ñ ē opos ſue mētis ñ pt̄ eli
gere ſepulturam extra de ſucceſ. ab inteſta. c. Cum dilectus.
Vxor vero ſi ñ eligit ſepulturā ſepeliri debet vbi ſepultus eſt
ſuus maritus. Et ſi plures habuit ſepeliri debet vbi ſepultus
eſt vltim⁹. Et licz multa dicant̄ ⁊ ſepulte elcōe tñ multū ſtat̄

consuetudini vt dicit·Ric·vbi sup̄·Potest eciaz quis eligere
sepulturam in loco minus religioso dimissa antiqua vt patet
extra eo· li ·vi·c·Cū quis·Tercium dubium erat·Vtrū obsit
ecclesiastica sepultura in peccato mortali decedentibus qr dr
xiij·q·c·ij·Nuib9 ꝛ·c·Cū grauia·Impijs nocet ī loco sācro se
peliri·Rn̄det Rich·Nd impio non nocet ecclesiastica sepultu
ra nisi inquantū hanc sepulturā sibi indignaz ꝓpter hūanam
gloriam ꝓcurauit·Sed quid dicem9 de sumptibus et expen
sis que fiūt in funere etiā bonorum et in caritate moriencium·
Nōne meli9 esset si darētur paupibus et indigentibus quam
sic illas exponere ad quandā quasi pōpam et gloriam·Rn̄det
Rich·Nd pompa exequiaꝝ si fiat scd̄m cōsuetudinem patrie
ꝛ non cum minīo excessu nō est reprehensibilis·Nuinimo facit
ad ꝯsolacionem viuoꝝ et subleuacionē spei ad resurrectionē
futuram·Non em̄ tenetur hō de necessitate facere om̄e bonū
qd pt̄·Faciens aūt sūptus in sepultura quos posset alibi meli
us collocare nō facit eos inquātū est opus mini9 vtile ꝫ inq̄n
tum vtile·Notandū tamē ꝙ non debent ī ecclesia seu cimiterio
vel loco sacro infrascripti sepeliri·Primo nullus īfidelis nec
iudeus nec paganus nec hereticus·vt patet de consec·di·j·ī·c
Ecclesia·Et·c·sequenti·Et xxiiij·q·ij·c·Sane·Et si sepulti es
sent tales in ecclesijs debent exhumari et ꝓici extra·Secūdo
interdicitur sepultura ecclesiastica morienti intorniamento·
Et exponit hosti·etiam siquis ibi vulnus letale accepit licz po
stea supuixerit·qui quāuis peniteat et ei eucharistia nō nege
tur carebit tamen ecclesiastica sepultura·Extra de torniamē
tis·c·j·Hoc tn̄ de illo intelligitur qui venit cā exercendi se in
torniamento·Et etiam scd̄m·vv·de armigeri eoꝝ qui eis ī ar
mis ꝟuiunt extra de torniamentis·c·ij·Secus de astantib9 cū
curiositate·Tercio ꝓhibet̄ sepultura his qui seip̄os occidūt
vt patet·xiij·q·ij·c·Nuibus·Et xxiij·q·v·c·Placuit·Nd intel
ligendū est ꝟm·vv·Si interfecerūt se ex despacione vl̄ iracū
dia·Secus si ex fortuitate et huiusmodi·Vn̄ ī·c·Ex ꝑte extra
de sepul·dicit Bern̄·Nuod siquis propter fugam p̄cipitaret
se in aquā quia inde sic credebat euadere non imputatur ei ec̄
si coutrarium eueniat·Nuarta negat̄ sepultura ei de q̄ certū
ē ꝛ maīfestū n̄ fuisse ꝯfessuz vel nō cōicasse sel̄ in anno· extra
de pe·et re·c·Oīs·Et hoc intellige·nisi in articulo mortis sig
na ꝯtricionis et huiusmodi emēdaciōis on̄dat Nūito expellit̄
a sepult̄a ecc̄ie monach9 q̄ repitur ꝓprietari9 ī fine vite q̄ dēt

in sterq̃linio sepeliri extra de statu monachoꝝ.c. sup quodaz Sexto blasphemus dei si moriatur absq; penitencia postquã blasphemauerit non sepeliẽ in loco sacro extra de maledictis in fine. Septimo generaliter quilibet notorio⁹ peccatoꝝ si moriatur absq; pñia i ipo mortali peccato ꝓuandus est ecclesiastica sepultura. xiij.q.ij.c. ssõ estimemus. Ad ꝓbandũ aũt cõtricionem alicuius peccatoris morientis sufficit vnus testis. xxvi.q.v.c. qui recedũt. Item interdicitur sepultura tẽpore i terdicti illis de illo loco vbi est positum interdictuz dũ durat Item excõicatis excõicacione maiori in illã morientibus et eẽ minori secũdum.vv.qñ hoc est notoriũ. Sũt et alia multa circa hanc materiam que iõ dimittim⁹ quia non est necessarium vt populis predicentur. Sacerdotes aũt et curati quia talium debent habere sciam videant titulũ de sepul.li.iij.et vi. de cretalium. Ideo hanc ptẽ concludere volentes dicim⁹ q̃ magna est pietas satisq; cõmendabilis defũctoꝝ corpora sepelire hmc ꝓter ea que dicta fũt laudatur et magnus Alex. q̃ vt M. Curcius refert. Inuẽto Dario a suis derelicto vulnerato et extincto in uehiculo viso corpore fudit lacrimas fecitq; eum more regio sepeliri.

De execucione testamentoꝝ

et q̃ dilacio eoꝝ ꝓiudicat aiab⁹ testatoꝝ si sint i purgatorio

Capitl'm scdm.

Secunda ps pietatis defũctoꝝ. dicitur testamentoꝝ execucio i quo adhuc tria dubia occurrunt declaranda. Primũ vtꝝ testamẽta possint infringi. Secũdũ vtrum executores teneantur statim illa exequi. Tercium vtꝝ dilacio executori ꝓiudicet aie testatoris. Ad primum dubium posset aliquis arguere. Nõ nullũ testamẽtum fit infringendũ. Sam vt scribitur extra de testa.c. Judicãtis. Voluntas testatoris debet ꝓ omnia adimpleri. Sed testamentum continet vltimam voluntatẽ testatoris ergo nõ. Et xvi.q.j.c. Consideracio dicitur. Consideracio ecclesie vtilitati hoc postulat ex iusta dispensacione testatoris suãdũ arbitriũ Sed contra est q̃ haberur vi.q.j.in.c. admonere vbi Greg⁹ ait. Admonere te volum⁹ ne pie defunctoriũ volũtates tua qs absit remissiõe cassẽt. Ibi dicit glo. sup vbo pie Sec⁹ si fũt iniuste. g̃ testamenta iniusta fũt infringenda. Rñdet Rich. in. iiij.di.xlv Nõ aũt testamẽtũ ẽ rõnabiliẽ factũ ita q̃ ñ sit cõtra eq̃tatẽ iuris naturalẽ nec diuini nec positiui Et tẽ nllo mõ ẽ ifrigẽdũ. Aut testamẽtũ ẽ irrõnabiliẽ fẽm Et tẽ licitũ ẽ q̃ debitũ illud infringere Est aũt testamẽtũ irrõnabile triplici raciõe

Primo racione testatoris. Secūdo racione rei testate. Tercō
rōne modi testandi. Primo racione testatoris cū. s. non pt̄ fa
cere testamentum. Nam neq; ep̄us neq; religiosus neq; fatu9
pt̄ facere testamentum. Dicit tamen rich. Nd ep̄us aut hz bo
na q̄ sibi ꝓuenerūt ex hereditate vel artificio aut doctrina añ
q̄ esset eps. aut non hz nisi redditus ecclesiasticos et mobilia
que sibi ex illis redditibus ꝓuenerūt. De p̄mis bonis qz illorū
ꝓpetas est sua pt̄ licite facere testamentū extra. de testa. c. qz
nos Et. c. relatū. Et xij. q. j. c. Ep̄i. Si tamē ep̄us ecclesiaz lese
rit dānū ecclesie debet de rebus eius resarciri. Et de residuo si
quid fuerit testari pt̄. De redditib9 aūt ecclesiasticis et d mo
bilibus que p9 sui ꝯsideracionē acquisierint ep̄i qz talia dicū
tur conseruari eidem ecclesie. Cui9 rō est que intuitu seu con
sideratu ecc̄ie receperūt illoꝝ bonoꝝ ꝓpetas sua ñ ē ꝫ illoꝝ
sūt tātū dispēsatores ꝛ admīstratores ñ pñt facere testam̄tū
Et quāuis de rebus ecclesie nō possunt aliquid donare iure te
stamenti possunt tamen donare de mobilibus tam eli̅e siue sint
sāni siue in egritudine eciā mortali constituti. Ex quibus colli
gitur ꝙ non est idem dispensare et testari Vnde ep̄us ꝑmitti
tur de bonis ecclesie eli̅az facere et non testari. extra de testa.
c. Ad hoc Testatorē enim optz esse dñm rerū de quibus facit
testamentū Sz dispensatorē nō optz esse dñm rerum d quib9
facit eli̅az. Vñ extra eodem. c. Nuia nos in glo. dicitur. Cleri
ci de rebus ecclesie nullum pñt facere testamentū cū eaꝝ ꝓpe
tas nō sit sua. Sil̅r religiosus cū nō habeat ꝓpum nō pt̄ face
re testamentū. vt patet. xix. q. iij. in. c. Nuia. Et in. c. Relatū
Et si dicatur de paulo p̄mo heremita. ꝙ in testamento reliq̄d
collobiū suū. i. tunicā supiorem. Athanasio Allexandrino ep̄o
et tunicam interiorem beato Anthonio. Rñdet rich. Nd quā
uis Paulus p̄mus heremita fuerit religiosissimus sanctitate
non erat tñ in religionis statu. Vñ nō est simile de heremitis ꝛ
de illis qui sūt in statu religionis vt patet in. §. sequenti post
p̄allegatum. c. Relatum. Adhuc fatu9 non potest facere tes
tamentum extra de succes. ab intesta. c. Cū dilectus. Et insti.
quibus nō est ꝑmissum facere testamentū. §. Furiosi. Illum eniz
qui facit testamentum optz esse conpotē mentis sue ꝓ illo tē
pore quo facit testamentum. Scdo testamentū est irraciona
bilit̄ factū rōne rei testate. Cum q̄s facit testm̄ de re q̄ ñ hz
Sic̄ dr d Lipethopo. Ipse eī cū ī extremo vite veīsset testam̄tū
cōdidit ī q̄ multa milia ducatoꝝ ī pios vsus dimittebat. Cū

vero circunstantes interrogarent quis esset executor tāte pe
cunie distribuende. Rñ dit truffatorie. hic est punctus. Vñ tra
ctū est vocabulū illud aut vulgare ꝓuerbiū. qui sta el puncto
disse. Lipethopo. Sunt et alij qui testant̄ de bonis que habent
tam̄ ad illos nō ꝑtinentibus eo ꝙ acq̄sita sūt ꝑ vsuras malos cō
tract9 rapinas iniusticias fraudolencias et huiusmodi. Et dbē
tur personis certis. Secus vero qñ illoꝝ restitucō esset īcerta
Tercio testamentum est irrōnabiliter factū rōne modi testādi
puta cum quis exhereditat suos heredes qui exhereditari non
meruerunt dans totū alijs. Talis facit contra equitatem iuris
naturalis eciam si det ecclesie. Et testamentum talenō est ꝟuan
dum. ꝓpterea dicit̄ ab Aug9. in ꝟmone de cōi vita clericorum.
c. xv. q. vltima. c Nuicūqꝫ Nuicūqꝫ exhereditato filio heredē fa
cit ecclesiam querat alium qui suscipiat ñ. Aug9. Et infra. Nd
laudabile factū sancti. Aurelij carthagieñ epi. Nuidam eī cuꝫ
filios non haberet nec speraret res suas oēs retento sibi vsufru
ctu donauit ecclesie. Nati sūt illi filii. Reddidit eps nec opinan
ti ea que illi donauerat. In ptate habebat eps non reddere ꝫ iu
re fori non iure poli. i. quadam naturali equitate vt dicit glo.
ibidem. Secundū dubiū. Vtrū executores testamētorum teneā
tur cito. s. īfra annum execucionē ꝯplere. Et rñdet Rich. Nuod
aut testator tempus determinat infra qd testamētū vult eē im
pletum aut ñ Si sic nō tenētur executores ītēcione necessitatis
vsqꝫ ad illud tēpus testamentū īplere ñ viderēt cicius expien
do posse facere aīe defuncti vtilitatē maiorem. Tunc em̄ ꝛ si in
foro iudicij ꝯpelli nō possent ad cici9 īplēdum tñ ad ꝫ eos ꝯsci
encia deberet ꝯpellere. qꝛ ꝑsupponendū est ꝙ volūtas defuncti
fuit vt illo modo ꝛ illo tempore testamētum implerent quo eēt
expediēci9 aīe sue. Si aūt nō detmīat tēpus īfra qd velit testa
mentū impleri. tunc dico. aut executores habēt libere bona d
q̄bus possint statim testam̄tū implere aut nō habēt Si habēt
nec implere tenentur qꝛ cicius pñt qꝛ debitores sūt illis q̄bus
legata sunt facta Et sic dicit̄ ff. de re. iu. in oībus obligacōib9
in q̄bus dies ñ ponitur pñti die dbēt̄ Vñ illi executores q̄ ꝑ lō
gū tps tardant suā execucōꝫ īplere nocatorib9 egeciū ꝯpant̄
ꝓpterea dꝛ xiij. q. ij. c. Nui obligacōones Nui obligacōes dfun
ctoꝝ aut negant ecclesijs aut difficile reddūt tāq̄ egenciū ne
catores excōicentur Et secunduꝫ glo. ibideꝫ ꝫ non intelligit̄ d
oblacōibns voluntarijs ꝫ de illis bonis que relicta sūt ecclesijs
Et. c. sequenti adhuc dicit̄. Nui obligaciones defunctoruum

retinet et illi q̄ ecclesijs tradere demorant̄ ut īfideles sūt ab ec
clesia abiciendi. Executores eciam si illa bona retinent ꝓ seip̄is
sūt sicut fures ⁊ raptores ⁊ sacrilegium ꝯmittūt sicut patet.
xiij. q. ij. c. cleri. Et. xvij. q. iiij. c. Sacrilegiū. Vn̄ si executores
infra annum saltem ām̄onicione ep̄i pias voluntates defuncto
rū nō implent cū possent si vellent ꝑ ep̄m debent impleri ut no
tatur extra de testamentis. c. Nos quidez ⁊. c. Tua nobis i glo.
Et. c. Joh. in textu. Si aūt executores nō habeant bona īpromp
tu ꝺ quibus possint infra annum testamentū implere nō credo
ꝓpter hꝫ ꝙ deuoluatur p̄tas eoꝝ pꝰ annum ad ep̄m. Tenentur
tamen facere ꝙ ī se est ut bona habeant ⁊ habita debent distri
buere quācicius p̄nt. Tercium dubiū erat Vtrū dilacō execu
cionis in aliquo p̄iudicet aīe testatori. Et rn̄det Rich. ꝙ sic. cꝰ
duplex est rō. Vna quia quanto ciciꝰ ecclesie et paupes quibꝰ
legatum est recipiunt illud ꝙ testator eis legauit tanto feruē
cius et cerciꝰ orant ꝓ aīa defuncti ⁊ orare tenent̄ ⁊ quāto tar
dius recipiūt qꝺ eis legatū est tanto tepidiores sūt ad orādu3
⁊ magis tardant orare ꝓ aīa eius. s. testatoris defuncti Accele
racio aūt feruēciū orōnū ꝓ aīa defuncti multū valet ad eius al
leuiacionē ⁊ celeriorē expedicionē. Alia racio est. qꝛ sicut defū
cti in caritate aliq̄d purgabile secū portantes in hac vita me
ruerunt vt ehe si ꝓ eis dent̄ eis ꝓsint non ad augmētū g̃cie sed
ad alleuiacionē ⁊ abbreuiacionē pene. Sic testator testamen
tū faciens et in caritate decedens testamentū suū faciendo me
retur ut eius execucio post mortem valeat non ad augmentum
g̃cie ꝫ ad alleuiacōz ⁊ abbreuiacionē pene sue. Et iō quanto te
stamentū suū ciciꝰ execucioni demandatur tanto ciciꝰ alleuiat̄
⁊ quanto tardiꝰ sui testamenti execucio impletur tanto tardi
us ceteris paribus incipit alleuiari et tardius liberat̄. Si tamē
legata sua nunquā soluerent̄ non ꝓpter hꝫ ꝑpetuo remaneret in
pena quāuis ꝓpter hꝫ multo tardiꝰ liberaretur ab ip̄a. Ex p̄dic
tis patet q̄ grauissime peccant et magnam ꝑdicionem faciūt
hi qui execuciones testamentorum sibi commissas non complēt
quam cicius possunt habita competenti opportunitate.
Nūo hi q̄ sūt ī purgatorio iuuari possunt per suffragia viuoꝝ
et de suffragiorum fructu.

Tercia pars pietatis defūtis debet̄ dicit̄ suffragioꝝ cōi
cacio. Et ꝓhꝰ intelligencia tria dubia erūt discuciēda
Primū. Vtꝝ suffragia viuoꝝ ꝓsint defūctis. Secūdū
vtrum suffragia facta determinate pro vno prosint exn̄tibꝫ in

purgatorio Terciū vtꝝ defūctis ꝓsint suffragia facta a viuis
existentibꝫ ī peccato mortali. Ad primū dubiū posset aliq̄s ar
guere. ꝙ suffragia viuoꝝ nō ꝓsūt defūctis. Nam apoc̄. xiiij. c.
dr. Opa. n. illoꝝ sequūt̄ illos. Ergo videt̄ ꝙ non iuuant̄ opibꝫ
alienis. Et ecc̄s. ix. dicit̄ de mortuis. Nd nō habent ꝑtez in ope
qd sub sole gerit̄. ergo idem qd ꝑus. Sꝫ in ꝯtrarium ē illud qd
scribit̄. ij. mach. x j. Sancta ⁊ salubris est cogitacio pro defun
ctis exorare vt a peccatis soluant̄. ⁊ Augꝰ. in Ench. ait. Non ē
negandū defūctoꝝ aīas pietate suoꝝ viuenciū releuari cū ꝓ
illis sacrificiū mediatoris offertur vel eli̅e in eccia fiūt. Rn̄ det.
Rich. Nd aīaꝝ quedā sūt beate iā in celo. quedā sūt dānate ī in
ferno ꝓ peccato originali et actuali ꝑ ꝓ originali solo. q̄dā sūt
in caritate suā explentes pn̄iaꝫ in purgatorio. Beatis nō ꝓsūt
viuoꝝ suffragia qꝛ nō indigent. Vn̄. Augꝰ ī Ench. dicit ꝙ sā
crificia siue altaris siue quarūq̄ eli̅aꝝ ꝓ defunctis valde bonis
g̃ciaꝝ actiones sūt. Et idez hēt̄ extra d cele. mis. c. Cū. Marthe
Dānatis ec̄ suffragia n̄ ꝓsūt vt on̄sū ē s̄ ꝟmōe Sūt tn̄ ꝯsolacōs
viuoꝝ. Aīabus aūt exn̄tibus in purgatorio ꝓsūt viuoꝝ suffra
gia n̄ ad augmentū g̃cie g̃tū facientis ꝫ ad pene eaꝝ mitigacō
nē ⁊ ab breuiacōꝫ. Nuia ut dicit Augꝰ ī Ench. Cū viuerent in
hac vita meruerūt ut hec sibi postea possent ꝓdesse. Ad aucto
ritatē ergo apoc̄. dicendū. Nd suffragia viuoꝝ q̄ fiūt ꝓ exn̄ti
bus ī purgatorio dicūtur opa eoꝝ īq̄ntū in hac uita meruerūt
ut eis ꝓdessent si ꝓ eis fierent. Ad auctoritatem vero ecclesia
stes dicēdū ꝙ ꝓ tāto mortui dicūt̄ n̄ habere ꝑtē ī ope q̄ sub sō
le geritur qꝛ tn̄ opi n̄ opant̄. hn̄t tn̄ ꝑtē ī fructu opis. Sꝫ pro
ꝯfirmacōe uera dictoꝝ notāda ē sn̄ia. Gregꝰ. q̄ ponit̄. xiij. q. ij
c. Aīe defūctoꝝ. Aīe īq̄t defūctoꝝ q̄tuor modis soluunt̄ aut
oblacōibꝫ sācerdotū. aut p̄cibus sānctoꝝ aut caroꝝ eli̅s. aut
ieiunio cognatorum. Nuod enim sacre hostie oblacio plurimuꝫ
prosit defunctis apparet ex illo exemplo quod Gregorius reci
tat in. iiij. dial. li. Inquit enim. ꝙ cū quidam monachus sūꝰ noīe
Justus ad extremū veniens tres se habere ocultos aureos īdicas
sent et de h̄ ingemiscens mortuus fuissent. Precepit Gregoriꝰ
fratribus ut corpus eius cū tribus aureis insterquillino sepeli
rent. Tandem quidam e fratribꝰ Gregꝰ precepit ut usq̄ ad di
es. xxx. oī die ꝓ eam hostiam īmolaret. Nui cū iussa ꝯplesset. is
qui defunctus fuerat in die. xxx. cuidam fratri sibi germano
apparuit. Nuem germanꝰ requisiuit dicens. Nuomō es. Cui ille
rn̄dit hucusq̄ male fui sed iam mō bn̄ sū qꝛ hoīe cōionē recepi

Similiter Grego⁹ in p̄allegato li. oñdit q̄ntū oraciones ꝓsint
exñtib⁹ in purgatorio Narrat em̄ de pascasio qui cum vir mire
sanctitatis et virtutis extiterit. et suo tpe duo fuissent summi
pontifices electi conuenissetq; tandem ecclesia in vnū. Ipse tñ
Pascasius quasi ex errore alium papam p̄tulit et in hac senten
cia vsq; ad mortez ꝑmansit. Nui cum esset defunctus ⁊ dalmati
cam feretro suppositam demoniacus tetigisset statim sanat⁹ ē
Post multum vero tpis cū German⁹ capuan⁹ eps balneū ob
g̃ciam sanitatis pecijsset p̄dictū Pascasiū dyaconē stantē ⁊ ob
sequentem inuenit quo viso vehemneter extimuit Et quid illic
tāt⁹ vir facerz inq̄siuit. Nui ꝓ nulla alia cā se ī illo loco penali
deputatum asseruit nisi quia in illa causa pontificis plus iusto
sensit ⁊ addidit. d. Nueso te dep̄care deū ꝓ me atq; in h̄ cogno
sces q̄ exauditus sis si huc rediens me nō inueneris. Nui cum ꝓ
eo orassz ⁊ illuc post paucos dies redijsset. p̄dictum Pascasiuz
ī eodez loco minime inuenit. Sūt ⁊ alia exempla q̄ breuitati cā
dimittimus. Scd̄m dubiū erat. Vtꝝ suffragia facta deter
minate ꝓ vno ꝓsint om̄ibus existentibus ī purgatorio. Et re
spondet. Rich. q̄ ad causandū penam ꝯcurrit virtus agenti et
disposicio pacientis. quia act⁹ actiuoꝝ sunt in paciente dispo
sito vt dicitur. ij. de anima. Pt̄ g̃ diminui alicui⁹ pena vl̄ ꝑ di
minucionē uirtutis ex parte agentis vl̄ ꝑ diminucionē disposi
cionis ad paciendū ex ꝑte sustinentis. Sicut et ꝑ augmentacio
nē cuiuslibet istoꝝ pena pt̄ augeri. Vnde ineq̄liter dispositi ad
paciendum ab equali ꝛ̄tute ineq̄liter paciuntur. ꝓpterea dicit
Auicēna. vi. ꝑte naturalium. q̄ multū dispositus ad tristiciam
ex modica cā fortit̄ tristatur Nd̄ aūt dictū ē videm⁹ in exēplo
Pena em̄ magnum onus portantis diminui pt̄ vel ꝑ diminucōz
g̃uitatis oneri vel ꝑ aliquam ꝯfortationem virtutis illius qui
portat onus qua minuitur in ipso disposicio ad paciendum ab
onere Sic dico q̄ isto duplici modo conuenit intelligere dimi
nui penam existēcium in purgatorio. Et quantū ad diminucōz
pene modo primo suffragia facta determinate ꝓ vno tm̄ alijs
ñ ꝓsunt qꝛ sic virtus eoꝝ ñ attingit nisi illum ad quē determi
nant̄ ⁊ cui applicantur ꝑ intencionē agentis. Sed modo secūdo
suffragia facta ꝓ vno ꝓsunt alijs qꝛ misericordia dei ꝓuiden
te suffragia facta ꝓ q̄cūq; in purgatorio om̄ibus alijs innote
scūt. et qꝛ sese diligūt ex caritate nec sibi inuicem īuident. imo
oēs gaudent de pene illius alleuiacione ꝓ quo facta sunt suffra
gia. Nd̄libet aūt gaudium reddit gaudentē min⁹ dispositū ad

penā ꝯtristantē qꝛ scd̄m sn̄iam · Ari · ij · ethi · c · vltimo · Cuiusqꝫ tristicie repugnat scd̄m formaꝫ generi q̄cūqꝫ delectacō · et ideo mitigꝫ eā · Notandū tn̄ ꝙ si suffragia fierēt ꝓ pl̄ibus nō tantū ꝓdessent cuilibꝫ q̄ntū si fierēt ꝓ illo solo qꝛ si tantū ꝓdessent sequeretur ꝙ illi q̄ ꝓ vno defuncto tenetur dicere missaꝫ vnaꝫ ꝛ vnā ꝓ alio si dicerꝫ vnā ꝓ illis duobꝫ cuilibꝫ soluerꝫ illd ad qd sibi tenetur · Preterea bonū finitū qd sufficerꝫ ad plenariaꝫ liberacōꝫ vni⁹ aīe d purgatorio sufficerꝫ ad lib̄acōꝫ oīm aliaꝝ ad eq̄lē penā obligataꝝ · p̄terea consuetudo eccīe eēt iutil̄ que suffragia aliqn̄ facit ꝓ spūalibꝫ ꝑsonis · q̄ oīa falsa sunt · Fuere tn̄ q̄daꝫ dicētes · ꝙ suffragia facta ꝓ pl̄ibus tm̄ ꝓsunt cuilibet q̄ntū si fierēt ꝓ vno solo · Sicut candela accensa pro pl̄ibus et lectio lecta ꝓ pl̄ibus tm̄ quēlibet iuuant q̄ntū iuuarent si ꝓ eo solo candela accenderetur vel lectio legeretur · Sꝫ rn̄dꝫ · Rich · ꝙ hꝫ exēpla nō valent qꝛ lumē cādele et vox doctoris se cōicāt ꝑ nature necessitatē · Suffragia aūt cōicantur ꝑ suffragantis intensionē · Terciū dubiū erat · Vtꝝ defunctis ꝓsint suffragia facta a uiuis exn̄tibus ī peccato mortali · Et rn̄det Ric · Nd malus faciens aliqua bona opa ꝓ defunctis · aut facit ea sic̄ auctor · aut sic̄ mīster · Primo mō illa nō ꝓsunt defunctis etiam si ea faciat mediante bono ministro n̄ aliqn̄ ꝑaccidens iquantuꝫ paupes sancti ꝓ el̄is receptis ab illo malo excitantur adorand ꝓ illis defunctis ꝓ q̄bus ille mal⁹ homo el̄as eis dedit · Si aūt facit ea vt minister distinguendū est · quia aut facit ea vt minister publicus dei et eccl̄e vt sacerdos qui celebrat missaꝫ ul̄ exequias mortuoꝝ aut facit ea vt minister alicui⁹ p̄uate ꝑsone · Primo mō dico ꝙ ꝓsūt defūctis qꝛ malicia mīstri nō tollit efficaciam sac̄menti · Si aūt facit ea vt minister p̄uate ꝑsone aut illa ꝑsona qn̄ sibi p̄cepit tale opus fieri et qn̄ factū est erat in caritate aut nō · Primo mō dico ꝙ ꝓsūt defunctis ꝓ q̄bus fiūt Et siue ille qui mandauit fieri mig̃uerit de hac vita siue nō · qꝛ hꝫ opus p̄ncipaliter ip̄i⁹ est qui hꝫ fieri mandauit · Si vero erat in peccato mortali aut hꝫ erat qn̄ mandauit fieri aut qn̄ op⁹ execucioni mādatū ē · Si p̄mo mō dico ꝙ illa opa nō ꝓsūt defunctis ꝓ q̄bus fiūt quāuis sit ī caritate ꝓ illo tꝑe quo suū mādatū execucōi demādatur · n̄ tūc illud iteꝝ fieri mandetur aut demandacionē factā de nouo acceptet qꝛ opus ip̄ius nō est nisi ī q̄ntū illud fieri mādat vl̄ acceptat · Si aūt erat ī peccato mortali qn̄ demandatur opus bonū execucioni q̄ erat in caritate q n̄ p̄cepit fieri dico ꝙ tūc opa ꝓsūt defunctis ꝓ q̄bus fiūt maxīe

quia sūt a p̄cipiente rōne illi⁹ act⁹ voluntatis quā habuit qñ ea fieri p̄cepit. Verūtam̄ cū nemo sciat vtrū odio an amore dignus sit nō debent hoīes retrahi a cōicacione suffragiorū erga defūctos et potissimū tenere vnusquisq; firmit̄ debet q̄ sēp valet missa ⁊ alia bona q̄ facit hō vt mīster eccīe. Sup̄dicte itaq; sūt pietati ꝑtes q̄ debent viui mortuis exhibere. Sz si q̄s posset ad purgatoriū vsq; descendere audiret ꝓfecto clamantes ⁊ eiulantes q̄ plurimos ac voce querula lamentantes. Audirētur q̄dez patres ⁊ matres. d. O filij ingrati q̄bus bona nostra dimisimus succurrite nobis. Audirentur viri suas vxores vocantes. O vxores impie ī q̄bus ꝯfidenciā habētes diuicias nostras vobis dimisim⁹ subuenite miseris ⁊ nos adiuuate vt eruamur ab his atrocissimis penis. Audirent̄ et alij clamantes. O ꝯmissarij. O executores testamentoꝝ nostroꝝ expedite fidelit̄ que vobis commisimus. Multi nāq; sūt ⁊ q̄si innumerabiles q̄ cici⁹ a purgatorio liberarentur si viuentes illos iuuarēt. Idcirco ꝓcurēt oēs benigne ⁊ caritatie orare ꝓ defunctis aliaq; pietatis opera illis īpendere vt sic mereamur ī h̄ sc̄lo dei obtinere g̃ciaz ⁊ in futuro sēpit̄nam gl̄az. Amen. ¶ Feria scd̄a q̄rte ebdomade ī quadragesima de purgatorio ⁊ atrocissimis penis quibus puniūtur aīe illoꝝ qui nō satisfecerūt in hac vita de pc̄tis suis

Ipse aūt Iesus ñ credebat semetip̄m eis. ¶ Sermo. xlviij

Scribuntur h̄ verba. Joh. ij. c. et in euangelio hodierno

Raro fides inuenitur in hoībus hui⁹ mūdi qui cū sepe blandiantur multū amicis eoꝝq; se fategantur beniuolos adueniente tñ necessitate aduersitateq; ingruente deficiūt. ꝓpterea saluator noster qui p̄uidebat se tempore passionis sue ab oīb⁹ derelinq̄ndū non credebat semetip̄m eis qui crediderāt in noīe eius ꝓpter signa que faciebat. Nuo exēplo edocemur vt et nos dum possum⁹ dū viuim⁹ dū facultas adest aīe nostre salutē accuratissime ꝓcurem⁹. Neq; fidendū est ī multū pētibus aut filiis in viris aut vxoribus in domesticis vl̄ amicis qm̄ vt dictū ē ī precedenti s̄mone ꝯsueuerūt tales caros suos d̄functos tradere obliuioni. Et qm̄ pleiq; p̄niaz negligūt d̄ suis peccatis ī hac vita īplere extimantes mitissimā satisq; leuem penā esse ⁊ quandoq; nullā penā. s. purgatorij. Idcirco ī presenti s̄mone de ipso purgatorio erim⁹ locuturi de q̄ tria mysteria erūt declarāda.

Primū d̄r veritatis. De veritate ⁊ loco purgatorij ⁊ de istis
Secundū penalitatis. q̄ p⁹ hāc vitam añq̄ euolēt indigēt
Terciū iocunditatis. purgari. ¶ Capitulū primum.

Primum misteriū declarandū d̄ purgatorio dicit̄ veritas in quo tria sūt dubia absoluenda. Primū vtrū sit ponere penā purgatoriā post hanc vitam. Secundū vtruz aliquis locus sit ꝓpius ad purgandū aīas deputatus. Tercium qui sūt hi qui vadūt in purgatoriū. Ad p̄mum dubiū rn̄det. Boñ. di. xx. q̄rti. Nd̄ sicut dicit scriptura et auctoritates sanctoꝝ et plures reuelaciones et raciones concordant et ecclesia vniuersalis ꝯfirmat q̄ orat ꝓ exn̄tibus in purgatorio absq̄z dubio post hanc vitam est ponere penā purgatoriā. Et h̄ colligitur ex verbo xp̄i. d. Mach. xij. Qui dixerit v̄bum contra spiritū sanctū non remittetur ei neq̄z in hoc seculo neq̄z ī futuro. In q̄ sētencia datur intelligi quasdam culpas in hoc seculo quasdaz in futuro posse relaxari. Jō. Greg9. xxv. di. c. Qual̄ ait. Qual̄ hīc quisq̄z egredietur talis in iudicio p̄ntatur. Sed tamen de quibusdam culpis esse ante iudicium purgatori9 ignis credendus est ꝓ eo qd̄ veritas dicit. quia si quis in spiritū sanctū blasphemiā dixerit neq̄z in hoc seculo remittetur ei neq̄z ī futuro. Et mach. v. Esto ꝯsēciens aduersario tuo cito. i. scīdere si murmuranti in malo aut angelo ad oppositū d̄certant dum es in via cum eo. ne forte tradat te aduersari9 tu9 iudici. i. deo ⁊ iudex tradat te ministro. i. angelo ⁊ in carcerē mittari. i. in purgatorio ꝑ angelū deducari. Amen dico tibi non exies īde donec reddas nouissimū q̄drantem. hoc idem de carcere hui9 mundi non potest intelligi eo ꝙ nec ibi ponuntur oēs tales nec de carcere infernali qr ibi nunquā soluit̄ nouissim9 q̄drans debite pene sed de carcere purgatorij habet intelligi quia de illo exibit quis qn̄ soluerit nouissimum quadrantē. Et adhuc est impromptu racio quare sit ponenda pena purgatoria. Nam vt dicit Aug9. et ponit̄ a magistro ī litera aut homo punit. aut deus punit Sed frequēter aliqui ꝯuertuntur in fine qui non puniunt̄ in p̄nti. ergo necesse est ꝙ puniant̄ a deo sed non in igne infernali siue eterno. ergo igne purgatorio. Item si non esset pena purgatoria post hanc vitam ergo qui ꝑdurat in culpa vsq̄z ad mortem cum nullaz sustinuerit penā reportat de malicia sua cōmodū. quod est falsuz Et si quis obiceret ꝙ ꝓnior est deus ad miserandū quā ad condemnandū. Sed decedentem in mortali statī condemnat. ergo decedentem in caritate statim glorificat. Item potencior ē caritas ad eleuandū q̄ꝫ sit mortalis culpa ad deprimendū. Sz culpa mortalis statim demergit in abyssum. ꝯ caritas statim eleuat in celum. ergo non est ponere post mortem aliquod supplicium

Item status post mortē rñdet statui qui est in vita. Sed ī vita
non est nisi duplex status. s. bonoruz et maloꝝ ergo similit̄ p⁹
mortem. Ergo aīa a corpore recedens l̄ est in paradiso cum bo
nis vel est in inferno cū malis. Rñdet. Boñ. ad p̄mū. q̄ non ē si
mile glorificare decedentem in caritate statiz sicut ꝯdēnare de
cedentē ī mortali. qm̄ iste qui in mortali est nichil habet qd̄ sit
dignum vita. Et iō summe est dispositus ad dānacōez eternā ⁊
ꝓpter hoc statim dānat̄ iusta retribucione. Sz ille q̄ est in cari
tate cum caritas sil̄ stet cum veniali culpa et reatu pene pt̄ ī se
habere aliquid dignū pena. Et qr nō gloria pt̄ sil̄ stare cuz pe
na scd̄m foꝝ cōe necesse ē p̄us debitū illud solui ꝑ penam pur
gatoriam. Ad secūdū dicit. Boñ. q̄ pondus caritatis habet in
se aliqd̄ retardans vt culpam aliquam ꝑuulā vel reatum Sz pō
dus peccati nichil habet eleuans vel retardās. iō ñ ē sile d̄ ascē
su peccati. Ad tercium vero dicendū q̄ licet duplex sit status
p̄ncipalis. s. bonoꝝ et maloꝝ. tñ qui hz insticiam in duplici est
drīa. Aut enim est in statu ꝑfectoꝝ ꝑfectione ꝯpleta. Et talis
non habet cremabilia nec aliqua debita. Et huic statui d̄betur
vita eterna. Alij sūt ī statu īꝑfectoꝝ ⁊ hi habēt cremabilia ut
pl̄mū et etiā debita. Ideo oꝑtet p̄mū debita solui ⁊ cremabilia
cremari quam ītroducant̄ ī patriā. Et hi purgant̄ pena purga
toria Sil̄r carentes iusticia ī duplici sūt differencia. Quidā sūnt
in statu ꝑuuloruz et hi carent iusticia originali. Et his ꝯpetit
status in limbo sine pena sēsibili. Aliqui sūt in statu adultorum
qui carent iusticia ꝑsonali siue g̃tuitata ꝑ ꝓp̄iam culpā. Et ta
libus cōpetit status infernalis. Et sic patet q̄ rō illa nō valet
posset etiam dici q̄ pena purgatoria nō dicit statum sed mag̃
transitū d̄ statu ad statū Scd̄z dubium absoluendū erat. vtruz
ad purgacionem aīaꝝ sit aliquis locus specialit̄ deputatus. Et
Rñdet rich. di. xxi. q̄rti. Quod in inferno sūt quatuor loca se ha
bencia scd̄m sūꝑius et inferius. In loco maxime infimo sūnt dam
nati ꝓ peccato actuali. In illo qui ē īmediate sūp̄ illum sūt dam
nati pro solo peccato originali. In loco qui consequēter ē sup̄
illū sūnt aīe que purgantur quia ibi de lege cōi purgant̄ quā
uis alique alibi purgentur ex aliqua cā speciali. s. vel vt viuen
tibus aliquid nūcient vel ut suffragia pro se impetrent ⁊ vt pa
ciendo vbi peccauerunt dei iusticiam aliquib⁹ sēsibilibus maui
festent. In quarto loco non sūt alique aīe sz ante cristi aduētum
ibi erant aīe sanctoꝝ patrū que p̄niaz suam in purgutorio ex
pleuerant. Et ille que recedentes a corpore nichil purgabile

portauere. Locus aūt p̄fatus dicebatur sinus abrahe. quia abrahā p̄mus ab infidelibus se sepauit ⁊ fidei signaculū distinctiuū accepit. iō locus requiei que d̄betur aīe ꝓpter fidelē caritatē formatā sinus abrahe dictus est. Vgo tamē in li. ij. de sac̄is pte. xv. c. vij. Negare videtur aliquem vnum locū determinatū esse purgacioni aīaꝝ dicens ꝓbabili⁹ esse vt ī his potissimū locis singule penā sustinere credant̄ in quibus culpam cōmiserūt sicut multis sepe documētis ꝓbatum est Alia vero si que sūt haꝝ penaꝝ loca non facile assignari. Sz sn̄ia ista Vgonis non acceptatur a doctoribus nisi intelligatur vt dicit Bn̄ scd̄m dispensacionē diuinam et non scd̄m cōez legem quia īprobabile est vt omnes anīe que parisius peccauerunt parisius puniantur. iō secundum legez cōem credendum est ꝙ sicut limbus fuit inferius sic et loc⁹ purgatori⁹ qui locus ꝑs inferni creditur. a quibusdam ꝓpter illud verbū Gregorij. in iiij. dial. Sub eodem igne electus purgatur et damnat⁹ crematur Tercium dubium absoluēdū erat. Qui sūt qui vadūt ad purgatoriū. Et dicere possumus secunduz doctores ꝙ sūt tria hoīm genera. Primi quidam sūt qui cum venialib⁹ moriūtur. Nam sic̄ dicit magister sup illo verbo. j. co. iij. c. Si q̄s sup edificat sup fundamentū hoc auꝝ argentū lapides precisos ligna fenū stipulam vniuscuiusq̄z opus manifestum erit. Dies eī dn̄i declarabit quia in igne reuelabitur ⁊ vniuscuiusq̄z op⁹ quale sit ignis ꝓbabit. Per lignū fenū et stipulam intelligūtur venialia peccata ꝑ quandam sil̄itudinem quia venialia in eodem subiecto cū caritate exn̄cia pn̄t ꝑ ignem purgatorij ⁊ sp̄ualem ignem caritatis et dilectionis consumi sicut lignū fenum stipulamq̄z ꝯsumuntur ꝑ ignem. Et qꝛ tardius consumit̄ lignū quā fenū et fenū quā stipula. iō ꝑ lignū significant̄ venialia g̃uiora. ꝑ fenū media. ꝑ stipulam minora. Secūdi q̄ vadunt in purgatorium sūt qui pn̄iam ante obitū suū n̄ egerūt sicut contingit his q̄ absq̄z ꝯfessione moriūtur cōtriti. Tercij sūt hi q̄ iniunctam sibi pn̄iaz nō ꝯpleuerūt. Nā pn̄ia in cōfessione a sacerdote iniuncta. aut est maior aut equalis aut minor Si aūt ē maior tūc id q̄d hō pl⁹ fecerit cuz morit̄ ī augm̄tū sue gl̄e cedit Si eq̄l̄ tūc sufficit ad toci⁹ pene dimissiōz Si at̄ fuerit minor tūc id q̄d residuū est ex virtute diuine iusticie in purgatorio emendatur ne aliquod peccatū remaneat īpū itū De voluntate illorum qui paciuntur in purgatorio et de grauitate penarum et de mīstro per quē de⁹ infligit penas illas

Capitulum Secundum.

Secundum misterium principale de purgatorio declarā
dū dicitur penalitatis. in quo tria dubia sūt aperiēda
vz. Primū vtrū pena illa sit voltntaria. Secūduz vtrꝝ
sit maxima oīm penaꝝ tpaliū Terciū vtrū ꝑ ministeriū demo
nū infligat. Ad primū dubiū rñdet Boñ. Nd aliqua pena di
citur triplicit volūtaria. Vno modo quia assumitur a volūtate
īpante sicut est penitēcinalis pena Alio modo quia sustinetur
a voluntate acceptante sicut ē pena martirū quia adeo placz
ꝙ ea liberari non vellent. Tercio modo est quedā pena que ac
ceptatur et sustinetur a voluntate tollerante vtputa pena q̄
est cum patīa ita ꝙ eius oppositum est in desiderio sic cū amās
et desiderans sanitatem infirmatur sustinet quidem infirmita
tem tāquam penā diuinitus inflictam attñ ab ea liberari pro
curat. Et illud mīme habet rōnem voluntarij. Hoc modo est vo
luntaria pena purgatoria in viris iustis qui voluntarie eā su
stinent et desiderant vehementer ad patriā ꝑuenire et ab ali
is sibi auxilium preberi. Secundū dubiū videndum erat vtruz
pena purgatoria sit maxima oīm penaꝝ tēpalium Et secūdū
doc. rñdetur ꝙ sic. et ꝓbatur tripliciter. Primo auctoritate.
Secundo racione. Tercio exemplo. Primo ꝓbatur auctorita
te. Jquit em̄ Aug⁹ de pe. di. ij. c. vltīo. Et di. xxv. c. Nui ī aliud
seculum Nui in aliud seculū distulit fructum conuersionis pur
gandus est igne purgacionis. hic etem̄ ignis et si non sit eter
nus miro tamē modo grauis est. Excellit enim omnem penam
quam nunquā passus est aliquis in hac vita. Nunquā in carne
tanta inuenta est pena tēporalis. Secūdo ꝓbatur racione Et
scd̄m Boñ. pt̄ sūmi racio ex d̄ina iusticia eo ꝙ de⁹ iust⁹ penaz
ñ acceptat secundū ꝙ punitiua tm̄ sed s̄m ꝙ plus est in ea rō
ordinis recti. Secūdū hoc ergo est intelligendū ꝙ est pena
sūpta et pena inflicta. Jn pena sūpta non tm̄ placet deo ordīa
cio pene ad culpā sed ordo et rectitudo q̄ est ī voluntatate as
sūmente. Jn pena inflicta placet ordinacio pene ad culpā Nm̄
ergo pena penitēciū ī pñti plus est. pena morienciū ē īflicta
in purgatorio ꝓ eo ꝙ iam non est tempus agendi sed recipi
endi. Jdeo modica pena in pñti plus satisfacit et magis ē de
ea contenta diuina iusticia quam de magna in futuro. Ric. ve
ro sūmit rōnē ex causa ip̄ius pene. Nam pena causātur duplici
ter. s. ex abseucia boni amati et pñtis mali oditi Et vtroqꝫ mō
pena purgatorij maior est qualibet pena tēporali. Anime eī

in purgatorio qꝛ motꝰ earum non retardatur mole corporis vehementissime desiderant cum deo ꝑfecta fūctione ꝯiungi. Et ideo ex huius ꝯiunctionis absencia vehementissime affligūtur maxime cum videant tempus aduenisse quo cū deo ꝑfecte essent cōiuncte si dū erant in corporibus penā suis peccatis debitā ꝑsoluissent. Similiter ignis affligens animam in purgatorio magis est actiuus igne nostro qui tam̄ inter alia elementa maxime est afflictiuꝰ. Ideo pena purgatorij longe ꝯuiuior est quā alia pena in hoc mundo. Qualiter aūt aīa patitur ab illo igne declaratū est in ꝑcidētibus ꝑmone. s. xiiij. huius opis. Tercio ꝓbatur grauitas peue purgatorij exēplo. Habetur nanq; in lengeda sancti Gregorij. Nd postq̄ orauit ꝓ Traiano apparuit ei angelus ꝛ dixit Quia ꝓdamnato rogasti duorum tibi datur opcio. Aut em̄ in purgatorio duobus diebus cruciaberis aut certe tota tēpore vite tue fatigaberis doloribus et infirmitatibus. Qui ꝑelegit toto tempore vite sue doloribus concuti pocius quaꝫ duobus diebus in purgatorio cruciari. Vnde factū est ꝙ sēp deinceps aut febribus laborauit aut podrage molestia ꝑssus fuit aut validis doloribus conquassatꝰ aut dolore stomachi miserabiliter cruciatus. Vnde ī quadam epl̄a sic loquitur d. Tante podrage tātisq̄ doloribꝰ ꝑmor vt vita mea michi grauissima pena sit. Quottidie em̄ ī dolore deficio et mortis remediū exspectande suspiro Terciū dubiū ꝓpositū fuit. Vtrum pena purgatorij ꝑ ministerium demonum infligatur. Et quibusdam videtur ꝙ sic eo ꝙ in scriptura aut vix aut nūq̄ legitur ꝙ bonus angelus bonos vexaterit sed vexacio bonoꝝ solum a malꝰ fuit. sicut exēplū habetur de iob de Antonio et de alijs sanctis et amicis dei. Mali vero vexati sūt a bonis et a malis. Et rō videtur esse scd̄m eos. quia qui vexat alteꝝ et affligit quodāmō odiū habet Diabolꝰ aūt odit bonos et malos ob suam crudelitatem iō vtrosq; affligit cum sibi ꝑmittitur. boni vero nō odiūt nisi malos. et ideo illos solos affligūt sicut afflixerūt sodomitas et egypcios. Sꝫ opinio ista stare non pt̄ quia non decet illū qui iuste de aliquo triumphauit postea puniri ꝑ ip̄m Sed aīe que sūt ī purgatorio adherenda iusticie vicerūt dyabolū. Ergo nō esset cōueniens vt punerentur demonū ministerio. ꝓpterea alij dixerūt ꝙ pena purgatorij infligit̄ angelorum ministerio. Sed hoc non videtur ꝓbabile ꝙ tam grauiter affligant et puniant cōcines suos nec hoc de facile ꝑ scripturā posset ꝓbari. Ideo dicēduꝫ

secundū Rich. et Boñ. Nd quāuis boni angeli et mali assistāt
morientibus boni ad adiuuādū mali ad nocendum si pñt. tam̄
in loco penali ipsius purgatorio nō puniūtur anime ministe
rio demonum nec ministerio bonorum angelorꝝ sed sola diuina
iusticia ignē purgatoriū sic̄ īstrumētū applicante ad punitōz
earum. ¶ De iocūditate quā habent exñtes in purgato
rio tū ꝓpter certitudinem de sua salute tum propter cōfirma
cionem in gracia tū propter auxiliuz viuorū. ¶ Capitulū. iij.

Tercium ministeriū declacandū de purgatorio dicitur
iocunditatis. Nam inter acerbitatem penaꝝ sencinnt
aīe in purgatorio exñtes multam iocunditatē maxime
propter tria. Primo propter certificacionē Secūdo propter
subuēcionē. Tercio propt̄ scōꝝ affectionē Primo gaudēt
anime in purgatorio propt̄ certificacionē quia iam certifica
te sūt de gloria et beatitudine ad quā debent ꝑuenire. Notan
dū scd̄m Boñ. ī iiij. di. xx. Nuod aīe ille maiorem certitudīem
habent quam ille que in via sūt sic̄ hēbant aīe que erant ī lībo
Et illa certitudo media est inter certitudinē patrie et certitu
dinem vie. In patria est certitudo tencionis euacuans expecta
cionem et timorē. In via aūt est certitudo expectacionis mix
ta timori quia quilibet labi pt̄ dum est viator In purgatorio
vero est medio mō. s. certitudo expectacionis quia nōdū opti
nuit. Sed est euacuacō timoris propt̄ liberij arbitri ꝯfirmaci
onem quia oīo fit ꝙ deinceps peccare nō pt̄. Nā ꝯfirmati sūt
in gracia nec valent malū velle necdū agetur. qd eis accedit
ad leticiam ⁊ iocūditatem. propterea sapīe. iij. dicitur. Spes
illorum immortalitate plena est Nec acceptanda est quorūdā
opinio eoꝝ qui dicūt. ꝙ ꝓ acerbitate penaꝝ ita absorbetur
spūs vt vbi sit ignoret et ex hoc dubitet vtꝝ sit in īferno vl̄
in purgatorio aut extra sic̄ cū aīa ex dulcedine ꝯtēplacionis
rapitur extra se vt nesciat vtꝝ in corpe an extra corpus h̄ vi
deat sic suo modo dicūt in penis se habere. Sed certe hoc vide
tur non posse rōnabiliter sustineri quia ⁊ si spūs carni ꝯiūctꝰ
possit ab huiusmōi penis adeo absorberi ut vsū rōnis amittat
spūs tamē sepatus qui īmortalis est nō videtur adeo absorbe
ri cū forcior sit ad sustinendū magnam penā in se q̄ ī corpore
ꝑuā. Et contra dictā opinionē faciñt exempla que Gregꝰ po
nit in. iiij. dial'. li. Vbi dicit. Nd quidā in purgatorio exñtes ī
grauibus penis pecierūt adiutoriū ꝓ liberacione g̊ sciebant
se aliqñ liberandos. Insup in omelia de diuite ⁊ Lazaro dicitur

Quod damnati sup̄ se electos confiderant vsq; in diem iudicij
Si ergo pena illa infernalis ī proportionabiliter grauior ē
quam purgatoria. Et illa non absorbet vñ rōnis damnatis q̄
fūt oppressi verme despacione et culpa. quanto magis nec ista
pena absorbebit spiritus iustoꝝ qui fortificati sūt bona cōsci
encia et spe et diuina gracia. Secūdo gaudēt aīe exp̄tes ī pur
gatorio propter subuencionē. qñ subuenitur eis p̄ suffragia
viuorū de quibus diximus in ꝟmone p̄cedenti. Innotescit autē
eis p̄dicta subuencio quadrupliciter. Primo diuina īspiracōe
Secundo angelica reuelacione vt dicitur. xiij. q. ij. c. Fatendū
Tercio morienciū nouit ītimacione. Quarta experienciū cogni
cione qnia p̄ suffragia que impendūtur eis expiuntur sibi di
minui penam. Conuenies namq; est vt innotescat eis a quib9
et que suffragia fiant cum de purgatorio fuerint liberate et ī
gloriam angelorū assumpte gracias suffragatoribus suis im
pendant p̄ eis apud largissimū miseratorem oīm deum inter
cedentes. Non em̄ possibile est vt ingratitudo vel aliq8 q8cū
q; viciū locū habeat in gloria sempiterna. Tercia gaudēt aīe
in purgatorio propter sanctoꝝ affectionem. Supni q̄dem ci
ues orant et rogant dñm. Jhesū cristū p̄ illis p̄rimis suis quos
cruciari cernūt. Secūdū enim Boñ. in. iiij. di. xlv. Duo mdu
cunt sanctos orare p̄ his qui in purgatorio sūt. Primū ē eo
rum necessitas q̄ indigent ab alijs releuari. Secūdū est dei vo
luntas qui vult q; vnū mēbrū releuet aliud. Terciū addi pt̄ f.
futura iocūditatis seu felicitatis. s. vt eoꝝ gl'a accñtal' auge
atur cū videant eos futuros conciues suos. Vñde credendum
est q; angeli sancti sēper visitant eos a ꝺsolantur. propter q̄
omnia ad prudenciā spectāt dum viuimus in hoc seculo penaz
quam possum9 p̄ peccatis nostris exoluere. Si in vero illam in
purgatorio volenter luemus. Vbi licet propter rōnes iam ta
ctas aliqua leticia aderit nō tamen tanta erit vt Boñ. ait quā
ta erit afflictio. Ideo sollicite cogitem9 que ventura sūt et ocu
los apiamus in tempore opportuno vt sic placemus deum quē
offendimus impetremusq; ab ipo hic graciam et in futuro se
culo sempiternam gloriam. Feria tercia quarte ebdo
made de indicio curioso et temerario propt̄ quod multi qui se
iustos credūt pc̄ores sūt et īimici altissimi dei. Sermo. xlix.

Nolite iudicare ꝟm faciem s; iustū iudiciū iudicate. Ver
ba sūt redemptoris nostri originaliter. Joh̄. vij. c. et ī
euāgelio hodierno. p̄ buit nob̄ salubꝛrimū documtuz

satisq; necessarium saluator dominus noster ihesus cristus dū
dixit verba in themate nostro ꝓposita qm̄ ob curiosū iudiciuz
multi qui se bonos existimant sepe numero mali fiūt. Secūdū
vero Alex. sn̄iam in. iij. volumine sūme duplex est iudiciū vnū
publicum ⁊ ordinatum. qd quidem est actus iusticie. aliud ve
ro vsurpatū et temerariū quo quis ꝓximum suum iudicat vl
reputat bonum aut malum. De hoc itaq; iudicio d quo locut9
est cristus et nos in presenti ꝑmone dicemus in quo triplex iu
dicium subdistinguemus declarandum.

Primum dicitur dubietatis. ¶ Nd peccatū est iudicare ī dete
Secūdum dicit̄ veritatis. riorē ꝑtē aliena facta q̄ nob̄ du
Tercium temeritatis bia sūt ⁊ q̄re dubia sūt ī meliorē ꝑtez
rimum iudicium int̄pretāda. ¶ Capilū. j.

Primum iudicium vsurpatū dicitur dubietatis. Cum quis ꝓximū suū ex
opibus dubijs iudicat malum. Nam multa sunt opa q̄
benefieri pn̄t ⁊ male sicut ieiunare orare elemosinas facere au
dire missas visitare ecclesias et sil̄a in quibus si quis diffinitīe
iudicaret proximum talia male facere vtputa ꝓpter vanā glo
riam aut aliquē aliū malū finem peccaret ꝑ vsurpacionē iudi
cij. Idcirco in his seruanda est regula que ponitur in glo. ro.
xiiij. sup illis verbis. Qui nō manducat manducantem nō iudi
cet. vbi dicitur. Dubia sūt in meliorem ꝑtem interpretanda.
Et q ita sit ꝓbari potest tripliciter. Primo auctoritate. Se
cundo racione. Tercio exemplo. Primo ꝓbatur auctoritate.
Vnde. xxxiij. di. c. Habuisse. In rebus ambiguis absolutū nō de
bet esse iudicium. Et. xj. q. iij. in. c. Graue. Graue satis est vt in
re dubia certa detur sētencia. Et. xxx. q. v. c. Incerta. Incerta
nullatenus iudicem9 quousq; veniat dn̄s qui latencia ꝓducat
in lucem et illuminabit abscondita tenebraꝝ et manifestabit
consilia cordium. Ad hoc facit ibidem. c. Nullum. et. c. iudican
tem. Et idem ponitur in glo. sup. c. Nauiganti. de vsur. ⁊ in. c.
Ex literis de ꝓbacionibus. Ad idem est illud dictum extra de
re. iu. Estote. Inquit misericordes ⁊c̄. hoc modo nichil aliud p̄
cepi existimo nisi vt ea facta que dubium est quo aīo fiant in
meliorem ꝑtem interp̄temur. Secūdo ꝓbatur q dubia sūt in
meliorē ꝑtem interp̄tanda racione. Et hoc tripliciter. Primo
ꝓpter diuinam maiestatem. Secūdo ꝓpter ꝓximi caritatem.
Tercio ꝓpter ꝓpriam vtilitatem. Primo propter diuinam ma
iestatem. Dubioꝝ em̄ et secretorum iudicium deus sibi reꝑnat
qui dixit. ihere. xvij. Prauum est cor hominis et inscrutabile

quis cognoscet illud. Ego dominus scrutans cor et probans
renes qui do vnicuiq; secundum viam suam. Et. xxxij. di. c. Eru
bescant. Deus secretorum cognitor et iudex est Hinc est quod
scribitur. ij. q. i. c. Nomen p̄spiteri. Diuine pietatis potestati
facere viderer īiuriā si illius iudiciū meo vellē iudico p̄uenire
Et. xv. q. vj. c. Si ascendentibus. Non possunt hūano condem
nari examine quem deus suo reseruauit iudicio. Secuuda racō
est propter proximi caritatem. Secundum enim Thomam. ij
q. lx. ar. iiij. Ex hoc ipso q̄ aliquis habet malam opinionem de
aliquo absq; sufficienti causa iniuriatur ei et contemnit ipsum
Nullus autem debet alium contemnere absq; cogente causa.
Ideo vbi n̄ apparent manifesta iudicia de malicia alicuius de
bemus vt bonum habere in meliorem partem interpretando
quod dubium est. Et si diceretur q̄ iudicium debet esse magis
de eo quod vt in pluribus accidit. Sed vt in pluribus accidit
ut male agant quia vt dicitur ecclesiastes. j. Stultorum infi
nitus est numerus. ergo dubia magis debēmus interpretari ī
malum quam ī bonum. Respondet Tho. Quod ille qui ī melio
rem partez aliorum facta interpretatur frequencius fallitur
Sed melius est q̄ aliquis fallatur habens bonam fidem de ali
quo homine malo quam rarius fallatur habens opinionez ma
lam de aliquo bono quia ex hoc fit iniuria alicui non autem ex
primo. Ideo. Seneca li. iiij. De beneficijs ait. Sancti⁹ est pro
desse etiam malis propter bonos quam bonis de esse propter
malos. Ideo lex fauet vt patiatnr pocius innocentem absol
ui quam nocentem condemnari. ff. de penis. l. Absentem in p̄n
cipio. Tercia racio est propter propriam vtilitatem quia
sic homo euitat iudicium dei secundum illud. Luce. vi. Nolite
iudicare et non indicabimini. Notandū tn̄ secundū. Alex. in. ij
volumine summe. Quod proximorn̄ nostorum facta dubia no
bis possunt esse triplicitur Primo exignorancia principij. Nā
vt dicitur extra de sen. exco. c. Cum voluntate voluntate ac ꝓ
posito maleficia distiguūt̄. Iō nescim⁹ sepissime ex q̄ p̄ncipio
ꝓcedāt aliorꝝ opa ꝓpterea ī tl̄ib⁹ iudi. curiosū cauere debē⁹
Scdo pt̄ eē aliqd dubiū exignorācia medij qr mlt̄ociēs mutat̄
volūtas nā mlt̄i aliq̄ bōa exercētes mala ītēcōe mutari p̄nt et
ecōuerso t̄cō pt̄ aliqd eē dubiū ex ignorācia finis iō dr. xi. q. j
c. sacer. nesci⁹ q̄s īt̄ribili de iudicio q̄l̄ sit futur⁹. Etm̄ paul⁹
egregius predicator dicit. nolite an̄ tps iudicare quo adusq̄
veīat dn̄s. Tercō ꝓbat̄ q̄ dubia sint ī meliorē ptē trāsferēda

exemplo. Legimus nanq; quod sanctus frater Leo socius beati Francisci dum infirmaretur in loco sancte Marie de angelis vidit in visione multitudinem fratrum processionabiliter incedencium. Inter quos vidit vnum a cuius oculis radij procedebant lucidissimi et querens ab vno illorum quis esset ille cuius oculi ita splendebant audiuit quod erat frater Bern̄. De quinta ualle p̄mus socius beati Fran. qui semper de his que videbat in alijs in melius iudicabat. Quando em̄ videbat aliquos male indutos dicebat. Isti melius seruant paupertatem quam tu frater Bern̄. Cum vero inspiciebat diuites p̄ciosa īdumēta deferentes cordis cōpunctione dicebat forsan illi sub vestibus delicati humiliores sunt quā tu frater Bern. Ac p hūc modū sēp ī dubijs bene de alijs senciebat his vero dictis visio disparuit.

Quod non peccat qui manifesta dānat mala et iudicat et qualiter proximorum peccata non sunt curiose explorāda.

Capitulum. ij.

Secundum iudicium dicitur varitatis. Ip̄m aūt est cū q̄s de manifestis aut virtutibus aut vicijs proximi sui recte sentit. de quo Dauid in psalmo ait. Recte iudicate filij hominum et Ari. j. ethi. Vnusquisq; bene iudicat que bene cognoscit. Et de re. iu. c. Estote misericordes. Quod em̄ scriptū est. Ex fructibus eorum cognoscetis eos de manifestis dictus est que non possunt bono animo fieri vt stuprum blasphemie furta ebrietates et similia de quibus nobis pmittit̄ iudicare Et xi. q. iij. c. Si quis dixerit iniustum iustum et iustum iniustum vterq; abhominabilis est apud deum Et ibidem in. c. Si quis hominem et in. c. Ve vobis inducitur illud ysa. v. Ve vobis q̄ dicitis bonum malum et malum bonum ponentes tenebras lucem et lucem tenebras. Verūtamen aliud est aliena facta subtiliter et curiose inquirere et inuestigare. aliud eo quod manifesta sunt et mala illa condemnare. Primum vicium est et reprehensibile proptera Bern. ait Noli esse aliene vite aut temerarius iudex aut curiosus explorator. Secundum vero et si n̄ sit malum tamen ita faciendū est vt proximo peccatori cuius peccata sunt manifesta conpassio habeatur. Nam multi reperiuntur que magis aliena facta q̄ sua iudicare contēdūt. De q̄bus dicit Sene. li. ij. de ira. Aliena vicia añ oclos hēmus et a terga nostra et Marcial' cocus ad frīs culpā aq̄le tu lumīa portas et

Cri·in li·de ꝯpunctione·In alienis delictis seueri ⁊ amarissimi iudices residem⁹ nostras aūt trabes oc̄lis īfixas ꝓpijs n̄ vidē⁹ Sed vt inquit Tulli⁹ li·iij·q·Tuscu·Proprie stulticie est aliorū vicia cernere suoꝝ obliuisci·iō saluator noster mat·vij·c· ait·Quid vides festucā ī oc̄lo fratris tui ⁊ trabē ī oc̄lo tuo nō vides·Aut qūo dicis fratri tuo Sine eitiā festucā de oc̄lo tuo Et ecce trabes ē ī oc̄lo tuo·Ipocrita eice p̄mū trabē de oculo tuo et tunc videbis eicere festucā de oc̄lo fratris tui·Ex h̄ vsitatū ꝓuerbiū ē·Tollere festucā si vis de fratris ocello·Que tua ꝯtrabat lñia tolle trabē·Et Gre·in mora·dic̄ illd ꝙ ponit̄· iij·q·vij·c·Qui sine peccato Qui sine peccato ē vestrū p̄m⁹ in illā lapidē mittat Ad aliēa q̄ppe peccata puniēda ibāt ⁊ sua reliquerant·Reuocent̄ itaq; intus ad ꝯsciam vt p̄us ꝓpa corrigāt ⁊ tūc aliena rep̄hendāt·Est ad h̄ ꝓpositū illd qd scribit̄· iij·q·vii·c·iudicet·Et·c·Ingrauibus et·c·postulat⁹·⁊·c·sacerdos Solent aūt h̄ vicio multū īfici laici ⁊ seculares q̄ subtilit̄ ꝑscrutari q̄rūt sacerdotū et religiosoꝝ vitā Et si peccatū aliqd veniale in eis viderint dānāt illos sp̄nūt doctrinā ꝯtēnūt ip̄oꝝ officia et orōes reputāt ip̄os malos ac apto ore vbiq; crudlit̄ detrahūt nec cogitāt qd īpietatib⁹ ip̄i sūt īuoluti qd ꝑiurijs blasphemijs vsuris furtis rapīs formicacōibus adulterijs sodomijs atq; sil̄ibus·Pro q̄bus·j·q·j·i·c·Multi·Greg⁹ ait·Multi seculariū hoīm cū pl⁹ sacerdotū vitā q̄ suā discuciunt in magnū ꝯtēpciōis diuinoꝝ sac̄mētoꝝ crimē incurrūt Magna em̄ trabe vulneratos oculos h̄ntes eāq; negligentes festucā tenuē in alioꝝ oculis ꝯspiciūt q̄ dū incaute auellere festinant in erroris foueā dilabunt̄·h̄ ille·Idcirco salubre est docum̄tū fructuosūq; vt q̄libet suis defectib⁹ se accuset ⁊ humiliet n̄ autē alioꝝ peccata p̄sūptuose p̄iudicet·Vn̄ beatus· Fran·dixit in regula de fratribus suis·Quos moneo et exhortor ne despiciant neq; iudicent hoīes q̄s viderīt mollib⁹ vestimentis et colloratis indutos vti cibis ⁊ potib⁹ delicatis·sed magis vnusquisq; iudicet et despiciat semetipsum·

Quod temerariū est iudicare de ꝓximo malum ꝑ quodcūq; signum nisi esset signum violentum· ¶Capitulum·iij·

Terciū iudiciū q̄ q̄s aliū iudicat d̄r temeritatis·Et ē cū q̄s male sētit de ꝓximo suo diffinitiue ꝓpt̄ aliqd īdeficiens signū suspicionis de q̄ fit mencio ij·q·i·c·Multi· Et·xi·q·iij·c·Temerarium·Notandum tamen secundum·Alex ꝙ triplex est suspicio s̄m q̄ q̄s pt̄ malū de ꝓxīo suo p̄sūmere·

Prima dr violenta Scda leuis. Tercia temeraria Prima dr vi
olenta suspicio. s. cū apparent oīa signa mali ⁊ nulla boni vt si
adult̄ hītaret cū adultera de q̄bus et si nō videat̄ q̄d faciant
tn̄ ꝓpt̄ huiusmōi signū cohītacōis iudicare illos nō ē peccatū
ꝓpt̄ talia iudicauit Salomō de filio illi⁹ meretricis ꝙ alia me
retrix illa dormiēte abstulisset de quibus dr. iij. re. iij. Et extra
de p̄sūpti ī. c. Afferte. Nā cū dixisset. Salomō. Afferte mihi
gladiū et diuidite infantē viuū ⁊ date dimidiā ptē vni et dimi
am alteri qd nō dixit diffiniendo ꝫ poci⁹ tēptando ⁊ inq̄rēdo
veritatē vt dic̄ glo. sup dicto. c. Afferte. Clamauit mlr̄ c⁹ fili
erat viu⁹ ad regē. Cōmota sūt q̄ppe viscera ei⁹ sup filio suo
Obsecro dn̄e date illi infantem viuū et nō occidat̄ ecōuerso
illa dicebat. Nec michi nec tibi ꝫ diuidat̄. rn̄dit rex et ait. Da
te huic infātē viuū ⁊ nō occidat̄ h̄ est em̄ mat̄ ei⁹ Secūda su
spicio dr leuis qn̄ sūt leuia signa mali ⁊ forcia ac pl̄a boni vt si
mulier loq̄tur cū aliq̄ viro religioso honeste ⁊ in loco honesto
ac ꝯdecēti et sil̄a. Et sic iudicare malū peccatū est. Sciēdū tn̄
s̄m tho. vbi s̄ Nd aliud est ex huiusmōi signis dubitare de ma
lo ꝓximi alid illd affirmare. Primū ptinet ad hūanā tēptaci
onē sine q̄ nō ducit̄ ista vita scdm istud apl̄. i. co. x. Tēptacō
nos nō apprehendat. n̄ hūana. Affirmare vero et existīare ꝓ
his signis malū de ꝓxīo suo peccatū est Vn̄. Aug⁹ sup illud
i. co. iiij. Nolite an̄ tps ⁊c̄ ait. Et si suspiciōes vitare non pos
sum⁹ qr hoīes sum⁹ iudicia tn̄. i. diffinitiuas sn̄ias ꝯtinere de
bem⁹ Notādū adhuc scdm p̄fatū doctorē. ꝙ suspicio de malo
alteri⁹ pt̄ tripl̄r ꝓuenire. Prīa ex lōga expiēcia Vn̄ Ari. ij. li
ethi. dic̄. Nd senes sūt maxime suspiciosi eo ꝙ multociēs expti
sūt alioꝝ defectus. Senes. Inq̄t cacoges sūt. Est em̄ cacogia
indeteri⁹ existīare oīa. Secūdo ꝓueīt tl̄s supicō mali ex eo
ꝙ aliq̄s male afficit̄ ad alterum cū eī q̄s aliū ꝯtemnit vl̄ odit
facile oppinat̄ maluz de ip̄o. qr vnusquisq̄ facile credit ꝙ ap
petit. Tercio ꝓuenit suspicō mali ex h̄ ꝙ aliquis ī se ip̄o ma
lus est ex quo conscius sue malicie faciliter malum de alijs opi
natur. propterea sapiens ecclesiastes. x. c. ait. Stult⁹ in via
sua ābulās cū ip̄e sit insipiens oēs stultos existīat. ⁊ Seneca.
in li. de moribus. hoc habet ois affectus vt in q̄ ip̄e īsanit cete
ros putet īsānire. Tercia suspicio dicitur temeraria cū q̄s oīa
bona in malam partem trahit. Vn̄ Cri. in quodam s̄mone ait.
Sūt quidam puersi qui de omnib⁹ male iudicant. Dicūt enim
si q̄s studet et humilitati vacat ypocrita est. Si recreacioni

gulosus ē si societati secularis ē. si simplicitati fatuꝰ est. si ali
orum correctioni p̄sūptuosus est. si silencio et paci simulator ē
hec ille. Quis ergo explicet q̄m multos lucretur diabolus ꝓpt̄
temeraria ⁊ p̄sūptuosa iudicia. In quibus tanto maius piculū
īminet q̄uto minoris culpe esse creduntur Euitemus itaq̄ illa
q̄ntū possumus. vt sic vere penitenciam agentes assequamur
hoc in sceulo dei graciam et in futuro sempiternā gloriā in q̄
viuit gloriosus deus per infinita secula seculo eum. Amen.
Ferea quarta quarte ebdomade in quadragesima de sacratissi
mis indulgencijs ⁊ relaxacionibus quas facit ecclesia ī remis
sionem pene peccatoꝝ. Sermo. l.

Venit nox qñ nemo pt̄ opari. Redemptoris nostri v̄ba
sūt ista originaliter. Joh. ix. c. et in euangelio hodier
no Oñsū est in sūpiore sermone quam grauis erit q̄ue
timenda purgatoria pena que seruatur his qui in hac vita ꝓ
suis peccatis satisfacere negligunt. Et qm̄ plerique excusare
se possent. d. vires aūt tēpus illis ad satisfaciendum non suffi
cere. id circo clementissime ꝓuidit dñs Jhesus cristus ꝯcedens
thesaurum ecclesie ministris suis ꝓ loco et tempore peccato
ribus dispensandum Fiūt nāq̄ ī ecclesia ꝑ p̄latos et sūpiores
relaxaciones et indulgencie in quibus q̄ faciūt qd̄ debēnt pec
catoꝝ suoꝝ remissionem lucrantur Vt autem hoc clarius ītel
ligatur statui hodierna die de indulgencijs verba facere vt
penitentes peccatores intelligentes illaꝝ virtutem īuigilēt
cum studio eas acquirere non expectantes noctem mortis et
purgatorie pene qñ amplius nō poterūt opari De ip̄is ergo
indulgēcijs tria misteria p̄ncipalia proponimus declaranda.
Primū dr diffinicio. Nuid sit indulgencia et q̄lit̄ ꝓdest ī fo
Secūdum ꝯcessio. ro dei ad diminucionē pene purgatorie
Terciū fructificacio. et de clauibꝰ a xp̄o collat̄ sacerdotibꝰ

Primū misteriū de indulgēcijs declarādū dr diffi Ca. j.
nicō ī quo quid sit indulgencia videamus. Et Rñdet.
Fran. de marone in tractatu de indulgencijs. Nd indulgencia
est remissio peccatorum. Nuod intelligendum est de remis
sione pene temporalis ad quam peccator remanet obligatus
post remissionem culpe et pene eterne. Ipsa namq̄ pena et
culpa eterna remittuntur ī contricione cū peccator iustificat̄
Et quia vt tactum est sermone. vij. huius opis. c. j Licet in
baptismo omnis pena que ꝓ peccato debetur penitus relaxe
tur merito passionis cristi tñ cum homo peccata iterat reddit

se indignum tanto beneficio. Ideo in cōtricione nisi esset mul
tum feruentissima non remittitur ei tota pena sz minoratur vt
dicit Magister sen. di. xix. iij. q̄ntum decet et expedit salua di
uina iusticia Remanet itaqz vt in pluribus obligat9 peccator
ad tpaliter satisfaciendum penāqz tpalem exoluendam. hāc
vero taxare habet sacerdos in ɔfessione qui vt dictum est in
sermone ꝓ arbitrio pn̄ias potest iniungere. Et quia raro con
tingit vt quis totam penam tēporalem debitaz accipere pos
sit et adimplere iō qui eam in hac vita non soluunt in purga
torio acriter punientur. Sed cum quis facit illud ꝓ quo īdul
gencie conceduntur a dicta pena liberatur plus et minus sm
indulgencie qualitatem. Notandum tn̄ sm Rich. et Bon̄. di.
xx. q̄rti. Quod fuerunt quidam q̄ voluerunt distinguere foꝝ
dei et foꝝ ecclesie. Et hi dixerunt indulgencias valere quātū
ad forum ecclesie non quantum ad foꝝ dei. Racō aūt ip̄orum
erat quia nullus inferior potest absoluere a pena quam ligat
supior. Sed deus remittendo culpam ligat ad aliquam penaz
temporalem ergo videtur q̄ nullus possit de illa aliquid di
mittere. Et ꝓpterea dicunt indulgencias valere in foro eccle
sie remittendo penas taxatas a iure vel a iudice non tn̄ ali q̄d
remittendo de pena taxata a deo. Verūtameu ista opinio sa
tis impia est et contraria racioni quia si sic esset tunc ecclesia
absoluenda a penis satisfactorijs transmitterz ad penas pur
gatorij et ad grauiora supplicia. Iō simpliciter dicēdum est q̄
relaxacio satisfactionis que fit in īdulgencijs valet eciam ī fo
ro dei quia deus habet ꝓ condonato q8 sic condonatur Mod9
aūt intelligendi qualiter fieri possit talis est p̄supponendum
nāqz est q̄ bonum optinemus ex triplici merito. s. ex merito
ꝓprio et ex merito capitis et ex merito ecclesiastice vnitatis.
Et q̄ ita sit in se manifestuz est quia quilibet meretur sibi per
graciam quā habet q8 cristus meruerit nob̄ nemo dubitat ni
si qui fide carz N8 ecclesia mereatur nobis et eius merita pa
tent per verba Aug. d. in li. de pn̄ia Credenduz est q̄ omnes
oraciones et elemosine ecclesie et opa iusticie succurrūt recog
noscenti mortalitatem suam. p hūc modn̄ sicut triplex est me
ritū obtinendi bonū sic et meritū liberandi a malo. Meritū scz
ꝓpriū Et hoc est meritū nostre ɔtricōis ꝛ per h̄ merem̄ libera
ri a pena et̄na ira q̄ sil̄ sūt hec duo sic̄ ī anglis g̃cia ꝛ gl̄a ho ē
meritū xp̄i ꝛ h̄ opat̄ ī sac̄mētis ꝛ p̄tate clauiū ꝛ p h̄ remittit̄
ps pene t̄cō ē meritū ecc̄astice vnitat̄ ꝛ p ill8 adhuc fit rēissio

Et sic secundum triplex meritum fit triplex pene condonacio
vt sic currat mīa cū iusticia et in qualibet est mutacio maioris
in minus. Vnde pena eterna p̄mo mutatur in tpalem cū remitti
tur culpa. Secūdo tpalis magna et sup̄ vires commutat̄ ī pe
nam ꝯpetentem viribus in sacerdotis absolucione et ꝙ residu
um est reꝑuatur in purgatorio Tercio vero pena illa ad quā
quis tenetur mutatur ī minorem in īdulgencijs. hoc aūt pt̄ fa
cere ecclesia ex diuina auctoritate. Thesaurꝫ em̄ meritorū .s.
cristi martiruꝫ ꝯfessorum ac virginum recōmendauit ecclesie
dispensandum cum ecclesie in prelatis tradidit claues regni
celorum. Et per hoc solui potest racio eorꝫ q̄ dicūt ꝙ īferior
nō potest absoluere a pena imposita a supiore. Nam licet non
possit auctoritate ꝓpria pt̄ tn̄ auctoritate ipi⁹ supioris. Vel
pt̄ dici ꝙ p̄latus dans indulgencias non absoluit oīo ꝯdonan
do ꝫ soluendo de thesauro ecclesie. Sed aliquis posset obicere
ꝙ ecclesie non sūt date claues quia claues aut sūt ad claudend̄
aut ad aperiendum Sed dicitur Apoc̄. iij. cristus aperit et ne
mo claudit. claudit et nemo apit. ergo ecclesie non sunt date
claues. Verūtn̄ in contrarium est ꝙ cristus dixit Petro Mat.
xvi. Tibi dabo claues regni celorꝫ. Ex quibns verbis patꝫ ꝙ
mediante petro ecclesia claues accepit Quod notatur. xxiiij.
q. j. c. Manꝫ. c. quodcūqꝫ. c. Omnibus consideratis. Rn̄det g̊
Rich. di. xviij. q̄rti. quod claues regni celorꝫ date sūt ecclesie
Et accipiūtur hic claues ad similitudinem clauiū materialiuꝫ
p quas hostium claudit̄ et apitur. Claues em̄ ecclesie q̄dā po
testas data ecc̄ie ī p̄latis sūis ad apiēdum ⁊ claudendū hoīb⁹
regnum celorꝫ qd̄ clauditur hoī p peccatū vel p obligacionē
ad penam ꝓ peccato et apit̄ p remocionē vtriusqꝫ. Est autez
pt̄as triplex apiendi celum et claudendi. Prima ē auctoritas
que est in solo deo qui sol⁹ apit effectiue p īfusionem gracie
et claudit pmissiue pmittendo iusto iudio homiem ruere ī pec
catuꝫ gratiā non conferendo. Secūda est clauis excellencie q̄
est ī cristo rōne hūane nature q̄ celum apit p meritum passio
nis sue ⁊ claudit p pt̄atem iudicialem sibi traditam Tercia ē
clauis mīsterij .s. in prelatis ecc̄ie q̄ celū apiūt mīstrādo sacra
menta q̄ opantur ī merito passionis cristi et virtute. Ad au
ctoritatē ergo apoc. dicēdum. Quod clausura regni celorum
tripliciter potest accipi. vel ꝓ illa qua erat clausuꝫ generi hu
mano ꝓpt̄ peccatum p̄morꝫ parētū l' ꝓ illa qua claudet̄ oīb⁹
reprob̄ ī iudicio p sn̄iaꝫ diffītiaꝫ l' ꝓ illa q̄ claudit̄ īter ī hoī p

culpam et penam remittendas. Prīa clausura fuit vl'is et nō
ꝑpetua ⁊ hāc xp̄s aperuit merito passionis sue. Et de hac dr
aperit et nemo claudit Alia sil̄r clausura erit perpetua ꝺ qua
Math. xxv. Clausa est ianua et de hac dicitur claudit ⁊ nemo
aperit. Alia clausura est particularis et n̄ perpetua ⁊ hanc p̄
lati ecclesie pn̄t mīstraliter aperire ꝓpterea nou mediocriter
errant hi qui dicunt indulgencias non valere cū tota ecclesia
rōnabiliter cōtrariū asserat et affirmat.

De auctoriate ꝯcedendi indulgencias et illaꝝ varia ꝯcessiōe
⁊ de causis ꝓ quibus ꝯcedūtur. ¶ Capitulum. ij.

Secūdū misterium de indulgenciis declarandū dicitur ꝯ
cessio in q̄ de ip̄aꝝ ꝯcessione tria considerem⁹. Primo
auctoritatem Secūdo veritatem. Tetcio causalitatez
Primo ꝯsideremus auctoritatez. quis. s. auctoritatē indulgē
cias concedendi Et Rn̄dent doc. s. Bon̄. ⁊ Rich. vbi s̄. Nꝺ illi
sōli possunt indulgencias dare quibus dispensacō thesauri ec
clesia ꝯmissa est et secūdū mensuram cōmissionis sue. Et quia
cristi vicario cōmissa est pleitudo p̄tatis ab ipso cristo vt pa
tet extra de pe. et re. c. Cū ex eo. Jō dare potest indulgencias
ꝑ totam ecclesiam militantem ⁊ tantas quantas sibi dare pla
cuerit si absit rōnabilis causa. Alij aūt tm̄ habent de hac po
testate quātū eis a cristi vicario concessa est. Jp̄e aūt ꝑ ius cō
mune hoc non ꝯcessit nisi ep̄is vel electis in ep̄os et suis lega
tis. Et ideo nulli alij indulgencias pn̄t dare nisi ex spāli com
missione nec pn̄t legati dare indulgencias nisi in ꝓuincia sua
nec ep̄i nisi in suo ep̄atu. Archiep̄i tn̄ pn̄t eas dare ī ep̄atib⁹
suffraganeoꝝ suoꝝ vt patet extra de pe. et re. c. Nostros in
textu et in glo. Jsti tamen in dedicacione basilice siue dedicet̄
ab vno siue a pluribus non debent extendere indulgenciaz vl
tra annum nec in āniuersario dedicacōis vltra. xl. dies. Limi
tata est em̄ eis p̄tas a papa ne per īmoderatas remissiōes cla
ues ecclesie contemnerētur et peītencialis sātisfactio enerua
retur. extra de pe. et re. c. Cū ex eo. Et si diceret̄ ꝙ omnis sa
cerdos habet claues ergo p̄t indulgencias concedere. Rn̄det
Bon̄. Nꝺ clauis non est tota rō virtutis indulgencias faciēdi
ꝫ p̄tas clauis cū iurisditiōe et auctoritate thesauri dispēsādi
que ordinarie sōlis competit episcopis et sacerdotibus si eis
ab episcopis commitatur Secundo cōsideremus circa ꝯces
siones indulgenciarum varietatez. Secūduz em̄ ꝙ apparet ex
vsu ecclesie sōlēt indulgencie variari triplicit̄ Cōcedūt̄ nāq̄

Aut ſecūdū numeꝝ dieꝝ vel ānoꝝ. Aut ſcm̄ ptē peccatoꝝ
Aut ſecūdū plenariā remiſſionē. Nñ ꝺcedūtur ſcm̄ numeruz
dierū vel ānoꝝ. vtputa qꝛ dantur centū dies vel centū anni
de indulgencia. Tūc qui illam lucrantur abſoluunt̄ a pñia q̄
facere debuiſſez p peccatis ſuis p centū dies vel per centū an
nos ſiue in hac vita ſiue in purgatorio. Nñ vero ꝺceduntur i
dulgencie ſecundum ptē peccatoꝝ vtputa quia ꝺceditur ter
cie vl̄ quarte ptis remiſſio peccatoꝝ tunc q̄ illas lucrantur
abſoluūtur a pena quā tenebant̄ exoluere p illa pte ſiue illa
pena ſit centum ānoꝝ ſiue mille ſiue pl̄m. Nñ aūt ꝺcedūtur i
dulgencie ſcm̄ plenariam remiſſionem. tūc q̄ illas lucrantur
abſoluuntur ab oī pena ita q̄ ſi tūc ex hac vita decederēt ſta
tim ad celum euolarent et imꝫ ciues celi nullo obſtaculo ipedi
ti collocarentur. Tercio conſideremꝰ circa cōceſſionem idul
genciarum cauſalitatez pro qua cā ꝺcedi pñt et debent indul
gencie. Et rñ det Boñ. Quod ſicut videmꝰ in pollicitis et cōi
tatibus hūanis q̄ thēſaurꝰ reipublice ꝓpter duo maxime con
ſueuit ꝓferri et cōicari exteriꝰ. ſic in ſpālibus eſt intelligen
dum ꝓfertur nāq̄ thēſaurus extra ꝓpter gloriam pñcipis ſic
faciūt reges curiales quēadmodum fecit rex Aſſuerus vt ha
betur Hеſter. Alio mō ꝓpter vtilitatez cōitatis ſiue neceſſita
tem. Vñ quādo ledit̄ cōitas ꝓferuntur ſtipendia et donatiua
militibus ut eant ad pugnam. ſic thēſaurus eccleſie ab his q̄
habent diſpēſare duplici ex cā debet apiri. ſ. ꝓpter gloriam.
pñcipis et laudez. Laus vero et honor dei eſt in ſanctis ſuis. q̄
ſancti honerantur in conſtructione baſilicaꝝ viſitacionē earñ
dem cōmemoracione virtutuz ſuaꝝ et idem fit i p̄dicacioib9 q̄
hmoib9. Jō ꝓ his oib9 idulgēcie recte fiunt. Cōis vtilitas aūt
eſt defenſio terre ſācte defenſio fidei ꝓmocio ſtudij q̄ conſilia
ꝓ quibus adhuc recte indulgencie ꝺceduntur Et ſi diceretur
q̄ non licet dare ſpūalia ꝓ tēporalibus qꝛ illd̄ eſſz ſymoniacū
Sz in iſtis indulgencijs dantur ſpūalia pro tēporalibus. ſ. re
miſſio pene ꝓ peccunijs et alijs rebus loco eli̇e oblatis. ergo
videtur q̄ nō licet ꝺcedere huiuſmodi indulgencias. Rñ det
Rich. et Boñ. q̄ ñ dant̄ ſpiritualia ꝓ tpalibus ñ paccedens
Cuz ei dantur idulgencie ꝓ eccleſijs vel hoſpitalibus cōſtru
endis nō dant̄ vt in illis tpalibus fiſtatur ſz ꝓpt̄ vtilitatē ſpi
ritualē ꝺſequētē. Vñ ñ dātur ꝓ tpalib9 ñ iquātū ordiant̄ ad
ſpūalia. Jō qñ plat9 dat indulgēciā nō dat eā ꝓ eli̇a exteriori
nō ꝺſiderās datū ſz fructū vz qꝛ ex radice bōe wlūtat̄ ꝓcedit

De fructu indulgencie respectu existencium in mortali et eo
rum qui sunt in purgatorio et illorum qui post illarum acqui
ficionē erunt propter alia peccata damnandi ¶ Capitulū·iij·

Terciū misteriū de indulgencijs declarandum dicit̄ fru
ctificacio·in quo de fructu indulgencie circa tria p̄ci
pue dubitatur·Primo vtrum indulgencie ꝓsint exn̄
tibus in mortali·Scdo vtrꝝ ꝓsint his q̄ sūt i purgatorio Ter
cio vtrū ꝓsint his q̄ illas lucrantur et postea ꝓpter alia sua
peccata damnantur ad infernum·Ad primum dubinm Rn̄det
Rich·Quod non pt̄ fieri remissio pene manente culpa·Et·Jō
cū ꝑ indulgencias nō remittatur culpa exn̄tibus in mortali
peccato nō remittitur eis ꝑ indulgenciā aliq̄d de pena·Si tn̄
aliquis exn̄s in mortali peccato facit illud qd̄ continetur ī for
ma indulgencie prudenter facit qꝛ bona facta ī peccato mor
tali aliquo modo peccatorē disponūt de ꝯgruo ad pn̄iaꝫ ⁊ il
la mediante ad suscepcionem remissionis peccatoꝝ ꝑ diuinaꝫ
mīaꝫ·hec Rich·Boñ·vero dicit·Quod ad hꝫ vt īdulgencie va
leant requiritur duplex ꝯdicio·Ex ꝑte dantis·s·ptas vel auc
toritas de qua sup̄dictū est·Et honesta ac rōnabilis cā·Vnde
non esset credenda indulgencia alicuius valoris si quis darꝫ
eam eūtibus videre torniamenta·Sikr ex ꝑte accipientis du
plex condicō requirit̄·s·ꝯfessio cum vera ꝯtricione et fides cū
vera deuocione vt vere de peccatis sit penitens et vere confi
dens ꝙ pastoris indulgencia sibi valeat·Secudo cōtingit du
bitare vtrum indulgencie valeant his qui sūt in purgatorio
Et quibusdam visū est ꝙ sic·Et arguūt·Nd̄ omnes aīe sancte
aut sūt de ecclesia triūphante aut militante·Sed aīe exn̄tes ī
purgatorio sancte sūt nec sūt de ecclesia triūphante quia in
ea nulla est pena ergo sūt de ecclesia militante·Sed omnibus
habentibꝫ graciaꝫ in ecclesia militante ꝓsūt indulgencie ḡ ꝓ
sūt illis qui sūt in purgatorio·Alij vero tenent contrariū qꝛ
vt scribitur de pe·di·j·c·Si cui·§·Alij ecōtra dn̄s parius sol
uendi voluit eē et ligādi·Si p̄lati ecclesie nō pn̄t ligare illos
qui sūt in purgatorio ḡ nec eos soluere Nd̄ verū nō esset si il
lis ꝓdessent indulgencie·Rn̄det Rich·Nd̄ induligencie nō
ꝓsūt illis qui non sūt de iurisditione illius qui eas concessit vt
ptꝫ extra de pe·⁊ re·c·Nd̄ aūt·Nec illis qui non faciūt illnd
ꝓ quo dantur indulgencie quāuis voluntatē habeant faciē
di·Nā licet non potēti opari voluntas reputetur ꝓ facto q̄n
tū ad p̄mium essenciale nō tamē hoc est verū quātū ad qd̄libꝫ

premiū accn̄tale. Vnde nec ꝓ facto reputat̄ quātū ad remis
sionem pene ꝑ indulgencias obtinende Illi aūt qui sūt ī pur
gatorio non sūt sub iurisditione p̄latoꝝ ecclesie qd̄ satis dat̄
intelligi cū dixit dn̄s Petro. Nd̄cūq; solueris sup terram ꝛc̄.
concedendo ei pt̄atem sup eos tm̄ qui sūt viuentes in hac mor
tali vita. Nō pn̄t eciam hi qui sūt in purgatorio facere illuꝫ
ꝓ quo datur indulgencia. idcirco indulgencie eis non ꝓsūt
directe. Indirecte tamen eis ꝓsūt īquantū exn̄tes in hac vita
faciūt ꝓ eis illud quod continetur in forma indulgencie ma
xime si dentur indulgencie sub hac forma. Quicūq; fecerit h̄
vel illud ꝓ se vel ꝓ patre suo defuncto vl̄ alia ꝑsona in pur
gatorio exn̄te dam⁹ tot dies indulgencie. Et sic etiam s̄m cō
munem opinionem doctoꝝ ꝓsūt ꝑ modū suffregij et nō ꝑ mo
dum induligencie. Ad argumentū vero factū ꝓ opposicione
contraria dicit Rich. Nd̄ illi qui sūt in purgatorio cum eccle
sia militante quodāmodo cōicant ī pena et cū triūphante cū
impossibilitate peccandi cum vtraq; in caritate. Et iō qꝛ ꝯiū
cti sūt cū militante ecclesia ꝑ caritatem et maxime auxilio indi
gen quia non sūt in statu in q̄ possint penā assumere volūtari
am ꝑ quā cicius admitterentur ad visionē beatam iō eccl̄ia pt̄
eos iuuare cōicando eis merita viuoꝝ non tn̄ ꝑ modū auctori
tatis ꝑ quam directe iuuantur illi ꝓ quibus directe ꝓsūt in
dulgencie. Tercio contingit dubitare. Vtꝝ indulgencie ꝓ
sint his qui illas lucrantur si p⁹ illaꝝ ademcionem ꝓpter alia
peccata ꝑ eos cōmissa dānentur in inferno. Sed ad intelligē
dam hanc difficultatem necesse est scire an ꝑ culpā sequentez
peccata dimissa redeant. Et ad hoc nos dicimus ex sn̄ia Rich.
in. iiij. et dn̄i et Bon̄. di. xxij. Nd̄ peccata dimissa redire n̄ pn̄t
itelligitur dupliciter Aut quantū ad culpā Aut quantum ad
penam. Primo mō peccata dimissa redire non pn̄t quia nulla
res anichilata redire pt̄ eadem numero nisi ꝑ diuinam poten
ciam iuxta illud Auicenne. iij. meta. Nd̄ anichilatū est n̄ redit
Peccatū at̄ cū remittitur anichilatur et ꝑ opacionez diuine
potencie reuerti non potest. quia vt. Inquit Aug⁹. li. lxxxiij. q
Deo auctore non fit homo deterior Dicitur tn̄ peccata dimis
sa redire inquantum sequens culpa magis grauatur quam si
peccata illa non fuissent dimissa. Quantū vero ad penaz vtꝝ
dānatus ꝓ peccatis que ꝯmisit post peccata dimissa puniat̄
tm̄ ꝓ illis ꝓ quibus dānatus est aut ꝓ alijs dimissis. Et si pec
cata redibūt quantū ad penaz. Rn̄det Rich. Quod pena que

debebatur p peccatis dimissis aut est tota expleta aut sequs mortale aut non. Si non tu dico q remanet obligatus peccator ad solucionem residui pene si in illo peccato mortali moriatur p peccatis illis remissis quo ad culpam nō quo ad penā Et iō p illis in iferno pena eterna punietur. Sz paccns quia in peccato mortali nulla pena est satisfactoria i ospectu dei. Et iō quātucūq; puniatur semp remanebit obligatus ad penam. Illa tn pena erit min9 intēsa quā si illa peccata non fuissent ei dimissa. Si vero pena est soluta ante sequens mortale peccata remissa non redeūt nisi iquātu aggrauāt sequs peccatum ꝓpter quā aggrauacionē sibi maior pena debetur. ꝓpt hoc dicitur. Sau. i. sō iudicabit deus bis i idipm. Et 8 pe. di. viij. Versus finem. Diuina clemencia dimissa peccata vlterius in vicionem venire non patitur. Cū ergo exntibus in caritate p indulgencias remittatur pena talis p peccatis debita si p9 ꝓpter alia peccata sequencia talis in inferno dānentur nō amplius punientur p peccatis illis p quibus iam remissionē pene indulgencijs mediantibus obtinuerūt. Ergo currāt peccatores ficiētes ad fontem pietatis et clemencie dni nostri ihe su cristi et de suis peccatis vere ofessi penitentes indulgencias q ocedūtur p̄curent acquirere vt sic a pena liberari scā dere valeant regna celoz vbi cristus dei filius regnat cū patre et spiritusancto p infinita seculoz secula. Amen.

Feria quinta quarte ebdomade in quadragesima de viduitate Suanda et de eius laudibus atq; p̄conijs q̄bus sublimatur.

Sermo. li.

Hec vidua erat et turba ciuitatis multa cū illa q uā cū vidisset dns mia motus sup illam dixit illi. Noli flere. Scribūtur hec verba Luc. vij. c. et i euāgelio hodierno. Vsus est pietate multa saluator noster erga viduam vnicū filium suum morte iam extinctum dolenter et amare lugentem ip̄am quidem et euangelica lectio tastatur p̄mo consolatus est verbis demū suscitatū filium ei benigne restituit. Quo exemplo clarescit quanta sit vidualis status gcia q̄ntū sue decor quāntū ecia meritū. sed qm multi sūt q̄ iguorant p̄cium eius. iō ad instructionem penitenciū hodierna die de viduitate ofician9 vmonem. de quo tria mysteria p̄cipalia erūt declaranda.

Primū dicit obseruacionis.
Secūdū cōmendacionis.
Tercium regulaconis.

Qualiter p9 p̄mū maritū melio9 est tenere et obuare viduitatē q̄ denuo nubere. tū ꝓpt iudiciuz castitatis. tū ꝓpt signuz caritatis

tum etiam ꝓpter beneficium libertatis ·c·j·

Primū misterium dicitur obseruacionis in quo declarandum est quare post primum maritum melius est obseruare et tenere viduitatem quam ad secundas nupcias transire Et assignari possunt tres pn̄cipales raciones· Primū est ꝓpter indiciū castitatis· Secunda ꝓpter signum caritatis Tercia ꝓpter beneficium libertatis· Prima racio est ꝓpter indicium castitatis Quando em̄ mulier nubit tociens est signum magne continencie Vn̄ Jero·contra·Jouin anum refert· Quod porcio minor cū laudaretur quedaꝫ bene morigerata que scdꝫ accepat viꝝ rn̄dit· Felix est pudica matrona nūquam p̄ter semel nubit et Valerius li·ij· Qui vno fuerant contente matrīonio corona pudicicie honorabantur Verūtn̄ disputandum est Vtrū secn̄de nupcie sint licite Et nō nulli arguūt q̄ n̄ sn̄a· Crisosti· xxxj·q·j·c· Hac racione ait· Secūda·s· vxorem accipe secūdū p̄ceptum ap̄· licitum est secundum aūt veritatis rōnē fornicacio est· Jtem racione videtur quia bigamus non pt̄ promoueri ad sacros ordines· Sed pena non infligitur nisi ꝓ culpa· ergo in bigamia est culpa Sed īcontrariū est auctoritas Jero·xxxi·q·i·c· Apant ait· Apiāt q̄so aures obtrectatores mei et videant me secundas et tercias nupcias ī domino ꝯcessisse Et iterum in eodeꝫ·c·ait· Non dando bigamos imo nec trigamos et si dici pt̄ octogomos Et Aug⁹ in·c·De⁹· Jnquit Deus masculum et feminam ꝓpagandi generis cā nupciali castitate ꝯiunxit et ꝑas nupcias que in vno quoqꝫ testō ꝑmittunt̄ licitas esse mrāuit Et idem Aug⁹ exponens illud apl̄i Quod si dormierit dīc· Quod si dormierit vir eius non dicit primus secundus vel tercius nec nobis diffiniendum est quod non diffiniuit apl̄us· Vnde nullas debeo damnare nupcias nec eis verecundiam inferre numerositate· Rn̄dent ergo doc·in·iiij·di·xlij ·s·Ric·Bon̄· Petrus de palude· Tho·ꝛ ceteri Nd non tm̄ secūde nupcie ꝫ etiam tercie et quarte et plures sūt licite· Racō qꝛ per mortem alterius ꝯiugū tollitur impedimentū primi mat̄moni Vnde dicit Petrus de palude· Quod siquis resuscitaret̄ a mortuis non posset ad vxorem viuentem redire quia nō amplius sua vxor nec ip̄e vir eins nisi denuo contraherent· ꝓpterea dixit apl̄us·j·co·vij· Si dormieritis eius liberata est a lege viri cui vult nubat tm̄ in domino· Beacior tn̄ erit si sic permanserit secundū meum consilium· Ad dictum ergo· Cerisosti· responderi pt̄ Quod in ꝓprie et largissime fornicacionē sumit

scilicet ꝑ naturalis ꝯcupiscencie ardore que maxime ꝯfueuit
mouere ad secūdas nupcias contrahendas. Ad secundū vero
argumentum dicit Boñ. ꝙ nō posse ascendere ad sacros ordi
nes ñ ē pena qꝛ ec̄ nec mut9 l' ali9 ñalē īpet9 pt̄ ascēdere ad sa
cros ordīes qd̄ ñ fit ei in penā sed quia ñ est ydone9. Sūt g̊ li
cite secunde nupcie et plures et non sunt inhonorabiles. Ideo.
Jero9. ad Gerutiā. Inquit. Vide qualia sunt secunda matrimo
nia que lupanaribus preferuntur. Ait em̄. s. apl̄us. Meli9 ē nu
bere quam vri. Adolescentula vidua que continere non potest
maritum pocius accipiat quam dyabolum Apl̄us vero. j. cor.
vij. ait. Dico in nuptis et viduis bonum est illis si sic ꝑmaneāt
sicut et ego. ꝙ si non contineant nubant. melius est enim nube
re q̄ vri. Et. Jero. ī epl̄a ad Gerutiā narrat de quodam rome
qui habuerat xx. vxores quas sepelierat. Et de muliere que se
pelierat. xxij. maritos qui fuerūt copulati matrimonio et fuit
magna expectacio quis eoꝝ efferretur ad sepulchruz ab alio
et vicit maritus. Vnde. Jero. sequitur. d. Obsecro vt illa testi
monia non noueris quibus incontinentibus et miseris subueni
tur ꝫ pocius lectites quibus pudicicia coronat̄. Fecit insuper
ad viduitatis laudem ꝙ et virtutes illam ꝑuant. Nd̄ Ambro.
in exameron. ait. Discite mulieres quante sit viduitatis gracia
que etiam in auibus predicatur. Secūda racio quare meli9 ē
obseruare viduitatem quam transire ad secundas nupcias est
ꝓpter caritatis signum. Vt. s. oñdat vxor quanta caritate vi
rum defunctum dilexerit. Vnde Virgilius in iiij. eneidos. Ille
meus primus qui me sibi iunxit amaros. Abstulit. ille habeat
secum ꝑuetq̄ sepulchro. Et. Jero. contra. Jouinianum scribit
ꝙ cum Valeria rogaretur scd̄m virum accipe Respondit se h̄
non posse facere quia primus adhuc viuebat. Nuod diu enim
Inquit vixero vir me9 ꝑ amorē viuet in corde meo. Et iterum
ibidem recitat. Nuod dum Martia catonis nollet iterum nube
re et virum defunctum semper lugeret interrogata quez diez
haberet vltimum luctus ait. Nuem et vite. Nuerere tam̄ pos
set h̄ aliq̄s Vtrum secunde nupcie sint sācrimentales. Respon
det Boñ. ꝙ dupliciter est loqui de secundis nupcijs. aut in se
aut in relacione Ad p̄mas si in se. sic. Cū sit ibi consensus exp̄s
sus inter legitimas ꝑsonas sūt vtiq̄ sacramentum nec est ibi
carnis diuisio sed vnio carnis viri et mulieris. Si aūt loquam̄
in conꝑacione ad p̄cedentes si manz in eis sācramenti rō incō
pleta ꝓpter carnis diuisionem quia in p̄mis carnem suā vniuit

cum vno · in secūdis cū alio Et talis diuisio tollit ꝺ plenitudīe significacionis · Tercia racio quare melius est viduitatē ꝑua re est ꝓpter bn̄ficium libertatis · Vidua enim sua est domina ꝛ in pace viuit et si virum accipiat discrimini se exponit vt for te inueniat irosum litigiosū ꝛ se tribulantem Vn̄ · Jero⁹ · cōtra · Jouinianū narrat · ꝙ cū quedā rogaretur vt secundo nuberet Respondit se hoc non facere qꝛ bonum habuerat virum et si secundum accipet aut ille esset bonus aut malus · Si bonus sē per esset in timore ne illum ꝑderet · Si malus semper esset in dolore quia post bonum viꝝ alium nūq̄ sustineret ꝓpter asser tiones iā tactas colligi pt̄ q̄nta p̄eminencia viduitatis · Verū tn̄ vt p̄dictum est sique mulieres post viorꝝ mortem volue rint nubere faciunt aīo libero · Notandum tamen ꝙ alique le ges dicunt mulierem non posse nubere infra tempus luct⁹ · i · vnius anni post mortem viri vt patet · C · de secundis nupcijs l · j · Tamē per lnīaz apl̄i et auctoritatez potest id fieri immedi ate post mortem et infamia nubentis abolaretur quia ī his sē culares leges non ꝺ dignantur sācros canōnes imitare vt ptz extra de secundis nupcijs · c · Sup illa · et · c · Cum secundum · Qualiter commendabilis est viduitas · tum ꝓpter diuinam vi sitacionē · tū ꝓpter acceptacionē · tum etiam ꝓpter diuinam p̄ cepcionem ·

Capitulum · ij ·

Secundum misterium ꝯtēplandum viduitate ꝺꝛ ꝯmēda cionis Ostenditur quātū sit cōmēdabilis triplici racio ne · Primo rōne diuine visitacionis · Secūdo rōne diui ne acceptaciōis Tercio rōne ꝺine p̄cepciōis · Prīo rōne ꝺine visitaciōis qꝛ de⁹ viduas graciosissime visitauit Vn̄ · iij · re · xvij Tempore famis missus est a deo Helias ad viduam sāreptanā quepostq̄ dedit comedere Helie iuxta verbum eius hydria fa rine eius non defecit miraculose et lechitus olei non est īminu tus oībus illis diebus · Et · Judith · per totū habet̄ quam g̃ta fuerit vidua illa oīpotenti deo cui tantam ꝯtulit g̃ciā vt pro prijs manibus interficeret · Holofernem liberaretq̄ populuz ab impetu et furore illius · Luc · vero · ij · c · dicit̄ ꝙ erat · Anna ꝓphetissa vidua vsq̄ ad annos · lxxxiiij · que vixerat cum viro suo ānis · vij · a virginitate sua · Et hec non discedebat ꝺ tēplo ieiunijs et obsecracionibus ꝑuiēs deo die ac nocte · huic ihesus ꝑuulus sic et Symeoni p̄buit se videndum illamq̄ dignat⁹ est visitare que confitebatur domino et loquebatur de illo oībus qui expectabāt redēpcionē israhel · Scdo dignitas viduitatis

apparet rõe sine accepcionis·Luc·xxi·scribitur quantũ accepta fuit oblacio vidue paupercule de qua etiã ·Jero9·in epla ad Julianũ sic loquitur paupercula vidua que duo era misit i gazophylaciũ cũctos ĩ oblacione munerum dei dicitur superasse locupletes que non ponderе sui ꝫ offerenciũ wlun tate pensantur·Tercia rõ dicitur diuine pcepciõis·Dedit nã qꝫ deus pceptum oĩbus regibus pncipibus iudicibus et aduo catis omnibusqꝫ hoĩbns vt viduaꝝ causas tuerentur neqꝫ il las oppzimerent et molestarent·Vnde psa·j·Dns ait·Nuerite iudicium subuenite oppresso iudicate pupillo defendite vidu am·Et ezo·xxij·ait·Vidue et pupillo non nocebitis·Si leseri tis eos wciferabunt ad me et ego audiam clamorem eoꝝ a ĩ dignabitur furor meus pcuciamqꝫ ws gladio et erũt vxores vestre vidue et filij vestri pupilli·Et p·Jer·xxij·Facite iudiciũ et iusticiam et liberate vi oppressum de manu calũniatoris ad uenam et pupillum et viduaz nolite cõtristrare neqꝫ oppzima tis ĩique·Et itezꝫ ·Jere·v Dns de his qui viduas spernunt et abiciũt sic loquitur·pretierũt ĩmones meos pessime· Causaz vidue nõ iudicauerũt causam pnpilli non direxerunt et iudici um pauperum non iudicaueuerunt·Nũquid sup his nonvisita bo dicit dominus·aut super gentem huiuscemodi non vlciscet aĩa mea Et ·Job·xxij·ait·Viduas dimisisti vacuas et lacertos pupillorum cõminuisti·pterea circũdatus es laqueis et oĩ bat te formido subita·Jacobus vero·v·c·Religio vero mũda et ĩmaculata apud deum et patrẽ hec est visitare pupillos et viduas ĩ tribulacione eoꝝ·Sed hodierna die non solum non visitantur quĩmo verantur expoliantur et turbantur a mul tis rapiuntur sua bona et querũt iusticiam nec ĩueniũt illaz· Et quid his deterius est vltra dãnũ rerũ paciũtur falsas gra uesqꝫ crimiacões Taceo reliqs molestias q̃ eis iferunt Oviduarum psecutores·O lupi rapientes illaꝝ bona·O crudeles ad uocati et iudices·O falsi notarij·O iniqui testes·Quis docebit ws fugere a ventura ira·Vt eñ petet ex dictis ĩter omnia peccata grauia maximum scelus est oppzimere viduas·
Quod vidue debent esse mortificate et aliene a ouersacõe hoiz ac deuocioni feruentis inuigilantes· (Capitulũ·iij·

Tercium misterium declarandum de viduitate dicit regu lacionis·Jn quo scire licet q tres sũt regule quas vidue bene tenentur Prima dicitur mortificacionis Secũda conuersacionis·Tercia deuocionis·Prima regula viduarum

dicitur mortificacōnis. Debēt vidue esse mortificate et casti
gate ieiunijs vigilijs et disciplinis aliter in eis pudicia tuta
esse non potest. Vnde Paulus. i. thi. v. Vidua que in delicijs
est viuens mortua est. Et Jero9 in epla ad furiā ait. O filia. si
aplūs corpus suū in seruitutem redegit ne cū alijs pdicar et.
ipe reprobus efficeretur. quo tu iuuencula adhuc in feruore
iuuentutis posita dapibus et vino plena poteris esse de casti
tate secura. hec ille. Reprehensibiles itaq; sūt vidue ille q̄ occō
vacantes comedūt et bibunt splendide dormiunt sātis poliūt
cutē ⁊ ornāt̄ liz se vidualib9 iduāt vestimentis. Secda regla
viduarum dicitur cōuersacionis. Debent euitare q̄ntū possunt
cōuersacionem hoīm non solum secularīū ꝫ sacerdotū et religi
osorum ac quorūcūq; qui spūalem vitam pfitentur qm̄ reue
ra nichil tam viris quam mulieribus adeo est piculosum sic
crebra et frequētata etiam sub specie boni ouersacio et collo
cucio maxime vbi etas consentit ad vicium. hinc Jero9 ad sse
pocianum ait. Matrem ita tu vide ne p illam videre cogaris
quaz vultus ita cordi inhereant et tacitum viuat sub pecca
tore vulnus. Et Joh. baptista sanctam matrem habuit ponti
ficisq; filius erat et tñ nec matris affectu nec patris opibus
vincebatur vt in domo pentum cum piculo viueret castitatis
hec ille. Et. xxxij. di. c. Hospiciolū. Hospiciolū tuum aut raro
aut nūquam mulierum pedes terant qr nō pōt toto corde ha
bitare cū deo qui feiaz accessibus copulatur. Si igitur picu
losū est viris volentibus deo seruire cum mulieribus ouersari
quantomagis et mulieribus ipis que debilioris sūt animi in
feriorisq; nature. Debent em̄ vidue cauere oēs malas supicio
nes hinc Jero9 ad Saluinā. Caueto omnes suspiciones et q̄t
quid rōnabiter fingi pt̄ ne fingat̄ ante deuita. Debent aduevi
due libenter inhabitare domū audireq; Jero9. d. ad fusto. Ra
rus tibi sit egressus in publicum matres tibi querantur ī cubi
culo. Et nō tñ virorum ꝫ et matronaz non frequētare domos
cum Jero9. dicat itez ad fusto solo habeas consorcium ma
tronaz. nolo ad nobilium accedas domos. nolo te frequenter
videri vt contemnas quod esse noluisti. Cur facis iniuriam vi
ro tuo. Ad hoīs coniugem dei sponsa quid pperas. Disce ī hac
pte sanctam supbiaz. Scito te illis esse meliorē. hec ille. Ter
cia regula viduaz dicitur deuocionis. Debent itaq; esse deuo
te timentes diligentes desiderantes ⁊ colentes deum Vnde et
apostolus. j. thi. v. ait. Si qua vidua filios aut nepotes habet

discat primum domum suam regere et mutuam vicem reddere parentibus. Hoc enim acceptū ē coram deo. Que aūt vere vidua est et desolata spet in deū et instet obsecracōibus et orōnibus die ac nocte. huiusmodi viduis opatitur de9 easq; cōsolatur tribuens in hoc seculo suam graciā et in futuro sempit nam gloriam in qua viuit et regnat deus p infinita secula seculorum. Amen.

¶ Feria sexta quarte ebdomade in q̄dragesima de diuinitate domini nostri ihesu cristi qui licet verus fuerit homo fuit etiam verus deus eiusdem cum patre et spiritusancto nature.

¶ Sermo. lij.

Tu es cristus filius dei viui qui in hunc mundum venisti. Scribuntur hec verba Joh. xj. c. et in euangelio hodierno. Deridetur tam a gentilibus quam a iudeis immaculata fides nostra q̄m p̄dicat confitetur et adorat cristum crucifixum tamquam verū deum dominatorem celi et terre. Verum tamen veritas ista tam multipliciter est declarata vt āplius merito negari non possit. Ad ofusionem tū oīm eorū qui cōtrarium tenēt astruūtq; cristum purum hoīem fuisse non deū i p̄senti sermone curabimus ostendere. Quod cristus est verus de9 dei filius ab eterno a patre genitus eiusdem cum patre et spiritusancto substancie siue nature. Et diffusse & sua diuinate loquemur illam ofitebatur deuotissima Martha cum dicebat v̄ba p̄missa in themate. Quare cum oībus veritas eluceſcat q̄ filius virginis qui p nobis in cruce pependit fuerit deus ver9 diuinitatem eius tripliciter infinuabimus.

Primo auctoritate.
Secundo exp̄imēto
Tertio racione.

Mūo auctoritate veteris testamenti et sibillarum oñditur cristū verū deū et hominem fuisse. Capitulū. j.

Primo infinuemus auctoritate quod cristus fuerit ver9 deus. Et adduci p̄nt vtriusq; pagine scripture veteris. s. ac noui testamenti. Vnde ysa. ix. c. ait. Parulus natus est nobis et filius datus est nobis p hec verba p̄nūciās cristi humanitatez. Deinde sequitur. Et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius de9 fortis pater futuri seculi p̄ceps pacis Et vt dicit Nicolaus de lira Translacio septuagīta īt̄p̄tum habet et vocabitur nomen eius magni consilij angelus. Et translacio chaldaica dicit. Et vocabitur nomē eius permanens in secula. Messias in quibus verbis exprimitur cristi diuinitas. Et iere. xxxiij. scribitur. Ecce dies venīt dicit dominus et. s. d. g. iu. Translacio caldaica habz. Statuaz Messiā iustū

Et sequitur. Et hoc est nomen qd vocabunt eum domin9 iust9
noster Et scdm Nico. d li. vbi nos ponim9 dñs ī hebreo ponit̄
nomen dei Tetragramatō qd est nomen significans solam es
senciam vnam diuinam vt dicit Rabi Salomon per hec vero
verba diuinitas et humanitas cristi manifestatur. Et Barut.
iij. c. Hic est deus noster et non existimabitur alius ad illū p9
hec in terra visus est et cū hominibus ꝯuersatus est. Et sibil
la hericthrea vt Aug9 memīt. xviij. li. de ciuitate dei. versus
quosdam ꝯposuit de fine mundi. Quorum p̄me litere iūcte so
nant. Jhesus cristus filius dei saluator. Alie etiam Sibylle nas
citurum p̄dixerunt cristum filium dei de virgine immaculata
He omnes secundum. Jsido. ethi. li. Et lac. in. i. li. Diuinarum
insti. decem fuere. Prima ꝑsica que fuit de ꝑsis. Secunda liby
ca Tercia delphica. in templo delphici apollinis genita que
ante troiana bella vaticinata est cuius plūmos versus opi suo
homerus inseruit Quarta chimeria ī ytalia Quinta herictrea
de qua pauloante tactum est nomine herophila in babilone
orta que grecis. Jllion petentibus vaticinata est pituraz esse
troiā et homerum mendacia scripturꝝ Dicta aūt herictrea q̄a
in eadem insula eius inuenta sunt carmina. Sexta Samia a sa
mo īsula vñ fuit cognomīata Septima cumana q̄ ⁊ cumea de q̄
Virgilius. Vltima cumei venit iam carminis etas dicta autez
cumana a cumis ciuitate que est in cāpania. Cuius sepulchꝝ
adhuc est in sicilia. Octaua elespontina in agro troiano nata.
Nona phrygia. Decima tiburtīa. Ab his oīb9 diuinitas cristi
per multa ante tempora quam ī vtrū virginis descendisset ꝓ
pheta fuit Quarū dicta ⁊ si simul collecta legerim tñ qz vnde
originaliter fuissent extracta inuenire non potui hic mīme vo
lui inserere preter illud quod dictum est per Aug9. de Sibyl
la hericthrea Memī etiā me legisse et vidisse in castro papiēsi
ꝓphetiaz sibylle delphyce que de cristo sic ꝯtinebat Jn vltīa
etate humiliabitur deus et humiliabitnr ꝓles diuina iunget̄
humanitati deitas et puellari officio educabitur deus et hō
Signa precedent apud iudeos mulier vetustissima. s. Helisa
beth puerum cōcipiet. stella orbis mirabitur ducatuz presta
bit. s. magis ad ortū. s. cristi hic habens pedes. i. ānos. xxxiij.
eliget sibi de piscatoribus eiectis numerum duodenariū vnū
qꝫ diabolum. s. iudam. Non in gladio bello ue Eneadem vrbem
regesqꝫ subiciet Sed in hamo piscatoris. deiectione ⁊ pupie
supabit diuicias ⁊ supbiam ꝯculcabit huic quatuor animalia

ibest euangeliste surgent in testimonium sectantes iusticiam
legemq; irreprehensibilem · huic contradicetur a bestia · s·
anticristo Et surget stella mira · i · pau · q̃tuor animalium hñs
ymaginem · Erit aũt bestia horribilis · s · Maugmeth · ab oriẽte
veniens cuius rugitꝰ vsq; ad gentes punicas audietur hucvs
q; Sibilla que satis apte diuinitatem cristi p̃nũciauit · In hys
torijs vero romanoꝝ legitur q tempore Constantini impato
ris et Helene matris eius inuentum fuit in ciuitate constantio
politana sepulchrũ quoddam in quo iacebat homo lamiam
auream habens in pectore in qua scriptum erat · Jesus xp̃us fi
lius dei nascẽ de virgine Maria Credo in eum · O sol sub ostã
tini et Helene temporibus iterum me videbis · Simile exẽplũ
inuemẽ in Cronicis regum castelle · dicẽ em̃ ibi · Quod aput
Toletum in quodam saxo inuentus est liber satis vetustus q̃
scriptus erat litera ebraica greca et latina loquens de tripli
ci mundo mistico Et in illo inter cetera dicebatur in principio
tercij mundi xp̃us filius dei nascẽ de virgine Maria ⁊ pro sa
lute hominum pacẽ · Ac et Calcidius sup ij · thimei platonis
de stella que apparuit magis in ortu xp̃i sic loquiẽ · Non fuit
stella illa morbum et mortem denũcians sed aduentum dei ve
nerabilis quam cum suspexissent chaldeorum p̃fecto viri sapi
entes et in ꝯsideraco̅ne rerum celestium satis exercitati quesis
se dicũt recentẽ ortũ dei · Josephꝰ vero in xviij · antiquitatum
li · de xp̃o ait · Fuit aũt predictis temporibus sapiẽs vir si vir
eum nominare fas est · Erat em̃ mirabilium operum effector ⁊
doctor hominum eorum qui libenter que vera sunt audiunt et
multos quidẽ iudeoꝝ multos quoq; exgentilibus sibi adiunxit
Cristus hic erat · hũc accusacione p̃moꝝ nostre gẽtis viroꝝ
cum Pilatus in cruce agendum decreuisset non deseruerũt · Hi
qui ab inicio dilexerũt eum Apparuit em̃ eis tercia die iterum
viuens scm̃ q̃ dixit inspirati p̃phe vel hec vel alia de eo in
numera miracula p̃dixerunt · Angelus aũt qui virgini concep
tum nascituri dei nunciauit · Luce · j · c · subdidit · Quod em̃ ex te
nascẽ sanctum vocabiẽ filius dei · Et · Joh · baptista de xp̃i diui
nitate sic dixit · Vidi et testimonium phibui quia hic est filius
dei · Idip̃m dixit Nathanael · Joh · j · Et petrꝰ Math · xvi · c · Au
diaꝰ itrũ ⁊ Paulũ he · j · d · Multifariã multisq; modis olim de
us loquens patribus in pphis nouissime diebus istis locutus
est nobis in filio quem constituit heredem vniuersoꝝ p quem
fecit ⁊ secula Et · Ro · j · M̃ ante p̃miserat p pphas i scripturis

sanctis de filio suo. Et ad thitum. ij. Apparuit gracia saluatoris
nr̄i dei Et ne ꝓlixitate dicēdi tediū audiētibus ingerat̄ dimissis a
lijs testionijs q̄ xp̄z acclamāt deū verū subnotabi⁹ vocē illā p̄ nā
q̄ insonuit ī mōte vt ptz Mat. xvij. c. h̄ ē fili⁹ meus dilect⁹ ī q̄ mi
chi bn̄ ꝯplac̄ ip̄m audite. ⁊ Jo. xij. cū xp̄s dixissz pr̄ clarifica filiū
tuū audita ē vox de celo et clarificaui et iterꝝ clarificabo ⁊ q̄dā de
t̄ba ꝯfusū sonū illi⁹ vocis audiētes dicebāt tonitruū fēm eē alij at̄
dicebāt āgelū illi fuisse locutū sz n̄ desūt hetici maledicti. s. Cheri
t⁹ Hebiō Paul⁹ Samoscetā⁹ Fotin⁹ et alij q̄ s̄m Tho. ī. iiij. sūme
ꝯtra gētiles tā p̄clara validissimaqz ꝺ xp̄i ꝺmitate tes. ifir. et dei
cere satagūt. aiūt. n. q̄ de filibz idē ē iudiciū. sz oēs illi ī q̄bz de⁹ ī
habitat ꝑ g̃ciā vocant̄ ī scriptr̄is filij dei ꝑ nūcupacōz ⁊ adopcōz
et tn̄ n̄ sūt eiusdē nat̄e siue sub̄e cū ipo deo. g̃ a fili dicet̄ de xp̄o q̄
ē dei fili⁹ ꝑ ꝑticipacōz ꝑ adopcōz l̄ nūcupacōz n̄ at̄ ꝑ naturā. ꝓ
bare at̄ possum⁹ ꝑ scriptr̄as q̄ iusti vocant̄ dei filij et dij. vn̄ dꝺ in
psal. ait. ego dixi dij estis et filij excelsi oēs. et Joh. i. ꝺr. Dedit eis
ꝑtatē filios dei fieri h. q̄. c. ī n. e. ⁊ Jo. x. Nos ꝺos dixit ad q̄s s̄mo
dei fact⁹ ē Et p̄me sue canonice. c. iij. Videte q̄lē caritatē dedit no
bis de⁹ vt filij dei noiem̄ ⁊ sim⁹ ⁊ ro. viij. Jp̄e. n. spūs testi. reddit
spūi nr̄o q̄ sim⁹ filij dei ⁊ Ja. i. volūtarie eī genuit nos v̄bo veritat̄
huiusmōi ꝓbacōibz hetici venenosi suū vir⁹ effuderūt. ꝯtra q̄s eg̃
gi⁹ Aug⁹ ī li. ꝺ eccle. dog. De xp̄o ita loq̄t̄ Nat⁹ ē scꝺz veritatē na
ture ex deo dei fili⁹ nat⁹ ē scꝺz veritatē nat̄e ex hoīe hoīs fili⁹ vt n̄
appellacōe n̄ adopcōe sz nat̄a ī vtraqz natiuitate nascēdo filij nom̄
haberet ex q̄ dicto doc. theo. di. x. tercij li. Colligūt vnā ꝓpoīcōez
Nꝺ h̄ locucō xp̄s fili⁹ dei ꝑ adopcōz nl̄lo mō ē admittēda siue ꝓfe
rat̄ simpl̄r siue cū det̄miacōe vtpote si addat̄ īquātū hō qr filiacō
respicit ꝑsonā eo q̄ xp̄s ē vn⁹ fili⁹ ⁊ n̄ duo filij licz ī eo sint due na
tiuitates. s. et̄na et tꝑalis. Adopcō aūt p̄suppoīt q̄ndā extranei
tatē q̄ nullo mō ꝯneire pt̄ ꝑsone xp̄i ad illꝺ vero q̄ hetici obiciūt
s. de filibz idē eē iudiciū rn̄dz Tho. ī. iiij. sūme ꝯtra gētiles Nꝺ alr̄
scriptr̄a loq̄t̄ de xp̄o qꝺ sit fili⁹ dei alr̄ ꝺ nobis De ipo. n. dixit. Jo.
iij. et Joh. vj. qꝺ descēdit de celo. g̃ erat an̄quā de celo descēdisset
dic̄ eū vnigenitū Joh. j. ⁊ Joh. viij. Jp̄e dixit Anteq̄ Abrahā fie
ret ego sū. Nue omnia diuinitatis ei⁹ veritatem ostendūt.
Nꝺ exp̄imēto miraculoꝝ cristi ostēdit̄ ei⁹ ꝺmitas. tū ꝓpt̄ speciem
opū. tū ꝓpter modū. tū ꝓpt̄ documentum. ¶ Capitulum. ij.
Scꝺo īsinuē⁹ exp̄imēto l̄ exēplo q̄ xp̄s fuerit ver⁹ de⁹ eius
dē cū pr̄e nat̄e ⁊ ꝺ h̄ ip̄e xp̄s dixit iudeis ī tēplo ī porticu
Salo. qn̄ c̄cūde derūt eū īt̄rogātes si eēt xp̄s loq̄r vob̄ ⁊ n̄

credit' opa q̄ ego facō ī no·p·m·ꝫ testi·phi·d me ·Jo·x·et cū ꝓpt'
huiusmōi ꝟ bawluissent eū lapidare dixit·vos dicitis qꝛ blasphe
mo qꝛ dixi filiꝰ dei sū Si ñ facio opa p̄ris mei nolite credere michi
Si at' facō et ñ creditis michi opibꝫ credite vt ꝯgnoscat' ⁊ creda
tis qꝛ p̄r ī me ē et ego ī p̄re ex ꝫ dic̄ Tho·ī iij·pte·q·xliij·qd mira
cl'a xp̄i fuer̄t sufficiēs testīoniū d̄initatis sue ꝓpt' tria·Prīo ꝓpt' spe
ciē opū·Scd̄o ꝓpt' modū Tercō ꝓpt' docum̄tū Prīo ꝓpt' spēz opū
q̄ trāscēdebāt oēz ptatē c̄ate nat̄e ꝓpterea fieri ñ poterāt ñ ꝟtu
te d̄ina vñ·Joh·ix·Cecꝰ illūiatꝰ dicebat·a scl'o ñ ē auditū qꝛ apuit
q̄s ocl'os ceci nati ñ eēt ꝫ a d̄o ñ poterat ꝫ signa facere·scd̄o mira
cl'a q̄ fec̄ xp̄s fuer̄t sufficiēs tes·diui·sūe qꝛ faciebat miracl'a ꝓpa ꝟ
tute et auc̄te·vñ Lu·vj·scri·ē·ꝟtꝰ de illo exibat ⁊ sanabat oēs·⁊
Lu·vij resuscitās adolescētulū īpatīe locutꝰ ē adolescēs t' dico sur
ge·⁊ qñ resuscitauit Lazarꝝ·Jo·xi·ait Lazare veī foras neqꝫ audiē
di st̄ q̄ dixer̄t aīaz bt̄az ⁊ p̄cipue aīaz xp̄i ꝟtute ꝓpa posse miracl'a
facere qm̄ vt dic̄ Ric·di·xiiij·iij·li·miracl'a ñ pñt fieri aliq̄ c̄aeta ꝟ
tute vñ q̄uis xp̄s qꝛ ē deꝰ et hō possit rōe d̄ine potēcie mira·fa·
ꝫ tñ aīa eiꝰ nō pt·vñ Ric·li·j·d tri·c·ij·ait·Jlla ꝓdigia et signa q̄
fuer̄t fc̄a ad ꝯfirmacōz fidei nr̄e nō ñ p d̄inā ꝟtutē fieri potuer̄t·
et si dicat' q̄ ī suscitacōe Lazari xp̄s egit g̃cias deo p̄ri Respō· q̄
alid̄ ē g̃cias refere et alid̄ suffragiū īpetrare ꝓpterea xp̄s dix· ad
p̄rez ego ·n·sciebā q̄ sp me audis ꝫ ꝓpt' ꝓpl'm q̄ circūstat dixi vt
credāt qꝛ tu me misisti·Jō īpatīa voce clamauit Lazare veī foras·
Alij vero q̄ miracl'a fecer̄t nō ea facere ꝟtute ꝓpria ꝫ ꝟtute dei l' ꝟ
tute ip̄iꝰ xp̄i īcarnati vñ et Pe·vt scri·ī acti·apo·dixit ei q̄·xl·an
nis iacuerat īfirmꝰ ad ptā tēpli ī no· ihu sur·et am·Tercō mira·
sūt suf·tes·xp̄i d̄mtat' ꝓpt' docum̄tū qꝛ fi·se dei p̄di·vnd̄·Jo·v·dix·
p̄r m·vsqꝫ mō opat' ⁊ ego opor et·Jo·vj·sic̄ misit me viuēs p̄r et e
go viuo ꝓpt' p̄rez et·Jo·vij·si me sciretis forsitā et p̄rez m·sciret'·
et·Jo·viij·ego et p̄r vnū sūꝰ et·Jo·xvj·exiui a p̄re et veī ī m̄dū iterꝝ
relinq̄ m̄dū et vado ad p̄rez ñ ꝫ fuissꝫ verꝝ neq̄q̄ ei astitissꝫ d̄ina ꝟ
tus ī miracl'orū operacōe ꝑnā īpossibile ē ip̄z d̄ū tā scelesto m̄dacō
ferre testīoniū p opa īfinite ꝟtut' q̄ sūt miracl'a vera ex ꝫ Gre·m
omelia d ephia ꝯtra duros iudeos sic pulcre loq̄t' Oīa elemēta au
ctorē suū venisse testata sūt vt·n·de his q̄si q̄dā hūano vsu loq̄ꝛ
deū hūc celi eē ꝯgnouer̄t qꝛ ꝓtinꝰ stellā miser̄t Mare ꝯgnouit qꝛ
sub eiꝰ plātis se calcabile p̄buit·t'ra cognouit qꝛ ꝯtrēuit sol cog
nouit qꝛ luc̄ sue radios abscōdit saxa et pietes cognouer̄t qꝛ tpe
mort' eius scissa sūt īfernus cognouit qꝛ hos q̄s tenebat cap·red
didit Et tñ hūc quē deū oīa elem̄ta īsēsibilia sēserūt ad ꝫ īfideliū

iudeorum corda dū eē mīme agnoscūt ⁊ duriora saxis ad pniā sci
di nolūt eūq; ꝯfiteri abnegāt q̄z elemtavt dixi9 aut figīs aut
scissionibz deū clamāt ¶ Nd apparz dmitas cristi rōne sanctifi
caciōis aīarum remissiōis pccorum et pductionis mdi. Ca. iij.

Tercō īsinuē9 dmitatē xpi rōe q̄cūz. n. att buūt ꝑmveri
tatē alic illa q̄ n pnt ꝯuenire n soli deo ille ē de9 sz xpo
att buunt ꝑmveritatē ea q̄ ꝯueniūt soli do g ipe ē de9
sūt at illa pncipia tria. Primū ē aīarum scīficacō Scdm pccorum
remissio Terciū mdi pductō. Primū qd deo ꝯuenit ē aīarum sci
ficacō iō ipe le. xix. c. ait ego dns q scīficovos hz ipz dr de xpo
vn he. vl. Jhs vt scīficarz p suū sāguinē ppl'm ex portā passus
ē Scdz qd deo ꝯuenit ē pccorum remissio ꝓpterea p. Isa. xliij. Jpe
sic loqt ego sū q deleo iiqtates vestras sz ⁊ de xpo mat. ij. An
gel9 dixit. Joseph. Jpe. n. saluū faciz ppl'm suū a pccis eorū ex hz
mat. ix. c. hēt. qd c qdā ex scrib mmarēt itra se qr xps dixerat
palitico ꝯfide filij remittunt t pcca tua xps rndit vt qd cogi
tat mala i cordibz vestris qd ē facili9 dicere remittūt t pcca
tua an dicere surge ⁊ ābula vt sciatis at qr fili9 hōis hz ptatē
dimittēdi pcca tc ait palitico surge tolle lcm tuū ⁊ vade in do
mū tuā Terciū qd do ꝯueit ē mdi pductō hic ē q p isa. xlviij
c. ait ego ipe ego pm9 ⁊ ego nouissim9 mā9 mea fūdauit trā ⁊
dxtera mea msa ē celos sz d xpo ec dr ioh. j. i pncipio erat vbū
⁊ c. oīa p ipz fca sūt et sine ipo fcm ē nl. ⁊ md9 p ipz fact9 ē ⁊
md9 eū n ꝯguouit. n ꝯgnouerūt iudei qr i ppa veit ⁊ sui eū nō
recepūt. n cognoscūt ifideles qr ipz purz hoīez existimātes dū
verū adorare recusāt. n cognoscūt et mali xpiani q vt dic Pau
l9 ad Titū. ij. ꝯfitēt se nosce deū factis at negāt O mdanorū
supbia dtestāda O temeraria mt hūane curiositas. O deniqz i
gtitudo maligna cte ille q i cuna vagit i psepio pānis fuit iuo
lut9 i tris cū hoībz ꝯusat9 ē i cruce i medio latronū pepēdit i
sepl'cro vsqz in diē tciū latuit ipe ver9 d9 ē q a mortuis resur
gēs ascēdit i celū ⁊ sedz a dextris dei. Jpe ppt nimiā caritatem
suā q dilexit nos cū i forma dei esset n rapinā arbitratus ē eē
se eqlē deo Exinaniuit semetipz formā ꝑui accipiēs i silitudiez
hoīm fact9 ⁊ hītu iuēt9 vt hō vt dr phi. ij. c. O imēsa pietas
O ardentissima caritas pris nostri dei d q dr. Joh. iij. sic de9 di
lexit mdū vt filiū suū vnigēitū darz vt oīs q cdit i illū n peat
sz hēat vitā et nā hz Grego. ꝯsiderās xpm i cruce nudatū clauis
ꝯfossuz vulneribz plenū coranat spinis extictūqz morte crude
li c admiracōe ad deū ac pietate cla. O iexisti. dilec. caritas vt

seruum redimeres filiū tradidisti. Nos vero cum ipso tam feruidū amorē recolentes referam9 gr̄cias bn̄factori nostro d̄o ꝛ dn̄o Jhesu cristo cui sit laus ꝛ gloria ꝑ ĩfinita sclōꝝ scl̄a. Amē Sabbato quarte ebdomade in quadrigesima de veritate qualitate seu temporalitate horribilis illius bestie. s. anticristi qui apparebit in vltimis temporibus cum consumata fuerit iniquitas hominum.

Sermo. liij.

Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris. Verba sūt redemptoris nostri originalit̄ scripta. Joh. viij. c. et in euangelio hodierno. In vltimis temporibus cuz consumata erit iniquitas hominum apparbit deo permittente horribilis illa bestia q̄ vocabulo communi dicit̄ anticristus. s. cristo contrarius. ꝓptreea saluator noster p̄monuit omnes vt sollidi essent atq; constantes in fide neq; desererent ipsum saluatorem qui verbo et exemplo salutis viā nobis ostendit Erat enim lux vera que illuminat omnem hominē venientem in hunc mundum. Joh. j. Quoniam autem tempore persecucionis anticristi multi deficient qui cristum derelinq̄ntes anticristum sequentur et colent currentq; luce relicta p9 tenebras errorum ac viciorum. Idcirco in presenti sermone ꝓ erudicione presencium de anticristo erimus tracturi eo q̄ non ipse sed cristus est omni studio atq; conatu sequendus. De ipso itaq; anticristo tria misteria principalia declarabimus.

Primum dicitur veritas.
Secūdū qualitas.
Tercium temporalitas.

Quod ꝑ auctoritates scripture ꝛ testīonia scōꝝ ostendit̄ futurus anticristus.

Capitulum. j.

Primum misterium de anticristo declarandum dicitur veritatis. In quo aperte debemus ostenderee qualiter verum est q̄ anticristus sit venturus qui ecclesiam dei arcti9 expungnabit et cristianos crudelissime persequetur q̄ fecerit vnquam quicunq; alius cristiani nominis inimicus Ad hoc autem probandum sunt auctoritates scripture et sanctorum testimonia que sequntur. Scribitur namq; Gen̄. xlix. c. Quod Jacob patriacha in extremo vite sue p̄dicens filijs que ventura erant dixit de Dan fiat Dan coluber in via cerastes in semita mordens vngulas equi vt cadat assessor eius retro. Et licz vt dic̄ Magister in historijs scolasticis intelligant iudei hāc ꝓpheciā de Sansone q̄ fuit de tribu Dan vt patz Jndi. xiij. Et iudicauit populū vt hēt̄ ibi. xvj. c. tn̄ glo. ordīa. dic̄ ibi sic

Dan non solum coluber sed cerastes vocatur qui serpens esse
cornutus ꝑhibetur quo digne anticristi aduentus asserit̃ qm̃
contra sanctos morsu pestifero et cornu potestatis armabit̃
Ambro9 · vero li · de benectione patriacharum dicit prefataꝫ
ꝓpham de anticristo debere intelligi · Ait em̃ anticristus futu
rus est de tribu Dan seuus iudex et tyrannus immanis qui po
pulum iudicabit et tamquam sedens in via serpens deicere
temptabit eos qui viam ambulant veritatis · hec ille Sicut · n ·
duodecim fuerunt apostoli de quoꝝ numero cecidit vn9 loco
cuius successit · Mathias sic in numero duodecim tribuum filio
rum israhel vna tribuus ruit · s · Dan · que in anticristo ꝑseque
tur cristum loco cuius apo · vij · in visione beati · Joh · suppletur
tribus Manassem qui fuit filius ioseph vt dicit̃ Gen̄ · xxxviij ·
Quare ꝓphia · Jacob recte ꝓnũciauit anticristum futurum ·
Daniel vero · xi · c · ita inquit · Adhuc aliud tempus erit · s · anti
cristi secundum Nicolaum de lira et faciet rex · i · anticrist9 iux
ta voluntatẽ suam et eleuabitur ⁊ magnificabit aduersũ oẽꝫ
deũ ⁊ aduersũ deũ deorũ loquet̃ magnifica et diriget̃ · i · ꝓspe
rabitur donec opleatur iracundia · s · dei · ꝓpterea quippe ẽ dif
finicio quasi dicat · Sic est determinatum in dei p̃scia · Et deũ
patrem suorum nõ reputabit Et erit incõcupiscencijs femina
rum nec quemquam deorum curabit quia aduersũ vniuersa cõ
surget · Et Daniel · viij · c · Cum creuerint iniquitates cõsurgꝫ
rex impudens facie · s · anticristus inuerecundus ad omnẽ malũ
etiam intelligens ꝓposiciones Et roborabitur fortitudo ei9 ꝫ
non in viribus suis · s · quia in viribus diaboli Et supra quã cre
di potest vniuersa vastabit · Et ꝓsperabitur et faciet et int̃
ficiet robustos · s · illos qui inuenientur firmi in lege dei volẽ
tes ei obedire et populũ sanctorum secũdum voluntatem suã
et dirigetur dolus in manibus eius et cor suum magnificabit
et in copia rerum omnium occidet plurimos · et contra princi
pem principum · s · deum consurget · et sine manu conteretur · s ·
quia illum deus interficiet non per manum hominis sed angeli
De ipso etiam anticristo ꝓphauit · Joh · i · sua canonica · c · ij · Au
distis quia anticristus venit · i · veniet tempore suo secũdũ Ni
colaũ de lyra et apoc · xiij · Joh ait · Vidi de mari bestiam ascẽdẽ
tẽ habententem capita · vij · et cornua · x · ⁊ sup cornua ei9 · x · di
ademata et super capita eius nomina blasphemie · et bestia q̃
vidi similis erat pardo · et pedes eius sicut pedes vrsi et os ei9
sicut os leonis et dedit illi draco virtutẽ suã ⁊ ꝑtatẽ magnã ·

Et vidi vnum de capitibus suis occisū in morte et plaga mor
tis eius curata est. Et admirata est vniuersā terra post besti
am et adorauerunt draconem qui dedit potestatem bestie. Et
adorauerunt bestiam. d. Quis similis bestie et quis poterit pu
gnare cum ea. Et datum est ei os loquens magna et blasphe
mias. Et data est ei potestas facere menses. xlij. Et opuit os
suum in blasphemias ad deum blasphemare nomen eius et ta
bernaculum eius et eos qui in celis habitant. Et datum est illi
facere bellum cum sanctis et vincere illos. Et data est ei pote
stas in omnen tribum et populum et linguam et gentem. Et
adorauerunt eam omnes qui habitant terram quorum non sūt
scripta nomina in libro vite agni qui occisus est ab origine
mundi. Sanctus etiam Methodius quem commendat Jero9.
in prologo sūper Danielem. de quo etiam meminit magister
historie scolastice. c. iiij. super Geñ. ita de anticristo dixit ī li.
quodam suo in quo tractat de primis ⁊ nouissimis temporib9
veniet filius perdicionis qui dicitur anticristus et putans q8
sit deus exaltabit cornua eius nimis. Et Paulus. ij. thesa. ij. c.
Reuelabitur. ille iniquus quem dominus ihesus interficiet spi
ritu oris sui et destruet illustracionem aduentus sui. Cuius ad
uentus est secūduz operacionem sathane in omni virtute ⁊ si
gnis et prodigijs mendacibus et in omni seductione iniquita
tes his qui peunt. De anticristo etiam Dama. dixit in iiij. li.
suarum sentenciarum. Decet scire quoniam oportet anticristū
venire. Et Aug9. xx. li. de ciui. dei. c. xix. Non veniet ad viuos
et mortuos iudicandos cristus nisi prius venerit adseducēdos
in anima mortuos aduersarius eius anticristus. Sed in quo
templo sessurus sit in certum est. vtꝝ in illa ruina templi q8
a Salomone constructum est an in ecclesia. Et saluator noster
Johannis. v. ait. Ego veni in nomine patris mei et non acce
pistis me. Alius veniet in nomine suo et illum accipietis. Et
Math. xxiiij. Cum vederitis abhominacionem desolacionis q̄
dicta est a Daniele propheta stantem in loco sancto qui legit
intelligit Predixerat quippe. Da. ix. c In dimidio ebdomadis
deficiet hostia et sacrificium et in templo erit abhominacio d
solacionis. Nd declamās Jllarius sup Math. dicit. Totum iu
diciū aduent9 futuri ponit. d. Cū videritis ⁊c. De antixp̄i. n.
tpib9 h̄ locut9 ē ꝓpha Abhoīacō. n. ex eo dicta ē q̄ aduersus
deū veīens nom̄ dei sibi vendicz. d solacōis at̄ abhoīacō qr bell
et cedibus terram desolatiuus sit Deprehendimus ergo p tot

testimonia verum esse quod anticristus veniet · Sed nonnulli hanc veritatem subterfugere querunt·d·veisse iaz anticristū Nam aliqui sunt tenentes hereticos omnes fuisse anticristos· Alij opinantur illum fuisse Neronem Quidam vero arbitrañ q fuerit spurcissimus Maugmeth·Sed p̄mis respondemus ñ esse negandum hereticos omnes misticos anticristos posse vocari·Quia et ·Joh·i·canica·ij·c·Anticristi ait multi sunt·Et·Jero·sup illo verbo Math· Multi venient in nomine meo · d· Ego sum cristus inquit·Ego reor omnes herestiarchas anticristos esse et sub nomine cristi docere que contra cristuz sūt Verumtamen non obstat quin verus et realis anticristus venire debeat·Contra secundos vere dicere possumus q Nero ñ fuit anticristus verus·tum quia post ipsū inuenti sūt et alij crudelissimi psecutores xp̄anorum vt Domicianus Antonin9 Seuerus Maximianus Decius aurelianus Dioclecianus Maximinus et ceteri·tum quia anticristus regnare debet p tres annos cū dimidio sic̄ pz in auctoritate supius allegata apoc·vbi dicit̄ q data est illi potestas facere menses·xlij·Et Danielis·xij·c· dicitur·Quod psecucio ei9 durabit p tempus·i·p annum· Et tempora·i·p duos annos·et dimidium temporis·i· dimidium anni secundum exposicionem·Jero·Nero autem secunduz Horosium et Eutropium regnauit annis·xiiij·Non potuit etiaz Nero esse anticristus quia anticristus interficiendus est ab angelo et Nero interfecit seip̄m vt qui alijs crudelis extiterat in seipso crudelitat̄ officiū exercēt · Sed adhuc quidam dixerunt Neronem resurrecturū a futurum anticristum·De quibus dic̄ Aug9·li·xx·de ci·dei· Multum michi mira hec opinancium tāta presumpcio·Alios vero qui dixerunt Maugmeth fuisse anticristum conuincere possumus ex verbis cristi dicentis·Mat·xxiij·Nisi breuitati fuissent dies illi non fieret salua omnis caro psecucio autem Maugmeth durauit iam per annos octingentos persecucio aūt anticristi licet grauior et terribilior futura sit qualibet alia abreuiabitur ꝓpter electos·Quare expectandus est anticristus de quo Paulus·ij·thesa·ij·c·ait Nō reuelabitur ille homo peccati filius perdicionis qui aduersatur et extollitur supra omne quod dicitur deus·

De qualitatibus seu cōdicionibus anticristi quantum ad eius naturalitatem malignitatem et potestatem·

Capitulum·ij·

Secūdum misterium declarandū de antixp̄o dicitur qualitat̄ i quo notare 8bē9 triplicē ei9 ꝺdicōz

dicitur natiuitatis. Secunda malignitatis Tercia poteſtatis Prima anticriſti condicio dicitur natiuitatis. Secundum. Methodium naſcetur in chorozaim nutrietur in bethſaida. Sed quibuſdam videtur q naſcetur in Babilone vt dicit glo. ſup ij. theſa. et Jero9. ſuper Danielem. Verūtamen nec hoc videt conſonum veritati niſi intelligamus. Babylonem miſtice pvt ſignificat confuſionem eoq Babilon illa magna cecidit et facta eſt inhabitabilis. Ex quo dubium videtur in quo loco determinate fit naſciturus anticriſtus. De gente vero credibile ē et verisile q naſciturus ſit vt Jero9 dicit ſup. xj. c. Dañ. de populo iudeorum. De modo aūt licet quidam dicunt q ope dēois generabitur ſicubi. ſ. qui in aſſumpto corpore in ſpecie mulieris ſupponet ſe viro et incubi. qui. ſ. poſtea in ſpecie viri ꝺmiſcebit ſe mulieri. Tamen hoc nulla auctoritate probari poteſt Et vt Jero9. dicit ad Paulinū. Quod de ſcripturis ſanctis auctoritatē non habet eadem facilitate contemnitur qua ꝓbat. Idcirco inhærendum eſt ſñe. Dama. qui ait. Non ex fornicacōe generabitur et ſuſcipiet omnen actū ſathane. Secunda condicio anticriſti dicitur malignitatis. Erit quidam homo mal9 vicioſus et neq ſicut vnquam aliquis fuerit in hac vita. Sz apd nō nullos dubium videtur Vtrum anticriſtus erit dyabolus incarnatus quemadmodū criſtus fuit deus incarnat9. Et quib9dam videtur q ſic. Quia Grego9. xvj. mora. ait Caput iniquorum dyabolus eſt qui vltimis temporibus illud ꝛas pdicionis ingreſſus anticriſtus vocabitur. Veruntamen Jero9 expreſſe contrarium dicit ſuper illo verbo Danielis. vij. c. Ecce octo hornmis erant in cornu illo. Non putemus inquit iuxta quorūdā opinionem illud cornu. i. anticriſtum dyabolum eſſe vel dēmonem ſed vnū de hominibus in quo ſathan habitaturus eſt corporaliter. Quod dictum intelligendum eſt non quod iſtud fiat per aſſumpcionem et vnionem in ſūpoſito quia vt puto inconueniens eſt ſūpoſitum quodcumq creatum poſſe naturaz extraneam aſſumere quia hoc eſt ꝓuilegium ſingulare ſūpoſiti increati. Quare dicendum eſt q dyabolus in anticriſto habitabit p totalem illi9 hōis poſſeſſionē. Et adhunc intellectum tralxenda ſūt verba Grego. Hoc etiam ipſum ſentire videtur. Joh. Dama. qui de anticriſto ait pſciens deus in certate future voluntatis eius concedet in eo habitare ſathanam. Erit itaq anticriſt9 hō verus et purus licz diabolo familiariſſimus ex ꝯmercō multa ſcire et facere poterit. Vñ Gre. xxix. li. mo. ait

Sicut enim cedrus arbusta cetera in altum crescendo deserit ita eciam antexpūs mundi gloriaz tpaliter obtinens mēsuras hominū ꝛ homines culmine et signoꝝ ptāte trāscēdet. Spūs q̄ppe in illo est q̄ in sublimibus positus potēciā nature sue nō ꝑdidit vel deiectꝰ. Cuius idcirco virtꝰ nūc minime ostendit̄ quia dispensacōe d̄ine fortitudinis ligat̄. Tercia antixp̄i condicō dicit̄ potestatis. Accipiet nāq; ptātem a deo sinēte et ꝑmittente sup vniuersā terrā. Attrahet nāq; paucis dumtaxat exceptis ad se omnes gētes facietq; non solum obliuisci veꝝ eciam blaspemari nomen illud qd̄ est sup omne nomē. nomē s. domini nostri ibesu xp̄i. Multaq; ī pia loquetur et dicet cōtra honorē eiꝰ ꝛ virginis matris ac omniū sāctoꝝ celi inducetq; omnes populos vt ip̄m colant pro deo Et vt dicit̄. Mat. xxiiij c. Erit em̄ tunc tribulacio magna qualis mūq̄ fuit ab inicio mundi vsq; modo neq; fiet. Inuadet siquidem ille homo peccati vniuersum orbem terrarum manu armata congregabitq; in p̄lium copias incredibiles nec erit quia possit se defendere a furore illaꝝ Largietur adhuc ampla munera ꝛ largissima dona hys qui ei spōte sua adherebūt Seducet et alios signis et prodigijs mendacibns. Et vt dicit̄. Mat. xxiiij. Surgent speudo xp̄i et speudo ꝓphete et dabunt signa magna ita vt in errorem inducantur si fieri potest eciam electi. Cessabunt tūc deo per mittente omnia miracula vera. Cruciabuntur ꝓ xp̄o illi q̄ feruentes erunt et nulla consolacione visitabunt̄. O quid erit tūc tātas nouitates īspicere O q̄ta horribilitas videre dirui templa et ecclesias dei religionem deleri contemni virtutes ꝓphanari sacra et pollui virgines ac torqueri sine vlla pietate xp̄ianos. O qnanta ignominia occupabit tunc mundum quādo licebit vnicuiq; ꝓ libito ad carnalitates ad spurciciam omnē et ad lasciuias laxare habenas Sed breue erit tempus illud in quo ꝓsperabitur dyabolicus antexpūs Nuoniam vt p̄dictum ē post tres annos cū dimidio deo iubēte interficiet̄ ab angelo

¶ Nuod secundū aliqnos vicinum est tēpꝰ antixp̄i. cū ꝓphiaꝝ prenunciacione. tū etatum annmeracione. tū eciam iniq̄tatuz consumacione.

¶ Capitulum. iij.

Tercium misterium declarandum de antixpō dicitur temperalitas in quo videndū est an ꝓximuz sit et vicinum tēpꝰ q̄ apparere dēat pessiꝰ antixpūs. Et saluo iudicō meliore dicūt q̄dā ꝙ sic ꝓpt̄ tria. Primo ꝓpt̄ ꝓphiaꝝ p̄nūciacōz Scd̄o ꝓpt̄ etatū ānūeracōz Tercō ꝓpt̄ iniq̄tatū ꝯsūacōe

Primo propter prophetarum prenunciacionem · Aiunt
em abbatez ioachi spiritu claruisse prophetico Ipse vero pa
palistam depinxit in quo multa futura de statu ecclesie pnun
ciauit · Ibiq; ponit duos post istum qui Paulus secundus voca
tur sumos pontifices esse futuros post quos et tercius de pin
gitur qui coronam exhibet anticriste · Sed et ego dico q licz
multa pdixerit · Joachim Sancta Brigida Methodius Merli
nus ac qui spiritum habuerunt pphie tamen vt michi videt
dicta eorum non intelliguntur · Nam de Nicolao Calixto Pio
et paulo pontificibus maximis nichil inuentum est · Quod pa
palista sonet secundum veritatem · Quod si verum sit reliquo
arbitrio sapiencium dicenduz · Et pterea reprehensibiles po
cius iudico quam laude dignos eos qui pphias que in scriptu
ra sacra non habent nimis curiose legere et interpretari stu
dent qm sepius inueniuntur decepti · Scio etem ec gues ac sa
ctos viros in hoc ipso defecisse · Nam quidam egregius et san
ctus predicator diebus nostris catalogo sanctorum a scripto
bono zelo ductus publice et sepissime pdicauit imo sup inde
tractatum copiosissime scripsit Quod suo tempore natus erat
antips habebat ipe quasdam pphias aliquasq; rones quib9
inducebatur vt ita crederet et predicaret · Sed reuera euide
cia facti declarat ipm fuisse deceptum · Et sic no audeo p aliq;
pphiam quam non intelligo temere diffinire q tempus iam
imineat antixpi · Secuda racio que mouit aliquos vt dicerent
primum iam fore anticristi tempus est pter etatum anume
racionem · Dicut em nos esse in sexta etate mudi · ex qua prete
rierunt · M · cccc · lxvj · ani · Et ex consequenti in breui mundus
habebit finem · Et cum anticristus ateq; mudus finiat ventu
rus sit · ergo venit in breui · Sed quid ad hoc dicendu sit diffu
sius habebitur in sermone de contemtu mundi · Tercia racio
qua pleriq; astruere nituntur anticristum cito esse venturum
est pter miquitatu osumacionem · Dicut enim impletam iam
et consumatam esse mensuram miquitatum et peccatorum ac
per hoc instare tps 8 quo · ij · thi · iij · c · dicitur · In nouissimis di
ebus mstabunt tempora piculosa · et erut homines seipos aman
tes cupidi elati superbi blasphemi pentibus non obedientes ig
ti celesti sine affectione sine pace crimmatores incontinentes
immittes sine benignitate pditores pterui tumidi voluptatu
amatores magis quam dei habentes quidem speciem pietatis
virtutem aut eius abnegantes · hoc illi · Nu vero omnia supra

dicta inuoluerunt homines mortales miserosq; et potissimuz eos qui nomen cristianum ꝓfitentur. ꝓpterea ⁊ si racio tercia non concludat de facto ꝙ vicinuz sit tempus anticristi satis tñ efficax est ad nos monendum vt illud timeamus tempus. heu heu. Quis sine horrore cogitare queat quantum hodie supha būdauit iniquitas et refrigerata est caritas multoꝝ. O cristiana religio O decora et inuiolata fides ꝑsequntur te hodie deturpant et inficiunt non tātū alienigine. sed et tui qui fideles et cristiani vocari gloriantur. Illi sunt qui modicam aut nullā habent ad dei cultum reuerenciam. Illi qui ecclesiasticas dignitates ꝓ explendo ambicionis sue appetitu furant̄ et rapiunt. Illi sūt qui collocauerūt vineam domini sabaoth. i. ecclesiam sanctam non agricolis fidelibus sed vt ita dicam atrocissimis hostibus. Illi sūt qui ecclesiarum bona lacerāt dissipant īvsus malos expendunt et deuorant sicut lupi. Illi sūt qui principantur imperant et dominantur populis sine iusticia sine veritate sine clemencia. Illi sunt qui precepta dei. viuentes negligunt et contemnunt. Non colunt deum non amant non venerantur et blasphemant nomen eius sanctum ⁊ in illo ꝑ iurant dies festos non seruant parentes aspnantur inuidi sūnt iracundi litigiosi sediciosi ꝑcussores homicide humanum sanguinem crudeliter effundentes. Nō erubescūt quasi iam publice adulterari fornicari et ꝙ his fedius est contaminari fetidissimo vicio sodomie Auaritie aūt locum dederunt ita vt nulla sit amplius veritas nulla fides nnlla caritas in eis. Lucrantur ꝑ vsuras fraudes simulaciones decepciones et alios indebitos modos. Licenciarūt linguam vt loquatur criminaciones mendacia testimonia falsa detractiones susurraciones scurilitates ꝯtumelias improperia et conuicia. Aperuerunt cor suum ad concupiscēdum huius seculi bona et ad desiderandum delectari in peccatis carnis. Fregerūt multi votum quod deo fecerant. Finxerūt multi bonitatem vite acceperunt ouiū vestim̄ta ītrinsecus at̄ sūt lupi rapaces. O quanta peccata et q̄ enormia latent sub omnia pelle. O magne deus. O sapientissime domine Tu om̄ia vides. Tu omnia deniq; nosti. Nos vero merito ꝓpter tāta facinera timere debem⁹ne ī nos deseuiat ira sua. sinatq; ꝑ antixp̄z vexari munduz tempestate magna A qua nos liberet redemptor noster pijssimus qui cum patre et spiritusancto viuit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

Dominica de passione in mane de honore parentum exemplo

cristi qui in euangelio suum patrem honorare se asserit·s·quo ad dilectionem subiectionez et conuersacionem· Sermo·liij·

Ego honorifico patrem meum Verba sunt redēptoris nostri originaliter ·Joh·viij·c·a hodierno euāgelio annotata· Facti sunt adeo vt plurimū ipij filij adpentes suos·vt merito quilibet pat aut mater dicere possit illud·psa·j·Filios enutriui et exaltaui ipi aūt spreuerunt me·Vt igitur eciam et ipi iuuenes a adolescentes ac pueri pentes colendo ad veraz pmiam reducātur in pūti sermone de honore pentum dicere statui ·Nam Exodi·xx·c·Dominus deus dixit Honora patrem tuum et matrem tuam vt sis longeuus sup terram Cristus vero in euangelio hodierno patrem se honorare fatetur vt sic nos eciaz suo exemplo instrueret quid agere debemus·De ipo itaq; pentū honore tria misteria declarabimus Primum dicitur dilectionis· Secūdū subiectionis·Tercium conuersacōnis

Quot honorandi sūt pentes ꝓpter beneficioz multiplicitatem ꝓpter pentum caritatem et ꝓpter irrōnabilium exemplaritatem Capitulum ·j·

Primum misterium declarandum de pentuz honore dicit dilectionis· Debent vtiq; filij qui pentes honorare volunt illos diligere et ex corde amare ꝓpter tria·Primo ꝓpter beneficioz multiplicitatem· Secūdo ꝓpter pentum caritatem·Tercio ꝓpter irrō nabilium exemplaritatem·Primo filij debent pentes diligere ꝓpter beneficioz multiplicitatem Quisnam explicet quot a pentibus filij beneficia receperunt Ab illis equidem sūpserunt esse qđ bonum tam grande est vt ipm sit fundamentum omnium alioz bonoz· Nam qui non habet esse nullum aliud bonuz habere pōt non diuicias n̄ gloriaz non famam nō scienciam non virtutes non graciam non vitam eternam·ipm eciā esse bonum ab omnibus est desiderabile·Vñ Ari·ij·de aīa inquit·Omnia appetunt esse et illi9 causa agūt quecunq; agūt scdm naturaz·ꝓpter hoc bonum a pentibus habitum libro de ebdomadibus ait· Omnium bonoz ipm esse bonum est hic eciam sapiens ecclīastes ·viij·c·ait·Honora patrē tuum et genitū matris tue ne obliuiscaris·Memento qm̄ nisi p illos non fuisses·Et·Jero·in epla de honore pentuz ait·honorandi sūt pentes quia ꝑmo sūt nobis causa nascendi hoc beneficio mot9 Coriolan9 romanus osul ab vrbis·Rome obsidiōe cessauit· Scribit nāq; de illo Eutropi9 Quot postq̄ vicerat

wlscos et coriolos · vñ postea nomen accepit exul factus ro
manis ad wlscos in exilium mittitur cum quibus gracioſe vi
uens ab eis contra romanos dux factus est· Et post multas ci
uitates et terras ab eis adeptas ad fossas quinq; milium pas
suum ab vrbe castra posuit· secundus post Tarquinius superbū
q̄ contra patriam duxisset exercitum· Populatur inde roma
num agrum custodibus inter populatores positis Quod secū
dum Froncium de re militari faciebat vt discordia oriretur in
ter patres et populum · Multitudo tandem ingens pacem ex
pectans senatum mouens vt ad Coriolanum oratores mitterz
Qui cum non obtinuisset itez̄ missi alij non recipiuntur ī cas
tris· Mittuntur postea sacerdotes cum suis in signibus velati
qui minus fecerunt quam primi· Tūc matrone vt scribit Vale
rius sub rubrica de pietate erga pentes ad Veturiam matrē
Coriolani Volūniamq; vxorem frequentes conueniūt vt ī ip
sa mater et vxor Coriolani duos eius filios in hostium castra
durerent et vrbem precibus liberarent· quam armis tutari dif
ficile erat Cū ergo ad castra ventum est nunciatur Coriolano
adesse ingens mulierum agmē· qui spreuit eas· Mox quidam
familiarium· nisi me inquit decipiant oculi mater tua coniunx
et liberi tui adsūt· Tunc Coriolanus cum matre obuie amplex
um ferret dixit mater · Priusq; amplexum accipiam dic an ad
hostem an ad filium venerim et vtrū captiua ī castris tuis sim
· In hoc me longa vita et senectus traxit vt exulem te deinde ho
stem viderem· Potuisti populari hāc terram que te genuit a
nutriuit· Si ego te non peperissem roma non oppugnaretur·
Si filium non haberem libera in patria mortua essem · Vxoris
deinde ac liberoz̄ amplexus ab omni turba muliere strauere
virum Tunc ad matrem versus ait· Expugnasti et vicisti irā
meam Patriam ergo vtero tuo dono· repenteq; agrum roma
num armis hostilibus liberauit· Recordatus ergo fuit Corio
lanus quantum matri debebat in cuius vtero suscepit esse· hic
· Jero9 · de honorandis pentibus ait · Prebeatur patrum amo
ri iusta formido qui primi nobis fūt causa nascendi · Exhibete
patribus filij quod vos potestas paterni nominis cogit que
adeo est eorū meritis attributa vt ipsa de vobis exigat quod
natura iubere nō potuit· Matribus quoq; debitam impēdite
reuerenciam que vobis veteri liuore seruientes pondus corpis
vestri tolerant atq; ignotam portantes infanciam famulatū
quendam exhibent obstetricis · Illo tempore non tantum sibi

mater esurit nec acceptos sola digerit cibos. Materno victu aliter et ille qui latet eiusq; menbra alterius comestione pascuntur vt homo futurus alienis morsibus saturetur. hec ille.

Sunt et alia beneficia filijs a parentibus oblata. Nam vt in pluribus ipsi filios nutriunt aut nutri faciunt ipsos in etate infantili cum magna diligencia ab omnibus contrarijs protegunt et defendunt Ipsi eis prouident de vita et teugumento. Ipsi eis alludunt applaudunt et blandiuntur vt a planctu reuocent. Ipsi eos docent vt loqui sciant imo vt sepissime bonos mores sequantur ꝓpterea. Jero⁹. de honore pentū ait. Memento pentuz quia talis es quoꝝ manibus incrementa sumpsisti. Secundo filij debent parentes diligere ꝓpter parētum caritatem. Nam quantūcūq; filij diligant patrem et matrem tamen ab his plus diliguntur Et hoc secundum Ari. viij ethi. ꝓuenit ex triplici racione Prima racio est diuturnitatis temporis. Nam quanto amor magis durat tanto vehemencior perficitur. Amor autem parentum ad filios diuturnior ē quam filioꝝ ad parentes. Statim ei cum filij nascuntur pentes diligunt eos non tamen statim filij diligūt parentes quia non tante sūt cognicionis vt possint cognoscere quid sit diligendum diuturnior ergo est amor parētum ad filios quā ecōuerso et forcior est et vehemencior. Secūda racio est certitudinis prolis. Parētes igitur sūt magis certi de sua prole quā ipsa de parentibus. Et sic matres plusq̄ patres. Tercia racō est vnionis quia filij vniuntur parentibus eo q̄ ab ipsis hn̄t esse et non econuerso. Ideo dicit Alex. in. iij. volumine summe. Quod de amore filijs exhibendum non datur preceptum sicut nec de amore suipsius quia ad hoc sufficienter inclinat natura Vnde sicut humor ascendit a radice ad ramos et non econuerso. sic naturaliter a parentibus ascendit amor ad filios et non econuerso. Idcirco amor parentum ad filios ē naturalis. Amor vero filiorum ad parentes debent esse gratuitus. hinc. Jero⁹. in epl̄a de honorandis parentibus ait. Sit tibi grata vita ipsorum quibus carior est vita tua quam ꝓpria. Redde amoris vicem colende pietatis De h̄ aūt amore parentū ad filios est exemplum de Dauid clementissimo. ij. re. xviij. Cum enim Absolon filius eius temptasset eū pellere regno ac Dauid cōtra eū mouisset exercitum. cum ipse Dauid remansisset in porta ciuitatis p̄cepit. Joab et Abisai quib⁹ ꝯmissa erat summa belli. d. seruate michi puerum Absolon. Itaq; egressus ē popul⁹ ꝯtra

Absolonem et suos in campum et factum est prelium · Debel
lataq; est ab exercitu Dauid ḡes Absolonis·Accidit autē vt
Absolon occurreret seruis Dauid sedens mulo· Cūq; ingres
sus fuisset mulus subter condensam quercum adhesit caput e9
querci ⁊ illo per capillos suspenso mnlus cui sedebat pertrā
siuit·Quod cum nunciatum fuisset Joab tulit tres lanceas in
manu sua et infixit eas in corde Absolonis Cumq; adhuc pal
pitaret cucurrerunt decem iuuenes armigeri Joab interfece
runt eum·Cum vero nunci9 curreret ad Dauid qui sedebat int̄
duas portas et speculator diceret Video aliquem venientem
dixit Dauid O si bonus est iste nuncius Et appropinquans nun
cius ad Dauid ait· Salue rex Benedictus dominus deus qui
disperfit omnes otrarios regi meo· Et ait rex·est ne pax pue
ro Absolon·Qui respondit q̄ interfectus erat·O Dauid pat̄
pissime O pater amantissime·Non cogitauit Absolonis rebel
lionem non dixit volebat filius meus subripere regnum meus
·Ideo merito est interfectus imo paterno amore deuictus con
strictus est lacrimas fundere et ascendit cenaculum porte et
fleuit et sic loquebatur·Fili mi Absolon Absolon fili mi·quis
michi tribuat vt ego moriar p̄ te Absolon fili mi·Fili mi abso
lon Vincebat ergo paternus affectus dauid aīz vt de mortuo
filio licet sibi inimico non gauderet sed pocius angustiareē ·
Tercio filij debent parentes diligere ꝓpter brutorum et irra
cionabilium animalium exemplaritatem Ipse equidem seuissi
me fere et animalia siluestria serpentes feroces volucresq; ra
paces ad parentes suo modo pietatem exhibent et amorē· De
Ciconia enim in li·de natura animaliū legitur·Quod senescēs
pater aut mater eius ab ea nutritur alis ofouetur et Ciconia
filia quecunq; potest b̄neficia parentibus indulget· Quare
vt dicit Ambro9· in exameron auis pia romanorum antiquo
more appellari solebat Sed dum hec loquimur admirari debē
mus vnde est q̄ in multis filijs tanta iniquitas reperitur·Quz
vsq; adeo plerisq; in patrem aut in matrez crudeles effecti sūt
vt non solum eos odiant non solum non ament sed mori illos
desiderent et affectent·imo visum est temporibus nostris· ſ·
M·cccc·lxx·in ciuitate·Bari filium gladio interimere propri
am matrem·O genimina viparum O omnis humanitatis inimici
O inexoratissimi filij·O socij ꝓditoris·Jude · Et quid nequius
cogitari aut dici pot̄ vel audiri quam erga parentes vestros
vestra iniqua et mala voluntas· Sed vt arbitrari possum

triplex ē cā cur filij pentes exosos habēt. Prima cā est filio
orum superbia propter quam egre ferūt si a parentibus cor
rigantur. si illorum reprimatur audacia. si moueantur vt bene
viuāt. Contra tales est aureum illud dictum Salomonis. Au
di fili mi disciplinam patris tui et ne dimittas legem matris
tue vt addatur gracia capiti tuo et torques collo tuo. Secda
causa quare filij odiunt parentes est auaricia. Cupiūt equidē
dominium et potestatem habere super paternis et maternis
bonis et cum id assequi non valeant contra parentes concipi
unt odium. ſōnulli vero viduas matres et vetulas nūc p̄cib9
nunc blandicijs falsis inducūt vt de sua dote liberaz eis faciāt
donacionem Qui tamen cum id obtinent nullam de matrib9 cu
ram gerunt. Et ꝓterea caute agendum est vt quamdiu quis
potest esse bonorum suorum dominus non det alicui bona sua.
Ex hoc sapiens ecclesia. xxxiij. c. ait. Filio et mulieri fratri et a
mico non des potestatem super te in vita tua. et ñ des alienis
posse ssionem tuam ne forte peniteat te et deꝑceris ꝑ illis.
Tercia causa est quare multi filij parentes odiunt illorum lu
xuria Vt eñ dicitur Esdre. iiij. c. Multi clementes facti sūt ꝓ
ter vxores suas. ꝓter illas qñq filij parentes molestant ex
pellunt de domo et quasi amplius videre non possunt. O filij
diligite vxores vestras sed non immoderato amore vt pentū
vestroꝝ obliuiscamini. Mementote semp q̄ magis diligunt
vos pentes vestri quam vxores vestre. ¶ Quali ē filij
debent parentibus esse subiecti et de triplici gradu supiori
tatis spiritualis temporalis et corporalis. ¶ Capitulū. ij.

Secundum misterium declarandum & honore pentum di
citur subiectio. Debent vtiq filij parentibus esse subie
cti. illisq obedire. Et de hoc dicitur col. iij. Filij obedite
parentibus vestris per oīa. Et epḥ. v. filij obedite prentib9
vestris in domino. hoc enim iustum est. honora patrem tuum
et matrem tuam quod est mandatum ꝑmum in ꝓmissione vt
bene sit tibi et sis longeuus super terram Et Jero9 in epla de
honorandis parentibus ait. Imitamini filium Machabeū qui
matri suadenti mortem obediuit et durum impium gratanter
aggressus est ne offenderet genitricem Et redemptor noster
humilitatis magister vt dicit luce. ij. c. Erat subiectus illis. s.
Joseph & virgini matri. Et deutro. xi. c. qñ lex currebat seue
ritatis et iusticie dixit deus Si genuerit homo filiuz otumacē
et proteruū qz nō audiat patris ac matris impiū & coartat9

a libro 3°

obēdire contempserit apprehendent eum ⁊ ducent ad seniores
ciuitatis et ad portam iudicij dicentq; ad eos. Filius noster
iste pterus et otumax ē. monita nostra audire otemnit comes
sacionibus vacat et luxurie atq; conuiuijs lapidibus eū obru
at populus ciuitatis et morietur vt auferatis malum de medio
nostri et vniuersus israhel audiens pertimescat Notandum tñ
secundum Alex. m. iij. q; triplex est gradus superioritatis. se
cundum quem debet esse ordinata obediencia Prima est supio
ritas spiritualis. Secunda temporalis. Tercia corporalis.
Prima est superioritas spiritualis in qua est prelatus cui obe
diendum est in spiritualibus et non in temporalibus nisi p ac
cidens inquantum temporalia quandoq; ordinari possunt ad
aliquē finē spiritualē. Secūda ē superioritas temporalis i q̄
p̄est dñs tpalis q̄ mandare p̄t ea que concernunt publicū et o
mune bonū eiq; sub pena peccati obēdiēdū ēvt dr. xli. q. iij. c.
q̄ resistit. c. Si bonū. c. Julianus. Et di. viij. c. Mue otra mores.
Tercia est superioritas corporalis in qua paterfamilias preest
filijs et omni domui sue. et secūdum hāc pater potest precipe
re ea que pertinent ad necessitatem vel vtilitatem. Et secun
dum hoc filij debent parentibus obedire Vnde si parentes mā
darent illa que pertinent ad superiores spūales vtputa q; fi
lij ieiunarent in pane et aqua quod est officiū confessorum aut
mandarent ea que ptinent ad superiores temporales sine ipo
rum voluntate et auctoritate non esset eis obediendum Multo
minus etiam non debent filij parentibus obedire in his que ce
derent in detrimentum ppie salutis et esset contra diuinū ho
norem Vnde Vgo de sancto victore ait. Obedire debemus pen
tibus in omnibus exceptis his in quibus dei patris dilectio of
fenderetur Et. Jero. ad furiā. Honora patrem tuum sed si te a
vero patre non seperat. tam diu scito sanguis copulam quam
diu ille suum nouerit conditorem. Alioquin tibi Danid ptinꝰ
clamat ⁊ dicit Audi filia et vide et obliuiscere populum tuum
et domum patris tui. et concupiscet rex decorem tuum. Hec ille
Ex quibus omnibus colligimus q; graniter errent hi qui fi
lios aut filias non ex leuitate sed ex voluntate bona deo seruí
re voluntates impediunt ac a proposito bono reuocare nitun
tur. de quibus diffusus in sermone de religione dicemus. Nunc
aūt hortari tm̄ sufficiat iuuenes ppter cristum dubitare patr̄
tibus non obedire. Ipe enim dixit Math. x. Qui amat patrē aut
matrem plusq; me non est me dignus. Sic ohortabat sanctus

Sebastianus iuuenes illos fide ⁊ sanguine ac passione germa
nos Marcū·s·⁊ Marcellianum dū ꝓ fide xp̄i decollari debebāt
Ad quos aduenere parētes vt eos a sancto ꝓposito reuocarēt
Aduenit ⁊ p̄mo mater que soluto crine·scissisq; vestibꝰ vbera
ostendens aiebat·O p̄dulces filij·circūdat me in audita mesti
cia ⁊ ītollerabilis luctus·Heu me miserā amitto filios ad mor
tem vltro tendentes quos si mihi hostes auferent per media se
querer bella raptores si violenta iudicia cōcluderent carcerē
irrumperē moritura· Nouū hoc peundi genus est in quo carni
fex rogatur vt feriat·vita operat̄ vt pereat· mors inuitatur
vt veniat·Nouus hic luctus·noua miseria in qua natoꝝ iuuen
tus sponte amittit̄· ⁊ parentum miseranda cogit̄ senectus vt
veniat·hec dn̄te matre·pater senior adducit̄ manibꝫ seruulo
rum ⁊ puluere asperso capite huiusmōi voces dabat ad celū
Ad mortem vltro proficiscētibꝰ filijs vale dicturꝰ adueni ut
que mee sepulture paraueram in filiorum sepulturas expēdā
infelix O filij baculus senectutis mee ⁊ geminū viscerū meorū
lumē·Cur sic mortem diligitis·Venite huc iuuenes ⁊ flete sup
iuuenes sponte pereuntes·Venite huc senes ⁊ mecū sup filios
plāgite meos·Deficite plorādo oculi mei ne videam filios me
os·gladio cedi Aduenerūt ec̄ cōiuges cū filijs lamētātes īt̄ h̄
ceperunt corda martiꝝ mollescere·quos tn̄ sanctus Sebasti
anus suis verbis dulcissimis confortauit adeo ut ꝓ xp̄o animo
se pati non dubitarent·Et sic decollati sūt·Nuo exēplo edocen
tur iuuenes non esse illis curandum si in his que ad anime salu
tem ꝓprie ⁊ ad dei spectant honorem a parentibus contrariū
precipitur ⁊ ob hoc sint eis inobedientes ut deo pareant·

¶ Nuod filij debent cum parentibus conuersari cū benigni
tate cum humilitate ⁊ cum pietate· ¶ Capilū·iij·

Tercium misterium declarandū de honore parētū dici
tur conuersationis·debent vtiq; filij cum parentibus
conuersari ut debēt ⁊ expedit tripliciter· Primo cum
benignitate·Secundo cū humilitate·Tercio cū pietate Prīo
cum benignitate ut sint eis benigni ad cōsolandū eos nō ad cō
tristandum·Nam ut inquit Hieroꝰ habet q̄dam senectus infā
ciam·Solēt vtiq; senes esse tediosi·suspiciosi· querulosi īmūdi
⁊ in domo inutiles·non tamen ꝓpterea filij debent per impaci
enciam verbis illos exasperare Vnde·Jero·inquit Nemo paren
tes aspis verbis ledat·hoc ora filioꝝ aspernentur qd̄ paren
tes ledat audire·Et idem ·Jero·de honorandis parētibus ait·

ad filios. Audite filij salutiferam iussionem et precepta legis affectu debiti amoris iplete. Seruite patribus futuri patres ⁊ matres vestras tenera diligite pietate ⁊ ut vestre cōiuges mereantur matrū noīe nuncupari. Nemo patrem asperis verbis ledat non fiat amara dulcedo hoc tamen fit inter parentes ⁊ filios qđ domino iubente natura continuit. Affectamen sonet quicquid lingue dixerint liberorum. Inter caras coniunctasq; personas pietatis iura seruentur. Hoc filiorum ora loquantur quod delectat parentes audire. Et iterum supradicto libello idem ait. Meretur enim cecitatis siue subire supplicium qui parentum vultus vel toruo visu despexerit ⁊ elatis oculis leserit pietatem. Si quicquam sapitis filij eo animo videte venerabiles facies quo nos ipsi conspiciūt ⁊ eorū labris dulcibus oscu lis inhærete quia eorū oscula adhuc habetis in mēbris. Senibus seruire pfacile ē quos nemo potat nemo nutrit succo corporis sui. foueatur itaq; parentum senectus et factis eorū vi ciſſitudo reddatur. hec ille Contrarium aūt facientibus multa mala eueniūt. Vnde idem Jero. vbi supra. Irreuerens aūt filius quod a domino ipe mereatur Salomonis dicta testantur. Cō tumelijs afficiens patrē et contemnens senectam matris cōfū dēt et in obprobijs erit. Filius derelinquēs custodire disciplinam patris meditabitur sermones malicie Maledicenti patrē et matrem extinguetur lumen et pupille oculorum eius videbunt tenebras Audi fili patrē qui genuit te nec cōtempseris quia senuerit mater tua Parcat patri lingua quam genuit et matrem suam nemo crudeli verbo peuciat Sic te rapiet fili iuuenilis etatis auctoritas vt noueris vnde sis natus. Memento scripture sancte vbi spiritu sancto loquente dictum est. Qui maledixerit patrem aut matrem morte moriatur. hec ille. Que omnia breuibus verbis comprehendens sapiens ecclesiastici. iij. c. ait. Fili suscipe senectam patris tui et non contristes eum in omni vita tua. Si defecerit sensu veniam da illi. Suscipe inquit senectam laboriosam et onerosam recordans infancie tue quando flebas tur babas domuz inquietabas dormientes fatigabas matrem fedabas pannos et alia faciebas quibus infantilis etas solet esse molesta. Sicut em̄ tolerauit mater aut pat̄ imo suscepit et adiuuit infanciaz tuam sic et tu suscipe et nō abhorreas senectam illorū Sequitur sapiens i auctoritate p̄allegata. d. patris tui nō alieni non canis non inimici sed patris tui cari Geitoris amatoris et benefactoris. O quā dulcew cabulū

pater aut mater O quam gratum verbum filius aut filia Hinc
Jeronimus ad matrem et filiam ī Gallijs cōmorātes ait Ma
ter et filia nomina pietatis officiorum vocabula vincula natē
hec ille. Caueant autem filij ne quod absit dficientes sensu pa
rentes derideant et maledicantur. sicut et Cham qui maledic
tus fuit eo q̄ Noe patre suo dormiente eo discoopertū irrisit
vt habetur Gen̄. ix. c. Secundo filij debent cum parentibus o
uersari cum humilitate illos reuerēdo atq̄ timendo. Maxime
autem filij timere debent ne sua culpa aut defectu a patre vl
matre maledicantur. Est enim hoc modo paterna aut materna
maledictio sagitta vulnerans et penetrans intima cordis fili
orum malorum Vnde Aug9. xxij. li. d ci. dei narrat q̄ apud Ce
sariam Capedocie quedam nobilis matrona fuit viri destitu
ta solacio x. filios habens vij. mares et. iij. feminas. Quadam
autem vice mater ab eis offenditur et maledictōz filijs īpreca
tur. Subito īprecacionem matris diuina vindicta sub sequit̄
et omnes pena horribili et simili feriuntur Nam omnes tremo
re sūt horribiter pcussi. Quapropter nimiū dolentes et ciuiuz
suorum oculos non ferentes p totum orbem vagari ceperunt
et quocūq̄ ibant omnium in se puocabūt aspectū. Ex his aūt
duo frater et soror Paulus et Palladia Hyponiā venerūt et
Augustino quod sibi aduenerat narrauerūt Cunq̄ iam. xv. die
bus ante pasca ecclesiam beati Stephani frequentantes sani
tatem ab ipso martire multis p̄cibus postulascent in ipso die
pasce cum frequens populus presens esset oracione facta āte
altare sancti Stephani ambo frater et soror surrexerunt pa
riter sani O filij supbi. O filij vestris parentibus insultantes.
O filij irreuerentes inobedientes et contumaces timete pat̄nā
et maternam maledictionem Timete insup et diuinū iudiciuz
nam sicut longa vita speranda est ab illis qui parentes hono
rant vt hētur exo. xx. c. et iij. ita et breuis vita et infelicitate
plena a malis filijs est ptimescenda. Tercō debent filij cum pa
rentibus conuersari cum pietate illis. s. in infirmitatib9 neces
sitatibus et antiquitate pie subueniendo cum facultas adest.
Vnde Jero9. vbi supra ait Exolue filij qd debes et officia debi
ta qualicūq̄ exhibē famulatu parentibus vero nemo reddere
potest quantum tenetur. Et Ambro. sup Lu. ait. Si paueris ī
quit matrem non reddisti ei cruciatus quos p te passa est non
labores quibus te gestauit non alimenta que tibi ministrauit.
Audi etiam Jero. O ingrati filij vbi sup̄. d. Quid ipsa memorez

nutrimenta et tenere infancie dulces iniurias quas nutritoris affectus de suis pabulis sumit. Quid cibos in matre confectos qui femineis manantes ex mẽbris lacteũ soluuntur in succum et inualidas fauces liquido sapore pfundũt Cogente natura sumũt infantes & matre qꝫ bibant et dente nõ nato ꝫ sibi currentibꝫ labris eliciũt qꝫ nõ sit necesse mordere Seruiũt mẽna posteris pectora seruiũt ipsis incunabulis manꝰ et terga mẽbris deuoluta lactenciũ gratos artꝰ accipiũt Optat matꝫ paruulum crescere. optat cito videre maiorem quẽ minꝰ iuuenem nutrire festinat nũqꝫ sibi forsitan seruiturum. his tot tantisqꝫ precedentibus factis parentibus et matri tota debet alacritate seruiri. hec ille put fecit illa filia licet pagana quam laudat Valerius rubrica de pietate erga pentes. hec matrẽ adiudicatã vt fame moreretur i carcere p dies plurimos figẽs sevisita cõis cã eã ad accedre velle ipetrato a carceris custoꝺ auditu tam tẽ excussa ne sibi alimenta portaret ꝓprio lacte sustentauit. Cuꝺ dũ iudici inotuisset mri donauit vitã admirans filij pietatem Curẽt igitur suare filij que dicta sũt. pres vero ꝛ matres caueant ne ipsis ꝑ quibuslibet mimis defectibꝰ maledicãt hoc. Ideo dico quia solent plures mulieres non posse loqui absqꝫ maledictionibus et blasphemijs. O feroces matres cur filios vros qs portastis in vtero tot maledictõibus iugulatis. Vt tñ ꝓpicꝰ fit deꝰ oibus tam parentibus quam filijs o fulovt hac die quam primũ itraueritis domũ añqꝫ comedere incipiat oẽs filij et filie corã patribus et matribus genuflexi veniam petant et postulent benedici. At et ipsi parentes eos amplexantes dulciꝫ osculentẽ et benedicãt ficqꝫ acqrẽt i ꝫ seculo dei gcia et in futuro eterna gloria in qꝫ viuit et regnat Marie vgi nis filius amorosus redemptor noster ihesus qui vt nobis daret exemplũ honorandi parentes vt dicit Lucas erat subditus illis Joseph et Marie vt dictum est supra Amen.

Dominica & passione infra diẽ de maledictionibus diuersaruꝫ creaturarum irracionabilium et intellectualium et ipsius dei omnium creatoris.

Sermo. lv.

DEmonium habẽs Judeorꝫ blasphẽmanciũ xpꝫ vba sũt ista originaliter. Jo. viij. c. ꝛ i euã. hodi. Cõtremiscunt viscera mea et cor meum fit gelidũ totum cũ cõfusro detestabilem horribilẽqꝫ xpianorꝫ abusũ q̃ pfupsert iã publice relarare liguas suas ad

maledictiones et ad blasphemias dei et sanctorum celi Est autem hoc malum adeo cōe adeo generale adeoq; antiquū atq; ī veteratū vt ꝓpterea videatur plerisq; aut puū aut satis leue peccatū vel certe nullū. q̄ fit vt iā in uicis in plateis in domo ī foro in ciuitate in agro resonet ꝯtumelia dei sūmi et benedicte matris eius et aliorū scōꝝ Et licz nō nulli ꝯfiteant̄ et accusēt se maledicendo et blasphemando peccasse nichilominꝰ nolūt credere peccatoribz grauitatē. Ea ꝓpter in pn̄ti sermone de peccato maledcōis sub q̄ et blasphemiā int̄cludemꝰ aliq̄ necessaria studebimꝰ declarare vt sic q̄ ad pn̄iam verā voluerint redire ītelligāt q̄ntū ip̄is cauendū sit a maledictis. Nā et iudei pessimi domino ihu cristo maledicētes merito videntur abhorrendi. multoforciꝰ et ip̄i cristiani qui fidem eius ꝓfitentur. Distinguemꝰ ergo triplicem maledictionem.

Prima ē facture irrōnalis.
Scda creat̄e ītellectualis.
Tercia nature diuinalis.

Nd nō debent cristiani maledicere creaturis irrōnabilibꝰ eo q̄ ordinantur ad hominem per subuencōz significacionis et ꝑ modū ꝯtinentis Capitulum. j.

Prima maledictio est facture irrōnalis cū. s. quis maledicit t̄re lapidibz arboribz aīalibz pluuie vētis sōli ⁊ lune ac sīlibz. Et de hac maledictōe sāctꝰ Tho. ij. scde. q lxxvj. inquit. Maledicere rebz irrōnabilibz inq̄ntū sūt creat̄e dei est peccatum blasphie. maledicere aūt eis secūdū se ꝯsideratis est ociosū et vanū et ꝑꝯsequens illicitū Sz posset aliq̄is arguere ostēdendo non esse illicitū maledicere creaturis irrōnabilibus Primo qr vt hētur. ij. re. i. Audita Dauid morte. Saul et Jonathe maledixit montibz gelboe. Secūdo qr xp̄s vt hētur Math. xxj. ⁊ Marci. xj. Maledixit ficulnee in q̄ nō īueit nisi folia. Tercio quia Job vt dicit̄ eiusdem. iij. maledixit diei suo et dicebat Pereat dies in qua natus sū et nox in qua dictū est. ꝯceptus est homo. dies ille ꝟtatur in tenebras. Respōdz Tho. vbi sup̄ q̄ benedictio ꝓprie pt̄ ꝑtinere ad illā rem cui pt̄ bonum aut malum contingere. s. rōnale creature. Jp̄is ergo irracionabilibus dicitur contingere bonum aut malum in ordīe ad creaturam racionalem propter quam sūt. Ordinantur aūt creature irracionales ad hoīem tripliciter. Primo per moduz subuēcionis in quantum ex eis subuenitur hūane necessitati. ⁊ h̄ mō a deo Gen̄. iij. pꝰ pcc̄m p̄moꝝ ꝑentū maledicta ē t̄ra vt ꝑ eiꝰ sterilitatē hō pūiret̄ et deu. xxviij deꝰ dixit Si audire nolueris vocē dn̄i dei tui vt custodias et facias oīa mādata eiꝰ

et ceremonias quas ego precipio tibi hodie venient sup te oēs
maledcōes iste et apprehendent te Maledictus eris in ciuitate
maledictus in agro·maledictū horreū tuū et maledicte reliq̄e
tue·maledictus fructus ventris tui et fructus terre tue· arm̄
ta bouum tuoꝝ et greges ouium tuaꝝ· Scdo ordinantur crea
ture irracionales ad hoīem ꝑ moduz significacionis·ꝛ sic xp̄s
maledixit ficulnee in significacōz sinagoge ꝛ iudaice gentis q̄
nō habebat nisi folia· ꝟba·s·legis sine fructu Et ꝓpterea meri
to debebat arescere ꝛ auferri ab ea regnum dei quod significa
tum fuit in ficulnea a cristo maledicta·Tercio ordinantur cre
ature irrōnales ad ip̄m hoīem ꝓpter modū continentis aut tē
poris aut loci Et sic·Job maledixit diei in qua natus erat ꝓpter
culpam originalem quam nascendo contraxerat·Jta ꝙ maledi
ctio illa nō arguit in eo aliq̄ ī paciam ꝫ tm̄ arguit et explicat
ꝙ die q̄ natꝰ ē et ꝯceptꝰ ꝯtraxit originalē culpā q̄ radix ē oīz
passionum q̄s patimur ī hac vita· Dauid īsup maledixixit mon
tibus gelboe ad explicandā cedē que in eis facta fuerat· ꝓpte
rea dicebat cū fletu et lacr̄is· Montes gelboe nec ros nec plu
uia veniat sup vos ī quibus ceciderūt incliti ·Jsrahel Saul ꝛ·Jo
nathas amabiles et decori aquilis velociores leonibus forcio
res filie·Jsrahel sup Saul flete · Et ego dolebo sup te frat̄ mi
·Jonatha·quare nō est trahendū in consequenciā vt vnusquis
q̄z pro suo libitu facturis irrōnabilibus maledicat·
Nd homo nō debet maledicere creat̄is intellectualibz· s· crea
ture infernali creature terrestri et celesti ¶ Capitulum·iij
Secūda maledictō est creat̄e intellectual̄ q̄ adh̄ triplex
est·Prima ē creat̄a intellectual̄ infernalis q̄ ē dyabo
lus cui inq̄ntū creatura dei est nō licet maledicere Vñ
in epl̄a·Jude·Cū altercaretur Michael cū diabolo de corpore
Moysi non fuit ausus ī eū iudiciū inferre blasphemie· Alterca
cio aūt illa vt dicit glo·erat quia dyabolus volebat inueniri
corpus Moysi qd̄ pꝰ mortē vt hētur deutro·deo volente vbi
sit ignoratur et diabolus volebat vt sciret̄ vt sic traheret po
pulum ad ydolatriam Sed angelus ꝓhibebat ꝛ tñ cū diabolo
ꝯtēdēs nolebat blasphemare eū·Jdcirco·Jeroꝰ·xxiiij·q·iij·c·
Si igit̄ ait·Si igit̄ Michael nō fuit ausus dia·ꝛ c̄te maledcō
nis dignissimo iudiciū īferre blasph̄ie q̄ntomaḡ nos ab oī ma
ledicto puri eē debemus·Merebatur diabolus maledictū ꝫ ꝑ
os archāgeli blasphemia exire non debuit Secunda creatu
ra intellectualis pt̄ t̄restris·s·hō cui pt̄ q̄s tripl̄r maledicere

Primo ex ꝯformacione dei ⁊ amore iusticie Et de hac dicitur·
xxiiij·q·iij·c·Cū sci viri cū sci viri maledcōis sniaz ꝓferūt non
ī hāc ex voto vlcōis ſz ex iusticie amore ꝓrūpūt·sic Gene·ix di
xit Noe·maledict9 Chā ſu9 sit frm suoꝝ sic act·viij·Pe·male
dixit Simōi·d·Pecūia tua tecū sit ī ꝑdcōe· Scdo pt quis hoī
maledicere ex q̄dā leuitate ꝑ subrepcōe sic solent multi facere
licz ociose ⁊ bestiaꝝ q̄ nesciūt loq̄ cū socio sine maledcōe·d·sis
suspēsus ꝑ gulas·nascat tibi ꝟmis canis et sika·t cō pot quis
hoī maledicere ex liuore odio ⁊ aīo malo ⁊ h cū sit ꝯtra carita
tē pctm ē mortale Tercia creata ītellectual dr celestial· cui
nullo pacto maledicere licz·ſz heu q̄d referā Nā tāta ē corrup
tela xp̄ianoꝝ vt ꝓ nichilo ducāt blasphare scōs ⁊ glosā ꝟgi
nē Mariā·Et sic hi q̄ boni sūt deuocōz habēt ad ꝟginez ⁊ vl
tra illā suū pronū et aduocatū fecert scm Antoniū Aliq̄ sāctū
Franciscū·aliq̄ scm Nicolaū·aliq̄ scāz Katherinā ⁊ huiusmodi
ita pessimi et maligni blasphematores blasphemāt ꝟginē be
atā ⁊ ꝓ sua mala deuocōe aliq̄ scm Antoniū·aliq̄ Fran·Clarā
et huiusmōi O īgtissimi pccores O furētes aī O venenosa et a
marissima lingua O deniqz ꝑditissimi hoīes·⁊ q̄d mali fecere vo
bis sci·In q̄ nocuerūt vob·An nō assidue ꝓ vra salute intcedūt
ad dominū·Nōne et ꝟgo illa pijssima mr gre fons mie ꝓ vob ī
defessa ē aduocata·q̄d g blasphematis illam et reliq̄s scōs Sz
reuera si seruaretur ill8 q8 dr ī·c·Statuī9 ex de male·s·quod
publice blasphemātes deū ꝑ ꝟginē sāc· ꝑ aliq̄z scōꝝ publica
pma ꝑ·vij·ebdomadas punirent ī q̄rū·s·q̄libz·vi·feria ī pane
et aqua ieiunarent facerentqz alia q̄ continentur ibi profecto
non ita de leui ꝓrūpent ī blasphias·et licet pme sint arbitra
rie vt tactū est ī p̄cedētibz tamē laudo vt hi q̄ audiunt ꝯfessi
ones ipos blasphemos nō ita 8 leui absoluāt qr facilitas venie
tribuit īcētiuū deliquēdi·ꝓpterea arguēt illos aspe īcrepent
dure ⁊ pmaz īiūgāt salutiferā et fructuosā Nuisnā nō videt
q̄nta diligēcia opus sit ad blasphemos et maledicos emendan
dos Difficile est vtiqz malā ꝯsuetudinē derelinq̄re O ꝟe mala
ꝯsuetudo q̄ hoīes xp̄iani īiuriant deo et scis ei9·In hac soli xp̄i
ani demresi sūt qm nō ē aliq̄ nacio neqz iudeoꝝ neqz gētiliuz
⁊ paganoꝝ ī q̄ tot sūt blasphie ⁊ maledcōis sic ī po·xp̄iano
N8 pctm maledcōis ⁊ blas·dei ē g̃ue·tū rōe abhoīacōis·tum
rōe supacōnis·tum etiam rōne ꝯtrariacōis· Capitulum·iij
Tercia maledcō est nature diuinalis·cū·s·quis de deo ma
le loq̄tur ꝯuicia ⁊ ꝯtnmelias maiestati sue īferēdo ⁊ 8

hoc dic̄ Ric·de·s·vic· Scelerarissimū gen⁹ peccati est quando
quis ī dei vitupiū dlectat̄· Et glo·sup illo ꝟbo ysa·xviij·c·ad
populum t̄ribilē ⁊c̄·oē pcc̄m blasphie ꝯpatū leui⁹ est Et ite
rum ibi nichil ē horribili⁹ blasphia q̄ ponit os suū ī celū· q̄n
tū ꝟo g̃ue sit pcc̄m maledictōis et blasphie colligi pt̄ ex t̄pli
ci rōe Prīa dr abhoīacōis Scda supacōis· Tercia ꝯtrariacio
nis· Prīa dr rō abhoīacōis· In veteri siquidē testō abhoīaban
tur pr̄es ātiq̄ vsq̄z ado pcc̄m blasphie q̄ ex mādato dei d blas
phia ꝯuictū lapidabāt Vnde leui·xxiiij·dixit dominus· Educ
blasphemuz extra castra ⁊ ponāt oēs q̄ audier̄t man⁹ suas sup
caput ei⁹ ⁊ lapidet eū oīs popul⁹· Insup p̄ores illi pr̄es audire
dtestabant̄ eos q̄ blasphemabāt· Jō act·ix· Arbitrātes licz fal
so Stephm blasphemare cū dixit Video celos aptos ⁊c̄· Con
tinuer̄t aures suas ne·s·ꝟm glo·audirēt blasphemātē ⁊ n̄ solū
audire s̄z ec̄ noiare nō audebāt vocabulū maledictōis· Vnd cū
accusarēt Naboth·vt hēt̄·iij·re·xxi· Benedixit deo et regi·i·
maledixit· Et Job vt hētur eiusdē·i· Offerebat holocausta ꝓ fi
lijs suis· Dicebat·n·Ne forte peccauerint filij mei et benedixe
rint deo·i·maledixerint· Silr ⁊ tpibz his abhoīabil est blas
phemia apud īfideles·nā quicūq̄z blasphemarz deū ī t̄ris tur
chorū aut sarracenorū g̃uit̄ puniret̄ Ob qd aut nūq̄ aut satis
raro senciuntur ibi ꝟba blasphie et maledictōis O xp̄iani pn̄
cipes o potestates seculares o cuiuslibet rei publice pr̄es cura
te et vos legib⁹ honestis pūire blasphemos ne deteriores īfi
delibus hēamini· Secūda rō ostēdens g̃uitatē maledictōis et
blasphemie dei dr supacionis· Supat eī tria pcta g̃uissima ⁊
execranda Primū ē pcc̄m paganoꝝ seu īfideliū qr vt ait tho·
ij·scde·q·xiij· Infidelis ea de deo dicit et loquitur q̄ licet falsa
sint tam̄ credit eē vera xp̄ian⁹ ꝟo blasphemās loquit̄ contra
veritatē q̄ credit Scdm ē peccatū hoīcidaꝝ vt·n·dic̄ Tho·
ibidē q̄ntū ad nocum̄tū mai⁹ pcc̄m ē hoīcidiū q̄ blasphēia eo
q̄ mag̃ nocz hōicida hōi īterfecto q̄ blasphem⁹ deo blasphe
mato s̄z q̄ntū ad obiectū mai⁹ pcc̄m ē blasphemia q̄ hōicidiū
qr hōicida licz īt̄ficiēdo hoīez offēdat deū tn̄ pn̄cipalit̄ ītēdit
offēdere hoīez s̄z blasphem⁹ ⁊ maledictus intendit principali
ter directe offendere ipsum deum· Tercium est peccatuz iu
deorum crucifigencium cristum Vnde Augustinus ait· Ma
gis peccant blasphemantes deum triunphantem in celis quaz
q̄ crucifixerunt eū ābulātē ī terris rō h⁹ē ꝟm Alex·in·ij·sūme
tum qr iudei non cognouerunt ipsum esse deum vnde apo·ait·

Si cognouissent nūquam deuz glorie crucifixissent Sz q̄ deū
blasphemant·cognoscūt illū esse deū·tū etiā quia iudei n̄ ꝓmi
serūt ei fidem in baptissimo sic̄ xp̄ani tum qꝛ fit maior iniuria
rōe maioris stat⁹ Tercia rō oñdens g̃uitatē peccati maledic
tionis et blasphemie dꝛ ꝯtrariacionis·Cōtrariatur nāqꝫ blas
phemia et maledicō dei·Prīo nat̄e·Scdo script̄e Tercio cre
ature Prīo ꝯtrariatur nat̄e q̄ dictat bn̄factorē suū eē cogno
scēdū·nā et suo mō h̄ faciūt aues celi et pisces maris et bestie
t̄re q̄ntomag̃ ad id obligatur homo rōnal̄ ⁊ tn̄ int̄ oīa bn̄ficia
q̄ magna ⁊ multa sūt a bono deo hoī collata beneficiū lingue ē
vnū singl̄e p̄stantissimū et egregiū O blasph̄ator īgrate·O
feral̄ mens O īpudica lingua Cur nō solū deo tuo g̃cias nō a
gis ꝫ qd pei⁹ ē illū crudeliter maledicis·Cur nō solū benefac
tori tuo laudes īpēdis ꝫ illum pocius t̄pit̄ vilipēdis·Cur tm̄
benefactorē nō solū nō recognoscis·ꝫ pocius ita īhoneste bla
sph̄as·Dedit tibi ipsa linguā vt tu cū illa laudares eū ⁊ bene
diceres nomē sanctū ei⁹ Scdo blasph̄ia ꝯtrariat̄ script̄e·Jp̄a
vtiqꝫ admonet ⁊ hortat̄ nos vt benedicā⁹ deū·vnde Tho·iiij·
c·scribit̄·Oī tp̄e benedic deū Et ecc·xxxix·Benedicite dominū
in oīb⁹ opibus suis et dd psal·xv·Benedicā dominū q̄ tribuit
michi ītellectū Et spal·xxxiij·Benedicā d·ī·o·t·s·l·e·ī·o·m·⁊
spal·cxliiij·Per·fin·d·b·t·⁊·l·n·t·in·e·et in·s·s·Et ro·xij·be
nedicite ⁊ nolite maledicere·vnde t̄cō blasphēia ꝯtrarit̄ crea
ture oīs eī creat̄a latdat ⁊ bn̄dic̄ deū Au⁹ī sermone vni⁹ mar
tiris inquit·Oīa q̄cūqꝫ fecit de⁹ laudāt deū·Audistis in bene
dictionibus et audistis ī oī solennitate quādo legunt̄ qm̄ oīa
laudāt deū celestia terrestria āgeli hoīes luīaria celi arbores
t̄re fluīa maria q̄cq̄d deus creauit siue in celo siue in t̄ra siue ī
mari laudat deū h̄ ille et scā mr̄ ecc̄ia ī matutīs cātat ymnū tri
um puerorꝝ ī camīo ignis oēs cret̄as iuitanciū ad laudes ⁊ be
nedicōez dei Quid respōditis igitur O blasph̄i ad voces oīm
creat̄arꝝ angeli celi laudāt et dicūt clamātes benedict⁹ deus
Sol luna stelle et oīa celestia corpa dicūt benedict⁹ deus ter
ra aq̄ aer ignis et cūcta q̄ in eis sūt dicūt benedictus deus Bo
ni et recti viri dicūt benedc̄s deus·et vos contra morem omni
um aliarum rerum maledicitis nisi forte dixeritis quod exemp
lum sumitis ab his qui sunt dānati in inferno de q̄bus dꝛ apo·
xvj·Blasphemauerunt deum celi p̄ doloribz ⁊ vulneribz suis·
O ergo infernales homines O blasphemi diabolici·qui nō nisi
cū dānat̄ blasph̄ando ꝯfortatis et cōcordatis·Idcirco apparꝫ

quam graue sit pctm vrm • propterea clamabat • ysa • j • c • Ve
genti peccatrici populo graue iniquitatis semini nequam
filijs sceleratis • blasphemauerunt deum israhel abalienati sūt
retrosū et merito ꝓpha cōicatur blasphemantibus et maledi
centibus quia ꝓpter blasphemias et maledictiones indignat⁹
deus eciam in presenti seculo blasphematores flagellat et ext
minat Est de hoc exemplum • iiij • Re • xix • Senacherib • ob cui⁹
blasphemiam angelus vna nocte exercitum illius aggrediens
centū • lxxxv • milia hoīz intemit ipso tādē Senacherib a ꝓpijs
filijs īterēpto • Refert insup Gre • ī • iiij • dia • li • ꝙ Rome puer
v • annoꝝ blasphem⁹ in brachijs patris exñs iusto iudicō dei
a diabolo suffocatus est ꝓpt hoc peccatum etiam deus mittit
pestilencias famen et guerras vt dicitur xxxij • q • vij • c • flagicia
in glo • et in au • vt non luxuriētur contra naturam • et vt ego vi
di diebus meis ytalia sepe flagellata ē multis tribulacionibus
et pestilencijs puto ꝓpt fetorem sodoīe ⁊ impietatem blasphe
mie nā licz multa sint alia peccata q̄ ꝯmittunt • hec tamen duo
ꝯtaminauere q̄si omnem carnem • et vt de blasphemia dicam
non sūt ab ea mūdi et puri domī non ciues non rustici nō agri
cole non artifices nō viri non mulieres et qd auditu horribile
est non sācerdotes non religiosi Ex oī nāqz statu grandis mul
tis extat que loquitur verba blasphemie • O ytalia tanta vicio
de p̄uata • O populi tanto scelere det̄pati • timeo ne deseuiat ꝯ
tra nos furror dei Corrigat igit̄ vnusquisqz seip̄m et refrenz
līguā suā oēsqz p it̄ laudem⁹ ⁊ benedicam⁹ deū q̄ • b • ē ⁊ • l • p •
infi • s • s • ¶ Feria • ij • q̄nte ebdomade de peccato inuidie qua la
borabant phei contra ihesū cristum • ¶ Sermo • lvj •

Miserunt p̄ncipes et phei mīstros vt apprehēderent ihz
Scribūtur hec v̄ba • Jo • vij • c • et ī euāgelio hodi • Cōmo
uebant̄ phei ⁊ scribe ꝯtra pijssimū ihm ex liuore et in
uidia qr nō poterāt sufferre vt alicui maior honor exhiberet̄
q̄ ip̄is et ꝓpterea ñ ē mirādū si ita seueri fuerūt ꝯtra īnocētissi
mū filiū v̄ginis • Jō Guilbert⁹ por • ait • Jta obliq̄t inuidia vt re
ctum natura non videat • Et Seneca ad Lucillum Perit oē iudi
ciū cū res in affectu transit • hoc aūt viciū satis īfestat miseros
mortales adeo vt vix possit aliq̄s imo null⁹ euadere laq̄os īuido
rū • Jdcirco ī presenti sermone de inuidia erim⁹ dicturi de qua
tria misteria ꝓponimus principaliter declarāda •
Primum dicitur difinitio • ¶ Qualiter diffinitur a doctorib⁹
Secūdum offensio • quid sit inuidia • ⁊ ꝙ dolor ex alte

Tercium conditio- rius bono potest ꝓuenire ex timo re ex defectu ⁊ ex malignitate. ¶ Capitulum primū

PRimum misterium declarandum de inuidia dicit̄ diffini tio in quo videndum est quid sit inuidia. Et .Io. Dama. li. ii. suarum sententiaꝝ ait .Inuidia est tristicia de alie nis bonis. Pro cuius declaratione notādum secūdū Alex. ii. vo luīe sūme ⁊ Tho. ii. ij. q. xxxvij. q̄ dolor de alteri⁹ bono potest tripliciter ꝓuenire. Primo ex timore ꝓprio cum quis dolet de bono alicuius quia verisimiliter timet sibi vel alijs nocumētū inferri. ⁊ hunc dolorem Ari. in. ii. retho. dicit non esse inuidiā sed effectū timoris. de quo Grego. li. xxij. mor. ita ait Euenire plerumq; solet vt non amissa caritate ⁊ inimici nos ruina letificet et rursus eius bonum fin̄ iuste culpa contristet. cum ruente eo quosdam bene erigi credimus et ꝓficiente illo quosdam iniuste opprimi formidam⁹. Rō nabit̄ nāq; vnusquisq; magis dilige re debet seip̄m quam alios et commune bonum et multoꝝ quā ꝓticulare vel vnius. Sic letabantur de malo Pharaonis filij israhel qui exo. xv. dicebant Cantemus domino gloriose. n. honorificatus est equum et assessorem ꝓiecit in mare. ⁊ dū erāt in captiuitate in manu eius dolebant de ꝓsperitate illius. Ipsum fecerunt de ꝓsperitate et aduersitate. Holofernis alioꝝq; qui populum dei vexare ꝓsumpserunt. Secō potest ꝓuenire dolor de alterius bono ex defectu. cū. s. quis dolet nō q̄ ꝓximus bonum illud habeat ꝫ quia sibi illud deficit. et si quis dolz ex defectu boni quod non est vere bonum male agit. Sic dolendo vt si quis doleat quia non fornicatur sicut multi faciunt et similia. Si vero doleat quia non habet bonum quod est vere bonum et honestum recte agit ⁊ cum dolor talis circa honesta versatur ꝑm Ari. iij. retho. vocatur zelus. & hoc dicebat Pau. ij. co. xiij. c. Emulam in spūlia Et .Iero⁹ ad Letādū institucōe filie. habeat socias cum quibus addiscat quibus inuideat quarū laudibus moderatur. Tercō pt̄ ꝓuenire dolor de alterius bono ex malignitate et iniquitate quando displicet multi absq; ipoꝝ omodo vel icōmodo q̄ alij habeant bonum. et hoc vt plurimū euenire solet ex inani gloria. Vñ Gregorius. xj. moait Pria nāq; soboles inanis glorie ē q̄ duz oppressaz mentem corrumpit iuidiam mox gignit quia dum vani nominis potenciam appetit ne quis hanc alius adipisci valeat tabescit. et ex hoc est quod inuidia solet esse inter pares. Quia vnusquisq; appetit alios in gloria Secundum suum statū aut ḡdū sūpare

Vnde nunquam rusticus aut agricola muidebit doctori de sciencia nec mulier muidebit militi de strenuitate vel fortitudine nec mercator aut ciuis religioso de fama sanctitatis et sic de aliis. Sed vnusquisq; muidet alteri de his bonis quevel ipe hz vel habere intendit Et tamen si hoc fiat animo deliberato cuz sit contra caritatem peccatum ē mortale. Caritas inquit apostolus. j. co. xiij. c. non emulatur. ¶ Quod maligna bestia i uidie semper offendit virtuosos et sanctos viros vt ex multis patet exemplis. ¶ Capitulum. ij.

Secūdum misterium declarandū de muidia hr offensio. hec em̄ bestia maligna offendit semper virtuosos et sāctos viros Vñ Valeriꝰ li. iiij. de amore et dilectiōe ait Nulla tam molesta facilitas est qne malignitatis dētes vitare possit Et Sene. de consolacione ad Paulmū. Inimica ē sp alienis pfectibus muidia Et Ouidius. j. de remedio amoris. Summa petit liuor pflant altissima venti. Summa petūt dextera fulmina missa iouis. Et Oracius. Sepius ventus agitat igens Pinꝰa celse grauiore casu Decidūt turres. feriūtq; fūmos fulgura montes Et. Jeroꝰ. in epitaphio sancte Paule. Sēp vtutes psequit̄ muidia ferīūtq; summos fulgura montes. Etem̄ omnes sancti emulos habuerunt. In paradiso dz vpens fuit cuius muidia mors intrauit in orbem terrarum. Ipse dz dñs noster ihesus cristus zelo est crucifixus. hec ille. Hec est em̄ illa muidia de qua dicitur sapiencie. ij. quod in auctoritate. Jero. est iam dictum q. s. p illam mors intrauit in mundū. Hec est illa fera pessima ppter q̄ frēs. Joseph eum interficere tēptauerunt et tandem vendiderūt hismahelitis dicētes patri. q fera pessima deuorasset eum. Hec est propter quam. Saul odio graui commotus fuit contra Dauid temptans sepius illum pimmere quod et fecisset nisi ionathas premonuisset eum vt habetur. j. re. xviij. Inuidebat aūt ei Saul quia post interfectuz Goliath et debellatos philisteos ad eum puelle cantabant. Saul pcussit mille et Dauid decem milia Quid dicam de antiquis Romanis qui toto orbe clarissimi et sue reipublice zelatores fuere p cipui. Rome muidie morsibus laniati extitere. Patet hoc i furio camillo de quo scribit Horosius et Titus liuiꝰ q cū Romanus exercitꝰ p. x. otimos ānos magnas clades accepisset eatꝰ dictator cum capanetibus et faliscis maxima cum prosperitate conflixit et victis duobus populis predam iter milites partitus est. Deinde. Vejencium ciuitatē obsedit quā tādē cepit.

·Ista victoria fuit cū tāta glā Romanorꝫ ꝙ dictator sublatis
ad celum manibus p̄cat⁹ est ꝙ si cui deorum Romana felicitas
nimia videretur eius inuidia sub aliquo suo incōmodo saciaret̄
atqꝫ int̄ p̄ces subdito lapsu decidit Nd omē secundū Valeriū
ad sui dānationem qua postea pressus est ꝑtinuisse tradit̄·Nā
post qui ad vrbem triumphans redijt tribuni multiqꝫ ciues ca
milli virtute emuli diffamabant gloriam eius contēdentes ho
stilem predam non equo iure fuisse diuisam·Et ista pendente
inuidia faliscorꝫ ciuitatē Romano subegit īperio·Post quod
A·L·Apulegio tribuno plebis accinctus ꝓpter inequam Ve
niencium prede distributionem inter currente illis diebus a
dolescentis sui filij morte vt hinc publico ⁊ inde priuato cru
ciaretur incōmodo in exilium pellit̄ dānatus xv·millibus eris
Camillus vero ab vrbe discedens humiliter deos precatus ē
ut si hoc in iuste pateretur q̄ primū se ciuibus ⁊ īgrate patrie
necessarium fieri vellent·Quod subsecutū est·Nam galliseno
nes obsessam vrbē preter capitoliū cepere Quare missum est
ad Camillum ꝓ auxilio qui mox veniens ingratam patriā ab
hostibus liberauit vt dicit Aug⁹·li·v·de ciuitate dei·c·xviij·
de Scipione insup Africano dicit Valeri⁹ maxim⁹ ꝙ cum p⁹
plurimos triūphos vocaretur ad reddendum ꝯputum de pec
cunie quantitate tamquā īdignatus tale fertur dedisse respō
sum·Cum frater meus totam vobis subiugauit Asiam et ego
totam Africam nec opes asiane fratrem meum nec africane me
diuitem fecerunt sed inuidia fecit vtrumqꝫ gloriosum· Et vt
scribit Liuius·Tanta fuit inuidia ciuiuꝫ contra Scipionem ꝙ
cum accusaretur a tribunis plebis nil aliud ad obiecta respon
dit sed dixit O quirites hoc die vici Carthaginem magna spe
rantem et accipere leges nostras iussi Recordor em̄ hunc diē
āniuersārium illum esse quo ante aliquod annis vici Hānibalē
Et vt scribit Valerius de fiducia sui·Lauriam suam capiti suo
imposuit et subiūxit Equum est diem hunc litibus et iniurijs
semper immunem esse Me ergo in capitolium ad iouez optimū
et mineruam ceterosqꝫ deos qui capitolio et arci president cō
feram salutandos eo ꝙ in die isto et sepe ac fideliter ꝓ re pub
lica dimicaui Vosqꝫ omnes hortor venire mecum orareqꝫ deos
vt vobis mei similes duces omni tempore largiantur·His dic
tis et senatum totum et vniuersum equestrem ordinem ⁊ cun
ctam plebem comitem habuit de eo qd paucissimi cū tribunis
remanserunt·qui tandē vt inquit Valerius dolore anxij atqꝫ in

uidia tabẽscentes et pudore obruti sẽ turbis imiscuere ꝙ cum ceteris ꝓsecuti fũt reum Scipio autem non modo capitolium ꝫ ꝑ totam vrbem omnia deorum templa cum populo Romano circuiuit non minore honore reus triũphans de inuidis quam victor olim triũphauit de hostibus. Et cum videret necesse eẽ aut succumbere emulis aut vlcisci neutrum experiri decreuit sed pocius voluntarium sibi elegit exilium abijtq; Internum suam villulam asperam solitariam et incultã haud ꝓcula Cumis ciuitate campanie. O igitur inuidia rapacissima. O virtutum emula O pestilentissima oim virtuosorum inimica. Ex dictis vtiq; clarum est qualiter ipsa virtuosis et sanctis quietẽ aut pacem habere ne finit ne patitur. De triplici mala ꝺdicione inuidie. s. ꝓria flageliacione caritatia oppoficione et diabolica assimilacione Capitulum. iij.

Tercium misterium declarandum de inuidia dicitur condicõ. Est vtiq; tripler mala condicõ ꝓp̃ ꝙ inuidia ẽ abhominanda Prima dicitur ꝓria flagellacõ. Secunda caritatia oppoficio. Tercia diabolica assimilacio. Pria mala condicio inuidie ꝺr ꝓpe flagellacio. Est vtiq; officium eius flagellare et affligere ꝓrium subiectum ꝓterea. Isidor. i li. differenciarum ait. inuidus animo medullitus estuans a semet ipso liuoris ꝓrij semp exigit penas. Et. Jero. ad Asellam de fictis amicis exclamat. d. O inuidia primum tuũ mordax. Et Socrates dicebat. Vtinam inuidi in omnibus ciuitatibus oculos et aures haberent vt de omnibus ꝓfectibus torquerentẽ. ꝙt enim fũt hominum feliciũ gaudia tot fũt inuidorum gemitus. Et Oracius. Inuidia ficuli non inuenere tyranni. Maio tormentum. Secunda mala condicio inuidie dicitur caritatiua oppoficio Opponitur siquidem caritati proximi. Illam tamen caritatẽ docent nos sancti et ipe sanctus sanctorum cristus. Jhesus vñ Paulus. j. co. xiiij. ait. Sectamini caritatem Et. xvj. c. ait Oia opera vestra fiãt in caritate Et eph. iij. c. In caritate radicati et fundati Et. iiij. c. Incaritate resistimus Et. v. c. Estote imitatores dei sicut filij carissimi et ãbulate in dilectione sicut ꝙ cristus dilexit nos. Et ad colo. iij. c. Sup omnia caritatem hñtes Et. Joh. j. canc. iij. c. Qui non diligit fratrem suum in tenebris manet Et cristus. Jhesus. Joh. xiiij. mandatũ nouũ do vobis vt diligatis inuicem. Et. xiij. c. In hoc cognoscent homines ꝙ mei discipuli estis si dilectionẽ habueritis adinuicẽ Aduertentur igitur spũales considerent hi qui ꝑ pacienciam se affligunt.

cogitent religiosi qui seculū dreiinquunt vt deo seruiant q̄n
tum malum sit inuidia que cum caritate stare non potest. Ipa
equidem sola venenū est cuiuscunq; alteri9 boni. quia vt inq̄t
Aug9 sup. Joh. Dilectio sola discernit inter filios dei et filios
dyaboli Signent se omnes signo crucis baptizentur omnes
cantent alla intrent ecclesias impleant pietes basilicarū non
discernuntur filij dei a filijs diaboli nisi caritate. Magnum in
diciū magna discrecio. q̄dq̄d vis hēas si n̄ hēs caritatē nichil
habes Alias virtutes si non habes hāc habe et legē implesti.
hec Aug9. Tercia mala condicio inuidie dicitur diabolica assi
milacō. Ipsa siquidem assimilat homines malignis spiritibz Nā
quid aliud est alterius inuidere felicitati quam diaboli officiū
exercere. Ideo cristus inuidis phariseis. Joh. viij. c. ait. Vos ex
patre diabolo estis. Nos vero curemus esse filij dei oēm inui
diam a cordibus nostris expellentes vt sic valeamus in hoc se
culo acquirere dei graciam et in futuro sempiteruam gloriaz
in qua viuat et regnat ipse bn̄dictus deus p infinita secula se
culorum. Amen. ¶ Feria tercia quinte ebdomade in q̄
dragesima d peccato detractionis a quo abstinere debent qui
verā pn̄iam deoq; acceptam agere volunt. ¶ Sermo. lvij.

Quidam em̄ dicebat qr bonus est alij aūt nō sz sedu
cit turbas. Scribuntur hec verba. Joh. vij. c. et i
euangelio hodierno. Loquit̄ vnusquisq; d altero
scdz q ei afficitur. ita q qui diligit non saturatur
laudibus. qui vero inuidet aut odit libenter dtra
hit et vitupat. ꝓpterea phei inuidentes cristo sequacesq; sui
causa detractionum morsibus lacerabāt. Nec potuit pijssimus
Lesus vitare oblocutorum dentes quinimo vt patet in hodi
erno euangelio publice a multis accusatus est et nomīat9 pec
cator et malus. Ista namq; solet esse pessima mu idoꝝ condicio
vt omnia in malam partem interpretent̄ et trahant ac de om
nibus male dicant. Venit inquit cristus. Luce. vij. Joh. baptis
ta non manducans neq; bibens et dicunt demoniū habet. Veīt
filius hominis manducans et bibens et dicunt potator vini ē.
Cum vero detractio apud quam plures minimum peccatū eē
reputetur. Ideo in hoc sermone de ipsa aliquid disseram9 ostē
dentes qnautum expediat penitentibus a tali vicio penit9 ab
stinere de quo tria misteria principalia erunt declaranda.

Primum dicitur malignacio. Nd maligna sit detractō.
Secūdum modificacō. tū respectu ɔtrarietatis.

Tercium offensio· tum respectu ḡualitatis ·tum etiam respectu crudelitatis·

Capitulum·j·

Primum misterium declarandū ꝺ detractione dicit̄ malignacō Est siquidem peccatum hoc sātis malignum et graue triplici racione·Prima racione contrarietatis Secundo racione generalitatis·Tercō racione crudelitatis· Primo racione cōtrarietatis Contraria t̄ siquidē fame que vt inquit Alex·in·ij·fūme·p̄ciosissima est oim bonorum tpalium· Et hoc expressius dixit sapiens puer·xxj·Melius est nomen bonum quam diuicie multe·Et eccl̄i·xli·Curam habe de bono nomine Et Aug9·id p̄suadebat·xij·q·j·in·c·Nolo·d·Qui fidens consciencie famam suam negligit crudelis est·Est ergo fama preciosa corona oim hoīm siue maiorū siue minorum siue dnorū siue ciuium siue prelatorum siue subditorū siue secularium siue religiosorum siue virorum siue mulierum fama itaq; gradus omnes nitore suo venustat atq; decorat·Cum ergo detractio hanc impugnet non debet peccatum leue censeri·ꝓterea ab Alex·sic diffiuitur·Detractio est aliene fame p occulta verba denigracio·Notandum tamen q; est differencia inter cōtumeliam conuicium improperium sufurracionem et detractionem Contumelia secundum Tho·ij·ij·q·lxxij· Est expressio defectus alterius coram eo per verba ad ipsum ꝺ honorandū· Et si fiat animo corrigendi nullum est peccatum quia etiam et sancti hoc fecerunt·Vñ Luc·xxiiij·x̄pus dixit discipulis euntib9· in Emaus O stulti et tardi corde ad credendum q̄·Et Math xv·dixit ph̄eis·ypocrite bñ ꝓph̄auit de vobis·Isa·Et Paul9· gal'·ij·O insensati galath̄e quis vos fascinauit·Si vero cōtumelia fiat animo solaciandi aut nullum peccatum aut veniale est dūmō fiat discrete quia ludus noxius est inculpa·ij·q·vij·c· Qualis·Si aūt contumelia fiat animo iniuriandi quia contra caritatem est peccatum est mortale·Ex hoc Math·v·x̄ps dixit·Qui dixerit fratri suo fatue reus erit gehenne ignis·Est g̣ contumelia cum refertur defectus culpe siue defectus ille sit secundum veritatem siue non inuitupiū alicui9· Conuiciū est cum refertur defectus nature vel pene·vt qui diceret ceco·o cece q̄ surdo O surde q̄ claudo O claude animo iniuriandi et sic j·re·j·Fenenna que multos habebat filios amisit illos quia improparabat·Anne que sterilis erat·Improperium etiā ē cum refertur alicui beneficium sibi collatum ad ipsum confūdēdū· Et de hoc sapiens ecclesiasti ·xli·ait·Cū dederis ne improperes

sed imiteris deum Et·xx·c·Datum insipientis non erit tibi vti
le·nam oculi eius septemplices sūt·Exigua dabit multa impro
parabit·Idcirco·Seneca li·ij·de beneficijs ait·Qui dedit bene
ficium taceat narret qui accipit·Ista tamen q̄nq̄ sūmunturvnū
p alio·Susurracio est cuz refertur malum de alio in eius absē
cia vt ponatnr in discordia cum primis suis Et de hac plene
dictum est in sermone de discordia Detractiovero est cum dici
tur malum de alio in absencia eius vt sua fama denigretur Et
vt inquit·Tho·ij·ij·q·lxxiij·Susurracō et detractō conueni
ūt in materia et forma·Sed differūt in fine quia materia tam
susurracionis quam detracionis est malum proximi forma ve
ro est dicere illud in absencia eius·Sed finis susurracionis est
discordia finis vero detractionis est in famia O quot docti p
ter detractiones creduntur indocti·Quot virgines credūtur
corrupte Quot vidue continentes et caste luxurioſe credunt̄
vane Quot penitentes ypocrite· Quot domini iusticie amato
res tyranni·Quot demq̄ bomi reputantur mali·Ideo ait· Am
bro9·Tolerabiliores sūt fures qui diripiunt bona nostra quā
detractores qui lacerant famam nostram·Secūda racio ostē
dens malignitatem detractionis vocatur generalitas· Sunt
nāq̄ multa peccata que et si committantur non tamen in oīb9
locis nec omni tempore nec ab omnibus personis·Vicū aūt d
tractionis nullum excipit locum nullum tps nullamq̄ psonam
hinc est quod glo·sup illis verbis puer·xxiiij·c· Cum detra
hentibus ne cōmiscearis ait pter hoc vicium piclitatur fere
totum genus humanum Et·Jero9·ad· Celantiā·Raro inueies
quia ita irreprehensibilem velit exhibere vitam suam vt non
libenter reprehendat alienam·Tercia racio ostēdens maligni
tatem detractionis dicitur crudelitas Est enim peccatum hoc
satis crudele·pterea dicitur·vj·q·j·c·Sūma iniquitas Sum
ma est iniquitas fratres detrahere a accusare·quia omnis qui
detrahit fratri suo homicida est Quod intelligendum est per
quandam similitudinem quia sicut homidia extingit proximi
corpus ita et famam detractor·Ex hoc compatur leoni deuorā
ti humanas carnes·Vnde Ezech·xvij·c·dicitur·Leo factus ē
didicit rapere predam et commedere homines·Et Gre·xiij·li·
mora·exponens illud·Job Quare psequimī me sicut de9 a·c·m·s
ait · Hi sūt qui aliene vite detractione pascuntur et aliorum
procul dubio carnibus saturantur· Et glo·super illo verbo
prouer·xxiij·Stoli esse in cōuiuijs peccatoz nec i omessacōibz

eorum qui portant carnes adueſcendum. Carnes inquit adue
ſcendum eſt in locucione derogacõis viciſſim vicia proximi di
cere. hoc ergo peccatum feralem facit hominez imo omni fera
peiorem. Nuia vt dicit Jacob9 .iij. c. ſue cano. Omnes namq;
animalium volucrum et ſerpencium nature ab homine domite
ſunt et domantur. Linguam aũt hominum nullus vnq; domare
potuit neq; poteſt. O igitur detractio peccatum damnabile.
tu nepe es qui multos ad tartara feſtinantiſſime cõpellis. q;
vt Jac. v. c. 8z. Si quis putet ſe religioſũ eſſe non refrenans li
guam ſuam ſed ſeducens cor ſuum huius vana eſt religio.
Nuod tribz modis omittit detractionis viciũ. ſ. p modũ imi
quum aſtutum et ſimulatum. Capitulum. ij.

Secũdum miſterium declarandum de detractione dicit
modificacõ. Solet equidem peccatũ iſtud pluribz mo
dis cõmitti quos tamen nos ad tres pcipuos reducẽ9
Primus dicitur iniquus Secundus aſtutus. Tercius ſimulat9
Primus eſt modus iniquus cũ quis primum infamare ſtudet
cum iniquitate. Nuod fieri poteſt tripliciter Primo reuelãdo
peccata ſua ſecreta non ſeruando preceptum de fraterna cari
tate de quo criſtus dixit Math. xviij. ſi peccauerit in te fr̃. t.
u. et. c. e. inter te et ipm ſolum. ſcdo fingendo de primo mala
que non commiſit. Tercõ ſcribendo contra ipſũ famoſos libel
los vel ſicut hodie fieri ſolet iuectiuas lenocinio verboz fuca
tas cõponendo et cantilenas. ſecundus modus detrahendi dici
tur aſtut9 ſũt nãq; alij cũ aſtucia detrahẽtes proximo adhuc
triplicitur. Primo tacendo. ſam cum interrogantur de alicu
ius virtutibus licet nullum malum dicant tacent tamen verũ
et bonum quod ſciunt dicereq; debent ſicut ſi quis interroga
retur ꝙ aliqua puella nubili an eſſet honeſta q ille ſciret ſic eẽ
tamen aut taceret aut diceret. ſſon me iterpono de alienis fa
ctis talis vtiq; q ſi non directe indirecte tamen proximi ſui fa
mam lederet. Ideo dicebat Guilbertus. porrectan9 Grauis ra
pacitas cum feram alterius gloriam et ſi mendacio non corrũ
pis ſilencio pteris Liuor enim excellenciam primam ſemper co
gitans alienam obſcurat ſecũdo aſtuti detrahũt negãdo cum
ſ. et ſi malum non dicant de primo negant tamen bona que de
illo ab alijs narrantur et predicantur Tercõ aſtuti detrahũt
venenando cum. ſ. multa bona dicũt ꝙ aliquo venenãdo cũ aliq̃
malo interpoſito ſicut pleriq; faciũt ſemper addentes. ꝫ vl̃ ſi
Dicũt enim. o ſi talis non haberet illum defectum vl̃ illum q̃

Quot virtutibus quibus floret laudaretur a cunctis. Vel dicūt Talis est doctus vel ꝑbus sed deficit in humilitate et huiusmodi Sicq detractores astuti ne videantur detrahere laudant vt tandem vitupent et simul cum melle porrigunt ad bibendum venenum Venea ait .Iero9. ad Lethā non dant ñ melle circūdata. Terci9 modus detrahendi dicitur simulatus qui est ꝑprius ypocritaꝝ .Ipi etenim detrahunt tripliciter. Primo dolendo. figūt namq; vocē vultu verbis gestu suspiriis dolent et ex caritate referre crimīacōes ⁊ diffamacōes proximoꝝ suorum cum tamen id faciant ex impietate liuore ⁊ muidia Secundo ypocrite detrahunt agendo cum narrant aliquod factū minimū verbis suis aut factis ampliātes illd et ad augentes. Terçio ypocrite detrahunt noiando cum. s. moiant multos cū laude et p9 alicui altri detrahūt. Hi modi et si non hoc ordīe nichilominus in substancia ꝑ maiori ꝑte ponūtur ab Alex. de ales in secūdo volumine sūme et a sācto Tho. ij. ij. q. lxxiij. Quod per detractionem offenduntur detrahentes audientes et paciētes.

Capitulum. iij.

Tercium misteriū otemplandum de detractione ⁊ offensio Est etenim peccatum hoc offensiuū valde. offendit namq; tria hoīm genera. Primi sūt detrahentes. Secdi audientes. Tercij pacientes. Primi quos detractor offendit sūt ipsi detrahentes ſſaz vltra hoc quod mortaliter peccāt secundum Scotū. in. iiij. di. xv. Tenentur ad restitucōz fame. Quod secūdū Rich. et Tho. fieri habet ad arbitriū boni viri Et ꝑ modo restituendi talem famam etiam satis ample scripsit Sanctus Bernadi. ī q̄dragesimali de cristiana religione. Ideo non curaui hoc multum hic ampliare Verūtamen cum paucissimi reperiantur qui famam velint restituere his q̄bus detrahāt magnum piculum est detrahere. Secūdi quos detractor offendit sunt audientes. Illi em̄ qui detrahentibus benivolum ꝓbent auditum peccatum non effugiūt. Idcirco Bern̄. ad Eugenīū inquit. Velle detrahere et audire quid horum dampnabilius sit ñ facile dixerim. Et Aug9. ne accōmodes aures tuas detractiōi Detrahenti em̄ anime et audienti vtriſq; esca mortis est detractio Et. xi. q. iij. c. Non solum ſſon solum ille reus est q̄ de alio malum ꝓfert sed qui cito crimībz aurem ꝓbet ꝓpterea caute agendum est vt nō solum non detrahamus sed ne detrahentes quidem audire velim9. Ad hoc autem quinq; sūt oportuna remedia. Primum est elōgacio si fieri pot̄ elōget se vnusquisq;

ab his quos detrahere videt patos. Et de hoc sapiēs. ꝓuer.
iiij. ait. Detrahencia labia procul sint a te. Secundum remedi
um ē cōntristacio. Naz si quis non potest se a detractoribz elō
gare ostēdat eis detrahere volentibus vultum tristem signifi
cans se non libenter audire et confricando caput spuendo ī ter
ram p9 tergum respiciendo et faciendo similia refrenet dicen
tis audaciam. Nuia vt inquit sāpiens ꝓuer. xxv. Ventus aq̄lo
dissipat pluuias et vultus tristis linguam detrahentē et Jero
nim9. ad Rusticū monachum Sicut sagitta si mittatur ī durā
materiam nōnūquam reuertit̄ in mittentem et vulnerat vul
nerantem ita et detractor cum tristem viderit vultum audiē
tis īmo non audientis sed obturātis aures suas ne audiat iudi
cium sanguinis illico conticescit palet vultus saliua siccatur.
Et. vi. q. i. c. Ex merito dicitur Nemo īuito auditori libent̄ re
fert Tercium remedium est reprehensio sicut cristus fecit dū
discipuli detrahebant Magdalene quibz dixit. Math. xxvj.
Nuid molesti estis huic mulieri bonum opus ꝛc̄. Et ad hoc ꝓ
positū. Job. xxix. dixit. Cōferebant molles iniqui et edentibus
illis auferebant p̄dā Nuartum remedium est cordis stabilicō
vt non credatur cito omne malū q8 dicitur qui multi multa lo
quuntur et sepius falsa quam vera. et d̄r eccl̄. xix. Nui cito cre
dit leuis est corde. De cristo et de iohanne baptista vt tractū
est multi mali loquebantur Duo senes iudices tanquā adulte
ram menciendo accusabant. Susannam instantes vt lapidare
tur vt patet. Daniel̄. xiij. sācta Marina virgo que ī habitu vi
rili incognita alijs deo seruiebat in monasterio īfamata fuit
q̄ impregnasset iuuenculam quādam. Ob q8 ferre vsqz ad mor
tem extra monasterium abinde penitenciam egit. Jero9 etiam
gloriosus in epl̄a ad Asellam de fictis amicis conqueritur val
de sic. d. Si tibi presēte a me referri gracias posse non sapiā.
potens est deus sup̄ p̄sonam meam sancte anime tue restitue
re quod meretur. Ego enim indignus nec estimare vnquā po
tui nec optare vt tantum michi in cristo largieris affectum.
Et licet me sceleratum quidam putent et omnib9 flagicijs ob
rutum et ꝓ peccatis meis etiam hec parua sint. tamen tu bene
facis q̄ ex tua mente malos putas bonos Periculosū quippe ē
de seruo alterius iudicare et non facilis venia praua dixisse 8
rectis Veniet veniet dies illa ꝛ mecum dolebis ardore nō puo
Ego probrosus. Ego versipellis et lubricus. Ego mendax et
sathane arte decipiens. Nuid enim tucius est hoc vl̄ credidisse

vel finxisse de insontibus An eciam de noxijs credere noluisse
Osculabantur quidam michi manus et ore vipereo detrahebāt
dolebant labijs corde gaudebant Videbat dominus et subsa
nabat illos ꝛ miserum me seruum suum futuro cum eis iudicō
reseruabat. Quintum remedium est cordis compassio vt cū q̄s
audit aliquos detrahentes referentes eciam veritatem ꝯpa
ciatur proximis suis peccatoribus consideretq̄ quia secundū
communem legem vt Lac. ait li. vj. nemo pot̄ esse tā circunpe
ctus tam prudens qui non aliquando labatur. Et ideo quilibet
magis timere debet de suo lapsu quam de peccatis alienis gau
dere. Tercij quos detractio offendit sūt pacientes illi videliz
quibus detrahitur Nam vltra hoc ꝙ illoꝝ fama denigratur
cum sepius innotescat eis ꝙ male dicitur de illis affligunt̄ et
contristantur. Sed reuera conari debent vt pocius letentur ꝛ
iocundetur quoniam tales detractiones criminaciones et oblo
cuciones false faciūt ad augmentum glorie. Vñ cristus. Mat.
v. dixit. Beati eritis cum maledixerint vobis homines et per
secuti vos fuerint et dixerint omne malum aduersum vos mēci
entes ꝓpter me gaudere et exultate quia merces vestra copio
sa est in celis. Seruanda insup est regula. Grego. qui. xj. q. iij
c. Inter verba ait. Inter verba laudancium vel vitupancium sp
ad mentem est recurrendum Et si non inuenitur in vobis malū
quod de nobis homines dicunt in magnam debemus leticiam ꝓ
silire Et rursis si non inuenitur ī nobis bonū quod de nobis ho
mines loquuntur magnam tristiciam generare debet. Videāt
itaq̄ detractores et bilingues quanta mala faciunt detrahen
do Penitentes ergo ꝓhibeant linguam suam a malo et labia
sua non loquantur iniqua vt sic diuine gracie munera in seclo
hoc possint participare et tandem ꝑuenire ad eternum regnū
beatorum in quo cristus saluator noster cum patre et spiritu
sācto viuit et regnat per infinita secula seculoꝝ Amen.
Feria q̄rta. v. ebdomade in quadragesima de piurij vicio a q̄
maxime penitentes cauere debent. ¶ Sermo. lviij.

Non estis ex ouibus meis Verba sunt redemptoris nostri
originaliter. Joh. x. c. et in euangelio hodierno. Quod d
iudeis locutus est cristus in v̄bis p̄missis hodie non im
merito dici potest de cristianis malis. Ipsi etenim vocem xp̄i cō
temnentes diuina mandata obseruare non curant q̄nimo gra
uius offendūt quam cetere nacōnes que sub quacūq̄ falsa reli
gione viuunt. Inter cetera autem mala atq̄ peccata que ab eis

committi solent est illud vnum execrandū valde · viola · s · et fra
ctio iuramāti · Istud namq; peccatū ita moleuit vt a multis ob
publicam communē pniciosamq; consuetndinē minimum esse
credatur · Ea ꝓpt̄ ꝓ presēciū erudicōe in hoc ꝑmone de piurio
verba faciem⁹ qm̄ piuri ex ouibus xp̄i eē nō possunt · ꝓponē⁹
ergo de piurio pn̄cipaliter tria misteria declaranda ·

Primum dicitur diffinicō · Secundum commissio · Tercium malignacio ·

Quid sit piuriū ⁊ an iurare sit li
citū quot sūt iuramēti comites et
q̄ sit iuram̄ti forma · Capi · j ·

Primum misteriū declarandū de piurio dr diffinicō in q̄
videnda sūt q̄tuor · Primū q̄d est piuriū · Secūdū vtrꝝ
iurare sit licitū · Terciū q̄t sūt iuramēti comites Quar
tū que iuramenti forma Primum videndū est quid ē piuriuz ·
Et respondet Ray · in sūma sua · d · Periuriū est mendaciū iura
mento firmatū · Et quia dic iuramento notandum ꝑm Alex · de
ales in · iij · sūme Nd duplex est iuramētū Vnū assertoriū cum
s · iure iurando asseritur aliq̄d sic esse ł non esse · Secundum est
iurameutum ꝓmissorium cum ꝓmittit̄ aliquid fieri vel nō fi
eri et in vtroq; menciendo piuriū consistit Sed h̄ pleni⁹ decla
rabitur in sequenti misterio Vgo vero de sanctovict · quid sit
piuriū expressius declarat sic · Periuriū est falsa vel indiscre
ta iuracio seu iuramēti trangressio · Secundū videndū vtruz
iurare sit licitū · et qd sic videtur primo exemplo dei · Jp̄e etem̄
iurauit · Vnde Gene · xxij · Per me metip̄m iuraui dicit dn̄s Et
psal · cix · Jurauit domin⁹ et non penitebit eū et Jero · xlii ij · Ec
ce ego iuraui in noīe meo magno ait domin⁹ et Amos · iiij · Jura
uit dominus deus in sācto suo · Et luce · j · Jusiurandū quod iura
uit ad Abraham patrē nostrū ⁊c̄ Secundo qd iurare sit licitū
patet exemplo patrū tam veteris quam noui testamēti · Scri
bitur em̄ · Josue · xiiij · iurauit Moyses in die illo dicēs · Terra
quam calcauit pes tuus erit possessio tua et filioꝝ tuorum in
eternum quia secut⁹ es dominū deū tuū Et · Judi · xxj · Jurauer̄t
filij · Israhel in masphat et dixerūt Nullus nostrum dabit filijs
beniamin de filiabus suis et · ij · re · xxj · Jurauer̄t viri Dauid · d ·
Jam non egredieris nobiscū ī bellū ne extinguas lucernā isra ·
Et · ij · pali · c · xv · dr de filijs iuda et beniamin qui venerant in
iherusalem · Jurauerunt domino voce magna ⁊ in iubilo et ī clā
gore tube Et Ro · j · Jurauit pau · d · Testis est michi de⁹ cui ser
uio in spiritu meo ⁊ ī euangelio filij q̄ sine int̄missiōe memoriā
vestri facio semper in oracōibz meis Et phil · j · Testis ē mihi

deus quomodo cupiam omnes vos in uisceribus ihesu cristi et
Jero9 in descripcione Pauli p̄mi heremite inquit Testor deū
et angelos eius vidisse monachos ꝛc̄. Tercio ꝙ iurare sit lici
tum probatur ex ordinacione ecclesie et sacroꝝ conciliorꝝ Naz
ordinata sūt iuram̄ta Romani ipatores vt patz ī clem̄. Roma
ni principes de iureiurando hr̄ticoꝝ qui abiurant heresim vt
notatur de conse. di. ij. c. Ego bellengari9. Et extra de hereti.
c. Ad oblendam prelatoꝝ. vt de elec. in. c. Significasti. ꝛ sic
de alijs iuramentis que sacri canones ponunt. Quarto ꝙ iura
re sit licitū ꝓbatur auctoritate. Vnde deu. vj. Dominū deum
tuum timebis et illi soli seruies et per nomen illius iurabis. Et
deutro. x. c. Jurabis in nomine eius Et psal. lxij. Laudabuntur
omnes qui iurant in eo Et Hier̄. iiij. Jurauit Viuit dominus īve
ritate et in iudicio et in iusticia Ad idem facit qd̄ scribit̄. xxij.
q. i. c. Omne. c. Non est. c. in nouo testō. c. Vt noueritis. c. Jta. c
Tu manifestū facis. c. Et iurabit. c. Cōsidera. c. Si peccatum
esset. Quinto ꝓbatur ꝙ sit licitum iurare rōe. Nam actus vir
tutis est licitus sed iurare ꝑ deū est actus latrie qꝛ sicut Jero.
in glo. sup illud Math. v. Reddes domino iuramenta tua. hoc
ꝑ ꝙ quisqꝫ iurat venerat̄. Venerari aūt deū actus latrie est g̊
actus iurandi ꝑ deū est licitus. Sz contra argum̄ta aliq̄ ex au
ctoritate saluatoris. d. Math. v Ego dico vobis nō iurare om
nino Et ex auctoritate Jac. qui. c. v. sue canonice ait. Ante oīa
fratres mei nolite iurare Respondet Aug9. in li. de mēdacio.
Et in epl̄a ad Plebeculam. Quod in his auctoritatibz p̄dictis
non ꝓhibetur iuramentū in quocūqꝫ casu. Sed interdicit̄ im
moderatus et nimi9 vsus eius ne sic ꝑueniatur in ꝑiurium. Ter
cium videndū quot sūt iuramenti comites vt debito modo fiat
Respondet Jero9. xxij. q. ij. c. Aīaduertendum Quot sūt. s. ve
ritas iudicium et iusticia. Idem ponitur ī. c. Et sic cristus extra
de iureiurando. Prima condicio vel comes iuramenti est veri
tas vt. s. fiat cum veritate. Secūda est iudiciū vt fiat discerz
Tercia condicō est iusticia vt fiat de re iusta et licita. Quar
tum videndum erat que sit iuramenti forma. Et respondet. In
no. et Ray. ꝙ alia fuit forma iuramenti in veteri lege in q̄ iura
re solebant. d. Viuit deus viuit aīa mea vt patet. j. re. xxiiij. ꝛ
xxv. Alia fuit forma iuramati in ecclesia primatiua Tūc enim
iurantes dicebant. Testis est michi deus vt supra dictū est de
paulo. hodie vero forma iuramenti solet esset ad sacra dei euā
gelia. Omnibus tamē mōis quibus deus iurat̄ iuramentū est.

Quot modis committatur iuramentum et quod quatuor sunt iura menta indebita. s. falsa iniusta incauta et omissa

Capitulum. ij.

Secundum misterium cōtemplandū de periurio dicitur. Comissio In quo ex dictis notare debemus quod periuriū cōmitti potest quadrupliciter secundū quatuor indebita iuramenta. primum est iuramentum falsum. Secundum iniustum. Tercium incautum. Quartum omissum Primo cōmittitur periurium respectu iuramenti cum quis iurat falsum siue in iuramento assertorio siue promissorio. Aduertendum tamen secundum Aug9. xxij. q. ij. c. homines. Quod aliquis potest iurare falsum cum intencione fallendi et talis peccat et periur9 est Aliquis potest iurare falsum sine intencione fallendi et tunc si adhibuit diligenciam debitaz ne iuraret falsum licet illud iurz non peccat. Quia vt dicitur in dicto. c. Ream linguam nō facit nisi rea mens. Potest eciam quis iurare verum cum intencione fallendi et talis peccat et quantum in se est periurus efficitur.

Secundo cōmittitur piurium in iuramēto iniusto vel illicito et tunc peccatum est sic iurare et peccatum est tale iuramentū obseruare. Vnde Isiderus in. c. que malis. xxij. q. ij. ait. In malis promissis rescinde fidem. In turpi voto muta decretū. Nō incaute vouisti ne facias. Impia promissio est. Ad idem est. c. Si aliquid. c. Non solum. c. Vnusquisqz. c. Incommutabilis. c. Magne. c. Non semper. c. Diffinicō. c. Si ad peccatuz et. c. Mulier Propterea non excusat̄ herodes qui iussit amputari caput Johannis baptiste ne violaret iusiurandum. Jurauerat nāqz dare puelle saltanti quicquid peterz licet dimidium regni ei9 At illa pecijt. dicens. Da michi in disco caput Johannis baptiste vt dicitur Marci. vj. c. Ideo dicit Ambrosi9 li. de officijs Herodes saltatrici premium turpiter promisit crudeliter soluit Turpe est quod regnum pro saltacione promittatur. Crudele quod mors prophete pro iurisiurandi religione donatur. Tercio committitur periurium in iuramēto incauto siue indiscreto in quo deest iudicium sicut solent facere multi qui pro omni minima re iurant per deum. per sanctos sanctasqz. per corpus et sanguinem cristi. et huiusmodi qui audire debent verbum sapientis dicens Ecclesi. xxiij. Juracioni non esuescat os tuum. Multi enim sunt casus in illa. Et iterum ibi. Vir multum iurans implebitur iniquitate. et non discedet a domo eius plaga. Qui autem si consuauerunt iurare difficile corriguntur.

Vnde et ego scio in cuitate quadam italie episcopum quendā qui nesciebat loqui. nisi diceret per corpus cristi et in nomine dyaboli. Cum vero nullus auderet illum corrigere. dominus ciuitatis caritate motus hoc officiū in se suscepit Quare mutauit episcopum vt secū pranderet et finito prandio dominus traxit episcopum ad partem satisq; reuerenter et honeste dixit ei. Pater reuerendissime multi de te aiunt q̄ nescis verbum proferre sine iuramento et inuocacione dyaboli. At episcopus in impaciencia versus. Respondit In nomine dyaboli et quis de me ita dic. Per corpus xp̄i non est verum. Cui dominus Jam a teipso testimonium accepi. ficq; episcopus ille cum rubore discessit Illevero similes plurimi inueniuntur qui eciam dum cō fitentur ob iurandi longaz consuetudinē iurare non erubescūt

¶ Quarto cōmittitur periurium in iuramēto omisso. Cum. scz non seruantur ea que seruari debent et possunt eciā iuramento firmata O si seruarent reges principes duces comites marchiones barones officiales publici capitanei potestates rectores iudices aduocati procuratores notarij. et certe multi alij que iureurando promiserūt. quot iniusticie cessarent q̄t impietates deessent quotue mala deficerent. De prelatis autem curam animarum habentibus nichil dico tamen vnum assero. q̄ multi ex hijs qui in dignitatibus sunt constituti tam spiritualibus quā temporalibus ex euidencia facti ipsorumq; operibus periuri esse cognoscuntur.

¶ Quod periurium ostenditur peccatum malignum et graue tum propter transgressionem. tum propter prouocacionem. tum propter assimilacionem. tum eciam propter punicionem.

¶ Capitulum. iij.

Tercium misterium de periurio declarandum dicitur malignacio Et siquidem peccatum satis graue atq; malignum quadruplici racione Primo racione transgressiōis Secundo racione prouocacionis. Tercio racione assimilacionis Quarto racione punicionis Prima racio dicitur transgressionis. Transgrediuntur siquidem ipsi periuri preceptum dominum. qui ait Exo. xx. c. Non assumas nomen dei tui in vanum. Et Leuit. xix. Non periurabis in nomine meo. O quantum confundi debent cristiani periurantes quando apud infideles tantam vim habet iusiurandū vt Marcus regulus mori pocius elegerit quā iurata per illum violare. Inquit enim augus de illo libro de ci. dei Marcus regulus imperator populi romani captiu

apud cartaginienses fuit qui dum sibi mallent a romanis suos
reddi quam eorum tenere captiuos ad hoc impetrandum hūc
precipue regulum romam miserunt prius iuracione cōstrictū
si q8 volebant minime peregisset rediturum esse cartaginem.
perrexit ille atq3 in senatu contraria persuasit quia non videba
tur esse vtile romane reipublice mutare captiuos nec post hoc
a suis ad hostes redire conpulsus est tamen quia iurauerat id
sponte compleuit. Cartaginienses autem vt dicit Valerius.
sub rubrica de crudelitate eū grandibus cruciatibus necauerūt
Inclusum quippe angusto ligno vbi stare cogeretur clauisq3
acutissimis referto vt se in nullam partem sine penis atrocissi
mis inclinare non posset etiam vigilando peremerunt O cristi
ani periuri O violatores fidei. O fractores iuramēti Aīaduer
tite Et considerate quam vituperabile est quamue damnabile
peccatum vestrum a in exemplo Marci reguli discite quanta
diligencia teneri debeat iusiurandum. Secūdo peccatū piu=
rij est g̃ue atq3 malignum racione ꝓuocacionis. Ex illo namq3
prouocatur deus ad indignacionem et iram quia sicut inuocā
tes nomen eius protegit et defendit. Ita illud falsificantes et
contemnentes abhorret et persequitur. Dixit enim. Joel. ij. c.
Omnis qui inuocauerit nomē domini saluus erit. Et ꝑ Dauid.
in psal. Protegam eū qm̄ cognouit nomē meū. Et ꝓuer. xviij
Turris fortissima nom̄ dn̄i Sic ecōuerso expugnat illos q̄ no
men eius irreuerenter tractant. Propterea Asdrubal a carta
giniēsibus missus ad romanos legatus pro pace firmāda post
quam Scipio deuicit Hannibalem vt dicit Titus liuius cum o
rasset in senatu flexissetq3 ad misericordiam patres vni eorum
qui pre omnibus cartaginiensium fraudes celarat dicenti Per
quos deos iurabitis nobis quos alias iurando fefellistis. Re=
spondit per eosdem quos tam aduersarios experimur contra
iurata frangentes. Legitur eciam in vita sancti Nicolai ꝙ vir
quidam ab vno iudeo quādā sūmā pecūie mutuo accepit iurās
super altare sancti Nicolai ꝙ quamcicius posset eam sibi redde
ret. Tenēte illo diu peccuniam iudeus eam expostulat sed ille
eam sibi reddidisse affirmat Ducitur res ad iudicium et iura=
mentum indicit̄ debitori At ille baculum cauatū quē auro mi=
nuto impleuerat secum detulit ac si eius admīculo indigeret.
Volens igitur facere sacramentum iudeo ibidē exn̄ti baculum
tenēdū 8dit. Jurauit itaq3 ꝙ pl9 reddi8rat q̄ accepat facto iu
ram̄to baculū suū repecijtq3 iude9i nat9 astucie sibi reddidit

Rediens autem qui fraudem fecerat in quodam biuio oppreſ=
ſus ſomno corruit Currusq; cum impetu veniens eū necauit ⁊
plenū auro baculū fregit et aurum effudit. Audiens hoc iu=
us cōcit⁹ illuc venit. Cūq; dolū vidiſſet et a multis ei ſugge=
reſ vt aurum recipet oīno renuit niſi qui defūctus fuerat ad p̄
ces beati ſſicolai ad vitam rediret aſſerens ſi hoc fieret ſe bap
tiſma ſuſceptuꝝ continuo igitur qui defunct⁹ fuerat ſurrexit
et iudeus m eriſti nomine baptizatus ē. In ciuitate vero Licij
fuit quidā q̄ Antonius pedulus dicebatur quem ego cognoui
hic dū coram officialibus iuraſſet falſum addiſſetq; . Precor
deū celi vt ſi mencior faciet me morte ſubita mterire ſtatim ce
cidit in eodem loco et miſerrimus expirauit . Tercio piurium
eſt peccatū graue atq; malignū racione aſimilacionis . Facit
vtiq; hominem ſimilem proditori iude qui criſtum oſculando ⁊
ſalutando tradidit inimicis ſuis Sic periuri inuocātes nomen
dei veritatem et iuſticiam oppꝛimunt ⁊ occidunt. Quarto per
iurium eſt peccatum graue atq; malignum racione punicīōis
ſam per ciuiles leges punitur vt patet ex textu multarum le
gum ciuilium quas cauſa breuitatis omitto. ſam videm⁹ iura
mentum violātes trūcacione manus affici. it avt oibus ſint eos
videntibus in exemplum et vt ſibi caueant monimētum . Per
leges aūt canonicas punitur piurium grauiter vt patet. xxij.
q. v. c. Qui piurat. c. Si quis coactus. c. Si quis conuict⁹. licꝛ
hodie vt tactum eſt in p̄cedentibus pn̄e ſint arbitarie. Sunt
etiam piuri ifames vt patet. vj. q. j. c. Infames. Ex quibus om=
nibus colligimus quātū hi qui ad pn̄iam venire nolunt curare
debent vt abſtineāt a piurio. Hoc ſiquidem peccatum eſt quo
maximus xp̄ianoꝝ numer⁹ ad tartara ruit Hoc peccatum ē q̄
nutriuntur fraudes decepciones ſimilaciones et iniuſticie Hoc
peccatū eſt ꝓp̄ qđ oppꝛimuntur paupes vexantur vidue pu=
pilli et orphani tribulantur quia vt ſuperius dictū eſt. Si hi
qui vel eccleſie vl reipublice p̄ſūt ſeruarēt iuramēta ſua cūcta
recte ſancte iuſtiſſimeq; fierent eſſentq; de quibus ihesu criſti
qui nobis omnibus ſuam largiatur graciam et in fine ſempit̄
nam gloriam. Amen.

Feria. v. p⁹ dn̄icā de paſſiōe de Maria magdalena. ſ. de tripli
ci eius ſtatu videlicet offēcōnis cōuerſiōnis ⁊ gratificacionis

Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum Verba ſūnt redēptoꝛis noſtri originaliter. Luce. vij. et in euangelio hodierno.

Sermo. lix.

Relucet in exemplo Marie Magdalene benignitas et clemencia saluatoris nostri dei. Suscepit penitentem et peccata omnia remisit illi. Propterea sancta mater ecclesia legit hodie euangelium in quo res tam pia tamque dulcis exprimitur et narrat vt sic pecatores nō diffidant de clemencia ihesu cristi bene dicti q̄re equū ē ac rō nabile vt et nos tota m̄te cōtemplemur Marie magdalene pn̄iaz et ꝯuersionē. Ipsa est que in peccatis deū offēdēdo diuci9 fuerat īmorata. Ip̄a est q̄ corde ꝯpuncta cristū audiuit peccata sua sibi remittētē. Ipsa ē ī q̄ prius abundauit delictum et postremo supabundauit et gr̄a Nua ꝓpt̄ de ea loq̄ volentes in presenti s̄mone triplicē ei9 statū ꝯsiderē9.

Prim9 dr offensiōis. Secūdus ꝯuersionis. Tercius gratificacōis.

De statu offensionis Marie magdalene in quo videndū ē an lꝫ mulier fuerit soror Lazari et an peccatū ei9 fuerit corde et ope ꝑpetratū ac q̄ potuit esse cā peccati ei9.

Capitulum. j.

Prim9 status Marie magdalene quē considerare debē9 dicit̄ offēsionis hoc notat̄ in euāgelio cū dr. Ecce mulier que erat ī ciuitate peccatrix scilicet notoria publica et in famis Virgilius. iiij. Eneidos ffama malū quo nō aliud velocius vllū. Mobilitate viget viresq̄ acquirit eundo. Parua metu p̄mo mox se se attolit in auras. Ingredit̄q̄ solo ꝛ caput inter nubila cōdit. Pro cuius clariore noticia tria dubia emergunt declaranda. Primū vtrū ista peccatrix de q̄. Lucas meminit fuerit Maria magdalena soror Lazari Scdz vtrū huius mulieris peccatricis peccatū fuerit tm̄ corde aut sil̄ et opere ꝑpetratum. Terciū. Nue potuit esse causa vt maria magdalena rueret et peccaret. Ad primum dubiū dixerunt aliqui q̄ hec peccatrix cuius mencionē. Lucas facit nō fuit maria magdalena sed quedā alia. tū qr nomē eius non exprimit̄. tū quia videt̄ eis incōueniens nobilissimā mulierē q̄lis fuit Maria magdalena ad tātā infamiam infamēq̄ vitam potuisse ꝑueīre Sz ego dico q̄ ꝑ hāc opinionē sequūtur min9 bene senciūt nā et si Lucas nomē illius peccatricis nō expressit. hoc fecit ad denotandū s̄m morē scripture q̄ ī statu peccati non deo erat cognita ꝑ approbacōz. Dicitur em̄ v̄ginibz stultis iō qr oīa nouit cognicione simplicis noticie Math. xxv. Nescio vos quia illas non cognoscebat vt approbaret que ab eo per peccatum erāt separate Sic et Lu. xvj. exprimit nomen lazari q̄ erat scriptus in livite et tacet̄ nomen diuitis q̄ erat reprobatus. sic a sil̄ dici9 de

Maria magdalena. Qualit̃ at̃ ipsa nobilis genere et soror laza
ri tanta potuit infamia deturpari declarabi9 in tercō dubio
Hic vero proprie debemus dicere q̄ lucas d̄ ipsa Maria mag
dalena vere et realiter est locutus Ad hoc aūt facit p̄mo au=
ctoritas Aug9 qui in li. de consēsu euāgelistarū asserit hanc
peccatricē Mariam magdalenā fuisse. Et hoc ip̄m asserit Gre
gori9. q̄ ī omelia p̄ntis euangelij sic ait. Cogitāti michi de ma
rie p̄nia flere magis libet quā aliquid dicere Cui9 em̄ vel sax
euz pectus ille huius peccatricis lacrime ad exemplum penitē
di non emoliūt Considerauit nāq̄ quid fecit et noluit modera
ri quid faceret. Sup̄ ꝯuiuātes īgressa est nō iussa veit inter
epulas nō erubescit Hanc vero quā lucis peccatricem mulierē
. Joh. mariam noīat Illam esse mariam credimus de q̄ mar. vij.
demonia eiecta fuisse testat̃ Et quid p. vij. demoīa nisi vniuer
sa vicia designāt̃ h̄ ille. Joh. aūt. xi. c. ait. Maria erat q̄ vnxit
dn̄m vngento et extersit pedes eius capillis suis cuius frater
Lazarus infirmabat̃. Marcus etiā vlti. c. sic de ipsa scribit.
Surgens ihesus mane p̄ma sabbati apparuit prīo. Marie mag
dalene de q̄ eiecerat. vij. demoīa. Insup̄ ptz hāc pecatricē Ma
riam magdalenam fuisse eo q̄ ecc̄ia in festo marie magdalene
legit euangeliū hui9 peccatricis Et in hystoria beate marie
magdalene hētur q̄lit̃ ipsa reuelauit sacerdoti quidā qui eam
in heremo īuenit q̄d ip̄a fuisset famosa illa peccatrix quare n̄ ē
dubiū q̄d lucas loquit̃ de ip̄a. Secūdū dubiū erat vtrū huius
peccatricis. s. marie magdalene peccatū fuit tantū corde aut
sil̃ et ope perpetratū Et ad hoc est triplex modus dicendi q̄=
dam em̄ dicūt ip̄am fuisse v̄ginē corpore et carne s̄z tantū mē
te corruptā. Cōtra illos tn̄ est auctoritas ecclesie que in festo
eius nō facit officium v̄ginū cū tn̄ s̄m oēs doc. mētalis v̄gini
tas recuperet̃ p̄ p̄mā. Cōtra istos etiā est q̄r ecclesia nō iudi
cat de peccatis occultis et mētalibz s̄z de maīfestis et ope per
petratis Cū ergo euāgelista noīat illā peccatricē et in ciuita
te notā sequit̃ q̄d d̄ peccatis ei9 maīfestis et n̄ secretis scripse
rit. Alij doc. di. q̄d maria magdalena fuerit publica meretrix
q̄m̄ de illa Cri. sup̄ Math. ait Tūc illa p̄stituta lupanar exiuit
q̄n̄ discipulus gehēnā intrauit. Et Jero9 ad furiā. Meretrix
illa in euāgelio que pedes dn̄i lacrimis lauit et crine detersit
confessionis sue honorauit vnguento manifeste depingit eccle
siam de gentibus congregatam Et idezī prologo Osee p̄phe.
hec ē illa m̄r meretrix et adultera d̄ q̄ loq̄t̃ dn̄s ad iudeos. d.

Meretrices ⁊ publicani p̄cedent i regno celoꝝ ꝑ hui⁹mō
ꝺba dixer̄t aliq̄ p̄fatā sc̄az opionē ꝫ ego dico qō satis duꝝ ē
imo nec credibile mulierē gn̄osā nobilissimis p̄ētibz ortā ⁊ di
uicijs abūdātē loca spurcissima ꝑ p̄cō i hitasse Doc⁹ aī⁹ Cri⁹ ⁊
Jero⁹ loquūtur de ea vt̄s dictum est ad denotandum q̄ vita
eius licz i ꝓpria domo tam lasciua erat tāq̄ dissoluta vt videre
tur q̄ivna ex meretricibz q̄ solent in lupnaribz imorari Et ꝓp
terea est tercius modus dicendi cui ego adhereo tenens viam
mediam q̄ maria magdalena i sua domo delicijs et ocio vacās
vsq̄ ad sua ꝯuersionē oē t̄ps suū oēmq̄ vitā voluptatibz expo
suit ornando caput poliendo crines vngendo faciem cōponēdo
vestes cātando vanas cantilenas loquēdo lasciua cōuersādo cū
iuuenibz et ex cōsequēti de facili alia fatienda que nō licet hoī
loqui Terciū dubiū erat que potuit eē cā vt maria magdale
na rueret et peccaret Et dico q̄ potuer̄ esse tres⁹ Pria cā fu
it ei⁹ formositas et pulchritudo Erat fiq̄ dz pulchra et formo
sa naturaliē atq̄ pulchritudinē illā āpliabat cū ornatu vano
inhonesto ac meretricio⁹ Talis vtiq̄ pulchritudo cū inhones
tate hit⁹ et aspect⁹ vultus et gest⁹ sociata m magnū ponit
discrimē mulieres q̄ vt inquit Aureol⁹ Theophast⁹ Muli
er pulchra cito adamatur et difficile est custodire quā multi
amant Et sāp⁹ ꝓuer⁹ v⁹ inq̄t ffallax spēs et vana ē pulchritu
do ꝓpterea Jero⁹ reprehendit acriter ornatū inhonestū mulier̄
Vñ ad furiā ait Ornatus iste nō dñi est velamē ꝫ antixp̄i Aut
loquē dū nobis vt vestiti sum⁹ aut vesciendū vt loq̄mr̄ Lingua
pso nat castitatē et totū corp⁹ p̄fert ipudicijā Et idē ad sacs
ꝟgines de otinēcia ꝟginali ꝓphetic⁹ ille ꝟmo nō ꝓferat de
vobis filie eoꝝ ꝺpōite circūornate vt fibitudo tēpli et ꝺ alba
te ab extra vt monūmta q̄ auro relucent int⁹ vera plena fūt
ossibus mortuoꝝ hde non filie regis cristi sed regis tiri hde
sp in muneribus vultus ipudicia dites plebis et capiūt et ca-
piunē Impudicissimus mulier̄ affectus sp in auro sp i gēmis
sp in ornamētis extrinsecus glaz ponūt ssō sufficit eis libido i
nata nata ꝫ occōnē querūt explēde libidis Affectāt ꝓculdu
bio vt oculi viroꝝ auꝝ otēplātes et gēmas tandē figant in
faciem et furtiuis oculoꝝ suorum viribus facilius icidēt ad li
bidinosū incendium hec ille Sic maria magdalena dissoluta
et vaga vanitatibus dedita offerebat seipsam viris diligen-
dam amore vano et vicioso et ex consequenti sollicitandam
Secunda causa quare ad tā lasciuā vitā deuenit fuit vbertas

ꝛ abundãtia bonorum tẽporaliũ ob q̃ ſatiſſacibat corpori ĩ oib9 delicijs ſuis paſcebat illud ſplẽdide bñ cõmedebat bibebat ꝛ dormiebat refugiebatq; q̃ſcũq; labores ñ ãnti piculi fit nõ ſolũ mꝫieri9 ſꝫ etiã viris dꝛeꝛat de9 p Ezech·xxxiij·d· Hec fuit miq̃tas ſororis tue ſodome ſaturitas panis ꝛ abũdãcia ꝛ ociũ ipi9 ꝛ filiaꝝ ei9· Tercia cã q̃re maria magdalena tãta flagicia enormia cõmiſit fuit libertas· Sc̃m enĩ Aug·in li·de·x·cordis Quatuor ſũt cuſtodie mũeris q̃b9 adiuuaẽ ut honeſte viuat· Prima ẽ timor dei Secũda timor legũ adulteras puniencium· Tercia ſocietas viri· Quarta verecũdia mũdi De hac ſic dic̃·Jero·ad furiam· Tenera res in feminis fama pudicie eſt et quaſi flos pulcherrim9 cito ad leuem marceſſit auraz maxime vbi etas conſentit ad vicium et maritalis deeſt auctoritas cuius vmbra tutamen eſt vxoris· Hec ille· Cũ ergo magdalena nec deum nec leges timeret eſſetq; abſq; viro et in libertate ſua quia patrimoniũ diuiſũ erat inẽ lazarũ ꝛ ipaz et martham facile eſt credere et opinari q̃ frontem fecerit meretricẽ et ſine rubore ac verecundia ſue libidini ſatiſſecit ita vt p excellenciam diceretẽ peccatrix· O maria magdalena quam vilis eſt in tali ſtatu cõdicõ tua· O quantuz denigrata eſt fama tua O quanta ignomĩa ꝓpt̃ tuam lubricam vitã circũdedit pentelam tuam Sed his oĩbus graui9 eſt quia facta es dei ĩimica et eius angelis ac ſanctis oĩbus odioſa valde· O mfelix et execata O miſerima anima cur tanto ſtudio ꝓcuras pdere celum offendere deum et in interitum currere dãnacõis eterne· Et q̃d aliud eſt eſſe peccatricẽ eſſe mpiculo grandi damnacõis future Verũtamẽ q̃ audim9 de magdalena q̃ peccatrix erat· Hodie dici pt̃ de mnumerabilibus quaſi mulieribns adulteris fornicatijs ĩceſtuoſis et flagicio ac dedecore mfectis O impie creature· O carnales et laſciue mulieres cognoſcite ſtatũ veſtruz et ſcitote q̃ nichil magẽ pt̃ws ledere q̃ pc̃m ſic̃ pz de magdalena ¶ Qualit̃ maria magdalena cognouit pc̃m ſuũ ꝛ corde contrita ad pedes ihu hũiliter ſatiſſecit· ¶ Capitulum·ij·

Secũd9 ſtat9 marie magdalene q̃z ꝯſiderare debẽ9 ꝙ cõuerſiõis hũc explicat lu·cũ dic̃ vt cognouit q̃ ihs accubuit ĩ domo ph̃ei attulit alabaſtꝝ nẽ· Vbi ponuntur tria de ipſa magdalena· Primum eſt cognicio· Secundum ſatiſfactio Terciuz cõtricio· Primũ cognicõ q̃ ꝙ vt cognouit Cognouit ſiquidem bona que omiſit mala que commiſit damna q̃ incurrit peccatorum ſuorum magnitudinem turpitudinẽ et

multitudinem. Cognouit dei contra peccatores seueritatē er
ga penitentes pietatem ꝛ circa iustos liberalitatem Nūo ista
cognouit cum ꝓpter peccata aīa ceca efficiatur iuxta illd qd d
peccatoribus dicitur. Sap. ij. Excecauit illos malicia eorū Et
Sophoīe. i. Ambulabunt vt ceci quia dño peccauerunt Et vt
Ari. inquit. ij. de aīa. Nichil videtur nisi in lumīe et dicere pos
sumus ꝙ cognicōz accepit oīm supdictoꝝ ꝑ lumem irradian
tis gratie dei qui etiam peccatoribus et malis quantum est d
se offert claritatem et splendorem gracie sue Nuidam aūt pie
dicunt magdalenam audiuisse p̄dicantem cristum ꝙ satisveri
sile est detestantem que peccata aīe ad dei imaginem formate
ledant O quam acuta penetrabilia q̄que ardentissima erāt v
ba ihesu cristi p̄dicātis. Loquebat̄ siquidez ex ītimis cordis cū
admirando feruore. Buliebat eius mens vt aīas eripet de dia
boli laqueis. Aspexit g̊ sic predicans et vidit magdalenā ītrī
secꝰ ꝛ extrīsecꝰ Clamare forte cepit O aīa mea ꝓ cꝰ amore deꝰ
homo factꝰ sū Cur me ꝑsequeris Cur mūdum amplecteris
Cur patrem oīm deum ita superbe contemnis. Nuid tibi ī fine
succedet ꝓ vanitatibus tuis O plena oī miseria cur non erube
scis carnalem ducere vitam An non considerasq d peccatorum
finis interitus est. Vita presens nichil est mūdus cū suis boīs
ꝓditor et labilis est. Redi ad cor tuū et considera vias tuas.
Reuertere reuertere a via tua mala. Reuertere ad me q̄ te pa
cienter expecto dulcissime īuito clementissimeqz suscipio Veni
Depone peccata tua et veni ad me secura veni inquā. O anima
mea dilecta et ego remittā tibi peccata cuncta que ꝯmisisti. n̄
enim veni vocare iustos sed peccatores ad pn̄am Huiusmodi
aūt similibusqz verbis potuit cristus peccatricē magdalenaz
excitare illuminare et inflammare quare mentem mutauit mū
dū contēnere cepit et volūtatem ꝓposito se emēdandi ac bene
faciendi impleuit qd mistice designatur in alabastro. i. ī vase
de alabastro facto scdm Cirillum quod attulit plenum vnguē
to p̄cioso. Secūdū qd ponitur de maria magdalena in eiꝰ con
uersione dicitur satisfactio. ꝑ que enim peccata peccauerat ꝑ
eadem curauit satisfacere secūdū Grego. ī omelia Peccauerat
siq̄dē ꝑ p̄sūpcōz et audaciā Satisfecit cū verecūdia et erubes
cencia quia ingressa domū ph̄ei non stetit ante ꝫ retro cristū
Et stans inquit euangelista retro secus pedes ꝛc. Peccauerat
per superbiā satisfecit cū hūilitate tota īclinata ad pedes ihū
Peccauerat ꝑ vanū oclꝝ affectū satisfec̄ cū lacrimaꝝ iundācia

Peccauerat per inordinatum capillorum decorem satisfecit
p illoꝝ contemptū pedes ihesu cum illis abstergendo O felix
commutacō excelsi dextera facta que pauloante adeo erat alie
na nūc studiosissime illi conatur adherere. Terciū qđ poītur ī
marie magdalene conuersione dicitur cotricō. Erat vtiqꝫ ab
undans dolor ꝓ peccatis eius in corde illius quem p lacrimas
ostendebat. Tot em̄ ab eius oculis lacrime defluebant vt suffi
cerent ad lauandum pedes ihesu Pieqꝫ possum⁹ contemplari
q̄ licet nichil diceret verbo in corde tn̄ suo loquebatur ad do
minum O bone ihesu. O pastor aīarū O spes vnica salutis mee
miserere mei. Ego sum illa infelix ingrataqꝫ peccatrix que te
offendi. Ego sū illa que lasciuo gestu vano aspectu nimioqꝫ or
natu multorum aīas illaq̄ aui. Ego sum illa que mundum cū su
is bonis magis dilexi quam te deum meum benefactorem meuꝫ
fontem indeficientē oīs boni. heu me miseram heu me dolentez
nimium heu me quid feci. peccaui inique egi. Sed tu pi⁹ et mi
sericors indulge michi Ecce pedes tuos teneo qui me peregri
nando quesierūt. Non venisti vocare iustos sed peccatores ad
pm̄am. Non despicis cor cōtritum et humiliatum O ihesu dul
cis O ihesu clemētissime O fili dei benedicti sana aīam meā sus
cipe penitentem consolare lacrimantem ad te veni ad te fugi
ad te totis visceribus clamo miserere michi peccatrici que pa
rata sū de cetero obtēpare volūtati tue. Talia vel sīlia in con
trito corde magdalene versabantur. ¶ Qualiter post cō
uersionem Maria magdalena multiplicem graciam a dommo
ihesu cristo est consecuta. ¶ Capitulum. iij.

Tercius status Marie magdalene quē ꝯsiderare debē⁹
dicit̄ ḡtificacōis. Inueīt nāqꝫ magdalena contrita ḡci
am apud cristum qꝛ tria beneficia ei exhibuit admiranda. Pri
mum dicitur defensionis Secūdum remissionis Terciū cōsola
cionis Primum beneficiū dicitur defensionis. Factus etem̄ fu
it cristus defensor eius qui defendit illaꝫ a pheo ītra se murm̄
ante vt patet in euangelio a Martha sorore sua đ illa conque
rente vt dicitur Luce. x. c. Et a discipulis indigne ferētibus cū
vngeret caput ei⁹ vt notat̄ Math. xxvi. c. Secūdū beneficiū
dicitur remissionis. Remittuntur dixit crist⁹ ei peccata multa
Et conuersus ad illam addidit. Remittūtur tibi peccata tua.
O mellifluū verbum. O iocūda snīa Et quid potuit audire me
lius quid vtili⁹ quidue fructuosius Beati ait psal. quorum re
misse sūt iniquitates et. q. t. s. p. O felix pm̄a magdalene que

cristum ad se traxit ffecitq; vt peccatricem aīam antea ꝓpter peccata deletam de libro vite iustificaret et in numero conscri beretur electorum suorum Tercium beneficium collatum a cristo magdalene fuit consolacōis. ffecit etenim eam dignam cō solacionibus suis spūalibus ita vt merito dicere posset illud psal. Consolacōes tue. l. a. m. Quis nā explicet qualis fuit cō solacō magdalene quando stabat et audiebat verbū cristi quā do conuersabatur cū glōsissima Maria matre eius quando āge lus vidit resurrectionem suā illi ānūciantes quando prima re suscitatum cristum in specie ortulani aspexit et vocata ab eo Maria cognouit illum esse voluitq; pedes eius tangere et tūc non fuit ꝑmissa. qñ post cū alijs mulieribus tenuit pedes eius dum eis apparuit in via qñ post exilium ꝑueniens cū Lazaro ꝛ Martha et ceco nato quem cristus illuminauerat et beato Ma ximino alijsq; xp̄ianis marsiliam post illius p̄rie conuersionem postq; miracula plūma supne ꝯtēplacōis auida asprimā here mum pecijt ꝛ in loco angelicis manibꝫ preparato ꝑ. xxx. ānos incognita māsit in quo nec aquaꝝ fluenta nec arboruꝫ nec her barum erant solacia vt ex hoc manifestaretur ꝙ non terrenis refectōibus ꝫ celestibus epulis saciabat̄. Qualibet eī die sep tem horis canonicis ab angelis in ethera eleuabatur et celesti um agminū gloriosos cāt⁹ corporalibus aurib⁹ audiebat. q̄n ta adhuc fuit eius iocūditas cū dispōe dei in extremo vite sue a sacerdote quodā inuēta est quē ad beatum. Maximinū misit vt die resurrectionis dominice oratoriū solus īgre deret̄ tpe quo ad matutinum surgere consueuerat qđ et fecit viditq; in oratorio mariam magdalenam spacio duoꝝ cubitorum eleua tam a terra et stantem in medio angelorum. O q̄ntū fuit mag dalene gaudiū quādo postremo ꝯuocato vniūso clero ab ipso ep̄o sāctissimum sacramentum cum multa lacrimarum iundacō ne suscepit et ante altare ꝓstrata animam emisit ad celos. O admirabilis deus O pater misericordiaruꝫ qui obliuisceris oīꝫ iniquitatum quas fecit impius si ad pn̄iaꝫ reuertat̄. Ecce ostē disti nobis ī maria magdalena q̄nta est bonitas tua quāta pa ciencia quāta caritas q̄nta gracia. Tu illam peccātē supporta sti a te fugientē tenuisti obaudientem aduocasti reuertentē su scepisti et penitētem iustificasti atq; iustificatam in celo esse iussisti. C⁹ meritis maiestatē tuā supplices dep̄cam̄ vt nob̄ lar giat̄ hic gracia et ī futuro sēpit̄na gloria. Amen.

fferia sexta q̄nte ebdomade ī q̄dragesima de horrendo peccata

homicidij ad q̄ ꝯsequi solet desperacio ⁊ impnia. ¶ Sermo. lx

Cogitauerūt vt interficerent eum. Scribūtur h̄ verba Joh. xi. c. et in euā. hodi. Nescit q̄escere malingna mēs iuidoꝝ q̄ sp̄ ꝓximo machinatur mala et exq̄rit dolos. Neq̄ peccatū aliqd tam graue est vt sibi facile nō appareat. ꝓpterea scribe et ph̄ei statuerūt in cogitatu pessimo int̄ficere cristum qd tandē opere ꝯpleuerūt Sic et pleriq̄ hoīes nequaquam ferales atq̄ crudeles ad suam iram explendaz sepissime suos ꝓximos occidere non formidāt Et qm̄ homicidij peccatū solet seq̄ desperacio. Idcirco ad tm̄ piculum deuitandū in pn̄ti s̄mone de homicidio erim⁹ locuturi quia penitentibz satis prodesse pt̄ huius materie dclaracio De homicidio ergo tria principalia misteria proponemus aperienda.

Primum dr̄ diffinicō. Secundum modificacō. Tercium punicio

Quid sit homicidium ⁊ de his q̄ int̄ficiūt seip̄os et d occisione brutorū ⁊ q̄lit̄ qn̄q̄ hoīcidiū fieri pt̄ absq̄ pec.

Primū misteriū de homicidio aperiendū dr̄. ¶ Capi. j

Diffinicō ī q̄ quid sit hoīcidiū videam⁹ et scd̄m Ray. in sūma sua et hosti. in ti. de homi. Homicidiū est hoīs occisio ab homine facta. Et dr̄ ab hoīe et cedo cedis quasi hoīs cedium Pro cuius conclusionis declaracōe tria sūt dubia dclarāda Primū vtꝝ sit licitū occidere volucres pisces et huiusmōi Secundum vtꝝ hō peccet interficere seipsū Tercium vtrum homicidiū fieri possit absq̄ peccato Ad primum dubium rn̄dz Aug⁹. li. j. de ci. dei. d. Nd fuit et est error maīcheoꝝ tenenciū q̄ non sit licitū hoī interficere bruta et irrōnabilia. Cui⁹ erroris impietas apparet qr deus benedict⁹ oīa supradicta ad vsuz hominis deputauit Vnde Geue. ix. dixit de⁹. Crescite et multiplicamini et replete terram Et sit timor vr̄ ac tremor sup̄ cuncta aīalia terre et sup̄ omnes volucres celi cū vniuersis q̄ mouētur in terra. Omnes pisces maris manui vestre traditi sūt ⁊ oē qd mouet̄ et viuit erit vobis in cibum. ꝓpterea Aug⁹. vbi s̄. ait. Justissima ordinacōne creatoris et mors et vita eoꝝ nr̄is vsibus subitur Ex quo inquit. Tho. ij. ij. q. lxiiij. q̄ nullus peccat intendo re sua ad q̄ est ordinata. Ex ordinacōe aūt diuina vt p̄dictū est generaliter plante sūt ꝓpt̄ aīalia et vtraq̄ ꝓpt̄ hominem. Vsus aūt eoꝝ in cibū maxīe necessari⁹ est qd sine occisione fieri nō pt̄. Hinc et Ari. in p̄mo politice inquit q̄ venacio est quasi quoddaz iustū bellum quo homo rōnales rebelles sibi bestias deuincit et ad suum vsū ꝯuertit ꝓpter que omnia in

diffinicione dicitur q̄ hōmicidium est hōminis et non bruti. Ad
secundum dubium fuere nō nulli qui dixerunt quod nō peccat
qui interfecit seipsum quia inuenti sūt prestantissimi viri q̄
sibipsis mortem intulerunt sicut Sanson interfecit seipsum vt
patet .Iudi .xvj. Cato Censorinus vt dicitur in speculo hoc
ipsum fecit. Idem et Cato vticensis vt refert Lact. in. iij. li. id
ipsuz ꝯfirmans de Cleante de Crispo de zenone et de Empedo
cle Curcius armatus equo in hyatum terre se precipitauit vt
Aug⁹. memimit li. v. de ci. dei. Sed contra hanc opinionem sē
veritas rei quia vt inquit Alexan. in. iij. Et Tho. ij. ij. vbi su
pra nulli licet sibipsi mortem inferre quadruplici racione.
Primo hoc est contra racionem naturalem quia vnaqueq̄ res
nititur conseruare se ipsam. Vnde Ari. m. ij. de anima ait. om
nia appetunt esse et illius causa agunt quidquid agunt secū dū
naturam. Et Boecius. in. iij. de conso. Omne nāq̄ animal tueri
salutem laborat mortem pniciemq̄ deuitat. Secunda racio est
quia est contra caritatem qua vnusquisq̄ tenetur se diligere.
Tercia racio est quia est contra communitatem quia quilibet
homo est pars communitatis. Quarta quia est contra deum si
cut qui alienum seruum interfecit quare pro nullo casū debet
se quis occidere neq̄ etiam occasione vitandi penam quia secū
dum regulam apū. non sunt facienda mala vt indeveniant bo
na. De Sansone et virginibus quibusdam que tempore pers
cucionis se in cassurum fluuium precipitarunt et tamen inter sā
ctos habentur ait. Aug⁹ li. i. de. ci. dei. quod non peccauerūt
se occidendo quia fecerunt illud ex reuelacione et instinctu spi
ritussancti. Cauendum tamen est hodie vt non credatur omni
spiritui quia multos dyabolus transfigurans se in angeluz lu
cis decipere consueuit. Ad tercium dubium cum querebat̄
vtrum hōmicidium fieri potest absq̄ peccato. Dico quod fic̄
triplici actu. Primus dicitur casualitatis. Secundus ne
cessitatis Tercius vtilitatis. Primus actus dicitur casu
alitatis cum quis alium interfecit non voluntati sed causa vt̄
quit Ray. in sūma sua. Causa fit hōmicidium vt cum quis pro
icit lapidē ad auē vel ad aīal et ali⁹ transiens ex insperato occi
ditur Vel incidit arborem ad cuius casum aliquis opprimitur
Sed distinguendum est quia interficiens casu aut dabat ope
ram rei licite et illicite. Si licite vtputa si piciebat lapidē
versus loca per que consueuerunt hom̄nes transitum facere q̄
similia hic hōmicida reputatur vt. xv. q. i. c. Merito et. §. Ex

premissis. Vnde si clericus ludo vel exercitacione virium vel veneracione iaculum mittens aliuz perimit quia hoc ab eo debet esse penitus alienum homicidij reus efficitur vt patz. l. di. c. Clerico. et extra de presumpcionibus. c. j. Si vero interficiens casu dabat operam rei licite vt quia magister casu disciplineve berabat discipulumvel quia deponebat aliquis senex de curru vel arborem ꝓpriam sibi necessariam incidebat et sibi hic si adhibuit diligenciam quā potuit videlicet respondendo et proclamando non nimis tarde vel remisse sed tempore congruo et alte ita ꝙ si aliquis erat ibi vel venebat poterat fugere et sibi cauere et magister non excessit modum in verberando discipulum non imputabitur ei homicidium si casu contigat Si autem dabat operam rei licite et non adhibuit diligenciaz debitam homicidiuz imputabitur ei huiusmodi distinctio ponitur di. l. c. Sepe contingit. Et. c. Si duo fratres et extra de homicidio. c. Joh. et. c. Quidam vt asseris. Secundus actus in quo homicidiū n̄ est peccatum dicitur necessitatis cum quis alium interfecit se defendendo ne occidatur ab eo. Notandum tamen secundum Ray. in sūma sua ꝙ aut necessitas occidendi fuit euitabilis quia poterat euadere absqz occisione. Et tunc est reus homicidij aut fuit necessitas meuitabilis quia occidit hominem sine odij meditacione imo cum dolore animi se a sua liberando cum alias non poterat euadere et sic occidens nō peccat nec astringitur ad penitenciam nisi ad cautelam ꝓp ambiguum duplicitatis vt patet. xxiij. q. v. c. Excōicatorum

Et licet quidam dixerint ꝙ istud intelligitur de laicis tātū et non de clericis. Verūtamen verior est opinio et communior ꝙ clericus interficere potest in necessitate meuitabili et n̄ peccat nec efficitur irregularis sicut habetur extra de homicidio in. c. Significasti et extra. de sen. exco. c. Dilector li. vi. Et in clem. Si furiosus de hōicidio quia vt dicitur. ff. de iusticia. et iur̄. l. Vt vim vi. Vim vi repellere licet cum moderamine inculpate tutele. Tercius actus in quo homicidiū n̄ est peccatum dicitur vtilitat̄ cum scilicet quis alium occidit vel in bello iusto pugnando vel ex auctoritate officij iuris ordine seruato maleficos puniendo ſam exo. xxij. dixit deus ſNon paciens maleficos viuere super terram Ex quo dicit Tho. ij. ij. vbi supra Quod sicut licitum est occidere animalia bruta inq̄ntum naturaliter ordinantur ad vsum hominum sicut imperfectū ordinatur ad perfectum sic cū omnis pars ordinetur ad totū

ficut imperfectum ad perfectum. Omnis enim pars naturaliter est ꝑt̄ totum Vnde et pro salute tocius corporis laudabiliter preciditur membrum putridum. Jdcirco cum quelibet singularis persona comparetur ad totam cōitatem ficut ad totū vnus homo piculosus cōitati et corrptiuus aliorum laudabiliter et salubriter occiditur vt bonum commune seruetur quare nec iudex peccat reos ad mortem condemnando ex debito officij et amore iusticie nec minister peccat si iussus a iudice occidat condemnatum vt habetur expresse. xxiij. q. v. c. Miles. c. Cum minister. c. Officia. c. Lex. eterna. et. c. Qui percutit. Et vtinam huiusmodi seueritas abundaret in illis ad quos spectat aliorum crimia punire Veruntamen hodie puniuntur non rei et malefactores amore iusticie sed illi tantum qui licet rei sint fautores tamen non habent.

Quod non solum manu sed etiam multis alijs modis homicidium damnabiliter committi potest. ¶Capitulum.ij.

Secundum misterium de homicidio aperiendum dicitur modificacio. In quo videndum est quot modis homicidium committitur. ¶Et loquendo de homicidio proprie dico quod committi potest tripliciter. ¶Primo suasione. ¶Secundo auxiliacione ¶Tercio operacione. ¶Primo suasione vel consilio. Et secundum vñ. hoc intelligitur de consilio exhortacionis vel approbacionis non de consilio simplicis opinacionis. Si quis enī querenti alicui ī genere an liceret cristiano clerico vel laico paganum occidere non animo persuadendi sed exponendi quid hoc casū sentiret. Responderet hoc esse licitum non fieret irregularis licet ille cui taliter respondisset paganum postea interficeret ex confidencia illi9 responsionis licet eciam iste errasset in respondēdo. Imo vero ī glo. super. c. Ad audienciam extra de homicidio dicit sic Intelligitē consilium vel mandatum dedisse in mortem alicuius quando

suasit illud vel rogauit vel mandauit vel alias cõsuluit vtilitatem que sequeretur ex homicidio ostendendo. Secundo committitur homicidium auxiliacione cum scilicz quis auxiliatur occisori astando ministrando arma mouendo cõfortãdo ꝛ huiusmodi Vt enim dicitur Ro. j. Non solum qui faciunt ꝫ qui consenciũt facientibus digni sũt morte. Tercõ committitur homicidium operacione Et hoc multipliciter Primo veneno aut venenosis medicinis sic occiderunt Aller. magnum Cassander Philippus et Solla filij antipartis scõm M. Curciũ. Dederunt nãqz in potum venenum sibi quo hausto scõm iustinum in medio pocione velut telo confossus ingemuit deportatusqz est a conuiuio seianimis. Maliuoli autem dicebant eum ebrietate perire

Quarta itaqz die indubitata morte senciens tumultuantes milites quia rex occidebatur infidijs pia oracione sedauit cunctisqz derteram porrigens eos osculatus est. Sicqz deficit anno etatis sue. xxx. Venenosis insup herbis atqz medicinis carnales quedam et libidinose matres filios suos adhuc intero latitantes pimũt. Medici autem et aromatarij vel incuria vel negligencia vel malicia dum venenosas medicinas egrotis tribuunt in hunc errorem prolabuntur. Taceo reliqua que dicere possem tam de mulieribus quam de viris. Quoniam sufficere debet eis. Qui venenis vtuntur stimulus consciencie sue. Secundo committitur homicidium ope cũ maleficijs ꝛ icãtacõibz Vidi ego Januo combustã et affixã paulo quandam sclauam q̃ suũ dominũ ac dñaz cum his diabolicis supsticõibz interfecerat Tercio committit homicidium opere percuciendo manu sic Caim interfecit fratrem suum Abel vt dicitur Gen. iiij. et hoc vtiqz peccatum satis graue est atqz crudele. tum quia est contra preceptũ dei q̃ ait exo. xx. Non occidas. tũ quia est contra opificium eius qui corpus et aiam mirabili sapiencia sua vniuit. Est eciam hoc peccatum contra corpus proximi et sepe cõtra animam eius quia dum interficitur non est contritus. Est contra parentes interfecti qui excitantur et cõmouentur ad odiũ Est contra rem pub. quia homicida omnes leges omniaqz iura spernit. Est contra angelum custodientem qui non parũ 8 suo custodito interfecit dedignatur O igitur homicida pertimar et supbe. O peccator nequissime O crudelior omni fera pessima contine manum tuam noli seuire in proximos tuos Si peccasti actinus age penitenciam. Si in proposito es occidendi desine ab ira et derelinque furorẽ Vince teipm et noli peccatum tam

horrendum tamq; deo exosum immortali committere • Noui
namq; tam plures qui tandez leti facti fūt eo qđ mutauerunt
consilium suum • ꝓpterea dico et iterum dico Nolite locuz dare
diabolo nolite effundere sanguinez hominis quoniam inter ce
tera peccata homicidium maximi est nocumenti • Vnde poīto
q̄ homicida haberet in potestate vel destruere celum et terrā
et omnia que in eis sunt dummodo talis destructio non venirz
in damnum hominum vel interficere hominem maius malū cō
mitteret illum interficiendo quam deuastando cūcta corpora
celestia et omnia alia que sunt in hoc mundo Maiorem siquidē
iniuriam faceret deo hominem interficiens quam qui sine ho=
minis damno celū p̄uaret luminaribus suis aerem volucribus
terram arboribus et mare aquis •

Quod omnes leges tam diuine quam humane acriter et grauissime damnant ac puniūt homicidas. ¶ Capitulum .iij.

Tercium misterium aperiendū de homicidio dicitur puncio Punitur siquidem homicidium grauiter triplici pena Primo pena legali Secundo pena conscienciali Tercio pena diuinali. Primo punit̄ pena legali. Scriptū quippe est in lege veteri. Exo. xxij .c. Qui percusserit hominem volens occidere morte moriatur. Idem dicit lex ciuilis .ff. ad .l. corneliam de siccarijs li .j. et .C. ad .l. corneliaz de siccarijs l. Is qui cum telo. Secundum vero legem canonicam homicida est irregularis et nō pōt promoueri et eicitur iam ꝓmotus sicut patet .l. di .c. Si quis viduam et li .di .c. Aliquātos et de pe .di .j .c. ꝑiculosa et extra ne cle. vel mona .c. Sentenciā sanguinis et extra de homicidio .c. Sic dignum et .c. Significasti.

Secundo punitur homicidium pena consciali. Nam in foro penitencie secundum Ric. in .iiij. homicida astringi debet ad satisfaciendum et quāuis non posset restituere vitam obligatur tamen ad restituendum alia bona pro illo damno compensata qualitate lesi et quantitate damni et possibilitate damnificantis et hanc restitucionem debet facere ad arbitrium boni viri. Et ꝙ talis teneatur ad restitucōnem patet quia quanto homo alium plus damnificat tantomagis ad restitucionem tenetur. Bona autem corporis bona exteriora excedunt. Scotus autez in .iiij. dis. xv. dicit Quod pro satisfactione homicidium expedit homicide. primo ꝙ exponat vitam suam in cansa iusta vt pote contra ecclesie inimicos vel contra hereticos seu alios infideles et hoc ordinando laborem et periculum suum in satisfactionem illius quem ipse occidit vt si cui non potest in corporalibz satisfaciat in spiritualibus bonis. Secundo si predicti casus non occurrant totam vitam suam in oracione et penitencia debet ordinare ad illius subleuacionem quem ipse occidit Tercio quoqz si interfectus alios sustentabat .s. patrem vel matrem. aut alios sibi propinquos seu pauperes obligatur talis interfector omnibus illis ad tantam restitucionem quantum illis abstulit ꝑ interfectionē illius. Sed ego puto scotum omnia sup̄dicta intellexisse de quadam congruitate n̄ necessitate ꝛ precipue primum .s. de exponenda vita pro anima interfecti ꝙ si ip̄e intelligi voluit de necessitate expedire Ego salua reuerēcia sua id non credo neqz teneo. Quoniam vt inquit Hieroꝰ ad damasum papam. Lex iusticie tenax clemenciam non habebat. Sed

quicunqz adulter fraudator homicida et vt breuiter dicam qualicunqz mortali crimine detinebatur nulla venia penitencie laxabatur a crimine oculum pro oculo dentem pro dente animam pro anima iubebatur exoluere. Sed misit deus filium suum incarnatum ex muliere factum sub lege qui austeritatez legis euangelij gracia temperauit hec ille. Et propterea michi videtur qꝫ occisori penetenti satisfaciat quelibet alia satisfactio sibi imposita ad arbitrium discreti confessoris absqꝫ hoc qꝫ vitam suam exponat periculo mortis. quia talis obligacio satis esset dura atqꝫ periculosa. Induceret namqꝫ quoslibet homicidas in desperacionem et deus benignus desperacionez marime odit quia vt ait Hieronimꝰ ad Rusticum monachuꝫ. Nichil sic offendit deum sicut cor impenitens. Solum desperacionis crimen est quod veniam consequi non potest. Tercio punitur homicidium pena diuinali. Est vtiqz sepissime deus homicidarum seuissimus vltor et robustissimus persecutor cuius iudicio fit vt homicide ferientes gladio gladio feriantur q omissis que in scripturis habentur et notissima sunt. Patet eciam hoc in exemplis gentilium. Crudelis et homicida. Cyrus secundum Justinum Paulum Horosium in bello occisus fuit eiusqꝫ caput in vtrem humano sanguine plenum missum est. Crudelis et homicida. Nero vt diximus in sermone de anticristo interfecit semetipsum. Domicianus secundum Eutropium et Horosium qui senatores nobilissimos occidit multos eciam cõsobrinos suos a cubicularijs suis occisus est anno etatis sue xlv. Hannibal cartaginẽ. qui ex crudelitate captiuos romanos oneribus et itinere fessos vt dicit Valerius sub Rubrica de crudelitate succisa prima parte pedum relinquebat quosdam fratres et proprinquos ferro vsqꝫ ad mortem decertare cogebat veneno se extinxit. Nam fugerat post cartaginem deuictam ad Antiochum regem ad quem a senatu romano missi fuere legati qui regem ad pacem cogerent. Hannibalemqꝫ deposcerent et cum hannibal de fuga atqꝫ salute omnino desperasset veneno hausto quod more regio sub gemma ferebatur inclusum obijt. Sicqz ad hijs qui ad eum comprehendendum missi fuerant examinis est iuuentus secundum Eutropium. De interfectoribus eciam cesaris sic scribit Suetonius. Nullus fere triennio superfixit. nullusqꝫ naturali morte obijt. Nam pars naufragio pars prelio defuncta est. Quidam se illo pugione quo cesarem vulnerauerant et occiderunt eum. .

Diebus eciam nostris multa nobis exempla Monstrata sunt
Ex quibus vnum tacendū mīme puto. In ciuitate Eugubij qui
dam iuuenis nomine Petrus impedire volens testamentuz pa
tris iam defuncti vnum de executoribus Laurencium. s. de stro
cijs & florēcia filiū domini Pale manu propria interfecit Erā
ego Padue vbi et dominus Palas supradictus eciā morabaī.
Egoqz ibi nunciaui dolendum causam et inopinatum filij hor=
tans illum plurimum ad pacienciam. Sequenti vero quadra=
gesima cū Senas accessissem repeti ibi homicidā illum qui sepi
us ad me veniens precabatur vt ab vxore interfecti que flo=
rencie tunc erat per meas litteras sibi veniam impetrarem.
Quod cum obtinere non valuissem ille miser in ciuitate senaruz
stare decreuit. Et dum habitarz in quodam hospicio venerūt
duo ex florencia precio ducti qui hospitem pecunia corrum=
pentes in eius cellario prefatum iuuenem occiderunt. ampu=
tauerunt qz digitum eius hijs qui illos miserāt pro signo feren
dum Dum autem irent simul in itinere duo illi ceperunt conten
dere vnusqz in socium irruens ipsum peremit. At et ille capt9
est et secundum iuris regulas vita priuatus in partesqz diuis9
tanquam duorum homicidiorum perditissimus reus. O igitur
terribilis iusticia dei. qui homicidis eciam in hac vita repen=
dit vicem. Timete igitur illam omnes qui prompti estis ad
rixas et ab homicidio vobis caueatis vt sic valeatis acquirere
in hoc seculo dei graciam et in futuro gloriam Amen.

¶ Sabbato quinte ebdomade in quadragesima de sacratissima coīne ad quam omnes fideles se debent disponere a preparare

¶ Sermo·lxj·

Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo· Verba sunt redemptoris nostri originaliter· Jo·vj·c· amplius non est differenduz dicere et loqui de santissima comunione· qm̄ iam appropinquat tempus quo fideles cuncti ad illam deuote faciendam esse debent expediti· Suut tamen multi qui obliti salutis sue comunicare aut negligunt aut renuunt et contemnunt Quibus in hoc sermone ostendere statui quanta sit necessitas suscipiendi sanctissimum eucharistie sacramentum· Opus equidē est cum verbis veritatis conterere duriciem obstinatorum quoniam nichil periculosius aut damnabilius ipsis pōt euenire q̄ separari ab amore a beneuolencia et a gracia domini nostri Jesu xp̄i· Ipse vtiqz in verbis intemate allegatis se mansurum pollicetur cuz eo qui eius carnem manducat et sanguinem bibit in sacramento altaris· Vt igitur rumpatur corda durissima eorum qui comunionem fugiunt de ipsius necessitate locuturi tria misteria proponimus declaranda·

Primum dē obligacionis
Secundum exclusionis
Tercium condicionis

Quod obligantur ad comunionem hommes· tum ob memoriam passionis xp̄i· tum propter ecclesie preceptum· tum eciam propter cristi comminacionem· ¶ Capitulum·j·

Primū misteriū de coīone declarandum dr̄ obligacionis
Obligant̄ siquidē hoīes ad coīcandū suscipiendūqz sāc
tissimū sacr̄m dñi nr̄i Jesu xp̄i t̄plici rōne Primo rōne
recordacionis. Scdo rōe p̄cepcōis Tercio racione cōminacōis
Primo racione recordacōnis. Institutū siquidē fuit sacr̄m al
taris a dño Jesu xp̄o vt fideles sui illud sumentes recordarent̄
amoris quē nobis ostēdit dum ꝓ nr̄a salute passionē acerbissi/
mā crudelēqz mortē paciētissime tollerauit. Vñ Math. xxvij.
et Lu. xxij. ipe ait. Hoc facite in meā cōmemoracōnez. Et Pau.
j. Cor. xj. ait. Quociēscūqz māducabit̄ panē hunc et calicem bi
betis mortē dñi annūciabitis donec veniat Et idem ponitur in
sn̄ia de conse. di. ij. c. Scriptura. c. qr passus. c. Semel xp̄us. c.
In xp̄o et. c. Semel ymolat9. in. c. quia xp̄i corpus. Eusebius
ita loquit̄. Quia corp9 assumptū ablatur9 erat ab ocul̄ et illa
turus syderibz necessariū erat vt die cene sacr̄m nobis sui corpo
ris et sanguinis cōsecraret vt coleret̄ iugiter ꝑ misteriū quod
semel offerebat̄ in p̄ciū vt quia q̄ttidiana et īdefessa currebat
pro oīm salute redēpcio ꝑpetua esset redempcōis oblacio. et ꝑ
ennis victima illa iugiter viuere in memoria et semꝑ p̄sens essz
in gr̄a. hec ille. Cum ergo sacr̄m h̄ venerabile fideliter ⁊ deuo
te sumptū xp̄m passum ad mentē reuocz īgratissimi ꝓfecto cē
sendi sūt illi qui saltē semel in āno coīcare nolunt. O obstinate
mētes qui tāti benefactoris. nec eciam ꝑraro recordari vultis.
O impia aīa peccatrix. Non sic fecit erga te fili9 dei benedicti
Nūq̄ ipe te obliuioni tradidit Quiīmo semꝑ fuit memor tui na
scendo sugēdo vbera in cuna vagiēdo ꝑegrinādo vigilādo ie
iunando orādo p̄dicādo paciēdo et moriēdo. ꝓpter te nāqz oīa
ista fec̄. sēꝑ te videbat. semꝑ te diligebat. sēꝑ tecū ī suo corde
colloq̄bat̄ atqz dicebat. O aīa delicata O aīa īsignis et nobilis
ꝓpt̄ te sū fact9 hō ꝓpt̄ te sū carne vestit9 ꝓpt̄ te fero q̄scūqz
labores. ꝓpt̄ te deiqz affix9 ī cruce pēdo. Quare h̄ xp̄s subdit
illud. trē. iij. Recordare pauptat̄ ⁊ trāsgressiōis. i. afflictōis
mee potacōis fell̄ ⁊ absinthij. O ferrea mēs cur nō aud̄ vocem
amorosi. Jh̄u. cur illū nō inspic̄. et ꝓ suo amore ac ꝯmō tuo vi
cia et peccata deponis. cur sacr̄m ei9 ī memoriā ip̄i9 vt debes
non accipis. cur nō ꝯpateris doloribus cruciatibz et afflictōni
bus eius. Quibus oībus grauior est ingratitudo tua. Audi ip̄z
O peccator audi inq̄ audi de cruce ad te clamātē ⁊ dicētē scd̄m
Ber. vide hō q̄ ꝓ te pacior. vid̄ pēas q̄bz afficior vide clauos
q̄bz ꝯfodior. nō ē dolor sic̄ q̄ crucior cū sit tāt9 dolor exterior

intus est tñ dolor grauior. tam ingratũ dum te experior. Ad
hãc ergo ĩgratitudinẽ euitandum facit coĩo altissimi sacr̃ti qđ
vt predictum est. signum est memoratiuũ dominice passionis
Scđo obligãt̃ hões ad coĩonẽ rõe p̃ceptõis p̃cepit nãqz scã
mr̃ eccl̃ia fidelibus cunctis vt coĩonem suscipiãt. De hoc aũt
pro veritate tempum varia facta fũt statuta. In ecclesia siq̃dẽ
primitiua dũ sãguis xp̃i recẽs feruebat in corde credenciũ coĩ
cabant oẽs quottidie vt patet. Actuũ. ij. c. et de cõse. di. ij. c.
Peracta Lapsu vero tempis vsus coĩonis deductꝰ est ad dies
doĩcos. et de hoc dixit Augꝰ. de ꝯse. di. ij. c. Quottidie Quot
tidie eucharistie coĩoz accipe. nec laudo. nec vitupo. Oĩbus tñ
diebus dñicis coĩcando hortor. Succedẽte vero tempe statutũ
fuit vt ter in ãno homies commuĩcarẽt. videlicz in pasca dñi
natali. et pent̃. vt exp̃sse patet de cõse. di. ij. c. Et si nõ frequẽ
cius et. c. Seculares. Notandũ tamẽ qr qđ dr̃ de cõse. di. ij.
c. In. cena domini. s. ꝙ coĩcandũ erat in die cene intelligitur
de ꝯsilio non de p̃cepto. Tempe vero in quo caritas refriguit
ecclesia obligauit laycos ad coĩoz tm̃ semel ĩ ãno sic̃ patz extra
de pe. et re. in. c. Oĩs Et tam̃ tãta ẽ ĩ mult̃ neq̃cia maleqz volũ
tatis obduracõ ꝙ nõ solũ nõ coĩcant semel in ãno. verꝫ eciam
sine coĩone p ãnos et ãnos pdurãt Tercio obligant̃ ad coĩoz
rõe ꝯĩcacõis Dic̃ em̃ xp̃s cõmãter. Jo. vj. c. Nisi mãducauerit̃
carnẽ filij hoĩs et biberit̃ sãguinẽ eiꝰ nõ habebitis vitã ĩ vob̃
Quod excusant̃ a peccato qui non coĩcant semel in anno prop
ter punicionẽ vel defectũ et de hijs q̃ indispositi fũt Cap. ij.
Secundum misteriũ declarandũ de coĩone dr̃ exclusio. Ex
cluduut̃ etenĩ a coĩone nõnulli qui coĩcare non debent.
iuxta statutũ ecclesie p̃fatũ. s. semel in anno ꝓpter tria
Primo ꝓpter punicõz Scđo ꝓpter defectõz. Tercio ꝓpter indi
spõez Primo ꝓpter punicionẽ. nam nõnull̃ interdc̃a est coĩo
semel in ãno licz ꝯtriti sint et cõfessi ꝓpter punicõz p̃cedẽciũ
peccatoꝝ. vnde. xxxiij. q. ij. c. Latronẽ dicit̃ de pr̃icida aut ma
tricida ꝙ non dẽt coĩcare vsq̃z ad tres annos et vt dicit Ric. in
iiij. Nulli notorio ⁊ manifesto ac infami peccatori cũ ad pniaz
reuertitur est statim eucaristia ministrãda. tamen propter re
uerẽciã sacr̃ti. tũ vt probetur cõuersio vera vel ficta tũ ne alij
pusilli scandalizẽtur. Posset tñ contrariũ fieri vbi articulꝰ pi
etatis vel necessitatis aliqñ alit̃ fieri suaderz puta qr esset tam
feruida pnĩa ꝯpũcõ ⁊ lac̃maꝝ abũdãcia ꝙ ec̃ alios ad deuocõz
prouocaret vel mortis piculum immineret. Nam in extremo

vite nulli penitēti est eucharistia deneganda vt ꝓbatur di·
l·c·Penitēs·et xxvj·q·vj·c·Si p̄spiter et·c·cognouim⁹et de
electione in·c·Licet Scda rō quare aliqui excludunt̄ a coīo
ne dr̄ defectiua siue defectōis qn̄·s·aliquis deficit sēsu aut rōe
fatuitatis·aut rōe etatis·De etate aūt in qua quis ad coīonez
sit inducēdus dicit Alex·in iiij·sūme ꝙstādū est arbitrio boni
viri qui potissimi cōsiderare hēt·an ille qui coīcare dēt tātā
hēat fidē ⁊ discrecionē vt distinguere sciat inter sacr̄m in quo
realiter ꝯtinet̄ cristus et materialē panē seu vinū Tercia rō
quare aliqui excludunt̄ a coīone dr̄ indispōnis qꝛ nō sūt dispo
siti cum firmo ꝓposito a vitijs abstinere qui vt dicet̄ in·iij·mi
sterio si sic coīcauerint peccāt Et rursus si nō coīcauerint semel
in anno a peccato nō sūt īmunes·Et si dicat̄ ꝙ non videt̄ pec/
care qui coīonē omittit·qꝛ se ad illā indispositu⁊ videt cū hoc
accedat ad sacramēti reuerēciā·Rn̄deo et dico ꝙ non peccat
propter reuerēciā sacr̄ti sed ꝓpter indispōnem suā eo ꝙ quili
bet peccator tenet̄ disponere se ad correctōz et emēdationem
Ex quo dicit Alex·in·ij·sūme ꝙ quādo peccator cogitat de sua
mala vita et excitatur intrīsec⁹ a dei gr̄a grat̄ data·et extrin
secus a verbis scriture a voce p̄dicatoꝝ ab exēplis bonoꝝ viro
rum vt peccata deponat si in tali actu non agit opam vt cōte
rat̄ de nouo mortaliter peccat peccato·s·negligencie ad quod
sequunt̄ alia peccata·s·ꝯtempt⁹ diuine gr̄e obduracō cordis
et pn̄ia Idcirco friuola est atqꝫ ꝑiculosa excusacio illi⁹ q̄ dicit
Coīcare nolo·quia nō sū disposit⁹ peccata relinq̄re·Nam licꝫ
non sit cū peccato coīcandū·tamē a peccato est abstinendum·
O quot detinet illaq̄atos dyabalus·O quot sūt fornicatores·
adulteri·sodomite·vsurarij et similes qui nullā ī suo corde mē
cionē faciūt de emēdacōe sua·O insēsati·O reprobi O maligni
inimici creatoris vr̄i dei·O damnādi cruciatibus eternis·Cur
duriciā vr̄am volūtatē qꝫ ī malo ꝑseuerantē nō īspicitis Flete
supuosmetipsos·Flete inquā qꝛ ī breui ꝓ dilecōe momētanea
luet̄ penas eternas·Heu heu·quāta crudelitas quāta īpietas
quanta feralitas non compati proprio periculo·ꝓprio damno
atqꝫ iacture·O luxuriosi domate vestrā libidinē O auari refre
nate vestram cupiditatē·O superbi deponite iras rancores et
odia et nolite fugere·nolite cōtēnere xp̄m deū Ip̄e ē q̄ ad nos
venit·Ipse nobis offert seipsum in sacr̄o altaris Sꝫ dicꝫ aliq̄s
ecq̄s scire potest si sine peccato et mūd⁹ sit·Inquit em̄ sapiēs
Eccs·iij·Nemo scit vtꝝ odio vel amore dignus sit·Et Dauid

delicta quis intelligit. Cui ego respõdeo. q; et si certitudinaliter de coi lege nullus se sciat esse in caritate tantũ p cõiecturas et signa potest vnusquisq; id credere atq; tenere Sũt aũt he coniecture dolor de peccatis commissis. ꝓpositum ab illis imposterũ abstinẽdi humilis et diligẽs confessio ꝓmpta satisfactio ad bonũ opandũ expedita volũtas. Verũtñ vt p̃dictũ est si q̃s oĩno se ad h̃ indispositũ viderit a sac̃ coĩone oĩo abstineat

¶ De tribus cõditionibus que p̃cipue obseruari debẽt ab hijs qui sanctissimũ sacramentũ deuote sumere volũt. ¶ Cap. iiij

Tercium misterij declarandũ de coĩone dicitur condicio Coicare siquidẽ volẽtes debent corpus x̃pi cũ deuocione fide ac reuerẽcia suscipe quibz necessaria fũt maxime tria. Primũ est mũdicia. Scõm diligencia. Terciũ reuerencia.

Primũ quod coicantibus est necessariũ dicit̃ mũdicia que est tripler Prima est mũdicia mẽtalis vt. s. mens mũda sit ab oĩ proposito malo et ab omĩ actu cuiuscũq; peccati mortalis. Et de hac dixit apl̃us. j. coz. xj. c. Probet aũt seip̃m hõ et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui eñ manducat et bibit indigne iudiciũ sibi mãducat et bibit Notandũ tamẽ q; potest quis dici indignus isto sacro dupliciter. Aut racione proprie iniquitatis et sic est indignus cis existẽs in peccato mortali. Aut racione ꝓprie puitatis et infirmitatis et sic quilibet eciaz quantumcũq; sanctus indignus est ꝓpterea oĩs coĩcans dicit. Dñe nõ sum dignus. Sed illi qui ꝓpter suã impietatez et maliciam indigni sunt iudiciũ sibi manducãt et bibũt dum sanctissimum sacramentum suscipiũt. O sacerdotes O religiosi eucharistiam frequẽtantes notate verba signate misteria Ve mundo a scandalis Et quis enumerat quot fũt qui polluto ore p̃sumũt accipe corpus x̃pi. Verũtamẽ circa hoc dubiũ oriẽ. vtrũ peccet sacerdos dans eucharistiã illi quẽ scit esse in mortali peccato Et respõdit Ric. in iiij. q; talis peccator aut nõ petit eucharistiã sibi dari q tũc sacerdos dando peccaret. Aut petit et tũc distinguo. qr aut suũ peccatũ ẽ occultũ aut manifestũ. Si manifestũ tũc sac̃dos dãdo sibi eucharistiã peccaret qr legitimã otra ipm hẽt excepcõez q̃ sibi publice obicere potest. Et accipio hic manifestum non pro omni eo quod probare põt quod magis ꝓprie dicit̃ manifestabile q̃ manifestũ Vñ si sac̃dos sciz prochianũ suum esse in crimine quod legitie otra eum posset ꝓbare itaq; illud c̃mẽ nescarẽt cũ ipo nisi duovl tres testes p quos h̃ ꝓbare posset nõ ꝓpter hoc debz eucharistiã negare illi

in publico petenti · quia iam inferret sibi penam ante criminis
probacionē quod fieri non debet vt ponit̄ · xj · q · iij · in · c · Eorꝝ
Sed accipio hic maīfestū ꝓ notorio · Est aūt peccatū notoriuꝫ
vel ꝑ sentenciā vel ꝑ ꝯfessionē factā in iudicio aut euidenciaꝫ
rei que tergiuersatōe aliqua celari nō pōt extra de cohabita
cione cle · ꝛ mul · c · vlt̄ · Si aūt peccatū suū ē occultū aut petit
in occulto et tunc sacerdos sibi dādo peccaret quia hēt cōtra
eū legittimā exceptōꝫ quā sibi in occulto obicere pōt Et ip̄m
dēt monere ne petat in publico vt habet̄ de cōse · di · ij · c · Non
prohibeat Aut petit in publico et tunc est distīguendū · quia
aut est de aliena prochia et tūc peccaret sibi dādo · Aut est de
prochia sua · et in tali casu sacerdos tenet̄ sibi dare · quia cōtra
eū nō hēt legittimā excepcōꝫ quā ei in publico obicere possit
extra de officio iudicis ordinarij · c · Si sacerdos sic xp̄us coīca/
uit Judam q̄ sciebat ꝓditorē ne peccatū eius occultuꝫ pande
retur vt dicit̄ · j · q · j · c · Xp̄s et vij · q · j · c · Aduersitas · Illi ergo
qui cum peccato mortali coīcare p̄sumūt Jude similes efficiūt̄
Secunda mundicia necessaria coīcare volētibus dr̄ cōfessional̄
Debet nāqꝫ quis ante sacramēti susceptōeꝫ mūdare se ꝑ cōfes
sionē factam sacerdoti · Sed hoc dubitare cōtingit · vtrum cō
tritus nō cōfessus peccet mortaliter coīcando · Et rn̄det Ric ·
q̄ distinguendum est quia aut talis habet copiam confessoris
idonei et temp9 sufficiēs ad cōfitendū et loquelā liberaꝫ · aut
nō · Primo suscipiēdo hoc sac̄mentū mortaliter peccat quia ad
hoc q̄ hō sit dign9 hoc sacramentū suscipe · requirit̄ q̄ recōci
lietur deo · et ecclesie que recōciliacio est ꝑ cōfessionē ꝛ absolu
cionē · Secundo mō subdistinguendū est · quia vt iminet scāda
lum ꝑsone sue aut coīs hoc est ꝓp̄ li vt quia iam incepit sacrum
misteriū si sacerdos est · Et in q̄libet istoꝝ casuū licituꝫ est coī
care cum ꝓposito cōfitendi · Si tn̄ non adest aliquis p̄dictoruꝫ
casuū tenet̄ expectare q̄usqꝫ habeat copiā cōfessoris Tercia
mundicia q̄ req̄rit̄ in volētibꝫ coīcare dr̄ copalis · Pro cuius in
telligēcia notandū scd̄m Bon̄ · et Ric · in iiij · di · ix · q̄ alia ē im
mūdicia corpal̄ q̄ ē cōiūcta spūali sic̄ pollucio ꝓueniēs ex cra
pula vel ex turpibꝫ cogitatōibus p̄cedētibꝫ · et cū hac nō licꝫ
ad sacr̄m accedere · Alia ē īmūdicia pure corpal̄ nullū horrorē
īmūdicie ī aīa generās vt īmūdicia ī pede ꝛ hec nō impedit Vn̄
pollutō ꝓueniēs ex īfirmitate vl̄ debilitate nature n̄ īpedit vsū
sacr̄ti licꝫ laudabile sit ob reuerēciā sustinere Sil̄r īmūdicia mē
struoꝝ nō ꝑhibꝫ mulierē coīcare qꝛ ē īmūdicia pure naturalis

Simile potest dici de illa infirmitate que leuiti ·xv· vocatur
fluxus seminis·et si diceretur q̄ tales in veteri lege reputabā
tur immundi et arcebant̄ ab ingressu in templū et ab esu agni
Respondent p̄fati doc·q̄ istud non tenet̄ hodie ·quia lex data
est in onus et in figura·et per illas immūdicias significabant̄
immundicie spirituales·Dicit tamen Bon·q̄ deus diligit mun
diciam corpalem que excitat deuocionē mentis et abhominat̄
immundiciā corpalem que est in via ad irreuerēciā mentis·vñ
qui immūdis manibz tractaret corpus xp̄i ꝓpter irreuerenciaz
sacramenti non esset immunis a pecato· Secundū principala
quod requiritur et est necessarium coīcautibus dicitur diligen
cia que adhuc triplex esse potest·Prima est diligencia exaīaci
onis debet quidem quilibet qui vult coīcare examinare diligē
ter seip̄m vt cōfiteat̄ de omnibus peccatis mortalibz de quibz
memor esse potest qm̄ si quis omisisset confiteri aliquod pecca
tum mortale ꝓpter suam voluntariam negligenciā·licet p̄sua
deret sibi q̄ ꝓpter confessionē aliorum esset mundus coīcando
peccaret mortaliter·Et si quis facta diligencia sua nō recorda
retur nisi de vno peccato·et de illo dumtaxat cōfiteret̄ in par
ticulari et de oblitis in generali coīcando·gr̄am xp̄i obtineret
secundū Sco·ī iiij·di·ix·Imo multociēs oblita peccca virtute
sacramēti ad memoriam reducunt̄·Et tunc tenetur homo post
susceptū corpus xp̄i quam cicius potest cōfiteri de illis in spe
ciali quod eciam tactum est a nobis dum diximꝰ de reiteracōe
confessionis·Secunda diligencia est feruētis oracionis Debēt
vtiqz qui coīcare habent per aliquod spaciū ante orare feruē
ter·Tercia diligencie est pie meditacionis·Debēt eciā pie me
ditari et contemplari clemēciam·et amorē domini nostri Jesu
xp̄i qui nobiscum esse dignatur in venerabili sacramēto Ter
cium quod est necessarium coīcantibus dicitur reuerēcia Debēt
namqz corpus xp̄i sumere cum reuerencia et honore genuflexi
videlicet et pectora sua tondētes·d·Cēturionis verba Math
vij·Domine non sum dignus·ꝛc̄·Et de hoc deuotissimū est ex
emplum illud menteqz sollicita speculandū qđ de beato Hier·
Eusebiꝰ in eius transitu errat·Scribit enim sic Quidaz frater
ad locum accedens sanctissimum corpus Jesu cristi secum tulit
quod ibi Hiero·vir domini videre potuit nobis ei auxiliantibz
prostrauit se in terram protinus et voce et lacrimis quantum
poterat clamabat·d·Domine quis ego sum vt sim dignus q̄
sub tectum meum intres·Meruit hoc peccator homo·Certe

domine non sum dignus. Nunquid ego melior sum quaz omnes patres mei Tu moysi noluisti vno ictu oculi te mr̄are Cur nunc tātum te humilias vt paciaris ad hominē descēdere publicanū et peccatorē. Cum qz ꝓximus esset sacerdos erigens se vir gloriosus genibus flexis eum cunctis tenentibus magnis lacrimis et suspirijs et quaz pluries ꝑcuciens pectus suum dixit. Tu es dominus meus et deus meus qui ꝓ me passus es an forte alius Certe tu es ille qui cum deus esset solus ante tempa et sine prīcipio genitus a deo patre eterna et inuestigabili generacione qui cum ip̄o pr̄e et spiritu sancto vnus deus es. ꝑmanens illud quod eras et es. intra vnius puelle corpusculuz te clausisti factus homo. Tu nempe es ille quē in Jordane baptizāte Johe vox subito paterna celitus intonuit hoc inquiens est filiꝰ meꝰ dilectus in quo michi bene cōplacui ip̄m audite Et spiritꝰ sanctus in te in columba descendēs te esse vnum cum pr̄e ⁊ eodez in substancia declarauit. Tu bone Jhesu pro me crucis tā grādis in tuo isto quod cerno p̄sens corpe suptulisti suplicium vt mortē quam meis incurreram flagicijs interimeres et aīas antiquoꝝ quas dudum dyabolica nequicia infernalibz mansionibz detinebat recupares et totam humanā naturaz que corruerat in mortem ꝑpetuam tuo cum ip̄a pacificato patre advitā interminabilem reuocares. Tu es vita vitalis et amabilis atqz iocūda. Multaqz alia addidit verba misterijs deuotissimis plena. Quibus finitis vir domini gloriosus sacramētum suscipiēs ad terrā supinꝰ redijt. deinde manus in modum crucis sup̄ pectꝰ tenens. Symeonis ꝓphete vaticinium decantauit. Quo finito apparēte luce quadā mirabili ex hac vita migrauit Elaboremꝰ itaqz omnes vt cum omni deuocione qua possumꝰ sacramētuz hoc frequētemus. vt sic mereamr̄ in hoc seculo ꝑticipes fieri diuine gr̄e et in futuro sempiterne glorie in qua videbimus deū sicuti est qui viuit et regnat per omnia secula seculoꝝ Amen.

¶ Dominica oliuaꝝ in mane de contemptu mundi ad quem nos xp̄s rex regū induxit verbo pariter et exemplo Sermo. lxij.

Ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinam Scribuntur hec verba. Math. xxj. c. et in euangelio hodierno. Inuigilandum est accuratissime ab omnibus nobis ne decipiamur a blandicijs proditoris mundi. Allicit equidem nos apparenti suauitate dulciqz armonia bonorum temporalium. Cui si prebuerimus aures mentis immemores facti glorie celestis ruemꝰ in pelagus vastissimum inferni

tenebrosi sicut illi qui syrenearum cantus non curant euitare. De quibus sic dicit. Hieroꝰ ad mr̄em et filiā in galijs cōmorantes. Narrāt gentilium fabule cātibus syrenaꝝ nautas in saxa precipites et ad orphei cytharam arbores bestiasq; vt silicum dura mollita. Hic et ip̄e Hieroꝰ in ꝓlogo Josue dicit Nos ad patriam festinantes mortiferos syrenarum cantus surda debemus aure ꝑtransire. ꝓpterea saluator noster in omni vita sua verbo pariter et exemplo contēnere mundū nos docuit. Pro cuius contemptu hac die māsuetus et humilis sedere voluit super asinam. Et quoniā rarissimi sunt qui eius exemplum sequātur pluresq; inueniunt̄ dilectores quam contemptores mundi Idcirco in p̄senti sermone de mundi contemptu dicemus notabimusq; tres principales raciones quare sit cōtēnendus.

Prima racio ꝺr diuine ordinacōis
Secunda finalis cōsumacionis
Tercia maligne condicionis

Nꝺ mundus contēnendus est eo ꝙ deus ita ordinauit ⁊ de causa productiua mūdi et tempe ac vnitate. Ca. i.

Prima racio. quare contēnendus est mundus dicit̄ diuine ordinacionis Ordinauit em̄ deus vt homo diligeret ipsum deum summū bonum. non autem mundū. Vnde magister sentenciaꝝ. i. di. ij. li. ait. fecit deus racionalez creaturā vt summum bonum intelligeret. intelligendo amaret amando possideret. possidendo frueret. Sed pro huius ꝑtis pleniore intelligencia tria sunt de mundo declarāda Primū dicitur causalitas. Secundum templitas. Tercium vnitas Primum declarandum dicitur causalitas. vtrum. s. causa efficiens ꝓductiua mūdi fuerit ip̄e deus. Et circa hoc sunt tres opiniones. Prima philosophoꝝ qui nescientes intelligere quomodo aliq̄d fieret ex nichilo sunt multa falsa de mūdo locuti. Sicut pz demotrito et Epicurro q̄ vt Lactancius ait in. i. d. insti. dixerunt oīa fortuitu esse facta. Cotra quos licet alij philophi dixerūt inūdum esse factum vt patet p̄mo de celo et mundo et secundo metherorum tamen errauerunt. Aliqui asserentes illud factū esse a deo de sui essencia. Sed hec poficio sequentibus philosoph. apparuit improbabilis ꝙ dei essencia nobilissima et omnino inuariabilis fierz corpalium et variabilium materia que de se est imꝑfecta. nisi ꝑficiatur per formam. Anaxagor̄ autem opinio fuit vt dicit Aꝝ. i. physicorum et. ij de anima et in. i. de generacione ꝙ mundus erat factus ex principijs existētibus. s. materia ⁊ forma Sed forme latebāt in materia antequā intellectꝰ

illas distingueret. Platonici vero posuerunt mundum ex prin
cipijs existētibus materia et forma. sed materiā posuerūt p se
et formas sepatas. Thales milesius vt refert Lactancius li. i.
di. insti. dixit deum ex aqua cuncta formasse. Vnde materiā re
rum posuit in humor̄ et principium causamqz nascendi consti
tuit in deo. Omitto quid senserit. Crisippus quid Cleantis q̄d
Zeno. quid Empedocles et ceteri qui ideo errauerūt quia nesci
erunt contemplari omnipotenciā dei que ex nichilo potest fa
cere aliquid. Vnde ex nichilo creauit angelos. ex nichilo mate
riam p̄mā ex nichilo creat animas nostras ꝓpterea dicit Mgr̄
di. xij. ij. li. Creare est de nichilo aliquid facere. hoc autem nos
intelligimus ex reuelacōne dei facta Moysi eximio ꝓphetarum
qui in principio. Gen̄. ita scripsit In pricipio creauit deus. i.
ex nichilo ꝓduxit s̄m glo. celū ⁊ terrā. Ex q̄ de ph̄is dicimus
illud Lactācij. in. j. di. insti. Omissis terrenis huiuscemōi ph̄ie
autoritatibus nichil certi asserentibus aggrediam̄ viaz rectā
quos equidem si putarem satis idoneos ad beneviuendū duces
esse et ip̄e sequerer et alios vt sequerentur hortarer. Sed cum
magna inter se ɔcertacione desideant secumqz ipsi plerumqz
discordent apparet eorum iter nequaq̄ esse directū. Siquidem
sibi quiqz vt est libitum ꝓprias vias impresserūt confusionēqz
maximam inquirentibus veritatem reliquerūt. Nobis aūt qui
sacramentū religionis accepimus cum sit veritas reuelata diui
nitus. omnes vtriusqz sexus sine vllo discrimīe ad celeste pabu
lum cōuocamus. hec ille Sileāt ergo ph̄i et erroribus suis cir
ca ꝓductionē mūdi imponant iam finem. Secunda opinio est
hereticorum Nam Manich̄i vt cōmemorat. Augustinus in li.
de natura boni. ponentes duo principia vnum. s. deum omniū
inuisibilium. aliud dyabolum oīm uisibilium dixerunt mundum
istum visibilem factum fuisse atqz ꝓductum a diabalo tenebra
rum principe. Hanc autem heresim ꝑditissimam conant̄ ip̄i ꝓ
bare autoritate. racione et exemplo. Autoritate ɔtendunt pro
bare. d. q̄ diabolus in scripturis vocat̄ princeps ⁊ deus mūdi
huius. Vnde Jo. xij. xp̄s ait. Nunc iudiciū est mundi. nūc prin
ceps mundi huius eicient̄ foras. Et Jo. xiij. Venit em̄ princeps
huius mūdi et in me non quicquā Et de se Jo. xix. Pilato dixit
Regnū meum non est de hoc mūdo. Secūdo arguūt Manich̄i
racione sic. Nullū malū est a deo. quia vt habet̄ Gen. j. Vidit
deus cuncta que fecerat et erant valde bona. Et dio9. in li. de
di. nominibus ait. A summo bono nō egredit̄ nisi summū bonū

Sed mundus est malus Ergo non est a deo. Quod aũt sit malꝰ patet. quia si esset bonus esset diligendus. quia secundum Dionisium. vbi supꝝ. Bonum est naturaliter diligibile. Sed omnis predicat mundum fore cõtemptnendũ Vnde Jo. j. canonica. ij. c. ait Nolite diligere mundum neqꝫ ea que in mundo sunt. quia si quis diligit mundum non est caritas patris in eo Et Jac. iiij scribitur. Adulteri an ne nescitis. qꝫ amicicia huius mundi inimica est deo. Quicunqꝫ ergo voluerit amicus huiꝰ seculi esse inimicus dei cõstituet. Et Jo. vij. de mundo xp̃s dixit Non potest mundus odisse vos. me autem odit. qꝫ testimoniũ phibeo de illo quia opa eius mala sunt. Tercio supinducunt. Manichi ad suum errorẽ cõfirmãdũ exemplum quod Mat. recitat. iiij. c quando ostendit dyabolus xp̃o omia regna mundi ꝓmittẽs se ea illi daturum si cadens adorasset eum. ergo videt qꝫ ipe erat dominus mundi. Sed certe menciunt. Manichei et scripturas corrumpũt. distrahũtqꝫ a veritate sensus qm̃vt ait Magister hystoriarum scolasticaꝝ in principio. Gen. et Alex. in. ij. fume et Bon. et Ric. di. j. ij. li. Mundꝰ in scriptura multipliciter accipi consevit. Nam aliquando accipit̃ pro deo. aliquando pro omni creatura seu omni creata natura. aliquando pro ipo hoie aliquando pro vita p̃senti. aliquando pro viciosa vita malorꝫ probatur hec accepcio multiplex satis dare. Nam Jo. j. dicitur de verbo dei. In mundo erat. i. in patre secundũ Aug. Et mundus per ipm factus est. i. omne quod reperit̃. siue in celo. siue in terra. Et mundus. i. hõ eum. s. verbum incarnatum nõ cognouit. Quod dictum refertur ad iudeos. qꝫ eciam homo intelligatur nomine mundi patet ꝓ illud quod dicit̃ Jo. iij. Sic deꝰ dilexit mundũ vt filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in illum non peat sed habeat vitam eternaz. Quod ecia mundus accipiat̃ pro vita p̃senti. patet in verbis xp̃i. d. Jo. xvj. Exiui a patre a veni in mundum iterum relinquo mundus et vado ad p̃rem. qꝫ eciam mundus accipiat̃ pro vita malorꝫ et iniquorꝫ hoim colligitur ex verbis xp̃i Jo. xv. discipulis. d Quia de mundo non estis. sed ego eligi vos de mũdo. ꝓterea odit vos mundus Dyabolus itaqꝫ dicitur princeps mundi. nõ qꝫ ab ipo mundus creatus sit. sed quia est oim malorum caput secundũ illud Greg. xvj. mor. Caput im quorꝫ dyabolus ẽ. Et hoc modo mundus dicitur malus et merito odiẽdus atqꝫ spernendus. Explicauit hoc ipm. Jo. cũ subdidit in autoritate p̃allegata. Nolite diligere mundum nẽ. Omne quod est in mundo

concupiscēcia oculorum et superbia vite. Dicitur itaqꝫ dyabo
lus princeps malorum racione p̄tacta Et a Paulo vocat̄ deꝰ
huius seculi nuncupatiue sicut ab eodem phil. iij. Gulosoꝝ vē
ter dicitur deus. Et per hec dicta satis sufficiēter responsum
est ad autoritates ac racionē quas Maīchemꝰ induxerat. Ad
exemplum vero dicimus ꝙ Diaꝰ quando ꝓmittebat xp̄o men
daciter loquebatur. Voluisset vtiqꝫ decipe cum mendacō suo
sicut decepit in paradiso terrestri p̄mos homines. et quottidie
decipit sibi credentes ꝓpterea Jo. viij. xp̄us de ip̄o dixit. In
veritate non stetit. quia veritas non est in eo. cum loquit̄ men
daciū ex ꝓprijs loquit̄. quia mendax est et pater eius. Stēt er
go confusi Manichei cum dyabolo patre suo. et de mundi pro
ductione amplius non loquantur. Tercia est opinio vera sanc
torum ꝙ mundus est in esse ꝓductus a deo quā ecclesia in sym
bolo apostoloꝝ p̄dicat dicens. Creatorem celi et terre. Et in
symbolo p̄rum ffactorē celi et t're vi. o. ⁊ inui. Nue veritas col
ligitur ex dictis scripture vtriusqꝫ testamēti. Vnde sapiēs ecc.
j. ait. Vnus est altissimus creator omnipotēs rex metuēdus ni
mis. Et Judith. xiij. Benedictus deus qui creauit celū ⁊ terrā
Et Dauid in psal. lxxxviij. Tui sunt celi et tua est terra or. t. et
ple. t. f. a. et in. t. creasti. Et Isa. xlviij. Ego p̄mus et ego no
uissimus. Manus mea fundauit terram et dextera mea mēsa est
celos. Et Jo. j. Omnia per ip̄m facta sunt. Et Eph. iij. In deo
qui creauit omnia Et Cola. j. In ip̄o condita sūt vniuersa que
sunt in celo et ī terra visibilia et inuisibilia Et Heb. j. In inicio
tu domine terram fundasti et opa manuū tuarum sunt celi. Et
Actu. iiij. Domine tu fecisti celum et terram Et. xvij. Deus qui
fecit mundum et omnia que in eis sūt. Et Apo. x. Jurauit per
viuentē in secula seculoꝝ qui fecit celum et terram. Hoc insu
per vt p̄missum est ph̄i. quā plures confirmant licet in modo
producendi defeciant. Vnde Lact. li. j. di. insti. Orpheus inq̄t
vetustissimus poetarum deum verum et magnū p̄mogenitum
appellat. eo ꝙ ante ip̄m nichil sit genituꝫ sed ab ip̄o sūt cūcta
generata. Et Macrobius li. j. de sōno. Scipionis ait Deus qui
prima causa est vocatur vnus oīm que sūt queqꝫ videntur esse
princeps et origo est Et vt inquit Aug. li. xj. de ci. dei. Excep
tis ꝓphecijs vocibꝫ mūdus ip̄e ordinatissima sui mutabilitate
mobilitate et reꝝ pulcherrima specie q̄dāmō tacite ⁊ factu se
esse et nisi a deo ineffabiliter. atqꝫ inuisibilit̄ se fieri potuisse
proclamat. Et idem li. x. confes. Interrogaui de deo meo celū

solem lunam et stellas·et responderūt·Neqz nos scimus quod queris·et dixi omnibus que circūstāt fores carnis mee·Dicite de deo meo aliquid·Et exclamauerūt voce magna·Ipse fecit nos·Interrogacio mea intencio mea et responsio eorū species eorum hec ille·Ex quibus omnibus considerare debem⁹ quam abmiranda sit sapiencia creatoris quam timenda et veneranda potencia quamve laudanda ac benedicenda bonitas que nobis fiunt notissima dum inspicim⁹ mundum istum ab illo ꝓductum de nichilo in quo omnia sūt ordinatissima et nichil est supfluū atqz diminutum Secundum de mundo declarandum dicitur tempalitas· Et hic videndum est vtrum mundus fuerit a deo product⁹ ex tempe aut ab eterno Et quibusdam visū est·Aristotelem tenuisse ꝙ mundus fuerit ab eterno ꝓpterea qꝛ p̄mo physicorum dicit Quod materia est ingenita ⁊ in p̄mo de celo et mundo ꝙ celum est ingenitum et nullum ingenitum incipit esse ergo vniuersitas rerum non incepit esse ꝓpterea Boñ·j·di ij·li·ait·Excellencior inter ph̄os· Aristoteles secundū ꝙ sācti ei imponunt et cōmentores exponunt et verba eius p̄tendunt in hunc errorem dilapsus fuit·Quidam tamen moderni dicunt illum nequaquā sensisse neqz intendisse ꝓbare quod mundus omnino nō cepit Sed quod nō cepit motu naturali·hec Bo· Et sāctus Tho·q·xlv·p̄me ꝑtis dicit·Non potest probare demōstratiue mundū semꝑ fuisse nec raciones quas ad hoc Aꝝ· inducit sūt demōstratiue simpliciter sed secundū quid ad cōtradicendum poficionibus antiquorū ponenciū incipe secundum quosdam modos in veritate impossibiles·Et ꝙ ita sit apparet ex tribus·Primo quia tam in viij·physicoruz quam in p̄mo de celo et muudo p̄mittit quasdam opiniones vt anaxagor̄ et empedocl̄·⁊ Platonis contra quos raciones cōtradictorias inducit·Secundo quia vbicunqz de hac materia loquitur inducit· testimonia antiquoꝝ ꝙ non est demr̄atoris sed persuadentis· Tercio quia exp̄sse dicit in p̄mo topicorum ꝙ quedam sūt probleumata dyaletica de quibus raciones non habemus·vtꝝ mūdus sit eternus·Et cum ꝓbat materiam ingenitam hoc facit iō quia materia non habet subiectum de quo sit et sic ꝓbat celuz ingenitum·quia non habet subiectum ex quo generet̄·ideo materia et celum non inceperunt per generacionē vt quidā ponebant·Sed quicquid Aꝝ·sēserit ⁊ ceteri ph̄i de eternitate mūdi a nobis ꝑuifaciendū ē qm̄ scriptura sacra testat̄ mundū non fuisse ab eterno·Vnde ꝓuer·viij·Sapiencia dei deus dei fili⁹

cum patre eternus et cum spiritu sancto ait Dominus possedit
me in inicio viarꝝ suarum antequā quicquā faceret a prīcipio
ab eterno ordinatus sum · et ex antiquis antequā terra fieret ·
ipe adhuc iesus benedictꝰ deus incarnatus Joh · xvij · inquit
Pater clarifica filium tuuz claritate quam habui antequā mun
dus fieret · Vnde apte innuit mūdum ab eterno non fuisse · Rō
autem est secundū Tho · vbi sup̄ · Quia voluntas dei est causa
rerum vt notatur de conse · di · ij · et in · c · reuera et · c · Omīa Sic
ergo necesse est omnia esse sicut necesse est deuz velle cū necessi
tas effectus ex necessitate cause depēdeat vt dicit̄ · v · metaph ·
Absolute ergo loquēdo non est necesse deum velle aliquid nisi
seip̄m Vnde non est necessarium deum velle ꝙ mundus semper
fuerit sed eatenus mundus est quatenus deus vult ipsum esse
cum esse mundi ex dei voluntate dependeat sicut ex sua causa ·
Et si dicatur · cur deus non condidit mūdum antequā cōderet ·
Respondet Augꝰ · li · j · sup Gen · contra · Manicheos qꝛ noluit
Et si adhuc petat̄ cur noluit Adhuc respondet ꝙ nō possumꝰ
assignare causam volūtatis diuine · quia tunc esset dare aliquid
maius voluntate diuina quod est falsum · Ideo Magister · sen ·
j · di · ij · li · ait · Volūtatis dei causa querenda nō est · Tunc ergo
deus mundum ꝓduxit cum voluit et sibi placuit · Quod eciā cō
firmat · Macrobius li · ij · de sōno Scipionis · d · Quis non hinc
estimet ip̄m mūdum cepisse ⁊ nec longā retro eius etatem cum
ad hinc vltra duo retro annoꝝ milia de excellenciū rerū gesta
rum memoria nec greca quidez extet hystoria · Nam sup̄ Ninuz
nichil in libros p̄clarum redactum est · Si em̄ ab inicio imo an
te inicium fuit mundus cur per innumerabiliū seriem seculoꝝ
non fuerit cultus quo nunc vtimur inuentus non lr̄arum vsus
quo solo fulcitur eternitas · Huiusmodi omnia videntur eterni
tati reruz repugnare dum opinari non faciūt certo mūdi prin
cipio paulatim singula queqz reperisse · Tercium de mundo
declarandū dicitur vnitas · Circa quod queritur · Vtrum mun
dus sit vnus aut plures · Et licet Anaxarchꝰ et Democritꝰ dix
erūt esse infinitos mūdos tn̄ scriptura mūdū noīat ī singulari
quia vnus est et nō plures · Racio ē scd̄m Tho · vbi sup̄ qꝛ vnꝰ
est ordo in rebus creatis existēs ꝓpterea mundus dicitur vnus
vnitate ordinis secundum ꝙ quedam ad alia ordinantur · Nam
quecūqz sūt a deo ordinē habent adinuicē et ad ip̄m deū · Qua
re necesse est ꝙ omnia ad vnum mundum ꝑtineant Hinc Aꝝ ·
xj · meta · Ex vnitate ordinis in rebz existētis concludit vnitatē

dei gubernantis. Fecit ergo deus vnum mundum licet constet ex diuersis distinctisq; partibus et naturis omnium vero q̄ sunt finem voluit. esse hominem rōnalem scd̄m illud phi Sum9 qd̄ ammodo finis omniū eorum que sunt Dicit tamē Bon. j. di. ij. q̄ homo dicitur finis sub fine. Sed deus est finis principalis et vltim9 qm̄ omne officiū omnen motū omnemq; opacionem cuiuscūq; create nature deus ad vsum hominis deputauit. Illi namq; seruiunt elementa. obsequunt̄ celestia corpa et assistunt ad custodiā angeli. Et cur ista nisi vt omnia diligāt benignissimum deum qui non ideo fecit mundum ad homīs vsum vt idem ipse cōtemneret̄. sed pocius vt ab homine cognosceret̄ et amaretur propter tot exhibita beneficia. O igit̄ ingratissima aīa. que creatura in amore preponis creatori tuo. bonū summū et. increatum negligis atq; spernis pro bono vilissimo et creato Non sic anima peccatrix non sic. Euigila et suspice celū cōtemplarie ibi deum creatorem et benefactorem et glorificatorē tuū tibi dicentem atq; clamantē. Noli diligere mundū. dilige me. qui illum ad te tam ordinate creaui Noli me obliuioni tradere Noli pro momētanea dilectione pdere eterna gaudia et obligare te ad eterna supplicia.

¶ Nd̄ mūdus est cōtempnend9. quia finietur et ꝯsumabitur et qd̄ cognosci pōt a nobis de hui9mōi fine et cōsumacōe Ca. ij

Secunda racio qnare contemnēdus est mundus dr̄ final consumacōis. habebit nāq; mundus iste cōsumacionez et finem nec durabit semp. Ad cuius clariorē intellcm in hac pte circa tria dubitare contingit. Primo circa noticiam generalem. Secundo circa noticiā certitudinalē. Tercio circa noticiaz coniecturalē Primo contingit dubitare de fine mundi circa noticiam generalē. Vtrū. s. in generali cognoscere possumus et scire q̄ mundus habebit finez. Et respondeo q̄ sic eo q̄ sācte scripture omnesq; doc. tenēt et confitent̄. Vnde Jo. j ca. c. ij. ait Transit mūdus et cōcupiā eius. Et. j. cor. vij. Pau. ait. Preterit figura huius mūdi. Et xp̄us Luce. xxj. Et Marci xiij. et Mat. xxiiij. Celū et terra trāsibūt Et Dauid in psal. Opa manuū tuaꝝ sūt celi. Ip̄i pibunt. tu autē pmanebis et omnes sicut vestimentū veterascent. et velut amictuz mutabis eos et mutabunt̄. Et sapiēs ecc. iij. Omnia tempus habēt et suis spacijs transeunt vniuersa sub sole. Et Aug9. in. q. noui et veter̄ testemēti et xij. sup Gen. ad lr̄am. Incōueniēs est mūdū eternum dicere quem cum videm9 passioni subiectum et p singula

senectute deficere credim⁹ et finiri Et Gregori⁹ · in mor · expo
nens illud · Job · xiiij · Non resurget homo donec atterat̄ celū
nisi huius mundi finis aduenerit · Humanum genus a sōno mor
tis non euigilauit Sed posset sic aliquis arguere non ex dictis
philosiphorum et eciam sanctorum · Nam plinius li · j · hystorie
naturalis ait · Mundum minime esse credi par est eternum imē
sum neqz genitum neqz interituꝝ vnquā Et Aꝝ · li · j · de plan
tis · Mundus totalis est ꝑpetuus sempiternus · nec cessabit vn
quā generari aīalia ⁊ plantas · et omnes suas species · Et idem
in · ij · de generacione · Semꝑ cōtinua erit generacio et corrup
cio et nūq̄ deficiet Ric · eciam in · iiij · xliij · di · dicit · Quod fuit
opimo quorūdā ph̄orum ⁊ cum omnia naturalia ꝑ influenciā
corporum celestiū disponantur quando omnes ꝑtes celi · redi
bunt ad primū sue creacōnis locum tunc omnia generabilia et
corruptibilia eadem numero que ante fuerāt reuertētur · Et h̄
per naturam vniuersalē que sicut dicit · Auicē · in vj · meta · Est
virtus infusa in substancias celoꝝ gubernans vniuersitatē ge
neracionū · Illa autem celi disposicio erit in cōplemēto · xxxvj ·
millium annoꝝ ab illo instanti quō creatum est firmamentum
Hanc vero opinionē deridendo cōmemorat Aug⁹ · xij · de ciui ·
dei · c · xiij · d · Quod qui sic tenuerūt ꝓfitebant̄ Platonem iterū
lecturum in achademia easdemqz futuras scolas illosqz ph̄os ·
qui ante fuerunt · Veruntamē omnes ph̄i qui de mundi eterni
tate loquūtur aut ex ꝑte ante aut ex parte post vt inquit Aug
ix · c · p̄fati li · xij · dicunt quod putant non quod sciūt · Et cōtra
ponētes annoꝝ rerumqz illam reuolucionē supradicto · c · xiij ·
Inquit Absit vt nos ista credamus · Semel enī cristus mortu⁹
est pro peccatis nr̄is surgēs aūt a mortuis iam nō morit̄ mors
ei vltra non domīabit̄ · et nos post resurrectōez semꝑ cum do
mino erimus · hec ille · Sūt tn̄ nōnulli obiciētes ex dictis sacre
scripture · Nam ecc̄s · j · dicitur · Generacō p̄terit ⁊ generacō ad
uenit · terra autē ineternuz ꝑmanet · Et de sole luna stellis cete
risqz celestibus corporibz · Dauid psal · c · xlviij · ait · Statuit ea
in eternum et in seculum seculi · ergo non deficient · non ex con
sequenti mundus durabit ineternū et semꝑ erūt terra elemēta
et celestia corpa · Cui obiectioni respōdere possum⁹ ex dictis ·
Scoti in · iiij · di · xliij · q · j · respōsione ad secundū argumentū cū
quo cōcordāt ceteri theologi in · iiij · di · xlviij · Dicim⁹ ergo ꝙ
mundus pōt ꝯsiderare dupliciter · s · quantū ad suam substāciā
siue essenciā et quantū ad suas opacōnes · mūd⁹ ergo manebit

quantum ad substanciam sed nō quantum ad opacionem Vnde
Ric. dicit q̄ cessabit motus corporū celestiū. quia vt habetur
Apoc. x. Angelus iurauit q̄ tempus amplius non erit Sed im
possibile est esse motum sine tempe. ergo mot9 celi cessabit nō
quidem per naturā sed p voluntatē intelliegēciarū mouenciuz
obediēcium volūtati creatoris in desinendo mouetur. sicut ex
amore eius mō sibi obediunt in mouendo qua ꝓpter cōuenient
a ph̄o xij. meta. dicit causa p̄ma mouet in racione amati. et de
siderati. Si tamen ph̄s in suo verbo sanum habuit intellectū
tunc aut placebit creatori vt amplius intelligencia corpa cele
stia non moueant. qr tunc habebitur finis motus corporū illo
rum. Intelligencie em̄ mouent illa corpa vt p motū eorū fiat
renouacio influenciaruz et contempancia que requirit ad gene
racionem et corrupcōez quousqz impleat numerus electorum
Omne autē quod per aliquē finem mouet illo fine habito racō
nabile est q̄ ab illo motu quiescat. Tho. eciam in. iiij. sum. con
tra gentiles. c. vltimo ait. Quia omnia corpalia quodāmodo
sunt ꝓpter hominē cōsumato electorum numero necesse est vt
tocius creature corporee status immutetur vt cōgruat statui
hominū qui tunc erunt. Et quia tunc homīes incorruptibiles
erunt a tota creatura corpora tolletur generacōnis et corrup
cionis status Et sic non germinabit āplius terra nō ābulabūt
in siluis aīalia non volabunt aues in aere nō fiet vicissitudo tē
porum non alteruacio diei et noctis non videbunt hoīes inha
bitare terram non repientur ciuitates castellas ꝛ opida nō edi
ficia non agriculture non exercia et artes nō erunt domīa prin
cipatus et regna. Si aūt quereret ergo quod erit. Respōdeo
q̄ in fine seculi omnes homines moriētur et om̄s postea resur
gent Exurget autē flāma cōflagracōis et diluuiū ignis scd̄m
illud ꝓphete. Ignis ante ip̄m p̄cedet et de illo dicit glo. sup
scd̄m capitulū scd̄e Thesal. Et beda in glo sup scd̄a Petri. iij.
c. q̄ tm̄ ascendet quā aq̄ diluuij fuit alcior sup omnes montes
terre. Et licz aliqui voluerint contēdere q̄ diluuiū illud fiet na
turaliter eo q̄ illius ignis generacō erit natural quia virtute
ignis elemēti et corpum celestium generabitur in materia ter
restri aque et aerea et allegēt Senecam in li. de questionibus
naturalibus et Aꝝ. in. ij. meta. qui aiūt. Dixit Empedocles ar
suram esse terrā cum vniuersa sydera cōuenient in signo cāeri
et vniuersalē inundacionē futuram cum eadem turba syderum
conueniēt in cap̄corno. Tn̄ Ric. in. iiij. dicit q̄ sicut purgacio

mundi per aquam diluuij fuit supnaturalis ad purgandum mū
dum de hominibus malis secundum quod manifeste innuit tex
tus sacre scripture ita et illius ignis productio erit supnatu=
ralis nec est incōueniens ꝙ eius productionem precedat vehe
mens siccitas naturaliter generata illi⁹ ignis productioni con
cordans Non tamē sicut disposicio necessaria sed congrua Qua
re autem prima purgacio mundi fuit per aquam et secūda erit
per ignem dicit Bon̄·xlvij·di·iiij·ꝙ racio est quia sicut in prī
cipio ardor regnauit cōcupiscencie·sic in senectute mundi fri=
gus duricie·Refrigescet enim caritas multorum et ideo quia
purgacio debet fieri per contrariuz sicut purgacō ardoris cō
cupiscencie facta est per aquam sic purgacio frigoris malicie·
et auaricie fiet per ignem·Post resurrectionē vero erit ꝓ ami
cis dei dies longissima iocundissima delectabilis atqz leta qui
nunquā habet noctem quandoquidem omnes electi cum anima
simul et corpore conregnabunt hinc cum cristo Pro damnatis
autem reprobis fiet nox amara et tenebrosa que ꝑ infinita se=
cula protrahet̄ in qua nunquā deerūt luct⁹ gemitus suspiria
et ve quando et ipsi cum anima simul et corpore tremēdas pe=
nas inferni luent Secundo contingit dubitare circa noticiaz
certitudinalem·Vtrū possit aliquis certitudinaliter scire quā
tum tempus sit vsqz ad cōsumacionē seculi·Et respondet Ric·
di·lvxij·iiij·ꝙ non quia vt tactum est supius cōsumacio seculi
non depēdet a causa naturali sed a voluntate diuina Ideo xp̄s
dixit Math·xxv·Nescitis diē neqz horā Et Marci·xiiij·De die
aūt illa ⁊ hora nemo scit neqz hō neqz āgeli celorū neqz fili⁹·
Et scd̄m Aug⁹ sumit̄ hic fili⁹ ꝓ capite racōe mēbrorū ⁊ nō ra
cōne ꝓprie ꝑsone qm̄ crist⁹ nouit oīa oīmqz sciencia habuit vt
dr̄ ī iij·sen·Sed nulli mēbro suo declarauit quādiu erit mund⁹
duratur⁹ Hic·Luc·xij·dixit Estote parati quia qua hora puta
tis filius hoīs veniet·Et Marci·xiij·Videte vigilate et orate·
nescitis em̄ qn̄ tēp⁹ sit Tercio ꝯtingit dubitare circa noticiā
ꝯiecturalē·vtrū·s·ꝑ ꝯiecturas aliq̄s possz q̄s asserere modico
tēpore mūdū fore duraturꝝ Et quidā dicūt ꝙ sic īducētes suo
mō tres principales cōiecturas·Prima est etatū antiq̄tas·De
bent enim etates mundi etati hominis comperari·Quod aug⁹
sentire videtur super Jo·et·xxij·li·de·ciui·dei in fine·Sicut
ergo sex sunt etates hominis et in sexta non potest diu viuere
ita ergo in sexta etate diu durare nequit·Prima etas hominis
est infancia que durat vsqz ad septimum annum·Secunda est

puericia vsqz ad·xiiij·annū Tercia est adolescēcia vsqz ad·xxv·
Quarta est iuuentꝰ vsqz ad·l·Quinta est senectus vsqz ad lxx·
Sexta est decrepitas vsqz ad mortem·Cum autem ad illā pue
nit iam certus est qꝫ mors non multum tardabit·Et licet qñ qz
senes confortent seipos dicantqz qꝫ adolescētes eciam moriun
tur allegantes illud dictum·Tullij in li·de senectute Frustra
sperat adolescens se diu victurum Quid enim stulcius quam in
certa pro certis habere qm̄ ecia illa etas multoplures quam se
nectus mortis habet casus·Facilius enim adolescentes in mor
bos incidunt grauius egrotant tristius curantur·Tamē vba
na confutacio huiusmodi sentencie est quam facit sancta Mar
cella de qua Hieroꝰ in epistola ad Principiā ait·Orbata pr̄is
morte viro quoqz post nupcias septimo mēse priuata est·Cū
qz eam·Cerealis Inus clarum inter consules nomen est ꝓpter
etatem et antiquitatē familie q̄ m̄ signē quod maxime viris pla
cere cō sueuit decorē corpis ac morum tempanciam ambicioſiꝰ
peteret suasqz longeuꝰ pollicereť diuicias sed non quasi in vx
orem et quasi in filiā vellet donacōnes tranffundere Albinaqz
mater tam clarum p̄sidium viduitate domus vltro appeter et
illam respondit·Si vellem nubere et non eterne me pudicicie
dedicare vtiqz maritum querer̄ non hereditatem Illoqz man
dante posse et senes diu viuere et iuuenes cito mori elegant er
iussit iuuenis quidez potest cito mori·Sed senex diu viuere nō
potest·hec ille·Si ergo mors vicina ē senectuti ergo finis im
minet mundo iam senescenti· Est equidem prima etas eius ab
Adam vsqz ad Noe Secunda a Noe vsqz ad Abrahā·Tercia ab
Abraham vsqz ad Dauid·Quarta a Dauid vsqz ad captiuitatē
Babilōis·Quīta a captiuitate Babilonis vsqz ad xp̄m·Sexta
a xp̄o vsqz ad finē mundi·Ex ista autem sexta etate fluxerunt·
M·cccc·lxvj·quare videtur qꝫ parum est illud quod super est·
Secunda coniectura quam assumunt alij de ꝓpinquitate finis
mundi est antixp̄i vicinitas·Asserunt enim secundum ꝓphecias
antixp̄m fore de proximo venturum·post cuius aduentum non
multum durabit mundus Tercia coniectura est peccatorū con
sumata iniquitas Refriguit quippe caritas multorū et ex omni
parte supabūdat malicia ingratitudo occupauit cunctos ha
bitatores terre·Verūtamē cum coniecturis huiusmodi·aut si=
milibus non audeo ego affirmare quicq̄ de vicinitate finis mū
di sequens in hoc Augustinꝰ qui li·de·ciui·dei xviij·c·liij·ait·
Frustra annos qui remanēt huic seculo computare ac diffinire

conamur cum hoc scire non esse nūm ex ore veritatis audiuim9
Nuos tamen alij quadrīgētos alij quīgentos alij ecīā mille
ab ascensione dñi vsqz ad vltimum eius aduentū cō pleri posse
dixerunt. Nueadmodū aūt quisqz eorū astruat opinionē suam
longum est demonstrare et nō est necessariū Conectur quippe
vtuntur humanis non ab eis aliquod certū descripture canoni
ce auctoritate ꝓferē. Oīm vero de hac re calculācium digito re
soluit et quiescere iubet ille qui dicit. Non est vestrū nosse tem
pora vel momēta que pr̄ posuit ī sua potestate hec il'e. Nuare
vt optime hāc ptem concludā emmi curiositate dimissa dico q
satis debet esse omībus nobis. quia cito deficiemus et in breui
rapiet nos violētissima mors Tunc ergo nobis deficiet quādo
vita pr̄ti ꝓuabim̄ ¶ Nuod cō tempnēd9 est mundus. quia est
dilexerūt illū et qi dilectores suos ducit i dānacōz ¶ Cap. iij.
Tercū misteriū siue tercia racio quare cō temnend9 ē fal
sus et vanitate plen9 sicut apparet in exēplis eorum qui
mūd9 dr̄ maligne cō dicōis Repitur siquidē ī hui9 mūdi
tempalibus bonis triplex mala condicō Prima dicit falsitatis
Secūda vanitatis. Tercia dānabilitatis. Prima odicō bonoz
huius mūdi dicit falsitatis. Sunt nāqz hec bona falsa nō vera
si in eis finis cō stituat qm̄ ad veritatē boni quod nos beatos
facere debet requiritur excluso oīs mali et cuiuscūqz contrarij
Sed in hac vita nullus euitare pōt labores dolores angustias
calamitates a arūnas quibus ꝑmitur mortaliū genus. Ex quo
Hiero9. ad Heliodorū de vita nepocioni ait. Vbiqz luct9 vbi
qz gemitus et plurima mortis ymago. Et Boecius li. ij. de ose
quis est inquit tam cō posite felicitatis vt non aliqua ex parte
cū stat9 sui q̄litate rixet. Anxia enī res ē hūanorū bonorū odi
cō et que vel nūq̄ tota ꝓueniat vl nūq̄ tota ꝑpetua subsistat
huic cēsus eruberat iz ē sibi pudori de gener sāguis. Hūc nobi
litas notum facit. sed angustia regi familiaris mclusus mallet
esse ignotus. Ille vetoqz circūfusus vitam celibē deflet. Ille
nupcijs felix orbz liberis alieno censum nutrit heredi Ali9 ꝓle
letatus filij fili eue delictis mestus illacrimat Idcirco nemo fā
cile cum fortune sue cōdicione cōcordat. hec ille. Nuare quasi
pro miraculo narratur felicitas. M. Metelli de quo Valeri9 li.
vij. xij. de felicitate ait. Nuintū Metellū nasci in orbe terrarū
principē voluit fortuna pētes ei nobilissimos dedit adiecit ani
mi ratissimas dotes. et corpis vires vt sufficere laboribus pos
set vxorem pudicicia et fecunditate conspicuā cōsulat9 decus

impatoriam potestatem speciosissimi triumphi pretextū largi
ta ē. Fecit vt eodē tpe tres filios ꝯsulares vnū eciā cēsorez triū
phalē viderz et q̄rt̄ p̄torē vtqz tres filias nuptui darz earꝝqz
sobolē sinu suo excipet Hūc vite actu eiꝰ finis ꝯsētaneꝰ excepit
Nam vltimo senectutis spacio defūctū leuiqz genere mortis in
ter oscula cōplexusqz carissimoꝝ pignorū extinctū filij et ge
neri humeris suis per vrbem latum rogo imposuerunt hec ille
Sed rarissima sunt huiusmōi exempla propterea dixit Lucanꝰ
Felix qui potuit mundi euitare ruinas Nuīimo audiunt̄ oīm re
gum oīm principū oīmqz magistratoꝝ sepiꝰ deflēde querele
Nec potest aliquis diu persistere. quin tamen clamet et dicat
Heu michi quia circūdederūt me mala. patet hoc in exemplo.
illo quod Tullius refert in libro de finibus bonoꝝ et maloꝝ
Quod eciā recitat. Valerius de mutacione moꝝ et fortune Et
Plinius in hystoria naturali. Policrates inquit Samioꝝ tirā
nus a deo sibi fortunam obsequiosam habuit ꝙ oīa desiderata
perficiebat Ad moderandam igit̄ fortune inuidiam sumpto in
manu ānulo quē p̄ciosum possidebat ī mare iecit. Sed inopina
te illum repente recupauit. Nam post dies paucos a piscatori
bus piscis captus qui ānulum sorbuerat tirāno donatꝰ est. Ac
cidit tandē ꝙ aduersus Dariuz persarū regem duxit exercituz
et ꝙ Orūthes p̄fectꝰ darij illuz acie fuderit cepitqz ꝛ in sūmo
magalensis montis vertice suspendi iusserit Et relictus auibus
lacerandus. qui vbiqz felicissime ī terra vixerat in aere miserri
me expirauit Quid de infelicitate aliorū referam qui se beatos
crediderūt. Legantur historie qui vt plurimū illos infelici do
lorosaqz morte ac violēta extīctos esse describūt Ninus rex assi
riorum qui bella finitimis intulit. l. annis vt refert Pau. horo
sius li. j. post deuictam. Asiam Scithiam et Zoroastrē. dum de
ficientez a se oppungnat vrbē sagitte ictu interij Baldasar rex
Babilonis vt ait Josephus. x. antiquitatum libro obsessa Ba
bilone a. Medis et. Persis Dario. s. et Cyro intantū venit in
obliuione in sui vt celeberrimū iniret cōuiuiū ꝛ in vasis templi
biberet et obsessus vacaret epulis. Vnde in nocte captus est ꝛ
iugulatus Cyrus rex p̄sarum vt Horisius vbi supra cōmemo
rat qui Gāgen fluuiū in quo miles submersus fuerat ī quadrin
gentos. lx. alueos ꝯminuit a Thamari Massagetarū regina su
peratꝰ occidit̄ Xerses ille rex potētissimꝰ. q̄ subuertit mōtes
vt Hie. ait ad Heliodoꝝ de vita Ne pocōi ꝛ maria ꝯstrauit bel
lo in grecia īfelicit̄ gesto ꝯtemtibil̄ suis factꝰ scdm Justinū p

Arthabanum prefectum suum occiditur · Darius vt commemo
rat · N · Curcius ab Alex · magno supatus a suis captus apud
Tharan oppidū parthie detentus in vehiculo cathenis · et cō
pedibus aureis vulneribus confossus et letaliter vulneratus ·
dimissus sicqz miserabiliter exspirauit · Alex · magnus post tot
celebres gloriosasqz victorias subiectionēqz vniuerse Asie imo
pene tocius orbis per Cassandarum filium ante patris vt · N ·
Curcius dicit venenatus est · Nam Cassander ille et philippus
et sola fratres eius ministrare regi solebant qui in potū illi ve
nenum dederunt · quo hausto secundum iustinum in media poci
one velud telo ꝯfossus ingemuit · deportatꝰ qz est a cōuiuio se
mianīs Maliuoli autem dicebant eum ebrietate pire · Quod et
Solinus sensit in li · de mirabilibus mūdi Cōtra quē est Tuliꝰ
li · j · de diuinacione Et Justinus et · N · Curcius · Quarto itaqz
die Alex · indubitata morte senciens tummultuātes milites · qr
rex occidebatur insidijs pia oraciōe sedauit cunctisqz dexteraz
porrigens eos osculatus est · Tandem moritur anno etatis sue
xxxiij · et mense vno cū regnasset annis xij · prout patet · j · Mat ·
j · c · Romulꝰ fūdator vrbis Rome vt ponit Tytus Liuiꝰ apud
paludem capree tempestate magna orta et tonitruis circūda
tus nube nusq̄z apparuit et nomīe · Quirini inter deos consecra
tus est · Seruus Tullus sextus Romanorum rex a Tarquinio su
perbo occisus est Pyrrus rex Epyrotarum · qui romanis bella
intulit in fauorem Tarentinoꝝ venitqz Romam vsqz prene /
stre a Romanis tandem victus ad patriā rediens scd̄m iustinū
Sparthanis indixit bellum quibus relictis Argos inuasit vbi
feruide magis quā caute pūgans ictu saxi e muris iacti macta
tus est · Hanibal penaꝝ dux qui ānis · xiiij · ī Italia Romanos
contriuit postea in aphrica a Scipione deuictus ꝓsagꝰ ꝛ dā
netus exilio ad antiochum magnum regem Sirie veniēs vt Ju
stinus meminit quia a Romanis petebat̄ fugereqz nequiret ve
nano raptim hausto quod more regio sub gemma ferebat̄ īclu
sum obijt · sicqz ab hijs qui ad eum cōprehēdendū missi fuerāt
examinis inuentꝰ est · Pompeiꝰ magni · Pompei genitor scd̄m
Horosium fulmīe ꝑcussus perijt · Pompeius magnus filius eiꝰ
qui vigintiduos reges orientales vt ait Horosius superauerat
cesare deuictus cum fugisset in Allexandriam ad Ptholemeuz
regem · cui teste eutropio · Pompeius a senatu tutor datꝰ fue
rat propter iuuenilem etatem eius cuiqz regnū sūma fide ser
uauerat et pr̄na pietate restituerat cōsilio Theodoti fotini et

Achille siue timore ne pompeius Alexandriam occuparet. seu
despecta infelicitate ei9 siue credens placere multum victori
Cesari per achillam p̄fectum regni occisus est. Flor9 autem
dicit ni iiij. li. Pompei9 suo gladio trucidatus sub ocul' vxoris
sue liberorumq3 suoꝝ morit̄. Cesar vt Suetoni9 narrat mor
tuo Pompeio in eodem mense sed intelectis diebus quinquies
triumphauit. Primo De Callia ꝛ Britanea. Secūdo de Egip
to. Tercico de Pharnace et pontho Quarto de iuba et Aphri
ca. Et quīto De Hispania Fuitq3 illi gloria multa in vsurpato
imperio annis tribus et mensibus vij. Tandem Gaio Cassio et
M. pruto contra eum cō spirantibus princeps orbis. xxiij. Pla
gis confossus occubuit anno. lvj. etatis sue Marcus Anto9 ne
pos Julij Cesari ex sorore Julia ab Octauiano augusto vict9 ī
Alexandria ab eodem Cesaris obsessa secundū Plutarchuz gla
dio se peremit. dum annū ageret etatis lvj. Gai9 gallicula im
pator. Romanus tercius ab Octauiano sceleratissimus auarus
et libidinosus adeo vt duabus sororibus stuprum intulerit cru
delis omnibus et exosus. Rome in palacio occisus est vt habet̄
in cronica martiniana cum regnasset annis tribus mensibus. x.
diebus octo. Nero impator quintus ab Augusto qui natus est
premissis pedibus vt scribit Plinius li. vij. hystorie naturalis
viciosus auarus et lasciuus ab vrbe fugiens secundū Eutropiū
xxxij. auno etatis sue et imperij. xiiij. seipsū interfecit Domicia
nus impator scd̄m Suetoniū et Eutropium a cubicularijs suis
vij. vulneribus occisus est anno etatis sue. xxxvj. et cum dedeco
re sepultus Helius ꝑtinax impator vulneribus obtruncat9 est
Mauricī9 impator obinuidiam occisus est cum impassz āno vno
Anto9 impator tercio imperij sui anno interfectus est a tuml'
tu militari Rome cum matre sua Maximianus impator cum im
perasset ānis tribus apud Aquilegiam deserentibus eum suis
militibus cum filio suo adhuc puero occisus est. Gordian9 im
perator sexto imperij sui anno postq̄ de Persis triūphauit ve
niens Romam ꝓpe vrbem fraude Philippi occisus est. Deci9 im
perator cum imperasset annis duobus in bello barbaro ꝑemp
tus est. Valerianus impator a rege Persarū deuictus est et in
seruitutem redactus. nam quamdiu vixit rex eiusdem ꝓuincie
pedem ceruicibus ei9 imponendo sollitus erat equum ascēdere
Aurelian9 impator fraude sui serui occidit̄. Tacit9 ē īperator
septimo mēse imperij sui subita morte p̄occupat9 Probz impa
tor. vj. āno īperij sui militari tumultu vexat9 ē. Clar9 īpator

fulmine periit. Dyoclecianus imperator veneno extinctus est. Constantinus filius cōstantini magni a ducibus fratris sui cōstantij pemptus est Julianus apostata a sancto Mercurio milite miraculose occisus est. Valēs impator quarto imperij sui anno a Gothis in bello pemtus est Et ne si omia huiusmodi exempla diceremus tedium oriretur in mētibus auditorū cōcludimus breuiter q cuncta huius seculi blādimēta amaritudine fūt permixta. Nec potest homo ab illa se liberare pro libito voluntatis sue. Non enī potuere p̄dicti potētes impatores et reges euitare illam cum omni potencia sua. non valuerunt se ab illa defendere viri fortes. non Antheus. non Hercules. non Samsō. nō Hector. non Achilles. nō deniq quilibet alij. Nequierūt eciā et ipi phi cum phia sua declinare malignitatē seculi Quinimo passi sunt et ipi incōmoda multa psecuciones captiuitates exilia cruciatus et damna rerum. Qpter que omnia merito mundus est. puipendēdus. Secūda condicio bonoq huius mūdi dicit vanitas. posito em q cuncta feliciter dilectoribus eius ad votum succederēt tamē vana sunt caduca et breuia nulluſq p̄t in illis diucius immorari. Omia nāq q̄ in mūdo sunt cito i breui deficiūt. Jo. ait. Vgo li. j. de aia. Dic michi vbi sunt amatores mundi. qui ante pauca tempa nobiscū fuerunt michil ex eis māfit nisi cineres et vermes Hoies fuerunt sicut tu. comederūt biberunt riserunt duxerūt in bonis apparentibus dies suos. in puncto aūt descēderūt ad inferna. Hic caro eoq vermibq illic aia eorum eternis deputat̄ supplicijs. donec rursus infelici collegio colligati sempiternis inuoluant̄ incendijs hec ille. Cui consonat sīa. Baruch qpha. c. iij. d. Vbi sunt principes gencium et qui dominant̄ sup bestias que sunt sup terraq qui ludūt in auibus celi. qui argentū thesaurizāt et aurum in quo confidunt Hoies et non est finis acquificionis eoq qui argentuq fabricant et sollicati sunt nec est inuēcio operum illoq. Exterminati sunt a ad inferos descenderūt. Dicite igit̄ o amatores mūdi vbi sunt tot clari viri qui reputabant̄ beati. Vbi sūt reges Assyriorum. Bellus Ninus Semiramis Zameus Arius Athalius Xerses Arametres Bolchus Balleus Alchadas Manuchus Mathalenus Spus Manullus Sparethus. Aminites Bolothus Bolospari Lampredes Sosores Mithreus Thantanas. Thimeus Eupales Offrathenes Gazepes Sardanapallus. qui regnauerunt cum tanta gloria successiue secundum Paul. Horosium li. j. annis mille centū lx. vsq ad Sardanapallum.

Vbi sunt reges Persarum atqz Medorum rex Dari9 rex Cyr9
Cambises Xerses. Arthaxerses et ceteri Vbi sunt reges Athe
niensium. Cecrops Graua9 Amphitrion Erichthonius Pan
cleon Exicthe9 Panchyon Egeus These9 Menestes Demofō
Nichites Obsides Themistes Melampus Chodrus Archipus
Thensip9 Fabras Magetes Digenitus Agamestor Eschillus
Vbi sunt reges Lacedemoniorum Herasche9 Egis et Thetra
tus Labotes Dorist9 Ageselscus Archila9 Thelet9 Calcha
mines Vbi sunt reges Siccioniorum Gessipus Egialchus Eu
rops Thelcinus Apis Egialcha Thelsyō Elgiorus Mesap9
Erathus Orastus Orthopolus Maratus polibus Siccion In
nachus. Vbi sunt Ptholemei et phaones qui regnauerunt in
egipto Ptholemeus p̄m9a quo secunduz iustinum alij dicti fūt
ptolemei ꝓpter claritatem nominis eius Pholeme9 Philadel
phus Ptholemeus Euergethes Ptholeme9 philopat Ptho
lemeus Ephifanes. Ptolemeus Philometor Ptoleme9 Phitō
Ptholemeus Euergethes seruus Ptholem9 Alexander Ptho
lemeus dionysius. Vbi fūt iudices et reges iudeorum Moyses
Josue Othoniel Ayoth Sangara Delbora Barach Gedeon.
Abimelech Thola de Isachar Hiair Galadites Jethe Abesā
Helonicha Abdon Samson Heli et Samuel. hij omnes fue
runt iudices successiue Regum autē p̄mus fuit Saul post quez
regnauerunt Dauid Salomon Roboam abias Assa Josaphat
Jorā Ochorias Johas Johatan Amasias Orias Achar Erech
ias Manasses Amon Joahim Sedechias Aristobolus Alexan
der Herodes. Vbi fūt reges latinoꝝ Janus Saturnus Pic9
Faunus et latinus. Vbi sunt reges albanorum quorū p̄m9 fuit
Ascaneus Enee filius qui condidit Albam scd̄m Titum liuium
cui successerunt postumus Siluius filius eius sic dictus quia in
silua et venacione nutritus est. Eneas siluius. Latinus siluius
Alba siluius Egipus siluius Capi siluius Carpentus silui9 Ti
berius qui suffocatus in Thiberi fluuio nomē dedit nam ante
Albula dicebatur. Agripa siluius Aremulus Auentinus ꝓcas
Amulius. Vbi sunt reges Romanoꝝ. Primus Romulus scd̄us
Nūma pō pilius tercus Tullus hostilius quartus Anchus quī
tus Tarquinus p̄scus sextus Seruius tull9 septimus Tarqui
nus supbus. Vbi tot gloriosi senatores consules dictatores in
uictissimiqz duces qui floruerunt in vrbe Brutus Lucius Tar
quinus Collatinus Spurius Cassius Coriolanus Gaius Flaui
us Lucius Vergius Luci9 quintus Cincinatus Furius Camill9

Appius Claudius N. Cecilius Metellus Balcharicus. Scipio
Asma Scipio Aphricanus Scipio Emylianus Curius dētat9
N. Fabi9 Gaius Flamini9 ꝛ ceteri Vbi sunt tot impatores qui
ibi regnauerunt quorum aliquos in p̄cedentibus nomīauimus
Vbi sunt tot sapiētes seculi ph̄i astrologi historiographi ora
tores et poete Vbi tales milesius Chilo lacedemonius Solon
athenienfis Periāder corinthius Pithacus mithileneus Bias
patrienneus Pitagoras samius Plato socrates Aristoteles.
Diogenes Anaximales Zeno Empedocles Epicuri9 Anaxago
ras Democritus Heraclitus Leucipus Hiparcus. hij om̄s ph̄i
Haliabragel Albumassar Ptholemeus. hij astrologi Hieroni
mus Egipcius Berosus Chaldeus Manethan Sutorius Cha
linicus Dyodorus Possidoinus Theon Andronicus Aphrica
nus Tertulianus Phrigius Dares Trogus pompeius Justi
nus abreuiator eius Josephus iudeus Titus liuius hij histori
ographi Lisias Demostenes Hegesias Cireneus Anthiochus
Ascalonita Apollonius Niconius Cicero Cato censorinus hij
oratores Ouidius iuuenalis Lucanus Vigilius Oracius Terē
cius Persius Tibullus. hij poete. Vbi sunt deniqꝫ om̄es quos
eciam diebus nostris et vidimus et cognouimus quos mūdus
tulerat in sublimi. Perijt certe memoria eorum cum sonitu vt
ait ꝓpheta et dominus in eternū ꝑmanet. O quaꝫ cito quāue re
pente euanescūt velut fumus omnia que in hoc mūdo credunt̄
et reputentur bona Nuod ꝯsiderās Salomō in. ij. ecclesiastes
c. dixit. Magnificaui opa mea edificaui domos plantaui vine
as feci hortos et pomeria et conseui ea cūcti generis arboribꝫ
Exstruxi michi piscinas aquarū vt irrigarem siluas lignorum
germinanciū possedi seruos et ancillas multamqꝫ familiaꝫ ha
bui armenta quoqꝫ et magnos ouium greges et vltra omnes
qui fuerunt ante me in Hierusalē Coaceruaui michi argentuꝫ
et aurum et substancias regū ac ꝓuinciarum Feci michi canto
res et cātatrices et delicias filioꝝ hommū. Siphos et vrceos
in mīsterio ad vina fundenda et supgressus sum opibus om̄es
qui fuerūt ante me in Hierl'm Sapiēcia quoqꝫ ꝑseuerauit me
cum et oīa que desiderauerūt oculi mei non negaui eis. nec pro
hibui cor meum quin omni volupatate fruetur et oblectaret se
in hijs que ꝑauerā. Et hanc ratus sum partem meam si vterer
labore meo. Cūqꝫ me cōuertissem ad vniuersa opa que fecerāt
manus mee. et ad labores in quibus frustra desudauerām vidi
in omnibus vanitatē et afflictōneꝫ spiritus et animi et michil

permanere sub sole. Quanta autē fuerit magnificencia et glo
ria Salomonis patet primo si consideret̄ eius potencia et diui
ciarum copia et fame claritas ac deliciarū affluēcia Nam vt ha
betur. iij Re. j. c. Viuēte Dauid patre et ip̄o impante et volen
te vnctus fuit in regem et dixit omnis populus: Viuat rex Sa
lomon Et ascendit vniuersa multitudo post eum ꝛ populus ca
nenciū tibijs et letanciū gaudio magno et insonuit terra a cla
more eorū. Et vt dicit̄ iij. Reg. iiij. c. Regnauit sup omnē isrl̄
et erat in dictione sua habēs omia regna secum a flumīe terre.
Philistim vsq; ad terrā Egipti offerēcium sibi munera ꝛ serui
encium eis cunctis diebus vite eius. Erat autem Salomonis p
singulos dies. xxx. chori simile et xl. chori farīe. x. bouesq; pīg
ues et. xx. boues pascuales et cētū arietes. excepta venacione
ceruoꝝ capreaꝝ atq; bubalorū et auiū altilliū Habebat xl.
milia p̄sepia equorū curialiū et. xij. millia equestriū. Et vt scri
bitur. x. c. p̄fati li. Regina Saba donauit ei. xxx. talēta auri et
aromata multa nimis et gēmas p̄ciosas Secundū autē Catho
licon ap̄ aliquos est. l. libraꝝ scd̄m alios. lxx. duarū. In secun
do vero li. pal̄. c. ij. narrat̄ qualiter Salomon volēs edificare
domū dei et palaciū suū numerauit. lxx. millia virorū portanci
um humeris suis et. lxxx. milia qui cederēt lapides in montibꝫ.
prepositosq; eorum tria milia sexcentos. Fecitq; fieri edificia
speciosa valde diffundebaturq; fama eius p vniuersum orbem
et tamē deprauatū est cor eius vt ad amarꝫ mulieres alienige
nes. Habuitq; cm̄eꝫ delectacionē in quibuscūq; scd̄m sensualē
appetitū. nichilominꝰ omīa p̄terierūt et defecerūt. Ideo ipse
conquerit̄ in. j. c. ecclesiastes. d. Vanitas vanitatū et omīa va
nitas. Ob qd̄. Criso. sup Jo. ita pulcre loquit̄ Vanitas vaita
tum inquit Salomon et oīa vanitas Hūc versiculū si saperēt
qui in potencia versant̄ in parietibꝫ suis omībꝫ et vestibulis
scriberent in domo in foro ꝛ in egressibus et ante omnia in cō
sciencijs suis vt semp eū et oculis cernerent et corde sentirent
quoniam multe sunt rerū facies et imagines false que decipiūt
incautos. Istud oportet quottidie carmē salutare ꝛ in prādijs
et in cenis et in omībus conuētibus libēter vnūquēq; ꝓximo
suo canere a ꝓximo suo libenter audire quia vanitas vanitatū
et omīa vanitas hec ille. Que verba non in merito ponderāda
sunt vt sic cognoscat̄ mundi miseria. Tercia condicio bonoꝝ
huius mūdi dicitur dānacio Ip̄a et. n. se diligētes. dicunt ī dā
nacionē eterne mortis Et vt Greg. ait. Momētaneuꝫ est quod

delectat sed quod cruciat est eternum · Jō · Aug9 · in quodam sermone inquit Nulla maior insania q̄ ꝓ delectacione momēta nea ꝑdere eterna gaudia et obligare se ad eterna supplicia · Audite ergo o mortales hoies et considerate que dicta sūt ad mē temqz vestramqz currite et reducite cor et animū ad amorem dei et ad beatitudinē eius inardescat desideriū vestrū reuocate affectum a proditore muudo · illumqz spernite vt sic possitis ī hoc seculo adipisci dei gr̄am ⁊ in futuro sēpiternā gl̄iam Amē

¶ Feria · ij · ebdomade sancte de misterijs sacr̄menti eucharistie quorum noticia fideles excitat et infāmat ad feruorem et deuocionem

¶ Sermo lxiij ·

Memoriam fecit mirabiliū suoruz misericors et miserator dominus escam dedit timētibus se · Illuminati ꝓphete verba sūt ista originaliter psal · c · x · Ostendit nob̄ dn̄s Jesus xp̄us ardentissimā caritatē suam non solū in cruce et passione verum eciam et multis alijs diuersisqz modis ⁊ potissimū cum instituit sanctissimū sacramentū p̄ciosissimi corpis et sāguinis sui · Quoniam autem tanto feruenci9 xp̄ianorū anime cuz reuerencia et deuocione ad illud suscipiedū aniari possunt quāto clarius eius misteria cognoscunt et intelligunt · Idcirco in presēti sermone de eo aliqua apiemus quoniam si xp̄s illud fec̄ in memoriam eius et suoꝝ mirabiliuz nisi nos tanti beneficij recordaremur merito de ingratitudīs vicio venirem9 culpandi · De ip̄o itaqz sacr̄to venerabili t̄a misteria er̄t a nob̄ declarāda

Primū dr̄ institucōis
Secundū figuracōis
Terciū fructificacōis

Qualit̄ xp̄s instituit sacr̄m eucharistie in cena ⁊ ordinauit apostolos sacerdotes et quare hoc sacramētum conficit̄ in specie panis et vini et sub duplici spē et an sub vtraqz debeat sumi · Cap · j ·

Primum misteriū declarandū dicit̄ institucōis in quo contingit dubitare circa septē · Primo circa tempus Scd̄o circa personam Tercio circa ordinē Quarto circa materiam Quito circa speciē Sexto circa addicionē aque · Septimo circa obligacionē Primo circa tempus dubitat̄ · Quare hoc sacramētum institutum fuit tempe legis gracie et nō ante Ad quod respondet Alex · in iiij · sūme et Bon̄ · di · viij · ꝙ istud fuit conueniēs ꝓpter duo · Primo ꝓpter rem contētam que est corpus xp̄i verum vt pleni9 declarabit̄ in sequēti sermone · Scd̄o fuit cōueniēs ꝓpter edificiā que est caritatis vinculū que ī noua lege apparere et abundare debuit · et ex hoc institutum est

imminente passione in signum amoris quem xp̄us ad genus hu
manum habebat. Nam non solum voluit dare nobis sua .i. obse
quia omniū creaturarū et suos .i. angelos in adiutoriū sed eciā
seip̄m dedit in filiū per carnis assumpcōez secundum illud Isa
ix. Filius datus est nobis. Dedit se in socium per nature nostre
conformacōez scd̄m illud Ap̄. phil. ij. Habitu inuentus vt hō
Dedit se in magistr̄ꝝ p doctrine p̄dicacionē. secundū illud Jo.
xiij. Vos vocatis me magister et domīe et benedicitis sū et enī
Dedit se in lucem per exempli opacionē scd̄m illud Jo. xiij. Ex
emplum enī dedi vob̄ vt. q. ego. f. i. et vos faciatis Dedit se in
patrē per gracie regeneracōz scd̄m illud Jo. j. Quotquot aūt
recepunt eum dedit eis potestatem filios dei fieri hijs qui cre
dunt in noīe eius. Dedit se in holocaustū medullatū p possessi
onem et tandem dedit seip̄m in cibum ad spūalē refectionem.
O inflāmata caritas Jesu xp̄i O ardens amor clementissimi cor
dis sui. Supabundanter ꝓfecto ostēdit nobis quantū nos ip̄e
dilexit et ꝓpterea tunc sacramentū est institutū cum amor eius
buliebat atqz feruebat. Vnde Jo. xiij. dicit̄ Cum dilexissz suos
qui erant in mundo in finē dilexit eos. scd̄m glo. maiora signa
dilectionis ostēdit. Secundo dubitat̄ circa horam. Et vt colli
git̄ ex dictis euangelistarū. xp̄us hoc sacramentū instituit ho
ra cene quādo iam cōmederāt ip̄e et apostoli agnū pascalē Ex
quo pleriqz non bene intelligētes dicere voluerūt ꝙ hoc sacra
mentū non debet cōfici ante prandiū sed post cenā. Arguunt
em̄ sic in opando debemus nos cōformare xp̄o tāquā exēplari
iuxta illud exo. xxv. Inspice et fac scd̄m exemplar quod tibi in
monte monstratū est. Sed xp̄s hoc sacramentū post cenā con
fecit ergo et a nobis debet cōfici post cenā. Contra istos vero
est tex. de conse. di. j. in. c. Sacramēta. Sacramēta inquit alta
ris non nisi a ieiunis hominibus celebret̄. Racio est scd̄m Ric. in
iiij di. viij ꝓpter maiorē solēnitatē et sobrittatē mīsterij. et ma
iorem reuerēciā sacramenti. Nec valet obiectū eo ꝙ xp̄us racō
nabiliter confecit post cenam. quia voluit termīare figuram et
legem in esu agni pascalis et ītroducere veritatē in institucō
ne sacramēti. Huiusmōi autē racio non cōuenit ad hoc vt a no
bis debeat post cenā cōfici. et sic hoc sacramentū confici debet
a ieiunis vt patet de cōse. di. ij. in. c. Liq̄do Et secundū. Ric. vbi
supra sumit̄ hic ieiuniū pro p̄uacione cui9libet alimēti ante. s.
quā quis sumat cibū vel potū si eciam postea in die plures co
mesturus sit in casu tamē necessitatis īminente mortis periculo

potest hoc sacramentum post alios cibos sumi· eciā si sacerdos
ante missam lauerit os suū· et casu aliquo gutta illi⁹ aq̄ intraue
rit in stomachū nō ꝓpt̄ hoc tenet̄ dimittere missaz p̄cipue ī die
solēni quia hoc nō videt̄ impedire dignā p̄paracōz prespiteri
nec reuerēciā sacr̄ti· Et de simlibz idem iudiciū habeat̄· Tercō
cōtingit dubitare circa ordinē qn̄· scz apostoli fuerūt a xp̄o or
dinati sacerdotes ⁊ acceperūt cōsecrādi potestatem· Ad quod
respōdet· Ric· in· iiij· di· xxiiij· q· iij· Queritur ī quo actu cuiuslibz
ordinis imprimat̄ caracter in rn̄sione ad argumētū· Quod xp̄s
ordinauit apostolos sacerdotes cū dedit eis potestatē ꝯficiēdi
Luce· xxij· Et Math· xxvj· di· Hoc facite in meā cōmemoracōz
Quarto dubitat̄ circa materiā in qua sacr̄m est ꝯficiēdum Et rn̄
dēt doct· in· iiij· di· xj· ꝙ materia congrua huic sacramento est
panis de frumēto et vinū de vite eo ꝙ xp̄s ita instituit· et hoc
rōnabilit̄· Primo quidē quantū ad vsum hui⁹ sacr̄ti qui est mā
ducacio· Sicut eī aq̄ assumit̄ in sacr̄to baptismi ad vsum spūa
lis ablucōis· quia corpalis ablucio conueniēter fit in aqua ita
panis et vinū· quibz cōmunit̄ hoīes reficiunt̄ in hoc sacr̄to assu
mūt̄ ad vsum spiritualis māducacōnis· Secundo quantum ad
effectū ꝯsideratū in vnoq̄z sumēciū· qr vt Ambro⁹ dc̄ sup epi
stolā ad Cor· hoc sacr̄m valet ad tuicōz corpis et aīe· Ideo caro
xp̄i sub spē panis ꝓ salute corpis· sāguis vero sub spē vini pro
salute aīe offert̄· Tercio quātū ad effc̄m respectu eccl̄ie q̄ ꝯsti
tuit̄ ex diuers̄ fidelibz· sic̄ pais ꝯficit̄ ex diuers̄ grais et vinū
fluit ex diuers̄ vuis· Notādū tn̄ scdz Tho· ī iij· pte· q· xxiiij ar·
iij· In rn̄siōe ad terciū argum̄tū ꝙ si farīe triticee admisceret̄
aliq̄ quātitas modica et pua alteri⁹ farine poterit exīde ꝯfici
panis q̄ ē materia hui⁹ sacr̄ti qr modica pmixtō nō soluit spēz
Secus vero si essz magna· Quīto dubitatur c̄ca spēm q̄re scz
sacr̄m h̄ ꝯficit̄ sub duabz spēbz· Ad qd̄ rn̄dz Alex· de ales ꝙ h̄
prīcipalit̄ fit duplici rōe· Primo ꝓpt̄ duplic̄ nature nr̄e a xp̄o
sūpcōz ad vt̄usqz redēpcōz vt on̄derz xp̄s totā hūanā naturā
idest aīam et corp⁹ assumpsisse vt vtrūqz redimerz· Pais enī
ad corp⁹ refert̄ vinū ad aīam Scda rō ē ꝓpt̄ duplicē xp̄i im
molacōz· s· ī vita ⁊ ī morte· Nā expectacō et p̄pacō ad mortez
fuit mors q̄dā q̄ ergo fuit ī vita repn̄tet̄ spē pais· q̄ aūt ī mor
te spē vini· Sexto c̄ca addicōnez aq̄· Vtr̄ aq̄ sit de sub̄a siue
integritate sacr̄ti Ad qd̄ rn̄det Bon̄· in iiij· di· xj· ꝙ de integri
tate hui⁹ sacr̄ti sūt q̄tuor· s· materia forma ordo et intēcio con
secrātis· De cōgruitate aūt et bene esse sūt que sunt hijs ānexa

Aqua ergo cum non sit aliqd hoꝝ non est de necessitate sacr̄ti
sed ānexū est materie·s·vino qꝛ adiungit̄ vino et in ip̄m ꝯuer
tit̄ et postmodū ī sanguinē·Et iō est de cō gruitate opponēda
tn̄ siue admiscēda ē vīo vt dr̄ extra de celebracōe missaꝝ·c·vlt̄
Cui9 rō mlt̄iplex est scd̄m Ale·p̄ma ꝓpt̄ exēplū dn̄i ꝓba· enī
credit̄ ꝙ dn̄s hꝫ sacr̄m īstituit ī vino aq̄ ꝑmixto vt dicit Damas·
et Cyp̄an9 de cōse·di·ij·c·Scriptura Scd̄a rō ē ꝓpt̄ signū vni
oīs corꝑis mistici cū capite Vn̄ de cōse·di·ij·c·Cū oē dr̄ cū in
calice vino aq̄ miscet̄ xp̄o ꝑplus adunat̄ et c̄dēciū plebs ei ī quē
credit copulat̄ ⁊ iūgit̄·i·copulēda ⁊ iūgēda significat̄ ꝑ fidē
et dignā sacr̄ti suscepcōꝫ·Ex q̄ Ric·ī iiij·di·xj·refert ꝙ ꝓpter
hui9mōi significacōꝫ tm̄ dēt appom de aq̄ et de vino qd aqua
possit trahi ad naturā vini ꝑplus enī trahēd9 ē ad xp̄m et iō
multū sūt illi rep̄hesibiles q̄ plus ponūt de aq̄ q̄ de vino ·Est
q̄dē ꝑniciosus abusus vt dr̄ ī c·Pernicōsus extra de ce·mis·Ter
cia rō q̄re aq̄ admiscet̄ vino ē ꝓpt̄ fluxū aque de latere xp̄i a q̄
lāceato vt hēt̄ Jo·xix·Cōtinuo exiuit sāguis ⁊ aq̄ Jō de ꝯse·
di·ij·c·In sacr̄orū obligacōibꝫ dr̄·Nō dēt ī calice dn̄i aut vinū
solū aut aq̄ sola offerri ꝫ vtrūqꝫ ꝑmixtū qꝛ vtrūqꝫ ex latere
xp̄i in passione sua ꝓfluxisse legit̄ Notādū tn̄ scd̄m mgr̄m sē·c
penl̄·xj·di·q̄rti ꝙ si sacr̄dos ꝯsecret vinū sine aq̄ vere cōuertit̄
in sāguinē Nā et grecorū ecclesia dr̄ aquā n̄ apponere sacr̄to vt
ait ino·de officō misse ꝑte·iij·c·xxvj·Et tn̄ ecclesia n̄ negat ip
sos ꝯficere sānguinē xp̄i· Ille tn̄ qui aq̄ n̄ opponerꝫ rep̄hend9
essꝫ ꝓpt̄ rōes iā dc̄as Septīo dubitat̄ c̄ca obligacōꝫ·Vtrū·s·
ꝑplus dēat coīcare sup vtraqꝫ spē·Ad qd rn̄det sāct9 Tho·iij·
ꝑte·q·lxxx·ꝙ c̄ca vsū huius sacr̄ti duo possunt cōsiderari vnū
ex ꝑte sacr̄ti ip̄ius·aliud ex ꝑte sumēciū·Ex ꝑte ip̄ius sacr̄ti cō
uenit ꝙ vtrūqꝫ sumat̄·s·corp9 et sāguis ·qꝛ in utroqꝫ cōsistit
ꝑfectō sacr̄ti ·Et iō qꝛ ad sacr̄dotē ꝑtinet hoc sacr̄m cōsecrare
et ꝑficere nullo mō dēt corp9 xp̄i sumere sine sāgīe ꝓut plene
patꝫ de cōse·di·ij·ī·c· Cōpimus Ex ꝑte aūt sumēciū req̄rit̄ sū
ma reuerēcia et cautela ne aliq̄d accidat qd vergat ī iiuriā tāti
sacr̄ti Nd p̄cipue possꝫ accidere ī sāguīs sūpcōe qui q̄dē si ī cau
te sumeret̄ de facili posset effundi·Et quia crescēte multitudīe
populi xp̄iani ī q̄ ꝯtinēt̄ senes ⁊ iuuenes q̄rū q̄dā n̄ sūt tāte di
screcōis vt cautelā debitā c̄ca vsū huius sacr̄ti adhiberēt ·Jō
prouide obseruat̄ vt ꝑplo sāguis sumēdo nō det̄·ꝫ solū sumat̄
a sacerdote ec̄ et scd̄m aliq̄s nō dat̄ sub vtraqꝫ spē ꝓpt̄ ꝑiculū
erroris ne·s·coīs ꝑplus crederꝫ xp̄m n̄ esse totū sub vtraqꝫ spē

De figuris que precesserunt sacramentuz eucaristie ⁊ de septem ꝓprietatib9 manne appropriatis huic sacram̄to Ca·ii·

Secunduz misteriuz declarādū de sacrō eucaristie dicit̄ figuracōis ffuit nanq̄ congruū hoc sacramentū p̄figurari scd̄m Alex· et Boñ·in·iiii·di·viii· ꝓpter tria· Primo ꝓpter dignitatem qꝛ p̄dicanduz et expectandum erat sic̄ donum dei excellentissimuz· Ideo figure huius sacramenti preire debuerunt in quibus refulciret̄ expectacio fideliū ⁊ dignitas huius sacramenti famosior oñderetur Vnde figuraꝝ premissio non fuit aliud q̄ fame eius diuulgacio· Scd̄a racio est prop̄ difficultatem· Inter cetera enī sacrā hoc est difficilimuz ad credenduz ymo inter cetera credibilia· ideo homines debuerunt ad hoc assuefieri quadā figuraꝝ manuductōe· Tercia racio fuit ꝓpter significacionem qꝛ hoc sacramēto xp̄c passus significatur et continetur Congruebat autem xp̄m passuz aliqua figura p̄signari· Sil̄r aūt et hoc sacramentuz quo significatur et ꝯtinetur· p̄cesserunt autem non vna sed plures figure qꝛ sicut dicit Aug9·in·iiii· de trinitate· Oportebat qꝛ per multa eramus adeo decisi q̄ multa vitam venturaz ꝯclamarēt scz xp̄m Et ꝟm Alex· lz res prefigurata tātis figuris sit vna scd̄m substanciam tamē illius sunt multi effect9 ⁊ multe ꝓprietates siue ꝯdicōes quarū multiplicitatē respiciūt ip̄e figure diuerse Magister vero sē· dimissis alijs figuris que assignari possent tm̄ q̄tuor enumerat· sacrificiū· s· Melchisedech agnū pascalē manna et sanguinē qui fluxit de latere xp̄i· Nue figure sufficienter enumerantur duplici rōne· Pr̄ia est respectus siue relacio figuraꝝ ad legē nature Mosayce et euāgelice vt scz p oblacōz Melchisedech oñdat̄ fuisse p̄figuratū sacramētuz in lege nature· per agnū pascalē ⁊ manna in lege scp̄ture et p sāguinē qui fluxit de latere xp̄i in lege grē· Scd̄a rō est si attendamus ad ea que p̄signātur· nā in h̄ sacrō est visibilis forma et h̄ p̄figurata ē in sacrificō Melchi· et ē res ꝯtēta et h̄ figurata ē in agno pascali et res significata tm̄ et h̄ in māna· Et ꝟt9 dās efficaciā et hoc in sāguīe q̄ defluxit de latere xp̄i Verūtn̄ solert̄ ē aduertend̄ q̄ ī māna qd̄ pluit dn̄s pat̄b9 in deꝟto· Exo·xvj·vii· ꝯdicōes repiūt̄ ꝯuenientes huic sacrō ineffabili Pr̄ia ē mod9 gn̄acōis· Scd̄a ē loc9 descēsionis Tercia tp̄s recollectōis Quarta t̄min9 m̄suratōis· Quinta ritus p̄paracionis Sexta ausus reꝟuacōis Septīa gust9 saporacōnis· Prima ꝯdicio erat mod9 generacionis qꝛ in nocte inuisi

biliter de celo descendebat. Quid enī designatur per noctem
nisi fidei nostre status Sicut enī in regno celorum nulla est ob
scuritas tenebrosa et ī inferno nulla potest luciditas appare
re. sic in presenti peregrinacōe non est lux clara visionis deifi
ce sicut in celo non obscura tenebrositas eterne dampnacōnis
sicut in inferno. sed nocturna fidei lux stellari et lunari non
quidē solari luce illustrata quibus luminibus videmus et cog
noscimus hoc sacramentum Secunda odicio illius manne erat 2
locus decensionis quia descendebat in deserto cē castra filiorꝝ
israhel solum eisqꝫ defecit cum intrauerunt terram promissio
nis sic hoc sacramentum non nisi in ecclesia et in eius fide vera
citer consecratē atqꝫ in deserto pētis vite tm̄modo frequenta
tur. Cum autem ad repromissam viuenciuꝫ terrā ventum fue
rit iam non amplius hoc sacrificium offerretur sed glorioſus
ihesus in consumato felicitatis loco conspicietur ineffabili
ter exaltatus. Tercia condicio erat tempus recollectionis. 3
Sex enī diebus poterat reperiri precepitqꝫ Moyses ex parte
domini feria sexta pro sabbato colligi Sabbato autem egressi
quidam de populo vt colligerent nō inuenerunt Sic et istud
viuificum sacramentum non nisi sex diebus pētis pegrinacio
nis reficere habet sed sabbato sempiterne quietis inuenietē rex
noster Ihesus xp̄c non mystice sacramento velatus sed manife
stus et decore regio glorioſus Quarta condicio est terminus 4
mensuracionis qz per singula capita mensuram gomor ex pte
domini Moyses colligi instituerat. nec qui plus colligit plus
habuit. nec qui minus minus inuenit. Sic quidem istud mira
bile sacramentum nequaq̄ otinet mmorem Ihesum in minori
hostia q̄ in maiori. nec plus in pluribus q̄ in vna Quinta cō 5
dicio erat ritus preparacionis qz illud manna ignem optime
sustinebat nam manna liquidum colligebatur simile coriādro
et ꝑpe ignez ponebatur et efficiebatur durum. deīde tricaba
tur et ex eius farina oficiebatē panis. Sed si ponebatur ad so
lem liquefiebat et otabescebat sic istud bn̄dictuz sacrām̄tuz p
fecte ignē sustinet deuoti et feruentis amoris atqꝫ rōes ob a
moris fornace ꝓcedētes pfecte ocludūt hō sacramēti irrefra
gabilē veritatē Sz sol curiositatis hūane et fantastice rōnis
ad pscrutacōz sacri p pfidiā eū liqscere facē Sexta odicō ē au 6
sus p̄huacōis. nam p̄cipiēs Moyses q̄ nullus huarz ex eo vsqz
in mane Qui voluerūt reseruare inuenerūt q̄ scatire cepit ver
mibus atqꝫ computruit sic hoc sacramentum reseruatū ab his

qui ad illud nolunt accedere scatet vermib9 quia ipsi tales de
teriorantur et induantur vt patet. lxxxi;. dis. in. c. prespiter
Septima condicio erat gustus saporacionis qr vnicuiqz sapi
ebat iuxta desiderij sui appetitum. Aliqui enī cum summa dele
ctacione vescebantur cibo illo sapidissimo nonnulli vero mur
rantes dicebant Anīa nostra nauseat super cibo isto leuissimo
sic hoc sacratissimum sacramentum sumentibus diuersimode sa
pit secundum diuersas disposicōnes quas in eis format vel de
siderium caritatis vel in deuotio malignitatis. O quot sūt ob
stinati peccatores. et presumptuosi qui corpus xp̄i sumentes
nullum ex eo percipiunt gustum. Alij vero q̄ mirabiliter
propter deuocōnem et fidem recreantur et consolantur de q̄
et si multa possent exempla narrari vnum tamen referā quod
rome euenit Tempore namqz Eugenij quarti quedam notabi
lis et spūalis domina deo deuotissima ffracisca nomine de pon
cianis singulis diebus festis sacramenti ꝯmunionem de manu
sacerdotis reuerentissime suscipiebat. senciebatqz delectacōz
mirabilem adeo ut sepius post ꝯmunionem per magnum tem
poris raperetur in extasim. Quodam tn̄ die dum in ecclesia sā
cte Cecilie trans tiberim expectaret accipere comunionem sa
cerdos ille qui celebrabat aut leuitate duct9 aut dyabolica tē
tacione deuictus temtauit sibi dare hostiam non consecratam
Cumqz ori eius appropinquasset recusauit illaz sumere. d. par
cat tibi deus O pater sacerdos qui me non solum decipere cre
didisti sed eciam ydolatriam facere voluisti. quibus verbis cō
motus sacerdos veniam pecijt et peccatum postea confess9 rē
alijs studuit renarrare ¶ De septem fructibus quos acqui
runt hi qui fideliter et deuote sanctam ꝯmunionem accipiunt
Percium mysterium declarandum ¶ Capitulū. iii.
De sanctissimo sacramēto dicitur fructificacionis. deuo
te enī ꝯmunicantes multos fructus consequuntur ꝛ p̄
cipue septem Primus dicitur gratificacō Scd̄s remissio Ter
cius satisfactio. Quartus defensio. Quītus reuelacio. Sextus
cibatio. Septimus glorificacio Primus fructus dicit̄ grati
ficacō Confert enim sacramentum deuote ꝯmunicantibz gra
ciam Racio est secundum Tho. iii. parte. q. lxxix. tum qr in eo
continetur crist9 qui sicut veniens in mundo venit cuz gracia
secundū illud. Jo. i. Gracia et veritas per Jhesum xp̄m facta est
ita veniēs ī isto sacramēto. tn̄ qr repn̄tat̄ passio ei9 q̄ fuit grē
effectīa tū qr sūjt̄ sub spē cibi nutrient̄ vn̄ sic̄ cibz p̄stat vitaz

ita ꝙ hoc sacramentuz ꝓpterea vocatur eucaristia·i·bona grā
ſſam dicitur sacrificiū reſpectu p̄teriti ſ·passionis xp̄i quaz re
p̄sentat·Et dicitur ꝺmunio reſpectu p̃ntis·q·ꝺmunis vnio·
qz vnit membra cum corpore vel m corpore mystico· Et dicit̃
viaticum reſpectu futuri qz est prefiguratiuuz vite et qz paſ
ſio vnio et gloria sunt ex gracia·Ideo nominatur eucaristia
Secundus fructus deuote ꝺmunicanciuz dicitur remiſſio· Re
mittuntur nanqz per hoc sacramentuz peccata venialia vt ha
betur de ꝺse·di·ij·c·cum omne ·c·si quociens et·c· Ante bene
dictionem·Quantum autem sit istud·ſ·remissionem venialiuz
habere patere potest si ꝺsideretur quantum ipse animā ledāt
nam licet eternam dampnacōez non inducāt tamen inferunt
duo precipua nocumenta·Primum est qz diminuunt feruorez
caritatis ·Secunduz qz obligant ad penam tpalem Ex quo di
cit Boñ·in·iiii·di·xx·q si quis moritur tm̃ venialia habens va
dit ad purgatorium Tercius fructus deuote ꝺmunicanciū
dicitur satisfactio hoc siquidem sacramentum satisfacit ꝓ pec
catis·Secm̃ enim Tho·iii·parte·q·lxxix·hoc sacrameatum si
mul est sacrificium et sacramentuz sed racionē sacrificii habet
in quantum offertur · racionē vero sacramenti in q̃ntum sumit̃
Et ideo effectum sacramenti habz in eo qui sumit ·effectuz au
tem sacrificii in eo qui offert vel in his ꝓ quibus offertur Si
ergo consideretur ut sacramentum habet duplicem effectum
vnomodo directe ex vi sacramenti·aliomodo·q·ex ꝺcomitācia
Ex vi quidem sacramenti directe habz illum effectum ad quē
est institutum· non est autem institutum ad satisfaciendum ·
sed ad spiritualiter nutriendum per vnionem ad xp̄m et ad mē
bra eius sicut et nutrimentuz vnitur nutrito Sz qz huiusmōi fit
vnitas per caritatē ex cuius feruore aliquis ꝺsequitur remissi
onem non solum culpe sed eē pene ·in de est q ex ꝺsequenti ꝓ
quandam ꝺcomitanciam ad principalem effectuz homo conse
quetur remissionez pene non qui dē totius sed ꝑm modū deuo
cōis atqz feruoris·si aut̃ ꝺsideretur inquantuz est sacrificiū
hz vim satisfactiuaz et ꝓ dest his pro quibus offertur tam vi
uis q̃ defūctis Sz ī satisfactōz magis credi effectus offerētis
q̃ q̃litas oblacōis Quāuis g̃ ꝯ oblacō ex sui q̃ntitate sufficiat
ad satisfaciēd ꝓ oī pena tm̃ fit satisfactoria illi ꝓ q̃bz offert̃ p
eē ꝓ offerentibz ꝑm q̃ntitatē sue deuocōis q n̄ ꝓ tota pena ꝯ
Alex·pp̃ de ꝺse·di·ii·ī·c·Nihil ait ūl ī sacrificiis maiꝰ eē cepit
q̃ corpꝰ et sanguis xp̄i nec vlla oblacio hac pocior ē Sz oēs p̄

cellit que pura ꝺsciencia domino est offerenda. Quartus fru
ctus deuote comunicanciū dicitur defensio. Defendit vtiqꝫ ꝫ
sacramentum preseruando a peccatis futuris Vt enī ait Tho.
vbi supra. peccatum est quedam mors spiritualis anie. Vnde
hoc modo preseruatur aliquis a peccato futuro quo ꝑseruaꝫ
corpus a morte futura. Nō quidem fit dupliciter. vnomō in
quantuz hominis natura interius roboratur contra interiora
corruptia et sic preseruatur a morte p cibuz a medicinaz. alio
modo per hoc q munitur contra exteriores impugnaciones.
et sic ꝑseruatur per arma quibus munitur corpus. vtroqꝫ aūt
modo hoc sacramentum ꝺseruat a peccato. ſam primo quiꝺē
p hoc q xp̄o coniungit per graciam roborat spiritualez vitā
hominis tanq̄ spiritualis cibus et spūalis medicina scdz illud
ps. Panis cor hominis confirmet Et Aug. sup Jo. ait. Secu
rus accede panis est non venenuz. Scdo inquantum est signū
passionis xp̄i per quam victi sunt demones repellit ipsorum
impugnacionez. Vnde Crisо. sup Jo. ait. vt leones flamma spi
rantes de mensa domini recedimus terribiles demonibus facti
Notanꝺ tamen q licet hoc sacramentum quantum ē de se hēat
virtutez ꝑseruatiuam a peccato non tamen auffert homī possi
bilitatē peccādi eo q homo ī statu vie est huius ꝺdictionis
q pt̄ flecti ī bonum et in malum Quintus fructus deuote con
municāciū dicitur releuacio si enim homo post deuotaz omni
onem ī peccatum ruer et facilius ab illo surgere pōt q̄ si ante
illud non communicasset. Racio est. quia vt diximus per sac
ram communionem anima roboratur et fortificatur. Et ideo
facilius est forti resurgere q̄z debili. Sextus fructus deuote
communicancium dicitur cibacio. Cibat vtiqꝫ hoc sacramētuz
spiritualiter animam et multociens miraculose reficit ipsum
corpus. Dicitur enim de beata Katherina de senis q sepius
communione suscepta per dies plurimos sine cibo et potu per
sistebat absq̄ aliq̄ sui corpis lesiōe Septimus fructus ꝺr glo
rificacio facit eē hoc sacramētū ad augm̄tū glorie q̄ sequit̄ ad
augm̄tū grē Quāto enī anima pficit et crescit in gracia tāto
copiosiorē gloriā pmereē sed qui deuote et humilit̄ suscepit
sacramētum eucharistie pficit ī gracia vt tactū est supius id
circo abundācius gloriam obtinebit. Curzite igit̄ omes et cō
sciens peccatis emundatis sacram communionē accipite quia
saluator noster dixit Jo. vi. Si quis māducauerit ex hoc pane
viuet in eternum hic p grāz a ī futuro p gloriā ī qua viuit et

regnat ipse ·Jhesus dei filius cum patre et·s·s· per cuncta·s·s·
eria·iii·ebdomade sancte de veritate sacramēti eucharistie
in quo vere et realit̄ ɔtinetur ip̄e xp̄c ¶ Sermo ·lxiiii·

Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus
Verba sunt redēptoris nostri originaliter ··Jo·vi··Int̄
cetera fidei nostre credibilia maximū ⁊ ad mirabile est
realis ac vera existēcia corpis ⁊ sanguīs xp̄i in sacram̄to alta
ris sub speciebus panis et vini hoc vtiqꝫ n̄ fides credat sermo
non explicat verūtañ ad ɔfundendam ꝑ fidiam in fideliū con
solandosqꝫ fideles qui id credunt in hoc sermo de veritate al
tissimi sacram̄ti verba faciem⁹ Est etenī necessarium simplicit̄
credere et firmiter ɔfiteri ꝙ a dn̄o ·Jhū xp̄o audiuī⁹ dictum
carnem scꝫ suā vere esse cibum et suū sanguinē vere esse potū
scꝫ in sacram̄to altaris in quo uere ⁊ realit̄ ɔtinetur Ad quod
probandum et fideliter ꝑsuadendum ꝓcedem⁹ tripliciter
Primo per autoritates · Secundo per raciones · Tercio ꝑ ex
empla ¶ Nd omnes tam theologi q̄ sacra ɔcilia et docto
res antiqui tenent et confitentur dn̄m ·Jhesuꝫ xp̄m realiter eē
in sacramento altaris sub specie panis ⁊ vini Capituluꝫ·i·

Primo probanda est veritas corporis et sangumis cristi
in sacramēto altaris per auctoritates· Prīo theologo
rum· Scdo conciliorum· Tercō doctorū Primo itaqꝫ
theologi omnes Ric·s·Bon̄·To·Sco·et ceteri di·x· quarti li
bri dicūt q̄ opinio quorundā fuit et error pessimus ꝙ xp̄c nō
essꝫ in altari nisi tm̄ sicut in signo et dicit̄ manducari qꝛ signū
eius tm̄ accipit̄ Sed iste error contra pietatē fidei est que tm̄
bn̄ficium sibi a deo datuꝫ recognoscit et grās agit ꝙ in carne
sua et natura ꝓpria sit nobiscuꝫ· Est eciā contra sacramenti di
gnitatē per excellenciam in quo relucet diuina potencia et bo
nitas altius ceteris sacramentis· Nam cetera sacramenta excel
lit nt quasi consumatiuum est aliorum oīm sicut caritas omniuꝫ
virtutuꝫ· Manifestatur nanqꝫ h̄ oīpotēcia dei in opis singula
ritate ·cū em̄ panis in corpus xp̄i veruꝫ et integrum in mult̄
altaribus ɔuertitur nullo remanente comuni on̄dit se de⁹ pos
se supra omnez potēciā opatiuā in ɔuersione·et ꝑ hoc ꝙ idez
in pluribꝰ locis supra ymaginatiuaꝫ et per hoc ꝙ tam magnū
et integrū in tā parua spē facit existere nō contractū on̄dit
se posse supra potēciaꝫ intellectiuā· Error igit̄ p̄tact⁹ detra
ctat⁹ est a quodā Berlēgario Rome coraꝫ·c·xiii·ep̄is ut hēt̄
de ɔse·di·ii·ī·c·Ego Berlēgari⁹ Jō catholice dd̄ est s̄m Fran̄

de marone in quodam sermone de corpore xp̄i q̄ sub specie pa
nis que videtur in hostia quatuor creduntur Prīo quidē cre
ditur ibi esse corpus xp̄i ex vi verboruz qr verba ɔsecracionis
de solo corpore faciunt mencionem. Scdo est ibi sanguis xp̄i
ex concomitancia immediata qr sanguis īmediate dispōit cor
pus ad vitam. Tercio est ibi anima xp̄i ex ɔcomitancia ꝓpinq̄
qr licet anima non viuificet corp9 nisi mediante sangume tam̄
pertinet ad eandem naturam et ideo ɔcomitatur ipsum ꝓpin
que Quarto est ibi diuinitas verbi ex ɔcomitancia remota qr
licet diuinitas cum tribus precedentibus faciat vnum suppositum tamen non ꝑtinet ad vnam naturaz. Similr̄ eciā in calice
ista quatuor esse creduntur. sed alio ordine. Primo est ibi sā
guis ex vi v̄borū ꝓ eo q̄ v̄ba ɔsecracōis calicis de solo sang̃
ne faciunt mencionem. Scdo est ibi corpus ex ɔcomitancia im
mediata qr corpus sanguinis est immediatum receptaculum.
Tercio est ibi aīa ex concomitancia ꝓpinqua qr ꝑtinet ad eād
naturam humanam. Quarto est ibi diuinitas ex concomitācia
remota qr non pertinz ad eandem naturam q̄uis ad idem sup
positum Et ista quatuor significauit saluator noster ibi esse. d.
Jo. vj. Ego sum panis per hoc dans intelligi corpus. Et sub
iungit viuus per hoc denotans animaz per quam corpus viui
ficatur et qr anima sine corporeo sanguine viuificare non po
test ideo subintelligitur hic sanguis Deinde addit qui celo de
scendi ꝓpter diuinitatem. Quare tot9 xp̄c continetur sub spē
panis et totus sub specie vini Secundo ad ostendendam veri
tatem sacramenti facit auctoritas sacrorum conciliorum Scri
bitur em̄ extra de cele. mis. in. c. cuz marthe. Dicitur hoc sacra
mentum mysterium fidei qm̄ aliud ibi creditur q̄ cernatur et
aliud ibi cernitur q̄ credatur. species panis et vini cernit̄. et
creditur veritas carnis et sanguinis xp̄i. et in. c. j. de sum. tri
et fi. ca. sic scribitur Vna est fideliuz vniuersalis ecclesia extra
quam nullus omnino saluatur in qua idem ipse sacerdos est et
sacrificium Jhesus cristus cuius corpus et sanguis in sacram̄
to altaris sub speciebus panis et vini veraciter continetur
trāssubstanciatis pane in corp9 et vino ī sāgumē v̄tute dīna
ut ad ꝑficiēd mysteriū vnitatis accipiam9 ipsi de suo qd acce
pit ipse de nostro. Sed ꝓpter dicta in preallegato capitulo
Cum marthe notanda sunt s̄m Franciscuz de marone quatuor
documenta. Primum q̄ in hoc sacramento ꝓprie non videtur
xp̄c oculo corporali qr accedencia que ibi cernuntur non sunt

in corpore xpi sicut in subiecto Et si queratur quare xpc i hoc sacramento corpus suum dedit nobis velatum sub accidentibz respondeti potest q id fecit ppter quatuor raciones· Prima est ppter humilitatē ut·s·homines in hoc sacramento humilia rentur credentes ea que sunt supra intellectum in hoc eñ saç mento valde necessaria est captiuacio intellectus in obsequiū xpi· Secda racio est ppter fidelitatez ut scilz fides habeat meri tum q ut Grego·dicit in omelia ffides non habz merituz vbi humana racio prebet experimentū· Tercia racio est propter indignitatem sez quo ad malos qui indigni sunt clare conspi cere corpus dñi Jhesu xpi· Quarta racio est ppter imbecillita tem quo ad omnes q claritatē corpis Jhesu xpi nullus viator naturaliter posset inspicere Secundum documentuz q lz ꝑ prie ibi non videatur xpc tamen non errant fideles qui dicūt dommuz se vidisse in manibus sacerdotis q nullus errat cuiꝰ verba possunt verificari eo modo quo verificatur sc̄ptura di uina in qua dicitur q aliqui viderunt deum oculo corporali si cut de Moyse dicit Vidi dominum cernendo corporalez rubū Exo·iii·sed non q ibi viderit diuinitatem· sed q dñs assistebat illi rubo et ita corpus xpi suo mō assistit speciebus quem hoc sacramēto cernuntur· Tercium documentuz q in hoc sacramē to adoracō non est dirigenda ad illud qđ cernit sed ad illud qđ creditur q tm illud est dignuz adoratōe· Quartū docume tum q ante opleta verba consecracōis hostia non est adoran da donec eleuatur a sacerdote vel adoratur q nondum ibi cō stat esse corpus xpi· Tercio ad oñendam veritatē sacramēti sunt auctoritates sanctorum doctorum Ex quibus omnibꝰ q tuor tantum inducemus nominatissimos et famosos doc·scilz Ambro·Aug·Grego·ꝫ·Jllariuz·Ambroꝰ·eñ in libro de saç mentis et ponitur de ose·di·ii·in·c· Panis ait ·Panis est in altari vsitatus ante verba sacramentoruz vbi aut accessit con secracio de pane fit corpus xpi· Et idem in li·de officiis et ha betur in·c·ante bñdictionē de conse·di·ii·añ benedictionem· alia spēs nominat post bñdictionē corpus significatur Et iđ de conse·di·ii·in·c·Reuera ait hoc q oficiuꝰ corpus ex ꝟgi ne est Et idē de conse·di·ii·c·Omnia ita pulcre loquit Oia q cumq voluit dñs fecit i celo et in terra·et q voluit sic factū est·Jta licet figura panis et vini videatur nichil tamen aliud q caro xpi et sanguis post ꝺsecracōz credēda sūt Vñ ipa ve ritas ad discipulos hoc inquit·Caro mea est pro mundi vita

Et ut mirabilius loquar non alia plane q̃ que nata est de Ma
ria et passa est in cruce et resurrexit de sepulcro Et Aug9. de
conse. di. ii. c. Nos autem dicit Nos autem in specie panis ⁊ vi
ni quā videmus res inuisibiles idest carnem ⁊ sanguinem hono
ramus Et idem in. c. Non omnis panis sed accipiens benedicti
onem cristi fit corpus cristi. Et idem in epistola ad Hyreneuz
Perfectus panis de celo corpus est ex virgine Grego9. autē
in omelia pascali et habetur in. c. quid sit de consec̃. di. ii. Mi
sterium fidei dicitur q̃ credere debes q̃ ibi salus nostra consi
stat prouidens em̄ nobis dominus dedit hoc sacramentuz salu
tis ut qꝛ nos quottidie peccamus. et ille iam mori non potest
per illud sacramētum remissionem consequam̄. Quottidie eniz
ipse comeditur et bibitur in ueritate sed integer et viu9 atq̃
immaculatus permanet Et ideo magnum et pauenduz misteri
um est qꝛ aliud videtur ⁊ aliud intelligitur. Illarius adhuc de
conse. di. ii. c. Corpus ita loquitur Corpus xp̄i qd̄ sumitur de
altari fugura est dum panis et vinum extra videtur veritas.
autem dum corpus et sanguis xp̄i in veritate interius credit̃
Confiteri igitur debemus et indubie credere dominum Ihesū
cristum in sacramento altaris vere et realiter contineri

¶ Nd̄ racionibus fidelibus ꝓbari potest etsi non demonstrati
uis veritas carnis ⁊ sanguinis xp̄i in sacrō eucaristie ¶ Ca. ii.

Secundo probāda est veritas corporis et sanguinis cri
sti in sacramento admirabili eucaristie per raciones nō
quidem naturales et demonstratiuas sed fideles ac per
suasiuas et colligi possunt principaliter tres. Prima dꝛ distā
tiua. Scd̄a conceptiua. Tercia comitatiua Prima dꝛ distanti
ua. maior em̄ distancia est ut dicit Boñ. di. x. quarti inter ens
et ñ ens q̃ int̃ ens ⁊ ens Si g̃ deus potuit de nihilo ꝓducere
oīa q̄ sunt ī celo et in terra. Cur ñ poterit mutare vnum ens ī
aliud ens et conuertere panem in carnē et vinū in sanguinem
ideo Ambro. in li. de sacram̄tis ait. De tocius mundi operib9
legistis qꝛ ip̄e dixit et facta sunt ipse mandauit et creata sūt.
Sermo igit̃ qui potuit ex nihilo facere qd̄ non erat nō poterat
ea que sunt in id mutare quod non erat. Non est em̄ minus da
re q̃ mutare nouas naturas rebus Secunda racio dicitur ꝯce
ptiua Si corpus xp̄i supnaturalr̃ ⁊ mireculose potuit a virgi
ne ꝯcipi cur non poterit in sacram̄to ex miraculo realr̃ ꝯtieri.
Ideo ait Ambrosius vbi supra. Quid hic queris nature ordi
nem in cristi corpore cū p̄ter naturā sit ip̄e dn̄s nat9 ex v̄gie

Sz non ī merito dubitari pt utrū nobilior sit virtus transsub
stāciādi panem in carnem q vinū in sanguinē xpi virtute vir
ginis ipm cōcipientis. Et nonnulli tenere voluerunt q sic tñ
quia sacerdos ofcit corpꝰ xpi pauciorib9 verbis q̄z concepit
virgo. tū quia virtꝰ cōcepcōis i virgine terminata ad corpꝰ
xpi ipassibile et ī mortale. Contra istos tñ sic asserentes dicit
Boñ. di. x. q̄rit q duplicit est loqui de virtute trāssubstanci
ante et de ocipiente vno modo put sunt in suo fonte et p̄mo
principio ut dicat virtus cōcipiendi que operata est ocepcōz
principalit et ꝓpria auctoritate et sumitur virtus trāsubstan
ciandi et sic non est cōparacio scdm magis et minꝰ ī se cum sit
cum sit vna et eadē virtus diuina non itensa nec remissa. Sed
si ipa cōparet ad manifestacionez factā p hos effectꝰ iudican
dum est q se habēt sicut excedēcia et excessa Licet em vtrūq
sit nobilissimū et ostendat potēciam esse summā in cōcepcōe
tñ magis laudat maiestas diuina et in trāsubstāciacōe magis
captiuatur racō nostra Scdo mō pssumꝰ loqui de hac duplici
virtute put dicitur omunicari creature scdm q dicitur q vir
gini data est p̄tas cōcipiēdi et sacerdoti p verbum potestas
conficiendi Et sic loquendo simplr. virtus cōcipiendi dignior
excellencior et nobilior est. tum qr subiectuz magis nobilitat
maius em est esse matrem dei q̄ esse sacerdotem. tum qr actio
est singularior et preclarior. maius em est ocipere q̄ ofi cere.
qr termīus actionis plus accipit a concipiente matre q̄ a ofi
ciente sacerdote. Accipit em a matre humanitatē et esse. in cō
secracōe vero corporis xpi non accipit esse. Idcirco rñdēdum
est his qui contrariuz tenere voluere. d. virginem concepisse
xpm me diātibus pluribus verbis q̄ sacerdos conficiat Quos
nescio si insanos aut ignorātes nominē eo q oparacō illa nul
la est qr verba sunt de necessitate consecracōis non aut ocepci
onis. vnde si sacerdos nunq̄ proferret verba nunq̄ consecra
ret. beatissima autem virgo non concepit xpm ex vi verboruz
sed ex merito virtutum suaruz ob qd̄ poīto q cum dixit. Ecce
an. d. obmutuisset remanētibz in ea tñ virtutib9 supradictis
adhuc concepisset xpm Simlr male intelligunt qui virtutem
trāssubstanciandi hoc modo perferunt virtuti concipiendi.
qr illa termīatur ad corpus impassibile et immortale. aī. Saz
arguunt quasi corpus xpi consecrarōe fieret. sed certe non fit
nam non fit eius humanitas qr facta est in concepcione nō fit
gloria corporis qr facta est in resurrectione non fit perfecta.

quia etas .xxxiii. annorum spacio est perfecta Vnde argumentum deficit vt dixmus qz arguit ac si faceret sed per consecracionem nichil nouum fit sed hoc soluz fit ut qđ erat in celo perfectum et glorioſum idem ſine mutacõe ſui fit in ſacramento virtute tranſſubſtanciandi. Tercia racio manuducens nos ut firmiter credamus corpus xp̃i esse in sacramento altaris dicit̃ commutatiua nam legimus ſepius fuiſſe per diuinam virtutez immutatam naturam. Ideo Ambro. in. c. Rreuera de cõſec. di. ii. inquit. Forte dices. aliud video quõ tu michi aſſeris q̃ corpus xp̃i accipiam Et hoc nobis adhuc ſupereſt ut probemus. quantis igitur vtimur exemplis. ut probemus hoc non esse qđ natura formauit. ſed qđ bñdictio cõſecrauit maiorẽq; vim esse bñ dictiõis q̃ nature qz benedictione ecia natura ipſa mutatur. Virgam tenebat Moyſes proiecit eam. et facta est serpens Rurſus apprehendit caudam ſerpentis et in virge naturam reuertitur Vides ergo ꝓphetica gracia bis mutatam esse naturam et ſerpentis et virge. Currebãt egiptii flumina puro meatu aquarum. ſubito de fontium venis ſanguis cepit erũpere non erat potus in fluuiis. Rurſus ad ꝓphete preces cruor ceſſauit flumina aquarum natura remeauit Circumcluſus vndiq; erat populus hebreorum. hinc egipcijs vallatus inde mari clauſus Virgam leuauit Moyſes ſepauit ſe aqua a in murorum ſpeciem ſe congelauit atq; inter vndas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum conuerſus contra naturam in ſui fontis reuertitur exordium. Nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum vel fluuialis curſus esse mutatam. Siciebat populus pũz. tetigit Moyſes petram a aqua de petra fluxit Nunquid non preter naturã operata est gracia ut aquã vomeret petra ñ quã habebat natura Marath fluuius amariſſimus erat ut ficiens populus bibere non poſſet. miſit Moyſes lignũ in aquam et amaritudinẽ ſuam aquarum natura depoſuit quaz infuſa ſubito gracia tempauit. Sub Elyſeo ꝓphete vni ex filiis ꝓphetarum excuſſuz est ferrum de ſecuri. et ſtatim immerſum. Rogauit Elyſeum qui amiſerat ferrũ Miſit eliſeus lignũ in aquam et natauit ferum. vtiq; et hoc preter naturaz fẽm eẽ cognouim9. Grauior est ferri ſpecies q̃ aquarũ liquor Aduertimus ergo maiorem esse graciam q̃ naturam et adhuc tamẽ ꝓphetice bñ dictionis miramur graciam. q̃ ſi tantuz valuit humana bñ dictio ut naturam ouerteret quid dicemus de ipſa cõſecracõe diuina vbi ipſa verba domini ſaluatoris opanť Nam

sacramentum istud quod accipis cristi sermone conficitur. hec Ambro. Nui i talib9 et similibus exēplis nobis oñdit quanta potest magnus et excelsus deus cuius potestati atq; virtuti immense et infinite ascribuntur omnia miracula sacramenti altaris Nualiter miracula et exempla operata in sacramento altaris oñdunt vere ibi esse corpus xp̄i

Capi. iii.

Tercio probanda est verritas sacramenti per exēpla Nā deus bñdictus et si non semp qñq; tamen ad ɔfusionez cordium inflatoruz multa de hoc sacramento oñdit mira atq; stupenda. Inter que illud vnum est celeberrimū ac mēoria dignum quod euenit dum sanctus Antoni9 de Padua Arimini predicabat ibi nanq; hereticus quidaz aderat qui male sēciebat de corpore xp̄i at in contemptum corporis xp̄i hostias non consecratas sepius asino suo prebebat in cibuz. Cum vero hoc innotuisset Antonio fidei defensori acerrimo illum ad se vocatum dure redarguit veritatemq; sacramenti ei fideliter psuasit. Cuz vero ille ptinax in suo sensu maneret assereretq; asinum suum per sepe tali cibo fore depastum conuenit cum eo Antonius ut de hoc experiencia fieret. et per dies tres asinus sine cibo transiret et die tercia Antoni9 in foro celebrata missa et reseruato sacramento illud intra hostias non consecratas reponeret atq; illo modo asinus famelicus inuitaretur ad pabulum. Nnod cum factum fuisset coram multitudine maxima animal illud appropinquans sporte in qua corpus xp̄i itra hostias non consecratas reuerenter reconditum erat ex miraculo dei cognouit dominū suum et caput et pedes inclinans humiliter adorauit neq; cura sibi fuit de cibo quo indigebat. Cūq; verberibus ab illo heretico angeret̄ traheretur ꝛ volueretur semper faciebat ut prius. Ob quod hereticus ille et alii q̄plurimi omni errore deposito ad veram fidem redierunt. Antonius autem deo gracias referens sacramentū honorifice in loco debito posuit et cōseruauit. De multis eciā ɔpertū ē q̄ ex p̄uilegio spāli corp9 xp̄i viderūt aut in spē pueri aut carnis aut sanguinis Nd fit secundum Tho. iii. parte. q. lxxvi. per immutacionem oculorum eoruz qui sic vident quorum oculi immutātur ac si expresse viderent exterius carnem aut sanguinē l' puerum nulla transmutacōe facta ex parte sacramenti. Nuod pz ex eo qr aliis videtur sub specie panis. nec tamen id pertinet ad aliquam decepcionē qr talis species diuinitus formatur in oculo ad aliquam veritatē figurandam ad hoc. s. q̄ maīfestet̄

vere corpus cristi esse sub hoc sacramento sicut eciam crist9 ab
sq3 decepcione apparuit discipulis euntibus in Emaus. Dicit
em̄ Aug9. in li. qō num euangelii. q̄ cū fictio nostra refertur
ad aliquā significacōnez non est mendaciuz sed aliqua figura
Sunt itaq3 multa hui9 sacramenti p̄clarissima testimonia que
tamen omnia si deessent sufficere nobis debet verbū xp̄i. d. h̄
est corpus meuz de quo dicere possumus q8. Isaac dixit dum fi
lium tangebat Vox quid vox. Jacob est sed man9 sunt Esau nā
in tactu et in odoratu. Esau cum reputabat in voce tamen
Jacob eum confitebatur Sic in hoc admirabili sacramento sen
sibus nostris. s. visui adoratui gustui et tactui accedencia pa
nis se offerunt sed ip̄i auditui veritas carnis cristi. O igitur
ineffabile sacramentum O inexpugnabile signum amoris. Jhu
xp̄i O deniq3 triumphale priuilegiū nobis exhibitum Non. n.
est aut fuit aliqn̄ tam grandis nacio que habeat deos appropī
quantes sibi sicut adest nobis deus noster. Ergo omni deuoci
one qua possumus celebremus hui9 sacram̄ti mysteria quo no
bis adueniat gracia ⁊ tandem perennis ⁊ eterna gloria ī qua
ipse dn̄s Jhesus viuit et regnat cum patre et spū sancto p̄ in
finita. s. s. ¶ Feria. iiii. ebdomade sancte de sac̄mēto eucari
stie ad q8 deuote suscipien8 fideles īvigilare dn̄t Sermo. lxv

Accepit panem et gracias agēs fregit et dixit Accepite
et manducate hoc est corpus meū quod pro vobis tra
detur. hoc facite in meam ꝯmemoracōz Doctoris gen
cium verba sunt ista. i. Cor. xi. c. Satis vtile et proficuuz esse
arbitratus suz si adhuc de sacramento ineffabili eucaristie nō
nulla dixero qm̄ q̄tomagis illius p̄conia fidelib9 innotescūt
tanto ardencius excitantur ad illius vsum deuotamq3 suscep
cionem. Idcirco preterea que dicta sūt adhuc videbimus que
dam non in merito de hoc bn̄dicto sacramento dilucidanda p̄
ponemus itaq3 tria principalia misteria que apostolus in ver
bis preallegatis explicauit et annotauit videlicz. Primum di
citur transsubstanciacionis. Secundum manducacōis Terciū
consecracionis. ¶ De transsubstanciacione panis in carnē
et vini in sanguinem cristi. et de condicionibus admirandis
ipsius transsubstanciacionis. ¶ Capitulum. i.

Primum misterium annotatum ab apostolo dicitur trās
substanciaciōis. qr cristus panem accipiens et gracias
agens panem illū bn̄dixit et ꝯsecrauit conuertitq3 sub
stanciaz eius in substanciaz corporis sui. sic ⁊ in sacram̄to isto

substancia panis in substanciam corporis cristi et substanciaꝫ vini in substanciam sanguinis eius vere ꝯuertitur Ad qꝺ plenius intelligendum quatuor sunt dubia declaranda Primum vtrum in consecracione sit vera transmutacō siue ꝯuersio panis in corpus cristi·an panis simul maneat cuꝫ corpore·ad qꝺ respōdet Alex·in ·iiii·su·volumīe ꝙ aliqui errantes dixerūt ꝙ in hoc sacramento non est aliqua conuersio sed ad prolacionem verboꝝ sine cōuersiōe aliqua fit diuina virtute ut corpꝰ cristi sit ibi Tamen hec poficio est coutraria sanctorum auctoritate ut patet·Est eciam contra congruitatem sacramenti diminuitqꝫ vtilitatē meriti·Nam multiplex racio est quare cōgruit ut panis cōuertatur in corpus xp̄i et non maneat simul Prima est vitacio ydolatrie·Si em̄ sub sacramento maneret panis fortassis quandoqꝫ indistincte adoraretur cum domio· Secunda racio est efficacior deductio ad ipsum cristum cōprehendendū·Species·n·panis que modo deducit immediate ad dominum xp̄ꝫ cōprehendendum et vescenduꝫ tunc mediate deduceret qꝛ primo deduceret ad ꝯprehensionē panis ⁊ post ad comprehensionem dn̄i·Tercia rō est sp̄ualior refectio·mō·n· illa refectio est sp̄ualis omnino tunc esset eciā carnalis qꝛ tūc cibus carnalis assumeretur et non solum sp̄ualis·Quarta racō est veritatis insinuacio·s·ut credatur ꝙ sit tantum cibi anime et non corporis·et ꝙ hoc cibo fit vnio sp̄ualis non corporalis Opinio ad hoc pretacta minuit vtilitatem meriti qꝛ ponēdo ꝙ accidencia non possunt esse sine subiecto innitendo racionibus humanis meritum fidei diminuit·Ideo dꝺ ꝙ tota substancia panis conuertitur in substanciam corporis xp̄i remanentibus accidentibus sine subiecto·Secundum dubium declarādū vtrum in ista conuersione annichiletur substancia panis ⁊ ad hoc respondet Ric·in·iiii·di·xj·d·ꝙ q̄uis post conuersioneꝫ sustancie panis in substanciaꝫ corporis cristi nichil de substācia panis remaneat tamen qꝛ substancia corporis cristi in quā conuersa est aliud est ānichilata nō est vnde substancia pāis non est in nichilum redacta sed ī melius ꝯmutata·s·in corpꝰ cristi Non tn̄ ꝟm Alex·de pane illo accepit esse corpus cristi· sed ip̄a essencia panis sine oī mutatacōe facta in corpus cristi mutatur in illud·Ideo Vgo li·ii·de sacramentis ꝑte·viii·c·ix ait Non sic corpꝰ cristi in pane consecrari dicimus ut de pane corpus cristi eē accipiat nec·q·corpus nouum subito factū de mutata essencia·sed in ipsum verum corpus mutataꝫ eēuciam

nec ipsam substanciam panis et vini in nichilum redactam qꝛ
desiit esse quod fuit sed mutatam pocius qꝛ cepit esse aliud qđ
non fuit Tercium dubium declarandum vtrum illa conuersio
fiat in instanti vel successiue Et respondet Ric·vbi sup̄ ꝙ fit
in instanti qꝛ ut accipi potest a cōmētatore·iiii·meta·Omnis
successio in mutacōe causatur vel ex resistencia mobilis ad mo
torem vel medii ad motorem vel rōne vtriusqꝫ·et puto ꝙ sub
resistencia ipsius medii debeat comp̄hendi diuisibilitas spacii
per compacionem ad limitacōꝫ virtutis in motore · Vn̄ q̄uis
corporale mediuꝫ angulo non resistat tn̄ qꝛ limitate virtutis
est non posset se transferre ab oriēte in occidentem ꝑtrāseun
do spaciū in instanti·Virtus autem conuertens substanciā pa
nis in corpus xp̄i non est limitata·illa·n·conuersio fit ꝑ virtu
tem diuinam que infinita est nec sibi resistit substancia panis·
qꝛ tota natura perfecte subditur virtuti diuine nec est aliqđ
medium per quod ista conuersio fiat·hoc enī non habet locum
proprie loquendo nisi de mutacione locali ·Panem enī nō esse
corpus xp̄i nihil positiuuꝫ dicit·et tn̄ si esset medium nō opor
teret ꝙ causaret suscepcionē in diuina operacione Deus enim
vnum lapidem transferre posset ab oriente in occidentē ꝑ to
tum medium in instanti·non·n·oportet ꝙ diuisibilitas medii
causet suscepcionē in mutaciōe nisi cū hoc mutans sit limitate
virtutis·Quartuꝫ dubiuꝫ declarandū·vtrum virtus transub
stāciatiua principalius respiciat sacerdotē q̄ verba Et rn̄ det
Ric·dis·viii·quarti ꝙ virtus p̄dicta principalius respicit sa
cerdotez qꝛ qn̄ dn̄s operatur aliquē effectuꝫ mediante instru
mento animato cuiusmodi est seruus ꝫ Ph̄m p̄mo politicorū
et inanimato virtus dn̄i p̄ncipalius respicit instrumentū ani
matum q̄ inanīatuꝫ·In transsubstāciacōe aut̄ sacerdos se hꝫ si
cut instrumentuꝫ animatuꝫ et verba sicut inanīatuꝫ·Ideo vt9
domini principaliter operantis principalius respicit sacerdo
tem q̄ verba Secunda racio est qꝛ quando plura instrumen
ta per ordinem se habencia concurrunt ad eundem effectum
ut manus et penna ad scripturam virtus principalis motoris
principalius respicit illud instrumentuꝫ quod est sibi ꝓpinqui
us et mediante quo aliud instrumentuꝫ mouetur Vnde virt9
scribentis principalius respicit manum q̄ pennam · Ad trans
substanciacionez autem concurrunt plura instrumenta ꝑ ordi
nem se hn̄cia·s·sacerdos et v̄ba quorum sacerdos ē ꝓpiquior
principali agenti qꝛ sibi est similior et eius repn̄tat personaꝫ

Est eciaz prolationis verborum causa. Ideo virtus transsubstā
ciatiua principalius respicit sacerdotem q̄ verba Tercia ra
cō est qr virtus transsubstanciatiua sacerdotem respicit per
manēte racione caracteris qui in sacerdote permanet. verba
autem sicut sunt transeuncia respiciunt transeuntem non per
aliquez transitū ex parte virtutis prout est in principali agē
te sed per transitum ipsorum verborum s̄m quid. Tamen predi
cta virtus respicit principali9 verba q̄ sacerdotē inquantū
magis de ꝓpinquo se habent ad effectum q̄ sacerdos s̄m quē
modum eciam dici potest q virtus scribentis principali9 re
spicit pennam q̄ manum ¶ De multiplici māducacōe corpis
xp̄i et de dubiis que cc̄ illā hēri pn̄t ¶ Capitulū. ii.

Secundū mysterium q8 annotauit apostolus in themate
dicitur manducacōis asserens q8 xp̄c dixit Accipite et
manducate hoc est corpus meum Ad q8 pleni9 intelli
gendum quatuor sunt dubia declaranda. Primū quot sunt
modi manducandi corpus xp̄i. Et rn̄det magister in. iiii. di.
ix. q est duplex. vnus sacramentalis alius spiritualis. Nue di
stinctio s̄m Bon̄. oritur vnomō a disposicōe sumenciū qr qui
dam accedunt male dispositi et hi māducāt sacramentaliter.
quidam bene et hi sp̄ualr. Secundo accipitur a modo sumēdi
qr quidam suscipiunt ore corporis et non cordis et hi sacram̄
taliter. quidaz vero ore cordis et hi sp̄ualiter. Comedere igi
tur sacramentum spiritualiter est illud suscipe cum fide infor
mata caritate. Comedere autem sacramentaliter est illud su
scipere cum fide sine caritate. qui manducāt sacramentaliter
tm̄ suscipiūt sacramentum s̄z n̄ effectum illius. qui vero mā du
cant spiritualiter effectum gracie consequuttur Secundum
dubium vtrum mali sumāt corpus xp̄i veraciter. Et respondz
Tho. iii. parte. q. lxxx. et Bon̄. in. iiii. di. ix. q circa hoc quid
antiqui errauerunt. d. q corpus xp̄i verum a malis non sumit̄
qr non decet tantam maiestatem et carnem tam sanctam a pu
ram in corpus peccatis subditum introire. Ideo asserebant q
corpus xp̄i verum a speciebus absceder et ex quo peccator ip̄z
labiis et ore polluto contingeret Sed hoc est erroneum eo q
manentibus speciebus corpus xp̄i sub eis esse non definit. spe
cies autem manet q̄diu substancia panis maneret et sibi ades
set. Manifestum est autē q substancia panis assumpta a pec
catore non statim esse definit sed manet q̄diu per calorem na
turalem digeratur. Vnde tamdiu corpus xp̄i sub speciebus

sacramentalib9 manet eciam a peccatoribus sumptus. Quare hoc omnes dicunt q peccatores veraciter et sacramentaliter licet non spiritualiter corpus xpi suscipiant. Quod cantat ecclesia in prosa in festo corporis xpi. d. Sumunt boni sumunt mali sorte tamen inequali vite vel meritus. Et Aug. sup. Jo. ait. Multi de altari accipiunt et accipiendo moriuntur. Ad id c. sicut Judas. c. et sancta de cse. di. ii. Tercium dubium est vtrum peccator qui cuz certa sciencia in peccato sumit corp9 xpi sumat illud dampnabiliter et q sic patet per dictuz apli dicens q iudiciuz sibi manducat et bibit q8 nō est scdz Bona. qz ipsum corpus aliquaz maculā det anime sed qz peccator ipsum otempnit dum se preparare non vult et mundare Sz alí quis obicere potest si manducaret corpus xpi cū peccato peccatum est. ergo a simili et videre. ergo quociensc umq3 existēs in peccato mortali videt corpus xpi peccat mortaliter respō dit Tho. et Bona. q visus nō pertingit ad substanciā corporis xpi sed solum ad spēs sacramentales. Sed ille qui manducat non solum sumit spēs sacramtales. sed eciam xpm qui est sub eis. et ideo a visione corporis xpi nullus baptizatus xpi betur. nō baptizati autem non sunt admittendi eciaz ad inspectionem huius sacramēti. vnde pz per dyoni. in li. ecc. hierar sed ad manducacōnem non debent accedere nisi illi qui bene dispositi et mundati sunt. quare non est simile videre et sumere hoc sacramentum Quartum dubium est. vtrum accedere ad id sacramentuz cum osciencia peccati sit grauissimum ommiū peccatorum Et quibusdam videtur q sic Primo qz glo. super illud. i. cor. xi. c. qui manducauerit aē. de m digne manducante ait Ac si xpm occiderit punietur. sed peccatum xpm occidenci um videtur fuisse grauissimuz ergo et hoc peccatum. Secūdo arguunt qz Hiero. dicit in quadam epistola. Quid tibi cum feminis q ad altare fabularis. Dic sacerdos Dic clerice qualiter cum eisdem labiis filium dei oscularis quibus osculatus es filiā meretricis O Juda osculo filiuz hominis tradis. Ex quibus verbis videtur q fornicator accedens ad mensam xpi peccat sic peccauit Judas peccato enormi et grauissimo Respondet tam Tho. vbi supra q aliq8 peccatuz potest dici grauius alio dupliciter. vnomodo per se. aliomodo per accidens. per se quidē scdm racionem sue speciei que attenditur ex parte subiecti. et scdm hoc quando id contra quod peccatur est maiz tanto peccatū est grauius. et qz diuinitas xpi est maior hūanitate ipi9

et ipsa humanitas est pecior q̄ sacramēta humanitatis. Inde ē
q̄ grauissima peccata sunt que ꝯmittuntur in ipsam diuinita
tem sicut est peccatum infidelitatis et blasphemie. Secunda
rio autez sunt grauia peccata que ꝯmittuntur in humnnitatē
cristi. Tercio autez loco sunt peccata que ꝯmittuntur contra
sacramenta que pertinent ad humnitatem xp̄i et post hoc sūt
alia peccata contra puras creaturas. per accidens autem vnū
peccatum est grauius alio ex parte peccantis puta peccatuz
qd est ex ignorancia vel infirmitate leui⁹ est peccato quod ex
temptu vel ex certa sciencia Et eadem rōe de aliis circumstan
cijs. Scdo hoc ergo ꝯmunicare ī peccato mortali in quibusdā
potest esse grauius sicut in his qui ex actuali contemptu ī con
sciencia peccati ad hoc sacramentum accedunt. In quibusdam
vero minus graue puta in his qui ex quodaz timore ne depre
hendantur in peccato cum cosciencia peccati hoc sacramentuz
suscipiant. Sic ergo patet q̄ hoc peccatum ē multis alijs gra
uius secundum suam speciem non tamen omniuz grauissimum
Ad primum ergo dicendum. Nd peccatum indigne sumen
cium hoc sacramentuz comparatur peccato occidencium xp̄m
secundum similitudinez qr vtrumqz cōmittitur contra corp⁹
xp̄i non tamen ꝟm criminis quantitatem. peccatuz em̄ occidē
cium xp̄m fuit multo grauius. Primo quidem qr illud peccatū
fuit contra corpus xp̄i in sua specie ꝓpria hoc autem est cōtra
corpus cristi in specie sacramenti. Secundo quia illud pec
catum processit ex intencione nocendi xp̄o non autem hoc pec
catum. Simil̄r fornicator accipiens corpus xp̄i comparat̄. Ju
de osculanti xp̄m quantum ad similitudinem criminis qr vt̄qz
ex signo caritatis xp̄m offendit non tamen quantum ad crimi
nis quantitatem Hec tam̄ similitudo non min⁹ competit aliis
peccatoribus q̄ fornicatoribus. nam et per alia peccata mor
talia agitur contra caritatem cristi cuius signum est hoc sacra
mentum tantomagis quanto peccata sunt grauiora Secūdū
quid tamen peccatum fornicacionis magis reddit hominez in
eptum ad percepcōz huius sacramenti inquantuz scz per hoc
peccatum spiritus maxime carni subicitur et ita intelligitur
feruor dilectionis qui requiritur in hoc sacramento Plus tñ
ponderat impedimentum ipsius caritatis q̄ feruor eius. vnd
eciaz peccatum infidelitatis quod funditus sepat hominez ab
ecclesie vnitate simpliciter loquendo maxime hominem ineptū
reddit ad suscepcionē huius sacramenti Vnde graui⁹ peccat

infidelis accipiens hoc sacramentum q̄ peccator fidelis ꝛ ma
gis contempnit xp̄m ꝟm ꝙ est sub hoc sacramento presertim
si non credat xp̄m vere sub hoc sacramento esse qꝛ quantū est
in se diminuit sanctitatem huius sacramenti ꝛ virtutem cristi
operantis in hoc sacramento ꝙ est ꝯtempnere ipsum sacramē
tum in seipso. Fidelis autem qui cum consciencia peccati sumit
contēpnit hoc sacramentum non in seipso sed quantuꝫ ad vsū
indigne accipiens ¶ De p̄tate ꝯsecrandi ꝯcessa sacerdotib⁹
rite ordiatis ꝟm formam ecclesie q̄ soli ꝯficere p̄nt Cap̄. iii.

Tercium misterium qđ apostolus annotauit dicitur cōse
cracionis ibi hoc facite in meam ꝯmemoracionem. In qui
bus verbis ꝟꝫ Fran̄. data fuit potestas cōsecrādi apo
stolis qui ut dictum est in precedentibus fuerunt tunc a xp̄o
ordinati saccerdotes Sed hic quatuor dubia adhuc occurrūt
aperienda Primū vtrum angeli habeant potestatē consecrā
di. Et respondet Alex. in. iiii. ꝙ non eo ꝙ deus talem potesta
tem ipsis non dedit et hoc congrue. Primo qꝛ virtus transub
stanciādi elementū in corp⁹ xp̄i et sanguinē data est verbo sē
sibili. vnde cui⁹ est proferre verbum sensibile ei⁹ est ministe
rialiter mediante verbo tali consecrare. Inquit em̄ Aug. i. q.
i. in. c. de trahe. Accedit verbum ad elementum et fit sacramē
tum. Secunda racio est qꝛ si sacramenta ministrarentur homī
per angelos esset homo in sua reparacōe subiectus āgelice na
ture et sic non esset per xp̄m solum restitutus in pristinā dig
nitatem Secundum dubium. vtruꝫ aliquis non sacerdos pos
sit consecrare Et rn̄deo ꝙ non. ymo si oēs homines mūdi nō sa
cerdotes essent sancti et iusti et per annos et annos dicerent
verba conseracionis super debita materia cum intencōe cōse
crandi nunq̄ consecrarent. Ideo scribitur de sum. tri. et fi. ca. c
i. Hoc vtiqꝫ sacramentum nemo potest conficere nisi sacerdos
qui rite fuerit ordinatus scđm claues ecclesie quas ip̄e ꝯcessit
apostolis eorumqꝫ successoribus. Ihesus xp̄c Et ecclesia cātat
Sic sacrificium istud instituit cuius officium ꝯmitti voluit so
lis prespiteris quibus sic congruit ut sumant et dent ceteris.
Et. xxv. di. in. c. perlectis dicitur. Ad prespiterꝫ pertinꝫ sac̄
mentum corporis et sanguinis domini in altare dei conficere.
¶ Tercium dubium est vtrum sacerdotes mali et peccatores
possunt consec̄re. Et respondet Bona. in. iiii. di. xiii. ꝙ sic qꝛ
officium consecrandi non est ex ꝓpria sanctitate vt quidam he
retici dn̄t sed ex auctoritate Tho. ꝟo in. iii. parte. q. lxxxvii

Ait. Non ex hoc ipso aliquis desinit esse minister cristi q̄ ē ma
lus qꝛ dominus habet bonos ⁊ malos ministros qui cuꝫ aucto
ritatem habent consecrandi consecrari possunt. Vnde Aug⁹.
i. q. i. c. intra ait. intra catholicā ecclesiā in ministerio corpis
et sanguinis domini nichil a bono maius nichil a malo minus
perficitur sacerdote qꝛ non in merito consecrantis sed in ver
bo perficitur creatoris et in virtute spūssancti Ad idem ē. c.
vt euidenter. c. propheta. c. cum scp̄tura. c. multi secularium
et. c. sacerdotes Quatuꝫ dubium. vtrum sacerdotes heretici
scismatici excoīcati vel degradati possunt conficere Et respō
det Bon. in. iiii. di. xiii. q̄ aliqui voluerunt distinguere q̄ sa
cerdotes mali quidā occulti sunt mali et tales possunt ꝯsecra
re. Alii vero sunt manifeste mali et ab ecclesia precisi sicut he
retici et alii p̄dicti et tales non possunt et ad hoc allegāt dic
tum Aug⁹. i. q. i. c. Extra catholicam ecclesiam non ē loc⁹ vi
sacrificii Et Hiero. in c. Odit qui dicit Odit domin⁹ sacrificia
hereticoꝝ ⁊ a se proicit et quociens in nomine eius ꝯgregati
fuerint detestatur fetorem eoruꝫ et claudit nares suas habēt
eciam ibi. c. non oportet Sꝫ tamen positio ista fl̄a est vt pate
bit. Ideo dicendum et melius q̄ sacerdotes omnes prenomīati
consecrare possunt qꝛ potestas consecrandi eucaristiam ut in
quit Tho. ⁊ omnes theologi pertinet ad caracterē sacerdota
lis ordinis Caracter autem indelebilis est Ideo dicendū q̄ in
sacrō duo attenduntur. s. sacramenti veritas que consistit q̄n
tum ad rem primam. et sacramenti vtilitas que ꝯsistit q̄ntum
ad rem vltimam que est incorporacō vel vnio quantū ad cor
pus misticum. si de veritate sacramenti loquam̄ veritas sa'ua
tur vbi ex parte ministri est ordo et intencio et verbi ꝓlacio
cum adest debitum elementum Si autem loq̄mur quantuꝫ ad
vtilitatem dicendum q̄ sacerdos bonus conficit ad vtilitatē
suam et assistencium Malus occultus ad dampnum suum tātuꝫ
Nichilominus ad vtilitatem assistencium qui deuote audiunt
missam Sed precisus et hereticus ad dampnacōꝫ suam et oīm
assistencium. Quia ergo in precisis et hereticis manifestis pri
uatur sacramētū omni fructu q̄uis sit ibi corpus xp̄i veꝝ. Iō
loquuntur sacri canones ipsoꝝ sacrificia detestantes non rōe
opati operis sed dampne Ric. vero in. iiii. dicit q̄ p̄fatos sa
cerdotes posse hoc sacrificium conficere intelligitur duplicit̄
aut de iure aut de facto. Primo modo non omnis sacerdos pt̄
hoc sacramentuꝫ conficere quia nec irregularis nec suspensus

nec interdictus nec excommunicatus nec scismaticus nec here
ticus nec degradatus hoc sacramentuz potest de iure ɔficere
qꝛ cuilibet predictoruz ꝓhibitus est potestatis sacerdotalis
vsus Vnde conficiendo grauissime peccant. Secundo modo
scilicz defacto quilibet ipsoruz potest vt predictum est. Con
siderent itaqꝫ layci quanta est sacerdotalis dignitas. quanta
sacedotibus ē data potestas. non sint ipsi sacerdotum iudices
et ex consequenti sacramentorum contemtores. de quo pleni
us diximus in opere de virtutibus Venerentur et colant illos
vt patres vt dominos et tanti sacramenti ministros. prepa
rent se omnes cum omni humilitate et reuerentia ad sacraz co
munionem de illorum manibus suscipiendam. Ipsi vero sacer
dotes studeant pro viribus nitorem mentis et anime conserua
re viuereqꝫ munde et caste ut sic digne conficere possint et di
spensare fidelibus absqꝫ ꝓprio detrimento ȳmo cum merito.
Et benedictione dei sacratissimum corpus filii eius domini no
stri. Jhesu Cristi qui est benedictus et laudabilis per infinita
seculorum secula Amen ¶ Feria quinta in cena domini
de exemplis a cristo nobis exhibitis in quibus eum sequi debē
mus et precipue tempore sacre eucaristie communionis.

Sermo. lxvi.

Exemplum enim dedi vobis vt quemadmodum ego feci
ita et vos faciatis Piissimi. Jhesu verba sunt ista. Joh.
xiii. c. Et in euangelio hodierno. Suscepturi sanctissi
mum sacramentum hodierna die. vel in propria solennitate
pascali diligenter ac sollicite inuigilare debemus ut ad illud
accedamus cum omni mundicia. puritate. ac reuerencia. Id au
tem facere poterimus si voluerimus imitari exempla virtutū
que docuit nos ipse Cristus in vltima sua cena. In illa namqꝫ
docuit nos om̄es quid communicando essemus facturi. Idcirco
in presenti sermone pro morali declaracione euangelii de ex
emplis moralibus spiritualiter in eo contentis et a domīo. Jhe
su cristo nobis oblatis erimus tractaturi quoniam ad illa Cri
stus. Jhesus nos in verbis in themate premissis inuitat. In qui
bus totum euangelium hodiernum complectendo septem exē
pla deuotissima declarabimus.

Primum dicitur memorande mortalitatis. Secundum
consumāde caritatis Terciū tolerāde aduersitatis Quartū
contempnende prosperitatis Quintum obseruande castitat̄
Sextū exercēde hūilitatis Septimū desiderāde felicitatis

¶ Qualiter cristus docuit nos exemplo suo memores esse mortis acerbissime quā pro nobis peccatoribus ex caritate ⁊ amore pacientissime tolerauit

¶ Capitulum·i·

Primum exemplum quod cristus nobis exhibuit dicitur memorande mortalitatis. Ipse etenim memor erat mortis sue · quod euangelista exprimit dicens · Ante diem festum pasce sciens Jhesus quia venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad patrem · Pro quoꝝ verboꝝ declaracōne tria sūt notanda · Primuꝫ quod ꝑ hoc nomen pasca intelligatur Et ad hoc sic dicit aug · sup · Jo · Pasca non sicut quidā estimāt grecū nomē est sed hebreuꝫ · Oportūissime tñ occurrit in hoc nomīe quedā ogruentia vtrarumqꝫ linguaꝝ · Quia eniꝫ pati grece paschin dicitur iō pasca passio putata est vel hoc nomē a passione sic appellatum · In sua vero lingua hoc est in hebrea pasca transitus dicitur ꝓpterea ꝙ tunc primuꝫ pasca celebrauit populus dei quando ex egipto fugiens rubrum mare pertransiuit · Secundum autem ꝓicolaum de lira dicebatur pasca iudeorum transitus eo ꝙ tunc angelus transiit per egiptum interficiens primogenita egipciorum et filios ꝓrahel saluās Secundum notandum · ꝫ pascale festum apud iudeos incipiebat a vespera diei in qua luna erat · xiiij · Dies autem festiuus apud eos incepit a vespera vnius diei et durat vsque ad vesperam sequentis diei · Vnde Leuit' · xxiii · c · Dicitur adeo · A vespere vsqꝫ ad vesperum celebrabitis sabata vestra · Et sic dies pasce solennis erat luna xv · propter eundem diem quē Johannes nominat Ante diem festum pasce propter naturalem distinctionem dierum · Marcus nominat primum diem azimorum quia a vespere precedentis diei incipiebant commedere azima · Quare secundum hieronimum omnesqꝫ theologos di · xi · quarti tenendum est · ꝙ Jhesus fecit cenam luna · xiiii · et passus est lūa existente quindecima · Tercium notand · ꝫ sicut Cristus recordabatur mortis de proximo sibi imminentis ita et qui vult communicare mortem Cristi ad suam mentem reuocare debet · Hoc docuit Apostolus cum dixit · i · Corinth' · xi · Quociens cumqꝫ manducabitis panem hunc · et calicē bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat ·

¶ Qualiter cristus nos docuit exemplo suo vt mēores simus immense caritatis sue qua nos dilexit ¶ Capitulū · ii ·

Secundum exemplum quod docuit nos xp̄c dicitur consu
mā de caritatis. de quo euangelista scribit Cum dilex
isset suos qui erant in mundo in finē dilexit eos. i. ꝟni
glo. maiora signa dilectionis ostendit Dilexit nāq; dn̄s ꝟuos
suos iustos et sanctos reos et peccatores pro eis paciendo et
moriendo Ob quod Hiero. ad Damasum papam de filio ꝓdi
go ait. Nue maior potest esse clemencia q̄ ut dei filius hom̄is
putaretur decem mensium fastidia sustineret ꝑtus expectarz
aduentuz ꝑ singulas adolesceret etates et post cōtumelias vo
cum alapas et flagella crucis pro nobis fieret maledictus vt
nos a maledicto legis absolueret Et apostolus Ro. v. inquit
Cōmedat suam caritatem deus in nobis quoniā cū adhuc pec
catores essemus xp̄c pro nobis mortuus est. Si ergo xp̄c tan
tum dilexit nos vt sāguinem suum et vitam daret pro nobis
nos debemus ꝛ illuz diligere ac pro eius amore proxīoꝝ odia
deponere An non heretici vel ingrati habendi sūt illi qui xp̄z
non diligunt ꝓ quibus mori dignatus est. Propterea scribit̄
de conse. di. ii. in. c. Iteratur. Semꝑ xp̄i mors per seculi vitaz
posteris est nuncianda ut discant qua caritatate dilexit suos
qui pro eis mori dignatus est. Cui omnes vicem debem⁹ repē
dere caritatis qꝛ ad hoc prior dilexit nos cū essemus gehenne
filii ut eum diligeremus a morte iam liberati. Et Cassio⁹ in li
bro de dilectione dei ait alloquens animam sic. Audi anīa mea
et auribus percipe diuinam clemenciam. Nuis abissum tam in
effabilis gracie considerauit. quis de fonte tante dulcedinis
gustauit et non amauit. Nuare non diffundis in deum vniuer
sos affect⁹ quos dirigis ad natiuitates et insanias falsas. Cur
queso diligis aliquid preter illuz qui tam benigne tam miseri
corditer a tot miꝟiis te redemit Lugi scrutinio et assidua me
ditacione reuolue qualꝫ vnigenitus dei patris cum esset splen
dor et figura substancie eius post exinanicionem vsqz ad for
mam serui post lacrimas post labores post sudores post ꝯtūe
lias post flagella post sputa post liuores post coronā spineā
pro te affixus in cruce quandoqz pependit. Manus eleuabat
ad patrem in sacrificium vespertinum vt te ad amplexus ami
cabiles inuitaret. Vide anima mea ne ingrata sis in tanto cu
mulo beneficioꝝ. Ingratitudo eniz est peremtoria salutis. hec
ille. Nuando ergo cristus conspicit hominem ꝙ non diligit
conqueritur de illo. vt Aug. inquit in libro contra. v. hereses
d. Cū eēz vnic⁹ p̄ris mei recōciliaui te. cū int̄ mōtes ꝛ siluas

errares quesiui te. humeris meis portaui te. laboraui fudaui ca
put meū spinis apposui. manus meas et pedes clauis abieci lā
cea latus meū aperui ut te mihi copularē et tu diuideris a me
¶ Quakr xp̄c nos exemplo suo docuit aduersa libenti anīo tole
rare et in tribulacionibz esse pacientes. ¶ Capi. iii.

Tercium exempluz quod nobis xp̄c dedit dicitur tolerā
de aduersitatis Tolerauit. n. Judā ꝓditorez suuz equo
et pacienti animo quē in cena retinuit coīcauitqz eū cū
aliis discipulis ne eius peccatuz occultum faceret manifestum
vt hētur. i. q. i. c. xp̄c Et hoc euangelista exp̄ssit cuz dixit. Et
cena facta. s. q̄ntum ad esum agni pascalis non tamen ꝯpleta
quātuz ad alia cibaria. Sequitur cum dyabolꝰ iam misisset in
cor ut traderet euz. Judas symonis scariot. s. ꝟm Ni. de li. quia
die p̄cedenti euz venderat suggestione dyaboli hāc ꝓdicōem
in cor ip̄ius mittentis Sequitur tex. Sciēs qr oīa dedit ei pa
ter in manus et quia a deo exiuit et ad deuz vadit Nue ꝟba ex
ponens Grego. iii. mora. ait. Sciebat. n. ꝙ in manu sua ipsos
eciam ꝑsecutores acceperat ut ipse in se ad vsuz pietatis ītor
queret quicquid eoꝝ ꝯtra se malicia ꝑmissa seuiret. O quāta
erat paciēcia et lōganimitas benedicti. Jhesu xp̄i quando in ce
na illa respiciebat ꝓditorem videbatqz cor eius malignum et
tamen non eiciebat eum ñ ostēdebat sibi turbilentam faciē nō
inferebat ꝯtumelias illi et conuicia. sed modis omnibus man
suetissimis q̄ntum in se erat querebat reuocare illum a cogita
tu maligno. O paciēcia inuictissimi xp̄i. Jhesu benedicti. Hanc
docuit nos verbo cum dixit. Luce. xxi. In paciencia vestra possi
debitis anīas vestras Et Mat. v. Beati qui ꝑsecucionē paciū
tur ꝓpter iusticiam qm̄ ipsoꝝ est regnū celoꝝ. De paciencie
autem laudibus multa dicta sunt a nobis in opere de ꝟtutibz
ideo pauca hic sufficiant. ¶ Quakr xp̄c nos exemplo suo do
cuit contemnere ꝓspa mūdi hꝰ et in illis fiduciam habeamus

Quartum exemplum quod xp̄c nobis dedit ¶ Ca. iiii.
fuit ꝯtemnende ꝓsperitatis. De quo euāgelista scribit
Surgit a cena et ponit vestimenta sua. i. deposuit per
hoc innuens deponendum esse omnē seculi huius affectū neqz
confidendum esse in bonis presentis vite Quod Hieroꝰ. dixit
sic scribens in epistola ad Exupanciuz. Si fieri potest imitare
Joseph et egipcie domine paliuz deremlque nudus cristū nu
dum seq̄re. nec a xp̄o eiusqz sanctis veꝝ ec̄ a gētilibz sepe mo
uem̄ ut hꝰ vite gaudia ꝑuipēdamꝰ respuamusqz oīa bona eiꝰ

Vnde ꝛ Sene. ad Lucilluz ait Noli huic tranquilitati confidere. Et iterum ad eundem Clamo. vitate que vulgo placent que caũs ad omne fortuituz bonuz supicõsi pauidiqꝫ subsistite Et fera et piscis sepe aliq̃ oblectacione decipitur munera ista fortune putatis insidie sunt. Nuisquis vestꝝ in tantã agere vitam volet ista viscata bñficia deuitet q̃ plimum. in quibus hoc q̃ miserrimi fallim̃. qd dum habere putam⁹ in precipicia cursus iste deducit et h⁹ emmẽtis vite exit⁹ cadere est

¶ Nualr xp̃c exẽplo suo nos docuit obseruare et custodire sibi valde acceptam ꝟtutẽ castitatis ¶ Capitulũ. v.

Quintũ exemplũ a xp̃o nobis datũ fuit obseruande castitatis. Nd euãgelista explicauit cum dixit. Et cum accepisset lintheũ p̃cinxit se. Nos eciam lumbos precinctos habere debemus ꝟm illud Luce. xii. Sint lumbi vestri precincti. Nue verba exponẽs Grego. in omelia ait Lumbos. n. precingimus cũ carnis luxuriã per ꝯtinenciam coartamus. Sed ut. d. Aug. quem allegauim⁹ in sermone de luxuria. Inter omnia xp̃ianoꝝ certamĩa duriora sunt p̃lia castitatis in quib⁹ q̃tidiana est pugna et rara victoria O q̃nta multitudo damnat̃ propter vicia carnis. ecquis explicet quot sũt illi qui ut persistant in miseriis et turpitudine ꝯfiteri et ꝯmunicare postponunt Nuis eciaz enumeraret quot inueniũtur qui post perpetrata nefandissima ac fetidissima peccata carnalia pre ꝟecundia illa non ꝯfitentur et sine vera emendacõe consciencie accedunt ad sacram ꝯmunionẽ O infelix ꝯdicõ taliũ sic faciencium qui iudicium dei manducant et bibũt ¶ Nualr xp̃c exẽplo suo nos docuit ut hũilitatis exercicia non recusem⁹ ¶ Capi. vi.

Sextum exemplum qd xp̃c nobis tribuit dr̃ exercẽde hũilitatis. de quo euangelista snbdit Deinde misit aquam in peluim ꝛ cepit. l. p. d. et ex. l. quo. e. p̃. O quid erat videre regẽ angeloꝝ et dominũ celi et terre genuflexũ ante pedes discipl̃oꝝ et maĩbz ꝓpis cõtrectãtẽ ꝛ lauãtẽ pedes illos sordidos et lutosos. Interroga eum aĩa mea et dic illi Cur O bone. Jhesu tm̃ te humilias ut defatigatus et madefactus sudore pedes discipulis tuis laues. Et rñdebit tibi ꝓtim⁹ O anima mea. Caritas que me traxit vsqꝫ ad exinanicõnem vsqꝫ ad formam serui. ipsa me sic humiliare compellit Nuinimo ꝛ maiora humilitatis officia suscipere coget cuz die crastina crucifixus et nudus cum latronibus deputabor. Sed discite a me omes quia mitis sum et humilis corde.

Qualiter xp̄c exemplo suo nos docuit ut desideremus super nam felicitatem

Capitulum·vii·

Septimum exemplum quod cristus nobis dedit dicitur desiderāde felicitatis qꝛ Petrū induxit ut desideraret hr̄e ptē secū Dicit g̊·Jo·veīt ergo ad Symonēpetrum et dixit ei Pe·Dn̄e tu mihi lauas pedes·In passu hoc dubitare solent quidā·vtruz xp̄c lauerit pedes discipl̄oꝝ alioꝝ p̄usq̄z Petri·et Origen̄·d·ꝙ sic qꝛ incepit lauare a mīoribz·sed nō videt̄ verisile ut·d·Ni·de li·Si trāsisset p om̄s alios q̄n aliq̄s eoꝝ vel plures recusassent hāc locōz sic̄ et Pe·Et iō alii doc dcn̄t ꝙ p̄mo veīt ad Pe·ꝓpter qd̄ alii discipuli audita rep̄hē sione Petri non fuerūt ausi vltra iā recusare· ꝙ g̊ euāgelista dic̄·Cepit lauare ꝛc̄·et postea subdit·Veīt ergo ad Symōez non ē p hoc intelligēduz ꝙ alios lauerit an̄ ip̄m sz euāgelista pri⁹ dixit factū in gn̄ali postea explicat modū in pticl̄ari in cipiēs a Pe·qui dixit·Dn̄e tu mihi lauas pedes·i·vis lauare mihi peccatori tu qui es filius dei·q·dicat·nullomō decz·sil̄e v̄buz dixit in p̄ncipio sue ꝯuersionis Luce·v·Exi a me dn̄e qꝛ hō peccator sū Rn̄dit·Jh̄s et dixit ei·Nd̄ ego facio tu nescis·mō scies aūt p⁹ ea·i·s̄m Cri·hūilitatē h⁹doctrīe Et quō hūi litas sufficit in deū ducere·Dicit ei Pe·Nō·l·m·p·ī·e·i·nūq̄ s̄m Aug·ac si dicerz·Nunq̄ sustīebo ut tu laues pedes meos· et s̄m Ni·de lira lz Pe·hoc facerz bono zelo tn̄ indiscrete h̄ fa ciebat qꝛ cum xp̄c non posset errare non debebat volūtati ei⁹ aliquomō resistere·Idcirco respondit ei·Jhesus Si non lauero te non habebis partem mecum·qd̄ moraliter ꝛ litteraliter in telligi potest·Moraliter quippe intelligendo nullus pōt hr̄e ptez cum xp̄o in gloria celesti nisi lotus fuerit a macula pecca ti Juxta illud Apo·xxi·Non intrabit in ea aliquid coinquina tum Si autē intelligatur de locōe corporali litteraliter·tūc s̄m Origen̄·dubiuz est quō ille qui ob reuerenciā·Jhesu non p̄ mittebat lauare pedes suos n̄ hēbit ptē cū filio dei·Et rn̄det Ni·de li·ꝙ sicut aliq̄d est illicitū n̄ ex sui natura sz tm̄ qꝛ ꝓhi bitū ut pz de ligno vite p̄mo pnti·ita sil̄r aliq̄d est necessariuz ad salutē nō ex natura sui sz ꝓpter p̄ceptuz dei vel p̄lati et sic erat i ꝓpoīto Ex q̊·n·xp̄c volebat simpl̄r h̄ facere Pe·de neces sitate salutis tenebatur hoc sustinere·Sed cum a xp̄o fuit reprehensus respōddit Domine non tantuz pedes meos·sed et man⁹ et caput·q̄si dicat·p⁹ sustīerē a te p totū corp⁹ laua ri q̄ a te separi qꝛ q̄uis eēt duꝝ sibi ut mgr̄ suus ei seruirz tn̄

q̄ui⁹ illi erat ad ipso separi Vñ dr̄ in itinerario Clementis q̄
q̄ncunq; Petrus mēor erat dulcissime societatis xp̄i resolueba
tur in lacrīas ita q̄ facies ei⁹ adusta vidēbat̄ ex freq̄nti lacri
maꝝ fluxu Dixit ei ihs qui i. ē. s. p baptismuz non m. m. ut
pe. lauet. i. affectus q; ut dicit Aug⁹. in expoſicōe hꝰ passus
Si aliquis baptizatus statim moriatur euolat ad p̄riaz nec in
diget aliqua alia locione. sed si supuiuat indiget locione pe⁹
idest affectōnuz mentis Subdit adhuc xp̄c Vos. m. e. sed nō
oēs. vñ Aug⁹. hoc quid sit ne q̄reremus ipse euāgelista pate
fecit adiungēs Sciebat em̄ quis naz esset qui. t. e. et Origen.
Nō g̃ dicit vos mundi estis referē ad. ri. qꝫ vo subdit̄ sed nō
oēs dr̄ ꝓpter Judā existētez imūdū Seq̄tur euāgelista pꝰq̄
ergo lauit pedes discipulozꝫ suoruz accepit vestimēta sua et
cū recubuisset itez dixit eis. scitis q̄d feceri vobis. vos vocat̄
me mgr̄ et dñe sum et em̄ Si ergo laui. p. v. ego. d. et. m. et
v. d. al. al. la. pe. Jdē pietatis b̄ēgnitatis et hūilitatis obseq;
muicē exhibere q̄m hec ē via p quā acquiritur beata vita. Er
go ut sacra coio nobis ꝓficiat demus opam ut in his septez
premissis exēplis imitem̄ dñm̄ū Jhesum xp̄m ut fit tandē ad
mittam̄ ad cenā illā magnā in qua oēs electi pascūtur reficiū
turq; beata visione dei qui est benedictus in. s. s.

Feria. v. in cena dñi de celebracōe misse ac ei⁹ significa
cōe necnon a illius audicione. Sermo. lxvii.

De missis

Sacrificate sacrificiū iusticie et spate in dñio. Illūinati
prophete v̄ba hūt ista p̄s. iiii. p̄nt ac dēnt oēs fideles
spare vberē fructū se fore suscep̄tos ex freq̄nti oblacō
ne sacrificii immaculati dei nr̄i. Jhesu xp̄i qui q̄cōtidie sācti
ssimū sacrm̄ sūscipe vez̄ta m̄
nō p̄uātur suauissiō eius fructu cū assistūt fidēr et deuote q̄n
a sacerdotibz ofecratur vnde Aug. de ose. di. ii. in. c. vt quid
ait vt q̄d paras dentē aut ventrē. Crede et manducasti. Mm
aūt plūq; cor hñtes auidum et indeuotū negligēter suo tp̄re
ad missas audiēdas ouemūt aut illas audiūt mim⁹ reuerēter
Idcirco in hoc hmone de missa loq̄m̄ ad quaz nos inuitat ꝓpha
in vobis ꝓpositis exhortās ec̄ eos q̄ non sūt sacerdotes ut velit
adesse in celebracōne tāti misterii spātes ob id osequi copi
osa munera gr̄e dei de missa itaq; tractat̄i ca misteria p̄ncipa
lia declarabim⁹ Primum de celebracōe.
Secundum de significacōe. Tercium de audicōe.

Nd triplex regula est obseruanda in celebracōne misse·s·loci temporis et modi

Capitulum·i·

Primū misteriū de missa declarand est de eius celebracōe Nā lz ut ait Vgo·li·de sacrīs· Missa nil aliud est q̄ cō secracio eucaristie que ideo dr missa qr mittitur hostia vel oblacio vel sic dicit magister di·xiii·quarti· Missa dicitur qr mittit celestis missus qui ut exponit·Jnno·est magni cōsilii angelus·Jste in q̄ mittit ad ɔsecrand qr ille ē sacerdos inuisibilis dn̄s·Jhs xp̄c q̄ ɔsecrat et ɔficit h̄ sacrm̄ vbicūqz ɔficiat Vl dicit missa qr populus fidelis p misteriū sacerdotis p̄ces ⁊ vota ⁊ oblacōes deo mittit Tn̄ celebrāda ē cū obsecracōe triplicis regl̄e Pria ē loci·scda tpis·tercia mōi Pria regl̄a obseruanda in celebracōe misse ē loci Vt em̄ inquit Ric in·iiii· dis·xiii·Coīter nō lz missam celebrare ī loco nō sacro qr sic institu it eccl̄ia vt ptz de ɔse·di·i·c·sicut·c·missaꝝ·c·hic g̊ et·c·nullus p̄spiter Cui⁹ institucōis rō fuit qr in sacrō altaris qd in missa ɔsecratur cōtinetur ille qui est sūme sanctus et toci⁹ nostre sanitatis cā effectiue inq̄ntuz deus et meritorie inq̄ntum hō·Jn caū tn̄ magne nccitatis pmittunt iura celebrari in loco non sacro si tn̄ tabula sit ɔsecrata ceteraqz sancta misteria ad illud offm̄ ptinēcia ibi affuerīt·sicut cū ecclesie thure fuerīt incēse vel cū hoīes essent in itinere vel cū adesset alia aliq̄ legittima et rōnabilis cā ī quib⁹ casib⁹ cū lnīa epi celebrare lz in loco non sacro Cōcedit tn̄ fratrib⁹ p̄dicatoribz ⁊ mīoribz exigēte legittīa cā vtputa dum eēnt p̄dicātes v̄bū dei in publicis cāpis vel plateis aut in silib⁹ celebrare cuz altari viatico absqz lnīa ab epo postulata vel impetrata· Nd pz extra de p̄uilegijs et p̄uilegiatoꝝ excessibz·c·in his·vbi sic hētur·Jn his que ad cultuz dīnuz facere dinoscūtur non maligna sed benigna esset poci⁹ interp̄tacio faciēda· Vn̄ mirari ɔpellim̄ q̄ cum fratribus p̄dicatoribus et mīoribz duxerim⁹ indulgēdū ut vbicūqz fuerīt sine prochialis iuris p̄iudicio cū altari valeant viatico celebrare·Quidā nimis stricte interp̄tando indulgenciā nostrā nituntur asserere q̄ per eaz dicti fratres p̄ter prelatoꝝ assensum facere hoc non pn̄t ꝓpter qd eos celebrare iuxta indulgēciā apostolicā non pmittūt Cū aūt nihil eis cōferret memorata indulgēcia sine qua p̄latis annuentib⁹ id liceret eisdē fraternitati tue mādam⁹ q̄ten⁹ īterp̄tacōe hmōi reprobata dū tn̄ ab aliis que iuri parrochiali ꝓueīunt ꝓrsus abstineant datam eis sic licēciam celebrādi auctoritate nostra

non differas publicare ita q̄ dicti fratres aliqua ex indulgē
cia nostra videatur in hoc graciā ɔsecuti. h̄ ibi Que verba fūt
Honorii tercii. Et sicut in loco sacro ut dictū est coīter misse
sunt celebrande ita eciam celebrari dn̄t sup altari ɔsecrate
Notandum tn̄ s̄m Ric. vbi sup̄ q̄ q̄uis ante tp̄s Siluestri cele
braretur sup altare ligneū q̄ cito poterat trāsferri qr ꝓpter
persecucōz n̄ erat fidelibz certus locus ad manēdū tn̄ postea
instituit ecclesia ut celebraret̄ sup altare lapideū. Vn̄ de ɔse.
di. i. ī. c. altaria dicitur Altaria si nō fūt lapidea crismatis vn
ctione nō ɔsecrētur. Cuius rō fuit qr altare dēt esse de mate
ria forti qr ɔsecrari dz et ideo non dz esse de terra. Et qr in ec
clesia dz esse copia altariuz vt in h̄ misterium freq̄ntetur. Ideo
altare non dz esse de auro vel argēto que non faciliter pn̄t ha
beri In veteri aūt lege qr nō sic multiplicabātur altaria nihil
opus erat si de auro fierent. Conueīenci9 eciam ē altaria fieri
de lapide q̄ de ligno ꝓpter significacōz qr ut di. glo. in dicto
c. altaria Altare significat xp̄m qui dicitur petra. Sed occasi
one dictoꝝ apud multos dubitatur. vtrū celebrās sup altare
non ɔsecratum aut fractū sit irregularis Et respō det Ric. q̄
non eo q̄ irregularitas ē de iure positiuo et hoc nō est in iure
positum. Scienter tam̄ celebrās sup altare non ɔsecratū gra
uiter peccat. eciā si hoc faciat ex ignorancia crassa q̄uis min9
grauiter q̄ si hoc faceret scient̄ qr eccl̄ia ordinauit sup altare
consec̄tum dēre celebrari ut pz de ɔse. di. i. c. ecclesie. et extra
de ɔse. ec. vel. al. c. i. et. c. q8 in dubiis Secūda regula seruā
da in celebracōe misse dicitur tp̄ris. De q̄ sciēduz sicut Ric. q̄
qr h̄ sacrm̄ ꝑtinet ad tp̄s grē q8 ꝑ diē significat̄ iuxta illud
apl̄i Ro. xiii. Nox p̄cessit dies at̄ appropinq̄uit. Ideo coīter lo
quēdo missa dz celebeari in die artificiali et non in nocte inci
piendo diē artificialem non tm̄ ad ascēsū solis sup orientē no
strum sed ab illa ꝑte tp̄ris q̄ pt̄ ꝑpēdi ēē sup orientē nostruz
aliq̄ aeris illustracō ꝑ aliquos radios solis que illustracō est
manifestacio sol̄ orituri. In nocte tamen natiuitatis domini me
dia nocte vel circa horā illā celebratur missa et antiquitus ce
lebrabatur in p̄ncipio noctis resurrectōis et hoc ꝓpter p̄uile
giuz illaꝝ noctiū Et de hoc dicitur de ɔse. di. i. in. c. nocte sā
cte natiuitatis domini saluatoris missas celebrent p̄spiteri et
hymnum angelicum in eis solenniter decantent qm̄ eciā eadē
nocte ab angelo pastoribus est nunciatus. Et subito facta est
cum angelo multitudo celestis exercitus laudancium deum et

Vt4 celebrās sup altare nō
ɔsecratū aut fractū sit
irregularis

dicenciuz Gloria in excelsis deo·et·in·t·p·h·b·w· Quare au
tem celebrātur tres misse in die natalis domī·rō est ꝟm Arbi
in tractatu quē fecit de officiis eccl̄ie·qꝛ vna missa scz añ diez
significat tp̄s ante legē quādo eramus in tenebris·scd̄a missa
in aurora significat tp̄s sub lege quando nonduz plena ꝯgni
cio dei hēbat̄·tercia in die significat tp̄s gr̄e quādo iā plena
cogitacio hētur·De hora aūt misse sciēduz ē ꝙ īstituta ē fieri
coīter tribus horis·s·hora tercia sexta et nona Celebracō enī
misse ē mēoriale passiōis xp̄i q̄ ꝟm Aug·in li·de ꝯcor·euāge·
crucifixus fuit hora t̄cia linguis iudeoꝝ·hora sexta manibus
militū·et hora nona expirauit·Cōsuetudo tñ ē ut nō dicatur
solennis missa hora nona ñ in diebus ieiunioꝝ·et maxīe q̄ndo
ep̄i faciūt ordīacōs Misse autez p̄uate dici possunt ab aurora
vsqꝫ ad sextā·Sed dubium oritur ap̄ plerosqꝫ q̄re in parasce
ue nō celebratur missa Et respōdet̄ ꝙ id rōnabil̄r sit qꝛ dupl̄r
rep̄sentatur ab eccl̄ia passio xp̄i·Vnomō inq̄ntū fuit ī xp̄o ꝟz
se et absolute ut moueātur corda eorū ad ꝯpassiōz et qꝛ ipse
dies in q̄ passus fuit ipsā passiōz satis efficaciter rep̄ntat sta
tuit vt illa die non ꝯsecretur corp⁹ xp̄i sed qd̄ in p̄cedēti die
reseruatum ē sūatur Sāguis tamē non reseruatur ꝓpter effu
sionis piculū·qꝛ aut̄ effect⁹ passiōis illi⁹ seu influēcie ad nos
cōtinue ꝓueīunt seu in nos descēdūt iō statuit eccl̄ia ut excep
ta die p̄dicta q̄tidie ī ecclesiis missa celebretur Tercia regu
la seruanda in celebracōe misse dr̄ mōi·q̄ consideratur aut re
spcū calicis aut respcū luīs aut respcū indumētoꝝ·Si respe
ctu calicis et tunc aduertendū ē ut dicit Ric·ꝙ non lz celebra
re in calice lapideo ꝓpter eius ineptitudinē nec ligneo ꝓpter
humiditatē nec vitreo ꝓpter fragilitatē nec ereo vel de auri
calco qꝛ ob vini ꝟtutē eruginē colligeret ꝛ vomitū ꝓuocare
posset·Sed dz eē calix de auro vel de argento·et si quis tam
paup̄ ē ꝙ non possit hr̄e calicē aureum vel argēteū hēat sta
gneum vt pz exp̄sse de ꝯse·di·i·c·vasa et·c·calix·Secūdo cō
sideratur mod⁹ in celebracōe misse respcū luminis Nam sacer
dos non dēt celebrare sine igne seu lūine·Et hoc p̄mo ꝓpt̄ ec
clesie ꝯstitutōz q̄ rep̄hendit celebrātes sine igne·extra de ce
le·missa·c·vl·Secūdo ꝓpter ipsius ignis significacōz·signifi
cat enī dilectōis feruorē p quē xp̄c ꝓ nobis passus hoc sacīm
instituere voluit·Eciā eius lumē et calor significāt sacramen
tū opatur in celebrante digne et suscipiēte augmētū illūina
cōis in ītellcū et feruorē caritatis ī affectu Tercō cōsiderat̄

modus celebrādi respectu indumentoꝝ. Nullus vtiq; celebrare debz sine vestibus ab epo benedictis de quibz sic dicit de cōse di. i. c. vestimenta. Vestimēta ecclesie quib9 domīo mīstrat et sacrata esse debent et honesta quib9 in aliis vsibus non debent frui q̄ ecclasticis et deo dignis officiis que nec ab aliis debent cōtingi aut offerri n̄ a sacratis hoīb9 ne vlcio que Balthasar regez pcussit sup h̄ trāsgrediētes veniat et corruere eos faciat ad yma Et vt. d. glo. in. c. sequēti sup v̄bo polluūtur. Ex veste alic9 domīe vel alterius non dz fieri casula l'ali9 ornatus eccl̄e. Que autē et quot sint vestes ille que requiruntur ad celebracōz misse refert. Inno. in li. de offi. mis. pte. i. c. x. d. Sex sūt indumēta coīa epis et p̄spiteris videlz amictus. alba cingulus stola manipul9 et casula. In multis tn̄ locis īualuit ꝯsuetudo ut cingulus nō benedicatur. Quicūq; ergo celebraret sine hmōi vestibus grauit' peccaret. Sint ergo sacerdotes diligētes et solliciti ne omittāt quicq̄ de his q̄ ordīata sunt ab eccl̄a ¶ Nd illoꝝ que requiruntur in celebracōe q̄dam significāt ptinētia ad incarnacōz quedam ad passiōez q̄dam vero ad resurrectionem. ¶ Capitulum. ii.

Secundū misteriū de missa declarāduz ē de eius significacione in q̄ videre dēm9 quid significēt illa que requirūtur ad misse celebracōz vltra ea que requirūtur ad eēnciam sacramēti. Et respōdet Ric. q̄ ꝓpter illa significantur tria Prīo quedā ptinēcia ad incarnacōz. Scdo quedā ptinēcia ad possiōz. Tercō quedā ptinēcia ad resurrectōz. Prīo significantur quedā ptinēcia ad incarnacōz et natiuitatē xp̄i Naz sacerdotis calciacō icarnacōis est rep̄sētacō. In psona. n. filii dei dr in p̄s. In idumea extendam calciamētuz meū. i. hūanam naturā q̄m assumā Vnde sacerdos cū xp̄m rep̄sētet missaz nou dz dicere discalciatus Amictus in capite rep̄ntat dīnitat̄ amictam hūanitate Caput. n. xp̄i est deus Alba camisia nouitatem vite significat quem xp̄c habuit et docuit et tribuit in baptismo Zona siue cingulus significat xp̄i iusticiam. Juxta illud ꝓheticū Et erit iusticia cingulū lūboꝝ eius. Manipulus positus in leua p quā vita presēs designatur significat q̄ cristus in via maīpulū portauit virtutuz et meritoꝝ Stola que collo sacerdotis incūbit significat obnīam quā xp̄c ꝓpter salutem hūani gn̄is subiit factus obediēs vsq; ad mortē Casula q̄ aliis vestimētis suppoīt̄ xp̄i caritatē significat que oēs alias virtutes excellit. Introitus sacerdotis ad altare aduētum xp̄i

significat et introitus misse desideriū aduent9 eius significat.
Et ideo in missa solēni non dz intrare sacerdos quousqz incep
tus sit introitus misse qr antixp̄c fuit desideratus q̄ veniret.
et qr in aduentu xp̄i fuit apta vena mīe. ideo post introitum
subditur Kyriel. qd interp̄tatur dn̄e miserere. Nd nomes dr̄
cōputādo ibi Xp̄eley. ut per mīaz xp̄i nouem associem̄ ordini
bus angeloꝝ Post hoc subiungitur. Gloria in excelsis deo ad
represētanduz hymuz quē angeli pastoribus nato dn̄o ꝯcine
runt quē sacerdos inchoat qr angelū magni ꝯsilii rep̄sentat.
Et chorus ꝯcinēdo ꝓsequit̄ qr subito facta est cū angelo mul
titudo milicie celestis laudāciū. ꝛc̄. Orōnes aūt que subsequū
tur repn̄tant orōnes q̄s xp̄c post suā natiuitatē fecit ꝓ ꝓplo.
Epla que p̄mittit̄ euāgelio significat p̄dicacōez p̄cursoris ba
ptiste Graduale significat lamentū pnīe qr. Jo. pnīaz predica
bat. et qr post luctum sequit̄ ꝯsolacō. Juxta illud. Mat. v. Be
ati qui lugēt qm̄. ꝛc̄. Ideo p9 g̃duale cantat̄ alla qd significat
ineffabile gaudium angeloꝝ ꝛ hoīm ī eterna felicitate laudā
cium deuz. Dyaconus suscipiens codicē euāgelii bn̄dictionem
a sacerdote postulat ad significāduz q̄ nullus dz p̄dicare nisi
mittat̄. Lectio enī euangelii p̄dicacōz xp̄i significat. Et dz le
gi in loco magis eminēti q̄ epla iuxta illud Sup montē excel
sum ascende tu qui euangelizas sion. ꝛ quia corde creditur ad
iusticiā. ore autē confessio fit ad salutem vt ostēdat eccl̄ia q̄
euangelii v̄buz corde recipit mox p9 euāgeliū fidei simbolū
ore decantat Nd tamē sacerdos incipit ut significet q̄ crist9
ore ꝓprio xp̄ianā fidē docuit. Offertorium quod cantat̄ signi
ficat sacerdotē oblatuꝝ sacrificiū laudis. qui anteq̄ dicat ore
mus p̄mittit dominus vobiscuz ad significādum qr n̄ domin9
sit nobiscuz ad salutē nostrā orare nō possumus Scdo signifi
cantur in missa q̄dam ꝑtinēcia ad xp̄i passionē. Nā post offer
toriū fit silēciū ꝛ dicūtur orōnes tacite ad rep̄sentāduz illud
tempus quo xp̄c non ābulabat palaz inter iudeos cum eū int̄
ficere cogitarēt qr tamē appropinq̄nte passione iteꝝ palam
ābulauit ad hoc significanduz exclamat sacerdos. ꝑ omīa. s. s.
Prefacō autē est quedā gr̄aꝝ actio et dīne laudis cōfessio re
presētās illā gr̄arū actionē quam sancti reddūt xp̄o in celo.
Sanctus rep̄sentat laudē quā sibi cecinerūt pueri hebreoruz
in domīca palmaꝝ. Eleuacio corporis xp̄i rep̄sentat eleuacio
nem xp̄i in cruce. demissio depositionem eius de cruce. posicō
sup palam inuolucionez in syndone munda. pala em̄ syndonez

representat. Ideo dicitur de ꝯse. di. i. c. consulto Consulto om
nium constituimus ut sacrificium altaris non in serico panno.
aut tincto quisq̃ celebrare presumat. sed in puro lintheo ab
ep̄o ꝯsecrato t̄reno. s. lino ꝓcreato atq̃ ꝯtexto sic corp⁹ dn̄i
nostri. Jhesu xp̄i in sindone Linea mda sepultū fuit. hec ibi Cū
aut̄ sacerdos dicit. Nobis q̃ peccatoribus represētat ꝯtricōz
et ꝯfessionē latronis alterꝝ increpātis et mīam petētis eo q̄
Cēturio et qui cum erant reuertebant̄ ꝑcuciētes pectora sua
Nn̄ sacerdos exclamās dicit Pater nr̄ ⁊c̄ reductio ē ad mēori
am illius clamoris quē emisit xp̄c ī hora mortis. d. Pater i ma
nus. ⁊c̄. Altare crucē significat. Calix sepulcrū. Patena lapi
dem quo sepulcrū fuit clausū Tercō significāt̄ in missa quedā
ꝑtinēcia ad xp̄i resurrectōz Nā cū sacerdos dicit. Pax dn̄i. ⁊c̄
insinuat q̄ vna sabatoꝝ stetit. Jhesus in medio discipulorum
suoꝝ et dixit eis Pax vobis Et qr tc̄ dedit eis ꝑtatez remittē
di peccata. Ideo chorus exclamat Agnus dei. ⁊c̄. Nd̄ ter repe
titur ad significandū q̄ petimus nobis dimitti peccata. cogi
tacōis. locucōis. et opacionis ꝑ quoꝝ remissionē veniem⁹ ad
eternam pacem Post coīo significat gaudiuz aplōꝝ de cristi
resurrectōe. Jte missa ē repn̄tat illud qd̄ dictū ē aplis p⁹ ascē
sionē in celuz. s. hic. Jhs qui assumtus ē ⁊c̄. Deo gr̄as represē
tat aplos regressos in Hierusalē cū gaudio magno vnanimi
ter ꝑseuerātes in orōne. Significat eciā q̄ ꝓ bn̄ficio redēcio
nis nostre cui⁹ misterium repn̄tat̄ in missa dēm⁹ eē in ꝯtinua
gr̄arū actione. Si quis vero q̄reret. Cur non dr̄. Jte missa ē in
qualibet missa. Rn̄det Bona. di. xiii. quarti in declaracōe lr̄e.
q̄ quedā misse celebrant̄ spāl̄r ad honorem sanctoꝝ et qr ipsi
sūt beati et coraz deo. Jō ī tl̄ibz ln̄iatur ꝓplus et dr̄. Jte. ⁊c̄. q. fe
stinate ingredi in illam requiē. Quedā misse spāliter celebrā
tur ad salutē viuoruz. Et qr non sumus certi de salute nostra
ideo debemus ꝯtinue solliciti esse ut ꝑ nr̄am ignauiā in nobis
misse efficacia depeat. Ideo dr̄ in missa bn̄dicam⁹ dn̄o. quedaz
misse spāliter dicuntur ad requiē defūctoruz et in illis dr̄ Re
quiscāt in pace Si aūt adhuc aliquis quereret. quis adinueīt
rituz celebrandi missam cum tot ꝯdicōibus. audiat Ric. d. in
declaracōe lr̄e di. xiii. q̄rti Missam beatus Petr⁹ apostol⁹ pri
mus oīm Anthiochie dicitur celebrasse ꝟz qd̄. d. Vgo li. ii. de
sacrameatis ꝑt e. viii. c. vl. et de ꝯse. di. i. c. Jacob⁹ dr̄ Jacobz
frater dn̄i ꝟz carnē cui p̄mū credita est. Jerosolomitana eccl̄ia
et Basilius cesarien̄. ep̄s tradiderunt nobis misse celebracōez

idest misse celebrande ordinem ꝟm glo. ibid. Et p⁹ alii alia ad
diderūt ad solēnitatē et decorē ut hētur di. xi. c. ecclīasticarū
¶ An sit melior missa sacerdotis boni q̄ mali ⁊ an sit de obliga
cōe audire missam et qualr̄ missa sit audiēda humiliter reuerē
ter et deuote. ¶ Capitulū. iii.

Tercium misteriū declarandū de missa dicitur audicō in
q̄ ꝯsiderabimus adhuc tria videlicz Primo melioraci
onem. scdo obligacionē. tercio deuocōz Prīo ꝯsidere
mus melioracōz Vtruz melior sit missa boni sacerdotis q̄ mali
Et quibusdā videtur q̄ non ꝓpter ꝟba Greg. qui ī registro
ait. Heu q̄ in magnū laq̄uz incidūt qui dīna et occulta miste
ria plus ab aliis sanctificata fieri posse credūt cum vnus idez
spūssanctus ea misteria occulte atq̄ inuisibilr̄ opando sancti
ficz Sed in ꝯtrariuz ē illud qd scribit̄. i. q. i. c. Ipsi sacerdotes
vbi sic hētur Quanto sacerdotes fuerīt digniores tanto faci
lius in necessitatibus ꝓ quibz clamāt exaudiūtur Ad idē facit
c. Ibidem sacerdotes. ⁊. c. sacrosancta Rn̄d et Tho. iii. pte. q.
lxxxii. q̄ in missa duo sunt ꝯsiderāda. s. ipsū sacrm̄ qd ē prin
cipale. et orōnes que in missa fiūt ꝓ viuis et mortuis Quātū
ergo ad sacrm̄ nō minus valet missa mali sacerdot̄ q̄ boni. qz
vtrobiq̄z idem ꝯficit̄ sacrm̄ Ad qd facit. c. cū scp̄tura. i. q. i.
c. significasti et. c. nō q̄les et. c. dn̄s et. c. non nocet. De orōne
aūt q̄ fit in missa. dicēdū q̄ pōt ꝯsiderari duplr̄. vnomō īquā
tum habet efficaciam ex deuocōe sacerdotis orantis. et sic non
est dubiū q̄ missa melioris sacerdotis ē magis fructuosa. alio
modo orō pt̄ ꝯsiderari inq̄ntuz ꝓfertur a sacerdote in ꝑsona
tocius eccl̄ie c⁹ sacerdos est mīster qd quidē mīsteriū eciam in
peccatorib⁹ manet. Vnde q̄ntū ad hꝫ ē fructuosa nō soluz orō
sacerdotis peccatoris et missa sed eciā oēs alie ei⁹ orōnes q̄s
facit in eccl̄iasticis officijs in quib⁹ gerit ꝑsonā eccl̄ie. Orōes
tamē ei⁹ p̄uate non sūt fructuose. Greg. g̊ loq̄tur de ꝟitate
sacr̄i in auctoritate p̄alle. ad ꝑtē ꝯtrariam Ex quo Bon̄. d. Si
quis libenci⁹ audiat missam melioris sacerdotis credo q̄ bene
facit duz tn̄ credat ip̄z in substācialibz non sup excedere pec
catorē alioq̄n pic̄lose erraret Scdo ꝯsiderem⁹ misse obligaci
onem de q̄ sic loquit̄. c. Missas de conse. di. i. Missas die domini
co sc̄larib⁹ audire totas spāli ordīe p̄cipim⁹ ita ut ante bene
dictionē sacerdotis egredi populus nō p̄sūat. Vbi cc̄ tria du
bitare contīgit. Prīo vtrū clerici teneātur et religiosi serua
re hꝫ statutū qz dicit̄ sec̄larib⁹ Et respōdz. Jo. ādree in rosario

sup dicto·c·q̄ si ad hoc tenentur layci multomagis et clerici·
qui totaliter dediti sūt dīno cultui ut pz·xii·q·i·c·duo sunt gn̄a
Scdo dubitat̄ vtrum eadem sit obligacō audire missam aliis
dieb9 festiuis q̄ et dieb9 dn̄icis Et dd̄ q̄ sic qr de sil̄ibz idem ē
iudiciuz·Nā statutū de audicōe misse factū fuit ut saltē ꝓ illo
tpre vacaret̄ dīnis·Ex quo p̄cipitur q̄ tota missa audiat̄·ut
pz in p̄all̄·c·missas ꝛ in·c·oēs fideles et ī·c·cū ad celebrādas
Sz alia festa ab eccl̄ia p̄cepta sūt supaddita diebus dn̄icis ut
in illis vacet̄ dīnis·Jō popul9 in illis festis p̄dictis audire mis
sas tenet̄· Et hoc colligit̄ ex his q̄ dc̄nt̄ extra de prochiis in
c·vt dn̄icis dieb9 ꝛ festiuis·Tercō contīgit dubitare·vtrum
peccet qui non audit missam ꝓprio prochiano·Et dc̄nt coiter
doc·q̄ non dūmō non fiat ex ꝯtēptu et ꝓprius sacerdos n̄ req̄
rat·qui si requirerz indiscrete et indebite non esset audiend9
puta si requireret īpediēs deuocōz et salut̄ pochianoꝝ pu
ta si req̄reret aliquē pochianū ut audiret missam suaz dū ille
vellet pegriari vel ꝓ implēdo aliq̄ voto vel ꝓ ꝯseq̄nda aliq̄
indulgēcia Nam req̄sicō sacerdotis in tali casu irrōnabilis eēt
et iniusta Sil̄r ec̄ cū popul9 ire vellet ad audiend̄ ꝟbū dei ab
aliquo illud p̄dicāte qui auctoritatē hēat p̄dicādi sicut habe
re solēt religiosi mendicātes iniquū ꝓculdubio eēt si sacerdo
tes astringere vellent suos subditos ut omisso ꝟbo dei missas
audirent in pochia ī quo eciā casu subditi ei non obn̄tes meo
iudicō non peccāt qr ut inq̄t Bern̄·ī li·de p̄cepcōe ꝛ dispēsa
cōe·Iniquū ꝓculdubio foret si ea q̄ sūt pro sola caritate insti
tuta ꝯtra caritatem tenerētur·Sed obseruare statutū de au
dicōne misse in ꝓpria prrochia est institutū ꝓ caritate ergo
non dz seruari ꝯtra caritatē·Esset aūt contra caritatem si po
pulus coīs īpediret̄ ne posset cibari et recreari spūali doctri
na·et maxīe qr vt in pl̄ibus ipsi curati et parochiani aut non
predicāt aut p̄dicare nesciunt·Et tn̄ vt diximꝰ in sermone de
ꝟbo dei et hētur extra de offō iudicis ordīarii·c·Inter cetera
·Inter cetera que ad salutē spectāt ꝓpl̄i xp̄iani pabulū ꝟbi dei
maxīe noscitur necessariū qr sicut corpus materiali sic aīa spū
ali cibo nutritur·Si ergo necessitas corporal̄ aut tp̄alis excu
sat a peccato non audiētes simpl̄r missam et ex ꝯseq̄nti si illaz
non audiant in pochia multoforcius necessitas spūalis excu
sabit que ut dictuz ē inest ꝓpl̄o coī ad audiendum verbum dei
Hortandi tn̄ sūt oēs tam viri q̄ mlr̄es ut suos pochianos re
uereantur ꝯsuetasq̄z faciūt oblacōes et cū eorum bn̄dictione

se transferant cum adest legittima causa ad missas alibi audi
endum ymo laudarem si ipsi patres sacerdotes cum p̄dicatur
verbū dei ab aliq̄ famoso viro surgerēt bono mane et celebra
ta missa populos suos admonerent vt ꝯfluerēt ad p̄dicacōes
ipsiq̄ ꝓ bono exemplo vna cuz illis idē facerēt qm̄ ut dictuz
est satis indigent sc̄lares dirigi per v̄bū dei in viam salutis.
Tercō ꝯsiderem⁹ misse deuocōz. audiēda etenī est hūilr̄ reue
rent̄ ac deuote Sūt tn̄ multi qui duz missa celebrat̄ ponūt se
ꝓpe os sacerdotis ꝓspiciētes si de illo passeres exeant ac mu
sce. Alii sacerdotē p̄ueīunt fortiter clamātes. Gloria in excel
sis. Credo et sil̄a Nam dū sacerdos facit paussam postq̄ dixit
visibiliū et inuisibiliū anteq̄ sequat̄ Et in vnum dn̄m Jhesum
xp̄m et illi subm̄murātes dn̄t Et ī vnū dn̄z ꝛc̄. Multi adhuc n̄
curant audire ea q̄ sacerdos in missa dicit sed suas orōnes ꝛ of
ficia genuflexi dn̄t q̄ tn̄ q̄diu sacerdos alte loquit̄ aut cantat
astare dēnt misse cuz silencio et intēte audire vt dr̄ de ꝯse. di.
i. in. c. Ap̄ca. Nn̄ v̄o sacerdos secretas orōnes et canonē dicit
tūc possunt et ipsi dicere orōnes et orare nō tam̄ cū strepitu
faciēdo pis. pis. pis. et turbādo m̄tez sacerdotis Plerique eciā
volūt audire missas quasdā peculiares omissa ꝓpria missa diei
domīci aut festi p̄cepti q̄ si scient̄ id faciūt non excusant̄ a pec
cato n̄ audiāt missam ꝓpriā. Vnde dr̄ extra de cele. missa. c. q̄
dam. Quidā laycoꝝ hēnt in ꝯsuetudinē vt ꝑ singl̄os dies au
diant euangeliū. In p̄ncipio erat v̄bū et missas peculiares hoc
est de sancta trinitate et de sancto Michaele. Et iō statutuz
est ut vlterius hoc nō fiat nisi in tp̄e et nisi aliquis velit ꝓpter
reuerentiā sancte trinitatis non ꝓ alia deuocōe audire. Sz si
voluerint ut misse sibi cātent̄ de eod̄ die missas audiāt ꝓ salu
te viuoꝝ ac eciam defūctoꝝ. hec ibi Quare ut finē huic s̄mo
ni demus audiende sūt misse cū oī māsuetudine et feruore qm̄
sic audientes ꝯsequunt̄ in hoc seculo dei gr̄am et in futuro. s.
g. in. q. v. ꝛ. r. d. p. eterna. s. s. ¶ Feria. v. in cena domī
de sacr̄o baptismatis ꝑ qd̄ efficiuntur hoīes dei filii. ꝓmitten
tes in illo abrenūciare dyabolo et ei⁹ pōpis Sermo. lxviii.

Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet. sed ē md⁹
totus Verba sūt redēptoris nostri. Jo. xiii. c. et in euan
gelio hodierno Multa dz esse mundicia mentis omnibz
qui ꝑ sacr̄m baptismi regn̄ati facti sūt ꝑticeps et heredes ce
lestis regni domini Jhesu xp̄i. Per baptismū nanq̄ filii dei ef
ficim̄ in illo ꝓmittentes abrenunciare diabolo et oībz pōpis

eius vt notatur de ꝯse·di·iiii·c·prima igitur et·c·primuz in
terroget̄·Nm̄ aut̄ plerique tanti bn̄ficij immēores oē cor suum
ad mundana atque terrena ꝯuertūt puipēdentes n̄ solū repro
missam beatitudinē verꝝ eciam hītam dignitatē et gr̄am per
baptismū Idcirco de ipo in pn̄ti ꝑmone aliq̄ discuciem9 ut in
telligentes tanti sacr̄i ꝟtutez p̄eminēciā et sublimitatē cone
mur iux̄ saluatoris nr̄i sentenciā in ꝟbis allegatis pro thema
te lauare pedes·i·mētis affectiones mūdare ab omni inquina
mēto et t̄pitudīe inordinati amoris cuiuscūque boni creati De
ipo itaque baptismate locut̄i tria misteria ꝓponim9 declarāda

Primū dr̄ diffinicōis
Secūd obligacōis·
Terciū fructificacōis

Quid sit baptism9 et de ei9 institu
cione ac mat̄ie det̄mīacōe necnō et
forme obꝑuacōe

Capitulum·j·

Primū misteriū de baptismo declarāduz dr̄ diffinicōnis
in q̄ quid sit baptism9 videam9 et lz Vgo·li·ii·de sac̄
mentis parte sexta c·ii·dicat Baptismus est aqua dilu
endis criminibus sanctificata p verbū dei Tn̄ ꝯueīencior est
diffinicio magistri qui in·iiii·dis·iii·ait baptismus ē ablucio
corporis exterior facta sub forma p̄scp̄ta ꝟboꝝ·Secūdū·n·
Ric·sup p̄fata di·duplex est materia baptismi·s·remota que
est aqua·et ꝓpinqua que est ablucio in aqua·Diffinicio ergo
Vgonis exprimit materiam remotam et illa magistri materi
am ꝓpinquam Pro declaracione autem clariore huius par=
tis tria ab duc de baptismo consideremus· Primo eius insti
tucionez Secundo materie determinacionem Tercio forme
obseruacionem Primo eius institucionem consideremus quā
do scilicet baptismus fuit institutus·Et aliqui dixerunt ꝙ fu
it institutus post resurrectionem quando dixit apostolis Mat
vltimo·Euntes docete omnes gentes baptizātes eos ī nomīe
patris·ꝛc̄·Alij autem dicunt ꝙ fuit institutus ab illo tem=
pore quo Cristus ipsum sanctificauit· Sed vt dicit·Dama·
in·quarto libro·c·j·Cristus sanctificauit baptismum quando
fuit baptizatus·ergo tunc fuit institutus· et Glosa super il
lud Luce·iii·Jhesu baptizato ꝛc̄·Baptizatus inquit est domi=
nus mundari non indigens sed tactu munde carnis aquas mun
dans vt vim habeant abluendi· Sed Richardus in quarto di
cit ꝙ Cristus baptismi sacramentum primo instituendum in=
sinuauit Secundo instituit·Tercio institutuz obꝑuari p̄cepit
Primuz fecit facto et verbo·facto quando a·Johe baptizat9

fuit in quo baptismo insinuauit baptismū fore in aqua fiendū
qr ipse in aqua baptizatus fuit et in noīe trinitatis inquātuz
in suo baptismo apparuit psona patris ī voce et psona filii in
carne et psona spūssancti in columbe specie. nec tunc aliqua
virtutem regenerandis contulit aquis nisi q extunc ordīata
fuit aqua ad hoc ut in ea institueretur regeneracionis sacra
mentuz. Si tamen haberetur illa aqua que corpus ei9 tetigit
seruari deberet cum maxima reuerencia ꝓpter mundissimam et
sāctissimū carnē quā tetigit Verbo ec̄ insinuauit baptismū qñ
Jo. iij. dixit Nicode. ñ q̄s renatus fuerit ex aq̄ et spūscō ñ pōt
introire in regnum dei. Secūdo cristus baptismū instituit qđ
fecit facto et verbo. facto qñ vt dicitur. Joh. x. Baptisauit p
disci. suos q̄ de mandato eius bapti. ceperūt Et vt dicit Nico9
de lira sequēdo Aug9. p̄mo ip̄e xp̄s baptisauit discipulos suos
baptismo suo. s. a qua et spiritusancto quod etiam ponitur đ
conse. di. iiij. Nñ ab Jerl'is et. c. Si eos Deinde verbo instituit
quando misit discipulos suos bmos ad predicandum et bapti
sandum de qua missione habetur luce. x. Tercō xp̄s institutū
baptismū obseruari p̄cepit quando p9 resurrectionem dixit
discipulis Eūtes ꝛc̄ Sanctus vero Tho. in. iij. pte. q. lxvj. di
cit. qđ baptismus institutus fuit ante passionem cristi ꝫ neces
sitas vtendi hoc sac̄m̄to in dicta fuit post passionem et resur=
rectionem. tum quia in passione cristi terminata sunt figura=
lia sacramenta quibus succedit baptismus et alia sacramenta
noue legis. tum etiam quia p baptismum configuratur homo
passioni et resurrectioni cristi īquantum moritur peccato et ī
cipit nouam iusticie vitam. Et ideo oportuit cristū pati prius
et resurgere quā hominibus indiceretur necessitas se ꝯfigurā
di morti et resurrectioni. Et licet apostoli baptizassent vt di
ctum est ante passionem cristi tamen secundum Rich. adhuc
non publicabant baptismum vt necessarium ad salutem Et lex
non obligat quousqꝫ sit promulgata. Secundo considere=
mus circa baptismum materie determinacionem. Est enim
baptismi materia aqua vt ait Richardus. et omnes docto.
tā theologi quā canoniste ꝯp̄hendēdo sub aq̄ absolucionem q̄
fit in ea. Et loquendo de baptismo secundum quod distingui
tur a baptismo sāguinis et flaminis de quibus dicem9 ī sequē
ti mysterio. Rō est ꝟm Vgo. in li. de sacr̄is qr oē sacram̄tum si
militudinem quandam habet ad ipsam rem c9 ē sacramētū Aq̄
eī est represētatiua effectuū baptissimi et rōe nat̄e ꝛ rōe vsus

ſtam aqua eſt naturaliter frigida racione cuius repreſentat vomitus repreſſionez Eſt ecia naturalit hūida hūiditate apta ad abluendū·rōe cuius repñtat a ſordibus peccati purgacō nem Eſt eciam naturaliť diaphana et clara racione cuius repſentat gracie illuminacōz·qz eciam quantum advſum eſt multum vtilis repreſentat ſacramentum baptiſmi eſſe in effectu valde vtile et qz eſt ad hñdum valde facilis repreſentat ſacmentum baptiſmi eſſe quantum ad obſeruanciā facile et qz ec quantum ad vſum eſt multum cōmunis repreſentat ſacramentum baptiſmi quantū ad neceſſitatem eſſe cōmune ſſec poteſt eſſe aliqua artificialis aqua materia baptiſmi ſed naturalis tātum qz baptiſmus inſtitutus fuit ſacramentuz neceſſitatis q̄ntum ad omnes Et ideo criſtus ipſum inſtituere noluit niſi i aq̄ que faciliter poſſet haberi·et cōmuniter ab omibus tam pauperib9 q̄ diuitibus quod eſt verum de aliqua aqua niſi naturali Et ſi diceť q̄ igmis eſſet conueniens maťia baptiſmi quoniam ſcdz Dyoniſiuz et Dama·habet vim illumiandi Et·Johes baptiſta·Mat·iii·prenunciās xp̄i baptiſmū dixit·Ille vos baptizabit in ſpūſancto et igne Rñdet Tho·q̄ ꝓpter rōnes iaz tactas aqua et non ignis eſt materia baptiſmi·Dictum vero Jo·ſcdm expōnem Hiero·refertur ad ſpmſanctum qui ſup diſcipulos in linguis igneis apparuit vt dr Act·ii·Vel p ignez pt̄ itelligi tribulacio ut Criſo9·d·ſup Mat·qz tribulacō peccata purgat ⁊ concupiam q̄re igmis accipiť ibi metaphorice Mñ auť vt ſupius ꝛmemorauimus maťia ꝓpinqua baptiſmi ē ablucio in aqua Vñ baptizare in greco tm̄ valz q̄ntū lauare in latino ꝛm illud Judith·xij·Deſcēdebat in vallē Betulie et baptizabat ſe·ꝓpťea ap̄ nonnullos de immerſione in aqua dubitatur vtr̄z·ſ·ſit neceſſaria Et rñdet Tho·in·iii·pte·q·lxvj et Bon̄·⁊ Ric·in·iiii·di·iii·q̄ q̄uis tucius ſit baptizare p modū imerſionis qz hoc hz coīor vſus·pt̄ tñ fieri baptiſm9 p modum aſpſiōis vel p modū effuſionis ꝛm illud Ezeh·xxxvj· Effūdaz ſup vos aquā mundā·ſic apli baptizauerunt tria milia hominū vna die ñ immergēdo ſed aſpgendo Et bt9 Laurēcius baptizauit Romanū effūdēdo Mñ g̃ immineret neceſſitas vel ꝓpter paucitatē aq̄ vel ꝓpter debilitatē miſtri qui ñ pt̄ ſuſtentare baptizadū vel ꝓpter damnuz qđ baptizād9 ex imerſione timeret et veriſimiliter dubitaret poteſt baptiſmus ſine immerſiōe celebrari quia licet ablucio aque ſit de neceſſitate ſacīi mot9 tñ ablucōis p accidēs ſe hz ad ſacīm·ꝛm vero Ric

Cuz totuz corp9 non posset ablui abluenda est pars p̄ncipa
lior ut caput et maxime facies qr in ea uigent sensus. Vñ cre-
do q̄ si caput pueri baptizaretur anteq̄ pars corporis exeat
qd aliqñ faciendum ē ꝓpter piculū mortis puer baptizat9 est
Si vero man9 vel pes abluatur añq̄ aliq̄ ps alia appareat vo
lūt aliqui dicere q̄ puer baptizatus esset qr anīa est in q̄libz
parte corpis tota Comūius tñ tenetur q̄ de lege coī non eēt
baptizatus q̄uis forte dīna pietas in tali casu vicez suppleat
baptismi et ideo sp qñ piculū mortis īminet abluēdū est illd
de puero qd pt̄ ablui siue sit parū siue sit multuz. hec Ric. Du
bitatur adhuc a multis. An īmersio effusio vel aspsio dēat eē
vna vel trina Et rñdent doc. supius nomīati q̄ vnitas vl' mul
titudo īmersionū non ē de substācia baptismi sed solū de bene
eē iō vtrūqz licite fieri pt̄ s. sel' et ter immergere qr vnica im
mersione significatur vnitas mortis xp̄i et vnitas dīnitatis.
per trinam aut̄ immersiōz significat̄ triduū sepult̄e xp̄i et ec̄
trinitas psonarum. Sed vt. d. Tho. diuersis ex causis s̄m or
dinacōz ecclesie qñqz institutus est vn9 modus qñqz alius qr
em̄ a p̄ncipio nascētis eccl̄ie q̄dā de trinitate male senciebāt
xp̄z puꝝ hominē estimātes nec dei filiū dictū s̄m veritatē na
ture sed tm̄ ꝓpter meritum eius qd p̄cipue fuit in morte. Ideo
non baptizabant in noīe trinitatis sz in configuracōe mortis
xp̄i et vna īmersione qd reprobatū fuit ī p̄mitiua eccl̄ia statu
tumqz ut baptizaretur in noīe patris ꝛc̄. et tunc īmergendo si
cut ptz de ꝯse. di. iiii. c. postq̄ vos ꝛ. c. si quis prespiter ꝛ. c
de trina et. c. eo modo. et. c. multi. Postmodum vero inoleuit
quorundā hereticoꝝ et scismaticoꝝ error q̄ s̄m Aug. super
Jo. Male senciebāt de vnitate dīnitatis. Ideo in detestacōz er
roris eorum fuit statutuz in concilio Tholerano vt vna fierz
tantū immersio sicut hētur de conse. di. iiii. c. ꝓpter vitanduz
Sz cessante tali causa comuniter obseruatur in baptismo tri
na immersio ut potest colligi extra de baptismo et ei9 effectu
c. i. Ideo grauiter peccaret aliter baptizans quasi ritum eccle
sie non obseruans nihilominus tamen esset baptismus. Occur
rit autem ꝓpter dicta dubitare circa talem casum quidem exi
stens super pontē non habere aquā ad baptizādum puerum
et verisimil̄r timens eum cito moriturum intendens ꝓuidere
saluti pueri ꝓicit eū ī aq̄m cū intēcōe baptizādi ꝓferēs v̄ba
in q̄b9 ꝯsistit debita forma p9 ea puer euadit aliq̄ caū. vtrū
tal' dēat reputari baptizat9 Et aliquib9 vidr q̄ sic qr ibi con

currunt debita forma debita materia et debita intencio · Ric· autem di· iiii· quarti tenet contra rium quoniam cum proxima materia baptismi sit ablucio in aqua quod aqua abluitur prio aqua cooperitur in toto vel in parte et postea discooperitur Vnde ppter primum baptismus repñtat cristi sepulturam et propter ihm resurrectionem· q̃uis aut puer in casu p̃dicto p actum illius qui ip̃m piecit in aquã immergatur ñ tñ est act9 ordinatus ex sui natura ad hoc ut puer abluatur · sed ad hoc vt submergatur· Et ideo si aliquo caũ puer extrahatur de aq̃ puer esset baptizandus qm̃ illa immersio q̃tũ fuit ex sui natura ñ ordiabatur ad eleuacoz pueri de aqua sed ad submersioz Tercio cẽ baptismũ consideremus forme obseruacoz· Est em forma baptismi Ego te baptizo in noie· p· et· f· ꝯ· ss· ut hẽtur extra de bap· c· i· Et vt· d· do· c· Nulli lz mutare aliquid q̃tũ ad illud qđ ẽ de eẽncia forme· et si mutaẽ nihil agitur· ꝯ vltra lz culpa incurritur· Si aut aliquid ptmet ad formã ex sola dẽ minacione ecclesie mutatur nihilominꝰ est sacm̃ sed culpa in curritur· Vez ab aplis qui baptizabãt in no· do· Ihuvt habẽ Act· viii· c· Non fuit mutata forma q̃ntũ ad intellectũ qz i no mine xpi tota trinitas intellt sed solũ q̃tũ ad vocẽ· nec hoc ipsi potuissent ñ ex familiari ocalio· ss· Et hoc fuit ut· di· Tho· ut nom̃ xpi qđ erat odiosũ iudeis et gẽtibus honorabile redderetur· Nec pt̃ dari baptismus· d· In noie trinitatis ñ exp̃mẽdo psonas nec in noie vnius psone non exp̃mendo alias qm̃ sacta hñt efficaciẽ ab institucõe xpi· et ideo si p̃termittatur aliquid eorum que xp̃c istituit circa aliquod sacm̃ efficacia caret nisi ex spali dispẽsacõe ei9 qui virtutẽ suã sacris ñ alligauit xp̃c autem instituit sacramẽtũ baptismi dari cũ inuocacõe trinitatis Et io quicquid defit ad inuocacoz plenã trinitatis tollit integritatẽ baptismi nec obstat q̃ in noie vnius psone intelligatur alia sicut in noie patris intellt filius aut q̃ ille qui nomiat vnã solam psonã pt̃ hre rectã fidez de tribus qz ad sacramẽtũ sicut requiritur matia sẽsibilis ita et forma sẽsibilis· Vñ ñ sufficit intellectus vel fides trinitatis ad pfectoz sacm̃ ñ sẽsibilibus signis· scz· p· in voce· f· in humana natura et· ss· in columba· Notandum tñ ut inquit Tho· qñ greci baptizãt in noie· p· et f· et· ss· tñ dicũt baptizeẽ hu9 xpi ꝯ ñ ego te baptizo qđ ipsi facũt ad euitandũ ãtiq̃tũ errorẽ q̃ virtutẽ baptismi baptiste

attribuebant dicens Ego sum Pauli ego Cephe et nihilomi
nus qꝛ in illa forma exprimitur actꝰ exercitatus ꝑ mīstꝝ cū
inuocacione plena trinitatis veruz ꝑficitur sacramentuz qm̄
ego n̄ est de substācia forme ꝫ ponit̄ ad maiorē expssiōz ītēci
onis nec sufficit ꝟba corde cogitare n̄ vocalr̄ expmātur quia
vt inq̄t Bn̄. In vocali expssiōe verboꝝ significatur ꝑfecta fi
dei ꝓfessio q̄ ꝯsistit in verbo et in corde. Sig̃ficat̄ eciā ꝙ re
gn̄acō facta est ꝑ verbū incarnatū qꝺ optīe significatur ꝑ ꝟ
bū voce inductū. Hinc Aug. ait. i. q. i. c. Detrahe. Detrahe ꝟ
bū aq̄ quid erit n̄ aq̄. accedit verbū ad elemētum et fit sacr̄m
Vn̄ ista tāta virtus aq̄ vt corpꝰ tāgat ⁊ cor abluat n̄ faciēte
verbo Et id Aug. Baptismus inq̄t ē tinctio in aq̄ verbo vite
sāctificata Propter p̄dicta ut pleior hēat̄ ꝯgnicio de forma
baptismi sciēdū ē ꝟm Ric. ⁊ Bon̄. ꝙ forma pt̄ variari sex mo
dis. Prīo subtrahēdo Scdo addēdo Tercō int̄ponēdo Quar
to corrūpēdo Quīto verbū ꝑ ꝟbo ponēdo Sexto trāsponēdo
Prīo variat̄ forma subt̄hēdo ⁊ q̄ntū ad hꝫ sciēꝺ ꝙ si subtrahi
tur aliq̄d de eēncia forme n̄ remanet virtꝰ baptismi et qꝛ tota
ista ꝑs. In noīe. p. ⁊. f. ⁊. ss. ꝑ quā expmit̄ p̄ncipal̄ baptizans
et sanctificatur elem̄tuz est de eēncia forme. Ido si hoc subtra
hatur aliquid n̄ remanet virtus baptismi. In alia aut̄ ꝑte for
me q̄ est Ego te baptizo sūt aliq̄ ꝑtinēcia ad eēnciā forme. s.
expssio actus baptizādi et ꝑsone baptizate eo ꝙ illā termīa
tur baptizandi actus Vn̄ si aliquod p̄dictoꝝ subtrahat̄ n̄ re
manet virtus baptismi. Expssio aut̄ mīstri nō videtur esse de
eēncia forme quā xp̄c tradidit in baptismi institucōe qꝛ a mi
nistro baptismꝰ non hꝫ virtutem Scdo variatur forma ad
dēdo. et ut ait Ric. cc̄ hoc ꝯsiderāda sūt duo. vnū ex ꝑte addē
tis. aliud ex parte additi Si. n. addēs illud qꝺ addit intēdit
esse de eēncia forme valēs baptizare in alia forma q̄ baptiza
ret ecclesia tollit̄ virtus baptismi ad quā requiritur ꝙ bapti
zans intēdat facere qꝺ facit ecclesia si eciā illud quod additur
est corruptiuum forme non remanet virtus baptismi ut si pꝰ
q̄ dictū est ⁊. ss. addatur hmōi determīacō creati. vel mino
ris q̄. p. et. f. et hmōi. Si aut̄ addēs n̄ intendat mutare rituz
vel formā ecclesie ⁊ illud quod addit n̄ est corruptiuū forme
non tollitur ꝑ hoc virtus baptismi Vn̄ si baptizās t̄mīata for
ma qua vtitur ecclesia sup̄addit istud Et beata ꝟgo adiuuet
te aut aliq̄d ꝯsile l̄ si in p̄ncipio forme addat nom̄ ꝓpriū pꝰ hꝫ
ꝓnom̄ ego dicēdo Ego. Jo. baptizo te ꝛc̄ n̄ tollit̄ ꝟtꝰ baptismi

Tercio variatur forma interponendo seu interrumpendo et circa hoc aduertenduz q cũ actus baptizandi sit actus vnius si fiat interposicio talis que corrumpat vnitatẽ actus et maxime si corrũpat ꝯtinuitatẽ intencõis baptizantis non remanz virtus baptismi. Vñ si baptizãs postq̃ dixit. Ego te baptizo in nomĩe patris interponat vnam longã narracõz vel vadat ad faciendũ aliqd negociũ et postea reuertat̃ et dicat et filij et spũssancti non est puer baptizatus. Si aut̃ interpositio sit modica ita. s. q non discontinuet intẽcõem baptizantis neqz actũ ꝟm vsum comunez et interpositũ non sit forme corruptiuum non ꝓpter hoc impedit̃ ꝟtus baptismi. vñ si baptizãs pꝰ q̃ incepit actũ tusciat vel dicat taceatis vel aliquid simile et postea ꝑficiat ñ ꝓpter hoc impeditur ꝟtus baptismi. Quarto variatur forma corrũpendo ꝛ tũc si corrupcõ ꝟboꝝ sit talis q non remaneat eadem significacõ nec scdm institucionez ꝑme imposicõis nec ꝟm accomodacõz vsus impedꝛ ꝟtus baptismi. Si aut̃ sit talis q q̃uis non remaneat significacõ ꝟm institucõz ꝑme ĩposicõis. remaneat tñ scdm accomodacõz vsus. Tũc si non fiat talis corrupcõ ex malicia vel derisione. sed ex ignorancia vel defectu lingue non ꝓpter hoc impedit̃ virtus baptismi. Vñ de ꝯse. di. iiii. c. retulerũt. Zacharias pp̃ Bonifacõ exẽplo ita scribit. Retulerũt nuncij q fuerit in eadẽ ꝓuĩcia sacerdos qui latinã linguã peĩtus ignorabat. et dũ bapzaret nesciẽs loqui latine infringẽs linguã diceret. Baptizo te in nomĩe patria et filia et spũs sanctia et ꝑ hoc tua reuerenda sanctitas considerauit eos r̃baptizare Sz sanctissime fr̃. si ille qui baptizauit nõ errorẽ inducẽs aut heresim sz pro sola ignorantia rõne locucõis infringẽdo linguã vt sup̃ diximꝰ hoc baptizans dixisset ñ possumꝰ ꝯsentire vt denuo baptizet̃ Quinto variat̃ forma ꝟbũ pro ꝟbo ponẽdo. et tũc si accipiat̃ ꝟbũ pro sua materia que est vox ponere ꝟbuz ꝓ verbo ñ impedit virtutẽ baptismi qꝛ in q̃libet lĩgua licitũ est baptizare q̃uis malefaceret latinꝰ si baptizaret in lĩgua greca vel hebrea. ñ ex aliq̃ caũ ĩpiciã lingue latine incurrissz ꝛ in lĩguis alijs eẽt pitꝰ. Si aut̃ accipiat̃ ꝟbũ ꝓ sua materia et forma sil̃ vel sua forma tm̃ cũ forma ꝟbi sit significacõ ponere verbũ ꝓ ꝟbo exñti de eẽncia forme ĩpedit ꝟtutẽ baptismi. qꝛ tl̃is mutacio corrũpit formã Vñ si dr̃et̃. In noĩe geitoris et geĩti ñ eẽt baptismꝰ eo q ꝑ nom̃ pr̃is et nomẽ filii significant̃ ipe ꝑsone ꝑncipalr̃. ꝑ geĩtorẽ aut̃ et genitũ significãtur actus nocõnales

Sexto variat̃ forma transponendo ⁊ tunc si fiat talis trãspo
ficio que mutet sensum orõis quã hz ex vi ordinis verboꝝ im
peditur virtus baptismi ut si dicatur · Ego pr̃is et filii bapti
zo te in noĩe spiritussancti qꝛ ex vi istiꝰ ordis verboꝝ sẽsus ẽ
Ego qui sũ patris et filij · ꝛc̃ · Et hoc qꝺ dico in noĩe nõ accipi
tur ñ respectu spũssancti Si aut̃ trãsposicõ non muttat signi
ficacõz orõnis quã hz ex vi ordĩs ꝟboꝝ tũc dico ꝙ si nõ fiat
ex malicia sed ex ignorancia non impeditur virtus baptismi ·
Si aut̃ fiat ex malicia impeditur ꝓpter deffectũ intẽcõnis in
baptizante ¶ Nualr oẽs tenent̃ baptizari de necessitate ⁊
de põtate baptismatis ac de condicõibus que seruari debent
in baptismo · ¶ Capitulũ · ii ·

Secundum misteriũ de baptismo declarãdum ꝺꝛ obliga
cõis in quo tria adhuc hẽmus non in merito exq̃rere ⁊
considerare ad hoc ut pars ista dulcior appareat Prĩo
cõsiderabimꝰ ptatẽ · Scꝺo nec̃tatez · Tercio qualitatẽ · Prĩo
cõsiderem⁹ baptismi potestatẽ quis scz ptãtem habeat bap
tizandi et circa hoc q̃nqꝫ dubia solẽt emergere · Primũ utrũ
ad diaconũ ꝑtineat baptizare Et arguũt q̃dam ꝙ sic primo
quia simul iniũgit̃ a domĩo officiũ baptizandi et p̃dicãdi scꝺz
illud Mat · ultimo Eũtes docete · ꝛc̃ · Sz ad officiũ diaconi ꝑti
net euãgelizare · ergo videt̃ ꝙ eciã ad offm̃ dyaconi pertine
at baptizare Scꝺo arguũt qꝛ beatus Laurenciꝰ cum esset dia
conus plures baptizauit Sed ꝯtra est qꝺ dicit Gelasiꝰ papa
lxxxxiii · di · i · c · diacones vbi ait · Diacões ꝓpriam constituimꝰ
obseruare m̃surã nec vltra tenorẽ paternis canonibꝰ deputa
tum quippiã tẽtare ꝑmittimus Et infra Absqꝫ epõ vel p̃spite
ro baptizare non audeãt nec p̃dictis ordinibꝰ fortasse lõgiꝰ
constitutis necessitas extrema ꝯpellat · Ad idem ẽ tex · de ꝯse
di · iiii · in · c · constat Pro solucõe ergo p̃ntis dubii · rñdz Tho
iii · ꝑte · q · lxvii · ꝙ sicut celestiũ ordinũ ꝓprietates et eoꝝ offi
cia ex eoꝝ nominibz accipiunt̃ vt · d · Dio · in li · de cele · hierar
ita eciam ex noĩbz ecclasticoꝝ ordinũ accipi pt̃ quid ad vnũ
quẽqꝫ ꝑtineat ordinẽ · Dicũtur aut̃ diacones · q · mĩstri · qꝛ ad
eos non ꝑtinet aliquod sacramũtũ p̃ncipalr ⁊ · q · ex ꝓprio offi
cio p̃betur sed mĩsteriuz adhibere aliis maioribz in sacr̃oꝝ ex
hibicõe sicut hẽt̃ · lxxxxiii · di · in · c · diacõi i · c · Nõ oz · et ĩ alio · c
diacõi · ⁊ ĩ · c · legimꝰ et ĩ · c · dñs · Nuare ad diaconũ ñ ꝑtinz · q ·
ex ꝓpo offõ tradere sacr̃m baptismi · sz in collacõe hꝰ sacr̃i et
alioꝝ assistere ⁊ mĩstrare maioribz · hinc · Isido · li · ii · de of · ait

Ad dyaconuz pertinet assistere et ministrare maioribꝰ sacer
dotibus in omnibꝰ que aguntur in sacramētis xp̄i in baptismo
scz in crismate in patena et calice. Ad p̄mū ergo dd̄ q̄ ad dia
conū ptinet recitare euangeliū in ecclesia et p̄dicare ipsū po
stmod̄ cathetizandis Vnde et Dio. dicit. q̄ diaconi hn̄t offm̄
sup̄ imūdos inter quos ponit cathecumīos sed docere. i. expo
nere euangeliū ptinet ꝓprie ad ep̄m. vnde non sequitur q̄ ad
diacones pertineat offm̄ baptizandi. Beatus vero Laurēciꝰ
baptizauit necessitatis cā. Scd̄m dubiū est vtrꝝ baptizare sit
offm̄ prespiterorꝝ. et respondet Tho. q̄ sic eo q̄ sacerdotes
ad hoc consecrantur ut sacramentum corporis xp̄i conficiāt.
Illud aut̄ est sacramentum ecclesie vnitatis. Per baptismum
autem aliquis fit particeps ecclesie vnitatis qꝛ ianua est ꝛ fū
damentum aliorum sacramentorꝝ ut dicitur de conse. di. iiii. c
cum itaqꝫ Vnde et baptizatꝰ accipit ius accedendi ad mēsam
domini qꝛ sine baptismo alia sacramenta ꝯferri non possunt.
vt h̄ētur. i. q. i. c. si quis per ignorancia. Ideo sicut ad sacerdo
tem pertinet cōsecrare eucaristiam ad qd̄ principalr̄ ordina
tur sacerdocium ita ad ꝓprium offm̄ sacerdotis pertinet bapti
zare. Eiusdem enī videtur esse operari totū et partē in toto
disponere Et si diceretur q̄ solum ep̄orum est baptizare quia
ipsorꝝ est docere vt. d. Dioꝰ. in li. ecclesiastice hiera. respon
det Tho. Nd̄ officiū docendi et baptizandi dominus apostol̄
iniunxit quorum vicem gerunt episcopi aliter tamen ꝛ aliter
Nā offm̄ docēdi ꝯmisit eis xp̄c vt ipsi p̄ se illd̄ exercerēt tāq̄
principalissimū. Vnde et ipsi apostoli dixerūt. Act. vj. Nō ē
equū nos derelinquere v̄bum dei et ministrare mensis. Offm̄
autem baptizandi commisit apostolis ut per alios exercendū
Vn̄. i. Cor. i. dicit apostolꝰ Non enī misit me xp̄c baptizare sꝫ
euangelizare. et hoc ideo qꝛ in baptizando nichil operat̄ me
ritum et sapiēcie ministri sicut in docendo nec tamen per hoc
excluditur quin episcopi possint baptizare Nam et apostolus
dicit se quosdaz baptizasse in epistola vbi sup̄ Terciū dubiū
vtrum laycus possit baptizare. Et respondet̄ q̄ ad mīam eius
qui vult omnes homines saluos fieri ptinet ut in his que sunt
de necessitate salutis homo defacili remediū inueniat. int̄ oīa
aut̄ alia sacramenta maxime necessitatis est baptismus qd̄ est
regeneracio homins in vitam spiritualem quia pueris aliter
subueniri non potest. Et adulti non possunt aliter q̄ per ba
ptismū plenā remissiōz ꝯseq̄ et q̄ntū ad culpā ꝛ q̄ntū ad penā

Et ideo ut homo circa remedium tam necessarium defectuum pati ñ possit institutum est ut est laycus imminẽte necessitate baptizare possit vt hẽtur de conse·di·iiii·c·ostat ·et·c·in necessitate non dz tñ laycus facere illa sacr̃alia baptismi que faciunt sacerdotes que ptinent ad solemnitatem nõ autem ad necessitatẽ baptismi·et ideo soluz a sacerdote fieri dñt c9 est solenniter celebrare· Quartũ dubiũ est·vtr̃ mlr possit baptizare·et rñdet Tho·q9 sicut nec laycus dz baptizare pñte clerico nec clĩc9 pñte sacerdote ita et femina ñ dz baptizare nõ solum pñte clĩco vel sacerdote sed nec eciã pñte viro siue masculo·In necessitatis tñ articulo pt̃ absq3 solẽnitate baptizare vt hẽtur de ose·di·iiii·c·mlr Quituz dubiũ ẽ · vtr̃ ille qui non est baptizatus possit baptizare·rñdet Tho· q9 p ecclesiaz determinatum ẽ q9 non baptizati siue sint iudei siue pagani pñt baptismi sacr̃m oferre dũmodo in forma ecclie baptizẽt ut pz de ose·di·iiii·m·c·roman9 pontifex·et i·c·a quo daz Si autẽ forma ecclesie non fuerit obseruata sacrm̃ baptismi non oferẽ Et sic intelligendũ est illud·Greg·scdi in·c·quos a paganis de ose·di·iiii·quos a paganis baptizatos asseruisti·s·ecclesie forma non obseruata ut denuo baptizes in nomine trinitatis mandam9 Notanduz autẽ q9 si talis baptism9 a pagano siue infideli suscipiẽ necessitate vrgẽte debite fit ·Si vero extra articulum nc̃itatis hoc fieret ut3 q3 grauiter peccarz·s· baptizans et baptizatus et p hoc impediretẽ baptismi effectus lz ñ toleretur ipsum sacramẽtuz Et si diceretur quo ille qui non ẽ baptizatus cum nõ sit minister ecclesie põt baptizare· rñdeẽ q9 ille qui non est baptizatus q̃uis non ptineat ad ecclesiã revel sacramento põt tamen ad eã ptinere intencõe et filũtudie actus in q̃ntum·s·intendit facere qs facit ecclia et formam ecclesie seruat in baptizando et sic operatur tm̃ exterius ut minister xp̃i qui interius baptizat ut no·de ose·di·iiii·c·si iter bonos et·c·baptismus· et·c·cum baptizat·Scdo osiderem9 baptismi necessitatẽ ·et circa hoc·v·adhuc dubia sũt apienda · Primo vtrum oẽs teneantur ad suscepcõz baptismi Et respõdet q9 post diuulgacõz institucõis eius oẽs tenentẽ baptizari Vnde Aug·de fide ad Petrũ dicit illud qs scribiẽ·xv·q·i·in c·velis firmissime ffirmissime tene et nullatenus dubites excepti illis qui pro xp̃i nomĩe suo sanguine baptizantẽ nullũ hominem accepturuz vitam eternã qui non hic amabilis suis fuerit per penitenciã fidemq3 ouersus· et p sacramentum fidei

et penitencie·i·per baptismū liberatus Et Crisō · idem dicit in sentēcia de ose·di·iiii· c·non potest Tante autem dignitatis est baptismus q eciā sanctificati in vtero dēnt baptizari vt·Inquit Bona·in·iiii·di·vi·et hoc triplici rōne·Pria rō est propter bonum obediencie q deus precepit ut oēs renascanē aqua Secda est ꝓpter hūilitatem q vnusquisq dz se reputare peccatorem et indigere Cristi redempcione·Tercia racō est propter vnitatē vt ab aliis membris xpi homo nō discordet Secundū dubiuz vtrū sine baptismo posset quis saluari Et respondet Tho·q sacramentum baptismi dupl̄r potest alicui deesse·Vnomodo et re et voto qđ cōtingit illis qui nec baptizantur nec baptizari volunt qđ manifeste ad otēptū sacramēti ptinet quantū ad illos qui habent vsū liberi arbitrii q tales salutem consequi non possunt Aliomodo potest sacramentum baptismi alicui deesse re· sed non voto sicut cū aliquis desiderat baptizari sed ali quo casu ꝓueitur morte anteq̄ baptismū suscipiat ·talis autem sine baptismo actuali salutem consequi potest Vnde Ambro·d·de Valentiniano qui catecumin⁹ mortuus fuit quē regnaturus eram amisi vez tamē ille grām quā poposcit non amisit Et de hoc Aug·de ose·di·iiii·in·c·baptismi ita ait Baptismi vicē aliq̄ndo implere passiōz de latrōe illo cui non baptizato dictum est Hodie mecū eris in paradiso Beat⁹ Ciprian⁹ non leue argumētū assumit·q eciam ateq̄ eciam obsiderans inuenio non tantū passiōz ꝓ nomie xpi id qđ baptismo deerat posse supplere ·sed eciā fidē et ouersionem cordis si forte ad celebrādum misteriū baptismi in angustiis tempoz̄ succurri non potest·hec ibi Cui consonat notabile dictū Inno·tercii·in·c·aplicam extra de presbitero non baptizato Propt̄ ista aūt magri sen·ceteriq̄ theologi distinguūt tria baptismata Primū vocant flāmmis·s·spūssancti quo baptizantē hi qui baptizari vellēt ut dictū est et non possunt ·Secdm vocant baptismuz fluminis·i·aque de quo loquim̄ ·Tercīū dicūt baptismum sanguinis cū quis non valēs baptizari aqua patiē pro fide xpi moritur pro confessione eius cui ianua celi aperitur vt dicitur de consē·di·iiii·c·catecumimum ·Et si obiceretur q non est ñ vnū baptisma iuxta illud apli Epse·iiii·Vnus deꝰ vna fides vnū baptisma ·Respondet Tho·q tria baptismata predicta vnum dici possunt ꝓpter vnitatē spūssancti a q̄ habent virtutē q graciam vel potest dici q vnum est baptisma sacramētum·s·flūminis seu aque·Alia vero duo licz conferant

salutem tamen non sunt sacramentū vt dicit Bona·in quarto di·iiii· Tercium dubiū·vtrꝝ baptism⁹ sit differendus· vel accelerādus· Et respō det Tho·Nd cc̄ hoc est distinguendū de baptizandis·Nā aut sūt pueri aut adulti·si sint pueri n̄ est differendū baptisma ·Prīo quid qꝛ non expectat̄ in eis maior instructio aut plenior ꝯuersio·Scdo ꝓpter piculū mortis qꝛ eis non pt̄ alio remedio subueīri nisi ꝑ sacr̄m baptismi quib⁹ baptism⁹ prodest ꝓpter fidem offerenciū·et ecclesie vt·d·Augus·de cōse·di·iiii·c·Illud ꝑscrutari Et ·Isi·ibidē in·c· paruuli Si aut̄ argueretur qd actus actiuoꝝ sūt in paciēte ꝛ dispo sito s̄m Aꝝ·i·ii·de aīa Sed in paruulis nulla precessit dispo ficio ad suscepcōz effectus baptismi ergo baptism⁹ nō pt̄ cau sare suū effectū in paruulis Respō det Ric·qd illa ꝓposicō dz intelligi de actiuo limitate v̄tutis· Deus aūt a quo sunt p̄nci pal̄r effectus baptismi agēs est infinite v̄tutis minor eciam argum̄ti realit̄ intellecta falsa est qꝛ fides ecclesie aliquomō ad suscepcōez baptismi disponit·quare pueri q̄ cicius cōmo de fieri potest sūt baptizandi Si v̄o de adultis loquim̄ quibz subueueniri pōt per baptismi desideriū vt sup̄ dictū ē·tūc eis ut ait Tho·Nō statī cū conuertunt̄ est sacramentū baptismi conferendum Sz oportet differre vsqz ad aliquod certū tp̄s prīo quidē ꝓpter cautelā eccl̄ie ne decipiatur conferēs sacr̄m a credentib⁹ victe·Vn̄ de conse·di·iiii·in·c·Judei·Dicit̄ iudei quorum ꝑfidia frequēter ad vomitū redijt si ad leges catholi cas venire voluerint·viii·menses inter cathecuminos ecclesie limen introeant et pura vide venire noscunt̄ ·hunc demū ba ptismi gr̄am mereāt̄ Scda rō dilacōis est vtilitas eoꝝ q̄ ba ptizant̄ qui aliquo tp̄is spacō indigēt ad hoc qd plene īstru ant̄ de fide et exercitent̄ in his que ꝑtinēt ad xp̄ianā vitam· Tercia rō est sacramēti reuerēcia ob quā antiquit⁹ adulti ba ptizabant̄ in duabus p̄cipuis solennitatib⁹ pasca·s·ꝛ pēthe· vt hētur de conse·di·iiii·c·de cathecūinis·et·c·duo tp̄a et·c venerabilis·Pōt tn̄ omitti dilacō p̄dicta aut ꝓpter necessita tem puta cū aliquis baptizari cupiens eēt in articulo mortis persecucōis et naufragij·vt expresse hētur de cōse·di·iiii·in c·hi qui·Aut qn̄ illi q̄ sūt baptizandi apparent ꝑfecte instru cti in fide et ad baptismū idonei sicut Philipp ꝓpus statim ba ptizauit Enuchū vt habet̄ Act·viii·c·et Petr⁹ Corneliū et eos qui cū ip̄o erāt Act·xi· Quartū dubium vtꝝ peccatares ad baptismum accedentes teneāt̄ sua peccata cōfiteri Rn̄det

Tho. qd duplex est peccatorum confessio vna que fit interius deo ꝛ hec requiritur añ baptismū ut. s. homo peccata sua recogitās de eis doleat. Non. n. pt̄ inchoare nouā uitā ñ euz peīte at veteris vite ut Aug9. d. in li. de pñia Alia vero est ɔfessio peccatoꝝ exterior q̄ fit sacerdoti ꝛ tal' ɔfessio ñ req̄rit̄ añ baptismum. Prīo quidē qꝛ talis confessio cū respiciat ꝑsonā ministri ꝑtinet ad pñie sacramētū qd ñ req̄ritur añ baptismū qꝛ est ianua oīm sacramētoꝝ. Secūdo qꝛ confessio exterior que fit sacerdoti ordinat̄ ad hoc ꝙ sacerdos confitētē absoluat a peccatis et liget ad opera satisfactoria q̄ baptizatis non sūt imponēda ꝟm illud Ambro. in glo. Ro. xi. Gracia dei in baptismo non requirit gemitū neq̄ planctum vel eciā opus aliqd. sed solā fidē et oīa gratis ɔdonat. que ꝟba no. de ɔse. di. iiii in. c. sin̄ pñia Baptizati eciā non indigent remissione peccatorum ꝑ claues ecclesie quibus omīa remittuntur ꝑ baptismum Sufficit ergo his qui baptizant̄ coufessio gn̄alis quā faciunt secundū ritū ecclesie abrenunciātes Sathane et oībus opib9 eius Si tn̄ ex sua deuocōe vellēt ɔfiteri audiēdi sūt nō ad hoc ꝙ satisfactio eis imponat̄ sed vt cōtra peccata ɔsueta eis spiritualis vite informacō tradatur Quintū dubiū vtrū pueri iudeoꝝ et infideliū sint inuitis parētibz baptizandi Et rn̄detur ꝟm sentēciam. Ric. di. lxiiii. et Tho. xxii. q. x. et. iii. parte q. lxviii. ꝙ filii infideliū aut hn̄t vsū rōnis et annos discrecionis aut non. si sic qm̄ q̄ntū ad ea que sūt iuris dīni vel natural' incipiūt sue ꝑtatis esse. Ideo ꝓpria voluntate inuitis parētibz baptizari pn̄t Si vero nūdum hn̄t vsū liberi arbitrii baptizari non dn̄t qm̄ nunq̄ hoc fecit ecclesia. et hoc duplici rōe. Vna quidē est ꝓpter piculū fidei. si. n. pueri nundū vsū rōis hn̄tes baptismū suscipent postmodū cum ad ꝑfectā etatē puenirēt defacili possent a parentib9 induci ut relinq̄rēt quod ignorāter susceperunt qd vergeret in fidei detrimētuz. Alia rō ē qꝛ repugnat iusticie naturali. filius. n. est aliquid patris. et prīo quidē a ꝑentibus non distinguitur ꝟm corpus q̄diu in mr̄is vtero continetur Postmoduz vero postq̄ a matris vt'o egreditur anteq̄ hēat vsū liberi arbitrii ɔtinetur sub parētuz cura sicut sub quodā spūali vtero Quādiu. n. vsū rōis non habz puer non differt ab aīali rōnabili. Vn̄ sicut bos et equus alicuius est vt vtatur eo cū voluerit sicut ꝓprio instrumento ꝟm iura ciuilia ita de iure naturali est ꝙ filius anteq̄ hēat vsum rōnis sit sub cura patris. quare inuits parentibus non debet

filiis baptisma dari. Ipsi eciam infideles adulti nullomodo co
acti sunt baptizādi ut dicitur. xlv. di. c. de iudeis qr vt ibi ha
betur tales n̄ sūt inuiti saluādi sed volētes ut integra sit for
ma iusticie Sicut. n. ꝓprij arbitrij volūtate hō serpenti obēdi
ens ꝑiit sic vocāte se grā dei ꝓpria mētis ꝯuersiōe q̄sq; credē
do saluat̄. Notādū tn̄ ꝟm Ric. seq̄ndo sn̄iam. Inno. tercii in. c.
Maiores extra de baptismo ⁊ ei⁹ effectu ꝙ aliquis pt̄ cogi ad
baptismū suscipiēdū duplici coactiōe Pr̄ia est coactio abso
luta qn̄ quis baptizet̄ inuit⁹ ⁊ penitus ꝯtradicēs q̄ lz abluat̄
exterius et baptizet̄ scd̄m debitā formā tn̄ nec rē nec caracte
rem suscipit sacr̄i. Scd̄a ē coactio ꝯdiciōalis qn̄ q̄s terroribꝰ
atq; suppliciis violēter attrahit̄ et ne detrimētū incurrat bap
tismi suscipit sacr̄m. talis sicut et is qui ficte ad baptismū acce
dit caracterē suscipit xp̄ianitatis imp̄ssuz et ip̄e tanq̄ ꝯdicō
naliter volens lz absolute non velit cogēdus ē ad obseruāciaz
fidei xp̄iane Tercio cōsideremus baptismi qualitatē. Debet
nanq; baptismus ꝯferri qn̄ a ministris eccl̄ie datur cū. v. ꝯdi
cōibus Pr̄ia dr̄ vnitatis. Scd̄a simlt̄atis Tercia modalitatis
Quarta pr̄nitatis Quīta sacr̄mentalis solēnitatis. Prima
condicio que obseruari dz in baptismo dicit̄ vnitas nā un⁹ dz
baptizare et nō plures quoniaz si plures baptizarēt aut dice
rent nos te baptizam⁹ et hoc nō esset conueniens quoniaz ho
mo nō baptizat nisi ut mīster xp̄i et uicem eius gerens. Vnde
vn⁹ est xp̄s. ita oportet vnū esse ministꝝ qui xp̄m rep̄sētet
et ideo cōtraria intentio videt̄ excludere baptismi sacr̄mētuz
Aut plures baptizarēt vn⁹ q̄sq; diceret ego te baptizo et sic
quilibz exp̄meret suā intencionē ꝙ ip̄e singularit̄ baptismum
cōferrz et tunc manifestū est ꝙ ille qui p̄us verba ꝓferrz da
ret baptismi sacramētū. Ali⁹ uero quātūcunq; ius baptizan
di haberet si verba ꝓnūtiare p̄sumeret eēt puni ̄dus tāquam
rebaptizator. Si autē oīo simul uerba ꝓferrēt aut hominem
immergerēt uel asp̄gerēt essent puniēdi de inordinato modo
baptizādi et non de iteratiōe baptismi quia q̄libet q̄ntū in se
baptizaret nec traderet aliud et aliud sacramētū. Sz xp̄s qui
est vnus interi⁹ baptizans unū sacramētuz ꝑ omnes cōferret
Si autē quereret̄. an possit vn⁹ plures simul baptizare dicen
dū ꝙ in casu necessitatis sic sub hac forma. Ego nos baptizo
ꝛc̄. nec ꝑ hoc diuersificaret̄ forma ecclesie quia plurale nō est
nisi singulare gemīatū p̄sertim cū pluraliter dicatur. Math
ultimo. Baptizātes eos ꝛc̄. hec Tho. Scd̄a conditio que in

baptismo ꝯferendo requiritur dicitur simultas ut s. simul sint
verba prolata cum ipsa ablucōe Dicit tñ Ric. di. iii. quarti ꝙ
verba et ablucōem sil' esse pt̄ intelligi triplr̄. aut ꝑ realē exñ
ciam vnius in alio aut ꝑ eoꝝ coexñciā in intēcione aut in tp̄e.
Simultas ꝟm modū p̄mū nō requiritur qꝛ nec possibilis ē eo
ꝙ verba ñ sūt nata esse in ablucōe nec ecōuerso. simultas mō
ꝟo requiritur de necessitate explicite inq̄ntū necessariū est ꝙ
abluēs et verba ꝓferēs intēdat circa baptizandū facere qꝺ
facit eccl̄ia. sil'tas aut̄ tercō mō aliq̄ mō requiritur de necessi
tate et aliquo mō ñ. Necessariū. n. ē ꝙ baptizās sic abluat. et
verba ꝓferat qꝺ ꝟm coēz vsū illa duo videātur ꝑtinere ad ac
tum vnuū qꝺ non esset veꝝ si in mane ablueret et in sero v̄ba
proferret vel econuerso. non ē tñ necssariū qꝺ simul punctua
liter vtrumqꝫ incipiat et t̄mīet. sed sufficit ꝙ ꝓlacō verboꝝ
incipiatur añq̄ ablucō t̄mīetur vel ecōuerso. dꝫ tñ baptizās
illa facere simul q̄tomagis pt̄ bono mō. Tercia ꝯdicio que in
baptismo ē seruada dicitur modalitas Nā ut inq̄t Ric. ꝛ Boñ
Sacerdos debet puerū tenere ꝑlat̄a et versā facie ad aquam
debet imergere q̄re aut̄ magis faciē ad aquā et non ad celum
baptizādꝰ tenetur dꝫ eē in signū hūilitat̄ et reuerēcie Quar
ta condicio que in baptismo seruāda ē dicitur pat̄nitatis De
bet nanqꝫ aliquis adesse qui baptismū leuet de sacro fonte vt
Dyo. dicit in li. de eccle hiera. Rō est ꝟm Tho. qꝛ spūalis re
gn̄acio q̄ fit ꝑ baptismū assil'atur q̄dammodo gn̄acōi carnali
Vñ dꝛ. i. Pe. ii. Sicut mō geīti infantes rōnales sine dolo lac
cō cupiscite. In gn̄acōe aut̄ carnali ꝑuulus nuꝑ natus indiget
nutrice et pedagogo. Vñ eciā in spūali gn̄acōe baptismi req̄
ritur aliquis qui fungatur vice nutricis et pedagogi instruē
do eū qui est nouicius in fide de his que ꝑtinēt ad vitaꝫ xp̄ia
nam Ad qꝺ p̄lati vacare non pñt c̄c̄ oēm curā ꝑpl̄i occupati et
dꝫ eē vnus qui leuat de sacro fonte ut dꝛ de ꝯse. di. iiii. c. Non
plures Si tñ plures eēnt cū oībꝰ ꝯtrahitur ꝯgnacio spūalis
ut hētur extra de cognacione spūli. c. q̄uis li. vj. et qui leuat
eciā dꝫ esse scl̄aris non religiosus aut monachus ut dicitur de
conse. di. iiii. c. non lꝫ et. c. monachi. Debet eciam esse fidelis ñ
infidelis vt pꝫ de cons.. di. iiii. c. In baptismate Rō est secūdū
Tho. qꝛ infidelis non est membꝝ eccl̄ie cꝰ ꝑsonā gerit tenēs
ad sacramēta. Et si de facto siue in nec̄itate leuat vel tenetur
seu baptizat ñ cōtrahit aliq̄ cognacōꝫ spūalē. qui aut̄ leuat
de sacro fonte aliquē eius pater spūalis dꝛ vt pꝫ. xxx. q. i. ī. c.

Ad limīa in·§·filia et in·c·Oēs et in·q·iii·in·c·Jta vbi dicitur
jta diligere dz hō eū qui se suscepit de sacro fonte sicut patrē
et de ɔse·di·iiii·in·c·vos añ oīa de hoc Aug· ita inquit ·Vos
añ oīa tā viros q̄ mlres qui filios in baptismo suscepistis mo
neo ut vos cognoscatis fideiussores ap̄ deū extitisse ꝓ illis q̄s
visi estis de sacro fōte suscipe ideo eos sp admōete ut castita
tem custodiāt iusticiam diligant caritatē teneant· Dicit tam̄
Tho·q̄ prēs spūales moderno tp̄e ad hoc non ita stricte obli
gantur qr vtplīmū hi qui baptizātur pentes hn̄t xp̄ianos de
quibus p̄sumēdū est q̄ filios suos diligēter instruāt Si tamē
quocūqz mō sētirēt cōtrariū tenētur ꝑm suuz modū saluti spi
ritualiū filioꝝ curā īpēdere· Sz n̄ lz effari quot mala q̄t frau
des quotue lenocīa sub noīe ɔpat̄nitatis ⁊ ɔmaternitatis fiāt
Taceo illa ne scandalizētur hi qui deuz timentes dū ɔpatres
fiūt sacramētū baptismi fidelit̄ reuerentur ·Vnusquisqz iudi
cet seip̄m ⁊ videat si quis ille est qui cōpat̄nitatis iura fidēqz
polluat et q̄ graue nefandūqz scelus ɔmittat· Nn̄ta condicio
que in baptismo seruari dz dicitur sacramētaliū solēnitas Nā
vt inquit Tho·Licet sacramētalia n̄ sint de substācia sacramē
ti sūt tn̄ ad bn̄ eē ad excitandū deuocōz fideliū et reuerenciam
ad sacramētū· Scdm ꝟo Bon̄·di·vi·quarti Ordo eoꝝ q̄ sunt
ad solēnitatē sacram̄ti baptismi ꝑm ɔmunē eccīe cōsuetudīez
hic est· Prīo exuflatur et h̄ fit vt ꝟt⁹ dyaboli exterior expel
latur et interior expellēda significetur·sic pz ex dicto Rabāi
de institucōe clicoꝝ Et Aug·in li·de simbolo de conse· di·iiii
c·p⁹ q̄ et·c·sic nostis·Scdo signū cruc̄ fit ī pectore ⁊ ī frōte
ut demō cognoscat se pellendū tā in occulto cordis q̄ in ap
to confessionis Raban⁹ aut̄ vbi sup̄ ⁊ in·c·Postea signat̄ ba
ptizand⁹ signaculo sācte crucis tā in frōte q̄ in corde vt ab
eo tp̄e apostota dya⁹ in suo vase p̄stino sue interēptōis cog
noscēs signaculū iā sibi deinceps illud sciat eē alienū ·Tercō
sal in ore ponit̄ ut sequit̄ Rabanus ī·c·ex hīc·ut p sal tipicū
sapīe sale ɔdit⁹ fetore careat iniq̄tatis ne a ꝟmib⁹ pctorum
vltra putrefiat·sed magis illesus seruet̄ ad maiorē grāz per
cipiēdā Significat ergo sal q̄ p baptismū sapīe sapor p̄para
tur et fetor fomitis restrīgit̄·Quarto fit linicō auriū et nari
um cū sputo·Et h̄·d·Raban⁹ vbi sup̄ in·c·postea Postea tā
gūtur ei nares et aures saliua et dr ei ꝟbū euāgelicū qd ·Jhs
qn̄ surdū et mutū sanauit tāgēs cū sputo lignā ei⁹ ⁊ mittens
digitos in auriculam eius dixit Effeta qd ē ad apire· Hoc enī

sacramentuz hic agitur ut p saliuam typicaz et sacerdotis ta
ctum sapiencia ꝛ virtus dīna salut̄ eiusdē catecumini opetur
ut aperiātur ei nares ad accipiendū odorez noticie dei ut api
antur ei aures ad audiēdum mādata dei Nuito fit munctō in
pectore ꝛ spatulis ut significetur grā vnctōis ad deum amā
dum et ad bona opa faciēduz de quo eciā loquit̄ Raban⁹ ī·c·
deinde· Sexto post baptismū fit munctio crismatis in vertice
vt ·d· idem Rabanus ī·c·postq̄ ut xp̄i regni baptizatus par
ticeps fiat vt a xp̄o xp̄ianus vocari possit ·et talis vnctio fit
in capite qui vt inquit Ambro·in li·de sacramentis · Sapien
tis sensus in capite ei⁹ per caput ergo s̄m Bon̄·anīa designa
tur que p baptismuz imputribilis redditur ad ꝯtemplanduz
eterna·Crisma·n·ꝯfectum est ex oleo lucēte et balsamo cōser
uante· Septimo baptizatus vestitur vestimēto candido de q̄
Rabanus in c·post baptismū inquit Post baptismū traditur
xp̄iano vestis candida q̄ significat innocēciā ꝛ puritatē xp̄ia
nam quam post ablutas veteres maculas studio sāncte cōuer
sacōis immaculatā seruare debēt ad representādū ante tribu
nal xp̄i Ambro⁹·vero in·c·accepistis sic ait ·Accepistis post
baptismum vestimenta candida vt essent indicium ꝙ exueris
voluntatem peccatorum et indueris innocencie caste velamīa
Neqꝫ ꝓpterea tenendum ut ait Tho· ꝙ non liceat xp̄iāis alijs
vestibus vti quoniam vestis illa ut dictū est datur ꝓ tunc in
misterio spūalis significacōis ·Vltimo ponit̄ cereus in ma ni
bus vt sit lucerna pedibus eius verbum dn̄i · et lumen semi-
tis eius Debēt ergo cū necessitas non contradicit sacramēta
predicta deuote celebrari cuz aliquis baptizatur quoruz eciā
non immemores esse debent hi qui sūt baptizati·Recordare o
anima cristiana qualiter in sacro fonte dyabolo abrenuncians
·Jhesu xp̄i membrū effecta es·Recordare quemadmodum ī ba
ptismo gracia tibi concessa est ut scd̄m virtutem ꝛ voluntatē
dei viuere posses· Recordare insuper quomodo in baptismo
viam ingressa es eterne salutis·Noli o infelix peccatrix tāto
rum bn̄ficiorum oblita dyabolo cōmunicare Noli opera bona
negligere·noli viam paradisi deserere·sed curre post cristuz
in odorem vnguentorum illius cuius nomen est oleum effusuz
a quo xp̄o xp̄iani dicuntur vt dicitur extra de sacra vnctione
c·Cum venisset·

Nd per baptismum deletur culpa·remittitur pena·et con
fertur gracia· Capitulum·iii·

Tercium misteriuz declarandum de baptismo dr fructifi
cacio in quo de fructibus siue effectibus baptismi libz
dicere Et notari pñt tres pncipales effect9 Primus
dr delecio culpe. Scds remissio pene. Terci9 collacio gracie.
Primus effectus baptismi dr delecio culpe. p ipm etenī dele
tur oīs culpa tā origīalis q̄ actualis ut docz mgr̄ sen. in. iiii.
di. iiii. Et de hoc. d. Aug. de ɔse. di. iiii. ī. c. a paruulo. A par
uulo receut nato vsqz ad decrepitū senē sicut nullus ꝓhiben
dus est a baptismo ita nullus ē qui ñ peccato moriat̄ ī bapti
smo ꝫ puuli tm̄ originali. maiores aut̄ oībus ec̄ moriūtur pec
catis que male viuendo addiderūt origiali Et idē Aug. in. c.
vt oñderet ait. Nullo excepto dictū est. s. ab aplo Quicūqz ba
ptizati sumus in xp̄o in morte ipi9 baptizati sumus. et ideo di
ctū est vt ꝓbaret nos mortuos esse peccato. Et glo. super il
lud Exo. xiiij. Vn9 ex eis ñ remāsit inq̄t Omīa peccata ablata
sūt in baptismo potencia diabolica ē submersa. Dic̄ ergo dñs
Boñ. q̄ in baptismo oīs culpa delet̄ et restituit̄ hō in p̄stinā
innocēciā q̄ntū ad aniaz. Si aut̄ q̄rat̄ rō h9 dicit q̄ est dīna
liberalitas q̄ tantam huic sacramto ɔtulit efficaciā Sz posset
aliquis arguere sic Diuersoꝝ morboꝝ diuerse sunt medicine
ergo cū culpe sint diuerse ñ tm̄ spē sed gn̄e vtpote origīalis
et actualis ꝛ venialis ꝛ mortalis. ergo ad h̄ q̄ curent̄ necesse
est q̄ diuerse adhibeāt̄ spūales medicīe Rñdet Boñ. q̄ reme
dium pt̄ morbum respicere dupl̄r aut qr p̄ncipal̄r sit ad h̄. aut
qr h̄ curat tanq̄ ānexū. scdz g̊ q̄ diuersi sūt morbi spūales di
uerse eciā sūt medicīe. sacr̄ales p̄ncipal̄r ad illos ordīate. Si
autem morbus hēat aliū morbum ɔiūctū et medicīa pfectaz
hēat v̄tutē curādi ñ tm̄ curat p̄ncipalē ꝫ eciā annexā ꝛ sic fa
cit baptismus. Secund9 baptismi effectus est remissio pene
Remittitur siquidem baptizato oīs pena peccato debita. Vñ
Aug. in li. de baptismo puuloꝝ et hētur de ɔse. di. iiii. in. c.
p baptismū inq̄t Quicquid ab hoīe dictū factū ꝛ cogitatū ē
totū obolet̄ et. q. ñ factū hēt̄. Et glo. sup illo v̄bo psal. Quo
ruz tecta sūt pcta. d. Ita sūt tecta peccata in baptismo qd̄ de9
ea non vult punire. Si aut̄ dr̄etur q̄ hoc ñ vidr ɔsonum eo q̄
Ansel. ī li. cur deus hō ait Si peccatuz ñ punit̄ inordinatuz
dimittit̄ et deus ñl inordinatū relinquit Rñdet Ric. q̄ xp̄c p
passiōz suā sufficiēter exoluit penam peccat̄ debitā q̄ ī baptis
mo remittūtur Sz adhuc nō nulli arguūt oñdentes q̄ p bap
tismuz ñ remittatur oīs pena. Prīo qr ut hētur de ɔse. di. iiij.

Secundo quia videmus paruulos batizatos qui nullum pecca
tum cōmiserunt post baptismum multis penalitatib9 subiace
re et constat q̄ non iniuste ergo baptismus nō remouet omnē
penam. Inquit enim Aug9. xiij. de trinitate. c. xvj. Oīa hui9 se
culi mala dolores laboresq̄ hoīm veniūt de peccatorum ꝛ ma=
xime de peccati originalis meritis. Tercio arguūt qꝛ baptisa
tus ante cristi passionē adhuc paradisum intrabat. sed clausu
ra illa erat pena peccati. ergo ꝑ baptismū nō remittit̄ illa pe
na Ad primū respondet Rich. q̄ illa pn̄ia nō indicitur iudeis
ꝓpter sacramenti efficaciam sed ꝓpter eius reuerenciam et iu=
deorum recipiencium baptismū ꝓbacionem Vnde eis nō indi
cebatur post suscepcionem baptismi sed ante. et quāuis sic
obseruaretur quondam tn̄ mō n̄ optet obseruari. sed q8 innu
it glo. i p̄allegato. c. Ne absit. nisi esset contraria ꝯsuetudo Ad
scd̄m rn̄det Bon̄. d. q̄ distinguendum est de penis. quedaz em̄
sūt pene eternales et quedā temporales. ab oī eternali absol
uit baptismus delendo omnem culpam. de penis aūt tempora=
libus adhuc est distinguenduz quia quedā contrahūtur vt fa
mes sitis passionesq̄ contemporanee vite. quedā imponūtur
et assumuntur vt ieiunia corporalia et spiritualia exercicia et
laboriosa opa baptismus ergo vt dictum est absoluit ab omni
pena eternali et ab omni pena temporali satisfactoria siue as=
sūpta non aūt ab oī ꝯtracta vtpote a fame siti et ceteris sili=
bus Racō aūt est quia ad hoc ipsū non ordinauit et rō quare
non ordīauit est quia congruū fuit q̄ huiusmodi penalitates
in nobis ꝓpt̄ tria reliqueret Primo ꝓpter manifestandam eq̄=
tatem diuini iudicij vt illa sentencia quam dictauerat de mor
te Ade et posterioꝝ eius immobilis permaneret vnde ab illa
nemo euadit. Secunda racio fuit ad ostendendum fructū pas
sionis cristi a qua virtutem sacramentum habet vt penas re=
mittat personales n̄ naturales quia remedium respicit ꝑsonā
non naturam. Tercia racio fuit ꝓpter hominem adiuuandum
per huiusmōi eteī penalitates adiuuatur homo vt spūaliter vi
uat et pugnans coronetur Tho. vero. q. lxix. tercie ꝑtis dicit
q8 baptismus habet virtutem auferendi penalitates presētis
vite. non tamen eas aufert in presenti vita q8 fit tū vt bapti
zati conformentur cristo qui licet a principio sue concepciōis
fuerit plenus gracia et veritate habuit tamen corp9 passibile
quod per passionem et mortem est ad vitam gloriosam resusci
tatum ita et cristianus in baptismo graciam cōsequitur q̄ntū

ad animam. habet tamen corp9 passibile in quo proximo pos
sit pati sed tandem resuscitabit̃ ad impassibilē vitam. Vñ et
aplus Ro. viii. ait. Qui suscitauit Jhesum xp̄m a mortuis vi
uiuificabit et mortalia corpora nostra p inhitantem spm̄ ei9
in nobis. Penalitates ergo virtute baptismi auferentur a iu
stis in resurrectione qñ mortale corp9 hoc induet in corrup
cionē et immortalitatē. Ad terciuz argumentū rñdet Ric. q
baptismus modo aperit celi ianuam baptizato quantū ad effi
caciam q̃uis hoc non posset facere ante passionē qr particula
ris remocio clausionis p̄dicte quantū ad efficaciā dependet ex
uli remocōne illius clausionis quantuz ad sufficienciā que per
xp̄i passionem facta est Tercius baptismi effectus est colla
cio gracie Vt. n. inquit glo. ad Titū. iiii. c. in exposicōe v̄bo
rum apli. d. Saluos nos fecit per lauacrum regeneracionis.
et renouacōis spūssancti quē effudit in nobis abūde Lauacr̄
regeneracionis est sacramētum baptismi in quo datur gracia
spūssancti et copia virtutū. Sed nonnulli dubitāt An pueri
in baptismo consequant̃ graciā et virtutes cū nundum hēant
vsum liberi arbitrij. Et dicit Tho. iii. parte. q. lxix. q quidaz
antiqui posuerūt pro pueris in baptismo non dantur gracie
et virtutes sed imp̄mit̃ eis caracter xp̄i cui9 virtute cū ad p
fectā etatē venerīt ꝯsequūt̃ grām et v̄tutes. Sz hoc pz esse
falsū duplicit̃. Prīo quid q pueri sicut et adulti in baptismo
efficiunt̃ mēbra xp̄i. vñ necesse est q a capite recipiāt influx
um gracie et v̄tutis. Scdo qr v̄m hoc pueri decedentes post
baptismū ñ puenirēt ad vitā eternaz qr vt dr ad Ro. vi. Gr̄a
dei vita eterna. Causā aut̃ erroris fuit qr nescierunt distīgue
re īter hītuz et actū et sic videntes pueros īhabiles ad act9
virtutū crediderūt eos post baptismū nullaten9 virtutē ha
bere Sz ista īpotēcia opādi ñ accidit pueris ex defectu hītuū
sz ex īpedim̄to corpali sic̄ ꝛ dormiētes q̃uis hēant hīt9 v̄tu
tū īpediūt̃ tñ ab actibz ꝓpter sōnuz. ls Tho. Ex q̄bz oībz col
lim9 q̃ntū dēam9 nos deo q̄ baptizati sum9 quib9 tā liberalr̄
sua dona dignatus est imptiri. conari insup omni studio tene
mur virtutes amplecti ad q̃s nos faciles reddidit ī suscepcōe
baptismi ut sic meream̄ in ls sclo gr̄e ꝓfectū ꝛ in futuro eter
ne vite premium Amen

Feria. vj. in parasceue de doloribus anxietatibz et amaritu
dinibz xp̄i. Jhesu quos in sua passione pro tocius hūani gene
ris salute sustinuit Sermo. lxix.

Dolores nostros ipse portauit ·Ysaie ꝓphete ⁊ bā sunt istā
liii·c·passiōz dñi nostri jhu xpi tā acerbissimā ꝙ ignō
miosaz ho die recolentes a lacris cōtinere mīme dēmus
ānimo flentes muitare dēm9 misēsibiles creatas ut modo suo
cōpatiantē filio ⁊ gis in cruce pēdente ·d·illud Sen in prima
tragedia Lugeat ether magnusqz parēs et heris alti Tellusqz
verax ⁊ vaga pōti mobil vnda Tuqz añ oēs qui p terras trā
actusqz maris fūdis radios·Noctēqz fugas ore decoro Nuidnā
flebilius ōmemorari pt ꝙ mors illa seuissima dei et saluatoris
nostri Jhu xpi·Talis meoria mat Berñ·reqrit lacrias Ad il
las etem nos ꝓuocat sancta mat ecclia ho die nigris iduta Ad
illas nos excitat xpc·Jhesus in doloribꝰ suis Ad illas nos insu
per trahit ⁊go illa pissima spes vnica mōi ·Nam si pie possu
mus ōtēplari videbimus cā vultu mesto·facie squalida·spso
crine ac scissis vestibz stātem añ crucē et qrula voce dicentem
O fili mi quē de spūsancto ōceptū deuz verū ⁊ hoiez pepi·Vi
deo te mter duos latrones cruci affixuz ⁊ vulneribꝰ plenū· O
fili mi quē adorāt āgeli caput spinis tenēs coronatū O fili mi
qz tāta diligēcia dū tenell9 eras enutriui qz sp dilexi sp ama
ui qr tu me dilexisti et amasti geitricē tuā ecce in cruce mortu
us es et extictus O pater eterne compatere michi sue miserrie
matri et plange mecum tuū ac meum filiuz ·Et qr id tue natu
re non ouenit precipue illud creaturis tuis O angelici spūs et
vos mō vestro plāgite mecuz ·O celestia corpora quoruz pul
critudinē vincebat decora facies filii mei plāgite illū ista die
instar leprosi deformē factū ·O insēsibilia elemta O tra cū tu
is arboribz ⁊ plātis O aq cū tua claritate et admirabili fluxu
O aer cū tua facilntate O ardēs ignis cū tua viuacitate plāgi
te mecum factorem vestruz filium meum O reges terre primi
pes ⁊ quilibet domini plangite mecum dominum dominancū
filium meuz·O populo omnes et tu precipue o populexpiane
quos cristus tantum amauit et mori pro vobis eligeret· plan
gite illū mecum tam dire mortuum filium meum · O virgines
O vidue ·O contmentes · O senes ·O paruuli·Lugete mecum
benignissimum dominum vestrum ·O matres qui filios genui
stis soluite crinem et per mesta colla capilli fluant implentes
aerem vocibus · et dicentes mecum · ffili mi ·Jhesu ·Jhesu fili
mi · hodie pro peccatoribus passus · et mortuus es · O lu
men oculorum meorum O spes ·et solacium vite mee·O gaudi
um et iocun ditas mea Nuō fact9 es mihi amaritudo et dolor

Vulnerasti cor meum et transfodisti illud pungenti gladio · Vbis aut fiūbz ⁊bis pijssiā virgo nostrā duriciē rūpe satagit Sz qr non sum⁹ a nobis sufficientes horuz mysteriorū ut debemus cum deuocione · opunctō e fletu ⁊ lacrimis recordari op⁹ est ut supnū iplorem⁹ auxiliuz · et lz in oībz aliis p dicacōibz cōsueuerim⁹ ⁊gimuz ⁊gimē it pellare tñ qr ho die cē filii ſam ta ē occupata gaudiūqz āgelice salutacōis ouersū ē illi in tristiciā et merorē · iō ad crucē hūilr ofugem⁹ illamqz salutabimus ⁊ba q̄bz eccia vtiē reuerētes · O crux aue spes vnica hoc passiōis tpe auge pijs iusticiā reisqz dona veniā · Et tu pater de celis de⁹ ocede nobis oībz ut p merita crucis filii tui corda nostra flectere mollireqz valeam⁹ q̄tenus cuz lacrīs loq ⁊ audire possimus passiōz eius · Vbac itaqz suscepta fiducia de ipa passiōe locuti ad xp̄i dolores ouertemus vmōz q̄s in ⁊bis in nostro thēmate allegatis · Isay · p̄nunciauit Vt aut ordiate incedamus distīguemus in tres p̄ncipales articulos ho diernā p dicacōz in q̄ruz q̄libz q̄tuor dolores xp̄i pie contēplabimur · In p̄mo arti · q̄tuor dolores · In scdo ar · q̄tuor · In tcō ar · q̄tuor Primus dolo ⁊ orōnis · scdus op̄hensiōis · tercius deductōis quartus otradictōis Primus ⁊ p̄ntacōis · scds smiacōis · tercius crucifixiōis · q̄rtus inspectōis · Primus illusiōis · scds collocucōis · tercius incōpassionis · quartus separacionis

Quasi xp̄c in orōne vehemēter doluit · ꝓpter contristacōz propter peticōz · et ꝓpter ofortacōz Primi arti · dolor p̄m⁹

Primus dolor quem xp̄c Jhesus ꝓ nobis tulit et nos pie illuz meditari hēmus ⁊ orōnis Doluit nāqz dei filius in laboriosa orōe q̄m p⁹ cenā fecit ad patrē c⁹ doloris vehemēcia colligi p̄t ex tribz · Prio ex otristacōe · scdo ex peticōe · tercio ex cōfortacōe Prio apparet vehemēcia doloris xp̄i ad oranduz euntis ex otristacōne Ad q̄s intelligēduz notare dēmus qr Joh · xix · dicitur q̄ post cenā egressus est Jhesus cū discipulis suis trans torrentem Cedron vbi erat ortus in q̄m introiuit ipe et discipuli eius · Et licet Mathei · xxvi · Marci · xiiii · et Luce · xxii · ssarretur q̄ hymno dicto exierunt in mōtez oliuaruz · Tñ Augus · de osensu euāgelistarū dic̄ q̄ idē ē loc⁹ Ortus eniz ille erat trans torrentez Cedron ad pedes montis oliueti · Jbi postq̄ discipulis dixit scādalum q̄s passuri erant p̄monuisset qz Petrū in se nimium ofidentē q̄liter eū ter añq̄ gall⁹ bis cātaret esset negatus Veit cū eis in villā q̄ dicitur Gethsemani et dixit dis · suis Sedete h̄ donec vadā illuc ⁊ orē

et assumto Petro ⁊ duobꝫ filiis Zebedei cepit ꝯtristari ⁊ me
stꝰ eē Et ait illꝭ Tristis est aīa mea vsqꝫ ad mortē Sꝫ h̄ theo·
q̄runt· vtruꝫ ī aīa xp̄i fuerit passio tristicie Et arguūt q̄dā q̄
nō Nam sapiēs ecc̄i· xxx· c· Tristiciā dissuadꝫ· d· Tristiciaꝫ nō
des aīe tue et n̄ affligas temetip̄ꝫ ī ꝯsilio tuo· Et iterū ibi Tri
sticiā lōge expelle a te multos em̄ occidit tristicia ⁊ nō ē vtili
tas in illa Aris· insup· iii· thopico· ait· Eadē sūt magis eligen
da sine tristicia q̄ cū tristicia Sapiēs insup ꝓuer· xii· ait Non
contristabit iustū quicq̄d ei acciderit· Sꝫ Ric· et Bon̄· di· xv·
tercii· rn̄dēt q̄ absqꝫ dubio sicut magister sen· refert· ⁊ textꝰ
euāgelicus ꝯfirmat in aīa xp̄i fuit passio tristicie Sicut em̄ ex
coniūctōe rei amate cū app̄hensione eiusdē cātur ī appetitu sē
sitio passio delectacōis sic ex ꝯiūctōe rei odite cū app̄hensiōe
eiusdē cāt̄ ī appetitu passio t̄stīe· et q̄ res d̄ ꝓxio ⁊ certitudīa
liter fut̄a ꝯsiderat̄ q̄si iā p̄ns ꝓpter euēt⁹ instantē ꝓpīquitatē
et infallibilitatē iō nō solū respcū rei odite cuꝫ ē p̄ns sꝫ ec̄ re
spcū rei odite īfallibilit̄ ⁊ de ꝓxio vēture ē passio tristicie Vn̄
s̄m Philo· in· ii· rheto Illi qui iā decapitant̄ nō tim̄t vidētes
sibi necessitatē immīere sꝫ tristant̄ Et iō q̄ sensualitas aīe xp̄i
mortē recusabat cū app̄hēdit ip̄aꝫ ut de ꝓxio ⁊ īfallibilit̄ ven
t̄aꝫ tāta fuit ī eiꝰ appetitu passio tristicie· Alit̄ tn̄ fuit ī eo tri
sticia q̄ ī nobis· In nobis em̄ freq̄nter cāt̄ ꝯtra et p̄ter impiuꝫ
rōnis q̄d vitapabile ē ut pꝫ p auctoritates supius allegatas
In xp̄o v̄o nō fuit nisi s̄m īpuꝫ rōis q̄ īpabat sensualitatē tri
stari moderari s̄ꝫ exigēciā sue nature ⁊ iō in ip̄o nō fuit tristi
cia rōꝫ puertēs neqꝫ ꝯturbās nec de necessitate· Ob q̄d Hiero
sup Mat· ait Dn̄s noster ut veritatē ꝓbarꝫ assumpti hoīs v̄e
quid ꝯtristatꝰ ē· Sꝫ ne passio in aīo illiꝰ dn̄aret̄ p passiōeꝫ ce
pit ꝯtristari· Aliud em̄ ē ꝯtristari· aliud incipere ꝯtristari· h̄
ille· Cōsiderem⁹ g̊ q̄ benigne dn̄s orbis tribꝰ illis discipulis
aduocatis eos forte āplexādo ⁊ nūc sup̄ vnū· nūc sup̄ aliū dex
terā extēdendo cū suspiriis ⁊ āxietate multa dicebat Heu filii
mei disci· mei carissimi Tristis ē aīa mea vsqꝫ ad mortē secūdū
Nico· de lira li· vsqꝫ accipi pōt dupl̄r vno mō intēsiue q̄ tm̄ ī
tēsa erat q̄ntū pot̄at eē aliomō extēsiue q̄ durauit vsqꝫ ad ho
rā mortis Secūdo apparet vehementia doloris xp̄i expeticōe
Dimissis itaqꝫ tribus illis quibus dixit· Sustinete hic et vigi
late mecum Auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis· ut
Lucas meminit et poītis genibus orobat dicens· Pater mi si
possibile ē transeat a me calix iste· Veruntn̄ nō sicut ego volo

sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos ⁊ inuenit eos dormi
entes. et dixit petro sic Non potuisti vna hora vigilare mecū
Vigilate et orate ne intretis in temptacionem. Spūs quidez
promptus est. caro autem infirma. Iteruz scdo abiit et orauit
ut prius. et venit iterum ⁊ inuenit discipulos dormiētes pre
tristicia ⁊ relictis ill' iterū scdo abiit et orauit Vbi doc. theo.
querunt. vtrum illa orō fuit a rōe aut a sensualitate. Et rñdz
Boñ. di. xii. tercii. Nd de ipsa dupliciter possumus loqui. aut
quātuz ad materiā aut quātuz ad formā. si loquim̄ de ipsa q̄n
tum ad materiā cuz materia orōnis respiciat desideriuz peten
tis talis fuit peticio sensualitatis. cuius desideriuz erat ad nō
moriendum Vt magister sen. dicit in litter a. Si autez loqua
mur de p̄dicta orōe quātum ad formā sic cum forma petionis
respiciat discrecionem ꝓponentis. et talis modus ꝓponēdi sit
a discrecōe rōis ꝯcedēd est ꝙ talis orō fuit volūtatis rōnal'
Ad qd melius intelligenduz notandum s̄m Boñ. et Ric. ꝙ cū
in xp̄o sint plures nature intellectuales videlicz diuina ⁊ hu
mana necesse est in xp̄o plures esse plures voluntates qd magi
ster in textu per multimodas auctoritates sanctorum oñdit.
Vñ si numerentur voluntates xp̄i secundū naturas due sūt. s.
diuina et humana sed secundū ꝑsonas tres sūt. s. voluntas di
uina et voluntas anime rōnalis ⁊ voluntas appetitiua sensitiua
que extēso nomine voluntati voluntas dicitur qr mouet̄ post
apprehensionem qr ꝓprie loquendo de nomine voluntatis vo
luntas non inuenitur nisi in parte anime rōnali s̄m Philo. iii
de anima. Igitur tanq̄ verus homo cogitans ymo clare vidēs
dñs. Ihesus xp̄c que sibi parabantur in proximo passiones que
martiria in suo corpe toleratur⁹ erat volūtate q̄daz pietatis
dicebat Pater si possibile est transfer a me calicē istum. verū
tam̄ qr sic est voluntas tua ut pro humano genere moriendo
et paciendo satiffaciā. Ecce me ꝓmptissimum et paratum fiat
non qd ego volo voluntate sensualitatis sed qd tu qr ego idē
volo voluntate rōnis O bone. Ihesu doctor veritatis qui cepi
sti facere ⁊ docere. Tu nobis dixisti ut orātes loquerem̄ patri
tuo verbuz hoc qd tu in tua agonia sepius replicasti. Fiat vo
lūtas tua. Ob qd Leo papa in sermone de passione ait. Hꝫ vox
oēs fideles instruxit oēs ꝯfessores accēdit. oēs martires coro
nauit Nā q̄s mdi odia q̄s tēptacōuz t̄bines q̄s posset ꝑsecuto
rū supare terrores vbi xp̄c in oib⁹ ⁊ ꝓ oib⁹ patri. d. Fiat vo
lūtas tua. Discāt g̊ hanc vocē oēs eccie filii ut cuz aduersitas

violenter alicuiꝰ temptacionis incumbit sepato tremore formidinis accipiant tollerantiam passionis hec ille. Tercō apparet vehemencia doloris xpi in sua oracione ex ofortacōne. tam vrgens enim erat dolor eius ut ⁊ angelus ad eum confortandum mitteretur Apparuit inquit Lucas ei angelꝰ ofortās eum Apparicio autem illa vm ſtico. de ira fuit in visione corporali. vbi oñditur qꝫ in ea erat vera hūanitas que ofortabatur contra triſticiam inſurgentem in parte ſenſitiua ex apprehenſione mortis imminentis Et factus in agonia prolixius orabat Erat autem hec agonia reluctacō ſenſualitatis mortem ixxrētis et racionis ipſam acceptantis qꝫ virtute diuina queibz ps permittebatur agere uel pati qđ erat ſibi ꝓprium. Et factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſanguinis decurrentis in terram. ex vehementi enim anxietate fiebat ut non ſolum humores exirēt per ſudorem ſeb eciam aliquid de ſanguine ſudorem tingente Secundum vero opinionez aliquorum hoc ſupernaturaliter factum eſt ut ſic criſtus ſuū ſanguinem iam pro ſalute noſtra effundere inciperet. Sed non in merito querere quis poſſet. Vtrum dolor criſti pacientis fuit dolor acerbiſſimus ita qꝫ exceſſerit omnem dolorem quorumcumqꝫ pacienciū Et reſpondet Ric. in. iii. et Boñ. di. xvi. et Tho. iii. parte. q. lxvi. qꝫ q̄ꝫ uis dolor criſti non fuerit maximus omnium dolorum ſimpliciter cum dolor damnatorum ſit eo maior. fuit tamen maximus omnium dolorum huius vite ꝓpter tria. Primo propter cauſam paſſionis. Secundo ꝓpter modū pacienđi. Tercio ꝓpter condicionem pacientis. Primo ſi conſideretē cauſa ob quam criſtus paſſus fuit in eo doloris afflictio magna. non enim patiebatur pro culpa propria ymo pro aliena. non pro amicis. ſꝫ pro inimicis et eciam pro his quos videbat ingratos Secundo ſi conſideretur modus pacīēdi fuit in eo dolor acerbiſſimꝰ tamen ꝓpter generalitatem quia in omnibus membris affligebatur. tum eciam ꝓpter continuitatem. quia ſuſpendium eius continuabatur et claui adeo affligebant pendentez. Ob quod mors confixorum in cruce eſt acerbiſſima quia configuntur ī locis neruoſis et maxime ſenſibilibus. Tercio ſi conſideretur q̄litas ſiue odicio pacīētis maxia fuit ī eo afflictio ꝓt maxiaz oplexiōis eq̄litatem et ꝓpter ſenſus viuacitatē Vñ qꝫ nullus potuit ei eq̄ri nec in eq̄litate oplexiō is nec ī viuacitate ſenſꝰ dolor illius fuit omnium dolorum acutiſſimus. Addit eciam Tho. qꝫ ſi ofideret puritas doloris xpi dolor iſte fuit maximꝰ

nam in aliis pacientibus mitigatur tristicia interior. et eciam dolor exterior ex aliqua ꝯsideracõe racionis per quandaz deriuacionez seu redundanciaz a superioribus viribus ad vires inferiores qđ in xp̄o paciẽte non fuit Vnicuiqz em̄ virium ꝑmisit agere quod est sibi ꝓprium ꝟm Damasce. Jõ xp̄c. Treñ. j. c. ait. O vos omnes qui transitis per viam attendite et videte si est dolor similis sicut dolor meus. Cuius magnitudinem nos colligere possumus cum videmus xp̄m suaz passionem cogitãtem sudorem sanguineum emittere. Vbi es o anima racionalis quid agis O insignita ymagine dei tui Vel obsecro xp̄o. Jhesu oranti sudanti gem̄ti lacrimanti et agonizanti pro salute tua assistere misericorditer Noli dormire illi qui non dormiuit ip̄e tibi inspice mentis oculo compassiuo quanta pro te passus est a die natiuitatis sue vsqz ad presentẽ horam et nunc vigilans et orans feruenter patri seipsum offert mortem acerbissimam hodie fore passurum. Et qr homo est cogitat in seipso ⁊ sibipsi loquitur Heu me filium matris mee hinc ad modicum captꝰ ero ligatus flagellatus delusus spinis coronatus. et inter duos latrones in cruce ꝯfixus. faciam omnia libenter ut obediam patri meo et redimam humanum genus. Sed heu me quãta sustinebo tormenta. O quanta est tristicia mea ⁊ amaritudo cordis mei. Compatere illi anima dura et collige ĩ corde tuo guttulas illas sanguinis quas sudando pro te fudit in terram

¶ Nđ comprehensione vehementer doluit ꝓpter iude dampnacionem ꝓpter suam ligacionem et ꝓpter discipulorum turbacionem

¶ Primi articuli dolor secundus.

Secundus dolor quẽ xp̄c pro nobis sustinuit dicit̄ ꝯprehensiouis quando scz ministri iudeorum ꝯprehenderũt eum et velut mancipium vilissimum ligauerunt. Fuit aut̄ tũc vehemẽs dolor eiꝰ ꝓpter tria Prĩo ꝓpt̄ iude dãnacõz Scđo ꝓpt̄ suã ligacõz Tercõ ꝓpt̄ discipulorũ t̄bacõez Prĩo fuit vehemẽs dolor xp̄i ꝓpt̄ iude dãnacõz. Jp̄e nãqz t̄bã duxit ad locum in quo xp̄c orauerat postq̄ erat cum discipulis suis sciebat em̄ ip̄e locũ illũ qr freq̄nt̄ ꝯuenerat illuc cũ disci. suis Dederat autem signum his qui xp̄m comprehensuri erant. d. Quemcũqz osculatus fuero ipse est tenete eum Hoc autem signũ ꝟm glo. dedit eis ne loco xp̄i caperẽt. Jacobũ mĩorẽ q̄ erat sil̄is xp̄o ĩ facie. Accedẽs g̊ iudas ad xp̄z osculatꝰ ẽ eũ ⁊ dixit Aue rabi Cui. Jhesus. Amice inq̄t ad q̄d venisti. q̄si dicat ꝟm aliq̄s. Tu oñdis amiciciã signo et prodictionez agis de facto

O iuda amice mi quē ego dilexi quē ad apostolatuz wcaui cui familiarem me dedi · cuius pedes in cena laui · cui nunq̄ displi cui osculo me trad̄ · Cur ista otra me facis o amice mi juda · cui si ad penitencia redire wlueris veniam sum prestare paratus Cur me derelinquis · Cur a tuo ꝓposito malo aim tuum non re uocas Amice mi si adhuc me amicuz habere volueris lz me tra das in manus inimicorum meoruz reuertere tñ ad me ⁊ ego su scipiam te O vere benignissimum et mansuetissimū dñm qui li cet doleret de iniuria quam sibi · Judas inferebat magis tamen ac magis affligebatur de dampnacione eius · ſſam licet crist9 qui videbat omnia dolere non modico afficeretur quando iu das cepit animo illū vēdere · quando iudas ad principes sa cerdotuz accessit · et · xxx · argenteos in manu recepit · quando a cena exiuit et ad colligendum cohortem et ministros sollici tus ꝓperauit insuper suo fetido ore ausus est proditorie oscu lare faciem · Jhesu decoram et os eius preciosissimum · plus tam angustiabatur cum videbat iudam ꝓpter suam obstinacionez fore damnanduz · sed hic dubitatur · Vtrum si iudas non tradi disset xp̄m et iudei non crucifixissent eum fuisset humanuz ge nus redemptum · Et respondit Alex · in · iii · volumine summe q̄ sic · quia in tali casu sola voluntas paciendi suffecisset ad re dempcionem siue ad deliberationem · ideo non excusatur iudas a peccato neq̄ iudei · Et si dicatur Roma · viii · ꝓprio filio suo non pepercit deus sed pro nobis omnibus tradidit illum · Et · Jsa · liii · Tradidit in mortem animam suam · ergo sicut pater et filius nō peccauerunt a simili non peccauit iudas neq̄ iudei Respondit Tho · iii · parte · q · xlvii · q̄ eadem actio diuersimo de iudicatur in bonovel in malo vm q̄ ex diuersa radice proce dit Pater enim tradidit xp̄z passioni ex caritate · qđ intelligi potest vno quidem modo scdm q̄ sua eterna voluntate preor dinauit passionem cristi ad humani generis deliberacionem se cundum illud · Jsa · liii · Dñs posuit in eo iniquitatem omnium nostrum · Secundo non protegendo eum a passione · sed expo nendo persequntibus ut Aug9 · dicit · Jpse vero filius tradidit seipsum passioni ꝓpter humilitatem et ex obediencia factus ꝓ nobis obediēs vsq̄ ad mortez vt dicitur Phi · ii · iudas coopa tus est passioni cristi ex cupiditate et iniquitate · Pilatus ex humano timore · Et pharisei ex liuore et inuidia · ideo ipsi vitu pane et potissimum ingratissimus · iudas de quo sic exclamat Bernardus · O iuda mercator pessime · O proditor auarissime ·

Cur non petiuisti a matre .xxx. illos argenteos Et qz paupcula erat aut mendicasset aut seipsam potius vendidisz. dedisz qz tibi precium ne filium suum proderes innocentez Secūdo fuit vehemens dolor cristi propter suam comprehensionem et ligacionem quando scilicz a ministris illis ligatus fuit Ad qđ plenius intelligendum querendū prius nobis est. Vtrum ipse filius dei benedicti volens passionem sustinuit Et respō deo qz sic qđ patet tripliciter. Primo ex scripture confirmatione. Vnde Isa. liij. dicitur Oblatus est qz ipse voluit. Secūdo ex prenunciacione. prenunciauit quidem passionem suam quādo dixit. Mat. xvj. qz oportet ire hierosolimaz et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum. et tercia die resurgere. et Mat. xvii. c. quando post transfiguracionē precepit discipulis suis. d. Nemini dixeritis visionem donec filius hominis a mortuis resurgat et iterū Mat. xx. quando assumpsit xii. discipulos suos secreto et ait illis. Ecce ascendimus hierosolimam et filius hominis tradetur principibus sacerdotū. et scribis et condemnabunt eum morte et tradent eum gentib9 ad illudendum et flagellandum et crucifigendum. Tercio patet qz voluntarie xp̄c se obtulit passioni ex facti probacione. nam iudeos et eos quicuz ipsis erant solo verbo virtute sua in terram prostrauit. Nuippe cum interrogasset eos quem queritis. Illiqz respondissent. Ihesum nazarenum. ut eis dixit. Ego sum. abierunt retrorsum et ceciderunt in terram ut sic declararetur virtus diuinitatis eius. Ob qđ Aug9. super. Io. inquit. Vbi nunc militum cohors. vbi terror et murmur armorum. Vna vox turbam odiis ferocem armisqz terribilem sin telo ullo percussit repulit strauit. Deus em̄ latebat in carne et sempitern9 dies ita membris occultabatur humanis et laternis et. facib9 quererē a tenebris. Is ille Et ut Criso9. sequitur demum. ne quis dicat qm̄ ipse iudeos ad hoc induxit ut ipsum occiderent seipsum in manibus eorum tradens manifeste ostendit eis omnia que sufficiebant eos reuocare Sed quia pmanebant in malicia et nullam habebant excusacionez. tunc seipsum in manib9 eorum tradidit. ideo iterum interrogauit eos postq̄ a terra surrexerunt. et illi responderunt sicut pri9. Quibus ipse Dixi vobis qz ego sum Si ergo me queritis sinite hos abire Tūc simō Petr9 gladio percussit Malchū seruū pontificis abscidit qz auriculā ei9 dexterā. Si qs aūt q̄rerz vñ gladius erat Petro Criso. dic̄ qz audiēs iudeos otra xp̄m aspirasse armauerat se.

Theophilus vero ait · q̄ habuerat ipsum in cena pro vsu agni · Sed xp̄c auricula illius sanata ut lucas refert · Petrum caritatiue redarguit · d · Mitte gladium tuū in vaginaz · An putas q̄ non possim rogare patrē meum ⁊ exhibebit michi mō plusq̄z · xii · legiones angelorum · vbi Hiero⁹ quasi dicat · nō indigeo · xii · apostolorum auxilio eciam si omnes me defenderent qui possum habere · xii · legiōes angelici exercitus · vnde legio apud veteres sex milibus hominum oplebatur · De · xii · legionibus · lxxii · milia angelorum fiunt in quot genus hominum lingua diuisa est · hec ille subdidit xp̄c Quomodo ergo implebūtur scripture ꝓphetarum · Calicem quē dedit mihi pater non vis ut bibam illum · Deinde dixit turbis · Tanq̄ ad latronem existis cum gladiis et fustibus oprehendere me · Quottidie apud vos eram docens in templo et non me tenuistis · Sz hec est hora vestra et potestas tenebrarum · hora vestra dicit sez vobis ocessa ad me oprehendenduz et potestas tenebrarum · q̄ diabolus tenebraruz princeps eos ad hoc incitabat · tunc illi oprehenderunt · jhesum et ligauerunt eum O flebile spectaculum O dolendum malum O lacrimabile factum videre illos in xp̄m seuientes · ſam ut pie possumus otemplari irruerunt in eum frementes et rugientes leonum more · Alij ceperūt eū per capillos suos et violenter in terraz proiecerunt · Alij graciosas manus suas capientes retrouerterunt · Alij funibus duris illas ligauerunt · Alij cathenam collo eius imposuerunt Alij otumeliosis verbis iniuriabantē sibi · Alii denicz pugnis et pomis suorum ensium percusserunt eum · Quid vides o aīa mea · quid audis · quid loquor · de quo dicimus q̄ tāta patieba tur · q̄ ligatus erat et tam viliter oppressus et fatigatus · ſonne ipse est jhesus dei et virginis filius · nonne rex hominum et angelorum · nonne creator gubernator redēptor glorificator et benefactor tuus Cur igitur non ploras Cur non clamas ad sidera · O jhesu mi salus anime mee amica ꝓpter me miseraz peccatricem tam dire victus es et cathenatus Emoli cor tuuz ad pietatem ⁊ omiseracionem ⁊ sequere illum meditacione deuota quocumcz de cetero pergat · Tercio fuit vehemens dolor xp̄i ꝓpter discipulorum turbacionem · Discipuli etenim tali q̄ in cristo fiebant conspiciebant · ⁊ ex hoc territi fugierunt eo relicto · et hoc predixit · zacha · ꝓphēta · xiii · c · Percuciam pastorem et dispergentur oues gregis · Sed hic incidit questio Vtrum prophete predixerunt mortem cristi · et passionem ·

Et respondeo q̄ sic. Nam lact. li. iiij. inducit verba Sibille. d.
Et in manus impias infideliuz postea veniet. dabunt autē deo
alapas incestis manibus. et impurato ore expuent venenatos
sputos. dabit vero ad verbera simpliciter sanctū dorsū ⁊ cola
phos accipiens tacebit ne quis agnoscat q̄ verbuz sit vel vñ
veniat vt inferis loquatur. et corona spinea coronet̄. Ipsa em̄
insipiens gens deum tuum non cognouisti sed spinis euz coro
nasti et horriduz illi fel miscuisti. hec ibi. Sed expresse adhuc
sancti ꝓphete passionem xp̄i multipiciter p̄nunciarunt. Dicit
namq̄ Isa. v. c. Incuruabitur homo et humiliabitur vir. glosa
Rabi Salomō dicit. Inclinabitur homo ⁊ humiliabitur altus
vel robustus virorum. Et idem exponens illud Deutero. xxxij
Deum qui te genuit dereliquisti dicit in hebreo. Thes. j. debi
litas ⁊ obliuisceris deum. Moho ele ele mole iecha. i. vulnera
tum vel occisum tuum vel afflictū. Et treñ. j. c. Hi erūt dixit
Plorans plorauit in nocte et lacrie illius in maxillis eius glo
Rabi Moysi habz. Plorans erit. s. ipsa. Hierusalem et plora
re fatiet deum sanctum. Et treñ. iij. Hi erunt inquit. Dabit ꝑ
cucienti se maxillaz. saturabitur obprobrijs quibus verbis cō
sonat dictum Michee. v. c. in virga inquit ꝑcucient maxillam
iudicis. Isrl. i. xp̄i Nā. Isa. xxxiij. dicitur Adonai iudex noster
Ado. dator noster. Ado. rex noster ipse saluabit nos. et. Isa.
liij. c. de xp̄o passuro ita locutus est. Domine quis credidit au
ditui nostro. i. passionis xp̄i mysterio qd ego ⁊ alij ꝓphete au
diuimus a spūsancto. ⁊ brachium domini cui reuelatū est qua
si dicat pacis. Et ascendet sicut virgultum coram eo. s. xp̄c co
ram deo patre et sicut radix. s. sursuz fructificans de terra sici
enti. i. de virgine non humectata vel fecundata humano semi
ne. Et non est ei species neq̄ decor. s. in passione et vidimus
euz et non erat aspectus et desiderauimus eum despectū ⁊ no
uissimum virorum virum dolorum et scientem infirmitatē. et
quasi absconditus vultus eius et despectus. s. pre verecūdia.
Vnde nec reputauimus eum. Vere languores nostros ipse tu
lit et dolores nostros ipse portauit et nos reputauimus eum
quasi leprosum et percussum a deo et humiliatum. Ipse autem
vulneratus est ꝓpter iniquitates nostras. et attritus est ꝓpter
scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum et liuore ei9
sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauimus vnusquisq̄ in
viam suam declinauit. et dominus posuit in eo iniquitatē om
nium nostrum. hec ille. Nd autem p̄ dicta ꝓphecia ad litteram

intelligatur de xp̄o patet ꝑ Rabi Moisen qui hoc tenet ut di
cit Nico. de lira De tribulacione eciam cristi exponunt doct. iu
dei illud. Isa. xj. Timoris domini qđ sequit̄ ad illa verba. Re
quiescet super eum spiritus timoris domini ⁊c̄. Nam in libro
zanhedrini impera. hec. i. dis. helecij. taliter scriptum est. Va
hariho. i. et molestabit eum in timore dominus. ibi dicit Rabi
Alexandri docet ꝙ honoraret eum dominus p̄cepto tribulaci
onum et tormentorum. et Dauid in p̄s. xxj. qui de xp̄o secūdū
Nico. de lira intelligit̄ in ꝑsona xp̄i ita dicit. Deus deus meꝰ
idest pat̄ rōe đnitatis ⁊ rōe hūanitatis respice ī me. s. positū
in afflictōe q̄re me dereliq̄sti. s. in maībꝰ iudeorū. lōge a salu
te mea scz corꝑali ꝟba delictoruz meorū. i. populi q̄ sua fecit
sustinendo pro eis penaz. Deus meus clamabo per diem scilicz
circa horam nonam et non exaudies qꝛ oracio illa procedebat.
ut dictum est quantum ad suam materiam a voluntate sensuali
tatis. et non ad insipienciam mihi. s. hoc ɔtingit qđ non sum
exauditus ymo magna fuit sapientia sic redimere genus huma
num. Tu autem in sancto habitas. i. omnia sancte facis. In te
sperauerunt patres nostri et liberasti eos. s. de seruitute egip
ti et captiuitate babilonis. Nue liberaciones fuerunt quedam
figure liberationis hominum ꝓpter mortem meam facte. Ego
autem sum vermis. i. visus abhominabilis et non homo. s. non
vtens racione quantum ad opinionem iudeorum qui dicebant
eum demoniacum. obprobrium hominum. s. maiorum et phari
seorum. et abiectio plebis. s. populi ɔmunis. Omnes videntes
me deriserunt me. locuti sunt labiis ⁊ mouerunt caput. s. dicen
tes. Sperauit in domino eripiat eum. saluum faciat eum qm̄
vult eum. Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre. s. super
naturam fecisti me nasci de virgine. Spes mea qꝛ in xp̄o fuit
spes future glorie quo ad corpus. In te ꝓiectus sum ex vtero
i. tibi in supposito verbi vnitus a ɔceptionis principio de ven
tre matris mee deus meus es tu. i. deum meuz te cognoui. quia
anima xp̄i ab instanti ɔceptionis fuit repleta virtutibus. ne
discesseris a me. quoniam tribulatio proxima est et non est qui
adiuuet. Circumdederunt me vituli multi thauri pingues. s.
iudei petulantes et auari obsederunt me Apperueruerūt sup
me os suū sic̄ leo rapiēs ⁊ rugiēs Sicut aqua effusus suz. et di
spersa sunt omnia ossa mea. i. discipuli. Factum est cor meum
tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Aruit tanq̄ te
sta virtus mea ⁊ lingua mea ahesit faucibz meis et in puluerē

mortis deduxisti me Nm̄ circūdederūt me canes multi ꝯsiliuz
malignancium obsedit me. Foderunt manus meas et pedes me
os dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipsi vero desiderauerunt.
et inspexerunt me. diuiserūt sibi vestimenta mea et sup vestez
meam miserunt sortem. Et iterum psal. ij. quem apostoli actu
um. iiij. c. de xp̄o intelligendum testati sunt de eius passione
ita inquit. Quare fremuerunt gētes et populi meditati sunt
inania Astiterunt reges terre. i. Herodes quia vocabatur rex
Galilee Marci. vi. et Mat. xiiii. Et pōci9 Pilatus qui tenebat
protūc locū impatoris. Vnde Centurio sub eo constitutus vo
catur regulus. Jo. iiij. Et p̄ncipes conuenerūt in vnum aduer
sus dominuz et aduersus xp̄m eius. Ad hoc eciam ē prophecia
illa. zacharie. xii. d. Videbunt in quem transtixerūt. Sunt et
alie plures de xp̄i passione prophecie quas omittimus breuita
tis causa. Et ad discipulos reuertimur ī capcōe xp̄i ꝑterritos
et fugientes. Neque credendū est id fuisse sine angustia cordis
magistri sui eciā et sine fletu ac plāctu ip̄orū. Puto etenim q̄
postquam viderunt turbam xp̄m ligantem ab illo aliquātuluz
elongati fugiēdo cum eiulatu et suspiriis dicebāt. O magister
clementissime omni melle suauior quomodo videm9 inte seuire
maliciam iudeorum. heu et nos miseri quid faciemus tā gracio
sum patrem omittentes. Reliquimus omnia vt sequeremur te
et nūc certificati sumus quod p̄ncia tua p̄uabimur qm̄ occidēt
te pharisei. His et similibus querelacōnib9 discipuli mesti ma
gistrum solum in ꝑsequēciū manibus ac crudelissime eum trac
tātium dereliquerunt ¶ Quod xp̄us vehementer doluit in de
ductione propter discipuli negacōnē propter. Anne interro
gacōnē et ꝓpt̄ alaphe ꝑcussionē. Primi articuli dolor terci9

Tercius dolor quem xp̄us pro nobis peccatoribus suppor
tauit dicitur deductionis. qn̄ vt habet̄. Jo. xviij. Vict9
ductus est ad Annā p̄mum. i. p̄mo. Cuius causa subdit̄
Erant enim socer. Caiphe et q̄ eundo ad domum Caiphe habe
bant transsire ante domum istius Anne ideo intrauerūt domū
ei9 ob ipi9 reuerenciam. Beda vero dicit quia forte diuinitus
factū est vt qui erant affines sāguine sociarent̄ in scelere. tūc
autem fuit vehemens dolor xp̄i ꝓpter tria. Primo ꝓpter nega
cionem. Secundo ꝓpter interrogacōnē. Tercio propter per
cussionem. Primo fuit vehemens dolor ille propter negacōnē
qn̄ a discipulo negatus fuit. vt eciam inquit. Jo. Sequebat̄ ihe
sum Simon petrus et alius discipulus. i. Johannes secundum

Aug9. Discipulus autem ille erat notus pontifici et introiuit cum ihesu in atrium pontificis. Petrus aũt stabat ad hostium foris quem .Jo. introduxit. Cui ancilla hostiaria dixit. ſũ quit et tu ex discipulis es hominis istius. Dicit ille. ſon sum. Erat aũt Simonpetr9 stans et calefaciens se. et ibi sedo ministris dixit non sum. Et tercio respondit. cognato illius cuius absci dit auriculam dicenti ſonne ego te vidi in orto cum illo Sed dubitatur hic de hac negacõe Petri. eo q videt diuersimode ab euangelistis narrari. ſam Mathæus dicit secundã negacio nem factam ad vocez ancille. et .Jo. dicit ad vocem ministrorũ ad ignem stancium. similiter Mathæus dicit terciam negacõz factam ad vocem illoruz qui stabant. et .Jo. ad vocem cognati illius cuius Petrus absci dit auriculam ñ det ſico. de lira se quendo Aug9. de consensu euangelistarum. q principalis in tencio euangelistarum erat exprimere terciam Petri negacio nem et in hoc omnes conueniunt De personis autem accusanti bus siue denegacionis loco non erat principalis intencio. et probabile est q multi ad verba Petri circa eũ et ꝺ similia ver ba dicebant in ꝓperando ei magistrum suum et ideo vnus euã gelistarum exprimit vnam personam accusantem et alius aliã Vnde secundum veritatem hystorie prima negacio fuit facta ad hostiarie vocem principaliter. secunda ad vocem illorum qui stabant ad ignem. fuerunt tamen excitati ab alia ancilla ꝛ tercia facta est multis eum accusantibus inter quos principa lis erat cognatus illius cuius Petrus absciderat auriculã De hac aũt negacione Petri Crisoſ9. in sermone ita ait .Jdcirco au tem diuine prouidencie secretum ꝑmisit ut primus ipse labe retur Petrus quo erga peccantes duriorem sententiam ꝓpri casus intuitu temperaret Petrus enim orbis terrarum doctor et magister peccauit et veniam impetrauit ut hec indulgẽcie norma et regula iudicantibus preberetur .Jdcirco non angelis arbitror ꝺmissam facere docii potestatez ne cũ ipsi minime pec carent in peccatoribus sine misericordia iudicarent homo passi bilis supra homines ordinat vt duz ipe in alijs suis recolit pas siones mitem aput eos se prebeat et benignuz hec ille. Secũdũ aũt ſicola. de lira Quidam voluerũt tenere q Petrus non ne gauit xp̃z ertimore mortis ꝛ ex amore nolẽs ab eo separi Sci ebat em̃ q si dixisset se esse discipuluz xp̃i statim fuisse eiect9 et sepatus ab eo. Sed hoc patet esse falsũ ꝓpter verbum xp̃i quia p̃dicens. Petro q eum esset negaturus et videns q esset

de se multum presumens subdidit. Spiritꝰ quidem ꝓmptus
est caro autez infirma. Et qđ negacio sua ex timore prouenerit
testatur. Rabanus qui ait Palam coram omnibus negauit qui
se manifestari expauit. Et de hoc Leo papa sic dic̄. Ob hoc au
tem hesitare permissus est ut in ecclesie principe remediuz pe
nitencie reconderet̄ et nemo auderet de sua virtute ꝯfidere.
et Hieronimus sic refert. Scio quosdam pio affectu erga apo
stolum Petrum locum hunc ita interpretatos ut dicerent Pe
trum hominem negasse non deum et eē sensum Nescio hominez
qr scio deuz hoc q̄ friuolū sit prudens lector intelligit Si em̄
iste non negauit ergo mentitus est dn̄s qui dixerat ter me ne
gabis. Et iterum Leo papa in quodam sermone sic loquitur.
Felices o apostole sancte lacrime tue que ad diluendam culpā
negacionis virtutem sacri hūere baptismatis. Affuit em̄ dex
tera domini Jhesu xp̄i que labentē te priusq̄z dei cereris excipe
ret et firmitatē standi in ipso cadente periculo recepisti. Ci
to itaqz ad soliditatem rediit petra tanq̄ recipiens fortitudi
nem ut qui tunc in xp̄i expauerat passione in suo post supplicio
non timeret. et Grego. in. iij. Mora. ita scribit. Jdeo intus. et
caritatis calore Petrus torpuerat et ad amorem presentis vi
te quasi ad persecutorum prunas infirmitate estuante recale
bat. ex quibus constat ꝙ Petrus ex timore magistrum nega
uit quem tamen ipse pie respexit penitentemqz misericordit̄
ad se recepit Scđo fuit vehemens dolor xp̄i ꝓpter interroga
cionem. Jnterrogabat namqz eum pontifex Anna de discipulis
suis et de doctrina eius. ꝟm Criso. interrogabat eum velut se
diciosum et nouaruz rerum factorem redarguere volens Sed
hic dubium oritur vtrum iste Anna ⁊ ceteri ꝑsecutores cristi
cognouerunt eum. et ꝙ non probari posset ex ꝟbo apostoli. j
Corin. ij. c. d. Si cognouissent nunq̄ dominū glorie crucifixis
sent. et de hoc eciā Actuū. iii. c. Petrus loquens iudeis dixit.
Scio ꝙ per ignoranciam fecisti sicut et p̄ncipes nostri. Verū
tn̄ Tho. iij. parte. q. xlvij. et Ric. in. iij. dicūt ꝙ iudei non co
gnouerunt xp̄m ꝓpter ignoranciam crassam et affectataz quo
niam euidencia signa habebant aduentus eius. et videbant mi
racula que fiebant per ipsum. sed ꝓpter odium et inuidiam no
luerunt euz recipere. iō. Jo. v. xp̄c dixit. Si non venissem ⁊ eis
locutus non fuissem peccatum non haberent Tercio fuit ve
hemens dolor xp̄i ꝓpter ꝑcussionem. Narrat enim euangelista
ꝙ phariseo rn̄dit. Ego semper docui in synagoga ⁊ in tēplo

quo omnes iudei conueniunt • et in occulto locutus sum nichil
Quid me interrogas. Interroga eos qui me audierunt quid lo
cutus sum ipsꝰ Ecce hi sciunt que dixerim ego • Hoc autem cum
dixisset vnus assistens ministrorum dedit alapam • Jhesu dicēs
Sic respōdes pontifici O admiranda paciencia mansuetissimi
• Jhesu percussus in faciē ictu graui manu furibunda adeo ut se
cundum quosdam dentes oris eius remouerent̄ et os sanguinē
expueret • nichil tamen contumeliose locutus est illi sed sic ma
gis innocenciam suam defendit • d • Si male locutus sum testīo
nium ꝑhibe de malo • Si aut̄ bene cur me cedis • Vbi Augꝰ • ait
quid ista responsione verius mansueciꝰ iustius • Sed hic dubi
tatur an xp̄c sic respondendo bn̄fecerit cum ipse dixerit Mat •
v • Si quis te percusserit in maxillam dexteram prehe ei ⁊ alte
ram • Jpse autem hoc non fecit sed magis ꝑcientem se correxit •
Ad qd̄ respondet Augꝰ • ꝙ illud preceptū non datur absolu
te sed magis secundum preparacionē animi • qr̄ homo debet ha
bere animum preparatū ad hoc faciendū vbi videret hoc expe
dire ad honorē dei et vtilitatem ecclesie • alias autem non ymo
aliquando expedit iniuriantibus rn̄dere ad ipsorum et aliorū
instructionem sicut fecit hic xp̄c qui licet ita rn̄derit tamē nō
solum alteram maxillam iterum ꝑcussuro • sed totum corpꝰ fi
gendum parauit in crucis ligno Nd̄ xp̄c vehementer dolu
it in contradictione ꝓpter falsam testificacionem ꝓpter publi
cam criminacōez et ꝓpter sibi factam derisionem Primi ar
ticuli dolor quartus •

Quartus dolor quem xp̄c sustinuit in passione pro nobis
dicitur contradictionis quando a domo Anne ligatus
missus est ad domum Caiphe pontificis in qua vehemē
ter doluit propter tria Primo propter falsam testificacōez
Secundo ꝓpter publicam criminacionem • Tercio ꝓpter derisi
onem Primo fuit vehemens dolor xp̄i ꝓpter falsam testificaci
onem Vt em̄ dicit Mat • Principes sacerdotum et omne ꝯsiliū
querebant falsum testimoniū cōtra ihesum vt eum morti tra
derent ⁊ non inuenerunt cuz multi falsi testes accessissent • Re
fert em̄ Nicodemus in euangelio suo ꝙ cum multi surrexissent
aliquis eorum dicebat • Ego vidi xp̄m miracula facientem • Al
ter asserebat Et ego vidi eum ⁊ audiui verba veritatis predi
cantem et similia plerique locuti sunt sp̄ūsancto mouēte linguā
eorum contra voluntatem suam Nouissime autem venerunt et
duo falsi testes et dixerunt Hic dixit Possum destruere tēplū

dei et post triduum reedificare illud. Sed hic oritur questio quomodo isti dicuntur falsi testes quando Jo. ii. cristus dixerat. Soluite templum hoc et in tribus diebus excitabo illud. Ad quod respondet Hiero. super Mat. quem sequit Nicola de lira q illa verba que dixit cristus intelliguntur de templo corporis sui ut ibidem dicitur. Et hoc sonant verba ibidē posita que cristus dixit nō precipiendo sed predicēdo eis quid essent facturi Vnde sensus est soluite. i. soluetis templum hoc scz corpus meuz per mortem ꝛ in tribus diebus excitabo illud per resurrexionem et non destruā dixit vel possum destruere inquit ergo Hiero. Falsus testis est qui non eodem sensu dicta intelligit quo dicuntur. Possunt eciam dici predicti falsi testes ex falsa intencione. qz intendebant procurare mortem innocentis. Secundo fuit vehemens dolor cristi propter publicam criminacionem. Nam cum taceret. et nichil responderet ad ea que sibi obiciebantur quasi respōsione indigna princeps sacerdotum qui ex impaciencia de tribunali surrexerat ait illi. Adiuro te per deum viuum ut dicas nobis si tu es xp̄c filius dei Dicit ei Jhesus. Tu dixisti Ad quod respondit propter reuerenciam diuini nominis inuocati Et subdidit Verum tamen dico vobis. āmodo videbitis filium hominis sedentem a dextris dei et venientem in nubibus celi. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua. d. Blasphemauit. Quid adhuc egemus testibus Audistis blasphemiā Quid vobis videtur vbi Hiero. ait Pontificem quem de solio sacerdotali furor excusserat eaꝺ rabies ad scindendas vestes prouocat. Et Criso. in omel. inquit. hoc fecit ut accusacionem redderet grauiorem et qꝺ verbis dicebat factis extolleret. Qui autem erant cum pontifice fremētes dixerunt reus est mortis. Vbi Origen. ait Quantuz putas fuit erroris ipsam principalem omnium vitā ream mortis pronunciare et per tantorum resurgencium testimonia nō respicere fontem vite de quo in omnes viuentes vita fluebat hec ille. q̄uis vero falso illi violenta morte dignum acclamassent cristum. tamen dubium hic incidit. Vtrum in ipso necessitas fuit ad moriendum morte naturali. Et respondet Ric. in iii. dis. xvi. q in xp̄o fuit necessitas moriendi quantum ad humanam naturaz que necessitas non fuit contracta nec propter peccatum debita sed fuit voluntarie assumpta Voluntarie. n. filius dei talem assumpsit naturam humanam q nisi cā miracu ipse conseruaret necessarium erat q corpus eius resolubile. et

mortale senio defecisset q̃uis valde diu durasset ꝓpter excelē
tissimaz complexionē · Fuit ergo in eo necessitas moriendi rōe
nature assupte relicte suo regimī naturali · non tamen fuit ne
cessarium illum mori morte qua mortuus est nisi per ꝯparacōz
ad diuinam preordinacionē · Sed adhuc nonnulli dubitaut ·
Vtrum necessitas moriendi in xp̄o subiecta fuerit eius volūta
ti humane et quidam tenēt ꝙ sic Primo qꝛ ꝟm Ansel · in libro
cur deus homo Sapīe et iusticie dei repugnat cogere mortez
pati sine culpa illum quem iustum ad eternā fecit beatitudinē
sed homo xp̄c nunq̃ habuit culpam et fuit factus iustus ad et̄
nam beatitudinez · ergo repugnasset sapiencie ⁊ iusticie dei ꝙ
xp̄c mortem sustinuisset si noluisset Alii vero ꝯtrariū asserūt
qm̄ mori ex condicōe nature et posse mori nunq̃ aliqua creata
ꝟtute repugnare videretur sed in xp̄o fuit necessitas morien
di ex ꝯdicōe nature · ergo cum voluntas humana sit creata nō
potuit illa voluntate fieri immortalis · Respondet Ric · ad il
lam qōez · ꝙ ut tactum est aliqui dicunt · ꝙ necessitas moriēdi
in xp̄o subiecta fuit voluntati humane Dicunt em̄ ꝙ ꝑ ꝯpara
cionem ad necessitatem moriēdi xp̄c inq̃ntum homo tenuit me
dium inter statum innocencie et nature lapse · In primo em̄ sta
tu nec natura nec voluntas suberat necessitati moriendi · sed in
nobis tam natura q̃ voluntas subsunt necessitati moriendi nō
sic intelligendo ꝙ necessarium sit voluntatem mori sed qꝛ cor
pus a morte preseruari non potest · In natura autem humana
xp̄i natura suberat necessitati moriēdi sed voluntas p̄erat ita
ꝙ non potuisset mori nisi voluisset Cui opinioni videtur con
cordare Damas · li · iii · c · xix · di · ꝙ non precedebant in domino
voluntatem naturalia · Nichil em̄ coactū in ipso ꝯsideratur ·
sed omnia voluntaria · Alii aut̄ dicunt contrarium qꝛ ille solꝰ
potest mutare cursum et legem nature qui naturam instituit ·
et ordinauit · Cum ergo in natura humana xp̄i fuit necessitas
moriendi ex condicione nature ergo ꝑ aliquā voluntatem cre
aturā tanq̃ per causam efficientem non potuisset preseruari a
morte · si tamen ex deliberacione mori noluisset diuina volun
tas euz a morte preseruasset huic opinoni scde magisq̃z prime
Ric · inherere videtur · licz itaqz sit sustentabilis nichilominꝰ
propter dicta alia suboritur questio Vtrum xp̄c ꝑ voluntatē
seperauerit miraculose animam suaz a suo corpore · an vero fu
erit separata vi afflictionum ei illatarum · et rn̄ dit Ric · ꝙ xp̄c
mortuus fuit ꝑ violenciam afflictionum ei illatarum ꝯcurrēte

velxmencia doloris compassionis que mortez accelerauit Vñ et Petrus Act·ii·dixit iudeis de cristo·hūc per manus iniquo rum affligentes interemistis·Et·c·iij·Auctorez vero vite mꝫ fecistis ·et si argueretur ex dicto Augꝰ·m·iiij· de trinitate· c·xiii·vbi ait Longa morte cruciabantur ligno suspensi Vnde latronibus ut iam morentur et de ligno iam ante sabbatuz de ponerentur crura confracta sunt xp̄e autē qꝛ mortuus muētꝰ est miraculo fuit ergo si fuit mortuus maraculo non p violen ciam mortuus est afflictionum illataruz Respondit Ric·qꝫ ibi Augꝰ·accipit miraculum pro mirabili qꝛ mirabatur Pilatus et sui quō ita cito esset mortuus ·eo qꝫ causam acceleracionis mortis eius non considerabant· Cuius acceleracō is causa fuit velxmencia doloris ꝫpassionis et tenerrima complexio quam habebat et preterea pe.· totam noctem fuerat afflictus et in crucifigendo cuz crucifigentes grauius extenderunt membra eius q̄ illorum qui crucifixi fueruut cum eo·qꝛ plus eum odie bant·Fuit tamen aliquo modo mors illa miraculosa·qꝛ nisi dis pensatiue diuina potencia prohibuisset beatitudinē anime cri sti i suuz corpꝰ redundare·corpus xp̄i nulla interueniēte mor te glorificatum fuisset· Quod si fuisset factum nulla virtute creata potuisset illa anima a suo corpore separari·hec Ric· ex quibus omnibus colligimus dominuz nostrum ·Jhesum xp̄z pro caritate sua voluisse vnire anime sue corpus passibile ⁊ morta le ut sic pro nobis peccatoribus paciendo et moriendo pro no stris debitis satisfaceret·Judei aūt criminabantur eum fore re um mortis tamq̄ malefactorem seductorem et blaphemum· Tercio fuit velxmens dolor xp̄i ꝓpter derisionem quando·s· vsqꝫ mane dimissus est in manus seruorum vilissimorum qui ex puerunt in faciem eius ⁊ colaphis eū ceciderunt Alii autē pal mas in faciem eius dederunt·di· Prophetiza nobis xp̄e quis ē qui te percussit·et ut inquit Mar·Velauerunt faciē eius·et ꝟ fecerunt secundum aliquos ne videntes dignissimam faciē illā pietate vincerētur·O·Jhesu benedicte q̄ dura nox hec est in q̄ a principio vsqꝫ ad finem quietem nescis·sed nunc vno modo nunc alio corpore et animo fatigaris· O amantissime iuuenis quantum me peccatorem dilexisti quez cum tot laboribus pas sionibus et cruciatibus redimere voluisti O mens humana cur tam dura es vt dño tuo compati negligas qui pro ꝫpassione tua sputis deturpatur alaphis ceditur ·et ab indignissimis p sonis viliter pertractatur · Heu me quid erat inspi ere illos

seuientes in eum alios trahentes capillos eius nonnullos suda
riuz leuantes spuere in os eius quosdaz importunis vocibz cla
mare in aures eius hos pugnis percutere pectus eius illos ex
tensa manu verberare collnm eius O ·Jhesu mi quantum nos di
lexisti·sed nos miseri te non diligimus Vince O humanuz cor
vince torporem tuum genus humanum et omnem affectuz tu
um porrige ·Jhesu xp̄o · Ecce q̄ iam appropinq̄t dies et mors
de proximo pro amore tuo sibi paratur · Sed vbi es O maria
mater·vbi habitas An ignoras que circa dilectissimuz filium
tuum geruntur·Dicunt namqz quidam q̄ ·Johannes euangeli
sta dimisso jhesu in domo Caiphe cucurrit versus Bethaniam
ad domum Magdalene vbi virgo remāserat qn̄ xp̄c cum disci
pulis suis venit Hierl'm ad cenam faciendam et ibi clamās ad
ostium a virgine orante tremente et attonita auditus ē Aduo
cauit mox Magdalenam·d· Surge filia et videamus quid no
bis de filio meo significatur Aperta fuere hostia domus et in
trauit·Jo·eiulans flens et lacrimans dicensqz·Heu me venerā
da mater q̄ durus tibi nuncius aduenio et cum pre singultib9
vix loqni valerz interrogabatur a virgine collacrimante Vbi
est filius meus vbi est ·Jhesus meus ·quid actum est de illo ·vi
uit adhuc an iudei interfecerunt eum·Heu me dolentem nimi
um Et jo·rn̄dere poterat atqz dicere·nonduz mortuus ē ·sed
puto hodie morti erit tradendus· Comp̄henderunt em̄ illum
in nocte ministri iudeorum· et detinēt eum vinctum in domo
Caiphe·Asserūtqz neq̄ illi Pharisei et scribe debere morti ad
iudicari · O q̄ gelidum tunc factum est cor illud virgineum
quanto ue dolore repleta fuit anima eius que statim exiuit do
mum cum johanne et Magdalena aliisqz comitantibus Hieru
salem festina petens·Cum autem intrauit ciuitatē trāseuntes
quosdam interrogabat ·d·illud Cāti·iii·Nō quez diligit aīa
mea vidistis filium meum vnicum·Et illi interrogabant qual'
ē dilect9 tu9 Et illa Dilectus me9 cādidus et rubicūdus fili9
meus pulcer et decor9 sāctus morigerat9 ꝟ tutibz redimit9
gracia plenus etatis·xxxiii·an·et mihi carissim9· O fili mi jh̄u
ꝟ te inueniam Circuibo ciuitatem per vicos·et plateas ut te
queram ut te inueniam ut te videam ut complectar ut alloq̄r
priusq̄z moriaris Perrexit tandem vsqz ad domum pontificis
vbi multitudinez congregataz inuenit qm̄ ad Pilatuz jhesus
xp̄c mittend9 erat· Tēptabat ad filium ꝓperare et n̄ pmitte
bat̄ clamabat altisona voce Fili mi jh̄u jhesu fili mi Audiebat

tunc forte filius lamentantem matrem et adaugebatur angu
stia mētis eius Nam quanto inter eos amor erat vehemencior
tanto vtriusq; dolor compassionis intensior. Compaciebatur
vtiq; mater filio Compaciebatur filius compassiue matri Sz
ut deuocius hanc partem exoluamus querendum est. Vtrum
virgo gloriosa magis dilexerit filium suum q̄ aliqua alia mat̄
filios suos. Ad qd ego rn̄deo q̄ sic. et probo hoc multiplici ra
cione Primo racione claritatis Clare em̄ virgo cognoscebat
et certissima erat q̄ a filio summe diligebatur. et cum firmit̄
crederet ipsum esse deum in suo vtero incarnatum sciebat illū
eaz diligere pre ceteris creaturis et humanis et angelicis qua
re cor eius inflāmabatur ut illum diligeret a quo sciebat mag
nopere se fore dilectam Secundo hoc probo racione sanctita
tis. Diligebat virgo filium suum copiosissiē quem plenuz san
ctitate gracia omniq; virtute diligndum censebat. Tercō h̄
probo racione totalitatis. Fuit em̄ beata virgo ita mater xp̄i
vt ab ea sola sp̄usancto cooperante corpulentam substanciam
acciperet. quare amor qui debet esse patris et matris ad filiuz
erat in virgine solo ad xp̄m ab ea genitum Quarto hoc ꝓbo
racione diuturnitatis Amor em̄ q̄to diuturnior tanto vehem̄
cior. cum ergo filium suum virgo dilexerit ꝑ annos. xxxiii. ab
sq; vlla perturbacōe consequens est q̄ euz diligebat in etate
florenti iam ꝯstitutum vltra q̄ dici possit. Quinto hoc ꝓbo
racōe familiaritatis. Nunq̄ em̄ inuētus est aliquis filius q̄ ita
blande ita reuerenter ita dulciter ita familiariter cōuersaret̄
cum parentibus suis sicut xp̄c faciebat cum virgine matre. nō
em̄ dubitare quispiam posset q̄ per tot annos quibz xp̄c cum
matre conuixit non fuerit liquefactum cor eius in amorez illi9
a quo tociens vocari matrem se sensit quē et ip̄a filiū sepe no
minabat Quare firmiter teneo q̄ virginis amor ad xp̄m vice
bat omnem amorem quorumcumq; parentum qui tenerrime su
os filios diligunt aut dilexerunt ¶ Nd xp̄c in p̄ntacōe vehem̄
ter doluit ꝓpter accusacōz ꝓpter flagellacionē et ꝓpter coro
nacionem. ¶ Secundi articuli primus dolor

Secundi articuli primus dolor. Jhesu xp̄i d̄r p̄ntacionis.
Cui em̄ Pilato fuit p̄ntatus doluit vehementer ꝛ pre
cipue ꝓpt̄ tria Prio ꝓpter accusacōz. Scdo ꝓpt̄ flagel
lacionē. Tercō ꝓpter coronacionem Primo doluit vehement̄
propter accusacionem Ad quod intelligendum ꝯmemorandū
est. q̄ euangeliste tradunt videlicet q̄ mane adductus fuit

ihesus a domo caiphe ad domū pilati p̄sidis in p̄toriū Erat aūt
p̄toriū locus vbi audiebant⁹ et examīabātur rei· et ipi non in
troierūt iudei ī pretoriū vt nō ɔtamīarent⁹ ex īgressu domus
hoīs gentil' ꝫ māducarēt pasca·i·azimos panes q a iudeis per
dies·viij· comedebātur·O īpia cecitas Alienigene iudicis pre
torio ɔtamīari timebāt et fr̄is īnocētis sangumē nō timebant
Exiuit g̊ pilatus ad eos foras·d· Quā accusacionē affertis ad
uersus hoīem istū! Rn̄derūt·Si nō esset hic malefactor non tibi
t̄didissem⁹ eū·vbi aug⁹·Interrogēt⁹ atq; rn̄deāt ab īmūdis
spiritibꝫ liberati·ceci videntes·mortui resurgētes· vt ꝛ sit ma
lefactor· Addiderūt eciā qd̄ lucas dicit·Hūc īuenim⁹ sb̄uerten
tē gentē nr̄am ⁊ ꝓhibentē tributa dari cesari· et dicētē se cri
stū regē esse·Dixit eis pilatus· Accipite eū vos et scd̄m legem
vr̄am iudicate eū· Quasi dicat·Si sufficit vr̄a examīacō suffici-
at et vr̄a sentēcia·Nā vt dicit nico·de lira·Romani aliq̄ mino
ra iudicādi ꝑmiserāt iudeis retinētes sibi penā mortis et causā
sanguis Ideo ꝑ hāc respōsionē īhibebat ne xp̄o mors īferret⁹
Et ideo illi intēdentes eū morti adiudicari respōdebāt Nob̄ nō
licet īterficē quēquā·Introiuit g̊ iteꝝ ī pretoriū pilatus· et ī
terrogauit ih̄m·Tu es rex iudeoꝝ! vbi q̄ritur· q̄re pilat⁹ sic
eū īterrogabat·Et rn̄det nicola⁹ de lira·q̄ cū iudei accusassēt
eū de tribꝫ videlicet q; sb̄uerterat gentē· et ꝓhibuerat tribu
ta dari cesari·⁊ dixerat se esse regē·De duobꝫ p̄mis pilat⁹ nō
curauit inq̄rere·Nō de p̄mo q; ipse gentil' erat et nō iude⁹·nō
eciā d̄ scd̄o q; sciebat illud esse falsū·ꝫ tm̄ de tercō eo q̄ roma
ni nomē regiū a iudeis abstulerāt·Respōdit ih̄s· A temetipso
h̄ dicis·an alij tibi dixerūt de me! Quasi dicat·Cōcepisti hanc
opinionē de me ꝑ temetipsū! vbi criso·ait·Nō ignorās īterro
gat·ꝫ ab ipso accusari iudeos volēs·vnde sequitur euange-
lista·Respōdit pilat⁹·Nūq̄d ego iude⁹ sū! Gens tua et pontifi
ces tui t̄diderūt te m̄· Quid fecisti! Rn̄dit ih̄s Regnū meū nō
ē d̄ h̄ mūdo·Quasi dicat·nō q̄ro tpalē dn̄acōnē·Dixit ei pilat⁹
Ergo rex es tu·Rn̄dit ih̄s Tu dicis·q; rex sū ego·Ego ī h̄ na
tus sū et ad h̄ veni ī mūdo vt testimoniū ꝑhibeā veritati· Oīs
q̄ ē ex veritate audit vocē meā·Dicit ei pilat⁹ Quid ē veitas!
Et nō expectato rn̄so exiuit ad iudeos·d·Ego nullā īuenio ī eo
causā·⁊ ut liberaret eū de furore ipsoꝝ ꝓposuit scd̄m ɔsuetudi
nē q̄ habebāt·s·ī sollēnitate pasce ut vnū reū mōte peterēt li
berādū·an vellēt xp̄m esse illū vl' bārabā q̄ ī cāceibꝫ ꝓpt̄ male
ficia sua detinebat⁹ et ꝓpl'o erat odios⁹·Clamauer̄t aūt om̄es

Nō hūc ꝫ barrabā. O q̄li gladio feriebat⁹ tūc cor v̄ginis mr̄is
qñ audiebat horibiles illos clamōes iudeoꝝ petēciū poci⁹ libe
racionē barrabe latronis quā filij sui innocentissimi. Dixit pila
tus iudeis. Quid igitur faciā de ihu q̄ d̄r xp̄s? Dicunt oēs Cru/
cifigatur. Et ille. Quid inq̄t mali fecit? Responderunt. Cōmo
uit populū ꝑ vniuersā iudeā incipiēs a galilea vsq; huc. Qua
re pilatus misit ihum ad herodē galilee tetrarchā qui illis die
bus iherl'is erat. Et cū ihus bn̄dict⁹ nullū verbū corā eo dixis
set spreuit illū herodes cū exercitu suo et illusit īdutū veste al
ba et remisit ad pilatum. Pilatus aūt conuocatis principibus
sacerdotū dixit eis volēs eripere xp̄m de manibꝰ eorū. Ego nul
lam causā inuenio in hoīe isto ex his ī quibꝰ eū accusatis. Sed
neq; herodes. Nā remisit eū ad nos et ecce nichil dignū mōte
actū ē ei. At illi clamabāt. Nos legē habem⁹ et scd̄m legē de
bet mori. Dixit eis pilatus Corripiam eū et dimittā. O pilate
si īnocēs ē cur corripies? si reus cur dimittes? O quā laboriosa
fuit mors ihu xp̄i. tamdiu malignis ꝯsiliis crimīacōibꝰ accusa
cionibꝰ et clamoribꝰ exq̄sita. Scd̄o voluit xp̄s vehemēt ꝓpt̄
flagellacionē. qñ vt refert marcus. Pilatus tradidit ihum mi
litibꝰ flagellādū Vt enī doc. dn̄t Ligauerūt illi ihm denudatū
ad columnā quādā ⁊ flagellauerunt eū a plāta pedis vsq; ad
verticē. Et ut ait grego. nazāzen⁹. Caro xp̄i flagellata p⁹ li/
uores sanguinē ex omni ꝑte scaturiebat q° eciā terra sb̄ pedi=
bus ihesu et columna ipsa atq; flagella mandefiebant Et ut
arbitror p⁹ crudelē illā flagellacionē cū soluissent eū p̄ debili
tate nimia et doloris īmensitate ī terrā cecidit sanguine suo ir
rigatā dn̄s noster ihus. Sz hic theologi querūt. vtꝝ ī xp̄o fu=
it vera doloris passio. ⁊ quidā licet nō dicere voluerint q̄ non
arguētes dn̄t p̄mo ex dicto hilarij. d. in. x. li. de trinitate. Vir/
tus corporis sine sensu pene uiz pene in se deseruientis excepit.
ver⁹ autē dolor nō est sine sensu pene. g° ⁊c̄ Scd̄o adducunt
dictū dionisij q̄ ad iohem euāgelistā ita scribit. Absit vt ita ī/
saniā vt credā sanctos aliq̄d pati scd̄m corporis passiōes. sed
solū credo nos iudicare ipsos sentire. si g° sancti nō sensiūt passi
ones nisi scd̄m iudiciū ⁊ nō scd̄m experiēciā g° paciēdo nō hn̄t
dolorē veꝝ et ꝑ ꝯsequēs multomin⁹ nec sāctus sanctoꝝ xp̄s
Tercio conātur probare opinionē suā exēplo moysi q̄ ieiuna/
uit. xl. diebꝰ et. xl. noctibꝰ sine aliqua corporis lesione propter
cōtinuam ꝯtemplacionē. si ergo perfectio ꝯtemplacōis aufert
passionem et sensum famis pari racione videt⁹ q̄ aufert sensū

doloris ī carne passibili. Sz in xp̄o fuit ɔtinua ɔtemplacō et p/
fectissima g̊ videtur q̄ nulla fuit ī eo doloris expiencia. Sz cōt̄
hāc opinionē ē oīs scriptura sacra. Vn̄ in psal. ī persona xp̄i dr̄
Afflict⁹ sū ⁊ humilatus sū nimis. Et iterꝝ. ego sū pauper ⁊ do
lens. Et iterꝝ. Super dolorē vulnerꝝ meorꝝ addiderūt. Prop
terea dicūt theo. di. xvi. tercij li. q̄ vera doloris passio fuit in
xp̄o qm̄ ī eo fuit caro passibil' et perforabil'. Fuit eciā v̄tus sen
ciendi scd̄m quā aīa cōpatit' corpori leso. Et quoniā h̄ duo ve
rum dolorē faciūt. s. vera lesio et verus lesionis sensus. ⁊ h̄ duo
vere fuerūt ī xp̄o īdubitant' tenēdū ē q̄ ī ipso vera fuit doloris
passio. Ad dictū aūt hilarij rn̄det'. q̄ scd̄m quosdā dictū illud
retractauit. Vl p̄t dici q̄ hilari⁹ ī v̄bo p̄dicto nō excludit sen /
sū doloris a xp̄o scd̄m humanā naturā ꝫ scd̄m diuinā. Vn̄ v̄ba
illa referēda sūt ad personaz xp̄i Vel ut magister sen. exponit
dicē possum⁹ q̄ hilari⁹ nō vult oñdē xp̄m nō habuisse verꝝ do
lorē ꝫ nō habuisse causā doloris quoniam passus ē ꝓpt' delicta
nr̄a Ad scd̄m vero. s. v̄bum Dionisij dicit Boñ. q̄ dionisi⁹ non
vult dicē nec sensit q̄ beatus io. et alij sancti nō expiant' dolo
rē in tormētis ꝫ vult cōmēdare ɔstanciā mētis q̄ nō magis cō
mouebat' ex experiēcia sensus quā cōmoueret' ex sola ɔsidera
cione ⁊ iudicio racōis. Ad terciū vero qd̄ obiciebat' de moyse
dicendū q̄ etsi dulcedo cōtemplacōis quodāmō ip̄m reficeret
et a sensibꝫ exterioribꝫ abstineret adeo ut naturales virtutes
quodāmō cōsopiret vt nō ita ɔsumerētur et cibū req̄rerēt. tn̄
q̄ tanto tp̄e ieiunauit sine sui lesiōe h̄ fuit per speciale bn̄fici/
um et diuinū miraculū. ⁊ ideo nō habz locū ī ꝓposito. qr̄ xp̄s in
passiōe sua nō exercuit miracula potēcie ꝫ poci⁹ vsus ē armis
paciēcie Tercō doluit vehemēter xp̄s ꝓpter coronacōez. qn̄
milites duxerūt eū ī atriū p̄torij et induerūt eū purpura et im
posuerūt capiti ei⁹ coronā spineā et circūdederūt eū. Et venie
bāt ad eū illudentes et. d. Aue rex iudeorꝝ. et expuebāt in euz
et dabāt ei alaphas et ꝑcuciebāt caput ei⁹. Et caput illud an
gelicis spiritibꝫ tremēdū ut Ber. ait spinarꝝ densitate punge
batur. Nā corona illa de iūcis marinis ad modū spinarꝝ acutis
erat ɔfecta ut dicit nico⁹. de lira. At pilatus fecit ih̄um sic co/
ronatū et purpura vestitū velut ɔtemptibilē et abiectū exire.
Dixitqꝫ iudeis. Ecce hō. Quasi dicat. punitus ē ideo debet vob̄
sufficere. At illi magis clamabāt. Crucifige. crucifige euz. Et
post multa addiderūt. Si hunc dimittis non es amicus cesaris
Oīs em̄ q̄ se regē facit ɔtradicit cesari. Et dū talia agitarēt'.

misit ad Pilatum vxor eius .d. Nichil tibi et iusto illi. Quasi dicat. Nullo mō eū ꝯdemnes ſz magis dimitte. Multa em̄ sum hodie passa per visū ꝓpter eū. Quia ut dicit raban⁹ dyabolus apparuerat ei mouēs eā terroribꝫ ad liberacionē xp̄i volēs sic impedire hoīm salutem. Sz dubitatur vtruz visio p̄dicta facta fuerit in somno vel vigilia. Et respōdet nicola⁹ de lira ꝙ hoc nō habetur exp̄sse. creditur tamē magis ꝙ fuerit in somno.

Q̄ crist⁹ in sentenciacōne vehement' doluit ꝓpt' oneracōez ꝓpter associacionē et propter lamentacionem.

Secundi articuli dolor secundus.

Secundus dolor scd̄i articuli d̄r sentenciacōis. Vidēs nā qz pilatus nō posse iudeoꝝ furorē sedare nec mitigare q̄nimo audiebat eos magno cū tumultu clamantes Si hunc dimittis non es amicus cesaris. accepta aqua lauit manus coram populo .d. Innocens ego sū a sanguine iusti huius. Vos videritis. Vbi remigius ait. Mos erat apud antiquos ut cū vellet quis ostendere se īmunē esse ab aliq⁹ crimine accepta aqua lauare man⁹ suas corā populo. Et respondēs vniūsus popul⁹ dixit. Sāguis eius sup nos et super filios nr̄os. Quare pilatus humano timore victus ꝓ tribunali sedens scd̄m ordinē curie sue sentenciā iniustā contra ih̄um ꝓtulit ut crucifigeretur. Tūc amantissim⁹ noster ih̄us cruciatus ē ꝓpter tria. Primo ꝓpter oneracionē. Scd̄o ꝓpter associacionē. Tercō propt' lamentacionē Primo cruciatus ē propter oneracionez qn̄. s. crux onerosa et dura humeris suis fuit īposita. Tunc .n. cum de domo pilati versus montē caluarie duceretur antequā deuenisset ad locū ut d̄r in quadā historia afflicta et mesta mater ei⁹ obuiā illi ꝓcessit volens illū tangere ⁊ amplecti. Quā vt fili⁹ aspexit merore cōfectā cecidit fatigatus sb̄ cruce. Ipsa eciam mr̄ dulcissima quasi mortua in terrā ruit. Ob qd̄ ī loco illo ī huius facti memoriā capella a fidelibꝫ ꝯstructa fuit q̄ sācta maria de spasmo nūcupatur. Tandē iudei angariauere hoīem cyreneum noīe Symonē vt tolleret crucē ih̄u. Qm̄ ut aiunt quidam cū sepi⁹ tēptasset ih̄us illā portare p̄ debilitate ferre āpli⁹ nō valebat. Curre o aīa mea curre velocit' et humeros tuos sb̄ice illi cruci ī q̄ ih̄us dei fili⁹ opabitur salutē tuā ymo oīm saluādoꝝ. Sed hic doc. q̄runt Quare xp̄s bn̄dict⁹ pati voluit mortē crucis. Et rn̄det Tho. iij. pte ꝙ h̄ fecit ꝓpt'. vij. racōes Pr̄ia racō ē ꝓpt' exēplū v̄tutis. Dicit em̄ aug⁹ in li. lxxxiij. q. Sapiēcia dei hominem ad exemplum quo recte viueremus suscepit

pertinet autē ad vitam rectam ea que non sūt metuenda non
metuere. Sūt aūt homines qui quāuis mortez ipsā nō timeāt.
genus tamen mortis horrescunc. Vt ergo nulluz genus mortis
recte viuenti homini metuendum esset. illius hois cruce osten
dendū fuit. nichil. n. erat inter omnia genera mortis illo gene/
re execrabili⁹ et formidabilius. Scda racio est quia hoc gen⁹
mortis maxime cōueniens erat satisfactioni pro peccato primi
parentis. Vñ aug⁹. dicit in quodam sermone de passione. Cō
tempsit adam preceptum accipiēs ex arbore ꝫ quicqd adam
perdidit cristus in cruce inuenit. Et ambrosi⁹ de cristo ita ait.
De parentis ꝓtoplasti fraude facta condolēs qñ pomi noxialis
morte morsu corruit ipe lignū tūc notauit damna ligni vt sol
ueret. Hoc opus nr̄e salutis ordo depoposcerat multiformis ꝓ
ditoris ars vt artem falleret ⁊ medelā ferret inde hostis vnde
leserat. Et iterum ecclesia dicit. Omnipotēs eterne deus qui sa/
lutem humani generis in ligno crucis ostituisti vt vnde mors
oriebatur inde vita resurgeret et q̄ in ligno vincebat ī ligno
quoqz vinceretur. Tercia racio ē qr vt dicit criso. in sermōe d̄
passione. In excelso ligno et non sub tecto passus ē vt eciā ip
sius aeris natura mundetur. Sz et ipa terra simile beneficiū sen/
ciebat decurrentis de latere sāgumis stillacione mundata. Et
idē criso. sup io. inq̄t Audiēs suspensionē intelligas in altū vt
sāctificarz aerem q̄ sanctificauerat terrā ambulando ī ea Quar
ta racio ē qr per hoc ꝙ crist⁹ ī cruce moritur ascensū nobis pa
rat in celū vt criso. dicit. Quinta racio ē qr hoc cōpetit vniuer/
sali saluacōni tocius mūdi. nā figura crucis vt ait grego. Nis
senus a medio contracta in q̄tuor extrema ꝑtita significat vir
tutē ⁊ ꝓuidenciā eius q̄ in ea pependit vbiqz diffusā. Criso⁹.
eciā dicit ꝙ in cruce expansis manibꝫ moritur ut altera manu
veterē populū. altera eos q̄ ex gentibꝫ sunt trahat Sexta racō
ē qr per hoc genus mortis diuerse virtutes designantur. Vnde
aug⁹. dicit in li. de gr̄a veteris et noui testamenti. Nō frustra
tale genus mortis elegit vt latitudinis et altitudinis et longi
tudinis et ꝓfunditatis de quibꝫ apostol⁹ loq̄t⁹ magister exi/
steret. nā latitudo ē in eo ligno qd̄ transuersū desuper figitur.
hoc ad bona opa pertinet quia ibi extendit⁹ man⁹. longitudo
est in eo ligno qd̄ vsqz ad terrā trahitur quo crux stat sistitur
⁊ ꝑseueāt qd̄ lōganimitati tribuit⁹. altitudo ē ī ea ligni ꝑte q̄
ab illa q̄ trāsuersa figit⁹ versus sursū relinq̄tur h̄ ē ad caput
crucifixi qr bñ spanciū supna expectacō ē Jā vero illd̄ ex ligno

quod fixum occultat⁹ vnde totum illud exurgit significat ꝓ/
funditatez gratuite gr̄e. Et sicut eciā aug⁹. dicit sup io. Lig
num in quo fixa erant mēbra pacientis ad cathedram fuit ma-
gistri docentis. Septima racio est quia hoc genus mortis plu
rimis figuris respondet. vt. n. aug⁹. dicit in sermone de passio
ne In diluuio aquarum humanum gen⁹ arca lignea liberauit
De egipto dei populo recedente moyses mare virga diuisit et
pharaonem ꝓstrauit ac populum dei redemit. Idē moyses lig
num in aqua misit et amaritudinem eius in dulcedinē cōmuta
uit. Ex lignea virga de spirituali petra salutaris vnda ꝓfert⁹
Et ut amelech vinceretur contra virgam moyses expansis ma
nibus extēditur. Et lex dei arce testi. credit⁹ lignee vt his om
nibus ad lignū crucis ꝑ quosdam gradus veniatur Scd̄o cru/
ciatus est cristus ingenti dolore propter associacionē. Associa
tus namqz est cuz duobꝫ latronibꝫ sicut p̄dixerat Isaie. liij. c.
Et cum sceleratis deputatus est. Vbi doc. querunt vtrum hoc
conuenienter sit factum. Et respondent q̄ in hoc alia fuit in/
tencio iudeorum alia ordinacio dei. quantum em̄ ad intencionē
iudeorum sic dicit criso. Duos latrones vtrīqz crucifixerūt vt
eorum suspicionis fieret particeps. sed non ita euenit. nā de il-
lis nil dicitur huius autem vbiqz crux honoratur. Reges dia
demata deponentes assumunt crucem in purpuris in diadema/
tibꝫ maximis in mensa sacrata vbiqz terraꝝ crux emicat. quā
tum vero ad dei ordinacōnē cristus cū latronibꝫ crucifixus est
Primo quia vt dicit ihero. super math. Sicut pro nobis male
dictum crucis factus est sic ꝓ omniū salute inter noxios quasi
noxius crucifigitur. Scd̄o ut dicit leo papa in sermone d̄ passi
one. Duo latrones vn⁹ ad dexterā alius ad sinistraz crucifigū
tur ut in ipsa patibuli specie denotaret⁹ illa que ī iudicō ipsi⁹
hoīm omniū faciēda est discrecō. Et aug⁹. dicit super io. Ipsa
crux si attendas tribunal fuit. in medio. n. iudice ꝯstituto vn⁹
qui credidit liberatus. alter qui insultauit damnatus ē iā sig/
nabat quid facturus est de viuis ⁊ mortuis alios positurus ad
dexteram et alios ad sinistram. Tercio secundum hilariū Duo
latrones leue ac dextre affigūtur oēm hūani gn̄is diuisitatē vo
cari ad sacramētū passiōis dn̄i on̄dētes. ꝫ qꝛ ꝑ diuisitatē fideliuz
atqz īfideliū fit oīm scd̄m dextrā ⁊ sinistrā diuisio. vn⁹ ex duo/
bꝫ ad dextrā sit⁹ fidei iustificacōe saluat⁹. Tercō cruciat⁹ est
xp̄s a cerbo dolore ꝓpt̄ lam̄tacōz qn̄ ut memīt Lucas seq̄bat⁹
illū multa turba ꝓpl̄i ⁊ mulierū q̄ plāgebāt et lamentabantur

eum ·Cum quibꝫ eciam ipse cõpaciendo predixit futuram illi⁹ ciuitatis calamitatẽ ⁊ desolacionẽ·Sz hoc·hic queũt·Cur ihũs xp̃s in ihꝛusalẽ pati voluit·Et respondent q hoc cõuenienter factũ ẽ multiplici racione · Primo q̃dem q: ihꝛusalẽ erat locus a deo electus ad sacrificia sibi offerẽda·q̃ q̃dem figuralia sacrificia figurabant xp̃i passionez que ẽ vez sacrificiũ iuxta illud Eplẽ·v·Tradidit semetipsũ oblacionẽ et hostiã deo in odorem suauitatis ·Scdo q: virtus passionis ei⁹ ad totũ mũdũ diffundenda erat·ideo in medio terre habitabilis pati voluit·i·in ihꝛusalẽ·Vnde dr in psal·Dei⁹ aũt rex noster añ secula operatus est salutẽ in medio terre·i·ihꝛusalẽ que dr esse terre habitabilis vmbilicus Tercio q: hoc maxime competebat humilitati ei⁹ vt s·sicut turpissimũ mortis genꝰ elegit ita eciã ad eius humili/tatem ptinuit q in loco tam celebri confusionẽ pati nõ recu/sauit·Vñ leo papa dicit in sermone eplẽ·Qui formã serui su scepat Bethleem pelegit natiuitati·et ihꝛusalẽ passioni·

Q: in crucifixione xp̃s vehementer voluit ꝓpter potacionem ꝓpter conclauacionem et propter eleuacionem·

Secundi articuli dolor tercius·

Tercius dolor secundi articuli dr crucifixionis qñ cruci/fixerũt eũ in mõte caluarie vbi nimio dolore agitatus est ꝓpter tria·Primo ꝓpter potacionez·Scdo propter cõclauacionẽ·Tercõ propter eleuacionẽ ꝓPrimo nimio dolo re agitatus ẽ xp̃s propter potacionẽ·q: vt mẽt Mathe⁹ dede runt ei vinũ bibere cũ felle mixtũ· Vbi querenduz ẽ quare illo vino sic amaro potauerũt eũ·Et dicit Nicolaus de lira q aliq dñr id factũ fuisse vt cicius xp̃s moreretur et sic milites ei⁹ cu stodia sibi⁹ expedirentur q debebãt eũ custodire quousqz expi rasset·Sz ipse nico⁹·aliter dicit· Mã legitur in quodã libro he braico q apud eos intitulatur liber iudicũ ordinariorum·q q: salomõ dixerat ꝓuer·xxxi·Date siceram merentibꝫ ⁊ vinũ his q amaro fũt aio vt bibant et obliuiscãt egestatis sue·et ideo seniores iudeoꝝ statuerant vt condemnatis ad mortẽ daret⁹ vinũ aromaticũ ad bibendũ vt facili⁹ tollerarent passionẽ in ihꝛusalẽ aũt erant matrone deote et cõpassiue que hoc vinũ et siceram·i·potũ mebriatiuũ dabãt ex deuocione· Judei ergo ex nimia credulitate moti tale vinũ datum pro cristo ⁊ alijs duo bus latrombus acceperunt sibi secundum quod dictum erat amos·ij·Vinum damnatorum bibebant et loco eius posuerũt acetũ cũ felle mixtum Talẽ potum cũ gustasset ihesus noluit

bibere. nec ꝯtradicit Marcus cui⁹ textus habet. Et nō acce/
pit q: nō accepit ad bibendū sed ad gustandū solū. ut sic im=
pleretur in eo qđ dictum ē in psal. Et dederunt in escam meā
fel et in siti mea potauerūt me aceto. Scđo multo dolore fa
tigatus ē xp̄s ꝓpter ꝯclauacionē qn̄. s. cruce iā parata atq; di/
sposita et ī terra collocata scđm cōmunē opinionē exuentes ne
quā illi magno impetu dn̄m ihesum xp̄m ad terrā ꝓiecerunt
vt clauis eū ꝯfigerent. Et licet euangeliste nō oīa dicāt quia
tm̄ essencialia scribere curauerunt nichilomin⁹ veri simili^r cre
dere possum⁹ ꝙ ita nudatus et genuflex⁹ ihus vt se sup cru=
cē extenderet oculis ad celū leuatis in corde suo dixit. Suscipe
sancte pat' eterne me dilectū filiū tuū quē tibi offero in sacrifi
cium īmaculatum ꝓ salute humani generis et remissione pec
catoꝝ. Ecce iā non offeruntur tibi legalia sacrificia hircorum
aut agnoꝝ vel similiū ꝫ caro innocentis mei filij tui Triginta
et tres anni elapsi sunt quibꝫ hāc crucē semper aspiciēs ī illā
mori ꝓ humani generis redempcōe cōcupiui ⁊ desideraui Tā
dem proiciēs se sup crucē man⁹ suas et pedes liberalissimo ge/
stu extēdit. Acceperunt aūt clauos crucifixores et confixerūt
eum. Maleoꝝ autē ictus et sonitus audiri poterant a virgine
matre cui⁹ cor clauis illis acutissimis q̄ man⁹ et pedes ossa et
carnes filij sui rumpebāt ꝯfigebatur. Crucifixi sūt eciā cum eo
duo latrones quos pleriq; voluerunt tenere fuisse crucibꝫ alli
gatos tm̄. Sz ego dico ꝙ fuere conclauati Quia vt inq̄t aug⁹
super Jo. Pendentes ī ligno clauis ad lignū manibꝫ cōfixi ꝓ
ducta morte necabātur. Scripsit aūt et titulū pilatus et posuit
super crucē Erat aūt scriptū Jhesus nazaren⁹ rex iudeoꝝ. lr̄is
hebraicis grecis ⁊ latinis. Vbi querit^r a doctoribꝫ. Cur hac tri
plici lingua deo volente titul⁹ ille fuerit scriptus. Et respon/
det criso. Credibile ē multo gentiles simul cū iudeis ꝓpter fe/
stum ꝯuenisse. ⁊ ideo vt null⁹ ignoraret nō in vna lingua sed
in tribꝫ scripsit. Et aug⁹ dicit. Tres lingue ibi p̄ ceteris emi
nebāt. hebraica ꝓpter iudeos ī dei lege gloriantes. greca ꝓpt'
genciū sapientes. Latina ꝓpter romanos multis ac pene oībꝫ
tunc gentibꝫ impantes. Theophil⁹ vero inquit. Significat au
tem superscripcio triplici sermōe signata dn̄m esse regē. prac=
tice philosophice necnō theologice. nā ꝑ latinas litteras figu
ratur practica eo ꝙ romanū imperiū potentissimū satisq; offici
osum ī expedicōnibꝫ fuit. Per grecas vero ph̄ia figurat^r. gre
ci nāq; erga naturaliū speculacōnem insudauerūt. demum per

hebraicas theologia portenditur · dū iudeis ē credita rerū diui
narū agnicō · Dicebāt g° pilato pontifices iudeoꝝ · Noli scribē
Rex iudeoꝝ sed qꝛ dixit rex sum iudeoꝝ · Respondit pilatus
Qd scripsi scripsi · Milites aūt diuiserunt sibi vestimenta sua ⁊
tunicā mittentes sortē · Erat aūt tunica incōsutilis · i · sine futu
ra desuper contexta ꝑ totū super quā miserunt sortes · Et licet
marcus dicat ꝙ sortes miserunt sup eis · s · alijs indumētis xp̄i ·
tamē scd̄m nicolaū de lira · Illud debet intelligi ꝑ sinecdochē · i ·
super aliquid eoꝝ · i · super tunicā Tercio vexatus est ihesus
multo dolore qn̄ crux fuit eleuata a terra ⁊ posita in foramine
atq; plantata in q̄ iam natus erat fructꝰ nr̄e saluacōnis ante/
quā ī mōte caluarie defigeretur · In ipso aūt motu et eleuacōe
crucis ac plantacōe pondus corporis ꝑ tres clauos vel quatuō
scd̄m quosdā sb̄stinebatur · Ideo mēbra illa debilitata incredi
bili cruciabātur dolore · Sz et tūc mestissima mater filiū intuēs
cōtemptibilē cōfusibilē despectū deformē grandi angustia ple
num plagis attritū ī medio latronū pendentē adiutorio mag
dalene et Jo · quantū potuit cruci ꝓpinquā se fecit · Vbi muta/
tam cernens aspectꝰ filij sui venustatē et eleganciā ꝯsiderāsq;
quā graui supplicio detinebatur lamētabiles voces emittebat
Hoc aūt exp̄ssit io · qn̄ dixit Stabat aūt iuxta crucē ih̄u mater
eiꝰ et soror mr̄is eius Maria cleophe et Maria magdalene · Sz
dubiū hic est · qꝛ luce · xxiij · dꝛ · Stabant oēs noti eius a longe ·
Sed dicit nicolaus de lira sequendo Aug · in li · de consensu euan
gelistaꝝ · ꝙ in tanto interuallo erant vt et iuxta dici possent
qꝛ in cōspectu eius p̄sto aderāt et a longe respectu turbe pro/
pinquiꝰ circūstantis cū centurione et militibꝫ · Pretereuntes
aūt blasphemabant eū mouentes capita sua et dicentes · Vah
qui destruis tēplū dei ⁊ in triduo illud reedificas · Salua temet
ipsū · Si filius dei es descende nunc de cruce · Similiter et princi/
pes sacerdotū illudentes cū scribis et senioribꝫ dicebāt · Alios
saluos fecit seipsū non p̄t saluū facere · Ih̄us aūt in tot ꝑsecu/
cōibꝫ et maledictis dixit verbū illud p̄mū ī cruce oīs paciēcie
exemplū · Pater dimitte illis qꝛ nesciunt q̄d faciūt · ope implēs
qd verbo docuit qn̄ dixit · Orate ꝓ ꝑsequētibꝫ et calumniātibꝫ
vos · Impropabant eciā ei latrones qui crucifixi erant cum eo ·
Lucas vero dicit ꝙ vnꝰ tm̄ blasphemabat quē aliꝰ rep̄hendit
Sed augꝰ · in li · de consēsu euāgelistaꝝ dicitq; io · loquitur in
plurali ponēs plurale ꝓ singulari scd̄m vsitatū loquēdi modū
vel p̄t dici scd̄m ihero · ꝙ primū vterq; blasphemauerit · deinde

vn⁹ credidit in xp̃m et priorē negacionē sequentā confessione emendauerit. Vnde ihero⁹. sequitur. In duobꝫ latrombꝫ vter/qꝫ popul⁹ et gentiliū et iudeorum primo dn̄m blasphemauit postea signorum multitudine alter exterritus egit penitenciā et vsqꝫ hodie iudeos merepat blasphemantes. hec ille. Dixit g̃ latro penitens. Domine memēto mei dum veneris in regnum tuum. Respiciens autem ih̃us de nedictus huiꝰ latronis contricionem fidem spem atqꝫ caritatem respondit ei secundum verbum quod in cruce ꝓtulit. d. Hodie mecum eris in paradiso O felix ꝓmissio. O breuis tante felicitatis adimplecio. Nullꝰ ante latronem hoc verbū audiuit. Promissa siquidem fuit patribus et ꝓphīs eterna vita per cristum sed nulli sicut latroni ita breui spacio designata.

Qꝫ in inspectione cristus vehemēt̄ voluit propter querelacionem propter recordacionē ⁊ propter cōmendacionem.

Secundi articuli dolor quartus.

Quartus dolor sedi articuli dr inspectionis. Cū. n. de cruce inspexisset mr̄em a primo dolore vulneratum ē cor eius et p̄cipue ꝓpter tria. Primo propt̄ querelacionē Secō propter recordacionē. Tercō propter cōmendacōem Primo voluit cristus propter querelacōnem. Audiebat nāqꝫ q̄relas mr̄is ingemiantis et dicentis sibi vocabuluꝫ illud qđ p triginta et tres ānos cū tanta dulcedine vt riusqꝫ cōmemorauerat in passione vero illud ꝓferebat cum corde pleno dolore merore et amaritudine. Poterat g̃ virgo illa sāctissima lamētari et dicere. Fili mi anime mee olim consolacō et gaudium, nunc autē gladius penetrabilior omni mucrone acutissimo Fili mi quē nouem mēsibꝫ in vtero tenui quez paruo lacte paui quē toties infantē et paruulū pannis inuolui in cuna reposui ⁊ amorosis amplexibꝫ strinxi int̄ vbera mea et osculata sum. O quā infelix michi et tibi facta ē dies ista. Ecqs poterit mederi vulneribꝫ dolorum meorum. et mitigare āgustiā misselle mr̄is tue cum inspiciā te filiū meum vt leprosū factū qui speciosus eras p̄ filijs hominū vt maleficū et reum cū iniquis deputatū; Qui sanctus sanctorꝫ es vt fatuum et stultum cerno in q⁹ reconditi sunt oīes thesauri sapiēcie dei vt hostē et omniū mimicum qui omnibꝫ affabilis benign⁹ et humanus semp astitisti. et sup oīa velut oblitum mei vidue mr̄is tue. Nam ecce iā moreris ⁊ nil michi dicis. Ecquid faciā ego fine te filio meo! Quo diuertā! Ad quē confugiā! Tu michi pater. Tu michi frater

Tu michi blandꝰ filius eras Tu mee diuicie·Tu mee delicie·
Tu mea gloria·O me desolatam que tm̃ filium in cruce video
deficere·O amantissime fili·Loquere michi mr̃i tue· Loquere
vt audiã vocem tuã cigneo cantore dulciorẽ Loq̃re iquã vt sic
saltẽ audiẽs verba tua pacientior fiam ad tollerandã q̃ me cru
ciãt ꝓ amore tuo penam. Non teneges m̃ qđ postulo·Exaudi
me et verbo tuo cõsolare ne deficiã i hac tribulacõe· O fili mi
lumẽ oculoꝝ meoꝝ condescẽdisti latronẽ misericordit̃ loquẽs
ei· Acq̃esce itaqꝫ voto mr̃is tue·et dic m̃ quid factura sim Cui
me orphanã derelinquis! Hiis autẽ vel similibꝰ q̃relis pulsabat
mestissima mater aures affligentissimi filij sui q̃ non mmorẽ penã
expiebatur m mẽte ꝓpter teneritudinẽ mr̃is quã senciebat m
corpore a planta pedis vsqꝫ ad capitis verticẽ vulnerato· Ido
sedm quẽdã deuotum tacitus i suo corde dicebat carmen illud
vulgare siue eius sententiã·Mr̃e mia tenedeta multo te vego
afflicta·El tuo laćmare e vna sagitta·Che el cuor mio ha pas
sato· Non piagnere o mr̃e mia·El tuo lacrimare e pena mia·
Supporta fin chio sia da morte resuscitato Secũdo voluit xp̃s
ꝓpter recordacionẽ·In talibꝰ nãqꝫ misteriis recordabatur et
in seipso cõferebat·d· O mi mr̃ quõ oia gaudia q̃ de me fusce
pisti uersa fũt tibi m merorẽ et luctũ·Submã fũt angeli i mea
natiuitate cãtantes! Vbi pastores ad p̃sepe venientes! Vbi ori
entales reges i cuna me adorãtes! Vbi grata p·xxx·et·iij·an
nos vtriusq̃ cõsacõ et familiaritas! Vbi tot et tanta de me p̃
dicata miracula ꝓpter q̃ oia letabatur cor tuũ! Heu me nũc vi
des tm̃ filiũ tuum factũ m derisũ omni populo et abiectissimaꝫ
mortẽ pati Tercio voluit xp̃s ꝓpter cõmendacionẽ·quando
apiens os suũ mellifluũ dixit ei ·Mulier ecce filiꝰ tuꝰ · s·iohes
euãgelista q̃ secũ iuxta crucẽ astabat · Et vt dc·dñt nõ voca
uit eam mr̃no noie sed cõmuni ne ex teneritudine noĩs mr̃m si
exp̃meretur aggrauaretꝫ animꝰ eius Deinde cõmendãs eã di
scipulo dixit·Ecce mater tua·Quasi dicat·Deputo te ad eius
obsequiũ·Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam·s·cu
ram et diligenciã·O quot doloꝝ aculeis punctũ fuit tunc cor
vgineũ ex vna pte cũ mulieris nõ mr̃is audiuit vocabulũ licet
ex parte altera aliqualit̃ osolaretur qr filius amãtissimꝰ eius
illꝰ eã cõmendauerat dilecto discipulo· Ideo augꝰ·ait sup ps
passu io·Ex illa hora rẽ·Hec mmiꝝ ẽ illa hora de q̃ illꝰ aquã
uersurus in vinũ dixerat mr̃i·Quid m̃ et tibi ẽ mulier Nodum
venit hora mea·Tũc·n·diuina factur̃ nõ diuitatis ꝫ infirmitatis

matrem velut incognitā repellebat. Nūc aūt humana iā paciens ex q° fuerat fact⁹ hō affectu cōmēdabat humano Moralis igitur insinuatur locus ⁊ exēplo suo instruit p̄ceptor bon⁹ vt a filijs pijs impendatur cura parentibus tanquā lignū illud vbi erant fixa mēbra morientis esset cathedra mgr̄i docentis.

Q̄ cristus vehementer doluit in clamacōne ꝓpter mūdi horrorem ꝓpter sui confussionē et ꝓpter p̄ris derelictionem.

Tercij articuli primus dolor.

Primus dolor tercij articuli d̄r clamacōis. Ostendit em̄ in clamore suo īmensitatē doloris et potissimū propt̄ tria Primo ꝓpt̄ mūdi horrorē Secūdo ꝓpt̄ sui ɔfusiōez Tercio ꝓpter p̄ris derelictionē Primo ostēdit xp̄s īmensitatem doloris in mūdi horrore. qn̄. s. insensibiles creature crudelitatem q̄ in ip̄m fiebat horrentes modo suo pacienti ih̄u cōpati vise sūt. A sexta nāqz hora tenebre facte sūt super vniuersam terrā vsqz in horam nonā. Et ut lucas inq̄t. Sol obscuratus est ⁊ velum templi scissum ē in duas partes a sūmo vsqz deorsum. et petre scisse sunt. et terra mota ē. Vbi apparet perturbacio corporꝝ superiorꝝ p̄mo. deinde inferiorꝝ. Qualit̄ aūt fuit illa tūc sol̄ eclipsis doctores varie sūt opinati. Jheronim⁹ namqz dixit. q̄ ille tenebre fuerūt facte per retractionē radiorꝝ solis diuina virtute. Origenes aūt dixit q̄ hoc factū ē per īposicionem nubiū densarꝝ. Sz in hoc magis credendū ē dionysio ario pagite q̄ dicit in epistola ad polycarpū hoc fuisse per interposicionē lune int̄ terrā et solē sicut fit in eclipsis sol̄. Et ibidem dicit. q̄ ipse h̄ vidit tūc existēs in egipto vbi ē aeris puritas Vidit igitur lunā ab oriente ascendentē versus meridiē et supponentē se soli. Jhero⁹. aūt et Origenes non loquuntur de illa eclipsi asserendo q̄ sic fuerit vt dicūt ꝫ q̄ potuit sic fieri Quare sequendo dionysiū dicim⁹. q̄ illa eclips̄ nō potuit esse naturalis ꝫ miraculosa et h̄ multiplicit̄. Prīo q̄r luna erat. xv. ⁊ tūc distat a sole per diametrꝝ celi. Eclips̄ aūt sol̄ non potest fieri naturaliter nisi tempore cōiunctionis sol̄ ⁊ lune ꝓpter q̄d dicit dio⁹. q̄ mirabatur q̄r non erat tēpus ɔueniēs ad talē cōiunctionez. Scd̄m miraculū fuit q̄r transacta eclipsi luna rediit ad oriētem ita q̄ in vespere fuit in oriente sole existente in occidente et sic orbes eorꝝ sūt ad p̄stinū statū restituti Terciū miraculū fuit q̄r pars oriental̄ solis p̄mo fuit obscurata et iterꝝ vltimo illumīata. cōtrario aūt mō fit in eclipsi naturali. Quartū miraculū fuit q̄ luna fuit īmobilis sb̄ sole p tres horas. In naturali

vero eclipsi ꝯtinue mouet⁹ sb̄ sole vt eciā refert criso. Quintū
miraculū fuit qꝛ illa eclips̄ abstulit lumē vniuers̄ partibꝫ ter=
re licet aliq̄ hoc velint intelligi tantum de terra iudee. Veruta
men vt apparet ex dictis dionisij fuit in egipto fuit in grecia
et fuit rome et sic in alijs mūdi ptibꝫ. Vñ Horosi⁹ ait. Cū dn̄s
patibulo affix⁹ ē maximo terremotu p vrbē romā facto saxa ī
mōtibꝫ scissa maximarūqꝫ vrbiū plurime partes pl⁹ solita cō
cussione ceciderūt. Eodemqꝫ die ab hora diei. vi. sol in totū ob
scuratus ē tetra nox sb̄ito obducta terris ē adeo ut stellas tūc
diurnis horis vel pocius ī illa horrenda nocte toto celo visas
fuisse referatur. Eusebius eciā in chronica asserit se legisse ꝙ
tunc in Bithinia q̄ ē in. Asia fuit magn⁹ terremotus ⁊ maior
solis obscuracō quā vnquā fuerit. et ꝙ dies hora sexta in tene
brosā noctē v̄sus sit ita ut stelle viderent⁹ ī celo. et ꝙ ī Nicea
q̄ est vrbs bithinie multas edes terremotus sb̄uerterit. De il/
lius eclips̄ miraculo dio⁹. in epistola ad apolophaniū q̄ secū
erat ī egipto illo tempore postea sic scripsit. Cū reperim⁹ qꝛ ⁊
erat notissimū solē pati molestias nō debere aio a te vaste pe/
ricie sacrariū. adhuc nescim⁹ tante rei misteriū. Quid inquam
speculū doctrine apolophani his secretis ascribis atqꝫ tu mi/
chi ore diuino et non humani sensus sermone! O bone dionisi
diuinaꝝ permutacōes sūt reꝝ. In historia vero scolastica le
gitur. ꝙ ph̄i ad hoc adducti sūt vt dicerent. Aut deus nature
patitur aut ordo nature puertitur. De turbacōe corpoꝝ infe/
rioꝝ clara sūt oīa tm̄ de velo sciendum ē scd̄m nico. de lira. ꝙ
erat iuxta templū int̄ sanctum et sanctū sanctoꝝ. Cui⁹ scissio
significauit īplecionē veritatis in morte xp̄i q̄ latebat ī figuris
veteris testi. Scd̄o fuit īmensus dolor xp̄i ꝓpter sui ꝯfusionē
qñ ꝯsiderabat quā confusibiliter paciebat⁹ qꝛ precedenti dn̄ica
ab omni populo ita venerabiliter fuerat susceptus. Erat ⁊. n.
passio eius ignominosissima ⁊ despecta valde de qua alias deo
dante suo loco dicem⁹ Tercō īmensus fuit dolor xp̄i ꝓpter
p̄ris derelictionē. Ideo clamās circa horam nonā voce magna
dixit. hely hely lama zabathāi! Qd̄ ē interp̄tatū hely. i. de⁹ me
us lama. i. quare zabathāi. i. dereliq̄sti me! Vbi glosa. d̄r deus
eū deseruisse ī morte qꝛ potestati persequenciū eū exposuit. Sub
traxit. n. ꝓtectionē sed nō soluit vnionē. Quidā aūt illic stan=
tes. s. milites romani scd̄m ihero. ideoma hebraicū ignorantes
dicebāt Heliā vocat iste. At et mater v̄ba illa audiens et ītel
ligens illorūqꝫ vim considerans vndiqꝫ experiebatur merorē.

Quod cristus vehementer doluit in potacione propter amaricacionē propter peccatorum obstinacōem propterque matris lamentacionem.

Tercij articuli secūdus dolor.

Secūdus dolor tercij articuli dr̄ potacōis. qn̄ iterum clamās dixit. Sicio. oblataque fuit ori eius spōgia potu amarissimo repleta. Tūc doluit xp̄s propter tria. Prīo propter amaricacionē. Scdo propter peccatorum obstinacōz. Tercio propter mr̄is lamētacionē Primo doluit xp̄s propter amaricacionez quia spongia illa ori eius sic apposita amaricauit labia et eius linguā. Quare iterum clamās dixit. Cōsumatū ē. s. totū iam corpus meū doloribus et passionibus circūdatū ē Naz lingua q̄ sine lesione hucusque fuerat reseruata. modo amaritudine ē repleta Vel cōsumatū ē mistice intelligendo opus redempcōis hūane Scdo doluit vehemēter xp̄s propter peccatorum obstinacionez Nō enī minus siciebat peccatorum salutē quā corporis sui ī cruce extensi et fatigati recreacionē. Dicebat etenī sicio. i. salutē oīm qr̄ pro omnibus pacior pro omnibus sanguinē meū pr̄i offero pro omnibus morior. Venite ad me oēs corde cōpucti et emēdacōne ac correctōe vr̄a recreate mentē meā. O quā grauis tunc illius aīm dolor vrgebat cū videbat īnumeros esse q̄ a peccatis ad penitēciā nūquā redirent q̄bus nec passionis sue virtus propter eorum duriciā esset in aliquo profutura. Vt enī dn̄t theologi licet cristi passio sufficiētissima fuerit pro salute oīm tamē illius effectū nō cōsequūtur illi q̄ peccata deponere nolūt. Quare cum omnibus prosit sufficiēter nō tamē omnibus efficiēter. Vn̄ sic erga cristū crudeles fuerūt illi q̄ eū potauerūt felle et aceto ita peccatores q̄ ad penitenciā redire nolūt. Audite illū audite o peccatrices aīe. pro vob̄ clamat amorosissimus ihs pro vob̄ dicit Sicio. Cur ḡ saxea corda nō rumpitis? Cur tam clementissimo dn̄o nō cōpatimini Hinc Ber. ait. Ascēdit in altū crucis vt ab omnibus videretur. voce magna clamauit vt ab oībus audiretur. clamori lacrimas addidit vt ei hō cōpateretur Qui ad eius vocē nō excitatur. ad clamorē nō cōpungitur. grauior ē terra et fetidior sepulchris Tercō doluit cristus vehemēter propter mr̄is lamētacionē Potuit igitur tunc virgo benigna filiū audiens ī cruce dicētē. Sicio. multis singultibus lacrimis ac suspiriis dicere. Heu heu me q̄d video? Quid audio? O vniuerse creature celi et terre admiramī paupertatē filij mei. Ipse. n. qui diuinitatis sue potēcia saciat āgelos pascit eciā prouidēcia sua volucres celi et pisces maris bestiasque ac vniuersa pecora cāpi

atq; hominib⁹ cunctis quottidianū panē distribuit clamat in cruce ficio et denegatur sibi paululum aque imo tribuitur sibi potus amarissim⁹. O fili fili fili mi amorosissime. Cur tibi ō me o pectore lac illud porrigere non valeo qō tociens dū paruulus eras fuxisti! O fili mi Cur nō possum tibi ministrare in cruce sicienti cibum et potum quē colo et acu ita diligent⁹ dū in eta te infantuli eras acq̄rebā! Poterat ecia tunc illa feruentissima magdalena ꝛ ipsa flendo dicere. O magister care. O magister bone Et cur ego indigna tua discipula in hac tanta necessitate tibi subuenire nō possum! O damnata seuicia iudeoꝝ. Cur tāto furore inflāmaris aduersus dominum et magistrum meū! Que omnia ipsi domino ihū ad dolorem accedebant.

Q̄ cristus vehemēter doluit cognoscēs generalē scandalizacionem iudeoꝝ ingratitudinem et multoꝝ meōpassionem

Tercij articuli tercius dolor.

Tercius dolor tercij articuli dr cognicōnis. Doluit ecia hūmoope ihūs noster amorosissimus propter suā sciencia et cognicōnem. Quia vt inquit sapiēs ecclesiastes ꝑmo. Qui addit sciencia addit et dolorē. Et licet omnia cristus cognosceret presencia ꝓterita ꝛ futura. verūtamē in cruce positus cognoscebat et cōsiderabat ꝑcipue tria vnde tristabatur atq; dolebat. Primo generalē scādalizacionē. Scdo iudeorum ingratificacōnē. Tercio multoꝝ meōpassionez Primo cognoscebat generalē scādalizacionem. videbat vtiq; q̄ v̄gine matre dūtaxat excepta in q̄ sola ut dic. dñt remansit fides diuinitatis fue ceteri omnes a fide defecerant. ſſcā apostoli et omnes discipuli videntes ignominiā crucis putauerunt eū purū hoiem et nō deum. Scdo cōsiderabat xp̄s et cognoscebat iudeoꝝ ingratificacionē de quoꝝ ingratitudine dolens in seipso dicebat illud qō ecclesia hodie decantat. Populе meꝰ q̄d feci tibi aut in quo contristaui te! respōde michi. Ego propter te flagellaui egiptū cū ꝑmogenitis suis et tu me flagellatū tradidisti Ego te eduxi de egipto demerso pharaone i mare rubrum. ꝛ tu me tradidisti principibꝫ sacerdotū. Ego āte te preiui in colūna nubis. et tu me adduxisti ad pretoriū pilati. Ego te paui māna ꝑ desertum. et tu me cecidisti alaphis et flagellis Ego dedi tibi ceptrum regale. ꝛ tu mō capiti meo coronā spineā. Ego ꝓpter te chananeoꝝ reges percussi. et tu percussisti arūdine caput meū Ego te exaltaui magna vtute. ꝛ tu me suspendisti in patibulo crucis Tercio cognoscebat et considerabat xp̄s i cruce multorū

incōpassionē. Sciebat et.n. quotquot futuri erant qui nō solū sibi cōpati nō debebant verū eciā et crucē ipsā ⁊ passionē ipi⁹ forent derisuri. Verbum namq; crucis vt apostolus inquit pereuntib⁹ quidem stulticia est. O quot inumerabiles vt sic dicā viri et mulieres inter xp̄ianos reperiuntur qui hodie passionē cristi recolentes nec minima pietate flectuntur. nec curant dare operam vt in cōmemoracione tanti misterij ⁊ si non oculꝰ corporis saltem oculis mentis fleant et lacrimētur. Quinimo multi sūt qui aut luxuria aut auaricia aut supbia excecati dominū ih̄um cristum habent in derisum. rursus sibi crucifigentes filium dei. ꝓ quib⁹ omnib⁹ ipse mitissim⁹ dominus sua caritate dolore attrahebatur vehementer.

Q̄ cristus vehementer doluit dū inclinato capite emisit spiritum. et de lamentacione matris eius.

Tercij articuli dolor quartus.

Quartus dolor tercij articuli dicitur sepācionis. Doluit dominus ih̄us cristus dum clamans ad p̄rem dicēs. In manus tuas cōmendo spiritū meū inclinato capite tradidit spiritum Vbi criso. ait. per hoc ꝙ moriens vocem emisit magnam aptissime se verum deum esse ostendit. Quoniā homines cū moriuntur vix tenuem vocem emittere possunt. Caput autē inclinauit vt ex modo moriendi ostenderet ꝙ moriebat⁹ ex obediencia p̄ris. Cōprobata autem fuit veritas mortis eius vt patet ex textu euāgelij Judei.n. quoniam parasceue erat. i. dies veneris in cuius vespa incipit sollemnitas sequentis sabbati vt non remanerent in cruce corpora sabbato. Erat enim magn⁹ dies ille sabbati et propter se et ꝓpter pasce sollemnitatem. Rogauerunt pilatum vt frangerentur crucifixorū crura ⁊ de cruce tollerentur eorum corpora. Venerunt ergo milites et fregerūt crura latronum. Ad ih̄um autem cum venissēt vt viderēt eum iam mōtuum non fregerunt eius crura. Sz vn⁹ militum lancea latus eius aperuit. ⁊ continuo exiuit sāguis ⁊ aqua. Sanguis ad nostram redempcionē. Aq̄ ad peccatorū ablucionem. Sciendum tamē secundum Tho. iij. parte. q. lxvi. ar. iiij. in responsione ad tercium argumentum. ꝙ aqua illa non fuit humor fleumaticus vt quidam dixerunt sed aqua miraculose egrediēs a corpore mortuo. sic̄ et miraculose ꝓdijt sāguis ad cōprobandam veritatem dominici corporis contr̄ manicheorum errorem. vt scilicet per aquam que est vnū ex quatuor elementorum numero. corpus cristi vere fuisse cōpositū ex q̄tuor

elementis. Per sanguinē vero ostenderetur esse cōpositum ex
q̄tuor humoribꝫ. Itaqꝫ post tot labores cruciatus et penas rex
angelorum et dominus i crucis suplicio fuit extinctꝰ. O quale
nouū. Quo merito pro amore et pietate tanti dñi omnes hoīes
lugere debent senes et iuuenes mulieres et viri. Moueri siqui
dem debent eorꝝ corda cum intuētur. mortuū inter latrones be
nignum ihūm et matrem semiuiuā inter brachia Magdalene
et iohīs ac aliarum mulierū deuotarꝝ cadentē. O quā durus es
set qui temparet a lacrimis videns virginē illam iuxta crucē
interfectū filium lamētantē. Puto q̄ pre lacrimis et clamori/
bus precedentibꝫ rauce facte fuerant fauces eius. Tamē voce
qua poterat clamans dicebat. O fili mi vita angelorū quomo
do extinctꝰ es et amplius non loqueris. O fili mi lumen oculo
rum meorꝝ. Quis michi det vt moriar ꝓ te! O fili mi in cuius
conceptu partu et ortu tantam suscepi leticiaꝫ. quomodo oīa
michi versa sunt in tristiciam. O pater eterne defleo et plāgo
vnigenitum filium tuū ac meum. et pre dolore q̄si deuicio Ad
iuua me et quasi dolore mortue michi succurre. O gabriel āge
le Et vbi sūt verba que michi dixisti! Dixisti nāqꝫ michi aue. i.
sine ve et hodie circūdederunt me angustie vndiqꝫ. Dixisti m̄
q̄ eram plena gr̄a et hodie plena sū tot tribulacionibꝫ. Dixisti
m̄ q̄ erā in mulieribꝫ benedicta et hodie sū a iudeis maledicta.
Dixisti michi q̄ erat benedictus fructꝰ ventris mei ⁊ ecce fac
tus ē hodie crucis maledictum. O me miserā tot penis atrocissi
mis agitatā Fleuit ergo hodie cristus saluator noster in cruce
Fleuit mater eius maria peccatorum omniū aduocata. Fleuit
magdalena. fleuit iohēs. fleuit petrus. fleuere discipuli cete/
ri. fleuit sol dū obscuratus est. fleuit terra dum contremuit.
fleuit templi velum dū scissum est. fleuerūt saxa dū sūt scissa.
fleuere sepulchra dū sunt aperta. Plange ergo et tu o popu/
le cristiane. ⁊ dum passionem cristi cōmemoras age ei quas po
tes totis viribꝫ gracias ut sic ipse participes nos efficiat meri
tis sanctissime passionis sue qui cum patre et spiritu. s. viuit
et regnat deus per īmortalia seculorum secula Amen.

Sebbato sancto de sepultura corporis cristi et eius morte q̄
semper animo reuoluere debemus.

Sermo .lxx.

ERat em̄ magnus dies ille sabbati Scribūtur h̄ v̄ba io.
ix. c. Deuotissimus hic dies sabbati pia deuocōe a nob̄
ē recolēdꝰ i q° dñi nr̄i ihū xp̄i mors occurrit nō īnerito

contemplanda. Diximus namq; in precedenti sermone quātis doloribꝫ agitatus xp̄s crucem ꝓ nobis conscendit ibiq; tradidit spiritum. nunc vero ad declaranda sue mortis misteria dirigendꝰ est stilus. Neq; enim quicquā aut deuociꝰ aut conueniencꝰ meditari hodie fideles possent. Propterea magnꝰ dicitꝫ dies iste sabbati non solū secundum lr̄alem intellectum iudeorum verꝝ eciam scd̄m misticum spiritualemq; ītellectū. Magnificauit. n. illum cristus benedictꝰ per mortē et sepulturā suā de qua loqui volentibꝫ tria misteria se ingerunt declaranda

Primum est ex parte carnis.
Secundum ex parte anime.
Tercium ex parte sepulture.

An caro cristi fuerit mortua. et an fuerit a diuinitate sepa/ta et vtrum per mortē carnis sit mors attribuēda persone verbi.

Capitulum .i.

PRimum misteriū declarandū de morte xp̄i est ex parte carnis circa quā tripliciter dubitare ɔtingit. Prīo circa mortificacionē. Scd̄o circa sepacionem. Tercō circa attribucionē. Primo ɔtingit dubitare circa mortificacionē Vtrum. s. per sepacionez aīe a corpore xp̄i caro eiꝰ fuit mortua Et ꝙ sic patet qꝛ in symbolo dicitur de cristo ꝙ mortuus ē et resurrexit. Et hoc cantat ecclesia cū dic̄. Ipse. n. verus ē agnꝰ q̄ abstulit peccata mundi. qui mortē nostrā moriēdo destruxit et ui. r. repauit. dominus autem Boñ. di. xxi. tercij dicit. Q̄ caro illa fuit mortua eo ꝙ caruit vsu et cōplemēto vite. Res. n. corporalis nō ē viuificabilis nisi ab aliqua forma spirituali ipsā cōplente et sibi proporcionabili. Quoniā ergo in ip̄a sepacōne anime caro cristi caruit huiusmodi forma ideo vere mortua fuit. Et quamuis haberet diuinitatē vnitā non tamē ab ea viuificabatur non ꝓpter defectum a parte viuificantis sed propter īproporcionem a parte viuificabilis Secundo ɔtingit dubitare circa sepacionem. vtꝝ. s. in morte caro cristi fuerit a diuinitate sepata. Et respondent doc. ꝙ non. Vnde leo papa in sermone inq̄t. Tanta est vnio dei et hominis vt nec supplicio posset dirimi nec morte disiungi Et augꝰ. contꝫ felicianū Cristus in sepulchro carnem suam non deseruit. Que verba magister sen. ponit in lr̄a. di. xxi. tercij. quare autez non fuit diuinitas a carne sepata scd̄z Boñ. p̄t esse racō triplex videlicz liberalitas ex parte assumētis. dignitas ex parte assumptibilis. ⁊ vtilitas ex parte assupcōnis. liberalitas inquā ex parte assumētis quia

quando deus dat aliqd donū nō sbtrahit illud sine culpa. Si g̃
nulla culpa interuenit nō decuit diuinam liberalitatem carnē
quā sibi liberaliter vniuerat a se separare Dignitas eciā ex pte
assumptibilis fuit in causa qr sic caro illa ꝓpter sui dignitatem
nō debuit videre corrupcionē ita nec ipsā decuit a verbo sepa/
ri. Vtilitas autē ex parte assūpcōnis ad hoc ipm faciebat. Ad
hoc. n. fiebat illa vnio diuinitatis ad humanā naturā et carnis
ad aīam ut ꝓcuraretur nr̄a salꝰ. et quoniā sepacio aīe a carne
ordinabatur ad hoc ut nostra salꝰ ꝓcuraretur. sepacio autem
carnis a diuinitate ad nichil vtilis erat ideo firmit' ē tenendū
ꝙ nūquā diuinitas fuit a carne illa sanctissima sepata Tercō
ꝯtingit dubitare circa attribucionē. Vt ꝛ. s. ꝓpter mortē car/
nis sit mors persone verbi attribuenda. Et rn̄dent doc. theolo
gi ꝙ absqꝫ dubio ꝯcedendū est filiū dei ꝓ nobis fuisse mōtuū
ꝓut in symbolo dr. Qd eciā ambrosiꝰ exp̄sse testatur. d. Tan
tum fuit peccatū nr̄m vt saluari nō possemus nisi vnigenitus
dei filiꝰ moreretur ꝓ nobis debitoribꝫ mortis. hoc autē sibi ve
re attribuitur non scdm naturā diuinā sed scdm humanā non
per essenciā aut per inherenciā ꝫ per idiomatū cōmunicacōez.
et hoc in nullo derogat diuine dignitati et multū ꝯsonat pie
tati. Nullū. n. verbū maioris dignacōnis et clemencie resonare
potest ī auribꝫ cordis nr̄i quā ꝙ vnigenitus dei filiꝰ ꝓ nob sit
mōtuꝰ. qd vt p̄dictū ē ītelligi debꝫ n̄ scdꝫ naturā diuinā ꝫ hu
manā ꝑ idiomatū cōicacōz qr ut īqt augꝰ. quē magister īdu-
cit ī textu. Si q̄s dixerit atqꝫ crediderit deū passū anathā sit.

An anima cristi fuerit a carne sepata eciā sepata diuinitate.
et an post instans sepacōnis sit effecta īpassibilis et an ex be
nignitate descendit ad inferos. Capitulum .ij.

Secundū misteriū declarandū de morte xp̄i ē ex pte aīe.
circa quā adhuc ꝯtingit tripliciter dubitare. Prīo c̄ca
sepabilitatē. Scdo circa impassibilitatez. Tercio circa
benignitatē Primo ꝯtingit dubitare circa sepabilitatē. An
s. aīa cristi a carne sepata fuerit eciaꝫ separata diuinitate. Et
respondet magister sen. quē sequūtur ceteri theologi. di. xxi.
ꝙ sic nūquā fuit diuinitas separata a carne ita nec ab anima.
Vn̄ io. dama. inqt. Si mortuꝰ ē vt hō et sancta illa aīa ab eius
corpore diuisa ē diuinitas tamē insepabil' ab vtroqꝫ ꝑmansit
Racō aūt hꝰi insepabilitatis scdm Bon̄. p̄t esse triplex Prīa
qr deū nō decebat q̄ indissolubili mr̄imonio aīam illā sibi co/
pulauerat. Vn̄ sic non decet viꝛ relinq̄re vxorē sic non decuit

verbum ab aīa separari. Secunda racio ē qꝛ nobis non expe
diebat eo ꝙ si facta fuisset separacio anima illa nō habuisset
potenciā ad eripiendum genus captiuū nec mediatricis effec/
tum ad reconciliandum et neutrum erat nobis expediēs Ter
cia racio ē quia anime illi non congruebat. tum quia erat īno
centissima. tum quia erat beatissima. qꝛ eīm beatissima erat no/
lebat a verbo separi et qꝛ innocentissima non poterat contē vo
luntatem suam separi ab eo quia iam punita fuisset sine cul=
pa Hinc dama. ait. Anathema sit qui dicit verbum deposuisse
quod semel assumpsit. Sed contra hoc aliqui instant obiciētes
illud io. x. Potestatem habeo ponēdi animā meam et iterū su
mendi eā. Ergo si iste sermo ē persone filij dei. videtur ꝙ filius
dei animā deposuit in morte. ergo in morte aīa fuit a verbo se
parata. Ad hoc respondet aug⁹. ꝙ verbum illud ē persone filij
dei racione carnis assūpte. Erat enī in potestate eius separare
animā a corpore et iterꝝ corpori illam reunire. Ideo aliud ē ibi
deponens. aliud vnde deponit. deponens ē virtus diuina. vnde
deponit est corpus Secundo ꝯtingit dubitare circa impassi/
bilitatem. vtrū aīa cristi post instans separacōis īpassibilis sit
effecta. Ad qđ respondet Boñ. vbi sup̄ ꝙ ex certitudine aucto
ritatis hoc nō ē determinatum. sicut eciā magister tangit i. iij
di. xviij. verūtamen ꝓbabile ē et racōi magis consonū. ꝙ sta=
tim post separacionē habuit impassibilitatē Si enī nō paciebatur
aīa cristi nisi dispēsatiue et ꝓpter nr̄am salutem si iam non
erat tempus ⁊ locus merendi iam aīa xp̄i non debebat nec po
terat pati nec solū de aīa cristi ꝓbabile ē ꝙ statim post sepa/
racionem a corpore facta sit impassibilis ꝫ eciā de qualibet aīa
viri sancti in qua non reperitur reatus alicui⁹ peccati. Et si di
ceretur cur caro xp̄i non fuit impassibilis facta ante resurrec/
cionē sicut et aīa Respondet Boñ. ꝙ hoc fuit ex duplici causa
Prima quidem qꝛ aīa propinq̄or erat glorie quā caro Erat. n.
beata scđm aliquam sui partem. Secunda vero causa qꝛ dilacio
impassibilitatis in carne faciebat ad fidei nr̄e ꝯfirmacōnē vide
licet vt ostēderetur xp̄s veraciter passus et mortu⁹ fuisse. nō
sic dilacio īpassibilitatis in aīa ideo magis dilata fuit impassi=
bilitas corporis quā īpassibilitas aīe ex dispensacione diuina
Tercō ꝯtingit dubitare circa benignitatē. vtꝝ. s. ex benigni
tate aīa xp̄i descendit ad inferos. Et ꝙ sic patet qꝛ in symbolo
apostoloꝝ dr̄. Descēdit ad inferos ⁊ act. ij. Nūc de⁹ suscitauit
solutis doloribꝫ inferni. Et io. dama. ait. Descendit ad inferna

anima deificata vt quēadmodum his qui in terra fūt ita et his
qui in tenebris et vmbra mortis sedent suplucescat · Sciendum
tamen scdm Boñ · di · xxij · tercij li · q noīe inferni aliquādo ītelli
gitur pena · aliquādo locus pene · et scdm hoc duplicit' pt aliqs
dici descendere ad inferos · aut qr descēdit ad penā · aut qr descē/
dit ad locū pene · pmo mō nō ꝯueit xpo · ī eo · n · nō fuit pena dā
ni · nec fuit pena sensus · scdo modo cōpetit cristo · Descendit enī
quantum ad illā partem in qua erant illi q detinebantur merito
peccati primi parētis que qdem ps ꝯsueuit limbꝰ appellari Ad
illā inquā partem descendit non cōpulsus necessitate sed sua vo
luntate et potestate · Racō aūt quare voluit descēdere ad eripi
endos illos q detinebātur ibi cōpediti cū eciā posset facere hꝰ
nō descendendo fuit duplex · videlicet ꝓpter cōsolacionē vincto
rum et ꝓpter ꝯfusionē aduersarioꝝ · ꝓpter ꝯsolacionē vinctorū
qr magna fuit eis ꝯsolacio de pſencia ipsiꝰ aīe ihu cristi et ma/
xima fuit dignacōis ostēsio in hꝰ q ipse psonalit' voluit descen/
dere ad eos · Fecit eciā hꝰ ꝓpter ꝯfusionē adūsarioꝝ vt ipsi de/
mones ꝯfunderent' ex sua presencia · et sicut vicerat eos ī terra
in natura assūpta sic aīa eius de eisdē triumpharet apud iferos
de eisdē ipsos inuitos expoliādo · Descēdit itaqꝫ aīa illa ad ꝯso/
lādos sanctos pres ad letificādos ⁊ beatificādos · viderūt nāqꝫ q̄
pmū illis se pſentauit diuinitatē eiꝰ · Vñ ī loco īfernali existen/
tes habuerūt paradisū et aptā dei visionē q nō ē aliud quā vita
eterna · Sꝫ adhuc qs q̄rere posset vtꝝ aīa xpi morā ꝯtraxit in ī
ferno vqꝫ ad horā resurrectōis · Et rñdet Boñ · et Ric · vbi sup
⁊ Tho · iij · pte · q · liij · Qꝫ sic xps vt nr̄as penas ī se suscipet voluit
corpꝰ suū ī sepulchro poni ita eciā voluit aīam suā ad infernū
descēdē corpꝰ aūt eiꝰ māsit ī sepulchro p diē integꝝ et duas
noctes ad cōprobādā veritatē mōtis sue Vnde eciā tātundē cre
dēdū ē aīam eiꝰ fuisse ī īferno vt simul aīa eius educeret' de in
ferno et corpꝰ d sepulchro Ex qº augꝰ · xviij · li · de · ci · dei · c · lxiiij
ait · Propheta ī vētre ceti triduo fuit ⁊ tamē illū significauit ī
ꝓfūdo īferni triduo futuꝝ q dñs ē oīm ꝓphaꝝ · Et ī li · de fide
ad petꝝ d aīa xpi loquēs dit · Ipsa d īferis die tercō reuertēte
idē deꝰ scdm carnē q ī sepulchro iacuit d sepulchro resurrexit
Sꝫ nōnulli arguūt qr luce · xxij · xps dixit latroni · hodie mecū eris
ī padiso g videt' q aīa xpi illa die q mōtuꝰ ē fuit ī padiso ⁊ sic
descēdēs ad īfernū nullā morā ibi ꝯtraxit · Ad qd respōdet aug ·
exponēs vbū pdictū · q noīe padisi nō ītelligit' ibi locus empi-
rei nec locus padisi terrestris sed ipsa apta ⁊ clara visio ipsius
dei · De hoc vero descensu cristi ad inferos sic pulchre loquitur
augꝰ · ī quodā sermōe · Mox vt cristus spiritum tradidit vnita

sue diuinitati aīa ad īfernoꝝ ꝓfūda descēdit. Cūqꝫ tenebrarū
terminū q̄si quidā dep̄dator splēdidꝰ ac terribil' attigisset aspi
ciētes eū īpij ac tartaree legiōes territi inquirere ceperunt. d.
Vñ ē iste tā fortis. tā terribil'. tā splendidꝰ. tā p̄clarus! Mūdus
ille q̄ nob' sb̄ditus fuit nūquā nob' talē mortuū misit. nūquā infe
ris talia munera destinauit. Quis g̊ iste q̄ sic intrepidus nr̄os fi
nes ingredit' ⁊ nō solū nr̄a supplicia nō veret'. veꝝ eciā ⁊ ali/
os de vincul' nr̄is absoluit! Ecce ipsi q̄ sb̄ nr̄is solebāt suspirare
tormētis insultāt nob' d' ꝑcepcōe salutis. Et nō solū iā nichil ve
rētur ꝫ insup nob' minātur. Nūquā h̄ sic mortui superbierūt nec
aliqñ sic leti potuer̄t esse captiui Vtquid huc istū adducē volui
sti o p̄nceps nr̄! Perijt oīs leticia tua. in luctū cōuersa sūt gaudia
tua. dū tu xp̄m suspēdis ī ligno ignoras q̄nta dāna sustineas in
inferno. Post istas crudeliū voces infernaliū ecce īnumerabiles
sāctorū populi lacrimabili voce clamabāt. Aduenisti redēptor
mūdi aduenisti quē desiderātes quottidie expectabamꝰ. Descen
disti ꝓ nob' ad inferos noli nob' deesse cū reūsus fueis ad supos
Ascēde dñe ih̄u inferno spoliato ⁊ auctorē mortis suis vincul' ir
recito ⁊ redde iā leticiā mūdo. Succurre inquiūt iā sceuas extin/
gue penas ⁊ miserādo r̄solue captiuos dū h̄ es absolue reos cū
descēderis defēde tuos. h̄ ille. O quā ingēti leticia aīaꝝ in limbo
existēciū tūc mētes ꝑfuse sūt cū vider̄t benignissimū ih̄ꝫ tādiu
expectatū tādiu desideratū tādiu denicꝫ acclamatū. Viderūt in
quā aīam eiꝰ ⁊ diuinitatē cui erat vnita. vider̄t xp̄m redēptorē
mediatorē ⁊ glorificatorē suū. neqꝫ locus ille eciā luce corporali
ex p̄ncia aīe xp̄i illustratus vt Ric. dicit erat eis āplius penosus
Expectauerunt ergo vt predictū est anime ille sancte cū sūma
leticia in eodem loco tempus resurrectionis cristi.

Qualit' xp̄s depositꝰ fuit de cruce. ⁊ d' afflictōe mr̄is eius. nec
nō ⁊ de eius sepelicione.

Capitulum .iij.

Terciū misteriū declarādū d' mōte cristi ē ex ꝑte sepultu
re. Ad quā pie volētes attēdē tria cōsiderare debemus.
Prīo sb̄uēcionē. Scd̄o afflictionē. Tercō sepelicionē. Pri
mo cōsiderare debemꝰ sb̄uēcionē. q̄lit'. s. ioseph ab aramathia et
nicodemꝰ licēcia a pilato obtēta deposuer̄t xp̄m de cruce. Ipsi
em̄ qui erāt discipuli occulti ih̄u ferētes secū instrumēta vener̄t
ad crucē ad cuius pedes iacebat mesta mater cū maria magda
lena et maria iacobi et matre filiorum Zebedei et euangelista
ioh̄e ceterisqꝫ mulieribꝫ que secute fuerant ihesū a gelilea mini
strātes ei vt math̄. refert Cū aūt ioseph et nicodemꝰ v̄ginē re
uerēt' salutassēt lacrimātibꝫ ocul' ei dixer̄t. Venimꝰ o mr̄ mesta

vt filiū tuū et magistꝝ nr̄m deponam⁹ de cruce recōdamusq̄
vt moris ē honorifice ī sepulchro · O pietas cōmēdabil' hoꝝ
viroꝝ nobiliū · O deuocō digna laudū ioseph ab aramathia q̄
a pilato peciit vt sepelire posset p̄ciosū corp⁹ ih̄u · Sz si q̄s q̄re
ret q̄re ꝓ huiusmodi licēcia null⁹ ex · xij · accessit ꝫ solū iste io
seph · R̄ndet criso · q̄ null⁹ audebat sic̄ iste q̄ ī signis iudeoꝝ
erat et pilato not⁹ Dicebat' eciā ille ioseph ab aramathia ex
q° iā dixerat vt ait beda ipsa ē ciuitas q̄ p̄mo · Re · dr̄ ramatha
de q̄ fuit samuel Scdo ꝯsiderem⁹ afflictōez surgēs maria mr̄
cū anxietate multa brachia extēdebat vt dilectū filiū tangere
posset · Et cū auulsi fuerūt claui de manibꝫ et pedibꝫ suscepit
cū ꝯtristāciū auxilio eū int' brachia sua indeq̄ ī terrā positum
adorabat eū · Deinde cū multa caritate dolore mixta cantracta
bat sua sāctissima mēbra tangebat caput et spineā coronā ex/
trahebat ab illo · osculabatur illud multipli' ꝑforatū et cruore
respersū atq̄ dicebat · O caput dignū diademate et corona i/
piali quā turpit' coronatū te vidi hucusq̄ corona spinea · inspi
ciebat liuidā faciē et ī illā merēs et ruens osculabatur eā atq̄
sb̄debat · O decora facies et speciosa nimis ex q̄ per tot annos
tm̄ gaudiū suscepi qūo facta es vt leprosa · Suscipiebat deinde
ꝑforatas man⁹ amorose osculās illas referēs semꝑ pijssima v̄
ba cōpaciēde q̄rele · Sic eciā et latus apertū tāgebat manu os
q̄ illi applicabat · Fili inq̄ens mi quā dira fuit crudelisq̄ man⁹
illa q̄ te lācea perforauit · nec puto posset aliq̄s plene īuestiga/
re q̄liter v̄go depositū de cruce filiū dolēter lamētabat' · Mag
dalena eciā et io · ioseph et nicodem⁹ ceteriq̄ astātes pre cō
passiōe flebāt ⁊ ipsi Tercō ꝯsiderem⁹ sepelicionē q̄liter hora
cōpletorij iā īminēte ioseph et nicodem⁹ īstabāt vt corp⁹ se
peliret' · Quare nicodem⁹ ꝓtulit mixturā mirre et aloes q̄si li
bras cētū · ⁊ licz tali vnctōe a putrefactōe ꝯseruatiua xp̄s nō īdi
geret qm̄ corp⁹ ei⁹ corrūpi nō poterat nec debebat · tn̄ nicode
mus h° nō ītelligēs ex deuocōe sua ad vngendū cōp⁹ xp̄i tulit
vnctionē p̄dictā · Acceperūt g° corpus ih̄u et ligauerūt cū lin/
theis · i · pānis lineis īuoluerūt cū aromatibꝫ sic̄ mos ē iudeis se
pelire · erat aūt ī loco vbi crucifixus ē ortus et ī orto monum̄tū
nouū ī q° nōdū q̄squā positus fuerat · Ibi g° ꝓpter parasceuē iu
deoꝝ q̄ iuxta erat monumētū posuere ih̄um q̄ oīa in misterio
facta sūt Nā ut īquit Tho · sepeliri voluit xp̄s racōnabili' Pri
mo quidē ad cōprobādā veritatē mortis · nō · n · aliquis ī sepul
chro ponit' n̄ qui iā vere mortu⁹ ē · Vn̄ pilatus vt h̄et' marci
xv · an̄q̄ ꝯcederet xp̄m sepeliri diligēti īquisicōe cognouit eū

esse mōtuū Scdo qr per hs q xps d sepulchro resurrexit datur spes resurgēdi p ipsū his q fūt ī sepulchro scdm illd io. v. Oēs q in monumētis fūt audiēt vocē filij dei et q audierint viuent Tercō ad exēplū eorz q per mortē xpi spūalit moriūtur peccatis q. s. abscōdūtur a ɔturbacōne hoīm. Vñ dr col. iij. Mortui estis et vita vr̄a abscōdita ē cū xpo. Modus eciā sepeliēdi racionabilis fuit. nā in orto sepultus ē ad designādum q p mortez et sepulturā ipsi9 liberam' a morte quā incurrim9 ꝓpter peccatum ade in orto paradisi cōmissū. In aliena eciā positus ē sepultura ut dicit aug9. in quodā sermone qr ꝓ aliena moriebatur salute et eciā ꝓpter abundāciā pauptatis ꝓ nob suscepte. Nā q domū in vita nō habuit vt theophil9 refert p9 mortē quoqz in alieno sepulchro recōditur et nud9 existēs a ioseph opitur. Erat insup monumētū nouū ut ihero9. ait ne post resurreccionē ceteris corporibꝫ remanētibꝫ surrexisse alius fingeretur Et vt aug9. dicit. Sicut ī marie v̄ginis vtero nemo añ illū nemo post illum cōceptus ē. ita in hs monumēto nemo ante illuz nemo p9 illū sepultus est. Aduolutū eciā fuit saxū magnū ad monumenti hostiū vt sic appareret omīmoda veritas sepulture sue. Quare vt participes simus mortis ⁊ sepulture xpi sepeliamus et nos vicia nostra atqz peccata sicqz consurgem9 cū ipso accipiētes hic gr̄am et in futuro beatā gloriā Amen.

Dominica resurrectionis dñi nr̄i ihu xpi de iocūditate particulari generali et maternali resurrectionis eius.

Sermo .lxxi.

Hec dies quā fecit dñs exultem9 et letemur in ea. Scribūtur hs verba psal. c. xvij. Sicut amara fuit credētibꝫ ī ihm xpm passio ei9 ita iocūda debet esse resurrectō illius. ꝓpterea gaudere vnusquisqz et letari debz ac iocundari cum audit vere ex mortuis xpm surrexisse. hs enim docet nos et instruit sancta mr̄ ecclesia dū sepi9 replicat ꝓphi cū dictū a nob assūptū pro themate. In diuinis nāqz officijs diurnis nocturnisqz horis hui9 tēporis exultādū esse predicat ꝓ victoria pro gloria ꝓqz magnificēcia xpi resurgētis. Letabundū profctō nouū ab āgelo nūciatū ē cū dixit. Surrexit non ē hic. Surrexit inquā ille q pro amore nr̄o pati et mori nō recusauit vt nos mortuos peccato resuscitaret ad vitam. Qua ꝓpt vt diem istum cū spirituali leticia cōpleamus in hoc sermōe de resurrectionis xpi iocunditate verba faciem9. Subdistinguemusqz sermonē in tres principales ptes triplicē iocunditatē.

Prīa dr ꝑticularis
Secunda generalis
Tercia maternalis

De iocūditate quā habuit ipe xp̄s ī re
surrectōe et d mirabilibꝫ actibꝫ opatis
a potēcia diuina ī ipso xp̄o resurgente

Capitulum .i.

PRima iocūditas resurrectōis cristi dr particularis q̄ .s.
fuit in aīa bn̄dicta ipsiꝰ ihu cristi dū corpꝰ suū iteruꝫ
sibi vniuit efficiēs illud ꝑpetuo gloriosū Ad qd plemꝰ
intelligēdū notādū ē q in ipso xp̄o resurgēte q̄tuor actus mi/
rabiles operata ē vtus et potēcia dei. Primꝰ fuit sanguīs re/
assūpcō. Scds corporis mutacō. Tercius aīe vnio. Quartus se/
pulchri penetracio. Primꝰ actus fuit sanguīs reassūpcō Nā
reassūpsit corpꝰ cristi clausū existēs ī sepulchro sāguinē ꝓpū
q̄ extr̄ erat dispsus. qd nō nisi per diuinā vtutē fieri potuit Ra/
cio aūt p̄fate reassūpcōnis sanguīs scdm Tho. ī. iij. parte. q.
liiij. ē. qr quicquid ad naturam corporis humani pertinet totū
fuit in corpore cristi resurgentis. Manifestum est autem q ad
naturā corporis humani pertinēt carnes ⁊ ossa et sāguis ⁊ alia
huiusmodi. ideo omnia ista in corpore cristi resurgentis fue=
runt Dn̄t eciam philosophi q sāguis est sedes aīe et aīa viui
ficat corpꝰ sanguīe mediāte Quare īdubitant sanguinē suum
resurgēs xp̄s ad suū corpꝰ reduxit. Vtꝝ aūt totū sanguinem
assūpserit ita q nulla ꝑticula siue guttula de illo ī terra remā
serit due sūt opiniones. Prīa ē sācti Tho. q vbi sup̄ ar. iij. ī re
spōsione ad argumētū terciū dicit q totus sāguis q̄ de corpo
re cristi fluxit cū ad veritatē hūane nature pertineat in cristi
corpore resurrexit. Sāguis aūt ille q̄ ī q̄busdā ecclesijs pro re=
liquijs ꝯseruatꝰ nō fluxit d corpore xp̄i ꝫ miraculose dr effluxis
se de q̄dā imagine cristi percussa. Alia ē opinio fran̄. d marone
q̄ ait. Nō ē incōueniēs si aliq̄d de sanguīe cristi fuso dicatꝰ esse
in aliq̄bꝫ ecclesijs qr forte corpꝰ ī vita īcorruptibili nō īdiget
tāto sanguīe sic ī vita mortali Et licet vtraqꝫ opinio sit sustē
tabilis tn̄ scda maiorē firmitatē videtꝰ hr̄e. tū qr totus sāguis
nō pertinet ad veritatē hūane nature. Vn̄ ⁊ sanctꝰ Tho. ī suo
quolibetis. l. q. iij. dicit. Cū g̊ xp̄s an̄ passionē comederit ⁊ bi/
berit nichil ꝓhibet ī eo fuisse aliquē sanguinē nutrimentalez
q̄ ad veritatē humane nature nō pertinet et quē nō oporteret
in resurrectione ad corpꝰ eiꝰ redire. tū qr ī plerisqꝫ sollemnissi
mis locis ostēditur verus xp̄i sāguis. Nā in capella regis frā
cie ē de sanguīe cristi et de spinea corona sanguīe tincta. In ꝓ
uincia prouincie apud sanctū Maximianū in conuētu fratrum
p̄dicatoꝝ in festo sācte marie magdalene ostēditꝰ āpulla cū

sanguīe xp̄i· Apud esculū in ꝯuentu fr̄m predicatoꝝ est spina
cū sanguīe xp̄i· Alia insuper spina cū sanguīe ē Racaneti ī cō-
uētu fr̄m heremitaꝝ· In ciuitate vero mātue ī abbacia sancti
bn̄dicti ī ecclesia sācti audree ē de sāguīe xp̄i quē asportauit lō
ginus cui⁹ corp⁹ requiescit ibidē· In alemaīa vero ī ciuitate
nurēberge ē ferrū cū q° lōginus lāceauit latus xp̄i sanguīe re
spersū ⁊ sic ī multis pātibꝫ cristianoꝝ verus ondit⁹ sanguis
cristi· Facit eciā ad ꝯfirmacionē scde opiniōis auctoritas sūmi
pontificis Nā p piū maximū scriptū ē vt sequit⁹ Pius eps ser
uus ꝑuoꝝ dei dilectis filijs abbati monasterij beate marie Xā
tonēꝭ dioceꝭ ⁊ cātori ecclesie Xātoneñ· ac p̄ori p̄oratus sācti
Eutropij ex̄ muros xātone salutē ⁊ apostolicā bn̄dictionē· Illi
us qui se ꝓ dn̄ici saluacōne greg· ī preciū īmolari nō abnuit
vices quāuis īmeriti gerētes ī terris ad ea curis vrgem⁹ inde
fessis p q̄ cūctoꝝ xp̄i fidelibꝫ erga saluatorē suū crescat deuo
cio ac ipsorū quibꝫ sit ab eis dubietatis semotis scrupul' p am
plius succedat salus aīaꝝ· Exibita siquidē nob nup parte di-
lectoꝝ filioꝝ guardiani ⁊ ꝯuētus dom⁹ ville Rupelle ordinis
fr̄m mīoꝝ xātoneñ· dioceꝭ peticio ꝯtinebat Qd licet et tanto
tpe cuius memoria nō extitit ī ecclesia dicte dom⁹ vt pie credi
tur q̄dā portiūcula p̄ciosissimi sāguīs dn̄i nr̄i ihu cristi ī ligno
crucis ꝓ redēpcōe hūani gn̄is salubrit' effusi ⁊ p eosdē guar
dianū ⁊ ꝯuentū certis āni tēporibꝫ cristi fidelibꝫ sollēnit' osten
di ac inhibi ab eodē tēpore cit' ab eisdē fidelibꝫ venerari ꝯsue
ta fore īhibeat⁹ ⁊ honorifice ꝯseruet⁹· Nōnulli tn̄ curiosi plus
q̄ oporteat sapere satagētes q° spū ducti nescitur publice ac
p̄uate asserē nō verētes q̄ nil de prefato sāguīe remāsit ī ter
ris fideles ipsos a pia eorū deuocōne quā hactenus gesserūt ad
prefatā sāguīs portiūculā ī dicta ecclesia colēdā retrahere conā
tur ī nō modi cū īcolaꝝ parciū illaꝝ ac guardiani ⁊ ꝯuētus
predictoꝝ scādalū atq̄ grauamē· Quare ꝓ pte dictoꝝ guā
diani ⁊ ꝯuētus nob fuit hūilit' supplicatū ut sup his sibi ⁊ fide
libꝫ eisdē oportune ꝓuidere benignitate apostolica dignare/
mur· Nos igit⁹ qui de premissis certā noticiā nō hēmus atten
dentes q̄ veritati fidei nullaten⁹ repugnat affirmare redēpto
rē nr̄m de sanguīe prefato ob ipsius passiōis memoriā aliquā
partē ī terris reliquisse ac ꝓpterea deuocionē ipsoꝝ fidelium
plurimū ꝯseruari ⁊ scādal' ipꝭ q̄ntū ī nob est obuiare cupiētes
huiusmōi supplicacōibꝫ īcliati discrecōi vr̄e p apostolica scrip
ta mādam⁹ q̄ten⁹ vos vel duo aut vn⁹ vr̄m si ⁊ postq̄ vocatis
qui fuerīt euocādi de p̄missis vob legitime ꝯstiterit om̄ibꝫ et

singul' tā exēptis q̄ nō exēptis cuiuscūq; p̄eminēcie stat⁹ dig/
nitatis grad⁹ ordīs vel ꝯdicōis fuerīt auctoritate nr̄a sb̄ penis
et cēsuris ecclesiasticis ne dictos fideles ab om̄i pia eoꝝ deuo/
cōe quā hactenus gesserīt ad p̄fatā sāguīs huiusmōi portiuncu
lā ī eadē ecclesia venerādā vt p̄fert⁹ quoq° mō retrahē. Guar
diano q̄q; ⁊ ꝯuētui p̄dictis ne ꝑ illatas eis retroactis tēporibꝫ p̄=
missoꝝ occasiōe īiurias q̄suis ꝑsonas ad iudiciū euocari facere
presumāt dicta auctoritate districti⁹ īhibere curetis ꝯtradicto
res ꝑ cēsurā ecclesiasticā appellacōe postposita cōpescēdo nō ob
stātibꝫ ꝯstitucōibꝫ ⁊ ordinacōibꝫ apostolicis necnō dom⁹ et or
dinis predictoꝝ iuramēto ꝯfirmacōe apostolica vel quāuis fir=
mitate alia roboratis statutis ⁊ ꝯsuetudībꝫ ceterisq; ꝯtrariis q̄
buscūq; aut aliquibꝫ cōiter vel diuisim ab apostolica sede īdul
tū existat q̄ īterdici suspēdi vel excōicari nō possint ꝑ lr̄as apo
stolicas nō faciētes plenā ⁊ expressā de v̄bo ad v̄bū de indulto
huiusmōi mēcionē. Datū rome apud sāctū petrū āno īcarnacōis
dn̄ice. M. cccc. lxi. quītodecīo kal'. augusti pōtificat⁹ nr̄i āno. iij
Propt' q̄ oīa satis racōnabile esse videtur q̄ aliq̄d de vero xp̄i
sāguīe effuso īueniatur ī terra. Vtꝝ vero tal' sanguis sit tanta
veneracōe dign⁹ q̄nta sāguis qui ē ī eucaristia apd̄ plerosq; du
biū ē. qm̄ si vnit⁹ ē diuinitati adorād⁹ esset adoracōne latrie. Si
vero nō ē vnitus diuinitati tūc honor latrie nō debetur ei sic san
guini ī eucaristia Quid aūt tenēdū sit an. s. a sāguine fuso sit se
parata diuinitas vl' vnita nō ē diffinitū vel determīatū cū alte
ra opinionū sustineri possit vt patet per ꝯstitucōez nouā factā
a sūmo pōtifice Pio scd̄o q̄ p̄disputatā materiā istā in sui p̄ncia
per doctissimos viros statuit et ordīauit. q̄ nullus decetero sub
pena excōicacōnis auderet dānare quācūq; opinionē p̄dictā cū
vtraq; sustineri possit absq; errore. Ego vero adhereo opinioni
doc. mei fran̄. q̄ ait q̄ licet aīa cristi et caro nūquā fuerint a diui
nitate sepate. sāguis tn̄ separatus a corpore ex ꝯsequēti erat se
parat⁹ a diuinitate. Cui⁹ signū ē q; licet dicam⁹ filius dei fuit
sepultus et fili⁹ dei descēdit ad inferos nō tn̄ dicim⁹ fili⁹ dei fuit
effusus sup terrā. Ista aūt idiomatū cōicacio ē nota talis vnio/
nis scd̄m aug. ī. i. de tri. Scd̄s act⁹ quē opata ē v̄tus diuina in
cristo resurgēte fuit corporis mutacō et si corp⁹ nō sit mutatū
scd̄m sb̄stāciā q; eiusdē nature resurrexit fuit tn̄ mutatū scd̄z q̄
litatē. Erat. n. scd̄m grego. ī omel' eiusdē nature ꝫ alteri⁹ glorie
Nō potuit g° fieri creata virtute vt corp⁹ ex aīe an̄ ⁊ vulneribꝫ
plenū sanaret⁹ īpassibiliter additis aliis dotibꝫ corporis gloriosi
Terci⁹ act⁹ fuit aīe ad corp⁹ vnio non. n. p̄t n̄ diuina v̄tute aīa
separata eidē corpori vniri. qd̄ m. li⁹ et diffusius explicabitur in

ope de vtutibꝫ ī ꝑmone de resurrectōe gn̄ali. Quartus actꝰ fuit sepulchri penetratio. Exiuit nāq; xp̄s de sepulchro clauso sigillato et custodito. Sz nōnulli ēca hꝰ dubitāt ꝓpter vbū math. d. Angelꝰ aūt dn̄i descēdit de celo ⁊ accedēs reuoluit lapidē. Ad qd̄ rn̄det beda. d. Accedēs reuoluit lapidē nō vt egressuro dn̄o ianuā pādat ꝫ ut egressus eius iā facti hoībꝫ p̄stet indiciū. Qui eīm mortalis clauso vgīnis vtero potuit nascēdo mūdū ingredi ipse factꝰ īmōtalis clauso sepulchro potuit resurgēdo exire de mūdo ꝯsideremus g̊ q̄nta leticia fuit mēs xp̄i ꝑfusa cū de sepulchro exiēs q̄ p̄us passibilis fuerat gloriosū ⁊ īpassibilē se cōspexit Vtputo quāp̄mum eleuatis in celum oculis gracias retulit patri qui eum de morte iā fecerat triumphare.

De iocūditate quā habuerūt ex resurrectōe xp̄i vincti. discipuli. mulieres et angeli.

Capitulum .ij.

Scd̄a iocūditas dr̄ gn̄alis q̄ q̄druplr̄ sb̄distigui p̄t Pr̄ia vinctoꝝ. Scd̄a discipuloꝝ. Tercia mulieꝝ. Quāta āgeloꝝ Pr̄ia iocūditas fuit vinctoꝝ eoꝝ. s. q̄ vīcti detēti fuerāt ī lībo quos īde resurgēs xp̄s penitꝰ eduxit ⁊ liberauit ꝓ ut zacharias ꝓpha p̄nūciauerat. ix. c. d. Tu q̄q̄ ī sāguīe testi. tui emisisti vīctos tuos de lacu ī q° nō erat aq̄ Que vba scd̄z nico. de lira ad lr̄am ītelligūtr̄ d̄cristo. Cui ꝓpha loq̄tur ī scd̄a ꝑsona d̄ q° an̄ dixerat ī tercia ꝑsona. Sz dubiū h̄ oritr̄ vtꝝ xp̄s oēs aīas q̄ erāt ī īferno liberauerit. Ad qd̄ rn̄det Bon̄. di. xxij. iij. li. Q̄ xp̄s nō liberauit n̄ aīas electoꝝ suoꝝ et eoꝝ q̄ erāt mēbra ipsius. quāuis. n. passio xp̄i oībꝫ suffecerit nō tn̄ īfluit n̄ ī eius mēbra. ⁊ ido illi soli ꝑ passionē cristi saluati sūt q̄ vel erāt eiꝰ mēbra qn̄ passus ē vel futuri erāt ꝑ ꝯuersionē ad ipsū. Qm̄ igitr̄ multi erāt in īferno q̄ nec mēbra xp̄i erāt nec futuri erāt qr̄ nō erāt ī statu merēdi. nō oēs dn̄s eripuit de īferno ꝫ tm̄ electos Vn̄ grego. in q̄dā omel̄ .j. octauā pasce ait. q̄ an̄ passiōez suā dixit ī r̄surectōe sua dn̄s īpleuit. Si exaltatꝰ fuero a terra oīa t̄hā ad me Oīa. n. t̄hit q̄ d̄ electis suis apd̄ īferos nullū r̄liq̄t. Oīa abstulit vtiq; electa. Vn̄ eciā recte ꝑ os osee dit. Ero mōs tua mōs. morsꝰ tuꝰ ero īferne. qr̄. n. ī electis suis fūditꝰ occidt mōtē mōs mōtis extitit. qr̄ vo ī īferno ꝑtē abstulit ꝑtē r̄liq̄t n̄ occidt fūditꝰ ꝫ momōdit īfernū. h̄ ille. Nō fuer̄t g̊ ab īferno liberati ꝑ xp̄m dānati persētēciā diffinitiuā siue ꝓpt̄ pctm̄ actuale siue eciā ꝓpt̄ pctm̄ originale Nā ut īq̄t Tho. iij. ꝑte. q. lij. Pueri q̄ cū originali decesserāt nullo mō fuerāt ꝯiūcti passiōi xp̄i ꝑ fidē ⁊ dilectōz ido nō fuer̄t ab īferno liberati. ⁊ licz sācti p̄res adhuc tenerētr̄ astricti reatu originalr̄ pcti īq̄ntū r̄spicit hūanā naturā. tn̄ erāt liberati ꝑ

fidem xp̄i ab omni macula peccati·et ideo capaces erant illius liberacōnis quā xp̄s attulit descendens ad inferos· Paruuli vero qui non fuerant a peccato originali mundati neq; p fidem propriā quia nondū habuerant vsum liberi arbitrij neq; per fidem parētum aut p aliquod fidei sacramentū quia non erant in statu in q° essent capaces gracie xp̄i nec merita xp̄i poterāt eis suffragari nec satisfactō eius pro peccato ade ad eos habebat extendi liberati nequaquā fuere·Sed adhuc dubiū est· An liberate fuerunt anime que erant in purgatorio Et respondet Tho·vbi supra q̄ passio cristi non habuit tunc maiorē efficaciam quā habeat nunc·et ideo illi qui fuerunt tales q̄les nunc sunt illi qui in purgatorio cruciātur liberati non fuerunt· Siq̄ autem inuenti fūt ibi tales quales eciā nunc satisfactione completa liberantur nil prohibet eos a purgatorio fuisse liberatos Fuit ergo iocunditas illa omniū patrum q̄ in limbo detinebantur quibꝫ gaudiū accedentale accreuit locum illum derelinquendo in q° tamdiu habitauerant ī tenebris ⁊ merore Secūda fuit iocunditas discipulorum· Ipsa etenī resurrectionis die apparuit cristus discipulis euntibꝫ in emaus vt patet luce vltimo· Item apparuit discipulis congregatis in vnum vt dicitur io·xx·⁊ tunc non aderat Tho· Apparuit adhuc ⁊ Symeoni· Sz vbi aut quando nescitur nisi forte quādo redibat a monumēto cū io·luce vltimo·Vel vt dicitur in historia ecclesiastica apparuit ei in cauerna in qua flendo manebat·nam postquā negauit cristum in cauernam quādam intrauit que modo dr̄ gallicantus vbi se totum ad lamenta penitencie conuertit Ibi vt q̄ busdam placet in ipsa resurrectionis die magister benignissimus visitauit eum certificans illū de sui remissione peccati· Ob quod petrus miro gaudio fuit affectus· Similiter letatus est ex resurrectione cristi ioseph ab arimathia· Legitur namq; ī euangelio Nicodemi q̄ iudei indignati contra ipsum eo q̄ cristum sepelierat ceperunt ipsū et in quodam cubiculo diligent̄ clauso et sigillato eum recluserunt volentes post sabbatum eū occidere Et ecce xp̄s ī ipsa nocte resurrectionis ad eū intrauit et osculū ei dedit et inde saluis sigillis eū inducēs in domū suā in arimathia ipsū adduxit Tercia fuit iocunditas mulieruz que ipsa die resurrectionis viderunt eū· Vidit nāq; illū maria magdalena in specie ortulani vt dr̄ io·xx·Viderunt ⁊ illū secū postea et alie marie quibꝫ a monumento redeuntibꝫ apparuit ih̄us occurrēs illis ⁊ dicēs Auete ille aūt accesserūt ⁊ tenuerūt

pedes ei⁹ ⁊ adorauerūt eū vt patet math̄ vltīo·c·Quarta fuit iocunditas angelorum quib⁹ accedentale gaudium accreuit pro gloria xp̄i resurgentis pro liberacōne pr̄m de limbo eciam et ꝓ tocius leticia ecclesie militātis·

De iocunditate quā habuit mr̄ ih̄u xp̄i ex resurrectiōe ei⁹ sicut multipliciter ꝓbatur·

Capitulum ·iij·

Tercia iocunditas p̄ncipalis d̄r maternalis·Super cete/ros etenī pro xp̄o resuscitato letificatū est cor virginis mr̄is·Sibi nāq3 vt pie creditur priusquā ceteris bene/dict⁹ filius eius apparuit·Qd̄ ꝓbari p̄t q̄drupliciter·Prīo ex testificacione·Scd̄o ex ɔtrarij cōfutacione·Tercō ex celebra/cione·Quarto ex ɔueniēti racōne ¶Primo ꝓbari potest ex te stificacōne·Testatur·n·h̄ ābrosius in li·de virginib⁹ ·d·Vidit maria resurrectionē dn̄i·et primo vidit et credidit·vidit ma/ria magdalena quāuis ista adhuc nutaret· Scd̄o probatur ex contrarij ɔfutacōne·Aiunt em̄ nōnulli cristū virgini matri id̄o non apparuisse q3 nullus euāgelistarū hoc asserit·Sed ad hoc doc·dicunt·q̄ euāgelistarum officiū fuit solūmodo resur rectionis testes inducere mr̄em autem ad testificandū ꝓ filio inducere eos non decuit·Si·n·verba extranearum feminarum deliramenta visa sūt quomodo nō magis mr̄em ꝓ filij amore crederēt delirare·Nō scripserūt g̊ euāgeliste q̄ xp̄s apparue rit v̄gini mr̄i s̄ꝫ ꝓ constāti dereliq̄runt illud Tercio ꝓbat⁹ ex celebracione·Ad insinuādum nāq3 q̄ xp̄s resurgens a mor tuis apparuit v̄gini mr̄i sācta Romana ecclesia ipsa resurrec cionis die stacionē celebrat apud sāctā mariā maiorē·vbi tpe magni greg·dum ipse in die pasce missā cantaret et pax dn̄i ꝓnunciaret·āgelus dn̄i alta voce respōdit ·Et cū spiritu tuo Ob qd̄ cū ipsa die papa ibidem celebrat in hui⁹ miraculi testi moniū nil sibi cū dicit pax ⁊c̄·respōdetur· Quarto ꝓbat⁹ ex conueniēti racione·Racionabile etenim fuit vt filius resurrec cione sua pri⁹ mr̄em letificaret quā āplius ceteris doluisse cō stat·Contemplari ergo deuote possum⁹ q̄ sanctissima illa vir go ip̄a resurrectōnis nocte oracionib⁹ intenta filium suū quez sepulchro clausum reliq̄rat videre ardentissime cupiebat·Ne/q3·n·ignara erat illū die tercia a mortuis resurrectuꝝ·Ob qd̄ vel corde vel ore dicere poterat·O pr̄ eterne·Ecce iā tēpus in stat vt filiū tuū et meū a mortuis reuoces·Suscita g̊ illū ⁊ ad me mitte tanto merore pro sua passione contritam· O fili mi

dulcissime O fili mi amantissime quē vidi plagis repletū spinis coronatum crudeli morte extinctum ⁊ in sepulchro repositum quādo videbo te ex mortuis triumphasse. Dixisti o fili mi et tociens dixisti. Die tercia resurgam. Ecce iā dies tercia imminet Surge domine in requiem tuā et vem vt videam te solacium anime mee. Et dum hec et similia virgo gloriosa rogaret ecce cum ingenti lumine decora facie aspectuq; affabili apparuit ei filius. Salue inquiens mater et de cetero misericordie regina. Cessent amodo dolorosa suspiria amara lamenta et copiose lacrime. Ecce ego ipse sum qui in vtero tuo steti quem peperisti quem pauisti lacte virginis quem tenerrime educasti quē tantoopere dilexisti quem deniq; defleuisti transfixa doloris gladio. Ego sum ihūs filius tuꝰ qui infernum expoliaui. Inde patres eduxi et eternitatis aditum deuicta morte reseraui. Gaude o mater veneranda quia data est michi omnis potestas ī celo et in terra et in noīe meo flectetᵘʳ omni genu. Tu vero post me ī regno celoꝝ super oēs hoīes et angelos exaltaberis. Nō posset ꝓfecto mens nostra īuestigare quā benigna fuerit visitacio illa quā blanda et amicabilia verba matris et filij quam graciosi et iocundi vtriusq; ī alterū aspectꝰ quā eciā referētes morigeratiq; reciproci gestꝰ post q̄ oīa discessit filius mr̄e ī leticia et desiderijs simul remanēte. Letemᵘʳ g̊ et nos cū illa desiderantes videre suū dilectū filiū sedentē ad dexterā pr̄is cū qᵒ ⁊ spiritus. s. viuit et regnat per eterna secula Amen.

Feria scd̄a post dn̄icā resurrectōis. de tēporalitate qualitate et veritate resurrectōis cristi.

Sermo lxxij

Resurrexit dn̄s vere. Sribuntᵘʳ hꝫ verba Luce vltimo. c. et ī euāgelio hodierno Iocūdissima resurrectōnis dn̄i nr̄i ihū xp̄i sacramēta a fidelibꝫ cūctis diligentissime pariter et deuote ad mentē sūt reuocāda qm̄ ꝑ illa exurgere p̄t cūctoꝝ animꝰ ad spem future et īmortal' vite. Idcirco pret' ea q̄ dicta sūt ī sermone p̄cedenti restāt adhuc plurima nō immerito aperienda. Ipse etenim cristꝰ mortis peccatiq; destructor multifariam resurrectionis sue veritatem patefacere voluit mundo vt sic nullus qui in eum credere nollet inexcusabilis redderetur. Et vt euangelica lectio presentis diei habet. discipulis euntibꝫ in emaus in specie peregrini se ostendit quem in fractione panis cognouerūt ex mortuis vere surrexisse. Vt igitur de hac resurrectōe gloriosa clara habeatur noticia de ipsa

in hoc sermone locuturi tria misteria proponem⁹ declaranda.

Primum dicitur tēporalitatis.
Secundum qualitatis.
Tercium veritatis.

Quare cristus accelerauit resurrectionē suam nec illā distulit vsqz ad generalē omniū resurrectionē.

Capitulum .i.

PRimum misteriū declarandum de resurrectione dicitur temporalitatis in quo possumus sb distinguere triplex tempus. Primum dicitur tempus acceleratū. Secundū tempus retardatū. Tercium tēpus determinatū. Primum dicitur tempus acceleratū. Accelerauit enim cristus resurrectionem suam nec illam distulit vsqz ad resurrectionem generalez racionabiliter propter tria. Prima propter corporis dignitatem. Cum em̄ illud corpus dignissimum foret ex eo q̄ erat deificatum siue diuinitati vnitum non fuit decens vt tamdiu sb puluere iaceret. Qd̄ prenunciauerat ꝓpha. d. Non dabis sanctum tuum. i. corpus sanctificatum quia in omni sāctitate conceptum et cum diuinitate vnitū videre corrupcionē. Secunda racō fuit propter fidei firmitatē. Si em̄ non surrexisset fides perisset nec verum deū eum aliquis credidisset. sicut patet in discipulis de quibus nunc euangelista loquitur. Ipi etenī in via tristes et dolentes colloquebantur de his qui acciderant non quasi credentes vt theopil⁹ ait sed sicut stupentes in rebꝰ extraneis. propterea cristus reprehendit eos vt patet in littera euangelij. Tercia racio fuit propter resurrectōnis nostre exēplaritatem. Si em̄ cristus resurrexit ergo et nos sperare possumus resurrectōnem nostram. Vnde paul⁹. i. coꝝ. ait. Si crist⁹ predicatur q̄ resurrexit a mortuis quomodo quidam in nobis dicunt q̄ resurrectio mortuorum non est. Et grego. in omel'. inquit. Exemplo dominus monstrauit quod promisit in p̄mio vt sicut illum fideles resurrexisse cognoscunt ita in seipsꝰ fine mundi premia resurrectionis sperarēt. Et idem iterum ait Nō plusquam triduanam mortē esse voluit ne si in illo resurrectō differretur in nobis om̄ino desperaretur. Sed circa hoc dubitare ꝯtingit. vtꝝ xp̄s p̄m⁹ fuerit resurgenciū. Et q̄ sic videtur eo q̄ apoc̄. i. vocat' p̄mogenitus mortuoꝝ; Et. i. coꝝ. xv. apostol⁹ ait. Xp̄s resurrexit a mortuis p̄micie dormiēciū vbi glo. qr p̄us tēpore et dignitate. Contrariū tn̄ videtur qr in vete ritestō. per heliā ⁊ heliseū aliq̄ refuscitati leguntᵘ. Similit' ⁊ xp̄s

ante passionez suaz tres mortuos suscitauit Insuper·Math
xxvij dicitur q̄ inter cetera miracula in passione christi vi=
sa monumenta aperta sunt ⁊ multa corpora sanctorum qui
dormierant surrexerunt ergo non videtur q̄ christus fuerit
primus ad resurgendum ·Respondet· Tho·iij·parte·q·liij·
q̄ resurrectio est repatio a morte in vitam Dupliciter autē
aliquis eripitur a morte·vno modo in actu·s·vt viuere inci
piat qualitercunqz eciam post moreretur·alio modo vt ali
quis liberetur non solum a morte sed eciam a necessitate et
quod plus est a possibilitate moriendi· et hec est vera ⁊ per
fecta resurrectio ·cuius respectu prima dicitur imperfecta·
Loquendo ergo de resurrectione perfecta christ⁹ est prim⁹
resurgencium quia ipse resurgendo primo peruenit ad vi/
tam penit⁹ immortalem secundum illud·Ro·vi· Christ⁹·r·
ex·m·i·non·m·m·i·v·non·d·Sed resurrectione imperfecta q̄
dam alij surrexerunt ante christum ad premonstrandum q̄
si in quodam signo resurrectionem ipsius· De illis autem de
quibꝫ dicit·Matthꝫ varie loquuntur·doc· Nam Hiero⁹·su=
per·Matth·sentire videt⁹ q̄ surrexerunt ante christum ite/
rum morituri In sermone vero de assumptione virginis hoc
sb dubio derelinq̄t Remigi⁹ vero ait indubitant̄ credē de=
bem⁹ vt q̄ resurgente dn̄o a mortuis surrexer̄t·ascendēte il
lo ad celos ⁊ ip̄i parit̄ ascender̄t Et licet sustineri possz opi
nando q̄ surrexerint an̄ xp̄m iterꝫ morituri·tn̄ magis ꝯsonū
est pietati·q̄ resurrexerint p⁹ xp̄m non iterꝫ morituri·tum
qr mors ē pena peccati ⁊ ip̄i erant ab omni peccato vltimate
purgati·tū qr corporibꝫ eorꝫ vnite fuer̄t aīe glorificate Ex
q̄ vnione scd̄m·Aug·in epistola ad Dioscarꝫ·efficiunt⁹ cor
pora ipassibilia ⁊ gloriosa·Resurrectio aūt illorꝫ ponit⁹ ab
euāgelista an̄ resurrectionē xp̄i p q̄dam anticipationē· ꝓpte
rea ip̄e ait Et exeūtes de monum̄tis p⁹ resurrectionē ei⁹·i·
xp̄i scd̄m·Nico de lira vener̄t in sanctā ciuitatē ⁊ apparuer̄t
multis Scd̄m tēp⁹ notatū in resurrectiōe xp̄i dr retardatū·
Licet·n· surrexerit an̄ resurrectiōez gn̄alez nō tn̄ statim vt
mortu⁹ est resurrexit sed distulit vsqz in diem tercium ⁊ hꝰ
rationabilit̄ ꝓpter tria·Primo ꝓpter significationez vt·s·ex
hoc significaret⁹ q̄ lux sue mortis curauit nr̄az duplicē mor
tem·⁊ ideo vna die integra ⁊ duabꝫ noctibꝫ iacuit in sepul/
chro vt per diem intelligatur lux sue mortis·per duas noc=
tes nr̄a duplex mors·hāc rōnez assignat·glo·sup illud· Lu·

vl·Oportuit cristum pati ꝛc̄ Secunda racio fuit propter re=
staurandorū p̄figurationē quā tāgit Petr⁹·Raueñ·d·Tres
dies voluit xp̄s esse sue sepulture q̄ in celo sūt restauratur⁹
q̄ in terra repatur⁹ q̄ apud inferos redemptur⁹ Tercia ra=
cio fuit ꝓpt' ꝓbacionez vt·s·ꝓbaret v̄itatem mōtis ei⁹ vt
sic clari⁹ elucesceret v̄itas resurrectiōis Terciū temp⁹ an
notatū d̄ resurrectiōe xp̄i d̄r determinatū Surrexit·n·die ter
cia qd̄ p̄dixerat·Math·xij·Sic̄ inq̄t Jonas fuit ī·v·c·trib⁹·d·
ꝛ·t·n·sic erit·fi·ho·in corde terre·i·ī sepulchro scd̄z·glo·trib⁹
dieb⁹ et trib⁹ noctib⁹ Notanduz tñ scd̄m·Aug·li·iiij·de·tri·
q̄ h̄ intelligit² p synodochē vt p̄ma dies accipiat² scd̄m pā
tē sui postremā·scd̄a dies scd̄m se totā ꝛ integrā·tercia scd̄z
partē sui p̄maz·ꝛ sic erīt tres dies ꝛ q̄libet hoꝝ dieꝝ suam
noctē habuit p̄cedentez Tūc·n·scd̄m Bedā mutat⁹ ē ordo ꝛ
cursus dieꝝ ac noctiū Antea·n·dies p̄cedebant ꝛ noctes se
quebant² p⁹ passionē aūt h̄ ordo mutat⁹ ē ita q̄ noctes p̄=
cedūt ꝛ dies sequūt².ꝛ h̄ mysterio ꝯgruit qm̄ hō p̄mo d̄ die
gr̄e cecidit in noctē culpe p⁹ passionē aūt xp̄i ꝛ resurrectio
nem de nocte culpe rediit ad diē gr̄e De hora vero resurrec
cionis varie loquunt².doc·naz q̄daz vident² dicē q̄ surrexit
media nocte·q̄daz vero q̄ surrexit in aurora Racio aūt h⁹
diūsitatis ē ꝓ eo q̄ cōsiderāt diūsimode in illa dilatiōe cō=
gruenciā q̄ntuz ad numeꝝ horaꝝ·nā aliq̄ incipiūt tempus
ꝯputare ab hora·vi·q̄ crucifix⁹ ē ꝛ tenebre facte sūt sup vni
uersā terrā·ꝛ isti ꝓtendūt tēp⁹ vsq̄z ad mediā noctē int' diē
sabbati ꝛ diē dñicum·ꝛ sic ꝯputāt·xxxvi·horas q̄r tūc eāt eq̄
noctiū v̄nale qñ xp̄s dñs passus ē Aliq̄ inceperīt ꝯputare a se
ro in q° posit⁹ fuit in sepulchro ꝛ ꝓtendūt tēp⁹ vsq̄z ad di
luculū diei dñice ꝛ tā isti q̄ illi tādez ꝯsiderāt ꝯgruenciā tā=
te dilatiōis Jō·n·dñs distulit p·xxxvi·horas vt in h̄ signifi/
cet² liberatio ꝛ victoria pfecta Ille·n·numer⁹ est ex senario
numero in se ducto q̄ q̄dez numer⁹ est numer⁹ pfect⁹ scd̄m
arithmeticū Est ꝛ alia ꝯueniēcia q̄r in·xxxvi·horis sunt due
noctes ꝛ vn⁹ dies ita q̄ salua ē ibi ꝓporcio simplicis ad du
plū vt significet² sic̄ p̄dictū ē q̄ xp̄s vna simplici sua vetu/
state abstulit duas nr̄as vetustates Licet g̊ vt ait·Boñ·di·
xxij·tercij·li·p̄dicte opiniones videant² differre tñ ꝯueniunt
in assignādo temporis ꝯgruenciā·ꝛ posset dici q̄ in hora si/
bi nō ꝯtradicunt quia dupliciter d̄r res fieri aut qñ fit scd̄m
veritatē·aut qñ īnotescit·ꝛ illi q̄ horā mediā noctis assignāt

refurrectiõis temp⁹ determinant qñ p̃mo fuit·q̃ vero mane assignãt temp⁹ determinãt qñ innotuit·Vel certe refurrec cio fuit int̃ horaz medie noctis ⁊ mane dñice ⁊ qr mediũ de nominatur ab extremis ideo aliqui dicunt fuisse in media nocte aliqui vero in mane·

Qz xp̃s refurrexit inuisibiliter veraciter ⁊ feliciter·

Capitulum ·ij·

Cõm misteriũ declarandũ de refurrectiõe xp̃i di q̃lita tis in q⁹ sciendũ est qz xp̃s refurgẽ voluit a mortuis cũ triplici q̃litate ⁊ odicione Surrexit·n·Primo inui sibilit' Secõ veracit' Tercio felicit' Primo surrexit inuisi/ bilit' qr null⁹ mortaliũ eum vidit refurgentez Ad qõ intelli gendũ quer̃t·doc·Vtz refurrectio xp̃i in suo actu debuit oĩ bo manifestari Et q̃busdã videt² qz sic·primo qr si publico peccato debet² publica penitẽcia secm illud·i·thi·v·Peccan tẽ corã oĩbo argue·ita merito publico debet² premiũ publi cũ·ꝫ claritas refurrectiõis ẽ premiũ hũilitatis passionis vt· Aug⁹·dicit sup·Jo· Cũ g̃ passio xp̃i oĩbo fuerit manifesta ta eo publice paciẽte videt² qz gloria refurrectiõis ip̃i⁹ de buit oĩbo manifestari Secõ arguit² qr discipuli viderẽt cri/ stũ actu ascendentẽ in celo iuxt̃ illud·act·i· Videntibo illẽ eleuat⁹ ẽ·g̃ a simili debuerẽt ip̃m vidẽ actu a mortuis refurgẽ tẽ Tercio arguitur qr illi q̃bo fuit manifestata refurrectio xp̃i testes fuerẽt refurrectiõis qõ testimoniũ ferebãt publi/ ce p̃dicãdo qõ nõ ouemt mulieribo·g̃ videt² qz inconuemen ter p̃mo illẽ q̃z ceteris fuerit manifestata Rñdet·Tho·iij·pte q·lv·qz eoz q̃ cognoscunt²·quedã cognoscuntur omnium lege nature·quedã vero ex speciali munere gr̃e·sic ea q̃ diuimt⁹ reuelant² quoz vt·Dio· dicit in·li·celestis·hier· hs ẽ lex di uimt⁹ instituta vt adeo imediate superioribo reuelent² q̃bo mediãtibo deferant² ad inferiores sic patet in ordinatiõe ce lestiũ spirituũ Ea vero q̃ pertinẽt ad futurã gloriã omnez hoĩm cognitiõez excedũt secm illud·Isa·lxiiij·oculo nõ vidit deo absq; te q̃ p̃parasti diligẽtibo te Ideo huiusmõi ab hoie nõ cognoscunt² n̄ diuimt⁹ reuelata·qr g̃ xp̃s refurgẽs nõ re surrexit ad vitã mortalẽ ꝫ imortalez ⁊ gloriosã iõ refurrec cio illi⁹ debuit ordiate p̃us angel' demde p ãgelos hoĩbo re uelari ·Vnde ·Hilarius super· ·Math̃· dicit· qr ideo angelus prius refurrectionis est index vt quodam famulatu patefieme voluntatis refurrectio nunciaretur·et vt dicitur act·x·

Dedit eū manifestū fieri nō oī populo ꝫ testibꝫ preordiatis
a deo Ad p̄mum g̊ argum̄tum dicendū· q̄ passio xp̄i pac-
ta ē in corpore adhuc habēte naturā passibilē q̄ ꝯmuni lege
nota ē oībꝫ· ⁊ ideo passio xp̄i omni populo īmediate mani-
stari potuit· Ip̄a aūt resurrectio simpliciter supernatural' et
miraculosa fuit· Ad scd̄m argum̄tum dicendū q̄ ascēsio xp̄i
q̄ntum ad terminū a q° nō trāscendebat hoīm ꝯmunē noticiā
ꝫ solū q̄ntum ad terminū ad quē· Et ideo discipuli potuer̄t
videre ascensionē xp̄i q̄ntū ad terminū a q°· i· scd̄m q̄ eleua
bat' a terra· nō aūt vider̄t ip̄m q̄ntuz ad terminū ad quē q̄a
nō vider̄t quō reciperet' in celo· Sꝫ resurrectio xp̄i transcen
debat ꝯmunē noticiā ⁊ q̄ntuz ad terminū a q° scd̄m q̄ aīa re
diit ab inferis ⁊ corp⁹ de sepulchro clauso exiuit ⁊ q̄ntū ad
terminū ad quē scd̄m q̄ ē adept⁹ vitā gloriosā· Et ideo nō
debuit fieri resurrectio sic q̄ ab hoīe videret'· Ad terciū ve
ro argum̄tum dicendū q̄ mulieri nō permittit' docē in eccle
sia publice· ꝫ bn̄ permittit' aliquos domestica admonitiōe
instruere· apparuit g̊ crist⁹ p̄mo· Marie· Magdalene vt sic̄
mulier p̄ma fuit nūcia mortis ita esset nūcia vite· Ex q°· Ci-
rill⁹ ait· Femina q̄ quodamō fuit mortis mīstra venerāde re
surrectiōis misteriū p̄ma ꝑcipit ⁊ nūciat· Adeptū ē g̊ femi
neū gen⁹ ⁊ ignominie absolutionē ⁊ maledictiōis repudiū·
Simul eciā per hꝰ ostendit' q̄ quantū ad statū glorie perti
net nullū detrim̄tum paciet' sex⁹ femine⁹· Ostēdit eciā ⁊ cri
st⁹ q̄ iam nō venerat vocare iustos ꝫ peccatores· ⁊ q̄ pecca
tores ⁊ meretrices ad penitenciā redeūtes precedēt in reg-
no celoꝝ· Superest adhuc ⁊ alia ratio q̄re mulieribꝫ prius
apparuit eo q̄ ipse cristū ardentissime amauer̄t intm̄ vt ab
ei⁹ sepulchro discipul' recedētibꝫ nō recederēt· Et precipue
ipsa feruētissima· Magdalena q̄ stabat ad monum̄tuz foris
plorās vt dr̄· Jo· xx· q̄ a cristo sibi apparēte interrogata mu
lier q̄d ploras! existimās q̄ ortulan⁹ esset rn̄debat· Tulerūt
dn̄m meū ⁊ nescio vbi posuer̄t eū· Dn̄e si tu sustulisti eū di-
cito m̄ vbi posuisti eū ⁊ ego eū tollā· O ardēs amor· Marie·
Magdalene· Colloquebat' mgr̄o suo de seipso cū tāta af-
fectione· q̄re crist⁹ bn̄dict⁹ eā nominādo· Mariā se ꝯgnoscē
dū illi dedit atqꝫ voluit p̄usq̄ꝫ discipul' sibi apparere Scd̄o
surrexit cristus veraciter quia verum corpus habuit· Con-
tra quod aliqui arguunt· Primo quia veꝝ corpus non po
test esse cum alio corpore in eodē loco sic̄ eāt corp⁹ xp̄i· naꝫ

intrauit ad discipulos ianuis clausis vt dicit. Jo. xx. Secundo
qr verꝫ corpꝰ nō euanescit ab aspectu intuenciū n̄ forte cor
rumpat. ꝫ corpꝰ xp̄i euanuit ab ocul' discipulorꝫ eū intuē
cium vt dr. Luce. vl. Tercio qr cuiuslibet veri corporis ē de
terminata figura. ꝫ corpꝰ xp̄i apparuit discipul' in alia effi
gie vt patet. Marci. vl. g̊ videt. q xp̄s pꝰ resurrectiōez nō
habuit verꝫ corpꝰ humanum Ad p̄mum argumentū rn̄det
Tho. q corpꝰ xp̄i pꝰ resurrectiōez nō ex miraculo ꝫ ex ꝯdi
cione glorie sic̄ q̄daz dicūt clausis ianuis ad discipulos intr/
uit simul cū alio corpore in eodē loco existēs Vel dicendum
q nō ex natura corporis ꝫ pociꝰ ex v̄tute diuinitatis vnite
illud corpꝰ ad discipulos licet verꝫ esset ianuis clausis intr/
uit Vn̄. Augꝰ. super. Jo. dicit Molli corporis vbi diuinitas
eāt clausa hostia nō obstiterīt Ille q̄ppe nō eis apertis intra
re potuit q° nascēte v̄ginitas mr̄is inuiolata permāsit Ad se
cundū argumentū dicit. Tho. q q̄cunqꝫ hꝫ corpꝰ glorifica
tum in potestate sua hꝫ videri qn̄ vult ⁊ non videri qn̄ non
vult. h̄ tn̄ xp̄s habuit non solū ex ꝯditiōe corporis gloriosi
ꝫ eciā v̄tute diuinitatis sue Euanuit g̊ ab ocul' discipulorꝫ
nō q̄a corrumperet. aut resolueret. in aliq̄ inuisibilia ꝫ q̄a
sua volūtate desijt ab eis videri vel eo p̄nte vel eo absceden
te per dotē agilitatis Et si adhuc quereret. cur pꝰ resurrec
cionē nō ꝯuersabat. cū discipul' sic̄ ante ꝯtinue Rn̄det. Tho.
q circa resurrectiōez xp̄i duo erāt discipul' declarāda. s. ip̄a
v̄itas resurrectiōis. ⁊ gloria resurgētis. Ad v̄itatez aūt re
surrectiōis manifestandā sufficit q eis pluries apparuit vt
dicet. in tercio misterio Ad gloriā aūt resurrectiōis mani
festandā noluit ꝯtinue ꝯuersari cū eis sic̄ p̄us fecerat ne vide
ret. eis ad talē vitā resurrexisse q̄lem p̄us habuerat Ad ter
cium dicendū. q apparuit discipul' sic̄ voluit sine sui muta
cione qr sic eāt in potestate eiꝰ Ex q̄bꝫ ꝯcludimꝰ q verum
corpꝰ habuit ⁊ veracit' resurrexit Tercio surrexit xp̄s feli
citer qr in resurrectiōe corpꝰ habuit gloriosū qd̄ apparet
triplici ratiōe Primo q̄dez qr resurrectio xp̄i fuit exemplar
⁊ causa nr̄e resurrectionis. Sancti aūt in resurrectione habe
būt corpora gloriosa vt dicit apostolꝰ. i. corꝫ. xv. Vn̄ cū cau
sa sit pocior causato ⁊ exēplar exēplato multomagis corpꝰ
cristi gloriosum fuit cum resurrexit. Secundo hoc apparet
quia per humilitatem passionis meruit gloriā resurrectiōis
Tercio qr aīa xp̄i a p̄ncipio sue ꝯceptionis fuit gloriosa p

fruicionē ⁊ visionē diuinitatis. Est autez dispensaciōe factū vt ab anima gloria nō redundaret in corp⁹ ad hoc q̄ miste rium nr̄e redemptionis sua passiōe impleret. ⁊ ideo pacto hoc misterio anima xp̄i statim in corp⁹ in resurrectiōe reassūp tum suaz gloriaz deriuauit. ⁊ ita factū est corp⁹ illud glo riosum. de q° phil. iij. apostol⁹ dicit. Reformabit corp⁹ hu militatis nr̄e ꝯfiguratū corpori claritatis sue. Sz nōnulli obi ciunt ꝓpt' cicatrices q̄s in corpore p⁹ resurrectionē retinuit q̄ ad quandaz corruptionē ꝑtinē vident². Ad qd̄ respondet Tho. q̄ cicatrices ille erāt in corpore xp̄i p⁹ resurrectionez nō ad corruptiōez ⁊ deformitatē sz ad dignitatē ⁊ decorem vt Aug⁹. dicit. xxij. li. de ci. d. q̄re autez cū cicatricibꝰ resur rexit plures a doc. assignantur rationes. Prima racio ē ꝓpt' gloriaz xp̄i. Vñ. Beda sup. Lu. nō inq̄t ex īpotencia curandi cicatrices ꝑuauit sz vt imꝓpetuum victorie sue circumferat triumphum. Scd̄a racio fuit ad ꝯfirmandaz fidē circa resur rectionē. Tercia racio vt p̄ri ꝓ nob̄ supplicās q̄le gen⁹ mor tis ꝓ hoīe ꝑtulerit sp̄ oñdat. Quarta racio vt illas in iudicio ad ꝯfusionē reproborū demr̄et Vñ. Aug⁹. in li. d. sym. ait Ini micis vulnera demonstratur⁹ est sua vt ꝯuincēs eos veritas dicat. Ecce hoīez quez crucifixistis videte vulnera q̄ infixistis agnoscitis latus qd̄ pupugistis qm̄ per vos et propter vos apertum est nec intrare voluistis

Q̄ sufficienter xp̄s declarauit resurrectionem suam verbo. nuncio. et argumento. Capitulū .iij.

Tercium misteriū declarandū de resurrectiōe xp̄i dici tur veritatis. voluit nāqz clementissim⁹ saluator nr̄ ve ritatē resurrectiōis sue declarare sufficiēter qd̄ fecit triplicit'. Primo v̄bo. Scd̄o nūcio. Tercio argum̄to Primo declarauit xp̄s veritatē resurrectiōis sue v̄bo qñ. s. añ passio nē prenūciauit illam. Vñ. Math. xvij. p⁹ transfiguratiōez suā dixit. Nemi dixeritis visionē hanc donec a mortuis fili⁹ hoīs resurgat. Et. Math. xx. postq̄ dixit q̄ fili⁹ hoīs erat crucifi gēd⁹ sb̄didit ⁊ tercia die resurget. Et. Math. xxvi. passiōe sua iā de ꝓximo imminēte dixit. Postq̄ resurrexero prece/ dā vos in galileā. Scd̄o declarauit veritatē resurrectiōis sue nuncio. qñ. s. ipso volēte angel⁹ dixit mulieribꝰ. Surrexit nō est h̄. Marci. vl. et. Math. xxviij. Tercio id declarauit argu mento. Vñ. act. i. Prebuit scipsū viuū ī argum̄tis multis p⁹ passionē suā Notandū tñ vt inq̄t. Tho. iij. ꝑte q̄ argum̄tuz

dr duplicit' · Vno mō quecūq; racio rei dubie faciens fidem
Alio mō aliqd scsibile signū qd inducit ad alicui9 veritatis
manifestacionē · pmo modo xps non probauit discipul' refur
rectiōez qr tal' pbatio argumtatiua pcedit ex aliqbꝫ pnci
piis q̄ si non essent nota discipul' nichil per ea eis manifesta
ret' q ex ignotis non pt aliqd fieri notuz Si autē essent eis
nota nō transcederēt racionē humanaz ⁊ ideo nō essent effi/
cacia ad fidē refurrectiōis astruendā q̄ rationē humanā ex/
cedit Oportet · n · pncipia ex eodē gne assumi vt dr pmo po
steriorꝫ Si aūt accipiat' argumtum scdo mō sic xps refur=
rectiōez suam dr argumtis declarasse inqntuz p quedaz sig
na euidētissima vere se refurrexisse ondit · ondit aūt illa ppt'
duo Primo qr nō erāt corda eorꝫ disposita ad hꝰ q defacili
fidē refurrectiōis acciperēt Vn dixit eis · Lu · vl · O stulti ⁊ tar
di corde ad credendū · Et Marci vltimo exprobrauit incre/
dulitatē illorꝫ Scdo vt p huiusmōi signa eis ostēsa efficaci
us testimoniū illorꝫ redderet' Ipa aūt argumta vel signa
oīa simul sūpta ostendūt veraz ⁊ gloriosā refurrectionez · q
vera fuerit refurrectio ondit xps ex pte corporis ⁊ ex parte
anime Primo ex pte corporis circa qd tria ondit Primo q
esset verꝫ et solidū nō fantasticum vel raꝫ sic aer per hꝰ q
palpabile pbuit Vn ipe dixit · Lu · vl · Palpate ⁊ videte · q · s ·
c · ⁊ · o · nō · h · s · m · v · h · Scdo ondit q esset cōp9 humanū ostē
dendo eis verā effigiē quā ocul' intuerent' Tercio ondit q
esset idez corp9 numero ostendēdo vulnerꝫ cicatrices ob qd
dixit · Lu · vl · Videte man9 meas ⁊ · p · m · q · e · i · s · Scdo ondit ve
ritatē refurrectiōis ex pte aīe iterato corpori vnite et hꝰ p
opa triplicis vite Primo qdez p op9 vite nutritiue in hꝰ q
cū discipul' māducauit ⁊ bibit vt legit' · Lu · vl · Et si dicere/
tur q angeli in assūptis corporibꝫ omederēt ⁊ biberēt vt pa/
tet · Gen · xviij · d angel' quos Habraā suscepit hospicio ⁊ tn
ex hꝰ nō ocludit' q āgeli habeāt vera cōpora sibi naturalit'
vnita · g nec p hꝰ q xps omedit possz argui q habuerit suū
verꝫ corp9 iterꝫ aīe vnitū · Rndet · Tho · q alia racio ē de an
gel' alia de xpo Nā āgeli apparētes nō asserebant se hoīes
esse sic asseruit xps se verū hoīez eē eciā alit' xps māducauit
⁊ alit' āgeli · nā qr corpora ab angel' assūpta nō erāt corpora
viua vel aīata nō eāt vera omestio licet essz vera cibi otri=
cio ⁊ iniectio in interiorē partē corpis assūpti · Vn angelus
dixit Tobie · x · Cum essez vobiscū videbar qdez māducare ⁊

bibere vobiscum. sz ego cibo inuisibili vtor. Sz qz corp9 xpi
vere fuit animatū vera fuit ei9 omestio qz vt Aug9. inquit
Non potestas sz egestas edendi corporibꝫ resurgencium au
fert. qre xps vere manducauit potestate non egestate Jō
Beda inqt Māducauit p9 resurrectiōez non qsi cibo indigēs
nec qsi nos in resurrectiōe quaz expectam9 cib egē signifi-
cans sz vt eo modo naturaz corporis resurgentis astrueret
Scdo ostendit vitatē resurrectionis per opera vite sensitiue
in hō q discipul ad interrogata respondebat et pntes salu-
tabat in qo ostendebat se ⁊ vidē ⁊ audire Tercio per opera
vite intellectiue in hō q cum eo loquebant ⁊ de scripturis
disserebant. ⁊ ne qd deesset ad perfectionez manifestationis
ostendit se habere diuinaz naturaz per miraculum qd fecit
in captura piscium ⁊ vlteri9 per hō q eis videntibꝫ ascendit
in celum Gloriaz adhuc ostendit intrans ianuis clausis per/
mittens se videri ⁊ non videri Vnde Gregori9 in omel. Pal
pandā carnez dns pbuit quaz clauꝭ ianuis introduxit vt eci
am p9 resurrectionez ostenderet corp9 suum eiusdez nature
⁊ alteri9 glorie Ipse itaqz redemptor mundi q tot argumē
tis veritatez sue resurrectionis vt tactum est ofirmauit vo-
luit tandez de illa cerciores nos reddere cum ad se attraxit
omnes populos omnesqz naciones falsoꝝ deoꝝ cultu peni-
tus extincto Quō namqz n̄ viueret de9 ⁊ hō sedens in gloria
pris credidissent in eum non solum populares ⁊ rudes verū
eciā ⁊ docti phi ac potētissimi reges ⁊ pncipes. O vere effica
cissimum signuz ad credenduz in xpm resuscitatū quem ado
rant vt diximꝰ tot millia millium eoꝝ q credunt ⁊ sperant
in illum Ipe igit est in cui9 femore eāt scriptum. hō est rex
regum ⁊ d. d. apoc. xix. Ipe est cui data est omnis potestas
in. c. ⁊ i. t. q surrexit vere regnatur9 cū. p. ⁊ s. s. ieternū amē.

Feria. iij. p9 dominicaz resurrectiōis de resurrectione om-
nium gnali ante iudicium otra illos qbꝫ hō videt veritas
impossibilis.

Sermo .lxxiij.

Videte man9 meas ⁊ pedes meos qz ego ipe sum Ver
ba sunt redemptoris nri. Luce. xxiiij. c. et in euange
lio hodierno Cum audim9 a mortuis suscitatum do
minum Jesum xpm spez nraz sbleuare debemus ad futuram
omnium resurrectionem Quoniam autem plerisqz incredu
lis et curiosis impossibile videtur ac nullo pacto verisimile
quod rursus anime suis corporibus reunientur sicqz omnes

lxies tandē refurgēt Idcirco in pñti bmōe d gñali refurrec
cione aliq discuciemus qm hanc saluator nr refurgens idem
numero pmonstrauit in seipo sic pz in vbis allegatis in thē/
mate in qbz ad generalem refurrectionem animum reuocā
tes tria misteria declarabimus.

Primū dr veritatis — Qz veritas refurrectionis generalis
Scdm generalitatis — probatur per auctoritates raciones
Tercium ālitatis — z exempla. ¶.Ca. .i.

PRimū misteriū de refurrectiōe gñali declarandū dr
vitatis i q° pomit' tal' ocluſio. q numero electorum
opleto oēs anime reunient' corporibz ſuis et refur-
gent lxies illi idē ſcdm naturā q pus fuert ꝓbat' autez ꝫ
triplicit' Primo auctoritate Scdo racione Tercio exemplo
Primo auctoritate Scribit'. n. Job. xix. Scio. m. q redemptor
meꝰ viuit z i. n. d. d. t. ſ. ſ. z. rur. c. pel. m. z. m. c. m. v. ſ. m. quez
vi. ſ. e. i. z. nō. a. z. o. m. c. ſ. ꝓpt' que vba hieroꝰ dicit d. Job
ad Paulinum vt de ceteris ſileā refurrectionē corporum ſic
ꝓbat. vt nullꝰ de ea vel manifeſtiꝰ vel clariꝰ ſcripſerit. Et
Eze. xxxvij. deꝰ ait Ecce ego intromittā in vos ſpīm. z viue-
tis z dabo ſuper vos neruos z fuecreſcere faciā ſuper vos cā
nem z ſuper extendaz in vob cutē z dabo vob ſpīm z viuetis
z ſcietis q ego dñs Et. Ila. xxvi. dr viuēt mortui interfecti
qz vri refurgēt Et. Dañ. xij. Multi de his q dormiunt in ter
re puluere euigilabūt alij in vitaz eternā alij in obprobriū
vt videant ſemper Et ſoph. iij. Expecta me in die refurrec-
cionis Et. Joñ. iij. Subleuabit de corrupcione vitam meam.
Et pſalmo. c. xxxviij. Tu ognouiſti ſeſſionē meam et refur-
rectionē meam. z. ij. Mach. vij. Rex mūdi defunctos nos pro
ſuis legibz in eterne vite refurrectiōe ſuſcitabit Et. i. co. z.
xv. Omnes qdez refurgemꝰ Et ibidem Stella differt a ſtella
in claritate ſic erit z refurrectio mortuoruz Et. i. theſal'. iiij.
Nolumꝰ vos ignorare de dormientibz vt nō. e. ſ. z. c. q. ſ. n. b.
Si. n. c. q Jeſꝰ. m. ē z. r. i. z. d. e. q. d p Jeſū. ad. cū. eo. Et. Lu.
xiiij. Retribuet' tibi in refurrectione iuſtoz Et. Jo. v. ꝓce
dēt. q. b. f. in refurrectionem vite. q vero. m. e. in. r. iudicij Et
Math. xxij. In refurrectione neqz nubent neqz nubentur Et
ne multa dicamꝰ i vtroqz ſimilimō refurrectō mortuoz de
cātat' De q ecia i. c. i. de. ſum. tri. z. fi. ca. Innocēciꝰ terciꝰ ait
ſic Oēs cū ſuis ꝓpriis refurgēt corpibz q nūc geſtāt vt reci
piāt ſcdm opa ſua ſiue bōa fuerint ſiue mala. illi cū diabolo

penaz ꝑpetuam ꝛ isti cum xp̄o gloriaz sempiternaz Sz ꝯtra
hanc veritatez arguunt nonnulli multiplicit' ·Primo infir=
mant testimoniuz scripturarū asserētes ꝙ q̄cq̄d in eis dr̄ de
resurrectiōe ē spūaliter intelligendū licet eciā corporalit' lo
qui videant' sic cū dicim⁹ multa de deo corporalia q̄ incor=
pore⁹ ē que ꝑ metaphorā aliq̄d spūale designant·Scd̄o ar=
guunt qr̄·i·coꝝ·xv·dr̄·Caro ꝛ sanguis regnū dei nō posside
bunt Tercio arguūt qr̄ dicit Auicēna·iij·meta·qd̄ annichi/
latū est nō reducit'·ꝫ forme corpoꝝ hūanoꝝ ad vltimum
ānichilant' q̄a nichil de eis remanet n̄ materia p̄ma g̊ ille
forme eedē numero nunq̄ reuertent' ·Quarto arguunt qm̄
ꝯtingit vt aliqn̄ hoīes carnibꝫ vescant' hūanis ꝛ solum tali
nutrim̄to nutriant'·caro g̊ eadē in pluribꝫ hoībꝫ repit'·non
ē aūt possibile ꝙ in pluribꝫ resurgat nec alit' videt' vniūsa
lis resurrectio ꝛ integra si vnicuiqz non restitueret' qd̄ ha
buit·videt' g̊ īpossibile ꝙ hoīm resurrectio sit futura·Ad p̄
mū argumentū rn̄det·Tho·i·iiij·sūme·ꝯt̄ gētiles·d·ꝙ phile
t⁹ q̄daz ꝛ himene⁹ tenuer̄t spūaliter intelligēda dumtaxat
v̄ba scripturarum de resurrectiōe quos apl's·ij·thi·ij·repro
bat dicēs·Philet⁹ ꝛ himene⁹ exciderāt a veritate·d·resur=
rectionem iaz esse factā Cōtra eoꝝ igit' opinionē ē euāge
lic⁹ text⁹·Jo·v·vbi de vtraqz resurrectiōe spūali·s·et corpa
li expresse dn̄s ē locut⁹·Ait·n· Amē amē dico vob̄ qr̄ venit
h·ꝛ nūc ē·q·m·au·v·fi·dei ꝛ q̄·au·vi· Qd̄ ad resurrectionem
spūalez aīaꝝ ꝑtinere videt' q̄ iā tūc fieri incipiebat cū aliq̄
ꝑ fidē xp̄o adherebāt Sz postmodū corporalē resurrectionē
exp̄mit·d·Veit hora in q̄·o·q̄·in·m·sūt·au·vo·fi·dei·Manife=
stū ē aūt ꝙ in monum̄tis nō sūt aīe ꝫ corpa g̊ p̄dicit' h̄ re=
surrectio corpoꝝ· Ad scd̄m argumētum dicit· Bon̄·in·iiij·
di·xliij· ꝙ apostol⁹ loq̄t' ibi de carne ꝛ sanguine q̄ntum ad
corrupcionē nō q̄ntuz ad sb̄stanciaz vt intelligat' ꝙ q̄ car /
nalit' viuūt regnū dei possidē nō poter̄t·ꝛ sumit' ibi caro ꝓ
hoīe ꝑ synecdochē Ad terciū argum̄tuz rn̄det· Ric·in·iiij·di·
xliij·ꝙ Auicēna loq̄t' de potestate nature q̄ ē limitata et fi
nita v̄t⁹ aūt diuina cū sit infinita p̄t idē corp⁹ in numero re
formare ꝛ aīe sue vnire Ad q̄rtuz argum̄tuz rn̄det Tho·in
iiij·sūme ꝯt̄ gētiles·c·lxxxi·ꝙ nō est necessariū ꝙ q̄cq̄d fuit
in hoīe materialit' resurgat in eo Et iteꝝ si aliq̄d deest sup
pletur ꝑ potenciā dei Ad h̄ g̊ ꝙ resurgat hō idem numero
nō req̄ritur ꝙ q̄cq̄d fuit materialit' in eo scd̄m totū temp⁹

vite sue resumatur ꝫ tm̄ q̄ntuz sufficit ad ꝯplem̄tum debite
q̄ntitatis ⁊ p̄cipue illud resumēdū videt⁹ qd̄ pfectius fuit sb̄
forma ⁊ sp̄e hūanitatis sb̄sistens · Caro g̊ ꝯmesta resurget
in eo in q̄ p̄us fuit aīa rōnalis pfecta · in scd̄o vero si nō solū
carnibꝫ hūanis past⁹ ē ꝫ ⁊ aliis cibis poterit resumē tm̄ de
alio qd̄ ei materialit' adueīt qd̄ erit necessariū ad debitam
q̄ntitatez corporis restaurādā · si vero solū hūanis carnibꝫ sit
past⁹ resurget in eo qd̄ a generātibꝫ traxit ⁊ qd̄ defuit sup
plebitur omnipotēcia creatoris · q̄ et si parētes ex sol' hu /
manis cārnibꝫ pasti fuerāt vt sic ⁊ eoꝝ semē qd̄ ē superfluū
alimēti ex carnibꝫ alienis generatū sit · resurget q̄dez semen
in eo q̄ est nat⁹ ex semīe loco ei⁹ ei cui⁹ carnes ꝯmeste sunt
supplebitur aliunde · h̄ · n · in resurrectiōe ꝑuabitur · q̄ si aliq̄d
materialit' fuit in pluribꝫ hoībꝫ resurget in eo ad cui⁹ pfec
cionē magis ptinebat vn̄ et si fuit in vno vt radicale semē
in q̄ est gn̄at⁹ in alio vero sic̄ supplem̄tuz supueniens resur
get in eo q̄ ē gn̄at⁹ ex h̄ sic̄ ex semīe · Si vero in vno fuerit
vt ptinens ad pfectionē indiuidui in alio vt deputatū ad p
fectionē sp̄ēi resurget in eo ad quē ptinebat scd̄z pfectiōez
indiuidui · vnde semē resurget in genito ⁊ nō in generante ·
Et costa Ade resurget in · Eua nō in Adā in q̄ fuit sic̄ in na
ture p̄ncipio Si aūt scd̄m eundez pfectionis modum fuit in
vtroqꝫ resurget in eo ī q̄ p̄mit⁹ fuit · q̄ oīa fient v̄tute illi⁹
cui nichil est īpossibile hinc Aug⁹ · li · xxij · de · ci · dei · c · xx · ait
Absit vt ad resuscitāda corpora viteqꝫ reddēda non possit
omnipotencia creatoris oīa reuocare q̄ vis bestie vel ignis
assumpsit vel in puluerem cineremue collapsum vel in hu =
morē solutū vel in auras ē exalatū Absit vt sin⁹ vll⁹ secretū
qꝫ nature ita recipiat aliq̄d sb̄tractū sc̄sibꝫ nr̄is ut oīm crea
toris aut ꝯgnicōez lateat aut refugiat potestatē · h̄ ille Se=
cūdo ꝓbatur veritas gn̄alis resurrectionis rōe q̄ triplex esse
potest Prima d̄r repacionis Scd̄a pfectionis Tercia ꝯplecō
nis Prima racio ostendēs futurā corporū resurrectionez d̄r
repaciōis Vt · n · dicit Anselm⁹ in · li · cur de⁹ hō Si hō nō pec=
casset nūq̄ moreretur ꝫ cū aīa simul et corpe ad beatā glo
riaz assumeretur · g̊ si xp̄s pfecte repauit hoīez lapsū debuit
illū ad talem statū reducē in q̄ simul aīa et corp⁹ glorifica
retur Cū aūt h̄ nō fiat in p̄nti q̄r omnes morim̄ · g̊ aut oēs
resurgem⁹ p⁹ mortē aut humani generis repacio fuit mi=
n⁹ sufficiēs qd̄ ē falsum Idcirco saluator nr̄ voluit a mōtuis

resurgere vt dictū est in p̄cedentibꝫ q̄tenus et nos de resur-
rectione nr̄a spem hēam⁹ indubitatā vñ ⁊. Pau·i·coꝝ·xv·
ait Si aūt xp̄s p̄dicat⁹ q̄ resurrexit a mortuis quō q̄daꝫ di
cūt in vob̄ q̄ resurrectio mortuoꝝ nō ē: Si aūt resurrectio
mortuoꝝ nō est neqꝫ xp̄s resurrexit Scd̄a racio d̄r pfectio-
nis vt·n·inq̄t· Ric·Resurrectio corpoꝝ facit ad pfectionē
vniūsi Est·n·triplex sb̄stancia·s·pure corporal' ⁊ pure spūa
lis ⁊ corporali et spūali ꝯposita Si aīe g̊ a corporibꝫ sepate
nūq̄ corporibꝫ iteꝝ vnirent⁹ sequeret⁹ q̄ in hac pte vniū
sum ꝑpetuo sua pfectiōe careret Preterea aīa nata ē vt sit
pars sb̄stancie ꝯposite ex corporali ⁊ spūali natura pars aūt
hꝫ de ꝯmuni lege īperfectum esse ex̄ totū Inconueniēs aūt
ē vt tam nobil' sb̄stancia ꝑpetuo careat naturali pfectione
sui esse· Insup cū aīa sit corporis forma ⁊ forma naturalem
inclinationē habeat ad materiā aīa ex ꝯsequēti naturalē in
clinacōēꝫ hꝫ ad pficienduꝫ humanū corp⁹ ⁊ regenduꝫ Sed
nulla natural' incliacio ē frustra qꝛ vt d̄r in·iij·de aīa ·Natu
ra nichil facit frustra·⁊ in·i·de celo ⁊ mūdo Natura nō facit
aliqd̄ factū vacuū·⁊ si h̄ ē veꝝ d̄ natura naturata multo fō
ci⁹ de natura naturāte h̄ ē de institutore create nature q̄ ip
sā nō naturalit' nec de necessitate ꝫ libera volūtate instituit·
frustra aūt et vana esset ī aīa sepata p̄dicta incliacio si nūq̄
esset hūano corpori iteꝝ vniēda Tercia racio d̄r ꝯpletio
nis Nā vt ait Isidor⁹ in p̄mo de sūmo bono·c·xxix·Qui mē-
te tractauer̄t qd̄ pficerent corpore simul ⁊ aīo puniēntur et
corpore Spectat g̊ ad ꝯpletā racionē punicōis iniquoꝝ et
manifestacōēꝫ diuine iusticie vt mali cū suis ꝓprijs corpori
bus ꝑpetuo puniant⁹ Sic eciaꝫ req̄rit superabundantissima
clemēcia ⁊ liberalitas sūmi dei ⁊ electi sui cū ꝓprijs corpori/
bus eternalit' letent⁹ ⁊ gaudeāt· fuer̄t nāqꝫ corpora ip̄a in/
strumēta ⁊ organa aīaꝝ ad v̄tutuꝫ opa exercēda Ip̄i eteni
sācti ꝓ xp̄i amore carnē suā crucifixer̄t cū vicijs ⁊ ꝯcupiscē
cijs Et vt ait·Pau·heb·xi·Alij discēti sūt nō suscipiētes re-
dēpcionē vt meliorē inuenirēt resurrectionē Alij vero ludi/
bria ⁊ v̄bera expti·insup ⁊ vīcula ⁊ carceres Lapidati sunt·
secti sūt tēptati sūt·in occisione gladij mortui sūt Circuier̄t
in mellotis ⁊ in pellibꝫ cap̄nis egentes angustiati afflicti q̄
bus dign⁹ nō eāt mūd⁹ In solitudinibꝫ errātes in mōtibꝫ ⁊
spelūcis ⁊ cauernis terre Tercio ꝓbatur exemplo veritas
resurrectionis general' Et Augustin⁹·li·xxij·de·ci·dei·refert

exemplum illud qd̄ Valeri⁹ recitat·li·i·in rubrica de miracu
lis Et Macrobi⁹·li·i·de somno Scipionis ⁊ Plato in·li·d̄ re
publica Q̄ q̄dam ·Pheretres nacione pāphil' miles officio
cū vulneribꝫ in prelio acceptis vitaꝫ effudisse crederet' cū
xij·die int' ceteros vna pemptos iacens tandeꝫ esset honorā
dus igne sbito seu recepta aīa seu retenta q̄cq̄d emersis die
bus egerat videratue tanq̄ publicū ꝓfessus iudiciū hūano
generi enunciauit·faciunt adhuc ad resurrectiōeꝫ corpoꝝ
approbandaꝫ exempla eoꝝ q̄ surrexer̄t per solā vtuteꝫ dei
tam in veteri q̄ in nouo testam̄to Scribit' nāqꝫ·iij·Re·xvij
q̄ Helias p̄cibꝫ suis filiuꝫ vidue suscitauit q̄ iaꝫ mortu⁹ eāt
Et de ip̄o dicit Hiero⁹·in ꝓlogo in Jonā·Sanctum Jonam
hebrei affirmant filium fuisse mulieris vidue sareptane quē
Helias ꝓpha mortuum suscitauit mr̄e postea dicente ad eū
Nunc ꝯgnoui q̄ vir dei es tu ⁊ v̄bum dei in ore tuo veꝝ ē
Et·iiij·Re·iiij·c·habet' q̄ Helise⁹ extinctuꝫ filium mulieris
p̄cibꝫ suis ad vitaꝫ reuocauit Luce vero·vij·c·ponit' resur=
rectio adolescentis Et· Math̄·ix·resurrectio filie archisyna
gogi·⁊·Jo·xi·resurrectio Lazari q̄tuor dies in monumento
iam habentis Et·act·xx·c narrat' de Paulo q̄ dum p̄dicaret
apud Troadeꝫ q̄daꝫ adolescens nomine ·Eutych⁹ super fe/
nestraꝫ cum mergeret' somno graui cecidit de tercio cena=
culo deorsum ⁊ sblat⁹ oblat⁹ est mortu⁹ ·Ad queꝫ cum de=
scendisset Paul⁹ incubuissetqꝫ super eum adolescens ille ꝓ
tin⁹ viuens et incolumis resurrexit Et vt breui⁹ partē istā
ꝯcludam⁹ omissis aliis in mediuꝫ adducem⁹ memorabile il=
lud exemplum de·vij·dormientibꝫ qd̄ Theodor⁹ et Rufinus
insimul scripser̄t In ciuitate g̊ Ephesi orti sunt·s·Maximia=
n⁹ Marc⁹ Marcian⁹ Johannes Seraphyon ⁊ Constantinus
Hij cum accusati essent ·Decio tunc ·Ephesi existenti q̄ cri=
stiani essent dato eis rescipiscendi spacio vsqꝫ ad reditum ·
Decij q̄ ꝓuinciaꝫ visitatur⁹ erat dimittunt' At illi inter in
patrimonium suum in pauperes expendentes inito ꝯsilio in
montem Celion secesser̄t ⁊ ibi esse secreci⁹ decreuer̄t Diu g̊
latentibꝫ sic·vn⁹ eoꝝ·s· Malch⁹ mutato habitu ne ꝯgno=
sceret' ad emendum panes ciuitateꝫ intrabat Cum autem·
Deci⁹ redijsset ⁊ eos ad sacrificandum perq̄ri iussisset Mal=
chus territus ad socios redijt q̄ sedentes et colloquentes in
luctu et lacrimis sic̄ de⁹ voluit dormier̄t · Mane auteꝫ facto
cū innotuisset Decio illos in spelūca latere iussit os spelūce

lapidibus obstrui vt ibi fame morerentur · Mortuo ergo
Decio p9 annos·c·lxxxxvi·tempore · Theodosij imperatoris
pullulauit heresis eoꝝ q̄ negabant resurrectionez mortuo
rum Vñ ꝯtristat9 Theodosi9 indut9 cilicio per singulos di
es flebat Qd̄ misericors de9 videns thesauꝝ sue pietatis ape
ruit·misitq3 in cor cuiusdaz burgensis Ephesi vt in illo mō/
te edificaret stabulum pastoribꝫ suis zementarijs g̊ spelun
cam aperientibꝫ surrexerūt sancti ⁊ putabant se vna nocte
tm̄ dormisse Malch9 vero ad vrbem descendē disposuit vt
panes emeret ⁊ q̄d de ipsis diceret̄ sentiret ·Et cum deue=
nisset ad os spelunce videns lapides mirat9 est Veniens au=
tem ad portam vrb̄ vidit signum crucis superi9 depictum ·
Inspexit cum admiracione ⁊ timore parit̄ vrbez ingredit̄
in q̄ nemīnē ꝯgnoscebat audiebatq3 homines colloquentes
de xp̄o sicq3 stupefact9 ⁊ attonitus accessit ad eos q̄ panes
vendebant ⁊ cum argenteos ꝓtulissz mirati vēditores dice
bant adinuicez·ꝙ ille iuuenis antiquum thesauꝝ inuenissz
Malch9 vero eos adinuicez loqui videns territus rogabat
eos vt ip̄m dimitterent ⁊ panes ⁊ pecuniaz retinerent At il
li tenentes eum dixer̄t Vñ es tu q̄ thesauros imperatoꝝ in=
uenisti! Indica nob̄ ⁊ erim9 socij tecum ⁊ celabim9 te·At il/
le q̄si insan9 stabat·Illi vero clamare ceperūt ꝙ thesaurum
absconditum inuenissz·adduxeruntq3 eum ad ep̄m ciuitatis
nomine·Mamertinum ⁊ ad ꝓconsulez nomine ·Antip̄rem·
Qui dum vidissent argenteos interrogassentq3 Malchum
vbi illos reperissz ꝓcidens ante eos Malch9 dixit·ꝓ deo di
cite m̄ vbi est Deci9 imperator qui heri fuit in hac ciuitate
Ep̄s dixit Fili·non est hodie in terra q̄ Deci9 imperator no=
minet̄·h̄ fuit ante longum temp9 Malch9 dixit In h̄ ego
stupeo ⁊ nemo m̄ credit Sz seq̄mini me et ostendaz vob̄ soci
os meos q̄ sunt in monte Celion ⁊ ip̄is credite ·Hoc·n·scio
ꝙ a facie Decij imperatoris nos ꝯfugim9·⁊ heri sero vidi ꝙ
ingress9 est Deci9 hanc vrbez si tn̄ h̄ est ciuitas Ephesi Tūc
ep̄us dixit ꝓconsuli Visio est quā vult dn̄s ostendē in iuue
ne isto Perrexer̄t g̊ cum eo ⁊ populi plurima multitudo et
inuener̄t sic̄ Malch9 dixerat·videntesq3 facies sanctoꝝ glo
rificauere dn̄m nunciauer̄tq3 rem taz grandem imperatori q̄
mox ex·Constantinopoli Ephesum veniens iuit ad locū vbi
sancti morabant̄ amplexatusq3 illos dicebat Sic video vos
tanq̄ si viderē dn̄m resuscitantē Lazarū ·Tunc dixit sanct9

Maximianꝰ Crede nob̄ q̄ ꝓpt̄ te suscitauit nos deꝰ Vere·n·
resurreximꝰ ⁊ viuimꝰ ⁊ sic̄ infans est in vtero mr̄is non sen-
ciens lesionez ⁊ viuit sic fuimꝰ viuentes iacentes ⁊ dormiē-
tes ⁊ non sencientes· Ex his dictis ꝯsolatꝰ totꝰ populꝰ fuit
cristianorum ⁊ cunctis videntibꝫ inclinantes capita sua ī ter
ram spm̄ dn̄o tradiderūt· Surgens autez imperator cecidit su-
per eos flens ⁊ deosculans eos· Et cum iussissz fieri loculos
aureos in q̄bꝫ mitterentꝰ in ip̄a nocte apparuerūt imperato-
ri·d·vt sic̄ hactenꝰ in terra iacuerant ⁊ de terra surrexerant
ita eos dimitteret donec illos deꝰ iterum suscitaret Jussit g̊
imperator locum illum in honorē ⁊ memoriaz eorum orna-
tis lapidibꝫ decorari

An resurrectio erit generalꝰ respectu electorum damnato
rum ⁊ paruulorum· Capitulum ·ij·

Scd̄m misteriuz de resurrectiōe gn̄ali declarandu3 d̄r
gn̄alitatis in q̄ aperiendū est an resurrectio erit ge
neralꝰ ⁊ hꝰ triplici respectu· Primo respectu electorū
Scd̄o damnatorum· Tercio paruulorū Primo videndū est
si resurgēt electi· Et licet ex p̄cedentibꝫ firmiter habeatꝰ q̄
sic· tn̄ nonnulli arguūt in ꝯtrarium· Et Primo qꝛ liberior est
anima ad ꝯtemplandū deum a corpore exuta q̄ corpori cō
iuncta· ꝫ nichil debet fieri q̄ anime electoꝝ sint minꝰ libere
ad ꝯtemplandum deum· g̊ electoꝝ anime iteꝝ corporibꝫ
nō reunientꝰ· Secundo arguunt qꝛ non debet participare in
premio qd̄ prestat impedimentū immerito· ꝫ cōpꝰ prestat
impedimentū anime immerito qꝛ vt dr̄ ad galꝰ· Caro ꝯcupi
scit adūsus spm̄· g̊ nō debet p̄ticipare cū anima in p̄mio· pā
ticiparet aūt si iteꝝ anime vniretꝰ electe Tercio arguunt
qꝛ nō potest esse resurrectio n̄ a morte in vitam repacio· ꝫ
nō omnes hoīes morientꝰ g̊ nō omnes resurgēt· Dicitꝰ·n·in
symbolo· q̄ xp̄s vēturꝰ est iudicare viuos ⁊ mortuos· g̊ aliq̄
iudicabuntꝰ q̄ nunq̄ morientꝰ· Et· Hieroꝰ· ad· Marcellā ait·
Quosdā in fine seculi aduenīēte cristo non esse morituros ꝫ
viuos repertos in immortalitate repēte mutandos· Et· Au-
gustinꝰ· li·ij· de baptismo p̄uulorum dicit· q̄busdā in fine lar
gietꝰ vt mortē istā repentina ꝯmutatiōe nō senciāt· Ad pri
mum argum̄tum respōdet· Ric· q̄ licet anima vnita corpo
ri tali q̄li hz mō nō sit ita libera ad ꝯtemplandum deum sic̄
a corpore exuta tn̄ hꝰ non est verum de corpore glorificato
q̄le habebūt electi in resurrectione Ad scd̄m· dicenduz scd̄m

Ric. q̄ in corpore nr̄o duo sūt. s. natura et h̄ nō prestat impedimentū merito ⁊ viciositas q̄ prestat impedimentū merito. ⁊ ideo in electis nō resurget viciositas corporis s̄z natura. Ad terciū refert. Ric. q̄ falsū ē dicere q̄ nō omnes hoīes morient' cū dicat'. Gen̄. iij. ad Adā Puluis es ⁊ in puluerē reūteris. q̄ sentencia cecidit super oēs q̄ scd̄m legem nature ab eo erāt descensuri. Vn̄. Pau. Ro. v. dicit Sic̄ per vnum hominē peccatū in hūc mundū intrauit ⁊ per peccatū mors ita in omnes hoīes mors pertransijt in q° oēs peccauer̄t Et. he. ix. ait Statutū est oībꝫ semel mori. q̄re dicendū est q̄ ad soluendū debitū original' peccati oēs hoīes morient'. In symbolo vero dr̄ q̄ xp̄s iudicabit mortuos q̄ iam mortui sūt. ⁊ viuos q̄. s. viuūt in p̄nti licet sint morituri Hiero⁹. eciā ꝓ tanto dixit quosdaz nō morituros q̄ꝛ p⁹ mortem q̄si statim resurgent Aug⁹. aūt dictū suū correxit. li. ij. retractationū. c. xxiij. Scd̄o videndū si resurgent oēs adulti damnati Et h̄ ꝓpter v̄bum ꝓphe. d. Nō resurgēt impij in iudicio Ad qd̄ rn̄det. Ric. q̄ illud v̄bum intelligitur vel de resurrectiōe spūali in p̄nti iudicio misericordie vel de resurrectiōe corporali gloriosa. qd̄ patet ex v̄bis sequentibꝫ vbi subdit' Neq̄z peccatores in ꝯsilio iustoꝝ Tercio videndū est an resurgēt paruuli q̄ cū solo originali decesser̄t Et q̄busdā videt' q̄ nō eo q̄ resurrectio erit ꝓpter plenā retribuciōez meritoꝝ S̄z paruuli tā purgati a peccato originali q̄ illi q̄ in peccato originali decedūt non meruer̄t neq̄z demeruer̄t g° nec illi nec isti resurgēt S̄z ī ꝯtrariū ē sentēcia oīm theologoꝝ Ideo. Ric. dicit q̄ paruuli q̄ cū originali decesser̄t resurgēt Racio est q̄ꝛ ꝓ peccato originali obligat' hō ad penā damni. peccatū aūt originale ꝯtrahit illa anima per sui vnionez cū infecta carne. ⁊ ideo ꝯueniēs ē vt aīe paruuloꝝ carenciam visionis dei ꝓpetuo paciant' suis corporibꝫ vnite per quoꝝ ꝯtagionem incurrer̄t obligatiōez ad penā Ad rationē g° in ꝯtrarium dicendū. q̄ q̄uis in paruul' nō sit act⁹ merēdi vel demerendi in ill' tn̄ in q̄bꝫ remissū ē peccatū originale ē radix merēdi. s. gr̄a gratū faciēs ⁊ in ill' q̄bꝫ nō ē remissū est radix demerēdi. s. habitual' ꝯcupiscēcia. ⁊ ideo resurgēt tā isti q̄ illi Ex q̄bꝫ omnibꝫ ꝯcludim⁹ resurrectionem corporum futuraz ad omnes hommes se extendere

¶ Qualiter mortui resurgent respectu loci dispositionis ⁊ finis.

¶ Capitulum .iij.

Terciū misteriū de resurrectiōe gn̄ali dr̄ q̄litatis in q° aperiendū ē q̄lit' mortui resurgēt·⁊ h̄ triplici respectu Primo respectu loci Scd̄o respectu disposicōnis Tercio respectu finis Primo videndū ē q̄lit' mortui resurgent respectu loci in q̄bꝫ·s·locis resurrecturi sunt · Et dicit Ric·q̄ si corpora mortuoꝝ siue illorum pulueres fuerint in monum̄tis ibidē reformabunt' ⁊ surgent Juxta illud· Eze· xxxvij·Ecce ego aperiā tumulos vr̄os ⁊ educā vos de sepulchris vr̄is popule me⁹ Et·glo·super illud Math·xxvij·Monumēta aperta sūt ⁊c̄ dicit·monum̄ta aperta sūt in typū resurrectiōis future Si aūt corpora nō erunt in monum̄tis resurgēt in illis locis in q̄bꝫ tempore resurrectionis erit pars p̄ncipalior corporis Si aūt illo tempore ꝯtingat alicui⁹ corporis partes esse in pluribꝫ locis vtpote q̄ medietas cordis esset in vno loco ⁊ medietas in alio ⁊ sic de capite ⁊ alijs mēbris tūc resurrectio fiet in loco vbi de⁹ volet Si aūt in vno loco esset cor totū ⁊ ī alio totū caput tūc q̄daꝫ dicūt q̄ resurrectio fiet in eo loco vbi erit cor q̄ ip̄m formatur p̄usq̄ꝫ cetera mēbra vt dicit·Aꝝ·in·xiij·de aīalibꝫ·Et sic dicit·Auicēna Cor ē p̄mum mēbꝝ in vita ⁊ ē p̄mum p̄ncipium venarum ⁊ neruoꝝ ⁊ ab ip̄o tāq̄ a p̄mo p̄ncipio deriuant' ꝑ totum corp⁹ influēcia aīe vitaliū motuū causatiua q̄a ab ip̄o ē p̄ma origo spirituū q̄ sūt delatiui influēcie ip̄i⁹ aīe Circa cor eciā alia mēbra ꝯgregant' sic ꝯt̄ centrū et est illud qd̄ vltimo morit' in hoīe Alij dicūt q̄ hō resurget vbi tūc erit caput q̄ vt habet' ff·de reli·⁊ sūp·fun̄·l·Cū in diuisis Ibi ē hoīs sepultura vbi ē caput ei⁹ sepultū· Ambro⁹ eciā in·glo· super·illud·psal·Vide humilitatē meā ⁊ eripe me·dicit q̄ caput totū corp⁹ dirigit et sēsibꝫ implet·Et ibi exp̄sse videt' attribuē sibi p̄matuꝫ int' omnes partes toci⁹ corporis Quic q̄d aūt de h̄ sit relinq̄m⁹ ip̄i deo cui⁹ v̄tute vt dictū est resurrectio mortuoꝝ fiet Scd̄o videndū ē q̄liter mortui resurgēt respectu disposicōis·⁊ h̄ q̄tuꝫ ad tria·Primo q̄tuꝫ ad etatē·Scd̄o q̄tum ad q̄titatez·Tercio q̄tum ad deformitatem· Primo q̄ntum ad etatē querit'· Si omnes resurgent in eadē etate·Et rn̄det·Ric·in·iiij·di·xliiij· q̄ etas p̄t accipi duplicit'·Vno mō ꝑ toto tp̄e q° vixit hō ab instāti sue formacōis vsq̄ꝫ ad instās sue reformacōis·⁊ sic nō oēs in eadez etate resurgēt·Alio mō ꝑ statu corporis ⁊ v̄tutis q̄ ex annis in hūano corpore relinq̄t' scd̄m quē modum accipiendi

etatem dicim⁹. q̄ Adaz fuit fact⁹ in etate virili. Et sic om
nes in eadez etate resurgēt qꝛ omnes resurgent in statu cō
poris ⁊ natural' v̄tutis quam habituri erant si tm̄ vixissent
vel habuer̄t q̄ tm̄ vixerūt que est in tempore ad qd̄ termi
nat⁹ mod⁹ perficiendi q̄ circit' de lege ꝯmuni est illud tem=
p⁹ q° xp̄s mortu⁹ est Propterea glosa eph̄. iiij. quaz magi
ster scn. inducit in textu dicit. Omnes in eadem etate resur/
gent in q̄ crist⁹ mortuus est et resurrexit cuiuscunqz etatis
mōtui fuerint. Et Aug⁹. xxij. li. de. ci. dei. c. xv. inq̄t. Qd̄ ꝯme
morauit apostol⁹ de mensura etatis plenitudinis xp̄i sic acci
piam⁹ dictum vt nec vlt̄ nec infra iuuenilem formaz resur/
gant corpora mortuoꝝ ꝫ in ea etate ad quaz xp̄m peruenis
se ꝯgnouim⁹ Scd̄o quantum ad quantitatez querunt. doc.
Vtꝝ omnes resurgent in eadē forma. Et respondet. Ric. q̄
non. ꝫ q̄libet resurget in ea quantitate ⁊ mensura siue statu
ra que vnicuiqz indiuiduo debebatur in termino mot⁹ per
ficiendi scd̄m naturalez v̄tutem caloris extendentis humidū
⁊ humidi suscipientis extensionē. Si autez per errorez natu
re vel per nimiaz superabundanciaz materie esset indebit⁹
q̄ntitatis excessus vel diminucio siue defect⁹ diuina potēcia
supplebit vel resecabit ꝓut plene ponit. Aug⁹. li. xxij. de. ci.
dei. c. xv. Tercio quantum ad deformitatez querit⁹. Vtrum
corpora resurgenciuz resurgent cum deformitatibꝫ suis Et
q̄daz arguunt q̄ sic Primo qꝛ cicatrices sunt deformitates
in corpore. ꝫ corpus xp̄i resurrexit cum cicatricibꝫ vt patet
Jo. xx. g° multo forci⁹ resurgent alia corpora cum suis defor
mitatibꝫ Scd̄o arguunt qꝛ Aug⁹ dicit. xxij. de. ci. dei. c. xvij.
Qꝛ mulieres in sexu femineo resurgent. ꝫ femine⁹ sexus ē ex
defectu nature ⁊ preter eius intencionem. qꝛ sic̄ dicit. Aꝝ. in
xvi. de animalibꝫ Femina est vir occasionat⁹. i. imperfectus.
g° aliq̄ deformitas erit in ill' resurgentibꝫ. Sz incontrarium
est auctoritas. Aug. in. Ench̄. d. Resurgent corpora sāctoꝝ
sine vllo vitio s̄uata integritate nature. Respondēt g° doc.
theo. q̄ sic̄ accipi potest ex sc̄tencia. Aug. xxij. de. ci. dei. c. xix.
Omnis deformitas reducit⁹ vel ad illaz que est ex parte co
loris. vel ad illaz que est ex parte figure. vel ad illaz que ē
ex parte diminucionis parcium. vel ad illaz que est ex pte
superabundancie Quocunqz mō accipiat⁹ deformitas nullo
pacto erit ī corporibꝫ electoꝝ Corpora aūt dānatoꝝ resur
gēt sine deformitate que est ex parte diminucionis parciū.

qꝛ vt apostolꝰ dicit·i·coꝝ·xv·Mortui resurgent incorrupti
i·sine diminutiõe scdm·glo·Sz vtꝝ resurgant sine deformi=
tatibꝫ aliꝭ dubiuz est Et q̃daz dicunt·q̃ deformitates alie
manebunt in eis ad maiorem ꝯfusionem illoꝝ Aliꝭ vero di
cunt q̃ resurgent sine illꝰ qꝛ in repatione corporis resurgen
tis magis attendetꝛ nature perfectio q̃ ꝯditio que p̃us fuit
Hoc tñ Augꝰ in·ench·relinq̃t indeterminatuz·d·q̃ nos fati
gare non debet eoꝝ incerta habitudo vel pulchritudo qº=
rum erit certa et sempiterna damnatio Ad p̃mum g̃ argu
mentũ rñdet Augꝰ·xxij·de·ci·dei·c·xx·q̃ cicatrices in corpo
re xp̃i ⁊ in corporibꝫ martyꝝ vt eciaz tactũ est in s̃mone p̃
cedenti non erꝛt ad deformitatez ꝫ ad dignitatẽ ⁊ decorem
Ad scdm argumentũ notandum·q̃ vt Augꝰ dicit·xxij·d·ci
dei·c·xvij·Aliq̃ voluerꝛt dicẽ q̃ omnes resurgent in sexu vi
rili ꝓpt̃ v̄bum apostoli q̃ ait·eph·iiij·Donec omnes occur=
ramꝰ in virum perfectuz Et sic̃ Augꝰ exponit Vir dꝛ ibi nõ
a sexu ꝫ a v̄tute non corporis ꝫ mentis per quez moduz mu
lier sancta vir est Et scdm hꝰ dꝛ i·psal·Beatꝰ vir q̃ nõ abijt
in ꝯsilio ⁊c̃·qd̃ intelligi eciaz potest de muliere Dicendũ g̃
q̃ sic̃ viri resurgent in sexu virili sic mulieres in femineo qꝛ
hꝰ exigit natura indiuidui ⁊ ꝯgruit perfectioni speciei·⁊ erit
occasio laudandi sapienciaz dei Et vt ait Augꝰ vbi s̃ Mẽ=
bra feminea non erꝛt accommodata veteri vsui ꝫ nouo deco
ri qº non alliciatꝛ aspicientis ꝯcupiscencia q̃ nulla erit ꝫ dei
laudetꝛ sapiencia atqꝫ clem̃cia Quamuis igitꝛ mulier gene
retꝛ preter intencionez nature particularis·est tñ d̃ intencõ
ne nature vniu̇salis que vtrumqꝫ sexum req̃rit ad p̃fectio/
nem humane speciei·nec erit pꝰ resurrectiõez in illo sexu cõ
fusio qꝛ sic̃ dicit Augꝰ Non erit ibi libido que ꝯfusionis cau
sa est Naz p̃usq̃ peccassent nudi erant ⁊ non ꝯfundebantur
vir ⁊ femina v̄ñ nec pꝰ resurrectiõez vestibꝫ opꝰ erit Ter
cio videnduz est q̃liter mortui resurgent respectu finis· Et
ad hꝰ dicimꝰ q̃ vt ex precedentibꝫ colligi potest·finis dam
nãtorum erit vt cum corporibꝫ eternalit̃ crucientꝛ·finis aũt
electorum erit vt cum corporibꝫ in ꝑpetuum letentꝛ ⁊ ꝯsolẽ
tur· Sz dubium in hꝰ oritꝛ· Vtrum electorum beatitudo ma
ior erit pꝰ iudicium q̃ añ·Et respondet·Nic·di·xlix·q̃ ma/
ior erit extensiue eo q̃ mõ non habent n̄ beatitudinẽ anime·
tunc autez erꝛt beati ⁊ in anima ⁊ i corpore Beatitudo eciam
cuiuslibet anime erit maior extensiue qꝛ nũc gaudet d̃ bono

ꝓprio·tunc aūt gaudebit ⁊ de suo ⁊ de corporis bono Aliq̄
tñ dicūt q̄ ñ eit maiō intēsiue Sz ꝯt eos ē auctoritas mgr̄i
d·in textu Peracto iudicō āpliorē gloriaz sue claitatis deꝰ
mōstrabit electis·nō q̄ aīa sit receptura maiorē glorie ha/
bitū·ꝫ q̄ augebitꝫ pfectio sue naturalꝫ v̄tutis Quāto aūt p
fectior ē naturalꝫ aīe v̄tꝰ tāto cū eq̄li adiutorio sup naturali
deū clariꝰ videt· q̄ aūt pfectior futura sit p corpis resūptio
nē naturalꝫ aīe v̄tꝰ·Ric· ꝓbat sic Quāto res hz pfectiorem
essendi modū tāto pfectiꝰ potest hr̄e sue v̄tutis opationez·
Sz aīa beata p sui corpis resūptionē hēbit pfectiorē essendi
modū q̄ mō q̄ oīs ps hz pfectiorē modū essendi in toto q̄
sepata iō hēbit pfectiorē naturalē v̄tutē q̄ mō·Preterea na
tura recta nō appetit naturalit̄ hr̄e aliq̄d q° hīto nō fieret p
fectior scd̄m modū essendi nec scd̄m v̄tutē·ꝫ si cuiuslibz aīe
beate ē natura recta ⁊ q̄libet naturalit̄ appetit resumptionē
corporis ꝓprij·g° p illā resūptionez q̄libet fiet pfectior scd̄m
essendi modū vel scd̄m v̄tutez·Perfectiorē g° hēbunt aīe es
sēdi modū ⁊ v̄tutez pꝰ reassūptionē corporꝝ q̄ añ ⁊ p cōse
quēs maiorē beatitudinē·Q̄ aūt aīa ī corpore corruptibili in
pfectiorē hēat suā opationē naturalē q̄ sepata hꝰ est p acci
dēs·s·ratiōe cōruptibilitatis corporis·Quia vt dr̄ sapiēcie·ix·
Corpꝰ qd̄ corrūpitꝫ aggrauat aīaz·Sz vt dicit·Augꝰ·xij·su
per·Gen̄·v̄sus finē·Cū aīa hꝰ corpꝰ iaz nō aīale ꝫ p futuram
ꝯmutatiōez spūale recepit·pfectū hēbit nature sue modum
obediēs ⁊ impans viuificata ⁊ viuificās tā ineffabili facilita
te vt sit ei glorie qd̄ fuit sarcine·Erit itaq̄z in illa gn̄ali re/
surrectiōe supadmirada leticia ⁊ iocūditas aīcorū dei q̄ ex af
fectu expientꝫ q̄ fructuosū ē ꝓpt̄ xp̄m quoscūq̄z sb̄ire labo
res·Econūso v̄o dānati miseri ex pene acerbitate ꝯgnoscēt
q̄ta ē stulticia q̄ta demēcia negligē aīaz ⁊ fouē corpꝰ ꝯtē=
nē celū ⁊ q̄rere mundū resistē deo ⁊ s̄uire diabolo· Sollicite
igitꝫ ꝓuidēdū ē vt ab ipis īpijs sepati p bōa opa ⁊ verā pe
nitēciā anumerari valeamꝰ āgelicis choris ordībusq̄z sāctorū
collaudātes ⁊ bn̄dicentes deū p īmortalia seculorū secula

Amen·

Robertus diui francisci ex ordine scripsit·
Hec tibi ! qum paulus papa secundꝰ erat·
Ast pressit manibus hec tersis in basilea·
Bernhardꝰ richel·Cum michaele wensel·
M·CCCC·LXXV°· fluente·

Ain tranck

Item Nim agramundt piessen krautt die herz pleter
vnd prich die ye dan die sun auf gett prunnen
kress vnd das alles gedertt an dem lufft dar nach
gestossen in ainem mersser vnd in gelaicher schber
temperiertt nim des in ain mass als vil als salz
in ain ay vnd das gesotten trey oder fiel wall gethan
Kumplastrum Nim ein leynis tuch vnd dunckes
in ain mag öll vnd legs yder den schaden

2221

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ